

Suttantapiṭake Khuddakanikāye

Therīgāthāpāliyā saṁvaṇṇanābhūtā

Bhadantācariyadhammapālattherena katā

Paramatthadīpanī nāma

Therīgāthā-Atṭhakathā

Buddhavasse 2552

Marammavasse 1370

AD. 2008

ထေရီဂါထာအတ္ထကထာ

မရမ္မရမ္မ ဗုဒ္ဓသာသနသင်္ဂါယနာ
ဗုဒ္ဓကမ္မန္တလောက ဗုဒ္ဓါနိကာ

ဗုဒ္ဓသာသနာ ၂၅၀၅

မရမ္မရမ္မ ၁၃၂၇

၁၃၆၁

Romanized from Myanmar version published in 1959

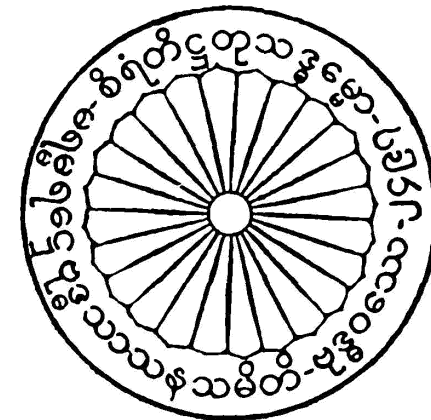
© Buddhasāsana Society

သုတ္တန္တပိဋကေ ခုဒ္ဒကနိကာယေ
ထေရီဂါထာပါဠိယာ သံဂဏ္ဌနာဘူတာ
ဘဒ္ဒန္တဝရိယဝပ္ပပါလတေ ခရန ကတာ
ပရမတ္ထဒီပနီ နာမ

ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ

Aṭṭhakathā Series 31

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs
Yangon, Myanmar

ဗုဒ္ဓဗျူဟာ ဗုဒ္ဓသဘာဝသိတိယာ
ဗုဒ္ဓဏယန္တရယေ ဗုဒ္ဓါမိတာ

ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ

Mātikā		Pitṭhaṅka		မာတိကာ		၁ - ကေကနိပါတ်		ပိုဒ်
1. Ekakanipāta						၁-အညတရာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ		၁
1. Aññatarātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	1	၂-မုတ္တာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၈
2. Muttātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	8	၃-ပုဏ္ဏာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၁၀
3. Puṇṇātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	10	၄-တိဿာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၁၁
4. Tissātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	11	၅-၁၀-တိဿာဒိထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၁၂
5-10. Tissāditherīgāthāvaṇṇanā	...	...	12	၁၁-မုတ္တာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၁၄
11. Muttātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	14	၁၂-ဓမ္မဒိန္နာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၁၆
12. Dhammadinnātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	16	၁၃-ဝိဿာခါထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၂၁
13. Visākhātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	21	၁၄-သုမနာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၂၁
14. Sumanātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	21	၁၅-ဥတ္တရာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၂၂
15. Uttarātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	22	၁၆-ဝုဗ္ဗပဗ္ဗတသုမနာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၂၃
16. Vuḍḍhapabbajitasumanātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	23	၁၇-ဓမ္မာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၂၄
17. Dhammātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	24	၁၈-သံဃာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၂၄
18. Saṃghātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	24					
2. Dukanipāta						၂-ဒုကနိပါတ်		
1. Abhirūpanandātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	26	၁-အဘိရူပနန္ဒာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၂၆
2. Jentātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	29	၂-ဇေန္တာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၂၉
3. Sumanāgalamātuttherīgāthāvaṇṇanā	...	...	30	၃-သုမင်္ဂလမာတုထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၃၀
4. Aḍḍhakāsitherīgāthāvaṇṇanā	...	...	31	၄-အဗ္ဗကာသိထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၃၁
5. Cittātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	34	၅-မိတ္တာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၃၄
6. Mettikātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	36	၆-မေတ္တိကာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၃၆
7. Mittātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	37	၇-မိတ္တာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၃၇
8. Abhayamātuttherīgāthāvaṇṇanā	...	...	40	၈-အဘယမာတုထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ				၄၀
				ထေရ်ဂါထာ-ဌာန				

Mātikā		Piṭṭhaṅka	
9. Abhayātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	42
10. Sāmātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	45
3. Tikanipāta			
1. Aparāsāmātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	47
2. Uttamātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	48
3. Aparā uttamātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	51
4. Dantikātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	53
5. Ubbiritherīgāthāvaṇṇanā	...	...	55
6. Sukkātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	59
7. Selātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	64
8. Somātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	68
4. Catukkanipāta			
1. Bhaddākāpilānītherīgāthāvaṇṇanā	...	...	70
5. Pañcakanipāta			
1. Aññatarātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	78
2. Vimalātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	79
3. Sīhātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	81
4. Sundarīnandātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	83
5. Nanduttarātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	89
6. Mittākālītherīgāthāvaṇṇanā	...	...	92
7. Sakulātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	93
8. Soṇātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	98
9. Bhaddākuṇḍalakesātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	102
10. Paṭācārātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	111
11. Timsamattātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	121
12. Candātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	123

မာတိကာ			ပိုဒ်
၉-အဘယာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၄၂
၁၀-သာမာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၄၅
၃-တိကနိပါတ်			
၁-အပရာသာမာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၄၇
၂-ဥတ္တမာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၄၈
၃-အပရာ ဥတ္တမာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၅၁
၄-ဒန္တိကာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၅၃
၅-ဥဗ္ဗိရိထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၅၅
၆-သုတ္တာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၅၉
၇-သေလာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၆၄
၈-သောမာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၆၈
၄-စတုတ္ထနိပါတ်			
၁-ဘဒ္ဒါကာပိလာနီထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၇၀
၅-ပဉ္စကနိပါတ်			
၁-အညတရာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၇၈
၂-ဝိမလာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၇၉
၃-သီဟာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၈၁
၄-သုန္ဒရီနန္ဒာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၈၃
၅-နန္ဒုတ္တရာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၈၉
၆-မိတ္တာကာဠီထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၉၂
၇-သကုလာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၉၃
၈-သောဏာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၉၈
၉-ဘဒ္ဒါကုဏ္ဍလကေသာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၁၀၂
၁၀-ပဋာစာရာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၁၁၁
၁၁-တိသမတ္တာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၁၂၁
၁၂-စန္ဒာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၁၂၃

Therīgāthā-aṭṭhakathā		iii
Mātikā		Piṭṭhaṅka
6. Chakkanipāta		
1. Pañcasatamattātherīgāthāvaṇṇanā	...	126
2. Vāsetṭhītherīgāthāvaṇṇanā	...	128
3. Khemātherīgāthāvaṇṇanā	...	130
4. Sujātātherīgāthāvaṇṇanā	...	140
5. Anopamātherīgāthāvaṇṇanā	...	142
6. Mahāpajāpatigotamītherīgāthāvaṇṇanā	...	144
7. Guttātherīgāthāvaṇṇanā	...	162
8. Vijayātherīgāthāvaṇṇanā	...	164
7. Sattakanipāta		
1. Uttarātherīgāthāvaṇṇanā	...	167
2. Cālātherīgāthāvaṇṇanā	...	168
3. Upacālātherīgāthāvaṇṇanā	...	171
8. Aṭṭhakanipāta		
1. Sīsūpacālātherīgāthāvaṇṇanā	...	174
9. Navanipāta		
1. Vaḍḍhamātuttherīgāthāvaṇṇanā	...	177
10. Ekādasanipāta		
1. Kisāgotamītherīgāthāvaṇṇanā	...	181
11. Dvādasanipāta		
1. Uppalavaṇṇātherīgāthāvaṇṇanā	...	190
12. Soḷasanipāta		
1. Puṇṇātherīgāthāvaṇṇanā	...	207

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာ		[၈]
မာတိကာ		ပိုဒ်
၆-ဆက္ကနိပါတ		
၁-ပဉ္စသတမတ္တထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ		၁၂၆
၂-ဝါသေဋ္ဌိထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ		၁၂၈
၃-ခေမာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ		၁၃၀
၄-သုဇာတာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ		၁၄၀
၅-အနောပမာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ		၁၄၂
၆-မဟာပဇာပတိဂေါတမီထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ		၁၄၄
၇-ဂုတ္တထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ		၁၆၂
၈-ဝိဇယာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ		၁၆၄
၇-သတ္တကနိပါတ		
၁-ဥတ္တရာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ		၁၆၇
၂-စာလာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ		၁၆၈
၃-ဥပစာလာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ		၁၇၁
၈-အဋ္ဌကနိပါတ		
၁-သီသုပစာလာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ		၁၇၄
၉-နဝနိပါတ		
၁-ဝဓုမာတုထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ		၁၇၇
၁၀-ကောဒသနိပါတ		
၁-ကိသာဂေါတမီထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ		၁၈၁
၁၁-ဒွါဒသနိပါတ		
၁-ဥပ္ပလဝတ္ထုထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ		၁၉၀
၁၂-သောဠသနိပါတ		
၁-ပုဏ္ဏထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ		၂၀၇

Mātikā		Piṭṭhaṅka	
13. Vīsatinipāta			
1. Ambapālītherīgāthāvaṇṇanā	...	...	214
2. Rohinītherīgāthāvaṇṇanā	...	...	222
3. Cāpātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	228
4. Sundarītherīgāthāvaṇṇanā	...	...	236
5. Subhākammārādhītuththerīgāthāvaṇṇanā	...	...	244
14. Timsanipāta			
1. Subhājīvakambavanikātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	253
15. Cattālīsanipāta			
1. Isidāsītherīgāthāvaṇṇanā	...	...	267
16. Mahānipāta			
1. Sumedhātherīgāthāvaṇṇanā	...	...	278

Therīgāthā-aṭṭhakathāya mātikā niṭṭhitā.

သ]	ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာ		
၁၃-ဝိသတိနိပါတ်			
၁-အဗ္ဗပါလီထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၂၁၄
၂-ရောဟိနီထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၂၂၂
၃-စာပါထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၂၂၈
၄-သုန္ဒရီထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၂၃၆
၅-သုဘာကမ္မာရမိတုထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၂၄၄
၁၄-တိသနိပါတ်			
၁-သုဘာဇိဝကဗ္ဗဝနိကာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၂၅၃
၁၅-စက္ကာလိသနိပါတ်			
၁-ဣသိဒါသီထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၂၆၇
၁၆-မဟာနိပါတ်			
၁-သုမေဓာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ			၂၇၈
ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ မာတိကာ နိဋ္ဌိတာ။			

Khuddakanikāya

Therīgāthā-aṭṭhakathā

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

1. Ekakanipāta

1. Aññatarātherīgāthāvaṇṇanā

Idāni Therīgāthānaṃ atthasaṃvaṇṇanāya okāso anuppatto, tattha yasmā¹ bhikkhunīnaṃ ādito yathā² pabbajjā upasampadā ca paṭiladdhā, taṃ³ pakāsetvā atthasaṃvaṇṇanāya karīyamānāya tattha tattha gāthānaṃ aṭṭhuppattim⁴ vibhāvetum sukarā hoti supākāṭā ca, tasmā taṃ pakāsetum ādito paṭṭhāya saṅkhepato ayaṃ anupubbikathā—

Ayaṃ hi Lokanātho “manussattaṃ līngasampattī”tyādinā⁵ vuttāni aṭṭhaṅgāni samodhānetvā Dīpaṅkarassa Bhagavato pādamūle katamahābhinihāro⁶ samatimsapāramiyo pūrento catuvīsatiyā Buddhānaṃ santike laddhabhāyakaṇo anukkamena pāramiyo pūretvā nātattacariyāya lokatthacariyāya Buddhattacariyāya⁷ ca koṭim patvā Tusitabhavane nibbattitvā tattha yāvatāyukaṃ thatvā dasasahassacakkavāḍḍhadevatāhi Buddhabhāvāya—

“Kālo kho te mahāvīra, uppajja mātukucchiyaṃ.
Sadevakaṃ tārāyanto, bujjhassu amataṃ padan”ti⁸—

1. Yasmā idha (Sī)	2. Ādito paṭṭhāya yathā (Sī)
3. Paṭiladdhādhiḡamaṇa (Sī)	4. Atthuppattī (Sī), atthuppattim (Ka)
5. Khu 4. 311 piṭṭhe.	6. Katābhinihāro (Sī)
7. Buddhattacariyāya (Ka)	8. Khu 4. 305 piṭṭhe.

စုဒ္ဓကနိကာယ

ထေရီဂါထာအတ္ထကထာ

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

၁-ကောကနိပါတ်

၁-အညတရာထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

ဤသို့ ထေရီဂါထာနံ အတ္ထသံဝတ္ထနာယ ဩကာသော အနုပုတ္တော၊ တတ္ထ ယသ္မာ^၁ ဘိက္ခုနီနံ အာဒိတော ယထာ^၂ ပဗ္ဗဇာ ဥပသမ္ပဒါ စ ပဋိလဒ္ဓါ၊ တံ^၃ ပကာသေတွာ အတ္ထသံဝတ္ထနာယ ကရိယမာနာယ တတ္ထ တတ္ထ ဂါထာနံ အဋ္ဌပ္ပတ္တိ^၄ ဝိဘာဝေတွံ သုကရာ ဟောတိ သုပါကဋာ စ၊ တသ္မာ တံ ပကာသေတွံ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သင်္ခေပတော အယံ အနုပုတ္တကထာ—

အယံ ဟိ လောကနာထော “မနုဿတ္ထံ လိင်္ဂသမ္ပတ္တိ”ဤသို့ ဝတ္ထုနာ အဋ္ဌာနီသမောဓာနေတွာ ဒီပင်္ကရဿ ဘဂဝတော ပါဒမူလေ ကတမဟာဘိ- နိဟာရေ^၅ သမတိသပါရမိယော ပူရေန္တော စတုဝိသတိယာ ဗုဒ္ဓါနံ သမ္ဗုဒ္ဓိကေ လဒ္ဓဗျာကရဏော အနုက္ကမေန ပါရမိယော ပူရေတွာ ဤတတ္ထစရိယာယ လောကတ္ထစရိယာယ ဗုဒ္ဓတ္ထစရိယာယ^၆ စ ကောဋိ^၇ ပတွာ တုသိတဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ဒသသဟသစက္ကဝါဠဒေဝတာဟိ ဗုဒ္ဓဘာဝါယ—

“ကာလော ခေါ တေ မဟာဝီရ၊ ဥပ္ပဇ္ဇ မာတုကုတ္တိယံ။
သဒေဝကံ တာရယန္တော၊ ဗုဒ္ဓဿ အမတံ ပဒ”နိ—

၁-ယသ္မာ ဣ (သ)	၂-အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ယထာ (သ)	၃-ပဋိလဒ္ဓါ (သ)
၄-အဋ္ဌပ္ပတ္တိ (သ)	၅-ဘိက္ခုနီ (က)	၆-ကတမဟာဘိ- (သ)
၇-ဗုဒ္ဓတ္ထစရိယာယ (က)	၈-ဒ ၄-၃၁၁-ပိဋက	၉-ဒ ၄-၃၀၅-ပိဋက

ထေရီဂါထာ-၁

Āyācitamanussūpapattiko tāsāṃ devatānaṃ paṭiññāṃ datvā
 katapañcamahāvilokano Sakyarājakule Suddhodanamahārājassa gehe sato
 sampajāno mātukucchiṃ okkanto dasamāse sato sampajāno tattha ṭhatvā
 sato sampajāno tato nikkhanto Lumbinīvane laddhābhijātiko vividhā dhātiyo
 ādiṃ katvā mahatā parihārena sammadeva parihariyamāno anukkamena
 vuḍḍhippatto tīsu pāsādesu vividhanāṭakajanaparivuto devo viya sampattim
 anubhavanto jīṇabyādhimatadassanena jātasaṃvego ñāṇassa paripākataṃ
 gatattā kāmesu ādīnavāṃ nekkhamme ca ānisaṃsaṃ disvā Rāhulakumārassa
 jātadivase Channasahāyo Kaṇḍakam¹ assarājāṃ āruyha devatāhi vivaṭṭena
 dvārena aḍḍharattika² samaye mahābhinnikkhamanaṃ nikkhamitvā teneva
 rattāvasesena tīṇi rajjāni atikkamitvā Anomānadītīraṃ patvā
 Ghaṭikāramahābrahmunā ānīte arahattaddhaje gahetvā pabbajito tāvadeva
 vassasaṭṭhikatthero³ viya ākappasampanno hutvā pāsādikena iriyāpathena
 anukkamena Rājagahaṃ patvā tattha piṇḍāya caritvā
 Paṇḍavapabbatapabbhāre piṇḍapātāṃ paribhuñjitvā Māgadharājena rajjena
 nimantiyamāno taṃ paṭikkhipitvā Bhaggavassārāmaṃ gantvā tassa
 samayaṃ pariggaṇhitvā tato Ālārudakānaṃ⁴ samayaṃ pariggaṇhitvā taṃ
 sabbaṃ analaṅkaritvā anukkamena Uruvelaṃ gantvā tattha chabbassāni
 dukkarakārikaṃ katvā tāya ariyadhammapaṭivedhassābhāvaṃ ñatvā “nāyaṃ
 maggo bodhāyā”ti oḷārikaṃ āhāraṃ āharanto katipāhena balaṃ gāhetvā
 visākhāpuṇṇamādivase Sujātāya dinnāṃ varabhojanaṃ bhuñjitvā
 suvaṇṇapātīṃ nadiyā paṭisotaṃ khipitvā “ajja Buddhō bhavissāmī”ti
 katasanniṭṭhāno sāyanhasamaye **Kālena** nāgarājena abhitthutiguṇo⁵
 Bodhimaṇḍaṃ āruyha acalaṭṭhāne pācīnalokadhātu-abhimukho
 aparājitaṭṭhānke nisinno caturaṅgasamannāgataṃ vīriyaṃ adhiṭṭhāya sūriye
 anattaṅgateyeve mārabalaṃ vidhamitvā paṭhamayāme pubbenivāsaṃ
 anussaritvā, majjhimayāme dibbacakkhuṃ visodhetvā, pacchimayāme
 paṭiccasamuppāde ñāṇaṃ otāretvā anulomapaṭilomaṃ paccayākāraṃ
 sammāsanto vipasaṇaṃ vaḍḍhetvā sabbabuddhehi adhigataṃ
 anaññasādhāraṇaṃ sammāsambodhiṃ adhigantvā nibbānārammaṇāya
 phalasamāpattiyaṃ tattheva

1. Kanthakaṃ (Sī, I)

2. Aḍḍharatta (Ka)

3. Vassasatikatthero (Ka)

4. Ālāruddakānaṃ (Sī, I)

5. Abhitthutaguṇo (Sī, I)

J

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာ

[၁-ကေက

အာယာဇိတမနုဿူပပတ္တိကော တာသံ ဒေဝတာနံ ပဋိညံ ဒတွာ ကတ-
 ပဉ္စမဟာဝိလောကနော သက္ခုရာဇကုလေ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ ဂေဟေ
 သတောသမ္ပဇာနော မာတုကုစ္ဆိ ဩက္ခန္ဓော ဒသမာသေ သတောသမ္ပဇာနော
 တတ္ထ ဌာဘူ သတော သမ္ပဇာနော တတော နိက္ခန္ဓော လုမ္ဗိနီဝနေ လုမ္ဗိဘိ-
 ဇာတိကော ဝိဝိဓာ ဓာတိယော အာဒိံ ကတွာ မဟတာ ပရိဟာရေန သမ္ပဒေဝ
 ပရိဟရိယမာနော အနုက္ကမေန ဝုဗ္ဗိပ္ပတ္တော တီသု ပါသာဒေသု ဝိဝိဓာဠက-
 ဇနပရိဝုတော ဒေဝေါဝိယ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တော ဇိဏ္ဏဗျာဓိမတဒဿနေန
 ဇာဘသံခဝဂေါဗြဏဿ ပရိပါကတံ ဂတတ္ထာ ကာမေသု အာဒိနဝံ နေက္ခမ္ပေ စ
 အာနိသံ သံဒိသ္မာ ရာဟုလကုမာရဿ ဇာတဒိဝသေ ဆန္ဒသဟာယော ကဏ္ဍကံ
 အဿရာဇံ အာရုပ္ပဒေဝတာဟိ ဝိဝေနေ ခွါရေန အနုရတ္တိကသမယေ မဟာဘိ-
 နိက္ခမနံ နိက္ခမိတွာ တေနေဝ ရတ္တာဝသေသေန တိဏ် ရဇ္ဇာနိ အတိက္ကမိတွာ
 အနာမာနဒီဘိရံ ပတွာ သဋ္ဌိကာရမဟာဗြဟ္မနာ အာနိတေ အရဟတ္တဒ္ဓဇေ
 ဂဟေတွာ ပဗ္ဗဇိတော တာဝဒေဝ ဝဿသဋ္ဌိကတ္ထေရော ဝိယ အာကပ္ပ-
 သမ္ပန္နော ဟုတွာ ပါသာဒိကေန ဣရိယာပထေန အနုက္ကမေန ရာဇဂဟံ
 ပတွာ တတ္ထ ဝိဏ္ဏာယ စရိတွာ ပဏ္ဏဝပဗ္ဗတပဗ္ဗာရေ ဝိဏ္ဏပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ
 မာဂဓရာဇေန ရဇ္ဇေန နိမန္တိယမာနော တံ ပဋိက္ခိပိတွာ ဘဂ္ဂဝဿာရာမံ
 ဂန္ဓာ တဿ သမယံ ပရိဂ္ဂဟိတွာ တတော အာဠာရဒကာနံ သမယံ ပရိ-
 ဂ္ဂဟိတွာ တံ သဗ္ဗံ အနုလင်္ကရိတွာ အနုက္ကမေန ဥရုဝေလံ ဂန္ဓာ တတ္ထ
 ဆဗ္ဗဿာနိ ဒုက္ကရကာရိကံ ကတွာ တာယ အရိယဓမ္မပဋိဝေဓဿာဘာဝံ
 ဥတွာ “နာယံ မဂ္ဂေါ ဗောဓာယာ”တိ ဩဠာရိကံ အာဟာရံ အာဟရန္တော
 ကဘိပါဟေန ဗလံ ဂါဟေတွာ ဝိသာခါပုဏ္ဏမဒိဝသေ သုဇာတာယ ဒိန္နံ ဝရ-
 ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ သုဝဏ္ဏပါတိ နဒိယာ ပဋိသောတံ ဒိပိတွာ “အဇ္ဇ ဗုဒ္ဓေါ
 ဘဝိဿာမိ”တိ ကတသန္နိဋ္ဌာနော သာယန္တသမယေ ကာဠေန နာဂရာဇေန
 အဘိတ္တုတိဂုဏော ဗောဓိမဏ္ဍိ အာရုပ္ပ အစလဋ္ဌာနေ ပါစိနလောကဓာတု-
 အဘိဓုခေါ အပရာဇိတပလ္လင်္ကေ နိသိန္နော စတုရင်္ဂသမန္ဓာဂတံ ဝိရိယံ အဓိဋ္ဌာယ
 သူရိယေ အနတ္တင်္ဂတေယေဝ မာရဗလံ ဝိဓမ္မိတွာ ပဌမယာမေ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ
 အနုဿရိတွာ, မဇ္ဈိမယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောဓေတွာ, ပစ္ဆိမယာမေ ပဋိစ္စ-
 သမုပ္ပါဒေ ဉာဏံ ဩတာရေတွာ အနုလောမပဋိလောမံ ပစ္စယာကာရံ သမ္ပ-
 သန္တော ဝိပဿနံ ဝနေတွာ သဗ္ဗဗုဒ္ဓေဟိ အဓိဂတံ အနုညသာဓာရဏံ
 သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဓိဂန္ဓာ နိဗ္ဗာနာရမ္ပဏာယ ဖလသမာပတ္တိယာ တတ္ထေဝ

၁-ကန္ဓကံ (သီ၊ ဣ)

၂-အနုရတ္တ (က)

၃-ဝဿသတိကတ္ထေရော (က)

၄-အာဠာရဒ္ဓကာနံ (သီ၊ ဣ)

၅-အဘိတ္တုတဂုဏော (သီ၊ ဣ)

sattāhaṃ vītināmetvā teneva nayena itarasattāhepi Bodhimaṇḍeयेva
vītināmetvā Rājāyatanamūle madhupiṇḍikabhojanam bhuñjitvā puna
Ajapālanigrodhamūle nisinno dhammatāya dhammagambhīratam
paccavekkhitvā appossukkatāya citte namante¹ mahābrahmunā āyācīto
Buddhacakkhunā lokam volokento² tikkhindriyamudindriyādibhede satte
disvā mahābrahmunā³ dhammadesanāya katapaṭiñño “kassa nu kho ahaṃ
paṭhamam dhammam deseyyan”ti āvajjento Ālārudakānam
kālaṅkatabhāvaṃ⁴ natvā “bahupakārā kho me Pañcavaggiyā bhikkhū, ye
mam padhānapahitattam upaṭṭhahimsu, yannūnāham pañcavaggiyānam
bhikkhūnam paṭhamam dhammam deseyyan”ti⁵ cintetvā
āsālhipuṇṇamāya mahābodhito Bārāṇasim uddissa aṭṭhārasayojanam
maggam paṭipanno antarāmagge Upakena ājīvakena saddhim mantetvā
anukkamena Isipatanam patvā tattha Pañcavaggiye saññāpetvā “dveme
bhikkhave antā pabbajitena na sevitabbā”ti-ādinā⁶
Dhammacakkapavattanasuttantadesanāya Aññāsikoṇḍañña⁷ ppamukhā
aṭṭhārasabrahmakotiyo dhammāmataṃ pāyetvā paṭipade Bhaddiyattheram,
pakkhassa dutiyāyaṃ Vappattheram, pakkhassa tatiyāyaṃ
Mahānāmattheram, catutthiyaṃ Assajittheram, sotāpattiphale paṭiṭṭhāpetva
pañcamiyaṃ pana pakkhassa Anattalakkhaṇasuttantadesanāya⁸ sabbepi
arahatte paṭiṭṭhāpetvā tato param Yasadārakappamukhe pañcapanṇāsapurise
Kappāsikavanasaṇḍe tiṃsamatte Bhaddavaggiye Gayāsīse piṭṭhipāsāṇe
sahassamatte purāṇajaṭileti evaṃ mahājanam ariyabhūmiṃ otāretvā
Bimbisārappamukhāni ekādasanahutāni sotāpattiphale nahutam⁹ saraṇattaye
paṭiṭṭhāpetvā Veluvanam paṭiggahetvā tattha viharanto Assajittherassa
vāhasā¹⁰ adhigatapaṭhamamagge sañcayam¹¹ āpucchitvā saddhim parisāya
attano santikaṃ upagate Sāriputtamoggallāne aggaphalam sacchikatvā
sāvakaṇāramiyā matthakaṃ patte aggasāvakaṭṭhāne ṭhapetvā
Kāludāyittherassa abhiyācānāya Kapilavatthum gantvā mānatthaddhe
ñātake yamakaṇāpāṭihāriyena dametvā, pitaram anāgāmiṇiphale,
Mahāpajāpatim sotāpattiphale

1. Cittena matte (I)

2. Volokitvā (Ka)

3. Mahābrahmuno (Ka)

4. Kālakatabhāvaṃ (Sī, I)

5. Vi 3. 11 piṭṭhe.

6. Vi 3. 14; Saṃ 3. 368; Khu 9. 330 piṭṭhesu.

7. Aññākoṇḍasa (Sī, I), Aññātaṇḍañña (Ka)

8. Vi 3. 18; Saṃ 2. 55 piṭṭhesu.

9. Ekanahutam (Sī, Ka)

10. Assajittherassa vasena (Ka)

11. Sañjayaṃ (Sī, I)

သက္ကာဟံ ဝိဟိန္နာမေတွာ တေနဝ နယေန ဣတရသက္ကာဟေပိ ဗောဓိ-
မဏ္ဍေယေဝ ဝိဟိန္နာမေတွာ ရာဇာယဘနမူလေ မဓုပိဏ္ဍိကဘောဇနံ ဘုဗ္ဗိတွာ
ပုန အဗပါလနိဂြောဓမူလေ နိသိန္ဓော ဓမ္မတာယ ဓမ္မဂမ္ဘီရတံ ပဉ္စဝေက္ခိတွာ
အပ္ပေါဿုက္ကတာယ စိတ္တေနမန္တေ မဟာဗြဟ္မနာ အာယာဇတော ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ
လောကံ ဝေါလောကေန္တော^၁ တိက္ခိန္ဒြိယမုဒိန္ဒြိယာဒိဘေဒေ သတ္တေ ဒိဿာ
မဟာဗြဟ္မနာ^၂ ဓမ္မဒေသနာယ ကတပဋ္ဌညော “ကဿ န ခေါ အဟံ ပဌမံ ဓမ္မံ
ဒေသေယျ”န္တိ အာဝဇ္ဇေန္တော အာဠာရဒကာနံ ကံလက်တဘာဝံ^၃ ဥတွာ
“ဗဟုပကာရာ ခေါ မေ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ ဘိက္ခု။ ယေ မံ ပဓာနပဟိတတ္ထံ ဥပဋ္ဌဟိ”သု။
ယန္တူနာဟံ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနံ ဘိက္ခုနံ ပဌမံ ဓမ္မံ ဒေသေယျ”န္တိ^၄ စိန္တေတွာ အာသုဇ္ဇိ-
ပုဏ္ဏမာယံ မဟာဗောဓိတော ဗာရာဏသီ^၅ ဥဒ္ဓိဿ အဠာရသယောဇနံ မဂ္ဂံ
ပဋိပန္နော အန္တရာမဂ္ဂေ ဥပကေန အာဇီဝကေန သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ အနတ္တမေန
ဣသိပတနံ ပတွာ တတ္ထ ပဉ္စဝဂ္ဂိယေ သညာပေတွာ “ဒွေမေ ဘိက္ခဝေ အန္တော
ပဗ္ဗဇိတေန န သေဝိဘဗ္ဗာ”တိအာဒိနာ^၆ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနသုတ္တန္တဒေသနာယ
အညာသိကောဏ္ဍည^၇ ပုဗ္ဗမုခါ အဠာရသဗြဟ္မကောဠိယော ဓမ္မာမတံ ပါယေတွာ
ပါဠိပဒေ ဘဒ္ဒိယတ္ထေရံ၊ ပက္ခဿ ဒုတိယာယံ ဝပ္ပဇ္ဇေရံ၊ ပက္ခဿ ဝတိယာယံ
မဟာနာမတ္ထေရံ၊ စတုတ္ထိယံ အဿဇိတ္ထေရံ၊ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ
ပဉ္စမိယံ ပန ပက္ခဿ အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန္တဒေသနာယ^၈ သဗ္ဗေပိ အရဟတ္တေ
ပတိဋ္ဌာပေတွာ တတော ပရံ ယသဒါရကပ္ပမုခေ ပဉ္စပဏ္ဏာသပုရိသေ ကပ္ပါသိ-
ကဝနသဏ္ဍေ တိသမတ္တေ ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိယေ ဂယာသီသေဝိဋ္ဌိပါသာဏေ သဟဿ-
မတ္တေ ပုရာဏဇဉ်လေတိ ဧဝံ မဟာဇနံ အရိယဘူမိံ ဩတာရေတွာ ဝိမ္ဗိသာ-
ရပ္ပမုခါနိ ကောဒသနဟုတာနိ သောတာပတ္တိဖလေ နဟုတံ^၉ သရဏတ္ထယေ
ပတိဋ္ဌာပေတွာ ဝေဠုဝနံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ တတ္ထ ဝိဟရန္တော အဿဇိတ္ထေရဿ
ဝါဟသာ^{၁၀} အဓိဂတပဌမမဂ္ဂေ သဉ္ဇယံ^{၁၁} အာပုစ္ဆိတွာ သဒ္ဓိံ ပရိသာယ အတ္တ-
နော သန္တိကံ ဥပဂတေ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေ အဂ္ဂဖလံ သန္တိကတွာ သာဝက-
ပါရမိသာ မတ္တကံ ပတ္တေ အဂ္ဂသာဝကဌာနေ ဌပေတွာ ကာဠုဒါယိတ္ထေရဿ
အဘိယာစနာယ ကပိလဝတ္ထု ဂန္ဓာ မာနတ္တဒွေ ဉာတကေ ယမကပါဠိဟာရိ-
ယေန ဒမေတွာ၊ ပိတရံ အနာဂါမိဖလေ၊ မဟာပဇာပတိံ သောတာပတ္တိဖလေ

၁-စိတ္တေနမန္တေ (ဣ)

၂-ဝေါလောကေတွာ (က)

၃-မဟာဗြဟ္မနာ (က)

၄-ကာလကတဘာဝံ (သီ ဣ)

၅-ဝိ ၃-၁၁-ဝိနိဇ္ဇေ။

၆-ဝိ ၃-၁၄၊ သံ ၃-၃၆၊ န ၉-၁၁၀-ဝိနိဇ္ဇေ။

၇-အညာကောဏ္ဍည (သီ၊ ဣ)၊ အညာတကောဏ္ဍည (က)

၈-ဝိ ၃-၁၈၊ သံ ၂-၅၅-ဝိနိဇ္ဇေ။

၉-ဧကနဟုတံ (သီ၊ က) ၁၀-အဿဇိတ္ထေရဿ ဝသေန (က) ၁၁-သဉ္ဇယံ (သီ၊ ဣ)

patiṭṭhāpetvā Nandakumāraṃ Rāhulakumārañca pabbājetvā Satthā punadeva Rājagahaṃ paccāgacchi¹.

Athāparena samayena Satthari Vesālim upanissāya kūṭāgārasālāyaṃ viharante Suddhodanamahārājā setacchattassa heṭṭhāva arahattaṃ sacchikatvā parinibbāyi. Atha Mahāpajāpatiyā Gotamiyā pabbajjāya cittaṃ uppajji, tato Rohinīnadītīre Kalahavivādasuttantadesanāya² pariyosāne nikkhamitvā pabbajitānaṃ pañcannaṃ kumārasatānaṃ pādapariṇāṇikā ekajjhāsayaṃ hutvā Mahāpajāpatiyā santikaṃ gantvā sabbāva “Satthu santike pabbajissāmā”ti Mahāpajāpatiṃ jeṭṭhikaṃ katvā Satthu santikaṃ gantukāmā ahesuṃ. Ayañca Mahāpajāpati³ pubbepi ekavāraṃ Satthāraṃ pabbajjaṃ yācitvā nālattha, tasmā kappakaṃ pakkosāpetvā kese chindāpetvā kāsāyāni acchādetvā sabbā tā sākiyāniyo ādāya Vesālim⁴ gantvā Ānandattherena Dasabalaṃ yācāpetvā aṭṭhagarudhammapaṭiggahaṇena pabbajjaṃ upasampadañca alattha. Itarā pana sabbāpi ekato upasampannā ahesuṃ. Ayamettha saṅkhepo. Vitthārato panetaṃ⁵ vatthu tattha tattha Pāliyaṃ⁶ āgatameva.

Evam upasampannā pana Mahāpajāpati Satthāraṃ upasaṅkamitvā abhivādetvā ekamantaṃ aṭṭhāsi, athassā Satthā dhammaṃ desesi. Sā Satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā arahattaṃ pāpuṇi. Sesā ca pañcasatabhikkhuniyo Nandakovādapariyosāne⁷ arahattaṃ pāpuṇimsu. Evam bhikkhunisaṃghe suppatiṭṭhite puthubhūte tattha tattha gāmanigamajanapadarājadhānīsu kulitthiyo kulasuṇhāyo kulakumārikāyo Buddhasubuddhataṃ dhammasudhammataṃ saṃghasuppaṭipattitañca sutvā sāsane abhippasannā saṃsāre ca jātasamvegā attano sāmike mātāpitāro ñātake ca anujānāpetvā sāsane uraṃ datvā pabbajimsu. Pabbajitvā ca sīlācārasampannā Satthuno ca tesam therānañca santike ovādaṃ labhitvā ghaṭentiyo vāyamantiyo nacirasseva arahattaṃ sacchākaṃsu. Tāhi udānādivasena tattha tattha

1. Paccāgañchi (Sī, I)

2. Khu 1. 413 piṭṭhe.

3. Mahāpajāpatī (Sī, I)

4. Vesāliyaṃ (Ka)

5. Panettha (Ka)

6. Vi 4. 442 piṭṭhe.

7. Ma 3. 314 piṭṭhādīsu.

ပတိဉ္ဇာပေတွာ နန္ဒကုမာရံ ရာဟုလကုမာရဉ္စ ပဗ္ဗာဇေတွာ သတ္တာ ပုနဒေဝ ရာဇဂဟံ ပစ္စာဂန္တိ။

အဘပရေန သမယေန သတ္တရိ ဝေသာလိံ ဥပနိဿယ ကုဋ္ဌာဂါရသာ-
လာယံ ဝိဘရန္တ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ သေတစ္ဆတ္ထဿ ဟေဋ္ဌာဝ အရဟတ္တံ
သဉ္စိကတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ အထ မဟာပဇာပတိယာ ဂေါတမိယာ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ
စိတ္တံ ဥပဇ္ဇိ၊ တတော ရောဟိနီနဒီတီရေ ကလဟဝိဝါဒသုတ္တန္တဒေသနာယ^၂
ပရိယောသာနေ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတာနံ ပဉ္စန္ဒိ ကုမာရသတာနံ ပါဒပရိ-
စာရိကာ ဧကန္တသယာဝ ဟုတွာ မဟာပဇာပတိယာ သန္တိကံ ဂန္တော သဗ္ဗာဝ
“သတ္တု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမာ”တိ မဟာပဇာပတိံ ဇေဋ္ဌိကံ ကတွာ သတ္တု
သန္တိကံ ဂန္တုကာမာ အဟေသုံ။ အယဉ္စ မဟာပဇာပတိံ^၃ ပုဗ္ဗေဝိ ဧကဝါရံ
သတ္တာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇိ ယာစိတွာ နာလတ္ထ၊ တသ္မာ ကပ္ပကံ ပက္ခောသာပေတွာ ဧကသေ
ဆိန္ဒာပေတွာ ကာသာယာနိ အစ္ဆာဒေတွာ သဗ္ဗာ တာ သာကိယာနိယော
အာဒါယ ဝေသာလိံ^၄ ဂန္တော အာနန္ဒတ္ထေရေန ဒသဗလံ ယာစာပေတွာ
အဋ္ဌဂရုဓမ္မပဋိဂ္ဂဟဏေန ပဗ္ဗဇ္ဇိ ဥပသမ္ပဒဉ္စ အလတ္ထ။ ဣတရာ ပန သဗ္ဗာပိ
ဧကတော ဥပသမ္ပန္နာ အဟေသုံ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ ဝိတ္ထာရတော ပနေတံ^၅
ဝတ္ထု တတ္ထ တတ္ထ ပါဠိယံ^၆ အာဂတမေဝ။

ဧဝံ ဥပသမ္ပန္နာ ပန မဟာပဇာပတိ သတ္တာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အဘိဝါဒေတွာ
ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ၊ အထဿ သတ္တာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ သာ သတ္တု သန္တိကေ
ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သေသာ စ ပဉ္စသတဘိက္ခုနိယော နန္ဒ-
ကောဝါဒပရိယောသာနေ^၇ အရဟတ္တံ ပါပုဏိသု။ ဧဝံ ဘိက္ခုနိသံဃေ သုပ္ပတိ-
ဋ္ဌိတေ ပုထုဘူတေ တတ္ထ တတ္ထ ဂါမနိဂမဇနပဒရာဇောနိသု ကုလိတ္တိယော
ကုလသုဏ္ဍာယော ကုလကုမာရိကာယော ဗုဒ္ဓသုဗုဒ္ဓတံ ဓမ္မသုဓမ္မတံ သံဃ-
သုပ္ပဋိပတ္တိတဉ္စ သုတွာ သာသနေ အဘိပ္ပသန္တာ သံသာရေ စ ဇာတသံဝေဂါ
အတ္တနော သာမိကေ မာတာပိတရော ဉာတကေ စ အနုဇာနာပေတွာ
သာသနေ ဥရံ ဒတွာ ပဗ္ဗဇိသု။ ပဗ္ဗဇိတွာ စ သီလာစာရသမ္ပန္နာ သတ္တုနော
စ တေသံ ထေရာနဉ္စ သန္တိကေ ဩဝါဒံ လဘိတွာ ဃဇ္ဇေန္တိယော ဝါယမန္တိယော
နစိရဿေဝ အရဟတ္တံ သစ္စာကံသု။ တာဟိ ဥဒါနာဒိဝသေန တတ္ထ တတ္ထ

၁-ပစ္စာဂန္တိ (သီ၊ ဣ)

၂-ခု ၁-၄၁၃-ပိဋ္ဌေ။

၃-မဟာပဇာပတိ (သီ၊ ဣ)

၄-ဝေသာလိယံ (က)

၅-ပနေတ္ထ (က)

၆-ဝိ ၄-၄၄၂-ပိဋ္ဌေ။

၇-မ ၃-၃၁၄-ပိဋ္ဌာဒိသု။

bhāsītā gāthā pacchā saṅgītikārakehi ekajjhaṃ katvā ekakanipātādivasena saṅgītiṃ āropayimsu “imā **Therīgāthā** nāmā”ti. Tāsaṃ nipātādivibhāgo heṭṭhā vuttoyeva. Tattha nipātesu Ekakanipāto ādi. Tatthapi—

1. “Sukhaṃ supāhi therike, katvā coḷena pārutā.

Upasanto hi te rāgo, sukkhaḍḍakāṃva kumbhiyaṃ”ti—

ayaṃ gāthā ādi. Tassā kā uppatti? Atīte kira aññatarā kuladhītā Koṇāgamanassa Bhagavato kāle sāsane abhippasannā hutvā Satthāraṃ nimantetvā dutiyadivase sākhaṃaṇḍapaṃ kāretvā vālikaṃ attharivā upari vitānaṃ bandhitvā gandhapupphādīhi pūjaṃ katvā Satthu kālaṃ ārocāpesi. Satthā tattha gantvā paññatte āsane nisīdi. Sā Bhagavantam vanditvā paṇītena khādanīyena bhojanīyena parivisitvā¹ Bhagavantam bhuttāvim onītapattapāṇim ticīvarena acchādesi. Tassā Bhagavā anumodanaṃ katvā pakkāmi. Sā yāvatāyukaṃ puññāni katvā āyupariyosāne devaloke nibbattitvā ekaṃ Buddhantaram sugatīsu eva saṃsarantī Kassapassa Bhagavato kāle gahapatikule nibbattitvā viññutaṃ patvā saṃsāre jātasaṃvegā sāsane pabbajitvā upasampajjitvā vīsativassasahassāni bhikkhunisīlaṃ pūretvā puthujjanakālakiriyaṃ katvā sagge nibbattā ekaṃ Buddhantaram saggasampattiṃ anubhavitvā imasmim Buddhuppāde Vesāliyaṃ khattiyamahāsālakule nibbatti, taṃ thirasantasarīratāya **Therikāti** voharimsu. Sā vayappattā kulappadesādinaṃ samānajātikassa khattiyakumārassa mātāpitūhi dinnā patidevatā hutvā vasantī Satthu Vesāligamane sāsane paṭiladdhasaddhā upāsikā hutvā aparabhāge Mahāpajāpatigotamītheriyā santike dhammaṃ sutvā pabbajjāya ruciṃ uppādetvā “ahaṃ pabbajissāmī”ti sāmikassārocesi. Sāmiko nānujānāti. Sā pana² katādhikāratāya yathāsutaṃ³ dhammaṃ paccavekkhitvā rūpārūpadhamme pariggahetvā vipassanaṃ anuyuttā viharati.

Athekadivasaṃ mahānase byañjane paccamāne mahatī aggijālā uṭṭhahi. Sā aggijālā⁴ sakalabhājanaṃ taṭataḷāyantaṃ jhāyati. Sā taṃ disvā

1. Paripisetvā (Sī), paribhuñjāpetvā (I, Ka)

3. Yathāsukhaṃ (I, Ka)

2. Sāsane (I, Ka)

4. Tāya aggijālāya (Sī)

ဘာသိဘာ ဂါထာ ပစ္စာ သင်္ဂီတိကာရကေဟိ ကေဠိ ကဟော ကေကနိပါ-
တာဒိဝေသန သင်္ဂီတိ အာရောပယိသု “ဣမာ ထေရ်ဂါထာ နာမာ”တိ။
တာသံ နိပါတာဒိဝိဘာဂေါ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တောယေဝ။ တတ္ထ နိပါတေသု ကေက-
နိပါတော အာဒိ။ တတ္ထိ—

၁။ “သုခံ သုပါဟိ ထေရိကေ၊ ကတွာ စောဋ္ဌေန ပါရုတာ။

ဥပသန္တော ဟိ တေ ရာဂေါ၊ သုက္ခဒုကံဝ ကုမ္ဘယ”န္တိ—

အယံ ဂါထာ အာဒိ။ တဿာ ကာ ဥပ္ပတ္တိ? အတိတေ ကိရ အညတရာ
ကုလဒိဘာ ကောဏာဂမနဿ ဘဂဝတော ကာလေ သာသနော အဘုပ္ပသန္တာ
ဟုတွာ သတ္တာရံ နိမန္တော ဒုတိယဒိဝေသ သာခါမဏ္ဍပံ ကာရေတွာ ဝါလံကံ
အတ္ထရိတွာ ဥပရိ ဝိတာနံ ဗန္ဓိတွာ ဂန္ဓပုပ္ဖါဒိဟိ ပူဇံ ကတွာ သတ္ထု ကာလံ
အာရောစာပေသိ။ သတ္ထာ တတ္ထ ဂန္ဓာ ပညတ္တော အာသနော နိသိဒိ။ သာ
ဘဂဝန္တံ ဝန္တိတွာ ပဏီတေန ခါဒနီယေန ဘောဇနီယေန ပရိဝိသိတွာ^၁
ဘဂဝန္တံ ဘုတ္တာဝိ ဩနိတပတ္တပါဏိ^၂ တိစိဝရေန အစ္ဆာဒေသိ။ တဿာ
ဘဂဝါ အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ သာ ယာဝတာယုကံ ပုညာနိ ကတွာ
အာယုပရိယောသာနော ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ သုဂတိသု
ဧဝ သံသရန္တိ ကဿပဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဂဟပတိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ
ဝိညှတံ ပတွာ သံသာရေ ဇာတသံဝေဂါ သာသနော ပဗ္ဗဇိတွာ ဥပသမ္ပဇိတွာ
ဝိသတိဝဿသဟဿာနိ ဘိက္ခုနီသီလံ ပူရေတွာ ပုထုဇ္ဇနကာလကိရိယံ ကတွာ
သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ သဂ္ဂသမ္ပတ္တိ^၃ အနုဘဝိတွာ ဣမသ္မိ^၄ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ
ဝေသာလိယံ ခတ္တိယမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ ထိရသန္တသရိရဇာယ
ထေရ်ကဘိ ဝေါဟရိ^၅သု။ သာ ဝယပ္ပတ္တာ ကုလပုဒေသာဒိနာ သမာနဇာတိ-
ကဿ ခတ္တိယကုမာရဿ မာတာပိတူဟိ ဒိန္နာ ပတိဒေဝတာ ဟုတွာ ဝသန္တိ
သတ္ထု ဝေသာလိဂမနော သာသနော ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ ဥပါသိကာ ဟုတွာ အပရ-
ဘာဒဂ မဟာပဇာပဘိဂေါတမီထေရိယာ သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ
ရုစိ^၆ ဥပ္ပါဒေတွာ “အဟံ ပဗ္ဗဒ္ဓိ သာမီ”တိ သာမိကဿာရောစေသိ။ သာမိကော
နာနဇာနာတိ။ သာ ပန^၇ ကဘာဒိကာရတာယ ယထာသုတံ^၈ ဓမ္မံ ပစ္စဝေက္ခိ-
တွာ ရူပါရူပခမ္မေ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဝိပဿနံ အနုယုတ္တာ ဝိဟရတိ။

အဘကဒိဝသံ မဘာနသေ ဗျဉ္ဇေန ပစ္စမာနော မဟာဘိ အဂ္ဂိဇာလာ ဥဋ္ဌဟိ။
သာ အဂ္ဂိဇာလာ^၉ သကလဘာဇနံ တဋ္ဌတဋ္ဌာယန္တိ ဈာယတိ။ သာ တံ ဒိသုာ

၁-ပရိဝေသော (သီ)၊ ပရိဘုဉ္ဇာပေတွာ (ဣ၊ က)

၃-ယထာသုတံ (ဣ၊ က)

၂-သာသနော (ဣ၊ က)

၄-တာယ အဂ္ဂိဇာလာယ (သီ)

tadevārammaṇaṃ katvā suṭṭhutam aniccatam upaṭṭhahantaṃ upadhāretvā tato tattha dukkhāniccānattatañca āropetvā vipassanaṃ vadḍhetvā anukkamena ussukkāpetvā maggapaṭipāṭiyā anāgāmiphale paṭiṭṭhahi. Sā tato paṭṭhāya ābharaṇaṃ vā alaṅkāraṃ vā na dhāreti, sā sāmikena “kasmā tvaṃ bhadde idāni pubbe viya ābharaṇaṃ vā alaṅkāraṃ vā na dhāresi”ti vuttā¹ attano gihibhāve abhabbabbhāvaṃ ārocetvā pabbajjaṃ anujānāpesi. So Visākho upāsako viya dhammadinnaṃ mahatā parihārena Mahāpajāpatigotamiyā santikaṃ netvā “imaṃ ayye pabbājethā”ti āha. Atha Mahāpajāpatigotamī taṃ pabbājetvā upasampādetvā vihāraṃ netvā Satthāraṃ dassesi. Satthāpissā pakatiyā diṭṭhārammaṇameva vibhāvento “sukhaṃ supāhī”ti gāthamāha.

Tattha **sukhanti** bhāvanapūmsakaniddeso. **Supāhī**ti āṇattivacanaṃ. **Theriketi** āmantanavacanaṃ. **Katvā coḷena pārutāti** appicchatāya niyojanaṃ. **Upasanto hi te rāgoti** paṭipattikittanaṃ. **Sukkhadākaṃvāti** upasametabbassa kilesassa asārabhāvanidassanaṃ. **Kumbhiyanti** tadādhārassa aniccatucchādhāvanidassanaṃ.

Sukhanti cetam iṭṭhādhivacanaṃ, sukhena nidukkhā hutvāti attho. **Supāhī**ti nipajjanidassanañcetaṃ catunnaṃ iriyāpathānaṃ, tasmā cattāropi iriyāpathe sukheneva kappehi sukhaṃ viharāti attho. **Theriketi** idam yadipi tassā nāmakittanaṃ, pacurena anvatthasaññābhāvato pana thire sāsane thirabhāvappatte, thirehi sīlādiddhammehi samannāgateti attho. **Katvā coḷena pārutāti** paṃsukūlacōḷehi cīvaraṃ katvā acchāditasārīrā taṃ nivatthā ceva pārutā ca. **Upasanto hi te rāgoti** hi-saddo hetvattho, yasmā tava santāne uppajjanakakāmarāgo upasanto anāgāmimaggañāṇagginā daḍḍho, idāni tadavasesaṃ rāgaṃ aggamaggañāṇagginā dahetvā sukhaṃ supāhīti adhippāyo. **Sukkhadākaṃva kumbhiyanti** yathā taṃ pakke bhājane appakaṃ ḍākabyañjanaṃ mahatiyā aggijālāya paccamānaṃ jhāyitvā sussantaṃ vūpasammati, yathā vā udakamisse ḍākabyañjane uddhanaṃ āropetvā paccamāne udake vijjamāne taṃ cicciṭāyati ciṭiciṭāyati,

တဒေဝါရမ္မဏံ ကက္ခာ သုဉ္ဇူတရံ အနိစ္စတံ ဥပဋ္ဌဟန္တံ ဥပဓာရေတွာ တတော တတ္ထ ဒုက္ခာနိစ္စာနတ္တတဉ္စ အာရောပေတွာ ဝိပဿနံ ဝဇေတွာ အနုက္ကမေန ဥဿုက္ကာပေတွာ မဂ္ဂပဋိပါဋိယာ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ သာ တတော ပဋ္ဌာယ အာဘရဏံ ဝါ အလင်္ကာရံ ဝါ န ဓာရေတိ။ သာ သာမိကေန “ကဿွာ တံ ဘဒ္ဒေ ဣဒါနိ ပုဗ္ဗေ ဝိယ အာဘရဏံ ဝါ အလင်္ကာရံ ဝါ န ဓာရေသီ”တိ ဝုတ္တာ^၁ အတ္တနော ဂိဟိဘာဝေ အာဗ္ဗဘာဝံ အာရောစေတွာ ပဗ္ဗန္တံ အနုဇာနာပေသိ။ သော ဝိသာခေါ ဥပါသကော ဝိယ ဓမ္မဒိန္နံ မဟတာ ပရိဟာရေန မဟာပဇာပတိဂေါတမိယာ သန္တိကံ နေတွာ “ဣမံ အယျေ ပဗ္ဗာဇေသ”တိ အာဟ။ အထ မဟာပဇာပတိဂေါတမီ တံ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဥပသမ္ပာဒေတွာ ဝိဟာရံ နေတွာ သတ္တာရံ ဒဿေသိ။ သတ္တာဝိဿာ ပကတိယာ ဒိဋ္ဌာရမ္မဏမေဝ ဝိဘာဝေန္တော “သုခံ သုပါဟီ”တိ ဂါထမာဟ။

တတ္ထ သုခန္တိ ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသော။ သုပါဟီတိ အာဏတ္တိဝစနံ။ ထေရ်-ကေတိ အာမန္တနဝစနံ။ ကတ္တာ စောဠေန ပါရုတာတိ အပ္ပိစ္ဆတာယ နိယော-ဇနံ။ ဥပသန္တော ဟိ တေ ရာဂေါတိ ပဋိပတ္တိကိတ္တနံ။ သုက္ခဒုကံဝါတိ ဥပ-သမေတဗ္ဗဿ ကိလေသဿ အသာရဘာဝနိဒဿနံ။ ကုန္တိယန္တိ တဒါဓာရဿ အနိစ္စတုတ္ထာဒိဘာဝနိဒဿနံ။

သုခန္တိ စေတံ ဣဋ္ဌာမိဝစနံ။ သုခေန နိဒုက္ခာ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ သုပါဟီတိ နိပဇ္ဇနိဒဿနဇေတံ စတုန္တံ ဣရိယာပထာနံ။ တသ္မာ စတ္တာရောပိ ဣရိယာ-ပထေ သုခေနဝ ကပ္ပေဟိ သုခံ ဝိဟရာတိ အတ္ထော။ ထေရ်ကေတိ ဣဒံ ယဒိပိ တဿ နာမကိတ္တနံ။ ပစုရေန အန္တတ္ထသညာဘာဝတော ပန ထိရေ သာသနေ ထိရဘာဝပ္ပတ္တေ၊ ထိရေဟိ သီလာဒိဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတေတိ အတ္ထော။ ကတ္တာ စောဠေန ပါရုတာတိ ပံသုကူလစောဠေဟိ စိဝရံ ကတ္တာ အတ္ထာဒိတသရိရာ တံ နိဝတ္ထာ စေဝ ပါရုတာ စ။ ဥပသန္တော ဟိ တေ ရာဂေါတိ ဟိ-သဒ္ဓေါ ဟေတွတ္ထော၊ ယသ္မာ တဝ သန္တာနေ ဥပ္ပဇ္ဇနကကာမရာဂေါ ဥပသန္တော အနာဂါမိမဂ္ဂဉ္ဇာဏဂ္ဂိနာ ဒဇော၊ ဣဒါနိ တဒေဝသေသံ ရာဂံ အဂ္ဂမဂ္ဂဉ္ဇာဏဂ္ဂိနာ ဒဟေတွာ သုခံ သုပါဟီတိ အဓိပ္ပါယော။ သုက္ခဒုကံဝ ကုန္တိယန္တိ ယထာ တံ ပက္ခေ ဘာဇနေ အပ္ပကံ သုကဗျဉ္ဇနံ မဟတိယာ အဂ္ဂိဇာလာယ ပစ္စမာနံ ဈာယိတွာ သုဿန္တံ ဂူပသမ္ပတိ၊ ယထာ ဝါ ဥဒကမိဿေ သုကဗျဉ္ဇနေ ဥဒ္ဓနံ အာရောပေတွာ ပစ္စမာနေ ဥဒကေ ဝိဇ္ဇမာနေ တံ စိတ္တိဋ္ဌာယတိ စိတ္တိဋ္ဌာယတိ။

udake pana chinne upasantameva hoti, evaṃ tava santāne kāmarāgo
upasanto itarampi vūpasametvā sukhaṃ supāhīti.

Therī indriyānaṃ paripākaṃ gatattā¹ Satthu desanāvilāsena ca
gāthāpariyosāne saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ
Apadāne²—

“Koṇāgamanabuddhassa, maṇḍapo kārīto mayā.
Dhuvāṃ ticīvaramdāsīm, Buddhassa lokabandhuno.

Yam yaṃ janapadaṃ yāmi, nigame rājadhāniyo.
Sabbattha pūjito homi, puññakammassidaṃ phalaṃ.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ, bhavā sabbe samūhatā.

Nāgīva bandhanaṃ chetvā, viharāmi anāsavā.

Svāgataṃ vata me āsi, Buddhasettḥassa santike.
Tisso vijjā anuppattā, kataṃ Buddhassa sāsanaṃ.

Paṭisambhidā catasso, vimokkhāpi ca aṭṭhime.
Chalabhiññā sacchikatā, kataṃ Buddhassa sāsanaṃ”ti.

Arahattaṃ pana patvā therī udānentī tameva gāthaṃ abhāsi, tenāyaṃ
gāthā tassā theriyā gāthā ahosi. Tattha theriyā vuttagāthāya anavaseso rāgo
pariggahito aggamaggena tassa vūpasamassa adhippetattā.
Rāgavūpasameneva cettha sabbesampi kilesānaṃ vūpasamo vuttoti
daṭṭhabbaṃ tadekaṭṭhatāya sabbesaṃ kilesadhammānaṃ vūpasamasiddhito.
Tathā hi vuccati—

“Uddhaccavicikicchāhi, yo moho sahajo mato.
Pahānekaṭṭhabhāvena, rāgena saraṇo³ hi so”ti.

Yathā cettha sabbesaṃ saṃkilesānaṃ vūpasamo vutto, evaṃ
sabbatthāpi tesāṃ vūpasamo vuttoti vedītabbaṃ pubbabhāge tadanavasena,
samathavipassanākkhaṇe vikkhambhanavasena, maggakkhaṇe
samucchadavasena, phalakkhaṇe paṭippassaddhivasena vūpasamasiddhito.
Tena catubbidhassāpi pahānassa siddhi

1. Yathāparipākaṃ katattā (I, Ka) 2. Khu 4. 189 piṭṭhādīsu. 3. Saraṇe (Ka)

ဥဒကေ ပန ဆိန္ဓေ ဥပသန္တမေဝ ဟောတိ၊ ဧဝံ တဝ သန္တာနေ ကာမရာဂေါ
ဥပသန္တော ဣတရဗ္ဗိ ဂူပသမေတွာ သုခံ သုပါဟိတိ။

ထေရီ ဣန္ဒြိယာနံ ပရိပါကံ ဂဘတ္တာ^၁ သတ္တု ဒေသနာဝိလာသေန စ
ဂါထာပါရိယောသေန သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ
အပဒါနေ^၂—

“ကောဏာဂမနဗုဒ္ဓဿ၊ မဏ္ဍပေါ ကာရိတော မယာ။
ဓုဝံ တိစိဝရံဒါသိ^၃၊ ဗုဒ္ဓဿ လောကဗန္ဓုနော။

ယံ ယံ ဇနပဒံ ယာမိ၊ နိဂမေ ရာဇဓာနိယော။
သဗ္ဗတ္ထ ပူဇိတော ဟောမိ၊ ပုညကမ္မဿိဒံ ဖလံ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ၊ ဘဝါ သဗ္ဗေ သမူဟတာ။
နာဂီဝ ဗန္ဓုနံ ဆေတွာ၊ ဝိဟရာမိ အနာသဝါ။

သွာဂတံ ဝတ မေ အာသိ၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ သန္တိကေ။
တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။

ပဋိသန္တိဒါ စတဿော၊ ဝိမောက္ခာပိ စ အဋ္ဌိမေ။
ဆဋ္ဌဘိညာ သန္တိကတာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ သေရီ ဥဒါနေန္တိ တမေဝ ဂါထံ အဘာသိ၊ တေနာယံ
ဂါထာ တဿာ ထေရိယာ ဂါထာ အဟောသိ။ တတ္ထ ထေရိယာ ဝုတ္တဂါထာ-
ယ အနဝသေသော ရာဂေါ ပရိဂ္ဂဟိတော အဂ္ဂမဂ္ဂေန တဿ ဂူပသမဿ
အဓိပ္ပေတတ္တာ။ ရာဂဂူပသမေနေဝ စေတ္ထ သဗ္ဗေသဗ္ဗိ ကိလေသာနံ ဂူပသမော
ဝုတ္တောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ တဒေကဋ္ဌတာယ သဗ္ဗေသံ ကိလေသဓမ္မာနံ ဂူပသမ-
သိဗ္ဗိတော။ တထာ ဟိ ဝုစ္စတိ—

“ဥဒ္ဓစ္စဝိစိကိစ္ဆာဟိ၊ ယော မောဟော သဟဇော မတော။
ပဟာနေကဋ္ဌဘာဝေန၊ ရာဂေန သရဏော^၃ ဟိ သော”တိ။

ယထာ စေတ္ထ သဗ္ဗေသံ သံ ကိလေသာနံ ဂူပသမော ဝုတ္တော၊ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထာပိ
တေသံ ဂူပသမော ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ ပုဗ္ဗဘာဂေ တဒဂ်ဝသေန၊ သမထ-
ဝိပဿနာက္ခဏေ ဝိက္ခမ္ပနဝသေန၊ မဂ္ဂက္ခဏေ သမုစ္ဆေဒဝသေန၊ ဖလက္ခဏေ
ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝသေန ဂူပသမသိဗ္ဗိတော။ တေန စတုဗ္ဗိဿောပိ ပဟာနဿ သိဗ္ဗိ

၁-ယထာပရိပါကံ ကဘတ္တာ (ဣ၊က) ၂-ဒု ၄-၁၀၉-ပိဋ္ဌာဒိသု၊ ၃-သရဏေ (က)

veditabbā. Tattha tadanṅgappahānena sīlasampadāsiddhi,
vikkhambhanapahānena samādhisampadāsiddhi, itarehi paññāsampadāsiddhi
dassitā hoti pahānābhisamayopasijjhanato¹. Yathā bhāvanābhisamayaṃ
sādheti tasmim̐ asati tadabhāvato, tathā sacchikiriyaḥbhisamayaṃ
pariññābhisamayaṃ sādheti evāti. Caturābhisamayasiddhiyā tisso sikkhā,
paṭipattiyā tivīdhakalyāṇatā, sattavisuddhiyo ca paripuṇṇā imāya gāthāya
pakāsītā hontīti veditabbaṃ. **Aññatarātherī** apaññātā nāmagottādivasena
apākaṭā, ekā therī lakkhaṇasampannā bhikkhunī imaṃ gāthaṃ abhāsīti
adhippāyo.

Aññatarātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Muttātherīgāthāvaṇṇanā

2. “Mutte muccassu yogehi, cando rāhuggahā iva.
Vippamuttena cittaṇa, anaṇa bhuñja piṇḍakan”ti—

ayaṃ katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī
Vipassissa Bhagavato kāle kulagehe nibbattitvā viññutaṃ patvā ekadivasaṃ
Satthāraṃ rathiyāṃ gacchantāṃ disvā pasannamānasā pañcapatitṭhitena
vanditvā pītivegena Satthu pādamūle avakujjā nipajji. Sā tena
puññakammena devaloke nibbattitvā aparāparaṃ sugatīsayeva saṃsarantī
imasmim̐ Buddhuppāde Sāvatthiyaṃ brāhmaṇamahāsālakule nibbatti,
Muttātissā nāmaṃ ahosi. Sā upanissayasampannatāya vīsativassakāle
Mahāpajāpatigotamiyā santike pabbajitvā sikkhamānāva hutvā
kammaṭṭhānaṃ kathāpetvā vipassanāya kammaṃ karoti. Sā ekadivasaṃ
bhattakiccaṃ katvā piṇḍapātaṭikkantā therīnaṃ bhikkhunīnaṃ vattaṃ
dassetvā divāṭṭhānaṃ gantvā raho nisinnā vipassanāya manasikāraṃ ārabhi.
Satthā surabhigandhakuṭiyā nisinnova obhāsaṃ vissajjetvā tassā purato
nisinno viya attānaṃ dassetvā “**mutte muccassu yogehī**”ti imaṃ gāthamāha.

1. Pahānābhisamayo ca sijjhanto (I, Ka)

ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တတ္ထ တဒဂ်ပုဟာနေန သီလသမ္ပဒါသိဒ္ဓိ၊ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာနေန
သမာဓိသမ္ပဒါသိဒ္ဓိ၊ ဣတရေဟိ ပညာသမ္ပဒါသိဒ္ဓိ ဒသိတာ ဟောတိ ပဟာ-
နာဘိသမယောပသိဇ္ဈနတော။ ယထာ ဘာဝနာဘိသမယံ သာဓေတိ တသ္မိ
အသတိ တဒဘာဝတော၊ တထာ သန္တိကိရိယာဘိသမယံ ပရိညာဘိသမယဉ္စ
သာဓေတိ ဧဝါတိ။ စတုရဘိသမယသိဒ္ဓိယာ တိဿော သိက္ခာ၊ ပဋိပတ္တိယာ
တိဝိကေလျာဏတာ၊ သတ္တဝိသုဒ္ဓိယော စပရိပုဏ္ဏာ ဣမာယ ဂါထာယ ပကာသိ-
တာ ဟောန္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **အညတရာထေရီ** အပညာတာ နာမဂေါတ္တာ-
ဒိဝသေန အပါကဋ္ဌာ၊ ဧကာ ထေရီ လက္ခဏသမ္ပန္နာ ဘိက္ခုနီ ဣမံ ဂါထံ
အဘာသိတိ အဓိပ္ပာယ်တော်။

အညတရာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၂-မုတ္တာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

- ၂။ “မုတ္တေ မုစ္ဆသု ယောဂေဟိ၊ စန္ဒော ရာဟုဂ္ဂဟာ ဣဝ။
ဝိပ္ပမုတ္တေန စိတ္တေန၊ အနဏာ ဘုဉ္ဇ ပိဏ္ဏက”န္တိ—

အယံ မုတ္တာယ နာမ သိက္ခမာနာယ ဂါထာ။ အယဗ္ဗိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာ-
မိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ ဝိပဿိဿ
ဘဝဝတော ကာလေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ ပတွာ ဧကဒိဝသံ
သတ္တာရံ ရထိယံ ဂစ္ဆန္တိ ဒိဿာ ပသန္နမာနသာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္တိတွာ
ဝိဘိဝေဂေန သတ္တု ပါဒမူလေ အဝကုဇော နိပဋ္ဌိ။ သာ တေန ပုညကမ္မေန
ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ အပရာပရံ သုဂတိသုယေဝ သံသရန္တိ ဣမသ္မိ
ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ ပြာဟူဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ **မုတ္တာ**တိဿာ
နာမံ အဟောသိ။ သာ ဥပနိဿယသမ္ပန္နတာယ ဝိသတိဝဿကာလေ
မဟာပဇာပတိဂေါတမိယာ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ သိက္ခမာနာဝ ဟုတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ
ကထာပေတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေတိ။ သာ ဧကဒိဝသံ ဘတ္တကိစ္စံ
ကတွာ ပိဏ္ဏပါတပဋိက္ကန္တာ ထေရီနံ ဘိက္ခုနီနံ ဝတ္တံ ဒေသေတွာ ဒိဝါဋ္ဌာနံ
ဂန္တာ ရဟော နိသိန္တာ ဝိပဿနာယ မနသိကာရံ အာရဘိ။ သတ္တာ သုရဘိ-
ဂန္ဓကုဋိယာ နိသိန္ဒောဝ ဩဘာသံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ တဿာ ပုရတော နိသိန္ဒော
ဝိယ အတ္တာနံ ဒေသေတွာ “**မုတ္တေ မုစ္ဆသု ယောဂေဟိ**”တိ ဣမံ ဂါထမာဟ။

၁-ပဟာနာဘိသမယော စ သိဇ္ဈန္တော (ဣ၊ က)

Tattha **mutteti** tassā ālapanam. **Muccassu yogehīti** maggapaṭipāṭiyā kāmāyogādīhi catūhi yogehi mucca, tehi vimuttacittā hohi. Yathā kim? **Cando rāhuggahā ivāti** rāhusaṅkhātō¹ gahato cando viya upakkilesato muccassu. **Vippamuttēna cittenāti** ariyamaggena samucchedavimuttiyā suṭṭhu vimuttēna cittenā, itthambhūtalakkhaṇe cetam karaṇavacanam. **Anaṇā bhuñja piṇḍakanti** kilesa-iṇam pahāya anaṇā hutvā raṭṭhapiṇḍam bhuñjeyyāsi. Yo hi kilese appahāya Satthārā anuññātapaccaye paribhuñjati, so sāṇo paribhuñjati nāma. Yathāha āyasmā Bākulo “sattāhameva kho aham āvuso sāṇo² raṭṭhapiṇḍam bhuñjin”ti³ tasmā sāsane pabbajitena kāmācchandaḍi-iṇam pahānāya anaṇena hutvā saddhādeyyam paribhuñjitabham. **Piṇḍakanti** desanāsīsameva, cattāropi paccayeti attho. **Abhiṇham ovadatīti** ariyamaggappattiyā upakkilese visodhento bahuso ovādam deti.

Sā tasmim ovāde ṭhatvā nacirasseva arahattam pāpuṇi. Tena vuttam **Apadāne**⁴—

“Vipassissa Bhagavato⁵, Lokajeṭṭhassa tādino.
Rathiyam paṭipannassa, tārayantassa pāṇino.

Gharato nikkhamitvāna, avakujjā nipajjaham.
Anukampako Lokanātho, sirasi akkamī mama.

Akkamitvāna sirasi, agamā Lokanāyako.
Tena cittappasādena, Tusitam agamāsaham.

Kilesā jhāpitā mayham -pa- katham Buddhassa sāsanan”ti.

Arahattam pana patvā sā tameva gātham udānesi. Paripunṇasikkhā upasampajjitvā aparabhāge parinibbānakālepi tameva gātham paccabhāsīti⁶.

Muttātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Rāhusaṅkhātato (Sī, I) 2. Saraṇo (Ma 3. 168 piṭṭhe.) 3. Ma 3. 168 piṭṭhe.
4. Khu 4. 190 piṭṭhe. 5. Koṇḍaññaṇassa Bhagavato (Sī) 6. Ajjhabhāsīti (Ka)

တတ္ထ မုတ္တေတိ တဿာ အာလပနံ။ မုစ္ဆဿ ယောဂေဟိတိ မဂ္ဂပဋိပါဠိယာ ကာမယောဂါဒီဟိ စတူဟိ ယောဂေဟိ မုစ္ဆ၊ တေဟိ ဝိမုတ္တစိတ္တာ ဟောဟိ။ ယထာ ကိံ? စန္ဒော ရာဟုဂဟာ ဣဝါတိ ရာဟုသင်္ခါတော^၁ ဂဟတော စန္ဒော ဝိယ ဥပက္ကိလေသတော မုစ္ဆဿ။ ဝိပ္ပမုတ္တေန စိတ္တေနာတိ အရိယမဂ္ဂေန သမုစ္ဆေဒဝိမုတ္တိယာ သုဠ၊ ဝိမုတ္တေန စိတ္တေန၊ ဣတ္ထိဘူတလက္ခဏေ စေတံ ကရဏ-ဝစနံ။ အနဏာ ဘုဇ္ဇ ဝိဇ္ဇာကန္တိ ကိလေသဇ္ဇဏံ ပဟာယ အနဏာ ဟုတွာ ရဋ္ဌပိဏ္ဍိတံ ဘုဇ္ဇေယျာသံ။ ယော ဟိ ကိလေသေ အပ္ပဟာယ သတ္တာရာ အနညာတ-ပစ္စယေ ပရိဘုဇ္ဇတိ၊ သော သာဏော ပရိဘုဇ္ဇတိ နာမ။ ယထာဟ အာယဿာ ဗာကုလော “သတ္တာဟမေဝ ခေါ အဟံ အာဝုသော သာဏော၊ ရဋ္ဌပိဏ္ဍိတံ ဘုဇ္ဇိ”န္တိ^၂ တဿာ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတေန ကာမစ္ဆန္ဒာဒိဇ္ဇဏံ ပဟာနာယ အနဏေန ဟုတွာ သဒ္ဓါဒေယျံ ပရိဘုဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိဇ္ဇာကန္တိ ဒေသနာသီသမေဝ၊ စတ္တာရောပိ ပစ္စယေတိ အတ္ထော။ အဘိဏ္ဍံ ဩဝေတိ အရိယမဂ္ဂပ္ပတ္တိယာ ဥပက္ကိလေသေ ဝိသောဓေန္တော ဗဟုသော ဩဝါဒံ ဒေတိ။

သာ တသ္မိံ ဩဝါဒေ ဌတွာ နစိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ အပဒါနေ^၃—

“ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော^၁၊ လောကဇေဋ္ဌဿ တာဒိနော။
ရထိယံ ပဋိပန္နဿ၊ တာရယန္တဿ ပါဏိနော။

ဃရတော နိက္ခမိတွာန၊ အဝကုဇ္ဇော နိပဇ္ဇဟံ။
အနုကမ္ပကော လောကနာထော၊ သိရသိ အက္ကမိ မမ။

အက္ကမိတွာန သိရသိ၊ အဂမာ လောကနာယကော။
တေန စိတ္တပ္ပသာဒေန၊ တုသိတံ အဂမာသဟံ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ သာ တမေဝ ဂါထံ ဥဒါနေသိ။ ပရိပုဏ္ဏသိက္ခာ ဥပသမ္ပန္နိတွာ အပရဘာဂေ ပရိနိဗ္ဗာနကာလေပိ တမေဝ ဂါထံ ပစ္စဘာသီတိ^၆။

မုတ္တာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ရာဟုသင်္ခါတော (သီ၊ဣ) ၂-သရဏော (မ ၃-၁၆၈-ပိဋက) ၃-မ ၃-၁၆၈-ပိဋက။
၄-ဘု ၄-၁၉၀-ပိဋက။ ၅-ကောဏ္ဍညဿ ဘဂဝတော (သီ) ၆-အဇ္ဈဘာသီတိ (က)

3. Puṇṇātherīgāthavaṇṇanā

Puṇṇe pūrassu dhammehīti Puṇṇāya nāma sikkhamānāya gāthā.

Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī Buddhasuññe loke Candabhāgāya nadiyā tīre Kinnarayoniyaṃ nibbattā ekadivasaṃ tattha aññataraṃ Paccekabuddhaṃ disvā pasannamānasā naḷamālāya taṃ pūjetvā añjaliṃ paggayha aṭṭhāsi. Sā tena puññakammena sugatīsuveva saṃsarantī imasmim Buddhuppāde Sāvattiyaṃ gahapatimahāsālakule nibbatti, **Puṇṇātissā** nāmaṃ ahosi. Sā upanissayasampannatāya vīsativassāni vasamānā Mahāpajāpatigotamiyā santike dhammaṃ sutvā paṭiladdhasaddhā pabbajitvā sikkhamānā eva hutvā vipassanaṃ ārabhi. Satthā tassā gandhakuṭiyaṃ nisinno eva obhāsaṃ vissajjetvā—

3. “Puṇṇe pūrassu dhammehi, cando pannaraseriva.
Paripuṇṇāya paññāya, tamokhandhaṃ padālayā”ti—

imaṃ gāthamāha.

Tattha **puṇṇeti** tassā ālapanā. **Pūrassu dhammehīti** sattatimsabodhipakkhiyadhammehi paripuṇṇā hohi. **Cando pannaraserivāti** ra-kāro padasandhikaro. Pannarase puṇṇamāsiyaṃ sabbāhi kalāhi paripuṇṇo cando viya. **Paripuṇṇāya paññāyāti** soḷasannaṃ kiccānaṃ pāripūriyā paripuṇṇāya arahattamaggapaññāya. **Tamokhandhaṃ padālayāti** mohakkhandhaṃ anavasesato bhinda samucchinda, mohakkhandhapadālanena saheva sabbepi kilesā padālitā hontīti.

Sā taṃ gāthaṃ sutvā vipassanaṃ vadḍhetvā arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**¹—

“Candabhāgānadītīre, ahosiṃ Kinnarī tadā.
Addasaṃ virajaṃ Buddhaṃ, Sayambhumaṃ aparājitaṃ.
Pasannacittā sumanā, vedajātā katañjali.
Naḷamālaṃ gahetvāna, Sayambhumaṃ abhipūjayim.

1. Khu 4. 190 piṭṭhādīsu.

၃-ပုဏ္ဏာထေရိဂါထာဝတ္ထုနာ

ပုဏ္ဏေ ပူရဿ ဓမ္မေဟိ ပုဏ္ဏာယ နာမ သိက္ခမာနာယ ဂါထာ။ အယဗ္ဗိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ ဗုဒ္ဓသုညေ လောကေ စန္ဒဘာဂါယ နဒိယာ တီရေ ကိန္နရယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တာ ဧကဒိဝသံ တတ္ထ အညတရံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒိသ္မာ ပသန္နမာနသာ နဋ္ဌမာလာယ တံ ပူဇေက္ခာ အဇ္ဈလီ ပဂ္ဂယ အဋ္ဌာသိ။ သာ တေန ပုညကမ္မေန သုဂတိသုယေဝ သံသရန္တိ ဣမသ္မိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ ဂဟပတိမဟာ- သာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ **ပုဏ္ဏာတိဿာ** နာမံ အဟောသိ။ သာ ဥပနိဿ ယ- သမ္ပန္နဘာယဝိသဘိဝဿာနိ ဝသမာနာ မဟာပဇာပတိဂေါတမိယာ သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ ပဗ္ဗဇိတွာ သိက္ခမာနာ ဧဝ ဟုတွာ ဝိပဿနံ အာရဘိ။ သတ္ထာ တဿာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္ဓော ဧဝ ဩဘာသံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ—

၃။ “ပုဏ္ဏေ ပူရဿ ဓမ္မေဟိ၊ စန္ဒော ပန္နရသေရိဝ။
ပရိပုဏ္ဏာယ ပညာယ၊ တမောခန္တံ ပဒါလယာ”တိ—

ဣမံ ဂါထမာဟ။

တတ္ထ **ပုဏ္ဏတိ** တဿာ အာလပနံ။ **ပူရဿ ဓမ္မေဟိ** သတ္တတိသ- ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မေဟိ ပရိပုဏ္ဏာ ဟောဟိ။ **စန္ဒော ပန္နရသေရိဝ**တိ ရ-ကာရော ပဒသန္တိကရော။ ပန္နရသေ ပုဏ္ဏမာသိယံ သဗ္ဗဟိ ကလာဟိ ပရိပုဏ္ဏော စန္ဒော ဝိယ။ **ပရိပုဏ္ဏာယ ပညာယ**တိ သောဋ္ဌသန္တံ ကိစ္စာနံ ပါရိပူရိယာ ပရိပုဏ္ဏာယ အရဟတ္တမဂ္ဂပညာယ။ **တမောခန္တံ ပဒါလယာ**တိ မောဟက္ခန္တံ အနဝသေသ- တော ဘိန္တ သမုတ္တိန္တ၊ မောဟက္ခန္တပဒါလနေန သဟေဝ သဗ္ဗေပိ ကိလေသာ ပဒါလိတာ ဟောန္တိတိ။

သာ တံ ဂါထံ သုတွာ ဝိပဿနံ ဝဇေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ **အပဒါနေ**—

“စန္ဒဘာဂါနဒီတီရေ၊ အဟောသိ ကိန္နရီ တဒါ။
အဒ္ဓသံ ဝိရဇံ ဗုဒ္ဓံ၊ သယန္တု အပရာဇိတံ။
ပသန္တမိတ္တာ သုမနာ၊ ဝေဒဇာတာ ကတဇ္ဈလီ။
နဋ္ဌမာလံ ဂဟေတွာန၊ သယန္တု အဘိပူဇယိ။

Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca.
Jahitvā Kinnarīdehaṃ, agacchīm tidasam gatim.

Chattimsadevarājūnaṃ, Mahesittamakārayim.
Dasannaṃ cakkavattīnaṃ, Mahesittamakārayim.
Saṃvejtvāna me cittaṃ, pabbajim anagāriyaṃ.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ, bhavā sabbe samūhatā.
Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi dāni punabbhavo.

Catunnavutito kappe, yaṃ pupphamabhipūjayim.
Duggatim nābhijānāmi, pupphapūjāyidaṃ phalaṃ.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanaṃ”ti.

Arahattaṃ pana patvā sā therī tameva gāthaṃ udānesi. Ayameva cassā
aññābyākaraṇagāthā ahoṣīti.

Puṇṇātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Tissātherīgāthāvaṇṇanā

Tisse sikkhassu sikkhāyāti Tissāya sikkhamānāya gāthā. Ayampi
purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭupānissayaṃ kusalaṃ
upacinitvā sambhatakusalapaccayā¹ imasmim Buddhuppāde
Kapilavatthusmim Sakyarājakule nibbattitvā vayappattā bodhisattassa
orodhabhūtā pacchā Mahāpajāpatigotamiyā saddhim nikkhamitvā pabbajitvā
vipassanāya kammaṃ karoti. Tassā Satthā heṭṭhā vuttanayeneva obhāsaṃ
vissajjetvā—

4. “Tisse sikkhassu sikkhāya, mā taṃ yogā upaccagum.
Sabbayogavisamyuttā, cara loke anāsavā”ti—

gāthaṃ abhāsi.

Tattha tisseti tassā ālapanā. Sikkhassu sikkhāyāti adhisīlasikkhādikāya
tividhāya sikkhāya sikkha, maggasampayuttā tisso

1. Kusalasañcayā (Sī)

တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
ဇဟိတွာ ကိန္နရီဒေဟံ၊ အဂစ္ဆိံ တိဒသံ ဂတိံ။

ဆတ္တိံသဒေဝရာဇုနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိံ။
ဒသန္တံ စက္ကဝတ္တိနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိံ။
သံဝေဇေတွာန မေ စိတ္တံ၊ ပဗ္ဗဇိံ အနဂါရိယံ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ၊ ဘဝါ သဗ္ဗေ သမူဟတာ။
သဗ္ဗာသဝပရိက္ခိဏာ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနန္တဝေ။

စတုန္တုရတိတော ကပ္ပေ၊ ယံ ပုပ္ဖမဘိပူဇယိံ။
ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ပုပ္ဖပူဇာယိဒံ ဖလံ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ သာ ထေရီ တမေဝ ဂါထံ ဥဒါနေသိ။ အယမေဝ စဿာ
အညာဗျာကရဏဂါထာ အဟောသီတိ။

ပုဏ္ဏာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-တိဿာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

တိဿေ သိက္ခဿ သိက္ခာယာတိ တိဿာယ သိက္ခမာနာယ ဂါထာ။
အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာဓိကာရာတတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝေဇ္ဇိပနိဿယံ ကုသလံ
ဥပစိနိတွာ သမ္ဘတကုသလပစ္စယာ^၁ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကပိလဝတ္ထုသ္မိံ သကျ-
ရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိဘွာ ဝယပ္ပတ္တာ ဗောဓိသတ္တဿ ဩရောဘူတာ ပစ္စာ
မဟာပဇာပတိဂေါတမိယာ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ
ကရေတိ။ တဿာ သတ္တာ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနဝ ဩဘာသံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ—

၄။ “တိဿေ သိက္ခဿ သိက္ခာယ၊ မာ တံ ယောဂါ ဥပစူရံ။
သဗ္ဗယောဂဝိသယုတ္တာ၊ စရ လောကေ အနာသဝါ”တိ—

ဂါထံ အဘာသိ။

တတ္ထ တိဿေတိ တဿာ အာလပနံ။ သိက္ခဿ သိက္ခာယာတိ အဓိသီလ-
သိက္ခာဒိကာယ တိဝိဇာယ သိက္ခာယ သိက္ခ၊ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ တိဿော

၁-ကုသလသမ္ဘယာ (သီ)

sikkhāyo sampādehīti attho. Idāni tāsāṃ sampādane kāraṇamāha “**mā taṃ yogā upaccagun**”ti manussattaṃ, indriyāvekallaṃ, Buddhuppādo, saddhāpaṭilābhoti ime yogā samayā dullabhakkhaṇā taṃ mā atikkamuṃ. Kāmayogādayo eva vā cattāro **yogā** taṃ **mā¹ upaccagun** mā abhibhaveyyuṃ. **Sabbayogavisarṇyuttā**ti sabbehi kāmayogādīhi yogehi vimuttā tato eva anāsavā hutvā loke cara, diṭṭhasukhavihārena viharāhīti attho.

Sā taṃ gāthaṃ sutvā vipassanaṃ vaḍḍhetvā arahattaṃ pāpuṇīti-ādinayo heṭṭhā vuttanayeneva veditabbo.

Tissātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

5-10. Tissāditherīgāthāvaṇṇanā

Tisse yuñjassu dhammehīti Tissāya theriyā gāthā. Tassā vatthu Tissāsikkhamānāya vatthusadisāṃ. Ayaṃ pana therī hutvā arahattaṃ pāpuṇi. Yathā ca ayaṃ, evaṃ ito param **Dhīrā, Vīrā, Mittā, Bhadrā, Upasamā**ti pañcannaṃ therīnaṃ vatthu ekasadisameva. Sabbāpi imā Kapilavatthuvāsiniyo bodhisattassa orodhabhūtā Mahāpajāpatigotamiyā saddhiṃ nikkhantā obhāsagāthāya ca arahattaṃ pattā ṭhapetvā sattamim. Sā pana obhāsagāthāya vinā pageva² Satthu santike laddhaṃ ovādaṃ nissāya vipassanaṃ ussukāpetvā arahattaṃ pāpuṇitvā udānavasena “vīrā vīrehī”ti³ gāthaṃ abhāsi. Itarāpi arahattaṃ patvā⁴—

5. “Tisse yuñjassu dhammehi, khaṇo taṃ mā upaccagā.
Khaṇātītā hi socanti, nirayamhi samappitā.

6. Dhīre nirodhaṃ phusehi, saññāvūpasamaṃ sukhaṃ.
Ārādhayāhi nibbānaṃ, yogakkhemamanuttaraṃ.

1. Taṃ cattāro yogā mā (sabbattha)

2. Saṃvegaṃ (Sī, Ka)

3. Dhīrā dhīrehīti (Ka)

4. Arahattaṃ patvā imāya gāthāya abhāsi (Ka)

သိက္ခာယော သမ္ပာဒေဟိတိ အတ္ထော။ ဣဒါနိ တာသံ သမ္ပာဒနေ ကာရဏ-
မာဟ “**မာ တံ ယောဂါ ဥပစ္စု**”န္တိ မနုဿတ္တံ၊ ဣန္ဒြိယာဝေကလ္လံ၊ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေါ၊
သဒ္ဓါပဋိလာဘောတိ ဣမေ ယောဂါ သမယာ ဒုလ္လဘက္ခဏာ တံ မာ
အဘိက္ကမံ။ ကာမယောဂါဒယော ဧဝ ဝါ စတ္တာရော **ယောဂါ တံ မာ^၁ ဥပစ္စု**
မာ အဘိဘဝေယျံ။ **သဗ္ဗယောဂဝိသံယုတ္တာ**တိ သဗ္ဗေဟိ ကာမယောဂါဒိဟိ
ယောဂေဟိ ဝိမုတ္တာ တတော ဧဝ အနာသဝါ ဟုတွာ လောကေ စရ၊ ဒိဋ္ဌသုခ-
ဝိဟာရေန ဝိဟာရဟိတိ အတ္ထော။

သာ တံ ဂါထံ သုတွာ ဝိပဿနံ ဝဇေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိတိ အာဒိနယော
ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနော ဝေဒိတဗ္ဗော။

တိဿာထေရီဂါထာဝတ္ထနာ နိဋ္ဌိတာ။

၅-၁၀-တိဿာဒိထေရီဂါထာဝတ္ထနာ

တိဿေ ယုဇ္ဈဿ ဓမ္မေဟိတိ တိဿာယ ထေရီယာ ဂါထာ။ တဿာ ဝတ္ထု
တိဿာသိက္ခမာနာယ ဝတ္ထုသဒိသံ။ အယံ ပန ထေရီ ဟုတွာ အရဟတ္တံ
ပါပုဏိ။ ယထာ စ အယံ၊ ဧဝံ ဣတော ပရံ ဇီရာ၊ ဇီရာ၊ ဓိတ္တာ၊ ဘဒြာ၊
ဥပသမာတိ ပဉ္စန္တံ ထေရီနံ ဝတ္ထု ဧကသဒိသမေဝ။ သဗ္ဗာပိ ဣမာ ကပ္ပိလဝတ္ထု-
ဝါသိနိယော ဗောဓိသတ္တဿ ဩရောဘူတာ မဟာပဇာပတိဂေါတမိယာ
သဒ္ဓိ^၁ နိက္ခန္တာ ဩဘာသဂါထာယ စ အရဟတ္တံ ပတ္တာ ဌပေတွာ သဋ္ဌမိ။
သာ ပန ဩဘာသဂါထာယ ဝိနာ ပဂေဝ^၂ သတ္ထု သန္တိကေ လန္တံ ဩဝါဒံ
နိဿာယ ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိတွာ ဥဒါနဝသေန
“ဝိရာဝိရေဟိ”တိ^၃ ဂါထံ အဘာသိ။ ဣတရာပိ အရဟတ္တံ ပတွာ^၄—

၅။ “တိဿေ ယုဇ္ဈဿ ဓမ္မေဟိ၊ ခဏော တံ မာ ဥပစ္စဂါ။
ခဏာတိတာ ဟိ သောစန္တိ၊ နိရယမိ သမပ္ပိတာ။

၆။ ဝိရေ နိရောဓံ ဖုသေဟိ၊ သညာဂူပသမံ သုခံ။
အာရာယောဟိ နိဗ္ဗာနံ၊ ယောဂက္ခေမမနုတ္တရံ။

၁-တံ စတ္တာရော ယောဂါ မာ (သဗ္ဗတ္ထ)

၂-သံဝေဝံ (သီ၊ က)

၃-ဝိရာ ဝိရေဟိတိ (က)

၄-အရဟတ္တံ ပတွာ ဣမာယ ဂါထာယ အဘာသိ (က)

7. Vīrā vīrehi dhammehi, bhikkhunī bhāvitindriyā.
Dhāreti antimam deham, jetvā māram savāhanam.
8. Saddhāya pabbajitvāna, mitte mittaratā bhava.
Bhāvehi kusale dhamme, yogakkhemassa pattiya.
9. Saddhāya pabbajitvāna, Bhadre Bhadraratā bhava.
Bhāvehi kusale dhamme, yogakkhemamanuttaram.
10. Upasame tare ogham, maccudheyyam suduttaram.
Dhārehi antimam deham, jetvā māram savāhanam”ti—

gāthāyo abhāsimsu.

Tattha **yuñjassu dhammehī**ti samathavipassanādharmmehi ariyehi bodhipakkhiyadhammehi ca yuñja yogam karohi. **Khaṇo tam mā upaccagāti** yo evam yogabhāvanam na karoti, tam puggalam patirūpadese uppattikkhaṇo, channam āyatanānam avekallakkhaṇo, Buddhuppādakkaṇo, saddhāya paṭiladdhakkhaṇo, sabbopi ayaṁ khaṇo atikkamati nāma. So khaṇo tam mā atikkami. **Khaṇātītā**ti ye hi khaṇam atītā, ye ca puggale so khaṇo atīto, te nirayamhi samappitā hutvā socanti, tattha nibbattitvā mahādukkham paccanubhavantīti attho.

Nirodham phusehīti kilesanirodham phussa paṭilabha.

Saññāvūpasamam sukham, ārādhayāhi nibbānanti kāmasaññādinam pāpasaññānam upasamanimittam accantasukham nibbānam ārādhehi.

Vīrā Vīrehi dhammehīti vīriyapadhānatāya vīrehi tejussadehi ariyamaggadhammehi **bhāvitindriyā** vaḍḍhitasaddhādi-indriyā Vīrā bhikkhunī vatthukāmehi savāhanam kilesamāram jivitvā āyatim punabbhavābhāvato antimam deham dhāretīti therī aññam viya katvā attānam dasseti.

Mitteti tam ālapati. Mittaratāti kalyāṇamittesu abhiraṭā. Tattha sakkārasammānakaraṇatā hohi. **Bhāvehi kusale dhammeti** ariyamaggadhamme vaḍḍhehi. **Yogakkhemassā**ti arahattassa nibbānassa ca pattiya adhigamāya.

နိပါတ်]

၅-၁၀-ဘိဿာဒိထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

၁၃

- ၇။ ဝီရာ ဝီရေဟိ ဓမ္မေဟိ၊ ဘိက္ခုနီ ဘာဝိတိန္ဒြိယာ။
ဓာရေတိ အန္တိမံ ဒေဟံ၊ ဇေတွာ မာရံ သဝါဟနံ။
- ၈။ သဒ္ဓါယ ပဗ္ဗဇိတွာန၊ မိတ္တေ မိတ္တရတာ ဘဝ။
ဘာဝေဟိ ကုသလေ ဓမ္မေ၊ ယောဂက္ခေမဿ ပတ္တိယာ။
- ၉။ သဒ္ဓါယ ပဗ္ဗဇိတွာန၊ ဘဒြေ ဘဒြရတာ ဘဝ။
ဘာဝေဟိ ကုသလေ ဓမ္မေ၊ ယောဂက္ခေမမနုတ္တရံ။
- ၁၀။ ဥပသမေ တရေ ဩသံ၊ မစ္စုဓေယျံ သုဒုတ္တရံ။
ဓာရေဟိ အန္တိမံ ဒေဟံ၊ ဇေတွာ မာရံ သဝါဟနံ”န္တိ—

ဂါထာယော အဘာသိသု။

တတ္ထ ယုဉ္ဇသု ဓမ္မေဟိ သမထဝိပဿနာဓမ္မေဟိ အရိယေဟိ ဗောဓိ-
ပက္ခိယဓမ္မေဟိ စ ယုဉ္ဇ ယောဂံ ကရေဟိ။ ခဏော တံ မာ ဥပစ္စဂါတိ ယော
ဇဝံ ယောဂဘာဝနံ န ကရေဟိ။ တံ ပုဂ္ဂလံ ပတိရူပဒေသေ ဥပ္ပတ္တိက္ခဏော၊
ဆန္တံ အာယတနာနံ အဝေကလ္လက္ခဏော၊ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒက္ခဏော၊ သဒ္ဓါယ
ပဋိလဒ္ဓက္ခဏော၊ သဗ္ဗေဝိ အယံ ခဏော အတိက္ကမတိ နာမ။ သောခဏော
တံ မာ အတိက္ကမိ။ ခဏာတိတာတိ ယေ ဟိ ခဏံ အတိတာ၊ ယေ စ ပုဂ္ဂလေ
သော ခဏော အဘိတာ၊ တေ နိရယမှိ သမပ္ပိတာ ဟုတွာ သောစန္တိ။
တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တိတွာ မဟာဒုက္ခံ ပစ္စနဘဝန္တိတိ အတ္ထော။

နိရောဓံ ဖုသေဟိ ကိလေသနိရောဓံ ဖုဿ ပဋိလဘ။ သညာဂူပသမံ သုခံ၊
အာရာဓယာဟိ နိဗ္ဗာနန္တိ ကာမသညာဒိနံ ပါပသညာနံ ဥပသမနိမိတ္တံ
အစ္စန္တသုခံ နိဗ္ဗာနံ အာရာဓေဟိ။

ဝီရာ ဝီရေဟိ ဓမ္မေဟိ ဝီရိယပဓာနတာယ ဝီရေဟိ တေဇဿဒေဟိ
အရိယမဂ္ဂဓမ္မေဟိ ဘာဝိတိန္ဒြိယာ ဝနိတသဒ္ဓါဒိဇ္ဈန္တိယာ ဝီရာ ဘိက္ခုနီ ဝတ္ထု-
ကာမေဟိ သဝါဟနံ ကိလေသမာရံ ဇိနိတွာ အာယတိ” ပုနုပ္ပါဒဘဝတော
အန္တိမံ ဒေဟံ ဓာရေတိတိ ယေရိ အညံ ဝိယ ကတွာ အတ္တာနံ ဒေသေဟိ။

မိတ္တေတိ တံ အာလပတိ။ မိတ္တရတာတိ ကံလျာဏမိတ္တေသု အဘိရတာ။
တတ္ထ သက္ကာရသမ္မာနကရဏတာ ဟောဟိ။ ဘာဝေဟိ ကုသလေ ဓမ္မေဟိ
အရိယမဂ္ဂဓမ္မေ ဝဓေဟိ။ ယောဂက္ခေမဿာတိ အရဟတ္တဿ နိဗ္ဗာနဿ စ
ပတ္တိယာ အဓိဂမာယ။

Bhadreti taṃ ālapati. **Bhadraratāti** bhadresu sīlādidhammesu ratā abhiratā hohi. **Yogakkhemamanuttaranti** catūhi yogehi khemaṃ anupaddavaṃ¹ anuttaraṃ nibbānaṃ, tassa pattiya kusale bodhipakkhiyadhamme bhāvehīti attho.

Upasameti taṃ ālapati. **Tare oghaṃ maccu dheyyaṃ suduttaranti** maccu ettha dhīyatīti maccudheyyaṃ, anupacitakusalasambhārehi suṭṭhu duttaranti suduttaraṃ, saṃsāramahoghaṃ **tare** ariyamagganāvāya tareyyāsi². **Dhārehi antimam dehanti** tassa taraṇeneva antimadehadharā hohīti attho.

Tissāditherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Niṭṭhitā paṭhamavaggavaṇṇanā.

11. Muttātherīgāthāvaṇṇanā

Sumuttā sādhumuttāmhiti-ādikā Muttātheriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava kusalaṃ upacinitvā imasmim Buddhuppāde Kosalajanapade **Oghātakassa** nāma daliddabrāhmaṇassa dhītā hutvā nibbatti, taṃ vayappattakāle mātāpitāro ekassa khujjabrāhmaṇassa adamsu. Sā tena gharāvāsaṃ arocantī taṃ anujānāpetvā pabbajitvā vipassanāya kammaṃ karoti. Tassā bahiddhārammaṇesu cittaṃ vidhāvati, sā taṃ niggaṇhantī “sumuttā sādhumuttāmhi”ti gāthaṃ vadantīyeva vipassanaṃ ussukkāpetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**³—

“Padumuttaro nāma Jino, sabbadhammesu cakkhumā.
Pāṇine anugaṇhanto, piṇḍāya pāvisi puram.

Tassa āgacchato Satthu, sabbe nagaravāsino.
Haṭṭhatuṭṭhā samāgantvā, vālikā ākirimsu te.

Vīthisammajjanaṃ katvā, kadalipuṇṇakaddhaje.
Dhūmaṃ⁴ cuṇṇaṃ ca māsā⁵ ca, sakkāraṃ kacca Satthuno.

1. Anupaddutaṃ (Sī)

2. Tāressāmi (I)

3. Natthi Pāliyaṃ.

4. Dhūpaṃ (Sī)

5. Mālaṃ (Sī)

အခြေတိ တံ အာလပတိ။ အခြေတတိ ဘဒြေသု သီလာဒိဓမ္မေသု ရတာ အဘိရတာ ဟောတိ။ ယောဂက္ခေမမနုတ္တရန္တိ စတုဟိ ယောဂေဟိ ခေမံ အနုပဒ္ဒဝံ^၁ အနုတ္တရံ နိဗ္ဗာနံ၊ တဿ ပတ္တိယာ ကုသလေ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မေ ဘာဝေဟိတိ အတ္ထော။

ဥပသမေတိ တံ အာလပတိ။ တရေ ဩဃံ မစ္စ၊ဓမ္မေယျံ သုဒ္ဓတ္တရန္တိ မစ္စ၊တ္ထေ ဝိယတိတိ မစ္စ၊ဓမ္မေယျံ၊ အနုပစိတကုသလသန္တာရေဟိ သုဠ၊ ဒုတ္တရန္တိ သုဒ္ဓတ္တရံ၊ သံသာရမဟောဃံ တရေ အရိယမဂ္ဂနာဝါယ တရေယျာသိ^၂။ ဓာရေဟိ အန္တိမံ ဒေဟန္တိ တဿ တရဏေနေဝ အန္တိမဒေဟရာ ဟောတိတိ အတ္ထော။

တိဿာဒိထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

နိဋ္ဌိတာ ပဌမဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ။

၁၁-မုတ္တာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

သုမုတ္တာ သာဓုမုတ္တာ^၁ ဘိအာဒိကာ မုတ္တာထေရ်ယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာဓိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ကုသလံ ဥပစိနိတွာ ဣမသ္မိ^၂ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကောသလဇနပဒေ ဩဃာတကဿ နာမ ဒလိဒ္ဓမြာဟူဏဿ ဓိတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တံ ဝယပ္ပတ္တကာလေ မာတာပိတရော ကေဿ ခုဇမြာဟူဏဿ အဒံသု။ သာ တေန ဃရာဝါသံ အရောစန္တိ တံ အနုဇာနာ-ပေတွာ ပဗ္ဗဒိတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေတိ။ တဿာ ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏေသု စိတ္တံ ဝိဇာဝတိ၊ သာ တံ နိဂ္ဂဏန္တိ “သုမုတ္တာ သာဓုမုတ္တာမိ”တိ ဂါထံ ဝဒန္တိယေဝ ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေတွာ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ အပဒါနေ^၃—

“ပဒုမုတ္တရော နာမ ဇိနော၊ သဗ္ဗဓမ္မေသု စက္ခုမာ။
ပါဏိနေ အနုဂဏ္ဍန္တော၊ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသီ ပုရံ။

တဿ အာဂစ္ဆတော သတ္တု၊ သဗ္ဗေ နဂရဝါသိနော။
ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ သမာဂန္တော၊ ဝါလိကာ အာကိရိသု တေ။

ဝိထိသမ္ပဇ္ဇနံ ကတွာ၊ ကဒလိပုဏ္ဏကဒ္ဓဇေ။
ရူမံ^၄ စုဏ္ဏံ စ မာသံ^၅ စ၊ သက္ကာရံ ကစ္စ သတ္တုနော။

၁-အနုပဒ္ဓုတံ (သီ) ၂-တာရေဿာမိ (ဣ) ၃-နတ္ထိ ပါဠိယံ။ ၄-ရူပံ (သီ) ၅-မာသံ (သီ)

Maṇḍapaṃ paṭiyādetvā, nimantetvā vināyakaṃ.
Mahādānaṃ daditvāna, sambodhiṃ abhipatthayi.

Padumuttaro mahāvīro, hārako sabbapāṇinaṃ.
Anumodaniyaṃ katvā, byākāsi aggapuggalo.

Satasahassee atikkante, kappo hessati bhaddako.
Bhavābhavē sukhaṃ laddhā, pāpuṇissasi bodhiyaṃ.

Hatthakammañca ye keci, katāvī naranāriyo.
Anāgatamhi addhāne, sabbā hessanti sammukhā.

Tena kammavipākena, cetanāpaṇidhīhi ca.
Uppannadevabhavane, tuyhaṃ tā paricārikā.

Dibbaṃ sukhamasaṅkhyeyyaṃ, mānusañca asaṅkhiyaṃ.
Anubhonti ciraṃ kālaṃ, saṃsarimha bhavābhavē.

Satasahassito kappe, yaṃ kammamakariṃ tadā.
Sukhumālā manussesu, atho devapuresu ca.

Rūpaṃ bhogaṃ yasaṃ āyuraṃ, atho kittisukhaṃ piyaṃ.
Labhāmi satataṃ sabbāṃ, sukataṃ kammāsaṃpadāṃ.

Pacchime bhavē sampatte, jātāhaṃ brāhmaṇe kule.
Sukhumālahatthapādā, ramaṇiye nivesane.

Sabbakālampi pathavī, na passāmanalaṅkataṃ.
Cikkhallabhūmiṃ asuciṃ, na passāmi kudācanaṃ.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanaṃ”ti.

Arahattaṃ pana patvā udānenti—

11. “Sumuttā sādhumuttāmihi, tīhi khujjehi muttiyā.
Udukkhalena musalena, patinā khujjakena ca.
Muttāmihi jātimaraṇā, bhavanetti samūhata”ti—

imaṃ gāthaṃ abhāsi.

မဏ္ဍပံ ပဋိသာဒေတွာ၊ နိမန္တေတွာ ဝိနာယကံ။
မဟာဒါနံ ဒဒိတွာန၊ သမ္ဗောဓိံ အဘိပတ္တယိ။

ပဒုမုတ္တရော မဟာဝီရော၊ ဟာရကော သဗ္ဗပါဏိနံ။
အနုမောဒနိယံ ကတွာ၊ ဗျာကာသိ အဂ္ဂပုဂ္ဂလော။

သတသဟဿေ အတိက္ကန္တေ၊ ကပ္ပေါ ဟေဿတိ ဘဒ္ဒကော။
ဘဝါဘဝေ သုခံ လဒ္ဓါ၊ ပါပုဏိဿသိ ဗောဓိယံ။

ဟတ္ထကမ္မဉ္စ ယေ ကေစိ၊ ကတာဝီ နရနာရိယော။
အနာဂတမ္ပိ အဒ္ဓါနေ၊ သဗ္ဗာ ဟေဿန္တိ သမ္ဗုဒ္ဓါ။

တေန ကမ္ဘဝိပါကေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
ဥပ္ပန္နဒေဝဘဝနေ၊ တုယံ တာ ပရိစာရိကာ။

ဒိဗ္ဗံ သုခမသင်္ချေယျံ၊ မာနုသဉ္စ အသင်္ခယံ။
အနုဘောန္တိ စိရံ ကာလံ၊ သံသရိမှ ဘဝါဘဝေ။

သတသဟဿိတော ကပ္ပေ၊ ယံ ကမ္မမကရိံ တဒါ။
သုခုမာလာ မနုဿေသု၊ အထော ဒေဝပုရေသု စ။

ရူပံ ဘောဂံ ယသံ အာယံ၊ အထော ကိတ္တိသုခံ ပိယံ။
လဘာမိ သတတံ သဗ္ဗံ၊ သုကတံ ကမ္မသမ္ပဒံ။

ပစ္ဆိမေ ဘဝေ သမ္ပတ္တေ၊ ဇာတာဟံ ပြာဟ္မဏေ ကုလေ။
သုခုမာလဟတ္ထပါဒါ၊ ရမဏိယေ နိဝေသနေ။

သဗ္ဗကာလဗ္ဗိ ပထဝီ၊ န ပဿာမနလင်္ကတံ။
စိက္ခလ္လဘူမိံ အသုစိ၊ န ပဿာမိ ကုဒါစနံ။

ကိလေသာ ဈာဝိတာ မယံ။ပ။ ကုတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ ဥဒါနေန္တိ—

- ၁၁။ “သုမုတ္တာ သာဓုမုတ္တာမိ၊ တိဟိ ခုဇ္ဇေဟိ မုတ္တိယာ။
ဥဒုက္ခလေန မုသလေန၊ ပတိနာ ခုဇ္ဇကေန စ။
မုတ္တာမိ ဇာတိမရဏာ၊ ဘဝနေတ္ထိ သမူဟတာ”တိ—

ဇုမံ ဂါထံ အဘာသိ။

Tattha **sumuttā**ti suṭṭhu muttā. **Sādhumuttāmhī**ti sādhu sammadeva muttā amhi. Kuto pana sumuttā sādhumuttāti āha “**tīhi khujjehi muttiyā**ti, tīhi vaṅkakehi parimuttiyāti attho. Idāni tāni sarūpato dassentī “**udukkhalena musalena, patinā khujjakena cā**”ti āha. Udukkhale hi dhaññam pakkhipantiyā parivattentiya musalena koṭṭentiya ca piṭṭhi onāmetabbā hotīti khujjakaraṇahetutāya tadubhayaṃ “**khujjan**”ti vuttaṃ. Sāmiko panassā khujjo eva, idāni yassā muttiyā nidassanavasena tīhi khujjehi mutti¹ vuttā, tameva dassentī “**muttāmhī jātimaraṇā**”ti vatvā tattha kāraṇamāha “**bhavanetti samūhatā**”ti. Tasattho—na kevalamahaṃ tīhi khujjehi eva muttā, atha kho sabbasmā jātimaraṇāpi², yasmā sabbassāpi bhavassa netti nāyikā taṇhā aggamaggena mayā samugghāṭitāti.

Muttātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

12. Dhammadinnātherīgāthāvaṇṇanā

Chandajātā avasāyīti Dhammadinnātheriyā gāthā. Sā kira Padumuttarabuddhakāle Haṃsavatīnagare parādhīnavuttikā hutvā jīvanti nirodhato vuṭṭhitassa aggasāvakassa pūjāsakkārapubbakaṃ dānaṃ datvā devaloke nibbattā. Tato cavitvā devamanussesu saṃsarantī **Phussassa** Bhagavato kāle Satthu vemātikabhātikānaṃ³ kammikassa gehe vasamānā dānaṃ paṭicca “**ekaṃ dehi**”ti sāmikena vutte dve denti bahuṃ puññaṃ katvā Kassapabuddhakāle **Kikissa** Kāsikarañño gehe paṭisandhim gahetvā sattannaṃ bhaginīnaṃ abbhantarā hutvā vīsativassasahassāni brahmacariyaṃ caritvā ekaṃ Buddhantaraṃ devamanussesu saṃsarantī imasmim Buddhuppāde Rājagahe kulagehe nibbattitvā vayappattā Visākhassa seṭṭhino gehaṃ gatā.

Athekadivasam Visākho seṭṭhi Satthu santike dhammaṃ sutvā anāgāmī hutvā gharaṃ gantvā pāsādaṃ abhiruhanto sopānamatthake ṭhitāya Dhammadinnāya pasāritahatthaṃ anālambitvāva pāsādaṃ abhiruhitvā

1. Muttā (Ka) 2. Jāmarāṇāpi (Sī, Ka) 3. Vemātikabhātikabhātikānaṃ (Ka)

တတ္ထ **သုမုတ္တာ**တိ သုဠု မုတ္တာ။ **သာရမုတ္တာ**မှိတိ သာရ သမ္ပဒေဝ မုတ္တာ အမှိ။ ကုတော ပန သုမုတ္တာ သာရမုတ္တာတိ အာဟ “**တိဟိ ခုဇ္ဇေဟိ မုတ္တိယာတိ**၊ တိဟိ ဝက်ကေဟိ ပရိမုတ္တိယာတိ အတ္ထော။ ဣဒါနိ တာနိ သရူပတော ဒဿေန္တိ “**ဥဒုက္ခလေန မုသလေန၊ ပတိနာ ခုဇ္ဇကေန စာ**”တိ အာဟ။ ဥဒုက္ခလေ ဟိ ခေညံ ပက္ခိပန္တိယာ ပရိဝတ္တေန္တိယာ မုသလေန ကော-ဇ္ဇေန္တိယာ စ ပိဋိ ဩနာမေတဗ္ဗာ ဟောတိတိ ခုဇ္ဇကရဏဟေတုတာယ တဒဘယံ “**ခုဇ္ဇ**”န္တိ ဝုတ္တံ။ သာမိကော ပနဿာ ခုဇ္ဇော ဧဝ၊ ဣဒါနိ ယဿာ မုတ္တိယာ နိဒဿနဝသေန တိဟိ ခုဇ္ဇေဟိ မုတ္တိ^၁ ဝုတ္တာ၊ တမေဝ ဒဿေန္တိ “**မုတ္တာမှိ ဇာတိမရဏာ**”တိ ဝတွာ တတ္ထ ကာရဏမာဟ “**ဘဝနေတ္ထိ သမူဟတာ**”တိ။ တဿတ္ထော—န ကေဝလမဟံ တိဟိ ခုဇ္ဇေဟိ ဧဝ မုတ္တာ၊ အသ ခေါ သဗ္ဗသ္မာ ဇာတိမရဏာပိ၊ ယသ္မာ သဗ္ဗဿာပိ ဘဝဿ နေတ္ထိ နာယိကာ တဏှာ အဂ္ဂမဂ္ဂေန မယာ သမုဋ္ဌာဂ္ဂိတာတိ။

မုတ္တာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၂-ဓမ္မဒိန္နာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

ဆန္ဒဇာတာ အဝသယီတိ ဓမ္မဒိန္နာထေရိယာ ဂါထာ။ သာ ကိရ ပဒုမုတ္တရ-ဗုဒ္ဓကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ပရာဓိနဝုတ္တိကာ ဟုတွာ ဇီဝန္တိ နိရောဓတော ဝုဋ္ဌိတဿ အဂ္ဂသာဝကဿ ပူဇာသက္ကာရပုဗ္ဗကံ ဒါနံ ဒတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တာ။ တတော စဝိတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ **ဗုဿဿ** ဘဂဝတော ကာလေ သတ္ထု ဝေမာတိကဘာတိကာနံ^၁ ကမ္ဘိကဿ ဂေဟေ ဝသမာနာ ဒါနံ ပဋိစ္စ “**ဧကံ ဒေဟိ**”တိ သာမိကေန ဝုတ္တေ ခွေ ဒေန္တိ ဗဟံ ပုညံ ကတွာ ကဿပ-ဗုဒ္ဓကာလေ **ကိလိဿ** ကာသိကရညော ဂေဟေ ပဋိသန္တိ^၂ ဂဟေတွာ သတ္တန္တံ ဘဂိနိနံ အဗ္ဘန္တရာ ဟုတွာ ဝိသတိဝဿသဟဿာနိ မြဟ္မစရိယံ စရိတွာ **ဧကံ** ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ ဣမသ္မိ^၃ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ရာဇဂဟေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တာ ဝိသာခဿ သေဋ္ဌိနော ဂေဟံ ဂတာ။

အထေကဒိဝသံ ဝိသာခေါ သေဋ္ဌိ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ အနာဂါမိ ဟုတွာ သရံ ဂန္တော ပါသာဒံ အဘိရုဟန္တော သောပါနမတ္ထကေ ဌိတာယ ဓမ္မဒိန္နာယ ပသာရိတဟတ္ထံ အနာလမ္ဘိတွာဝ ပါသာဒံ အဘိရုဟိတွာ

၁-မုတ္တာ (က)

၂-ဇရာမရဏာပိ (သိ၊ က)

၃-ဝေမာတိကဘာတိကဘာတိကာနံ (က)

bhuñjamānopi tuṇhībhūtova bhuñji. Dhammadinnā taṃ upadhāretvā
 “ayyaputta kasmā tvaṃ ajja mama hatthaṃ nālambi, bhuñjamānopi na kiñci
 kathesi, atthi nu kho koci mayhaṃ doso”ti āha. Visākho “Dhammadinne na
 te doso atthi, ahaṃ pana ajja paṭṭhāya itthisarīraṃ phusitum āhāre ca
 lolabhāvaṃ kātum anaraho, tādiso mayā dhammo paṭividdho. Tvaṃ pana
 sace icchasi, imasmimyeva gehe vasa. No ce icchasi, yattakena dhanena te
 attho, tattakaṃ gahetvā kulagharaṃ gacchāhi”ti āha. Nāhaṃ ayyaputta tayā
 vantavamaṇaṃ ācamissāmi, pabbajjaṃ me anujānāhi. Visākho “sādhū
 Dhammadinne”ti taṃ suvaṇṇasivikāya bhikkhuni-upassayaṃ pesesi. Sā
 pabbajitvā kammaṭṭhānaṃ gahetvā katipāhaṃ tattha vasitvā vivekavāsaṃ
 vasitukāma ācariyupajjhāyānaṃ santikaṃ gantvā “ayyā ākiṇṇaṭṭhāne
 mayhaṃ cittaṃ na ramati, gāmakāvāsaṃ gacchāmi”ti āha. Bhikkhuniyo taṃ
 gāmakāvāsaṃ nayimsu. Sā tattha vasantī atīte madditasāṅkhārātāya na
 cirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**¹—

“Padumuttaro nāma Jino, sabbadhammāna pāragū.

Ito satasahassamhi, kappe uppajji nāyako.

Tadāhaṃ Haṃsavatiyaṃ, kule aññatare ahuṃ.

Parakammakārī āsiṃ, nipakā sīlasaṃvutā.

Padumuttarabuddhassa, Sujāto aggasāvako.

Vihārā abhinikkhamma, piṇḍapātāya gacchati.

Ghaṭaṃ gahetvā gacchantī, tadā udakahārikā.

Taṃ disvā adadaṃ pūpaṃ, pasannā sehi pāṇibhi.

Paṭiggahetvā tattheva, nisinno paribhuñji so.

Tato netvāna taṃ gehaṃ, adāsiṃ tassa bhojanaṃ.

Tato me ayyako tuṭṭho, akarī suṇisaṃ sakam.

Sassuyā saha gantvāna, Sambuddhaṃ abhivādayim.

1. Khu 4. 247 piṭṭhādīsu.

ဘုဉ္ဇမာနောပိ တုဏှိဘူတောဝ ဘုဉ္ဇိ။ ဓမ္မဒိန္နာ တံ ဥပစာရေတွာ “အယျပုတ္တ
 ကသ္မာ တံ အဇ္ဇ မမ ဟတ္ထံ နာလမ္ပိ၊ ဘုဉ္ဇမာနောပိ န ကိဉ္ဇိ ကထေသိ၊ အတ္ထိ
 န ခေါ ကောစိ မယံ ဒေါသော”တိ အာဟ။ ဝိသာခေါ “ဓမ္မဒိန္န န တေ
 ဒေါသော အတ္ထိ၊ အဟံ ပန အဇ္ဇ ပဋ္ဌာယ ဣတ္ထိသရီရံ ဖုသိတုံ အာဟာရေ စ
 လောလဘာဝံ ကာတုံ အနရဟော၊ တာဒိသော မယာ ဓမ္မော ပဋိဝိဒ္ဓေါ။ တံ
 ပန သစေ ဣစ္ဆသိ၊ ဣမသ္မိယေဝ ဂေဟေ ဝသ။ နော စေ ဣစ္ဆသိ၊ ယတ္ထကေန
 ဓနေန တေ အတ္ထော၊ တတ္ထကံ ဂဟေတွာ ကုလသရံ ဂစ္ဆာဟိ”တိ အာဟ။
 နာဟံ အယျပုတ္တ တယာ ဝန္တဝမနံ အာစမိဿာမိ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ မေ အနုဇာနာဟိတိ။
 ဝိသာခေါ “သာဓု ဓမ္မဒိန္န”တိ တံ သုဝဏ္ဏသိဝိကာယ ဘိက္ခုနိဥပဿယံ
 ပေသေသိ။ သာ ပဗ္ဗဇ္ဇိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ကတိပါဟံ တတ္ထ ဝသိတွာ
 ဝိဝေကဝါသံ ဝသိတုကာမာ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ သန္တိကံ ဂန္တော “အယျာ
 အာကိဏ္ဏဋ္ဌာနေ မယံ စိတ္တံ န ရမတိ၊ ဂါမကာဝါသံ ဂစ္ဆာမိ”တိ အာဟ။
 ဘိက္ခုနိယော တံ ဂါမကာဝါသံ နယိသု။ သာ တတ္ထ ဝသန္တိ အတိတေ
 မဒ္ဓိတသင်္ခါရတယ န စိရဿေဝ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန
 ဝတ္ထံ **အပဒါနေ**^၁—

“ပဒုမုတ္တရော နာမ ဇိနော၊ သဗ္ဗဓမ္မာန ပါရဂူ။
 ဣတော သတသဟဿမ္ပိ၊ ကပ္ပေ ဥပ္ပဇ္ဇိ နာယကော။

တဒါဟံ ဟံသဝတိယံ၊ ကုလေ အညတရေ အဟုံ။
 ပရကမ္မကာရီ အာသိ၊ နိပကာ သီလသံဝုတာ။

ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓဿ၊ သုဇာတော အဂ္ဂသာဝကော။
 ဝိဟာရာ အဘိနိက္ခမ္ပ၊ ဝိဇ္ဇာပါတာယ ဂစ္ဆတိ။

သဋ္ဌံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တိ၊ တဒါ ဥဒကဟာရိကာ။
 တံ ဒိသော အဒဓံ ပူပံ၊ ပသန္တာ သေဟိ ပါဏိဘိ။

ပဋိဂ္ဂဟေတွာ တတ္ထေဝ၊ နိသိန္နော ပရိဘုဉ္ဇိ သော။
 တတော နေတွာန တံ ဂေဟံ၊ အဒါသိ တဿ ဘောဇနံ။

တတော မေ အယျကော တုဋ္ဌော၊ အကရီ သုဏှိသံ သကံ။
 သဿုယာ သဟ ဂန္တောန၊ သမ္ပုဉ္ဇံ အဘိဝါဒယိ။

Tadā so dhammakathikaṃ, bhikkhuniṃ parikittayaṃ.
 Ṭhapesi etadaggamhi, taṃ sutvā muditā ahaṃ.
 Nimantayitvā sugataṃ, sasaṃghaṃ Lokanāyakaṃ.
 Mahādānaṃ daditvāna, taṃ ṭhānamabhipatthayaṃ.
 Tato maṃ Sugato āha, ghananinnādasussaro.
 Mamupaṭṭhānanirate, sasaṃghaparivesike.
 Saddhammassavane yutte, guṇavaddhitamānase.
 Bhadde bhavassu muditā, lacchase paṇidhīphalaṃ.
 Satasahassito kappe, Okkākakulasambhavo.
 Gotamo nāma gottena, Satthā loka bhavissati.
 Tassa dhammesu dāyādā, orasā dhammanimmitā.
 Dhammadinnāti nāmena, hessati Satthu sāvika.
 Taṃ sutvā muditā hutvā, yāvajīvaṃ Mahāmuniṃ.
 Mettacittā paricarim, paccayehi vināyakaṃ.
 Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca.
 Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisamagacchahaṃ.
 Imamhi bhaddake kappe, Brahmabandhu mahāyaso.
 Kassapo nāma gottena, uppajji vadatāṃ varo.
 Upaṭṭhāko Mahesissa, tadā āsi narissaro.
 Kāsirājā Kikī nāma, Bārāṇasipuruttame.
 Chaṭṭhā tassāsa'haṃ dhītā, sudhammā iti vissutā.
 Dhammaṃ sutvā jinaggassa, pabbajjaṃ samarocayaṃ.
 Anujāni na no tāto, agāreva tadā mayaṃ.
 Vīsavassahassāni, vicarimha atanditā.
 Komāribrahmacariyaṃ, rājakaññā sukhedhitā.
 Buddhopaṭṭhānaniratā, muditā satta dhītaro.

တဒါ သော ဓမ္မကထိကံ၊ ဘိက္ခုနီ ပရိကိတ္တယံ။
 ဌပေသိ ဧတဒဂ္ဂမ္ပိ၊ တံ သုတွာ မုဒိတာ အဟံ။
 နိမန္တယိတွာ သုဂတံ၊ သသံဃံ လောကနာယကံ။
 မဟာဒါနံ ဒဒိတွာန၊ တံ ဌာနမဘိပတ္တယိ။
 တတော မံ သုဂတော အာဟ၊ ဃနနိန္ဒာဒသုဿရော။
 မမုပဋ္ဌာနနိရတေ၊ သသံဃပရိဝေသိကေ။
 သဒ္ဓမ္မဿဝနေ ယုတ္တေ၊ ဂုဏဝိဇ္ဇိတမာနသေ။
 ဘဒ္ဒေ ဘဝဿု မုဒိတာ၊ လစ္ဆသေ ပဏိဗီဇလံ။
 သတသဟဿိတော ကပ္ပေ၊ ဩက္ကာကကုလသမ္ဘဝေါ။
 ဂေါတမော နာမ ဂေါတ္တေန၊ သတ္တာ လောကေ ဘဝိဿတိ။
 တဿ ဓမ္မေသု ဒါယာဒါ၊ ဩရသာ ဓမ္မနိဗ္ဗိတာ။
 ဓမ္မဒိန္နာတိ နာမေန၊ ဟေဿတိ သတ္တု သာဝိကာ။
 တံ သုတွာ မုဒိတာ ဟုတွာ၊ ယာဝဇီဝံ မဟာမုနိ။
 မေတ္တစိတ္တာ ပရိစရိ၊ ပစ္စယေဟိ ဝိနာယကံ။
 တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဗီဟိ စ။
 ဇဟိဘွာ မာနုသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။
 ဣမမ္ပိ ဘဒ္ဒကေ ကပ္ပေ၊ မြဟ္မဗန္ဓု မဟာယသော။
 ကဿပေါ နာမ ဂေါတ္တေန၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ ဝဒတံ ဝရော။
 ဥပဋ္ဌာကော မဟေသိဿ၊ တဒါ အာသိ နရိဿရော။
 ကာသိရာဇာ ကိကီ နာမ၊ ဗာရာဏသိပုရတ္ထမေ။
 ဆဋ္ဌာ တဿာသ'ဟံ မိတာ၊ သုဓမ္မာ ဣတိ ဝိသုတာ။
 ဓမ္မံ သုတွာ ဇိနဂ္ဂဿ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ သမရောစယိ။
 အနုဇာနိ န နော တာတော၊ အဂါရေဝ တဒါ မယံ။
 ဝိသဝဿသဟဿာနိ၊ ဝိစရိမှ အတန္တိတာ။
 ကောမာရိမြဟ္မစရိယံ၊ ရာဇကညာ သုခေမိတာ။
 ဗုဒ္ဓေါပဋ္ဌာနနိရတာ၊ မုဒိတာ သတ္တ ဗိတရော။

Samaṇī samaṇaguttā ca, bhikkhunī bhikkhudāyikā.
 Dhammā ceva sudhammā ca, sattamī saṃghadāyikā.
 Khemā Uppalavaṇṇā ca, Paṭācārā ca Kuṇḍalā.
 Gotamī ca ahañceva, Visākhā hoti sattamī.
 Tehi kammehi sukatehi, cetanāpaṇidhīhi ca.
 Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisamagacchaham.
 Pacchime ca bhava dāni, Giribbajapuruttame.
 Jātā seṭṭhikule phīte, sabbakāmasamiddhine.
 Yadā rūpaṇūpetā, paṭhame yobbane ṭhitā.
 Tadā parakulaṃ gantvā, vasiṃ sukhasamappitā.
 Upetvā lokasaraṇaṃ, suṇitvā dhammadesanaṃ.
 Anāgāmiphalaṃ patto, sāmiko me subuddhimā.
 Tadāhaṃ anujānetvā, pabbajim anagāriyaṃ.
 Na cereneva kālena, arahattamaṇḍapūṇim.
 Tadā upāsako so maṃ, upagantvā apucchatha.
 Gambhīre nipuṇe pañhe, te sabbe byākarim ahaṃ.
 Joni tasmiṃ guṇe tuṭṭho, etadagge ṭhapesi maṃ.
 Bhikkhuniṃ dhammakathikaṃ, nāññaṃ passāmi edisiṃ.
 Dhammadinnā yathā dhārā, evaṃ dhāretha bhikkhavo.
 Evāhaṃ paṇḍitā homi, nāyakenānukampitā.
 Pariciṇṇo mayā Satthā, kataṃ Buddhassa sāsanaṃ.
 Ohito garuko bhāro, bhavanetti samūhatā.
 Yassatthāya pabbajitā, agārasmānagāriyaṃ.
 So me attho anupatto, sabbasaṃyojanakkhaya.
 Iddhīsu ca vasī homi, dibbāya sotadhātuyā.
 Paracittāni jānāmi, Satthusāsanakārikā.

သမဏီ သမဏဂုတ္တာ စ၊ ဘိက္ခုနီ ဘိက္ခုဒါယိကာ။
 ဓမ္မာ စေဝ သုဓမ္မာ စ၊ သတ္တမီ သံဃဒါယိကာ။
 ခေမာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ စ၊ ပဋာစာရာ စ ကုဏ္ဍလာ။
 ဂေါတမီ စ အဟဇ္ဇေဝ၊ ဝိသာခါ ဟောတိ သတ္တမီ။
 တေဟိ ကမ္မေဟိ သုကတေဟိ၊ စေတနုပဏိမိဟိ စ။
 ဇဟိတွာ မာနုသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။
 ပစ္စိမေ စ ဘဝေ ဒါနိ၊ ဂိရိဗ္ဗဇပုရုတ္တမေ။
 ဇာတာ သေဋ္ဌိကုလေ ဖိတေ၊ သဗ္ဗကာမသမိဋ္ဌိနေ။
 ယဒါ ရူပဂုဏ္ဏပေတာ၊ ပဌမေ ယောဗ္ဗနေ ဌိတာ။
 တဒါ ပရကုလံ ဂန္ဓာ၊ ဝသိံ သုခသမပ္ပိတာ။
 ဥပေတွာ လောကသရဏံ၊ သုဏိတွာ ဓမ္မဒေသနံ။
 အနာဂါမိဖလံ ပတ္တော၊ သာမိကော မေ သုဗုဒ္ဓိမာ။
 တဒါဟံ အနုဇာနေတွာ၊ ပဗ္ဗဇိံ အနဂါရိယံ။
 န စိရေနေဝ ကာလေန၊ အရဟတ္တမပါပုဏိံ။
 တဒါ ဥပါသကော သော မံ၊ ဥပဂန္ဓာ အပုစ္ဆထ။
 ဂန္တိရေ နိပုဏေ ပဉ္ဇေ၊ တေ သဗ္ဗေ ဗျာကရိံ အဟံ။
 ဇိနော တသ္မိံ ဂုဏေ တုဋ္ဌော၊ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ မံ။
 ဘိက္ခုနီ ဓမ္မကထိကံ၊ နာညံ ပဿာမိ ဧဒိသိံ။
 ဓမ္မဒိန္နာ ယထာ ဝိရာ၊ ဧဝံ ဓာရေထ ဘိက္ခုဝေါ။
 ဧဝါဟံ ပဏ္ဍိတာ ဟောမိ၊ နာယကေနာနုကမ္ပိတာ။
 ပရိစိန္တော မယာ သတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။
 ဩဟိတော ဂရုကော ဘာရော၊ ဘဝနေတ္ထိ သမူဟတာ။
 ယဿတ္ထာယ ပဗ္ဗဇိတာ၊ အဂါရသ္မာနဂါရိယံ။
 သော မေ အတ္တော အနုပုတ္တော၊ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယော။
 ဣဒ္ဓိသု စ ဝသိံ ဟောမိ၊ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ။
 ပရစိတ္တာနိ ဇာနာမိ၊ သတ္တုသာသနကာရိကာ။

Pubbenivāsaṃ jānāmi, dibbacakkhu visodhitam.
Khepetvā āsave sabbe, visuddhāsiṃ sunimmalā.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanam”ti.

Arahattaṃ pana patvā “mayhaṃ manam matthakaṃ pattaṃ, idāni idha vasitvā kiṃ karissāmi, Rājagahameva gantvā Satthārañca vandissāmi, bahū ca me ñātakā puññāni karissantī”ti bhikkhunīhi saddhiṃ Rājagahameva paccāgatā. Visākho tassā āgatabhāvaṃ sutvā tassā adhigamaṃ vīmaṃsanto pañcakkhandhādivasena pañhaṃ pucchi. Dhammadinnā sunisitena satthena kumudanāle chindantī viya pucchitaṃ pucchitaṃ pañham¹ vissajjesi, Visākho sabbaṃ pucchāvissajjananayaṃ² Satthu ārocesi, Satthā “paṇḍitā Visākha Dhammadinnā bhikkhuni”ti-ādinā taṃ pasamsanto sabbaññutaññānaṃ saddhiṃ saṃsandetvā byakatabhāvaṃ pavedetvā tameva Cūḷavedallasuttaṃ³ aṭṭhuppattiṃ katvā taṃ dhammakathikānaṃ bhikkhunīnaṃ aggaṭṭhāne ṭhapesi. Yadā pana sā tasmim gāmakāvāse vasantī heṭṭhimamagge adhigantvā aggamaggaṭṭhāya vipassanaṃ paṭṭhapesi. Tadā—

12. “Chandajātā avasāyī, manasā ca phuṭā siyā.

Kāmesu appaṭibaddhacittā, uddhamṣotāti vuccatī”ti—

imaṃ gāthaṃ abhāsi.

Tattha **chandajātā**ti aggaphalatthaṃ jātacchandā. **Avasāyī**ti avasāyo vuccati avasānaṃ niṭṭhānaṃ, tampi⁴ kāmesu appaṭibaddhacittatāya “uddhamṣotā”ti vakkhamānattā samaṇakiccassa niṭṭhānaṃ veditabbaṃ, na yassa⁵ kassaci, tasmā padadvayenāpi appattamānasā anuttaraṃ yogakkhemaṃ patthayamānāti ayamatto vutto hoti. **Manasā ca phuṭā siyā**ti heṭṭhimehi tīhi maggacittehi nibbānaṃ phuṭā phusitā bhavēyya. **Kāmesu appaṭibaddhacittā**ti anāgāminimaggavasena kāmesu na paṭibaddhacittā. **Uddhamṣotā**ti uddhameva maggasoto saṃsārasoto ca etissāti uddhamṣotā. Anāgāmino hi yathā aggamaggo uppajjati, na añño, evaṃ avihādīsu uppannassa yāva akaniṭṭhā uddhameva uppatti hotīti.

Dhammadinnātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Pucchitaṃ pañham (I, Ka)
3. Ma 1. 373 piṭṭhādīsu.
5. Veditabbaṃ yassa (sabbattha)

2. Pucchāvissajjanaṃ (Ka)
4. Taṃ pana (Sī)

ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဇာနာမိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောဓိတံ။
ခေပေတွာ အာသဝေ သဗ္ဗေ၊ ဝိသုဒ္ဓါသိ သုနိဗ္ဗလာ။

ကိလေသာ ဈာဝိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ “မယံ မနံ မတ္ထကံ ပတ္တံ၊ ဣဒါနိ ဣဓ ဝသိတွာ ကိံ ကရိဿာမိ၊ ရာဇဂဟမေဝ ဂန္ဒာ သတ္တာရဉ္စ ဝဋ္ဌိဿာမိ၊ ဗဟူ စ မေ ဉ္ဇတကာ ပညာနိ ကရိဿန္တိ”တိ ဘိက္ခုနီဟိ သဒ္ဓိံ ရာဇဂဟမေဝ ပစ္စာဂတာ။ ဝိသာခေါ တဿာ အာဂတဘာဝံ သုတွာ တဿာ အဓိဂမံ ဝိမံသန္တော ပဉ္စက္ခန္ဓာဒိဝသေန ပဉ္စ ပုစ္ဆိ။ ဓမ္မဒိန္နာ သုနိသိတေန သတ္တေန ကုမုဒနာဋေ ဆိန္ဒန္တိ ဝိယ ပုစ္ဆိတံ ပုစ္ဆိတံ ပဉ္စံ ဝိဿန္တေသိ၊ ဝိသာခေါ သဗ္ဗံ ပုစ္ဆာဝိဿန္တေနယံ၊ သတ္တု အာရောစေသိ၊ သတ္တာ “ပဏ္ဍိတာ ဝိသာခ ဓမ္မဒိန္နာ ဘိက္ခုနီ”တိအာဒိနာ တံ ပသံသန္တော သဗ္ဗညုတညာဏေန သဒ္ဓိံ သံသန္တေတွာ ဗျာကတဘာဝံ ပဝေ-ဒေတွာ တမေဝ စူဠဝေဒလ္လသုတ္တံ၊ အဋ္ဌပ္ပတ္တိံ ကတွာ တံ ဓမ္မကထိကာနံ ဘိက္ခုနီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ ယဒါ ပန သာ တသ္မိံ ဂါမကာဝါသေ ဝသန္တိ ဟေဋ္ဌမ-မဂ္ဂေ အဓိဂန္ဓာ အဂ္ဂမဂ္ဂတ္ထာယ ဝိပဿနံ ပဌပေသိ။ တဒါ—

၁၂။ “ဆန္ဒဇာတာ အဝသာယီ၊ မနသာ စ ဖုဋ္ဌာ သိယာ။

ကာမေသု အပ္ပုဋ္ဌိဗ္ဗတ္တိတ္တာ၊ ဥဒ္ဓိသောတာတိ ဝုစ္စတိ”တိ—

ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ။

တတ္ထ **ဆန္ဒဇာတာ**တိ အဂ္ဂမဂ္ဂတ္ထံ ဇာတန္တန္တာ။ **အဝသာယီ**တိ အဝသာ-ယော ဝုစ္စတိ အဝသာနံ နိဋ္ဌာနံ၊ တဗ္ဗိ၊ ကာမေသု အပ္ပုဋ္ဌိဗ္ဗတ္တိတ္တာယ “ဥဒ္ဓိသောတာ”တိ ဝက္ခမာနတ္တာ သမဏကိစ္စဿ နိဋ္ဌာနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ န ယဿ၊ ကဿမိ၊ တဿာ ပဒုဒ္ဓယေနာပိ အပ္ပတ္တမာနသာ အနတ္တရံ ယောဂက္ခေမံ ပတ္တယမာနာတိ အယမတ္ထော ဝုတ္တော ဟောတိ။ **မနသာ စ ဖုဋ္ဌာ သိယာ**တိ ဟေဋ္ဌိမေဟိ တီဟိ မဂ္ဂစိတ္တေဟိ နိဗ္ဗာနံ ဖုဋ္ဌာ ဖုသိတာ ဘဝေယျ။ **ကာမေသု အပ္ပုဋ္ဌိဗ္ဗတ္တိတ္တာ**တိ အနာဂါမိမဂ္ဂဝသေန ကာမေသု န ပုဋ္ဌိဗ္ဗတ္တိတ္တာ။ **ဥဒ္ဓိသောတာ**တိ ဥဒ္ဓမေဝ မဂ္ဂသောတော သံသာရသောတော စ ဧတိဿာတိ ဥဒ္ဓိသောတာ။ အနာဂါမိနော ဟိ ယထာ အဂ္ဂမဂ္ဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ န အညော၊ ဧဝံ အဝိဟာဒိသု ဥပ္ပန္နဿ ယာဝ အကနိဋ္ဌာ ဥဒ္ဓမေဝ ဥပ္ပတ္တိ ဟောတိတိ။

ဓမ္မဒိန္နာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ပုစ္ဆိတံ ပဉ္စံ (ဣ၊ က)
၄-တံ ပန (သိ)

၂-ပုစ္ဆာဝိဿန္တေန (က)

၃-မ ၁-၃၇၃-ဝိဋ္ဌာဒိသု။
၅-ဝေဒိတဗ္ဗံ ယဿ (သဗ္ဗတ္ထ)

13. Visākhātherīgāthāvaṇṇanā

Karotha buddhasāsananti Visākhāya theriyā gāthā. Tassā vatthu Dhīrātheriyā vatthusadisameva. Sā arahattaṃ patvā vimuttisukhena vītināmentī—

13. “Karotha Buddhasāsanam, yaṃ katvā nānutappati.
Khippam pādāni dhovitvā, ekamante nisīdathā”ti—

imāya gāthāya aññaṃ byākāsi.

Tattha **karotha Buddhasāsananti** Buddhasāsanam ovāda-anusiṭṭhim karotha, yathānusiṭṭham¹ paṭipajjathāti attho. **Yaṃ katvā nānutappatīti** anusiṭṭhim katvā karaṇahetu na anutappati takkarassa sammadeva adhippāyānam samijjhanato. **Khippam pādāni dhovitvā, ekamante nisīdathāti** idam yasmā sayam pacchābhattaṃ piṇḍapāṭapaṭikkantā ācariyupajjhāyānam vattaṃ dassetvā attano divāṭṭhāne pāde dhovitvā raho nisinnā sadatthaṃ matthakam pāpesi, tasmā tattha aññepi niyojenti avoca.

Visākhātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

14. Sumanātherīgāthāvaṇṇanā

Dhātuyo dukkhato disvāti Sumanāya theriyā gāthā. Tassā vatthu Tissātheriyā vatthusadisam. Imissāpi hi Satthā obhāsaṃ vissajjetvā purato nisinno viya attānam dassetvā—

14. “Dhātuyo dukkhato disvā, mā jātim punarāgami.
Bhave chandam virājetvā, upasantā carissasī”ti—

imaṃ gāthamāha. Sā gāthāpariyosāne arahattaṃ pāpuṇi.

Tattha **dhātuyo dukkhato disvāti** sasantatipariyāpannā cakkhādīdhātuyo itarāpi ca udayabbayapaṭipīlanādinā “dukkhā”ti ñāṇacakkhunā disvā. **Mā jātim punarāgamīti** puna jātim āyatim² punabbhavam mā

1. Yathānusiṭṭhi (Sī)

2. Āyati (Sī, I)

၁၃-ဝိသာခါထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

ကရောထ ဗုဒ္ဓသာသနန္တိ ဝိသာခါယ ထေရီယာ ဂါထာ။ တဿာ ဝတ္ထု ဝိရာထေရီယာ ဝတ္ထုသဒိသမေဝ။ သာ အရဟတ္တံ ပတွာ ဝိမုတ္တိသုခေန ဝိတိနာမေန္တိ—

- ၁၃။ “ကရောထ ဗုဒ္ဓသာသနံ၊ ယံ ကတ္တာ နာနုတပ္ပတိ။
ဗိပ္ပံ ပါဒါနိ ဓောဝိတွာ၊ ဧကမန္တေ နိသီဒတာ”တိ—

ဇုမာယ ဂါထာယ အညံ ဗျာကာသိ။

တတ္ထ **ကရောထ ဗုဒ္ဓသာသနန္တိ** ဗုဒ္ဓသာသနံ ဩဝါဒအနုသိဋ္ဌိ^၁ ကရောထ၊ ယထာနုသိဋ္ဌိ^၂ ပဋိပဇ္ဇထာတိ အတ္ထော။ ယံ ကတ္တာ နာနုတပ္ပတိတိ အနုသိဋ္ဌိ^၁ ကတ္တာ ကရဏဟေတု န အနုတပ္ပတိ တက္ကရဿ သမ္ပဒေဝ အဓိပ္ပါယာနံ သမိဇ္ဈနတော။ **ဗိပ္ပံ ပါဒါနိ ဓောဝိတွာ၊ ဧကမန္တေ နိသီဒတာ**တိ ဇုဒံ ယဿာ သယံ ပစ္စာဘတ္တံ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တာ အာစရိယုပဇ္ဇာယာနံ ဝတ္တံ ဒဿေတွာ အတ္တနော ဒိဝါဠာနေ ပါဒေ ဓောဝိတွာ ရဟော နိသိန္တာ သဒတ္တံ မတ္ထကံ ပါပေသိ၊ တဿာ တတ္ထ အညေပိ နိယောဇေန္တိ အဝေါစ။

ဝိသာခါထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၄-သုမနာထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

ဓာတုယော ဒုက္ခတော ဒိသွာတိ သုမနာယ ထေရီယာ ဂါထာ။ တဿာ ဝတ္ထု တိဿာထေရီယာ ဝတ္ထုသဒိသံ။ ဇုမိဿာပိ ဟိ သတ္တာ ဩဘာသံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ပုရတော နိသိန္နော ဝိယ အတ္တာနံ ဒဿေတွာ—

- ၁၄။ “ဓာတုယော ဒုက္ခတော ဒိသွာ၊ မာ ဇာတိံ ပုနရာဂမိ။
ဘဝေ ဆန္တံ ဝိရာဇေတွာ၊ ဥပသန္တာ စရိဿသီ”တိ—

ဇုမံ ဂါထမာဟ။ သာ ဂါထာပရိယောသာနေ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

တတ္ထ **ဓာတုယော ဒုက္ခတော ဒိသွာ**တိ သသန္တတိပရိယာပန္နာ စက္ခာဒိ-ဓာတုယော ဇုဘရာပိ စ ဥပယဗ္ဗယပဋိပဋ္ဌနာဒိနာ “ဒုက္ခာ”တိ ဉာဏစက္ခာနာ ဒိသွာ။ **မာ ဇာတိံ ပုနရာဂမိ**တိ ပုန ဇာတိံ အာယတိံ^၂ ပုနတ္တံ မာ

၁-ယထာနုသိဋ္ဌိ(သီ)

၂-အာယတိ(သီ၊ ဇု)

upagacchi. **Bhave chandaṃ virājetvā**ti kāmabhavādike sabbasmiṃ bhave taṇhāchandaṃ virāgasāṅkhātēna maggena pajahitvā. **Upasantaṃ carissasī**ti sabbaso pahīnakilesatāya nibbutā viharissasi.

Ettha ca “dhātuyo dukkhato disvā”ti iminā dukkhānupassanāmukhena vipassanā dassitā. “Bhave chandaṃ virājetvā”ti iminā maggo, “upasantaṃ carissasī”ti iminā sa-upādisesā nibbānadhātu, “mā jātiṃ punarāgamī”ti iminā anupādisesā nibbānadhātu dassitāti daṭṭhabbā.

Sumanātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

15. Uttarātherīgāthāvaṇṇanā

Kāyena saṃvutā āsinti Uttarāya theriyā gāthā. Tassāpi vatthu Tissātheriyā vatthusadisā. Sāpi hi Sakyakulappasutā bodhisattassa orodhabhūtā Mahāpajāpatigotamiyā saddhiṃ nikkhantā otāsagāthāya arahattaṃ patvā pana—

15. “Kāyena saṃvutā āsiṃ, vācāya uda cetasā.

Samūlaṃ taṇhamabbuyha, sītibhūtāmi nibbutā”ti—

udānavasena tameva gātham¹ abhāsi.

Tattha **kāyena saṃvutā āsinti** kāyikena saṃvarena saṃvutā ahosiṃ. **Vācāyā**ti vācasikena saṃvarena saṃvutā āsinti yojanā, padadvayenāpi sīlasaṃvaramāha. **Udāti** atha. **Cetasāti** samādhicittena², etena vipassanābhāvanamāha. **Samūlaṃ taṇhamabbuyhāti** sānusayaṃ, saha vā avijjāya taṇhaṃ uddharitvā. Avijjāya hi paṭicchāditādīnave bhavattaye taṇhā uppajjati.

Aparo nayo—**kāyena saṃvutā**ti sammākammantena sabbaso micchākammantassa pahānā maggasaṃvareneva kāyena saṃvutā āsiṃ. **Vācāyā**ti sammāvācāya sabbaso micchāvācāya pahānā maggasaṃvareneva vācāya saṃvutā āsinti attho. **Cetasāti** samādhinā.

1. Sayameva imaṃ gātham (Ka)

2. Adhicittena (St)

ဥပဂစ္ဆိ။ **ဘဝေ ဆန္တံ ဝိရာဇေတွာ**တိ ကာမဘဝါဒိကေ သဗ္ဗသ္မိံ ဘဝေ တဏှာဆန္တံ ဝိရာဂသင်္ခါတေန မဂ္ဂေန ပဇဟိတွာ။ **ဥပသန္တာ စရိဿသီ**တိ သဗ္ဗသော ပဟိနကိလေသတာယ နိဗ္ဗုတာ ဝိဟရိဿသိ။

ဧတ္ထ စ “ဓာတုယော ဒုက္ခတော ဒိသွာ”တိ ဣမိနာ ဒုက္ခာနုပဿနာမုခေန ဝိပဿနာ ဒဿိတာ။ “ဘဝေ ဆန္တံ ဝိရာဇေတွာ”တိ ဣမိနာ မဂ္ဂေါ၊ “ဥပသန္တာ စရိဿသီ”တိ ဣမိနာ သဥပါဒိသေသာ နိဗ္ဗာနဓာတု၊ “မာ ဇာတိံ ပုနရာဂမီ”တိ ဣမိနာ အနုပါဒိသေသာ နိဗ္ဗာနဓာတု ဒဿိတာတိ ဒဠဗ္ဗံ။

သုမနာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၅-ဥတ္တရာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

ကာယေန သံဝုတာ အာသိန္နိ ဥတ္တရာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ တဿာပိ ဝတ္ထု တိဿာထေရိယာ ဝတ္ထုသဒိသံ။ သာပိ ဟိ သကျကုလပ္ပသုတာ ဗောဓိ-သတ္တဿ ဩရောဓဘူတာ မဟာပဇာပတိဂေါတမိယာ သဒ္ဓိံ နိက္ခန္တာ ဩဘာသဂါထာယ အရဟတ္တံ ပတွာ ပန—

၁၅။ “ကာယေန သံဝုတာ အာသိံ၊ ဝါစာယ ဥဒ စေတသ။

သမူလံ တဏှမဗ္ဗုယျ၊ သီတိဘူတာမ္ပိ နိဗ္ဗုတာ”တိ—

ဥဒါနဝသေန တမေဝ ဂါထံ^၁ အဘာသိ။

တတ္ထ **ကာယေန သံဝုတာ အာသိန္နိ** ကာယိကေန သံဝရေန သံဝုတာ အဟောသိ။ **ဝါစာယာ**တိ ဝါစသိကေန သံဝရေန သံဝုတာ အာသိန္နိ ယောဇနာ၊ ပဒုဒယေနာပိ သီလသံဝရမာဟ။ **ဥဒါ**တိ အထ။ **စေတသ**တိ သမာဓိစိတ္တေန^၂၊ စေတေန ဝိပဿနာဘာဝနမာဟ။ **သမူလံ တဏှမဗ္ဗုယျာ**တိ သာနုသယံ၊ သဟ ဝါ အဝိဇ္ဇာယ တဏှံ ဥဒ္ဓရိတွာ။ အဝိဇ္ဇာယ ဟိ ပဋိစ္ဆာဒိ-တာဒိနဝေ ဘဝတ္တယေ တဏှာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

အပရော နယော—**ကာယေန သံဝုတာ**တိ သမ္မာကမ္မန္တေန သဗ္ဗသော မိစ္ဆာကမ္မန္တဿ ပဟာနာ မဂ္ဂသံဝရနေဝ ကာယေန သံဝုတာ အာသိံ။ **ဝါစာယာ**တိ သမ္မာဝါစာယ သဗ္ဗသော မိစ္ဆာဝါစာယ ပဟာနာ မဂ္ဂသံဝရနေဝ ဝါစာယ သံဝုတာ အာသိန္နိ အတ္ထော။ **စေတသ**တိ သမာဓိနာ။

၁-သဿမေဝ ဣမံ ဂါထံ (က)

၂-အဓိစိတ္တေန (သိ)

17. Dhammātherīgāthāvaṇṇanā

Piṇḍapātaṃ caritvānāti Dhammāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭupānissayaṃ kusalaṃ upacinitvā sambhatapuññasambhārā imasmim Buddhuppāde Sāvattthiyaṃ kulaghare nibbattitvā vayappattā patirūpassa sāmikassa gehaṃ gantvā¹ sāsane paṭiladdhasaddhā pabbajitukāmā hutvā sāmikena ananuññātā pacchā sāmike kālaṅkate pabbajitvā vipassanāya kammaṃ karontī ekadivasaṃ bhikkhāya caritvā vihāraṃ āgacchantī paripatitvā tameva ārammaṇaṃ katvā vipassanaṃ vadḍhetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ patvā—

17. “Piṇḍapātaṃ caritvāna, daṇḍamolubbha dubbalā.

Vedhamānehi gattehi, tattheva nipatim chamā.

Disvā ādīnavaṃ kāye, atha cittaṃ vimucci me”ti—

udānavasena imaṃ gāthaṃ abhāsi.

Tattha **piṇḍapātaṃ caritvāna**, **daṇḍamolubbhāti** piṇḍapātathāya yaṭṭhiṃ upatthambhena nagare vicaritvā bhikkhāya āhiṇḍitvā. **Chamāti** chamāyaṃ bhūmiyaṃ, pādānaṃ avasena² bhūmiyaṃ nipatinti attho. **Disvā ādīnavaṃ kāyeti** asubhāniccadukkhānattatādīhi nānappakārehi sarīre dosaṃ paññācakkhunā disvā. **Atha cittaṃ vimucci meti** ādīnavānupassanāya parato pavattehi nibbidānupassanādīhi vikkhambhanavasena mama cittaṃ kilesehi vimuccitvā puna maggaphalehi yathākkamaṃ samucchadavasena ceva paṭippassaddhivasena ca sabbaso vimucci vimuttaṃ, na dānissā vimocetabbaṃ atthīti. Idameva cassā aññābyākaraṇaṃ ahoṣīti.

Dhammātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

18. Saṃghātherīgāthāvaṇṇanā

Hitvā ghare pabbajitvāti Saṃghāya theriyā gāthā. Tassā vatthu Dhīrātheriyā vatthusadisāṃ. Gāthā pana—

1. Gehaṃ gatā (Sī)

2. Avahanena (Ka)

၁၇-ဓမ္မာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

ဝိဇ္ဇာပါတံ စရိတွာနာတိ ဓမ္မာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယဗ္ဗိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနိတွာ သမ္ဘတပုညသမ္ဘာရာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ ကုလသရေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တာ ပတိရူပဿ သာမိကဿ ဂေဟံ ဂန္တော^၁ သာသနေ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ ပဗ္ဗဇိတုကာမာ ဟုတွာ သာမိကေန အနနုညာတာ ပစ္စာ သာမိကေ ကာလင်္ဂတေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေန္တိ ဧကဒိဝသံ ဘိက္ခာယ စရိတွာ ဝိဟာရံ အာဂစ္ဆန္တိ ပရိပတိတွာ တမေဝ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဝိပဿနံ ဝဇေတွာ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ—

၁၇။ “ဝိဇ္ဇာပါတံ စရိတွာန၊ ဒဏ္ဍမောလုပ္ပ ဗုဗ္ဗလာ။

ဝေဓမ္မာနေဟိ ဂတ္တေဟိ၊ တတ္ထေဝ နိပတိံ ဆမာ။

ဒိသ္ဗာ အာဒိနဝံ ကာယေ၊ အထ စိတ္တံ ဝိမုစ္စိ မေ”တိ—

ဥဒါနဝသေန ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ။

တတ္ထ **ဝိဇ္ဇာပါတံ စရိတွာန**၊ **ဒဏ္ဍမောလုပ္ပ**တိ ဝိဇ္ဇာပါတတ္ထာယ ယဗ္ဗိ ဥပတ္တန္တေန နဂရေ ဝိစရိတွာ ဘိက္ခာယ အာဟိဏ္ဍိတွာ။ **ဆမာ**တိ ဆမာယံ ဘူမိယံ၊ ပါဒါနံ အဝသေန^၂ ဘူမိယံ နိပတိန္တိ အတ္ထော။ **ဒိသ္ဗာ အာဒိနဝံ ကာယေ**တိ အသုဘာနိစ္စဒုက္ခာနတ္တတာဒိဟိ နာနပ္ပကာရေဟိ သရိရေ ဒေါသံ ပညာစက္ခုနာ ဒိသ္ဗာ။ **အထ စိတ္တံ ဝိမုစ္စိ မေ**တိ အာဒိနဝါနုပဿနာယ ပရတော ပဝတ္တေဟိ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဒိဟိ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန မမ စိတ္တံ ကိလေသေဟိ ဝိမုစ္စိတွာ ပုန မဂ္ဂဖလေဟိ ယထာက္ကမံ သမုဇ္ဈေဒဝသေန စေဝ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝသေန စ သဗ္ဗသော ဝိမုစ္စိ ဝိမုတ္တံ၊ န ဒါနိဿာ ဝိမောစေတဗ္ဗိ အတ္ထိတိ။ ဣဒမေဝ စဿာ အညာဗျာကရဏံ အဟောသိတိ။

ဓမ္မာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၈-သံဃာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

ဟိတွာ သရေ ပဗ္ဗဇိတွာတိ သံဃာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ တဿာ ဝတ္ထု၊ ဝိရာထေရိယာ ဝတ္ထုသဒိသံ။ ဂါထာ ပန—

18. “Hitvā ghare pabbajitvā, hitvā puttāṃ pasuṃ piyaṃ.
Hitvā rāgañca dosaṇca, avijjañca virājiya.
Samūlaṃ taṇhamabbuyha, upasantāmi nibbutā”ti—
gāthaṃ athāsi.

Tattha **hitvā**ti chaḍḍetvā. **Ghare**ti gehaṃ. Gharasaddo hi ekasmimpi abhidheyye kadāci bahūsu bījaṃ viya rūḥhivasena voharīyati. **Hitvā puttāṃ pasuṃ piyaṃ**ti piyāyitabbe putte ceva gomahimsādike pasū ca tappaṭibaddhachandarāgappahānena pahāya. **Hitvā rāgañca dosaṇcā**ti rajjanasabhāvaṃ rāgaṃ dussanasabhāvaṃ dosaṇca ariyamaggena samucchinditvā. **Avijjañca virājiyā**ti sabbākusalesu pubbaṅgamaṃ mohaṇca virājetvā maggena samugghāṭetvā icceva attho¹. Sesāṃ vuttanayameva.

Samghātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Ekakanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Iccevamattho (Sī)

၁၈။ “ဟိတွာ ဃရေ ပဗ္ဗဇိတွာ၊ ဟိတွာ ပုတ္တံ ပသုံ ပိယံ။
ဟိတွာ ရာဂဉ္စ ဒေါသဉ္စ၊ အဝိဇ္ဇဉ္စ ဝိရာဇိယ။
သမူလံ တဏှမဗျလ္လ၊ ဥပသန္တာမှိ နိဗ္ဗတာ”တိ—

ဂါထံ အဘာသိ။

တတ္ထ ဟိတွာတိ ဆဇ္ဇေတွာ။ ဃရေတိ ဂေဟံ။ ဃရသဒ္ဓေါ ဟိ ကေသုပ္ပိ အဘိဓေယျေ ကဒါမိ ဗဟူသု မိဇံ ပိယ ဋ္ဌိဝသေန ဝေါဟရိယတိ။ ဟိတွာ ပုတ္တံ ပသုံ ပိယန္တိ ပိယာယိဘဗ္ဗေ ပုတ္တေ စေဝ ဂေါမဟိံသာဒိကေ ပသူ စ တပုဋ်-ဗဒ္ဓဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနေန ပဟာယ။ ဟိတွာ ရာဂဉ္စ ဒေါသဉ္စတိ ရဇ္ဇနသဘာဝံ ရာဂံ ဒုဿနသဘာဝံ ဒေါသဉ္စ အရိယမဂ္ဂေန သမုတ္တိန္တိတွာ။ အဝိဇ္ဇဉ္စ ဝိရာဇိယတိ သဗ္ဗာကုသလေသု ပုဗ္ဗင်္ဂမံ မောဟဉ္စ ဝိရာဇေတွာ မဂ္ဂေန သမုတ္တိ-ဇေတွာ ဣစ္စေဝ အတ္ထော^၁။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

သံဃာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ နိဋ္ဌိတာ။

ကောကနိပါတဝတ္ထုနာ နိဋ္ဌိတာ။

2. Dukanipāta

1. Abhirūpanandātherīgāthāvaṇṇanā

Dukanipāte āturaṃ asuciṃ pūṭinti-ādikā Abhirūpanandāya sikkhamānāya gāthā. Ayaṃ kira Vipassissa Bhagavato kāle Bandhumatīnagare gahapatimahāsālassa dhītā hutvā Satthu santike dhammaṃ sutvā saraṇesu ca sīlesu ca paṭiṭṭhitā Satthari parinibbute dhātucetiyam¹ ratanapaṭimaṇḍitena suvaṇṇacchattena pūjaṃ katvā kālaṅkatvā sagge nibbattitvā aparāparaṃ sugatīsuveva saṃsaranṭi imasmim Buddhupāde Kapilavatthunagare Khemakassa Sakkassa aggamahesiyā kucchismim nibbatti, **Nandā**tissā nāmaṃ ahosi. Sā attabhāvassa ativiya rūpasobhaggappattiyā abhirūpā dassanīyā pāsādikā Abhirūpanandātveva paññāyittha. Tassā vayappattāya vāreyyadivaseyeve² varabhūto Sakyakumāro kalamakāsi. Atha naṃ mātāpitara akāmaṃ pabbājesuṃ.

Sā pabbajitvāpi rūpaṃ nissāya uppannamadā “Satthā rūpaṃ vivaṇṇeti garahati anekapariyāyena rūpe ādīnavaṃ dasseti”ti Buddhupaṭṭhānaṃ na gacchati. Bhagavā tassā ñāṇaparipākamñatvā Mahāpajāpatiṃ āṇāpesi “sabbāpi bhikkhuniyo paṭipāṭiyā ovādaṃ āgacchantū”ti. Sā attano vāre sampatte aññaṃ pesesi. Bhagavā “vāre sampatte attanāva āgantabbaṃ, na aññaṃ pesetabbā”ti āha. Sā Satthu āṇaṃ laṅghituṃ asakkonti bhikkhunīhi saddhiṃ Buddhupaṭṭhānaṃ agamāsi. Bhagavā iddhiyā ekaṃ abhirūpaṃ itthirūpaṃ māpetvā puna jarājiṇṇaṃ dassetvā saṃvegaṃ uppādetvā—

19. “Āturaṃ asuciṃ pūṭim, passa nande samussayaṃ.
Asubhāya cittaṃ bhāvehi, ekaggaṃ susamāhitaṃ.

20. Animittaṇca bhāvehi, mānānusayamujjaha.
Tato mānābhisamayā, upasantā carissasī”ti—

1. Ratanacetiyaṃ (Sī)

2. Dhareyyadivaseyeve (I)

၂-ဒုကနိပါတ

၁-အဘိရူပနန္ဒာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

ဒုကနိပါတေ အာတုရံ အသုစိံ ပူတိန္ဒြိအာဒိကာ အဘိရူပနန္ဒာယ သိက္ခမာနာယ ဂါထာ။ အယံ ကိရ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဗန္ဓုမတိ-နဂရေ ဂဟပတိမဟာသာလဿ မိတာ ဟုတွာ သတ္တု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ သရဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌိတာ သတ္တရိ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဓာတုစေတီယံ^၁ ရတနပဋိမဏ္ဍိတေန သုဝဏ္ဏစ္ဆတ္တေန ပူဇံ ကတွာ ကာလင်္ကတွာ သဂ္ဂေနိဗ္ဗတ္တိတွာ အပရာပရံ သုဂတိသုယေဝ သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓါပ္ပါဒေ ကဝိလဝတ္ထုနဂရေ ခေမကဿ သက္ကဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တိ၊ နန္ဒာတိဿာ နာမံ အဟောသိ။ သာ အတ္တဘာဝဿ အတိဝိယ ရူပသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တိယာ အဘိရူပါ ဒဿနိယာ ပါသာဒိကာ အဘိရူပနန္ဒာတွေဝ ပညာယိတ္ထ။ တဿာ ဝယပ္ပတ္တာယ ဝါရေယျဒိဝသေယေဝ^၂ ဝရဘူတော သက္ကုကုမာရော ကာလမကာသိ။ အထ နံ မာတာပိတရော အကာမံ ပဗ္ဗာဇေသုံ။

သာ ပဗ္ဗဇိတွာပိ ရူပံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နမဒါ “သတ္တာ ရူပံ ဝိဝဏ္ဏေတိ ဂရဟတိ အနေကပရိယာယေန ရူပေ အာဒိနဝံ ဒဿေတိ”တိ ဗုဒ္ဓါပဋ္ဌာနံ န ဂစ္ဆေတိ။ ဘဂဝါ တဿာ ဉာဏပရိပါကံဉာတွာ မဟာပဇာပတိံ အာဏာပေသိ “သဗ္ဗာပိ ဘိက္ခုနိယော ပဋိပါဠိယာ ဩဝါဒံ အာဂစ္ဆန္တူ”တိ။ သာ အတ္တနော ဝါရေ သမ္ပတ္တေ အညံ ပေသေသိ။ ဘဂဝါ “ဝါရေ သမ္ပတ္တေ အတ္တနာဝ အာဂစ္ဆန္တူ၊ န အညာပေသေတဗ္ဗာ”တိ အာဟ။ သာ သတ္တု အာဏံ လင်္ခိတုံ အသက္ကောန္တိ ဘိက္ခုနိဟိ သဒ္ဓိံ ဗုဒ္ဓါပဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ ဘဂဝါ ဣဒ္ဓိယာ ဧကံ အဘိရူပံ ဣတ္ထိရူပံ မာပေတွာ ပုန ဇရာဇိဏ္ဍိံ ဒဿေတွာ သံဝေဂံ ဥပ္ပါဒေတွာ—

၁၉။ “အာတုရံ အသုစိံ ပူတိံ၊ ပဿ နန္ဒေ သမုဿယံ။
အသုဘာယ စိတ္တံ ဘာဝေဟိ၊ ဧကဂ္ဂံ သုသမာဟိတံ။

၂၀။ အနိဒ္ဓိတ္တဉ္စ ဘာဝေဟိ၊ မာနာနုဿယမုဇ္ဇဟ။
တတော မာနာဘိသမယာ၊ ဥပသန္တာ စရိဿသိ”တိ—

၁-ရတနစေတီယံ (သီ)

၂-ရေယျဒိဝသေယေဝ (ဣ)

imā dve gāthā abhāsi. Tāsaṃ attho heṭṭhā vuttanayo eva. Gāthāpariyosāne
Abhirūpanandā arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**¹—

“Nagare Bandhumatiyā, Bandhumā nāma khattiyo.
Tassa rañño ahum bhariyā, ekajjhaṃ cārayāmaham.
Rahogatā nisīditvā, evaṃ cintesaham tadā.
Ādāya gamanīyaṃ hi, kusalaṃ natthi me kataṃ.
Mahābhitāpaṃ kaṭukaṃ, ghorarūpaṃ sudāruṇaṃ.
Nirayaṃ nūna gacchāmi, ettha me natthi saṃsayo.
Evāhaṃ cintayitvāna, paṇaṃsetvāna mānaṃ.
Rājānaṃ upagantvāna, idaṃ vacanamabravim.
Itthi nāma mayaṃ deva, purisānugatā sadā.
Ekaṃ me samaṇaṃ dehi, bhojayissāmi khattiya.
Adāsi me mahārājā², samaṇaṃ bhāvitindriyaṃ.
Tassa pattaṃ gahitvāna, paramannena pūrayim.
Pūrayitvā paramannaṃ, saḥassagghanaṃkenahaṃ.
Vatthayugena chādetvā, adāsim tuṭṭhamānasā.
Tena kammena sukatenā, cetanāpaṇidhīhi ca.
Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisamagacchaham.
Saḥassaṃ devarājūnaṃ, Mahesittamakārayim.
Saḥassaṃ cakkavattīnaṃ, Mahesittamakārayim.
Padesarajjaṃ vipulaṃ, gaṇanāto asaṅkhiyaṃ.
Nānāvidhaṃ bahuṃ puññaṃ, tassa kammaphalā³ tato.
Uppalasseva me vaṇṇā, abhirūpā sudassanā.
Itthi sabbaṅgasampannā, abhijātā jutindharā.

1. Natthidaṃ Pāḷiyaṃ, aṭṭhuppattiyā ca na sameti. Khu 4. 290 piṭṭhe pana
Abhirūpanandātherī-apadānaṃ atthi, aṭṭhuppattiyā ca sameti.

2. Tadā rājā (Sī)

3. Kammabalaṃ (Ka)

ဣမာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ။ တာသံ အတ္ထော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယော ဧဝံ။
ဂါထာပရိယောသာနေ အဘိရူပနန္ဒာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ
အပဒါနေ^၁—

“နဂရေ ဗန္ဓုမတိယာ၊ ဗန္ဓုမာ နာမ ခတ္တိယော။
တဿ ရညော အဟံ ဘရိယာ၊ ဧကန္တံ စာရယာမဟံ။
ရဟောဂတာ နိသီဒိတွာ၊ ဧဝံ စိန္တေသဟံ ဌာဒါ။
အာဒါယ ဂမနိယံ ဟိ၊ ကုသလံ နတ္ထိ မေ ကတံ။
မဟာဘိတာပံ ကဠုကံ၊ ဃောရရူပံ သုဒါရုဏံ။
နိရယံ နူန ဂစ္ဆာမိ၊ ဧတ္ထ မေ နတ္ထိ သံသယော။
ဧဝါဟံ စိန္တယိတွာန၊ ပဟံသေတွာန မာနသံ။
ရာဇာနံ ဥပဂန္ဓာန၊ ဣဒံ ဝစနမဗြဝိ။
ဣတ္ထိ နာမ မယံ ဒေဝ၊ ပုရိသာနဂတာ သဒါ။
ဧကံ မေ သမဏံ ဒေဟိ၊ ဘောဇယိဿာမိ ခတ္တိယ။
အဒါသိ မေ မဟာရာဇာ၊ သမဏံ ဘာဝိတိန္ဒြိယံ။
တဿ ပတ္တံ ဂဟေတွာန၊ ပရမန္ဓေန ပူရယိ။
ပူရယိတွာ ပရမန္ဓံ၊ သဟဿဋ္ဌနကေနဟံ။
ဝတ္ထယုဂေန ဆာဒေတွာ၊ အဒါသိ တုဠမာနသာ။
တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဝိဟိ စ။
ဇဟိတွာ မာနသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။
သဟဿံ ဒေဝရာဇနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိ။
သဟဿံ စက္ကဝတ္တိနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိ။
ပဒေသရဇ္ဇံ ဝိပုလံ၊ ဂဏနာတော အသမ္ဘိယံ။
နာနာဝိဓံ ဗဟံ ပုညံ၊ တဿ ကမ္မဇလာတေ တတော။
ဥပ္ပလဿေဝ မေ ဝဏ္ဏာ၊ အဘိရူပါ သုဒဿနာ။
ဣတ္ထိ သဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နာ၊ အဘိဇာတာ ဇုတိန္ဒရာ။

၁-နတ္ထိဒံ ပါဠိယံ၊ အဋ္ဌပုတ္တိယာ စ န သမေတိ။ ၃ ၄-၂၉၀-ဝိဓေ ပန အဘိရူပနန္ဒာထေရ်အပဒါနံ
အတ္ထိ၊ အဋ္ဌပုတ္တိယာ စ သမေတိ။

၂-တဒါ ရဇာ (သိ)

၃-ကမ္မဇလံ (က)

Pacchime bhavasampatte, ajāyīm Sākiye kule.
 Nārīśahassapāmokkhā, Suddhodanasutassaham.
 Nibbinditvā agāre’ham, pabbajīm anagāriyam.
 Sattamīm rattīm sampatvā, catusaccaṃ apāpuṇīm.
 Cīvarapiṇḍapātāṃ ca, paccayaṃ ca senāsanāṃ.
 Parimetuṃ na sakkomi, piṇḍapātassidaṃ phalaṃ.
 Yaṃ mayhaṃ purimaṃ kammaṃ, kusalaṃ janitaṃ Muni.
 Tuyhatthāya mahāvīra, pariciṇṇaṃ bahuṃ mayā.
 Ekaṭimse ito kappe, yaṃ dānamadadiṃ tadā.
 Duggatiṃ nābhijānāmi, piṇḍapātassidaṃ phalaṃ.
 Dve gatī pajānāmi, devattaṃ atha mānusaṃ.
 Aññaṃ gatim na jānāmi, piṇḍapātassidaṃ phalaṃ.
 Ucce kule pajānāmi, tayo sāle mahādhane.
 Aññaṃ kulaṃ na jānāmi, piṇḍapātassidaṃ phalaṃ.
 Bhavābhave saṃsaritvā, sukkamūlena coditā.
 Amanāpaṃ na passāmi, somanassakataṃ phalaṃ.
 Iddhīsu ca vasī homi, dibbāya sotadhātuyā.
 Cetopariyaññassa, vasī homi Mahāmune.
 Pubbenivāsaṃ jānāmi, dibbacakkhu visodhitaṃ.
 Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi dāni punabbhavo.
 Atthadhammaniruttīsu, paṭibhāne tatheva ca.
 Ñāṇaṃ mama mahāvīra, uppannaṃ tava santike.
 Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanaṃ”ti.

Arahattaṃ patvā pana sā sayampi udānavasena tāyeva gāthā abhāsi,
 idameva cassā aññābyākaraṇaṃ ahoṣīti.

Abhirūpanandātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

ပစ္ဆိမေ ဘဝသမ္ပတ္တေ၊ အဇာယိံ သာကိယေ ကုလေ။
 နာရီသဟဿပါမောက္ခာ၊ သုဒ္ဓေါဒနသုတဿဟံ။
 နိဗ္ဗိန္ဒိတွာ အဂါရေ’ဟံ၊ ပဗ္ဗဇိံ အနဂါရိယံ။
 သတ္တမိံ ရတ္တိံ သမ္ပတ္တော၊ စတုသစ္စံ အပါပုဏီံ။
 စီဝရိဏ္ဏပါတံ စ၊ ပစ္စယံ စ သေနာသနံ။
 ပရိမေတုံ န သက္ကောမိ၊ ပိဏ္ဏပါတဿိဒံ ဖလံ။
 ယံ မယံ ပုရိမံ ကမ္မံ၊ ကုသလံ ဇနိတံ မုနိ။
 တုယုတ္တယ မဟာဝီရ၊ ပရိစိတ္တံ ဗဟံ မယာ။
 ကေတိံသေ ဣတော ကပ္ပေ၊ ယံ ဒါနမဒဒိံ တဒါ။
 ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ပိဏ္ဏပါတဿိဒံ ဖလံ။
 ဒုဝေ ဂတိံ ပဇာနာမိ၊ ဒေဝတ္တံ အထ မာနုသံ။
 အညံ ဂတိံ န ဇာနာမိ၊ ပိဏ္ဏပါတဿိဒံ ဖလံ။
 ဥစ္စေ ကုလေ ပဇာနာမိ၊ တယော သာလေ မဟာဓနေ။
 အညံ ကုလံ န ဇာနာမိ၊ ပိဏ္ဏပါတဿိဒံ ဖလံ။
 ဘဝါဘဝေ သံသရိတွာ၊ သုက္ကမူလေန စောဒိတာ။
 အမနာပံ န ပဿာမိ၊ သောမနဿကတံ ဖလံ။
 ဣဒ္ဓိသု စ ဝသီ ဟောမိ၊ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ။
 စေတောပရိယဉာဏဿ၊ ဝသီ ဟောမိ မဟာမုနေ။
 ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဇာနာမိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခံ ပိသောမိတံ။
 သဗ္ဗာသဝပရိက္ခိကာ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနတ္တဝေါ။
 အတ္တဓမ္မနိရုတ္တိသု၊ ပဋိဘာနေ တထေဝ စ။
 ဉာဏံ မမ မဟာဝီရ၊ ဥပ္ပန္နံ တဝ သန္တိကေ။
 ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပတွာ ပန သာ သယမ္ပိ ဥဒါနဝသေန တာယေဝ ဂါထာ
 အဘာသိ၊ ဣဒမေဝ စဿာ အညာဗျာကရဏံ အဟောသီတိ။

အဘိရူပနန္ဒာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

2. Jentātherīgāthāvaṇṇanā

Ye ime satta bojjhaṅgāti-ādikā Jentāya theriyā gāthā. Tassā atītaṃ paccuppannañca vatthu Abhirūpanandāvatthusadisāṃ. Ayaṃ pana Vesāliyaṃ Licchavirājakule nibbattīti ayameva viseso. Satthārā desitaṃ dhammaṃ sutvā desanāpariyosāne arahattaṃ patvā attanā adhigataṃ visesaṃ paccavekkhitvā pītivasena—

21. “Ye ime satta bojjhaṅgā, maggā nibbānapattiyā.
Bhāvitā te mayā sabbe, yathā Buddhena desitā.

22. Diṭṭho hi me so Bhagavā, antimoyaṃ samussayo.
Vikkhīṇo jātisaṃsāro, natthi dāni punabbhavo”ti—

imā dve gāthā abhāsi.

Tattha ye ime satta bojjhaṅgāti ye ime satidhammavicayavīriyapītipassaddhisamādhi-upekkhāsāṅkhātā bodhiyā yathāvuttāya dhammasāmaggiyā, bodhissa vā bujghanakassa taṃsamaṅgino puggalassa aṅgabhūtattā “bojjhaṅgā”ti laddhanāmā satta dhammā. **Maggā nibbānapattiyā**ti nibbānādhigamassa upāyabhūtā. **Bhāvitā te mayā sabbe, yathā Buddhena desitā**ti te sattatimsa bodhipakkhiyadhammā sabbepi mayā yathā Buddhena Bhagavatā desitā, tathā mayā¹ uppāditā ca vaḍḍhitā ca.

Diṭṭho hi me so Bhagavāti hi-saddo hetu-attho. Yasmā so Bhagavā dhammakāyo Sammāsambuddho attanā adhigata-ariyadhammadassanena diṭṭho, tasmā antimoyaṃ samussayoti yojanā. Ariyadhammadassanena hi Buddhā Bhagavanto aññe ca ariyā diṭṭhā nāma honti, na rūpakāyadassanamattena. Yathāha “yo kho Vakkali dhammaṃ passati, so maṃ passatī”ti² ca “sutavā ca kho bhikkhave ariyasāvako ariyānaṃ dassāvī”ti³ ca ādi. Sesaṃ vuttanayameva.

Jentātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Tathā attano (I, Ka)

2. Saṃ 2. 98 piṭṭhe.

3. Ma 1. 11; Saṃ 2. 4 piṭṭhe.

၂-ဇေနွာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

ယေ ဣမေ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါတိ အာဒိကာ ဇေနွာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ တဿာ အတိတံ ပဇ္ဇုပ္ပန္န ဝတ္ထု အဘိရူပနန္ဒာဝတ္ထုသဒိသံ။ အယံ ပန ဝေသာလိယံ လိစ္ဆဝိရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတိ အယမေဝ ဝိသေသော။ သတ္တာရာ ဒေသိတံ ဓမ္မံ သုက္ခာ ဒေသနာပရိယာသာနေ အရဟတ္တံ ပတွာ အတ္တနာ အဓိဂတံ ဝိသေသံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပီတိဝေသေန—

၂၁။ “ယေ ဣမေ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ မဂ္ဂါ နိဗ္ဗာနပတ္တိယာ။
ဘာဝိတာ တေ မယာ သဗ္ဗေ၊ ယထာ ဗုဒ္ဓေန ဒေသိတာ။

၂၂။ ဒိဋ္ဌော ဟိ မေ သော ဘဂဝါ၊ အန္တိမောယံ သမုဿယော။
ဝိက္ခိဏော ဇာတိသံသာရော၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနုပ္ပေါ”တိ—

ဣမာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ ယေ ဣမေ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါတိ ယေ ဣမေ သတိဓမ္မဝိစယဝိရိယ-ပီတိပဿဒ္ဓိသမာဓိဥပေက္ခာသင်္ခါတာ ဗောဓိယာ ယထာဝုတ္တာယ ဓမ္မသာ-မဂ္ဂိယာ၊ ဗောဓိဿ ဝါ ဗုဒ္ဓေနကဿ တံသမဂ္ဂိနေ ပုဂ္ဂလဿ အင်္ဂဘူတတ္တာ “ဗောဇ္ဈင်္ဂါ”တိ လဒ္ဓနာမာ သတ္တ ဓမ္မာ။ မဂ္ဂါ နိဗ္ဗာနပတ္တိယာတိ နိဗ္ဗာနာဓိ-ဂမဿ ဥပါယဘူတာ။ ဘာဝိတာ တေ မယာ သဗ္ဗေ၊ ယထာ ဗုဒ္ဓေန ဒေသိတာတိ တေ သတ္တတိသ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာ သဗ္ဗေပိ မယာ ယထာ ဗုဒ္ဓေန ဘဂဝတာ ဒေသိတာ၊ တထာ မယာ^၁ ဥပ္ပါဒိတာ စ ဝဇ္ဈိတာ စ။

ဒိဋ္ဌော ဟိ မေ သော ဘဂဝါတိ ဟိ-သဒ္ဓေါ ဟေတုအတ္ထော။ ယသ္မာ သော ဘဂဝါ ဓမ္မကာယော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ အတ္တနာ အဓိဂတအရိယဓမ္မဒဿနေန ဒိဋ္ဌော၊ တသ္မာ အန္တိမောယံ သမုဿယောတိ ယောဇနာ။ အရိယဓမ္မဒဿနေန ဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော အညေ စ အရိယာ ဒိဋ္ဌာ နာမ ဟောန္တိ၊ န ရူပကာယ-ဒဿနမတ္ထေန။ ယထာဟ “ယော ခေါ ဝက္ကလိ ဓမ္မံ ပဿတိ၊ သော မံ ပဿတိ”တိ^၂ စ “သုတဝါ စ ခေါ ဘိက္ခဝေ အရိယသာဝကော အရိယာနံ ဒဿာဝိ”တိ^၃ စ အာဒိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဇေနွာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

3. Sumaṅgalamātuttherīgāthāvaṇṇanā

Sumuttikāti-ādikā Sumaṅgalamātāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhavē kusalam upacinitvā imasmim Buddhuppāde Sāvattthiyam daliddakule nibbattitvā vayappattā aññatarassa naḷakārassa dinnā paṭhamagabbhēyeva pacchimabhavikam puttam labhi, tassa **Sumaṅgaloti** nāmam ahosi. Tato paṭṭhāya sā **Sumaṅgalamātā**ti paññāyittha. Yasmā panassā nāmagottam na pākātam, tasmā “aññatarā therī bhikkhunī apaññātā”ti Pāliyam vuttam. Sopissā putto viññutam patto pabbajitvā saha paṭisambhidāhi arahattam patvā **Sumaṅgalattheroti** pākāto ahosi. Tassa mātā bhikkhunīsu pabbajitvā vipassanāya kammam karontī ekadivasaṃ gihikāle attanā laddhadukkham¹ paccavekkhitvā saṃvegajātā vipassanam vadḍhetvā saha paṭisambhidāhi arahattam patvā udānenti—

23. “Sumuttikā sumuttikā, sādhumuttikāmi musalassa.

Ahiriko me chattakam vāpi, ukkhalikā me deḍḍubham vāti.

24. Rāgañca aham dosañca, cicciṭi cicciṭi vihanāmi.

Sā rukkhamaṇupagamma, ‘aho sukhan’ti sukhato jhāyāmi”ti—

imā dve gāthā abhāsi.

Tattha **sumuttikā**ti sumuttā. Ka-kāro padapūraṇamattam, suṭṭhu muttā vatāti attho. Sā sāsane attanā paṭiladdhasampattim disvā pasādasena, tassā vā pasamsāvasena āmantetvā vuttam “sumuttikā sumuttikā”ti. Yam pana gihikāle visesato jigucchati, tato vimuttim dassenti “**sādhumuttikāmi**”ti-ādimāha. Tattha **sādhumuttikāmi**ti sammadeva muttā vata amhi.

Musalassāti musalato. Ayam kira daliddabhāvena gihikāle sayameva musalakammam karoti, tasmā evamāha. **Ahiriko meti** mama sāmiko ahiriko nillajjo, so mama na rucchatīti vacanaseso. Pakatiyāva kāmesu virattacittatāya kāmādhimuttānam pavattim jigucchanti vadati. **Chattakam vāpi**ti jīvitahetukena kariyamānam chattakampi me na rucchatīti attho. Vāsaddo avuttasamuccayattho,

1. Pattadukkham (Sī, Ka)

၃-သုမင်္ဂလမာတုထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

သုမုတ္တိကာတိအာဒိကာ သုမင်္ဂလမာတာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ကုသလံ ဥပစိနိတွာ ဣမသ္မိ^၁ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ ဒလိဒ္ဓကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တာ အညတရဿ နဋ္ဌကာရဿ ဒိန္နာ ပဌမဂဗ္ဘေယေဝ ပစ္ဆိမဘဝိကံ ပုတ္တံ လဘိ၊ တဿ **သုမင်္ဂလော**တိ နာမံ အဟောသိ။ တတော ပဌာယ သာ **သုမင်္ဂလမာတာ**တိ ပညာယိတ္ထ။ ယသ္မာ ပနဿာ နာမဂေါတ္တံ န ပါကဋံ၊ တသ္မာ “အညတရာ ထေရိ ဘိက္ခုနီ အပညာတာ”တိ ပါဠိယံ ဝုတ္တံ။ သောဝိဿာ ပုတ္တော ဝိညုတံ ပုတ္တော ပဗ္ဗဇိတွာ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ **သုမင်္ဂလတ္ထေရော**တိ ပါကဋော အဟောသိ။ တဿ မာတာ ဘိက္ခုနီသု ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေန္တိ ဧကဒိဝသံ ဂိဟိကာလေ အတ္တနာ လဒ္ဓဒုက္ခံ^၂ ပစ္စဝေက္ခိတွာ သံဝေဂဇာတာ ဝိပဿနံ ဝနေတွာ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ ဥဒါနေန္တိ—

၂၃။ “သုမုတ္တိကာ သုမုတ္တိကာ၊ သာသုမုတ္တိကာမိ မုသလဿ။

အဟိရိကော မေ ဆတ္တကံ ဝါပိ၊ ဥက္ခလိကာ မေ ဒေဇ္ဈဘံ ဝါတိ။

၂၄။ ရာဂဉ္စ အဟံ ဒေါသဉ္စ၊ စိတ္တိဉ္စ စိတ္တိတိ ဝိဟနာမိ။

သာ ရုက္ခမူလမုပဂမ္မ၊ ‘အဟော သုခ’န္တိ သုခတော ဈာယာမိ”တိ—

ဣမာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **သုမုတ္တိကာ**တိ သုမုတ္တာ။ က-ကာရော ပဒပူရဏမတ္တံ၊ သုဠု မုတ္တာ ဝတာတိ အတ္တော။ သာ သာသနေ အတ္တနာ ပဋိလဒ္ဓသမ္ပတ္တိံ ဒိဿာ ပသာဒ-ဝသေန၊ တဿာ ဝါ ပသံသာဝသေန အာမန္တေတွာ ဝုတ္တံ “သုမုတ္တိကာ သုမုတ္တိ-ကာ”တိ။ ယံ ပန ဂိဟိကာလေ ဝိသေသတော ဇိရုစ္ဆတိ၊ တတော ဝိမုတ္တိံ ဒသေန္တိ “**သာသုမုတ္တိကာမိ**”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သာသုမုတ္တိကာမိ**တိ သမ္ပဒေဝ မုတ္တာ ဝတ အမှိ။ **မုသလဿ**တိ မုသလတော။ အယံ ကိရ ဒလိဒ္ဓဘာဝေန ဂိဟိကာလေ သယမေဝ မုသလကမ္မံ ကရေတိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **အဟိ-ရိကော** မေတိ မမ သာမိကော အဟိရိကော နိလုဇ္ဇော၊ သော မမ န ရုစ္ဆတိတိ ဝစနသေသော။ ပကတိယာဝ ကာမေသု ဝိရုဏ္ဏစိတ္တတာယ ကာမာဓိမုတ္တာနံ ပဝတ္တိံ ဇိရုစ္ဆန္တိ ဝဒတိ။ **ဆတ္တကံ ဝါပိ**တိ ဇီဝိတဟေတုကေန ကရိယမာနံ ဆတ္တကမ္ပိ မေ န ရုစ္ဆတိဘိ အတ္တော။ ဝါ-သဒ္ဓေါ အဝုတ္တသမုစ္စယတ္တော။

၁-ပတ္တဒုက္ခံ (သီ၊ က)

tena peḷācaṇkoṭakādiṃ saṅgaṇhāti. Veḷudaṇḍādāni gahetvā divase divase chattādīnaṃ karaṇavasena dukkhajīvitāṃ jigucchantī vadati. “Ahitako me vāto vātī”ti keci vatvā ahitako jarāvaho gihikāle mama sarīre vāto vāyatīti atthaṃ vadanti. Apare pana “ahitako paresaṃ duggandhataro ca mama sarīrato vāto vāyatī”ti atthaṃ vadanti. **Ukkhalikā me deḍḍutaṃ vātīti** me mama bhattapacanabhājanāṃ cirapārivaśikabhāvena aparissuddhatāya udakasappagandhaṃ vāyati, tato ahaṃ sādhumuttikāmhīti yojanā.

Rāgañca ahaṃ dosañca, cicciṭi cicciṭīti vihanāmīti ahaṃ

kilesajeṭṭhakaṃ rāgañca dosañca cicciṭi cicciṭīti iminā saddena saddhiṃ vihanāmi vināsemi, pajahāmīti¹attho. Sā kira attano sāmikaṃ jigucchantī tena divase divase phāliyamānānaṃ² sukkhānaṃ veḷudaṇḍādīnaṃ saddaṃ garahantī tassa pahānaṃ rāgadosapahānena samaṃ katvā avoca. **Sā rukkhāmūlamupagammātī** sā ahaṃ Sumaṅgalamātā vivittaṃ rukkhāmūlaṃ upasaṅkamitvā. **Sukhato jhāyāmīti** sukhanti jhāyāmi, kālena kālaṃ samāpajjantī phalasukhaṃ nibbānasukhañca paṭisaṃvediyamānā phalajjhānena jhāyāmīti attho. **Aho sukhanti** idaṃ panassā samāpattito pacchā pavattamanasikāravasena vuttaṃ, pubbābhogavasenātipi yujjateva.

Sumaṅgalamātutherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Aḍḍhakāsitherīgāthāvaṇṇanā

Yāva kāsijanapadoti-ādikā Aḍḍhakāsiyā theriyā gāthā. Ayam kira Kassapassa Dasabalassa kāle kulagehe nibbattitvā viññutaṃ patvā bhikkhunīnaṃ santikaṃ gantvā dhammaṃ sutvā paṭiladdhasaddhā pabbajitvā bhikkhunīsīle ṭhitaṃ aññataraṃ paṭisambhidāppattaṃ khīṇāsavatttheriṃ gaṇikāvādena akkositvā tato cutā niraye paccitvā imasmiṃ Buddhuppāde Kāsikaraṭṭhe uḷāravibhave seṭṭhikule nibbattitvā vuddhippattā pubbe katassa vacīduccaritassa nissandena ṭhānato paribhaṭṭhā gaṇikā ahosi. Nāmena

1. Vijahāmīti (I)

2. Pīliyamānānaṃ (Ka)

တေန ပေဋ္ဌာစင်္ကောဋကောဒိ^၁ သင်္ကဏာတိ။ ဝေဠုဒဏ္ဍာဒိနိ ဂဟေတွာ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဆတ္တာဒိနိ ကရဏဝသေန ဒုက္ခဇိဝိတံ ဇိဂုစ္ဆန္တိ ဝဒတိ။ “အဟိတကော မေ ဝါတော ဝါတိ”တိ ကေဓိ ဝတွာ အဟိတကော ဇရာဝဟော ဂိဟိကာလေ မမ သရီရေ ဝါတော ဝါယတိတိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ အပရေ ပန “အဟိတကော ပရေသံ ဒုဂ္ဂန္ဓတရော စ မမ သရီရတော ဝါတော ဝါယတိ”တိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ **ဥက္ခလိကာ မေ ဒေဒ္ဓု၊ ဘံ ဝါတိတိ** မေ မမ ဘတ္တပစနဘာဇနံ စိရပါရိဝါသိက-ဘာဝေန အပရိသုဒ္ဓတာယ ဥဒကသပ္ပဂန္ဓံ ဝါယတိ၊ တတော အဟံ သာဓု-မုတ္တိကာမိတိ ယောဇနာ။

ရာဂဉ္စ အဟံ ဒေါသဉ္စ၊ ဖိစိဋ္ဌိ ဖိစိဋ္ဌိတိ ဝိဟနာမိတိ အဟံ ကိလေသဇေဋ္ဌကံ ရာဂဉ္စ ဒေါသဉ္စ ဖိစိဋ္ဌိ ဖိစိဋ္ဌိတိ ဣမိနာ သဒ္ဓေန သဒ္ဓိံ ဝိဟနာမိ ဝိနာ-သေမိ၊ ပဇဟာမိတိ^၂ အတ္ထော။ သာ ကိရ အတ္တနော သာမိကံ ဇိဂုစ္ဆန္တိ တေန ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဖာလိယမာနာနံ^၂ သုက္ခာနံ ဝေဠုဒဏ္ဍာဒိနိ သဒ္ဓိံ ဂရဟန္တိ တဿ ပဟာနံ ရာဂဒေါသပဟာနေန သမံ ကတွာ အဝေါစ။ သာ ရုက္ခ-မူလမုပဂဗ္ဗာတိ သာ အဟံ သုမင်္ဂလမာတာ ဝိဝိတ္တံ ရုက္ခမူလံ ဥပသင်္ကမိတွာ။ သုတော ဈာယာမိတိ သုခန္တိ ဈာယာမိ၊ ကာလေန ကာလံ သမာပဇ္ဇန္တိ ဖလသုခံ နိဗ္ဗာနသုခဉ္စ ပဋိသံဝေဒိယမာနာ ဖလဇ္ဈာနေန ဈာယာမိတိ အတ္ထော။ **အဟော သုခန္တိ** ဣဒံ ပနဿာ သမာပတ္တိတော ပစ္ဆာ ပဝတ္တမနသိကာရ-ဝသေန ဝုတ္တံ၊ ပုဗ္ဗဘောဂဝသေနာတိပိ ယုဇ္ဇတေဝ။

သုမင်္ဂလမာတုထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-အဗ္ဗကာသိထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

ယာဝ ကာသိဇနပဒေါတိအာဒိကာ အဗ္ဗကာသိယာ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယံ ကိရ ကဿပဿ ဒသဗလဿ ကာလေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညတံ ပတွာ ဘိက္ခုနီနိ သန္တိကံ ဂန္ဓာ ဓမ္မံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ ပဗ္ဗဇိတွာ ဘိက္ခုနိ-သီလေ ဌိတံ အညတရံ ပဋိသန္တိဒါပုတ္တံ ခီဏာသဝတ္ထေရိ^၁ ဂဏိကာဝါဒေန အက္ခောသိတွာ တတော စုတာ နိရယေ ပစ္စိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကာသိက-ရဋ္ဌေ ဥဋ္ဌာရဝိဘဝေ သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တာ ပုဗ္ဗေ ကတဿ ဝစိ-ဒုစ္စရိတဿ နိဿန္နေန ဌာနတော ပရိဘဋ္ဌာ ဂဏိကာ အဟောသိ။ နာမေန

၁-ဝိဟာမိတိ (ဣ)

၂-ဖိဋ္ဌိယမာနာနံ (က)

Aḍḍhakāṣī nāma, tassā pabbajjā ca dūtena upasampadā ca **Khandhake** āgatāyeva. Vuttaṃ hetam¹—

Tena kho pana samayena Aḍḍhakāṣī gaṇikā bhikkhunīsu pabbajitā hoti, sā ca Sāvattthim gantukāmā hoti “Bhagavato santike upasampajjissāmi”ti. Assosum kho dhuttā “Aḍḍhakāṣī kira gaṇikā Sāvattthim gantukāmā”ti. Te magge pariyuṭṭhimsu. Assosi kho Aḍḍhakāṣī gaṇikā “dhuttā kira magge pariyuṭṭhitā”ti. Bhagavato santike dūtaṃ pāhesi “ahaṃ hi upasampajjitukāmā, kathaṃ nu kho mayā paṭipajjitabban”ti. Atha kho Bhagavā etasmim nidāne etasmim pakaraṇe dhammim kathaṃ katvā bhikkhū āmantesi “anujānāmi bhikkhave dūtenapi upasampādetun”ti.

Evam laddhūpasampadā pana vipassanāya kammaṃ karontī na cirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**²—

“Imamhi Bhaddake kappe, Brahmabandhu mahāyaso.

Kassapo nāma gottena, uppajji vadatam varo.

Tadāham pabbajitvāna, tassa Buddhassā sāsane.

Samvutā pātimokkhamhi, indriyesu ca pañcasu.

Mattaññunī ca asane, yuttā jāgariyepi ca.

Vasantī yuttayogāham, bhikkhunim vigatāsavam.

Akkosim duṭṭhacittāham, gaṇiketi bhaṇim tadā.

Tena pāpena kammena, nirayamhi apaccisam.

Tena kammāvasesena, ajāyim gaṇikākule.

Bahusova parādhīnā, pacchimāya ca jātiyam.

Kāṣīsu seṭṭhikulajā, brahmacārībalenaham.

Accharā viya devesu, ahosim rūpasampadā.

Disvāna dassanīyam maṃ Giribajapuruttame.

Gaṇikatte nivesesum, akkosanabalena me.

1. Vi 4. 471 piṭṭhe.

2. Khu 4. 292 piṭṭhādīsu.

အဇ္ဈကသီ နာမ၊ တဿာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ စ ဒူတေန ဥပသမ္ပဒါ စ ခန္တကေ အာဂတာယေဝ။ ဝုတ္တံ ဟေတံ^၁—

တေန ခေါ ပန သမယေန အဇ္ဈကသီ ဂဏိကာ ဘိက္ခုနီသု ပဗ္ဗဇိတာ ဟောတိ၊ သာ စ သာဝတ္ထိံ ဂန္တကာမာ ဟောတိ “ဘဂဝတော သန္တိကေ ဥပသမ္ပဇ္ဇိဿာမိ”တိ။ အသောသုံ ခေါ ခုတ္တာ “အဇ္ဈကသီ ကိရ ဂဏိကာ သာဝတ္ထိံ ဂန္တကာမာ”တိ။ တေ မဂ္ဂေ ပရိယုဋ္ဌိသုံ။ အသောသီ ခေါ အဇ္ဈကသီ ဂဏိကာ “ခုတ္တာ ကိရ မဂ္ဂေ ပရိယုဋ္ဌိတာ”တိ။ ဘဂဝတော သန္တိကေ ဒူတံ ပါဟေသိ “အဟံ ဟိ ဥပသမ္ပဇ္ဇိတုကာမာ၊ ကထံ န ခေါ မယာ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗ”န္တိ။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ဧတသ္မိ နိဒါနေ ဧတသ္မိ ပကရဏေ ဓမ္မိ ကထံ ကတွာ ဘိက္ခု အာမန္တေသိ “အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဒူတေနပိ ဥပသမ္ပာဒေတု”န္တိ။

ဧဝံ လဒ္ဓူပသမ္ပဒါ ပန ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေန္တိ န စိရသေဝံ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ **အပဒါနေ** ၂—

“ဣမမိ ဘဒ္ဒကေ ကပ္ပေ၊ မြဟ္မဗန္ဓု မဟာယသော။
ကဿပေါ နာမ ဂေါတ္တေန၊ ဥပဇ္ဇိ ဝဒတံ ဝရော။

တဒါဟံ ပဗ္ဗဇိတွာန၊ တဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ။
သံဝုတာ ပါတိမောက္ခမိ၊ ဣန္ဒြိယေသု စ ပဉ္စသု။

မတ္တညုနိ စ အသနေ၊ ယုတ္တာ ဇာဂရိယေပိ စ။
ဝသန္တိ ယုတ္တယောဂါဟံ၊ ဘိက္ခုနိံ ဝိဂတာသဝံ။

အက္ကောသိ ဒုဠစိတ္တာဟံ၊ ဂဏိကေတိ ဘဏိံ တဒါ။
တေန ပါပေန ကမ္မေန၊ နိရယမိ အပစ္စိသံ။

တေန ကမ္မာဝသေသေန၊ အဇာယိံ ဂဏိကာကုလေ။
ဗဟုသောဝ ပရာမိနာ၊ ပစ္ဆိမာယ စ ဇာတိယံ။

ကာသီသု သေဋ္ဌိကုလဇာ၊ မြဟ္မစာရိဗလေနဟံ။
အစ္ဆရာ ဝိယ ဒေဝေသု၊ အဟောသိ ရူပသမ္ပဒါ။

ဒိသ္ဗာန ဒဿနိယံ မံ၊ ဂိရိဗ္ဗဇပုရုတ္တမေ။

ဂဏိကတ္တေ နိဝေသေသုံ၊ အက္ကောသနဗလေန မေ။

Sāhaṃ sutvāna saddhammaṃ, Buddhaseṭṭhena desitaṃ.

Pubbavāsanasampannā, pabbajim anagāriyaṃ.

Tadūpasampadatthāya, gacchantī Jinasantikaṃ.

Magge dhutte ṭhite sutvā, labhim dūtopasampadaṃ.

Sabbakammaṃ parikkhīṇaṃ, puññaṃ pāpaṃ tatheva ca.

Sabbasaṃsāramuttiṇṇā, gaṇikattañca khepitaṃ.

Iddhīsu ca vasī homi, dibbāya sotadhātuyā.

Cetopariyañāṇassa, vasī homi Mahāmune.

Pubbenivāsaṃ jānāmi, dibbacakkhu visodhitaṃ.

Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi dāni punabbhavo.

Atthadhammaniruttīsu, paṭibhāne tatheva ca.

Ñāṇaṃ mama mahāvīra, uppannaṃ tava santike.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanā”ti.

Arahattaṃ pana patvā udānavasena—

25. “Yāva Kāsijanapado, suṅko me tattako ahu.

Taṃ katvā negamo agghaṃ, aḍḍhenagghaṃ ṭhapesi maṃ.

26. Atha nibbindahaṃ rūpe, nibbindaṃ ca virajjahāṃ.

Mā puna jātisaṃsāraṃ, sandhāveyyaṃ punappunaṃ.

Tisso vijjā sacchikatā, kataṃ Buddhassa sāsanā”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **yāva Kāsijanapado, suṅko me tattako ahūti** Kāsīsu janapadesu bhavo¹ suṅko Kāsijanapado, so yāva yattako, tattako mayhaṃ suṅko ahu ahosi. Kittako pana soti? Sahassamatto. Kāsiraṭṭhe kira tadā suṅkavasena ekadivasaṃ rañño uppajjanaka-āyo ahosi saḥassamatto, imāyapi purisānaṃ hatthato ekadivasaṃ laddhadhanaṃ tattakaṃ. Tena vuttaṃ “yāva Kāsijanapado,

1. Gato (Ka)

သာဟံ သုတွာန သဒ္ဓမ္မံ၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌေန ဒေသိတံ။

ပုဗ္ဗဝါသနသမ္ပန္နာ၊ ပဗ္ဗဇိ အနဂါရိယံ။

တဒူပသမ္ပဒတ္တာယ၊ ဂစ္ဆန္တိ ဇိနသန္တိကံ။

မဂ္ဂေ ဓုတ္တေ ဌိတေ သုတွာ၊ လဘိ ခုတောပသမ္ပဒံ။

သဗ္ဗကမ္မံ ပရိက္ခိကံ၊ ပုညံ ပါပံ တထေဝ စ။

သဗ္ဗသံသာရမုတ္တိဏ္ဏာ၊ ဂဏိကတ္တဉ္စ ခေပိတံ။

ဣဒ္ဓိသု စ ဝသီ ဟောမိ၊ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ။

စေတောပရိယဉာဏဿ၊ ဝသီ ဟောမိ မဟာမုနေ။

ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဇာနာမိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောမိတံ။

သဗ္ဗာသဝပရိက္ခိကာ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဗဝေ။

အတ္တဓမ္မနိရုတ္တိသု၊ ပဋိဘာနေ တထေဝ စ။

ဉာဏံ မမ မဟာဝီရ၊ ဥပ္ပန္နံ တဝ သန္တိကေ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ ဥဒါနဝသေန—

၂၅။ “ယာဝ ကာသိဇနပဒေါ၊ သုဏော မေ တတ္တကော အဟု။
တံ ကတွာ နေဂမော အဋ္ဌိ၊ အဓေနဋ္ဌိ ဌပေသိ မံ။

၂၆။ အထ နိဗ္ဗိန္ဒဟံ ရူပေ၊ နိဗ္ဗိန္ဒ စ ဝိရဇ္ဇဟံ။
မာ ပုန ဇာတိသံသာရံ၊ သန္တာဝေယျံ ပုနပ္ပုနံ။
တိဿော ဝိဇ္ဇာ သစ္စိကတာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ ယာဝ ကာသိဇနပဒေါ၊ သုဏော မေ တတ္တကော အဟုတိကာသိသု ဇနပဒေသု ဘဝေါ^၁ သုဏော ကာသိဇနပဒေါ၊ သော ယာဝ ယတ္တကော၊ တတ္တကော မယံ သုဏော အဟု အဟောသိ။ ကိတ္တကော ပန သောတိ? သဟဿမတ္တော။ ကာသိရဋ္ဌေ ကိရ တဒါ သုဏ်ဝသေန ဧကဒိဝသံ ရညော ဥပ္ပဇ္ဇနကအာယော အဟောသိ သဟဿမတ္တော၊ ဣမာယဝိ ပုရိသာနံ ဟတ္ထတော ဧကဒိဝသံ လဒ္ဓဓနံ တတ္တကံ။ တေန ဝုတ္တံ “ယာဝ ကာသိဇနပဒေါ၊

suñko me tattako ahū”ti. Sā pana Kāsisuñkapaṇimāṇatāya **Kāsīti** samaññaṃ labhi. Tattha yebhuyyena manussā sahaṣṣaṃ dātum asakkontā tato upaḍḍhaṃ datvā divasabhāgameva ramitvā gacchanti, tesam vasaṇāyaṃ **Aḍḍhakāsīti** paññāyittha. Tena vuttaṃ “**taṃ katvā negamo agghaṃ, aḍḍhenagghaṃ ṭhapesi maṃ**”ti. Taṃ pañcasatamattaṃ dhaṇaṃ agghaṃ katvā negamo nigamavāsijano itthiratanabhāvena anagghampi samānaṃ aḍḍhena agghaṃ nimittaṃ aḍḍhakāsīti samaññāvasena maṃ ṭhapesi, tathā maṃ voharīti attho.

Atha nibbindahaṃ rūpeti evaṃ rūpūpajivinī hutvā ṭhitā, atha pacchā sāsaṇaṃ nissāya rūpe ahaṃ nibbindim “itipi rūpaṃ aniccaṃ, itipidaṃ rūpaṃ dukkhaṃ¹, asubhaṃ”ti passantī tattha ukkaṇṭhim. **Nibbindaṃ ca virajjahanti** nibbindantī cāhaṃ tato paraṃ virāgaṃ āpajjim. Nibbindaggahaṇena cettha taruṇavipassanaṃ dasseti, virāgaggahaṇena balavavipassanaṃ. “Nibbindanto virajjati virāgā vimuccatī”ti hi vuttaṃ. **Mā puna jātisaṃsāraṃ, sandhāveyyaṃ punappunanti** iminā nibbindanavirajjanākāre nidasseti, **tisso vijjāti**-ādinā tesam matthakappattim², taṃ vuttanayaṃeva.

Aḍḍhakāsitherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Cittātherīgāthāvaṇṇanā

Kiñcāpi khomhi kisikāti-ādikā Cittāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭupānissayaṃ kusalaṃ upacinantī ito catunnavutikappe Candabhāgāya nadiyā tīre Kinnarayoniyaṃ nibbatti, sā ekadivasaṃ ekaṃ Paccekabuddhaṃ rukkhamaṇe nisinnaṃ disvā pasannamānasā naḷapupphehi pūjaṃ katvā vanditvā añjalim paggaḥetvā padakkhiṇaṃ katvā pakkāmi. Sā tena puññakammaṇa devamanussesu saṃsaraṇtī imasmiṃ Buddhuppāde Rājagahe gahapatimahāsālakule nibbattitvā viññutaṃ patvā Satthu Rājagahappavesane paṭiladdhasaddhā pacchā Mahāpajāpatigotamiyā santike pabbajitvā mahallikākāle Gijjhakūṭapabbataṃ abhiruhitvā samaṇadhammaṃ karontī vipassanaṃ vaḍḍhetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**³—

1. Iti rūpaṃ dukkhaṃ (I, Ka)

2. Tisso vijjāti-ādinā sadatthaṃ katheti, (Sī)

3. Khu 4. 190 piṭṭhedīsu.

သုကော မေ တတ္ထကော အဟူ”တိ။ သာ ပန ကာသိသုကံပရိမာဏတာယ ကာသိတိ သမညံ လဘိ။ တတ္ထ ယေဘုယျေန မနဿာ သဟဿံ ဒါတုံ အသက္ကောန္တာ တတော ဥပဗ္ဗံ ဒတွာ ဒိဝသဘာဂမေဝ ရမိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ တေသံ ဝသေနာယံ အစုကာသိတိ ပညာယိတ္ထ။ တေန ဝုတ္တံ “**တံ ကတွာ နေဂမော အဿိ၊ အစေနဿိ ဌပေသိ မ**”န္တိ။ တံ ပဉ္စသတမတ္တံ ဓနံ အဿိ ကတွာ နေဂမော နိဂမဝါသိဇနော ဣတ္ထိရတနဘာဝေန အနုဋ္ဌမိ သမာနံ အစေန အဿိ နိမိတ္တံ အစုကာသိတိ သမညာဝသေန မံ ဌပေသိ။ တထာ မံ ဝေါဟရိတိ အတ္ထော။

အထ နိဗ္ဗိန္ဒဟံ ရူပေတိ ဧဝံ ရူပပဇိဝိနီ ဟုတွာ ဌိတာ။ အထ ပစ္စာ သာသနံ နိဿာယ ရူပေ အဟံ နိဗ္ဗိန္ဒိ “ဣတိပိ ရူပံ အနိစ္စံ၊ ဣတိပိဗိ ရူပံ ဒုက္ခံ၊ အသုဘ”န္တိ ပဿန္တိ တတ္ထ ဥက္ကဏ္ဍိ။ **နိဗ္ဗိန္ဒံ စ ဝိရဇ္ဇဟန္တိ** နိဗ္ဗိန္ဒန္တိ စာဟံ တတော ပရံ ဝိရာဂံ အာပဇ္ဇိ။ နိဗ္ဗိန္ဒဂ္ဂဟဏေန စေတ္ထ တရုဏဝိပဿနံ ဒသေတိ။ ဝိရာဂဂ္ဂဟဏေန ဗလဝိပဿနံ။ “နိဗ္ဗိန္ဒန္တော ဝိရဇ္ဇတိ ဝိရာဂါ ဝိမုစ္စတိ”တိ ဟိ ဝုတ္တံ။ **မာ ပုန ဇာတိသံသာရံ၊ သန္တာဝေယျံ ပုနပ္ပါနန္တိ** ဣမိနာ နိဗ္ဗိန္ဒန-ဝိရဇ္ဇနာကာရေ နိဒသေတိ။ **တိဿော ဝိဇ္ဇာတိ**အာဒိနာ တေသံ မတ္ထကပ္ပတ္တိ^၁၊ တံ ဝုတ္တနယမေဝ။

အစုကာသိထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဌိတာ။

၅-ဝိတ္တာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

ဣဉ္ဇာပိ ခေါဒ္ဒိ ဣသိကာတိအာဒိကာ ဝိတ္တာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယဗ္ဗိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇုပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ ဣတော စတုန္ဒဝုတိကပ္ပေ စန္ဒဘာဂါယ နဒိယာ တီရေ ကိန္နရယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ။ သာ ဧကဒိဝသံ ဧကံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ရုက္ခမူလေ နိသိန္တံ ဒိဿာ ပဿန္နမာနသာ နဋ္ဌပုပ္ဖေဟိ ပူဇံ ကတွာ ဝန္တိတွာ အဉ္ဇလိ^၁ ပဂ္ဂဟေတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ သာ တေန ပုညကမ္မေန ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ ဣမသ္မိ^၂ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ရာဇဂဟေ ဂဟပတိမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညတံ ပတွာ သတ္ထု ရာဇဂဟပုဝေသနေ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ ပစ္စာ မဟာပဇာပတိ-ဂေါတမိသာ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ မဟလိကာကာလေ ဂိဇ္ဈကုဋပဗ္ဗတံ အဘိရုဟိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရေန္တိ ဝိပဿနံ ဝစေတွာ သဟ ပဋိသတ္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ **အပဒါနေ**^၃—

၁-ဣတိ ရူပံ ဒုက္ခံ (ဣ၊ က) ၂-တိဿော ဝိဇ္ဇာတိအာဒိနာ သဒ္ဓတ္တံ ကထေတိ၊ (သိ) ၃-ခု ၄-၁၉၀-ပိဋ္ဌာဒိသု။

“Candabhāgānadītīre, ahosiṃ Kinnarī tadā.
Addasaṃ virajāṃ Buddhaṃ, Sayambhuṃ aparājitaṃ.

Pasannacittā sumanā, vedajātā katañjalī.
Naḷamālaṃ gahetvāna, Sayambhuṃ abhipūjayiṃ.

Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca.
Jahitvā Kinnarīdehaṃ, agacchiṃ tidaṣaṃ gatiṃ.

Chattimsadevarājūnaṃ, Mahesittamakārayiṃ.
Dasannaṃ cakkavattīnaṃ, Mahesittamakārayiṃ.
Saṃvejetvāna me cittaṃ, pabbajiṃ anagāriyaṃ.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ, bhavā sabbe samūhatā.
Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi dāni punabbhavo.

Catunnavutito kappe, yaṃ pupphamabhipūjayiṃ.
Duggatiṃ nābhijānāmi, pupphapūjāyidaṃ phalaṃ.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanā”ti.

Sā pana arahattaṃ patvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā—

27. “Kiñcāpi khomhi kisikā, gilānā bālhadubbalā.
Daṇḍamolubbha gacchāmi, pabbataṃ abhirūhiya.

28. Saṃghāṭiṃ nikkhipitvāna, pattakaṃ ca nikujjiya.
Sele khambhesimattānaṃ, tamokhandhaṃ padāliya”ti—

imā dve gāthā abhāsi.

Tattha **kiñcāpi khomhi kisikā**ti yadipi ahaṃ jarājiṇṇā
appamaṃsalohitabhāvena kisaṣarīrā amhi. **Gilānā bālhadubbalā**ti
dhātvādivikārena¹ gilānā, teneva gelaññena ativiya dubbalā.
Daṇḍamolubbha gacchāmīti yattha katthaci gacchantī kattarayaṭṭhim²
ālambitvāva³ gacchāmi. **Pabbataṃ abhirūhiyā**ti evaṃ bhūtāpi
vivekakāmatāya Giṃjhakūṭapabbataṃ abhiruhitvā.

1. Jaratādivikārena (Ka)

2. Yaṭṭhim (Ka)

3. Avalubbhītva (Ka)

“စန္ဒဘာဂါနဒီတီရေ၊ အဟောသိ° ကိန္နရီ တဒါ။
အဒ္ဓသံ ဝိရဇံ ဗုဒ္ဓံ၊ သယန္တု အပရာဇိတံ။

ပသန္တစိတ္တာ သုမနာ၊ ဝေဒဇာတာ ကတဉ္ဇလီ။
နဠမာလံ ဂဟေတွာန၊ သယန္တု အဘိပူဇယိ°။

တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
ဇဟိတွာ ကိန္နရီဒေဟံ၊ အဂစ္ဆိ° တိဒသံ ဂတိ°။

ဆတ္တိ°သဒေဝရာဇုနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိ°။
ဒသန္တံ စက္ကဝတ္တိနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိ°။
သံဝေဇေတွာန မေ စိတ္တံ၊ ပဗ္ဗဇိ° အနဂါရိယံ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ၊ ဘဝါ သဗ္ဗေ သမူဟတာ။
သဗ္ဗာသဝပရိက္ခိဏာ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဗဝေါ။

စတုန္တုရတိတော ကပ္ပေ၊ ယံ ပုပ္ဖမဘိပူဇယိ°။
ဒုဂ္ဂတိ° နာဘိဇာနာမိ၊ ပုပ္ဖပူဇာယိဒံ ဖလံ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

သာ ပန အရဟတ္တံ ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိ° ပစ္စဝေက္ခိတွာ—

၂၇။ “ကိဉ္ဇာပိ ခေါမှိ ကိသိကာ၊ ဂိလာနာ ဗာဠုဒ္ဓဗ္ဗလာ။
ဒဏ္ဍမောလုဗ္ဗ ဂစ္ဆာမိ၊ ပဗ္ဗတံ အဘိရူဟိယ။

၂၈။ သံဃာဋ္ဌိ° နိက္ခိပိတွာန၊ ပတ္တကံ စ နိကုဇ္ဈိယ။
သေလေ ခန္တေသိမတ္တာနံ၊ တမောခန္တံ ပဒါလိယာ”တိ—

ဣမာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **ကိဉ္ဇာပိ ခေါမှိ ကိသိကာ**တိ ယဒိပိ အဟံ ဇရာဇိဏ္ဏာ အပ္ပမံသ-
လောဟိတဘာဝေန ကိသသရီရာ အမှိ။ **ဂိလာနာ ဗာဠုဒ္ဓဗ္ဗလာ**တိ ဓာတွာဒိ-
ဝိကာရေန° ဂိလာနာ၊ တေနော ဂေလညေန အတိဝိယ ဒုဗ္ဗလာ။ **ဒဏ္ဍ-**
မောလုဗ္ဗ ဂစ္ဆာမိတိ ယတ္ထ ကတ္တမိ ဂစ္ဆန္တိ ကတ္တရယဋ္ဌိ°၂ အာလမ္ဘိတွာဝိ°
ဂစ္ဆာမိ။ **ပဗ္ဗတံ အဘိရူဟိယ**တိ ဧဝံ ဘူတာပိ ဝိဝေကကာမတာယ ဂိဇ္ဈကုဋ-
ပဗ္ဗတံ အဘိရူဟိတွာ။

၁-ဇရာဘဒိဝိကာရေန (က)

၂-ယဋ္ဌိ° (က)

၃-အဝလုဋ္ဌိတွာဝ (က)

Samghāṭim nikkhipitvānāti santaruttarā eva hutvā yathāsaṃhatam aṃse ṭhapitam saṃghāṭim hatthapāse ṭhapetvā. **Pattakam ca nikujjiyā**ti mayham valañjanamattikāpattam adhomukham katvā ekamante ṭhepetvā. **Sele khambhesimattānam, tamokhandham padāliyā**ti pabbate nisinnā iminā dīghena addhunā apadālitapubbam mohakkhandham padāletvā, teneva ca mohakkhandhapadālanena attānam attabhāvam khambhesim, mama santānam āyatim anuppattidhammatāpādanena vikkhambhesinti attho.

Cittātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Mettikātherīgāthāvaṇṇanā

Kiñcāpi khomhi dukkhitāti-ādikā Mettikāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭupanissayam puññaṃ upacinantī Siddhatthassa Bhagavato kāle gahapatikule nibbattitvā viññutam patvā Satthu cetiye ratanena paṭimaṇḍitāya mekhalāya pūjam akāsi. Sā tena puññakammena devamanussesu saṃsarantī imasmim Buddhuppāde Rājagahe brāhmaṇamahāsālakule nibbatti. Sesam anantare vuttasadisam. Ayam pana paṭibhāga¹ kūṭam abhiruhitvā samaṇadhammam karontī vipassanam vadḍhetvā saha paṭisambhidāhi arahattam pāpuṇi. Tena vuttam **Apadāne**²—

“Siddhatthassa Bhagavato, thūpakārāpikā ahum.
Mekhalikā mayā dinnā, navakammāya Satthuno.

Niṭṭhite ca mahāthūpe, mekhalam punadāsaham.
Lokanāthassa Munino, pasannā sehi pāṇibhi.

Catunnavutito kappe, yam mekhalamadam tadā.
Duggatim nābhijānāmi, thūpakārassidam phalam.

Kilesā jhāpitā mayham -pa- katham Buddhassa sāsanam”ti.

1. Paṭisāna (Ka)

2. Khu 4. 189 piṭṭhe.

သံဃာ၌ နိက္ခိပိတ္တာနာတိ သန္တရုတ္တရာ ဝေ ဟုတွာ ယထာသံဟတံ အံသေ ဌပိတံ သံဃာ၌ ဟတ္ထပါသေ ဌပေတွာ။ ပတ္တကံ စ နိကုဇ္ဈိယာတိ မယံ ဝလဉ္ဇန- မတ္တိကာပတ္တိ အခေမုခံ ကတွာ ဧကမန္တေ ဌပေတွာ။ သေလေ ခန္တေသိ- မတ္တာနံ၊ တမောခန္တံ ပဒါလိယာတိ ပဗ္ဗတေ နိသိန္တာ ဣမိနာ ဒီသေန အဗ္ဗုနာ အပဒါလိတပုဗ္ဗ မောဟက္ခန္တံ ပဒါလေတွာ၊ တေနဝ စ မောဟက္ခန္တပဒါလနေန အတ္တာနံ အတ္တဘာဝံ ခန္တေသိ။ မမ သန္တာနံ အာယတိ အနုပ္ပတ္တိဓမ္မတာ- ပါဒနေန ဝိက္ခန္တေသိန္တိ အတ္ထော။

စိတ္တာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၆-မေတ္တိကာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

ကိန္နာပိ ခေါမှီ ခုက္ခိတာတိအာဒိကာ မေတ္တိကာယ ထေရီယာ ဂါထာ။ အယံဗ္ဗိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ပုညံ ဥပစိနန္တိ သိဒ္ဓတ္ထဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဂဟပတိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညတံ ပတွာ သတ္ထု စေတိယေ ရတနေန ပဋိမဏ္ဍိတာယ မေခလာယ ပူဇံ အကာသိ။ သာ တေန ပုညကမ္မေန ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ရာဇဂဟေ မြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ သေသံ အနန္တရေ ဝုတ္တသဒိသံ။ အယံ ပန ပဋိဘာဂံ ကုဋံ အဘိရုဟိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရေန္တိ ဝိပဿနံ ဝနေတွာ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ အပဒါနေ—

“သိဒ္ဓတ္ထဿ ဘဂဝတော၊ ထူပကာရာပိကာ အဟုံ။
မေခလိကာ မယာ ဒိန္နာ၊ နဝကမ္မာယ သတ္ထုနော။

နိဋ္ဌိတေ စ မဟာထူပေ၊ မေခလံ ပုနဒါသဟံ။
လောကနာထဿ မုနိနော၊ ပသန္တာ သေဟိ ပါဏိဘိ။

စတုန္တုတိတော ကပ္ပေ၊ ယံ မေခလမဒံ တဒါ။
ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ထူပကာရသိဒံ ဖလံ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

Arahattam pana patvā attano paṭipattim paccavekkhitvā udānavasena—

29. “Kiñcāpi khomhi dukkhitā, dubbalā gatayobbanā.
Daṇḍamolubbha gacchāmi, pabbatam abhirūhiya.

30. Nikkhipitvāna saṃghāṭim, pattakam ca nikuḍḍiya.
Nisinnā camhi selamhi, atha cittaṃ vimucci me.
Tisso vijjā anuppattā, kataṃ Buddhassa sāsanan”ti—

imā dve gāthā abhāsi.

Tattha **dukkhitā**ti rogābhibhavena dukkhitā sañjātadukkhā dukkhappattā. **Dubbalā**ti tāya ceva dukkhappattiyā, jarājīṇṇatāya ca balavirahitā. Tenāha “**gatayobbanā**”ti, addhagatāti attho.

Atha cittaṃ vimucci meti selamhi pāsāṇe nisinnā camhi, atha tadanantaram vīriyasamatāya sammadeva yojitattā maggapaṭipāṭiyā sabbehipi āsavehi mama cittaṃ vimucci. Sesam vuttanayameva.

Mettikātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Mittātherīgāthāvaṇṇanā

Cātuddasim pañcadasinti-ādikā aparāya Mittāya¹ theriya gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayam kusalam upacinantī Vipassissa Bhagavato kālē khattiyakule nibbattitvā viññutam patvā Bandhumassa rañño antepurikā hutvā Vipassissa Bhagavato sāvikaṃ ekaṃ khīṇāsavatttherim disvā pasannamānasā hutvā tassā hatthato pattam gahetvā paṇītassa khādanīyabhojanīyassa pūretvā mahagghena sāṭakayugena saddhim adāsi. Sā tena puññakammena devamanussesu saṃsarantī imasmim Buddhuppāde Kapilavatthusmim Sakyarājakule nibbattitvā viññutam patvā Satthu santike dhammam sutvā paṭiladdhasaddhā upāsikā ahosi. Sā aparabhāge Mahāpajāpatigotamiyā santike

1. Mittāya (Ka)

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ^၁ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန—

၂၉။ “ကိဇ္ဇာပိ ခေါမိ ဒုက္ခိတာ၊ ဒုဗ္ဗလာ ဂတယောဗ္ဗနာ။
ဒဏ္ဍမောလုပ္ပ ဂစ္ဆာမိ၊ ပဗ္ဗတံ အဘိရူဟိယ။

၃၀။ နိက္ခိပိတွာန သံဃာဋီ၊ ပတ္တကံ စ နိက္ခုဋိယ။
နိသိန္ဓာ စမိ သေလမိ၊ အထ စိတ္တံ ဝိမုဇ္ဈိ မေ။
တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ—

ဣမာ ခွေ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **ဒုက္ခိတာ**တိ ရောဂါဘိဘဝေန ဒုက္ခိတာ သဇ္ဇာတဒုက္ခာ ဒုက္ခပ္ပတ္တာ။ **ဒုဗ္ဗလာ**တိ တာယ စေဝ ဒုက္ခပ္ပတ္တိယာ၊ ဇရာဇိဏ္ဏတာယ စ ဗလဝိရဟိတာ။ တေနာဟ “**ဂတယောဗ္ဗနာ**”တိ၊ အဗ္ဗဂတာတိ အတ္တော။

အထ စိတ္တံ ဝိမုဇ္ဈိ မေတိ သေလမိ ပါသာဏေ နိသိန္ဓာ စမိ၊ အထ တဒနန္တရံ ဝိရိယသမတာယ သမ္ပဒေဝ ယောဇိတတ္တာ မဂ္ဂပဋိပါဋိယာ သဗ္ဗေဟိဝိ အာသဝေဟိ မမ စိတ္တံ ဝိမုဇ္ဈိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

မေတ္တိကာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၇-မိတ္တာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

စာတုဒ္ဓသိံ^၁ ပဉ္စဒသိန္တိအာဒိကာ အပရာယ မိတ္တာယ^၂ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော ကာလေ ခတ္တိယကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညတံ ပတွာ ဗန္ဓုမဿ ရညော အန္တေပုရိကာ ဟုတွာ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော သာဝိကံ ဧကံ ခိဏာသဝတ္ထေရိံ ဒိဿာ ပသန္ဓမာနသာ ဟုတွာ တဿာ ဟတ္ထတော ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပဏီတဿ ခါဒနီယဘောဇနီယဿ ပူရေတွာ မဟဋ္ဌေန သာဠကယုဂေန သဒ္ဓိံ အဒါသိ။ သာ တေန ပုညကမ္မေန ဒေဝ-မနုဿေသု သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကဝိလဝတ္ထုသ္မိံ သကျရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညတံ ပတွာ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ ဥပါသိကာ အဟောသိ။ သာ အပရဘာဂေ မဟာပဇာပတိဂေါတမိယာ သန္တိကေ

၁-မေတ္တာယ (က)

pabbajitvā katapubbakiccā vipassanāya kammaṃ karontī na cirasseva saha
paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**¹—

“Nagare Bandhumatiyā, Bandhumā nāma khattiyo.
Tassa rañño ahum bhariyā, ekajjhaṃ cārayāmaṃ.

Rahogatā nisīditvā, evaṃ cintesahaṃ tadā.
Ādāya gamanīyaṃ hi, kusalaṃ natthi me kataṃ.

Mahābhitāpaṃ kaṭukaṃ, ghorarūpaṃ sudāruṇaṃ.
Nirayaṃ nūna gacchāmi, ettha me natthi saṃsayo.

Rājānaṃ upasaṅkamma, idaṃ vacanamabraviṃ.
Ekaṃ me samaṇaṃ dehi. Bhojayissāmi khattiya.

Adāsi me mahārājā, samaṇaṃ bhāvitindriyaṃ.
Tassa pattaṃ gahetvāna, paramannena pūrayiṃ.

Pūrayitvā paramannaṃ, gandhālepaṃ akāsahaṃ.
Jālena pidahitvāna, vatthayugena chādayiṃ.

Ārammaṇaṃ mamaṃ etaṃ, sarāmi yāvajīvitaṃ.
Tattha cittaṃ pasādetvā, Tāvatisamagacchahaṃ.

Timsānaṃ devarājūnaṃ, Mahesittamakārayiṃ.
Manasā patthitaṃ mayhaṃ, nibbattati yathicchitaṃ.

Vīsānaṃ cakkavattīnaṃ, Mahesittamakārayiṃ.
Ocittatvā hutvāna, saṃsarāmi bhavesvahaṃ.

Sabbabandhanamuttāhaṃ, apetaṃ me upādikaṃ.
Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi dāni punabbhavo.

Ekanavutito kappe, yaṃ dānamadadiṃ tadā.
Duggatiṃ nābhijānāmi, piṇḍapātassidaṃ phalaṃ.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanā”ti.

1. Khu 4. 191 piṭṭhādīsu.

ပဗ္ဗဇိတွာ ကတပုဗ္ဗကိစ္စာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေန္တိ နစိရဿေဝ သဟ
ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ **အပဒါနေ**—

“နဂရေ ဗန္ဓုမတိယာ၊ ဗန္ဓုမာ နာမ ခတ္တိယော။
တဿ ရညော အဟံ ဘရိယာ၊ ဧကန္တံ စာရယာမဟံ။

ရဟောဂတာ နိသိဒိတွာ၊ ဧဝံ စိန္တေသဟံ တဒါ။
အာဒါယ ဂမနိယံ ဟိ၊ ကုသလံ နတ္ထိ မေ ကတံ။

မဟာဘိတာပံ ကဋ္ဌကံ၊ ဃောရရူပံ သုဒါရုဏံ။
နိရယံ နူန ဂစ္ဆာမိ၊ ဧတ္ထ မေ နတ္ထိ သံသယော။

ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမ္မ၊ ဣဒံ ဝစနမဗြိဝံ။
ဧကံ မေ သမဏံ ဒေဟိ။ ဘောဇယိဿာမိ ခတ္တိယ။

အဒါသိ မေ မဟာရာဇာ၊ သမဏံ ဘာဝိတိန္ဒြိယံ။
တဿ ပတ္တံ ဂဟေတွာန၊ ပရမန္ဓေန ပူရယိ။

ပူရယိတွာ ပရမန္ဓံ၊ ဂန္ဓာလေပံ အကာသဟံ။
ဇာလေန ဝိဒဟိတွာန၊ ဝတ္ထယုဂေန ဆာဒယိ။

အာရမ္မဏံ မမံ ဧတံ၊ သရာမိ ယာဝဇီဝိတံ။
တတ္ထ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။

တိံသာနံ ဒေဝရာဇုနံ၊ မဟေသိတ္ထမကာရယိ။
မနသာ ပတ္တိတံ မယံ၊ နိဗ္ဗတ္တတိ ယထိန္ဒြိယံ။

ဝိသာနံ စက္ကဝတ္တိနံ၊ မဟေသိတ္ထမကာရယိ။
ဩစိတတ္တာဝ ဟုတွာန၊ သံသရာမိ ဘဝေသဟံ။

သဗ္ဗဗန္ဓနမုတ္တာဟံ၊ အပေတာ မေ ဥပါဒိကာ။
သဗ္ဗာသဝပရိက္ခိကာ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနုဗ္ဗဝေ။

ဧကနဝုတိတော ကပ္ပေ၊ ယံ ဒါနမဒေဒိံ တဒါ။
ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ပိဏ္ဍပတိသသိဒံ ဖလံ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

Arahattam pana patvā attano paṭipattim paccavekkhitvā
pītisomanassajātā udānavasena—

31. “Cātuddasim pañcadasim, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāgatam.

32. Uposatham upāgacchim, devakāyābhinandinī.
Sājja ekena bhattenā, muṇḍā saṅghāṭipārutā.
Devakāyam na pattheham, vineyya hadaye daran”ti—

imā dve gāthā abhāsi.

Tattha **cātuddasim pañcadasinti** catuddasannam pūraṇī cātuddasī
pañcadasannam pūraṇī pañcadasī, tam cātuddasim pañcadasim ca,
pakkhassāti sambandho. Accantasamyoge cetam upayogavacanam. **Yā ca
pakkhassa aṭṭhamī**, tañcāti yojanā. **Pāṭihāriyapakkhañcāti**
pariharaṇakapakkhañca cātuddasīpañcadasī-aṭṭhamīnam yathākkamam ādito
antato vā pavesaniggamavasena uposathasīlassa pariharitabbapakkhañca
terasīpāṭipadasattamīnavamīsu cāti attho. **Aṭṭhaṅgasusamāgatanti** pāṇātipātā
veramaṇi-ādīhi aṭṭhahi aṅgehi suṭṭhu samannāgatam. **Uposatham
upāgacchinti** upavāsam upagamim, upavasinti attho. Yam sandhāya
vuttam—

“Pāṇam na hane na cādinnaṃādiye,
Musā na bhāse na ca majjapo siyā.
Abrahmacariyā virameyya methunā,
Rattim na bhuñjeyya vikālabhojanam.
Mālam na dhāre na ca gandhamācare,
Mañce chamāyam va sayetha santhate.
Etaṃ hi aṭṭhaṅgikamāhuposatham,
Buddhena dukkhanāgunā pakāsitaṃ”ti¹.

Devakāyābhinandinīti tatrūpapatti-ākaṅkhāvasena Cātumahārājikādim
devakāyam abhipatthentī uposatham upāgacchinti yojanā. **Sājja**

1. Khu 1. 338-9 piṭṭhesu.

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဝီတိသောမနဿ-
ဇာတာ ဥဒါနဝသေန—

၃၁။ “စာတုဒ္ဓသိံ ပဉ္စဒသိံ၊ ယာ စ ပက္ခဿ အဋ္ဌမီ။
ပါဠိဟာရိယပက္ခဿ၊ အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတံ။

၃၂။ ဥပေါသထံ ဥပါဂစ္ဆိံ၊ ဒေဝကာယာဘိနန္ဒိနီ။
သာဇ္ဇ ဧကေန ဘတ္တေန၊ မုဏ္ဍာ သံဃာဋီပါရတာ။
ဒေဝကာယံ န ပတ္ထေဟံ၊ ဝိနေယျ ဟဒယေ ဒရ”န္တိ—

ဣမာ ခွေ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **စာတုဒ္ဓသိံ ပဉ္စဒသိံ**န္တိ စတုဒ္ဓသန္တံ ပူရဏီ စာတုဒ္ဓသိံ ပဉ္စဒသန္တံ
ပူရဏီ ပဉ္စဒသိံ၊ တံ စာတုဒ္ဓသိံ ပဉ္စဒသိံ စ၊ ပက္ခဿာတိ သမ္ပန္နော။ အစ္စန္ဒ-
သံယောဂေ စေတံ ဥပယောဂဝစနံ။ **ယာ စ ပက္ခဿ အဋ္ဌမီ**၊ တဉ္စာတိ
ယောဇနာ။ **ပါဠိဟာရိယပက္ခဿ**တိ ပရိဟရဏကပက္ခဿ စာတုဒ္ဓသိံပဉ္စဒသိံအဋ္ဌ-
မိနံ ယထာက္ကမံ အာဒိတော အန္တတော ဝါ ပဝေသနိဂ္ဂမဝသေန ဥပေါသထ-
သီလဿ ပရိဟရိတဗ္ဗပက္ခဿ တေရသိပါဠိပဒသတ္တမိနဝမီသု စာတိ အတ္ထော။
အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတန္တိ ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိအာဒိဟိ အဋ္ဌဟိ အင်္ဂေဟိ
သုဠု သမန္တာဂတံ။ **ဥပေါသထံ ဥပါဂစ္ဆိန္တိ** ဥပဝါသံ ဥပဂမိံ၊ ဥပဝသိန္တိ အတ္ထော။
ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ—

“ပါဏံ န ဟနေ န စာဒိန္နမာဒိယေ၊
မုသာ န ဘာသေ န စ မဇ္ဇပေါ သိယာ။
အဗြဟ္မစရိယာ ဝိရမေယျ မေထုနာ၊
ရတ္တိံ န ဘုဇေယျ ဝိကာလဘောဇနံ။
မာလံ န ဓာရေ န စ ဂန္ဓမာစရေ၊
မဇ္ဇေ ဆမာယံ ဝ သယေထ သန္တတေ။
ဧတံ ဟိ အဋ္ဌဂီကမာဟုပေါသထံ၊
ဗုဒ္ဓေန ဒုက္ခန္တရနာ ပကာသိတ”န္တိ။

ဒေဝကာယာဘိနန္ဒိနီတိ တတြူပပတ္တိအာကင်္ခါဝသေန စာတုမဟာရာ-
ဇိကာဒိံ ဒေဝကာယံ အဘိပတ္ထေန္တိ ဥပေါသထံ ဥပါဂစ္ဆိန္တိ ယောဇနာ။ **သာဇ္ဇ**

ekena bhattanāti sā ahaṃ ajja imasmimīyeva divase ekena bhattabhojanakkhaṇena. **Muṇḍā saṃghāṭipārutāti** muṇḍitakesā saṃghāṭipārutasarīrā ca hutvā pabbajitāti attho. **Devakāyaṃ na patthehanti** aggamaggassa adhigatattā kañci devanikāyaṃ ahaṃ na patthaye. Tenevāha “**vineyya hadaye daran**”ti, cittagataṃ kilesadarathaṃ samucchedavasena vinetvāti attho. Idameva cassā aññābyākaraṇaṃ ahosi.

Mittātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Abhayamātuttherīgāthāvaṇṇanā

Uddham pādatalāti-ādikā Abhayamātāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava puññāni upacinantī Tissassa Bhagavato kāle kulagehe nibbattitvā viññutaṃ patvā ekadivasam Satthāraṃ piṇḍāya carantaṃ disvā pasannamānasā pattam gahetvā kaṭacchumattaṃ bhikkham adāsi. Sā tena puññakammena devamanussesu saṃsaraṇī imasmim Buddhuppāde tādisena kammanissandena Ujjeniyam Padumavatī nāma nagarasobhiṇī ahosi. Rājā Bimbisāro tassā rūpasampatti-ādike guṇe sutvā purohitassa ācikkhi “Ujjeniyam kira Padumavatī nāma gaṇikā ahosi, tamahaṃ daṭṭhukāmomhī”ti. Purohito “sādhu devā”ti mantabalena **Kumbhīram** nāma yakkaṃ āvahetvā yakkhānubhāvena rājānaṃ tāvadeva Ujjenīnagaraṃ nesi. Rājā tāya saddhim ekarattim saṃvāsam kappesi. Sā tena gabbhaṃ gaṇhi. Rañño ca ārocesi “mama kucchiyaṃ gabbho patitṭhahī”ti. Tam sutvā rājā naṃ “sace putto bhavye, vadḍhetvā mamaṃ dassēhī”ti vatvā nāmamuddikaṃ datvā agamāsi. Sā dasamāsaccayena puttam vijāyitvā nāmaggaṇadivase **Abhayoti** nāmaṃ akāsi. Puttañca sattavassikakāle “tava pitā Bimbisāramahārājā”ti rañño santikaṃ paṇi. Rājā tam puttam passitvā puttasiṇhaṃ paṭilabhitvā kumārakaparihārena vadḍhesi. Tassa saddhāpaṭilābho pabbajjā visesādhigamo ca hetṭhā āgatoyeva. Tassa mātā aparabhāge puttassa Abhayattherassa santike dhammaṃ sutvā paṭiladdhasaddhā bhikkhunīsu pabbajitvā

ကေန ဘတ္တေတာတိ သာ အဟံ အဇ္ဇ ဣမသ္မိယေဝ ဒိဝသေ ကေန ဘတ္တ-ဘောဇနက္ခဏေန။ မုဏ္ဍာ သံဃာဋီပါရုတာတိ မုဏ္ဍိတကေသာ သံဃာဋီ-ပါရုတသရီရာ စ ဟုတွာ ပဗ္ဗဇိတာတိ အတ္ထော။ ဒေဝကာယံ န ပတ္ထေဟန္တိ အဂ္ဂမဂ္ဂဿ အဓိဂတတ္တာ ကဉ္စိ ဒေဝနိကာယံ အဟံ န ပတ္ထယေ။ တေနောဂါဟ “**ဝိနေယျ ဟဒယေ ဒရ**”န္တိ၊ စိတ္တဂတံ ကိလေသဒရထံ သမုစ္ဆေဒဝသေန ဝိနေတွာတိ အတ္ထော။ ဣဒမေဝ စဿာ အညာဗျာကရဏံ အဟောသိ။

မိတ္တာထေရီဂါထာဝတ္ထနာ နိဋ္ဌိတာ။

၈-အဘယမာတုထေရီဂါထာဝတ္ထနာ

ဥန္တံ ပါဒတလာတိအာဒိကာ အဘယမာတာယ ထေရီယာ ဂါထာ။ အယဗ္ဗိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာဓိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ပညာနိ ဥပစိနန္တိ တိဿဿ ဘဂဝတော ကာလေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညတံ ပတွာ ကေဒိဝသံ သတ္တာရံ ဝိဏ္ဏာယ စရန္တိ ဒိဿာ ပသန္နမာနသာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ကဋ္ဌန္တုမတ္တံ ဘိက္ခံ အဒါသိ။ သာ တေန ပုညကမ္မေန ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ ဣမသ္မိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ တာဒိသေန ကမ္မနိဿန္တေန ဥဇ္ဇေနိယံ ပဒုမဝတီ နာမ နဂရသောဘိဏီ အဟောသိ။ ရာဇာ မိမ္ဗိသာရော တဿာ ရူပသမ္ပတ္တိ-အာဒိကေ ဂုဏေ သုတွာ ပုရောဟိတဿ အာစိန္တိ “ဥဇ္ဇေနိယံ ကိရ ပဒုမဝတီ နာမ ဂဏိကာ အဟောသိ၊ တမဟံ ဒဠုကာမောမိ”တိ။ ပုရောဟိတော “သာဓု ဒေဝါ”တိ မန္တဗလေန ကုန္တိရံ နာမ ယက္ခံ အာဝဟေတွာ ယက္ခာနုဘာဝေန ရာဇာနံ တာဝဒေဝ ဥဇ္ဇေနိနဂရံ နေသိ။ ရာဇာ တာယ သဗ္ဗိ ကေရတ္တိ သံဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သာ တေန ဂစ္ဆံ ဂဏိ။ ရညော စ အာရောစေသိ “မမ ကုန္တိယံ ဂစ္ဆော ပတိဋ္ဌဟိ”တိ။ တံသုတွာ ရာဇာ နံ “သစေ ပုတ္တော ဘဝေယျ၊ ဝဇေတွာ မမံ ဒေသဟိ”တိ ဝတွာ နာမမုဒ္ဓိကံ ဒတွာ အဂမာသိ။ သာ ဒသမာသစ္စယေန ပုတ္တံ ဝိဇာယိတွာ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ အဘယောတိ နာမံ အကာသိ။ ပုတ္တဉ္စ သတ္တဝသိကာကာလေ “တဝ ဝိတာ မိမ္ဗိသာရမဟာရာဇာ”တိ ရညော သန္တိကံ ပဟိဏိ။ ရာဇာ တံ ပုတ္တံ ပဿိတွာ ပုတ္တသိနေဟံ ပဋိလဘိတွာ ကုမာရကပရိဟာရေန ဝဇေသိ။ တဿ သဒ္ဓါပဋိလဘော ပဗ္ဗဇော ဝိသေသာမိ-ဂမော စ ဟေဋ္ဌာ အာဂတောယေဝ။ တဿ မာတာ အပရဘာဂေ ပုတ္တဿ အဘယတ္ထေရဿ သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ ဘိက္ခုနီသု ပဗ္ဗဇိတွာ

vipassanāya kammaṃ karontī nacirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ
pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**¹—

“Piṇḍacāraṃ carantassa, Tissanāmassa Satthuno.

Kaṭacchubhikkhaṃ paggayha, Buddhaseṭṭhassadāsahaṃ.

Paṭiggahetvā Sambuddho, Tisso Lokagganāyako.

Vīthiyā saṇṭhito Satthā, akā me anumodanaṃ.

Kaṭacchubhikkhaṃ datvāna, Tāvatiṃsaṃ gamissasi.

Chattiṃsadevarājūnaṃ, Mahesittaṃ karissasi.

Paññāsaṃ cakkavattīnaṃ, Mahesittaṃ karissasi.

Manasā patthitaṃ sabbaṃ, paṭilacchasi sabbadā.

Sampattiṃ anubhotvāna, pabbajissasi kiñcana.

Sabbāsava pariññāya, nibbāyissasi’ nāsavā.

Idaṃ vatvāna Sambuddho, Tisso Lokagganāyako.

Nabhaṃ abbhuggamī vīro, haṃsarājāva ambare.

Sudinnaṃ me dānavaraṃ, suyitṭhā yāgasampadā.

Kaṭacchubhikkhaṃ datvāna, pattāhaṃ acalaṃ padaṃ.

Dvenavute ito kappe, yaṃ dānamadadim tadā.

Duggatiṃ nābhijānāmi, bhikkhādānassidaṃ phalaṃ.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanaṃ”ti.

Arahattaṃ pana patvā attano puttena Abhayattherena dhammaṃ
kathentena ovādavasena yā gāthā bhāsītā. Udānavasena sayampi tā eva
paccudāharantī—

33. “Uddhaṃ pādatalā amma, adho ve kesamatthakā.

Paccavekkhassu’maṃ kāyaṃ, asuciṃ pūtigandhikaṃ.

34. Evaṃ viharamānāya, sabbo rāgo samūhato.

Pariḷāho samucchinnō, sītibhūtāmi nibbutā”ti āha.

1. Khu 4. 192 piṭṭhādīsu.

ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေန္တိ နှစ်ရသေဝံ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ
ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ **အပဒါနော**—

“ဝိဇ္ဇာစာရံ စရန္တဿ၊ တိဿနာမဿ သတ္တုနော။

ကဋ္ဌန္တုဘိက္ခံ ပဂ္ဂယ၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿဒါသဟံ။

ပဋိဂ္ဂဟေတွာ သမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ တိဿော လောကဂ္ဂနာယကော။

ဝီထိယာ သဏ္ဌိတော သတ္တာ၊ အကာ မေ အနုမောဒနံ။

ကဋ္ဌန္တုဘိက္ခံ ဒတွာန၊ တာဝတိံသံ ဂမိဿသိ။

ဆတ္တိံသဒေဝရာဇုနံ၊ မဟေသိတ္တံ ကရိဿသိ။

ပညာသံ စက္ကဝတ္တိနံ၊ မဟေသိတ္တံ ကရိဿသိ။

မနသာ ပတ္တိတံ သဗ္ဗံ၊ ပဋိလစ္ဆသိ သဗ္ဗဒါ။

သမ္ဗတ္တိံ အနုဘောတွာန၊ ပဗ္ဗဇိဿသိ ကိဉ္ဇနာ။

သဗ္ဗာသဝေ ပရိညာယ၊ နိဗ္ဗာယိဿသိ’နာသဝါ။

ဣဒံ ဝတွာန သမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ တိဿော လောကဂ္ဂနာယကော။

နဘံ အပ္ပုဂ္ဂမီ ဝီရော၊ ဟံသရာဇာဝံ အဗ္ဗရေ။

သုဒ္ဓိန္နံ မေ ဒါနဝရံ၊ သုယိဋ္ဌာ ယာဂသမ္ဗဒါ။

ကဋ္ဌန္တုဘိက္ခံ ဒတွာန၊ ပတ္တာဟံ အစလံ ပဒံ။

ဧန္တုဂ္ဂတေ ဣတော ကပ္ပေ၊ ယံ ဒါနမဒဒိံ တဒါ။

ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ဘိက္ခာဒါနသိဒ္ဓိံ ဖလံ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ အတ္တနော ပုတ္တေန အဘယတ္ထေရေန ဓမ္မံ ကထေန္တေန
ဩဝါဒဝသေန ယာ ဂါထာ ဘာသိတာ။ ဥဒါနဝသေန သယမ္ပိ တာ ဧဝံ
ပစ္စုဒါဟရန္တိ—

၃၃။ “ဥဒ္ဓိံ ပါဒတလာ အဗ္ဗ၊ အဓော ဧဝံ ကေသမတ္တကာ။

ပစ္စဝေက္ခဿု’မံ ကာယံ၊ အသုဗ္ဗိံ ပူတိဂန္ဓိကံ။

၃၄။ ဧဝံ ဝိဟရမာနာယ၊ သဗ္ဗော ရာဂေါ သမူဟတော။

ပရိဋ္ဌာဟော သမုန္တိန္ဒော၊ သိတိဘူတာမိ နိဗ္ဗုတာ”တိ အာဟ။

Tattha paṭhamagāthāya tāva ayaṃ saṅkhepattho—**amma** Padumavati pādatalato uddhaṃ kesamatthakato adho nānappakāra-asucipūritāya¹ **asuciṃ** sabbakālaṃ pūtigandhavāyanato **pūtigandhikaṃ** imaṃ kucchitānaṃ āyatanatāya **kāyaṃ** sarīraṃ nāṇacakkhunā paccavekkhassūti². Ayaṃ hi tassā puttena ovādadānavasena bhāsita gāthā.

Sā taṃ sutvā arahattaṃ patvā udānenti ācariyapūjāvasena tameva gāthaṃ paṭhamam vatvā attano paṭipattiṃ kathenti “**evaṃ viharamānāyā**”ti dutiyaṃ gāthamāha.

Tattha **evaṃ viharamānāyā**ti evaṃ mama puttena Abhayattherena “uddhaṃ pādatalā”ti-ādinaṃ dinne ovāde ṭhatvā sabbakāyaṃ asubhato disvā ekaggacittā tattha bhūtopādāyabhede rūpadhamme tappaṭibaddhe vedanādike arūpadhamme pariggahetvā tattha tilakkhaṇaṃ āropetvā aniccānupassanādivasena viharamānāya. **Sabbo rāgo samūhatoti** vuṭṭhānagāminivipassanāya maggena ghaṭitāya maggapaṭipāṭiyā aggamaggena sabbo rāgo mayā samūhato samugghāṭito. **Parilāho samucchinnoti** tato eva sabbo kilesapariḷāho sammadeva ucchinno, tassa ca samucchinnattā eva **sītibhūtā** sa-upādisesāya nibbānadhātuyā nibbutā amhīti.

Abhayamātuttherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Abhayātherīgāthāvaṇṇanā

Abhaye bhiduro kāyoti-ādikaṃ Abhayattheriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ puññaṃ upacinantī Sikhissa Bhagavato kāle khattiyamahāsālakule nibbattitvā viññutaṃ patvā **Aruṇaraṇṇo**³ aggamaheṣī ahosi. Rājā tassā ekadivasam gandhasampannāni satta uppalāni adāsi. Sā tāni gahetvā “kim me⁴ imehi piḷandhantehi⁵. Yannūnāhaṃ imehi Bhagavantam⁶ pūjessāmī”ti cintetvā nisīdi. Bhagavā ca bhikkhācāraṇelāyaṃ rājanivesanam

1. Asucipuñjatāya (Sī)

2. Paṭi-avekkhassūti (Ka)

3. Aruṇavato raṇṇo (Sī)

4. Gahetvānime (I)

5. Pinaddhehi (Sī), piḷandhehi (Ka)

6. Taṃ Bhagavantam (Sī)

ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေန္တိ နစိရဿေဝ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ အပဒါနေ”—

“ဝိဇ္ဇာစာရံ စရန္တဿ၊ တိဿနာမဿ သတ္တုနော။
ကဋ္ဌန္တုဘိက္ခဝံ ပဂ္ဂယ၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿဒါသဟံ။

ပဋိဂ္ဂဟေတွာ သမ္ပုဋ္ဌေါ၊ တိဿော လောကဂ္ဂနာယကော။
ဝီရိယာ သဏ္ဌိတော သတ္တာ၊ အကာ မေ အနုမောဒနံ။

ကဋ္ဌန္တုဘိက္ခဝံ ဒတွာန၊ တာဝတိံသံ ဂမိဿသိ။
ဆတ္တိံသဒေဝရာဇနံ၊ မဟေသိတ္တံ ကရိဿသိ။

ပညာသံ စက္ကဝတ္တိနံ၊ မဟေသိတ္တံ ကရိဿသိ။
မနသာ ပတ္တိတံ သဗ္ဗံ၊ ပဋိလစ္ဆသိ သဗ္ဗဒါ။

သမ္ပတ္တိံ အနုဘောတွာန၊ ပဗ္ဗဇိဿသိ ကိဉ္ဇနာ။
သဗ္ဗာသဝေ ပရိညာယ၊ နိဗ္ဗာယိဿသိ’နာသဝါ။

ဣဒံ ဝတွာန သမ္ပုဋ္ဌေါ၊ တိဿော လောကဂ္ဂနာယကော။
နဘံ အပ္ပုဂ္ဂမီ ဝီရော၊ ဟံသရာဇာဝ အဗ္ဗရေ။

သုဒ္ဓိန္နံ မေ ဒါနဝရံ၊ သုယိဋ္ဌာ ယာဂသမ္ပဒါ။
ကဋ္ဌန္တုဘိက္ခဝံ ဒတွာန၊ ပတ္တာဟံ အစလံ ပဒံ။

ဒွေနဝုတေ ဣတော ကပ္ပေ၊ ယံ ဒါနမဒိဒံ တဒါ။
ဒုဂ္ဂတိံ နဘိဇာနာမိ၊ ဘိက္ခာဒါနသိဒ္ဓံ ဖလံ။

ကိလေသာ ဈာဝိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ အတ္တနော ပုတ္တေန အဘယတ္ထေရေန ဓမ္မံ ကထေန္တေန
ဩဝါဒဝသေန ယာ ဂါထာ ဘာသိတာ။ ဥဒါနဝသေန သယမ္ပိ တာ ဧဝ
ပစ္စုဒါဟရန္တိ—

၃၃။ “ဥဒ္ဓိံ ပါဒတလာ အဗ္ဗ၊ အစော ဧဝ ကေသမတ္ထကာ။
ပစ္စဝေက္ခဿု’မံ ကာယံ၊ အသုစိ’ ပူတိဂန္ဓိကံ။

၃၄။ ဧဝံ ဝိဟရမာနာယ၊ သဗ္ဗော ရာဂေါ သမူဟတော။
ပရိဋ္ဌာဟော သမုတ္တိန္တော၊ သီတိဘူတာမှိ နိဗ္ဗုတာ”တိ အာဟ။

pāvisi. Sā Bhagavantam disvā pasannamānasā paccuggantvā tehi pupphehi
pūjetvā pañcapaṭiṭṭhitena vandi, sā tena puññakammena devamanussesu
saṃsarantī imasmim Buddhuppāde Ujjeniyam kulagehe nibbattitvā
viññutam patvā Abhayamātusahāyikā hutvā tāya pabbajitāya tassā sinehena
sayampi pabbajitvā tāya saddhim Rājagahe vasamānā ekadivasam
asubhadassanattam Sītavanam agamāsi. Satthā gandhakuṭiyam nisinnova
tassā anubhūtapubbam ārammaṇam purato katvā tassā
uddhumātakādibhāvam pakāsesi. Tam disvā saṃvegamānasā aṭṭhāsi. Satthā
obhāsam pharitvā purato nisinnam viya attānam dassetvā—

35. “Abhaye bhiduro kāyo, yattha sattā puthujjanā.
Nikkhipissāmi’maṃ deham, sampajānā satīmatī.

36. Bahūhi dukkhadhammehi, appamādaratāya me.
Taṇhakkhayo anupatto, kataṃ Buddhassa sāsanam”ti—

imāgāthā abhāsi. Sā gāthāpariyosāne arahattam pāpuṇi. Tena vuttam
Apadāne¹—

“Nagare Aruṇavatiyā, Aruṇo nāma khattiyo.
Tassa rañño ahuṃ bhariyā, vāritam vārayāmahaṃ.

Sattamālaṃ gahetvāna, uppalā devagandhikā.
Nisajja pāsādavare, evaṃ cintesi tāvade.

Kim me imāhi mālāhi, sirasāropitāhi me.
Varaṃ me Buddhaseṭṭhassa, ñāṇamhi abhiropitaṃ.

Sambuddham paṭimānentī, dvārāsanne nisīdahaṃ.
Yadā chiti Sambuddho, pūjayissam Mahāmunim.

Kakudho vilasantova, migarājāva kesarī.
Bhikkhusamghena sahito, āgacchi vīthiyā Jino.

Buddhassa raṃsim disvāna, haṭṭhā saṃviggaṃmānasā.
Dvāram avāpuritvāna, Buddhaseṭṭhamapūjayim.

1. Khu 4. 193 piṭṭhādīsu.

ပါဝိသိ။ သာ ဘဂဝန္တံ ဒိသ္မာ ပသန္ဓမာနသာ ပစ္စုပ္ပန္နာ တေဟိ ပုပ္ဖေဟိ
ပူဇေတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္တိ။ သာ တေန ပုညကမ္မေန ဒေဝမနုဿေသု
သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဥဇ္ဇေနိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ ပတွာ
အဘယမာတုသဟာယိကာ ဟုတွာ တာယ ပဗ္ဗဇိတာယ တဿာ သိနေဟေန
သယမ္ပိ ပဗ္ဗဇိတွာ တာယ သဗ္ဗိံ ရာဇဂေဟေ ဝသမာနာ ကေဒိဝသံ အသုဘ-
ဒဿနတ္ထံ သီတဝနံ အဂမာသိ။ သတ္တာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္ဓောဝ တဿာ
အနုဘူတပုဗ္ဗံ အာရမ္မဏံ ပုရတော ကတွာ တဿာ ဥဒ္ဓါမာတကာဒိဘာဝံ
ပကာသေသိ။ တံ ဒိသ္မာ သံဝေဂမာနသာ အဋ္ဌာသိ။ သတ္တာ ဩဘာသံ
ဖရိတွာ ပုရတော နိသိန္ဓံ ဝိယ အတ္တာနံ ဒေသေတွာ—

၃၅။ “အဘယေ ဘိဒုရော ကာယော၊ ယတ္ထ သတ္တာ ပုထုဇ္ဇနာ။
နိက္ခိပိဿာမိ’မံ ဒေဟံ၊ သမ္ပဇာနာ သတိမတိ။

၃၆။ ဗဟူဟိ ဒုက္ခဓမ္မေဟိ၊ အပ္ပမာဒရတာယ မေ။
တဏှက္ခယော အနုပ္ပတ္တော၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ—

ဣမာဂါထာ အဘာသိ။ သာ ဂါထာပရိယောသာနေ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန
ဝုတ္တံ အပံဒါနော^၂—

“နဂရေ အရုဏဝတိယာ၊ အရုဏော နာမ ခတ္တိယော။
တဿ ရညော အဟံ ဘရိယာ၊ ဝါရိတံ ဝါရယာမဟံ။

သတ္တမာလံ ဂဟေတွာန၊ ဥပ္ပလာ ဒေဝဂန္ဓိကာ။
နိသဇ္ဇ ပါသာဒဝရေ၊ ဧဝံ စိန္တေသိ တာဝဒေ။

ကိံ မေ ဣမာဟိ မာလာဟိ၊ သိရသာရောပိတာဟိ မေ။
ဝရံ မေ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ၊ ဉာဏမ္ပိ အဘိရောပိတံ။

သမ္ပုဋ္ဌံ ပဋိမာနေန္တိ၊ ဒွါရာသန္ဓေ နိသီဒဟံ။
ယဒါ ဧဟိတိ သမ္ပုဋ္ဌေါ၊ ပူဇယိဿ မဟာမုနိံ။

ကကုဓော ဝိလသန္ဓောဝ၊ မိဂရာဇာဝ ကေသရိ။
ဘိက္ခုသံဃေန သဟိတော၊ အာဂစ္ဆိ ဝိထိယာ ဇိနော။

ဗုဒ္ဓဿ ရံသိံ ဒိသ္မာန၊ ဟဋ္ဌာ သံဝိဂ္ဂမာနသာ။
ဒွါရံ အဝါပုရိတွာန၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌမပူဇယိံ။

Satta uppalapupphāni, parikiṇṇāni ambare.
 Chadim karonto Buddhassa, matthake dhārayanti te.
 Udaggacittā sumanā, vedajātā katañjalī.
 Tattha cittam pasādetvā, Tāvatisamagacchaham.
 Mahānelassa chādanam, dhārenti mama muddhani.
 Dibbagandham pavāyāmi, sattuppalassidam phalam.
 Kadāci nīyamānāya, ñātisaṃghena me tadā.
 Yāvatā parisā mayham, mahānelam dharīyati.
 Sattati devarājūnam, Mahesittamakārayim.
 Sabbattha issarā hutvā, saṃsarāmi bhavābhavā.
 Tesatthi cakkavattīnam, Mahesittamakārayim.
 Sabbe ma'manuvattanti, ādeyyavacanā ahum.
 Uppalasseva me vaṇṇo, gandho ceva pavāyati.
 Dubbaṇṇiyam na jānāmi, Buddhapūjāyidam phalam.
 Iddhipādesu kusalā, bojjhaṅgabhāvanārātā.
 Abhiññāpāramippattā, Buddhapūjāyidam phalam.
 Satipaṭṭhānakusalā, samādhijhānagocarā.
 Sammappadhānamanuyuttā, Buddhapūjāyidam phalam.
 Vīriyam me dhuradhorayham, yogakkhemādhivāhanam.
 Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi dāni punabbhavo.
 Ekamīse ito kappe, yam pupphamabhipūjayim.
 Duggatim nābhijānāmi, Buddhapūjāyidam phalam.
 Kilesā jhāpitā mayham -pa- katham Buddhassa sāsanan'ti.
 Arahattam pana patvā udānenti tā eva gāthā parivattitvā abhāsi.

Tattha **abhayeti** attānameva ālapati. **Bhiduroti** bhijjanasabhāvo, aniccoti attho. **Yattha sattā puthujjanā**ti yasmim khaṇena¹ bhijjanasīle

1. Yasmim khaṇe (Ka)

သတ္တ ဥပ္ပလပုပ္ဖါနိ၊ ပရိကိဏ္ဍာနိ အဗ္ဗရေ။
 ဆဒိံ ကရောန္တော ဗုဒ္ဓဿ၊ မတ္တကေ ဓာရယန္တိ ဧတ။
 ဥဒဂ္ဂစိတ္တာ သုမနာ၊ ဝေဒဇာတာ ကတဇ္ဇလိ။
 တတ္ထ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။
 မဟာနေလဿ ဆာဒနံ၊ ဓာရေန္တိ မမ ဗုဒ္ဓနိ။
 ဒိဗ္ဗဂန္ဓံ ပဝါယာမိ၊ သတ္တုပ္ပလဿိဒံ ဖလံ။
 ကဒါစိ နိယမာနာယ၊ ဉ္ဇတိသံဃေန မေ တဒါ။
 ယာဝတာ ပရိသာ မယံ၊ မဟာနေလံ ဓရိယတိ။
 သတ္တတိ ဒေဝရာဇုနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိံ။
 သဗ္ဗတ္ထ ဣဿရာ ဟုတွာ၊ သံသရာမိ ဘဝါဘဝေ။
 တေသဋ္ဌိ စက္ကဝတ္တိနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိံ။
 သဗ္ဗေ မ'မနုဝတ္တန္တိ၊ အာဒေယျဝစနာ အဟံ။
 ဥပ္ပလဿေဝ မေ ဝဏ္ဏော၊ ဂန္ဓော စေဝ ပဝါယတိ။
 ဒုဗ္ဗဏ္ဍိယံ န ဇာနာမိ၊ ဗုဒ္ဓပူဇာယိဒံ ဖလံ။
 ဣဒ္ဓိပါဒေသု ကုသလာ၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂဘာဝနာရတာ။
 အဘိညာပါရမိပ္ပတ္တာ၊ ဗုဒ္ဓပူဇာယိဒံ ဖလံ။
 သတိပဋ္ဌာနကုသလာ၊ သမာဓိဈာနဂေါစရာ။
 သမ္မပ္ပဓာနမနုယုတ္တာ၊ ဗုဒ္ဓပူဇာယိဒံ ဖလံ။
 ဝီရိယံ မေ ဓရဓောရယံ၊ ယောဂက္ခေမာဓိဝါဟနံ။
 သဗ္ဗာသဝပရိက္ခိကာ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနတ္တဝေါ။
 ဧကတိံသေ ဣတော ကပ္ပေ၊ ယံ ပုပ္ဖမဘိပူဇယိံ။
 ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ဗုဒ္ဓပူဇာယိဒံ ဖလံ။
 ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ''န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ ဥဒါနေန္တိ တာ ဧဝ ဂါထာ ပရိဝတ္တိတွာ အဘာသိ။

တတ္ထ **အဘယေ**တိ အတ္တာနမေဝ အာလပတိ။ **ဘိဒုရော**တိ ဘိဇ္ဇနသဘာဝေါ၊
 အနိစ္စောတိ အတ္ထော။ **ယတ္ထ သတ္တာ ပုထုဇ္ဇနာ**တိ ယသ္မိံ ခဏေန ဘိဇ္ဇနသီလေ

asuciduggandhahajegucchapaṭikkūlasabhāve kāye ime andhaputhujjanā sattā
laggā laggitā. **Nikkhipissāmi'maṃ dehanti** ahaṃ pana imaṃ dehaṃ
pūtikāyaṃ puna anādānena nirapekkhā khipissāmi chaḍḍessāmi. Tattha
kāraṇamāha “**sampajānā satīmatī**”ti.

Bahūhi dukkhadhammehīti jātijarādīhi anekehi dukkhadhammehi
phuṭṭhāyāti adhippāyo. **Appamādaratāyāti** tāya eva dukkhotiṇṇatāya
paṭiladdhasamvegattā sati-avippavāsasaṅkhāte appamāde ratāya. Sesam
vuttanayameva. Ettha ca Satthārā desitaniyāmena—

“Nikkhipāhi imaṃ dehaṃ, appamādaratāya te.

Taṇhakkhayaṃ pāpuṇāhi, karohi Buddhasāsanam”ti—

Pāṭho¹, (Theriyā vuttaniyāmeneva pana saṃgītim āropitattā.)²
Appamādaratāya teti appamādaratāya tayā bhavitabbanti attho.

Abhayātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Sāmātherīgāthāvaṇṇanā

Catukkhattum pañcakkhattunti-ādikā Sāmāya theriyā gāthā. Ayampi
purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭupanissayaṃ kusalaṃ
upacinitvā sugatīsayeva saṃsaranti imasmim Buddhuppāde Kosambiyaṃ
gahapatimahāsālakule nibbattitvā **Sāmā**tissā nāmaṃ ahosi. Sā viññutaṃ pattā
Sāmāvatīyā upāsikāya piyasahāyikā hutvā tāya kālaṅkatāya saṅjātasamvegā
pabbaji, pabbajītvā ca Sāmāvatikaṃ ārabha uppannasokaṃ vinodetum
asakkonti ariyamaggaṃ gaṇhitum nāsakkhi. Aparabhāge āsanāsālāya
nisinnassa Ānandattherassa ovādaṃ sutvā vipassanaṃ paṭṭhapetvā tato
sattame divase saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi.

1. Adhippāyo (Ka)

2. () natthi (Si)

အသုစိဒုဂ္ဂန္ဓဇေဂုစ္ဆပဋိက္က။လသဘာဝေ ကာယေ ဣမေ အန္ဓပုထုဇ္ဇနာ သတ္တာ
လဂ္ဂါ လဂ္ဂိတာ။ နိက္ခိပိဿာမိ'မံ ခေဟန္တိ အဟံ ပန ဣမံ ဒေဟံ ပူတိကာယံ ပန
အနာဒါနေန နိရပေက္ခာ ဝိပိဿာမိ ဆဇ္ဇေဿာမိ။ တတ္ထ ကာရဏမာဟ
“သဗ္ဗဇာနာ သတိမတိ”တိ။

ဗဟူဟိ ဒုက္ခဓမ္မဟိတိ ဇာတိဇရာဒိဟိ အနေကေဟိ ဒုက္ခဓမ္မဟိ ဖုဋ္ဌာယာတိ
အဓိပ္ပါယော။ အပ္ပမာဒရတာယာတိ တာယ ဧဝ ဒုက္ခောတိဏ္ဏတာယ ပဋိလဒ္ဓ-
သံဝေဂတ္တာ သတိအဝိပ္ပဝါသသင်္ခါတေ အပ္ပမာဒေ ရတာယ။ သေသံ ဝုတ္တ-
နယမေဝ။ ဧတ္ထ စ သတ္တာရာ ဒေသိတနိယာမေန—

“နိက္ခိပါဟိ ဣမံ ဒေဟံ၊ အပ္ပမာဒရတာယ တေ။

တဏှက္ခယံ ပါပဏာဟိ၊ ကရေဟိ ဗုဒ္ဓသာသန”န္တိ—

ပါဌော^၁၊ (ထေရိယာ ဝုတ္တနိယာမေနေဝ ပန သံဂီတိ အာရောပိတတ္တာ။)၂
အပ္ပမာဒရတာယ တေတိ အပ္ပမာဒရတာယ တယာ ဘဝိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။

အဘယာထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၀-သာမာထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

ဓတုက္ခတ္တံ၊ ပဉ္စက္ခတ္တံ၊ နိအာဒိကာ သာမာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ
ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာဓိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝေဇ္ဇပနိဿယံ ကုသလံ
ဥပစိနိတွာ သုဂတိသုယေဝ သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကောသမ္ပိယံ ဂဟပတိ-
မဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သာမာတိဿာနာမံ အဟောသိ။ သာ ဝိညတံ
ပတ္တာ သာမာဝတိယာ ဥပါသိကာယ ဝိယသဟာယိကာ ဟုတွာ တာယ
ကာလင်္ကတာယ သဉ္ဇာတသံဝေဂါ ပဗ္ဗဇိ၊ ပဗ္ဗဇိတွာ စ သာမာဝတိကံ အာရဗ္ဗ
ဥပ္ပန္နသောကံ ဝိနောဒေတုံ အသက္ခောန္တိ အရိယမဂ္ဂံ ဂဏှိတုံ နာသက္ခိ။
အပရဘာဂေ အာသနသာလာယ နိသိန္နဿ အာနန္တတ္ထေရဿ ဩဝါဒံ သုတွာ
ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ တတော သတ္တမေ ဒိဝသေ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ
ပါပုဏိ။

၁-အဓိပ္ပါယော (က)

၂-() နက္ခိ (သိ)

Arahattam pana patvā attano paṭipattim paccavekkhitvā tam pakāsentī—

37. “Catukkhattum pañcakkhattum, vihārā upanikkhamim.
Aladdhā cetaso santim, citte avasavattinī.
Tassā me aṭṭhamī ratti, yato taṇhā samūhatā.

38. Bahūhi dukkhadhammehi, appamādaratāya me.
Taṇhakkhayo anupatto, kataṃ Buddhassa sāsanan”ti—

udānavasena imā dve gāthā abhāsi.

Tattha **catukkhattum pañcakkhattum, vihārā upanikkhaminti** “mama vasanakavīhāre vipassanāmanasikārena nisinnā samaṇakiccam matthakam pāpetum asakkontī utusappāyābhāvena nanu kho mayham vipassanā maggena ghaṭṭetī”ti cintetvā cattāro pañca cāti nava vāre vihārā upassayato bahi nikkhamim. Tenāha “**aladdhā cetaso santim, citte avasavattinī**”ti. Tattha **cetaso santinti** ariyamaggasamādhim sandhāyāha. **Citte avasavattinīti** vīriyasamatāya abhāvena mama bhāvanācittē na vasavattinī. Sā kira ativiya paggaḥitavīriyā ahosi. **Tassā me aṭṭhamī rattīti** yato paṭṭhāya Ānandattherassa santike ovādam paṭilabhim, tato paṭṭhāya rattindivamatanditvā vipassanāya kammaṃ karontī rattiyam catukkhattum pañcakkhattum vihārato nikkhamitvā manasikāram pavattentī visesam anadhigantvā aṭṭhamiyam rattiyam vīriyasamatam labhitvā maggapaṭipāṭiyā kilese khepesinti attho. Tena vuttam “tassā me aṭṭhamī ratti, yato taṇhā samūhatā”ti. Sesam vuttanayameva.

Sāmātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Dukanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ တံ ပကာသေန္တိ—

- ၃၇။ “စတုက္ခတ္တံ ပဉ္စက္ခတ္တံ၊ ဝိဟာရာ ဥပနိက္ခမိ။
အလဒ္ဓါ စေတသော သန္တိ၊ စိတ္တေ အဝသဝတ္တိနိ။
တဿာ မေ အဋ္ဌမီ ရတ္တိ၊ ယတော တဏှာ သမူဟတာ။

- ၃၈။ ဗဟူဟိ ဒုက္ခသမ္မေဟိ၊ အပ္ပမာဒရတာယ မေ။
တဏှက္ခယော အနုပ္ပတ္တော၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ—

ဥဒါနဝသေန ဣမာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **စတုက္ခတ္တံ ပဉ္စက္ခတ္တံ၊ ဝိဟာရာ ဥပနိက္ခမိ**န္တိ “မမ ဝသနကဝိဟာရေ ဝိပဿနာမနသိကာရေန နိသိန္တာ သမဏကိစ္စံ မတ္ထကံ ပါပေတုံ အသက္ခောန္တိ ဥတုသပ္ပါယာဘာဝေန နန ခေါ မယုံ ဝိပဿနာ မဂ္ဂေန ဃဇ္ဇေတိ”တိ စိန္တေတွာ စတ္တာရော ပဉ္စ စာတိ နဝ ဝါရေ ဝိဟာရာ ဥပဿယတော ဗဟိ နိက္ခမိ။ တေနာဟ “**အလဒ္ဓါ စေတသော သန္တိ၊ စိတ္တေ အဝသဝတ္တိနိ**”တိ။ တတ္ထ **စေတသော သန္တိ**န္တိ အရိယမဂ္ဂသမာဓိံ သန္ဓာယာဟ။ **စိတ္တေ အဝသဝတ္တိ-နိ**တိ ဝိရိယသမတယ အဘာဝေန မမ ဘာဝနာစိတ္တေန ဝသဝတ္တိနိ။ သာ ကိရ အတိဝိယ ပဂ္ဂဟိတဝိရိယာ အဟောသိ။ **တဿာ မေ အဋ္ဌမီ ရတ္တိ**တိ ယတော ပဋ္ဌာယ အာနန္တတ္ထေရဿ သန္တိကေ ဩဝါဒံ ပဋိလဘိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ရတ္တိန္တိဝမတန္တိတာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေန္တိ ရတ္တိယံ စတုက္ခတ္တံ ပဉ္စက္ခတ္တံ ဝိဟာရတော နိက္ခမိတွာ မနသိကာရံ ပဝတ္တေန္တိ ဝိသေသံ အနုမိဂန္တာ အဋ္ဌမိယံ ရတ္တိယံ ဝိရိယသမတံ လဘိတွာ မဂ္ဂပဋိပါဋိယာ ကိလေသေ ခေပေသိန္တိ အတ္ထော။ တေန ဝုတ္တံ “**တဿာ မေ အဋ္ဌမီ ရတ္တိ၊ ယတော တဏှာ သမူဟတာ**”တိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

သာမာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဒုကနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၃-တိကနိပါတ်

၁-အပရာသာမာဏေရိဂါထာဝဏ္ဏနာ

တိကနိပါတ် ပဏ္ဏဝိသတိဝဿာနိတိအာဒိကာ အပရာယ သာမာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော ကာလေ စန္ဒ-ဘာဂါယ နဒိယာ တီရေ ကိန္နရယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ။ သာ တတ္ထ ကိန္နရေဟိ သဒ္ဓိံ ကိဋ္ဌာပသုတာ ဝိစရတိ။ အထေကဒိဝသံ သတ္တာ တဿာ ကုသလဗီဇရောပနတ္ထံ တတ္ထ ဂန္ဓာ နဒိတီရေ စက်မိ။ သာ ဘဂဝန္တံ ဒိသ္မာ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ သဠလပုပ္ဖါနိ အာဒါယ သတ္တု သန္တိကံ ဂန္ဓာ ဝဋ္ဋိတွာ တေဟိ ပုပ္ဖေဟိ ဘဂဝန္တံ ပူဇေသိ။ သာ တေန ပုညကမ္မေန ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကောသမ္ဘိယံ ကုလဃရေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တာ သာမာဝတိယာ သဟာယိကာ ဟုတွာ တဿာ မတကာလေ သံဝေဂဇာတာ ပဗ္ဗဇိတွာ ပဉ္စဝိသတိဝဿာနိ စိတ္တသမာ-ဓာနံ အလဘိတွာ မဟလ္လိကာကာလေ သုဂတောဝါဒံ လဘိတွာ ဝိပဿနံ ဝဇေတွာ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ အပဒါနော—

“စန္ဒဘာဂါနဒိတီရေ၊ အဟောသိံ ကိန္နရီ တဒါ။
အဒ္ဓသာဟံ ဒေဝဒေဝံ၊ စက်မန္တံ နရာသဘံ။

ဩစိနိတွာန သဠလံ၊ ဗုဒ္ဓသေဠဿဒါသဟံ။
ဥပသိန္နိ မဟာဝီရော၊ သဠလံ ဒေဝဂန္ဓိကံ။

ပဋိဂ္ဂဟေတွာ သမ္ပုဇ္ဈေါ၊ ဝိပဿီ လောကနာယကော။
ဥပသိန္နိ မဟာဝီရော၊ ပေက္ခမာနာယ မေ တဒါ။

အဉ္စလိံ ပဂ္ဂဟေတွာန၊ ဝဋ္ဋိတွာ ဒွိပဒုတ္တမံ။
သကံ စိတ္တံ ပဿာဒေတွာ၊ တတော ပဗ္ဗတမာရူဟိံ။

ဧကနဝုတိတော ကပ္ပေ၊ ယံ ပုပ္ဖမဒဒိံ တဒါ။
ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ဗုဒ္ဓပူဇာယိဒံ ဖလံ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယျံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

၁-၃ ၄-၂၀၀-ဝိဇ္ဇာဒိသု။

3. Tikanipāta

1. Aparāsāmātherīgāthāvaṇṇanā

Tikanipāte paṇṇavāsativassānīti-ādikā Aparāya Sāmāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṁ kusalaṁ upacinantī Vipassissa Bhagavato kāle Candabhāgāya nadiyā tīre Kinnarayoniyam nibbatti. Sā tattha Kinnarehi saddhim kīlāpasutā vicarati. Athekadivasam Satthā tassā kusalabījarojanattham tattha gantvā nadītīre caṅkami. Sā Bhagavantam disvā haṭṭhatuṭṭhā saḷalapupphāni ādāya Satthu santikam gantvā vanditvā tehi pupphehi Bhagavantam pūjesi. Sā tena puñṇakammena devamanussesu saṁsarantī imasmim Buddhuppāde Kosambiyam kulaghare nibbattitvā vayappattā Sāmāvatīyā sahāyikā hutvā tassā matakāle saṁvegajātā pabbajitvā pañcavāsati vassāni cittasamādhānam alabhitvā mahallikākāle sugatovādam labhitvā vipassanam vadḍhetvā saha paṭisambhidāhi arahattam pāpuṇi. Tena vuttam Apadāne¹—

“Candabhāgānadītīre, ahosiṁ Kinnarī tadā.
Addasāham devadevaṁ, caṅkamantaṁ Narāsabham.

Ocinitvāna saḷalam, Buddheseṭṭhassadāsaham.
Upasiṅghi mahāvīro, saḷalam devagandhikam.

Paṭiggahetvā Sambuddho, Vipassī Lokanāyako.
Upasiṅghi mahāvīro, pekkhamānāya me tadā.

Añjalim paggahetvāna, vanditvā Dvipaduttamam.
Sakam cittam pasādetvā, tato pabbatamāruhim.

Ekanavutito kappe, yaṁ pupphamadadim tadā.
Duggatim nābhijānāmi, Buddhapūjāyikam phalam.

Kilesā jhāpitā mayham -pa- katam Buddhassa sāsanan”ti.

1. Khu 4. 200 piṭṭhādīsu.

Arahattam pana patvā attano paṭipattim paccavekkhitvā udānavasena—

39. “Paṇṇavīsati vassāni, yato pabbajitāya me.

Nābhijānāmi cittassa, samam laddham kudācanam.

40. Aladdhā cetaso santim, citte avasavattinī.

Tato samvegamāpādim, saritvā Jinasāsanam.

41. Bahūhi dukkhadhammehi, appamādaratāya me.

Taṇhakkhato anupatto, kataṁ Buddhassa sāsanaṁ.

Ajja me sattamī ratti, yato taṇhā visositā”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **cittassa samanti** cittassa vūpasamaṁ,
cetosamathamaggaphalasamādhīti attho.

Tatoti tasmā cittavasaraṁ vattetuṁ asamatthabhāvato. **Samvegamāpādi**nti
Satthari dharantepi pabbajitakiccaṁ matthakaṁ pāpetuṁ asakkontī pacchā
kathaṁ pāpayissāmīti samvegaṁ nāṇutrāsaṁ āpajjīṁ. **Saritvā Jinasāsananti**
kāṇakacchapopamādisatthu-ovādaṁ¹ anussaritvā. Sesam vuttanayameva.

Aparāsāmātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Uttamātherīgāthāvaṇṇanā

Catukkhattum pañcakkhattunti-ādikā Uttamāya theriyā gāthā. Ayampi
parimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṁ kusalam
upacinantī Vipassissa Bhagavato kāle Bandhumatīnagare aññatarassa
kuṭumbikassa gehe gharadāsī hutvā nibbatti. Sā vayappattā attano
ayyakānaṁ veyyāvaccam karontī jīvati. Tena ca samayena Bandhumarājā
puṇṇamīdivase² uposathiko hutvā purebhattam dānāni datvā pacchābhattam
gantvā dhammam suṇāti. Atha mahājanā yathā rājā paṭipajjati, tatheva

1. Sam 3. 497; Ma 3. 207 piṭṭhesu.

2. Anuposatham (Ka)

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန—

၃၉။ “ပဏ္ဍဝီသတိ ဝဿာနိ၊ ယတော ပဗ္ဗဇိတာယ မေ။
နာဘိဇာနာမိ စိတ္တဿ၊ သမံ လန္တံ ကုဒါစနံ။

၄၀။ အလဒ္ဓါ စေတသော သန္တိံ၊ စိတ္တေ အဝသဝတ္တိနိ။
တတော သံဝေဂမာပါဒိ၊ သရိတွာ ဇိနဿသနံ။

၄၁။ ဗဟူဟိ ဒုက္ခဓမ္မေဟိ၊ အပ္ပမာဒရတာယ မေ။
တဏှက္ခယော အနုပ္ပတ္တော၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။
အဇ္ဇ မေ သတ္တမိ ရတ္တိ၊ ယတော တဏှာ ဝိသောသိတာ”တိ—

ဇ္ဇမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **စိတ္တဿ သမန္တိ** စိတ္တဿ ဂူပသမံ၊ စေတောသမထမဂ္ဂဖလ-
သမာဓိတိ အတ္တော။

တတောတိ တသ္မာ စိတ္တဝသံ ဝတ္တေတုံ အသမတ္တဘာဝတော။ **သံဝေဂ-**
မာပါဒိန္တိ သတ္တရိ ဓရန္တေပိ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ မတ္တကံ ပါပေတုံ အသက္ခောန္တိ
ပစ္စာ ကထံ ပါပယိဿာမိတိ သံဝေဂံ ဣဏုကြာသံ အာပဇ္ဇိ။ **သရိတွာ ဇိန-**
ဿသနန္တိ ကာဏကစ္ဆပေါပမာဒိသတ္တုဩဝါဒိ^၁ အနုဿရိတွာ။ သေသံ
ဝုတ္တနယမေဝ။

အပရာသာမာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၂-ဥတ္တမာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

စက္ခုတ္တံ၊ ဗန္ဓုတ္တံ၊ နှိအာဒိကာ ဥတ္တမာယ ထေရီယာ ဂါထာ။ အယဗ္ဗိ
ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာဓိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ
ဥပစိနန္တိ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဗန္ဓုမတိနဂရေ အညတရဿ
ကုဋုမ္ဗိကဿ ဂေဟေ သရဒါသီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သာ ဝယပ္ပတ္တာ အတ္တနော
အယျကာနံ ဝေယျာဝစ္စံ ကရေန္တိ ဇီဝတိ။ တေန စ သမယေန ဗန္ဓုမရာဇော
ပုဏ္ဏမိဒိဝေ^၂ ဥပေါသထိကော ဟုတွာ ပုရေဘတ္တံ ဒါနာနိ ဒတွာ ပစ္စာဘတ္တံ
ဂန္ဓာ ဓမ္မံ သုဏာတိ။ အထ မဟာဇနာ ယထာ ရာဇော ပဋိပဇ္ဇတိ၊ တထေဝ

၁-သံ ၃-၃၉၇၊ မ ၃-၂၀၇-ပိဋ္ဌေသု။

၂-အနုပေါသထံ(က)

puṇṇamīdivase¹ uposathaṅgāni samādāya vattanti. Athassā dāsiyā etadahosi
 “etarahi kho mahārājā mahājanā ca uposathaṅgāni samādāya vattanti,
 yannūnāhaṃ uposathadivasesu uposathasīlaṃ samādāya vatteyyan”ti. Sā
 tathā karontī suparisuddhaṃ uposathasīlaṃ rakkhitvā Tāvatisīsesu nibbattā
 aparāparaṃ sugatīsuyeva saṃsarantī imasmiṃ Buddhuppāde Sāvattihiyaṃ
 seṭṭhikule nibbattitvā viññutaṃ patvā² Paṭācārāya theriyā santike dhammaṃ
 sutvā pabbajitvā vipassanaṃ paṭṭhapetvā taṃ matthakaṃ pāpetuṃ nāsakki,
 Paṭācārā therī tassā cittaṭṭhāraṃ ñatvā ovādamadāsi. Sā tassā ovāde ṭhatvā
 saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**³—

“Nagare Bandhumatiyā, Bandhumā nāma khattiyo.

Divase puṇṇamāya so, upavasi uposathaṃ.

Ahaṃ tena samayena, kumbhadāsī ahaṃ tahiṃ.

Disvā sarājakaṃ senaṃ, evāhaṃ cintayim tadā.

Rājāpi rajjaṃ chaḍḍetvā, upavasi uposathaṃ.

Saphalaṃ nūna taṃ kammaṃ, janakāyo pamodito.

Yoniso paccavekkhitvā, duggaccañca daliddataṃ.

Mānasaṃ sampahaṃsitvā, upavasim uposathaṃ.

Ahaṃ uposathaṃ katvā, Sammāsambuddhasāsane.

Tena kammena sukatenā, Tāvatisīsamagacchahaṃ.

Tattha me sukataṃ byamhaṃ, ubbhayojanamuggataṃ.

Kūṭāgāravarūpetāṃ, mahāsanāsubhūsitāṃ.

Accharā sataṣaṭṭhaṃ, upatitṭhanti maṃ sadā.

Aññe deve atikkamma, atirocāmi sabbadā.

Catusaṭṭhidevarājūnaṃ, Mahesittamakārayim.

Tesaṭṭhicakkavattīnaṃ, Mahesittamakārayim.

Suvaṇṇavaṇṇā hutvāna, bhavesu saṃsarāmahaṃ.

Sabbattha pavarā homi, uposathassidaṃ phalaṃ.

1. Anuposathaṃ (Ka)

2. Pattā (Sī, I, Ka)

3. Khu 4. 199 piṭṭhādīsu.

ပုဏ္ဏမိဒိဝသေ^၁ ဥပေါသထင်္ဂါနိ သမာဒါယ ဝတ္တန္တိ။ အထဿာ ဒါသိယာ စေ-
 ဒဟောသိ “တေရဟိ ခေါ မဟာရာဇာ မဟာဇနာ စ ဥပေါသထင်္ဂါနိ သမာ-
 ဒါယ ဝတ္တန္တိ။ ယန္တုနာဟံ ဥပေါသထဒိဝသေသု ဥပေါသထသီလံ သမာဒါယ
 ဝတ္တေယျ”န္တိ။ သာ တထာ ကရေန္တိ သုပရိသုဒ္ဓိံ ဥပေါသထသီလံ ရက္ခိတွာ
 တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တာ အပရာပရံ သုဂတိသုယေဝ သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ
 ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညတံ ပတွာ^၂ ပဋ္ဌာစာရာယ
 ထေရိယာ သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ တံ မတ္တကံ
 ပါပေတုံ နာသက္ခိ။ ပဋ္ဌာစာရာ ထေရိ တဿာ စိတ္တာစာရံ ဥတွာ ဩဝါဒ-
 မဒါသိ။ သာ တဿာ ဩဝါဒေ ဌတွာ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ
 ပါပုဏ္ဏိ။ တေန ဝုတ္တံ အပဒါနော—

“နဂရေ ဗန္ဓုမတိယာ၊ ဗန္ဓုမာ နာမ ခတ္တိယော။

ဒိဝသေ ပုဏ္ဏမာယ သော၊ ဥပဝသိ ဥပေါသထံ။

အဟံ တေန သမယေန၊ ကုမ္ဘဒါသိ အဟံ တဟိံ။

ဒိသ္ဗာ သရာဇကံ သေနံ၊ ဧဝါဟံ စိန္တယိံ တဒါ။

ရာဇာပိ ရဇံ ဆဇ္ဇေတွာ၊ ဥပဝသိ ဥပေါသထံ။

သဖလံ နူန တံ ကမ္မံ၊ ဇနကာယော ပမောဒိတော။

ယောနိသော ပစ္စဝေက္ခိတွာ၊ ဒုဂ္ဂစ္စဉ ဖလိဒ္ဓတံ။

မာနသံ သမ္ပဟံသိတွာ၊ ဥပဝသိံ ဥပေါသထံ။

အဟံ ဥပေါသထံ ကတွာ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသာသနော။

တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။

တတ္ထ မေ သုကတံ ဗျုပ္ပံ၊ ဥပ္ပယောဇနမုဂ္ဂတံ။

ကုဋ္ဌာဂါရဝရူပေတံ၊ မဟာသနသုဘူသိတံ။

အစ္ဆရာ သဘသဟဿာ၊ ဥပတိဋ္ဌန္တိ မံ သဒါ။

အညေ ဒေဝေ အတိက္ကမ္မ၊ အတိရောစာမိ သဗ္ဗဒါ။

စတုသဋ္ဌိဒေဝရာဇနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိံ။

တေသဋ္ဌိစက္ကဝတ္တိနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိံ။

သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ဟုတွာန၊ ဘဝေသု သံသရာမဟံ။

သဗ္ဗတ္ထ ပဝရာ ဟောမိ၊ ဥပေါသထသိဒ္ဓိံ ဖလံ။

Hatthiyānaṃ assayānaṃ, rathayānañca sīvikaṃ.
Labhāmi sabbamevetāṃ, uposathassidaṃ phalaṃ.

Soṇṇamayaṃ rūpimayaṃ, athopi phalikāmayāṃ.
Lohitaṅgamayañceva, sabbāṃ paṭilabhāmahaṃ.

Koseyyakambaliyāni, Khomakappāsikāni ca.
Mahagghāni ca vatthāni, sabbāṃ paṭilabhāmahaṃ.

Annaṃ pānaṃ khādanīyaṃ, vatthasenāsanāni ca.
Sabbametaṃ paṭilabhe, uposathassidaṃ phalaṃ.

Varagandhañca mālañca, cuṇṇakañca vilepanaṃ.
Sabbametaṃ paṭilabhe, uposathassidaṃ phalaṃ.

Kūṭāgārañca pāsādaṃ, maṇḍapaṃ hammiyaṃ guhaṃ.
Sabbametaṃ paṭilabhe, uposathassidaṃ phalaṃ.

Jātiyā sattavassāhaṃ, pabbajimā anagāriyaṃ.
Aḍḍhamāse asampatte, arahattamapāpuṇim.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ, bhavā sabbe samūhatā.
Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi dāni punabbhavo.

Ekanavutito kappe, yaṃ kammamakarimā tadā.
Duggatimā nābhijānāmi, uposathassidaṃ phalaṃ.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanaṃ”ti.

Arahattaṃ pana patvā attano paṭipattim paccavekkhitvā udānavasena—

42. “Catukkhattum pañcakkhattum, viharā upanikkhamim.
Aladdhā cetaso santim, citte avasavattinī.

43. Sā bhikkhunim upāgacchim, yā me saddhāyikā ahu.
Sā me dhammadesesi, khandhāyatanadhātuyo.

ဟတ္ထိယာနံ အဿယာနံ၊ ရထယာနဉ္စ သီဝိကံ။
လဘာမိ သဗ္ဗမေဝေတံ၊ ဥပေါသထသိဒ္ဓိံ ဖလံ။

သောဏ္ဏမယံ ရူပိမယံ၊ အထောပိ ဖလိကာမယံ။
လောဟိတင်္ဂမယဉ္စေဝ၊ သဗ္ဗံ ပဋိလဘာမဟံ။

ကောသေယျကမ္မလိယာနိ၊ ခေါမကပ္ပါသိကာနိ စ။
မဟဉ္စါနိ စ ဝတ္ထာနိ၊ သဗ္ဗံ ပဋိလဘာမဟံ။

အန္တံ ပါနံ ခါဒနီယံ၊ ဝတ္ထသေနာသနာနိ စ။
သဗ္ဗမေဝံ ပဋိလဘေ၊ ဥပေါသထသိဒ္ဓိံ ဖလံ။

ဝရဂန္ဓဉ္စ မာလဉ္စ၊ စုဏ္ဏကဉ္စ ဝိလေပနံ။
သဗ္ဗမေဝံ ပဋိလဘေ၊ ဥပေါသထသိဒ္ဓိံ ဖလံ။

ကုဋ္ဌာဂါရဉ္စ ပါသာဒံ၊ မဏ္ဍပံ ဟမ္ဘိယံ ဂဟံ။
သဗ္ဗမေဝံ ပဋိလဘေ၊ ဥပေါသထသိဒ္ဓိံ ဖလံ။

ဇာတိယာ သတ္တဝသံဘဟံ၊ ပဗ္ဗဇိံ အနဂါရိယံ။
အမုမာသေ အသမ္ပတ္တေ၊ အရဟတ္တမပါပုဏီ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ၊ ဘဝါ သဗ္ဗေ သမူဟတာ။
သဗ္ဗာသဝပရိက္ခိကာ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဗဝေါ။

ဧကနဂုတိတော ကပ္ပေ၊ ယံ ကမ္မမကရိံ တဒါ။
ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ဥပေါသထသိဒ္ဓိံ ဖလံ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ ပ ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန—

၄၂။ “စတုက္ခတ္တံ ပဉ္စက္ခတ္တံ၊ ဝိဟာရာ ဥပနိက္ခမိံ။
အလဒ္ဓါ စေတသော သန္တိံ၊ စိတ္တေ အဝသဝတ္တိနိ။

၄၃။ သာ ဘိက္ခုနိံ ဥပါဂစ္ဆိံ၊ ယာ မေ သဒ္ဓါယိကာ အဟု။
သာ မေ ဓမ္မမဒေသေသိ၊ ခန္ဓာယတနဓာတုယော။

44. Tassā dhammaṃ suṇitvāna, yathā maṃ anusāsi sā.

Sattāhaṃ ekapallaṅkena, nisīdimpiṭisukhasamappitā.

Aṭṭhamiyā pāde pasāresim, tamokhandhaṃ padāliya”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha sā bhikkhuniṃ upāgacchim, yā me saddhāyikā ahūti
yā mayā saddhātabbā saddheyyavacanā ahosi, taṃ bhikkhuniṃ sāhaṃ
upagacchim upasaṅkamim, Paṭācārātherim sandhāya vadati. “Sā bhikkhuni
upagacchi, yā me sādhayikā”tipi pāṭho, sā Paṭācārā bhikkhuni anukampāya
maṃ upagacchi, yā mayhaṃ sadatthassa sādhiḱāti atto. **Sā me
dhammadesesi, khandhāyatanadhātuyoti** sā Paṭācārā therī “ime
pañcakkhandhā, imāni dvādasāyatanāni, imā aṭṭhārasa dhātuyo”ti
khandhādiḱe vibhajitvā¹ dassenti mayhaṃ dhammaṃ desesi.

Tassā dhammaṃ suṇitvānāti tassā paṭisambhidāppattāya theriyā santike
khandhādivibhāgapubbaṅgamaṃ ariyamaggaṃ pāpetvā
desitasāṇhasukhumavipassanādhamaṃ sutvā. **Yathā maṃ anusāsi sāti** sā
therī yathā maṃ anusāsi ovadī, tathā paṭipajjantī paṭipattim matthakaṃ
pāpetvāpi sattāhaṃ ekapallaṅkena nisīdim. Kathaṃ? **Piṭisukhasamappitāti**
jhānamayena piṭisukhena samaṅgibhūtā. **Aṭṭhamiyā pāde pasāresim,**
tamokhandhaṃ padāliyati anavasesaṃ mohakkhandhaṃ aggamaggena
padāletvā aṭṭhame divase pallaṅkaṃ bhindantī pāde pasāresim, idameva
cassā aññābyākaraṇaṃ ahosi.

Uttamātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Aparā uttamātherīgāthāvaṇṇanā

Ye ime satta bojjhaṅgāti-ādikā Aparāya Uttamāya theriyā gāthā.

Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ
kusalaṃ upacinantī Vipassissa Bhagavato kāle Bandhumatīnagare kuladāsī
hutvā nibbatti. Sā ekadivasaṃ Satthu sāvakaṃ ekaṃ khīṇāsavatttheraṃ
piṇḍāya carantaṃ disvā pasannamānasā tīṇi modakāni adāsī.

1. Virājetvā (I), avirājetvā (Ka)

နိပါတ်]

၃-အပရာ ဥတ္တမာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

၅၁

၄၄။ တဿာ ဓမ္မံ သုဏိတွာန၊ ယထာ မံ အနုဿာသိ သာ။
သတ္တာဟံ ဧကပလ္လင်္ဂေန၊ နိသိဒ္ဓိံ ဝိတိသုခသမပ္ပိတာ။
အဋ္ဌမိယာ ပါဒေ ပသာရေသိံ၊ တမောခန္ဓံ ပဒါလိယာ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ သာ ဘိက္ခုနီ ဥပါဂန္တိံ၊ ယာ မေ သဒ္ဓါယိကာ အဟူတိ ယာ မယာ
သဒ္ဓါတဗ္ဗာ သဒ္ဓေယျဝစနာ အဟောသိ၊ တံ ဘိက္ခုနီ သာဟံ ဥပါဂန္တိံ
ဥပါသင်္ဂမိံ၊ ပဋ္ဌာစာရာထေရီ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ “သာ ဘိက္ခုနီ ဥပါဂန္တိံ၊ ယာ
မေ သာဓယိကာ”တိပိ ပါဌော၊ သာ ပဋ္ဌာစာရာ ဘိက္ခုနီ အနုကမ္မာယ မံ
ဥပါဂန္တိံ၊ ယာ မယံ သဒ္ဓတ္ထဿ သာမိကာတိ အတ္ထော။ သာ မေ ဓမ္မမဒေသေသိ၊
ခန္ဓာယတနဓာတုယောတိ သာ ပဋ္ဌာစာရာ ထေရီ “ဣမေ ပဉ္စကန္ဓာ၊ ဣမာနိ
ခွါဒဿာယတနာနိ၊ ဣမာ အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော”တိ ခန္ဓာဒိကေ ဝိဘဇိတွာ
ဒသေန္တိ မယံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။

တဿာ ဓမ္မံ သုဏိတွာနာတိ တဿာ ပဋိသန္တိဒါပ္ပတ္တယ ထေရိယာ
သန္တိကေ ခန္ဓာဒိဝိဘာဂပုဗ္ဗင်္ဂမံ အရိယမဂ္ဂံ ပါပေတွာ ဒေသိတသဏ္ဌသုခ-
ဝိပဿနာဓမ္မံ သုတွာ။ ယထာ မံ အနုဿာသိ သာတိ သာ ထေရီ ယထာ မံ
အနုဿာသိ ဩဝဒိ၊ တထာ ပဋိပဇ္ဇန္တိ ပဋိပတ္တိံ မတ္တကံ ပါပေတွာပိ သတ္တာဟံ
ဧကပလ္လင်္ဂေန နိသိဒ္ဓိံ။ ကထံ? ဝိတိသုခသမပ္ပိတာတိ ဈာနမယေန ဝိတိသုခေန
သမဂီဘူတာ။ အဋ္ဌမိယာ ပါဒေ ပသာရေသိံ၊ တမောခန္ဓံ ပဒါလိယာတိ
အနဝသေသံ မောဟကန္ဓံ အဂ္ဂမဂ္ဂေန ပဒါလေတွာ အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ ပလ္လင်္ဂံ
ဘိန္တန္တိ ပါဒေ ပသာရေသိံ၊ ဣဒမေဝ စဿာ အညာဗျာကရဏံ အဟောသိ။

ဥတ္တမာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၃-အပရာ ဥတ္တမာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

ယေ ဣမေ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါတိအာဒိကာ အပရာယ ဥတ္တမာယ ထေရိယာ
ဂါထာ။ အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝေုပ-
နိဿယံ ကုသလံ ဥပါစနန္တိ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဗန္ဓုမတိနဂရေ
ကုလဒါသီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သာ ဧကဒိဝသံ သတ္တု သာဝကံ ဧကံ ဒီကာ-
သဝတ္ထေရံ ဝိဇ္ဇာယ စရန္တိ ဒိဿာ ပသန္ဓမာနသာ တိဏိ မောဒကာနိ အဒါသိ။

၁-ဝိရာဇေတွာ (ဣ)၊ အဝိရာဇေတွာ (က)

Sā tena puññakammena devamanussesu saṁsarantī imasmim Buddhuppāde
Kosalajanapade aññatarasmim brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā viññutam
pattā janapadacārikam carantassa Satthu santike dhammam sutvā
paṭiladdhasaddhā pabbajitvā na cirasseva saha paṭisambhidāhi arahattam
pāpuṇi. Tena vuttam **Apadāne**¹—

“Nagare Bandhumatiyā, kumbhadāsī ahosaham.
Mama bhāgam gahetvāna, gaccham udakahārikā.

Panthamhi samaṇam disvā, santacittam samāhitam.
Pasannacittā sumanā, modake tīṇidāsaham.

Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca.
Ekanavutikappāni, vinipātam na gacchaham.

Sampatti tam karitvāna, sabbam anubhavam aham.
Modake tīṇi datvāna, pattāham acalam padam.

Kilesā chāpitā mayham -pa- katham Buddhassa sāsanam”ti.
Arahattam pana patvā attano paṭipattim paccavekkhitvā udānavasena—

45. “Ye ime satta bojjhaṅgā, maggā nibbānapattiyā.
Bhāvitā te mayā sabbe, yathā Buddhena desitā.

46. Suññatassānimittassa, lābhiniham yadicchakam.
Orasā dhītā Buddhassa, nibbānābhiratā sadā.

47. Sabbe kāmā samucchinnā, ye dibbā ye ca mānūsā.
Vikkhīṇo jātisaṁsāro, natthi dāni punabbhavo”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **suññatassānimittassa, lābhiniham yadicchakanti**
suññatasamāpattiyā ca animittasamāpattiyā ca aham yadicchakam lābhini,
tattha yaṁ yaṁ samāpajjitum icchāmi yattha yattha yadā yadā, tam tam
tattha tattha tadā tadā

1. Khu 4. 201 piṭṭhe.

သာ တေန ပုညကမ္မေန ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ
ကောသလဇနပဒေ အညတရသ္မိံ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ
ဝိညတံ ပတ္တာ ဇနပဒစာရိကံ စရန္တဿ သတ္တု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ
ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ ပဗ္ဗဇိတွာ နစိရဿေဝ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။
တေန ဝုတ္တံ **အပဒါနေ**—

“နဂရေ ဗန္ဓုမတိယာ၊ ကုမ္ဘဒါသီ အဟောသဟံ။
မမ ဘာဂံ ဂဟေတွာန၊ ဂစ္ဆံ ဥဒကဟာရိကာ။

ပန္နမိ သမဏံ ဒိသ္မာ၊ သန္တစိတ္တံ သမာဟိတံ။
ပသန္တစိတ္တာ သုမနာ၊ မောဒကေ တိဏိဒါသဟံ။

တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
ဧကနဝုတိကပ္ပါနိ၊ ဝိနိပါတံ န ဂစ္ဆဟံ။

သမ္ပတ္တိ တံ ကရိတွာန၊ သဗ္ဗံ အနုဘဝိံ အဟံ။
မောဒကေ တိဏိ ဒတွာန၊ ပတ္တာဟံ အစလံ ပဒံ။

ကိလေသာ ဈာဝိတာ မယံ။ ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန—

၄၅။ “ယေ ဣမေ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ၊ မဂ္ဂါ နိဗ္ဗာနပတ္တိယာ။
ဘာဝိတာ တေ မယာ သဗ္ဗေ၊ ယထာ ဗုဒ္ဓေန ဒေသိတာ။

၄၆။ သုညတဿာနိမိတ္တဿ၊ လာဘိနိဟံ ယဒိစ္ဆကံ။
ဩရသာ ဓိတာ ဗုဒ္ဓဿ၊ နိဗ္ဗာနဘိရတာ သဒါ။

၄၇။ သဗ္ဗေ ကာမာ သမုတ္တိန္တာ၊ ယေ ဒိဗ္ဗာ ယေ စ မာနဿ။
ဝိက္ခိဏော ဇာတိသံသာရော၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနုပ္ပဝေါ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **သုညတဿာနိမိတ္တဿ၊ လာဘိနိဟံ ယဒိစ္ဆကံ**န္တိ သုညတသမာပတ္တိ-
ယာ စ အနိမိတ္တသမာပတ္တိယာ စ အဟံ ယဒိစ္ဆကံ လာဘိနိ၊ တတ္ထ ယံ ယံ
သမာပဇ္ဇိတုံ ဣစ္ဆာမိ ယတ္ထ ယတ္ထ ယဒါ ယဒါ၊ တံ တံ တတ္ထ တတ္ထ တဒါ တဒါ

samāpajjitvā viharāmīti attho. Yadipi hi suññatāppaṇihitādināmakassa yassa kassacipi maggassa suññatādibhedam tividhampi phalam sambhavati. Ayam pana therī suññatānimittasamāpattiyova samāpajjati. Tena vuttam “suññatassānimittassa, lābhiniham yadicchakan”ti. Yebhuyyavasena vā etam vuttam. Nidassanamattametanti apare.

Ye dibbā ye ca mānusāti ye devalikapariyāpannā ye ca manussalokapariyāpannā vatthukāmā, te sabbepi tappaṭibaddhachandarāgappahānena mayā sammadeva ucchinnā, aparibhogārahā katā. Vuttañhi “abhabbo āvuso khīṇāsavo bhikkhu kāme paribhuñjitum. Seyyathāpi pubbe agāriyabhūto”ti. Sesam vuttanayameva.

Aparā uttamātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā

4. Dantikātherīgāthāvaṇṇanā

Divāvihārā nikkhammāti-ādikā Dantikāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayam kusalam upacinantī Buddhasuññakāle Candabhāgāya nadiyā tīre Kinnarayoniyam nibbatti. Sā ekadivasam Kinnarehi saddhim kīḷantī vicaramānā addasa aññataram Paccekabuddham aññatarasmim rukkhāmūle divāvihāram nisinnam, disvāna pasannamānasā upasaṅkamitvā sālappupphehi pūjam katvā vanditvā pakkamī. Sā tena puññakammena devamanussesu saṁsarantī imasmim Buddhuppāde Sāvatthiyam Kosalarāñño purohitabrāhmaṇassa gehe nibbattitvā viññutam patvā Jetavanapaṭiggahaṇe paṭiladdhasaddhā upāsikā hutvā pacchā Mahāpajāpatigotamiyā santike pabbajitvā Rājagahe vasamānā ekadivasam pacchābhataṁ Gijjhakūṭam abhiruhitvā divāvihāram nisinnā hatthārohakassa abhiruhanatthāya pādam pasārentam hatthim disvā tadeva ārammaṇam katvā vipassanam vaḍḍhetvā saha paṭisambhidāhi arahattam pāpuṇi. Tena vuttam **Apadāne**¹—

1. Khu 4. 205 piṭṭhādīsu.

နိပါတ်];

၄-ဒန္တိကာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

၅၃

သမာပဋိတွာ ဝိဟရာဓိတိ အတ္ထော။ ယဒိပိ ဟိ သုညတာပုဏိဟိတာဒိနာမ-
ကဿယဿ ကဿဗိ မဂ္ဂဿ သုညတာဒိဘေဒံ တိဝိဓေဋ္ဌိ ဖလံ သမ္ပဝတိ။ အယံ
ပန ထေရိ သုညတာနိမိတ္တသမာပတ္တိယောဝံ သမာပဇ္ဇတိ။ တေန ဝုတ္တံ “သုည-
တဿာနိမိတ္တဿ၊ လာဘိနိဟံ ယဒိစ္ဆက”န္တိ။ ယေဘုယျဝသေန ဝါ ဧတံ ဝုတ္တံ။
နိဒဿနမတ္တမေတန္တိ အပရေ။

ယေ ဒိဗ္ဗာ ယေ စ မာနုသာတိ ယေ ဒေဝလောကပရိယာပန္နာ ယေ စ
မနုဿလောကပရိယာပန္နာ ဝတ္ထုကာမာ၊ တေ သဗ္ဗေပိ တပုဂ္ဂိုလ်ဗုဒ္ဓဆန္ဒရ-ဂပ္ပဟာ-
နေန မယာ သမ္ပဒေဝ ဥစ္ဆိန္နာ၊ အပရိဘောဂါရဟာ ကတာ။ ဝုတ္တုဉ္စိ
“အဘဗ္ဗော အာဝုသော ဒီကာသဝေါ ဘိက္ခု ကာမေ ပရိဘုဉ္စိတုံ။ သေယျထာပိ
ပုဗ္ဗေ အဂါရိယဘူတော”တိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

အပရာ ဥတ္တမာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-ဒန္တိကာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

ဒီဝါဝိဟရာ နိက္ခမ္မာတိအာဒိကာ ဒန္တိကာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယဉ္စိ
ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာဓိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ
ဥပစိနန္တိ ဗုဒ္ဓသုညကာလေ စန္ဒဘာဂါယ နဒိယာ တိရေ ကိန္နရယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ။
သာ ဧကဒိဝသံ ကိန္နရေဟိ သဉ္စိ ကိဋ္ဌန္တိ ဝိစရမာနာ အဒ္ဓသ အညတရံ
ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ ဒီဝါဝိဟာရံ နိသိန္နံ၊ ဒိသ္မာန ပသန္နမာနသာ
ဥပသင်္ကမိတွာ သာလပုပ္ဖေဟိ ပူဇံ ကတွာ ဝဉ္စိတွာ ပက္ကာမိ။ သာ တေန
ပုညကမ္မေန ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ
ကောသလရညော ပုရောဟိတဗြာဟ္မဏဿ ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညတံ ပတွာ
ဇေတဝနပဋိဂ္ဂဟဏေ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ ဥပါသိကာ ဟုတွာ ပစ္ဆာ မဟာပဇာ-
ပတိဂေါတမိယာ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ ရာဇဂေဟေ ဝသမာနာ ဧကဒိဝသံ ပစ္ဆာ-
ဘတ္တံ ဂိဇ္ဈကုဋံ အဘိရုဟိတွာ ဒီဝါဝိဟာရံ နိသိန္နာ ဟတ္ထာရောဟကဿ
အဘိရုဟနတ္ထာယ ပါဒံ ပသာရေန္တံ ဟတ္ထိံ ဒိသ္မာ တဒေဝ အာရမ္မဏံ ကတွာ
ဝိပဿနံ ဝဇေတွာ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ
အပဝါနေ^၁—

“Candabhāgānadītīre, ahosiṃ Kinnarī tadā.
Addasaṃ virajāṃ Buddhaṃ, Sayambhuṃ aparājitam.

Pasannacittā sumanā, vedajātā katañjalī.
Sālamālaṃ¹ gahetvāna, Sayambhuṃ abhipūjayim.

Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca.
Jahitvā Kinnarīdehaṃ, Tāvatisamagacchaham.

Chattimsadevarājūnaṃ, Mahesittamakārayim.
Manasā patthitaṃ mayhaṃ, nibbattati yathicchitam.

Dasannaṃ cakkavattīnaṃ, Mahesittamakārayim.
Ocittatāva hutvāna, saṃsarāmi bhavesvahaṃ.

Kusalaṃ vijjate mayhaṃ, pabbajim anagāriyaṃ.
Pūjārahā ahaṃ ajja, Sakyaputtassa sāsane.

Visuddhamanasā ajja, apetamanapāpikā.
Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi dāni punabbhavo.

Catunnavutito kappe, yaṃ Buddhamabhipūjayim.
Duggatiṃ nābhijānāmi, sālamālāyidaṃ phalaṃ.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanaṃ”ti.

Arahattaṃ pana patvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā
pītisomanassajātā udānavasena—

48. “Divāvihārā nikkhamma, Gijjhakūṭamhi pabbate.
Nāgaṃ ogāhamuttiṇṇaṃ, nadītīramhi addasaṃ.

49. Puriso aṅkusamādāya, ‘dehi pādan’ti yācati.
Nāgo pasārayī pādaṃ, puriso nāgamāruhi.

50. Disvā adantaṃ damitaṃ, manussānaṃ vasaṃ gataṃ.
Tato cittaṃ samādhesiṃ, khalu tāya vanaṃ gatā”ti—

imā gāthā abhāsi.

“စန္ဒဘာဂါနဒီတီရေ၊ အဟောသိ ကိန္နရီ တဒါ။
အဒ္ဓသံ ဝိရဇံ ဗုဒ္ဓံ၊ သယမ္ဘုံ အပရာဇိတံ။

ပသန္တစိတ္တာ သုမနာ၊ ဝေဒဇာတာ ကတဉ္ဇလီ။
သာလမာလံ ဝိဂဟေတွာန၊ သယမ္ဘုံ အဘိပူဇယိံ။

တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
ဇဟိတွာ ကိန္နရီဒေဟံ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။

ဆတ္တိံသဒေဝရာဇူနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိံ။
မနသာ ပတ္ထိတံ မယံ၊ နိဗ္ဗတ္တတိ ယထိန္ဒြိတံ။

ဒသန္တံ စက္ကဝတ္တိနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိံ။
ဩဝိတတ္တာဝ ဟုတွာန၊ သံသရာမိ ဘဝေသဟံ။

ကုသလံ ဝိဇ္ဇတေ မယံ၊ ပဗ္ဗဇိ အနဂါရိယံ။
ပူဇာရဟာ အဟံ အဇ္ဇ၊ သကျပုတ္တဿ သာသနေ။

ဝိသုဒ္ဓမနသာ အဇ္ဇ၊ အပေတမနပါဝိကာ။
သဗ္ဗာသဝပရိက္ခိကာ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဗဝေါ။

စတုန္ဒရုတိတော ကပ္ပေ၊ ယံ ဗုဒ္ဓမဘိပူဇယိံ။
ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ သာလမာလာယိဒံ ဖလံ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဝီတိသောမနဿ-
ဇာတာ ဥဒါနဝသေန—

၄၈။ “ဒိဝါဝိဟာရာ နိက္ခမ္မ၊ ဂိဇ္ဈကူဠမိ ပဗ္ဗတေ။
နာဂံ ဩဂါဟမုတ္တိန္တံ၊ နဒီတီရမိ အဒ္ဓသံ။

၄၉။ ပုရိသော အင်္ဂုသမာဒါယ၊ ‘ဒေဟိ ပါဒ’န္တိ ယာစတိ။
နာဂေါ ပသာရယိ ပါဒံ၊ ပုရိသော နာဂမာရဟိ။

၅၀။ ဒိဿွာ အဒန္တံ ဒမိတံ၊ မနဿာနံ ဝသံ ဂတံ။
တတော စိတ္တံ သမာဓေယိ၊ ခလု တာယ ဝနံ ဂတာ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

Tattha **nāgaṃ ogāhamuttiṇṇanti** hatthināgaṃ nadiyaṃ ogāhaṃ katvā ogayha tato uttiṇṇaṃ. “Ogayha muttiṇṇaṃ”ti vā pāṭo. Ma-kāro padasandhikaro. **Nadītīramhi addasanti** Candabhāgāya¹ nadiyā tīre apassim.

Kim karontanti² cetam dassetum vuttaṃ “**puriso**”ti-ādi. Tattha ‘**dehi pādan**’ti yācatīti “pādaṃ dehi” iti piṭṭhi-ārohanatthaṃ pādaṃ pasāretum saññaṃ deti, yathāparicitaṃ hi saññaṃ dento idha yācatīti vutto.

Disvā adantaṃ damitanti pakatiyā pubbe adantaṃ idāni hatthācariyena hatthisikkhāya damitadamathaṃ upagamitaṃ, kīdisaṃ damitaṃ? **Manussānaṃ vasaṃ gataṃ** yaṃ yaṃ manussā āṇāpentī, taṃ taṃ disvāti yojanā. **Tato cittaṃ samādhesiṃ, khalu tāya vanaṃ gatāti khalūti** avadhāraṇatthe nipāto. **Tato** hatthidassanato pacchā **tāya** hatthino kiriyāya hetubhūtāya **vanaṃ** araññaṃ gatā cittaṃ samādhesiṃyeva. Kathaṃ? “Ayampi nāma tiracchānagato hatthī hatthidamakassa vasena damathaṃ gato, kasmā manussabhūtāya cittaṃ purisadamakassa Satthu vasena damathaṃ na gamessatī”ti saṃvegajātā vipassanaṃ vaḍḍhetvā aggamaggasamādhinā mama cittaṃ samādhesiṃ accantasamādhānena sabbaso kilese khepesinti attho.

Dantikātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Ubbiritherīgāthāvaṇṇanā

Amma jīvāti-ādikā Ubbiriyā theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī Padumuttarassa Bhagavato kāle Haṃsavatīnagare kulagehe nibbattitvā viññutaṃ pattā ekadivasaṃ mātāpitūsu maṅgalaṃ anubhavitum gehantaragatesu adutiyaṃ sayam gehe ohīnā upakaṭṭhāya velāya Bhagavato sāvakaṃ ekaṃ khīṇāsavattheraṃ gehadvārasamīpena gacchantam disvā bhikkhaṃ dātukāmā “bhante idha pavisathā”ti vatvā there gehaṃ pavitṭhe pañcapatīṭṭhitena theram vanditvā gonakādīhi āsanaṃ paññāpetvā adāsī. Nisīdi thero

1. Sappinikāya (Sī)

2. Kim karontīti (I, Ka)

တတ္ထ နာဂံ ဩဂါဟုတ္တိန္တန္တိ ဟတ္တိနာဂံ နဒိယံ ဩဂါဟံ ကတွာ ဩဂယ တတော ဥတ္တိန္တံ။ “ဩဂယ ဗုတ္တိန္တ”န္တိ ဝါ ပါဠော။ မ-ကာရော ပဒသန္တိကရော။ နဒိတိရိယံ အဒ္ဓသန္တိ စန္ဒဘာဂါယံ နဒိယာ တိရေ အပဿိ။

ကို ကရောန္တန္တိ^၂ စေတံ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ “**ပုရိသော**”တိအာဒိ။ တတ္ထ ‘**ဒေဟိ ပါဒ**’န္တိ ယာစတိတိ “ပါဒံ ဒေဟိ” ဣတိ ဝိဇ္ဇိအာရောဟနတ္ထံ ပါဒံ ပဿာရေတုံ သညံ ဒေတိ၊ ယထာပရိစိတံ ဟိ သညံ ဒေန္တော ဣမ ယာစတိတိ ဝုတ္တော။

ဒိသ္ဗာ အဒန္တံ ဒမိတန္တိ ပကတိယာ ပုဗ္ဗေ အဒန္တံ ဣဒါနိ ဟတ္ထာစရိယေန ဟတ္ထိသိက္ခာယ ဒမိတဒမထံ ဥပဂမိတံ၊ ကိဒိသံ ဒမိတံ? **မနုဿာနံ ဝသံ ဂတံ** ယံ ယံ မနုဿာ အာဏာပေန္တိ၊ တံ တံ ဒိသ္ဗာတိ ယောဇနာ။ **တတော စိတ္တံ သမာဓေသိ**၊ ခလု တာယ ဝနံ ဂတာတိ ခလုတိ အဝဓာရဏတ္ထေ နိပါတော။ **တတော** ဟတ္ထိဒဿနတော ပစ္စာ တာယ ဟတ္ထိနော ကိရိယာယ ဟေတု-ဘူတာယ ဝနံ အရညံ ဂတာ စိတ္တံ သမာဓေသိယေဝ။ ကထံ? “အယမ္ပိ နာမ တိရစ္ဆာနဂတော ဟတ္ထိ ဟတ္ထိဒမကဿ ဝသေန ဒမထံ ဂတော၊ ကဿ မနုဿဘူတာယ စိတ္တံ ပုရိသဒမကဿ သတ္ထု ဝသေန ဒမထံ န ဂမိဿတိ”တိ သံဝေဂဇာတာ ဝိပဿနံ ဝဇေတွာ အဂ္ဂမဂ္ဂသမာဓိနာ မမ စိတ္တံ သမာဓေသိ အစ္စန္တသမာဓာနေန သဗ္ဗသော ကိလေသေ ခေပေသိန္တိ အတ္ထော။

ဒန္တိကာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၅-ဥဗ္ဗိရိထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

အဗ္ဗ ဇီဝါတိအာဒိကာ ဥဗ္ဗိရိယာ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇုပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညာတံ ပတ္တာ ဧကံဝသံ မာတာပိတုသု မင်္ဂလံ အနုဘဝိတုံ ဂေဟန္တရဂတေသု အဒုတိယာ သယံ ဂေဟေ ဩဟိနာ ဥပကဋ္ဌာယ ဝေလာယ ဘဂဝတော သာဝကံ ဧကံ ဒီဏာသဝတ္ထေရံ ဂေဟဒ္ဓါရသမိပေန ဂစ္ဆန္တိ ဒိသ္ဗာ ဘိက္ခု ဒါတုကာမာ “ဘန္တေ ဣမ ပရိသထာ”တိ ဝတွာ ထေရေ ဂေဟံ ပရိဋ္ဌေ ပဉ္စပတ်ဋိတေန ထေရံ ဝဋ်တွာ ဂေါနကာဒိဟိ အာသနံ ပညာပေတွာ အဒါသိ။ နိဿိထေရော

paññatte āsane. Sā pattam gahetvā piṇḍapātassa pūretvā therassa hatthe thepesi. Thero anumodanam katvā pakkāmi. Sā tena puññakammena Tāvatisesu nibbattitvā tattha yāvatāyukam uḷāradibbasampattim anubhavitvā tato cutā sugatīsyeva saṁsarantī imasmim Buddhuppāde Sāvatthiyam gahapatimahāsālakule nibbattitvā **Ubbirīti** laddhanāmā abhirūpā dassanīyā pāsādikā ahosi. Sā vayappattakāle Kosalaraññā attano geham nītā katipayasaṁvaccharātikkamena ekaṁ dhītaram labhi, tassā **Jīvantīti** nāmaṁ akaṁsu. Rājā tassā dhītaram disvā tuṭṭhamānaso Ubbiriyā abhisekam adāsi. Dhītā panassā ādhāvetvā paridhāvitvā vicaraṇakāle kālamakāsi. Mātā yattha tassā sarīranikkhepo kato, tam susānam gantvā divase divase paridevati. Ekadivasam Satthu santikam gantvā vanditvā thokam nisīditvā gatā Aciravatīnadiyā tīre thatvā dhītaram ārabha paridevati. Tam disvā Satthā gandhakuṭiyam yathānisinnova attānam dassetvā “kasmā vippalapasī”ti pucchi. Mama dhītaram ārabha vippalapāmi Bhagavāti. Imasmim susāne jhāpitā tava dhītaro caturāsītisahassamattā, tāsam kataram sandhāya vippalapasīti. Tāsam tam tam ālāhanaṭṭhānam dassetvā—

51. “Amma jīvāti vanamhi kandasī, attānam adhigaccha Ubbiri.

Cullāsītisahassāni, sabbā jīvasanāmikā.

Etamhā’lāhane daḍḍhā, tāsam kamanusocasī”ti—

sa-upaḍḍhagāthamāha¹.

Tattha **amma jīvāti** mātupacāranāmena dhītuyā ālapanam, idaṁcassā vippalapanākāradassanam. **Vanamhi kandasīti** vanamajjhe paridevasi. **Attānam adhigaccha Ubbirīti** Ubbiri tava attānameva tāva bujjhassu yāthāvato jānāhi. **Cullāsītisahassānīti** caturāsītisahassāni. **Sabbā jīvasanāmikāti** tā sabbāpi jīvanti, yā samānanāmikā².

Etamhā’lāhanedaḍḍhāti etamhi susāne jhāpitā. **Tāsam kamanusocasīti** tāsū jīvantīnāmāsu caturāsītisahassamattāsu kam sandhāya tvaṁ anusocasi anusokam āpajjasīti evaṁ Satthārā dhamme desite desanānusārena

1. Diyaḍḍhagāthamāha (Sī)

2. Ekanāmikā (Sī)

ပညတ္တေ အာသနေ။ သာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပိဏ္ဍပါတဿ ပူရေတွာ ထေရဿ ဟတ္ထေ ဌပေသိ။ ထေရော အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ သာ တေန ပုညကမ္မေန တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဥဋ္ဌာရဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ တတော စုတာ သုဂတိသုယေဝ သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ ဂဟပတိမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဥဗ္ဗိရိတိ လဒ္ဓနာမာ အဘိရူပါ ဒဿနိယာ ပါသာဒိကာ အဟောသိ။ သာ ဝယပ္ပတ္တကာလေ ကောသလရညာ အတ္တနော ဂေဟံ နီတာ ကတိပယသံဝစ္ဆရာတိက္ကမေန ဧကံ စိတရံ လဘိ။ တဿာ ဇီဝန္တိတိ နာမံ အကံသု။ ရာဇာ တဿာ စိတရံ ဒိသွာ တုဋ္ဌမာနသော ဥဗ္ဗိရိယာ အဘိသေကံ အဒါသိ။ စိတာ ပနဿာ အာဓာဝိတွာ ပရိဓာဝိတွာ ဝိစရဏကာလေ ကာလမကာသိ။ မာတာ ယတ္ထ တဿာ သရိရနိက္ခေပေါ ကတော၊ တံ သုသာနံ ဂန္ဓာ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ပရိဒေဝတိ။ ဧကဒိဝသံ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္ဓာ ဝန္တိတွာ ထောက် နိသိဒိတွာ ဂတာ အစိရဝတိ- နဒိယာ တိရေ ဌတွာ စိတရံ အာရဗ္ဗ ပရိဒေဝတိ။ တံ ဒိသွာ သတ္တာ ဂန္ဓကုဋိယံ ယထာနိသိန္ဓောဝ အတ္တာနံ ဒေသေတွာ “ကသ္မာ ဝိပ္ပလပသိ”တိ ပုစ္ဆိ။ မမ စိတရံ အာရဗ္ဗ ဝိပ္ပလပါမိ ဘဂဝတိ။ ဣမသ္မိံ သုသာနေ ဈာပိတာ ဇဝ စိတရော စတုရာသီတိသဟဿမတ္တာ၊ တာသံ ကတရံ သန္ဓာယ ဝိပ္ပလပသိတိ။ တာသံ တံ တံ အာဠာဟနဋ္ဌာနံ ဒေသေတွာ—

၅၁။ “အဗ္ဗ ဇီဝတိ ဝနမ္ပိ ကန္ဓသိ၊ အတ္တာနံ အဓိဂစ္ဆ ဥဗ္ဗိရိ။

စုလ္လာသီတိသဟဿာနိ၊ သဗ္ဗာ ဇီဝသနာမိကာ။

ဧတမှာ’ဋ္ဌာဟနေ ဒဗ္ဗာ၊ တာသံ ကမနုသောစသိ”တိ—

သဉ္ဇပခုဂါထမာဟံ။

တတ္ထ အဗ္ဗ ဇီဝတိ မာတုပစာရနာမေန စိတုယာ အာလပနံ၊ ဣဒဉ္ဇဿံ ဝိပ္ပလပနာကာရဒဿနံ။ ဝနမ္ပိ ကန္ဓသိတိ ဝနမဇ္ဈေ ပရိဒေဝသိ။ အတ္တာနံ အဓိဂစ္ဆ ဥဗ္ဗိရိတိ ဥဗ္ဗိရိ တဝ အတ္တာနမေဝ တာဝ ဗုဒ္ဓဿ ယာထာဝတော ဇာနာဟိ။ စုလ္လာသီတိသဟဿာနိတိ စတုရာသီတိသဟဿာနိ။ သဗ္ဗာ ဇီဝ- သနာမိကာတိ တာ သဗ္ဗာပိ ဇီဝန္တိ၊ ယာ သမာနနာမိကာ။ ဧတမှာ’ဋ္ဌာဟနေ ဒဗ္ဗာတိ ဧတမ္ပိ သုသာနေ ဈာပိတာ။ တာသံ ကမနုသောစသိတိ တာသု ဇီဝန္တိနာမာသု စတုရာသီတိသဟဿမတ္တာသု ကံ သန္ဓာယ တံ အနုသောစသိ အနုသောကံ အာပဇ္ဇသီတိ ဧဝံ သတ္တာရာ ဓမ္မေ ဒေသိတေ ဒေသနာနုသာရေန

ñāṇaṃ pesetvā vipassanaṃ ārabhitvā Satthu desanāvīlāsena attano ca
hetusampattiyā yathāḥātāva vipassanaṃ ussukkāpetvā maggapaṭipāṭiyā
aggaphale arahatte paṭiṭṭhāsi. Tena vuttaṃ **Apadāne**¹—

“Nagare Hamsavatiyā, ahosiṃ bālikā tadā.
Mātā ca me pitā ceva, kammantaṃ agamaṃsu te.
Majjhanhikamhi sūriye, addasaṃ samaṇaṃ ahaṃ.
Vīthiyā anugacchantāṃ, āsanaṃ paññapesahaṃ.
Gonakāvikatikāhi, paññāpetvā mamāsaṇaṃ.
Pasannacittā sumanā, idaṃ vacanamabraviṃ.
Santattā kuthitā bhūmi, sūro majjhanhike ṭhito.
Māluta ca na vāyanti, kālo cevettha mehi.
Paññattamāsaṇamidam, tavatthāya Mahāmuni.
Anukampaṃ upādāya, nisīda mama āsane.
Nisīdi tattha samaṇo, sudanto suddhamānaṃ.
Tassa pattaṃ gahetvāna, yathārandhaṃ adāsahaṃ.
Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca.
Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisamagacchahaṃ.
Tattha me sukataṃ byamhaṃ, āsanena sunimmitaṃ.
Saṭṭhiyojanamubbedhaṃ, timsayojanavittathaṃ.
Soṇṇamayā maṇimayā, athopi phalikāmayā.
Lohitaṅgamayā ceva, pallaṅkā vividhā mama.
Tūlikāvikatikāhi, kaṭṭissacittakāhi ca.
Uddha-ekantalomī ca, pallaṅkā me susaṇṭhitā.
Yadā icchāmi gamaṇaṃ, hāsakhiḍḍasamappitā.
Saha pallaṅkasetṭhena, gacchāmi mama patthitaṃ.
Asītidevarājūnaṃ, Mahesittamakārayiṃ.
Sattaticakkavattīnaṃ, Mahesittamakārayiṃ.

1. Khu 4. 202 piṭṭhādīsu.

ဤစုံ ပေသေတွာ ဝိပဿနံ အာရဘိတွာ သတ္တု ဒေသနာဝိလာသေန အတ္တနော
စ ဟေတုသမ္ပတ္တိယာယထာဌာတာဝ ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေတွာ မဂ္ဂပဋိပဋိယာ
အဂ္ဂဖလေ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသိ။ တေန ဂုတ္တံ **အပဒါနေ**^၁—

“နဂရေ ဟံသဝတိယာ၊ အဟောသိ ဗာလိကာ တဒါ။
မာတာ စ မေ ဝိတာ စေဝ၊ ကမ္မန္တံ အဂမံသု တေ။
မဇ္ဈိကမိ သူရိယေ၊ အဒ္ဓသံ သမဏံ အဟံ။
ဝိထိယာ အနုဂစ္ဆန္တံ၊ အာသနံ ပညပေသဟံ။
ဂေါနကာဝိကတိကာဟိ၊ ပညပေတွာ မမာသနံ။
ပသန္တစိတ္တာ သုမနာ၊ ဣဒံ ဝစနမဗြဝံ။
သန္တတ္တာ ကုထိတာ ဘူမိ၊ သူရော မဇ္ဈိကေ ဌိတော။
မာလုတာ စ န ဝါယန္တိ၊ ကာလော စေဝေတ္ထ မေဟိတိ။
ပညတ္တမာသနမိဒံ၊ တဝတ္ထာယ မဟာမုနိ။
အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယ၊ နိသီဒ မမ အာသနေ။
နိသီဒိ တတ္ထ သမဏော၊ သုဒန္တော သုဒ္ဓမာနသော။
တဿ ပတ္တံ ဂဟေတွာန၊ ယထာရန္တံ အဒါသဟံ။
တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
ဇဟိတွာ မာနုသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံ သမဂစ္ဆဟံ။
တတ္ထ မေ သုကတံ ဗျုပ္ပံ၊ အာသနေန သုနိဗ္ဗိတံ။
သဋ္ဌိယောဇနမုဗ္ဗေဓံ၊ တိံသယောဇနဝိတ္တတံ။
သောဏ္ဏမယာ မဏိမယာ၊ အထောပိ ဖလိကာမယာ။
လောဟိတင်္ဂမယာ စေဝ၊ ပလ္လင်္ကာ ဝိဝိဓာ မမ။
တူလိကာဝိကတိကာဟိ၊ ကဋ္ဌိသစိတ္တကာဟိ စ။
ဥဒ္ဓကေန္တလောမိ စ၊ ပလ္လင်္ကာ မေ သုသဏ္ဌိတာ။
ယဒါ ဣစ္ဆာမိ ဂမနံ၊ ဟာသဒိဋ္ဌသမပ္ပိတာ။
သဟ ပလ္လင်္ကသေဋ္ဌေန၊ ဂစ္ဆာမိ မမ ပတ္တိတံ။
အသီတိဒေဝရာဇုနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိံ။
သတ္တတိစက္ကဝတ္တိနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိံ။

Bhavābhavā saṃsarantī, mahābhogaṃ labhāmahaṃ.

Bhoge me ūnatā natthi, ekāsanassidaṃ phalaṃ.

Duve bhavā saṃsarāmi, devatte atha mānuse.

Aññe bhavā na jānāmi, ekāsanassidaṃ phalaṃ.

Duve kule pajāyāmi, khattiye cāpi brāhmaṇe.

Uccākulinā sabbattha, ekāsanassidaṃ phalaṃ.

Domanassaṃ na jānāmi, cittasantāpanaṃ mama.

Vevaṇṇiyaṃ na jānāmi, ekāsanassidaṃ phalaṃ.

Dhātiyo maṃ upaṭṭhanti, Khujjā celāpikā bahū.

Añkena añkaṃ gacchāmi, ekāsanassidaṃ phalaṃ.

Aññā nhāpentī bhojenti, aññā ramenti maṃ sadā.

Aññā gandhaṃ vilimpanti, ekāsanassidaṃ phalaṃ.

Maṇḍape rukkhamaṇe vā, suññāgāre vasantiyā.

Mama saṅkappamaññāya, pallaṅko upaṭṭhanti.

Ayaṃ pacchimako mayhaṃ, carimo vattate bhavo.

Ajjāpi rajjaṃ chaḍḍetvā, pabbajimā anagāriyaṃ.

Satasahassito kappe, yaṃ dānamadadimā tadā.

Duggatimā nābhijānāmi, ekāsanassidaṃ phalaṃ.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanaṃ”ti.

Arahatte pana paṭiṭṭhāya attanā adhigatavisesaṃ pakāsentī—

52. “Abbhā tava me sallaṃ, duddasaṃ hadayassitaṃ.

Yaṃ me sokaparetāya, dhītusokaṃ byapānudi.

53. Sā’jja abbūḥhasallāhaṃ, nicchātā parinibbutā.

Buddhaṃ dhammaṇca saṃghaṇca, upemi saraṇaṃ Munin”ti—

imā dve gāthā abhāsī.

ဘဝါဘဝေ သံသရန္တိ၊ မဟာဘောဂံ လဘာမဟံ။
ဘောဂေ မေ ဦနတာ နတ္ထိ၊ ကောသနသိဒ္ဓိံ ဖလံ။

ဒုဝေ ဘဝေ သံသရာမိ၊ ဒေဝတ္ထေ အထ မာနုသေ။
အညေ ဘဝေ န ဇာနာမိ၊ ကောသနသိဒ္ဓိံ ဖလံ။

ဒုဝေ ကုလေ ပဇာယာမိ၊ ခတ္တိယေ စာပိ မြာဟူဏေ။
ဥစ္စာကုလိနာ သဗ္ဗတ္ထ၊ ကောသနသိဒ္ဓိံ ဖလံ။

ဒေါမနသံ န ဇာနာမိ၊ စိတ္တသန္တာပနံ မမ။
ဝေဝတ္ထိယံ န ဇာနာမိ၊ ကောသနသိဒ္ဓိံ ဖလံ။

ဓာတိယော မံ ဥပဋ္ဌန္တိ၊ ဒုဇ္ဇော စေလာပိကာ ဗဟူ။
အဂ္ဂေန အဂ္ဂံ ဂစ္ဆာမိ၊ ကောသနသိဒ္ဓိံ ဖလံ။

အညာ နှာပေန္တိ ဘောဇေန္တိ၊ အညာ ရမေန္တိ မံ သဒါ။
အညာ ဂန္တံ ဝိလိမ္ပန္တိ၊ ကောသနသိဒ္ဓိံ ဖလံ။

မဏ္ဍပေ ရုက္ခမူလေ ဝါ၊ သုညာဂါရေ ဝသန္တိယာ။
မမ သင်္ဂဟညာယ၊ ပလ္လက္ခော ဥပတိဋ္ဌတိ။

အယံ ပစ္ဆိမကော မယံ၊ စရိမော ဝတ္တတေ ဘဝေါ။
အဇ္ဇာပိ ရန္တံ ဆဇ္ဇေတွာ၊ ပဗ္ဗဇိံ အနဂါရိယံ။

သတသဟသိတော ကပ္ပေ၊ ယံ ဒါနမဒဒိံ တဒါ။
ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ကောသနသိဒ္ဓိံ ဖလံ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ။

အရဟတ္တေ ပန ပတိဋ္ဌာယ အတ္တနာ အဓိဂတဝိသေသံ ပကာသေန္တိ—

၅၂။ “အဗ္ဗဟိ တဝ မေ သလ္လိ၊ ဒုဒ္ဓသံ ဟဒယသိတံ။
ယံ မေ သောကပရေတာယ၊ ဓိတုသောကံ ဗျပါနုဒိ။

၅၃။ သာ’ဇ္ဇ အဗ္ဗုဋ္ဌသလ္လာဟံ၊ နိစ္ဆာတာ ပရိနိဗ္ဗုတာ။
ဗုဒ္ဓံ ဓမ္မဉ္စ သံဃဉ္စ၊ ဥပေမိ သရဏံ မုနိ”န္တိ—

ဣမာ ခွေ ဂါထာ အဘာသိ။

Tattha **abbahī vata me sallam, duddasam hadayassitanti** anupacitakusalasambhārehi yāthāvato duddasam mama cittasannissitam pīlājananato dunnīharaṇato anto tudanato ca “sallan”ti laddhanāmaṁ sokam taṇhañca **abbahī vata nīhari vata. Yam me sokaparetāyāti** yasmā sokena abhibhūtāya mayham dhītusokam **byapānudi** anavasesato nīhari, tasmā abbahī vata me sallanti yojanā.

Sā’jja abbūlhasallāhanti sā aham ajja sabbaso uddhaṭataṇhāsallā tato eva nicchātā parinibbutā. **Muninti** sabbaññubuddham tadupadesitamaggaphalanibbānapabhedam navavidhalokuttaradhammañca tattha patiṭṭhitam aṭṭha-ariyapuggalasamūhasaṅkhātā **samghañca** anuttarehi tehi yojanato sakalavaṭṭadukkhavināsanato ca **saraṇam** tāṇam leṇam parāyaṇanti **upemi** upagacchāmi bujjhāmi sevāmi cāti attho.

Ubbiritherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Sukkātherīgāthāvaṇṇanā

Kim’me katā Rājagaheti-ādikā Sukkāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayam kusalam upacinantī Vipassissa Bhagavato kāle Bandhumatīnagare kulagehe nibbattitvā viññutam pattā upāsikāhi saddhim vihāram gantvā Satthu santike dhammam sutvā paṭiladdhasaddhā pabbajitvā bahussutā dhammadharā paṭibhānavatī ahosi. Sā tattha bahūni vassasahassāni brahmacariyam caritvā puthujjanakālakiriyameva katvā Tusite nibbatti, tathā Sikhissa Bhagavato, Vessabhussa Bhagavato kāleti evam tiṇṇam Sammāsambuddhānam sāsane sīlam rakkhitvā bahussutā dhammadharā ahosi, tathā Kakusandhassa, Koṇāgamanassa, Kassapassa ca Bhagavato sāsane pabbajitvā visuddhasīlā bahussutā dhammakathikā ahosi.

Evam sā tattha tattha bahum puññaṁ upacinitvā sugatīsuyeva saṁsaranā imasmim Buddhuppāde Rājagahanagare gahapatimahāsālakule nibbatti, **Sukkā**tissā nāmaṁ ahosi. Sā viññutam pattā Satthu Rājagahapavesane

နိပါတ်]

၆-သုက္ကယေရိဂါထာဝဏ္ဏနာ

၅၉

တတ္ထ အဗ္ဗဟိ ဝတ မေ သလ္လံ၊ ခုဒ္ဒသံ ဟဒယသိတန္တိ အနုပစိတကုသလ-
သတ္တရေဟိ ယာထာဝတော ခုဒ္ဒသံ မမ စိတ္တသန္တိသိတံ ပိဋ္ဌာဇနနတော
ဒုန္နိဟရဏတော အန္တော တုဒနတော စ “သလ္လ”န္တိ လဒ္ဓနာမံ သောကံ
တဏှဉ္စ အဗ္ဗဟိ ဝတ နိဟရိ ဝတ။ ယံ မေ သောကပရေတာယာတိ ယသ္မာ
သောကေန အဘိဘူတာယ မယံ မိတုသောကံ ဗျပါနုဒိ အနဝသေသတော
နိဟရိ၊ တသ္မာ အဗ္ဗဟိ ဝတ မေ သလ္လန္တိ ယောဇနာ။

သာ’ဇ္ဇ အဗ္ဗုလ္လဟန္တိ သာ အဟံ အဇ္ဇ သဗ္ဗသော ဥဒ္ဓုတဏှာ-
သလ္လာ တတော ဧဝ နိစ္ဆာတာ ပရိနိဗ္ဗုတာ။ ဗုဒ္ဓိန္တိ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓံ တဒုပဒေသိတ-
မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနပဘေဒံ နဝရိလောကုတ္တရဓမ္မဉ္စ တတ္ထ ပတ်ဋိတံ အဋ္ဌအရိယ-
ပုဂ္ဂလသမူဟသင်္ခါတံ သံဃဉ္စ အနုတ္တရေဟိ တေဟိ ယောဇနတော သကလ-
ဝဋ္ဋဒုက္ခဝိနာသနတော စ သရဏံ တာဏံ လေဏံ ပရာယဏန္တိ ဥပေမိ ဥပဂစ္ဆာမိ
ဗုဇ္ဈာမိ သေဝါမိ စာတိ အတ္ထော။

ဥဗ္ဗိရိထေရိဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၆-သုက္ကယေရိဂါထာဝဏ္ဏနာ

ကိ’မေ ကတာ ရာဇဂဟေတိအာဒိကာ သုက္ကာယ ထေရိယာ ဂါထာ။
အယဗ္ဓိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇပနိဿယံ
ကုသလံ ဥပစိနန္တိ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဗန္ဓုမတိနဂရေ ကုလ-
ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ ပတ္တာ ဥပါသိကာဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဟာရံ ဂန္ဓာ သတ္တု
သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ ပဗ္ဗဇိတွာ ဗဟုဿုတာ ဓမ္မဓရာ ပဋိ-
ဘာနဝတိ အဟောသိ။ သာ တတ္ထ ဗဟူနိ ဝဿသဟဿာနိ ဗြဟ္မစရိယံ
စရိတွာ ပုထုဇ္ဇနကာလကိရိယမေဝ ကတွာ တုသိတေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တထာ
သိဒ္ဓိဿ ဘဂဝတော၊ ဝေဿဘုဿ ဘဂဝတော ကာလေတိ ဧဝံ တိဏှံ
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါနံ သာသနေ သီလံ ရက္ခိတွာ ဗဟုဿုတာ ဓမ္မဓရာ အဟောသိ၊
တထာ ကကုသန္ဓဿ၊ ကောဏာဂမနဿ၊ ကဿပဿ စ ဘဂဝတော
သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိသုဒ္ဓသီလာ ဗဟုဿုတာ ဓမ္မကထိကာ အဟောသိ။

ဧဝံ သာ တတ္ထ တတ္ထ ဗဟုံ ပုညံ ဥပစိနိတွာ သုဂတိသုယေဝ သံသရန္တိ
ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ရာဇဂဟနဂရေ ဂဟပတိမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ သုက္ကာ-
တိဿာ နာမံ အဟောသိ။ သာ ဝိညုတံ ပတ္တာ သတ္တု ရာဇဂဟပဝေသနေ

Laddhappasādā upāsikā hutvā aparabhāge Dhammadinnāya theriyā santike
dhammaṃ sutvā sañjātaṃvegaṃ tassā eva santike pabbajitvā vipassanāya
kammaṃ karontī nacirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tena
vuttaṃ **Apadāne**¹—

“Ekanavutito kappe, Vipassī nāma nāyako.

Uppajji cārudassano, sabbadhammavipassako.

Tadāhaṃ Bandhumatiyaṃ, jātā aññatare kule.

Dhammaṃ sutvāna Munino, pabbajim anagāriyaṃ.

Bhussutā dhammadharā, paṭibhānavatī tathā.

Vicittakathikā cāpi, Jinasāsanakārikā.

Tadā dhammakathaṃ katvā, hitāya janataṃ bahum.

Tato cutāhaṃ Tusitaṃ, upapannā yasassinī.

Ekattimse ito kappe, Sikhī viya Sikhī Jino.

Tapanto yasaṃ loke, uppajji vadatāṃ varo.

Tadāpi pabbajitvāna, Buddhasāsanakovidā.

Jotetvā Jinavākyāni, tatopi tidivaṃ gatā.

Ekattimseva kappamhi, Vessabhū nāma nāyako.

Uppajjittha mahāñāṇī, tadāpi ca tathevahaṃ.

Pabbajitvā dhammadharā, jotayim Jinasāsaṇaṃ.

Gantvā Marupuraṃ rammaṃ, anubhosim mahāsukhaṃ.

Imamhi bhaddake kappe, Kakusandho Jinuttamo.

Uppajji narasaraṇo, tadāpi ca tathevahaṃ.

Pabbajitvā Munimataṃ, jotayitvā yathāyukaṃ.

Tato cutāhaṃ tidivaṃ, agam sabhavanaṃ yathā.

Imasmimyeva kappamhi, Koṇāgamananāyako.

Uppajji lokasaraṇo, araṇo amataṅgato.

1. Khu 4. 288 piṭṭhādīsu.

လဒ္ဓပ္ပသာဒါ ဥပါသိကာ ဟုတွာ အပရဘာဂေ ဓမ္မဒိန္နာယ ထေရိယာ
သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ သဉ္ဇာတသံဝေဂါ တဿာ ဧဝံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ
ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေန္တိ နှစ်ရသေဝ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ
ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ **အပဒါနော**—

“ကေနဝုတိတော ကပ္ပေ၊ ဝိပဿီ နာမ နာယကော။
ဥပ္ပဇ္ဇိ စာရဒဿနော၊ သဗ္ဗဓမ္မဝိပဿကော။

တဒါဟံ ဗန္ဓုမတိယံ၊ ဇာတာ အညတရေ ကုလေ။
ဓမ္မံ သုတွာန မုနိနော၊ ပဗ္ဗဇိ အနဂါရိယံ။

ဗဟုသုတာ ဓမ္မဓရာ၊ ပဋိဘာနဝတိ တထာ။
ဝိစိတ္တကထိကာ စာဝိ၊ ဇိနဿာသနကာရိကာ။

တဒါ ဓမ္မကထံ ကတွာ၊ ဟိတာယ ဇနတံ ဗဟုံ။
တတော စုတာဟံ တုသိတံ၊ ဥပပန္နာ ယဿသိနီ။

ကေတ္တိဝေ ဣတော ကပ္ပေ၊ သိဒ္ဓိ ဝိယ သိဒ္ဓိ ဇိနော။
တပန္နော ယဿသာ လောကေ၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ ဝဒတံ ဝရော။

တဒါပိ ပဗ္ဗဇိတွာန၊ ဗုဒ္ဓဿာသနကောဝိဒါ။
ဇောတေတွာ ဇိနဝါကျာနိ၊ တတောပိ တိဒိဝံ ဂတာ။

ကေတ္တိဝေဝ ကပ္ပမိ၊ ဝေဿဘူ နာမ နာယကော။
ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ထ မဟာဉာဏိ၊ တဒါပိ စ တထေဝဟံ။

ပဗ္ဗဇိတွာ ဓမ္မဓရာ၊ ဇောတံယိ ဇိနဿာသနံ။
ဂန္တာ မရုပုရံ ရမ္မံ၊ အနုဘောသိ မဟာသုခံ။

ဣမမိ ဘဒ္ဒကေ ကပ္ပေ၊ ကကုသန္ဓော ဇိနတ္ထမော။
ဥပ္ပဇ္ဇိ နရသရဏော၊ တဒါပိ စ တထေဝဟံ။

ပဗ္ဗဇိတွာ မုနိမတံ၊ ဇောတယိတွာ ယထာယုကံ။
တတော စုတာဟံ တိဒိဝံ၊ အဂံ သဘဝနံ ယထာ။

ဣမသ္မိယေဝ ကပ္ပမိ၊ ကောဏာဂမနနာယကော။
ဥပ္ပဇ္ဇိ လောကသရဏော၊ အရဏော အမတဂံတော။

Tadāpi pabbajitvāna, sāsane tassa tādino.
 Bahussutā dhammadharā, jotayim Jinasāsanam.
 Imasminyeva kappamhi, Kassapo Munimuttamo.
 Uppajji lokasaraṇo, araṇo maraṇantagū.
 Tassāpi naravīrassa, pabbajitvāna sāsane.
 Pariyāpuṭasaddhammā, paripucchā visāradā.
 Susīlā lajjinī ceva, tīsu sikkhāsu kovidā.
 Bahuṃ dhammakatham katvā, yāvajīvaṃ Mahāmune.
 Tena kammavipākena, cetanāpaṇidhīhi ca.
 Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisamagacchaham.
 Pacchime ca bhava dāni, Giribbajapuruttame.
 Jātā seṭṭhikule phīte, mahāratanasañcaye.
 Yadā bhikkhusahassena, parivuto Lokanāyako.
 Upāgami Rājagaham, sahasakkhena vaṇṇito.
 Danto dantehi saha purāṇajaṭilehi, vippamutto vippamuttehi.
 Siṅgīnikkhasavaṇṇo, Rājagaham pāvisi Bhagavā.
 Disvā Buddhānubhāvaṃ taṃ, sutvāva guṇasañcayam.
 Buddhē cittam pasādetvā, pūjayim taṃ yathāphalam.
 Aparena ca kālena, Dhammadinnāya santike.
 Agārā nikkhamitvāna, pabbajim anagāriyam.
 Kesesu chijjamānesu, kilese jhāpayim aham.
 Uggahim sāsanaṃ sabbaṃ, pabbajitvā cirenaham.
 Tato dhammamadesesim, mahājanasamāgame.
 Dhamme desiyamānamhi, dhammābhisamayo ahu.
 Nekapāṇasahassānam, taṃ viditvātivimhito.
 Abhippasanno me yakkho, bhamitvāna Giribbajam.

နိပါတ်]

၆-သုက္ကာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

၆၁

တဒါပိ ပဗ္ဗဇိတွာန၊ သာသနေ တဿ တာဒိနေ။
ဗဟုဿုတာ ဓမ္မဓရာ၊ ဇောဟယိံ ဇိနသာသနံ။

ဣမသ္မိံယေဝ ကပ္ပမိ၊ ကဿပေါ မုနိမုတ္တမော။
ဥပ္ပဇ္ဇိ လောကသရဏော၊ အရဏော မရဏန္တဂ္ဂ။

တဿာပိ နရဝီရဿ၊ ပဗ္ဗဇိတွာန သာသနေ။
ပရိယာပုဋ္ဌသဒ္ဓမ္မာ၊ ပရိပုစ္ဆာ ဝိသာရဒါ။

သုသီလာ လဇ္ဇိနိ စေဝ၊ တိသု သိက္ခာသု ကောဝိဒါ။
ဗဟုံ ဓမ္မကထံ ကတွာ၊ ယာဝဇိဝံ မဟာမုနေ။

တေန ကမ္မဝိပါကေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
ဇဟိတွာ မာနသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။

ပစ္ဆိမေ စ ဘဝေ ဒါနိ၊ ဂိရိဗ္ဗဇပုရုတ္တမေ။
ဇောတာ သေဠိကုလေ ဖိတေ၊ မဟာရတနသဉ္ဇယေ။

ယဒါ ဘိက္ခုသဟဿေန၊ ပရိဝုတော လောကနာယကော။
ဥပါဂမိ ရာဇဂဟံ၊ သဟဿက္ခေန ဝဏ္ဏိတော။

ဒန္တော ဒန္တဟိ သဟ ပုရာဏဇဉ်လေဟိ၊ ဝိပ္ပမုတ္တော ဝိပ္ပမုတ္တဟိ။
သိင်္ဂီနိက္ခသဝဏ္ဏော၊ ရာဇဂဟံ ပါဝိသိ ဘဂဝါ။

ဒိသ္မာ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝံ တံ၊ သုတွာဝ ဂုဏသဉ္ဇယံ။
ဗုဒ္ဓေ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ၊ ပူဇယိံ တံ ယထာဗလံ။

အပရေန စ ကာလေန၊ ဓမ္မဒိန္နာယ သန္တိကေ။
အဂါရာ နိက္ခမိတွာန၊ ပဗ္ဗဇိံ အနဂါရိယံ။

ကေသေသု ဆိန္ဒုမာနေသု၊ ကိလေသေ ဈာပယိံ အဟံ။
ဥဂ္ဂဟိံ သာသနံ သဗ္ဗံ၊ ပဗ္ဗဇိတွာ စိရေနဟံ။

တတော ဓမ္မမဒေသေသိံ၊ မဟာဇနသမာဂမေ။
ဓမ္မေ ဒေသိယမာနမိ၊ ဓမ္မဘိသမယော အဟု။

နေကပါဏသဟဿာနံ၊ တံ ဝိဒိတွာတိဝိမ္ပိတော။
အဘိပ္ပသန္ဓော မေ ယက္ခော၊ ဘမိတွာန ဂိရိဗ္ဗဇိံ။

Kim'me katā Rājagahe manussā, madhum pītāva acchare.
Ye sukkaṃ na upāsanti, desentiṃ amataṃ padaṃ.

Tañca appaṭivānīyaṃ, asecanakamojavaṃ.
Pivanti maññe sappaññā, valāhakamivaddhagū.

Iddhīsu ca vasī homi, dibbāya sotadhātuyā.
Cetopariyaññassa, vasī homi Mahāmune.

Pubbenivāsaṃ jānāmi, dibbacakkhu visodhitaṃ.
Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi dāni punabbhavo.

Atthadhammaniruttīsu, paṭibhāne tatheva ca.
Ñāṇaṃ mama mahāvīra, uppannaṃ tava santike.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanaṃ”ti.

Arahattaṃ pana patvā pañcasatabhikkhuniparivārā mahādhammakathikā
ahosi. Sā ekadivasaṃ Rājagahe piṇḍāya caritvā katabhattakiccā
bhikkhunupassayaṃ pavisitvā sannisinnāya mahatiyā parisāya
madhubhaṇḍaṃ¹ pīletvā sumadhuraṃ pāyenti viya amatena abhisiñcantī
viya dhammaṃ deseti. Parisā cassā dhammakathaṃ ohitasotā avikkhattacittā
sakkaccaṃ suṇāti. Tasmīṃ khaṇe theriyā caṅkamanakoṭiyaṃ rukkhe
adhivatthā devatā dhammadesanāya pasannā Rājagahaṃ pavisitvā rathiyāya
rathiyaṃ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṃ vicaritvā tassā guṇaṃ vibhāventī—

54. “Kim'me katā Rājagahe manussā, madhum pītāva acchare.
Ye sukkaṃ na upāsanti, desentiṃ Buddhasāsanaṃ.

55. Tañca appaṭivānīyaṃ, asecanakamojavaṃ.
Pivanti maññe sappaññā, valāhakamivaddhagū”ti—

imā dve gāthā abhāsi.

Tattha **kim'me katā Rājagahe manussā**ti ime Rājagahe manussā kim
katā kismiṃ nāma kicce byāvaṭā. **Madhum pītāva acchareti** yathā
bhaṇḍamadhum² gahetvā madhum pītavanto visaññino hutvā sīsaṃ
ukkipitum na

1. Madhugaṇḍaṃ (Sī)

2. Gaṇḍamadhum (Sī)

ကိ”မေ ကတာ ရာဇဂဟေ မနုဿံ၊ မဓုံ ပီတာဝ အစ္ဆရေ။
ယေ သုက္ကံ န ဥပါသန္တိ၊ ဒေသေန္တိ အမတံ ပဒံ။

တဉ္စ အပ္ပဋ္ဌိဝါနိယံ၊ အသေစနကမောဇဝံ။
ပိဝန္တိ မညေ သပ္ပညာ၊ ဝလာဟကမိဝဒ္ဓဂူ။

ဣဒ္ဓိသု စ ဝသီ ဟောမိ၊ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ။
စေတောပရိယုဉ္ဇကာ၊ ဝသီ ဟောမိ မဟာမုနေ။

ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဇာနာမိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ပိသောမိတံ။
သဗ္ဗာသဝပရိက္ခိကာ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနတ္တဝေါ။

အတ္ထဓမ္မနိရုတ္တိသု၊ ပဋိဘာနေ တထေဝ စ။
ဉာဏံ မမ မဟာဝီရ၊ ဥပ္ပန္နံ တဝ သန္တိကေ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ ပဉ္စသတဘိက္ခုနိပရိဝါရာ မဟာဓမ္မကထိကာ
အဟောသိ။ သာ ဧကဒိဝသံ ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ကတဘတ္တကိစ္စာ
ဘိက္ခုနုပဿယံ ပဝိသိတွာ သန္တိသိန္ဓာယ မဟတိယာ ပရိသာယ မရဘဏ္ဍံ^၁
ပိဋေတွာ သုမရရံ ပါယေန္တိ ဝိယ အမတေန အဘိသိဉ္စန္တိ ဝိယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။
ပရိသာ စဿာ ဓမ္မကထံ ဩဟိတသောတာ အဝိက္ခိတ္တစိတ္တာ သက္ကစ္စံ သုဏာတိ။
တသ္မိံ ခဏေ ထေရိယာ စက်မနကောဋိယံ ရုက္ခေ အဓိဝတ္တာ ဒေဝတာ ဓမ္မ-
ဒေသနာယ ပသန္ဓာ ရာဇဂဟံ ပဝိသိတွာ ရထိယာယ ရထိယံ သိဉ္စာဋကေန
သိဉ္စာဋကံ ပိစရိတွာ တဿာ ဂုဏံ ပိဘာဝေန္တိ—

၅၄။ “ကိ”မေ ကတာ ရာဇဂဟေ မနုဿံ၊ မဓုံ ပီတာဝ အစ္ဆရေ။
ယေ သုက္ကံ န ဥပါသန္တိ၊ ဒေသေန္တိ ဗုဒ္ဓသာသနံ။

၅၅။ တဉ္စ အပ္ပဋ္ဌိဝါနိယံ၊ အသေစနကမောဇဝံ။
ပိဝန္တိ မညေ သပ္ပညာ၊ ဝလာဟကမိဝဒ္ဓဂူ”တိ—

ဣမာ ခွေ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **ကိ”မေ ကတာ ရာဇဂဟေ မနုဿံ**တိ ဣမေ ရာဇဂဟေ မနုဿာ
ကိ” ကတာ ကိသ္မိံ နာမ ကိစ္စေ ဗျာဝဋ္ဌာ။ **မဓုံ ပီတာဝ အစ္ဆရေ**တိ ယထာ
ဘဏ္ဍမရံ^၂ ဂဟေတွာ မဓုံ ပီတဝန္တော ပိသညိနော ဟုတွာ သိသံ ဥက္ခိပိတုံ န

၁-မရုဏ္ဍံ(သိ)

၂-ဂဏ္ဍမရံ(သိ)

sakkonti, evaṃ imepi dhammasaññāya visaññino hutvā maññe sīsaṃ ukkhipitum na sakkonti, kevalaṃ acchantiyevāti attho. **Ye sukkam na upāsanti, desentiṃ Buddhasāsananti** Buddhassa Bhagavato sāsanaṃ yāthāvato desentiṃ pakāsentim sukkam therim ye na upāsanti na payirupāsanti, te ime Rājagahe manussā kim katāti yojanā.

Taṇca appaṭivānīyanti taṇca pana dhammaṃ anivattita¹ bhāvāvahaṃ niyyānikaṃ, abhikkantatāya vā yathā sotujanasavanamanoharabhāvena anapanīyaṃ **asecanakaṃ** anāsittakaṃ pakatīyāva mahārasaṃ tato eva ojavantaṃ. “Osadhan”tipi Pāḷi, vaṭṭadukkhabyādhitikicchāya osadhabhūtaṃ. **Pivanti maññe sappaññā, valāhakamivaddhagūti** valāhakantarato nikkhantaṃ udakaṃ nirudakakantāre pathagā² viya taṃ dhammaṃ sappaññā paṇḍitapurisā pivanti maññe pivantā viya suṇanti.

Manussā taṃ sutvā pasannamānasā theriyā santikaṃ upasaṅkamtivā sakkaccaṃ dhammaṃ suṇimṣu. Aparabhāge theriyā āyupariyosāne parinibbānakāle sāsanaṃ niyyānikabhāvavibhāvanatthaṃ aññaṃ byākaronti—

56. “Sukkā sukkehi dhammehi, vītarāgā samāhitā.

Dhāreti antimam deham, jetvā māraṃ savāhanan”ti—

imaṃ gāthaṃ abhāsi.

Tattha **sukkāti** Sukkātherī attānameva paraṃ viya dasseti. **Sukkehi dhammehīti** suparisuddhehi lokuttaradhammehi. **Vītarāgā samāhitāti** aggamaggena sabbaso vītarāgā arahattaphalasamādhinā samāhitā. Sesam vuttanayameva.

Sukkātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Anivattanīya (Sī)

2. Pathikā (Ka)

သက္ကောန္တိ၊ ဧဝံ ဣမေဝိ ဓမ္မသညာယ ဝိသညိနော ဟုတွာ မညေ သိသံ ဥက္ခိပိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ ကေဝလံ အစ္ဆန္တိယေဝါတိ အတ္ထော။ ယေ သုက္ကံ န ဥပါသန္တိ၊ ဒေသေန္တိ ဗုဒ္ဓသာသနန္တိ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော သာသနံ ယာထာ-ဝတော ဒေသေန္တိ ပကာသေန္တိ သုက္ကံ ထေရိ ယေ န ဥပါသန္တိ န ပယိရူပါသန္တိ၊ တေ ဣမေ ရာဇဂဟေ မနုဿာ ကိံ ကတာတိ ယောဇနာ။

တစ္ဆ အပ္ပဋိဝါနီယန္တိ တစ္ဆ ပန ဓမ္မံ အနိဝတ္တိတံ ဘာဝါဝဟံ နိယျာနိကံ၊ အဘိက္ကန္တတာယ ဝါ ယထာ သောတုဇနသဝနမနောဟရဘာဝေန အနပနီယံ အသေဓနကံ အနာသိတ္တကံ ပကတိယာဝ မဟာရသံ တတော ဧဝံ ဩဇေန္တိ။ “ဩသဓ”န္တိပိ ပါဠိ၊ ဝဇ္ဇဒုက္ခဗျာဓိတိကိစ္ဆာယ ဩသဓဘူတံ။ ဝိဝန္တိ မညေ သပ္ပညာ၊ ဝလာဟကမိဝဇ္ဇဂူတိ ဝလာဟကန္တရတော နိက္ခန္တိ ဥဒကံ နိရုဒ္ဓက-ကန္တာရေပထဂါ၂ ဝိယ တံ ဓမ္မံ သပ္ပညာ ပဏ္ဍိတပုရိသာ ဝိဝန္တိ မညေ ဝိဝန္တာ ဝိယ သုဏန္တိ။

မနုဿာ တံ သုတွာ ပသန္နမာနသာ ထေရိယာ သန္တိကံ ဥပသင်္ကမိတွာ သက္ကစ္စံ ဓမ္မံ သုဏိသု။ အပရဘာဝေ ထေရိယာ အာယုပရိယောသာနေ ပရိနိဗ္ဗာနကာလေ သာသနဿ နိယျာနိကဘာဝဝိဘာဝနတ္ထံ အညံ ဗျာက-ရေန္တိ—

၅၆။ “သုက္ကာ သုက္ကေဟိ ဓမ္မေဟိ၊ ဝိတရာဂါ သမာဟိတာ။

ဓာရေတိ အန္တိမံ ဒေဟံ၊ ဇေတွာ မာရံ သဝါဟန”န္တိ—

ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ။

တတ္ထ သုက္ကာတိ သုက္ကာထေရိ အတ္တာနမေဝ ပရံ ဝိယ ဒေသေတိ။ သုက္ကေဟိ ဓမ္မေဟိတိ သုပရိသုဒ္ဓေဟိ လောကုတ္တရဓမ္မေဟိ။ ဝိတရာဂါ သမာဟိတာတိ အဂ္ဂမဂ္ဂေန သဗ္ဗသော ဝိတရာဂါ အရဟတ္တဖလသမာဓိနာ သမာဟိတာ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

သုက္ကာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

7. Selātherīgāthāvaṇṇanā

Natthi nissaraṇaṃ loketi-ādikā Selāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī Haṃsavatīnagare kulagehe nibbattitvā viññutaṃ pattā mātāpitūhi samānajātikassa kulaputtassa dinnā tena saddhiṃ bahūni vassasatāni sukhasaṃvāsaṃ vasitvā tasmim kālāṅkate sayampi addhagatā vayo-anuppattā saṃvegajātā kimkusalagavesinī kālena kālaṃ ārāmena ārāmaṃ vihārena vihāraṃ anuvicarati “samaṇabrāhmaṇānaṃ santike dhammaṃ sossāmi”ti. Sā ekadivasaṃ Satthu Bodhirukkhaṃ upasaṅkamitvā “yadi Buddhō Bhagavā asamo asamasamo appaṭipuggalo, dassetu me ayaṃ bodhi pāṭihāriyaṃ”ti nisīdi. Tassā tathā cittuppādasamanantaram eva bodhi pajjali, sabbasovaṇṇamayā sākha uṭṭhahimsu, sabbā disā virocimsu. Sā taṃ pāṭihāriyaṃ disvā pasannamānasā garucittikāraṃ upaṭṭhapetvā sirasi añjalim paggayha sattarattindivaṃ tattheva nisīdi. Sattame divase uḷāraṃ pūjāsakkāraṃ akāsi. Sā tena puñṇakammena devamanussesu saṃsarantī imasmim Buddhuppāde Āḷavīraṭṭhe Āḷavikassa rañño dhītā hutvā nibbatti, **Selātissā** nāmaṃ ahosi. Āḷavikassa pana rañño dhītāti katvā **Āḷavikā**tipi naṃ voharanti. Sā viññutaṃ pattā Satthari Āḷavakaṃ dametvā tassa hatthe pattacīvaraṃ datvā tena saddhiṃ Āḷavīnagaraṃ upagate dārikā hutvā raññā saddhiṃ Satthu santikaṃ upagantvā dhammaṃ sutvā paṭiladdhasaddhā upāsikā ahosi. Sā aparabhāge sañjātasamvegā bhikkhunīsu pabbajitvā katapubbakiccā vipassanaṃ paṭṭhapetvā saṅkhāre sammasantī upanissayasampannattā paripakkañāṇā nacirasseva arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**¹—

“Nagare Haṃsavatīyā, cārikī āsahaṃ tadā.

Ārāmena ca ārāmaṃ, carāmi kusalatthikā.

Kāḷapakkhamhi divase, addasaṃ bodhimuttamaṃ.

Tattha cittaṃ pasādetvā, bodhimūle nisīdahaṃ.

1. Khu 4. 204 piṭṭhādīsu.

၇-သေလာထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

နတ္ထိ နိဿရဏံ လောကေတိအာဒိကာ သေလာယ ထေရီယာ ဂါထာ။ အယမ္ဗိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ ဟံသဝတိနဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ ပတ္တာ မာတာပိတူဟိ သမာနဇာတိကဿ ကုလပုတ္တဿ ဒိန္နာ တေန သဒ္ဓိံ ဗဟူနိ ဝဿသတာနိ သုခသံဝါသံ ဝသိတွာ တသ္မိံ ကာလကံတေ သယမ္ဗိ အဒ္ဓဂတာ ဝယောအနုပ္ပတ္တာ သံဝေဂဇာတာ ကံကုသလဂဝေသိနိ ကာလေန ကာလံ အာရာမေန အာရာမံ ဝိဟာရေန ဝိဟာရံ အနုဝိစရတိ “သမဏဗြာဟ္မဏာနံ သန္တိကေ ဓမ္မံ သောဿာမီ”တိ။ သာ ဧကဒိဝသံ သတ္ထု ဗောဓိရုက္ခံ ဥပသကံ-မိတွာ “ယဒိ ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ အသမော အသမသမော အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော၊ ဒဿေတု မေ အယံ ဗောဓိ ပါဠိဟာရိယ”န္တိ နိသီဒိ။ တဿာ တထာ စိတ္တုပ္ပါဒသမနန္တရမေဝ ဗောဓိ ပဇ္ဇလိ၊ သဗ္ဗသောဝဏ္ဏမယာ သာခါ ဥဠှဟံသု၊ သဗ္ဗာ ဒိသာ ဝိရောဓိံသု။ သာ တံ ပါဠိဟာရိယံ ဒိသ္မာ ပသန္နမာနသာ ဂရုစိတ္တိကာရံ ဥပဠှပေတွာ သိရသိ အဇ္ဈလိံ ပဂ္ဂယ သတ္တရတ္တိန္ဒြိယံ တတ္ထေဝ နိသီဒိ။ သတ္တမေ ဒိဝသေ ဥဠှာရံ ပူဇာသက္ကာရံ အကာသိ။ သာ တေန ပုည-ကမ္မေန ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ အာဠှဝိရဠှေ အာဠှဝိ-ကဿ ရညော မိတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ **သေလာ**တိဿာ နာမံ အဟောသိ။ အာဠှဝိကဿ ပန ရညော မိတာတိ ကတွာ **အာဠှဝိကာ**တိပိ နံ ဝေါဟရန္တိ။ သာ ဝိညုတံ ပတ္တာ သတ္တရိ အာဠှဝကံ ဒမေတွာ တဿ ဟတ္ထေ ပတ္တစိဝရံ ဒတွာ တေန သဒ္ဓိံ အာဠှဝိနဂရံ ဥပဂတေ ဒါရိကာ ဟုတွာ ရညာ သဒ္ဓိံ သတ္ထု သန္တိကံ ဥပဂန္တူ ဓမ္မံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ ဥပါသိကာ အဟောသိ။ သာ အပရဘာဂေ သဇ္ဇာတသံဝေဂါ ဘိက္ခုနီသု ပဗ္ဗဇိတွာ ကတပုဗ္ဗကိစ္စာ ဝိပဿနံ ပဠှပေတွာ သင်္ခါရေ သမ္မသန္တိ ဥပနိဿယသမ္ပန္နတ္တာ ပရိပက္ခဉာဏာ နစိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ **အပဒါနေ**—

“နဂရေ ဟံသဝတိယာ၊ စာရိကီ အာသဟံ တဒါ။

အာရာမေန စ အာရာမံ၊ စရာမိ ကုသလတ္ထိကာ။

ကာဠှပက္ခမိ ဒိဝသေ၊ အဒ္ဓသံ ဗောဓိမုတ္တမံ။

တတ္ထ စိတ္တံ ပဿာဒေတွာ၊ ဗောဓိမူလေ နိသီဒဟံ။

Garucittam upaṭṭhetvā, sire katvāna añjalim.
 Somanassam pavedetvā, evam cintesi tāvade.
 Yadi Buddho amitaguṇo, asamappaṭipuggalo.
 Dassetu pāṭihīram me, bodhi obhāsatu ayaṁ.
 Saha āvajjite mayham, bodhi pajjali tāvade.
 Sabbasoṇṇamayā āsi, disā sabbā virocati.
 Sattarattindivam tattha, bodhimūle nisīdham.
 Sattame divase patte, dīpapūjam akāsaham.
 Āsanam parivāretvā, pañcadīpāni pajjalum.
 Yāva udeti sūriyo, dīpā me pajjalum tadā.
 Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca.
 Jahitvā mānusaṁ deham, Tāvatisamagacchaham.
 Tattha me sukataṁ byamham, pañcadīpāti vuccati.
 Saṭṭhiyojanamubbedham, timsayojanavittatham.
 Asaṅkhiyāni dīpāni, parivāre jalimsu me.
 Yāvatā devabhavanam, dīpālokena jotati.
 Parammukhā nisīditvā, yadi icchāmi passitum.
 Uddham adho ca tiriyaṁ, sabbam passāmi cakkhunā.
 Yāvatā abhikaṅkhāmi, daṭṭhum sugataduggate.
 Tattha āvaraṇam natthi, rukkhesu pabbatesu vā.
 Asītidevarājūnam, Mahesittamakārayim.
 Satānam cakkavattīnam, Mahesittamakārayim.
 Yam yaṁ yonupapajjāmi, devattam atha mānusaṁ.
 Dīpasatasahassāni, parivāre jalanti me.
 Devalokā cavitvāna, uppajjim mātukucchiyaṁ.
 Mātukucchigatā santī, akkhi me na nimīlati.
 Dīpasatasahassāni, puñṇakammasamaṅgitā.
 Jalanti sūtikāgehe, pañcadīpānidaṁ phalaṁ.

ဂရုစိတ္တံ ဥပဋ္ဌေတွာ၊ သိရေ ကတွာန အဉ္ဇလိံ။
 သောမနဿံ ပဝေဒေတွာ၊ ဧဝံ စိန္တေသိ တာဝဒေ။
 ယဒိ ဗုဒ္ဓေါ အဓိတဂုဏော၊ အသမပ္ပဋိပုဂ္ဂလော။
 ဒဿေတု ပါဋိဟိရံ မေ၊ ဗောဓိ ဩဘာသတု အယံ။
 သဟ အာဝဇ္ဇိတေ မယံ၊ ဗောဓိ ပဇ္ဇလိ တာဝဒေ။
 သဗ္ဗသောဏ္ဏမယာ အာသိ၊ ဒိသာ သဗ္ဗာ ဝိရောစတိ။
 သတ္တရတ္တိန္ဒြိယံ တတ္ထ၊ ဗောဓိမူလေ နိသီဒဟံ။
 သတ္တမေ ဒိဝသေ ပတ္တေ၊ ဒီပပူဇံ အကာသဟံ။
 အာသနံ ပရိဝါရေတွာ၊ ပဉ္စဒီပါနိ ပဇ္ဇလံ။
 ယာဝ ဥဒေတိ သူရိယော၊ ဒီပါ မေ ပဇ္ဇလံ တဒါ။
 တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
 ဇဟိတွာ မာနုသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။
 တတ္ထ မေ သုကတံ ဗျုပ္ပာ၊ ပဉ္စဒီပါတိ ဝုစ္ဆတိ။
 သဋ္ဌိယောဇနမုဗ္ဗေဓိ၊ တိံသယောဇနဝိတ္ထတံ။
 အသဒ္ဓိယာနိ ဒီပါနိ၊ ပရိဝါရေ ဇလိံသု မေ။
 ယာဝတာ ဒေဝဘဝနံ၊ ဒီပါလောကေန ဇောတတိ။
 ပရမ္မုခါ နိသီဒိတွာ၊ ယဒိ ဣစ္ဆာမိ ပဿိတံ။
 ဥဒ္ဓိ အဓော စ တိရိယံ၊ သဗ္ဗံ ပဿာမိ စက္ခုနာ။
 ယာဝတာ အဘိကန္တိမိ၊ ဒဠှံ သုဂတဒုဂ္ဂတေ။
 တတ္ထ အာဝရဏံ နတ္ထိ၊ ရုက္ခေသု ပဗ္ဗတေသု ဝါ။
 အသီတိဒေဝရာဇုနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိံ။
 သတာနံ စက္ကဝတ္တိနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိံ။
 ယံ ယံ ယောနုပပဇ္ဇာမိ၊ ဒေဝတ္တံ အထ မာနုသံ။
 ဒီပသတသဟဿာနိ၊ ပရိဝါရေ ဇလန္တိ မေ။
 ဒေဝလောကာ စဝိတွာန၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ မာတုကုစ္ဆိယံ။
 မာတုကုစ္ဆိဂတာ သန္တိ၊ အက္ခိ မေ န နိမိလတိ။
 ဒီပသတသဟဿာနိ၊ ပုညကမ္မသမာဂီတာ။
 ဇလန္တိ သူတိကာဂေဟေ၊ ပဉ္စဒီပါနိဒံ ဖလံ။

Pacchime bhava sampatte, mānaṣaṃ vinivattayim.
 Ajarāmatam sītibhāvaṃ, nibbānaṃ phassayim aham.
 Jātiyā sattavassāhaṃ, arahattamapāpuṇim.
 Upasampādayi Buddhō, guṇamaññāya Gotamo.
 Maṇḍape rukkhamaṇe vā, suññāgāre vasantiyā.
 Sadā pajjalate dīpaṃ, pañcadīpānidaṃ phalaṃ.
 Dibbacakkhuvisuddhaṃ me, samādhikusalā aham.
 Abhiññāpāramippattā, pañcadīpānidaṃ phalaṃ.
 Sabbavositavosānā, katakiccā anāsavā.
 Pañcadīpā mahāvīra, pāde vandāmi cakkhuma.
 Satasahassito kappe, yaṃ dīpamadadim tadā.
 Duggatim nābhijānāmi, pañcadīpānidaṃ phalaṃ.
 Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanā”ti.

Arahattaṃ pana patvā therī Sāvattthiyaṃ viharantī ekadivasaṃ
 pacchābhattaṃ Sāvattthito nikkhamitvā divāvihāratthāya Andhavanaṃ
 pavisitvā aññatarasmim rukkhamaṇe nisīdi. Atha naṃ māro vivekato
 vicchedetukāmo¹ aññātakarūpena upagantvā—

57. “Natthi nissaraṇaṃ loke, kiṃ vivekena kāhasi.
 Bhuñjāhi² kāmaratiyo, māhu pacchānutāpini”ti—

gāthamāha.

Tassattho—imasmiṃ loke sabbasamāyesupi upaparikkhīyamaṇesu
nissaraṇaṃ nibbānaṃ nāma natthi tesaṃ tesaṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ
 chandaso paṭiññāyamānaṃ vohāramatta³ mevetam, tasmā **kiṃ vivekena**
kāhasi evarūpe sampannaṇaṇaṃ avayāya tithā iminā kāyavivekena kiṃ
 karissasi. Atha kho **bhuñjāhi kāmaratiyo** vatthukāmakilesakāmasannissitā

1. Vicchinditukāmo (Ka), cāvetukāmo (Saṃ 1. 129 piṭṭhe.)

2. Bhuñjassu (Saṃ 1. 129 piṭṭhe.)

3. Vācāvattthumatta (Ka)

ပစ္ဆိမေ ဘဝေ သမ္ပတ္တေ၊ မာနသံ ဝိနိဝတ္တယိ။
 အဇရာမတံ သိတိဘာဝံ၊ နိဗ္ဗာနံ ဖဿယိ အဟံ။
 ဇာတိယာ သတ္တဝသ္မာဟံ၊ အရဟတ္တမပါပုဏိ။
 ဥပသမ္ပာဒယိ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဂုဏမညာယ ဂေါတမော။
 မဏ္ဍပေ ရုက္ခမူလေ ဝါ၊ သုညာဂါရေ ဝသန္တိယာ။
 သဒါ ပဇ္ဇလဟေ ဒိပံ၊ ပဉ္စဒီပါနိဒံ ဖလံ။
 ဒိဗ္ဗစက္ခုရိသုဒ္ဓံ မေ၊ သမာဓိကုသလာ အဟံ။
 အဘိညာပါရမိပ္ပတ္တာ၊ ပဉ္စဒီပါနိဒံ ဖလံ။
 သဗ္ဗဝေါသိတဝေါသာနာ၊ ကတကိစ္စာ အနာသဝါ။
 ပဉ္စဒီပါ မဟာဝီရ၊ ပါဒေ ဝန္တာမိ စက္ခုမ။
 သတသဟသိတော ကပ္ပေ၊ ယံ ဒီပမဒဒိ တဒါ။
 ဒုဂ္ဂတိ နာဘိဇာနာမိ၊ ပဉ္စဒီပါနိဒံ ဖလံ။
 ကိလေသာ ဈာဝိတာ မယံ။ ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ ထေရိ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တိ ဧကဒိဝသံ ပစ္ဆိမဘတ္တံ
 သာဝတ္ထိတော နိက္ခမိတွာ ဒီဝါဝိဟာရတ္ထာယ အန္ဓဝနံ ပဝိသိတွာ အညတရသ္မိ
 ရုက္ခမူလေ နိသီဒိ။ အထ နံ မာရော ဝိဝေကတော ဝိစ္ဆေဒေတုကာမော
 အညာတကရူပေန ဥပဂန္ဓာ—

၅၇။ “နတ္ထိ နိဿရဏံ လောကေ၊ ကိံ ဝိဝေကေန ကာဟသိ။
 ဘုဉ္ဇာဟိ ကာမရတိယော၊ မာဟု ပစ္ဆိမနုတာဝိနိ”တိ—

ဂါထမာဟ။

တဿတ္ထော—ဣမသ္မိ လောကေ သဗ္ဗသမယေသုပိ ဥပပရိက္ခိယမာနေသု
နိဿရဏံ နိဗ္ဗာနံ နာမ နတ္ထိ တေသံ တေသံ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ ဆန္ဒသော
 ပဋိညာယမာနံ ဝေါဟာရမတ္ထိမေဝေတံ၊ တသ္မာ **ကိံ ဝိဝေကေန ကာဟသိ**
 ဝေရူပေ သမ္ပန္နပဌမဝယေ ဌိတာ ဣမိနာ ကာယဝိဝေကေန ကိံ ကရိဿသိ။
 အထ ခေါ **ဘုဉ္ဇာဟိ ကာမရတိယော** ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမသန္တိသိတာ

၁-ဝိစ္ဆိန္နိတုကာမော (က)၊ စာဝေတုကာမော (သံ ၁-၁၂၉-ပိဋကေ။)

၂-ဘုဉ္ဇာယ (သံ ၁-၁၂၉-ပိဋကေ။)

၃-ဝါစာဝတ္ထုမတ္ထ (က)

khiddāratīyo paccanubhohi. Kasmā?¹ **Māhu pacchānutāpinī** “yadattham² brahmacariyaṃ carāmi, tadeva nibbānaṃ natthi, tenevetam nādhigataṃ, kāmabhogā ca parihīnā, anattho vata mayhan”ti pacchā vippaṭisārinī mā ahoṣīti adhippāyo.

Tam sutvā therī “bālo vatāyaṃ māro, yo mama paccakkhabhūtaṃ nibbānaṃ paṭikkhipati. Kāmesu ca maṃ pavāreti, mama khīṇāsavabhāvaṃ na jānāti, handa naṃ tam jānāpetvā tajjessāmī”ti cintetvā—

58. “Sattisūlūpamā kāmā, khandhā’saṃ adhikuṭṭanā.
Yaṃ tvaṃ kāmaratiṃ brūsi, aratī dāni sā mama³.

59. Sabbattha vihatā nandī, tamokkhandho padālito.
Evaṃ jānāhi pāpima, nihato tvamasi antakā”ti—

imaṃ gāthādvayamāha.

Tattha **sattisūlūpamā kāmā**ti kāmā nāma yena adhiṭṭhitā, tassa sattassa vinivijjhanato nisitasatti viya sūlaṃ viya ca⁴ daṭṭhabbā. **Khandhā**ti upādānakkhandhā. **Āsanti** tesaṃ. **Adhikuṭṭanā**ti chindanādhiṭṭhānā, accādānaṭṭhānanti attho. Yato khandhe accādāya sattā kāmehi chejjabhejjaṃ pāpuṇanti. **Yaṃ tvaṃ kāmaratiṃ brūsi, aratī dāni sā mamā**ti pāpima tvaṃ yaṃ kāmaratiṃ ramitabbaṃ sevitabbaṃ katvā vadasi, sā dāni mama niratijātikattā⁵ mīlhasadisā, na tāya mama koci attho atthīti.

Tattha kāraṇamāha “**sabbattha vihatā nandī**”ti-ādinā. Tattha **evaṃ jānāhi**ti “sabbaso pahīnataṇhāvijjā”ti maṃ jānāhi, tato eva balavidhamanavisayātikkaṃmaṇehi **antaka** lāmakācāra māra tvaṃ mayā **nihato** bādhito asi, na panāhaṃ tayā bādhitabbāti attho.

Evaṃ theriyā māro santajjito tatthevantaradhāyī. Therīpi phalasamāpattisukhena Andhavane divasabhāgaṃ vītināmetvā sāyanhe vasanaṭṭhānameva gatā.

Selātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Kasmā yasmā (Ka)

3. Aratī mayha sā ahu (Saṃ 1. 129 piṭṭhe.)

4. Nisitaṭṭhasattisūlā viya (Sī)

2. Nissaraṇattham (Ka)

5. Āratijātikattā (Sī)

ပနီတ]

၇-သေလာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

၆၇

ခိန္နာရတိယော ပစ္စနဘောဟိ။ ကသ္မာ?။ မဟု ပစ္စာနုတာပိနိ “ယဒတ္ထံ၂ မြဟ္မစရိယံ စရာမိ၊ တဒေဝ နိဗ္ဗာနံ နတ္ထိ၊ တေနေဝေတံ နာမိဂတံ၊ ကာမဘောဂါ စ ပရိဟိနာ၊ အနတ္ထော ဝတ မယ”န္တိ ပစ္စာ ဝိပုဋ္ဌိသာရိနိ မာ အဟောသီတိ အဓိပ္ပာယ်ယော။

တံ သုတ္တာ ထေရီ “ဗာလော ဝတာယံ မာရော၊ ယော မမ ပစ္စက္ခဘူတံ နိဗ္ဗာနံ ပဋိက္ခိပတိ။ ကာမေသု စ မံ ပဝါရေတိ၊ မမ ဒိဏာသဝဘာဝံ န ဇာနာတိ၊ ဟန္တ နံ တံ ဇာနာပေတွာ တဇ္ဇေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ—

၅၈။ “သတ္တိသူလူပမာ ကာမာ၊ ခန္ဓာ’သံ အဓိကုဋ္ဌနာ။
ယံ တွံ ကာမရတိံ မြူသိ၊ အရတိ ခါနိ သာ မမာ”။

၅၉။ သဗ္ဗတ္ထ ဝိဟတာ နန္ဒိ၊ တမောက္ခန္ဓော ပဒါလိတော။
ဧဝံ ဇာနာဟိ ပါပိမ၊ နိဟတော တုမသိ အန္တကာ”တိ—

ဇုမံ ဂါထာဒွယမာဟ။

တတ္ထ သတ္တိသူလူပမာ ကာမာတိ ကာမာ နာမ ယေန အဓိပ္ပိတာ၊ တဿ သတ္တဿ ဝိနိဝိဇ္ဇနတော နိသိတသတ္တိ ဝိယ သူလံ ဝိယ စ^၁ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ခန္ဓာတိ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ။ အာသန္တိ တေသံ။ အဓိကုဋ္ဌနာတိ ဆိန္ဒနာမိဋ္ဌာနာ၊ အစွာဒါန-ဋ္ဌာနန္တိ အတ္ထော။ ယတော ခန္ဓေ အစွာဒါယ သတ္တာ ကာမေဟိ ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇံ ပါပုဏန္တိ။ ယံ တွံ ကာမရတိံ မြူသိ၊ အရတိ ခါနိ သာ မမာတိ ပါပိမ တွံ ယံ ကာမရတိံ ရမိတဗ္ဗံ သေဝိတဗ္ဗံ ကက္ခာ ဝဒသိ၊ သာ ဒါနိ မမ နိရတိ-ဇာတိကတ္တာ^၁ မိဋ္ဌသဒိသာ၊ န တာယ မမ ကောစိ အတ္ထော အတ္ထိတိ။

တတ္ထ ကာရဏမာဟ “သဗ္ဗတ္ထ ဝိဟတာ နန္ဒိ”တိအာဒိနာ။ တတ္ထ ဧဝံ ဇာနာဟိတိ “သဗ္ဗသော ပဟိနတဏှာဝိဇ္ဇာ”တိ မံ ဇာနာဟိ၊ တတော ဧဝ ဗလဝိမေခနဝိသယာတိက္ကမနေဟိ အန္တက လာမကာစာရ မာရ တွံ မယာ နိဟတော ဗာမိတော အသိ၊ န ပနာဟံ တယာ ဗာမိတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။

ဧဝံ ထေရိယာ မာရော သန္တဇ္ဇိတော တတ္ထေဝန္တရဓာယိ။ ထေရိပိ ဖလသမာပတ္တိသုခေန အန္တဝနေ ဒိဝသဘာဝံ ဝိတိနာမေတွာ သာယနေ ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂတာ။

သေလာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ကသ္မာ ယသ္မာ (က) ၂-နိဿရဏတ္ထံ (က) ၃-အရတိ မယ သာ အဟု (သံ ၁-၁၂၉-ပိဋ္ဌေ။)
၄-နိသိတဝိတသတ္တိသူလော ဝိယ (သီ) ၅-အာရတိဇာတိကတ္တာ (သီ)

8. Somātherīgāthāvaṇṇanā

Yam tam isīhi pattaḥbanti-ādikā Somāya gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭupanissayam kusalam upacinantī Sikhissa Bhagavato kāle khattiyamahāsālakule nibbattitvā viññutam patvā Aruṇarañño¹ aggamahesī ahosīti sabbam atītavatthu Abhayattheriyā vatthusadisam. Paccuppannavatthu pana ayam therī tattha tattha devamanussesu saṁsaranāti imasmim Buddhuppāde Rājagahe Bimbisārassa rañño purohitassa dhītā hutvā nibbatti, tassā **Somāti** nāmam ahosi. Sā viññutam pattā Satthu Rājagahapavesane paṭiladdhasaddhā upāsikā hutvā aparabhāge sañjātasamvegā bhikkhunīsu pabbajitvā katapubbakiccā vipassanāya kammam karontī na cirasseva saha paṭisambhidāhi arahattam pāpuṇi. Tena vuttam **Apadāne**²—

“Nagare Aruṇavatiyā, Aruṇo nāma khattiyo.

Tassa rañño ahum bhariyā, vāritam vārayāmaham.

Yāvatā -pa- katam Buddhassa sāsanan”ti.

Sabbam Abhayattheriyā apadānasadisam.

Arahattam pana patvā vimuttisukhena Sāvatthiyam viharanti ekadivasam divāvihāratthāya Andhavanam pavisitvā aññatarasmim rukkhamūle nisīdi. Atha nam māro vivekato vicchedetukāmo³ adissamānarūpo upagantvā ākāse ṭhatvā—

60. “Yam tam isīhi pattaḥbanti, ṭhānam durabhisambhavam.

Na tam dvaṅgulapaññāya, sakkā pappotumitthiyā”ti—

imam gāthamāha.

Tassattho—Sīlakkhandhādīnam ekanatṭhena “isī”ti laddhanāmehi Buddhādīhi mahāpaññehi pattaḥbanti, tam aññehi pana **durabhisambhavam** dunnipphādanīyam. Yam tam arahattasaṅkhātam paramassāsaṭṭhānam, na tam dvaṅgulapaññāya nihīnapaññāya itthiyā pāpuṇitum sakkā. Itthiyo hi sattaṭṭhavassakālato paṭṭhāya sabbakālam odanam pacantiyo pakkuthite uduke taṇḍule pakkhipitvā

1. Aruṇavato rañño (Sī)

2. Khu 4. 193 piṭṭhādīsu.

3. Vicchinditukāmo (Ka)

၆၈

ရဲဒွကနိကာယ ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ

[၃-တိက

ဂ-သောမာထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

ယံ တံ ဣသီဟိ ပတ္တဗ္ဗန္တိအာဒိကာ သောမာယ ထေရီယာ ဂါထာ။ အယဗ္ဗိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာဓိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ သိဒ္ဓိဿ ဘဂဝတော ကာလေ ခတ္တိယမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညတံ ပတွာ အရုဏရညော^၁ အဂ္ဂမဟေသီ အဟောသီတိ သဗ္ဗံ အတိတ-ဝတ္ထု အဘယတ္ထေရီယာ^၂ ဝတ္ထုသဒိသံ။ ပစ္စုပ္ပန္တဝတ္ထု ပန အယံ ထေရီ တတ္ထ တတ္ထ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ရာဇဂဟေ ဗိမ္ဗိသာ-ရဿ ရညော ပုရောဟိတဿ ဓိတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿာ သောမာတိ နာမံ အဟောသီ။ သာ ဝိညတံ ပတ္တာ သတ္ထု ရာဇဂဟပဝေသနေ ပဋိလဋ္ဌသဒ္ဓါ ဥပါသိကာ ဟုတွာ အပရဘာဂေ သဗ္ဗာတသံဝေဂါ ဘိက္ခုနီသု ပဗ္ဗဇိတွာ ကတပုဗ္ဗကိစ္စာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေန္တိ န စိရဿေဝ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ **အပဒါနေ**^၂—

“နဂရေ အရုဏဝတိယာ၊ အရုဏော နာမ ခတ္တိယော။

တဿ ရညော အဟံ ဘရိယာ၊ ဝါရိတံ ဝါရယာမဟံ။

ယာဝတာ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ။

သဗ္ဗံ အဘယတ္ထေရီယာ အပဒါနသဒိသံ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ ဝိမုတ္တိသုခေန သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တိ ဧကဒိဝသံ ဒိဝါဝိဟာရတ္တာယ အန္တဝနံ ပဝိသိတွာ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိ။ အထ နံ မာနရာ ဝိဝေကတော ဝိစ္ဆေဒေတုကာမော^၃ အဒိဿမာနရူပေါ ဥပဂန္တော အာကာသေ ဌတွာ—

၆၀။ “ယံ တံ ဣသီဟိ ပတ္တဗ္ဗန္တိ၊ ဌာနံ ဒုရဘိသန္တံ။

န တံ ဒွင်္ဂလပညာယ၊ သက္ကာ ပပ္ပေါတုမိတ္တိယာ”တိ —

ဣမံ ဂါထမာဟ။

တဿတ္ထော—သီလက္ခန္ဓာဒီနံ ဇေနဋ္ဌေန “ဣသီ”တိ လဒ္ဓနာမေဟိ ဗုဒ္ဓါ-ဒီဟိ မဟာပညေဟိ ပတ္တဗ္ဗန္တိ၊ တံ အညေဟိ ပန **ဒုရဘိသန္တံ** ဒုန္နိပ္ပါဒနိယံ။ ယံ တံ အရဟတ္တသင်္ခါတံ ပရမဿာသဌာနံ၊ န တံ ဒွင်္ဂလပညာယ နိဟိနပညာယ ဣတ္ထိယာ ပါပုဏိတုံ သက္ကာ။ ဣတ္ထိယော ဟိ သတ္တဋ္ဌဝဿကာလတော ပဌာယ သဗ္ဗကာလံ ဩဒနံ ပစ္စန္တိယော ပတ္တုထိတေ ဥဒကေ တဏှုလေ ပက္ခိပိတွာ

၁-အရုဏဝတော ရညော (သီ)

၂-ဒု ၄-၁၉၃-ဝိဇ္ဇာဒိသု။

၃-ဝိစ္ဆိန္တိတုကာမော (က)

“ettāvatā odanaṃ pakkan”ti na jānanti, pakkuthiyamāne pana taṇḍule dabbīyā uddharitvā dvīhi aṅgulīhi pīletvā jānanti, tasmā **dvaṅgulipaṇṇāyāti** vuttā.

Taṃ sutvā therī māraṃ apasādentī—

61. “Itthibhāvo no kiṃ kayirā¹, cittaṃhi susamāhite.
Nāṇaṃhi vattamānaṃhi, sammā dhammaṃ vipassato.

62. Sabbattha vihatā nandī, tamokkhandho padālito.
Evaṃ jānāhi pāpima, nihato tvamasi antakā”ti—

itarā dve gāthā abhāsi.

Tattha **itthibhāvo no kiṃ kayirā**ti mātugāmabhāvo amhākaṃ kiṃ kareyya, arahattappattiyā kīdisaṃ vibandhaṃ uppādeyya. **Cittamhi susamāhiteti** citte aggamaggasamādhinā suṭṭhu samāhite. **Nāṇaṃhi vattamānaṃhi**ti tato arahattamaggañāṇe pavattamāne. **Sammā dhammaṃ vipassatoti** catusaccadhammaṃ pariññādividhinā sammadeva passato. Ayaṃ hettha saṅkhepo—pāpima itthī vā hotu puriso vā, aggamagge adhigate arahattaṃ hatthagatamevāti.

Idāni tassa attanā adhigatabhāvaṃ ujukameva dassentī “**sabbattha vihatā nandī**”ti gāthamāha. Sā vuttatthāyeva.

Somātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Tikanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Itthibhāvo kiṃ kayira (Saṃ 1. 130 piṭṭhe.)

နိပါတ်]

ဂ-သောမာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

၆၉

“ကျောဝတာ ဩဒနံ ပက္က”န္တိ န ဇာနန္တိ၊ ပက္ကယိယမာနေ ပန တဏှာလေ ဒဗ္ဗိယာ ဥဒ္ဓရိတွာ ဒွိဟိ အင်္ဂုလိဟိ ပိဋေတွာ ဇာနန္တိ၊ တသ္မာ ဒွင်္ဂုလိ-
ပညာယာတိ ဝုတ္တာ။

တံ သုတွာ ထေရီ မာရံ အပသာဒေန္တိ—

၆၁။ “ဣတ္ထိဘာဝေါ နော ကိံ ကယိရာ၊ စိတ္တံ သုသမာဟိတေ။
ဉာဏံ ဝတ္တမာနံ၊ သမ္မာ ဓမ္မံ ဝိပဿတော။

၆၂။ သဗ္ဗတ္ထ ဝိဟတာ နန္တိ၊ တမောက္ခန္ဓော ပဒါလိတော။
ဧဝံ ဇာနာဟိ ပါပိမ၊ နိဟတော တုမသိ အန္တကာ”တိ—

ဣတရာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **ဣတ္ထိဘာဝေါ နော ကိံ ကယိရာ**တိ မာတုဂါမဘာဝေါ အမှာကံ ကိံ ကရေယျ၊ အရဟတ္တပ္ပတ္တိယာ ကိဒိသံ ဝိဗန္ဓံ ဥပ္ပါဒေယျ။ **စိတ္တံ သုသမာဟိ-**
တေတိ စိတ္တေ အဂ္ဂမဂ္ဂသမာဓိနာ သုဠု သမာဟိတေ။ **ဉာဏံ ဝတ္တမာနံ**တိ တတော အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏေ ပဝတ္တမာနေ။ **သမ္မာ ဓမ္မံ ဝိပဿတော**တိ စတုသစ္စဓမ္မံ ပရိညာဒိဝိမိနာ သမ္ပဒေဝ ပဿတော။ အယံ ဟေတ္ထ သင်္ခေပေါ—
ပါပိမ ဣတ္ထိ ဝါ ဟောတု ပုရိသော ဝါ၊ အဂ္ဂမဂ္ဂေ အဓိဂတေ အရဟတ္တံ ဟတ္တဂတမေဝါတိ။

ဣဒါနိ တဿ အတ္တနာ အဓိဂတဘာဝံ ဥဇုကမေဝ ဒသေန္တိ “**သဗ္ဗတ္ထ ဝိဟတာ နန္တိ**”တိ ဂါထမာဟ။ သာ ဝုတ္တတ္တာယေဝ။

သောမာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

တိကနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

4. Catukkanipāta

1. Bhaddākāpilānītherīgāthāvaṇṇanā

Catukkanipāte **putto Buddhassa dāyādoti-ādikā** Bhaddāya Kāpilāniyā theriyā gāthā. Sā kira Padumuttarassa Bhagavato kāle Haṁsavatīnagare kulagehe nibbattitvā viññutaṁ patvā Satthu santike dhammaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuniṁ pubbenivāsaṁ anussarantīnaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā adhikāraḥkammaṁ katvā sayampi taṁ ṭhānantaraṁ patthetvā yāvajīvaṁ puññāni katvā tato cutā devamanussesu saṁsarantī anuppanne Buddhhe Bārāṇasiyaṁ kulagehe nibbattitvā patikulaṁ gantvā ekadivasaṁ attano nanandāya saddhiṁ kalahaṁ karontī tāya Paccekabuddhassa piṇḍapāte dinne “ayaṁ imassa dānaṁ datvā uḷārasampattiṁ labhissatī”ti Paccekabuddhassa hatthato pattaṁ gahetvā bhattaṁ chaḍḍetvā kalalassa pūretvā adāsi. Mahājano garahi bāle Paccekabuddho te kiṁ aparajjhī”ti. Sā tesaṁ vacanena lajjamānā puna pattaṁ gahetvā kalalaṁ nīharitvā dhovitvā gandhacuṇṇena ubbaṭṭetvā catumadhurassa pūretvā upari āsittena padumagabbhavaṇṇena sappinā vijjotamānaṁ Paccekabuddhassa hatthe ṭhapetvā “yathā ayaṁ piṇḍapāto obhāsajāto, evaṁ obhāsajātaṁ me sarīraṁ hotū”ti patthanaṁ paṭhapesi. Sā tato cavitvā sugatīsuyeva saṁsarantī Kassapabuddhakāle Bārāṇasiyaṁ Mahāvibhavassa seṭṭhino dhītā hutvā nibbatti. Pubbakammaphalena¹ duggandhasarīrā manussehi jigucchitabbā hutvā saṁvegajātā attano ābharāṇehi suvaṇṇiṭṭhakaṁ kāretvā Bhagavato cetiye patitṭhapesi, uppalahatthena ca pūjaṁ akāsi. Tenassā sarīraṁ tasmimyeva bhava sugandhaṁ manoharaṁ jātāṁ. Sā patino piyā manāpā hutvā yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā tato cutā sagge nibbatti. Tatthāpi yāvajīvaṁ dibbasukhaṁ anubhavitvā tato cutā Bārāṇasirañño dhītā hutvā tattha devasampattisadisāṁ sampattiṁ anubhavanti cirakālaṁ Paccekabuddhe upaṭṭhahitvā tesu parinibbutesu saṁvegajātā tāpasapabbajjāya pabbajitvā uyyāne vasantī jhānāni bhāvetvā brahmaloke nibbattitvā tato cutā Sāgalanagare

1. Pubbakammabalena (Ka)

၄-စတုတ္ထနိပါတ

၁-ဘဒ္ဒါကာပိလာနီထေရိဂါထာဝဏ္ဏနာ

စတုတ္ထနိပါတေ **ပုတ္တော ဗုဒ္ဓဿ ဒါယာဒေါ**တိအာဒိကာ ဘဒ္ဒါယ ကာပိ-
လာနိယာ ထေရိယာ ဂါထာ။ သာ ကိရ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ကာလေ
ဟံသဝတီနဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ ပတွာ သတ္တု သန္တိကေ ဓမ္မံ
သုဏန္တိ သတ္တာရံ ဧကံ ဘိက္ခုနီ ပုဗ္ဗေနဝါသံ အနုဿရန္တိနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ
ဒိဿွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ သယမ္ပိ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္တေတွာ ယာဝဇီဝံ ပုညာနိ
ကတွာ တတော စုတာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ အနုပုန္ဓေ ဗုဒ္ဓေ ဗာရာဏ-
သီယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပတိကုလံ ဂန္တော ဧကဒိဝသံ အတ္တနော
နနန္ဒာယ သဗ္ဗိံ ကလဟံ ကရေန္တိ တာယ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဝိဏ္ဏပါတေ ဒိန္ဓေ
“အယံ ဣမဿ ဒါနံ ဒတွာ ဥဋ္ဌာရသမ္ပတ္တိံ လဘိဿတိ”တိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ
ဟတ္ထတော ပတ္တံ ဂဟေတွာ ဘတ္တံ ဆဋ္ဌေတွာ ကလလဿ ပူရေတွာ အဒါသိ။
မဟာဇနော ဂရဟိ “ဗာလေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ တေ ကိံ အပရုဇ္ဈိ”တိ။ သာ
တေသံ ဝစနေန လဇ္ဇမာနာ ပုန ပတ္တံ ဂဟေတွာ ကလလံ နိဟရိတွာ
ဓောဝိတွာ ဂန္ဓစုဏ္ဏေန ဥဗ္ဗဋ္ဌေတွာ စတုမရဓဿ ပူရေတွာ ဥပရိ အာသိတ္တေန
ပဒုမဂဗ္ဘဝဏ္ဏေန သပ္ပိနာ ဝိဇ္ဇောတမာနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ
“ယထာ အယံ ဝိဏ္ဏပါတော ဩဘာသဇာတော၊ ဧဝံ ဩဘာသဇာတံ မေ
သရိရံ ဟောတူ”တိ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ။ သာ တတော စဝိတွာ သုဂတိသုယေဝ
သံသရန္တိ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ဗာရာဏသီယံ မဟာဝိဘဝဿ သေဋ္ဌိနော
ဓိတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ပုဗ္ဗကမ္မဗလေန^၁ ဒုဂ္ဂန္ဓသရိရာ မနုဿေဟိ ဇီဂုစ္ဆိတဗ္ဗာ
ဟုတွာ သံဝေဂဇာတာ အတ္တနော အာဘရဏေဟိ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကံ ကာရေတွာ
ဘဂဝတော စေတိယေ ပတိဋ္ဌပေသိ၊ ဥပ္ပလဟတ္ထေန စ ပူဇံ အကာသိ။
တေနဿာ သရိရံ တသ္မိံယေဝ ဘဝေ သုဂန္ဓံ မနောဟရံ ဇာတံ။ သာ
ပတိနော ဝိယာ မနာပါ ဟုတွာ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ တတော စုတာ
သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တတ္ထာပိ ယာဝဇီဝံ ဒိဗ္ဗသုခံ အနုဘဝိတွာ တတော စုတာ
ဗာရာဏသီရညော ဓိတာ ဟုတွာ တတ္ထ ဒေဝသမ္ပတ္တိသဒိသံ သမ္ပတ္တိံ
အနုဘဝန္တိ စိရကာလံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဥပဋ္ဌဟိတွာ တေသု ပရိနိဗ္ဗုတေသု
သံဝေဂဇာတာ တာပသပဗ္ဗဇာယ ပဗ္ဗဇိတွာ ဥယျာနေ ဝသန္တိ ဈာနာနိ
ဘာဝေတွာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတော စုတာ သာဂလနဂရေ

၁-ပုဗ္ဗကမ္မဗလေန (က)

Kosiyagottassa brāhmaṇakulassa gehe nibbattitvā mahatā parihārena
vaḍḍhitvā vayappattā Mahātitthagāme Pippalikumārassa gehaṃ nītā.
Tasmim pabbajitum nikkhante mahantaṃ bhogakkhandhaṃ mahantañca
ñātiparivaṭṭaṃ pahāya pabbajjatthāya nikkhamitvā pañca vassāni
titthiyārāme pavisitvā aparabhāge Mahāpajāpatigotamiyā santike pabbajjaṃ
upasampadañca labhitvā vipassanaṃ paṭṭhapetvā na cirasseva arahattaṃ
pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**¹—

“Padumuttaro nāma Jino, sabbadhammāna pāragū.

Ito satasahassamhi, kappe uppajji nāyako.

Tadāhu Hamsavatiyaṃ, Videho nāma nāmato.

Seṭṭhī pahūtaratano, tassa jāyā ahosahaṃ.

Kadāci so narādiccaṃ, upecca saparijjano.

Dhammamassosi Buddhassa, sabbadukkhabhayappahaṃ.

Sāvakaṃ dhutavādānaṃ, aggaṃ kittesi nāyako.

Sutvā sattāhikaṃ dānaṃ, datvā Buddhassa tādino.

Nipacca sirasā pāde, taṃ ṭhānamabhipatthayim.

Sa hāsayinganto parisam, tadā hi narapuṅgavo.

Seṭṭhino anukampāya, imā gāthā abhāsatha.

Lacchase patthitaṃ ṭhānaṃ, nibbuto hohi puttaka.

Satasahassito kappe, Okkākakulasambhavo.

Gotamo nāma gottena, Satthā loke bhavissati.

Tassa dhammesu dāyādo, oraso dhammanimmitto.

Kassapo nāma gottena, hessati Satthu sāvako.

Taṃ sutvā mudito hutvā, yāvajīvaṃ tadā Jinaṃ.

Mettacitto paricari, paccayehi vināyakaṃ.

Sāsanaṃ jotayitvāna, so madditvā kutitthiye.

Veneyyaṃ vinayitvā ca, nibbuto so sasāvako.

1. Khu 4. 259 piṭṭhādīsu.

ကောသိယဂေါတ္တဿ ဗြာဟ္မဏကုလဿ ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ မဟတာ ပရိဟာ-
ရေန ဝရိတွာ ဝယပ္ပတ္တာ မဟာတိတ္ထဂါမေ ဝိပ္ပလိကမာရဿ ဂေဟံ နိတာ။
တသ္မိံ ပဗ္ဗဇိတုံ နိက္ခန္ဓေ မဟန္တံ ဘောဂက္ခန္ဓံ မဟန္တန္တ ဉ္ဇတိပရိဝဇ္ဇံ ပဟာယ
ပဗ္ဗဇ္ဇတ္ထာယ နိက္ခမိတွာ ပဉ္စ ဝဿာနိ တိတ္ထိယာရာမေ ပဝိသိတွာ အပရဘာဂေ
မဟာပဇာပတိဂေါတမိယာ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဥပသမ္ပဒန္တ လဘိတွာ ဝိပဿနံ
ပဋ္ဌပေတွာ နစိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ အပဒါနော^၁—

“ပဒုမုတ္တရော နာမ ဇိနော၊ သဗ္ဗဓမ္မာန ပါရဂူ။

ဣတော သတသဟဿမ္ပိ၊ ကပ္ပေ ဥပ္ပဇ္ဇိ နာယကော။

တဒါဟု ဟံသဝတိယံ၊ ဝိဒေဟော နာမ နာမတော။

သေဋ္ဌိ ပဟူတရတနော၊ တဿ ဇာယာ အဟောသဟံ။

ကဒါစိ သော နရဒိန္နံ၊ ဥပေစ္စ သပရိဇ္ဇနော။

ဓမ္မမသောသိ ဗုဒ္ဓဿ၊ သဗ္ဗဒုက္ခဘယပ္ပဟံ။

သာဝကံ ဓုတဝါဒါနံ၊ အဂ္ဂံ ကိတ္တေသိ နာယကော။

သုတွာ သတ္တာဟိကံ ဒါနံ၊ ဒတွာ ဗုဒ္ဓဿ တာဒိနော။

နိပစ္စ သိရသာ ပါဒေ၊ တံ ဌာနမဘိပတ္တယိ။

သ ဟာသယန္တော ပရိသံ၊ တဒါ ဟိ နရပုဂံဝေါ။

သေဋ္ဌိနော အနုကမ္မာယ၊ ဣမာ ဂါထာ အဘာသထ။

လစ္ဆသေ ပတ္တိတံ ဌာနံ၊ နိဗ္ဗုတော ဟောဟိ ပုတ္တက။

သတသဟဿိတော ကပ္ပေ၊ ဩက္ကာကကုလသမ္ဘဝေါ။

ဂေါတမော နာမ ဂေါတ္တေန၊ သတ္တာ လောကေ ဘဝိဿတိ။

တဿ ဓမ္မေသု ဒါယာဒေါ၊ ဩရသော ဓမ္မနိဗ္ဗိတော။

ကဿပေါ နာမ ဂေါတ္တေန၊ ဟေဿတိ သတ္တု သာဝကော။

တံ သုတွာ မုဒိတော ဟုတွာ၊ ယာဝဇိဝံ တဒါ ဇိနံ။

မေတ္တစိတ္တော ပရိစရိ၊ ပစ္စယေဟိ ဝိနာယကံ။

သာသနံ ဇောတယိတွာန၊ သော မဒ္ဒိတွာ ကုတိတ္ထိယေ။

ဝေနေယျံ ဝိနယိတွာ စ၊ နိဗ္ဗုတော သော သသာဝကော။

Nibbute tamhi lokagge, pūjanatthāya Satthuno.
 Ñātimitte samānetvā, saha tehi akārayi.
 Sattayojanikaṃ thūpaṃ, ubbiddhaṃ ratanāmayāṃ.
 Jalantaṃ sataraṃsimva, Sālarājaṃva phullitaṃ.
 Sattasatasahassāni, pātiyo tattha kārayi.
 Naḷaggī viya jotantī, rataneveva sattahi.
 Gandhatelena pūretvā, dīpānujjalayī tahiṃ.
 Pūjanatthāya Mahesissa, sabbabhūtānukampino.
 Sattasatasahassāni, puṇṇakumbhāni kārayi.
 Rataneveva puṇṇāni, pūjanatthāya Mahesino.
 Majjhe aṭṭhaṭṭhakumbhīnaṃ, ussitā kañcanagghiyo.
 Atirocanti vaṇṇena, saradeva divākaro.
 Catudvāresu sobhanti, toraṇā ratanāmayā.
 Ussitā phalakā rammā, sobhanti ratanāmayā.
 Virocanti parikkhittā, avaṭaṃsā sunimmitā.
 Ussitāni paṭākāni, ratanāni virocare.
 Surattaṃ sukataṃ cittaṃ, cetiyaṃ ratanāmayāṃ.
 Atirocati vaṇṇena, sasañjhova divākaro.
 Thūpassa vediyo tisso, haritālena pūrayi.
 Ekaṃ manosilāyekaṃ, añjanena ca ekikaṃ.
 Pūjaṃ etādisaṃ rammaṃ, kāretvā varavādino.
 Adāsi dānaṃ saṃghassa, yāvajīvaṃ yathābalaṃ.
 Sahāva seṭṭhinā tena, tāni puññāni sabbaso.
 Yāvajīvaṃ karitvāna, sahāva sugatiṃ gatā.
 Sampattiyonubhotvāna, devatte atha mānuse.
 Chāyā viya sarīrena, saha teneva saṃsarim.

နိဗ္ဗုတေ တမှိ လောကဂ္ဂေ၊ ပူဇနတ္ထာယ သတ္တုနော။
 ဉ္ဇတိမိတ္တေ သမာနေတွာ၊ သဟ တေဟိ အကာရယိ။
 သတ္တယောဇနိကံ ထူပံ၊ ဥဗ္ဗိဒ္ဓံ ရတနာမယံ။
 ဇလန္တံ သတရံသိဝံ၊ သာလရာဇံ ဖုလ္လိတံ။
 သတ္တသတသဟဿာနိ၊ ပါတိယော တတ္ထ ကာရယိ။
 နဋ္ဌဂ္ဂိ ဝိယ ဇောတန္တိ၊ ရတနေဟေဝ သတ္တဟိ။
 ဂန္ဓတေလေန ပူရေတွာ၊ ဒီပါနုဇ္ဈလယိ တဟိ။
 ပူဇနတ္ထာယ မဟေသိဿ၊ သဗ္ဗဘူတာနုကမ္ပိနော။
 သတ္တသတသဟဿာနိ၊ ပုဏ္ဏကုမ္ဘာနိ ကာရယိ။
 ရတနေဟေဝ ပုဏ္ဏာနိ၊ ပူဇနတ္ထာယ မဟေသိနော။
 မဇ္ဈေ အဋ္ဌဋ္ဌကုမ္ဘိနံ၊ ဥဿိတာ ကဉ္စနုဋ္ဌိယော။
 အတိရောစန္တိ ဝဏ္ဏေန၊ သရဒေဝ ဒိဝါကရော။
 စတုဒ္ဓါရေသု သောဘန္တိ၊ တောရဏာ ရတနာမယာ။
 ဥဿိတာ ဇလကာ ရမ္မာ၊ သောဘန္တိ ရတနာမယာ။
 ဝိရောစန္တိ ပရိက္ခိတ္တာ၊ အဝဋ်သာ သုနိဗ္ဗိတာ။
 ဥဿိတာနိ ပဋ္ဌာကာနိ၊ ရတနာနိ ဝိရောစရေ။
 သုရတ္တံ သုကတံ စိတ္တံ၊ စေတိယံ ရတနာမယံ။
 အတိရောစတိ ဝဏ္ဏေန၊ သသဇ္ဈောဝ ဒိဝါကရော။
 ထူပဿ ဝေဒိယော တိဿော၊ ဟရိတာလေန ပူရယိ။
 ဧကံ မနောသိလာယေကံ၊ အဉ္စနေန စ ဧကိကံ။
 ပူဇံ တောဒိသံ ရမ္မံ၊ ကာရေတွာ ဝရဝါဒိနော။
 အဒါသိ ဒါနံ သံဃဿ၊ ယာဝဇီဝံ ယထာဗလံ။
 သဟာဝ သေဋ္ဌိနာ တေန၊ တာနိ ပုညာနိ သဗ္ဗသော။
 ယာဝဇီဝံ ကရိတွာန၊ သဟာဝ သုဂတိံ ဂတာ။
 သမ္ပတ္တိယောနုဘောတွာန၊ ဒေဝတ္တေ အထ မာနုသေ။
 ဆာယာ ဝိယ သရီရေန၊ သဟ တေနေဝ သံသရိ။

Ekanavutito kappe, Vipassī nāma nāyako.
 Uppajji cārudassano, sabbadhammavipassako.
 Tadāyaṃ Bandhumatiyaṃ, brāhmaṇo sādhusammato.
 Aḍḍho santo guṇenāpi, dhanena ca suduggato.
 Tadāpi tassāhaṃ āsiṃ, brāhmaṇī samacetasā.
 Kadāci so dijavaro, saṅgamesi Mahāmunim.
 Nisinnam janakāyamhi, desentam amataṃ padaṃ.
 Sutvā dhammaṃ pamudito, adāsi ekasāṭakaṃ.
 Ghamekena vatthena, gantvānetam sa ma'bravi.
 Anumoda mahāpuññaṃ, dinnam Buddhassa sāṭakaṃ.
 Tadāhaṃ añjalim katvā, anumodim supīṇitā.
 Sudinno sāṭako sāmī, Buddhasettḥassa tādino.
 Sukhito sajjito hutvā, saṃsaranto bhavābhava.
 Bārāṇasipure ramme, rājā āsi mahīpati.
 Tadā tassa mahesīhaṃ, itthigumbassa uttamā.
 Tassāti dayitā āsiṃ, pubbasnehena bhattuno.
 Piṇḍāya vicarante te, aṭṭha paccekanāyake.
 Disvā pamudito hutvā, datvā piṇḍam mahārahaṃ.
 Puno nimantayitvāna, katvā ratanamaṇḍapaṃ.
 Kammārehi kataṃ pattam, sovaṇṇam vata tattakam.
 Samānetvāna te sabbe, tesam dānamadāsi so.
 Soṇṇāsane pavitṭhānaṃ, pasanno sehi pāṇibhi.
 Tampi dānam saḥādāsim, Kāsirājenahaṃ tadā.
 Punāhaṃ Bārāṇasiyaṃ, jātā Kāsikagāmake.
 Kuṭumbikakule phīte, sukhito so sabhātuko.
 Jeṭṭhassa bhātuno jāyā, ahoṣim supatibbatā.

ကေနဂုတိတော ကပ္ပေ၊ ဝိပဿီ နာမ နာယကော။
 ဥပ္ပဇ္ဇိ စာရဒဿနော၊ သဗ္ဗဓမ္မဝိပဿကော။
 တဒါယံ ဗန္ဓုမတိယံ၊ မြာဟ္မဏော သာဓုသမ္ပတော။
 အဇော သန္တော ဂုဏေနာပိ၊ ဓနေန စ သုဒ္ဓဂ္ဂတော။
 တဒါဝိ တဿာဟံ အာသိ၊ မြာဟ္မဏီ သမစေတသာ။
 ကဒါစိ သော ဒိဇဝရော၊ သင်္ဂမေသိ မဟာမုနိ။
 နိသိန္တံ ဇနကာယမိ၊ ဒေသေန္တံ အမတံ ပဒံ။
 သုတွာ ဓမ္မံ ပမုဒိတော၊ အဒါသိ ကေသာဋ္ဌကံ။
 ဃရမေကေန ဝတ္ထေန၊ ဂန္တနာတံ သ မ'ဗြဝိ။
 အနုမောဒ မဟာပုညံ၊ ဒိန္တံ ဗုဒ္ဓဿ သာဋ္ဌကံ။
 တဒါဟံ အဇ္ဈလိ၊ ကတွာ၊ အနုမောဒိ သုဝိဏိတာ။
 သုဒိန္တော သာဋ္ဌကော သာမိ၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ တာဒိနော။
 သုဒိတော သဇ္ဇိတော ဟုတွာ၊ သံသရန္တော ဘဝါဘဝေ။
 ဗာရာဏသိပုရေ ရမ္မေ၊ ရာဇာ အာသိ မဟိပတိ။
 တဒါ တဿ မဟေသီဟံ၊ ဣတ္ထိဂုဗ္ဗဿ ဥတ္တမာ။
 တဿာတိ ဒယိတာ အာသိ၊ ပုဗ္ဗသ္မေဟေန ဘတ္တုနော။
 ပိဏ္ဍာယ ဝိစရန္တေ တေ၊ အဋ္ဌ ပစ္စေကနာယကေ။
 ဒိဿာ ပမုဒိတော ဟုတွာ၊ ဒတွာ ပိဏ္ဍံ မဟာရဟံ။
 ပုနော နိမန္တယိတွာန၊ ကတွာ ရတနမဏ္ဍပံ။
 ကမ္မာရေဟိ ကတံ ပတ္တံ၊ သောဝဏ္ဏံ ဝတ တတ္တကံ။
 သမာနေတွာန တေ သဗ္ဗေ၊ တေသံ ဒါနမဒါသိ သော။
 သောဏ္ဍာသနေ ပဝိဋ္ဌာနံ၊ ပသန္တော သေဟိ ပါဏိဘိ။
 တမ္ပိ ဒါနံ သဟာဒါသိ၊ ကာသိရာဇေနဟံ တဒါ။
 ပုနာဟံ ဗာရာဏသိယံ၊ ဇာတာ ကာသိကဂါမကေ။
 ကုဠုမ္ပိကကုလေ ဖီတေ၊ သုဒိတော သော သဘာတုကော။
 ဇေဋ္ဌဿ ဘာတုနော ဇာယာ၊ အဟောသိ သုပတိဗ္ဗတာ။

Paccekabuddhaṃ disavāna, kaniyassa mama bhattuno.
 Bhāgannaṃ tassa datvāna, āgate tamhi pāvadiṃ.
 Nābhinandittha so dānaṃ, tato tassa adāsahaṃ.
 Ukhā āniya taṃ annaṃ, puno tasseva so adā.
 Tadannaṃ chaḍḍayitvāna, duṭṭhā Buddhassahaṃ tadā.
 Pattaṃ kalalapuṇṇaṃ taṃ, adāsiṃ tassa tādino.
 Dāne ca gahaṇe ceva, apace padusepi ca.
 Samacittamukhaṃ disvā, tadāhaṃ saṃvijjīṃ bhusaṃ.
 Puno pattaṃ gahetvāna, sodhayitvā sugandhinā.
 Pasannacittā pūretvā, saghataṃ sakkaraṃ adaṃ.
 Yattha yatthūpapajjāmi, surūpā homi dānato.
 Buddhassa apakārena, duggandhā vadanena ca.
 Puna Kassapavīrassa, nidhāyantaṃhi cetiye.
 Sovaṇṇaṃ iṭṭhakaṃ varaṃ, adāsiṃ muditā ahaṃ.
 Catujjātena gandhena, nicayitvā tamiṭṭhakaṃ.
 Muttā duggandhadosamhā, sabbaṅgasusamāgatā.
 Satta pātisahassāni, rataneheva sattahi.
 Kāretvā ghatapūrāni, vaṭṭīni ca sahasaso.
 Pakkhipitvā padīpetvā, ṭhapayim sattaṃpantiyo.
 Pūjanatthaṃ Lokanāthassa, vippasannena cetasa.
 Tadāpi tamhi puññaṃhi, bhāginīyi visesato.
 Puna Kāsīsu sañjāto, Sumittā iti vissuto.
 Tassāhaṃ bhariyā āsiṃ, sukhitā sajjitā piyā.
 Tadā paccekamunino, adāsiṃ ghanaveṭhanaṃ.
 Tassāpi bhāginī āsiṃ, moditvā dānamuttamaṃ.
 Punāpi Kāsiraṭṭhaṃhi, jāto Koliyajātiyā.

ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒိသ္မာန၊ ကနိယဿ မမ ဘတ္တုနော။
 ဘာဂန္တံ တဿ ဒတွာန၊ အာဂတေ တမ္ပိ ပါဝဒိ။
 နာဘိနန္တိတ္ထ သော ဒါနံ၊ တတော တဿ အဒါသဟံ။
 ဥဒါ အာနိယ တံ အန္တံ၊ ပုနော တဿေဝ သော အဒါ။
 တဒန္တံ ဆဇ္ဇယိတွာန၊ ဒုဋ္ဌာ ဗုဒ္ဓဿဟံ တဒါ။
 ပတ္တံ ကလလပုဏ္ဏံ တံ၊ အဒါသိံ တဿ တာဒိနော။
 ဒါနေ စ ဂဟဏေ စေဝ၊ အပစေ ပဒုသေဝိ စ။
 သမစိတ္တမုခံ ဒိသ္မာ၊ တဒါဟံ သံဝိဇိံ ဘုသံ။
 ပုနော ပတ္တံ ဂဟေတွာန၊ သောဓယိတွာ သုဂန္တိနာ။
 ပသန္တစိတ္တာ ပူရေတွာ၊ သဃတံ သက္ကရံ အဒံ။
 ယတ္ထ ယတ္ထူပပဇ္ဇာမိ၊ သုရူပါ ဟောမိ ဒါနတော။
 ဗုဒ္ဓဿ အပကာရေန၊ ဒုဂန္ဓာ ဝဒနေန စ။
 ပုန ကဿပဝီရဿ၊ နိဓာယန္တမ္ပိ စေတိယေ။
 သောဝဏ္ဏံ ဣဋ္ဌကံ ဝရံ၊ အဒါသိံ မုဒိတာ အဟံ။
 စတုဇ္ဇာတေန ဂန္ဓေန၊ နိစယိတွာ တမိဋ္ဌကံ။
 မုတ္တာ ဒုဂန္ဓဒေါသမ္ဘာ၊ သဗ္ဗံသုသမာဂတာ။
 သတ္တ ပါတိသဟဿာနိ၊ ရတနေဟေဝ သတ္တဟိ။
 ကာရေတွာ ဃတပူရာနိ၊ ဝဇ္ဇိနိ စ သဟဿသော။
 ပက္ခိပိတွာ ပဒိပေတွာ၊ ဌပယိံ သတ္တပန္နိယော။
 ပူဇေနတ္ထံ လောကနာထဿ၊ ဝိပုသန္ဓေန စေတသာ။
 တဒါပိ တမ္ပိ ပုညမ္ပိ၊ ဘာဂိနိယိ ဝိသေသတော။
 ပုန ကာသီသု သဇ္ဇာတော၊ သုမိတ္တာ ဣတိ ဝိသုတော။
 တဿာဟံ ဘရိယာ အာသိံ၊ သုဒိတာ သဇ္ဇိတာ ဝိယာ။
 တဒါ ပစ္စေကမုနိနော၊ အဒါသိံ ဃနဝေဌနံ။
 တဿာပိ ဘာဂိနိ အာသိံ၊ မောဒိတွာ ဒါနမုတ္တမံ။
 ပုနာပိ ကာသိရဋ္ဌမ္ပိ၊ ဇာတော ကောလိယဇာတိယာ။

Tadā Koliyaputtānaṃ, satehi saha pañcahi.
 Pañca Paccekabuddhānaṃ, satāni samupaṭṭhahi.
 Temāsaṃ tappayitvāna, adāsi ca ticīvare.
 Jāyā tassa tadā āsiṃ, puññakammapathānugā.
 Tato cuto ahu rājā, Nando nāma mahāyaso.
 Tassāpi mahesī āsiṃ, sabbakāmasamiddhinī.
 Tadā rājā bhavitvāna, Brahmadatto mahīpati.
 Padumavatīputtānaṃ, paccekamuninaṃ tadā.
 Satāni pañcanunāni, yāvajīvaṃ upaṭṭhahim.
 Rājuyyāne nivāsetvā, nibbutāni ca pūjayim.
 Cetiyāni ca kāretvā, pabbajitvā ubho mayam.
 Bhāvetvā appamaññāyo, brahmalokaṃ agamhase.
 Tato cuto Mahātithi, sujāto pipphalāyano.
 Mātā Sumanadevīti, Kosigotto Dijo pitā.
 Ahaṃ Madde janapade, sākalāya puruttame.
 Kappilassa dijassāsiṃ, dhītā mātā Sucīmati.
 Ghanakañcanabimbena, nimminitvāna maṃ pitā.
 Adā Kassapadhīrassa, kāmehi vajjitassamaṃ.
 Kadāci so kāruṇiko, gantvā kammantapekkhako.
 Kākādikhehi khajjante, pāṇe disvāna saṃvijji.
 Gharevāhaṃ tile jāte, disvānātapatāpane.
 Kimī kākehi khajjante, saṃvegamalabhim tadā.
 Tadā so pabbajī dhīro, ahaṃ tamanupabbajim.
 Pañca vassāni nivasim, paribbājavate ahaṃ.
 Yadā pabbajitā āsi, Gotamī Jinaposikā.
 Tadāhaṃ tamupagantvā, Buddhena anusāsītā.

တဒါ ကောလိယပုတ္တာနံ၊ သတေဟိ သဟ ပဉ္စဟိ။
 ပဉ္စ ပစ္ဆေကဗုဒ္ဓါနံ၊ သတာနိ သမုပဋ္ဌဟိ။
 တေမာသံ တပ္ပယိတွာန၊ အဒါသိ စ တိစိဝရေ။
 ဇာယာ တဿ တဒါ အာသိ၊ ပုညကမ္မပထာနုဂါ။
 တတော စုတော အဟု ရာဇာ၊ နန္ဒော နာမ မဟာယသော။
 တဿာပိ မဟေသိ အာသိ၊ သဗ္ဗကာမသိဗ္ဗိနိ။
 တဒါ ရာဇာ ဘဝိတွာန၊ မြဟ္မဒတ္တော မဟိပတိ။
 ပဒုမဝတီပုတ္တာနံ၊ ပစ္ဆေကမုနိနံ တဒါ။
 သတာနိ ပဉ္စနူနာနိ၊ ယာဝဇိဝံ ဥပဋ္ဌဟိ။
 ရာဇုယျာနေ နိဝါသေတွာ၊ နိဗ္ဗုတာနိ စ ပူဇယိ။
 စေတိယာနိ စ ကာရေတွာ၊ ပဗ္ဗဇိတွာ ဥဘော မယံ။
 ဘာဝေတွာ အပ္ပမညာယော၊ မြဟ္မလောကံ အဂမှသေ။
 တတော စုတော မဟာတိတ္ထေ၊ သုဇာတော ပိပ္ပလာယနေ။
 မာတာ သုမနဒေဝီတိ၊ ကောသိဂေါတ္ထော ဒိဇော ပိတာ။
 အဟံ မဒ္ဒေ ဇနပဒေ၊ သာကလာယ ပုရုတ္တမေ။
 ကပ္ပိလဿ ဒိဇဿာသိ၊ စိတာ မာတာ သုစိမတိ။
 ဃနကဉ္စနဗိဓ္ဓေန၊ နိဗ္ဗိနိတွာန မံ ပိတာ။
 အဒါ ကဿပဓိရဿ၊ ကာမေဟိ ဝဇ္ဇိတဿမံ။
 ကဒါစိ သော ကာရုဏိကော၊ ဂန္ဒော ကမ္မန္တပေက္ခကော။
 ကာကာဒိကေဟိ ခဇ္ဇန္တေ၊ ပါဏေ ဒိသ္မာန သံဝိဇိ။
 ဃရေဝါဟံ တိလေ ဇာတေ၊ ဒိသ္မာနာတပတာပနေ။
 ကိမိ ကာကေဟိ ခဇ္ဇန္တေ၊ သံဝေဂမလဘိံ တဒါ။
 တဒါ သော ပဗ္ဗဇိ ဓိရော၊ အဟံ တမနုပဗ္ဗဇိ။
 ပဉ္စ ဝဿာနိ နိဝသိ၊ ပရိဗ္ဗာဇဝတေ အဟံ။
 ယဒါ ပဗ္ဗဇိတာ အာသိ၊ ဂေါတမီ ဇိနပေါသိကာ။
 တဒါဟံ တမုပဂန္တာ၊ ဗုဒ္ဓေန အနုသာသိတာ။

Na cireneva kālena, arahattamapāpuṇim.

Aho kalyāṇamittattam, Kassapassa sirīmato.

Suto Buddhassa dāyādo, Kassapo susamāhito.

Pubbenivāsaṃ yo vedi, saggāpāyañca passati.

Atho jātikkhayaṃ patto, abhiññāvosito Muni.

Etāhi tīhi vijjāhi, tevijjo hoti brāhmaṇo.

Tatheva Bhaddākāpilānī, tevijjā maccuhāyinī.

Dhāreti antimam deham, jivā mārāṃ savāhanam.

Disvā ādīnavam loke, ubho pabbajitā mayam.

Tyamha khīṇāsavā dantā, sītibhūtāṃha nibbutā.

Kilesā jhāpitā mayham -pa- kataṃ Buddhassa sāsanam”ti.

Arahattam pana patvā pubbenivāsañāṇe ciṇṇavasī ahosi. Tattha sātisayam katādhikārattā aparabhāge tam Satthā Jetavane ariyagaṇamajjhe nisinno bhikkhuniyo paṭipāṭiyā ṭhānantaresu ṭhāpento pubbenivāsaṃ anussarantīnam aggaṭṭhāne ṭhāpasi. Sā ekadivasaṃ Mahākassapattherassa guṇābhittavanapubbakam attano katakiccatādivibhāvanamukhena udānam udānentī—

63. “Putto Buddhassa dāyādo, Kassapo susamāhito.

Pubbenivāsaṃ yo’vedi, saggāpāyañca passati.

64. Atho jātikkhayaṃ patto, abhiññāvosito Muni.

Etāhi tīhi vijjāhi, tevijjo hoti brāhmaṇo.

65. Tatheva Bhaddākāpilānī, tevijjā maccuhāyinī.

Dhāreti antimam deham, jivā mārāṃ savāhanam.

66. Disvā ādīnavam loke, ubho pabbajitā mayam.

Tya’ma khīṇāsavā dantā, sītibhūtāṃha nibbutā”ti—

imā gāthā abhāsi.

၇၆

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ

[၄-စတုတ္ထ

န စိရေနော ကာလေန၊ အရဟတ္တမပါပုဏိံ။

အဟော ကလျာဏမိတ္တတ္ထံ၊ ကဿပဿ သိရိမတော။

သုတော ဗုဒ္ဓဿ ဒါယာဒေါ၊ ကဿပေါ သုသမာဟိတော။

ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ယော ဝေဒိ၊ သဂ္ဂါပါယဉ္စ ပဿတိ။

အထော ဇာတိက္ခယံ ပတ္တော၊ အဘိညာဝေါသိတော မုနိ။

တောဟိ တိဟိ ဝိဇ္ဇာဟိ၊ တေဝိဇ္ဇော ဟောတိ မြာဟ္မဏော။

တထေဝ ဘဒ္ဒါကာပိလာနိ၊ တေဝိဇ္ဇော မစ္စဟာယိနိ။

ဓာရေတိ အန္တိမံ ဒေဟံ၊ ဇေတွာ မာရံ သဝါဟနံ။

ဒိဿွာ အာဒိနဝံ လောကေ၊ ဥဘော ပဗ္ဗဇိတာ မယံ။

တျမှ ခိဏာသဝါ ဒန္တာ၊ သီတိဘူတာမှ နိဗ္ဗတာ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉ္စဏေ စိဏ္ဏဝသီ အဟောသိ။ တတ္ထ သာတိသယံ ကတာမိကာရတ္တာ အပရဘာဂေ တံ သတ္တာ ဇေတဝနေ အရိယ-ဂဏမဇ္ဈေ နိသိန္နော ဘိက္ခုနိယော ပဋိပါဒိယာ ဌာနန္တရေသု ဌပေန္တော ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရန္တိနံ အဂ္ဂဌာနေ ဌပေသိ။ သာ ဧကဒိဝသံ မဟာ-ကဿပတ္ထေရဿ ဂုဏဘိတ္တဝနပုဗ္ဗကံ အတ္တနော ကတကိစ္စတာဒိဝိဘာဝန-မုခေန ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တိ—

၆၃။ “ပုတ္တော ဗုဒ္ဓဿ ဒါယာဒေါ၊ ကဿပေါ သုသမာဟိတော။

ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ယော’ဝေဒိ၊ သဂ္ဂါပါယဉ္စ ပဿတိ။

၆၄။ အထော ဇာတိက္ခယံ ပတ္တော၊ အဘိညာဝေါသိတော မုနိ။

တောဟိ တိဟိ ဝိဇ္ဇာဟိ၊ တေဝိဇ္ဇော ဟောတိ မြာဟ္မဏော။

၆၅။ တထေဝ ဘဒ္ဒါကာပိလာနိ၊ တေဝိဇ္ဇော မစ္စဟာယိနိ။

ဓာရေတိ အန္တိမံ ဒေဟံ၊ ဇေတွာ မာရံ သဝါဟနံ။

၆၆။ ဒိဿွာ အာဒိနဝံ လောကေ၊ ဥဘော ပဗ္ဗဇိတာ မယံ။

တျမှ ခိဏာသဝါ ဒန္တာ၊ သီတိဘူတာမှ နိဗ္ဗတာ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

Tattha **putto Buddhassa dāyādoti** Buddhānubuddhabhāvato
Sammāsambuddhassa anujātasuto tato eva tassa dāyabhūtassa
navalokuttaradhammassa ādānena dāyādo Kassapo¹ lokiyalokuttarehi
samādhīhi suṭṭhu samāhitacittatāya **susamāhito. Pubbenivāsaṃ yo'vedīti** yo
Mahākassapatthero pubbenivāsaṃ attano paresaṇca
nivutthakkhandhasantānaṃ pubbenivāsānussatiñāṇena pākaṭaṃ katvā avedi
aññāsi paṭivijjhi. **Saggāpāyaṇca passatīti** chabbīsasidevalokabhedam saggam
catubbidham apāyaṇca dibbacakkhunā hatthatale āmalakam viya passati.

Atho jātikkhayaṃ pattoti tato param jātikkhayaṣaṅkhātāṃ arahattaṃ
patto. **Abhiññāya** abhivisittḥena² ñāṇena abhiññeyyaṃ dhammaṃ
abhiññānitvā pariññeyyaṃ parijānitvā pahātabbaṃ pahāya sacchikātabbaṃ
sacchikatvā **vosito** niṭṭhaṃ patto katakicco. Āsavakkhayaapaññāsaṅkhātāṃ
monaṃ pattattā **Muni**.

Tatheva Bhaddākāpilānīti yathā Mahākassapo etāhi yathāvuttāhi tīhi
vijjāhi tevijjo maccuhāyī ca, tatheva Bhaddākāpilānī tevijjā maccuhāyiniṭi.
Tato eva **dhāreti antimam deham, jetvā maram savāhananti** attānameva
param viya katvā dasseti.

Idāni yathā therassa paṭipatti ādimajjhāpariyosānakalyāṇā, evaṃ
mamapīti dassenti “**disvā ādinavan**”ti osānagāthamāha. Tattha **tya'mha**
khīṇāsavā dantāti te mayaṃ Mahākassapatthero ahaṇca uttamaṇa damena³
dantā sabbaso khīṇāsavā ca amha. **Sītibhūtāma nibbutāti** tato eva
kilesapariḷāhābhāvato sītibhūtā sa-upādisesāya nibbānadhātuyā nibbutā ca
amha bhavāmāti attho.

Bhaddākāpilānītherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Catukkanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Kassapagotto (I, Ka)

2. Abhivisuddhena (Ka)

3. Damathena (Si)

တတ္ထ ပုတ္တော ပုဗ္ဗဿ ဒါယာဒေါတိ ပုဗ္ဗါနုပုဗ္ဗဘာဝတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ
အနုဇာတသုတော တတော ဧဝံ တဿ ဒါယဘူတဿ နဝလောကုတ္တရဓမ္မဿ
အာဒါနေန ဒါယာဒေါ ကဿပေါ^၁ လောကီယလောကုတ္တရေဟိ သမာဓိဟိ
သုဠု သမာဟိတစိတ္တတာယ သုသမာဟိတော။ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ယော'ဝေဒိတိ
ယော မဟာကဿပတ္ထေရော ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အတ္တနော ပရေသဉ္စ နိဝုတ္တက္ခန္ဓ-
သန္တာနံ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿဘိညဇဏန ပါကဋံ ကဘ္ဘာ အဝေဒိ အညာသိ
ပဋိဝိဇ္ဈိ။ သဂ္ဂါပါယဉ္စ ပဿတိတိ ဆဗ္ဗိသဘိဒဝလောကဘေဒံ သဂ္ဂံ စတုဗ္ဗိဓံ
အပါယဉ္စ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဟတ္ထတလေ အာမလကံ ဝိယ ပဿတိ။

အထော ဇာတိက္ခယံ ပုတ္တောဘိ တတော ပရံ ဇာတိက္ခယသင်္ခါတံ အရဟတ္တံ
ပုတ္တော။ အဘိညာယ အဘိဝိသိဋ္ဌေန^၂ ဉာဏေန အဘိညေယျံ ဓမ္မံ အဘိဇာနိတွာ
ပရိညေယျံ ပရိဇာနိတွာ ပဟာတဗ္ဗံ ပဟာယ သန္တိကာတဗ္ဗံ သန္တိကတွာ
ဝေါသိတော နိဋ္ဌံ ပုတ္တော ကတကိစ္စော။ အာသဝက္ခယပညာသင်္ခါတံ မောနံ
ပတ္တတ္တာ ဗုဒ္ဓိ။

တထေဝ ဘဒ္ဒါကာပိလာနီတိ ယထာ မဟာကဿပေါ ဧတာဟိ ယထာ-
ဝုတ္တာဟိ တိဟိ ဝိဇ္ဇာဟိ တေဝိဇ္ဇော မစ္စုဟာယိ စ၊ တထေဝ ဘဒ္ဒါ-
ကာပိလာနီ တေဝိဇ္ဇော မစ္စုဟာယိနိတိ။ တတော ဧဝံ ဇာရေတိ အန္တိမံ ဒေဟံ၊
ဇေတွာ မာရံ သဝါဟနန္တိ အတ္တာနမေဝ ပရံ ဝိယ ကတွာ ဒဿေတိ။

ဣဒါနိ ယထာ ထေရဿ ပဋိပတ္တိ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနကလျာဏာ၊ ဧဝံ
မမဝိတိ ဒဿေန္တိ “ဒိသ္ဗာ အာဒိနဝံ”န္တိ ဩသာနဂါထမာဟ။ တတ္ထ ဘျ'မှ
ဒိဏာသဝါ ဒန္တာတိ တေ မယံ မဟာကဿပတ္ထေရော အဟဉ္စ ဥတ္တမေန
ဒမေန^၃ ဒန္တာ သဗ္ဗသော ဒိဏာသဝါ စ အမှ။ သီတိဘူတာမှ နိဗ္ဗုတာတိ
တတော ဧဝံ ကိလေသပရိဋ္ဌာဟာဘာဝတော သီတိဘူတာ သဥပါဒိသေသာယ
နိဗ္ဗာနဓာတုယာ နိဗ္ဗုတာ စ အမှ ဘဝါမာတိ အတ္ထော။

ဘဒ္ဒါကာပိလာနီထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

စတုတ္ထနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

5. Pañcakanipāta

1. Aññatarātherīgāthāvaṇṇanā

Pañcakanipāte paṇṇavīsati vassānīti-ādikā Aññatarāya theriyā gāthā.
Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ
kusalaṃ upacinantī imasmiṃ Buddhuppāde Devadahanagare
Mahāpajāpatigotamiyā dhātī hutvā vaḍḍhesi. Nāmagottato pana apaññātā¹
ahosi. Sā Mahāpajāpatigotamiyā pabbajitakāle sayampi pabbajitvā
pañcavīsati saṃvaccharāṇi kāmārāgena upaddutā accharāsaṅghātamattampi
kālaṃ cittaṅgataṃ alabhantī bāhā paggayha kandamānā
Dhammadinnātheriyā santike dhammaṃ sutvā kāmehi vinivattitamānasā
kammaṭṭhānaṃ gahetvā bhāvanamanuyuñjantī nacirasseva chaḷabhiññā
hutvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā udānavasena—

67. “Paṇṇavīsati vassāni, yato pabbajitā ahaṃ.
Nā’ccharāsaṅghātamattampi, cittassūpasama’jjhagaṃ.
68. Aladdhā cetaso santim, kāmārāgena’vassutā.
Bāhā paggayha kandantī, vihāraṃ pāvisim ahaṃ.
69. Sā bhikkhunim upāgacchim, yā me saddhāyikā ahu.
Sā me dhammadesesi, khandhāyatanadhātuyo.
70. Tassā dhammaṃ suṇitvāna, ekamante upāvisim.
Pubbenivāsaṃ jānāmi, dibbacakkhu visodhitam.
71. Cetopariccañāṇaṇca, sotadhātu visodhitā.
Iddhīpi me sacchikatā, patto me āsavakkhaya.
Chaḷabhiññā sacchikatā, kataṃ Buddhassa sāsanaṃ”ti—

imā gāthā abhāsi.

1. Aññātā (Sī)

၅-ပဉ္စကနိပါတ်

၁-အညတရာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

ပဉ္စကနိပါတေ ပဏ္ဏဝီသတိ ဝဿာနိတိအာဒိကာ အညတရာယ ထေရီယာ
ဂါထာ။ အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပ-
နိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဒေဝဒဟနဂရေ မဟာပဇာပတိ-
ဂေါတမိယာ ဓာတိ ဟုတွာ ဝဇေသိ။ နာမဂေါတ္တတော ပန အပညာတာ^၁
အဟောသိ။ သာ မဟာပဇာပတိဂေါတမိယာ ပဗ္ဗဇိတကာလေ သယမ္ပိ
ပဗ္ဗဇိတွာ ပဉ္စဝီသတိ သံဝစ္ဆရာနိ ကာမရာဂေန ဥပဗ္ဗုတာ အတ္ထရာသင်္ခာတမတ္တမ္ပိ
ကာလံ စိတ္တေကဂ္ဂတံ အလဘန္တိ ဗာဟာ ပဂ္ဂယု ကန္တမာနာ ဓမ္မဒိန္နာထေရီယာ
သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ ကာမေဟိ ဝိနိဝတ္တိတမာနသာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ
ဘာဝနမနုယုန္တိ နစိရဿေဝ ဆဋ္ဌဘိညာ ဟုတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ^၂
ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝေသန—

၆၇။ “ပဏ္ဏဝီသတိ ဝဿာနိ၊ ယတော ပဗ္ဗဇိတာ အဟံ။
နာ’တ္ထရာသင်္ခာတမတ္တမ္ပိ၊ စိတ္တသုပသမ’ဇ္ဈဂံ။

၆၈။ အလဒ္ဓါ စေတသော သန္တိံ၊ ကာမရာဂေန’ဝဿုတာ။
ဗာဟာ ပဂ္ဂယု ကန္တန္တိ၊ ဝိဟာရံ ပါဝိသိံ အဟံ။

၆၉။ သာ ဘိက္ခုနိံ ဥပါဂစ္ဆိံ၊ ယာ မေ သဒ္ဓါယိကာ အဟု။
သာ မေ ဓမ္မဒေသေသိ၊ ခန္ဓာယတနဓာတုယော။

၇၀။ တဿာ ဓမ္မံ သုဏိတွာန၊ ဧကမန္တေ ဥပါဝိသိံ။
ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဇာနာမိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောမိတံ။

၇၁။ စေတောပရိစ္စညဏဉ္စ၊ သောတဓာတု ဝိသောမိတာ။
ဣဒ္ဓိဝိ မေ သန္တိကတာ၊ ပတ္တော မေ အာသဝက္ခယော။
ဆဋ္ဌဘိညာ သန္တိကတာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

၁-အညာတာ (သိ)

Tattha **nā’ccharāsaṅghātamattampī**ti accharāghaṭitamattampi khaṇaṃ aṅguliphoṭana¹ mattampi kālanti attho. **Cittassūpasama’jjhaganti** cittassa upasamaṃ cittekaggaṃ na ajjhaganti yojanā, na paṭilabhinti attho.

Kāmarāgena’vassutāti kāmagaṇasaṅkhātesu vatthukāmesu dalhatarābhinivesitāya bahalena chandarāgena tintacittā.

Bhikkhuninti Dhammadinnattheriṃ sandhāya vadati.

Cetopariccañāṇaṇcāti cetopariyañāṇaṇca visodhitanti sambandho, adhigatanti attho. Sesam vuttanayameva.

Aññatarātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Vimalātherīgāthāvaṇṇanā

Mattā vaṇṇena rūpenāti-ādikā Vimalāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭupanissayaṃ kusalaṃ upacinitvā imasmim Buddhuppāde Vesāliyaṃ aññatarāya rūpūpajīvinīyā itthiyā dhītā hutvā nibbatti, **Vimalātissā** nāmaṃ ahosi. Sā vayappattā tatheva jīvikam² kappentī ekadivasam āyasmantaṃ Mahāmoggallānaṃ Vesāliyaṃ piṇḍāya carantaṃ disvā paṭibaddhacittā hutvā therassa vasanaṭṭhānaṃ gantvā theram uddissa palobhanakammaṃ kātuṃ ārabhi. “Titthiyehi uyyojitā tathā akāsi”ti keci vadanti. Thero tassā asubhavibhāvana³ mukhena santajjanaṃ katvā ovādamadāsi. Tam heṭṭhā theragāthāya⁴ āgatameva, tathā pana therena ovāde dinne sā saṃvegajātā hirottappaṃ paccupaṭṭhapetvā sāsane paṭiladdhasaddhā upāsikā hutvā aparabhāge bhikkhunīsu pabbajitvā ghaṭentī vāyamantī hetusampannatāya nacirasseva arahattaṃ patvā attano paṭipattim paccavekkhitvā udānavasena—

72. “Mattā vaṇṇena rūpena, sobhaggena yasena ca.
Yobbanena cupatthaddhā, aññāsamatimaññiham.

1. Phoṭhana... (Sī, I)

2. Tatheva ducintitaṃ (Ka)

3. Sarīrasabhāvavibhāvanā... (Sī)

4. Therakathāya (Sī)

၂-ဝိမလာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

၇၉

တတ္ထ နာ’စ္ဆရသင်္ခာတမတ္တပီတိ အစ္ဆရသင်္ခာတမတ္တပီ ခဏံ အင်္ဂုလိဖော-
ဇန’မတ္တပီကာလန္တိ အတ္ထော။ ဖိတ္တသုပသမ’ဇ္ဈာန္တိ ဖိတ္တဿ ဥပသမံ ဖိတ္တကဂ္ဂံ
န အဇ္ဈာန္တိ ယောဇနာ၊ န ပဋိလဘိန္တိ အတ္ထော။

ကာမရာဂေန’ဝသုတာတိ ကာမဂုဏသင်္ခါတေသု ဝတ္ထုကာမေသုဒဋ္ဌတရာ-
ဘိနိဝေသိတာယ ဗဟလေန ဆန္ဒရာဂေန တိန္တဖိတ္တာ။

ဘိက္ခုနီန္တိ ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရိ’ သန္ဓာယ ဝဒတိ။

စေတောပရိစ္စဉာဏန္တာတိ စေတောပရိယဉာဏန္တ ဝိသောမိတန္တိ သမ္ပန္နော၊
အမိဂတန္တိ အတ္ထော။ သေသံ ဂုတ္တနယမေဝ။

အညတရာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၂-ဝိမလာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

မတ္တာ ဝဏ္ဏေန ရူပေနာတိ အာဒိကာ ဝိမလာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ
ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇုပနိဿယံ ကုသလံ
ဥပစိနိတွာ ဣမသ္မိ’ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဝေသာလိယံ အညတရာယ ရူပပဇိဝိနိယာ
ဣတ္ထိယာ မိတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဝိမလာတိဿာ နာမံ အဟောသိ။ သာ
ဝယပ္ပတ္တာ တထေဝ ဇီဝိကံ၊ ကပ္ပေန္တိ ကေဒိဝသံ အာယသ္မန္တံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ
ဝေသာလိယံ ပိဏ္ဍာယ စရန္တံ ဒိသ္မာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ ဟုတွာ ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ
ဂန္ဓာ ထေရံ ဥဒ္ဓိဿ ပလောဘနကမ္မံ ကာတုံ အာရဘိ။ “တိတ္ထိယေဟိ
ဥယျောဇိတာ တထာ အကာသိ”တိ ကေမိ ဝဒန္တိ။ ထေရော တဿာ အသုဘ-
ဝိဘာဝန’မုခေန သန္တဇ္ဇနံ ကတွာ ဩဝါဒမဒါသိ။ တံ ဟေဋ္ဌာ ထေရ-
ဂါထာယ’ အာဂတမေဝ၊ တထာ ပန ထေရေန ဩဝါဒေ ဒိန္နေ သာ သံဝေဂ-
ဇာတာ ဟိရောတ္တပုံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ သာသနေ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ ဥပါသိကာ ဟုတွာ
အပရဘာဂေ ဘိက္ခုနီသု ပဗ္ဗဇိတွာ ဃဇ္ဇေန္တိ ဝါယမန္တိ ဟေတုသမ္ပန္နတာယ
နစိရသေဝ အရဟတ္တံ ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိ’ ပစ္စဝေက္ခိတွာ
ဥဒါနဝသေန—

၇၂။ “မတ္တာ ဝဏ္ဏေန ရူပေန၊ သောဘဂ္ဂေန ယသေန စ။
ယောဗ္ဗနေန ဂုပတ္တဒ္ဓါ၊ အညာသမတိမညိဟံ။

၁-ဖောဋ္ဌန....(သီ၊ ဣ)

၂-တထေဝ ဒုစိန္တိတံ (က)

၃-သရိရသဘာဝဝိဘာဝနာ....(သီ)

၄-ထေရကထာယ (သီ)

73. Vibhūsetvā imam kāyam, sucittam bālalāpanam.
Aṭṭhāsim vesidvāramhi, luddo pāsamivo’ḍḍiya.

74. Piḷandhanam vidamśentī, guyham pakāsikam bahum.
Akāsim vividham māyam, ujjhagghantī bahum janam.

75. Sā’jja piṇḍam caritvāna, muṇḍa saṃghāṭipārutā.
Nisinnā rukkhāmūlamhi, avitakkassa lābhini.

76. Sabbe yogā samucchinnā, ye dibbā ye ca mānusa.
Khepetvā āsave sabbe, sītibhūtāmi nibbutā”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **mattā vaṇṇena rūpenāti** guṇavaṇṇena ceva rūpasampattiyā ca. **Sobhaggenāti** subhagabhāvena. **Yasenāti** parivārasampattiyā. **Mattā** vaṇṇamadarūpamadasobhaggamadaparivāramadavasena madam āpannāti attho. **Yobbanena cupatthaddhāti** yobbanamadena uparūpari thaddhā yobbananimittena ahaṅkārena upatthaddhacittā anupasantamānasā. **Aññāsamatimaññihanti** aññā itthiyo attano vaṇṇādiguṇehi sabbathāpi atikkamitvā maññim aham. Aññāsam vā itthinam vaṇṇādiguṇe atimaññim atikkamitvā maññim avamānam akāsim.

Vibhūsitvā imam kāyam, sucittam bālalāpananti imam nānāvidha-asucibharitam jeguccham aham mamāti bālānam lāpanato vācanato bālalāpanam mama kāyam chavirāgakaraṇakesatṭhapanādinā sucittam vatthābharāṇehi vibhūsitvā sumaṇḍitapasāditaṃ katvā. **Aṭṭhāsim vesidvāramhi, luddo pāsamivo’ḍḍiyāti** migaluddo viya migānam bandhanatthāya daṇḍavākuraḍimigapāsam mārassa pāsabhūtam yathāvuttam mama kāyam vesidvāramhi vesiyā gharadvāre oḍḍiyitvā aṭṭhāsim.

Piḷandhanam vidamśentī, guyham pakāsikam bahunti ūrujaghanathana¹ dassanādikam guyhañceva pādajāṇusirādikam² pakāsañcāti guyham pakāsikañca bahum nānappakāram piḷandhanam ābharaṇam dassenti. **Akāsim vividham māyam, ujjhagghantī**

1. Urujaṅghathana (Ka)

2. Pādajālanupurādikam (St)

၇၃။ ဝိဘူသေတွာ ဣမံ ကာယံ၊ သုစိတ္တံ ဗာလလာပနံ။
အဋ္ဌာသိံ ဝေသိဒ္ဓါရမ္ပိ၊ လုဒ္ဓေါ ပါသမိဝေါ’ဋ္ဌိယ။

၇၄။ ပိဋန္ဒနံ ဝိဒံသေန္တိ၊ ဂုယံ ပကာသိကံ ဗဟုံ။
အကာသိံ ဝိဝိဓံ မာယံ၊ ဥဇ္ဈန္တိ ဗဟုံ ဇနံ။

၇၅။ သာ’ဇ္ဇ ပိဏ္ဍံ စရိတွာန၊ မုဏ္ဍာ သံဃာဋီပါရုတာ။
နိသိန္နာ ရုက္ခမူလမ္ပိ၊ အဝိတက္ကဿ လာဘိနီ။

၇၆။ သဗ္ဗေ ယောဂါ သမုဇ္ဈန္တာ၊ ယေ ဒိဗ္ဗာ ယေ စ မာနုသာ။
ခေပေတွာ အာသဝေ သဗ္ဗေ၊ သီတိဘူတာမ္ပိ နိဗ္ဗတာ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ မတ္တာ ဝဏ္ဏေန ရူပေနာတိ ဂုဏဝဏ္ဏေန စေဝ ရူပသမ္ပတ္တိယာ စ။ သောဘဂ္ဂေနာတိ သုဘဂဘာဝေန။ ယသေနာတိ ပရိဝါရသမ္ပတ္တိယာ။ မတ္တာ ဝဏ္ဏမဒရူပမဒသောဘဂ္ဂမဒပရိဝါရမဒဝသေန မဒံ အာပန္နာတိ အတ္ထော။ ယောဗ္ဗနေန ဂုပတ္တိဒ္ဓါတိ ယောဗ္ဗနမဒေန ဥပရူပရိ ထဒ္ဓါ ယောဗ္ဗနနိမိတ္တေန အဟင်္ကာရေန ဥပတ္တိဒ္ဓမိတ္တာ အနုပသန္တမာနသာ။ အညာသမတိမညိဟန္တိ အညာ ဣတ္ထိယော အတ္တနော ဝဏ္ဏာဒိဂုဏေဟိ သဗ္ဗထာပိ အတိက္ကမိတွာ မညိံ အဟံ။ အညာသံ ဝါ ဣတ္ထိနံ ဝဏ္ဏာဒိဂုဏေ အတိမညိံ အတိက္ကမိတွာ အမညိံ အဝမာနံ အကာသိံ။

ဝိဘူသိတွာ ဣမံ ကာယံ၊ သုစိတ္တံ ဗာလလာပနန္တိ ဣမံ နာနာဝိဓေသုစိ-
ဘရိတံ ဇေရုန္တိ အဟံ မမာတိ ဗာလာနံ လာပနတော ဝါစနတော
ဗာလလာပနံ မမ ကာယံ ဆဝိရာဂကရဏကေသဋ္ဌပနာဒိနာ သုစိတ္တံ ဝတ္ထာ-
ဘရဏေဟိ ဝိဘူသိတွာ သုမဏ္ဍိတပသာဒိတံ ကတွာ။ အဋ္ဌာသိံ ဝေသိဒ္ဓါရမ္ပိ၊
လုဒ္ဓေါ ပါသမိဝေါ’ဋ္ဌိယာတိ မိဂလုဒ္ဓေါ ဝိယ မိဂါနံ ဗန္ဓနတ္ထာယ ဒဏ္ဍ-
ဝါကုရာဒိမိဂပါသံ မာရဿ ပါသဘူတံ ယထာဂုတ္တံ မမ ကာယံ ဝေသိဒ္ဓါရမ္ပိ
ဝေသိယာ ဃရဒ္ဓါရေ ဩဒ္ဓိယိတွာ အဋ္ဌာသိံ။

ပိဋန္ဒနံ ဝိဒံသေန္တိ၊ ဂုယံ ပကာသိကံ ဗဟုံ ဤဇုဇုနထန ဝိသယနာဒိကံ
ဂုယုဇ္ဇေဝ ပါဒဇာဏသိရာဒိကံ^၂ ပကာသဇ္ဇာတိ ဂုယံ ပကာသိကဉ္စ ဗဟုံ
နာနပ္ပကာရံ ပိဋန္ဒနံ အဘရဏံ ဒသေန္တိ။ အကာသိံ ဝိဝိဓံ မာယံ၊ ဥဇ္ဈန္တိ

bahuṃ jananti yobbanamadamattam bahuṃ bālayanam vippalambhetum
hasantī gandhamālāvattthābharaṇādīhi sarīrasabhāvapaṭicchādanena
hasavilāsabhāvādīhi¹ tehi ca vividham nānappakāram vañcanam akāsim.

Sā'jja piṇḍam caritvāna -pa- avitakkassa lābhiniṭi sā aham evam
pamādavihārinī samānā ajja idāni ayyassa Mahāmoggallānattherassa ovāde
ṭhatvā sāsane pabbajitvā muṇḍā saṃghāṭipārutā hutvā piṇḍam caritvāna
bhikkhāhāram bhuñjitvā nisinnā rukkhāmūlamhi rukkhāmūle vivittāsane
nisinnā dutiyajjhānapādakassa aggaphalassa adhigamena avitakkassa lābhini
amhīti yojanā.

Sabbe yogāti kāmāyogādayo cattāropi yogā. Samucchinnaṭi
paṭhamamaggādinā yathārahaṃ sammadeva ucchinnaṭi pahīnā. Sesam
vuttanayameva.

Vimalātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Sīhātherīgāthāvaṇṇanā

Ayoniso manasikārāti-ādikā Sīhāya theriyā gāthā. Ayampi
purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhavē vivaṭṭupānissayam kusalam
upacinitvā imasmiṃ Buddhuppāde Vesāliyam Sīhasenāpatino bhaginiyā
dhītā hutvā nibbatti, tassā “mātulassa nāmaṃ karomā”ti² Sīhāti nāmaṃ
akāmsu. Sā viññutaṃ patvā ekadivasam Satthārā Sīhassa senāpatino dhamme
desiyamāne taṃ dhammam sutvā paṭiladdhasaddhā mātāpitaro anujānāpetvā
pabbajī, pabbajitvā ca vipassanam ārabhitvāpi bahiddhā puthuttārammaṇe
vidhāvantaṃ cittaṃ nivattetum asakkontī satta saṃvaccharāni
micchāvitakkehi bādhiyamānā cittassādaṃ alabhanti “kiṃ me iminā
pāpajiviteṇa, ubbandhitvā marissāmi”ti pāsam gahetvā rukkhāsākhāyam
laggitvā taṃ attano kaṇṭhe paṭimuñcantī pubbāciṇṇavasena vipassanāya
cittaṃ abhinīhari, antimabhavikatāya pāsassa bandhanam gīvaṭṭhāne ahosi,
ñāṇassa paripākam gatattā sā tāvadeva vipassanam vadḍhetvā

1. Hāvabhāvavilāsādīhi (Si)

2. Karothāti (Si)

နိပါတ်]

၃-သီဟာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

၈၁

ဗဟုံ ဇနန္တိ ယောဗ္ဗနမဒမတ္တံ ဗဟုံ ဗာလဇနံ ဝိပလက္ခေတုံ ဟသန္တိ ဂန္ဓမာလာ-
ဝတ္တာဘရဏာဒီဟိ သရီရသဘာဝပဋိစ္စာဒနေန ဟသဝိလာသဘာဝါဒီဟိ^၁
တေဟိ စ ဝိဝိဓံ နာနပ္ပကာရံ ဝဉ္ဇနံ အကာသိ။

သာ'ဇ္ဇ ဝိဇ္ဇံ စရိတွာန။ ပ။ အဝိတက္ကဿ လာဘိနီတိ သာ အဟံ ဧဝံ
ပမာဒဝိဟာရိနိ သမာနာ အဇ္ဇ ဣဒါနိ အယျဿ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ
ဩဝါဒေ ဌတွာ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ မုဏ္ဏာ သံဃာဒိပါရတာ ဟတွာ ဝိဇ္ဇံ
စရိတွာန ဘိက္ခဟာရံ ဘုဉ္ဇိတွာ နိသိန္ဒာ ရုက္ခမူလမှ ရုက္ခမူလေ ဝိဝိတ္တာသနေ
နိသိန္ဒာ ဒုတိယဇ္ဈာနပါဒကဿ အဂ္ဂဖလဿ အဓိဂမေန အဝိတက္ကဿ
လာဘိနီ အမှီတိ ယောဇနာ။

သဗ္ဗေ ယောဂါတိ ကာမယောဂါဒယော စတ္တာရောပိ ယောဂါ။
သမုန္တိန္ဒာတိ ပဌမမဂ္ဂါဒိနာ ယထာရဟံ သမ္ပဒေဝ ဥဇ္ဈိန္ဒာ ပဟိနာ။ သေသံ
ဝုတ္တနယမေဝ။

ဝိမလာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၃-သီဟာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

အယောနိသော မနသိကာရာတိအာဒိကာ သီဟာယ ထေရီယာ ဂါထာ။
အသမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ
ကုသလံ ဥပစိနိတွာ ဣမသ္မိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဝေသာလိယံ သီဟသေနာပတိနော
ဘဂိနိယာ မိတာ ဟတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿာ “မာတုလဿ နာမံ ကရောမာ”တိ^၂
သီဟာတိ နာမံ အကံသု။ သာ ဝိညတံ ပတွာ ဧကဒိဝသံ သတ္တာရာ
သီဟဿ သေနာပတိနော ဓမ္မေ ဒေသိယမာနေ တံ ဓမ္မံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ
မာတာပိတရော အနုဇာနာပေတွာ ပဗ္ဗဇိ။ ပဗ္ဗဇိတွာ စ ဝိပဿနံ အာရဘိတွာပိ
ဗဟိဒ္ဓါ ပုထုတ္တာရမ္ပဏေ ဝိဝာဝန္တံ စိတ္တံ နိဝတ္တေတုံ အသက္ကောန္တိ သတ္တ
သံဝစ္ဆရာနိ မိစ္ဆာဝိတက္ကေဟိ ဗာဓိယမာနာ စိတ္တဿာဒံ အလဘန္တိ “ကိ” မေ
ဣဒိနာ ပါပဇိဝိတေန၊ ဥဗ္ဗန္တိတွာ မရိဿာမိ”တိ ပါသံ ဂဟေတွာ ရုက္ခ-
သာခါယံ လဂ္ဂိတွာ တံ အတ္တနော ကဏ္ဏေ ပဋိမုဉ္ဇန္တိ ပုဗ္ဗာစိတ္တဝသေန
ဝိပဿနာယ စိတ္တံ အဘိနိဟရိ၊ အန္တိမဘဝိကတာယ ပါသဿ ဗန္ဓနံ ဝိဝဋ္ဌာနေ
အဟောသိ၊ ဤဏဿ ပရိပါကံ ဂတတ္တာ သာ တာဝဒေဝ ဝိပဿနံ ဝဇေတွာ

၁-ဟာဝဘာဝဝိလာသာဒီဟိ (သီ)

၂-ကရောထာတိ (သီ)

saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Arahattaṃ pattasamakārameva ca pāsabandho gīvato muccitvā vinivatti. Sā arahatte paṭiṭṭhitā udānavasena—

77. “Ayoniso manasikārā, kāmarāgena aṭṭitā.
Ahoṣiṃ uddhatā pubbe, citte avasavattinī.

78. Pariyuṭṭhitā klesehi, subhasaññānuvattinī.
Samaṃ cittassa na labhiṃ, rāgacittavasānugā.

79. Kisā paṇḍu vivaṇṇā ca, satta vassāni cāri’haṃ.
Nāhaṃ divā vā rattim vā, sukhaṃ vindim sudukkhita.

80. Tato rajjuṃ gahetvāna, pāvisim vanamantaram.
Varaṃ me idha ubbandhaṃ, yañca hīnaṃ punācare.

81. Daḥhapāsaṃ karitvāna, rukkhasākhāya bandhiya.
Pakkhipim pāsaṃ gīvāyaṃ, atha cittaṃ vimucci me”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **ayoniso manasikārā**ti anupāyamanasikārena, asubhe subhanti vipallāsaggāhena. **Kāmarāgena aṭṭitā**ti kāmaguṇesu chandarāgena pīṭitā. **Ahoṣiṃ uddhatā pubbe, citte avasavattinī**ti pubbe mama citte mayhaṃ vase avattamāne uddhatā nānārammaṇe vikkhattacittā asamāhitā ahoṣiṃ.

Pariyuṭṭhitā klesehi, subhasaññānuvattinīti pariyuṭṭhānapattehi kāmarāgādikilesehi abhibhūtā rūpādīsu subhanti pavattāya kāmasaññāya anuvattanasīlā. **Samaṃ cittassa na labhiṃ, rāgacittavasānugā**ti kāmarāgasampayuttacittassa vasaṃ anugacchantī īsakampi cittassa samaṃ cetosamathaṃ cittekaggataṃ na labhiṃ.

Kisā paṇḍu vivaṇṇā cāti evaṃ ukkaṇṭhitabhāvena kisā dhamanisantha tagattā uppaṇḍuppaṇḍukajātā tato eva vivaṇṇā vigatachavivaṇṇā ca hutvā. **Satta vassāni**ti satta saṃvaccharāni. **Cāri’hanti** carim ahaṃ. **Nāhaṃ divā**

၈၂ ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာ [၅-ပဉ္စက

သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အရဟတ္တံ ပတ္တသမကာလမေဝ စ ပါသဗန္ဓော ဂီဝတော မုစ္ဆိတွာ ဝိနိဝတ္တိ။ သာ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌိတာ ဥဒါန-ဝသေန—

၇၇။ “အယောနိသော မနသိကာရာ၊ ကာမရာဂေန အဋ္ဌိတာ။
အဟောသိံ ဥဒ္ဓတာ ပုဗ္ဗေ၊ စိတ္တေ အဝသဝတ္တိနိ။

၇၈။ ပရိယုဋ္ဌိတာ ဣဿေဟိ၊ သုဘသညာနုဝတ္တိနိ။
သမံ စိတ္တဿ န လဘိံ၊ ရဂစိတ္တဝသာနုဂါ။

၇၉။ ကိသာ ပဏ္ဍု ဝိဝဏ္ဏာ စ၊ သတ္တ ဝဿာနိ စာရိ’ဟံ။
နာဟံ ဒိဝါ ဝါ ရတ္တိံ ဝါ၊ သုခံ ဝိန္ဒိံ သုဒုက္ခိတာ။

၈၀။ တတော ရဇ္ဇုံ ဂဟေတွာန၊ ပါဝိသိံ ဝနမန္တရံ။
ဝရံ မေ ဣမ ဥဗ္ဗန္တံ၊ ယဇ္ဇ ဟိနံ ပုနာစရေ။

၈၁။ ဒဠ္ဗပါသံ ကရိတွာန၊ ရုက္ခသာခါယ ဗန္ဓိယ။
ပက္ခိဝိံ ပါသံ ဂီဝါယံ၊ အထ စိတ္တံ ဝိမုစ္ဆိ မေ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **အယောနိသော မနသိကာရာ**တိ အနုပါယမနသိကာရေန၊ အသ္မိတော သုဘန္တိ ဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟေန။ **ကာမရာဂေန အဋ္ဌိတာ**တိ ကာမရာဂဏသု ဆန္ဒ-ရာဂေန ဝိဋ္ဌိတာ။ **အဟောသိံ ဥဒ္ဓတာ ပုဗ္ဗေ၊ စိတ္တေ အဝသဝတ္တိနိ**တိ ပုဗ္ဗေ မမ စိတ္တေ မယံ ဝသေ အဝတ္တမာနေ ဥဒ္ဓတာ နာနာရမ္ပဏေ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တာ အသမာဟိတာ အဟောသိံ။

ပရိယုဋ္ဌိတာ ဣဿေဟိ၊ သုဘသညာနုဝတ္တိနိတိ ပရိယုဋ္ဌာနပတ္တေဟိ ကာမရာဂါဒိကိလေသေဟိ အဘိဘူတာ ရူပါဒိသု သုဘန္တိ ပဝတ္တာယ ကာမ-သညာယ အနုဝတ္တနသီလာ။ **သမံ စိတ္တဿ န လဘိံ၊ ရဂစိတ္တဝသာနုဂါ**တိ ကာမရာဂသမ္ပယုတ္တစိတ္တဿ ဝသံ အနုဂစ္ဆန္တိ ဤသကမ္ပိ စိတ္တဿ သမံ စေတောသမထံ စိတ္တေကဂ္ဂတံ န လဘိံ။

ကိသာ ပဏ္ဍု ဝိဝဏ္ဏာ စတိ ဧဝံ ဥက္ကဏ္ဍိတဘာဝေန ကိသာ ဓမ္မနိသန္တတ-ဝတ္တာ ဥပ္ပဏ္ဍုပ္ပဏ္ဍုကဇာတာ တတော ဧဝံ ဝိဝဏ္ဏာ ဝိဂတဆဝိဝဏ္ဏာ စ ဟုတု။ **သတ္တ ဝဿာနိ**တိ သတ္တ သံဝစ္ဆရာနိ။ **စာရိ’ဟန္တိ** စရိံ အဟံ။ **နာဟံ ဒိဝါ**

vā rattim vā, sukhaṃ vindim sudukkhitaṃ evamaham sattasu samvacchaesu kilesadukkhena dukkhitā ekadāpi divā vā rattim vā samaṇasukhaṃ na paṭilabhim.

Tatoti kilesapariyuṭṭhānena samaṇasukhālābhabhāvato. **Rajjum** gahetvāna pāvisim, vanamantaranti pāsarajjum ādāya vanantaram pāvisim. Kimattham pāvisīti ce āha “**varam me idha ubbandham, yañca hīnam punācare**”¹ti yadahaṃ samaṇadhammaṃ kātuṃ asakkontī hīnaṃ gihibhāvaṃ puna ācare ācareyyaṃ anutiṭṭheyyaṃ, tato sataguṇena sahaṣṣaguṇena imasmiṃ vanantare ubbandham bandhitvā maraṇaṃ me varam seṭṭhanti attho. **Atha cittaṃ vimucci meti** yadā rukkhasākhāya bandhapāsaṃ gīvāyaṃ pakkhipi, atha tadanantaram eva vuṭṭhānagāminivipassanāmaggena ghaṭitattā maggapaṭipāṭiyā sabbāsavehi mama cittaṃ vimucci vimuttaṃ ahoṣīti.

Sihātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Sundarīnandātherīgāthāvaṇṇanā

Āturaṃ asucinti-ādikā Sundarīnandāya theriyā gāthā. Ayampi kira Padumuttarassa Bhagavato kāle Hamsavatīnagare kulagehe nibbattitvā viññutaṃ patvā Satthu santike dhammaṃ suṇantī Satthāraṃ ekaṃ bhikkhuniṃ jhāyiniṃ aggaṭṭhāne ṭhapentaṃ disvā adhikāraṃ kammaṃ katvā taṃ ṭhānantaram patthetvā kusalaṃ upacinantī kappasatasahassaṃ devamanussesu saṃsaraṇtī imasmiṃ Buddhuppāde Sakyarājakule nibbatti, **Nandātissā** nāmaṃ akaṃsu. Aparabhāge rūpasampattiyā Sundarīnandā, Janapadakalyāṇīti ca paññāyittha. ()¹ sā amhākaṃ Bhagavati sabbaññūtaṃ patvā anupubbena Kapilavatthuṃ gantvā Nandakumārañca Rāhulakumārañca pabbājetvā vate Suddhodanamahārāje ca parinibbute Mahāpajāpatigotamiyā Rāhulamātāya ca pabbajitāya cintesi “mayhaṃ jeṭṭhabhātā cakkavattirajjaṃ pahāya pabbajitvā loke aggapuggalo Buddho jāto, puttapiṇṇa Rāhulakumāro pabbaji, bhattāpi² me Nandarājā,

1. (Bhaddākāpilānī viya ghanandhakāre dvādasahatthe gabbhe padīpakiccaṃ natthi, sarīrobhāseneva joteti, ekāsaṃ sataguṇena Yasodharā sobhati.) acchāpakkhittapāṭho.

2. Bhātā (I, Ka)

နိပါတ်]

၄-သုန္ဒရီနန္ဒာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

၈၃

ဝါ ရတ္တိံ ဝါ၊ သုခံ ဝိန္ဒိံ သုဒုက္ခိတတိ ဝေမဟံ သတ္တသု သံဝစ္ဆရေသု ကိလေသဒုက္ခေန ဒုက္ခိတတ ကေဒါပိ ဒိဝါ ဝါ ရတ္တိံ ဝါ သမဏသုခံ န ပဋိလဘိံ။

တတောတိ ကိလေသပရိယုဋ္ဌာနေန သမဏသုခါလာဘဘာဝတော။ ရန္တု ဂဟေတွာန ပါဝိသိံ၊ ဝနမန္တရန္တိ ပါသရဇ္ဇု အာဒါယ ဝနန္တရံ ပါဝိသိံ။ ကိမတ္ထံ ပါဝိသိတိ စေ အာဟ “ဝရံ မေ ဣဝ ဥဗ္ဗန္တံ၊ ယဉ္ဇ ဟိနံ ပုနာစရေ”တိ ယဒဟံ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ အသက္ကောန္တိ ဟိနံ ဂိဟိဘာဝံ ပုန အာစရေ အာစရေယျံ အနုတိဋ္ဌေယျံ၊ တတော သတဂုဏေန သဟဿဂုဏေန ဣမသ္မိံ ဝနန္တရေ ဥဗ္ဗန္တံ ဗန္ဓိတွာ မရဏံ မေ ဝရံ သေဋ္ဌန္တိ အတ္ထော။ အထ ဝိတ္တံ ဝိမုဇ္ဈိ မေတိ ယဒါ ရုက္ခသာခါယ ဗန္ဓုပါသံ ဂိဝါယံ ပက္ခိပိ၊ အထ တဒနန္တရမေဝ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာမဂ္ဂေန ဃဋ္ဌိတတ္တာ မဂ္ဂပဋိပါဋိယာ သဗ္ဗာသဝေဟိ မမ ဝိတ္တံ ဝိမုဇ္ဈိ ဝိမုတ္တံ အဟောသိတိ။

သီဟာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ နိဋ္ဌိတ။

၄-သုန္ဒရီနန္ဒာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

အာတုရံ အသုစိန္တိအာဒိကာ သုန္ဒရီနန္ဒာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ ကိရ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ ပတွာ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုဏန္တိ သတ္တာရံ ဧကံ ဘိက္ခုနိံ ဈာယနိနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္ပံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေတွာ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သကျရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ နန္ဒာတိဿာ နာမံ အကံသု။ အပရဘာဂေ ရူပသမ္ပတ္တိယာ သုန္ဒရီနန္ဒာ၊ ဇနပဒကလျာဏီတိ စ ပညာယိတ္ထ။ ()^၁ သာ အမှာကံ ဘဂဝတိ သဗ္ဗညုတံ ပတွာ အနုပုဗ္ဗေန ကပိလဝတ္ထု ဂန္ဒာ နန္ဒကုမာရဉ္စ ရာဟုလကုမာရဉ္စ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဂတေ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇေ စ ပရိနိဗ္ဗုတေ မဟာပဇာပတိဂေါတမိယာ ရာဟုလမာတာယ စ ပဗ္ဗဇိတာယ စိန္တေသိ “ယေ ဇေဋ္ဌဘာတာ စက္ကဝတ္တိရန္တံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတွာ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလော ဗုဒ္ဓေါ ဇာတော၊ ပုတ္တောပိဿ ရာဟုလကုမာရော ပဗ္ဗဇိ၊ ဘတ္တာပိ^၂ မေ နန္ဒရာဇာ၊

၁-(ဘဒ္ဒါကာပိလာနီ ဝိယ ဃနန္ဒကာရေ ဒွါဒသဟတ္ထေ ဂစ္ဆေ ပဒီပကိစ္စံ နတ္ထိ၊ သုန္ဒရီရာဘာသေနေဝ ဇောတေတိ၊ ဧကံသံ သတဂုဏေန ယသောရော သောဘတိ။) ပစ္ဆာပက္ခိတ္တပါဌော။

၂-ဘာတာ၊(ဣ၊က)

mātāpi Mahāpajāpatigotamī, bhaginīpi Rāhulamātā pabbajitā, idānāhaṃ
gehe kiṃ karissāmi, pabbajissāmi”ti bhikkhunupassayaṃ gantvā
ñātisinehena pabbaji, no saddhāya. Tasmā¹ pabbajitvāpi rūpaṃ nissāya
uppannamadā. “Satthā rūpaṃ vivaṇṇeti garahati, anekapariyāyena rūpe
ādīnavāraṃ dasseti”ti Buddhupaṭṭhānaṃ na gacchatīti-ādi sabbāraṃ heṭṭhā
abhirūpanandāya vatthusiṃ vuttanayeneva veditabbaṃ. Ayaṃ pana viseso—
Satthārā nimmitaṃ itthirūpaṃ anukkamena jarābhībhūtaṃ disvā aniccato
dukkhato anattato manasikarontiyā theriyā kammaṭṭhānābhīmukhaṃ cittaṃ
ahosi. Taṃ disvā Satthā tassā sappāyavasena dhammaṃ desento—

82. “Āturaṃ asuciṃ² pūtiṃ, passa Nande samussayaṃ.
Asubhāya cittaṃ bhāvehi, ekaggaṃ susamāhitaṃ.

83. Yathā idaṃ tathā etaṃ, yathā etaṃ tathā idaṃ.
Duggandhaṃ pūtikā vāti, bālānaṃ abhinanditaṃ.

84. Evametaṃ avekkhantī, rattindiva’matanditā.
Tato sakāya paññāya, abhinibbijja dakkhisaṃ”ti—

imā tisso gāthā abhāsi.

Sā desanānusārena ñāṇaṃ pesetvā sotāpattiphale patitṭhahi. Tassā
uparimaggaṭṭhāya kammaṭṭhānaṃ ācikkhanto “Nande imasmim sarīre
appamattakopi sāro natthi, maṃsalohitalepano jarādīnaṃ vāsabhūto,
aṭṭhipuñjamatto evāyaṃ”ti dassetuṃ—

“Aṭṭhinaṃ nagaraṃ kataṃ, maṃsalohitalepanaṃ.
Yattha jarā ca maccu ca, māno makkho ca ohito”ti³—

Dhammapade imaṃ gāthamāha.

Sā desanāvasāne arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**⁴—

“Padumuttaro nāma Jino, sabbadhammāna pāragū.
Ito satasahassamhi, kappe uppajji nāyako.

1. Yasmā (I)

3. Khu 1. 36 piṭṭhe Dhammapade.

2. Kuṇapaṃ (Khu 4. 256 piṭṭhe.)

4. Khu 4. 253 piṭṭhādīsu.

မာတာပိ မဟာပဇာပတိဂေါတမီ၊ ဘဂိနီပိ ရာဟုလမာတာ ပဗ္ဗတိတာ၊
ဇုဒါနာဟံ ဂေဟေ ကိံ ကရိဿာမိ၊ ပဗ္ဗတိဿာမိ”တိ ဘိက္ခုနုပဿယံ ဂန္တော
ဉ္ဇတိသိနေဟေန ပဗ္ဗတိ၊ နော သဒ္ဓါယ။ တဿှာ ပဗ္ဗတိတွာပိ ရူပံ နိဿာယ
ဥပ္ပန္နမဒါ။ “သတ္ထာ ရူပံ ဝိဝဇ္ဇေတိ ဂရဟတိ၊ အနေကပရိယာယေန ရူပေ
အာဒိနဝံ ဒဿေတိ”တိ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ န ဂစ္ဆတိတိအာဒိ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ အဘိရူပ-
နန္ဒာယ ဝတ္ထုသ္မိံ ဝုတ္တနယေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အယံ ပန ဝိသေသော—သတ္ထာရာ
နိဗ္ဗိတံ ဣတ္ထိရူပံ အနက္ကမေန ဇရာဘိဘူတံ ဒိသ္မာ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော
အနတ္တတော မနသိကရောန္တိယာ ထေရိယာ ကမ္မဋ္ဌာနာဘိမုခံ စိတ္တံ အဟောသိ။
တံ ဒိသ္မာ သတ္ထာ တဿာ သပ္ပါယဝသေန ဓမ္မံ ဒေသေန္တော—

၈၂။ “အာတုရံ အသုစိံ^၂ ပူတိံ၊ ပဿ နန္ဒေ သမုဿယံ။
အသုဘာယ စိတ္တံ ဘာဝေတိ၊ ဧကဂ္ဂံ သုသမာဟိတံ။

၈၃။ ယထာ ဣဒံ တထာ ဧတံ၊ ယထာ ဧတံ တထာ ဣဒံ။
ဒုဂ္ဂန္တံ ပူတိကံ ဝါတိ၊ ဗာလာနံ အဘိနန္တိတံ။

၈၄။ ဧဝမေတံ အဝေက္ခန္တိ၊ ရတ္တိန္ဒြိယမတန္တိတာ။
တတော သကာယ ပညာယ၊ အဘိနိဗ္ဗိဇ္ဈ ဒက္ခိသ”န္တိ—

ဣမာ တိဿော ဂါထာ အဘာသိ။

သာ ဒေသနာနုသာရေန ဉ္ဇကံ ပေသေတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။
တဿာ ဥပရိမဂ္ဂတ္ထာယ ကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခန္တော “နန္ဒေ ဣမသ္မိံ သရီရေ
အပ္ပမတ္တကောပိ သာရော နတ္ထိ၊ မံသလောဟိတလေပနော ဇရာဒိနံ ဝါသ-
ဘူတော၊ အဋ္ဌိပုဉ္ဇမတ္တော ဝေါယ”န္တိ ဒဿေတုံ—

“အဋ္ဌိနံ နဂရံ ကတံ၊ မံသလောဟိတလေပနံ။
ယတ္ထ ဇရာ စ မစ္စ၊ စ၊ မာနော မက္ခော စ ဩဟိတော”တိ^၃—

ဓမ္မပဒေ ဣမံ ဂါထမာဟ။

သာ ဒေသနာဝသာနေ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ **အပဒါနေ**^၄—

“ပဒုမုတ္တရော နာမ ဇိနော၊ သဗ္ဗဓမ္မာန ပါရဂူ။
ဣတော သတသဟဿမိ၊ ကပ္ပေ ဥပ္ပဇ္ဇိ နာယကော။

၁-ယသ္မာ (ဣ)

၃-ခု ၁-၃၆-ပိဋေ ဓမ္မပဒေ။

၂-ကုဏဝံ (ခု ၄-၂၅၆-ပိဋေ။)

၄-ခု ၄-၂၅၃-ပိဋာဒိသု။

Ovādako viññāpako, tārako sabbapāṇinaṃ.
 Desanākusalo Buddhho, tāresi janataṃ bahuṃ.
 Anukampako kāruṇiko, hitesī sabbapāṇinaṃ.
 Sampatte titthiye sabbe, pañcasīle patiṭṭhapi.
 Evaṃ nirākulaṃ āsi, suññataṃ titthiyehi ca.
 Vicittaṃ arahantehi, vasībhūtehi tādibhi.
 Ratanānaṭṭhapaññāsaṃ, uggatova Mahāmuni.
 Kañcanagghiyasaṅkāso, bāttimsavaralakkhaṇo.
 Vassasatasahassāni, āyu vijjati tāvade.
 Tāvataṃ tiṭṭhamāno so, tāresi janataṃ bahuṃ.
 Tadāhaṃ Hamsavatiyaṃ, jātā seṭṭhikule ahum.
 Nānāratanapajjote, mahāsukhasamappitā.
 Upetvā taṃ mahāvīraṃ, assosiṃ dhammadesanaṃ.
 Amataṃ paramassādaṃ, paramatthanivedakaṃ.
 Tadā nimantayitvāna, sasaṃghaṃ Lokanāyakaṃ.
 Datvā tassa mahādānaṃ, pasannā sehi pāṇibhi.
 Jhāyinīnaṃ bhikkhunīnaṃ, aggaṭṭhānamapattayaṃ.
 Nipacca sirasā dhīraṃ, sasaṃghaṃ Lokanāyakaṃ.
 Tadā adantadamako, tilokasaraṇo pabhū.
 Byākāsi narasārathi, lacchase taṃ supatthitaṃ.
 Satasahassito kappe, Okkākakulasambhavo.
 Gotamo nāma gottena, Satthā loke bhavissati.
 Tassa dhammesu dāyādā, orasā dhammanimmitā.
 Nandāti nāma nāmena, hessati Satthu sāvikā.
 Taṃ sutvā muditā hutvā, yāvajīvaṃ tadā Jinaṃ.
 Mettacittā paricarim, paccayehi vināyakaṃ.

နိပါတ်]

၄-သုန္ဒရီနန္ဒာထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

၈၅

ဩဝါဒကော ဝိညာပကော၊ တာရကော သဗ္ဗပါဏိနံ။
 ဒေသနာကုသလော ဗုဒ္ဓေါ၊ တာရေသိ ဇနတံ ဗဟုံ။
 အနုကမ္ပကော ကာရုဏိကော၊ ဟိတေသိ သဗ္ဗပါဏိနံ။
 သမ္ပတ္တေ တိတ္ထိယေ သဗ္ဗေ၊ ပဉ္စသီလေ ပတိဋ္ဌပိ။
 ဧဝံ နိရာကုလံ အာသိ၊ သုညတံ တိတ္ထိယေဟိ စ။
 ဝိစိတ္တံ အရဟန္တေဟိ၊ ဝသီဘူတေဟိ တာဒိဘိ။
 ရတနာနဋ္ဌပညာသံ၊ ဥဂ္ဂတောဝ မဟာမုနိ။
 ကမ္မနုဋ္ဌိယသင်္ကာသော၊ ဗာတ္ထိံသဝရလက္ခဏော။
 ဝဿသတသဟဿံနိ၊ အာယု ဝိဇ္ဇတိ တာဝဒေ။
 တာဝတာ တိဋ္ဌမာနော သော၊ တာရေသိ ဇနတံ ဗဟုံ။
 တဒါဟံ ဟံသဝတိယံ၊ ဇာတာ သေဋ္ဌိကုလေ အဟုံ။
 နာနာရတနပဇ္ဇောတေ၊ မဟာသုခသမပ္ပိတာ။
 ဥပေတွာ တံ မဟာဝီရံ၊ အဿောသိ ဓမ္မဒေသနံ။
 အမတံ ပရမဿာဒံ၊ ပရမတ္ထနိဝေဒကံ။
 တဒါ နိမန္တယိတွာန၊ သသံဃံ လောကနာယကံ။
 ဒတွာ တဿ မဟာဒါနံ၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိဘိ။
 ဈာယိနီနံ ဘိက္ခုနီနံ၊ အဂ္ဂဋ္ဌာနမပတ္တယိ။
 နိပစ္စ သိရသာ ဓီရံ၊ သသံဃံ လောကနာယကံ။
 တဒါ အဒန္တဒမကော၊ တိလောကသရဏော ပဘူ။
 ဗျာကာသိ နရသာရထိ၊ လစ္ဆသေ တံ သုပတ္တိတံ။
 သတသဟဿိတော ကပ္ပေ၊ ဩက္ကာကကုလသမ္ဘဝေါ။
 ဂေါတမော နာမ ဂေါတ္တေန၊ သတ္တာ လောကေ ဘဝိဿတိ။
 တဿ ဓမ္မေသု ဒါယာဒါ၊ ဩရသာ ဓမ္မနိဗ္ဗိတာ။
 နန္ဒာတိ နာမ နာမေန၊ ဟေဿတိ သတ္တု သာဝိကာ။
 တံ သုတွာ မုဒိတာ ဟုတွာ၊ ယာဝဇီဝံ တဒါ ဇိနံ။
 မေတ္တစိတ္တာ ပရိစရိ၊ ပစ္စယေဟိ ဝိနာယကံ။

Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca.
 Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisamagacchahaṃ.
 Tato cutā Yāmamagaṃ, tatohaṃ Tusitaṃ gatā.
 Tato ca Nimmānaratim, Vasavattipuraṃ tato.
 Yattha yatthūpapajjāmi, tassa kammassa vāhasā.
 Tattha tattheva rājūnaṃ, Mahesittamakārayim.
 Tato cutā manussatte, rājānaṃ cakkavattinaṃ.
 Maṇḍalīnañca rājūnaṃ, Mahesittamakārayim.
 Sampattim anubhotvāna, devesu manujesu ca.
 Sabbattha sukhita hutvā, nekakappesu saṃsariṃ.
 Pacchime bhava sampatte, suramme Kapilavhaye.
 Rañño Suddhodanassāhaṃ, dhītā āsim aninditā.
 Siriyā rūpinim disvā, nanditaṃ āsi taṃ kulam.
 Tena Nandāti me nāmaṃ, sundaraṃ pavaraṃ ahu.
 Yuvatīnañca sabbāsaṃ, kalyāṇīti ca vissutā.
 Tasmimpi nagare ramme, ṭhapetvā taṃ Yasodharaṃ.
 Jeṭṭho bhātā tilokaggo, pacchimo Arahā tathā.
 Ekākinī gahaṭṭhāhaṃ, mātaraṃ paricoditā.
 Sākiyamhi kule jātā, putte Buddhānujā tuvaṃ.
 Nandenapi vinā bhūtā, agāre kinnu acchasi.
 Jarāvasānaṃ yobbāññaṃ, rūpaṃ asucisammataṃ.
 Rogantamapicārogyaṃ, jīvitaṃ maraṇantikaṃ.
 Idampi te subhaṃ rūpaṃ, sasīkantaṃ manoharaṃ.
 Bhūsaṇānaṃ alaṅkāraṃ, sirisaṅghāṭasaṃnibhaṃ.
 Puñjitaṃ lokasāraṃva, nayanānaṃ rasāyanaṃ.
 Puññānaṃ kittijanaṃ Ukkākakulanandanaṃ.

တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
 ဇဟိတွာ မာနုသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။
 တတော စုတာ ယာမမဂံ၊ တတောဟံ တုသိတံ ဂတာ။
 တတော စ နိမ္မာနရတိံ၊ ဝသဝတ္တိပုရံ တတော။
 ယတ္ထ ယတ္ထူပပဇ္ဇာမိ၊ တဿ ကမ္မဿ ဝါဟသာ။
 တတ္ထ တတ္ထေဝ ရာဇုနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိ။
 တတော စုတာ မနုဿတ္ထေ၊ ရာဇာနံ စက္ကဝတ္တိနံ။
 မဏ္ဍလီနဉ္စ ရာဇုနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိ။
 သမ္ပတ္တိံ အနုဘောတွာန၊ ဒေဝေသု မနုဇေသု စ။
 သဗ္ဗတ္ထ သုဒ္ဓိတာ ဟုတွာ၊ နေကကပ္ပေသု သံသရိ။
 ပစ္ဆိမေ ဘဝေ သမ္ပတ္တေ၊ သုရမ္ပေ ကပိလဂ္ဂယေ။
 ရညော သုဒ္ဓေါဒနဿဟံ၊ ဓိတာ အာသိ အနိန္ဒိတာ။
 သိရိယာ ရူပိနိ ဝိသု၊ နန္ဒိတံ အာသိ တံ ကုလံ။
 တေန နန္ဒာတိ မေ နာမံ၊ သုန္ဒရံ ပဝရံ အဟု။
 ယုဝတီနဉ္စ သဗ္ဗာသံ၊ ကလျာဏီတိ စ ဝိသုတာ။
 တသ္မိဗ္ဗိ နဂရေ ရမ္ပေ၊ ဌပေတွာ တံ ယသောဓရံ။
 ဇေဋ္ဌော ဘာတာ တိလောကဂ္ဂေ၊ ပစ္ဆိမော အရဟာ တထာ။
 ကောကိနိ ဂဟဋ္ဌာဟံ၊ မာတရာ ပရိစောဒိတာ။
 သာကိယမိ ကုလေ ဇာတာ၊ ပုတ္တေ ဗုဒ္ဓါနုဇာ တုဝံ။
 နန္ဒေနပိ ဝိနာ ဘူတာ၊ အဂါရေ ကိန္နု အစ္ဆသိ။
 ဇရာဝသာနံ ယောဗ္ဗညံ၊ ရူပံ အသုစိသမ္ပတံ။
 ရောဂန္တမပိစာရေရုံ၊ ဇီဝိတံ မရဏန္တိကံ။
 ဣဒမ္ပိ တေ သုဘံ ရူပံ၊ သသိကန္တံ မနောဟရံ။
 ဘူသနာနံ အလင်္ကာရံ၊ သိရိသဗ္ဗာဋ္ဌသိနိဘံ။
 ပုဉ္ဇိတံ လောကသာရံဝ၊ နယနာနံ ရသာယနံ။
 ပုညာနံ ကိတ္တိဇနနံ၊ ဥက္ကာကကုလနန္ဒနံ။

Na cireneva kālena, jarā samadhisessati.

Vihāya gehaṃ kāruṇṇe, cara dhammamanindite.

Sutvāhaṃ mātu vacanaṃ, pabbajim anagāriyaṃ.

Dehena natu cittaṇa, rūpayobbanalālītā.

Mahatā ca payattena, jhānajjhena paraṃ mama.

Kātuṃ ca vadate mātā, na cāhaṃ tattha ussukā.

Tato mahākāruṇiko, disvā maṃ kāmālālasaṃ.

Nibbindanatthaṃ rūpasmiṃ, mama cakkhupathe Jino.

Sakena ānubhāvena, itthiṃ māpesi sobhinaṃ.

Dassanīyaṃ suruciraṃ, mamatopi surūpiniṃ.

Tamaḥaṃ vimhitā disvā, ativimhitadehinaṃ.

Cintayim saphalaṃ meti, nettalābhañca mānusaṃ.

Tamaḥaṃ ehi subhage, yenattho taṃ vadehi me.

Kulaṃ te nāmagottañca, vada me yadi te piyaṃ.

Na vañcakālo subhage, ucchaṅge maṃ nivāsaya.

Sīdantīva mamaṅgāni, pasuppayamuhuttakaṃ.

Tato sīsaṃ mamaṅge sā, katvā sayi sulocanā.

Tassā nalāṭe patitā, luddhā paramadāruṇā.

Saha tassā nipātena, piḷakā upapajjatha.

Pagghariṃsu pabhinnā ca, kuṇapā pubbalohitā.

Pabhinnaṃ vadanañcāpi, kuṇapaṃ pūtigandhanaṃ.

Uddhumātaṃ vinilañca, pubbañcāpi sarīraṃ.

Sā paveditasabbaṅgī, nissasantī muhuṃ muhuṃ.

Vedayantī sakaṃ dukkhaṃ, karuṇaṃ paridevayi.

Dukkheṇa dukkhitā homi, phusayanti ca vedanā.

Mahādukkhe nimuggamhi, saraṇaṃ hohi me sakhi.

န စိရေနော ကာလေန၊ ဇရာ သမဓိသေသတိ။
ဝိဟာယ ဂေဟံ ကာရုညေ၊ စရ ဓမ္မမနိန္ဒိတေ။

သုတ္တာဟံ မာတု ဝစနံ၊ ပဗ္ဗဇိ အနဂါရိယံ။
ဒေဟေန နတု စိတ္တေန၊ ရူပယောဗ္ဗနလာဠိတာ။

မဟတာ စ ပယတ္တေန၊ ဈာနဇ္ဈေန ပရံ မမ။
ကာတုံ စ ဝဒတေ မာတာ၊ န စာဟံ တံတ္ထ ဥဿကာ။

တတော မဟာကာရဏိကော၊ ဒိဿာ မံ ကာမလာလသံ။
နိဗ္ဗန္ဒနတ္ထံ ရူပသ္မိံ၊ မမ စက္ခုပထေ ဇိနော။

သကေန အာနုဘာဝေန၊ ဣတ္ထိ မာပေသိ သောဘိနိ။
ဒဿနိယံ သုရုစိရံ၊ မမတောပိ သုရူပိနိ။

တမဟံ ဝိမှိတာ ဒိဿာ၊ အတိဝိမှိတဒေဟိနိ။
စိန္တယိ သဖလံ မေတိ၊ နေတ္တလာဘဉ္စ မာနုသံ။

တမဟံ ဧဟိ သုဘဂေ၊ ယေနတ္ထော တံ ဝဒေဟိ မေ။
ကုလံ တေ နာမဂေါတ္တဉ္စ၊ ဝဒ မေ ယဒိ တေ ပိယံ။

န ဝဉ္စကာလော သုဘဂေ၊ ဥစ္ဆရံ မံ နိဝါသယ။
သီဒန္တိဝ မမဂါနိ၊ ပသုပ္ပယမဟုတ္တကံ။

တတော သီသံ မမရံ သာ၊ ကတ္တာ သယိ သုလောစနာ။
တဿာ နလာဠေ ပတိတာ၊ လုဒ္ဓါ ပရမဒါရုဏာ။

သဟ တဿာ နိပါတေန၊ ပိဋက ဥပပဇ္ဇေယ။
ပဋ္ဌရိသု ပဘိန္ဒာ စ၊ ကုဏပိ ပုဗ္ဗလောဟိတာ။

ပဘိန္ဒ ဝဒနဉ္စာပိ၊ ကုဏပံ ပူတိဂန္ဓနံ။
ဥဒ္ဓါမာတံ ဝိနိလဉ္စ၊ ပုဗ္ဗဉ္စာပိ သရီရကံ။

သာ ပဝေဒိတသဗ္ဗင်္ဂီ၊ နိဿသန္တိ မဟံ မဟံ။
ဝေဒယန္တိ သကံ ဒုက္ခံ၊ ကရုဏံ ပရိဒေဝယိ။

ဒုက္ခေန ဒုက္ခိတာ ဟောမိ၊ ဖုဿယန္တိ စ ဝေဒနာ။
မဟာဒုက္ခေ နိမုဂ္ဂမိ၊ သရဏံ ဟောဟိ မေ သဒ္ဓိ။

Kuhiṃ vadanāsobhaṃ te, kuhiṃ te tuṅganāsikā.
 Tambabimbavarotṭhante, vadaṇaṃ te kuhiṃ gataṃ.
 Kuhiṃ sasīnibhaṃ vaṇṇaṃ, kambugīvā kuhiṃ gatā.
 Doḷā lolāva te kaṇṇā, vevaṇṇaṃ samupāgatā.
 Maḷakhārakākārā, kalikāva payodharā.
 Pabhinnā pūtikupaṇā, duṭṭhagandhittamāgatā.
 Vedimajjhāva sussoṇī, sūnāva nītakibbisā.
 Jātā amajjhabharitā, aho rūpamasassataṃ.
 Sabbaṃ sarīrasañjātaṃ, pūtigandhaṃ bhayānakaṃ.
 Susānamiva bībhaccaṃ, ramante yattha bālīsā.
 Tadā mahākāruṇiko, bhātā me Lokanāyako.
 Disvā samviggacittaṃ maṃ, imā gāthā abhāsatha.
 Āturaṃ kuṇapaṃ¹ pūtiṃ, passa Nande samussayaṃ.
 Asubhāya cittaṃ bhāvehi, ekaggaṃ susamāhitaṃ.
 Yathā idaṃ tathā etaṃ, yathā etaṃ tathā idaṃ.
 Duggandhaṃ pūtikaṃ vāti, bālānaṃ abhinanditaṃ.
 Evameva avekkhantī, rattindivamatanditā.
 Tato sakāya paññāya, abhinibbijjha dakkhiṇaṃ.
 Tatohaṃ atisaṃviggā, sutvā gāthā subhāsitaṃ.
 Tatraṭṭhitāvahaṃ santi, arahattamapāpuṇiṃ.
 Yattha yattha nisinnāhaṃ, sadā jhānaparāyaṇā.
 Jino tasmim gūṇe tuṭṭho, etadagge ṭhapesi maṃ.
 Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanā”ti.

Arahattaṃ pana patvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā udānavasena
 “**āturaṃ asucin**”ti-ādinā Satthārā desitāhi tīhi gāthāhi saddhiṃ—

1. Asucin (Khu 2. 289 piṭṭhe.)

ကုဟိံ ဝဒနသောဘံ တေ၊ ကုဟိံ တေ တုင်နာသိကာ။
 တမ္ပဗိမ္ဗဝရောဋ္ဌန္တေ၊ ဝဒနံ တေ ကုဟိံ ဂတံ။
 ကုဟိံ သသိနိဘံ ဝဏ္ဏံ၊ ကမ္ပုဂီဝါ ကုဟိံ ဂတာ။
 ဒေါဋ္ဌာ လောလာဝ တေ ကဏ္ဍာ၊ ဝေဝဏ္ဏံ သမုပါဂတာ။
 မကုဋ္ဌခါရကာကာရာ၊ ကလိကာဝ ပယောရေ။
 ပဘိန္ဒာ ပုတိကုဏပါ၊ ဒုဋ္ဌဂန္ဓိတ္တမာဂတာ။
 ဝေဒိမဇ္ဈာဝ သုဿောဏီ၊ သူနာဝ နိတကိဗ္ဗိသာ။
 ဇာတာ အမဇ္ဈဘရိတာ၊ အဟော ရူပမသသတံ။
 သဗ္ဗံ သရီရသဉ္စာတံ၊ ပုတိဂန္ဓံ ဘယာနကံ။
 သုသာနမိဝ ဗိဘန္တံ၊ ရမန္တေ ယတ္ထ ဗာလိသာ။
 တဒါ မဟာကာရုဏီကော၊ ဘာတာ မေ လောကနာယကော။
 ဒိဿာ သံဝိဂ္ဂစိတ္တံ မံ၊ ဣမာ ဂါထာ အဘာသထ။
 အာတုရံ ကုဏပံ^၁ ပုတိံ၊ ပဿံ နန္တေ သမုဿယံ။
 အသုဘာယ စိတ္တံ ဘာဝေဟိ၊ ဧကဂ္ဂံ သုသမာဟိတံ။
 ယထာ ဣဒံ တထာ ဧတံ၊ ယထာ ဧတံ တထာ ဣဒံ။
 ဒုဂ္ဂန္ဓံ ပုတိကံ ဝါတိ၊ ဗာလာနံ အဘိနန္ဒိတံ။
 ဧဝမေတံ အဝေက္ခန္တိ၊ ရတ္တိန္ဒိဝမတန္ဒိတာ။
 တတော သကာယ ပညာယ၊ အဘိနိဗ္ဗိဇ္ဈ ဒက္ခိသံ။
 တတောဟံ အတိသံဝိဂ္ဂါ၊ သုတွာ ဂါထာ သုဘာသိတာ။
 တတြိဋ္ဌိတာဝဟံ သန္တိ၊ အရဟတ္တမပါပုဏိံ။
 ယတ္ထ ယတ္ထ နိသိန္ဒာဟံ၊ သဒါ ဈာနပရာယဏာ။
 ဇိနော တသ္မိံ ဂုဏေ တုဋ္ဌော၊ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ မံ။
 ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန
 “**အာတုရံ အသုစိ**”န္တိအာဒိနာ သတ္တာရာ ဒေသိတာဟိ တိဟိ ဂါထာဟိ
 သဗ္ဗိံ—

85. “Tassā me appamattāya, vicinantiyā yoniso.
Yathābhūtaṃ ayaṃ kāyo, diṭṭho santarabāhiro.

86. Atha nibbinda’haṃ kāye, ajjhatañca virajja’haṃ.
Appamattā visamṃyuttā, upasantā’mhi nibbutā”ti—

imā dve gāthā abhāsi.

Tattha **evametaṃ avekkhantī -pa- dakkhisanti** etaṃ āturādisabhāvaṃ kāyaṃ evaṃ “yathā idaṃ tathā etan”ti-ādinā vuttappakārena **rattindivaṃ** sabbakālaṃ atanditā hutvā paratoghosa hetukaṃ sutamayaññaṃ muñcitvā **tato** taṃnimittaṃ attani sambhūtattā **sakāyabhāvanāmayāya paññāya** yāthāvato ghanavinibbhogakaraṇena abhinibbijjha kathaṃ nu kho **dakkhisam** passissantī ābhogapurecārikaṇa pubbabhāgaññācakkhunā **avekkhantī** vicinantīti attho.

Tenāha “**tassā me appamattāyā**”ti-ādi. Tassattho—tassā me sati-avippavāseṇa **appamattāya yoniso** upāyena aniccādivasena vipassanāpaññāya **vicinantiyā** vīmaṃsantiyā **ayaṃ** khandhapañcakaṣaṅkhāto **kāyo** sasantānaparasantānavibhāgato **santarabāhiro** yathābhūtaṃ diṭṭho.

Atha tathā dassanato pacchā **nibbindahaṃ kāye** vipassanāpaññāsaṃhitāya maggapaññāya attabhāve nibbindim, visesatova ajjhattasantāne **virajji** virāgaṃ āpajjim, ahaṃ yathābhūtaṃ appamādapāṭipattiyā matthakappattiyā **appamattā** sabbaso saṃyojanānaṃ samucchinnaṭṭā **visamṃyuttā** upasantā ca nibbutā ca amhīti.

Sundarīnandātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Nanduttarātherīgāthāvaṇṇanā

Aggim candañcāti-ādikā Nanduttarāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭupanissayaṃ kusalaṃ upacinitvā imasmim Buddhuppāde Kururaṭṭhe Kammāsadhammanigame¹ brāhmaṇakule

1. Kammāssadammanigame (Sī, I)

နိပါတ်]

၅-နန္ဒုတ္တရာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

၈၉

၈၅။ “တဿာ မေ အပ္ပမတ္တာယ၊ ဝိစိနန္တိယာ ယောနိသော။
ယထာဘူတံ အယံ ကာယော၊ ဒိဋ္ဌော သန္တရဗာဟိရော။

၈၆။ အထ နိဗ္ဗိန္ဒ’ဟံ ကာယေ၊ အတ္တတ္တန္တ ဝိရဇ္ဇ’ဟံ။
အပ္ပမတ္တာ ဝိသံယုတ္တာ၊ ဥပသန္တာ’မိ နိဗ္ဗုတာ”တိ—

ဣမာ ခွေ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ ဝေမေတံ အဝေက္ခန္တိ။ပ။ ခန္တိသန္တိ တေ အံတုရာဒိသဘာဝံ ကာယံ ဧဝံ “ယထာ ဣဒံ တထာ ဧတ”န္တိအာဒိနာ ပုတ္တပ္ပကာရေန ရတ္တိန္ဒြိယံ သဗ္ဗကာလံ အတန္တိတာ ဟုတ္တာ ပရတောသောသဟေတုကံ သုတမယဉာဏံ မုတ္တိတ္တာ တတော တံနိမိတ္တံ အတ္တနိ သန္တု။တတ္ထာ သကာယဘာဝနာမယာယ ပညာယ ယာထာဝတော သနဝိနိဗ္ဗောဂကရဏေန အာတိနိဗ္ဗိဇ္ဈ ကထံ န ခေါ ခန္တိသံ ပဿိသန္တိ အာဘောဂပုရေစာရိကေန ပုဗ္ဗဘာဂဉာဏစက္ခုနာ အဝေက္ခန္တိ ဝိစိနန္တိတိ အတ္ထော။

တေနာဟ “တဿာ မေ အပ္ပမတ္တာယ”တိအာဒိ။ တဿတ္ထော—တဿာ မေ သတိအဝိပ္ပဝါသေန အပ္ပမတ္တာယ ယောနိသော ဥပါယေန အနိစ္စာဒိဝသေန ဝိပဿနာပညာယ ဝိစိနန္တိယာဝိမံသန္တိယာ အယံ ခန္တပဉ္စကသင်္ခါတော ကာယော သသန္တာနပရသန္တာနဝိဘာဂတော သန္တရဗာဟိရော ယထာဘူတံ ဒိဋ္ဌော။

အထ တထာ ဒဿနတော ပစ္စာ နိဗ္ဗိန္ဒ’ဟံ ကာယေ ဝိပဿနာပညာသဟိတာယ မဂ္ဂပညာယ အတ္တဘာဝေ နိဗ္ဗိန္ဒ’။ ဝိသေသတောဝ အတ္တတ္တသန္တာနေ ဝိရဇ္ဇိ ဝိရာဂံ အာပဇ္ဇိ’။ အဟံ ယထာဘူတာယ အပ္ပမာဒပဋိပတ္တိယာ မတ္တကပ္ပတ္တိယာ အပ္ပမတ္တာ သဗ္ဗသော သံယောဇနာနံ သမုတ္တိန္တတ္တာ ဝိသံယုတ္တာ ဥပသန္တာ စ နိဗ္ဗုတာ စ အမှီတိ။

သုန္တရိနန္ဒာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၅-နန္ဒုတ္တရာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

အဂ္ဂိ’ စန္ဒန္တာတိအာဒိကာ နန္ဒုတ္တရာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယဒ္ဓိ ပုရိမ-ဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝေဇ္ဇပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနိတ္တာ ဣမသ္မိ’ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကုရုရဋ္ဌေ ကမ္မာသဓမ္မနိဂမေ’ မြာဟူဏကုလေ

nibbattitvā ekaccāni vijjāṭṭhānāni sippāyatanāni ca uggahetvā
nigaṇṭhapabbajjaṃ upagantvā vādappasutā jambusākhaṃ gahetvā
Bhaddākuṇḍalakesā viya Jambudīpatale vicarantī Mahāmoggallānattheraṃ
upasaṅkamitvā pañhaṃ pucchitvā parājayaṃ pattā therassa ovāde ṭhatvā
sāsane pabbajitvā samaṇadhammaṃ karontī na cirasseva saha
paṭisambhidāhi arahattaṃ patvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā
udānavasena—

87. “Aggim candañca sūriyañca, devatā ca namassihaṃ.
Nadītitthāni gantvāna, udakaṃ oruhāmi’haṃ.

88. Bahūvatasamādānā, aḍḍhaṃ sīsassa olikhim.
Chamāya seyyaṃ kappemi, rattiṃ bhattaṃ na bhuñja’haṃ.

89. Vibhūsāmaṇḍanaratā, nhāpanucchādanehi ca.
Upakāsiṃ imaṃ kāyaṃ, kāmarāgena aṭṭitā.

90. Tato saddhaṃ labhitvāna, pabbajim anagāriyaṃ.
Disvā kāyaṃ yathābhūtaṃ, kāmarāgo samūhato.

91. Sabbe bhavā samucchinnā, icchā ca patthanāpi ca.
Sabbayogavisamīyuttā, santiṃ pāpuṇi cetaso’ti—

imā pañca gāthā abhāsi.

Tattha **aggim candañca sūriyañca, devatā ca namassihanti**
aggippamukhā¹ devatī indānaṃ devānaṃ ārādhanaṭṭhaṃ āhutiṃ paggaḥetvā
aggiñca māse māse sukkapakkhassa dutiyāya candañca divase divase sāyaṃ
pātaṃ sūriyañca aññā ca bāhirā hiraññagabbhādayo devatā ca
visuddhimaggaṃ gavesantī namassihaṃ namakkāraṃ ahaṃ akāsiṃ.
Nadītitthāni gantvāna, udakaṃ oruhāmi’hanti Gaṅgādīnaṃ nadīnaṃ
pūjātitthāni upagantvā sāyaṃ pātaṃ udakaṃ otarāmi udake nimujjitvā
aṅgasiñcanaṃ² karomi.

Bahūvatasamādānāti pañcātapatappanādi³ bahuvidhavatasamādānā.
Gāthāsukhatthaṃ bahūti dīghakaraṇaṃ. **Aḍḍhaṃ sīsassa olikhinti** mayhaṃ
sīsassa

1. Aggimukhā (Sī), aggisammukhā (I)
3. Pañcatāpanappadhānādi (Sī)

2. Aggisiñcanaṃ (I, Ka)

နိဗ္ဗတ္တိတွာ ကေစ္စာနိ ဝိဇ္ဇာဌာနာနိ သိပ္ပယတနာနိ စ ဥဂ္ဂဟေတွာ နိဂဏ္ဌ-
ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဥပဂန္တာ ဝါဒပုသုတာ ဇမ္ဗူသင်္ခံ ဂဟေတွာ ဘဒ္ဒါကုဏ္ဍလကေသာ
ဝိယ ဇမ္ဗူဒီပတလေ ဝိစရန္တိ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရံ ဥပသင်္ခမိတွာ ပဉ္စ
ပုစ္ဆိတွာ ပရာဇယံ ပတ္တာ ထေရဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ
သမဏဓမ္မံ ကရောန္တိ န စိရဿေဝ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ
အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန—

၈၇။ “အဂ္ဂိံ စန္ဒြဉ္စ သူရိယဉ္စ၊ ဒေဝတာ စ နမသိဟံ။
နဒီတိတ္တာနိ ဂန္တာန၊ ဥဒကံ ဩရဟာမိ’ဟံ။

၈၈။ ဗဟူဝတသမာဒါနာ၊ အဇုံ သိသဿ ဩလိခိ။
ဆမာယ သေယျံ ကပ္ပေမိ၊ ရတ္တိံ ဘတ္တံ န ဘုဇ္ဇ’ဟံ။

၈၉။ ဝိဘူသာမဏ္ဍနရတာ၊ နှာပနုစ္ဆာဒနေဟိ စ။
ဥပကာသိံ ဣမံ ကာယံ၊ ကာမရာဂေန အဋ္ဌိတာ။

၉၀။ တတော သဒ္ဓံ လဘိဘွာန၊ ပဗ္ဗဇိံ အနဂါရိယံ။
ဒိသ္ဗာ ကာယံ ယထာဘူတံ၊ ကာမရာဂေါ သမူဟတော။

၉၁။ သဗ္ဗေ ဘဝါ သမုစ္ဆိန္ဒာ၊ ဣစ္ဆာ စ ပတ္တနာပိ စ။
သဗ္ဗယောဂဝိသံယုတ္တာ၊ သန္တိံ ပါပုဏိ စေတသော”တိ—

ဣမာ ပဉ္စ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **အဂ္ဂိံ စန္ဒြဉ္စ သူရိယဉ္စ၊ ဒေဝတာ စ နမသိဟန္တိ** အဂ္ဂိပ္ပမုခါ^၁ ဒေဝါတိ
ဣန္ဒာနံ ဒေဝါနံ အာရာနေတ္ထံ အာဟုတိံ ပဂ္ဂဟေတွာ အဂ္ဂိဉ္စ မာသေ မာသေ
သုက္ကပက္ခဿ ဒုတိယာယ စန္ဒြဉ္စ ဒိဝသေ ဒိဝသေ သာယံ ပါတံ သူရိယဉ္စ
အညာ စ ဗာဟိရာ ဟိရညဂဗ္ဘာဒယော ဒေဝတာ စ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂံ ဂဝေသန္တိ
နမသိဟံ နမက္ကာရံ အဟံ အကာသိ။ **နဒီတိတ္တာနိ ဂန္တာန၊ ဥဒကံ ဩရ-**
ဟာမိ’ဟန္တိ ဂင်္ဂါဒီနံ နဒီနံ ပူဇာတိတ္တာနိ ဥပဂန္တာ သာယံ ပါတံ ဥဒကံ
ဩတရာမိ ဥဒကေ နိမုဇ္ဇိတွာ အင်္ဂသိဉ္စနံ^၂ ကရောမိ။

ဗဟူဝတသမာဒါနာ ဘိ ပဉ္စာတပတပ္ပနာဒိ^၃ ဗဟုဝိဝေတသမာဒါနာ။
ဂါထာသုခတ္ထံ ဗဟုတိ ဒိဃကရဏံ။ **အဇုံ သိသဿ ဩလိခိန္တိ** မယံ သိသဿ

၁-အဂ္ဂိမုခါ (သီ)၊ အဂ္ဂိသမ္မုခါ (ဣ) ၂-အဂ္ဂိသိဉ္စနံ (ဣက) ၃-ပဉ္စတာပနပ္ပဓာနာဒိ (သီ)

aḍḍhameva muṇḍemi. Keci “aḍḍham sīsassa olikhinti kesakalāpassa aḍḍham jaṭābandhanavasena bandhitvā aḍḍham vissajjesin”ti attham vadanti.

Chamāya seyyam kappemīti thaṇḍilasāyinī hutvā anantarahitāya bhūmiyā sayāmi. **Rattim bhattam na bhuñja’hanti** rattūparatā hutvā rattiyam bhojanam na bhuñjīm.

Vibhūsāmaṇḍanaratāti cirakālam attakilamathānuyogena kilantakāyā “evam sarīrassa kilamanena natthi paññāsuddhi. Sace pana indriyānam tosanavasena sarīrassa tappanena suddhi siyā”ti mantvā imam kāyam anuggaṇhantī vibhūsāyam maṇḍane ca ratā vatthālāṅkārehi alaṅkaraṇe gandhamālādīhi maṇḍane ca abhiratā. **Nhāpanucchādanehi** cāti sambāhanādīni kāretvā nhāpanena ucchādanena ca. **Upakāsim imam kāyanti** imam mama kāyam anuggaṇhim santappesim. **Kāmarāgena aṭṭitāti** evam kāyadaḥhī¹ bahulā hutvā ayonisomanasikārapaccayā pariyuṭṭhitena kāmarāgena aṭṭitā abhiṇham upaddutā ahoṣim.

Tato saddham labhitvānāti evam samādinnavatāni bhinditvā kāyadaḥhībahulā vādappasutā hutvā tattha tattha vicarantī tato pacchā aparabhāge Mahāmoggallānattherassa santike laddhovādānusāsanā saddham paṭilabhitvā. **Disvā kāyam yathābhūtaṃ** saha vipassanāya maggapaññāya imam mama kāyam yathābhūtam disvā anāgāmaggena sabbaso kāmarāgo samūhato. Tato param aggamaggena **sabbe bhavā samucchinā, icchā ca patthanāpi** cāti paccuppannavisayābhilāsasaṅkhātā icchā ca āyatibhavābhilāsasaṅkhātā patthanāpi sabbe bhavāpi samucchināti yojanā. **Santim pāpuṇi cetasoti** accantaṃ santim arahattaphalam pāpuṇim adhigacchinti attho.

Nanduttarātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

အခုမေဝ မုဏ္ဍေမိ။ ကေဝိ “အခု သိသဿ ဩလိဒိန္တိ ကေသကလာပဿ အခု ဇဋ္ဌာဗန္ဓနဝသေန ဗန္ဓိတွာ အခု ဝိဿဇေသ”န္တိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ ဆမာယ သေယျံ ကပ္ပေမီတိ ထဏှိလသာယိနီ ဟုတွာ အနန္တရဟိတာယ ဘူမိယာ သယာမိ။ ရတ္တိံ ဘတ္တံ န ဘုဏ္ဏံဟန္တိ ရတ္တုပရတာ ဟုတွာ ရတ္တိသံ ဘောဇနံ န ဘုဉ္ဇိ။

ဝိဘူသာမဏ္ဍနရတာတိ စိရကာလံ အတ္တကိလမဏာနုယောဂေန ကိလန္တကာယာ “ဧဝံ သရီရဿ ကိလမနေန နတ္ထိ ပညာသုဒ္ဓိ။ သစေ ပန ဣန္ဒြိယာနံ တောသနဝသေန သရီရဿ တပုနေန သုဒ္ဓိ သိယာ”တိ မန္တော ဣမံ ကာယံ အနုဂ္ဂဏန္တိ ဝိဘူသာယံ မဏ္ဍနေ စ ရတာ ဝတ္ထာလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကာရဏေ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ မဏ္ဍနေ စ အဘိရတာ။ နှာပနုန္တောဒနေဟိ စာတိ သမ္မာဟနာဒိနိ ကာရေတွာ နှာပနေန ဥစ္ဆာဒနေန စ။ ဥပကာသိံ ဣမံ ကာယန္တိ ဣမံ မမ ကာယံ အနုဂ္ဂဏိံ သန္တပေသိံ။ ကာမရာဂေန အဋ္ဌိတာတိ ဧဝံ ကာယဒဠိဗဟုလာ ဟုတွာ အယောနိသောမနသိကာရပစ္စယာ ပရိယုဠိတေန ကာမရာဂေန အဋ္ဌိတာ အဘိဏှံ ဥပဒ္ဓုတာ အဟောသိံ။

တတော သဒ္ဓံ လဘိတွာနာတိ ဧဝံ သမာဒိန္နဝတာနိ ဘိဒ္ဓိတွာ ကာယဒဠိဗဟုလာ ဝါဒပုသုတာ ဟုတွာ တတ္ထ တတ္ထ ဝိစရန္တိ တတော ပစ္စာ အပရဘာဂေ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ သန္တိကေ လဒ္ဓေါဝါဒါနုသာသနာ သဒ္ဓံ ပဋိလဘိတွာ။ ဒိသ္မာ ကာယံ ယထာဘူတန္တိ သဟ ဝိပဿနာယ မဂ္ဂပညာယ ဣမံ မမ ကာယံ ယထာဘူတံ ဒိသ္မာ အနာဂါမိမဂ္ဂေန သဗ္ဗသော ကာမရာဂေါ သမူဟတော။ တတော ပရံ အဂ္ဂမဂ္ဂေန သဗ္ဗေ ဘဝါ သမုန္တိန္တာ၊ ဣန္ဒြိယံ စ ပတ္တနာပိ စာတိ ပစ္စုပ္ပန္နဝိသယာဘိလာသသင်္ခါတာ ဣန္ဒြိယံ စ အာယတိဘဝါဘိလာသသင်္ခါတာ ပတ္တနာပိ သဗ္ဗေ ဘဝါပိ သမုန္တိန္တာတိ ယောဇနာ။ သန္တိံ ပါပုဏိ စေတသောတိ အစ္စန္တိ သန္တိံ အရဟတ္တဖလံ ပါပုဏိံ အဓိဂစ္ဆိန္တိ အတ္ထော။

နန္ဒါတ္ထရာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

6. Mittākālītherīgāthāvaṇṇanā

Saddhāya pabbajitvānāti-ādikā Mmittākālīyā theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhavē vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī imasmim̐ Buddhuppāde Kururaṭṭhe Kammāsadhammanigame brāhmaṇakule nibbattitvā viññutaṃ pattā Mahāsatiṭṭhānadesanāya paṭiladdhasaddhā bhikkhunīsu pabbajitvā satta saṃvaccharāni lābhasakkāraviddhikā hutvā samaṇadhammaṃ karontī tattha tattha vicaritvā aparabhāge yoniso ummujjantī saṃvegajātā hutvā vipassanaṃ paṭṭhapetvā na cirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ patvā attano paṭipattim̐ paccavekkhitvā udānavasena—

92. “Saddhāya pabbajitvāna, agārasmānagāriyaṃ.
Vicariṃhaṃ tena tena, lābhasakkāra-ussukā.

93. Riñcitvā paramaṃ atthaṃ, hīnamatthaṃ asevi’haṃ.
Kilesānaṃ vasaṃ gantvā, sāmāññatthaṃ na bujji’haṃ.

94. Tassā me ahu saṃvego, nisinnāya vihārake.
Ummaggapaṭipanna’mhi, taṇhāya vasamāgatā.

95. Appakaṃ jīvitaṃ mayhaṃ, jarā byādhi ca maddati.
Purāyaṃ bhijjati kāyo, na me kālo pamajjitum̐.

96. Yathābhūtamavekkhantī, khandhānaṃ udayabbayaṃ.
Vimuttacittā utthāsim̐, kataṃ Buddhassa sāsanaṃ”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha vicariṃhaṃ tena tena, lābhasakkāra-ussukāti lābhe ca sakkāre ca ussukā yuttappayuttā hutvā tena tena bāhusaccadhammakathādinā lābhuppādaḥetunā vicariṃ ahaṃ.

Riñcitvā paramaṃ atthanti jhānavipassanāmaggaḥḥalādim̐ uttamaṃ atthaṃ jahitvā chaḍḍetvā. Hīnamatthaṃ asevi’hanti catupaccayasaṅkhātā-āmisabhāvato hīnaṃ lāmakam̐ atthaṃ ayoniso pariyesanāya paṭiseviṃ ahaṃ. Kilesānaṃ vasaṃ gantvāti mānamadatanhādīnaṃ kilesānaṃ vasaṃ upagantvā sāmāññatthaṃ samaṇakiccaṃ na bujjhiṃ na jāniṃ ahaṃ.

၆-မိတ္တာကာဠိထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

သဒ္ဓါယ ပဗ္ဗဇိတွာနာတိအာဒိကာ မိတ္တာကာဠိယာ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယမ္ဗိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကုရုရဋ္ဌေ ကမ္မာသဓမ္မနိဂမေ မြာဟူဏ-ကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ ပတ္တာ မဟာသတိပဋ္ဌာနဒေသနာယ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ တိက္ခာနိသု ပဗ္ဗဇိတွာ သတ္တ သံဝဇ္ဇရာနိ လာဘသက္ကာရဂိဒ္ဓိကာ ဟုတွာ သမဏ-ဓမ္မံ ကရောန္တိ တတ္ထ တတ္ထ ဝိစရိတွာ အပရဘာဂေ ယောနိသော ဥဗ္ဗုဇန္တိ သံဝေဂဇာတာ ဟုတွာ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ န စိရဿေဝ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန—

၉၂။ “သဒ္ဓါယ ပဗ္ဗဇိတွာန၊ အဂါရသ္မာနဂါရိယံ။
ဝိစရိဟံ တေန တေန၊ လာဘသက္ကာရဥဿုကာ။

၉၃။ ရိဉ္ဇိတွာ ပရမံ အတ္ထံ၊ ဟိနမတ္ထံ အသေဝိ’ဟံ။
ကိလေသာနံ ဝသံ ဂန္ဓာ၊ သာမညတ္ထံ န ဗုဇ္ဈိ’ဟံ။

၉၄။ တဿာ မေ အဟု သံဝေဂေါ၊ နိသိန္ဓာယ ဝိဟာရကေ။
ဥဗ္ဗဂ္ဂပဋိပန္နာ’မ္ပိ၊ တဏှာယ ဝသမာဂတာ။

၉၅။ အပ္ပကံ ဇိဝိတံ မယံ၊ ဇရာ ဗျာဓိ စ မဒ္ဒတိ။
ပုရာယံ ဘိဇ္ဇတိ ကာယော၊ န မေ ကာလော ပမဇ္ဇိတုံ။

၉၆။ ယထာဘူတမဝေက္ခန္တိ၊ ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယံ။
ဝိမုတ္တစိတ္တာ ဥဋ္ဌာသိ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ ဝိစရိဟံ တေန တေန၊ လာဘသက္ကာရဥဿုကာတိ လာဘေ စ သက္ကာရေ စ ဥဿုကာ ယုတ္တပ္ပယုတ္တာ ဟုတွာ တေန တေန ဗာဟုသစ္စ-ဓမ္မကထာဒိနာ လာဘုပ္ပါဒဟေတုနာ ဝိစရိ အဟံ။

ရိဉ္ဇိတွာ ပရမံ အတ္ထန္တိ ဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂဖလာဒိံ ဥတ္တမံ အတ္ထံ ဇဟိတွာ ဆဉ္ဇေတွာ။ ဟိနမတ္ထံ အသေဝိ’ဟန္တိ စဘုပစ္စယသင်္ခါတအာမိသဘာဝတော ဟိနံ လာမကံ အတ္ထံ အယောနိသော ပရိယေသနာယ ပဋိသေဝိ အဟံ။ ကိလေ-သာနံ ဝသံ ဂန္ဓာတိ မာနမဒတဏှာဒိနံ ကိလေသာနံ ဝသံ ဥပဂန္ဓာ သာမ-ညတ္ထံ သမဏကိစ္စံ န ဗုဇ္ဈိ န ဇာနိ အဟံ။

Nisinnāya vihāra¹keti mama vasanaka-ovarake nisinnāya ahu saṁvego. Kathanti ce, āha “ummaggapaṭipannā’²mhī”ti. Tattha ummagga³paṭipannā’²mhīti yāvadeva anupādāya parinibbānatthamidam sāsanaṁ, tattha sāsane pabbajitvā kammaṭṭhānaṁ amanasikarontī tassa ummagga³paṭipannā amhīti. **Taṇhāya vasamāgatā**ti paccayuppādanataṇhāya vasaṁ upagatā.

Appakaṁ jīvitam mayhanti paricchinnakālā vajjitato bahūpaddavato ca mama jīvitam appakaṁ parittam lahukaṁ. **Jarā byādhi ca maddatī**ti tañca samantato āpatitvā¹ nipphoṭṭhā pabbatā viya jarā byādhi ca maddati nimmathati. “Maddare”²tipi pātho. **Purāyaṁ bhijjati kāyoti** ayaṁ kāyo bhijjati purā². Yasmā tassa ekamsiko bhedo, tasmā **na me kālo pamajjitum** ayaṁ kāle aṭṭhakkhaṇavajjito navamo khaṇo, so pamajjitum na yuttoti tassāhu saṁvegoti yojanā.

Yathābhūtamavekkhantīti evaṁ jātasamvegā vipassanaṁ paṭṭhapetvā aniccādimanasikārena yathābhūtamavekkhantī. Kim avekkhantīti āha “**khandhānaṁ udayabbayan**”³ti. “Avijjāsamudayā rūpasamudayo”³ti-ādinā³ samapaññāsapphedānaṁ pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ uppādanirodhañca udayabbayānupassanāya avekkhantī vipassanaṁ ussukkāpetvā magga⁴paṭipāṭiyā sabbaso kilesehi ca bhavehi ca vimuttacittā uṭṭhāsim, ubhato uṭṭhānena maggena bhavattayato cāti⁴ vuṭṭhitā aho⁵sim. Sesam vuttanayameva.

Mittakālītherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Sakulātherīgāthāvaṇṇanā

Agārasmiṁ vasantīti-ādikā Sakulāya theriyā gāthā. Ayaṁ kira Padumuttarassa Bhagavato kāle Haṁsavatīnagare Ānandassa rañño dhītā hutvā nibbattā, Satthu vemātikabhaginī **Nandā**ti nāmena. Sā viññutaṁ patvā ekadivasaṁ Satthu santike dhammaṁ suṇantī Satthārā ekaṁ bhikkhuniṁ dibbacakkhukānaṁ agga¹ṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā ussāhajātā adhikāra²kammaṁ katvā sayampi taṁ ṭhānantaraṁ patthentī paṇidhānamakāsi. Sā tattha

1. Apatitvā (Ka)
3. Khu 9. 53 piṭṭhe Paṭisambhidāmagge.

2. Bhijjati jarāya (Si)
4. Bhavattayatopi (I, Ka)

နိသိန္ဒာယ ဝိဟာရကေတိ မမ ဝသနကဩဝရကေ နိသိန္ဒာယ အဟုသံဝေဂေါ။ ကထန္တိ စေ၊ အာဟ “ဥပ္ပဂ္ဂပဋိပန္နာ’^၁မှိ”^၁တိ။ တတ္ထ ဥပ္ပဂ္ဂပဋိပန္နာ’^၁မှိတိ ယာဝဒေဝ အနုပါဒါယ ပရိနိဗ္ဗာနတ္ထမိဒံ သာသနံ၊ တတ္ထ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ အမနသိကရေန္တိ တဿ ဥပ္ပဂ္ဂပဋိပန္နာ အမှိတိ။ **တဏှာယ ဝသမာဂတာ**တိ ပစ္စယုပ္ပါဒနတဏှာယ ဝသံ ဥပဂတာ။

အပ္ပကံ ဇီဝိတံ မယန္တိ ပရိစ္ဆိန္ဒကာလာ ဝဇ္ဇိတတော ဗဟူပဒ္ဒဝတော စ မမ ဇီဝိတံ အပ္ပကံ ပရိတ္တံ လဟုကံ။ **ဇရာ ဗျာဓိ စ မဒ္ဒတိ**တိ တဉ္စ သမန္တတော အာပတိတွာ^၂ နိပ္ပေါထေန္တော ပဗ္ဗတာ ဝိယ ဇရာ ဗျာဓိ စ မဒ္ဒတိ နိဗ္ဗထတိ။ “မဒ္ဒရေ”^၂တိပိ ပါဌော။ **ပုရာယံ ဘိဇ္ဇတိ ကာယော**တိ အယံ ကာယော ဘိဇ္ဇတိ ပုရာ^၂။ ယသ္မာ တဿ ဧကံသိကော ဘေဒေါ၊ တသ္မာ န **မေ ကာလော ပမဇ္ဇိ**တုံ အယံ ကာလော အဋ္ဌက္ခဏဝဇ္ဇိတော နဝမော ခဏော၊ သော ပမဇ္ဇိတုံ န ယုတ္တောတိ တဿာဟု သံဝေဂေါတိ ယောဇနာ။

ယထာဘူတမဝေက္ခန္တိတိ ဧဝံ ဇာတသံဝေဂါ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ အနိစ္စာဒိမနသိကာရေန ယထာဘူတမဝေက္ခန္တိ။ ကိံ အဝေက္ခန္တိတိ အာဟ “**ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယ**”^၃န္တိ။ “အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ရူပသမုဒယော”^၃တိအာဒိနာ^၃ သမပညာသပ္ပဘေဒါနံ ပဉ္စန္ဓံ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာနံ ဥပ္ပါဒနိရောဓဉ္စ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာယ အဝေက္ခန္တိ ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေတွာ မဂ္ဂပဋိပဋိယာ သဗ္ဗသော ကိလေသေဟိ စ ဘဝေဟိ စ ဝိမုတ္တစိတ္တာ ဥဋ္ဌာသိ^၄၊ ဥဘတော ဥဋ္ဌာနေန မဂ္ဂေန ဘဝတ္ထယတော စာတိ^၄ ဝုဋ္ဌိတာ အဟောသိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

မိတ္တကာဋီထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ နိဋ္ဌိတာ။

၇-သကုလထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

အဂါရသ္မိံ ဝသန္တိတိအာဒိကာ သကုလာယ ထေရီယာ ဂါထာ။ အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဟံသဝတိနဂရေ အာနန္ဒဿ ရညော မိတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တာ၊ သတ္ထု ဝေမာတိကဘဂိနိ **နန္ဒာ**တိ နာမေန။ သာ ဝိညတံ ပတွာ ဧကဒိဝသံ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုဏန္တိ သတ္တာရာ ဧကံ ဘိက္ခုနိံ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ အဂုဋ္ဌာနေ ဌပေန္တိ ဒိသုာ ဥဿာဟဇာတာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ သယမ္ပိ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္တေန္တိ ပဏိဓာနမကာသိ။ သာ တတ္ထ

၁-အပတိတွာ (က)

၂-၃ ၉-၅၃-ပိဋေ ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂေ။

၂-ဘိဇ္ဇတိ ဇရာယ (သိ)

၄-ဘဝတ္ထယတောပိ (ဣ၊ က)

yāvajīvaṃ bahuṃ uḷāraṃ kusalakammaṃ katvā devaloke nibbattitvā
 aparāparaṃ sugatīṣṣeṣṣa saṃsarantī Kassapassa Bhagavato kāle
 brāhmaṇakule nibbattitvā paribbājakapabbajjaṃ pabbajitvā ekacārīnī
 vicarantī ekadivasāṃ telabhikkhāya āhiṇḍitvā telāṃ labhitvā tena telena
 Satthu cetiye sabbarattim dīpapūjaṃ akāsi. Sā tato cutā Tāvattimse
 nibbattitvā suvisuddhadibbacakkhukā hutvā ekaṃ Buddhantaram
 devesuṣṣeṣṣa saṃsaritvā imasmiṃ Buddhuppāde Sāvattihyaṃ brāhmaṇakule
 nibbatti, **Sakulā**tissā nāmaṃ ahosi. Sā viññutaṃ pattā Satthu
 Jetavanapaṭiggahaṇe paṭiladdhasaddhā upāsikā hutvā aparabhāge
 aññatarassa khīṇāsavatttherassa santike dhammaṃ sutvā sañjātasamvegā
 pabbajitvā vipassanaṃ paṭṭhapetvā ghaṭentī vāyamantī na cirasseva
 arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**¹—

“Padumuttaro nāma Jino, sabbadhammāna pāragū.

Ito satasahassamhi, kappe uppajji nāyako.

Hitāya sabbasattānaṃ, sukhāya vadatāṃ varo.

Atthāya purisājāṇṇo, paṭipanno sadevake.

Yasaggapatto sirimā, kittivaṇṇagato Jino.

Pūjito sabbalokassa, disā sabbāsu vissuto.

Uttiṇṇavicikiccho so, vītivattakathamkatho.

Sampunṇamanasaṅkappo, patto sambodhimuttamaṃ.

Anuppannassa maggassa, uppādetā naruttamo.

Anakkhātāṇca akkhāsi, asaṇjātāṇca saṇjanī.

Maggaññū ca maggavidū, maggakkhāyī Narāsaḥḥo.

Maggassa kusalo Satthā, sārathīnaṃ varuttamo.

Mahākāruṇiko Satthā, dhammaṃ deseti nāyako.

Nimugge kāmapaṅkamhi, samuddharati pāṇine.

Tadāhaṃ Haṃsavatiyaṃ, jātā khattiyanandaṇā.

Surūpā sadhanā cāpi, dayitā ca sirīmatī.

1. Khu 4. 250 piṭṭhādīsu.

ယာဝဇီဝံ ဗဟုံ ဥဋ္ဌာရံ ကုသလကမ္မံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ အပရာ-
 ပရံ သုဂတိသုယေဝ သံသရန္တိ ကဿပဿ ဘဂဝတော ကာလေ မြာဟ္မဏ-
 ကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပရိဗ္ဗာဇကပဗ္ဗဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဧကစာရိနီ ဝိစရန္တိ ဧကဒိဝသံ
 တေလဘိက္ခာယ အာဟိဏ္ဏိတွာ တေလံ လဘိတွာ တေန တေလေန သတ္ထု
 စေတိယေ သဗ္ဗရတ္တိံ ဒီပပူဇံ အကာသိ။ သာ တတော စုတာ တာဝတိံသေ
 နိဗ္ဗတ္တိတွာ သုဝိသုဒ္ဓိဗ္ဗစက္ခုကာ ဟုတွာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝေသုယေဝ သံသရိ-
 တွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ မြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ **သကုလာတိဿာ**
နာမံ အဟောသိ။ သာ ဝိညုတံ ပတ္တာ သတ္ထု ဇေတဝနပဋိဂ္ဂဟဏေ ပဋိလဒ္ဓ-
 သဒ္ဓါ ဥပါသိကာ ဟုတွာ အပရာဘာဂေ အညတရဿ ဒီဏာသဝတ္ထေရဿ
 သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ သဗ္ဗာတသံဝေဂါ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ
 သဋ္ဌေန္တိ ဝါယမန္တိ န စိရေသေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ **အပဒါနေ**^၁—

“ပဒုမုတ္တရော နာမ ဇိနော၊ သဗ္ဗဓမ္မာန ပါရဂူ။
 ဣတော သတသဟဿမ္ပိ၊ ကပ္ပေ ဥပ္ပဇ္ဇိ နာယကော။

ဟိတာယ သဗ္ဗသတ္တာနံ၊ သုခါယ ဝဒတံ ဝရော။
 အတ္ထာယ ပုရိသာဇေညော၊ ပဋိပန္နော သဒေဝကေ။

ယသဂ္ဂပတ္တော သိရိမာ၊ ကိတ္တိဝဏ္ဏဂတော ဇိနော။
 ပူဇိတော သဗ္ဗလောကဿ၊ ဒိသာ သဗ္ဗာသု ဝိသုတော။

ဥတ္တိဏ္ဍိဝိစိကိန္တော သော၊ ဝိတိဝတ္တကထံကထော။
 သမ္ပုဏ္ဏမနသင်္ကပ္ပေါ၊ ပတ္တော သမ္မောဓိမုတ္တမံ။

အနုပ္ပန္နဿ မဂ္ဂဿ၊ ဥပ္ပါဒေတာ နရုတ္တမော။
 အနက္ခာတဉ္စ အက္ခာသိ၊ အသဇ္ဇာတဉ္စ သဉ္စနီ။

မဂ္ဂညူ စ မဂ္ဂဝိဇူ၊ မဂ္ဂက္ခာယီ နရာသဘော။
 မဂ္ဂဿ ကုသလော သတ္တာ၊ သာရထိနံ ဝရုတ္တမော။

မဟာကာရုဏိကော သတ္တာ၊ ဓမ္မံ ဒေသေတိ နာယကော။
 နိမုဂ္ဂေ ကာမပင်္ကမ္ပိ၊ သမုဒ္ဓရတိ ပါဏိနေ။

တဒါဟံ ဟံသဝတိယံ၊ ဇာတာ ခတ္တိယနန္တနာ။
 သုရူပါ သနော စာဝိ၊ ဒယိတာ စ သိရိမတိ။

Ānandassa mahārañño, dhītā paramasobhanā.

Vemātā bhaginī cāpi, Padumuttaranāmino.

Rājakaññāhi sahitā, sabbābharaṇabhūsitā.

Upāgama mahāvīraṃ, assosiṃ dhammadesanaṃ.

Tadā hi so lokagaru, bhikkhuniṃ dibbacakkhukaṃ.

Kittayaṃ parisāmajjhe, aggaṭṭhāne ṭhapesi taṃ.

Suṇitvā tamahaṃ haṭṭhā, dānaṃ datvāna Satthuno.

Pūjivāna ca Sambuddhaṃ, dibbacakkhuṃ apatthayaṃ.

Tato avoca maṃ Satthā, Nande lacchasi patthitaṃ.

Padīpadhammadānānaṃ, phalametaṃ sunicchitaṃ.

Satasahassito kappe, Okkākakulasambhavo.

Gotamo nāma gottena, Satthā loka bhavissati.

Tassa dhammesu dāyādā, orasā dhammanimmitā.

Sakulā nāma nāmena, hessati Satthu sāvika.

Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca.

Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisamagacchahaṃ.

Imamhi Bhaddake kappe, Brahmabandhu mahāyaso.

Kassapo nāma gottena, uppajji vadatāṃ varo.

Paribbājakinī āsiṃ, tadāhaṃ ekacārini.

Bhikkhāya vicarivāna, alabhiṃ telamattakaṃ.

Tena dīpaṃ padīpetvā, upaṭṭhiṃ sabbasaṃvarin.

Cetiyaṃ dvīpadaggassa, vippasannena cetasā.

Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca.

Jihitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisamagacchahaṃ.

Yattha yatthūpapajjāmi, tassa kammaṃ vāhasā.

Pajjalanti mahādīpā, tattha tattha gatāya me.

အာနန္ဒဿ မဟာရညော၊ ဗီတာ ပရမသောဘနာ။

ဝေမာတာ ဘဂိနီ စာပိ၊ ပဒုမုတ္တရနာမိနော။

ရာဇကညာဟိ သဟိတာ၊ သဗ္ဗဘရဏဘူသိတာ။

ဥပါဂမ္မ မဟာဝီရိ၊ အသောသိဉ္စ ဓမ္မဒေသနံ။

တဒါ ဟိ သော လောကဂရ၊ ဘိက္ခုနိဉ္စ ဒိဗ္ဗစုက္ခကံ။

ကိတ္တယံ ပရိသာမဇ္ဈေ၊ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ တံ။

သုဏိတွာ တမဟံ ဟဋ္ဌာ၊ ဒါနံ ဒတွာန သတ္တုနော။

ပူဇိတွာန စ သမ္ပုဋ္ဌံ၊ ဒိဗ္ဗစုက္ခံ အပတ္တယိ။

တတော အဝေါစ မံ သတ္တာ၊ နန္ဒေ လစ္ဆသိ ပတ္တိတံ။

ပဒိပဓမ္မဒါနာနံ၊ ဖလမေတံ သုနိစ္ဆိတံ။

သတသဟသိတော ကပ္ပေ၊ ဩက္ကာကကုလသမ္ဘဝေါ။

ဂေါတမော နာမ ဂေါတ္တေန၊ သတ္တာ လောကေ ဘဝိဿတိ။

တဿ ဓမ္မေသု ဒါယာဒါ၊ ဩရသာ ဓမ္မနိဗ္ဗိတာ။

သကုလာ နာမ နာမေန၊ ဟေဿတိ သတ္တု သာဝိကာ။

တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။

ဇဟိတွာ မာနုသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။

ဣမိ ဘဒ္ဒကေ ကပ္ပေ၊ မြဟ္မဗန္ဓု မဟာယသော။

ကဿပေါ နာမ ဂေါတ္တေန၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ ဝဒတံ ဝရော။

ပရိဗ္ဗာဇကိနီ အာသိ၊ တဒါဟံ ကေစာရိနိ။

ဘိက္ခာယ ဝိစရိတွာန၊ အလဘိဉ္စ တေလမတ္တကံ။

တေန ဒိပံ ပဒိပေတွာ၊ ဥပဋ္ဌိဉ္စ သဗ္ဗသံဝရိ။

စေတိယံ ဒွိပဒဂ္ဂဿ၊ ဝိပ္ပသန္ဓေန စေတသာ။

တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။

ဇဟိတွာ မာနုသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။

ယတ္ထ ယတ္ထူပပဇ္ဇာမိ၊ တဿ ကမ္မဿ ဝါဟသာ။

ပဇ္ဇလန္တိ မဟာဒီပါ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဂတာယ မေ။

Tirokuṭṭaṃ tiroselaṃ, samatiggayha pabbataṃ.
Passāmaḥaṃ yadicchāmi, dīpadānassidaṃ phalaṃ.

Visuddhanayanā homi, yasaṃ ca jalāmaḥaṃ.
Saddhāpaññāvatī ceva, dīpadānassidaṃ phalaṃ.

Pacchime ca bhava dāni, jātā vippakule ahaṃ.
Pahūtaḥaṃ adhaññaṃhi, mudite rājapūjite.

Ahaṃ sabbaṅgasampannā, sabbābharaṇabhūsitā.
Purappavese sugataṃ, vātapāne ṭhitā ahaṃ.

Disvā jalantaṃ yasaṃ, devamanussasakkataṃ.
Anubyañjanasampannaṃ, lakkhaṇehi vibhūsitāṃ.

Udaggaṇṇaṃ sumanā, pabbajjāṃ samarocayim.
Na cireneva kālena, arahattamaṇṇapūnim.

Iddhīsu ca vaṣī homi, dibbāya sotadhātuyā.
Paracittāni jānāmi, Satthusāsanakārikā.

Pubbenivāsaṃ jānāmi, dibbacakkhu visodhitaṃ.
Khepetvā āsave sabbe, visuddhāsiṃ sunimmaḥaṃ.

Paricīṇṇo mayā Satthā, kataṃ Buddhassa sāsanaṃ.
Ohito garuko bhāro, bhavanettisamūhatā.

Yassatthāya pabbajitā, agārasmānagāriyaṃ.
So me attho anupatto, sabbasaṃyojanakkhayaṃ.

Tato mahākāruṇiko, etadagge ṭhapesi maṃ.
Dibbacakkhukānaṃ aggā, sakulāti naruttamo.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanaṃ”ti.

Arahattaṃ pana patvā katādhikāratāya dibbacakkhuññaṃ cīṇṇavasī
ahosi. Tena naṃ Satthā dibbacakkhukānaṃ bhikkhunaṃ aggatthāne
ṭhapesi. Sā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā pītisomanassajātā
udānavasena—

တိရောကုဋ် တိရောသေလံ၊ သမတိဂ္ဂယ ပဗ္ဗတံ။
ပဿာမဟံ ယဒိစ္ဆာမိ၊ ဒီပဒါနဿိဒံ ဖလံ။

ဝိသုဒ္ဓနယနာ ဟောမိ၊ ယသသာ စ ဇလာမဟံ။
သဒ္ဓါပညာဝတိ စေဝ၊ ဒီပဒါနဿိဒံ ဖလံ။

ပစ္စိမေ စ ဘဝေ ဒါနိ၊ ဇာတာ ဝိပုကုလေ အဟံ။
ပဟူတနေဓညံ၊ မုဒိတေ ရာဇပူဇိတေ။

အဟံ သဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နာ၊ သဗ္ဗဘရဏဘူသိတာ။
ပုရပုဝေသေ သုဂတံ၊ ဝါတပါနေ ဌိတာ အဟံ။

ဒိသ္ဗာ ဇလန္တံ ယသသာ၊ ဒေဝမနုဿသက္ကတံ။
အနုဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နံ၊ လက္ခဏေဟိ ဝိဘူသိတံ။

ဥဒဂ္ဂဓိတ္တာ သုမနာ၊ ပဗ္ဗန္တံ သမရောစယိ။
န စိရေနေဝ ကာလေန၊ အရဟတ္တမပါပုဏိ။

ဣဒ္ဓိသု စ ဝသီ ဟောမိ၊ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ။
ပရစိတ္တာနိ ဇာနာမိ၊ သတ္ထုသာသနကာရိကာ။

ပုဗ္ဗေဝါသံ ဇာနာမိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောမိတံ။
ခေပေတွာ အာသဝေ သဗ္ဗေ၊ ဝိသုဒ္ဓါသိ သုနိဗ္ဗလာ။

ပရိစိန္တော မယာ သတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။
ဩဟိတော ဂရုကော ဘာရော၊ ဘဝနေတ္ထိသမူဟတာ။

ယသတ္ထာယ ပဗ္ဗဇိတာ၊ အဂါရသ္ဗာနဂါရိယံ။
သော မေ အတ္ထော အနုပုတ္တော၊ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယော။

တတော မဟာကာရုဏိကော၊ တေဒဂ္ဂေ ဌပေသိ မံ။
ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ အဂ္ဂါ၊ သကုလာတိ နရုတ္တမော။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ ကတာမိကာရတာယ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏေ စိက္ခဝသီ
အဟောသိ။ တေန နံ သတ္တာ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ ဘိက္ခုနီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။
သာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပီတိသောမနဿဇာတာ ဥဒါန-
ဝသေန—

97. “Agārasmiṃ vasantīhaṃ, dhammaṃ sutvāna bhikkhuno.
Addasaṃ virajaṃ dhammaṃ, nibbānaṃ padamaccutaṃ.
98. Sāhaṃ puttaṃ dhītarañca, dhanadhaññañca chaḍḍiya.
Kese chedāpayitvāna, pabbajimā anagāriyaṃ.
99. Sikkhamānā ahaṃ santī, bhāventī maggamañjasam.
Pahāsim rāgadosam ca, tadekaṭṭhe ca āsave.
100. Bhikkhunī upasampajja, pubbajātimanussarim.
Dibbacakkhu visodhitaṃ, vimalaṃ sādhubhāvitam.
101. Saṅkhāre parato disvā, hetujāte palokite.
Pahāsim āsave sabbe, sītibhūtāmi nibbutā”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **agārasmiṃ vasantīhaṃ, dhammaṃ sutvāna bhikkhunoti** ahaṃ pubbe agāramajjhe vasamānā aññatarassa bhinnakilesassa bhikkhuno santike catusaccagabbhaṃ dhammakathaṃ sutvā. **Addasaṃ virajaṃ dhammaṃ, nibbānaṃ padamaccutanti** rāgarajādīnaṃ abhāvena virajaṃ, vānato nikkhantattā nibbānaṃ, cavanābhāvato¹ adhigatānaṃ accutihetutāya ca nibbānaṃ accutaṃ, padanti ca laddhanāmaṃ asaṅkhatadhammaṃ saḥassanayapaṭimaṇḍitena dassanasāṅkhātena dhammacakkhunā addasaṃ passim.

Sāhanti sā ahaṃ vuttappakārena sotāpannā homi.

Sikkhamānā ahaṃ santīti ahaṃ sikkhamānāva samānā pabbajitvā vasse aparipuṇṇe eva. **Bhāventī maggamañjasanti** majjhimapaṭipattibhāvato añjasam uparimaggam uppādentī. **Tadekaṭṭhe ca āsaveti** rāgadosehi saḥajekaṭṭhe pahānekaṭṭhe ca tatiyamaggavajjhe āsave **pahāsim** samucchindim.

Bhikkhunī upasampajjāti vasse paripuṇṇe upasampajjitvā bhikkhunī hutvā. **Vimalanti** avijjādīhi² upakkilesehi vimuttatāya vigatamalaṃ, **sādhū**

1. Maccunābhāvato (Sī, I)

2. Abhiijhādīhi (Ka)

၉၇။ “အဂါရသို့ ဝသန္တိဟံ၊ ဓမ္မံ သုတွာန ဘိက္ခုနော။
အဒ္ဓသံ ဝိရဇံ ဓမ္မံ၊ နိဗ္ဗာနံ ပဒမစ္စတံ။

၉၈။ သာဟံ ပုတ္တံ သိတရဉ္စ၊ ဓနဗျဉ္စ ဆဒ္ဓိယ။
ကေသေ ဆေဒါပယိတွာန၊ ပဗ္ဗဇိံ အနဂါရိယံ။

၉၉။ သိက္ခမာနာ အဟံ သန္တိ၊ ဘာဝေန္တိ မဂ္ဂမဉ္စသံ။
ပဟာသိံ ရာဂဒေါသံ စ၊ တဒေကဋ္ဌေ စ အာသဝေ။

၁၀၀။ ဘိက္ခုနီ ဥပသမ္ပန္နာ၊ ပုဗ္ဗဇာတိမနုဿရိံ။
ဝိဗ္ဗစက္ခူ ဝိသောဓိတံ၊ ဝိမလံ သာဓုဘာဝိတံ။

၁၀၁။ သင်္ခါရေ ပရတော ဒိသ္မာ၊ ဟေတုဇာတေ ပလောကီတေ။
ပဟာသိံ အာသဝေ သဗ္ဗေ၊ သီတိဘူတာမှ နိဗ္ဗတာ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **အဂါရသို့ ဝသန္တိဟံ၊ ဓမ္မံ သုတွာန ဘိက္ခုနော**တိ အဟံ ပုဗ္ဗေ အဂါရမဇ္ဈေ ဝသမာနာ အညတရဿ ဘိန္နကိလေသဿ ဘိက္ခုနော သန္တိကေ စတုသစ္စဂတ္တံ ဓမ္မကထံ သုတွာ။ **အဒ္ဓသံ ဝိရဇံ ဓမ္မံ၊ နိဗ္ဗာနံ ပဒမစ္စတံ**န္တိ ရာဂရဇာဒိနံ အဘာဝေန ဝိရဇံ၊ ဝါနတော နိက္ခန္တတ္တာ နိဗ္ဗာနံ၊ စဝနာဘာဝတော အဓိဂတာနံ အစူတိဟေတုတာယ စ နိဗ္ဗာနံ အစူတံ၊ ပဒန္တိ စ လဒ္ဓနာမံ အသင်္ခတဓမ္မံ သဟဿနယပဋိမဏ္ဍိတေန ဒဿနသင်္ခါတေန ဓမ္မစက္ခုနာ အဒ္ဓသံ ပသိ။

သာဟန္တိ သာ အဟံ ပုတ္တပုကာရေန သောတာပန္နာ ဟောမိ။

သိက္ခမာနာ အဟံ သန္တိတိ အဟံ သိက္ခမာနာဝ သမာနာ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝသေ အပရိပုဏ္ဏေ ဝေ။ **ဘာဝေန္တိ** မဂ္ဂမဉ္စသန္တိ မဇ္ဈိမပဋိပတ္တိဘာဝတော အဉ္စသံ ဥပရိမဂ္ဂံ ဥပ္ပါဒေန္တိ။ **တဒေကဋ္ဌေ စ အာသဝေ**တိ ရာဂဒေါသဟိ သဟဇကဋ္ဌေ ပဟာနေကဋ္ဌေ စ တတိယမဂ္ဂဝဇ္ဈေ အာသဝေ **ပဟာသိံ** သမုတ္တိန္တိ။

ဘိက္ခုနီ ဥပသမ္ပန္နာတိ ဝသေ ပရိပုဏ္ဏေ ဥပသမ္ပန္နိတွာ ဘိက္ခုနီ ဟုတွာ။ **ဝိမလန္တိ** အဝိဇ္ဇာဒိဟိ၊ ဥပတ္တိလေသေဟိ ဝိမုတ္တတာယ ဝိဂတမလံ၊ **သာဓု**

sakkacca sammadeva **bhāvitam**, sādhuhi vā Buddhādīhi **bhāvitam** uppāditam dibbacakkhu visodhanti sambandho.

Saṅkhāreti tebhūmakasaṅkhāre. **Paratoti** anattato. **Hetujātetī** paccayuppanne. **Palokiteti** palujjanasabhāve pabhaṅgune¹ paññācakkhunā disvā. **Pahāsim āsave sabbeti** aggamaggena avasiṭṭhe sabbepi āsave pajahim, khepesinti attho. Sesam vuttanayameva.

Sakulātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Soṇātherīgāthāvaṇṇanā

Dasa putte vijāyitvāti-ādikā Soṇāya theriyā gāthā. Ayampi Padumuttarassa Bhagavato kāle Hamsavatīnagare kulagehe nibbattitvā viññutam patvā ekadivasam Satthu santike dhammam suṇantī Satthāram ekaṁ bhikkhunim āraddhavīriyānam bhikkhunīnam aggaṭṭhāne ṭhapentam disvā adhikārakammaṁ katvā sayampi tam ṭhānantaram patthetvā yāvajīvam puññāni katvā tato cutā kappasatasahassam devamanussesu saṁsaritvā imasmim Buddhuppāde Sāvatthiyam kulagehe nibbattitvā vayappattā patikulaṁ gatā dasa puttadhītaro labhitvā **bahuputtikā**ti paññāyittha. Sā sāmike pabbajite vayappatte puttadhītaro gharāvāse patiṭṭhāpetvā sabbam dhanam puttānam vibhajitvā² adāsi, na kiñci attano ṭhapesi. Tam puttā ca dhītaro ca katipāhameva upaṭṭhahitvā paribhavam akaṁsu. Sā “kim mayham imehi paribhavāya³ ghare vasantiyā”ti bhikkhuniyo upasaṅkamitvā pabbajjam yāci. Tam bhikkhuniyo pabbājesum. Sā laddhūpasampadā “aham mahallikākāle pabbajitvā appamattāya bhavitabban”ti bhikkhunīnam vattapaṭivattam karontī “sabbarattim samaṇadhammam karissāmī”ti heṭṭhāpāsāde ekathambham hatthena gahetvā tam avijahamānā samaṇadhammam karontī caṅkamamānāpi “andhakāre ṭhāne rukkhādīsu yattha katthaci me sīsam paṭihaññeyyā”ti rukkham hatthena gahetvā tam avijahamānāva samaṇadhammam karoti. Tato paṭṭhāya sā āraddhavīriyatāya pākaṭā ahosi. Satthā tassā ñānaparipākam

1. Pabhaṅgure (Sī), pabhaṅgurena (I)

2. Vissajjitvā (I)

3. Paribhūtāya (Sī)

သက္ကစ္စ သမ္ပဒေဝ **ဘာဝိတံ**, သာဓူဟိ ဝါ ဗုဒ္ဓါဒိဟိ **ဘာဝိတံ** ဥပ္ပါဒိတံ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောဓိတန္တိ သမ္ပန္နော။

သင်္ခါရေတိ တေဘူမကသင်္ခါရေ။ **ပရတော**တိ အနတ္တတော။ **ဟေတု-**
ဇာတေတိ ပစ္စယုပ္ပန္နော။ **ပလောကီတေ**တိ ပလုဇ္ဇနသဘာဝေ ပဘဂ်နေ^၁ ပညာ-
စက္ခုနာ ဒိသ္မာ။ **ပဟာသိ**^၂ အာသဝေ သဗ္ဗေတိ အဂ္ဂမဂ္ဂေန အဝသိဋ္ဌေ သဗ္ဗေပိ
အာသဝေ ပဇာဟိ^၃၊ ခေပေသိန္တိ အတ္ထော။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

သကုလာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၈-သောဏာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

ဒသ ပုတ္တေ ဝိဇာယိတွာတိအာဒိကာ သောဏာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဟံသဝတိနဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ ပတွာ ဧကဒိဝသံ သတ္တု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုဏန္တိ သတ္တာရံ ဧကံ ဘိက္ခုနီ အာရဒ္ဓဝိရိယာနံ ဘိက္ခုနီနံ အဂ္ဂဌာနေ ဌပေန္တိ ဒိသ္မာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ သယမ္ပိ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေတွာ ယာဝဇီဝံ ပညာနိ ကတွာ တတော စုတာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တာ ပတိကုလံ ဂတာ ဒသပုတ္တမိတရော လဘိတွာ **မဟုပုတ္တိကာ**တိ ပညာယိတ္ထ။ သာ သာမိကေ ပဗ္ဗဇိတေ ဝယပ္ပတ္တေ ပုတ္တမိတရော ဃရာဝါသေ ပတိဌာပေတွာ သမ္ပံ ဓနံ ပုတ္တာနံ ဝိဘဇိတွာ^၁ အဒါသိ၊ န ကိဉ္စိ အတ္တနောဌပေသိ။ တံ ပုတ္တာ စ မိတရော စ ကတိပါဟမေဝ ဥပဋ္ဌဟိတွာ ပရိဘဝံ အကံသု။ သာ “**ကိ**” မယံ ဣမေဟိ ပရိဘဝါယ^၂ ဃရေ ဝသန္တိယာ”တိ ဘိက္ခုနိယော ဥပသင်္ကမိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ တံ ဘိက္ခုနိယော ပဗ္ဗာဇေသုံ။ သာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒါ “အဟံ မဟလ္လိကာကာလေ ပဗ္ဗဇိတွာ အပ္ပမတ္တာယ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဘိက္ခုနီနံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကရေန္တိ “သဗ္ဗ-
ရတ္ထိံ သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမိ”တိ ဟေဌာပါသာဒေ ဧကထမ္ဘံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ တံ အဝိဇဟမာနာ သမဏဓမ္မံ ကရေန္တိ စက်မမာနာပိ “အန္ဓကာရေ ဌာနေ ရုက္ခာဒီသု ယတ္ထ ကတ္တမိ မေ သီသံ ပဋိဟညေယျာ”တိ ရုက္ခံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ တံ အဝိဇဟမာနာဝ သမဏဓမ္မံ ကရေတိ။ တတော ပဌာယ သာ အာရဒ္ဓဝိရိယတာယ ပါကဋ္ဌာ အဟောသိ။ သတ္တာ တဿာ ဣဏပရိပါကံ

၁-ပဘဂ်ရေ (သိ)၊ ပဘဂ်ရေန (ဣ)

၂-ဝိသန္တိတွာ (ဣ)

၃-ပရိဘူတာယ (သိ)

disvā gandhakuṭiyam nisinnova obhāsam pharitvā sammukhe nisinno viya
attānam dassetvā—

“Yo ca vassasatam jīve, apassam dhammamuttamam.
Ekāham jīvitam seyyo, passato dhammamuttaman”ti¹—

gātham abhāsi. Sā gāthāpariyosāne arahattam pāpuṇi. Tena vuttam
Apadāne²—

“Padumuttaro nāma Jino, sabbadhammāna pāragū.
Ito satasahassamhi, kappe uppajji nāyako.

Tadā seṭṭhikule jātā, sukhita pūjita piyā.
Upetvā tam Munivaram, assosim madhuram vacam.
Āraddhavīriyānaggaṃ, vaṇṇesi bhikkhunim Jino.
Tam sutvā muditā hutvā, kāram katvāna Satthuno.

Abhivādiya Sambuddham, ṭhānam tam patthayim tadā.
Anumodi mahāvīro, sijjhataṃ paṇidhī tava.

Satasahassito kappe, Okkākakulasambhavo.
Gotamo nāma gottena, Satthā loka bhavissati.

Tassa dhammesu dāyādā, orasā dhammanimmitā.
Soṇāti nāma nāmena, hessati Satthu sāvika.

Tam sutvā muditā hutvā, yāvajīvam tadā Jinam.
Mettacittā paricarim, paccayehi vināyakam.

Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca.
Jahitvā mānusaṃ deham, Tāvatisamagacchaham.

Pacchime ca bhava dāni, jātā seṭṭhikule aham.
Sāvattiyaṃ puravare, iddhe phīte mahaddhane.

Yadā ca yobbanappattā, gantvā patikulam aham.
Dasa puttāni ajanim, surūpāni visesato.

1. Khu 1. 30 piṭṭhe Dhammapade.

2. Khu 4. 257 piṭṭhādīsu.

နိပါတ်]

ဂ-သောဏာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

၉၉

ဒိသ္ဗာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္ဒောဝ ဩဘာသံ ဖရိတွာ သမ္ဗုဒ္ဓေ နိသိန္ဒော ဝိယ
အတ္တာနံ ဒဿေတွာ—

“ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ အပဿံ ဓမ္မမုတ္တမံ။
ဧကောဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ ပဿတော ဓမ္မမုတ္တမ”န္တိ^၁—

ဂါထံ အဘာသိ။ သာ ဂါထာပရိယောသာနေ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဂုတ္တံ
အပဒါနေ J—

“ပဒုမုတ္တရော နာမ ဇိနော၊ သဗ္ဗဓမ္မာန ပါရဂူ။
ဣတော သတသဟဿမ္ပိ၊ ကပ္ပေ ဥပ္ပဇ္ဇိ နာယကော။
တဒါ သေဠိကုလေ ဇာတာ၊ သုခိတာ ပူဇိတာ ဝိယာ။
ဥပေတွာ တံ မုနိဝရံ၊ အဿောသိ မရရံ ဝစံ။
အာရဒ္ဓဝီရိယာနဂ္ဂံ၊ ဝဏ္ဏေသိ ဘိက္ခုနိ ဇိနော။
တံ သုတွာ မုဒိတာ ဟုတွာ၊ ကာရံ ကတွာန သတ္ထုနော။
အဘိဝါဒိယ သမ္ဗုဒ္ဓံ၊ ဌာနံ တံ ပတ္ထယိ တဒါ။
အနုမောဒိ မဟာဝီရော၊ သိဇ္ဈတံ ပဏိဓိ တဝ။
သတသဟဿိတော ကပ္ပေ၊ ဩက္ကာကကုလသမ္ဘဝေါ။
ဂေါတမော နာမ ဂေါတ္တေန၊ သတ္တာ လောကေ ဘဝိဿတိ။
တဿ ဓမ္မေသု ဒါယာဒါ၊ ဩရသာ ဓမ္မနိဗ္ဗိတာ။
သောဏာတိ နာမ နာမေန၊ ဟေဿတိ သတ္ထု သာဝိကာ။
တံ သုတွာ မုဒိတာ ဟုတွာ၊ ယာဝဇီဝံ တဒါ ဇိနံ။
မေတ္တစိတ္တာ ပရိစရိ၊ ပစ္စယေဟိ ဝိနာယကံ။
တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
ဇဟိတွာ မာနသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံ သမဂစ္ဆဟံ။
ပစ္စိမေ စ ဘဝေ ဒါနိ၊ ဇာတာ သေဠိကုလေ အဟံ။
သာဝတ္ထိယံ ပုရဝရေ၊ ဣဒ္ဓေ ဇီတေ မဟဒ္ဓနေ။
ယဒါ စ ယောဗ္ဗနပ္ပတ္တာ၊ ဂန္ဓာ ပတိကုလံ အဟံ။
ဒဿ ပုတ္တာနိ အဇနိ၊ သုရူပါနိ ဝိသေသတော။

Sukhedhitā ca te sabbe, jananettamanoharā.

Amittānampi rucitā, mama pageva te siyā.

Tato mayhaṃ akāmāya, dasaputtapurakkhato.

Pabbajittha sa me bhaddā, devadevassa sāsane.

Tadekikā vicintesiṃ, jīvitenālamatthu me.

Cattāya patiputtehi, vuḍḍhāya ca varākiyā.

Ahampi tattha gacchissāṃ, sampatto yattha me pati.

Evāhaṃ cintayitvāna, pabbajim anagāriyaṃ.

Tato ca maṃ bhikkhuniyo, ekaṃ bhikkhunupassaye.

Vihāya gacchumovādaṃ, tāpehi udakaṃ iti.

Tadā udakamāhitvā, okiritvāna kumbhiyā.

Culle ṭhapetvā āsīnā, tato cittaṃ samādahim.

Khandhe aniccato disvā, dukkhato ca anattato.

Khepetvā āsave sabbe, arahattamapāpuṇim.

Tadāgantvā bhikkhuniyo, uṇhodakamapucchisum.

Tejodhātumadhiṭṭhāya, khippaṃ santāpayim jalaṃ.

Vimhitā tā Jinavaraṃ, etamatthamasāvayum.

Taṃ sutvā mudito Nātho, imaṃ gāthaṃ abhāsatha.

Yo ca vassasataṃ jīve, kusīto hīnavīriyo.

Ekāhaṃ jīvitaṃ seyyo, vīriyamārabhato dāhaṃ.

Ārādhito mahāvīro, mayā suppaṭipattiyā.

Āraddhavīriyānaggaṃ, mamāha sa Mahāmuni.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanaṃ”ti.

Atha naṃ Bhagavā bhikkhuniyo paṭipāṭiyā ṭhānantare ṭhapento
āraddhavīriyānaṃ aggaṭṭhāne ṭhapesi. Sā ekadivasaṃ attano paṭipattim
paccavekkhitvā udānavasena—

သုခေဝိတာ စ တေ သဗ္ဗေ၊ ဇနနေတ္ထမနောဟရာ။
အမိတ္တာနုဗ္ဗိ ရူပိတာ၊ မမ ပဂေဝ တေ သိယာ။

တတော မယံ အကာမာယ၊ ဒသပုတ္တပုရက္ခတော။
ပဗ္ဗဇိတ္ထ သ မေ ဘက္ခာ၊ ဒေဝဒေဝဿ သာသနေ။

တဒေကိကာ ဝိစိန္တေသိ၊ ဇိဝိတေနာလမတ္ထု မေ။
စက္ကာယ ပတိပုတ္တေဟိ၊ ဂုဇာယ စ ဝရာကိယာ။

အဟမ္ပိ တတ္ထ ဂစ္ဆိသံ၊ သမ္ပတ္တော ယတ္ထ မေ ပတိ။
ဝေါဟံ စိန္တယိတွာန၊ ပဗ္ဗဇိ အနဂါရိယံ။

တတော စ မံဘိက္ခုနိယော၊ ဧကံ ဘိက္ခုနုပဿယေ။
ဝိဟာယ ဂစ္ဆုမောဝါဒံ၊ တာပေဟိ ဥဒကံ ဣတိ။

တဒါ ဥဒကမာဟိတွာ၊ ဩကိရိတွာန ကုန္တိယာ။
စုလ္လေ ဌပေတွာ အာသီနာ၊ တတော စိတ္တံ သမာဒဟိ။

ခန္ဓေ အနိစ္စတော ဒိသွာ၊ ဒုက္ခတော စ အနတ္တတော။
ခေပေတွာ အာသဝေ သဗ္ဗေ၊ အရဟတ္တမပါပုဏိ။

တဒါဂန္ဓာ ဘိက္ခုနိယော၊ ဥက္ခောဒကမပုစ္ဆိသုံ။
တေဇောဓာတုမဓိဋ္ဌာယ၊ ခိပ္ပံ သန္တာပယိ ဇလံ။

ဝိမှိတာ တာ ဇိနဝရံ၊ ဧတမတ္ထမသာဝယံ။
တံ သုတွာ မုဒိတော နာထော၊ ဣမံ ဂါထံ အဘာသထ။

ယော စ ဝဿသတံ ဇိဝေ၊ ကုသိတော ဟိနဝိရိယော။
ဧကာဟံ ဇိဝိတံ သေယျော၊ ဝိရိယမာရဘတော ဒဠိ။

အာရာမိတော မဟာဝိရော၊ မယာ သုပ္ပဋိပတ္တိယာ။
အာရဒ္ဓဝိရိယာနဂ္ဂံ၊ မမာဟ သ မဟာမုနိ။

ကိလေသာ ဈာဝိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အထ နံ ဘဂဝါ ဘိက္ခုနိယော ပဋိပါဋိယာ ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော အာရဒ္ဓ-
ဝိရိယာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ သာ ဧကဒိဝသံ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စ-
ဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန—

102. “Dasa putte vijāyitvā, asmim rūpasamussaye.
Tatoham dubbalā jīṇṇā, bhikkhunim upasaṅkamim.
103. Sā me dhammadesesi, khandhāyanadhātuyo.
Tassā dhammam suṇitvāna, kese chetvāna pabbajim.
104. Tassā me sikkhamānāya, dibbacakkhu visodhitam.
Pubbenivāsam jānāmi, yattha me vusitam pure.
105. Animittaṇca bhāvēmi, ekaggā susamāhitā.
Anantarāvimokkhā’sim, anupādāya nibbutā.
106. Pañcakkhandhā pariññātā, tiṭṭhanti chinnamūlakā.
Dhi tavatthu jare jamme, natthi dāni punabbhavo”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **rūpasamussayeti** rūpasāṅkhāte samussaye. Ayaṁ hi rūpasaddo “cakkhuṇca paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuviññāṇan”ti-ādīsu¹ rūpāyatane āgato. “Yaṁkiñci rūpaṁ atītānāgatapaccuppannan”ti-ādīsu² rūpakkhandhe. “Piyarūpe satarūpe rajjati”ti-ādīsu³ sabhāve. “Bahiddhā rūpāni passatī”ti-ādīsu⁴ kasiṇāyatane. “Rūpī rūpāni passatī”ti-ādīsu⁵ rūpajhāne. “Aṭṭhiṇca paṭicca nhāruṇca paṭicca maṁsaṇca paṭicca cammaṇca paṭicca ākāso parivārito rūpantveva saṅkham gacchatī”ti-ādīsu⁶ rūpakāye. Idhāpi rūpakāyeva daṭṭhabbo. **Samussayasaddopi** aṭṭhīnaṁ sarīrassa pariyāyo. “Satanti samussayā”ti-ādīsu aṭṭhisarīrapariyāye. “Āturaṁ asucim pūtim, passa Nande samussayan”ti-ādīsu⁷ sarīre. Idhāpi sarīre eva daṭṭhabbo. Tena vuttaṁ “rūpasamussaye”ti, rūpasāṅkhāte samussaye sarīreti attho. Thatvāti vacanaseso. Asmim rūpasamussayeti hi imasmim rūpasamussaye thatvā imam rūpakāyaṁ nissāya dasa putte vijāyitvāti yojanā. **Tatoti** tasmā dasaputtavijāyanahetu. Sā hi paṭhamavayaṁ.

1. Saṁ 2. 261 piṭṭhe. 2. Aṁ 1. 490 piṭṭhe. 3. Ma 1. 333 piṭṭhe.
4. Dī 3. 216; Aṁ 1. 42 piṭṭhesu. 5. Dī 3. 217; Aṁ 1. 42 piṭṭhesu.
6. Ma 1. 248 piṭṭhe. 7. Khu 2. 381 piṭṭhe.

- ၁၀၂။ “ဒသ ပုတ္တေ ဝိဇာယိတွာ၊ အသ္မိံ ရူပသမုဿယေ။
တတောဟံ ဒုဗ္ဗလာ ဇိဏ္ဏာ၊ ဘိက္ခုနိံ ဥပသင်္ကမိံ။
- ၁၀၃။ သာ မေ ဓမ္မမဒေသေသိ၊ ခန္ဓာယတနဓာတုယော။
တဿာ ဓမ္မံ သုဏိတွာန၊ ကေသေ ဆေတွာန ပဗ္ဗဇိံ။
- ၁၀၄။ တဿာ မေ သိက္ခမာနာယ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောမိတံ။
ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဇာနာမိ၊ ယတ္ထ မေ ဝုသိတံ ပုရေ။
- ၁၀၅။ အနိမိတ္တဉ္စ ဘာဝေမိ၊ ဧကဂ္ဂါ သုသမာဟိတာ။
အနန္တရာဝိမောက္ခာ’သိ၊ အနုပါဒါယ နိဗ္ဗုတာ။
- ၁၀၆။ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ပရိညာတာ၊ တိဋ္ဌန္တိ ဆိန္ဒမူလကာ။
မိ တဝတ္ထု ဇရေ ဇမ္ဗေ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဗဝေါ’တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ ရူပသမုဿယေတိ ရူပသင်္ခါတေ သမုဿယေ။ အယံ ဟိ ရူပသဒ္ဓေါ “စက္ခုဉ္စ ပဋိစ္စ ရူပေ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စက္ခုဝိညာဏ”န္တိအာဒိသု^၁ ရူပါယတနေ အာဂတော။ “ယံကိဉ္စ ရူပံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္တ”န္တိအာဒိသု^၂ ရူပက္ခန္ဓေ။ “ဝိယရူပေ သာတရူပေ ရဇ္ဇတိ”တိအာဒိသု^၃ သဘာဝေ။ “ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ”တိအာဒိသု^၄ ကသိဏာယတနေ။ “ရူပိ ရူပါနိ ပဿတိ”တိအာဒိသု^၅ ရူပဈာနေ။ “အဋ္ဌိဉ္စ ပဋိစ္စ နှာရဉ္စ ပဋိစ္စ မံသဉ္စ ပဋိစ္စ စမ္ပဉ္စ ပဋိစ္စ အာကာသော ပရိဝါရိတော ရူပန္တေဝ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ”တိအာဒိသု^၆ ရူပကာယေ။ ဣဓာပိ ရူပကာယေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သမုဿယသဒ္ဓေါပိ အဋ္ဌိနံ သရိရဿ ပရိယာယော။ “သတန္တိ သမုဿယာ”တိအာဒိသု အဋ္ဌိသရိရပရိယာယေ။ “အာတုရံ အသုစိ”ပုတိ^၇၊ ပဿ နန္တေ သမုဿယ”န္တိအာဒိသု^၈ သရိရေ။ ဣဓာပိ သရိရေ ဧဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တေန ဝုတ္တံ “ရူပသမုဿယေ”တိ၊ ရူပသင်္ခါတေ သမုဿယေ သရိရေတိ အတ္ထော။ ဌတွာတိ ဝစနသေသော။ အသ္မိံ ရူပသမုဿယေတိ ဟိ ဣမသ္မိံ ရူပသမုဿယေ ဌတွာ ဣမံ ရူပကာယံ နိဿာယ ဒသ ပုတ္တေ ဝိဇာယိတွာတိ ယောဇနာ။ တတောတိ တဿာ ဒသပုတ္တဝိဇာယနဟေတု။ သာ ဟိ ပဌမဝယံ

၁-သံ ၂-၂၆၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အံ ၁-၄၉၀-ပိဋ္ဌေ။ ၃-မ ၁-၃၃၃-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဒိ ၃-၂၁၆၊ အံ ၁-၄၂-ပိဋ္ဌေသု။ ၅-ဒိ ၃-၂၁၇၊ အံ ၁-၄၂-ပိဋ္ဌေသု။
၆-မ ၁-၂၄၈-ပိဋ္ဌေ။ ၇-ဒ ၂-၃၈၁-ပိဋ္ဌေ။

atikkamitvā puttake vijāyantī anukkamena dubbalasarīrā jarājiṇṇā ca ahosi.
Tena vuttam **“tatoham dubbalā jiṇṇā”**ti.

Tassāti tato, **tassā**ti vā tassā santike. Puna¹ tassāti karaṇe sāmivacanam,
tāyāti attho. **Sikkhamānāyā**ti tissopi sikkhā sikkhamānā.

Anantarāvimokkhā’sinti aggamaggassa anantarā uppannavimokkhā
āsim. Rūpī rūpāni passatīti-ādayo hi aṭṭhapi vimokkhā anantaravimokkhā
nāma na honti. Maggānantaram anuppattā hi phalavimokkhā
phala²samāpattikāle pavattamānāpi paṭhamamaggānantarameva
samuppattito tam upādāya anantaravimokkhā nāma, yathā maggasamādhī
ānantarikasamādhīti vuccati. **Anupādāya nibbutā**ti rūpādīsu kiñcīpi
aggahetvā kilesaparinibbānena nibbutā āsim.

Evam vijjāttayam vibhāvetvā arahattaphalena kūṭam gaṇhantī udānetvā
idāni jarāya cirakālam upaddutasarīram vīgarahantī saha vatthunā tassa
samatikkantabhāvam vibhāvetum **“pañcakkhandhā pariññātā”**ti
osānagāthamāha. Tattha **dhi tavatthu jare jammeti** aṅgānam
sithilabhāvakaraṇādīnā jare jamme lāmake hīne tava tuyham dhi atthu
dhikāro hotu. **Natthi dāni punabbhavoti** tasmā tvaṃ mayā atikkantā
abhibhūtāsīti adhippāyo.

Soṇātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Bhaddākuṇḍalakesātherīgāthāvaṇṇanā

Lūnakesīti-ādikā Bhaddāya Kuṇḍalakesāya theriyā gāthā. Ayampi
Padumuttarassa Bhagavato kāle Haṃsavatīnagare kulagehe nibbattitvā
viññutam patvā ekadivasam Satthu santike dhammam suṇantī Satthāram
ekam bhikkhunim khippābhiññānam aggaṭṭhāne ṭhapentam disvā
adhikārakammaṃ katvā tam ṭhānantaram patthetvā yāvajīvam puññāni katvā
kappasatasahassam devamanussesu saṃsaritvā Kassapabuddhakāle **Kikissa**
Kāsirañño gehe

1. Puna vā (Sī, I)

2. Pana (I, Ka)

အတိက္ကမိတွာ ပုတ္တကေ ဝိဇာယန္တိ အနတ္တမေန ဒုဗ္ဗလသရီရာ ဇရာဇိဏ္ဏာ စ
အဟောသိ။ တေန ဝုတ္တံ **“တတောဟံ ဒုဗ္ဗလာ ဇိဏ္ဏာ”**တိ။

တဿာတိ တတော၊ တဿာတိ ဝါ တဿာ သန္တိကေ။ ပုန^၁ တဿာတိ
ကရဏေ သာမိဝစနံ၊ တာယာတိ အတ္ထော။ **သိက္ခမာနာယာ**တိ တိဿောပိ
သိက္ခာ သိက္ခမာနာ။

အနန္တရာဓိမောက္ခာ’သိန္တိ အဂ္ဂမဂ္ဂဿ အနန္တရာ ဥပ္ပန္နဓိမောက္ခာ အာသိ။
ရူပိ ရူပါနိ ပဿတိတိအာဒယော ဟိ အဋ္ဌပိ ဓိမောက္ခာ အနန္တရ-
ဓိမောက္ခာ နာမ န ဟောန္တိ။ မဂ္ဂါနန္တရံ အနုပ္ပတ္တာ ဟိ ဖလဓိမောက္ခာ ဖလ-
သမာပတ္တိကာလေ ပဝတ္တမာနာပိ ပဌမမဂ္ဂါနန္တရမေဝ သမုပ္ပတ္တိတော တံ
ဥပါဒါယ အနန္တရဓိမောက္ခာ နာမ၊ ယထာ မဂ္ဂသမာဓိ အနန္တရိကသမာ-
ဓိတိ ဝုစ္စတိ။ **အနုပါဒါယ နိဗ္ဗုတာ**တိ ရူပါဒိသု ကိဉ္စိပိ အဂ္ဂဟေတွာ
ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေန နိဗ္ဗုတာ အာသိ။

ဧဝံ ဝိဇ္ဇာတ္တယံ ဝိဘာဝေတွာ အရဟတ္တဖလေန ကုဋ် ဂဏှန္တိ ဥဒါနေတွာ
ဣဒါနိ ဇရာယ စိရကာလံ ဥပဒ္ဓုတသရီရံ ဝိဂရဟန္တိ သဟ ဝတ္ထုနာ တဿ
သမတိက္ကန္တဘာဝံ ဝိဘာဝေတုံ **“ပဉ္စက္ခန္ဓာ ပရိညာတာ”**တိ ဩသာနဂါထ-
မာဟ။ တတ္ထ မိ တဝတ္ထု ဇရေ ဇမ္ဗေတိ အင်္ဂါနံ သိတိလဘာဝကရဏာဒိနာ
ဇရေ ဇမ္ဗေ လာမကေ ဟိနေ တဝ တုယံ မိ အတ္ထု မိကာရော ဟောတု။ **နတ္ထိ**
ဒါနိ ပုနန္တဝေတိ တဿာ တံ မယာ အတိက္ကန္တာ အဘိဘူတာသိတိ
အဓိပ္ပာယော။

သောဏာထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ နိဋ္ဌိတာ။

၉-ဘဒ္ဒါကုဏ္ဍလကေသာထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

လူနကေသီတိအာဒိကာ ဘဒ္ဒါယ ကုဏ္ဍလကေသာယ ထေရိယာ ဂါထာ။
အယမ္ပိ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ကုလဂေဟေ
နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ ပတွာ ဧကဒိဝသံ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုဏန္တိ သတ္တာရံ
ဧကံ ဘိက္ခုနိံ ခိပ္ပါဘိညာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ
ဌာနန္တရံ ပတ္ထေတွာ ယာဝဇီဝံ ပုညာနိ ကတွာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝ-
မနုဿေသု သံသရိတွာ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ **ကိင်္ဂိဿ** ကာသိရညော ဂေဟေ

sattannaṃ bhaginīnaṃ abbhantarā hutvā vīsati vassasahassāni dasa sīlāni
samādāya komāribrahmacariyaṃ carantī saṃghassa vasanapariveṇaṃ
kāretvā ekaṃ Buddhantaraṃ sugatīsayeva saṃsaritvā imasmim
Buddhuppāde Rājagahe seṭṭhikule nibbatti, **Bhaddā**tissā nāmaṃ ahosi. Sā
mahatā parivārena vaḍḍhamānā vayappattā tasmimyeva nagare purohitassa
puttaṃ sattukaṃ nāma coraṃ sahoḍḍhaṃ gahetvā rājāṇāya nagaraguttikena
māretuṃ āghātanaṃ niyyamānaṃ sihapañjarena oloketi disvā
paṭibaddhacittā hutvā sace taṃ labhāmi, jīvissāmi. No ce, marissāmīti
sayane adhomukhī nipajji.

Athassā pitā taṃ pavattim sutvā ekadhītutāya balavasineho
sahassalañjaṃ datvā upāyeneva coraṃ vissajjāpetvā gandhodakena nhāpetvā
sabbābharaṇapaṭimaṇḍitaṃ kārevā pāsādaṃ pesesi. Bhaddāpi
paripuṇṇamanorathā atirekālaṅkārena alaṅkaritvā taṃ paricarati. Sattuko
katipāhaṃ vītināmetvā tassā ābharaṇesu uppannalobho bhadde ahaṃ
nagaraguttikena gahitamattova corapapāte adhivatthāya devatāya “sacāhaṃ
jīvitaṃ labhāmi, tuyhaṃ balikammaṃ upasaṃharissāmī”ti patthanaṃ
āyāciṃ, tasmā balikammaṃ sajjāpehīti. Sā “tassa manāṃ pūressāmī”ti
balikammaṃ sajjāpetvā sabbābharaṇavibhūsitā sāmikena saddhiṃ ekaṃ
yānaṃ abhiruyha “devatāya balikammaṃ karissāmī”ti corapapātaṃ
abhiruhitaṃ āraddhā.

Sattuko cintesi “sabbesu abhiruhantesu imissā ābharaṇaṃ gahetuṃ na
sakkā”ti parivārajanaṃ tattheva ṭhapetvā tameva¹ balibhājanaṃ gāhāpetvā²
pabbataṃ abhiruhanto tāya saddhiṃ piyakathaṃ na kathesi. Sā inḍiteneva
tassādhippāyaṃ aññāsi. Sattuko “bhadde tava uttarasāṭakaṃ omuñcitvā
kāyārūḥapasādhanaṃ bhaṇḍikaṃ karohī”ti. Sā “sāmi³ mayhaṃ ko
aparādho”ti. Kim nu maṃ bāle⁴ “balikammatthaṃ āgato”ti saññaṃ karosi,
balikammāpadesena pana tava ābharaṇaṃ gahetuṃ āgatoti. Kassa pana ayya
pasādhanaṃ, kassa ahanti. Nāhaṃ etaṃ vibhāgaṃ jānāmīti. Hotu ayya,
ekaṃ pana me adhippāyaṃ pūrehi,

1. Saṃyameva (Sī)

3. Sāpi (I)

2. Gahetvā (Sī)

4. Kim nu bāle (Sī), kim bāle (I)

သတ္တန္တံ ဘဂိနီနံ အပ္ပန္နရာ ဟုတွာ ဝိသတိ ဝဿသဟဿာနိ ဒသ သီလာနိ
သမာဒါယ ကောမာရိဗြဟ္မစရိယံ စရန္တိ သံဃဿ ဝသနပရိဝေဏံ ကာရေတွာ
ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ သုဂတိသုယေဝ သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ရာဇဂဟေ
သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဘဒ္ဒါတိဿာ နာမံ အဟောသိ။ သာ မဟတာ
ပရိဝါရေန ဝဗ္ဗမာနာ ဝယပ္ပတ္တာ တသ္မိံယေဝ နဂရေ ပုရောဟိတဿ ပုတ္တံ
သတ္တုကံ နာမ စောရံ သဟောဗ္ဗံ ဂဟေတွာ ရာဇာဏာယ နဂရဂုတ္တိကေန
မာရေတုံ အာဃာတနံ နိယုမာနံ သီဟပဉ္စရေန ဩလောကေန္တိ ဒိဿာ ပဋိဗ္ဗာ-
စိတ္တာ ဟုတွာ သစေ တံ လဘာမိ၊ ဇိဝိဿာမိ။ နော စေ၊ မရိဿာမိတိ သယနေ
အစောမုဒိ နိပဇ္ဇိ။

အထဿာ ပိတာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ ဧကမိတုတာယ ဗလဝသိနေဟော
သဟဿလဉ္စံ ဒတွာ ဥပါယေနေဝ စောရံ ဝိဿဇ္ဇာပေတွာ ဂန္ဓောဒကေန
နာပေတွာ သဗ္ဗဘရဏပဋိမဏ္ဍိတံ ကာရေတွာ ပါသာဒံ ပေသေသိ။ ဘဒ္ဒါပိ
ပရိပုဏ္ဏမနောရထာ အတိရေကာလင်္ကာရေန အလင်္ကာရိတွာ တံ ပရိစရတိ။
သတ္တုကော ကတိပါဟံ ဝိတိနာမေတွာ တဿာ အာဘရဏေသု ဥပ္ပန္န-
လောဘော ဘဒ္ဒေ အဟံ နဂရဂုတ္တိကေန ဂဟိတမတ္တောဝ စောရပပါတေ
အဓိဝတ္ထာယ ဒေဝတာယ “သစာဟံ ဇိဝိတံ လဘာမိ၊ တုယံ ဗလိကမ္ပံ
ဥပသံဟရိဿာမိ”တိ ပတ္တနံ အာယာမိ^၁။ တဿာ ဗလိကမ္ပံ သဇ္ဇာပေဟိတိ။ သာ
“တဿ မနံ ပူရေဿာမိ”တိ ဗလိကမ္ပံ သဇ္ဇာပေတွာ သဗ္ဗဘရဏဝိဘူသိတာ
သာမိကေန သဒ္ဓိံ ဧကံ ယာနံ အဘိရုယျ “ဒေဝတာယ ဗလိကမ္ပံ ကရိဿာမိ”တိ
စောရပပါတံ အဘိရုဟိတုံ အာရဒ္ဓါ။

သတ္တုကော စိန္တေသိ “သဗ္ဗေသု အဘိရုဟန္တေသု ဣမိဿာ အာဘရဏံ
ဂဟေတုံ န သက္ကာ”တိ ပရိဝါရဇနံ တတ္ထေဝ ဌပေတွာ တမေဝ^၂ ဗလိဘာဇနံ
ဂါဟာပေတွာ^၂ ပဗ္ဗတံ အဘိရုဟန္တော တာယ သဒ္ဓိံ ပိယကထံ န ကထေသိ။
သာ ဣဝိတေနေဝ တဿာမိပ္ပါယံ အညာသိ။ သတ္တုကော “ဘဒ္ဒေ တဝ
ဥတ္တရသာဠကံ ဩမုဋ္ဌိတွာ ကာယာရူဠပသာဓနံ ဘဏ္ဍိကံ ကရောဟိ”တိ။ သာ
“သာမိ^၃ မယံ ကော အပရာဇော”တိ။ ကိံ န မံ ဗာလေ^၄ “ဗလိကမ္ပတ္ထံ
အာဂတော”တိ သညံ ကရောသိ၊ ဗလိကမ္ပာပဒေသေန ပန တဝ အာဘရဏံ
ဂဟေတုံ အာဂတောတိ။ ကဿ ပန အယျ ပသာဓနံ၊ ကဿ အဟန္တိ။ နာဟံ
ဧတံ ဝိဘာဂံ ဇာနာမိတိ။ ဟောတု အယျ၊ ဧကံ ပန မေ အမိပ္ပါယံ ပူရေဟိ။

၁-သံယမေဝ(သိ)

၃-သာပိ (ဣ)

၂-ဂဟေတွာ (သိ)

၄-ကိံ န ဗာလေ (သိ)၊ ကိံ ဗာလေ (ဣ)

alaṅkataniyāmena ca¹ ālīngitum dehīti. So “sādhū”ti sampāṭicchi. Sā tena sampāṭicchitabhāvaṃ ñatvā purato ālīngitvā pacchato ālīngantī viya pabbatapapāte² pātesi. So patitvā cuṇṇavicuṇṇaṃ ahosi. Tāya kataṃ acchariyaṃ disvā pabbate adhivatthā devatā kosallaṃ vibhāventī imā gāthā abhāsi—

“Na hi sabbesu ṭhānesu, puriso hoti paṇḍito.

Itthīpi paṇḍitā hoti, tattha tattha vicakkhaṇā.

Na hi sabbesu ṭhānesu, puriso hoti paṇḍito.

Itthīpi paṇḍitā hoti, lahuṃ atthavicintikā”ti³.

Tato bhaddā cintesi “na sakkā mayā iminā niyāmena gehaṃ gantum, itova gantvā ekaṃ pabbajjāṃ pabbajissāmi”ti nigaṇṭhārāmaṃ gantvā nigaṇṭhe⁴ pabbajjāṃ yāci. Atha naṃ te āhaṃsu “kena niyāmena pabbajjā hotū”ti. Yaṃ tumhākaṃ pabbajjāya uttamaṃ, tadeva karoṭhāti. Te “sādhū”ti tassā tālaṭṭhinā kese luṇcitvā pabbājesuṃ. Puna kesā vaḍḍhantā kuṇḍalāvaṭṭā hutvā vaḍḍhesuṃ. Tato paṭṭhāya sā **Kuṇḍalakesā** nāma jātā. Sā tattha uggahetabbaṃ samayaṃ vādamaggaṇca uggahetvā “ettakaṃ nāma ime jānanti, ito uttari⁵ viseso natthi”ti ñatvā tato apakkamitvā yattha yattha paṇḍitā atthi, tattha tattha gantvā tesāṃ jānanaṃ sippaṃ uggahetvā attanā saddhiṃ kathetuṃ samatthaṃ adisvā yaṃ yaṃ gāmaṃ vā nigamaṃ vā pavisati, tassa dvāre vālukārāsīm⁶ katvā tattha jambusākhaṃ ṭhapetvā “yo mama vādaṃ āropetuṃ sakkoti, so imaṃ sākhaṃ maddatū”ti samīpe ṭhitadārakānaṃ saññaṃ datvā vasanaṭṭhānaṃ gacchati. Sattāhampi jambusākhaṃ tatheva ṭhitāya taṃ gahetvā pakkamati. Tena ca samayena amhākaṃ Bhagavā loke uppajjitvā pavattitavaradhammacakko anupubbena Sāvattthim upanissāya Jetavane viharati. Kuṇḍalakesāpi vuttanayena gāmanigamarājadhānīsu vicarantī Sāvattthim patvā nagaradvāre vālukārāsīmhi jambusākhaṃ ṭhapetvā dārakānaṃ saññaṃ datvā Sāvattthim pāvisi.

1. Ālīngitaniyāme (Sī)

2. Pabbatā taṃ (Sī)

3. Khu 4. 242 piṭṭhe.

4. Nigaṇṭha (Ka)

5. Uttariṃ (Sī, I)

6. Vālikarāsīm (Sī, I)

အလင်္ကာတနိယာမေန စ^၁ အာလိဂိတုံ ဒေဟိတိ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပုဋ္ဌိ။ သာ တေန သမ္ပုဋ္ဌိတဘာဝံ ဥတွာ ပုရတော အာလိဂိတွာ ပစ္ဆတော အာလိဂိန္တိ ဝိယ ပဗ္ဗတပပါတေ^၂ ပါတေသိ။ သော ပတိတွာ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ အဟောသိ။ တာယ ကတံ အစ္ဆရိယံ ဒိသွာ ပဗ္ဗတေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ ကောသလ္လံ ဝိဘာဝေန္တိ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

“န ဟိ သဗ္ဗေသု ဌာနေသု၊ ပုရိသော ဟောတိ ပဏ္ဍိတော။
ဣတ္ထိပိ ပဏ္ဍိတာ ဟောတိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဝိစက္ခဏာ။

န ဟိ သဗ္ဗေသု ဌာနေသု၊ ပုရိသော ဟောတိ ပဏ္ဍိတော။
ဣတ္ထိပိ ပဏ္ဍိတာ ဟောတိ၊ လဟုံ အတ္ထဝိစိန္တိကာ”တိ^၃။

တတော ဘဒ္ဒါ စိန္တေသိ “န သက္ကာ မယာ ဣမိနာ နိယာမေန ဂေဟံ ဂန္တု၊ ဣတောဝ ဂန္တော ဧကံ ပဗ္ဗန္တိ ပဗ္ဗဇိဿာမိ”တိ နိဂဏ္ဌာရာမံ ဂန္တော နိဂဏ္ဌေ^၄ ပဗ္ဗန္တိ ယာစိ။ အထ နံ တေ အာဟံသု “ကေန နိယာမေန ပဗ္ဗန္တော ဟောတူ”တိ။ ယံ တုမှာကံ ပဗ္ဗန္တောယ ဥတ္တမံ၊ တဒေဝ ကရောထာတိ။ တေ “သာဓူ”တိ တဿာ တာလဋ္ဌိနာ ကေသေ လုဋ္ဌိတွာ ပဗ္ဗာဇေသုံ။ ပုန ကေသာ ဝဇ္ဇန္တော ကုဏ္ဏလာဝဇ္ဇာ ဟုတွာ ဝဇ္ဇေသုံ။ တတော ပဌာယ သာ **ကုဏ္ဏလကေသာ** နာမ ဇာတာ။ သာ တတ္ထ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ သမယံ ဝါဒမဂ္ဂဉ္စ ဥဂ္ဂဟေတွာ “တ္ထေကံ နာမ ဣမေ ဇာနန္တိ၊ ဣတော ဥတ္တရိ^၅ ဝိသေသော နတ္ထိ”တိ ဥတွာ တတော အပက္ခမိတွာ ယတ္ထ ယတ္ထ ပဏ္ဍိတာ အတ္ထိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဂန္တော တေသံ ဇာနနသိပ္ပံ ဥဂ္ဂဟေတွာ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ကထေတုံ သမတ္ထံ အဒိသွာ ယံ ယံ ဂါမံ ဝါ နိဂမံ ဝါ ပဝိသတိ၊ တဿ ဒွါရေ ဝါလုကာရာသိ^၆ ကတွာ တတ္ထ ဇမ္ဗုဒ္ဓာသံ ဌပေတွာ “ယော မမ ဝါဒံ အာရောပေတုံ သက္ကာတိ၊ သော ဣမံ သာသံ မဒ္ဒတူ”တိ သမိပေ ဌိတဒါရကာနံ သညံ ဒတွာ ဝသနဌာနံ ဂစ္ဆတိ။ သတ္တာဟမ္ပိ ဇမ္ဗုဒ္ဓာသါယ တထေဝ ဌိတာယ တံ ဂဟေတွာ ပက္ခမတိ။ တေန စ သမယေန အမှာကံ ဘဂဝါ လောကေ ဥပ္ပုဋ္ဌိတွာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကာ အနုပဗ္ဗေန သာဝတ္ထိံ ဥပနိဿာယ ဇေတဝနေ ဝိဟရတိ။ ကုဏ္ဏလကေသာပိ ဝုတ္တနယေန ဂါမနိဂမရာဇောနီသု ဝိစရန္တိ သာဝတ္ထိံ ပတွာ နဂရဒွါရေ ဝါလုကာရာသိမ္ပိ ဇမ္ဗုဒ္ဓာသံ ဌပေတွာ ဒါရကာနံ သညံ ဒတွာ သာဝတ္ထိံ ပါဝိသိ။

၁-အာလိဂိတနိယာမေန (သိ)
၄-နိဂဏ္ဌ (က)

၂-ပဗ္ဗတာ တံ (သိ)
၅-ဥတ္တရိ (သိ၊ ဣ)

၃-န ၄-၂၄၂-ပိဋ္ဌေ၊
၆-ဝါလုကာရာသိ (သိ၊ ဣ)

Athāyasmā Dhammasenāpati ekakova nagaram pavisanto tam sākham disvā tam dametukāmo dārake pucchi “kasmāyaṃ sākha evaṃ ṭhapitā”ti. Dārakā tamattham ārocesum. Thero “yadi evaṃ imaṃ sākham maddathā”ti āha. Dārakā tam maddimsu. Kuṇḍalakesā katabhattakiccā nagarato nikkhamantī tam sākham madditam disvā “kenidaṃ madditan”ti pucchitvā therena maddāpitabhāvaṃ ñatvā “apakkhiko vādo na sobhati”ti Sāvattim pavisitvā vīthito vīthim vicarantī “passeyyātha samaṇehi Sakyaputtiyehehi saddhim mayham vādan”ti ugghosetvā mahājanaparivutā aññatarasmim rukkhāmūle nisinnam Dhammasenāpatim upasaṅkamtivā paṭisanthāram katvā ekamantaṃ ṭhitā “kim tumhehi mama jambusākhā¹ maddāpitā”ti pucchi. Āma mayā maddāpitāti. Evaṃ sante tumhehi saddhim mayham vādo hotūti. Hotu bhaddeti. Kassa pucchā, kassa vissajjanāti. Pucchā nāma amhākaṃ pattā, tvaṃ yaṃ² attano jānanakaṃ pucchāti. Sā sabbameva attano jānanakaṃ vādaṃ pucchi. Thero tam sabbam vissajjesi. Sā upari pucchitabbam ajānantī tuṇhī ahosi. Atha naṃ thero āha “tayā bahuṃ pucchitam, mayampi³ tam ekaṃ pañham pucchāmā”ti⁴. Pucchatha bhanteti. Thero “ekaṃ nāma kin”ti imaṃ pañham pucchi. Kuṇḍalakesā neva antaṃ na koṭim passantī andhakāram pavitṭhā viya hutvā “na jānāmi bhante”ti āha. “Tvaṃ ettakampi ajānantī aññaṃ kim jānissasī”ti vatvā dhammaṃ desesi. Sā therassa pādesu patitvā “bhante tumhe saraṇaṃ gacchāmi”ti āha. Mā maṃ tvaṃ bhadde saraṇaṃ gaccha, sadevake loke aggapuggalaṃ Bhagavantameva saraṇaṃ gacchatī. “Evaṃ karissāmi bhante”ti sā sāyanhasamaye dhammadesanāvelāyaṃ Satthu santikaṃ gantvā pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā ekamantaṃ aṭṭhāsī. Satthā tassā ñāṇaparipākaṃ ñatvā—

“Sahassamapi ce gāthā, anattapadasaṃ hitā.

Ekam gāthāpadaṃ seyyo, yaṃ sutvā upasammatī”ti⁵—

imaṃ gāthamāha. Gāthāpariyosāne yathāṭṭhitāva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. tena vuttaṃ **Apadāne**⁶—

1. Mayā ṭhapitā jambusākhā (Sī)

3. Ahampi (Ka)

5. Khu 1. 28 piṭṭhe Dhammapade.

2. Tvaṃ yaṃ kimapi (Sī)

4. Pucchissāmīti (Ka)

6. Khu 4. 240 piṭṭhādīsū.

အထာယသ္မာ ဓမ္မသေနာပတိ ကေကော နဂရံ ပဝိသန္တော တံ သာခံ ဒိသ္မာ တံ ဒမေတုကာမော ဒါရကေ ပုစ္ဆိ “ကသ္မာယံ သာခါ ဧဝံ ဌပိတာ”တိ။ ဒါရကာ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ ထေရော “ယဒိ ဧဝံ ဣမံ သာခံ မဒ္ဒထာ”တိ အာဟ။ ဒါရကာ တံ မဒ္ဒိသု။ ကုဏ္ဍလကေသာ ကတ-ဘတ္တကိစ္စာ နဂရတော နိက္ခမန္တိ တံ သာခံ မဒ္ဒိတံ ဒိသ္မာ “ကေနိဒံ မဒ္ဒိတ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ ထေရေန မဒ္ဒါပိတာဘဝံ ဥတွာ “အပက္ခိကော ဝါဒေါ န သောဘ-တိ”တိ သာဝတ္ထိံ ပဝိသိတွာ ဝိထိတော ဝိထိံ ‘ဝိစရန္တိ’ “ပဿယျာထ သမဏေဟိ သကျုပ္ပတ္တိယေဟိ သဒ္ဓိံ မယံ ဝါဒ”န္တိ ဥဋ္ဌေါသေတွာ မဟာ-ဇနပရိဝုတာ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသိန္တိ ဓမ္မသေနာပတိံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဋိသန္တာရံ ကတွာ ကေမန္တံ ဌိတာ “ကိံ တုမေဟိ မမ ဇမ္ဗုသာခါ” မဒ္ဒါပိတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ မယာ မဒ္ဒါပိတာတိ။ ဧဝံ သန္တေ တုမေဟိ သဒ္ဓိံ မယံ ဝါဒေါ ဟောတူတိ။ ဟောတု ဘဒ္ဒေတိ။ ကဿ ပုစ္ဆာ၊ ကဿ ဝိဿဇ္ဇနာတိ။ ပုစ္ဆာ နာမ အမှာကံ ပတ္တာ၊ တံ ယံ ၊ အတ္တနော ဇာနနကံ ပုစ္ဆာတိ။ သာ သဗ္ဗမေဝ အတ္တနော ဇာနနကံ ဝါဒံ ပုစ္ဆိ။ ထေရော တံ သဗ္ဗ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သာ ဥပရိ ပုစ္ဆိတဗ္ဗံ အဇာနန္တိ တုဏှိ အဟောသိ။ အထ နံ ထေရော အာဟ “တယာ ဗဟံ ပုစ္ဆိတံ၊ မယမ္ပိ? တံ ဧကံ ပဉ္စ ပုစ္ဆာမာ”တိ။ ပုစ္ဆထ ဘန္တေတိ။ ထေရော “ဧကံ နာမ ကိ”န္တိ ဣမံ ပဉ္စ ပုစ္ဆိ။ ကုဏ္ဍလကေသာ နေဝ အန္တံ န ကောဋိံ ပဿန္တိ အန္တကာရံ ပဝိဋ္ဌာ ဝိယ ဟုတွာ “န ဇာနာမိ ဘန္တေ”တိ အာဟ။ “တံ ဣက္ကမ္ပိ အဇာနန္တိ အညံ ကိံ ဇာနိဿသိ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ သာ ထေရဿ ပါဒေသု ပတိတွာ “ဘန္တေ တုမေ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ”တိ အာဟ။ မာ မံ တံ ဘဒ္ဒေ သရဏံ ဂစ္ဆ၊ သဒေဝကေ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလံ ဘဂဝန္တမေဝ သရဏံ ဂစ္ဆာတိ။ “ဧဝံ ကရိဿာမိ ဘန္တေ”တိ သာ သာယန္တသမယေ ဓမ္မဒေသနာဝေလာယံ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝဋ္ဌိတွာ ကေမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ သတ္တာ တဿာ ဉာဏပရိပါကံ ဥတွာ—

“သဟဿမပိ စေ ဂါထာ၊ အနတ္ထပဒသံဟိတာ။

ဧကံ ဂါထာပဒံ သေယျော၊ ယံ သုတွာ ဥပသမ္ပတိ”တိ။—

ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဂါထာပရိယောသာနေ ယထာဋ္ဌိတာဝံ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ **အပဒါနေ** ၆—

၁-မယာ ဌပိတာ ဇမ္ဗုသာခါ (သိ)

၄-ပုစ္ဆိသာမိတိ (က)

၂-တံ ယံ ကိမပိ (သိ)

၅-၃ ၁-၂ ဂ-ပိဋေ ဓမ္မပဒေါ

၃-အဟဒ္ဓိ (က)

၆-၃ ၄-၂ ၄၀-ပိဋာဒိသု။

“Padumuttaro nāma Jino, sabbadhammāna pāragū.
 Ito satasahassamhi, kappe uppajji nāyako.
 Tadāhaṃ Haṃsavatīyaṃ, jātā seṭṭhikule ahuṃ.
 Nānāratanaṃpajjote, mahāsukhasamappitā.
 Upetvā taṃ mahāvīraṃ, assosiṃ dhammadesanaṃ.
 Tato jātappasādāhaṃ, upesiṃ saraṇaṃ Jinaṃ.
 Tadā mahākāruṇiko, Padumuttaraṇāmakō.
 Khippābhiññāna’ magganti, ṭhapesi bhikkhuniṃ subhaṃ.
 Taṃ sutvā muditā hutvā, dānaṃ datvā Mahesino.
 Nipacca sirasā pāde, taṃ ṭhānamabhipatthayim.
 Anumodi mahāvīro, bhadde yaṃ tebhipatthitaṃ.
 Samijjhissati taṃ sabbaṃ, sukhinī hohi nibbutā.
 Satasahassito kappe, Okkākakulasambhavo.
 Gotamo nāma gottena, Satthā loke bhavissati.
 Tassa dhammesu dāyādā, orasā dhammanimmitā.
 Bhaddākuṇḍalakesāti, hessati Satthu sāvikā.
 Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca.
 Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisamagacchahaṃ.
 Tato cutā Yāmamagaṃ, tatohaṃ Tusitaṃ gatā.
 Tato ca Nimmānaratim, Vasavattipuraṃ tato.
 Yattha yatthūpapajjāmi, tassa kammassa vāhasā.
 Tattha tattheva rājūnaṃ, Mahesittamakārayim.
 Tato cutā manussesu, rājūnaṃ cakkavattinaṃ.
 Maṇḍalīnañca rājūnaṃ, Mahesittamakārayim.
 Sampattiṃ anubhotvāna, devesu mānusesu ca.
 Sabbattha sukhitā hutvā, nekakappesu saṃsarim.

“ပဒုမုတ္တရော နာမ ဇိနော၊ သဗ္ဗဓမ္မာန ပါရဂူ။
 ဣတော သတသဟဿမ္ပိ၊ ကပ္ပေ ဥပ္ပဇ္ဇိ နာယကော။
 တဒါဟံ ဟံသဝတိယံ၊ ဇာတာ သေဋ္ဌိကုလေ အဟုံ။
 နာနာရတနပဇ္ဇောတေ၊ မဟာသုခသမပ္ပိတာ။
 ဥပေတွာ တံ မဟာဝီရံ၊ အသောသိဉ် ဓမ္မဒေသနံ။
 တတော ဇာတပ္ပသာဒါဟံ၊ ဥပေသိဉ် သရဏံ ဇိနံ။
 တဒါ မဟာကာရုဏိကော၊ ပဒုမုတ္တရနာမကော။
 ခိပ္ပါဘိညာန’မဂ္ဂန္တိ၊ ဌပေလိ ဘိက္ခုနီ သုဘံ။
 တံ သုက္ခာ မုဒိတာ ဟုတွာ၊ ဒါနံ ဒတွာ မဟေသိနော။
 နိပစ္စ သိရသာ ပါဒေ၊ တံ ဌာနမဘိပတ္တယိ။
 အနုမောဒိ မဟာဝီရော၊ ဘဒ္ဒေ ယံ တေဘိပတ္တိတံ။
 သမိဇ္ဈိဿတိ တံ သဗ္ဗံ၊ သုခိနိ ဟောဟိ နိဗ္ဗုတာ။
 သတသဟဿိတော ကပ္ပေ၊ ဩက္ကာကကုလသမ္ဘဝေါ။
 ဂေါတမော နာမ ဂေါတ္တေန၊ သတ္တာ လောကေ ဘဝိဿတိ။
 တဿ ဓမ္မေသု ဒါယာဒါ၊ ဩရသာ ဓမ္မနိဗ္ဗိတာ။
 ဘဒ္ဒါကုဏ္ဍလကေသာတိ၊ ဟေဿတိ သတ္တု သာဝိကာ။
 တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
 ဇဟိတွာ မာနုသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။
 တတော စုတာ ယာမမဂံ၊ တတောဟံ တုသိတံ ဂတာ။
 တတော စ နိဗ္ဗာနရတိံ၊ ဝသဝတ္တိပုရံ တတော။
 ယတ္ထ ယတ္ထူပပဇ္ဇာမိ၊ တဿ ကမ္မဿ ဝါဟသာ။
 တတ္ထ တတ္ထေဝ ရာဇုနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိ။
 တတော စုတာ မနုဿေသု၊ ရာဇုနံ စက္ကဝတ္တိနံ။
 မဏ္ဍလိနံ ရာဇုနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိ။
 သမ္ပတ္တိံ အနုဘောတွာန၊ ဒေဝေသု မာနုဿေသု စ။
 သဗ္ဗတ္ထ သုဒ္ဓိတာ ဟုတွာ၊ နေကကပ္ပေသု သံသရိံ။

Imamhi Bhaddake kappe, Brahmabandhu mahāyaso.
 Kassapo nāma gottena, uppajji vadatam varo.
 Upaṭṭhāko Mahesissa, tadā āsi narissaro.
 Kāsirājā Kikī nāma, Bārāṇasipuruttame.
 Tassa dhītā catutthāsīm, bhikkhudāyīti vissutā.
 Dhammam sutvā jinaggassa, pabbajjam samarocayim.
 Anujāni na no tāto, agāreva tadā mayam.
 Vīsavassasahassāni, vicarimha atanditā.
 Komāribrahmacariyam, rājakaññā sukhedhitā.
 Buddhopaṭṭhānaniratā, muditā satta dhītaro.
 Samaṇī samaṇaguttā ca, bhikkhunī bhikkhudāyikā.
 Dhammā ceva sudhammā ca, sattamī saṃghadāyikā.
 Khemā Uppalavaṇṇā ca, Paṭācārā aham tadā.
 Kisāgotamī Dhammadinnā, Visākhā hoti sattamī.
 Tehi kammehi sukatehi, cetanāpaṇidhīhi ca.
 Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisamagacchaham.
 Pacchime ca bhava dāni, Giribajapuruttame.
 Jātā seṭṭhikule phīte, yadāham yobbane ṭhitā.
 Coram vadhattham nīyantam, disvā rattā tahiṃ aham.
 Pitā me tam sahasena, mocayitvā vadhā tato.
 Adāsi tassa maṃ tāto, viditvāna manam mama.
 Tassāhamāsīm viṣaṭṭhā, atīva dayitā hitā.
 So me bhūsanalobhena, balimajjhāsayo diso.
 Corappapātam netvāna, pabbatam cetayī vadham.
 Tadāham paṇamitvāna, sattukam sukatañjalī.
 Rakkhintī attano paṇam, idaṃ vacanamabravim.

ဣမိ ဘဒ္ဒကေ ကပ္ပေ၊ မြဟ္မဗန္ဓု မဟာယသော။
 ကဿပေါ နာမ ဂေါတ္တေန၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ ဝဒတံ ဝရော။
 ဥပဋ္ဌာကော မဟေသိဿ၊ တဒါ အာသိ နရိဿရော။
 ကာသိရာဇာ ကိကီ နာမ၊ ဗာရာဏသိပုရုတ္တမေ။
 တဿ ဓိတာ စတုတ္ထာသိ၊ ဘိက္ခုဒါယီတိ ဝိသုတာ။
 ဓမ္မံ သုတွာ ဇိနဂ္ဂဿ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ သမရောစယံ။
 အနုဇာနိ န နော တာတော၊ အဂါရေဝ တဒါ မယံ။
 ဝိသဝဿသဟဿာနိ၊ ဝိစရိမှ အတန္တိတာ။
 ကောမာရိမြဟ္မစရိယံ၊ ရာဇကညာ သုခေမိတာ။
 ဗုဒ္ဓေါပဋ္ဌာနနိရတာ၊ မုဒိတာ သတ္တ ဓိတရော။
 သမဏီ သမဏဂုတ္တာ စ၊ ဘိက္ခုနီ ဘိက္ခုဒါယိကာ။
 ဓမ္မာ စေဝ သုဓမ္မာ စ၊ သတ္တမီ သံဃဒါယိကာ။
 ခေမာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ စ၊ ပဋ္ဌာစာရာ အဟံ တဒါ။
 ကိသာဂေါတမီ ဓမ္မဒိန္နာ၊ ဝိသာခါ ဟောတိ သတ္တမီ။
 တေဟိ ကမ္မေဟိ သုကတေဟိ၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
 ဇဟိတွာ မာနသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။
 ပစ္ဆိမေ စ ဘဝေ ဒါနိ၊ ဂိရိဗ္ဗဇပုရုတ္တမေ။
 ဇာတာ သေဋ္ဌိကုလေ ဖိတေ၊ ယဒါဟံ ယောဗ္ဗနေ ဌိတာ။
 စောရံ ဝဓတ္တံ နိယန္တိ၊ ဒိဿွာ ရတ္တာ တဟိံ အဟံ။
 ပိတာ မေ တံ သဟဿေန၊ မောစယိတွာ ဝဓာ တတော။
 အဒါသိ တဿ ခံ တာတော၊ ဝိဒိတွာန မနံ မမ။
 တဿာဟမာသိံ ဝိသဋ္ဌာ၊ အတိဝ ဒယိတာ ဟိတာ။
 သော မေ ဘူသနလောဘေန၊ ဗလိမဇ္ဈာသယော ဒိသော။
 စောရပ္ပပါတံ နေတွာန၊ ပဗ္ဗတံ စေတယီ ဝဓံ။
 တဒါဟံ ပဏမိတွာန၊ သတ္တုကံ သုကတဇ္ဇလီ။
 ရက္ခန္တိ အတ္တနော ပါဏံ၊ ဣဒံ ဝစနမဗြဝိံ။

Idaṃ suvaṇṇakeyūraṃ, muttā veḷuriyā bahū.
Sabbam harassu bhaddante, maṃ ca dāsīti sāvaya.

Oropayassu kalyāṇī, mā bālhaṃ paridevasi.
Na cāhaṃ abhijānāmi, ahantvā dhanamābhataṃ.

Yato sarāmi attānaṃ, yato pattosmi viññutaṃ.
Na cāhaṃ abhijānāmi, aññaṃ piyataraṃ tayā.

Ehi taṃ upagūhissam, katvāna taṃ padakkhiṇaṃ.
Na ca dāni puno atthi, mama tuyhañca saṅgamo.

Na hi sabbesu ṭhānesu, puriso hoti paṇḍito.
Itthīpi paṇḍitā hoti, tattha tattha vicakkhaṇā.

Na hi sabbesu ṭhānesu, puriso hoti paṇḍito.
Itthīpi paṇḍitā hoti, lahuṃ atthavicintikā.

Lahuñca vata khippañca, nikaṭṭhe samacetayim.
Migaṃ uṇṇā yathā evaṃ, tadāhaṃ sattukaṃ vadhim.

Yo ca uppatitaṃ atthaṃ, na khippamanubujjhati.
So haññate mandamati, corova girigabbhare.

Yo ca uppatitaṃ atthaṃ, khippameva nibodhati.
Muccate sattusambādha, tadāhaṃ sattukā yathā.

Tadāhaṃ pātayitvāna, giriduggamhi sattukaṃ.
Santikaṃ setavatthānaṃ, upetvā pabbajim ahaṃ.

Sanḍāsena ca kese me, luñcitvā sabbaso tadā.
Pabbajitvāna samayaṃ, ācikkhimsu nirantaraṃ.

Tato taṃ uggahetvāhaṃ, nisīditvāna ekikā.
Samayaṃ taṃ vicintesiṃ, suvāno mānusaṃ karaṃ.

Chinnaṃ gayha samīpe me, pātayitvā apakkami.
Disvā nimittamalabhim, hatthaṃ taṃ puḷavākulaṃ.

ဣဒံ သုဝဏ္ဏကေယူရံ၊ မုတ္တာ ဝေဠုရိယာ ဗဟူ။
သဗ္ဗံ ဟရသု ဘဒ္ဒန္တေ၊ မံ စ ဒါသီတိ သာဝယ။

ဩရောပယသု ကလျာဏီ၊ မာ ဗာဠံ ပရိဒေဝသိ။
န စာဟံ အဘိဇာနာမိ၊ အဟန္တာ နေမာဘတံ။

ယတော သရာမိ အတ္တာနံ၊ ယတော ပတ္တောသ္မိ ဝိညုတံ။
န စာဟံ အဘိဇာနာမိ၊ အညံ ပိယတရံ တယာ။

ဧဟိ တံ ဥပဂူဟိသံ၊ ကတွာန တံ ပဒက္ခိဏံ။
န စ ဒါနိ ပုနော အတ္ထိ၊ မမ တုယုဉ္စ သင်္ဂမော။

န ဟိ သဗ္ဗေသု ဌာနေသု၊ ပုရိသော ဟောတိ ပဏ္ဍိတော။
ဣတ္ထိပိ ပဏ္ဍိတာ ဟောတိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဝိစက္ခဏာ။

န ဟိ သဗ္ဗေသု ဌာနေသု၊ ပုရိသော ဟောတိ ပဏ္ဍိတော။
ဣတ္ထိပိ ပဏ္ဍိတာ ဟောတိ၊ လဟုံ အတ္ထဝိစိန္တိကာ။

လဟုဉ္စ ဝတ ခိပ္ပဉ္စ၊ နိကဋ္ဌေ သမစေတယိ။
မိဂံ ဥဏ္ဍာ ယထာ ဧဝံ၊ တဒါဟံ သတ္တုကံ ဝဇိ။

ယော စ ဥပ္ပတိတံ အတ္ထံ၊ န ခိပ္ပမနုဗုဇ္ဈတိ။
သော ဟညတေ မန္တမတိ၊ စောရောဝ ဂိရိဂဗ္ဘရေ။

ယော စ ဥပ္ပတိတံ အတ္ထံ၊ ခိပ္ပမေဝ နိဗောဓတိ။
မုစ္ဆတေ သတ္တုသမ္ပာဓာ၊ တဒါဟံ သတ္တုကာ ယထာ။

တဒါဟံ ပါတယိတွာန၊ ဂိရိဒုဂ္ဂမိ သတ္တုကံ။
သန္တိကံ သေတဝတ္ထာနံ၊ ဥပေတွာ ပဗ္ဗဇိ အဟံ။

သဏ္ဌာသေန စ ကေသေ မေ၊ လုဉ္ဇိတွာ သဗ္ဗသော တဒါ။
ပဗ္ဗဇိတွာန သမယံ၊ အာစိက္ခိသု နိရန္တရံ။

တတော တံ ဥဂ္ဂဟေတွာဟံ၊ နိသီဒိတွာန ဧကိကာ။
သမယံ တံ ဝိစိန္တေသိ၊ သုဝါနော မာနသံ ကရံ။

ဆိန္တံ ဂယု သမီပေ မေ၊ ပါတယိတွာ အပက္ကမိ။
ဒိသွာ နိမိတ္တမလဘိ၊ ဟတ္ထံ တံ ပုဠဝါကုလံ။

Tato uṭṭhāya saṁviggā, apucchim sahadhammike.
 Te avocum vijānanti, tam attham Sakyabhikkhavo.
 Sāham tamattham pucchissam, upetvā Buddhasāvake.
 Te mamādāya gacchimsu, Buddhaseṭṭhassa santikam.
 So me dhammadesesi, khandhāyanadhātuyo.
 Asubhāniccadukkhāti, anattāti ca nāyako.
 Tassa dhammam suṇitvāham, dhammacakkhum visodhayim.
 Tato viññātasaddhammā, pabbajjam upasampadam.
 Āyācito tadā āha, chi bhaddeti nāyako.
 Tadāham upasampannā, parittam toyamaddasam.
 Pādapakkhālanenāham, ñatvā sa-udayabbayam.
 Tathā sabbepi saṅkhāre, īdisam cintayim tadā.
 Tato cittam vimucci me, anupādāya sabbaso.
 Khippābhiññānamaggam me, tadā paññāpayī Jino.
 Iddhīsu ca vasī homi, dibbāya sotadhātuyā.
 Pariccittāni jānāmi, Satthusāsanakārikā.
 Pubbenivāsam jānāmi, dibbacakkhu visodhitam.
 Khepetvā āsave sabbe, visuddhāsim sunimmalā.
 Pariciṇṇo mayā Satthā, kataṁ Buddhassa sāsanaṁ.
 Ohito garuko bhāro, bhavanetti samūhatā.
 Yassatthāya pabbajitā, agārasmānagāriyam.
 So me attho anupatto, sabbasaṁyojanakkhayo.
 Atthadhammaniruttisu, paṭibhāne tatheva ca.
 Ñāṇam me vimalam suddham, Buddhaseṭṭhassa sāsane.
 Kilesā jhāpitā mayham -pa- kataṁ Buddhassa sāsanaṁ”ti.

Arahattam pana patvā tāvadeva pabbajjam yāci. Satthā tassā pabbajjam
 anujāni. Sā bhikkhunupassayam gantvāna pabbajitvā phalasukhena
 nibbānasukhena ca vītināmentī attano paṭipattim paccavekkhitvā
 udānavasena—

တတော ဥဋ္ဌာယ သံဝိဂ္ဂါ၊ အပုစ္ဆိံ သဟဓမ္မိကေ။
 တေ အဝေါရံ ဝိဇာနန္တိ၊ တံ အတ္ထံ သက္ကုဘိက္ခဝေါ။
 သာဟံ တမတ္ထံ ပုစ္ဆိဿံ၊ ဥပေတွာ ဗုဒ္ဓသာဝကေ။
 တေ မမာဒါယ ဂစ္ဆိံသု၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ သန္တိကံ။
 သော မေ ဓမ္မမဒေသေသိ၊ ခန္ဓာယတနဓာတုယော။
 အသုဘာနိစ္စဒုက္ခာတိ၊ အနတ္တာတိ စ နာယကော။
 တဿ ဓမ္မံ သုဏိတွာဟံ၊ ဓမ္မစက္ခု ဝိသောဓယိ။
 တတော ဝိညာတသဒ္ဓမ္မာ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဥပသမ္ပဒံ။
 အာယာစိတော တဒါ အာဟ၊ ဧဟိ ဘဒ္ဒေတိ နာယကော။
 တဒါဟံ ဥပသမ္ပန္နာ၊ ပရိတ္တံ တောယမဒ္ဓဿံ။
 ပါဒပက္ခာလနေနာဟံ၊ ဥတွာ သဥဒယဗ္ဗယံ။
 တထာ သဗ္ဗေပိ သင်္ခါရေ၊ ဤဒိသံ စိန္တယိံ တဒါ။
 တတော စိတ္တံ ဝိမုစ္စိ မေ၊ အနုပါဒါယ သဗ္ဗသော။
 ဒိပ္ပါဘိညာနမဂ္ဂံ မေ၊ တဒါ ပညာပယိ ဇိနော။
 ဣဒ္ဓိသု စ ဝသီ ဟောမိ၊ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ။
 ပရစိတ္တာနိ ဇာနာမိ၊ သတ္တုသာသနကာရိကာ။
 ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဇာနာမိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောမိတံ။
 ခေပေတွာ အာသဝေ သဗ္ဗေ၊ ဝိသုဒ္ဓါသိံ သုနိဗ္ဗလာ။
 ပရိစိန္တော မယာ သတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။
 ဩဟိတော ဂရုကော ဘာရော၊ ဘဝနေတ္ထိ သမူဟတာ။
 ယဿတ္ထာယ ပဗ္ဗဇိတာ၊ အဂါရသ္မာနဂါရိယံ။
 သော မေ အတ္ထော အနုပ္ပတ္တော၊ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယော။
 အတ္ထဓမ္မနိရုတ္တိသု၊ ပဋိဘာနေ တထေဝ စ။
 ဤဏံ မေ ဝိမလံ သုဒ္ဓိံ၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ သာသနေ။
 ကိလေသာ ဈာဝိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ တာဝဒေဝ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ သတ္တာ တဿာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ
 အနုဇာနိ။ သာ ဘိက္ခုနုပဿယံ ဂန္ဓာန ပဗ္ဗဇိတွာ ဖလသုခေန နိဗ္ဗာနသုခေန
 စ ဝိတိနာမေန္တိ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန—

107. “Lūnakesī paṅkadharī, ekasāṭī pure carim.
Avajje vajjamatinī, vajje cāvajjadassinī.
108. Divāvihārā nikkhamma, Gijjhakūṭamhi pabbate.
Addasaṃ virajaṃ Buddhaṃ, bhikkhusaṃghapurakkhataṃ.
109. Nihacca jāṇum vanditvā, sammukhā añjalim akaṃ.
Ehi bhaddeti maṃ avaca, sā me āsū’pasampadā.
110. Ciṇṇā aṅgā ca Magadhā, Vajjī Kāsī ca Kosalā.
Aṇaṇa paṇṇāsa vassāni, raṭṭhapiṇḍaṃ abhuñja’haṃ.
111. Puññaṃ vata pasavi bahuṃ, sappañño vatāyaṃ upāsako.
Yo bhaddāya cīvaraṃ adāsi, vipṇamuttāya sabbaganthehi”ti—
imā gāthā abhāsi.

Tattha **lūnakesī**ti lūnā luñcitā kesā mayhanti lūnakesī, nigaṇṭhesu pabbajjāya tālaṭṭhinā luñcitakesā, taṃ sandhāya vadati. **Paṅkadharī**ti dantakaṭṭhassa akhādanena dantesu malapaṅkadhāraṇato paṅkadharī. **Ekasāṭī**ti nigaṇṭhacārittavasena ekasāṭikā. **Pure carinti** pubbe nigaṇṭhī hutvā evaṃ vicarim. **Avajje vajjamatinī**ti nhānucchādanadantakaṭṭhakhādanādike anavajje sāvajjasāññī. **Vajje cāvajjadassinī**ti mānamakkhapalāsavipallāsādike sāvajje anavajjadiṭṭhī.

Divāvihārā nikkhammāti attano divāvihāraṭṭhānato nikkhamitvā. Ayampi ṭhitamajjhanhikavelāyaṃ therena samāgatā tassa pañhassa vissajjanena dhammadesanāya ca nihatamānadabbā pasannamānasā hutvā Satthu santikaṃ upasaṅkamtukāmāva attano vasanaṭṭhānaṃ gantvā divāṭṭhāne nisīditvā sāyanhasamaye Satthu santikaṃ upasaṅkamtvā.

Nihacca jāṇum vanditvāti jāṇudvayaṃ pathaviyaṃ nihantā patiṭṭhapetvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā. **Sammukhā añjalim akanti** Satthu sammukhā dasanakhasamodhānasamujjalaṃ añjalim akāsim. **Ehi bhaddeti maṃ avaca, sā me āsū’pasampadā**ti yaṃ maṃ Bhagavā arahattaṃ patvā pabbajjañca upasampadañca yācitvā

- ၁၀၇။ “လူနကေသီ ပဏ်ဓရိ၊ ကေသာဋ္ဌိ ပုရေ စရိ။
အဝဇ္ဇေ ဝဇ္ဇမတိနိ၊ ဝဇ္ဇေ စာဝဇ္ဇဒဿိနိ။
- ၁၀၈။ ဒိဝါဝိဟာရာ နိက္ခမ္မ၊ ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌမိ ပဗ္ဗတေ။
အဒ္ဓသံ ဝိရဇံ ဗုဒ္ဓံ၊ ဘိက္ခုသံဃပုရက္ခတံ။
- ၁၀၉။ နိဟစ္စ ဇာဏုံ ဝဋ္ဌိတွာ၊ သမ္ဗုဒ္ဓါ အဇ္ဈလိ အကံ။
ဧဟိ ဘဒ္ဒေတိ မံ အဝစ၊ သာ မေ အာယူ’ပသမ္ပဒါ။
- ၁၁၀။ စိဏ္ဍာ အင်္ဂါ စ မဂဓာ၊ ဝဇ္ဇိ ကာသီ စ ကောသလာ။
အနဏာ ပဏ္ဍာသ ဝဿာနိ၊ ရဋ္ဌဝိဏ္ဏံ အဘုဉ္ဇ’ဟံ။
- ၁၁၁။ ပုညံ ဝတ ပသဝိ ဗဟုံ၊ သပ္ပညော ဝတာယံ ဥပါသကော။
ယော ဘဒ္ဒါယ စိဝရံ အဒါသိ၊ ဝိပ္ပမုတ္တာယ သဗ္ဗဂန္ဓေဟိ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **လူနကေသီ**တိ လူနာ လုဋ္ဌိတာ ကေသာ မယုန္တိ လူနကေသီ၊ နိဂဏ္ဌေသု ပဗ္ဗဇာယ တာလဋ္ဌိနာ လုဋ္ဌိတကေသာ၊ တံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **ပဏ်ဓရိ**တိ ဒန္တကဋ္ဌဿ အခါဒနေန ဒန္တေသု မလပဏ်ဓာရဏတော ပဏ်ဓရိ။ **ကေသာဋ္ဌိ**တိ နိဂဏ္ဌစာရိတ္တဝသေန ကေသာဋ္ဌိကာ။ **ပုရေ စရိ**န္တိ ပုဗ္ဗေ နိဂဏ္ဌိ ဟုတွာ ဧဝံ ဝိစရိ။ **အဝဇ္ဇေ ဝဇ္ဇမတိနိ**တိ နှာနုစ္ဆာဒနဒန္တကဋ္ဌခါဒနာဒိကေ အနဝဇ္ဇေ သာဝဇ္ဇသဉ္ဇိ။ **ဝဇ္ဇေ စာဝဇ္ဇဒဿိနိ**တိ မာနမက္ခပလာသ-ဝိပလ္လာသာဒိကေ သာဝဇ္ဇေ အနဝဇ္ဇဒိဋ္ဌိ။

ဒိဝါဝိဟာရာ နိက္ခမ္မတိ အတ္တနော ဒိဝါဝိဟာရဋ္ဌာနတော နိက္ခမိတွာ။ အယမ္ပိ ဌိတမဇ္ဈိကဝေလာယံ ထေရေန သမာဂတာ တဿ ပဉ္စဿ ဝိသဇ္ဇနေန ဓမ္မဒေသနာယ စ နိဟတမာနဒဗ္ဗာ ပသန္ဓမာနသာ ဟုတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဥပသင်္ကမိတုကာမာဝ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္ဓာ ဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသိဒိတွာ သာယနသမယေ သတ္ထု သန္တိကံ ဥပသင်္ကမိတွာ။

နိဟစ္စ ဇာဏုံ ဝဋ္ဌိတွာတိ ဇာဏုဒ္ဓယံ ပထဝီယံ နိဟန္ဓာ ပတိဋ္ဌပေတွာ ပဉ္စ-ပတိဋ္ဌိတေန ဝဋ္ဌိတွာ။ **သမ္ဗုဒ္ဓါ အဇ္ဈလိ အကံ**န္တိ သတ္ထု သမ္ဗုဒ္ဓါ ဒသနခ-သမောဓာနသမုဇ္ဈလံ အဇ္ဈလိ အကာသိ။ **ဧဟိ ဘဒ္ဒေတိ မံ အဝစ၊ သာ မေ အာယူ’ပသမ္ပဒါ**တိ ယံ မံ ဘဂဝါ အရဟတ္တံ ပတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇ ဥပသမ္ပဒဇ္ဇ ယာစိတွာ

ṭhitam “chi bhadde bhikkhunupassayaṃ gantvā bhikkhunīnaṃ santike pabbaja upasampajjassū”ti avaca āṇāpesi. Sā Satthu āṇā mayhaṃ upasampadāya kāraṇattā upasampadā āsi ahosi.

Ciṇṇāti-ādikā dve gāthā aññābyākaraṇagāthā. Tattha **ciṇṇā** **Āṅgā** ca **Magadhā**ti ye ime Āṅgā ca Magadhā ca Vajjī ca Kāsī ca Kosalā ca janapadā pubbe sāṇāya mayā raṭṭhapiṇḍaṃ bhuñjantiyā ciṇṇā caritā, tesuyeva Satthārā samāgamato paṭṭhāya anaṇā niddosā apagatakilesā hutvā paññāsa saṃvaccharāni raṭṭhapiṇḍaṃ abhuñjīm ahaṃ.

Yena abhippasannamānasena upāsakena attano cīvaraṃ dinnam, tassa puññavisesakittanamukhena aññam byākarontī “**puññam vata pasavi bahun**”ti osānagāthamāha. Sā suviññeyyāva.

Bhaddākuṇḍalakesātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Paṭācārātherīgāthāvaṇṇanā

Naṅgalehi kasam khattanti-ādikā Paṭācārāya theriyā gāthā. Ayampi Padumuttarassa Bhagavato kāle Haṃsavatīnagare kulagehe nibbattitvā viññutaṃ patvā ekadivasaṃ Satthu santike dhammaṃ suṇantī Satthāraṃ ekaṃ bhikkhuniṃ vinayadharānaṃ¹ aggaṭṭhāne ṭhapentaṃ disvā adhikāraḥkammaṃ katvā taṃ ṭhānantaraṃ patthesi. Sā yāvajīvaṃ kusalaṃ katvā devamanussesu saṃsarantī Kassapabuddhakāle Kikissa Kāsirañño gehe paṭisandhiṃ gahetvā sattannaṃ bhaginīnaṃ abbhantarā hutvā vīsati vassasahassāni brahmacariyaṃ caritvā bhikkhusaṃghassa pariveṇaṃ akāsi. Sā tato cutā devaloke nibbattā ekaṃ Buddhantaraṃ dibbasampattiṃ anubhavitvā imasmim Buddhuppāde Sāvattihyaṃ seṭṭhigehe nibbattitvā vayappattā attano gehe ekena kammakārena² saddhiṃ kilesasanthavaṃ akāsi. Taṃ mātāpitaro samajātikassa kumārassa dātuṃ divasaṃ saṇṭhapesuṃ³. Taṃ ñatvā sā hatthasāraṃ gahetvā tena katasanthavena purisena saddhiṃ aggadvārena nikkhamitvā ekasmim gāmake vasantī gabbhinī ahosi.

1. Vinayadhārīnaṃ (Ka)

2. Kammakarena (Sī)

3. Gaṇhāpesuṃ (I)

ဦးတံ “ဧဟိ ဘဒ္ဒေ ဘိက္ခုနပဿယံ ဂန္တော ဘိက္ခုနီနံ သန္တိကေ ပဗ္ဗေ ဥပသမ္ပဇ္ဇေ-
သု”တိ အဝစ အာဏာပေသိ။ သာ သတ္ထု အာဏာ မယံ ဥပသမ္ပဒါယ
ကာရဏတ္တာ ဥပသမ္ပဒါ အာသိ အဟောသိ။

စိတ္တာတိအာဒိကာ ဒွေ ဂါထာ အညာဗျာကရဏဂါထာ။ တတ္ထ စိတ္တာ
အင်္ဂါ စ မဂဓာတိ ယေ ဣမေ အင်္ဂါ စ မဂဓာ စ ဝဇ္ဇိ စ ကာသီ စ ကောသလာ
စ ဇနပဒါ ပုဗ္ဗေ သာဏာယ မယာ ရဋ္ဌပိဏ္ဏံ ဘုဉ္ဇန္တိယာ စိတ္တာ စရိတာ၊
တေသုယေဝ သတ္တာရာ သမာဂမတော ပဋ္ဌာယ အနဏာ နိဋ္ဌေါသာ အပ-
ဂတကိလေသာ ဟုတွာ ပညာသ သံဝစ္ဆရာနိ ရဋ္ဌပိဏ္ဏံ အဘုဉ္ဇိ အဟံ။

ယေန အဘိပ္ပသန္တမာနသေန ဥပါသကေန အတ္တနော စိဝရံ ဒိန္နံ၊ တဿ
ပုညဝိသေသကိတ္တနမုခေန အညံ ဗျာကရေန္တိ “ပုညံ ဝတ ပသဝီ ဗဟု”န္တိ
ဩသာနဂါထမာဟ။ သာ သုဝိညေယျာဝ။

ဘဒ္ဒါကုဏ္ဍလကေသာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၀-ပဋာစာရာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

နင်္ဂလေဟိ ကသံ ခေတ္တန္တိအာဒိကာ ပဋာစာရာယ ထေရီယာ ဂါထာ။
အယမ္ပိ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ကုလဂေဟေ
နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ ပတွာ ဧကဒိဝသံ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုဏန္တိ သတ္တာရံ
ဧကံ ဘိက္ခုနီ ဝိနယဓေရနံ^၁ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသ္မာ အဓိကာရကမ္မံ
ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္တေသိ။ သာ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝ-
မနုဿေသု သံသရန္တိ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ကိကိဿ ကာသီရညော ဂေဟေ
ပဋိသန္တိ ဂဟေတွာ သတ္တန္တံ ဘဂီနိနံ အဗ္ဗန္တရာ ဟုတွာ ဝိသတိ ဝဿ-
သဟဿာနိ မြဟ္မစရိယံ စရိတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ ပရိဝေဏံ အကာသိ။ သာ
တတော စုတာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ
ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ သေဋ္ဌိဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တာ အတ္တနော
ဂေဟေ ဧကေန ကမ္မကာရေန^၂ သဒ္ဓိံ ကိလေသသန္တဝံ အကာသိ။ တံ
မာတာဝိတဓေရေ သမဇာတိကဿ ကုမာရဿ ဒါတုံ ဒိဝသံ သဏ္ဌပေသုံ^၃။
တံ ဥတွာ သာ ဟတ္ထသာရံ ဂဟေတွာ တေန ကတသန္တဝေန ပုရိသေန
သဒ္ဓိံ အဂ္ဂဋ္ဌါရေန နိက္ခမိတွာ ဧကသ္မိံ ဂါမကေ ဝသန္တိ ဂတ္တိနိ အဟောသိ။

၁-ဝိနယဓာရီနံ (က)

၂-ကမ္မကာရေန (သိ)

၃-ဂဏ္ဍာပေသုံ (ဣ)

Sā paripakke gabbhe “kim idha anāthavāsenā, kulagehaṃ gacchāma sāmī”¹ti vatvā tasmim “ajja gsacchāma, sve gacchāmā”²ti kālakkhepaṃ¹ karonte “nāyaṃ bālo maṃ nessatī”³ti tasmim bahi gate gehe paṭisāmetabbaṃ paṭisāmetvā “kulagharaṃ gatāti mayhaṃ sāmikassa kathethā”⁴ti paṭivissakagharavāsīnaṃ ācikkhitvā “ekikāva kulagharaṃ gamissāmī”⁵ti maggaṃ paṭipajji. So āgantvā gehe taṃ apassanto paṭivissake pucchitvā “kulagharaṃ gatā”⁶ti sutvā “maṃ nissāya kuladhītā anāthā jātā”⁷ti padānupadaṃ gantvā sampāpuṇi. Tassā antarāmagge eva gabbhavuṭṭhānaṃ ahosi. Sā pasutakālato paṭṭhāya paṭippassaddhagamanussukkā² sāmikaṃ gahetvā nivatti. Dutiyavārampi gabbhinī ahosīti-ādi sabbaṃ purimanayeneva vitthāretabbaṃ.

Ayaṃ pana viseso—yadā tassā antarāmagge kammajavātā calimsu, tadā mahā-akālamegho udapādi. Samantato vijjulatāhi ādittaṃ viya meghathanitehi bhijjamānaṃ viya ca udakadhārānipātānirantaraṃ nabhaṃ ahosi. Sā taṃ disvā “sāmi me anovassakaṃ ṭhānaṃ jānāhī”⁸ti āha. So ito cito ca olokento ekaṃ tiṇasañchannaṃ gumbaṃ disvā tattha gantvā hatthagatāya vāsiyā tasmim gumbe daṇḍake chinditukāmo tiṇehi sañchāditavammikasāsante³ uṭṭhitarukkhadaṇḍakaṃ chindi. Tāvadeva ca naṃ tato vammikato nikkhamitvā ghoraviso āsīviso ḍaṃsi⁴. So tattheva patitvā kālamakāsi. Sā mahādukkhaṃ anubhavanti tassa āgamaṇaṃ olokenā dvepi dārake vātavuṭṭhiṃ asahamāne viravante urantare katvā dvīhi jāṇukehi dvīhi hatthehi ca bhumim uppiḷetvā yathāṭṭhitāva rattim vītināmetvā vibhātāya rattiyā māṃsapesivaṇṇaṃ ekaṃ puttaṃ pilotikacumbaṭake nipajjāpetvā hatthehi urehi ca pariggahetvā itaraṃ “ehi tāta, pitā te ito gato”⁹ti vatvā sāmikena gatamaggena gacchanti taṃ vammikasamāpe kālāṅkataṃ nisinnaṃ disvā “maṃ nissāya mama sāmiko mato”¹⁰ti rodanti paridevantī sakalarattim devena vuṭṭhattā jaṇṇukappamāṇaṃ thanappamāṇaṃ udakaṃ savantiṃ antarāmagge nadim patvā attano mandabuddhitāya dubbalatāya ca dvīhi dārakehi saddhim udakaṃ otarituṃ avisahanti jeṭṭhaputtaṃ orimatīre ṭhapetvā

1. Kālavikkhepaṃ (Ka)

3. Vammikapariyante (Sī, I, Ka)

2. Gamanamanuyuttā (Ka)

4. Ḍasi (Sī)

သာ ပရိပက္ခေ ဂဗ္ဘေ “ကို ဣမ အနာထဝါသေန၊ ကုလဂေဟံ ဂစ္ဆာမ သာမီ”^၁တိ ဝတ္တာ တသ္မိံ “အဇ္ဇ ဂစ္ဆာမ၊ သေ ဂစ္ဆာမာ”^၂တိ ကာလက္ခေပံ^၁ ကရောန္တေ “နာယံ ဗာလော မံ နေဿတီ”^၃တိ တသ္မိံ ဗဟိ ဂတေ ဂေဟေ ပဋိသာမေတဗ္ဗံ ပဋိသာမေတွာ “ကုလဃရံ ဂတာတိ မယံ သာမိကဿ ကထေ- ထာ”^၄တိ ပဋိဝိသကဃရဝါသိနံ အာစိက္ခိတွာ “ဧကိကာဝ ကုလဃရံ ဂမိဿာ- မီ”^၅တိ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ သော အာဂန္တာ ဂေဟေ တံ အပဿန္တော ပဋိဝိသကေ ပုစ္ဆိတွာ “ကုလဃရံ ဂတာ”^၆တိ သုတွာ “မံ နိဿာယ ကုလမိတာ အနာထာ ဇာတာ”^၇တိ ပဒါနုပဒံ ဂန္တာ သမ္ပာပုဏိ။ တဿာ အန္တရာမဂ္ဂေ ဧဝ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ အဟောသိ။ သာ ပသုတကာလတော ပဋ္ဌာယ ပဋိပဿဒ္ဓဂမနုဿုက္ကာ^၂ သာမိကံ ဂဟေတွာ နိဝတ္တိ။ ဒုတိယဝါရမ္ပိ ဂမ္ဘိနီ အဟောသိတိအာဒိ သဗ္ဗ ပုရိမနယေနဝ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။

အယံ ပန ဝိသေသော—ယဒါ တဿာ အန္တရာမဂ္ဂေ ကမ္မဇဝါတာ စလိံ သု၊ တဒါ မဟာအကာလမေသော ဥဒပါဒိ။ သမန္တတော ဝိဇ္ဇုလတာဟိ အာဒိတ္တံ ဝိယ မေဃထနိတေဟိ ဘိဇ္ဇမာနံ ဝိယ စ ဥဒကဓာရာနိပါတနိရန္တရံ နဘံ အဟောသိ။ သာ တံ ဒိသွာ “သာမိ မေ အနောဝဿကံ ဌာနံ ဇာနာဟိ”^၁တိ အာဟ။ သော ဣတော စိတော စ ဩလောကေန္တော ဧကံ တိဏသဉ္စန္ဒံ ဂုဗ္ဗံ ဒိသွာ တတ္ထ ဂန္တာ ဟတ္ထဂတာယ ဝါသိယာ တသ္မိံ ဂုဗ္ဗေ ဒဏ္ဍကေ ဆိန္ဒိတု- ကာမော တိဏေဟိ သဉ္စာဒိတဝဓိကသီသန္တေ^၃ ဥဋ္ဌိတရက္ခဒဏ္ဍကံ ဆိန္ဒိ။ တာဝဒေဝ စ နံ တတော ဝဓိကတော နိက္ခမိတွာ ဃောရဝိသော အာသိ- ဝိသော ခုံသိ^၄။ သော တတ္ထေဝ ပတိတွာ ကာလမကာသိ။ သာ မဟာဒုက္ခံ အနဘဝန္တိ တဿ အာဂမနံ ဩလောကေန္တိ ဒွေပိ ဒါရကေ ဝါတဝုဋ္ဌိံ အသဟမာနေ ဝိရဝန္တေ ဥရန္တရေ ကတွာ ဒွီဟိ ဇာဏုကေဟိ ဒွီဟိ ဟတ္ထေဟိ စ ဘူမိံ ဥပ္ပိဋ္ဌေတွာ ယထာဋ္ဌိတာဝ ရတ္တိံ ဝိတိနာမေတွာ ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ မံသပေသိဝဏ္ဏံ ဧကံ ပုတ္တံ ဝိလောဇ်ကဓမ္မဋ္ဌကေ နိပဇ္ဇာပေတွာ ဟတ္ထေဟိ ဥရေဟိ စ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဣတရံ “ဧဟိ တာတ၊ ဝိတာ တေ ဣတော ဂတော”^၅တိ ဝတ္တာ သာမိကေန ဂတမဂ္ဂေန ဂစ္ဆန္တိ တံ ဝဓိကသမိပေ ကာလကံတံ နိသိန္တံ ဒိသွာ “မံ နိဿာယ မမ သာမိကော မတော”^၆တိ ရေဒန္တိ ပရိဒေဝန္တိ သကာလရတ္တိံ ဒေဝေန ဝုဋ္ဌတ္တာ ဇဏ္ဍကပ္ပမာဏံ ထနပ္ပမာဏံ ဥဒကံ သဝန္တိ^၇ အန္တရာမဂ္ဂေ နဒိံ ပဘွာ အတ္တနော မန္တဗုဒ္ဓိတာယ ဒုဗ္ဗလတာယ စ ဒွီဟိ ဒါရ- ကေဟိ သဒ္ဓိံ ဥဒကံ ဩတရိတုံ အဝိသဟန္တိ ဇေဋ္ဌပုတ္တံ ဩရိမတိရေ ဌပေတွာ

၁-ကာလဝိက္ခေပံ(က) ၂-ဂမနနုဿုက္ကာ(က) ၃-ဝဓိကပရိယန္တေ(သီ၊ဣ၊က) ၄-ဒုသိ(သိ)

itaram ādāya paratīram gantvā sākhābhaṅgam attharivā tattha
pilotikacumbaṭake nipajjāpetvā “itarassa santikam gamissāmī”ti
bālaputtakam ahātuṃ asakkontī punappunam nivattitvā olokayamānā nadim
otarati.

Athassā nadīmajjham gatakāle eko seno tam dārakam disvā
“maṃsapesī”ti saññāya ākāśato bhassī¹. Sā tam disvā ubho hatthe
ukkipitvā “sūsū”ti tikkhattum mahāsaddam nicchāresi. Seno dūrabhāvena
tam anādiyanto kumāram gahetvā vehāsam uppatti. Orimatīre ʔhito putto
ubho hatthe ukkipitvā mahāsaddam nicchārayamānam disvā “mam
sandhāya vadatī”ti saññāya vegena udaye pati. Iti² bālaputtako senena,
jeṭṭhaputtako udakena hato. Sā “eko me putto senena gahito, eko udakena
vūlho, panthe me pati mato”ti rodantī paridevantī gacchantī Sāvattthito
āgacchantam ekam purisam disvā pucchi “kattha vāsikosi tātā”ti.
Sāvattthivāsikomhi ammati. Sāvattthiyam asukavīthiyam asukakulam nāma
atthi, tam jānāsi tātāti. Jānāmi amma, tam pana mā pucchi, aññam pucchāti.
Aññena me payojanam natthi, tadeva pucchāmi tātāti. Amma tvaṃ attano
anācikkhitum na desi, ajja te sabbarattim devo vassanto diṭṭhoti. Diṭṭho me
tātā, mayhameva so sabbarattim vuṭṭho, tam kāraṇam pacchā kathessāmi,
etasmim tava me seṭṭhigehe pavattim kathehīti. Amma ajja rattiyam seṭṭhi ca
bhariyā ca seṭṭhiputto cāti³ tayopi jane avattharamānam geham pati, te
ekacitakāyam jhāyanti, svāyam dhūmo paññāyati ammati. Sā tasmim khaṇe
nivattthavattthampi patamānam na sañjāni. Sokummattattam⁴ patvā
jātarūpeneva—

“Ubho puttā kālaṅkatā, panthe mayham patī mato.

Mātā pitā ca bhātā ca, ekacitamhi⁵ ḍayhare”ti⁶—

vilapantī paribbhamati.

1. Āgami (Ka), gami (I)

2. Itissā (Ka)

3. Seṭṭhiṇca bhariyaṇca seṭṭhiputtaṇcāti (Ka)

4. Sokummattakam nāma (I), sokummattam nāma (Ka)

5. Ekacitakasmim (Sī, I)

6. Khu 4. 238 piṭṭhe.

ဣတရံ အာဒါယ ပရတီရံ ဂန္ဓာ သာခါဘင်္ဂံ အတ္တရိတွာ တတ္ထ ပိလော-
တိကဗုဗ္ဗဋကေ နိပဇ္ဇာပေတွာ “ဣတရဿ သန္တိကံ ဂမိဿာမီ”တိ ဗာလ-
ပုတ္တကံ ပဟာတုံ အသက္ကောန္တိ ပုနပျုနံ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကယမာနာ နဒိ^၁
ဩတရတိ။

အထဿာ နဒိမဇ္ဈံ ဂတကာလေ ဧကော သေနော တံ ဒါရကံ ဒိသွာ
“မံသပေသီ”တိ သညာယ အာကာသတော ဘဿိ။ သာ တံ ဒိသွာ
ဥဘော ဟတ္ထေ ဥက္ခိပိတွာ “သုသု”တိ တိက္ခတ္ထံ မဟာသဒ္ဓံ နိစ္ဆာရေသိ။
သေနော ဒူရဘာဝေန တံ အနာဒိယန္တော ကုမာရံ ဂဟေတွာ ဝေဟာသံ
ဥပ္ပတိ။ ဩရိမတီရေ ဌိတော ပုတ္တော ဥဘော ဟတ္ထေ ဥက္ခိပိတွာ မဟာသဒ္ဓံ
နိစ္ဆာရယမာနံ ဒိသွာ “မံ သန္ဓာယ ဝဒတိ”တိ သညာယ ဝေဂေန ဥဒကေ
ပတိ။ ဣတိ^၂ ဗာလပုတ္တကော သေနေန၊ ဇေဋ္ဌပုတ္တကော ဥဒကေန ဟတော။
သာ “ဧကော မေ ပုတ္တော သေနေန ဂဟိတော၊ ဧကော ဥဒကေန ပုဋ္ဌော၊
ပန္နေ မေ ပတိ မတော”တိ ရောဒန္တိ ပရိဒေဝန္တိ ဂစ္ဆန္တိ သာဝတ္ထိတော
အာဂစ္ဆန္တိ ဧကံပရိသံဒိသွာ ပုစ္ဆိ “ကတ္ထ ဝါသိကောသိ တာတာ”တိ။ သာဝတ္ထိ-
ဝါသိကောမိ အဗ္ဗာတိ။ သာဝတ္ထိယံ အသုကရိယံ အသုကကုလံ နာမ
အတ္ထိ၊ တံဇာနာသိတာတာတိ။ ဇာနာမိ အဗ္ဗ၊ တံပန မာပုစ္ဆိ၊ အညံ ပုစ္ဆာတိ။
အညေန မေ ပယောဇနံ နတ္ထိ၊ တဒေဝ ပုစ္ဆာမိ တာတာတိ။ အဗ္ဗ တံ
အတ္တနော အနာစိက္ခိတုံ န ဒေသိ၊ အဇ္ဇ တေ သဗ္ဗရတ္တိံ ဒေဝေါ ဝဿန္တော
ဒိဋ္ဌောတိ။ ဒိဋ္ဌော မေ တာတာ၊ မယုမေဝ သောသဗ္ဗရတ္တိံ ပုဋ္ဌော၊ တံ ကာရကံ
ပစ္ဆာ ကထေဿံမိ၊ တေသ္မိံ တာဝ မေ သေဋ္ဌိဂေဟေ ပဝတ္တိံ ကထေဟိတိ။
အဗ္ဗ အဇ္ဇ ရတ္တိယံ သေဋ္ဌိ စ ဘရိယာ စ သေဋ္ဌိပုတ္တော စာတိ^၃ တယောပိ
ဇေန အဝတ္ထရမာနံ ဂေဟံ ပတိ၊ တေ ဧကစိတကာယံ ဈာယန္တိ၊ သွာယံ
ရူမော ပညာယတိ အဗ္ဗာတိ။ သာ တသ္မိံ ခဏေ နိဝတ္ထဝတ္ထမိ ပတမာနံ န
သဇ္ဇာနိ။ သောကုမ္မတ္တတ္ထံ^၄ ပတွာ ဇာတရူပေနဝ—

“ဥဘော ပုတ္တာ ကာလင်္ကတာ၊ ပန္နေ မယံ ပတိ မတော။
မာတာ ပိတာ စ ဘာတာ စ၊ ဧကစိတမိ^၅ ဥယုရေ”တိ^၆—

ဝိလပန္တိ ပရိပ္ပမတိ။

၁-အာဂမိ(က)၊ ဂမိ(ဇု)

၂-ဣတိဿာ(က)

၃-သေဋ္ဌိဉ္စ ဘရိယဉ္စ သေဋ္ဌိပုတ္တဉ္စာတိ(က)

၄-သောကုမ္မတ္တကံ နာမ(ဇု)၊ သောကုမ္မတ္တံ နာမ(က)

၅-ဧကစိတကာသ္မိံ(သီ၊ဇု)

၆-ခု ၄-၂၃၀-ပိဋ္ဌေ။

ထေရ်ဂါထာ-ဋ္ဌ ဂ

Tato paṭṭhāya tassā nivāsanamattenapi paṭena¹ acarāṇato patitācārattā **Paṭācārā**teva samaññā ahosi. Taṃ disvā manussā “gaccha ummattike”ti keci kacavaraṃ matthake khipanti, aññe paṃsum okiranti, apare leḍḍum khipanti. Satthā Jetavane mahāparisāmajjhe nisīditvā dhammaṃ desento taṃ tathā paribbhamantiṃ disvā ñāṇaparipākañca oloketvā yathā viharābhimukhī āgacchati, tathā akāsi. Parisā taṃ disvā “imissā ummattikāya ito āgantum mādattā”ti āha. “Bhagavā mā naṃ vārayitthā”ti vatvā avidūraṭṭhānaṃ āgatakāle “satiṃ paṭilabha bhaginī”ti āha. Sā tāvadeva Buddhānubhāvena satiṃ paṭilabhitvā nivatthavatthassa patitabhāvaṃ sallakkhetvā hirottappaṃ paccupaṭṭhapetvā ukkuṭikaṃ upanisajjāya² nisīdi. Eko puriso uttarasāṭakaṃ khipi. Sā taṃ nivāsetvā Satthāraṃ upasaṅkamitvā pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā “bhante avassayo me hotha, ekaṃ me puttaṃ seno gaṇhi, eko udakena vūḷho, panthe pati mato, mātāpitāro bhātā ca gehena avatthaṭā matā ekacitakasmim jhāyanti”ti sā sokakāraṇaṃ³ ācikkhi. Satthā “paṭācāre mā cintayī, tava avassayo bhavitum samatthasseva santikaṃ āgatāsi, yathā hi tvaṃ idāni puttādīnaṃ maraṇanimittaṃ assūni pavattesi, evaṃ anamatagge saṃsāre puttādīnaṃ maraṇahetu pavattitaṃ assu catunnaṃ mahāsamuddānaṃ udakato bahutaran”ti dassento—

“Catūsu samuddesu⁴ jalaṃ parittakaṃ,
Tato bahuṃ assujalaṃ anappakaṃ.
Dukkheṇa phuṭṭhassa narassa socanā,
Kiṃ kāraṇā amma tuvaṃ⁵ pamajjasī”ti⁶—

gāthaṃ abhāsi.

Evaṃ Satthari anamataggapariyāyakathaṃ⁷ kathente tassā soko tanutarabhāvaṃ agamāsi. Atha naṃ tanubhūtasokaṃ ñatvā “paṭācāre

1. Vatthena (Ka)

3. Jhāyantīti taṃ kāraṇaṃ (Sī)

5. Sokavasā (Ka)

7. Saṃ 1. 388 piṭṭhe.

2. Sampatinipajja (I), paṭinisajjāya (Ka)

4. Mahāsamuddesu (Ka)

6. Dhammapada-Ṭṭha 1. 441 piṭṭhe.

တတော ပဋ္ဌာယ တဿာ နိဝါသနမတ္တေနပိ ပဋ္ဌေန^၁ အစရဏတော ပတိတာစာရတ္တာ ပဋ္ဌာစာရာတွေဝ သမညာ အဟောသိ။ တံ ဒိဿာ မနုဿာ “ဂစ္ဆ ဥမ္မတ္တိကေ”တိ ကေဝိ ကစဝရံ မတ္တကေ ဒိပန္နိ။ အညေ ပံသုံ ဩကိရန္တိ။ အပရေ လေဇ္ဇုံ ဒိပန္နိ။ သတ္တာ ဇေတဝနေ မဟာပရိသာမဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော တံ တထာ ပရိတ္တမန္တိ^၂ ဒိဿာ ဉာဏပရိပါကဉ္စ ဩလောကေတွာ ယထာ ဝိဟာရာဘိမုဒိ အာဂစ္ဆတိ။ တထာ အကာသိ။ ပရိသာ တံ ဒိဿာ “ဣမိဿာ ဥမ္မတ္တိကာယ ဣတော အာဂန္တု မာဒတ္တာ”တိ အာဟ။ “ဘဂဝါ မာ နံ ဝါရယိတ္တာ”တိ ဝတွာ အဝိဒ္ဓရဋ္ဌာနံ အာဂတကာလေ “သတိ”ပဋိလဘ ဘဂိနိ”တိ အာဟ။ သာ တာဝဒေဝ ဗုဒ္ဓါနဘာဝေန သတိ”ပဋိလဘိတွာ နိဝတ္ထဝတ္ထဿ ပတိတဘာဝံ သလ္လက္ခေတွာ ဟိရေတ္တပုံ ပစ္စုပ္ပပ္ပေတွာ ဥက္ကဋ္ဌိကံ ဥပနိသဇ္ဇာယ^၂ နိသီဒိ။ ဧကော ပုရိသော ဥတ္တရ-သာဠကံ ဒိပိ။ သာ တံ နိဝါသေတွာ သတ္တာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္တိတွာ “ဘန္တေ အဝဿယော မေ ဟောထ၊ ဧကံ မေ ပုတ္တံ သေနော ဂဏှိ။ ဧကော ဥဒကေန ဝုဠော၊ ပန္တေ ပတိ မတော၊ မာတာပိတရော ဘာတာ စ ဂေဟေန အဝတ္ထဋ္ဌာ မတာ ဧကစိတကသ္မိ”ဈာယန္တိ”တိ သာ သောက-ကာရဏံ^၃ အာစိန္တိ။ သတ္တာ “ပဋ္ဌာစာရေ မာ စိန္တယိ၊ တဝ အဝဿယော ဘဝိတုံ သမတ္တဿေဝ သန္တိကံ အာဂတာသိ၊ ယထာ ဟိ တံ ဣဒါနိ ပုတ္တာဒိနံ မရဏနိမိတ္တံ အဿုနိ ပဝတ္တေသိ၊ ဧဝံ အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ ပုတ္တာဒိနံ မရဏ-ဟေတု ပဝတ္တိတံ အဿု စတုန္တံ မဟာသမုဒ္ဒါနံ ဥဒကတော ဗဟုတရ”န္တိ ဒေသေန္တော—

“စတူသု သမုဒ္ဒေသု^၄ ဇလံ ပရိတ္တကံ၊
တတော ဗဟုံ အဿုဇလံ အနပ္ပကံ။
ဒုက္ခေန ဖုဠဿ နရဿ သောစနာ၊
ကိံ ကာရဏာ အဓမ္မ တုဝံ^၅ ပမဇ္ဇသိ”တိ^၆—

ဂါထံ အဘာသိ။

ဧဝံ သတ္တရိ အနမတဂ္ဂပရိယာယကထံ^၇ ကထေန္တေ တဿာ သောကော တနုတရဘာဝံ အဂမာသိ။ အထ နံ တနုဘူတသောကံ ဥတွာ “ပဋ္ဌာစာရေ

၁-ဝတ္ထေန (က)

၃-ဈာယန္တိတိ တံ ကာရဏံ (သိ)

၅-သောကံဝသာ (က)

၂-သမ္ပတိနိပဇ္ဇ (ဣ)၊ ပဋိနိသဇ္ဇာယ (က)

၄-မဟာသမုဒ္ဒေသု (က)

၆-ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၁-၄၄၁-ပိဋ္ဌေ။

၇-သံ ၁-၃၈၈-ပိဋ္ဌေ။

puttādayo nāma paralokaṃ gacchantassa tāṇaṃ vā leṇaṃ vā saraṇaṃ vā bhavituṃ na sakkontī”ti vijjamānāpi te na santi eva, tasmā paṇḍitena attano sīlaṃ visodhetvā nibbānagāṃimaggoyeva sādhetabboti dassento—

“Na santi puttā tāṇāya, na pitā nāpi bandhavā.

Anthakenā’dhipannassa, natthi ñātīsu tāṇatā.

Etamatthavasam̐ ñatvā, paṇḍito sīlasam̐vuto.

Nibbānagamanam̐ maggam̐, khippameva visodhaye”ti¹—

imāhi gāthāhi dhammaṃ desesi. Desanāvasāne Paṭācārā sotāpattiphale patiṭṭhahitvā Satthāraṃ pabbajjam̐ yāci. Satthā taṃ bhikkhunīnaṃ santikaṃ² netvā pabbājesi. Sā laddhūpasampadā uparimaggaṭṭhāya vipassanāya kammaṃ karontī ekadivasam̐ ghaṭena udakaṃ ādāya pāde dhovantī udakaṃ āsiñci. Taṃ thokaṃ ṭhānaṃ gantvā pacchijji, dutiyavāraṃ āsittam̐ tato dūraṃ agamāsi, tatiyavāraṃ āsittam̐ tatopi dūratarāṃ agamāsi. Sā tadeva ārammaṇam̐ gahetvā tayo vaye³ paricchinditvā “mayā paṭhamam̐ āsitta-udakaṃ viya ime sattā paṭhamavayepi maranti, tato dūraṃ gataṃ dutiyavāraṃ āsittam̐ udakaṃ viya majjhimavayepi, tato dūratarāṃ gataṃ tatiyavāraṃ āsittam̐ udakaṃ viya pacchimavayepi marantiyevā”ti cintesi. Satthā gandhakuṭiyam̐ nisinnova obhāsam̐ pharitvā tassā sammukhe ṭhatvā kathento viya “evametam̐ Paṭācāre, sabbepeime sattā maraṇadhammā, tasmā pañcannam̐ khandhānaṃ udayabbayaṃ apassantassa vassasataṃ jīvato taṃ passantassa ekāhampi ekakkhaṇampi jīvitam̐ seyyo”ti imamattham̐ dassento—

“Yo ca vassasataṃ jīve, apassam̐ udayabbayaṃ.

Ekāham̐ jīvitam̐ seyyo, passato udayabbayaṃ”ti⁴—

gāthamāha. Gāthāpariyosāne Paṭācārā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttam̐ **Apadāne**⁵—

1. Khu 1. 54 piṭṭhe Dhammapade.

2. Santike (Sī)

3. Vāre (Ka)

4. Khu 1. 30 piṭṭhe Dhammapade.

5. Khu 4. 236 piṭṭhādīsu.

ပုတ္တာဒယော နာမ ပရလောကံ ဂစ္ဆန္တဿ တာဏံ ဝါ လေဏံ ဝါ သရဏံ ဝါ ဘဝိတုံ န သက္ကောန္တိ”တိ ဝိဇ္ဇမာနာပိ တေ န သန္တိ ဧဝံ။ တသ္မာ ပဏ္ဍိတေန အတ္တနော သီလံ ဝိသောဓေတွာ နိဗ္ဗာနဂါမိမဂ္ဂေါယေဝ သာဓေတဗ္ဗောတိ ဒဿေန္တော—

“န သန္တိ ပုတ္တာ တာဏာယ၊ န ဝိတာ နာပိ ဗန္ဓဝါ။

အန္တကေနာ’ဓိပန္ဓဿ၊ နတ္ထိ ဉ္ဇတိသု တာဏတာ။

ဧတမတ္ထဝသံ ဥတွာ၊ ပဏ္ဍိတော သီလသံဝုတော။

နိဗ္ဗာနဂမနံ မဂ္ဂံ၊ ဝိပုဓေဝ ဝိသောဓယေ”တိ”—

ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာဝသာနေ ပဋာစာရာ သောတာ-ပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိတွာ သတ္တာရံ ပဗ္ဗန္တိ ယာစိ။ သတ္တာ တံ ဘိက္ခုနီနံ သန္တိကံ ၊ နေတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒါ ဥပရိမဂ္ဂတ္ထာယ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေန္တိ ဧကဒိဝသံ ဃဋေန ဥဒကံ အာဒါယ ပါဒေ ဓောဝန္တိ ဥဒကံ အာသိဉ္စိ။ တံ ထောက် ဌာနံ ဂန္ဓာ ပစ္စိန္တိ၊ ဒုတိယဝါရံ အာသိတ္တံ တတော ဖူရံ အဂမာသိ၊ တတိယဝါရံ အာသိတ္တံ တတောပိ ဖူရတရံ အဂမာသိ။ သာ တဒေဝ အာရမ္မဏံ ဂဟေတွာ တယော ဝယေ? ပရိစ္ဆိန္တိတွာ “မယာ ပဌမံ အာသိတ္တဥဒကံ ဝိယ ဣမေ သတ္တာ ပဌမဝယေပိ မရန္တိ၊ တတော ဖူရံ ဂတံ ဒုတိယဝါရံ အာသိတ္တံ ဥဒကံ ဝိယ မဇ္ဈိမဝယေပိ၊ တတော ဖူရတရံ ဂတံ တတိယဝါရံ အာသိတ္တံ ဥဒကံ ဝိယ ပစ္ဆိမဝယေပိ မရန္တိယေဝါ”တိ စိန္တေသိ။ သတ္တာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္ဓောဝ ဩဘာသံ ဖရိတွာ တဿာ သမ္ပုဓေ ဌတွာ ကထေန္တော ဝိယ “ဧဝမေတံ ပဋာစာရေ၊ သဗ္ဗေပိမေ သတ္တာ မရဏဓမ္မာ၊ တသ္မာ ပဉ္စန္ဒံ ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယံ အပဿန္တဿ ဝဿသတံ ဇီဝတော တံ ပဿန္တဿ ဧကာဟမ္ပိ ဧကက္ခဏမ္ပိ ဇီဝိတံ သေယျော”တိ ဣမမတ္ထံ ဒဿေန္တော—

“ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ အပဿံ ဥဒယဗ္ဗယံ။

ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ ပဿတော ဥဒယဗ္ဗယ”န္တိ—

ဂါထမာဟ။ ဂါထာပရိယောသာနေ ပဋာစာရာ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ **အပဒါနေ**။—

“Padumuttaro nāma Jino, sabbadhammāna pāragū.
 Ito satasahassamhi, kappe uppajji nāyako.
 Tadāhaṃ Haṃsavatīyaṃ, jātā seṭṭhikule ahuṃ.
 Nānāratanaṃ pajjote, mahāsukhasamappitā.
 Upetvā taṃ mahāvīraṃ, assosiṃ dhammadeśanaṃ.
 Tato jātapaśādāhaṃ, upesiṃ saraṇaṃ Jinaṃ.
 Tato vinayadhārīnaṃ, aggaṃ vaṇṇesi nāyako.
 Bhikkhuṇiṃ lajjiniṃ tādīṃ, kappākappavisāraṇaṃ.
 Tadā muditacittāhaṃ, taṃ ṭhānamabhikaṅkhiṇī.
 Nimantetvā Dasabalaṃ, saṃghaṃ Lokanāyakaṃ.
 Bhojayitvāna sattāhaṃ, daditvāva ticīvaraṃ.
 Nipacca sirasā pāde, idaṃ vacanamabravīṃ.
 Yā tayā vaṇṇitā vīra, ito aṭṭhamake Msuni.
 Tādisāhaṃ bhavissāmi, yadi sijjhati nāyaka.
 Tadā avoca maṃ Satthā, bhadde mā bhāyi assasa.
 Anāgatamhi addhāne, lacchase taṃ manorathaṃ.
 Satasahassito kappe, Okkākakulasambhavo.
 Gotamo nāma gottena, Satthā loke bhavissati.
 Tassa dhammesu dāyādā, orasā dhammanimmitā.
 Paṭācārāti nāmena, hessati Satthu sāvika.
 Tadāhaṃ muditā hutvā, yāvajīvaṃ tadā Jinaṃ.
 Mettacittā paricariṃ, saṃghaṃ Lokanāyakaṃ.
 Tena kammena sukatenā, cetanāpaṇidhīhi ca.
 Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisamagacchahaṃ.
 Imamhi Bhaddake kappe, Brahmabandhu mahāyaso.
 Kassapo nāma gottena, uppajji vadatāṃ varo.

“ပဒုမုတ္တရော နာမ ဇိနော၊ သဗ္ဗဓမ္မာန ပါရဂူ။
 ဣတော သတသဟဿမ္ပိ၊ ကပ္ပေ ဥပ္ပဇ္ဇိ နာယကော။
 တဒါဟံ ဟံသဝတိယံ၊ ဇာတာ သေဠိကုလေ အဟံ။
 နာနာရတနပဇ္ဇောတေ၊ မဟာသုခသမပ္ပိတာ။
 ဥပေတွာ တံ မဟာဝီရံ၊ အသောသိဉ္စ ဓမ္မဒေသနံ။
 တတော ဇာတပသာဒါဟံ၊ ဥပေသိဉ္စ သရဏံ ဇိနံ။
 တတော ဝိနယဓာရီနံ၊ အဂ္ဂံ ဝဏ္ဏေသိ နာယကော။
 ဘိက္ခုနိဉ္စ လဇ္ဇိနိဉ္စ တာဒိဉ္စ၊ ကပ္ပါကပ္ပဝိသာရဒံ။
 တဒါ မုဒိတစိတ္တာဟံ၊ တံ ဌာနမဘိကမ္ပိနီ။
 နိမန္တေတွာ ဒံသဗလံ၊ သသံဃံ လောကနာယကံ။
 ဘောဇယိတွာန သတ္တာဟံ၊ ဒဒိတွာဝ တိစိဝရံ။
 နိပစ္စ သိရသာ ပါဒေ၊ ဣဒံ ဝစနမဗြဟ္မိ။
 ယာ တယာ ဝဏ္ဏိတာ ဝီရ၊ ဣတော အဋ္ဌမကေ မုနိ။
 တာဒိသာဟံ ဘဝိဿံမိ၊ ယဒိ သိဇ္ဈတိ နာယက။
 တဒါ အဝေါစ မံ သတ္တာ၊ ဘဒ္ဒေ မာ ဘာယိ အသံသ။
 အနာဂတမ္ပိ အဒ္ဓါနေ၊ လစ္ဆသေ တံ မနောရထံ။
 သတသဟဿိတော ကပ္ပေ၊ ဩက္ကာကကုလသမ္ဘဝေါ။
 ဂေါတမော နာမ ဂေါတ္တေန၊ သတ္တာ လောကေ ဘဝိဿတိ။
 တဿ ဓမ္မေသု ဒါယာဒါ၊ ဩရသာ ဓမ္မနိဗ္ဗိတာ။
 ပဋာစာရာတိ နာမေန၊ ဟေသတိ သတ္ထု သာဝိကာ။
 တဒါဟံ မုဒိတာ ဟုတွာ၊ ယာဝဇိဝံ တဒါ ဇိနံ။
 မေတ္တစိတ္တာ ပရိစရိဉ္စ၊ သသံဃံ လောကနာယကံ။
 တေန ကမ္မေန သုကံတေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
 ဇဟိတွာ မာနသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိသမဂစ္ဆဟံ။
 ဣမမ္ပိ ဘဒ္ဒကေ ကပ္ပေ၊ ဗြဟ္မဗန္ဓု မဟာယသော။
 ကဿပေါ နာမ ဂေါတ္တေန၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ ဝဒတံ ဝရော။

Upaṭṭhāko Mahesissa, tadā āsi narissaro.
 Kāsirājā Kikī nāma, Bārāṇasipuruttame.
 Tassāsim tatiyā dhītā, bhikkhunī iti vissutā.
 Dhammaṃ sutvā jinaggassa, pabbajjaṃ samarocayim.
 Anujāni na no tāto, agāreva tadā mayaṃ.
 Vīsavassasahassāni, vicarimha atanditā.
 Komāribrahmacariyaṃ, rājakaññā sukhedhitā.
 Buddhopaṭṭhānaniratā, muditā sattadhītarō.
 Samaṇī samaṇaguttā ca, bhikkhunī bhikkhudāyikā.
 Dhammā ceva sudhammā ca, sattamī saṃghadāyikā.
 Ahaṃ Uppalavaṇṇā ca, Khemā Bhaddā ca bhikkhunī.
 Kisāgotamī Dhammadinnā, visākhā hoti sattamī.
 Tehi kammehi sukatehi, cetanāpaṇidhīhi ca.
 Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisamagacchahaṃ.
 Pacchime ca bhava dāni, jātā seṭṭhikule ahaṃ.
 Sāvattiyaṃ puravare, iddhe phīte mahaddhane.
 Yadā ca yobbanūpetā, vitakkavasagā ahaṃ.
 Naraṃ jārapatiṃ disvā, tena saddhiṃ agacchahaṃ.
 Ekaputtapasūtāhaṃ, dutiyo kucchiyā mama.
 Tadāhaṃ mātāpitaro, okkhāmīti sunicchitā.
 Nārocesim patim mayhaṃ, tadā tamhi pavāsīte.
 Ekikā niggatā gehā, gantuṃ Sāvattimuttamaṃ.
 Tato me sāmī āgantvā, sambhāvesi pathe mamaṃ.
 Tadā me kammajā vātā, uppannā atidāruṇā.
 Uṭṭhito ca mahāmegho, pasūtisamaye mama.
 Dabbatthāya tadā gantvā, sāmī sappena mārīto.

ဥပဋ္ဌာကော မဟေသိဿံ၊ တဒါ အာသိ နရိဿံရော။
 ကာသိရာဇော ကိကီ နာမ၊ ဗာရာဏသိပုရတ္ထမေ။
 တဿာသိ တတိယာ သီတာ၊ ဘိက္ခုနီ ဣတိ ဝိသုတာ။
 ဓမ္မံ သုတွာ ဇိနဂ္ဂဿ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ သမရောစယိ။
 အနုဇာနိ န နော တာတော၊ အဂါရေဝ တဒါ မယံ။
 ဝိသဝဿသဟဿာနိ၊ ဝိစရိမှ အတန္တိတာ။
 ကောမာရိဗြဟ္မစရိယံ၊ ရာဇကညာ သုခေမိတာ။
 ဗုဒ္ဓေါပဋ္ဌာနနိရတာ၊ မုဒိတာ သတ္တမိတရော။
 သမဏီ သမဏဂုတ္တာ စ၊ ဘိက္ခုနီ ဘိက္ခုဒါယိကာ။
 ဓမ္မာ စေဝ သုဓမ္မာ စ၊ သတ္တမီ သံဃဒါယိကာ။
 အဟံ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ စ၊ ခေမာ ဘဒ္ဒါ စ ဘိက္ခုနီ။
 ကိသာဂေါတမီ ဓမ္မဒိန္နာ၊ ဝိသာခါ ဟောတိ သတ္တမီ။
 တေဟိ ကမ္မေဟိ သုကတေဟိ၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
 ဇဟိတွာ မာနုသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။
 ပစ္စိမေ စ ဘဝေ ဒါနိ၊ ဇာတာ သေဋ္ဌိကုလေ အဟံ။
 သာဝတ္ထိယံ ပုရဝရေ၊ ဣဒ္ဓေ ဖိတေ မဟဒ္ဓနေ။
 ယဒါ စ ယောဗ္ဗနူပေတာ၊ ဝိတက္ကဝသဂါ အဟံ။
 နရံ ဇာရပတိံ ဒိသ္မာ၊ တေန သဒ္ဓိံ အဂစ္ဆဟံ။
 ဧကပုတ္တပသူတာဟံ၊ ဒုတိယော ကုန္တိယာ မမ။
 တဒါဟံ မာတာပိတရော၊ ဩက္ခာမိတိ သုနိစ္ဆိတာ။
 နာရောစေသိံ ပတိံ မယံ၊ တဒါ တမ္ပိ ပဝါသိတေ။
 ဧကိကာ နိဂ္ဂတံ ဂေဟာ၊ ဂန္တု သာဝတ္ထိမုတ္တမံ။
 တတော မေ သာမိ အာဂန္တာ၊ သမ္ဘာဝေသိ ပထေ မမံ။
 တဒါ မေ ကမ္မဇာ ဝါတာ၊ ဥပ္ပန္နာ အတိဒါရုဏာ။
 ဥဋ္ဌိတော စ မဟာမေသော၊ ပသူတိသမယေ မမ။
 ဒဗ္ဗတ္ထာယ တဒါ ဂန္တာ၊ သာမိ သပ္ပေန မာရိတော။

Tadā vijātadukkhena, anāthā kapaṇā ahaṃ.
 Kunnadiṃ pūritaṃ disvā, gacchantī sakulālayaṃ.
 Bālaṃ ādāya atariṃ, pārakūle ca ekakaṃ.
 Sāyetvā bālakaṃ puttaṃ, itaraṃ taraṇāyahaṃ.
 Nivattā ukkuso hāsi, taruṇaṃ vilapantakaṃ.
 Itarañca vahi soto, sāhaṃ sokasamappitā.
 Sāvattthinagaraṃ gantvā, assosiṃ sajane mate.
 Tadā avocaṃ sokaṭṭā, mahāsokasamappitā.
 Ubho puttā kālaṅkatā, panthe mayhaṃ patī mato.
 Mātā pitā ca bhātā ca, ekacitamhi ḍayhare.
 Tadā kisā ca paṇḍu ca, anāthā dīnamānasā.
 Ito tato bhamantīhaṃ, addasaṃ narasārathim.
 Tato avoca maṃ Satthā, putte mā soci assasa.
 Attānaṃ te gavesassu, kiṃ niratthaṃ vihaññasi.
 Na santi puttā tāṇāya, na ñātī nāpi bandhavā.
 Antakenādhīpannassa, natthi ñātīsu tāṇatā.
 Taṃ sutvā Munino vākyāṃ, paṭhamāṃ phalamajjhagaṃ.
 Pabbajitvāna naciraṃ, arahattamapāpuṇiṃ.
 Iddhīsu ca vasī homi, dibbāya sotadhātuyā.
 Paracittāni jānāmi, Satthusāsanakārikā.
 Pubbenivāsaṃ jānāmi, dibbacakkhu visodhitaṃ.
 Khepetvā āsave sabbe, visuddhāsiṃ sunimmaḷā.
 Tatohaṃ vinayaṃ sabbaṃ, santike sabbadassino.
 Uggahim sabbavittthāraṃ, byāhariñca yathātathaṃ.
 Jino tasmim guṇe tuṭṭho, etadagge ṭhapesi maṃ.
 Aggā vinayadhārīnaṃ, Paṭācārāva ekikā.

တဒါ ဝိဇာတဒုက္ခေန၊ အနာထာ ကပဏာ အဟံ။
 ကုန္ဒဒိ ပူရိတံ ဒိသွာ၊ ဂစ္ဆန္တိ သကုလာလယံ။
 ဗာလံ အာဒါယ အတရိ၊ ပါရကူလေ စ ဧကကံ။
 သာယေတွာ ဗာလကံ ပုတ္တံ၊ ဣတရံ တရဏာယဟံ။
 နိဝတ္တာ ဥက္ကုသော ဟာသိ၊ တရုဏံ ဝိလပန္တကံ။
 ဣတရဉ္စ ဝဟိ သောတော၊ သာဟံ သောကသမပ္ပိတာ။
 သာဝတ္ထိနဂရံ ဂန္တူ၊ အသောသိ သဇနေ မတေ။
 တဒါ အဝေါစံ သောကဇ္ဇာ၊ မဟာသောကသမပ္ပိတာ။
 ဥဘော ပုတ္တာ ကာလကံတာ၊ ပန္နေ မယံ ပတိ မတော။
 မာတာ ပိတာ စ ဘာတာ စ၊ ဧကစိတမ္ပိ ခုပ္ပရေ။
 တဒါ ကိသာ စ ပဏ္ဍု စ၊ အနာထာ ဒိနမာနသာ။
 ဣတော တတော ဘမန္တိဟံ၊ အဒ္ဓသံ နရသာရထိ။
 တတော အဝေါစ မံ သတ္တာ၊ ပုတ္တေ မာ သောစိ အသံသ။
 အတ္တာနံ တေ ဂဝေသဿ၊ ကိ နိရတ္တံ ဝိဟညသိ။
 န သန္တိ ပုတ္တာ တာဏာယ၊ န ဉ္စတိ နာပိ ဗန္ဓဝါ။
 အန္တကေနာမိပန္နဿ၊ နတ္ထိ ဉ္စတိသု တာဏတာ။
 တံ သုတွာ မုနိနော ဝါကျံ၊ ပဌမံ ဖလမဇ္ဈဂံ။
 ပဗ္ဗဇိတွာန နစိရံ၊ အရဟတ္တမပါပုဏိ။
 ဣဒ္ဓိသု စ ဝသိ ဟောမိ၊ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ။
 ပရစိတ္တာနိ ဇာနာမိ၊ သတ္ထုသာသနကာရိကာ။
 ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဇာနာမိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောမိတံ။
 ခေပေတွာ အာသဝေ သဗ္ဗေ၊ ဝိသုဒ္ဓါသိ သုနိဗ္ဗလာ။
 တတောဟံ ဝိနယံ သဗ္ဗံ၊ သန္တိကေ သဗ္ဗဒဿိနော။
 ဥဂ္ဂဟိ သဗ္ဗဝိတ္တာရံ၊ ဗျာဟရိဉ္စ ယထာတထံ။
 ဇိနော တသ္မိ ဂုဏေ တုဋ္ဌော၊ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ မံ။
 အဂ္ဂါ ဝိနယဓာရိနံ၊ ပဋ္ဌာစာရာဝ ဧကိကာ။

Pariciṇṇo mayā Satthā, kataṃ Buddhassa sāsanaṃ.

Ohito garuko bhāro, bhavanetti samūhatā.

Yassatthāya pabbajitā, agārasmānagāriyaṃ.

So me attho anuppatto, sabbasaṃyojanakkhayaṃ.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanaṃ”ti.

Arahattaṃ pana patvā sekkhakāle attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā
uparivisesassa nibbattitākāraṃ vibhāventī udānavasena—

112. “Naṅgalehi kasaṃ khettaṃ, bījāni pavapaṃ chamā.

Puttadārāni posentā, dhanam vindanti māṇavā.

113. Kimahaṃ sīlasampannā, Satthusāsana-kārikā.

Nibbānaṃ nādhigacchāmi, akusītā anuddhatā.

114. Pāde pakkhālayitvāna, udakesu karoma’haṃ.

Pādodakaṇca disvāna, thalato ninnamāgataṃ.

115. Tato cittaṃ samādhesiṃ, assaṃ bhadraṃva’jāniyaṃ.

Tato dīpaṃ gahetvāna, vihāraṃ pāvisiṃ ahaṃ.

Seyyaṃ olokayitvāna, mañcakamhi upāvisiṃ.

116. Tato sūciṃ gahetvāna, vaṭṭiṃ okassayāmaṃ.

Padīpasseva nibbānaṃ, vimokkho ahu cetaso”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **kasanti** kasantā kasikammaṃ karontā. Bahutthe¹ hi idaṃ
ekavacanaṃ. **Pavapanti** bījāni vapantā. **Chamā**ti chamāyaṃ. Bhummatthe hi
idaṃ paccattavacanaṃ. Ayaṃ hettha saṅkhepattho—ime māṇavā sattā
naṅgalehi phālehi khettaṃ kasantā yathādhippāyaṃ khettabhūmiyaṃ
pubbaṇṇāparaṇṇabhedāni bījāni vapantā taṃhetu taṃnimittaṃ attānaṃ
puttadārādīni posentā hutvā

1. Puthutthe (Sī, I)

ပရိစိဏ္ဍော မယာ သတ္တာ၊ ကံတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။

ဩဟိတော ဂရုကော ဘာရော၊ ဘဝနေတ္ထိ သမူဟတာ။

ယဿတ္ထာယ ပဗ္ဗဇိတာ၊ အဂါရသ္မာနဂါရိယံ။

သော မေ အတ္ထော အနုပ္ပတ္တော၊ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယော။

ကိလေသာ ဈာဝိတာ မယံ။ပ။ ကံတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ သေက္ခကာလေ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ
ဥပရိဝိသေသဿ နိဗ္ဗတ္တိတာကာရံ ဝိဘာဝေန္တိ ဥဒါနဝသေန—

၁၁၂။ “နင်္ဂလေဟိ ကသံ ခေတ္တံ၊ ဗီဇာနိ ပဝပံ ဆမာ။

ပုတ္တဒါရာနိ ပေါသေန္တာ၊ ခနံ ဝိန္ဒန္တိ မာဏဝါ။

၁၁၃။ ကိမဟံ သီလသမ္ပန္နာ၊ သတ္တုသံသနကာရိကာ။

နိဗ္ဗာနံ နာမိဂစ္ဆာမိ၊ အကုသိတာ အနုဒ္ဓတာ။

၁၁၄။ ပါဒေ ပက္ခာလယိတွာန၊ ဥဒကေသု ကရောမ’ဟံ။

ပါဒေါဒကဉ္စ ဒိသ္မာန၊ ထလတော နိန္ဒမာဂတံ။

၁၁၅။ တတော စိတ္တံ သမာဓေသိ၊ အသံ ဘဒ္ဒိဝ’ဇာနိယံ။

တတော ဒီပံ ဂဟေတွာန၊ ဝိဟာရံ ပါရိသိ အဟံ။

သေယျံ ဩလောကယိတွာန၊ မဇ္ဇကမိ ဥပါရိသိ။

၁၁၆။ တတော သူစိ ဂဟေတွာန၊ ဝဇ္ဇိ ဩကဿယာမဟံ။

ပဒိပသေဝ နိဗ္ဗာနံ၊ ဝိမောက္ခော အဟု စေတသော”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ ကသန္တိ ကသန္တာ ကသိကမ္ပံ ကရေန္တာ။ဗဟုတ္ထေ ဟိ ဣဒံ ကေဝစနံ။
ပဝပန္တိ ဗီဇာနိ ဝပန္တာ။ ဆမာတိ ဆမာယံ။ ဘုဗ္ဗတ္ထေ ဟိ ဣဒံ ပစ္စတ္တဝစနံ။
အယံ ဟေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော—ဣမေ မာဏဝါ သတ္တာ နင်္ဂလေဟိ ဖာလေဟိ
ခေတ္တံ ကသန္တာ ယထာဓိပ္ပါယံ ခေတ္တဘူမိယံ ပုဗ္ဗဏ္ဏာပရဏ္ဏဘေဒါနိ ဗီဇာနိ
ဝပန္တာ တံဟေတု တံနိမိတ္တံ အတ္တာနံ ပုတ္တဒါရာဒိနိ ပေါသေန္တာ ဟုတွာ

dhanam paṭilabhanti. Evaṃ imasmim loke yoniso payutto paccattapurisakāro nāma saphalo sa-udayo¹.

Tattha **kimaham sīlasampannā, Satthusāsanakārikā. Nibbānam nādhigacchāmi, akusītā anuddhatā**ti aham suvisuddhasīlā āradhāvīriyatāya akusītā ajjhataṃ susamāhitacittatāya anuddhatā ca hutvā catusaccakammaṭṭhānabhāvanāsāṅkhātāṃ Satthu sāsanaṃ karontī kasmā nibbānam nādhigacchāmi, adhigamissāmi evāti.

Evaṃ pana cintetvā vipassanāya kammaṃ karontī ekadivasaṃ pādadhovana-udake nimittam gaṇhi. Tenāha “**pāde pakkhālayitvānā**”ti-ādi. Tassattho—aham pāde dhovantī pādapakkhālanahetu tikkhattum āsittesu udakesu thalato ninnamāgataṃ pādodakam disvā nimittam karomi.

“Yathā idam udakam khayadhammā vayadhammaṃ, evaṃ sattānam āyusaṅkhārā”ti evaṃ aniccalakkhaṇam tadanusārena dukkhalakkhaṇam anattalakkhaṇaṃ upadhāretvā vipassanaṃ vaḍḍhentī **tato cittaṃ samādhesiṃ, assaṃ bhadraṃva’jāniyanti** yathā assaṃ bhadraṃ ājāniyaṃ kusalo sārathi sukhena sāreti, evaṃ mayhaṃ cittaṃ sukheneva samādhesiṃ, vipassanāsamādhinā samāhitaṃ akāsiṃ. Evaṃ pana vipasanaṃ vaḍḍhentī utusappāyanijigisāya² ovarakam pavisantī andhakāraavidhamanattam dīpaṃ gahetvā gabbhaṃ pavisitvā dīpaṃ ṭhapetvā mañcake nisinnamattāva dīpaṃ vijjhāpetum aggaḷasūciyā dīpavaṭṭim ākaḍḍhim. Tāvadeva utusappāyalābhena tassā cittaṃ samāhitaṃ ahosi, vipassanāvīthim otari, maggena ghaṭṭesi. Tato maggapaṭipāṭiyā sabbaso āsavānaṃ khayā ahosi. Tena vuttaṃ “**tato dīpaṃ gahetvāna -pa- vimokkho ahu cetaso**”ti. Tattha **seyyam olokayitvānā**ti dīpālokena seyyam passitvā.

Sūcinti aggaḷasūciṃ. **Vaṭṭim okassayāmī**ti dīpaṃ vijjhāpetum telābhimukhaṃ dīpavaṭṭim ākaḍḍhemi. **Vimokkhoti** kilesehi vimokkho. So pana yasmā paramatthato cittassa santati, tasmā vuttaṃ “**cetaso**”ti. Yathā pana vaṭṭitelādike paccaye sati uppajjanāraho³ padīpo tadabhāve

1. Sa-udrayo (Ka)

2. Nijigimsāya (Sī, I)

3. Uppajjanato (I, Ka)

စနံ ပဋိလဘန္တိ။ ဧဝံ ဣမသ္မိံ လောကေ ယောနိသော ပယုတ္တော ပစ္စတ္တပုရိသကာရော နာမ သဖလော သဉ္ဇယော^၁။

တတ္ထ ကိမဟံ သီလသမ္ပန္နာ၊ သတ္ထုသာသနကာရိကာ။ နိဗ္ဗာနံ နာမိဂစ္ဆာမိ၊ အကုသိတာ အနုဒ္ဓတာတိ အဟံ သုဝိသုဒ္ဓသီလာ အာရဒ္ဓဝီရိယတာယ အကုသိတာ အဇ္ဈတ္တံ သုသမာဟိတစိတ္တတာယ အနုဒ္ဓတာ စ ဟုတွာ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနဘာဝနာသင်္ခါတံ သတ္ထုသာသနံ ကရေန္တိ ကသ္မာ နိဗ္ဗာနံ နာမိဂစ္ဆာမိ၊ အဓိဂမိဿာမိ ဧဝါတိ။

ဧဝံ ပန စိန္တေတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္ပံ ကရေန္တိ ဧကဒိဝသံ ပါဒဓောဝနဉ္ဇကေ နိမိတ္တံ ဂဏှိ။ တေနာဟ “**ပါဒေ ပက္ခာလယိတွာနာ**”တိအာဒိ။ တဿတ္ထော—အဟံ ပါဒေ ဓောဝန္တိ ပါဒပက္ခာလနဟေတု တိက္ခတ္တံ အာသိတ္တေသု ဉ္ဇကေသု ထလတော နိန္ဒမာဂတံ ပါဒေါဒကံ ဒိသ္မာ နိမိတ္တံ ကရေမိ။

“ယထာ ဣဒံ ဉ္ဇကံ ခယဓမ္မံ ဝယဓမ္မံ၊ ဧဝံ သတ္တာနံ အာယုသင်္ခါရာ”တိ ဧဝံ အနိစ္စလက္ခဏံ တဒနုသာရေန ဒုက္ခလက္ခဏံ အနတ္တလက္ခဏဉ္စ ဥပဓာရေတွာ ဝိပဿနံ ဝဇေန္တိ **တတော စိတ္တံ သမာဓေသိံ၊ အဿံ ဘဒြိဝံဇာနိယန္တိ** ယထာ အဿံ ဘဒြိ အာဇာနိယံ ကုသလော သာရထိ သုခေန သာရေတိ။ ဧဝံ မယံ စိတ္တံ သုခေနော သမာဓေသိံ၊ ဝိပဿနာသမာဓိနာ သမာဟိတံ အကာသိံ။ ဧဝံ ပန ဝိပဿနံ ဝဇေန္တိ ဥတုသပ္ပါယနိဇိဝိသာယ^၂ ဩဝရကံ ပဝိသန္တိ အန္တကာရဝိမေနတ္ထံ ဒီပံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆံ ပဝိသိတွာ ဒီပံ ဌပေတွာ မဉ္စကေ နိသိန္ဒမတ္တာဝံ ဒီပံ ဝိဇ္ဈာပေတုံ အဂ္ဂဋ္ဌသူစိယာ ဒီပဝဋ္ဋိံ အာကမ္ပိ။ တာဝဒေဝ ဥတုသပ္ပါယလာဘေန တဿာ စိတ္တံ သမာဟိတံ အဟောသိ။ ဝိပဿနာဝိတိံ ဩတရိ၊ မဂ္ဂေန ဃဇ္ဇေသိ။ တတော မဂ္ဂပဋိပင်္ဂါယာ သဗ္ဗသော အာသဝါနံ ခယော အဟောသိ။ တေန ဝုတ္တံ “**တတော ဒီပံ ဂဟေတွာန။ပ။ ဝိမောက္ခော အဟု စေတသော**”တိ။ တတ္ထ သေယျံ ဩလောကယိတွာနာတိ ဒီပါခလာကေန သေယျံ ပဿိတွာ။

သူစိန္တိ အဂ္ဂဋ္ဌသူစိ။ **ဝဋ္ဋိံ ဩကဿယာမိ**တိ ဒီပံ ဝိဇ္ဈာပေတုံ တေလာဘိမုခံ ဒီပဝဋ္ဋိံ အာကမ္ပေမိ။ **ဝိမောက္ခော**တိ ကိလေသေဟိ ဝိမောက္ခော။ သော ပန ယသ္မာ ပရမတ္ထတော စိတ္တဿ သန္တတိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ “**စေတသော**”တိ။ ယထာ ပန ဝဋ္ဋိတေလာဒိကေ ပစ္စယေ သတိ ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟော^၃ ပဒီပေါ တဒဘာဝေ

၁-သဉ္ဇယော (က)

၂-နိဇိဝိသာယ (သီ၊ ဣ)

၃-ဥပ္ပဇ္ဇနော (ဣ၊ က)

anuppajjanato nibbutoti vuccati, evaṃ kilesāḍipaccaye sati uppajjanārahaṃ
cittaṃ tadabhāve anuppajjanato vimuttanti vuccatīti āha “padīpasseva
nibbānaṃ, vimokkho ahu cetaso”ti.

Paṭācārātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

11. Timsamattātherīgāthāvaṇṇanā

Musalāni gahetvānāti-ādikā Timsamattānaṃ therīnaṃ gāthā. Tāpi
purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ
upacinantīyo anukkamena upacitavimokkha¹ sambhārā imasmiṃ
Buddhuppāde sakakammasaṅcoditā tattha tattha kulagehe nibbattitvā
viññutaṃ patvā Paṭācārāya theriyā santike dhammaṃ sutvā
paṭiladdhasaddhā pabbajitvā parisuddhasīlā vattapaṭivattaṃ paripūrentīyo
viharanti. Athekadivasāṃ Paṭācārātherī tāsāṃ ovādaṃ denti—

117. “Musalāni gahetvāna, dhaññaṃ koṭṭenti māṇavā.
Puttadārāni posentā, dhanāṃ vindanti māṇavā.

118. Karoṭha Buddhasāsaṇaṃ, yaṃ katvā nānutappati.
Khippaṃ pādāni dhovitvā, ekamante nisīdatha.
Cetosamathamanyuttā, karoṭha Buddhasāsaṇaṃ”ti—

imā dve gāthā abhāsi.

Tatthāyaṃ saṅkhepattho—ime sattā jīvītaḥetu musalāni gahetvā
paresāṃ dhaññaṃ koṭṭenti, udukkhalakammaṃ karonti. Aññaṃpi edisaṃ²
nihīnakammaṃ katvā puttadārāṃ posentā yathārahaṃ dhanāṃpi saṃharanti.
Taṃ pana nesaṃ kammaṃ nihīnaṃ gammaṃ pothujjanikaṃ dukkhaṃ
anattasañhitañca. Tasmā edisaṃ saṃkilesikapapañcaṃ vajjetvā **karoṭha**
Buddhasāsaṇaṃ sikkhattayasāṅkhātāṃ Sammāsambuddhasāsaṇaṃ karoṭha
sampādetha attano santāne nibbattetha. Tattha kāraṇamāha “**yaṃ katvā**
nānutappati”ti, yassa kāraṇaḥetu etarahi

1. Kusala (Sī)

2. Ekadivasāṃ (Ka)

အနုပ္ပဇ္ဇနတော နိဗ္ဗတောတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ ကိလေသာဒိပစ္စယေ သတိ ဥပ္ပဇ္ဇ-
နာရဟံ စိတ္တံ တဒဘာဝေ အနုပ္ပဇ္ဇနတော ဝိမုတ္တန္တိ ဝုစ္စတိတိ အာဟ
“ပဒိပဿေဝ နိဗ္ဗာနံ၊ ဝိမောက္ခော အဟု စေတသော”တိ။

ပဋ္ဌာစာရာထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၁-တိသမတ္တာထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

မုသလာနိ ဂဟေတွာနာတိအာဒိကာ တိသမတ္တာနံ ထေရီနံ ဂါထာ။
တာပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာဓိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇပနိဿယံ
ကုသလံ ဥပစိနန္တိယော အနုက္ကမေန ဥပစိတဝိမောက္ခသမ္ဘာရာ ဣမသ္မိ
ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေသကကမ္မသဉ္ဇောဒိတာ တတ္ထ တတ္ထ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ
ပတွာ ပဋ္ဌာစာရာယ ထေရီယာ သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ ပဗ္ဗဇိတွာ
ပရိသုဒ္ဓသီလာ ဝတ္ထပဋိဝတ္တံ ပရိပူရေန္တိယော ဝိဟရန္တိ။ အထေကဒိဝသံ
ပဋ္ဌာစာရာထေရီ တာသံ ဩဝါဒံ ဒေန္တိ—

၁၁၇။ “မုသလာနိ ဂဟေတွာန၊ ခညံ ကောဇ္ဇေန္တိ မာဏဝါ။
ပုတ္တဒါရာနိ ပေါသေန္တာ၊ ဓနံ ဝိန္ဒန္တိ မာဏဝါ။

၁၁၈။ ကရောထ ဗုဒ္ဓသာသနံ၊ ယံ ကတွာ နာနုတပ္ပတိ။
ခိပ္ပံ ပါဒါနိ ဓောဝိတွာ၊ ဧကမန္တေ နိဿိဒထ။
စေတောသမထမနုယုတ္တာ၊ ကရောထ ဗုဒ္ဓသာသနံ”န္တိ—

ဣမာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထာယံ သင်္ခေပတ္ထော—ဣမေ သတ္တာ ဇီဝိတဟေတု မုသလာနိ ဂဟေတွာ
ပရေသံ ခညံ ကောဇ္ဇေန္တိ၊ ဥဒုက္ခလကမ္မံ ကရေန္တိ။ အညမ္ပိ ဒေသိပုံ နိဟိန-
ကမ္မံ ကတွာ ပုတ္တဒါရံ ပေါသေန္တာ ယထာရဟံ ဓနမ္ပိ သံဟရန္တိ။ တံ ပန နေသံ
ကမ္မံ နိဟိနံ ဂမ္မံ ပေါထုဇ္ဇနိကံ ဒုက္ခံ အနတ္ထသဉ္ဇိတဉ္စ။ တသ္မာ ဒေသိသံ သံကိလေ-
သိကပပဉ္စ ဝဇ္ဇေတွာ **ကရောထ ဗုဒ္ဓသာသနံ** သိက္ခတ္ထယသင်္ခါတံ သမ္ဘာသမ္ပုဒ္ဓ-
သာသနံ ကရောထ သမ္ဘာဒေထ အတ္တနော သန္တာနေ နိဗ္ဗတ္တေထ။ တတ္ထ
ကာရဏမာဟ “**ယံ ကတွာ နာနုတပ္ပတိ**”တိ၊ ယဿ ကရဏဟေတု ဧတရဟိ

āyatiñca anutāpaṃ nāpajjati. Idāni tassa karaṇe pubbakiccaṃ
 anuyogavidhiñca dassetuṃ “**khippaṃ pādāni dhovitvā**”ti-ādi vuttaṃ. Tattha
 yasmā adhovitapādassa avikkhālitamukhassa ca nisajjasukhaṃ
 utusappāyalābho ca na hoti, pāde pana dhovitvā mukhañca vikkhāletvā
 ekamante nisinnassa tadubhayaṃ labhati, tasmā **khippaṃ** imaṃ
 yathāladdhaṃ khaṇaṃ avirādhentiyo **pādāni** attano pāde dhovitvā **ekamante**
 vivitte okāse **nisīdatha** nisajjatha. Atthatisāya ārammaṇesu yattha katthaci
 cittarucike ārammaṇe attano cittaṃ upanibandhitvā **cetosamathamanyuttā**
 samāhitena cittaena catusaccakammaṭṭhānabhāvanāvasena Buddhassa
 Bhagavato sāsanaṃ ovādaṃ anusitṭhiṃ **karoṭha** sampādetthāti.

Atha tā bhikkhuniyo tassā theriyā ovāde ṭhatvā vipassanaṃ paṭṭhapetvā
 bhāvanāya kammaṃ karontiyo ñāṇassa paripākaṃ gatattā hetusampannatāya
 ca saha paṭisambhidāhi arahattaṃ patvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā
 ovādagāthāhi saddhiṃ—

119. “Tassā tā vacanaṃ sutvā, Paṭācārāya sāsanaṃ.
 Pāde pakkhālayitvāna, ekamantaṃ upāvisuṃ.
 Cetosamathamanyuttā, akaṃsu Buddhasāsanaṃ.
120. Rattiyā purime yāme, pubbaḍḍhimanussarūṃ.
 Rattiyā majjhime yāme, dibbacakkhuṃ visodhayuṃ.
 Rattiyā pacchime yāme, tamokhandhaṃ padālayuṃ.
121. Uṭṭhāya pāde vandimsu, katā te anusāsani.
 Indaṃva devā tidasā, saṅgāme aparājitaṃ.
 Purakkhatvā vihassāma, tevijjā’ mha anāsavā”ti—

imā gāthā abhāsimsu.

Tattha **tassā tā vacanaṃ sutvā, Paṭācārāya sāsanaṃ** tassā Paṭācārāya
 theriyā kilesapaṭisattusāsanaṭṭhena sāsanaabhūtaṃ ovādavacanaṃ **tā**
 tiṃsamattā bhikkhuniyo sutvā paṭissutvā sirasā sampaṭicchitvā.

အာယတိဉ္စ အနုတာပံ နာပဇ္ဇတိ။ ဣဒါနိ တဿ ကရဏေ ပုဗ္ဗကိစ္စံ အနုယောဂ-
 ဝိမိဉ္စ ဒဿေတုံ “**ဒိပ္ပံ ပါဒါနိ ခောဝိတွာ**”တိအာဒိ ပုတ္တံ။ တတ္ထ ယသ္မာ
 အဓောဝိတပါဒဿ အဝိက္ခာလိတမုဿ စ နိသဇ္ဇသုခံ ဥတုသပ္ပာယ်လာဘော
 စ န ဟောတိ။ ပါဒေ ပန ခောဝိတွာ မုဉ္စ ဝိက္ခာလေတွာ ဧကမန္တေ နိသိန္ဓဿ
 တဒုဘယံ လဘတိ။ တသ္မာ ဒိပ္ပံ ဣမံ ယထာလဒ္ဓိံ ခဏံ အဝိရာဓေန္တိယော
ပါဒါနိ အတ္တနော ပါဒေ ခောဝိတွာ **ဧကမန္တေ** ဝိဝိတ္တေ ဩကာသေ နိသိန္ဓဿ
 နိသဇ္ဇတိ။ အဋ္ဌတိံသာယ အာရမ္မဏေသု ယတ္ထ ကတ္တမိ စိတ္တရူပိကေ အာရမ္မဏေ
 အတ္တနော စိတ္တံ ဥပနိဗ္ဗိတွာ **စေတောသမထမနုယုတ္တာ** သမာဟိတေန
 စိတ္တေန စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနဘာဝနာဝသေန ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော သာသနံ
 ဩဝါဒံ အနုသိဋ္ဌိံ **ကရေထ** သမ္ပာဒေတတိ။

အထ တာ ဘိက္ခုနိယော တဿာ ထေရိယာ ဩဝါဒေ ဌတွာ ဝိပဿနံ
 ပဋ္ဌပေတွာ ဘာဝနာယ ကမ္မံ ကရေန္တိယော ဣဏဿ ပရိပါကံ ဂတတ္တာ
 ဟေတုသမ္ပန္နတဿ စ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ အတ္တနော
 ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဩဝါဒဂါထာဟိ သဒ္ဓိံ—

၁၁၉။ “တဿာ တာ ဝစနံ သုတွာ၊ ပဋ္ဌာစာရာယ သာသနံ။
 ပါဒေ ပက္ခာလယိတွာန၊ ဧကမန္တံ ဥပါဝိသုံ။
 စေတောသမထမနုယုတ္တာ၊ အကံသု ဗုဒ္ဓသာသနံ။

၁၂၀။ ရတ္တိယာ ပုရိမေ ယာမေ၊ ပုဗ္ဗဇာတိမနုဿရုံ။
 ရတ္တိယာ မဇ္ဈိမေ ယာမေ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောဓယုံ။
 ရတ္တိယာ ပစ္ဆိမေ ယာမေ၊ တမောခန္တံ ပဒါလယုံ။

၁၂၁။ ဥဋ္ဌာယ ပါဒေ ဝန္တိသုံ၊ ကတာ တေ အနုသာသနိ။
 ဣန္ဒြိယံ ဒေဝါ တိဒဿ၊ သင်္ဂါမေ အပရာဇိတံ။
 ပုရက္ခတွာ ဝိဟဿာမ၊ တေဝိဇ္ဇာ’မှ အနာသဝါ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိသု။

တတ္ထ တဿာ တာ ဝစနံ သုတွာ၊ ပဋ္ဌာစာရာယ သာသနန္တိ တဿာ
 ပဋ္ဌာစာရာယ ထေရိယာ ကိလေသပဋိသတ္တုသာသနဋ္ဌေန သာသနဘူတံ
 ဩဝါဒဝစနံ တာ တိံသမတ္တာ ဘိက္ခုနိယော သုတွာ ပဋိသုတွာ သိရသာ
 သမ္ပုဋ္ဌိန္တိတွာ။

Uṭṭhāya pāde vandimsu, katā te anusāsanīti yathāsampaṭicchitaṃ tassā sāsanaṃ aṭṭhiṃ¹ katvā manasi katvā yathāphāsukaṭṭhāne nisīditvā bhāventiyo bhāvanaṃ matthakaṃ pāpetvā attanā adhigatavisesaṃ ārocetum nisinnāsanato uṭṭhāya tassā santikaṃ gantvā “mahātheri tavānusāsani yathānusiṭṭhaṃ amhehi katā”ti vatvā tassā pāde pañcapaṭiṭṭhitena vandimsu. **Indaṃva devā tidasā, saṅgāme aparājitaṃ** devāsurasaṅgāme aparājitaṃ vijitāvaṃ Indaṃ Tāvatisā devā viya mahātheri mayam taṃ purakkhatvā viharissāma² aññassa kattabbassa abhāvato. Tasmā “tevijjā”mha anāsavā”ti attano kataññubhāvaṃ pavedentī idameva tāsā aññābyākaraṇaṃ ahosi. Yaṃ panettha atthato avibhattaṃ, taṃ heṭṭhā vuttanayameva.

Timsamattātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

12. Candātherīgāthāvaṇṇanā

Duggatāhaṃ pure āsinti-ādikā Candāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭupanissayaṃ kusalaṃ upacinantī anukkamena sambhatavimokkhasambhārā paripakkaññā imasmim Buddhuppāde aññatarasmim brāhmaṇagāme apaññātassa brāhmaṇassa gehe paṭisandhim gaṇhi. Tassā nibbattito paṭṭhāya taṃ kulaṃ bhogehi parikkhayaṃ gataṃ. Sā anukkamena viññutaṃ patvā dukkhena jīvati. Atha tasmiṃ gehe ahivātarogo uppajji. Tenassā sabbepi ñātakā maraṇabyasanaṃ pāpuṇimsu. Sā ñātikkhaye jāte aññattha jīvituṃ asakkontī kapālahatthā kule kule vicaritvā laddhaladdhena bhikkhāhārena yāpentī ekadivasaṃ Paṭācārāya theriyā bhattavissaggaṭṭhānaṃ agamāsi. Bhikkhuniyo taṃ dukkhitaṃ khuddābhībhūtaṃ disvāna sañjātakāruññā piyasamudācārena saṅgahetvā tattha vijjamānena upacāramanoharena āhārena santappesuṃ. Sā tāsā ācārasīle pasīditvā theriyā santikaṃ upasaṅkamtivā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Tassā therī dhammaṃ kathesi. Sā taṃ dhammaṃ sutvā sāsane abhippasannā saṃsāre ca sañjātasamvegā

1. Aṭṭhi (Sī)

2. Vihariyāma (Sī, I)

နိပါတ်]

၁၂-စန္ဒာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

၁၂၃

ဥဋ္ဌာယ ပါဒေ ဝန္တိသု၊ ကတာ တေ အနုသာသနီတိ ယထာသမ္ပုဋ္ဌိတံ တဿာ သာသနံ အဋ္ဌိတံ ကတွာ မနသိ ကတွာ ယထာဗာသုကဋ္ဌာနေ နိသိဒ္ဓိတွာ ဘာဝေန္တိယော ဘာဝနံ မတ္ထကံ ပါပေတွာ အတ္တနာ အဓိဂတဝိသေသံ အာရော-
စေတုံ နိသိန္ဒာသနတော ဥဋ္ဌာယ တဿာ သန္တိကံ ဂန္ဓာ “မဟာထေရီ တဝါနု-
သာသနီ ယထာနုသိဋ္ဌိ အမှေဟိ ကတာ”တိ ဝတွာ တဿာ ပါဒေ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန
ဝန္တိသု။ **ဣန္ဒြိယံ ဒေဝါ တိဒဿ၊ သင်္ခါမေ အပရာဇိတန္တိ** ဒေဝါသုရသင်္ခါမေ
အပရာဇိတံ ဝိဇိတာဝိ ဣန္ဒြိယံ တာဝတိံသာ ဒေဝါ ဝိယ မဟာထေရီ မယံ တံ
ပုရက္ခတွာ ဝိဟရိဿာမ၂ အညဿ ကတ္တဗ္ဗဿ အဘာဝတော။ တသ္မာ
“တေဝိဇ္ဇာ”မှ အနာသဝါ”တိ အတ္တနော ကတညဘာဝံ ပဝေဒေန္တိ ဣဒမေဝ
တာသံ အညာဗျာကရဏံ အဟောသိ။ ယံ ပနေတ္ထ အတ္တတော အဝိဘတ္တံ၊ တံ
ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယမေဝ။

တိံသမတ္တာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၂-စန္ဒာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

ဒုဂ္ဂတာဟံ ပုရေ အာသိန္တိအာဒိကာ စန္ဒာယ ထေရီယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ
ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇပနိဿယံ ကုသလံ
ဥပစိနန္တိ အနုက္ကမေန သမ္ပတဝိမောက္ခသမ္ဘရာ ပရိပက္ကဉာဏာ ဣမသ္မိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ
အညတရသ္မိ မြာဟူဏဂါမေ အပညာတဿ မြာဟူဏဿ ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိ
ဂဏှိ။ တဿာ နိဗ္ဗတ္တိတော ပဋ္ဌာယ တံ ကုလံ ဘောဂေဟိ ပရိက္ခယံ ဂတံ။ သာ
အနုက္ကမေန ဝိညုတံ ပတွာ ဒုက္ခေန ဇီဝတိ။ အထ တသ္မိ ဂေဟေ အဟိဝါတ-
ရောဂေါ ဥပဇ္ဇိ။ တေနဿာ သဗ္ဗေပိ ဉာတကာ မရဏဗျသနံ ပါပုဏှိသု။ သာ
ဉာတိက္ခယေ ဇာတေ အညတ္ထ ဇီဝိတုံ အသက္ခောန္တိ ကပါလဟတ္ထာ ကုလေ
ကုလေ ဝိစရိတွာ လဒ္ဓလဒ္ဓေန ဘိက္ခာဟာရေန ယာပေန္တိ ဧကဒိဝသံ
ပဋ္ဌာစာရာယ ထေရီယာ ဘတ္တဝိဿဂ္ဂဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ ဘိက္ခုနိယော တံ
ဒုက္ခိတံ ခုဒ္ဒါဘိဘူတံ ဒိဿာန သဇ္ဇာတကာရုညာ ဝိယသမုဒါစာရေန
သင်္ဂဟေတွာ တတ္ထ ဝိဇ္ဇမာနေန ဥပစာရမနောဟရေန အာဟာရေန
သန္တပေသု။ သာ တာသံ အာစာရသီလေ ပသိဒ္ဓိတွာ ထေရီယာ သန္တိကံ
ဥပသင်္ဂမိတွာ ဝန္တိတွာ ဧကမန္တံ နိသိဒ္ဓိ။ တဿာ ထေရီ ဓမ္မံ ကထေသိ။
သာ တံ ဓမ္မံ သုတွာ သာသနေ အဘိပ္ပသန္ဓာ သံသာရေ စ သဇ္ဇာတသံဝေဂါ

၁-အဋ္ဌိ(သိ)

၂-ဝိဟရိယာမ(သိ၊ ဣ)

pabbaji. Pabbajitvā ca theriyā ovāde ṭhatvā vipassanaṃ paṭṭhapetvā
bhāvanaṃ anuyuñjantī katādhikāratāya nāṇassa ca paripākāṃ gatattā
nacirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ patvā attano paṭipattim
paccavekkhitvā—

122. “Duggatāhaṃ pure āsīm, vidhavā ca aputtikā.
Vinā mittehi nātīhi, bhattacoḷassa nādhigaṃ.

123. Pattaṃ daṇḍaṃ ca gaṇhitvā, bhikkhamānā kulā kulā.
Sītunhena ca ḍayhantī, satta vassāni cāri’haṃ.

124. Bhikkhuniṃ puna disvāna, annapānassa lābhiniṃ.
Upasaṅkamma avocaṃ, pabbajjaṃ anagāriyaṃ.

125. Sā ca maṃ anukampāya, pabbājesi Paṭācārā.
Tato maṃ ovaditvāna, paramatthe niyojayi.

126. Tassāhaṃ vacanaṃ sutvā, akāsiṃ anusāsaṇiṃ.
Amogho ayyāyo’vādo, tevijjā’mhi anāsavā”ti—

udānavasena imā gāthā abhāsi.

Tattha **duggatā**ti daliddā. **Pureti** pabbajitato pubbe. Pabbajitakālato
paṭṭhāya hi idha puggalo bhogehi aḍḍho vā daliddo vāti na vattabbo. Guṇehi
pana ayaṃ therī aḍḍhāyeva. Tenāha “duggatāhaṃ pure āsin”ti. **Vidhavā**ti
dhavo vuccati sāmiko, tadabhāvā vidhavā, matapatikāti attho. **Aputtikā**ti
puttarahitā. **Vinā mittehi**ti mittehi bandhavehi ca parihīnā rahitā.
Bhattacoḷassa nādhiganti bhattassa coḷassa ca pāripūriṃ nādhigacchim,
kevalaṃ pana bhikkhāpiṇḍassa pilotikākhaṇḍassa¹ ca vasena
ghāsacchādanamattameva alatthanti adhippāyo. Tenāha “**pattaṃ daṇḍaṃ ca**
gaṇhitvā”ti-ādi.

1. Pilotikākhaṇḍassa (Sī)

ပဗ္ဗဇိ။ ပဗ္ဗဇိတွာ စ ထေရိယာ ဩဝါဒေ ဌတွာ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ ဘာဝနံ
အနုယုဇ္ဇန္တိ ကတာမိကာရတာယ ဉာဏဿ စ ပရိပါကံ ဂတတ္တာ
နစိရဿေဝ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ
ပစ္စဝေက္ခိတွာ—

၁၂၂။ “ဒုဂ္ဂတာဟံ ပုရေ အာသိံ၊ ဝိဝေဝါ စ အပုတ္တိကာ။
ဝိနာ မိတ္တေဟိ ဉာတိဟိ၊ ဘတ္တစောဠဿ နာမိဂံ။

၁၂၃။ ပတ္တံ ဒဏ္ဍံ စ ဂဏှိတွာ၊ ဘိက္ခမာနာ ကုလာ ကုလံ။
သီတုဏှေန စ ဒုယုန္တိ၊ သတ္တဝဿာနိ စာရိဟံ။

၁၂၄။ ဘိက္ခုနိံ ပုန ဒိသ္မာန၊ အန္တပါနဿ လာဘိနိံ။
ဥပသင်္ကမ္မ အဝေါစံ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနဂါရိယံ။

၁၂၅။ သာ စ မံ အနုကမ္ပာယ၊ ပဗ္ဗာဇေသိ ပဋ္ဌာစာရာ။
တတော မံ ဩဝေဒိတွာန၊ ပရမတ္ထေ နိယောဇယိ။

၁၂၆။ တဿာဟံ ဝစနံ သုတွာ၊ အကာသိံ အနုသာသနိံ။
အမောဃော အယျာယော’ဝါဒေါ၊ တေဝိဇ္ဇာ’မိ အနာသဝါ”တိ—

ဥဒါနဝသေန ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **ဒုဂ္ဂတာ**တိ ဒလိဒ္ဓါ။ **ပုရေ**တိ ပဗ္ဗဇိတတော ပုဗ္ဗေ။ ပဗ္ဗဇိတ-
ကာလတော ပဋ္ဌာယဟိ ဣမ ပုဂ္ဂလောဘောဂေဟိ အဇော ဝါဒလိဒ္ဓေါ ဝါတိ န
ဝတ္ထဗ္ဗော။ ဂုဏေဟိ ပန အယံ ထေရီ အဗ္ဗာယေဝ။ တေနာဟ “ဒုဂ္ဂတာဟံ
ပုရေ အာသိ”န္တိ။ **ဝိဝေဝါ**တိ ဝေဝါ ဝုစ္ဆတိ သာမိကော၊ တဒဘာဝါ ဝိဝေဝါ၊
မတပတိကာတိ အတ္ထော။ **အပုတ္တိကာ**တိ ပုတ္တရဟိတာ။ **ဝိနာ မိတ္တေဟိ**
မိတ္တေဟိ ဗန္ဓဝေဟိ စ ပရိဟိနာ ရဟိတာ။ **ဘတ္တစောဠဿ နာမိဂံ** ဘတ္တဿ
စောဠဿ စ ပါရိပုရိ နာမိဂန္တိ။ ကေဝလံ ပန ဘိက္ခာပိဏ္ဍဿ ပိလောတိကာ-
ခဏ္ဍဿ စ ဝသေန ဃာသစ္စာဒနမတ္တမေဝ အလတ္တန္တိ အဓိပ္ပါယော။
တေနာဟ “**ပတ္တံ ဒဏ္ဍံ စ ဂဏှိတွာ**”တိအာဒိ။

Tattha **pattanti** mattikābhājanam. **Daṇḍanti**
goṇasunakhādipariharaṇadaṇḍakam¹. **Kulā kulanti** kulato kulam. **Sītunhena**
ca ḍayhantīti vasanagehābhāvato sītena ca uṇhena ca pīliyamānā.

Bhikkhuninti Paṭācārātherim sandhāya vadati. **Punāti** pacchā,
sattasamvaccharato aparabhāge.

Paramattheti parame uttame atthe, nibbānagāminiyā paṭipadāya nibbāne
ca. **Niyojayīti** kammaṭṭhānam ācikkhintī niyojesi. Sesam vuttanayameva.

Candātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Pañcakanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Gosunakhādīnam parihārakadaṇḍakam (Sī)

တတ္ထ ပတ္တန္တိ မတ္တိကာဘာဇနံ။ ခဏ္ဍန္တိ ဂေါဏသုနခါဒိပရိဟရဏဒဏ္ဍကံ။
ကုလာ ကုလန္တိ ကုလတော ကုလံ။ သီတုဏ္ဍေန စ ဒုယန္တိတိ ဝသနဂေဟာ-
ဘာဝတော သီတေန စ ဥဏ္ဍေန စ ပိဋိယမာနာ။

ဘိက္ခုနီန္တိ ပဋ္ဌာစာရာထေရိံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ပုနာတိ ပစ္ဆာ၊ သတ္တ-
သံဝစ္ဆရတော အပရဘာဂေ။

ပရမတ္ထေတိ ပရမေ ဥတ္တမေ အတ္ထေ၊ နိဗ္ဗာနဂါမိနိယာ ပဋိပဒါယ နိဗ္ဗာနေ စ။
နိယောဇယီတိ ကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခန္တိ နိယောဇေသိ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

စန္ဒာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌတာ။

ပဉ္စကနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌတာ။

6. Chakkanipāta

1. Pañcasatamattātherīgāthāvaṇṇanā

Chakkanipāte yassa maggaṃ na jānāsīti-ādikā Pañcasatamattānaṃ therīnaṃ gāthā. Imāpi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivatṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacintiyo anukkamena upacitavimokkhasambhārā hutvā imasmim Buddhuppāde tattha tattha kulagehe nibbattitvā vayappattā mātāpitūhi patikulaṃ ānītā tattha tattha putte labhitvā gharāvāsaṃ vasantiyo samānajātikassa tādisassa kammaṃ katattā sabbāva mataputtā hutvā puttasaṃketaṃ abhibhūtā Paṭācārāya theriyā santikaṃ upasaṅkamitvā vanditvā nisinnā attano sokakāraṇaṃ ārocesuṃ. Therī tāsaṃ sokaṃ vinodentī—

127. “Yassa maggaṃ na jānāsī, āgatassa gatassa vā.
Taṃ kuto cāgataṃ sattaṃ, mama puttoti rodasi.

128. Maggañca kho’ssa jānāsī, āgatassa gatassa vā.
Na naṃ samanusoceṣi, evaṃdhammā hi paṇino.

129. Ayācito tatā’gacchi, nānuññāto ito gato.
Kutoci nuna āgantvā, vasitvā katipāhakaṃ.
Itopi aññena gato, tatopa’ññena gacchatī.

130. Peto manussarūpena, saṃsaranto gamissati.
Yathā’gato tathā gato, kā tattha paridevanā”ti—

imāhi catūhi gāthāhi dhammaṃ desesi.

Tā tassā dhammaṃ sutvā sañjātaṃvegaṃ theriyā santike pabbajimsu. Pabbajitvā vipassanāya kammaṃ karontiyo vimutti-paripācānīyānaṃ dhammānaṃ paripākaṃ gatattā na cirasseva saha paṭisambhidāhi arahatte patiṭṭhahimsu. Atha tā adhigatārahattā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā udānavasena “yassa maggaṃ na jānāsī”ti-ādikāhi ovādagāthāhi saddhim—

၆-ဆက္ကနိပါတ်

၁-ပဉ္စသတမတ္တာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

ဆက္ကနိပါတေ ယဿ မဂ္ဂံ န ဇာနာသီတိအာဒိကာ ပဉ္စသတမတ္တာနံ ထေရီနံ ဂါထာ။ ဣမာပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာဓိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိယော အနုက္ကမေန ဥပစိတဝိမောက္ခသတ္တရာ ဟုတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ တတ္ထ တတ္ထ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တာ မာတာပိတူဟိ ပတိကုလံ အာနိတာ တတ္ထ တတ္ထ ပုတ္တေ လဘိတွာ ဃရာဝါသံ ဝသန္တိယော သမာနဇာတိကဿ တာဒိသဿ ကမ္မဿ ကတတ္တာ သဗ္ဗာဝ မတပုတ္တာ ဟုတွာ ပုတ္တသောကေန အဘိဘူတာ ပဋ္ဌာစာရာယ ထေရီယာ သန္တိကံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္တိတွာ နိဿိန္တာ အတ္တနော သောကကာရဏံ အာရော-
စေသုံ။ ထေရီ တာသံ သောကံ ဝိနောဒေန္တိ—

၁၂၇။ “ယဿ မဂ္ဂံ န ဇာနာသီ၊ အာဂတဿ ဂတဿ ဝါ။
တံ ကုတော စာဂတံ သတ္တံ၊ မမ ပုတ္တောတိ ရောဒသိ။

၁၂၈။ မဂ္ဂဉ္စ ခေါ’ဿ ဇာနာသီ၊ အာဂတဿ ဂတဿ ဝါ။
န နံ သမနုသောစေသိ၊ ဧဝံဓမ္မာ ဟိ ပါဏိနော။

၁၂၉။ အယာစိတော တတာ’ဂစ္ဆိ၊ နာနုညာတော ဣတော ဂတော။
ကုတောစိ နူန အာဂန္တာ၊ ဝသိတွာ ကတိပါဟကံ။
ဣတောပိ အညေန ဂတော၊ တတောပ’ညေန ဂစ္ဆတိ။

၁၃၀။ ပေတော မနုဿရူပေန၊ သံသရန္တော ဂမိဿတိ။
ယထာ’ဂတော တထာ ဂတော၊ ကာ တတ္ထ ပရိဒေဝနာ”တိ—

ဣမာဟိ စတူဟိ ဂါထာဟိ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။

တာ တဿာ ဓမ္မံ သုတွာ သဉ္စာတသံဝေဂါ ထေရီယာ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိံသု။ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေန္တိယော ဝိမုတ္တိပရိပါစနိယာနံ ဓမ္မာနံ ပရိ-
ပါကံ ဂတတ္တာ န စိရသေဝသဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ အထ
တာ အဓိဂတာရဟတ္တာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန
“ယဿ မဂ္ဂံ န ဇာနာသီ”တိအာဒိကာဟိ ဩဝါဒဂါထာဟိ သဒ္ဓိံ—

131. “Abbahī vata me sallāṃ, duddasaṃ hadayassitaṃ.

Yā me sokaparetāya, puttasaṃ byapānudi.

132. Sājja abbūḥasallāhaṃ, nicchātā parinibbutā.

Buddhaṃ dhammañca saṃghañca, upemi saraṇaṃ Munin”ti—

imā gāthā visuṃ visuṃ abhāsimsu.

Tattha yassa maggaṃ na jānāsi, āgatassa gatassa vāti yassa sattassa idha āgatassa āgatamaggaṃ vā ito gatassa gatamaggaṃ vā tvaṃ na jānāsi. Anantarā atītānāgatabhavūpapattiyo¹ sandhāya vadati. **Taṃ kuto cāgataṃ sattanti** taṃ evaṃ aviññātāgatagatamaggaṃ kutoci gatito āgatamaggaṃ² āgacchantena³ antarāmagge sabbenā sabbaṃ akata⁴paricayasamāgatapurisasadisam⁵ sattaṃ kevalaṃ mamattaṃ uppādetvā mama puttoti kuto kena kāraṇena rodasi. Appaṭikārato mama puttassa ca akātabbato na ettha rodanakāraṇaṃ atthīti adhippāyo.

Maggañca kho’ssa jānāsīti assa tava puttābhimatassa sattassa āgatassa āgatamaggañca gatassa gatamaggañca atha jāneyyāsi. **Na naṃ samanusoceṣīti** evampi naṃ na samanusoceyyāsi. Kasmā? **Evaṃdhammā hi pāṇino**, diṭṭhadhammepi hi sattānaṃ sabbehi piyehi manāpehi nānābhāvā vinābhāvā tattha vasavattitāya abhāvato, pageva abhisamparāyaṃ.

Ayācito tatā’gacchīti tato paralokato kenaci ayācito idha āgacchi. “Āgato”tipi Pāḷi, so evattho. **Nānuññāto ito gatoti** idhalokato kenaci ananuññāto paralokaṃ gato. **Kutoci**ti nirayādito yato kutoci gatito. **Nūnāti** parisāṅkāyaṃ. **Vasitvā katipāhakanti** katipayadivasamattaṃ idha vasitvā. **Itopi aññena gatoti** itopi bhavato aññena gato, ito aññampi bhavaṃ paṭisandhivasena upagato. **Tatopa’ññena gacchatīti** tatopi bhavato aññena gamissati, aññameva bhavaṃ upagamissati.

1. Atītānāgatā idhūpapattiyo (I, Ka)

2. Āgatamattaṃ (Sī)

3. Āgacchante ca pana (Sī)

4. Āgata (I)

5. Purimasadisam (I)

၁၃၁။ “အဗ္ဗဟိ ဝတ မေ သလ္လိ၊ ဒုဒ္ဓသံ ဟဒယသိတံ။
ယာ မေ သောကပရေတာယ၊ ပုတ္တသောကံ ဗျပါနဒိ။

၁၃၂။ သာဇ္ဇ အဗ္ဗုဇ္ဇသလ္လာဟံ၊ နိစ္ဆတာ ပရိနိဗ္ဗုတာ။
ဗုဒ္ဓံ ဓမ္မဉ္စ သံသဉ္စ၊ ဥပေမိ သရဏံ မုနိ”န္တိ—

ဣမာ ဂါထာ ဝိသု ဝိသု အဘာသိ”သု။

တတ္ထ ယသ မဂ္ဂံ န ဇာနာသိ၊ အာဂတဿ ဂတဿ ဝါတိ ယသ သတ္တဿ ဣမ အာဂတဿ အာဂတမဂ္ဂံ ဝါ ဣတော ဂတဿ ဂတမဂ္ဂံ ဝါ တံ န ဇာနာသိ။ အနန္တရာ အတိတာနာဂတဘူပပတ္တိယော^၁ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဘံ ကုတော စာဂတံ သတ္တန္တိ တံ ဧဝံ အဝိညာတာဂတဂတမဂ္ဂံ ကုတောမိ ဂတိတော အာဂတမဂ္ဂံ^၂ အာဂစ္ဆန္တေန^၃ အန္တရာမဂ္ဂေ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ အကတ^၄ပရိဝေသမာဂတပုရိသသဒိသံ^၅ သတ္တံ ကေဝလံ မမတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ မမ ပုတ္တောတိ ကုတော ကေန ကာရဏေန ရောဒသိ။ အပ္ပဋ္ဌိကာရတော မမ ပုတ္တဿ စ အကာတဗ္ဗတော န ဣတ္ထ ရောဒနကာရဏံ အတ္ထိတိ အဓိပ္ပါယော။

မဂ္ဂဉ္စ ခေါ’သ ဇာနာသိတိ အသ တဝ ပုတ္တာဘိမတဿ သတ္တဿ အာဂတဿ အာဂတမဂ္ဂဉ္စ ဂတဿ ဂတမဂ္ဂဉ္စ အထ ဇာနေယျာသိ။ န နံ သမနုသောစေသိတိ ဧဝံ နံ န သမနုသောစေယျာသိ။ ကသ္မာ? ဧဝံဓမ္မာ ဟိ ပါဏိနော၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မေဝိ ဟိ သတ္တာနံ သဗ္ဗဟိ ပိယေဟိ မနာပေဟိ နာနာဘာဝါ ဝိနာဘာဝါ တတ္ထ ဝသဝတ္တိတာယ အဘာဝတော၊ ပဂေဝ အဘိသမ္ပရာယံ။

အယာစိတော တတာ’ဂန္တိတိ တတော ပရလောကတော ကေနမိ အယာစိတော ဣမ အာဂန္တိ။ “အာဂတော”တိပိ ပါဠိ၊ သော ဧဝတ္ထော။ နာနုညာတော ဣတော ဂတောတိ ဣမလောကတော ကေနမိ အနနုညာတော ပရလောကံ ဂတော။ ကုတောစိတိ နိရယာဒိတော ယတော ကုတောမိ ဂတိတော။ နူနာတိ ပရိသင်္ကာယံ။ ဝသိတွာ ကတိပါဟကန္တိ ကတိပယဒိဝ-သမတ္တံ ဣမ ဝသိတွာ။ ဣတောပိ အညေန ဂတောတိ ဣတောပိ ဘဝတော အညေန ဂတော၊ ဣတော အညဗ္ဗိ ဘဝံ ပဋိသန္ဓိဝသေန ဥပဂတော။ တတောပ’ညေန ဂန္တိတိတိ တတောပိ ဘဝတော အညေန ဂမိဿတိ၊ အညမေဝ ဘဝံ ဥပဂမိဿတိ။

၁-အတိတာနာဂတာ ဣပပတ္တိယော(ဣက) ၂-အာဂတမတ္တံ(သိ) ၃-အာဂစ္ဆန္တေန စ ပန(သိ)
၄-အာဂတ(ဣ) ၅-ပရိဝေသဒိသံ(ဣ)

Petoti apeto tam tam bhavaṃ upapajjitvā tato apagato. **Manussarūpenā**ti nidassanamattametam, manussabhāvena tiracchānādibhāvena cāti attho. **Saṃsarantoti** aparāparam upapattivaseṇa saṃsaranto. **Yathā'gato tathā gatoti** yathā aviññātagatito ca anāmantetvā¹ āgato tathā aviññātagatiko ananuññāto va gato. **Kā tattha paridevanā**ti tattha tādise avasavattini yathākāmāvacare kā nāma paridevanā, kiṃ paridevitena payo jananti attho. Sesam vuttanayameva.

Ettha ca ādito catasso gāthā Paṭācārāya theriyā tesam pañcamattānaṃ itthisatānaṃ sokavinodanavasena visum visum bhāsītā. Tassā ovāde thatvā pabbajitvā adhigatavisesāhi tāhi pañcasatamattāhi bhikkhunīhi chapi gāthā paccekam bhāsītāti daṭṭhabbā.

Pañcasatā Paṭācārāti Paṭācārāya theriyā santike laddha-ovādatāya Paṭācārāya vuttam avedisunti katvā “Paṭācārā”ti laddhanāmā pañcasatā bhikkhuniyo.

Pañcasatamattātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Vāsetṭhītherīgāthāvaṇṇanā

Puttasokenaham aṭṭāti-ādikā Vāsetṭhiyā theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalam upacinantī anukkamena sambhata vimokkhasambhārā devamanussesu saṃsarantī imasmim Buddhuppāde Vesāliyaṃ kulagehe nibbattitvā vayappattā mātāpitūhi samānajātikassa kulaputtassa dinnā patikulaṃ gantvā tena saddhim sukhasamvāsaṃ vasantī ekaṃ puttaṃ labhitvā tasmin ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle kālaṃ kate puttasokena aṭṭitā ummattikā ahosi. Sā nātakesu sāmike ca tikicchaṃ karontesu tesam ajānantānaṃ yeva palāyitvā yato tato paribbhamantī Mithilānagaraṃ sampattā tatthaddasa Bhagavantaṃ antaravāthiyaṃ gacchantam dantaṃ guttaṃ

1. Anāmantito (Sī)

ပေတောတိ အပေတော တံ တံ ဘဝံ ဥပပဇ္ဇိတွာ တတော အပဂတော။ **မနုဿဂ္ဂပေနာ**တိ နိဒဿနမတ္တမေတံ၊ မနုဿဘာဝေန တိရစ္ဆာနာဒိဘာဝေန စာတိ အတ္ထော။ **သံသရန္တော**တိ အပရာပရံ ဥပပတ္တိဝသေန သံသရန္တော။ **ယထာ'ဂတော တထာ ဂတော**တိ ယထာ အဝိညာတဂတိတော စ အနာမန္တော^၁ အာဂတော တထာ အဝိညာတဂတိကော အနနုညာတော ဂတော။ **ကာ တတ္ထ ပရိဒေဝနာ**တိ တတ္ထ တာဒိသေ အဝသဝတ္တိနိ ယထာ-ကာမာဝစရေ ကံ နာမ ပရိဒေဝနာ၊ ကိံ ပရိဒေဝိတေန ပယောဇနန္တိ အတ္ထော။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဧတ္ထ စ အာဒိတော စတသော ဂါထာ ပဋ္ဌာစာရာယ ထေရိယာ တေသံ ပဉ္စမတ္တာနံ ဣတ္ထိသတာနံ သောကဝိနောဒနဝသေန ဝိသုံ ဝိသုံ ဘာသိတာ။ တဿာ ဩဝါဒေ ဌတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ အဓိဂတဝိသေသာဟိ တာဟိ ပဉ္စသတမတ္တာဟိ ဘိက္ခုနီဟိ ဆပိ ဂါထာ ပစ္စေကံ ဘာသိတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

ပဉ္စသတ ပဋ္ဌာစာရာတိ ပဋ္ဌာစာရာယ ထေရိယာ သန္တိကေ လဒ္ဓဩဝါဒ-တာယ ပဋ္ဌာစာရာယ ဝုတ္တံ အဝေဒိသုန္တိ ကတွာ “ပဋ္ဌာစာရာ”တိ လဒ္ဓနာမာ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခုနီယော။

ပဉ္စသတမတ္တာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ နိဋ္ဌိတာ။

၂-ဝါသေဋ္ဌိထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

ပုတ္တသောကေနဟံ အဇ္ဇာတိအာဒိကာ ဝါသေဋ္ဌိယာ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာဓိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ အနုက္ကမေန သမ္ဘတဝိမောက္ခသမ္ဘရာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဝေသာလိယံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တာ မာတာပိတူဟိ သမာနဇာတိကဿ ကုလပုတ္တဿ ဒိန္နာ ပတိကုလံ ဂန္ဓာတေန သဒ္ဓိံ သုခသံဝါသံ ဝသန္တိ ဧကံ ပုတ္တံ လဘိတွာ တသ္မိံ အာဓာရိတွာ ပရိဓာရိတွာ ဝိစရဏကာလေ ကာလံ ကတေ ပုတ္တသောကေန အဋ္ဌိတာ ဥဗ္ဗတ္တိကာ အဟောသိ။ သာ ဉာတကေသု သာမိကေ စ တိကိစ္ဆံ ကရေန္တေသု တေသံ အဇာနန္တာနံယေဝ ပလာယိတွာ ယတော တတော ပရိတ္တမန္တိ မိထိလာနဂရံ သမ္ပတ္တာ တတ္ထဒ္ဓသ ဘဂဝန္တံ အန္တရိထိယံ ဂစ္ဆန္တံ ဒန္တံ ဂုတ္တံ

၁-အနာမန္တော (သိ)

saṃyatindriyaṃ¹ nāgaṃ. Disvāna saha dassanena Buddhānubhāvato
apagatumādā pakaticittaṃ paṭilabhi. Athassā Satthā saṃkhittena dhammā
desesi. Sā taṃ dhammaṃ sutvā paṭiladdhasaṃvegā Satthāraṃ pabbajjaṃ
yācitvā Satthu āṇāya bhikkhunīsu pabbajitvā katapubbakiccā vipassanaṃ
paṭṭhapetvā ghaṭentī vāyamaṇṭī paripakkaññatāya na cirasseva saha
paṭisambhidāhi arahattaṃ patvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā
udānavasena—

133. “Puttasokenaṃ aṭṭā, khittacittā visaññinī.
Naggā pakiṇṇakesī ca, tena tena vicāri’haṃ.

134. Vīthisaṅkārakūṭesu, susāne rathiyāsu ca.
Acarim tīṇi vassāni, khuppipāsā samappitā.

135. Atha’ddasāsim sugataṃ, nagaraṃ Mithilaṃ pati.
Adantānaṃ dametāraṃ, Sambuddhamakutobhayaṃ.

136. Sacittaṃ paṭiladdhāna, vanditvāna upāvisim.
So me dhammadesesi, anukampāya Gotamo.

137. Tassā dhammaṃ suṇitvāna, pabbajim anagāriyaṃ.
Yuñjantī Satthuvacane, sacchākāsim padaṃ sivaṃ.

138. Sabbe sokā samucchinnā, pahīnā etadantikā.
Pariññātā hi me vatthū, yato sokāna sambhavo”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **aṭṭā**ti aṭṭitā. Ayameva vā pāṭho, aṭṭitā pīṭitāti attho. **Khittacittā**ti
sokummādena khittahadayā. Tato eva pakatisaṇṇāya vigamena **visaññinī**.
Hirottappābhāvato apagatavatthatāya **naggā**. Vidhutakesatāya **pakiṇṇakesī**.
Tena tenāti gāmena gāmaṃ nagarena nagaraṃ vīthiyā vīthim vicarim ahaṃ.

Athāti pacchā ummādasamvattaniyassa kammaṃ parikkhaye.
Sugatanti sobhanagamanattā sundaraṃ ṭhānaṃ gatattā sammā gadattā
sammā ca gatattā

1. Santindriyaṃ (Sī)

သံယတိန္ဒြိယံ^၁ နာဂံ။ ဒိသ္မာန သိဟ ဒိဿနေန ဗုဒ္ဓါနဘာဝတော အပ-
ဂတုဗ္ဗာဒါပကတိစိတ္တံ ပဋိလဘိ။ အထဿာ သတ္တာ သံခိတ္တေန ဓမ္မံ ဒေသေသိ။
သာ တံ ဓမ္မံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသံဝေဂါ သတ္တာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ သတ္တု
အာဏာယ ဘိက္ခုနီသု ပဗ္ဗဇ္ဇိတွာ ကတပုဗ္ဗကိစ္စာ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ ဃဇ္ဇေန္တိ
ဝါယမန္တိ ပရိပက္ကဉ္ဇဏတာယ န စိရဿေဝ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ
ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန—

၁၃၃။ “ပုတ္တသောကေနဟံ အဇ္ဇာ၊ ခိတ္တစိတ္တာ ဝိသညိနီ။
နဂါ ပကိဏ္ဏကေသီ စ၊ တေန တေန ဝိစာရိ’ဟံ။

၁၃၄။ ဝိထိသင်္ကာရကုဋေသု၊ သုဿာနေ ရထိယာသု စ။
အစရိ’ တိဏိ ဝဿာနိ၊ ခုပ္ပိပါသာ သမပ္ပိတာ။

၁၃၅။ အထ’ဒ္ဓဿာသိ’ သုဂတံ၊ နဂရံ မိထိလံ ပတိ။
အဒန္တာနံ ဒမေတာရံ၊ သမ္ပုဒ္ဓမကုတောဘယံ။

၁၃၆။ သစိတ္တံ ပဋိလဒ္ဓါန၊ ဝန္တိတွာန ဥပါဝိသိ။
သော မေ ဓမ္မမဒေသေသိ၊ အနုကမ္ပာယ ဂေါတမော။

၁၃၇။ တဿ ဓမ္မံ သုဏိတွာန၊ ပဗ္ဗဇ္ဇိ’ အနဂါရိယံ။
ယုဇ္ဇန္တိ သတ္ထုဝစနေ၊ သစ္စာကာသိ’ ပဒံ သိဝံ။

၁၃၈။ သဗ္ဗေ သောကာ သမုတ္တိန္ဒာ၊ ပဟိနာ ဧတဒန္တိကာ။
ပရိညာတာ ဟိ မေ ဝတ္ထု၊ ယတော သောကာန သမ္ဘဝေါ”တိ—

ဇုမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **အဇ္ဇာ**တိ အဇ္ဇိတာ။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော၊ အဇ္ဇိတာ ဝိဇ္ဇိတာတိ
အတ္ထော။ **ခိတ္တစိတ္တာ**တိ သောကုဗ္ဗာဒေန ခိတ္တဟဒယာ။ တတော ဧဝ ပကတိ-
သညာယ ဝိဂမေန **ဝိသညိနီ**။ ဟိရေတ္တပ္ပါဘာဝတော အပဂတဝတ္ထတာယ
နဂါ။ ဝိရတကေသတာယ **ပကိဏ္ဏကေသီ**။ **တေန တေနာ**တိ ဂါမေန ဂါမံ
နဂရေန နဂရံ ဝိထိယာ ဝိထိ’ ဝိစရိ’ အဟံ။

အထာတိ ပစ္စာ ဥဗ္ဗာဒသံဝတ္တနိယသံ ကမ္မဿ ပရိက္ခယေ။ **သုဂတန္တိ**
သောဘနဝမနတ္တာ သုန္ဒရံ ဌာနံ ဂတတ္တာ သမ္မာ ဂဒတ္တာ သမ္မာ စ ဂတတ္တာ

Sugataṃ Bhagavantam. **Mithilaṃ patīti** Mithilābhimukhaṃ,
Mithilānagarābhimukhaṃ gacchantanti attho.

Sacittam paṭiladdhānāti Buddhānubhāvena ummādaṃ pahāya attano
pakaticittaṃ paṭilabhitvā.

Yuñjantī Satthuvacaneti Satthu Sammāsambuddhassa sāsane yogaṃ
karontī bhāvanaṃ anuyuñjantī. **Sacchākāsim padam sivantī** sivaṃ khemaṃ
catūhi yogehi anupaddutaṃ nibbānaṃ padam sacchi-akāsim.

Etadantikāti etaṃ idāni mayā adhigataṃ arahattaṃ anto pariyosānaṃ
etesanti etadantikā, sokā. Na dāni tesaṃ sambhavo atthīti attho. **Yato sokāna
sambhavoti** yato antoniṃjjhānalakkhaṇānaṃ sokānaṃ sambhavo, tesaṃ
sokānaṃ pañcupādā nakkhandhasaṅkhātā vatthū adhiṭṭhānāni
ñātātīraṇapahānapariññāhi pariññātā. Tasmā sokā etadantikāti yojanā.

Vāseṭṭhītherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Khemātherīgāthāvaṇṇanā

Daharā tvaṃ rūpavatīti-ādikā Khemāya theriyā gāthā. Ayaṃ kira
Padumuttarassa Bhagavato kāle Haṃsavatīnagare parādhīnavuttikā paresaṃ
dāsī ahosi. Sā paresaṃ veyyāvaccakaraṇena jīvikam kappentī ekadivasaṃ
Padumuttarassa Sammāsambuddhassa aggasāvakaṃ Sujātattheraṃ piṇḍāya
carantaṃ disvā tayo modake datvā taṃdivasameva attano kese vissajjetvā
therassa dānaṃ datvā “anāgate mahāpaññā Buddhassa sāvikaṃ bhaveyyan”ti
patthanaṃ katvā yāvajīvaṃ kusalakamme appamattā hutvā devamanussesu
saṃsaranāni anukkamena chakāmasagge¹ tesaṃ tesaṃ devarājūnaṃ
mahesibhāvena upapannā manussalokepi anekavāraṃ cakkavattīnaṃ
Maṇḍalarājūnañca mahesibhāvaṃ upagatā mahāsampattiyo anubhavitvā
Vipassissa Bhagavato kāle manussaloke uppajjitvā viññutaṃ patvā Satthu
santike dhammaṃ sutvā paṭiladdhasaṃvegā pabbajitvā

1. Chakāmāvacarānaṃ (Ka)

သံယတိန္ဒြိယံ^၁ နာဂံ။ ဒိဿာန သိဟ ဒိဿနေန ဗုဒ္ဓါနဘာဝတော အပ-
ဂတုမ္မာဒါပကတိစိတ္တံ ပဋိလဘိ။ အထဿာ သတ္တာ သံခိတ္တေန ဓမ္မံ ဒေသေသိ။
သာ တံ ဓမ္မံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသံဝေဂါ သတ္တာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ သတ္ထု
အာဏာယ ဘိက္ခုနီသု ပဗ္ဗဇ္ဇိတွာ ကတပုဗ္ဗကိစ္စာ ဝိပဿနံ ပဌပေတွာ ဃဇ္ဇေန္တိ
ဝါယမန္တိ ပရိပက္ကဉာဏတာယ န စိရေသေဝ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ
ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန—

၁၃၃။ “ပုတ္တသောကေနဟံ အဇ္ဇာ၊ ခိတ္တစိတ္တာ ဝိသညိနီ။
နဂ္ဂါ ပကိဏ္ဏကေသီ စ၊ တေန တေန ဝိစာရိ’ဟံ။

၁၃၄။ ဝီထိသင်္ကာရကုဋေသု၊ သုသာနေ ရထိယာသု စ။
အစရိ’ တိဏိ ဝဿာနိ၊ ခုပ္ပပါသာ သမပ္ပိတာ။

၁၃၅။ အထ’ဒ္ဓသာသိ’ သုဂတံ၊ နဂရံ မိထိလံ ပတိ။
အဒန္တာနံ ဒမေတာရံ၊ သမ္ပုဒ္ဓမကုတောဘယံ။

၁၃၆။ သစိတ္တံ ပဋိလဒ္ဓါန၊ ဝန္တိတွာန ဥပါဝိသိ’။
သော မေ ဓမ္မမဒေသေသိ၊ အနုကမ္မာယ ဂေါတမော။

၁၃၇။ တဿ ဓမ္မံ သုဏိတွာန၊ ပဗ္ဗဇ္ဇိ’ အနဂါရိယံ။
ယုဇ္ဇန္တိ သတ္ထုဝစနေ၊ သစ္စာကာသိ’ ပဒံ သိဝံ။

၁၃၈။ သဗ္ဗေ သောကာ သမုတ္တိန္ဒာ၊ ပဟိနာ ဧတဒန္တိကာ။
ပရိညာတာ ဟိ မေ ဝတ္ထု၊ ယတော သောကာန သမ္ဘဝေါ’တိ—

ဇုမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ အဇ္ဇာတိ အဋ္ဌိတာ။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော၊ အဋ္ဌိတာ ဝိဋ္ဌိတာတိ
အတ္ထော။ ခိတ္တစိတ္တာတိ သောကုမ္မာဒေန ခိတ္တဟဒယာ။ တတော ဧဝ ပကတိ-
သညာယ ဝိဂမေန ဝိသညိနီ။ ဟိရေတ္တပ္ပါဘာဝတော အပဂတဝတ္ထတာယ
နဂ္ဂါ။ ဝိရတကေသတာယ ပကိဏ္ဏကေသီ။ တေန တေနာတိ ဂါမေန ဂါမံ
နဂရေန နဂရံ ဝီထိယာ ဝီထိ’ ဝိစရိ’ အဟံ။

အထာတိ ပစ္စာ ဥမ္မာဒသံဝတ္တနိယသံ ကမ္မဿ ပရိက္ခယေ။ သုဂတန္တိ
သောဘနဂမနတ္တာ သုန္ဒရံ ဌာနံ ဂတတ္တာ သမ္မာ ဂဒတ္တာ သမ္မာ စ ဂတတ္တာ

dasavassasahassāni brahmacariyaṃ carantī bahussutā dhammakathikā hutvā
bahujaṇassa dhammakathanādinā paññāsaṃvattaniyakammaṃ katvā tato
cavitvā sugatīṣuyeva saṃsarantī imasmim kappe Bhagavato ca
Kakusandhassa Bhagavato ca Koṇāgamanassa kāle vibhavasampanne kule
nibbattitvā viññutaṃ patvā mahantaṃ saṃghārāmaṃ kāretvā
Buddhappamukhassa bhikkhusaṃghassa niyyādesi.

Bhagavato pana Kassapadasabalassa kāle Kikissa Kāsirañño
sabbajettḥikā Samaṇī nāma dhītā hutvā Satthu santike dhammaṃ sutvā
paṭiladdhasaṃvegā agāreyeva ṭhitā vīṣati vassasahassāni
komāribrahmacariyaṃ carantī samaṇaguttādīhi attano bhaginīhi saddhiṃ
ramaṇīyaṃ pariveṇaṃ kāretvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṃghassa
niyyādesi. Evameva¹ tattha tattha bhava āyatanagataṃ uḷāraṃ
puññakammaṃ katvā sugatīṣuyeva saṃsaritvā imasmim Buddhuppāde
Maddaraṭṭhe² Sākalanagare³ rājakule nibbatti, **Khemā**tissā nāmaṃ ahosi
suvaṇṇavaṇṇā kañcanasannibhattacā. Sā vayappattā Bimbisārarañño gehaṃ
gatā Satthari Veḷuvane viharante rūpamattā hutvā “rūpe dosaṃ dasseti”ti
Satthu dassanāya na gacchati.

Rājā manussehi Veḷuvanassa vaṇṇe pakāsāpetvā deviyā
vihāradassanāya cittaṃ uppādesi. Atha devī “vihāraṃ passissāmī”ti rājānaṃ
paṭipucchi. Rājā “vihāraṃ gantvā Satthāraṃ adisvā āgantum na labhissasī”ti
vatvā purisānaṃ saññaṃ adāsi “balakkārenapi devim Dasabalaṃ
dasseṭhā”ti. Devī vihāraṃ gantvā divasabhāgaṃ khepetvā nivattentī
Satthāraṃ adisvāva gantum āradhā. Atha naṃ rājapurisā anicchantimpi
Satthu santikaṃ nayimsu. Satthā taṃ āgacchantim disvā iddhiyā
devaccharāsadiṣaṃ itthim nimminitvā tālapaṇṇaṃ gahetvā bījayaṃānaṃ
akāsi. Khemā devī taṃ disvā cintesi “evarūpā nāma devaccharapaṭibhāgā
itthiyo Bhagavato avidūre tiṭṭhanti, ahaṃ etāsaṃ paricārikatāyapi
nappahomi, manampi nikkāraṇā pāpacittassa vasena naṭṭhā”ti nimittaṃ
gahetvā tameva itthim olokayamānā aṭṭhāsi. Athassā passantiyāva Satthu
adhiṭṭhānabalena sā itthi paṭhamavayaṃ atikkamma majjhimavayampi
atikkamma pacchimavayaṃ patvā khaṇḍadantā palitakesā valittacā hutvā
saddhiṃ tālapaṇṇena parivattitvā

1. Evamesā (Sī)

2. Magadharatṭhe (Sī)

3. Sāgalanagare (Sī, Ka)

နိပါတ်

၃-ခေမာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

၁၃၁

ဒသဝဿသဟဿာနိ ဗြဟ္မစရိယံ စရန္တိ ဗဟုသုတာ ဓမ္မကထိကာ ဟုတွာ
ဗဟုဇနဿ ဓမ္မကထာနာဒိနာ ပညာသံဝတ္တနိယကမ္မံ ကတွာ တတော စဝိတွာ
သုဂတိသုယေဝ သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ ကပ္ပေ ဘဂဝတော စ ကကုသန္ဓဿ
ဘဂဝတော စ ကောဏာဂမနဿ ကာလေ ဝိဘဝသမ္ပန္နေ ကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ
ဝိညှတံ ပတွာ မဟန္တံ သံဃာရာမံ ကာရေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုဿ ဘိက္ခုသံဃဿ
နိယျာဒေသိ။

ဘဂဝတော ပန ကဿပဒသဗလဿ ကာလေ ကိကိဿ ကာသိရညော
သဗ္ဗဇေဋ္ဌိကာ သမဏီ နာမ ဝိတာ ဟုတွာ သတ္တု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ
ပဋိလဒ္ဓသံဝေဂါ အဂါရေယေဝ ဌိတာ ဝိသတိ ဝဿသဟဿာနိ ကောမာရိ-
ဗြဟ္မစရိယံ စရန္တိ သမဏဂုတ္တာဒိဟိ အတ္တနော ဘဂိနိဟိ သဒ္ဓိံ ရမဏီယံ
ပရိဝေဏံ ကာရေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုဿ ဘိက္ခုသံဃဿ နိယျာဒေသိ။ ဧဝမေဝ
တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ အာယတနဂတံ ဥဋ္ဌာရံ ပုညကမ္မံ ကတွာ သုဂတိသုယေဝ
သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ မဒ္ဒရဋ္ဌေ^၂ သာကလနဂရေ^၃ ရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။
ခေမာတိဿာ နာမံ အဟောသိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ကဉ္စနသန္တိဘတ္တစာ။ သာ
ဝယပ္ပတ္တာ မိမ္မိသာရရညော ဂေဟံ ဂတာ သတ္တရိ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တေ
ရူပမတ္တာ ဟုတွာ “ရူပေ ဒေါသံ ဒေသေတိ”တိ သတ္တု ဒဿနာယ န ဂစ္ဆတိ။

ရာဇာ မနုဿေဟိ ဝေဠုဝနဿ ဝဏ္ဏေ ပကာသာပေတွာ ဒေဝိယာ ဝိဟာရ-
ဒဿနာယ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေသိ။ အထ ဒေဝီ “ဝိဟာရံ ပဿိဿာမီ”တိ ရာဇာနံ
ပဋိပုစ္ဆိ။ ရာဇာ “ဝိဟာရံ ဂန္ဓာ သတ္တာရံ အဒိသွာ အာဂန္တု န လဘိဿသိ”တိ
ဝတွာ ပရိသာနံ သညံ အဒါသိ “ဗလက္ကာရေနပိ ဒေဝီ ဒသဗလံ ဒေသေ-
ထာ”တိ။ ဒေဝီ ဝိဟာရံ ဂန္ဓာ ဒိဝသဘာဂံ ခေပေတွာ နိဝေတ္တန္တိ သတ္တာရံ
အဒိသွာဝ ဂန္တု အာရဒ္ဓါ။ အထ နံ ရာဇပုရိသာ အနိစ္ဆန္တိမ္ပိ သတ္တု သန္တိကံ
နယိံသု။ သတ္တာ တံ အာဂစ္ဆန္တိံ ဒိသွာ ဣဒ္ဓိယာ ဒေဝစ္ဆရာသဒိသံ ဣတ္ထိံ
နိဗ္ဗိနိတွာ တာလပဏ္ဏံ ဂဟေတွာ ဗိဇယမာနံ အကာသိ။ ခေမာ ဒေဝီ တံ
ဒိသွာ စိန္တေသိ “ဧဝရူပါ နာမ ဒေဝစ္ဆရပဋိဘာဂါ ဣတ္ထိယော ဘဂဝတော
အဝိဒူရေ တိဋ္ဌန္တိ၊ အဟံ ဧတာသံ ပရိစာရိကတာယပိ နပ္ပဟောမိ၊ မနမ္ပိ
နိက္ကာရဏာ ပါပစိတ္တဿ ဝသေန နဋ္ဌာ”တိ နိမိတ္တံ ဂဟေတွာ တမေဝ ဣတ္ထိံ
ဩလောကယမာနာ အဋ္ဌာသိ။ အထဿာ ပဿန္တိယာဝသတ္တု အဓိဋ္ဌာနဗလေန
သာ ဣတ္ထိံ ပဌမဝယံ အတိက္ကမ္မ မဇ္ဈိမဝယမ္ပိ အတိက္ကမ္မ ပစ္ဆိမဝယံ ပတွာ
ခဏ္ဍဒန္တာ ပလိတကေသာ ဝလိတ္တစာ ဟုတွာ သဒ္ဓိံ တာလပဏ္ဏေန ပရိဝတ္တိတွာ

၁-ဧဝမေသာ (သီ)

၂-မဂရေဋ္ဌေ (သီ)

၃-သာဂလနဂရေ (သီက)

pati. Tato Khemā katādhikārattā evaṃ cintesi “evaṃvidhampi sarīraṃ
īdisaṃ vipattiṃ pāpuṇi, mayhampi sarīraṃ evaṃgatikameva bhavissatī”ti.
Athassā cittaṅgāraṃ ña tvā Satthā—

“Ye rāgarattā’ nupatanti sotaṃ,
Sayāṃ kataṃ makkaṭakova jālaṃ.
Etampi chetvāna paribbajanti¹,
Anapekkhino kāmasukhaṃ² pahāyā”ti—

gāthamāha. Sā gāthāpariyosāne saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇīti
Aṭṭhakathāsu āgataṃ. Apadāne pana “imaṃ gāthaṃ sutvā sotāpattiphale
patiṭṭhitā rājānaṃ anujānāpetvā pabbajitvā arahattaṃ pāpuṇī”ti āgataṃ.
Tatthāyaṃ **Apadānapāli**³—

“Padumuttaro nāma Jino, sabbadhammesu cakkhumā.
Ito satasahassamhi, kappe uppajji nāyako.

Tadāhaṃ Haṃsavatiyaṃ, jātā seṭṭhikule ahum.
Nānāratanaṃ pappajjote, mahāsukhasamappitā.

Upetvā taṃ mahāvīraṃ, assosiṃ dhammadesanaṃ.
Tato jātapasādāhaṃ, upemi saraṇaṃ Jinaṃ.

Mātaraṃ pitaraṃ cāhaṃ, āyācitvā vināyakaṃ.
Nimantayitvā sattāhaṃ, bhojayiṃ sahasāvakaṃ.

Atikkante ca sattāhe, mahāpaññānamuttamaṃ.
Bhikkhuniṃ etadaggamhi, ṭhapesi naraśārathi.

Taṃ sutvā muditā hutvā, puno tassa Mahesino.
Kāraṃ katvāna taṃ ṭhānaṃ, paṇipacca paṇīdahiṃ.

Tato mama Jino āha, sijjhataṃ paṇidhī tava.
Sasaṃghe me kataṃ kāraṃ, appameyyaphalaṃ tayā.

Satasahassito kappe, Okkākakulasambhavo.
Gotamo nāma gottena, Satthā loke bhavissati.

1. Vajanti dhīrā (Sī) khu 1. 63 piṭṭhe Dhammapade.

2. Sabbadukkhāṃ (Sī) khu 1. 63 piṭṭhe Dhammapade. 3. Khu 4. 221 piṭṭhādīsu.

ပတိ။ တတော ခေမာ ကတာမိကာရတ္တာ ဧဝံ စိန္တေသိ “ဧဝံဝိဓမ္မိ သရီရံ
ဤဒိသံ ဝိပတ္တိံ ပါပုဏီ၊ မယုဗ္ဗိ သရီရံ ဧဝံဂတိကမေဝ ဘဝိဿတိ”တိ။
အထဿာ စိတ္တာစာရံ ဥတွာ သတ္တာ—

“ယေ ရာဂရတ္တာ’နပတန္တိ သောတံ၊
သယံ ကတံ မက္ကဋကောဝ ဇာလံ။
ဧတမ္ဘိ ဆေတွာန ပရိဗ္ဗဇန္တိ^၁၊
အနပေက္ခိန္နော ကာမသုခံ^၂ ပဟာယာ”တိ—

ဂါထမာဟ။ သာ ဂါထာပရိယောသာနေ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ
ပါပုဏီတိ အဋ္ဌကထာသု အာဂတံ။ အပဒါနေ ပန “ဣမံ ဂါထံ သုတွာ
သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတာ ရာဇာနံ အနုဇာနာပေတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ
ပါပုဏီ”တိ အာဂတံ။ တတ္ထာယံ **အပဒါနပါဠိ**^၃—

“ပဒုမုတ္တရော နာမ ဇိန္နော၊ သဗ္ဗဓမ္မေသု စက္ခုမာ။
ဣတော သတသဟဿမ္ဘိ၊ ကပ္ပေ ဥပ္ပဇ္ဇိ နာယကော။
တဒါဟံ ဟံသဝတိယံ၊ ဇာတာ သေဋ္ဌိကုလေ အဟုံ။
နာနာရတနပဇ္ဇောတေ၊ မဟာသုခသမပ္ပိတာ။
ဥပေတွာ တံ မဟာဝီရံ၊ အသောသိဉ် ဓမ္မဒေသနံ။
တတော ဇာတပ္ပသာဒါဟံ၊ ဥပေမိ သရဏံ ဇိနံ။
မာတရံ ပိတရံ စာဟံ၊ အာယာစိတွာ ဝိနာယကံ။
နိမန္တယိတွာ သတ္တာဟံ၊ ဘောဇယိ သဟသာဝကံ။
အတိက္ကန္တေ စ သတ္တာဟေ၊ မဟာပညာနမုတ္တမံ။
ဘိက္ခုနိဉ် ဧတဒဂ္ဂမ္ဘိ၊ ဥပေသိ နရသာရထိ။
တံ သုတွာ မုဒိတာ ဟုတွာ၊ ပုနော တဿ မဟေသိန္နော။
ကာရံ ကတွာန တံ ဌာနံ၊ ပဏိပစ္စ ပဏိဒဟိ။
တတော မမ ဇိန္နော အာဟ၊ သိဇ္ဈတံ ပဏိမိ တဝ။
သသံဃေ မေ ကတံ ကာရံ၊ အပ္ပမေယျဖလံ တယာ။
သတသဟဿိတော ကပ္ပေ၊ ဩက္ကာကကုလသမ္ဘဝေါ။
ဂေါတမော နာမ ဂေါတ္တေန၊ သတ္တာ လောကေ ဘဝိဿတိ။

၁-ဝဇ္ဇန္တိ မိရာ (သီ) ၃ ၁-၆၃-ဝိဇ္ဇေ ဓမ္မပဒေ။ ၂-သဗ္ဗဒုက္ခံ (သီ) ၃ ၁-၆၃-ဝိဇ္ဇေ ဓမ္မပဒေ။

၃-၃ ၄-၂၂၁-ဝိဇ္ဇာဒိသု။

Tassa dhammesu dāyādā, orasā dhammanimmitā.
Etadaggamanuppattā, Khemā nāma bhavissati.

Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca.
Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisūpagā ahaṃ.

Tato cutā Yāmamagaṃ, tatohaṃ Tusitaṃ gatā.
Tato ca Nimmānaratim, Vasavattipuram tato.

Yattha yatthūpapajjāmi, tassa kammassa vāhasā.
Tattha tattheva rājūnaṃ, Mahesittamakārayim.

Tato cutā manussatte, rājūnaṃ cakkavattinaṃ.
Maṇḍalīnañca rājūnaṃ, Mahesittamakārayim.

Sampattim anubhotvāna, devesu manujesu ca.
Sabbattha sukhita hutvā, nekakappesu saṃsarim.

Ekanavutito kappe, Vipassī Lokanāyako.
Uppajji cārudassano, sabbadhammavipassako.

Tamahaṃ Lokanāyakaṃ, upetvā narasārathim.
Dhammaṃ bhaṇitaṃ sutvāna, pabbajim anagāriyaṃ.

Dasavassasahassāni, tassa vīrassa sāsane.
Brahmacariyaṃ caritvāna, yuttayogā bahussutā.

Paccayākāraḥkusalā, catusaccavisārādā.
Nipuṇā cittaḥkathikā, Satthusāsanakārikā.

Tato cutāhaṃ Tusitaṃ, upapannā yasassinī.
Abhibhomi tahiṃ aññe, brahmacārīphalenahaṃ.

Yattha yatthūpapannāhaṃ, mahābhogā mahaddhanā.
Medhāvinī sīlavatī, vinītaparisāpi ca.

Bhavāmi tena kammena, yogena Jinasāsane.
Sabbā sampattiyo mayhaṃ, sulabhā manaso piyā.

တဿ ဓမ္မေသု ဒါယာဒါ၊ ဩရသာ ဓမ္မနိဗ္ဗိတာ။
တေဒဂ္ဂမနုပ္ပတ္တာ၊ ခေမာ နာမ ဘဝိဿတိ။

တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
ဇဟိတွာ မာနုသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသူပဂါ အဟံ။

တတော စုတာ ယာမမဂံ၊ တတောဟံ တုသိတံ ဂတာ။
တတော စ နိဗ္ဗာနရတိံ၊ ဝသဝတ္တိပုရံ တတော။

ယတ္ထ ယတ္ထူပပဇ္ဇာမိ၊ တဿ ကမ္မဿ ဝါဟသာ။
တတ္ထ တတ္ထေဝ ရာဇူနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိ။

တတော စုတာ မနုဿတ္ထေ၊ ရာဇူနံ စက္ကဝတ္တိနံ။
မဏ္ဍလိနဉ္စ ရာဇူနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိ။

သမ္ပတ္တိံ အနုဘောတွာန၊ ဒေဝေသု မနုဇေသု စ။
သဗ္ဗတ္ထ သုခိတာ ဟုတွာ၊ နေကကပ္ပေသု သံသရိံ။

ဧကနဝုတိတော ကပ္ပေ၊ ဝိပဿီ လောကနာယကော။
ဥပ္ပဇ္ဇိ စာရဒဿနော၊ သဗ္ဗဓမ္မဝိပဿကော။

ဇာမဟံ လောကနာယကံ၊ ဥပေတွာ နရသာရထိံ။
ဓမ္မံ ဘဏိတံ သုတွာန၊ ပဗ္ဗဇိံ အနဂါရိယံ။

ဒသဝသံသဟဿာနိ၊ တဿ ဝီရဿ သာသနေ။
ဗြဟ္မစရိယံ စရိတွာန၊ ယုတ္တယောဂါ ဗဟုဿုတာ။

ပစ္စယာကာရကုသလာ၊ စတုသစ္စဝိသာရဒါ။
နိပုဏာ စိတ္တကထိကာ၊ သတ္ထုသာသနကာရိကာ။

တတော စုတာဟံ တုသိတံ၊ ဥပပန္နာ ယသသိနိ။
အဘိဘောမိ တဟိံ အညေ၊ ဗြဟ္မစာရိဖလေနဟံ။

ယတ္ထ ယတ္ထူပပန္နာဟံ၊ မဟာဘောဂါ မဟဒ္ဒနာ။
မေဓာဝိနိ သီလဝတိ၊ ဝိနိတပရိသာပိ စ။

ဘဝါမိ တေန ကမ္မေန၊ ယောဂေန ဇိနသာသနေ။
သဗ္ဗာ သမ္ပတ္တိယော မယံ၊ သုလဘာ မနသော ပိယာ။

Yopi me bhavate bhattā, yattha yattha gatāyapi.
 Vimāneti na maṃ koci, paṭipattibalena me.

Imamhi Bhaddake kappe, Brahmabandhu mahāyaso.
 Nāmena Koṇāgamano, uppajji vadatam varo.

Tadā hi Bārāṇasiyaṃ, susamiddhakulappajā.
 Dhanañjānī Sumedhā ca, ahampi ca tayo janā.

Samghārāmamadāsimha, dānasahāyikā pure.
 Samghassa ca vihārampi, uddissa kārīkā mayam.

Tato cutā mayam sabbā, Tāvatisūpagā ahum.

Yasasā aggataṃ pattā, manussesu tatheva ca.

Imasmimyeva kappamhi, Brahmabandhu mahāyaso.
 Kassapo nāma gottena, uppajji vadatam varo.

Upaṭṭhāko Mahesissa, tadā āsi narissaro.
 Kāsīrājā Kikī nāma, Bārāṇasipuruttame.

Tassāsiṃ jeṭṭhikā dhītā, Samaṇī iti vissutā.
 Dhammaṃ sutvā jinaggassa, pabbajjam samarocayim.

Anujāni na no tāto, agāreva tadā mayam.

Vīsavassasahassāni, vicarimha atanditā.

Komāribrahmacariyam, rājakaññā sukhedhitā.
 Buddhopaṭṭhānaniratā, muditā satta dhītaro.

Samaṇī samaṇaguttā ca, bhikkhunī bhikkhudāyikā.
 Dhammā ceva sudhammā ca, sattamī samghadāyikā.

Aham Uppalavaṇṇā ca, Paṭācārā ca Kuṇḍalā.
 Kisāgotamī Dhammadinnā, Visākhā hoti sattamī.

Kadāci so narādicco, dhammā desesi abbhutam.

Mahānidānasuttantaṃ, sutvā tam pariyāpuṇim.

ယောပိ မေ ဘဝတေ ဘတ္တာ၊ ယတ္ထ ယတ္ထ ဂတာယပိ။
 ဝိမာနေတိ န မံ ကောစိ၊ ပဋိပတ္တိဗလေန မေ။

ဣမံ ဘဒ္ဒကေ ကပ္ပေ၊ ဗြဟ္မဗန္ဓု မဟာယသော။
 နာမေန ကောဏာဂမနေ၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ ဝဒတံ ဝရော။

တဒါ ဟိ ဗာရာဏသီယံ၊ သုဿိဒ္ဓကုလပ္ပဇာ။
 ဓနဉ္စာနီ သုမေဓာ စ၊ အဟမ္ပိ စ တယော ဇနာ။

သံဃာရာမမဒါသိမှ၊ ဒါနသဟာယိကာ ပုရေ။
 သံဃဿ စ ဝိဟာရမ္ပိ၊ ဥဒ္ဓိဿ ကာရိကာ မယံ။

တတော စုတာ မယံ သဗ္ဗာ၊ တာဝတိံသူပဂါ အဟုံ။
 ယသသာ အဂ္ဂတံ ပတ္တာ၊ မနုဿေသု တထေဝ စ။

ဣမသ္မိံယေဝ ကပ္ပမ္ပိ၊ ဗြဟ္မဗန္ဓု မဟာယသော။
 ကဿပေါ နာမ ဂေါတ္တေန၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ ဝဒတံ ဝရော။

ဥပဉ္ဇာကော မဟေသိဿ၊ တဒါ အာသိ နရိဿရော။
 ကာသိရာဇာ ကိကီ နာမ၊ ဗာရာဏသီပုရတ္ထမေ။

တဿာသိံ ဇေဋ္ဌိကာ စိတာ၊ သမဏီ ဣတိ ဝိသုတာ။
 ဓမ္မံ သုတွာ ဇိနဂ္ဂဿ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ သမရောစယိံ။

အနုဇာနိ န နော တာတော၊ အဂါရေဝ တဒါ မယံ။
 ဝိသဝဿသဟဿာနိ၊ ဝိစရိမှ အတန္တိတာ။

ကောမာရိဗြဟ္မစရိယံ၊ ရာဇကညာ သုခေဓိတာ။
 ဗုဒ္ဓေါပဉ္ဇာနနိရတာ၊ မုဒိတာ သတ္တ စိတရော။

သမဏီ သမဏဂုတ္တာ စ၊ ဘိက္ခုနီ ဘိက္ခုဒါယိကာ။
 ဓမ္မာ စေဝ သုဓမ္မာ စ၊ သတ္တမီ သံဃဒါယိကာ။

အဟံ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ စ၊ ပဋာစာရာ စ ကုဏ္ဍလာ။
 ကိသာဂေါတမီ ဓမ္မဒိန္နာ၊ ဝိသာခါ ဟောတိ သတ္တမီ။

ကဒါစိ သော နရာဒိစ္စော၊ ဓမ္မံ ဒေသေသိ အပ္ပုတံ။
 မဟာနိဒါနသုတ္တန္တံ၊ သုတွာ တံ ပရိယာပုဏိံ။

Tehi kammehi sukatehi, cetanāpaṇidhīhi ca.
 Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisamagacchahaṃ.
 Pacchime ca bhava dāni, sākalāya puruttame.
 Rañño maddasa dhītāmi, manāpā dayitā piyā.
 Saha me jātamattamhi, khemaṃ tamhi pure ahu.
 Tato Khemāti nāmaṃ me, guṇato upapajjatha.
 Yadāhaṃ yobbanam pattā, rūpalāvaññabhūsitā.
 Tadā adāsi maṃ tātō, Bimbisārassa rājino.
 Tassāhaṃ suppiyā āsiṃ, rūpake lāyane ratā.
 Rūpānaṃ dosavādīti, na upesiṃ mahādayaṃ.
 Bimbisāro tadā rājā, mamānuggahabuddhiyā.
 Vaṇṇayitvā Veḷuvanaṃ, gāyake gāpayī mamaṃ.
 Rammaṃ Veḷuvanaṃ yena, na diṭṭhaṃ sugatālayaṃ.
 Na tena nandanaṃ diṭṭhaṃ, iti maññāmase mayaṃ.
 Yena Veḷuvanaṃ diṭṭhaṃ, naranandanandanaṃ.
 Sudiṭṭhaṃ nandanaṃ tena, amarindasunandanaṃ.
 Vihāya nandanaṃ devā, otarivā mahīlaraṃ.
 Rammaṃ Veḷuvanaṃ disvā, na tappanti suvimhitā.
 Rājapuññaṃ nibbattaṃ, Buddhapuññaṃ bhūsitam.
 Ko vattā tassa nissesaṃ, vanassa guṇasañcayaṃ.
 Tam sutvā vanasamiddhaṃ, mama sotamanoharaṃ.
 Daṭṭhukāmā tamuyyānaṃ, rañño ārocayim tadā.
 Mahatā parivārena, tadā ca so mahīpati.
 Maṃ pesesi tamuyyānaṃ, dassanāya samussukaṃ.
 Gaccha passa mahābhoge, vanaṃ nettarasāyanaṃ.
 Yaṃ sadā bhāti siriyā, sugatābhānurañjitaṃ.

တေဟိ ကမ္မေဟိ သုကတေဟိ၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
 ဇဟိတွာ မာနသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။
 ပစ္ဆိမေ စ ဘဝေ ဒါနိ၊ သာကလာယ ပုရုတ္တမေ။
 ရညော မဒ္ဒဿ ဓိတာမိ၊ မနာပါ ဒယိတာ ပိယာ။
 သဟ မေ ဇာတမတ္တမိ၊ ခေမံ တမိ ပုရေ အဟု။
 တတော ခေမာတိ နာမံ မေ၊ ဂုဏတော ဥပပဇ္ဇေ။
 ယဒါဟံ ယောဗ္ဗနံ ပတ္တာ၊ ရူပလာဝညဘူသိတာ။
 တဒါ အဒါသိ မံ တာတော၊ ဗိမ္ဗိသာရဿ ရာဇိနော။
 တဿာဟံ သုပ္ပိယာ အာသိ၊ ရူပကေ လာယနေ ရတာ။
 ရူပါနံ ဒေါသဝါဒိတိ၊ န ဥပေသိ မဟာဒယံ။
 ဗိမ္ဗိသာရေ တဒါ ရာဇာ၊ မမာနုဂ္ဂဟဗုဒ္ဓိယာ။
 ပဏ္ဏယိတွာ ဝေဠုဝနံ၊ ဂါယကေ ဂါပယိ မမံ။
 ရမ္မံ ဝေဠုဝနံ ယေန၊ န ဒိဋ္ဌံ သုဂတာလယံ။
 န တေန နန္ဒနံ ဒိဋ္ဌံ၊ ဣတိ မညာမသေ မယံ။
 ယေန ဝေဠုဝနံ ဒိဋ္ဌံ၊ နရနန္ဒနန္ဒနံ။
 သုဒိဋ္ဌံ နန္ဒနံ တေန၊ အမရိန္ဒသုနန္ဒနံ။
 ဝိဟာယ နန္ဒနံ ဒေဝါ၊ ဩတရိတွာ မဟိတလံ။
 ရမ္မံ ဝေဠုဝနံ ဒိဋ္ဌာ၊ န တပ္ပန္နိ သုဝိမ္ဗိတာ။
 ရာဇပုညေန နိဗ္ဗတ္တံ၊ ဗုဒ္ဓပုညေန ဘူသိတံ။
 ကော ဝတ္တာ တဿ နိဿေသံ၊ ဝနဿံ ဂုဏသဇ္ဇယံ။
 တံ သုတွာ ဝနသမိဒ္ဓံ၊ မမ သောတမနောဟရံ။
 ဒဠုကာမာ တမုယျာနံ၊ ရညော အာရောစယိံ တဒါ။
 မဟတာ ပရိဝါရေန၊ တဒါ စ သော မဟိပတိ။
 မံ ပေသေသိ တမုယျာနံ၊ ဒဿနာယ သမုဿကံ။
 ဂစ္ဆ ပဿ မဟာဘောဂေ၊ ဝနံ နေတ္တရသာယနံ။
 ယံ သဒါ ဘာတိ သိရိယာ၊ သုဂတာဘာနုရုဋ္ဌိတံ။

Yadā ca piṇḍāya Muni, Giribbajapuruttamaṃ.
 Paviṭṭhohamaṃ tadāyeva, vanaṃ daṭṭhumupāgamaṃ.
 Tadā taṃ phullavipinaṃ, nānābhamarakūjitaṃ.
 Kokilāgītasahitaṃ, mayūragaṇanaccitaṃ.
 Appasaddamaṇākiṇaṃ, nānācaṇkamabhūṣitaṃ.
 Kuṭimaṇḍapasaṃkiṇṇaṃ, yogīvaravirājitaṃ.
 Vicarantī amaññissaṃ, saphalaṃ nayaṇaṃ mama.
 Tatthāpi taruṇaṃ bhikkhuṃ, yuttaṃ disvā vicintayim.
 Īdise vipine ramme, ṭhitoyaṃ navayobbane.
 Vasantamiva kantena, rūpena ca samanvito.
 Nisinnō rukkhamaṇi, muṇḍo saṃghāṭipāruto.
 Jhāyate vata'yaṃ bhikkhu, hitvā visayaṃ ratim.
 Nanu nāma gahaṭṭhena, kāmaṃ bhutvā yathāsukhaṃ.
 Pacchā jiṇṇena dhammoyaṃ, caritabbo subhaddako.
 Suññakanti viditvāna, gandhagehaṃ Jinālayaṃ.
 Upeṭvā Jinamaddakkhaṃ, udayantaṃva bhākaṃ.
 Ekakaṃ sukhamāsinaṃ, bījamānaṃ varitthiyā.
 Disvānevaṃ vicintesiṃ, nāyaṃ lūkho Narāsabho.
 Sā kaññā kanakābhāsā, padumānanalocanā.
 Bimboṭṭhī kundadasanā, manonettarasāyanā.
 Hemadolābhasavanā, kalikākārasutthanī.
 Vedimajjhāva sussoṇī, rambhoru cārubhūsanā.
 Rattamaṃsakupasaṃbyānā, nīlamaṭṭhanivāsanaṃ.
 Atappaneyyarūpena, hāsabhāvasamanditā.
 Disvā tamevaṃ cintesiṃ, ahoyamabhirūpinī.
 Na mayānena nettena, diṭṭhapubbā kudācanaṃ.

၁၃၆

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရ်ဂါယာအဋ္ဌကထာ

[၆-ဆက္က

ယဒါ စ ပိဏ္ဍာယ မုနိ၊ ဂိရိဗ္ဗဇပုရတ္ထမံ။
 ပဝိဇ္ဇောဟံ တဒါယေဝ၊ ဝနံ ဒဠုမုပါဂမိ။
 တဒါ တံ ဖုလ္လဝိပိနံ၊ နာနာဘမရကူဇိတံ။
 ကောကီလာဂီတသဟိတံ၊ မယူရဂဏနစ္စိတံ။
 အပ္ပသဒ္ဓမနာကိဏ္ဍံ၊ နာနာစက်မဘူသိတံ။
 ကုဋိမဏ္ဍပသံကိဏ္ဍံ၊ ယောဂီဝရဝိရာဇိတံ။
 ဝိစရန္တိ အမညိဿံ၊ သဗလံ နယနံ မမ။
 တတ္ထာပိ တရုဏံ ဘိက္ခု၊ ယုတ္တံ ဒိသ္မာ ဝိစိန္တယိ။
 ဤဒိသေ ဝိပိနေ ရမ္မေ၊ ဌိတောယံ နဝယောဗ္ဗနေ။
 ဝသန္တမိဝ ကန္တေန၊ ရူပေန စ သမန္နိတော။
 နိသိန္ဓော ရုက္ခမူလမှိ၊ မုဏ္ဍော သံဃာဋီပါရုတော။
 ဈာယတေ ဝတ'ယံ ဘိက္ခု၊ ဟိတ္တာ ဝိသယဇံ ရတိ။
 နန နာမ ဂဟဋ္ဌေန၊ ကာမံ ဘုတ္တာ ယထာသုခံ။
 ပစ္ဆာ ဇိဏ္ဍေန ဓမ္မောယံ၊ စရိတဗ္ဗော သုဘဒ္ဓကော။
 သုညကန္တိ ဝိဒိတွာန၊ ဂန္ဓဂေဟံ ဇိနာလယံ။
 ဥပေတွာ ဇိနမဒ္ဓက္ခံ၊ ဥဒယန္တံ ဘာကရံ။
 ဧကကံ သုခမာသိနံ၊ ဗီဇမာနံ ဝရိတ္တိယာ။
 ဒိသ္မာနေဝံ ဝိစိန္တယိ၊ နာယံ လူခေါ နရာသဘော။
 သာ ကညာ ကနကာဘာသာ၊ ပဒုမာနနလောစနာ။
 မိဗ္ဗောဋ္ဌိ ကုန္ဒဒသနာ၊ မနောနေတ္တရသာယနာ။
 ဟေမဒေါလာဘသဝနာ၊ ကလိကာကာရသုတ္တနီ။
 ဝေဒိမဇ္ဈာဝ သုဿောဏီ၊ ရက္ခောရ စာရဘူသနာ။
 ရတ္တိသကုပသံဗျာနာ၊ နီလမဋ္ဌနိဝါသနာ။
 အတပ္ပနေယျရူပေန၊ ဟာသဘာဝသမန္နိတာ။
 ဒိသ္မာ တမေဝံ စိန္တယိ၊ အဟောယမဘိရူပိနီ။
 န မယာနေန နေတ္တေန၊ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ ကုဒါစနံ။

Tato jarābhibhūtā sā, vivaṇṇā vikatānanā.
 Bhinnadantā setasirā, salālā vadanā'suci.
 Saṁkhittakaṇṇā setakkhī, lambāsubhapaṇodharā.
 Valivittasabbaṅgī, sirāvitatadehinī.
 Nataṅgā daṇḍadutiyā, upphāsulikātā kisā.
 Pavedhamānā patitā, nissasantī muhum muhum.
 Tato me āsi saṁvego, abbhuto lomahaṁsano.
 Dhiratthu rūpaṁ asuciṁ, ramante yattha bālīsā.
 Tadā mahākāruṇiko, disvā saṁviggaṁānasam.
 Udaggacitto Sugato, imā gāthā abhāsatha.
 Āturaṁ asuciṁ pūtiṁ, passa khome samussayaṁ.
 Uggharantaṁ paggharantaṁ, bālānaṁ abhinanditaṁ.
 Asubhāya cittaṁ bhāvehi, ekaggaṁ susamāhitaṁ.
 Sati kāyagatā tyatthu, nibbidā bahulā bhava.
 Yathā idaṁ tathā etaṁ, yathā etaṁ tathā idaṁ.
 Ajjhatañca bahiddhā ca, āye chandaṁ virājaya.
 Animittañca bhāvehi, mānānusayamujjaha.
 Tato mānābhisamayā, upasantaṁ carissasi.
 Ye rāgarattānupatanti sotaṁ,
 Sayam kataṁ makkaṭakova jālaṁ.
 Etampi chetvāna paribbajanti,
 Anapekkhino kāmasukhaṁ pahāya.
 Tato kallitacittaṁ maṁ, ña tvāna naraśārathi.
 Mahānidānaṁ desesi, suttantaṁ vinayāya me.
 Sutvā suttantaseṭṭhaṁ taṁ, pubbaśāññamanussariṁ.
 Tattha ṭhitāvahaṁ santi, dhammacakkhuṁ visodhayiṁ.
 Nipatitvā Mahesissa, pādamūlamhi tāvade.
 Accayaṁ desanattāya, idaṁ vacanamabraviṁ.

နိပါတ်]

၃-ခေမာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

၁၃၇

တတော ဇရာဘိက္ခုတာ သာ၊ ဝိဝဏ္ဏာ ဝိကတာနနာ။
 ဘိန္နဒန္တာ သေတသိရာ၊ သလာလာ ဝဒနာ'သုစိ။
 သံခိတ္တကဏ္ဍာ သေတက္ခီ၊ လမ္ဗာသုဘပယောဇရာ။
 ဝလိဝိတတသဗ္ဗင်္ဂီ၊ သိရာဝိတတဒေဟိနီ။
 နတင်္ဂါ ဒဏ္ဍဒုတိယာ၊ ဥပ္ပါသုလိကတာ ကိသာ။
 ပဝေခမာနာ ပတိတာ၊ နိဿသန္တိ မုဟုံ မုဟုံ။
 တတော မေ အာသိ သံဝေဂေါ၊ အပ္ပုတော လောမဟံသနော။
 ဖိရတ္ထု ရူပံ အသုစိ၊ ရမန္တေ ယတ္ထ ဗာလိသာ။
 တဒါ မဟာကာရုဏိကော၊ ဒိဿာ သံဝိဂ္ဂမာနသံ။
 ဥဒဂ္ဂစိတ္တော သုဂတော၊ ဣမာ ဂါထာ အဘာသထ။
 အာတုရံ အသုစိ ပူတိ၊ ပဿ ခေမေ သမုဿယံ။
 ဥဗ္ဗရန္တံ ပဗ္ဗရန္တံ၊ ဗာလာနံ အဘိနန္ဒိတံ။
 အသုဘာယ စိတ္တံ ဘာဝေဟိ၊ ဧကဂ္ဂံ သုသမာဟိတံ။
 သတိ ကာယဂတာ ဘျတ္တု၊ နိဗ္ဗိဒါ ဗဟုလာ ဘဝ။
 ယထာ ဣဒံ တထာ ဧတံ၊ ယထာ ဧတံ တထာ ဣဒံ။
 အဇ္ဈတ္တဉ္စ ဗဟိဒ္ဓါ စ၊ ကာယေ ဆန္တံ ဝိရာဇယ။
 အနိမိတ္တဉ္စ ဘာဝေဟိ၊ မာနာနုသယမုဇ္ဇဟ။
 တတော မာနာဘိသမယာ၊ ဥပသန္တာ စရိဿသိ။
 ယေ ရာဂရတ္တာနုပတန္တိ သောတံ၊
 သယံ ကတံ မက္ကဋကောဝ ဇာလံ။
 ဧတဗ္ဗိ ဆေတွာန ပရိဗ္ဗဇန္တိ၊
 အနပေက္ခိနော ကာမသုခံ ပဟာယ။
 တတော ကလ္လိတစိတ္တံ မံ၊ ဥတွာန နရသာရထိ။
 မဟာနိဒါနံ ဒေသေသိ၊ သုတ္တန္တံ ဝိနယာယ မေ။
 သုတွာ သုတ္တန္တသေဋ္ဌံ တံ၊ ပုဗ္ဗသညမနုဿရိ။
 တတ္ထ ဌိတာဝဟံ သန္တိ၊ ဓမ္မစက္ခု ဝိသောဓယိ။
 နိပတိတွာ မဟေသိဿ၊ ပါဒမူလမှိ တာဝဒေ။
 အစွယံ ဒေသနတ္ထာယ၊ ဣဒံ ဝစနမဗြဝိ။

Namō te sabbadassāvi, namō te karuṇākara.
 Namō te tiṇṇasaṃsāra, namō te amataṃ dada.
 Diṭṭhigahanapakkhandā, kāmarāgavimohitā.
 Tayā sammā upāyena, vinītā vinaye ratā.
 Adassanena vibhogā, tādisānaṃ Mahesinaṃ.
 Anubhonti mahādukkhaṃ, sattā saṃsārasāgare.
 Yadāhaṃ lokasaraṇaṃ, araṇaṃ araṇantagūṃ.
 Nāddasāmi adūraṭṭhaṃ, desayāmi tamaccayaṃ.
 Mahāhitaṃ varadadaṃ, ahitoti visaṅkitā.
 Nopesiṃ rūpaniratā, desayāmi tamaccayaṃ.
 Tadā madhuranigghoso, mahākāruṇiko Jino.
 Avoca tiṭṭha khemeti, siṅcanto amatena maṃ.
 Tadā paṇamya sirasā, katvā ca naṃ padakkhiṇaṃ.
 Gantvā disvā narapatiṃ, idaṃ vacanamabraviṃ.
 Aho sammā upāyo te, cintitoyamarindama.
 Vanadassanakāmāya, diṭṭho nibbānato Muni.
 Yadi te ruccate rāja, sāsane tassa tādino.
 Pabbajissāmi rūpehaṃ, nibbinnā Munivāṇinā.
 Añjaliṃ paggahevāna, tadāha sa mahīpati.
 Anujānāmi te bhadde, pabbajjā tava sijjhatu.
 Pabbajitvā tadā cāhaṃ, addhamāse upaṭṭhite.
 Dīpodayañca bhedañca, disvā saṃviggamānasā.
 Nibbinnā sabbasaṅkhāre, paccaṃyākāraṃ kovidā.
 Caturōghe atikkamma, arahattamaṃ pāpuṇiṃ.
 Iddhīsu ca vasī āsiṃ, dibbāya sotadhātuyā.
 Cetopariyañāṇassa, vasī cāpi bhavāmahaṃ.

နမော တေ သဗ္ဗဒဿာဝိ၊ နမော တေ ကရုဏာကရ။
 နမော တေ တိဏ္ဏသံသာရ၊ နမော တေ အမတံ ဒဒ။
 ဒိဋ္ဌိဂဟနပက္ခန္ဓာ၊ ကာမရာဂဝိမောဟိတာ။
 တယာ သမ္မာ ဥပါယေန၊ ဝိနိတာ ဝိနယေ ရတာ။
 အဒဿနေန ဝိဘောဂါ၊ တာဒိသာနံ မဟေသိနံ။
 အနုဘောန္တိ မဟာဒုက္ခံ၊ သတ္တာ သံသာရသာဂရေ။
 ယဒါဟံ လောကသရဏံ၊ အရဏံ အရဏန္တရံ။
 နာဒ္ဒဿာမိ အဒူရဋ္ဌံ၊ ဒေသယာမိ တမစ္စယံ။
 မဟာဟိတံ ဝရဒဗ္ဗံ၊ အဟိတောတိ ဝိသင်္ကိတာ။
 နောပေသိ ရူပနိရတာ၊ ဒေသယာမိ တမစ္စယံ။
 တဒါ မဓုရနိဋ္ဌေဝိသော၊ မဟာကာရဏိကော ဇိနော။
 အဝေါစ တိဋ္ဌ ခေမေတိ၊ သိဉ္ဇန္တော အမတေန မံ။
 တဒါ ပဏမု သိရသာ၊ ကတွာ စ နံ ပဒက္ခိဏံ။
 ဂန္ဓာ ဒိဿာ နရပတိံ၊ ဣဒံ ဝစနမဗြဝိ။
 အဟော သမ္မာ ဥပါယော တေ၊ စိန္တိတောယမရိန္ဒမ။
 ဝနဒဿနကာမာယ၊ ဒိဋ္ဌော နိဗ္ဗာနတော မုနိ။
 ယဒိ တေ ရုစ္စတေ ရာဇ၊ သာသနေ တဿ တာဒိနော။
 ပဗ္ဗဇိဿာမိ ရူပေဟံ၊ နိဗ္ဗန္ဓာ မုနိဝါဏိနာ။
 အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေတွာန၊ တဒါဟ သ မဟိပတိ။
 အနုဇာနာမိ တေ ဘဒ္ဒေ၊ ပဗ္ဗဇော တဝ သိဇ္ဈတု။
 ပဗ္ဗဇိတွာ တဒါ စာဟံ၊ အဒ္ဓမာသေ ဥပဋ္ဌိတေ။
 ဒီပေါဒယဉ္ဇ ဘေဒဉ္ဇ၊ ဒိဿာ သံဝိဂ္ဂမာနသာ။
 နိဗ္ဗန္ဓာ သဗ္ဗသင်္ခါရေ၊ ပစ္စယာကာရကောဝိဒါ။
 စတုရေပေ အတိက္ကမ္မ၊ အရဟတ္တမပါပုဏိ။
 ဣဒိသု စ ဝသီ အာသိ၊ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ။
 စေတောပရိယဉာဏဿ၊ ဝသီ စာပိ ဘဝါမဟံ။

Pubbenivāsaṃ jānāmi, dibbacakkhu visodhitam.

Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi dāni punabbhavo.

Atthadhammaniruttīsu, paṭibhāne tatheva ca.

Parisuddham mama ñāṇam, uppannam Buddhasāsane.

Kusalāham visuddhīsu, kathāvatthuvisārādā.

Abhidhammanayaññū ca, vasippattāmi sāsane.

Tato toraṇavatthusmiṃ, raññā Kosalasāminā.

Pucchitā nipuṇe pañhe, byākarontī yathātatham.

Tadā sa rājā sugatam, upasaṅkamma pucchatha.

Tatheva Buddhō byākāsi, yathā te byākatā mayā.

Jino tasmim guṇe tuṭṭho, etadagge ṭhapesi maṃ.

Mahāpaññānamaggāti, bhikkhunīnam naruttamo.

Kilesā jhāpitā mayham -pa- kataṃ Buddhassa sāsanan”ti.

Arahattam pana patvā phalasukhena nibbānasukhena ca viharantiyā imissā theriyā satipī aññāsaṃ khīṇāsavatttherīnam paññāvepullappattiyam tattha pana katādhikāratāya mahāpaññābhāvo pākaṭo ahosi. Tathā hi nam Bhagavā Jetavanamahāvihāre ariyagaṇamajjhe nisinno paṭipāṭiyā bhikkhuniyo ṭhānantare ṭhapento “etadaggaṃ bhikkhave mama sāvikanānam bhikkhunīnam mahāpaññānam yadidaṃ Khemā”ti¹ mahāpaññatāya aggaṭṭhāne ṭhapesi. Tam ekadivasaṃ aññatarasmim rukkhamaṇe divāvihāraṃ nisinnaṃ māro pāpimā taruṇarūpena upasaṅkamitvā kāmehi palobhento—

139. “Daharā tvaṃ rūpavatī, ahampi daharo yuvā.

Pañcaṅgikena turiyena, ehi Kheme ramāmase”ti—
gāthamāha.

Tassattho—Kheme tvaṃ taruṇappattā, yobbane ṭhitā rūpasampannā, ahampi taruṇo yuvā, tasmā mayam yobbaññam akhepetvā pañcaṅgikena turiyena vajjamānena ehi kāmakhiddhāratiyā ramāma kīlāmāti.

1. Am 1. 26 piṭṭhe.

နိပါတ်]

၃-ခေမာထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

၁၃၉

ပုဗ္ဗနိဝါသံ ဇာနာမိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောမိတံ။

သဗ္ဗာသဝပရိက္ခိကာ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနုဗ္ဗဝေါ။

အတ္ထဓမ္မနိရုတ္တိသု၊ ပဋိဘာနေ တထေဝ စ။

ပရိသုဒ္ဓိ မမ ဉာဏံ၊ ဥပ္ပန္နံ ဗုဒ္ဓသာသနေ။

ကုသလာဟံ ဝိသုဒ္ဓိသု၊ ကထာဝတ္ထုဝိသာရဒါ။

အဘိဓမ္မနယညူ စ၊ ဝသိပ္ပတ္တာမှိ သာသနေ။

တတော တောရဏဝတ္ထုသ္မိ၊ ရညာ ကောသလသာမိနာ။

ပုစ္ဆိတာ နိပုဏေ ပဉ္စေ၊ ဗျာကရောန္တိ ယထာတထံ။

တဒါ သ ရာဇာ သုဂတံ၊ ဥပသင်္ကမ္မ ပုစ္ဆထ။

တထေဝ ဗုဒ္ဓေါ ဗျာကာသိ၊ ယထာ တေ ဗျာကတာ မယာ။

ဇိနော တသ္မိ ဂုဏေ တုဋ္ဌော၊ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ မံ။

မဟာပညာနမဂ္ဂါတိ၊ ဘိက္ခုနီနံ နရုတ္တမော။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ ဖလသုခေန နိဗ္ဗာနသုခေန စ ဝိဟရန္တိယာ ဣမိဿာ ထေရိယာ သတိဝိ အညာသံ ဒီဏာသဝတ္ထေရိနံ ပညာဝေပုလ္လပုတ္တိယံ တတ္ထ ပန ကတာမိကာရတာယ မဟာပညာဘာဝေါပါကဋ္ဌော အဟောသိ။ တထာ ဟိ နံ ဘဂဝါ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ အရိယဂဏမဇ္ဈေ နိသိန္ဓော ပဋိပါဋိယာ ဘိက္ခုနီယော ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခုဝေ မမ သာဝိကာနံ ဘိက္ခုနီနံ မဟာပညာနံ ယဒိဒံ ခေမာ”တိ” မဟာပညတာယ အဂ္ဂဌာနေ ဌပေသိ။ တံ ဧကဒိဝသံ အညတရသ္မိ ရုက္ခမူလေ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသိန္ဓံ မာရော ပါဝိမာ တရုဏရူပေန ဥပသင်္ကမိတွာ ကာမေဟိ ပလောဘေန္တော—

၁၃၉။ “ဒဟရာ တံ ရူပဝတီ၊ အဟမ္ပိ ဒဟရာယုဝါ။

ပဉ္စဂီကေန တုရိယေန၊ ဧဟိ ခေမေ ရမာမသေ”တိ—

ဂါထမာဟ။

တဿတ္ထော—ခေမေ တံ တရုဏပုတ္တာ၊ ယောဗ္ဗနေ ဌိတာ ရူပသမ္ပန္နာ၊ အဟမ္ပိ တရုဏော ယုဝါ၊ တသ္မာ မယံ ယောဗ္ဗညံ အခေပေတွာ ပဉ္စဂီကေန တုရိယေန ဝဇ္ဇမာနေန ဧဟိ ကာမဒိဋ္ဌာရတိယာ ရမာမ ကိဋ္ဌာမာတိ။

Taṃ sutvā sā kāmesu sabbadhammesu ca attano virattabhāvaṃ tassa ca mārabhāvaṃ attābhinivesesu sattesu attano thāmagataṃ appasādaṃ katakiccatañca pakāsentī—

140. “Iminā pūtikāyena, āturena pabhaṅgunā.
Aṭṭiyāmi harāyāmi, kāmatanḥā samūhatā.

141. Sattisūlūpamā kāmā, khandhā’saṃ adhikuṭṭanā.
Yaṃ tvaṃ kāmaratīm brūsi, aratī dāni sā mama.

142. Sabbattha vihatā nandī, tamokhandho padālito.
Evaṃ jānāhi pāpima, nihato tvamasi antaka.

143. Nakkhattāni namassantā, aggim paricaram vane.
Yathābhuccamajānantā, bālā suddhimamaññatha.

144. Ahañca kho namassantī, Sambuddhaṃ purisuttamaṃ.
Pamuttā sabbadukkhehi, Satthusāsanakārikā”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **aggim paricaram vaneti** tapovane aggihuttaṃ paricaranto.
Yathābhuccamajānantāti pavattiyo yathābhūtaṃ aparijānantā. Sesamettha heṭṭhā vuttanayattā uttānameva.

Khemātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Sujātātherīgāthāvaṇṇanā

Alaṅkatā suvasanāti-ādikā Sujātāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivatṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī anukkamena sambhatavimokkhasambhārā hutvā imasmiṃ Buddhuppāde Sāketanagare seṭṭhikule nibbattitvā vayappattā mātāpitūhi samānajātikassa seṭṭhiputtassa dinnā hutvā patikulaṃ gatā tattha tena saddhim sukhasamvāsaṃ vasantī ekadivasaṃ uyyānaṃ gantvā nakkhattakīlaṃ kilītvā

တံ သုတွာ သာ ကာမေသု သဗ္ဗဓမ္မေသု စ အတ္တနော ဝိရတ္တဘာဝံ တဿ စ မာရဘာဝံ အတ္တာဘိနိဝေသေသု သတ္တေသု အတ္တနော ထာမဂတံ အပ္ပသာဒံ ကတကိစ္စတဉ္စ ပကာသေန္တိ—

၁၄၀။ “ဣမိနာ ပူတိကာယေန၊ အာတုရေန ပဘဂ်နာ။
အဋ္ဌိယာမိ ဟရာယာမိ၊ ကာမတဏှာ သမူဟတာ။

၁၄၁။ သတ္တိသူလူပမာ ကာမာ၊ ခန္ဓာ’သံ အဓိကုဋ္ဌနာ။
ယံ တွံ ကာမရတိံ မြူသိ၊ အရတိ ဒါနိ သာ မမ။

၁၄၂။ သဗ္ဗတ္ထ ဝိဟတာ နန္တိ၊ တမောခန္ဓော ပဒါလိတော။
ဧဝံ ဇာနာဟိ ပါပိမ၊ နိဟတော တွမသိ အန္တက။

၁၄၃။ နက္ခတ္တာနိ နမဿန္တာ၊ အဂ္ဂိ° ပရိစရံ ဝနေ။
ယထာဘူစမဇာနန္တာ၊ ဗာလာ သုဒ္ဓိမမညထ။

၁၄၄။ အဟဉ္စ ခေါ နမဿန္တိ၊ သမ္ပုဒ္ဓံ ပရိသုတ္တမံ။
ပမုတ္တာ သဗ္ဗဒုက္ခေဟိ၊ သတ္တုသာသနကာရိကာ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **အဂ္ဂိ° ပရိစရံ ဝနေ**တိ တပေါဝနေ အဂ္ဂိဟုတ္တံ ပရိစရန္တော။ **ယထာ-ဘူစမဇာနန္တာ**တိ ပဝတ္တိယော ယထာဘူတံ အပရိဇာနန္တာ။ သေသမေတ္ထ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယတ္တာ ဥတ္တာနမေဝ။

ခေမာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-သုဇာတာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

အလင်္ကတာ သုဝသနာတိအာဒိကာ သုဇာတာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယဗ္ဗိ ပရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာဓိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ အနုက္ကမေန သမ္ဘတဝိမောက္ခသမ္ဘာရာ ဟုတွာ ဣမသ္မိ° ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာကေတနဂရေ သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တာ မာတာပိတူဟိ သမာနဇာတိကဿ သေဋ္ဌိပုတ္တဿ ဒိန္နာ ဟုတွာ ပတိကုလံ ဂတာ တတ္ထ တေန သဗ္ဗိ° သုခသံဝါသံ ဝသန္တိ ဧကေဒိဝသံ ဥယျာနံ ဂန္ဓာ နက္ခတ္တကီဠံ ကီဠိတွာ

parijanena saddhim nagaram āgacchantī Añjanavane Satthāram disvā
pasannamānasā upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā tassā
anupubbiṃ kathaṃ kathetvā kallacittataṃ ñatvā upari sāmukkaṃsikaṃ
dhammadesanaṃ pakāsesi. Sā desanāvasāne attano katādhikāratāya ñāṇassa
paripākaṃ gatattā ca Satthu ca desanāvilāsenā yathānisinnāva saha
paṭisambhidāhi arahattaṃ patvā Satthāram vanditvā gehaṃ gantvā
sāmikaṃcā māṭāpitaro ca anujānāpetvā Satthu-āṇāya bhikkhunupassayaṃ
gantvā bhikkhunīnaṃ santike pabbajī. Pabbajitvā ca attano paṭipattiṃ
paccavekkhitvā udānavasena—

145. “Alaṅkatā suvasanā, mālinī candanokkhitā.
Sabbābharaṇasañchannā, dāsigaṇapurakkhatā.

146. Annaṃ pānaṃ ca ādāya, khajjaṃ bhojjaṃ anappakaṃ.
Gehato nikkhamitvāna, uyyānamabhihārayiṃ.

147. Tattha ramitvā kīḷitvā, āgacchantī sakaṃ gharaṃ.
Vihāraṃ daṭṭhuṃ pāvisiṃ¹, Sāketē Añjanaṃ vanāṃ.

148. Disvāna lokapajjotaṃ, vanditvāna upāvisiṃ.
So me dhammadesesi, anukampāya cakkhumā.

149. Sutvā ca kho Mahesissa, saccaṃ sampāṭivijja’haṃ.
Tattheva virajaṃ dhammaṃ, phusayiṃ amataṃ padaṃ.

150. Tato viññātasaddhammā, pabbajiṃ anagāriyaṃ.
Tisso vijjā anuppattā, amoghaṃ Buddhasāsanā”ti—

imā gāthā abhāsī.

Tattha **alaṅkatā**ti vibhūsitā. Taṃ pana alaṅkatākāraṃ dassetuṃ
“**suvasanā mālinī candanokkhitā**”ti vuttaṃ. Vuttaṃ **mālinī**ti mālādhārīnī.
Candanokkhitāti candanānulittā. **Sabbābharaṇasañchannā**ti hatthūpagādīhi
sabbehi ābharaṇehi alaṅkāravasena sañchāditaśarīrā.

1. Vihārarukkhāṃ pāvisiṃ (I), dakkhiṃ pāvisiṃ (Syā, Ka)

ပရိဇနေန သဒ္ဓိံ နဂရံ အာဂစ္ဆန္တိ အဉ္စနဝနေ သတ္တာရံ ဒိသ္မာ ပသန္နမာနသာ
ဥပသင်္ကမိတွာ ဝဋ္ဋိတွာ ဧကမန္တံ နိသိဒ္ဓိ။ သတ္တာ တဿာ အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ
ကထေတွာ ကလ္လစိတ္တတံ ဥတွာ ဥပရိ သာမုက္ကံသိကံ ဓမ္မဒေသနံ ပကာသေသိ။
သာ ဒေသနာဝသာနေ အတ္တနော ကတာမိကာရတာယ ဉာဏဿ ပရိပါကံ
ဂတတ္တာ စ သတ္တု စ ဒေသနာဝိလာသေန ယထာနိသိန္နာဝ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ
အရဟတ္တံ ပတွာ သတ္တာရံ ဝဋ္ဋိတွာ ဂေဟံ ဂန္ဓာ သာမိကဉ္စ မာတာပိတရော
စ အနုဇာနာပေတွာ သတ္တုအာဏာယ ဘိက္ခုနုပဿယံ ဂန္ဓာ ဘိက္ခုနီနံ
သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။ ပဗ္ဗဇိတွာ စ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါန-
ဝသေန—

၁၄၅။ “အလင်္ကာတာ သုဝသနာ၊ မာလိနီ စန္ဒနောက္ခိတာ။
သဗ္ဗဘရဏသဉ္စန္ဓာ၊ ဒါသိဂဏပုရက္ခတာ။

၁၄၆။ အန္တံ ပါနံ စ အာဒါယ၊ ခဇ္ဇံ ဘောဇ္ဇံ အနုပ္ပကံ။
ဂေဟတော နိက္ခမိတွာန၊ ဥယျာနမဘိဟာရယိ။

၁၄၇။ တတ္ထ ရမိတွာ ကိဋ္ဌိတွာ၊ အာဂစ္ဆန္တိ သကံ သရံ။
ဝိဟာရံ ဒဠှံ ပါဝိသိ^၁၊ သာကေတေ အဉ္စနံ ဝနံ။

၁၄၈။ ဒိသ္မာန လောကပဇ္ဇောတံ၊ ဝဋ္ဋိတွာန ဥပါဝိသိ။
သော မေ ဓမ္မမဒေသေသိ၊ အနုကမ္ပာယ စက္ခုမာ။

၁၄၉။ သုတွာ စ ခေါ မဟေသိဿ၊ သစ္စံ သမ္ပုဋ္ဌိဝိဇ္ဈိဟံ။
တတ္ထေဝ ဝိရဇံ ဓမ္မံ၊ ဖုဿယိ အမတံ ပဒံ။

၁၅၀။ တတော ဝိညာတသဒ္ဓမ္မာ၊ ပဗ္ဗဇိ အနဂါရိယံ။
တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တာ၊ အမောသံ ဗုဒ္ဓသာသနံ”န္တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ အလင်္ကာတာတိ ဝိဘူသိတာ။ တံ ပန အလင်္ကာတာကာရံ ဒေသေတုံ
“သုဝသနာ မာလိနီ စန္ဒနောက္ခိတာ”တိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ မာလိနီတိ မာလာဓာရိနီ။
စန္ဒနောက္ခိတာတိ စန္ဒနာနုလိတ္တာ။ သဗ္ဗဘရဏသဉ္စန္ဓာတိ ဟတ္ထုပဂါဒိဟိ
သဗ္ဗေဟိ အဘရဏေဟိ အလင်္ကာရဝသေန သဉ္စာဒိတသရိရာ။

၁-ဝိဟာရက္ခံ ပါဝိသိ (ဣ)၊ ဒက္ခံ ပါဝိသိ (သု၊ က)

Annāṃ pāṇāṃ ca ādāya, khajjāṃ bhojjāṃ anappakanti sāli-odanādi-
annāṃ ambapānādipāṇāṃ piṭṭhakhādānīyādikhajjāṃ avasiṭṭham
āhārasaṅkhātāṃ bhojjaṇca pahūtaṃ gahetvā. Uyyānamabhihārayinti
nakkhattakīlāvasena uyyānaṃ upanesim, annapānādim tattha ānetvā saha
pariṇānena kīḷanti ramanti paricāresinti adhippāyo.

Sākete añjanāṃ vananti Sāketasamīpe Añjanavane vihāraṃ pāvisim.

Lokapajjotanti ñāṇapajjotena lokassa pajjotabhūtaṃ.

Phusayinti phusim, adhigacchinti attho. Sesam vuttanayameva.

Sujātātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Anopamātherīgāthāvaṇṇanā

Ucce kuleti-ādikā Anopamāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu
katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭupanissayaṃ kusalaṃ upacinanti
anukkamena vimutti-paripācānīye dhamme paribrūhitvā imasmim
Buddhuppāde Sāketanagare Majjhassa¹ nāma seṭṭhino dhītā hutvā nibbatti,
tassā rūpasampattiyā Anopamāti nāmaṃ ahosi. Tassā vayappattakāle bahū
seṭṭhiputtā rājamahāmattā rājāno ca pitu dūtaṃ pāhesum “attano dhītaraṃ
Anopamaṃ dehi, idaṇcīdaṇca te dassāmā”ti. Sā taṃ sutvā
upanissayasampannatāya “gharāvāsena mayhaṃ attho natthi”ti Satthu
santikaṃ gantvā dhammaṃ sutvā ñāṇassa paripākaṃ gatattā desanānusārena
vipassanaṃ ārabhitvā taṃ ussukkāpentī maggapaṭipāṭiyā tatiyaphale
paṭiṭṭhāsī. Sā Satthāraṃ pabbajjāṃ yācitvā Satthu-āṇāya bhikkhunupassayaṃ
upagantvā bhikkhunīnaṃ santike pabbajitvā sattame divase arahattaṃ
sacchikatvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā udānavasena—

151. “Ucce kule ahaṃ jātā, bahuvitte mahaddhane.

Vaṇṇarūpena sampannā, dhītā Majjhassa atrajā.

1. Meghassa (Sī)

အနွံ ပါနံ ဝ အာဒါယ၊ ခန္တံ ဘောန္တံ အနပ္ပကန္တိ သာလိဩဒနာဒိအနွံ
အဗ္ဗပါနာဒိပါနံ ပိဋ္ဌခါဒနိယဒိခန္တံ အဝသိဋ္ဌံ အာဟာရသင်္ခါတံ ဘောဇ္ဇဉ္ဇ
ပဟူတံ ဂဟေတွာ။ ဥယျာနမဘိဟာရယိန္တိ နက္ခတ္တကိဋ္ဌာဝသေန ဥယျာနံ
ဥပနေသိ၊ အနွံပါနာဒိ တတ္ထ အာနေတွာ သဟ ပရိဇနေန ကိဋ္ဌန္တိ ရမန္တိ
ပရိစာရေသိန္တိ အဓိပ္ပာယော။

သာကေတေ အဉ္စနံ ဝနန္တိ သာကေတသမိပေ အဉ္စနဝနေ ဝိဟာရံ
ပါဝိသိ။

လောကပဇ္ဇောတန္တိ ဉာဏပဇ္ဇောတေန လောကဿ ပဇ္ဇောတဘူတံ။

ဖုသယိန္တိ ဖုသိ၊ အဓိဂစ္ဆိန္တိ အတ္ထော။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

သုဇာတာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၅-အနောပမာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

ဥစ္စေ ကုလေတိအာဒိကာ အနောပမာယ ထေရ်ယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ
ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ
ဥပစိနန္တိ အနုက္ကမေန ဝိမုတ္တိပရိပါစနိယေ ဓမ္မေ ပရိမြူဟိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓါပ္ပါဒေ
သာကေတနဂရေ မဇ္ဈဿ နာမ သေဋ္ဌိနော စိတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿံ
ရူပသမ္ပတ္တိယာ အနောပမာတိ နာမံ အဟောသိ။ တဿာ ဝယပ္ပတ္တကာလေ
ဗဟူ သေဋ္ဌိပုတ္တာ ရာဇမဟာမတ္တာ ရာဇာနော စ ဝိတု ခုတံ ပါဟေသုံ
“အတ္တနော စိတရံ အနောပမံ ဒေဟိ၊ ဣဒဋ္ဌိဒဉ္စ တေ ဒဿာမာ”တိ။ သာ တံ
သုတွာ ဥပနိဿယသမ္ပန္နတာယ “သရာဝါသေန မယံ အတ္ထော နတ္ထိ”တိ သတ္ထု
သန္တိကံ ဂန္တာ ဓမ္မံ သုတွာ ဉာဏဿ ပရိပါကံ ဂတတ္ထာ ဒေသနာနုသာရေန
ဝိပဿနံ အာရဘိတွာ တံ ဥဿုက္ကာပေန္တိ မဂ္ဂပဋိပါဋိယာ တတိယဖလေ
ပတိဋ္ဌာသိ။ သာ သတ္တာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ သတ္ထုအာဏာယ ဘိက္ခုနုပဿယံ
ဥပဂန္တာ ဘိက္ခုနိနံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ အရဟတ္တံ သန္တိကတွာ
အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန—

၁၅၁။ “ဥစ္စေ ကုလေ အဟံ ဇာတာ၊ ဗဟုဝိတ္ထေ မဟဒ္ဓနေ။

ဝဏ္ဏရူပေန သမ္ပန္နာ၊ စိတာ မဇ္ဈဿ အတြဇာ။

152. Patthitā rājaputtehi, seṭṭhiputtehi gijjhītā.

Pitu me pesayī dūtaṃ, detha mayhaṃ Anopamaṃ.

153. Yattakaṃ tulitā esā, tuyhaṃ dhītā Anopamā.

Tato aṭṭhaguṇaṃ dassaṃ, hiraññaṃ ratanāni ca.

154. Sāhaṃ disvāna Sambuddhaṃ, Lokajetṭhaṃ anuttaraṃ.

Tassa pādāni vanditvā, ekamantaṃ upāvisiṃ.

155. So me dhammadesesi, anukampāya Gotamo.

Nisinnā āsane tasmim, phusayim tatiyaṃ phalaṃ.

156. Tato kesāni chetvāna, pabbajim anagāriyaṃ.

Ajja me sattamī ratti, yato taṇhā visositā”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **ucce kuleti** uḷaratame vessakule. **Bahuvitteti** alaṅkāradipahūtavittūpakaraṇe. **Mahaddhaneti** nidhānagatasseva cattārīsakoṭiparimāṇassa mahato dhanassa atthibhāvena mahaddhane ahaṃ jātāti yojanā. **Vaṇṇarūpena sampannāti** vaṇṇasampannā ceva rūpasampannā ca, siniddhabhāsuraṇāya chavisampattiyā vatthābharaṇādisarīrāvayavasampattiyā ca samannāgatāti attho. **Dhītā majjhassa atrajāti** Majjhanāmassa seṭṭhino orasā dhītā.

Patthitā rājaputtehīti “kathaṃ nu kho taṃ labheyyāma”ti rājakumārehi abhipatthitā. **Seṭṭhiputtehi gijjhītāti** tathā seṭṭhikumārehipi abhigijjhītā¹ paccāsīsītā². **Detha mayhaṃ Anopamanti** rājaputtādayo “detha mayhaṃ Anopamaṃ detha mayhan”ti pitu santike dūtaṃ pesayimsu.

Yattakaṃ tulitā esāti “tuyhaṃ dhītā Anopamā yattakaṃ dhanam agghatī”ti tulitā lakkhaṇāññūhi paricchinnā, “tato aṭṭhaguṇaṃ dassamī”ti pitu me pesayī dūtanti yojanā. Sesam heṭṭhā vuttanayameva.

Anopamātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Abhijjhītā (Sī)

2. Paccāsimsitā (Sī, I)

နိပါတ်]

၅-အနောပမာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

၁၄၃

၁၅၂။ ပတ္တိတာ ရာဇပုတ္တေဟိ၊ သေဠိပုတ္တေဟိ ဂိဇ္ဈိတာ။
ပိတု မေ ပေသယိ ဒူတံ၊ ဒေထ မယံ အနောပမံ။

၁၅၃။ ယတ္တကံ တုလိတာ သော၊ တုယံ ဓိတာ အနောပမာ။
တတော အဋ္ဌဂုဏံ ဒဿံ၊ ဟိရညံ ရတနာနိ စ။

၁၅၄။ သာဟံ ဒိသ္မာန သမ္ပန္နံ၊ လောကဇေဋ္ဌံ အနုတ္တရံ။
တဿ ပါဒါနိ ဝဋ်တွာ၊ ကေမန္တံ ဥပါဝိသိ။

၁၅၅။ သော မေ ဓမ္မမဒေသေသိ၊ အနုကမ္ပာယ ဂေါတမော။
နိသိန္နာ အာသနေ တသ္မိ၊ ဗုဒ္ဓဿိ တတိယံ ဖလံ။

၁၅၆။ တတော ကေသာနိ ဆေတွာန၊ ပဗ္ဗဇိ အနဂါရိယံ။
အဇ္ဇ မေ သတ္တမီ ရတ္တိ၊ ယတော တဏှာံ ဝိသောသိတာ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ ဥဇ္ဈေ ကုလေတိ ဥဋ္ဌာရတမေ ဝေဿကုလေ။ ဗဟုဓိတ္တေတိ အလင်္ကာရာဒိပဟူတဝိတ္တုပကရဏေ။ မဟဒ္ဓနေတိ နိဓာနဂတဿေဝ စတ္တာ-ရိသကောဋိပရိမာဏဿ မဟတော နေဿ အတ္ထိဘာဝေန မဟဒ္ဓနေ အဟံ ဇာတာတိ ယောဇနာ။ ဝဏ္ဏရူပေန သမ္ပန္နာတိ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နာ စေဝ ရူပသမ္ပန္နာ စ၊ သိနိဒ္ဓဘာသုရာယ ဆဝိသမ္ပတ္တိယာ ဝတ္တာဘရဏာဒိသရိရာဝယဝသမ္ပတ္တိယာ စ သမန္နာဂတာတိ အတ္ထော။ ဓိတာ မဇ္ဈဿ အတြဇာတိ မဇ္ဈနာမဿ သေဠိနော ဩရသာ ဓိတာ။

ပတ္တိတာ ရာဇပုတ္တေဟိတိ “ကထံ န ခေါ တံ လဘေယျာမာ”တိ ရာဇကုမာရေဟိ အဘိပတ္တိတာ။ သေဠိပုတ္တေဟိ ဂိဇ္ဈိတာတိ တထာ သေဠိ-ကုမာရေဟိပိ အဘိဂိဇ္ဈိတာ^၁ ပစ္စာသိသိတာ^၂။ ဒေထ မယံ အနောပမန္တိ ရာဇပုတ္တဘယော “ဒေထ မယံ အနောပမံ ဒေထ မယ”န္တိ ပိတု သန္တိကေ ဒူတံ ပေသယိသု။

ယတ္တကံ တုလိတာ သောတိ “တုယံ ဓိတာ အနောပမာ ယတ္တကံ နနံ အပ္ပတိ”တိတုလိတာ လက္ခဏညူဟိ ပရိစ္ဆိန္နာ၊ “တတော အဋ္ဌဂုဏံ ဒဿာမိ”တိ ပိတု မေ ပေသယိ ဒူတန္တိ ယောဇနာ။ သေသံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယမေဝ။

အနောပမာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-အဘိဇ္ဈိတာ (သိ)

၂-ပစ္စာသိသိတာ (သိ၊ ဣ)

6. Mahāpajāpatigotamītherīgāthāvaṇṇanā

Buddha vīra namo tyatthūti-ādikā Mahāpajāpatigotamiyā gāthā.

Ayampi kira Padumuttarassa Bhagavato kāle Hamsavatīnagare kulagehe nibbattitvā viññutaṃ patvā Satthu santike dhammaṃ suṇantī Satthāraṃ ekaṃ bhikkhuniṃ rattaññunaṃ aggaṭṭhāne ṭhapentaṃ disvā adhikāraṃ kammaṃ katvā taṃ ṭhānantaraṃ patthetvā¹ yāvajīvaṃ dānādīni puññāni katvā kappasatasahassaṃ devamanussesu saṃsaritvā Kassapassa ca Bhagavato antare amhākaṇca Bhagavato Buddhasuññe loke Bārāṇasiyaṃ pañcannaṃ dāsisatānaṃ jeṭṭhikā hutvā nibbatti. Atha sā vassūpanāyikasamaye pañca Paccekabuddhe Nandamūlakapabbhārato Isipatane otaritvā nagare piṇḍāya caritvā Isipataneva gantvā vassūpanāyikasamaye kuṭiyā atthāya hatthakammaṃ pariyesante disvā tā dāsiyo tāsāṃ attano ca sāmike samādapetvā² caṅkamādiparivārasampannā pañca kuṭiyo kāretvā mañcapīṭhapānīyaparibhojanīyabhājanādīni upaṭṭhapetvā Paccekabuddhe temāsāṃ tattheva vasanatthāya paṭiññānaṃ kāretvā vārabhikkhaṃ paṭṭhapesuṃ. Yā attano vāradivase bhikkhaṃ dātuṃ na sakkoti, tassā sayāṃ sakagehato nīharitvā deti. Evaṃ temāsāṃ paṭijaggitvā pavāraṇāya sampattāya ekekaṃ dāsiṃ³ ekekaṃ sāṭakaṃ vissajjāpesi. Pañcathūlasāṭakasatāni ahesuṃ. Tāni parivattāpetvā pañcannaṃ Paccekabuddhānaṃ ticīvarāni katvā adāsi. Paccekabuddhā tāsāṃ passantīnaṃ ye va ākāseṇa Gandhamādanapabbataṃ agamaṃsu.

Tāpi sabbā yāvajīvaṃ kusalaṃ katvā devaloke nibbattiṃsu. Tāsāṃ jeṭṭhikā tato cavitvā Bārāṇasiyā avidūre Pesakāragame Pesakārajeṭṭhakassa gehe nibbattitvā viññutaṃ patvā Padumavatiyā putte pañcasate Paccekabuddhe disvā sampiyāyamaṇā sabbe vanditvā bhikkhaṃ adāsi. Te bhaddakiccaṃ katvā Gandhamādanameva agamaṃsu. Sāpi yāvajīvaṃ kusalaṃ katvā devamanussesu saṃsarantī amhākaṃ Satthu nibbattito puretameva Devadahanagare Mahāsuppabuddhassa gehe paṭisandhim gaṇhi, **Gotamī**tissā gottāgatameva nāmaṃ ahosi. Mahāmāyāya kaniṭṭhabhagini. Lakkhaṇapāṭhakāpi “imāsāṃ dvinnampi kucchiyaṃ vasitā dārakā

1. Paṭṭhapetvā (I, Ka)

2. Samādiyitvā (Ka)

3. Ekekaṃ dāsi (Sī)

၆-မဟာပဇာပတိဂေါတမီထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

ဗုဒ္ဓ ဝီရ နမော ဟူ။ တိအာဒိကာ မဟာပဇာပတိဂေါတမီယာ ဂါထာ။ အယဗ္ဗိ ကိရ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဟံသဝတီနဂရေ ကုလ-
ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတော ဝိညုတံ ပတွာ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုဏန္တိ သတ္တာရံ
ဧကံ ဘိက္ခုနီရိတ္တညူနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသ္မာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ
ဌာနန္တရံ ပတ္ထေတွာ^၁ ယာဝဇီဝံ ဒါနာဒိနိ ပုညာနိ ကတွာ ကပ္ပသတသဟသံ
ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ကဿပဿ စ ဘဂဝတော အန္တရေ အမှာကမ္မ
ဘဂဝတော ဗုဒ္ဓသုညေ လောကေ ဗာရာဏသီယံ ပဉ္စံ ဒါသိသတနံ ဇေဋ္ဌိကာ
ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထ သာ ဝဿူပနာယိကသမယေ ပဉ္စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ နန္ဒ-
မူလကပဗ္ဗာရတော ဣသိပတနေ ဩတရိတွာ နဂရေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ
ဣသိပတနမေဝ ဂန္တော ဝဿူပနာယိကသမယေ ကုဋိယာ အတ္ထာယ ဟတ္ထကမ္မံ
ပရိယေသန္တေ ဒိသ္မာ တာ ဒါသိယော တာသံ အတ္တနော စ သာမိကေ သမာ-
ဒပေတွာ^၂ စက်မာဒိပရိဝါရသမ္ပန္နာ ပဉ္စ ကုဋိယော ကာရေတွာ မဇ္ဇဝိဌ-
ပါနီယပရိဘောဇနီယဘာဇနာဒိနိ ဥပဋ္ဌပေတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ တေမာသံ
တတ္ထေဝ ဝသနတ္ထာယ ပဋိညံ ကာရေတွာ ဝါရဘိက္ခံ ပဋ္ဌပေသုံ။ ယာ အတ္တနော
ဝါရဒိဝေသေ ဘိက္ခံ ဒါတုံ န သက္ကောတိ၊ တဿာ သယံ သကဂေဟတော
နိဟရိတွာ ဒေတိ။ ဧဝံ တေမာသံ ပဋိဇေဋ္ဌိတွာ ပဝါရဏာယ သမ္ပတ္တယ
ဧကေကံ ဒါသိ^၃ ဧကေကံ သာဠကံ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ ပဉ္စထူလသာဠက-
သတာနိ အဟေသုံ။ တာနိ ပရိဝတ္ထာပေတွာ ပဉ္စံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ တိစိဝရာနိ
ကတွာ အဒါသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ တာသံ ပဿန္တိနိယေဝ အာကာသေန
ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတံ အဂမံသု။

တာဝိ သဗ္ဗာ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိသုံ။
တာသံ ဇေဋ္ဌိကာ တတော စရိတွာ ဗာရာဏသီယာ အဝိဒူရေ ပေသကာရ-
ဂါမေ ပေသကာရဇေဋ္ဌကဿ ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတော ဝိညုတံ ပတွာ
ပဒုမဝတီယာ ပုတ္တေ ပဉ္စသတေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဒိသ္မာ သမ္ပိယာယမာနာ သဗ္ဗေ
ဝန္တိတွာ ဘိက္ခံ အဒါသိ။ တေ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဂန္ဓမာဒနမေဝ အဂမံသု။ သာဝိ
ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ အမှာကံ သတ္ထု
နိဗ္ဗတ္တိတော ပုရေတရမေဝ ဒေဝဒဟနဂရေ မဟာသုပ္ပဗုဒ္ဓဿ ဂေဟေ ပဋိသန္တိ^၁
ဂဏိ။ **ဂေါတမီ**တိဿာ ဂေါတ္ထာဂတမေဝ နာမံ အဟောသိ။ မဟာမာယာယ
ကနိဋ္ဌဘဂီနိ။ လက္ခဏပါဌကောပိ “ဣမာသံ ဒိန္တမိ ကုစ္ဆိယံ ဝသိတာ ဒါရကာ

၁-ပဋ္ဌပေတွာ (ဣ၊က)

၂-သမာဒိယိတွာ (က)

၃-ဧကေကာ ဒါသိ (သိ)

cakkavattino bhavissanti”ti byākarimsu. Suddhodanamahārājā
vayappattakāle dvepi maṅgalāṃ katvā attano gharaṃ abhinesi.

Aparabhāge amhākaṃ Satthari uppajjitvā pavattitavaradhammacakke
anupubbena tattha tattha veneyyānaṃ anuggahaṃ karonte Vesālim
upanissāya kūṭāgārasālāyaṃ viharante Suddhodanamahārājā setacchattassa
heṭṭhā arahattaṃ sacchikatvā parinibbāyi. Atha Mahāpajāpatigotamī
pabbajitukāmā hutvā Satthāraṃ ekavāraṃ pabbajjaṃ yācamānā alabhitvā
dutiyaṃvāraṃ kese chindāpetvā kāsāyāni acchādetvā
Kalahavivādasuttantadesanāpariyosāne¹ nikkhamitvā pabbajitānaṃ
pañcannaṃ Sakyakumārasatānaṃ pādapariṇāṇikāhi saddhīm Vesālim gantvā
Ānandattheraṃ Satthāraṃ yācāpetvā aṭṭhahi garudhammehi² pabbajjañca
upasampadañca paṭilabhi. Itarā pana sabbāpi ekato-upasampannā ahesuṃ.
Ayamettha saṅkhepo, vitthārato panetaṃ vatthu Pāliyaṃ³ āgatameva.

Evam upasampannā pana Mahāpajāpatigotamī Satthāraṃ
upasaṅkamitvā abhivādetvā ekamantaṃ aṭṭhāsi. Athassā Satthā dhammaṃ
desesi. Sā Satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā bhāvanamanuyuñjantī na
cirasseva abhiññāpaṭisambhidāparivāraṃ arahattaṃ pāpuṇi. Sesā pana
pañcasatā bhikkhuniyo **Nandakovāda**pariyosane⁴ chaḷabhiññā ahesuṃ.
Athekadivasam Satthā Jetavanamahāvihāre ariyagaṇamajjhe nisinno
bhikkhuniyo ṭhānantare ṭhapento Mahāpajāpatigotamim rattaññūnaṃ
bhikkhunīnaṃ aggaṭṭhāne ṭhapesi. Sā phalasukhena nibbānasukhena ca
vītināmentī kataññūtāya ṭhatvā ekadivasam Satthu guṇābhithavanapubbaka-
upakāraṇavibhāvanāmukhena⁵ aññaṃ byākarontī—

157. “Buddhavīra namo tyatthu, sabbasattānamuttama.

Yo maṃ dukkhā pamocesi, aññañca bahukaṃ janam.

158. Sabbadukkhaṃ pariññātaṃ, hetutaṇhā visositā.

Bhāvito aṭṭhaṅgiko⁶ maggo, nirodho phusito mayā.

1. Khu 1. 413 piṭṭhādīsu.

3. Vi 4. 447; Am 3. 101 piṭṭhādīsu.

5. Pubbaṅgamupakāraṇavibhāvanāmukhena (Sī)

2. Am 3. 103 piṭṭhādīsu.

4. Ma 4. 314 piṭṭhādīsu.

6. Ariyaṭṭhaṅgiko (Sī, Ka)

နိပါတ်] ၆-မဟာပဇာပတိဂေါတမိထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

၁၄၅

စက္ကဝတ္တိနော ဘဝိဿန္တိ”တိ ဗျာကရိ”သု။ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ ဝယပ္ပတ္တ-
ကာလေ ဒွေပိ မင်္ဂလံ ကတွာ အတ္တနော သရံ အဘိနေသိ။

အပရဘာဂေ အမှာကံ သတ္တရိ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကေ အနုပုဗ္ဗေန
တတ္ထ တတ္ထ ဝေနေယျာနံ အနုဂ္ဂဟံ ကရေန္တေ ဝေသာလံ ဥပနိဿယ
ကုဋ္ဌာဂါရသာလာယံ ဝိဟရန္တေ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာ သေတစ္ဆတ္ထဿ
ဟေဋ္ဌာ အရဟတ္တံ သန္တိကတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ အထ မဟာပဇာပတိဂေါတမိ
ပဗ္ဗဇိတုကာမာ ဟုတွာ သတ္တာရံ ဧကဝါရံ ပဗ္ဗဇ္ဇိ ယာစမာနာ အလဘိတွာ
ဒုတိယဝါရံ ဧကသေ ဆိန္ဒာပေတွာ ကာသာယာနိ အတ္ထာဒေတွာ **ကလဟ-**
ဝိဝါဒသုတ္တန္တဒေသနာပရိယောသာနေ ဝိနိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတာနံ ပဉ္စန္ဒံ သကျ-
ကုမာရသတာနံ ပါဒပရိစာရိကာဟိ သဒ္ဓိံ ဝေသာလိံ ဂန္ဓာ အာနန္ဒတ္ထေရံ
သတ္တာရံ ယာစာပေတွာ အဋ္ဌဟိ ဂရုဓမ္မေဟိ ပဗ္ဗဇ္ဇေ ဥပသမ္ပဒဉ္စ ပဋိလဘိ။
ဣတရာ ပန သဗ္ဗာပိ ဧကတောဥပသမ္ပန္နာ အဟေသုံ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊
ဝိတ္ထာရတော ပနေတံ ဝတ္ထု ပါဠိယံ အာဂတမေဝ။

ဧဝံ ဥပသမ္ပန္နာ ပန မဟာပဇာပတိဂေါတမိ သတ္တာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ
အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ အထဿာ သတ္တာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ သာ
သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဘာဝနမနုယုဉ္စန္တိ န စိရဿေဝ အဘိညာ-
ပဋိသန္တိဒါပရိဝါရံ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သေသာ ပန ပဉ္စသတာ ဘိက္ခုနိယော
နန္ဒကောဝိဒပရိယောသာနေ ခုတ္တဘိညာ အဟေသုံ။ အထေကဒိဝသံ
သတ္တာ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ အရိယဂဏမဇ္ဈေ နိဿိန္တော ဘိက္ခုနိယော
ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော မဟာပဇာပတိဂေါတမိ ရတ္တညုနံ ဘိက္ခုနီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ
ဌပေသိ။ သာ ဖလသုခေန နိဗ္ဗာနသုခေန စ ဝီတိနာမေန္တိ ကတညူတာယ
ဌာတွာ ဧကဒိဝသံ သတ္ထု ဂုဏာဘိတ္တဝနပုဗ္ဗကဥပကာရကဝိဘာဝနာမုခေန ဘိ
အညံ ဗျာကရေန္တိ—

၁၅၇။ “ဗုဒ္ဓဝီရ နမော ဘျတ္ထု၊ သဗ္ဗသတ္တာနမုတ္တမ။

ယော မံ ဒုက္ခာ ပမောစေသိ၊ အညဉ္စ ဗဟုကံ ဇနံ။

၁၅၈။ သဗ္ဗဒုက္ခံ ပရိညာတံ၊ ဟေတုတဏှာ ဝိသောသိတာ။

ဘာဝိတော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ၊ နိရောဓော ဖုဿိတော မယာ။

၁-ခု ၁-၄၁၃-ပိဋ္ဌာဒီသု။

၃-ပိ ၄-၄၄၇၊ အံ ၃-၁၀၁-ပိဋ္ဌာဒီသု။

၅-ပုဗ္ဗင်္ဂမူပကာရဝိဘာဝနာမုခေန (သိ)

ထေရ်ဂါထာ-၄ ၁၀

၂-အံ ၃-၁၀၃-ပိဋ္ဌာဒီသု။

၄-မ ၃-၃၁၄-ပိဋ္ဌာဒီသု။

၆-အရိယဋ္ဌင်္ဂိကော (သိ၊ က)

159. Mātā putto pitā bhātā, ayyakā ca pure ahum.

Yathābhuccamajānantī, saṃsarimhaṃ anibbisam.

160. Diṭṭho hi me so Bhagavā, antimoyaṃ samussayo.

Vikkhīṇo jātisaṃsāro, natthi dāni punabbhavo.

161. Āraddhavīriye pahitatte, niccaṃ dāḥaparakkame.

Samagge sāvake passe, esā Buddhāna vandanā.

162. Bahūnaṃ vata atthāya, māyā janayi Gotamaṃ.

Byādhimaraṇatunnānaṃ, dukkhakkhandhaṃ byapānudi”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **Buddhavīrā**ti catusaccabuddhesu vīra, sabbabuddhā hi¹ uttamavīriyehi catusaccabuddhehi vā catubbidhasammappadhānavīriya-nipphattiyā vijitavijayattā vīrā nāma. Bhagavā pana vīriyapāramipāripūriyā caturaṅgasamannāgatavīriyādhiṭṭhānena sātisaṃsāro catubbidhasammappadhāna-kiccanipphattiyā tassā ca veneyyasantāne sammadeva patiṭṭhāpitattā visesato vīriyayuttatāya vīroti vattabbataṃ arahati. **Namo tyatthū**ti namo namakkāro te hotu. **Sabbasattānamuttamā**ti apadādhedesu sattesu sīlādiguṇehi uttama Bhagavā. Tadekadesaṃ Satthupakāraguṇaṃ dassetuṃ “**yo maṃ dukkhā pamocesi, aññañca bahukaṃ janan**”ti vatvā attano dukkhā² pamuttabhāvaṃ vibhāventi “**sabbadukkhaṃ**”ti gāthamāha.

(Puna yato pamocesi, taṃ vaṭṭadukkhaṃ ekadesena dassenti “**mātā putto**”ti gāthamāha)³. Tattha **yathābhuccamajānantī**ti pavattihetu-ādiṃ yathābhūtaṃ anavabujjhanti. **Saṃsarim haṃ anibbisanti** saṃsārasamudde patiṭṭhaṃ avindanti alabhanti bhavādīsu aparāparuppattivaseṇa saṃsarim ahanti kathenti āha “**mātā putto**”ti-ādi. Yasmim bhava etassa mātā ahosi, tato aññasmiṃ bhava tasseva putto, tato aññasmiṃ bhava pitā bhātā ahūti attho.

1. Buddho hutvā (I, Ka), sabbaññubuddhā hi (Sī, Ka)

2. Dukkara (Sī, I)

3. () natthi (Sī)

၁၄၆

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာ

[၆-ဆက္က

၁၅၉။ မာတာ ပုတ္တော ပိတာ ဘာတာ၊ အယျကာ စ ပုရေ အဟုံ။
ယထာဘူစမဇာနန္တိ၊ သံသရိံဟံ အနိဗ္ဗိသံ။

၁၆၀။ ဒိဋ္ဌော ဟိ မေ သော ဘဂဝါ၊ အန္တိမောယံ သမုဿယော။
ဝိက္ခိဏော ဇာတိသံသာရော၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနုဗ္ဗဝေါ။

၁၆၁။ အာရဒ္ဓဝီရိယေ ပဟိတတ္ထေ၊ နိစ္စံ ဒဠပရက္ကမေ။
သမဂ္ဂေ သာဝကေ ပဿေ၊ သော ဗုဒ္ဓါန ဝန္တနာ။

၁၆၂။ ဗဟူနံ ဝတ အတ္ထာယ၊ မာယာ ဇနံယိ ဂေါတမံ။
ဗျာဓိမရဏတုန္နာနံ၊ ဒုက္ခက္ခန္ဓံ ဗျပါနဒိ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **ပုဒ္ဓဝီရု**တိ စတုသစ္စဗုဒ္ဓေသု ဝီရ၊ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါ ဟိ^၁ ဥတ္တမဝီရိယေဟိ စတုသစ္စဗုဒ္ဓေဟိ ဝါ စတုဗ္ဗိဓသမ္ပပ္ပဇာနဝီရိယနိပ္ပတ္တိယာ ဝိဇိတဝိဇယတ္တာ ဝီရနာမ။ ဘဂဝါ ပန ဝီရိယပါရမိပါရိပုရိယာ စတုရင်္ဂသမန္တာဂတဝီရိယာဓိဋ္ဌာနေန သာတိသယစတုဗ္ဗိဓသမ္ပပ္ပဇာနကိစ္စနိပ္ပတ္တိယာ တဿာ စ ဝေနေယျသန္တာနေ သမ္ပဒေဝ ပတိဋ္ဌာပိတတ္တာ ဝိသေသတော ဝီရိယယုတ္တတာယ ဝီရောတိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟတိ။ **နမော ဩတ္ထု**တိ နမော နမက္ကာရော တေ ဟောတု။ **သဗ္ဗသက္ကာန-ပုတ္တမာ**တိ အပဒါဒိဘေဒေသု သက္ကေသု သီလာဒိဂုဏေဟိ ဥတ္တမ ဘဂဝါ။ တဒေကဒေသံ သတ္ထုပကာရဂုဏံ ဒဿေတုံ “**ယော မံ ဒုက္ခာ ပမောစေသိ၊ အညဉ္စ ဗဟူကံ ဇနံ**”န္တိ ဝတွာ အတ္တနော ဒုက္ခာ^၂ ပမုတ္တဘာဝံ ဝိဘာဝေန္တိ “**သဗ္ဗဒုက္ခံ**”န္တိ ဂါထမာဟ။

(ပုန ယတော ပမောစေသိ၊ တံ ဝဇ္ဇဒုက္ခံ ဧကဒေသေန ဒဿေန္တိ “**မာတာ ပုတ္တော**”တိ ဂါထမာဟ)^၃။ တတ္ထ **ယထာဘူစမဇာနန္တိ**တိ ပဝတ္တိဟေတု-အာဒိ^၁ ယထာဘူတံ အနဝဗုဒ္ဓန္တိ။ **သံသရိံဟံ အနိဗ္ဗိသန္တိ** သံသာရသမုဒ္ဓေ ပတိဋ္ဌံ အဝိဇ္ဇန္တိ အလဘန္တိ ဘဝါဒိသု အပရာပရုပ္ပတ္တိဝေသေန သံသရိံ အဟန္တိ ကထေန္တိ အာဟ “**မာတာ ပုတ္တော**”တိအာဒိ။ ယသ္မိံ ဘဝေ တေဿ မာတာ အဟောသိ၊ တတော အညသ္မိံ ဘဝေ တဿေဝ ပုတ္တော၊ တတော အညသ္မိံ ဘဝေ ပိတာ ဘာတာ အဟူတိ အတ္တော။

၁-ဗုဒ္ဓေါ ဟုတ္တာ (ဣက)၊ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓါ ဟိ (သီက) ၂-ဒုက္ခရ (သီ၊ ဣ) ၃-() နန္တိ (သီ)

“**Diṭṭho hi me**”ti gāthāyapi attano dukkhato pamuttabhāvameva vibhāveti. Tattha **diṭṭho hi me so Bhagavāti** so Bhagavā Sammāsambuddho attanā diṭṭhalokuttaradhammadassanena ñāṇacakkhunā mayā paccakkhato diṭṭho. Yo hi dhammaṃ passati, so Bhagavantam passati nāma. Yathāha “yo kho Vakkali dhammaṃ passati, so maṃ passatī”ti-ādi¹.

Āraddhavīriyeti paggahitavīriye. **Pahitatteti** nibbānaṃ pesitacitte. **Niccaṃ dalhaparakkameti** apattassa pattiyaṃ pattassa vepullatthāya² sabbakālaṃ thiraparakkame. **Samaggeti** sīladiṭṭhisāmaññaṇa saṃhatabhāvena samagge. Satthudesanāya savanante jātattā **sāvake**³, “ime maggaṭṭhā ime phalaṭṭhā”ti yāthāvato passati. **Esā Buddhāna vandanā**ti yā Satthu dhammasarīrabhūtassa ariyasāvakānaṃ ariyabhāvabhūtassa ca lokuttaradhammassa attapaccakkhakiriyā, esā Sammāsambuddhānaṃ sāvakabuddhānañca vandanā yāthāvato guṇaninnatā.

“**Bahūnaṃ vata atthāyā**”ti osānagāthāyapi Satthu lokassa bahūpakāratameva vibhāveti. Yaṃ panettha atthato na vibhattam, taṃ suviññeyyameva.

Athekadā Mahāpajāpatigotamī Satthari Vesāliyaṃ viharante Mahāvane kūṭāgārasālāyaṃ sayam Vesāliyaṃ bhikkhunupassaye viharantī pubbaṇhasamayaṃ Vesāliyaṃ piṇḍāya caritvā bhattam bhuñjitvā attano divāṭṭhāne yathāparicchinnaṃ phalasamāpattisukhena vītināmetvā phalasamāpattito vuṭṭhāya attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā somanassajātā attano āyusañkhāre āvajjentī tesam khīṇabhāvaṃ ña tvā evaṃ cintesi “yannūnāhaṃ vihāraṃ gantvā Bhagavantam anujānāpetvā manobhāvanīye ca there sabbeva sabrahmacariye āpucchitvā idheva āgantvā parinibbāyeyyan”ti. Yathā ca theriyā, evaṃ tassā parivārabhūtānaṃ pañcannaṃ bhikkhunīsatānaṃ parivitakko ahosi. Tena vuttaṃ **Apadāne**⁴—

“Ekadā lokapajjoto, Vesāliyaṃ mahāvane.

Kūṭāgāre susālāyaṃ, vasate naraśārathi.

1. Saṃ 2. 98 piṭṭhe.

3. Sāvakeṭi (Sī, I)

2. Phalasamāpattatthāya (Ka)

4. Khu 4. 206 piṭṭhādīsu.

နိပါတ်] ၆-မဟာပဇာပတိဂေါတမိထေရိဂါထာဝဏ္ဏနာ

၁၄၇

“**ဒိဋ္ဌော ဟိ မေ**”တိ ဂါထာယပိ အတ္တနော ဒုက္ခတော ပမုတ္တဘာဝမေဝိဘာဝေတိ။ တတ္ထ **ဒိဋ္ဌော ဟိ မေ သော ဘဂဝါ**တိ သော ဘဂဝါ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ အတ္တနာ ဒိဋ္ဌလောကုတ္တရဓမ္မဒဿနေန ဉာဏစက္ခုနာ မယာ ပစ္စက္ခတော ဒိဋ္ဌော။ ယော ဟိ ဓမ္မံ ပဿတိ၊ သော ဘဂဝန္တံ ပဿတိ နာမ။ ယထာဟ “ယော ခေါ ဝက္ကလိ ဓမ္မံ ပဿတိ၊ သော မံ ပဿတိ”တိအာဒိ။

အာရဒ္ဓဝီရိယေတိ ပဂ္ဂဟိတဝီရိယေ။ ပဟိတက္ခေတိ နိဗ္ဗာနံ ပေသိတစိက္ခေ။ နိစ္စံ ဒဋ္ဌပရက္ခမေတိ အပတ္တဿ ပတ္တိယာ ပတ္တဿ ဝေပုလ္လတ္တယာ သဗ္ဗကာလံ ထိရပရက္ခမေ။ သမဂ္ဂေတိ သီလဒိဋ္ဌိသာမညေန သံဟတဘာဝေန သမဂ္ဂေ။ သတ္တုဒေသနာယ သဝနန္တေ ဇာတတ္တာ သာဝကေ၊ “ဣမေ မဂ္ဂဋ္ဌာ ဣမေ ဖလဋ္ဌာ”တိ ယာထာဝတော ပဿတိ။ သော ဗုဒ္ဓါန ဝန္တနာတိ ယာ သတ္တုဓမ္မသရီရဘူတဿ အရိယသာဝကာနံ အရိယဘာဝဘူတဿ စ လောကုတ္တရဓမ္မဿ အတ္တပစ္စက္ခကိရိယာ၊ သော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါနံ သာဝကဗုဒ္ဓါနန္တ ဝန္တနာယာထာဝတော ဂုဏနိန္ဒတာ။

“ဗဟူနံ ဝတ အတ္ထာယာ”တိ ဩသာနဂါထာယပိ သတ္တု လောကဿ ဗဟူပကာရတံယေဝ ဝိဘာဝေတိ။ ယံ ပနေတ္ထ အတ္တတော န ဝိဘတ္တိ၊ တံ သုဝိညေယျမေဝ။

အထေကဒါ မဟာပဇာပတိဂေါတမိ သတ္တရိ ဝေသာလိယံ ဝိဟရန္တေ မဟာဝနေ ကုဋ္ဌာဂါရသာလာယံ သယံ ဝေသာလိယံ ဘိက္ခုနပဿယေ ဝိဟရန္တိ ပုဗ္ဗဏှသမယံ ဝေသာလိယံ ဝိဇ္ဇာယ စရိတွာ ဘတ္တံ ဘုဒ္ဓိတွာ အတ္တနော ဒိဝါဋ္ဌာနေ ယထာပရိစ္ဆိန္နကာလံ ဖလသမာပတ္တိသုခေန ဝီတိနာမေတွာ ဖလသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ သောမနဿဇာတာ အတ္တနော အာယုသင်္ခါရေ အာဝဇ္ဇေန္တိ တေသံ ခီဏဘာဝံ ဥတွာ ဧဝံ စိန္တေသိ “ယန္တူနာဟံ ဝိဟာရံ ဂန္တော ဘဂဝန္တံ အနုဇာနာပေတွာ မနောဘာဝနိယေ စ ထေရေ သဗ္ဗေဝ သဗြဟ္မစရိယေ အာပုစ္ဆိတွာ ဣဝေဝ အာဂန္တော ပရိနိဗ္ဗာယေယျ”န္တိ။ ယထာ စ ထေရိယာ၊ ဧဝံ တဿာ ပရိဝါရဘူတာနံ ပဉ္စန္တိ ဘိက္ခုနိသတာနံ ပရိဝိတက္ခော အဟောသိ။ တေန ဝုတ္တံ အပဒါနေ—

“ဧကဒါ လောကပဇ္ဇောတော၊ ဝေသာလိယံ မဟာဝနေ။

ကုဋ္ဌာဂါရေ သုသာလာယံ၊ ဝသတေ နရသာရထိ။

၁-သံ ၂-၉၀-ဝိဇ္ဇေ။

၃-သာဝကေတိ (သီ၊ ဣ)

၂-ဖလသမာပတ္တတ္တယ (က)

၄-၃ ၄-၂၀၆-ဝိဇ္ဇာဒိသု။

Tadā Jinassa mātucchā, Mahāgotami bhikkhunī.
 Tahiṃ kate pure ramme, vasī bhikkhunupassaye.
 Bhikkhunīhi vimuttāhi, satehi saha pañcahi.
 Rahogatāya tassevaṃ, citassāsi vitakkitaṃ.
 Buddhassa parinibbānaṃ, sāvakaggayugassa vā.
 Rāhulānandanandānaṃ, nāhaṃ lacchāmi passitum.
 Buddhassa parinibbānā, sāvakaggayugassa vā.
 Mahākassapanandānaṃ, Ānandarāhulāna ca.
 Paṭikaccāyusaṅkhāraṃ, osajjitvāna nibbutiṃ.
 Gaccheyyaṃ Lokanāthena, anuññātā Mahesinā.
 Tathā pañcasatānampi, bhikkhunīnaṃ vitakkitaṃ.
 Āsi khemādikānampi, etadeva vitakkitaṃ.
 Bhūmicālo tadā asi, nāditā devadundubhī.
 Upassayādhivatthāyo, devatā sokapīṭitā.
 Vilapantā sukaruṇaṃ, tatthassūni pavattayum.
 Mittā bhikkhuniyo tāhi, upagantvāna Gotamiṃ.
 Nipacca sirasā pāde, idaṃ vacanamabravum.
 Tattha toyalavāsittā, mayamayye rahogatā.
 Sā calā calitā bhūmi, nāditā devadundubhī.
 Paridevā ca suyante, kimatthaṃ nuna Gotamī.
 Tadā avoca sā sabbaṃ, yathāparivitaṃ.
 Tāyopi sabbā āhaṃsu, yathāparivitaṃ.
 Yadi te rucitaṃ ayye, nibbānaṃ paramaṃ sivaṃ.
 Nibbāyissāma sabbāpi, Buddhānuññāya subbate.
 Mayaṃ sahāva nikkhantā, gharāpi ca bhavāpi ca.
 Sahāyeva gamissāma, nibbānaṃ padamuttamaṃ.

၁၄၈

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာ

[၆-ဆက္က

တဒါ ဇိနဿ မာတုစ္ဆာ၊ မဟာဂေါတမိ ဘိက္ခုနီ။
 တဟိံ ကတေ ပုရေ ရမ္မေ၊ ဝသီ ဘိက္ခုနုပဿယေ။
 ဘိက္ခုနီဟိ ဝိမုတ္တာဟိ၊ သတေဟိ သဟ ပဉ္စဟိ။
 ရဟောဂတာယ တဿေဝံ၊ စိတဿာသိ ဝိတက္ကိတံ။
 ဗုဒ္ဓဿ ပရိနိဗ္ဗာနံ၊ သာဝကဂ္ဂယုဂဿ ဝါ။
 ရာဟုလာနန္ဒနန္ဒာနံ၊ နာဟံ လစ္ဆာမိ ပဿိတုံ။
 ဗုဒ္ဓဿ ပရိနိဗ္ဗာနာ၊ သာဝကဂ္ဂယုဂဿ ဝါ။
 မဟာကဿပနန္ဒာနံ၊ အာနန္ဒရာဟုလာန စ။
 ပဋိကစ္စာယုသင်္ခါရံ၊ ဩသဇ္ဇိတွာန နိဗ္ဗုတိံ။
 ဂစ္ဆေယျံ လောကနာထေန၊ အနုညာတာ မဟေသိနာ။
 တထာ ပဉ္စသတာနမ္ပိ၊ ဘိက္ခုနီနံ ဝိတက္ကိတံ။
 အာသိ ခေမာဒိကာနမ္ပိ၊ ဧတဒေဝ ဝိတက္ကိတံ။
 ဘူမိစာလော တဒါ အသိ၊ နာဒိတာ ဒေဝဒုန္နုဘီ။
 ဥပဿယာမိဝတ္ထာယော၊ ဒေဝတာ သောကပိဋိတာ။
 ဝိလပန္နာ သုကရုဏံ၊ တတ္ထဿုနိ ပဝတ္ထယုံ။
 မိတ္တာ ဘိက္ခုနိယော တာဟိ၊ ဥပဂန္ဓာန ဂေါတမိံ။
 နိပစ္စ သိရသာ ပါဒေ၊ ဣဒံ ဝစနမဗြုဝံ။
 တတ္ထ တောယလဝါသိတ္တာ၊ မယမယျေ ရဟောဂတာ။
 သာ စလာ စလိတာ ဘူမိ၊ နာဒိတာ ဒေဝဒုန္နုဘီ။
 ပရိဒေဝါ စ သုယုန္တေ၊ ကိမတ္ထံ နူန ဂေါတမိ။
 တဒါ အဝေါစ သာ သဗ္ဗံ၊ ယထာပရိဝိတက္ကိတံ။
 တာယောပိ သဗ္ဗာ အာဟံသု၊ ယထာပရိဝိတက္ကိတံ။
 ယဒိ တေ ရုစိတံ အယျေ၊ နိဗ္ဗာနံ ပရမံ သိဝံ။
 နိဗ္ဗာယိဿာမ သဗ္ဗာပိ၊ ဗုဒ္ဓါနုညာယ သုဗ္ဗတေ။
 မယံ သဟာဝ နိက္ခန္ဓာ၊ ဃရာပိ စ ဘဝါပိ စ။
 သဟာယေဝ ဂမိဿာမ၊ နိဗ္ဗာနံ ပဒမုတ္တမံ။

Nibbānāya vajantīnaṃ, kiṃ vakkhāmīti sā vadaṃ.

Saha sabbāhi niggañchi, bhikkhunīnilayā tadā.

Upassaye yādhivatthā, devatā tā khamantu me.

Bhikkhunīnilayassedam, pacchimaṃ dassanaṃ mama.

Na jarā maccu vā yattha, appiyehi samāgamo.

Piyehi na viyogotthi, taṃ vajissaṃ asaṅkhatam.

Avītarāgā taṃ sutvā, vacanaṃ sugatorasā.

Sokaṭṭā parideviṃsu, aho no appapuññatā.

Bhikkhunīnilayo suñño, bhūto tāhi vinā ayaṃ.

Pabhāte viya tārāyo, na dissanti Jinorasā.

Nibbānaṃ Gotamī yāti, satehi saha pañcahi.

Nadīsatehiva saha, gaṅgā pañcahi sāgaraṃ.

Rathiyāya vajantiyo, disvā saddhā upāsikā.

Gharā nikkhamma pādesu, nipacca idamabravum.

Pasīdassu mahābhoge, anāthāyo vihāya no.

Tayā na yuttā nibbātum, icchaṭṭā vilapiṃsu tā.

Tāsaṃ sokapahānattham, avoca madhuraṃ giram.

Ruditeṇa alaṃ puttā, hāsakāloyamajja vo.

Pariññātaṃ mayā dukkhaṃ, dukkhahetu vivajjito.

Nirodho me sacchikato, maggo cāpi subhāvito.

Pariciṇṇo mayā Satthā, kataṃ Buddhassa sāsaṇam.

Ohito garuko bhāro, bhavanetti samūhatā.

Yassatthāya pabbajitā, agārasmānagāriyaṃ.

So me attho anuppatto, sabbasaṃyojanakkhaya.

Buddho tassa ca saddhammo, anūno yāva tiṭṭhati.

Nibbātum tāva kālo me, mā maṃ socatha puttikā.

နိပါတ်]

၆-မဟာပဇာပတိဂေါတမိယေရိဂါထာဝတ္ထုနာ

၁၄၉

နိဗ္ဗာနာယ ဝဇ္ဇန္တိနံ၊ ကိံ ဝက္ခာမိတိ သာ ဝဒံ။
သဟ သဗ္ဗာဟိ နိဂ္ဂန္တိ၊ ဘိက္ခုနီနိလယာ တဒါ။

ဥပဿယေ ယာမိဝတ္ထာ၊ ဒေဝတာ တာ ခမန္တ၊ မေ။
ဘိက္ခုနီနိလယသေဒံ၊ ပစ္ဆိမံ ဒဿနံ မေ။

န ဇရာ မစ္စ၊ ဝါ ယတ္ထ၊ အပ္ပိယေဟိ သမာဂမော။
ပိယေဟိ န ဝိယောဂေါတ္ထိ၊ တံ ဝဇ္ဇိသံ အသင်္ခတံ။

အဝိတရာဂါ တံ သုတွာ၊ ဝစနံ သုဂတောရသာ။
သောကဇ္ဇာ ပရိဒေဝိံသု၊ အဟော နော အပ္ပပုညတာ။

ဘိက္ခုနီနိလယော သုညော၊ ဘူတော တာဟိ ဝိနာ အယံ။
ပဘာတေ ဝိယ တာရာယော၊ န ဒိဿန္တိ ဇိနောရသာ။

နိဗ္ဗာနံ ဂေါတမိ ယာတိ၊ သတေဟိ သဟ ပဉ္စဟိ။
နဒိသတေဟိဝ သဟ၊ ဂင်္ဂါ ပဉ္စဟိ သာဂရံ။

ရထိယာယ ဝဇ္ဇန္တိယော၊ ဒိသ္မာ သဒ္ဓါ ဥပါသိကာ။
သရာ နိက္ခမ္မ ပါဒေသု၊ နိပစ္စ ဣဒမဗြု။

ပသီဒဿု မဟာဘောဂေ၊ အနာထာယော ဝိဟာယ နော။
တယာ န ယုတ္တာ နိဗ္ဗာတုံ၊ ဣစ္ဆန္တော ဝိလဝိံသု တာ။

တာသံ သောကပဟာနတ္ထိ၊ အဝေါစ မရရံ ဂိရံ။
ရုဒိတေန အလံ ပုတ္တာ၊ ဟာသကာလောယမဇ္ဇ ဝေါ။

ပရိညာတံ မယာ ဒုက္ခံ၊ ဒုက္ခဟေတု ဝိဝဇ္ဇိတော။
နိရောဓော မေ သန္တိကတော၊ မဂ္ဂေါ စာပိ သုဘာဝိတော။

ပရိစိဏ္ဍော မယာ သတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။
ဩဘိတော ဂရုကော ဘာရော၊ ဘဝနေတ္ထိ သမူဟတာ။

ယဿတ္ထာယ ပဗ္ဗဇိတာ၊ အဂါရသ္မာနဂါရိယံ။
သော မေ အတ္ထော အနုပ္ပတ္ထော၊ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယော။

ဗုဒ္ဓေါ တဿ စ သဒ္ဓမ္မော၊ အနုနော ယာဝ တိဋ္ဌတိ။
နိဗ္ဗာတုံ တာဝ ကာလော မေ၊ မာ မံ သောစထ ပုတ္တိကာ။

Koṇḍaññānandanandādī, tiṭṭhanti Rāhulo Jino.

Sukhito sahito saṃgho, hatadabbā ca tiṭṭhiyā.

Okkākavaṃsassa yaso, ussito māramaddano.

Nanu sampati kāle me, nibbānatthāya puttikā.

Cirappabhuti yaṃ mayhaṃ, patthitaṃ ajja sijjhate.

Ānandabherikāloyaṃ, kiṃ vo assūhi puttikā.

Sace mayi dayā atthi, yadi catthi kataññutā.

Saddhammaṭṭhitiyā sabbā, karoṭha vīriyaṃ daḥhaṃ.

Thīnaṃ adāsi pabbajjaṃ, Sambuddho yācito mayā.

Tasmā yathāhaṃ nandissaṃ, tathā tamanutiṭṭhatha.

Tā evamanusāsivā, bhikkhunīhi purakkhatā.

Upecca Buddhaṃ vanditvā, idaṃ vacanamabravi.

Ahaṃ Sugata te mātā, tvaṃ ca vīra pitā mama.

Saddhammasukhada nātha, tayi jātomhi Gotama.

Samvaddhitoyaṃ Sugata, rūpakāyo mayā tava.

Anindito dhammakāyo, mama samvaddhito tayā.

Muhuttaṃ taṇhāsamaṇaṃ, khīraṃ tvaṃ pāyito mayā.

Tayāhaṃ santamaccantaṃ, dhammakhīraṃ hi pāyitā.

Bandhanārakkhaṇe mayhaṃ, aṇaṇo tvaṃ Mahāmune.

Puttakāmā thiyo yācaṃ, labhanti tādisaṃ sutam.

Mandhātādīnarindānaṃ, yā mātā sā bhavaṇṇave.

Nimuggāhaṃ tayā putta, tāritā bhavasāgarā.

Rañño mātā Mahesīti, sulabhaṃ nāmamitthinaṃ.

Buddhamātāti yaṃ nāmaṃ, etaṃ paramadullabhaṃ.

Taṃca laddhaṃ mahāvīra, paṇidhānaṃ mamaṃ tayā.

Aṇukaṃ vā mahantaṃ vā, taṃ sabbam pūritaṃ mayā.

ကောဏ္ဍညာနန္ဒနန္ဒာဒီ၊ တိဋ္ဌန္တိ ရာဟုလော ဇီနော။

သုခိတော သဟိတော သံဃော၊ ဟတဒဗ္ဗာ စ တိတ္ထိယာ။

ဩက္ကာကဝံသဿ ယသော၊ ဥဿိတော မာရမဒ္ဒနော။

နန သမ္ပတိ ကာလော မေ၊ နိဗ္ဗာနတ္ထာယ ပုတ္တိကာ။

စိရပ္ပဘုတိ ယံ မယံ၊ ပတ္တိတံ အဇ္ဇ သိဇ္ဈတေ။

အာနန္ဒဘေရိကာလောယံ၊ ကိံ ဝေါ အဿူဟိ ပုတ္တိကာ။

သစေ မယိ ဒယာ အတ္ထိ၊ ယဒိ စတ္ထိ ကတညတ။

သဒ္ဓမ္မဋ္ဌိတိယာ သဗ္ဗာ၊ ကရောထ ဝီရိယံ ဒဠိ။

ထိနံ အဒါသိ ပဗ္ဗဇ္ဇံ၊ သမ္ပုဇ္ဈေါ ယာစိတော မယာ။

တဿ ယထာဟံ နန္ဒိဿံ၊ တထာ တမနုတိဋ္ဌထ။

တာ ဧဝမနုသာသိတွာ၊ ဘိက္ခုနီဟိ ပုရက္ခတ။

ဥပေစ္စ ဗုဒ္ဓံ ဝန္တိတွာ၊ ဣဒံ ဝစနမဗြဝိ။

အဟံ သုဂတ တေ မာတာ၊ တံ စ ဝီရ ပိတာ မမ။

သဒ္ဓမ္မသုခဒ နာထ၊ တယိ ဇာတာမှိ ဂေါတမ။

သံဝဋ္ဌိတောယံ သုဂတ၊ ရူပကာယော မယာ တဝ။

အနိန္ဒိတော ဓမ္မကာယော၊ မမ သံဝဋ္ဌိတော တယာ။

မဟုတ္တံ တဏှာသမဏံ၊ ဝီရံ တံ ပါယိတော မယာ။

တယာဟံ သန္တမစ္စန္တံ၊ ဓမ္မဓီရံ ဟိ ပါယိတာ။

ဗန္ဓနာရက္ခဏေ မယံ၊ အဏဏော တံ မဟာမုနေ။

ပုတ္တကာမာ ထိယော ယာစံ၊ လဘန္တိ တာဒိသံ သုတံ။

မန္ဓာတာဒိနရိန္ဒာနံ၊ ယာ မာတာ သာ ဘဝဏ္ဏဝေ။

နိမုဂ္ဂါဟံ တယာ ပုတ္တ၊ တာရိတာ ဘဝသာဂရာ။

ရညော မာတာ မဟေသီတိ၊ သုလဘံ နာမမိတ္ထိနံ။

ဗုဒ္ဓမာတာတိ ယံ နာမံ၊ ဧတံ ပရမဒုလ္လဘံ။

တဉ္စ လဒ္ဓံ မဟာဝီရ၊ ပဏိဓာနံ မမံ တယာ။

အဏုကံ ဝါ မဟန္တံ ဝါ၊ တံ သဗ္ဗံ ပူရိတံ မယာ။

Parinibbātumicchāmi, vihāyemaṃ kaḷevaram.

Anujānāhi me vīra, dukkhantakara nāyaka.

Cakkaṅkusadhajākiṇṇe, pāde kamalakomale.

Pasārehi paṇāmaṃ te, karissaṃ putta-uttame.

Suvaṇṇarāsisaṅkāsaṃ, sarīraṃ kuru pākaṭaṃ.

Katvā dehaṃ sudiṭṭhaṃ te, santiṃ gacchāmi nāyaka.

Dvattimsalakkhaṇūpetam, suppbhālaṅkataṃ tanum.

Saṅghāghanāva bālakkam, mātucchaṃ dassayī Jino.

Phullāravindasaṅkāse, taruṇādiccasappabhe.

Cakkaṅkite pādātale, tato sā sirasā pati.

Paṇamāmi narādicca, ādiccakulaketukam.

Pacchime maraṇe mayhaṃ, na taṃ ikkhāmahaṃ puno.

Itthiyo nāma lokagga, sabbadosākarā matā.

Yadi ko catthi doso me, khamassu karuṇākara.

Itthikānañca pabbajjam, haṃ taṃ yāciraṃ punappunaṃ.

Tattha ce atthi doso me, taṃ khamassu Narāsabha.

Mayā bhikkhuniyo vīra, tavānuññāya sāsītā.

Tatra ce atthi dunnītaṃ, taṃ khamassu khamādhīpa.

Akkhante nāma khantabbam, kiṃ bhava guṇabhūsaṇe.

Kimuttaram te vakkhāmi, nibbānāya vajantiyā.

Suddhe anune mama bhikkhusaṅghe,

Lokā ito nissarituṃ khamante.

Pabhātakāle byasanaṅgatānaṃ,

Disvāna niyyātiva candalekhā.

Tadetarā bhikkhuniyo jinaggaṃ, tārāva candānugatā sumeruṃ.

Padakkhiṇaṃ kacca nipacca pāde, ṭhitā mukhantaṃ samudikkhamānā.

Na tittipubbaṃ tava dassanena, cakkhuṃ na sotaṃ tava bhāsitenā.

Cittaṃ mamaṃ kevalamekameva, pappuyya taṃ dhammarasena titti.

ပရိနိဗ္ဗာတုမိစ္ဆာမိ၊ ဝိဟာယေမံ ကဠေဝရံ။

အနုဇာနာဟိ မေ ဝီရ၊ ဒုက္ခန္တကရ နာယက။

စက္ကကံသဇောကိဏ္ဏေ၊ ပါဒေ ကမလကောမလေ။

ပသာရေဟိ ပဏာမံ တေ၊ ကရိသံ ပုတ္တဥတ္တမေ။

သုဝဏ္ဏရာသိသင်္ကာသံ၊ သရီရံ ကုရ ပါကဋ္ဌံ။

ကတွာ ဒေဟံ သုဒိဋ္ဌံ တေ၊ သန္တိံ ဂစ္ဆာမိ နာယက။

ဒုတ္တိံသလက္ခဏပေတံ၊ သုပ္ပဘာလင်္ကတံ တနံ။

သဗ္ဗာသနာဝ ဗာလက္ကံ၊ မာတုန္တံ ဒဿယိ ဇိနော။

ဖုလ္လာရဝိန္ဒသံကာသေ၊ တရုဏာဒိစ္စသပ္ပဘေ။

စက္ကကိတေ ပါဒတလေ၊ တတော သာ သိရသာ ပတိ။

ပဏမာမိ နရာဒိစ္စ၊ အာဒိစ္စကုလကေတုကံ။

ပစ္ဆိမေ မရဏေ မယံ၊ န တံ ဣက္ခာမဟံ ပုနော။

ဣတ္ထိယော နာမ လောကဂ္ဂ၊ သဗ္ဗဒေါသာကရာ မတာ။

ယဒိ ကော စတ္ထိ ဒေါသော မေ၊ ခမဿ ကရုဏာကရ။

ဣတ္ထိကာနဉ္စ ပဗ္ဗဇ္ဇံ၊ ဟံ တံ ယာစိံ ပုနပ္ပုနံ။

တတ္ထ စေ အတ္ထိ ဒေါသော မေ၊ တံ ခမဿ နရာသဘ။

မယာ ဘိက္ခုနိယော ဝီရ၊ တဝါနုညာယ သာသိတာ။

တတြ စေ အတ္ထိ ဒုန္နိတံ၊ တံ ခမဿ ခမာမိပ။

အက္ခန္တေန နာမ ခန္တဗ္ဗံ၊ ကိံ ဘဝေ ဂုဏဘူသနေ။

ကိမုတ္တရံ တေ ဝက္ခာမိ၊ နိဗ္ဗာနာယ ဝဇ္ဇိယာ။

သုဒ္ဓေ အနုနေ မမ ဘိက္ခုသံဃေ၊

လောကာ ဣတော နိဿရိတုံ ခမန္တေ။

ပဘာတကာလေ ဗျသနင်္ဂတာနံ၊

ဒိဋ္ဌာန နိယျာတိဝ စန္ဒလေခါ။

တဒေတရာ ဘိက္ခုနိယော ဇိနဂ္ဂံ၊ တာရာဝ စန္ဒာနုဂတာ သုမေရုံ။

ပဒက္ခိဏံ ကစ္စ နိပစ္စ ပါဒေ၊ ဌိတာ မုခန္တံ သမုဒိက္ခမာနာ။

န တိတ္ထိပုဗ္ဗံ တဝ ဒဿနေန၊ စက္ခု န သောတံ တဝ ဘာသိတေန။

စိတ္တံ မမံ ကေဝလမေကမေဝ၊ ပပ္ပုယျ တံ ဓမ္မရသေန တိတ္ထိ။

Nadato parisāyaṃ te, vāditabbapahārino.
 Ye te dakkhinti vadanāṃ, dhaññā te narapuṅgava.
 Dīghaṅgulī tambanakhe, subhe āyatapaṇhike.
 Ye pāde paṇamissanti, tepi dhaññā guṇandhara.
 Madhurāni pahaṭṭhāni, dosagghāni hitāni ca.
 Ye te vākyāni suyyanti, tepi dhaññā naruttama.
 Dhaññāhaṃ te mahāvīra, pādapūjanatapparā.
 Tiṇṇasaṃsārakantārā, suvākyena sirīmato.
 Tato sā anusāvetvā, bhikkhusaṃghampi subbatā.
 Rāhulānandanande ca, vanditvā idamabravi.
 Āsīvisālayasame, rogāvāse kaḷevare.
 Nibbindā dukkhasaṅghāte, jarāmaraṇagocare.
 Nānākalimalākiṇṇe, parāyatte nirīhake.
 Tena nibbātumicchāmi, anumaññatha puttakā.
 Nando Rāhulabhaddo ca, vītasokā nirāsavā.
 Thitācalaṭṭhiti thirā, dhammatamanucintayum.
 Dhiratthu saṅkhataṃ lolaṃ, asāraṃ kadalūpamaṃ.
 Māyāmarīcisadisam, ittaraṃ anavaṭṭhitaṃ.
 Yattha nāma Jinassāyaṃ, mātucchā Buddhaposikā.
 Gotamī nidhanaṃ yāti, aniccaṃ sabbasaṅkhataṃ.
 Ānando ca tadā sekho, sokaṭṭo Jinavacchalo.
 Tatthassūni karonto so, karuṇaṃ paridevati.
 Hā santiṃ Gotamī yāti, nuna Buddhopi nibbutiṃ.
 Gacchatī na cereneva, aggiriva nirindhano.
 Evaṃ vilāpamānaṃ taṃ, Ānandaṃ āha Gotamī.
 Sutasāgaragambhīra, Buddhopaṭṭhāna tappare.

၁၅၂]

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ

[၆-ဆက္က

နဒတော ပရိသာယံ တေ၊ ဝါဒိတဗ္ဗပဟာရိနော။
 ယေ တေ ဒက္ခန္တိ ဝဒနံ၊ ဓညော တေ နရပုဂံ။
 ဒီဃဂုံလီ တမ္ဗနခေ၊ သုဘေ အာယတပဏ္ဍိကေ။
 ယေ ပါဒေ ပဏမိဿန္တိ၊ တေပိ ဓညော ဂုဏန္ဓရ။
 မဓရာနိ ပဟဋ္ဌာနိ၊ ဒေါသဋ္ဌါနိ ဟိတာနိ စ။
 ယေ တေ ဝါကျာနိ သုယုန္တိ၊ တေပိ ဓညော နရတ္ထမ။
 ဓညာဟံ တေ မဟာဝီရ၊ ပါဒပူဇနတပ္ပရာ။
 တိဏ္ဍသံသာရကန္တာရာ၊ သုဝါကျေန သိရိမတော။
 တတော သာ အနုသာဝေတွာ၊ ဘိက္ခုသံဃမ္ပိ သုဗ္ဗတာ။
 ရာဟုလာနန္ဒနန္ဒေ စ၊ ဝန္တိတွာ ဣဒမဗြဝိ။
 အာသီဝိသာလယသမေ၊ ရောဂါဝါသေ ကဋ္ဌေဝရေ။
 နိဗ္ဗိန္ဒာ ဒုက္ခသင်္ခာဒေ၊ ဇရာမရဏဂေါစရေ။
 နာနာကလိမလာကိဏ္ဏေ၊ ပရာယတ္တေ နိရိဟကေ။
 တေန နိဗ္ဗာတုမိစ္ဆာမိ၊ အနုမညထ ပုတ္တကာ။
 နန္ဒော ရာဟုလာဘဒ္ဒေါ စ၊ ဝိတသောကာ နိရာသဝါ။
 ဌိတာစလဋ္ဌိတိ ထိရာ၊ ဓမ္မတမနုစိန္တယုံ။
 မိရတ္တု သင်္ခတံ လောလံ၊ အသာရံ ကဒလူပမံ။
 မာယာမရိဝိသဒိသံ၊ ဣတ္တရံ အနဝဋ္ဌိတံ။
 ယတ္ထ နာမ ဇိနဿာယံ၊ မာတုတ္ထာ ဗုဒ္ဓပေါသိကာ။
 ဂေါတမီ နိဓနံ ယာတိ၊ အနိစ္စံ သဗ္ဗသင်္ခတံ။
 အာနန္ဒော စ တဒါ သေခေါ၊ သောကဇ္ဇော ဇိနဝစ္ဆလော။
 တတ္ထဿူနိ ကရောန္တော သော၊ ကရုဏံ ပရိဒေဝတိ။
 ဟာ သန္တိ ဂေါတမီ ယာတိ၊ နူန ဗုဒ္ဓေါပိ နိဗ္ဗုတိ။
 ဂစ္ဆတိ န စိရေနေဝ၊ အဂ္ဂိရိဝ နိရိန္ဒနော။
 ဧဝံ ဝိလာပမာနံ တံ၊ အာနန္ဒံ အာဟ ဂေါတမီ။
 သုတသာဂရဂန္ထိရ၊ ဗုဒ္ဓေါပဋ္ဌာန တပ္ပရာ။

Na yuttam socitum putta, hāsakāle upaṭṭhite.
 Tayā me saraṇam putta, nibbānam tamupāgataṁ.
 Tayā tāta samajjhittṭho, pabbajjam anujāni no.
 Mā putta vimano hohi, saphalo te parissamo.
 Yam na diṭṭham purāṇehi, titthikācariyehipi.
 Tam padam sukumārīhi, sattavassāhi veditam.
 Buddhasāsanapāleta, pacchimam dassanam tava.
 Tattha gacchāmaham putta, gato yattha na dissate.
 Kadāci dhammam desento, khipī Lokagganāyako.
 Tadāham āsīsavācam, avocam anukampikā.
 Ciram jīva mahāvīra, kappam tiṭṭha Mahāmune.
 Sabbalokassa atthāya, bhavassu ajarāmaro.
 Tam tathāvādinim Buddho, mamam so etadabravi.
 Na hevam vandiya Buddhā, yathā vandasi Gotamī.
 Katham carahi sabbaññū, vanditabbā tathāgatā.
 Katham avandiyā buddhā, tam me akkhāhi pucchito.
 Āraddhavīriye pahitatte, niccam daḥaparakkame.
 Samagge sāvake passa, etam Buddhānavandanam.
 Tato upassayam gantvā, ekikāham vicintayim.
 Samaggaparisam Nātho, rodhesi tibhavantago.
 Handāham parinibbissam, mā vipattitamaddasam.
 Evāham cintayitvāna, disvāna isisattamam.
 Parinibbānakālam me, ārocesim vināyakam.
 Tato so samanunñāsi, kālam jānāhi Gotamī.
 Kilesā jhāpitā mayham, bhavā sabbe samūhatā.
 Nāgova bandhanam chetvā, viharāmi anāsavā.

န ယုတ္တံ သောစိတံ ပုတ္တ၊ ဟာသကာလေ ဥပဋ္ဌိတေ။
 တယာ မေ သရဏံ ပုတ္တ၊ နိဗ္ဗာနံ တမုပါဂတံ။
 တယာ တာတ သမဇ္ဈိဋ္ဌော၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနုဇာနိ နော။
 မာ ပုတ္တ ဝိမနော ဟောဟိ၊ သဖလော တေ ပရိဿမော။
 ယံ န ဒိဋ္ဌံ ပုရာဏေဟိ၊ တိတ္ထိကာစရိယေဟိပိ။
 တံ ပဒံ သုကုမာရိဟိ၊ သတ္တဝဿာဟိ ဝေဒိတံ။
 ဗုဒ္ဓသာသနပါလေတ၊ ပစ္စိမံ ဒဿနံ တဝ။
 တတ္ထ ဂစ္ဆာမဟံ ပုတ္တ၊ ဂတော ယတ္ထ န ဒိဿတေ။
 ကံဒါစိ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော၊ ဒိဝီ လောကဂ္ဂနာယကော။
 တဒါဟံ အာသီသဝါစံ၊ အဝေါစံ အနုကမ္ပိကာ။
 စိရံ ဇီဝ မဟာဝီရ၊ ကပ္ပံ တိတ္ထ မဟာမုနေ။
 သဗ္ဗလောကဿ အတ္ထာယ၊ ဘဝဿ အဇရာမရော။
 တံ တထာဝါဒိနိ ဗုဒ္ဓေါ၊ မမံ သော ဧတဒဗြဟ္မိ။
 န ဟေဝံ ဝန္တိယာ ဗုဒ္ဓါ၊ ယထာ ဝန္တသိ ဂေါတမိ။
 ကထံ စရဟိ သဗ္ဗညူ၊ ဝန္တိတဗ္ဗာ တထာဂတာ။
 ကထံ အဝန္တိယာ ဗုဒ္ဓါ၊ တံ မေ အက္ခာဟိ ပုစ္ဆိတော။
 အာရဒ္ဓဝီရိယေ ပဟိတတ္ထေ၊ နိစ္စံ ဒဠုပရက္ကမေ။
 သမဂ္ဂေ သာဝကေ ပဿ၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓါနုဝန္တနံ။
 တတော ဥပဿယံ ဂန္တော၊ ဧကိကာဟံ ဝိစိန္တယိ။
 သမဂ္ဂပရိသံ နာထော၊ ရောဓေသိ တိဘဝန္တဂေါ။
 ဟန္တာဟံ ပရိနိဗ္ဗိဿံ၊ မာ ဝိပတ္တိတမဒ္ဓသံ။
 ဧဝါဟံ စိန္တယိတွာန၊ ဒိဿာန ဣသိသတ္တမံ။
 ပရိနိဗ္ဗာနကာလံ မေ၊ အာရောဓေသိ ဝိနာယကံ။
 တတော သော သမနုညာသိ၊ ကာလံ ဇာနာဟိ ဂေါတမိ။
 ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ၊ ဘဝါ သဗ္ဗေ သမူဟတာ။
 နာဂေါဝ ဗန္ဓနံ ဆေတွာ၊ ဝိဟရာမိ အနာသဝါ။

Svāgataṃ vata me āsi, mama Buddhassa santike.
 Tisso vijjā anuppattā, kataṃ Buddhassa sāsanaṃ.
 Paṭisambhidā catasso, vimokkhāpi ca aṭṭhime.
 Chaḷabhiññā sacchikatā, kataṃ Buddhassa sāsanaṃ.
 Thīnaṃ dhammābhisamaye, ye bālā vimatiṃ gatā.
 Tesaṃ diṭṭhippahānatthaṃ, iddhiṃ dassahi Gotamī.
 Tadā nipacca Sambuddhaṃ, uppatitvāna ambaraṃ.
 Iddhī anekaṃ dassesi, Buddhānuññāya Gotamī.
 Ekikā bahudhā āsi, bahudhā cekikā tathā.
 Āvibhāvaṃ tirobhāvaṃ, tirokuṭṭaṃ tironagaṃ.
 Asajjamānā agamā, bhūmiyampi nimujjatha.
 Abhijjamāne uduke, agañchi mahiyā yathā.
 Sakuṇīva tathākāse, pallaṅkena kamī tadā.
 Vasaṃ vattesi kāyena, yāva brahmanivesanaṃ.
 Sineruṃ daṇḍaṃ katvāna, chattaṃ katvā mahāmahim.
 Samūlaṃ parivattetvā, dhārayaṃ caṅkamaṃ nabhe.
 Chassūrodayakāle, lokañcākāsi dhūmikaṃ.
 Yugante viya lokaṃ sā, jālāmālākulaṃ akā.
 Mucalindaṃ mahāselam, merumūlanadantare.
 Sāsapāriva sabbāni, ekenaggahi muṭṭhinā.
 Aṅgulaggena chādesi, bhākaraṃ sanisākaraṃ.
 Candasūrasahassāni, āveḷamiva dhārayi.
 Catusāgaratoyāni, dhārayi ekapāṇinā.
 Yugantajaladākāraṃ, mahāvassaṃ pavassatha.
 Cakkavattiṃ sapariṣaṃ, māpayi sā nabhattale.
 Garuḷaṃ dvīradaṃ sīhaṃ, vinadantaṃ padassayi.

၁၅၄

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာ

[၆-ဆက္က

သွာဂတံ ဝတ မေ အာသိ၊ မမ ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ။
 တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။

ပဋိသန္တိဒါ စတဿော၊ ဝိမောက္ခာပိ စ အဋ္ဌိမေ။
 ဆဋ္ဌဘိညာ သန္တိကတာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။

ထိနံ ဓမ္မဘိသမယေ၊ ယေ ဗာလာ ဝိမတိံ ဂတာ။
 တေသံ ဒိဋ္ဌိပ္ပဟာနတ္ထံ၊ ဣဒ္ဓိံ ဒဿေဟိ ဂေါတမီ။

တဒါ နိပစ္စ သမ္ပုဋ္ဌံ၊ ဥပ္ပတိတွာန အဗ္ဗရံ။
 ဣဒ္ဓိ အနေကာ ဒဿေသိ၊ ဗုဒ္ဓါနုညာယ ဂေါတမီ။

ဧကိကာ ဗဟုဓာ အာသိ၊ ဗဟုဓာ ဧကိကာ တထာ။
 အာဝိဘာဝံ တိရောဘာဝံ၊ တိရောကုဋ္ဌံ တိရောနဂံ။

အသဇ္ဇမာနာ အဂမာ၊ ဘူမိယဗ္ဗိ နိမုဇ္ဇထ။
 အဘိဇ္ဇမာနေ ဥဒကေ၊ အဂဋ္ဌိ မဟိယာ ယထာ။

သကုဏီဝ တထာကာသေ၊ ပလ္လင်္ကေန ကမီ တဒါ။
 ဝသံ ဝတ္ထေသိ ကာယေန၊ ယာဝ ဗြဟ္မနိဝေသနံ။

သိနေရုံ ဒဏှံ ကတွာန၊ ဆတ္တံ ကတွာ မဟာမဟိံ။
 သမူလံ ပရိဝတ္ထေတွာ၊ ဓာရယံ စက်မီ နဘေ။

ဆဿူရောဒယကာလေဝ၊ လောကဉ္စာကာသိ ဓူမိကံ။
 ယုဂန္တေ ဝိယ လောကံ သာ၊ ဇာလာမာလာကုလံ အကာ။

မုစလိန္တံ မဟာသေလံ၊ မေရုမူလနဒန္တရေ။
 သာသပါရိဝ သဗ္ဗာနိ၊ ဧကေနဂ္ဂဟိ မုဋ္ဌိနာ။

အင်္ဂုလဂ္ဂေန ဆာဒေသိ၊ ဘာကရံ သနိသာကရံ။
 စန္ဒသူရသဟဿာနိ၊ အာဝေဠမိဝ ဓာရယိ။

စတုသာဂရတောယာနိ၊ ဓာရယိ ဧကပါဏိနာ။
 ယုဂန္တဇလဒါကာရံ၊ မဟာဝသံ ပဝဿထ။

စက္ကဝတ္တိံ သပရိသံ၊ မာပယိ သာ နဘတ္တလေ။
 ဂရုဋ် ဦရဒံ သီဟံ၊ ဝိနဒန္တံ ပဒဿယိ။

Ekikā abhinimmitā, appameyyaṃ bhikkhunīgaṇaṃ.
Puna antaradhāpetvā, ekikā Munimabravi.
Mātucchā te mahāvīra, tava sāsana-kārikā.
Anuppattā sakaṃ atthaṃ, pāde vandāmi cakkhuma.
Dassetvā vividhā iddhī, orohitvā nabhattalā.
Vanditvā lokapajjotaṃ, ekamantaṃ nisīdi sā.
Sā vīsavassasatikā, jātīyāhaṃ Mahāmune.
Alamettāvatā vīra, nibbāyissāmi nāyaka.
Tadātivimhitā sabbā, parisā sā katañjali.
Avoca'yye kathaṃ āsi, atuliddhiparakkamā.
Padumuttaro nāma Jino, sabbadhammesu cakkhumā.
Ito satasahassamhi, kappe uppajji nāyako.
Tadāhaṃ Haṃsavatīyaṃ, jātāmacca-kule ahuṃ.
Sabbopakārasampanne, iddhe phīte mahaddhane.
Kadāci pitunā saddhiṃ, dāsīgaṇapurakkhatā.
Mahatā parivārena, taṃ upecca Narāsabhaṃ.
Vāsavaṃ viya vassantaṃ, dhammameghaṃ anāsavaṃ.
Saradādiccasadisaṃ, raṃsijālasamujjalam.
Disvā cittaṃ pasādetvā, sutvā cassa subhāsitaṃ.
Mātucchaṃ bhikkhuniṃ agge, ṭhapentaṃ naranāyakaṃ.
Sutvā datvā mahādānaṃ, sattāhaṃ tassa tādino.
Sasaṃghassa naraggassa, paccayāni bahūni ca.
Nipacca pādamūlamhi, taṃ ṭhānamabhipatthayim.
Tato mahāparisatiṃ, avoca isisattamo.
Yā sasaṃghaṃ abhojesi, sattāhaṃ Lokanāyakaṃ.
Tamahaṃ kittayissāmi, suṇātha mama bhāsato.

နိပါတ်]

၆-မဟာပဇာပတိဂေါတမီထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

၁၅၅

ဧကိကာ အဘိနိဗ္ဗိတော၊ အပ္ပမေယျံ ဘိက္ခုနီဂဏံ။
ပုန အန္တရဓာပေတွာ၊ ဧကိကာ မုနိမဗြဝိ။

မာတုစ္ဆာ တေ မဟာဝီရ၊ တဝ သာသနကာရိကာ။
အနုပ္ပတ္တာ သကံ အတ္ထံ၊ ပါဒေ ဝန္တာမိ စက္ခုမ။

ဒဿေတွာ ဝိဝိဓော ဣဒ္ဓိ၊ ဩရောဟိတွာ နဘတ္တလာ။
ဝန္တိတွာ လောကပဇ္ဇောတံ၊ ဧကမန္တံ နိဿိဒိ သာ။

သာ ဝိသဝဿသတိကာ၊ ဇာတိယာဟံ မဟာမုနေ။
အလမေတ္တာဝတာ ဝီရ၊ နိဗ္ဗာယိဿာမိ နာယက။

တဒါတိဝိမှိတာ သဗ္ဗာ၊ ပရိသာ သာ ကတဉ္ဇလီ။
အဝေါစ'ယျေ ကထံ အာသိ၊ အတုလိဒ္ဓိပရက္ကမာ။

ပဒုမုတ္တရော နာမ ဇိနော၊ သဗ္ဗဓမ္မေသု စက္ခုမာ။
ဣတော သတသဟဿမှိ၊ ကပ္ပေ ဥပ္ပဇ္ဇိ နာယကော။

တဒါဟံ ဟံသဝတိယံ၊ ဇာတာမစ္စကုလေ အဟုံ။
သဗ္ဗောပကာရသမ္ပန္နော၊ ဣဒ္ဓေ ဖိတေ မဟဒ္ဓနေ။

ကဒါစိ ဝိတုနာ သဒ္ဓိ၊ ဒါသိဂဏပုရက္ခတာ။
မဟတာ ပရိဝါရေန၊ တံ ဥပေစ္စ နရာသဘံ။

ဝါသဝံ ဝိယ ဝဿန္တံ၊ ဓမ္မမေဃံ အနာသဝံ။
သရဒါဒိစ္စသဒိသံ၊ ရံသိဇာလသမုဇ္ဇလံ။

ဒိဿာ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ၊ သုတွာ စဿ သုဘာသိတံ။
မာတုစ္ဆံ ဘိက္ခုနီ အဂ္ဂေ၊ ဌပေန္တံ နရနာယကံ။

သုတွာ ဒတွာ မဟာဒါနံ၊ သတ္တာဟံ တဿ တာဒိနော။
သသံဃဿ နရဂ္ဂဿ၊ ပစ္စယာနိ ဗဟူနိ စ။

နိပစ္စ ပါဒမူလမှိ၊ တံ ဌာနမဘိပတ္တယိ။
တတော မဟာပရိသတိ၊ အဝေါစ ဣသိသတ္တမော။

ယာ သသံဃံ အဘောဇေသိ၊ သတ္တာဟံ လောကနာယကံ။
တမဟံ ကိတ္တယိဿာမိ၊ သုဏာထ မမ ဘာသတော။

Satasahassito kappe, Okkākakulasambhavo.
 Gotamo nāma gottena, Satthā loka bhavissati.
 Tassa dhammesu dāyādā, orasā dhammanimmitā.
 Gotamī nāma nāmena, hessati Satthu sāvika.
 Tassa Buddhassa mātucchā, jīvitāpādikā ayaṃ.
 Rattaññūnañca aggattaṃ, bhikkhunīnaṃ labhissati.
 Taṃ sutvāna pamoditvā, yāvajīvaṃ tadā Jinaṃ.
 Paccayehi upaṭṭhitvā, tato kālaṅkatā ahaṃ.
 Tāvatiṃsesu devesu, sabbakāmasamiddhisu.
 Nibbattā dasahaṅgehi, aññe abhibhaviṃ ahaṃ.
 Rūpasaddehi gandhehi, rasehi phusanehi ca.
 Āyunāpi ca vaṇṇena, sukkena yasasāpi ca.
 Tathevādhipeyyena, adhigayha virocahaṃ.
 Ahosiṃ amarindassa, mahesī dayitā tahiṃ.
 Saṃsāre saṃsarantīhaṃ, kammavāyusameritā.
 Kāsissa rañño visaye, ajāyimi dāsagāmake.
 Pañcadāśasatānuna, nivasanti tahiṃ tadā.
 Sabbesaṃ tattha yo jeṭṭho, tassa jāyā ahosahaṃ.
 Sayambhumo pañcasatā, gāmaṃ piṇḍāya pāvisuṃ.
 Te disvāna ahaṃ tuṭṭhā, saha sabbāhi itthibhi.
 Pūgā hutvāva sabbāyo, catumāse upaṭṭhahum.
 Ticīvarāni datvāna, saṃsarimha sasāmikā.
 Tato cutā sabbāpi tā, Tāvatiṃsagatā mayaṃ.
 Pacchime ca bhava dāni, jātā Devadahe pure.
 Pitā Añjanasakko me, mātā mama Sulakkhaṇā.
 Tato Kapilavatthusmim, Suddhodanagharaṃ gatā.

၁၅၆

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ

[၆-ဆက္က

သတသဟသိတော ကပ္ပေ၊ ဩက္ကာကကုလသမ္ဘဝေါ။
 ဂေါတမော နာမ ဂေါတ္တေန၊ သတ္တာ လောကေ ဘဝိဿတိ။
 တဿ ဓမ္မေသု ဒါယာဒါ၊ ဩရသာ ဓမ္မနိဗ္ဗိတာ။
 ဂေါတမီ နာမ နာမေန၊ ဟေဿတိ သတ္တု သာဝိကာ။
 တဿ ဗုဒ္ဓဿ မာတုစ္ဆာ၊ ဇီဝိတာပါဒိကာ အယံ။
 ရတ္တညူနဉ္စ အဂ္ဂတ္တံ၊ ဘိက္ခုနီနံ လဘိဿတိ။
 တံ သုတ္တာန ပမောဒိတွာ၊ ယာဝဇီဝံ တဒါ ဇိနံ။
 ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌိတွာ၊ တတော ကာလင်္ဂတာ အဟံ။
 တာဝတိံသေသု ဒေဝေသု၊ သဗ္ဗကာမသမိဗ္ဗိသု။
 နိဗ္ဗတ္တာ ဒသဟင်္ဂေဟိ၊ အညေ အဘိဘဝိံ အဟံ။
 ရူပသဒ္ဓေဟိ ဂန္ဓေဟိ၊ ရသေဟိ ဖုသနေဟိ စ။
 အာယုနာပိ စ ဝဏ္ဏေန၊ သုခေန ယသသာပိ စ။
 တထေဝါမိပတေယျေန၊ အမိဂယု ဝိရောစဟံ။
 အဟောသိံ အမရိန္ဒဿ၊ မဟေသိ ဒယိတာ တဟိံ။
 သံသာရေ သံသရန္တိဟံ၊ ကမ္မဝါယုသမေရိတာ။
 ကာသိဿ ရညော ဝိသယေ၊ အဇာယိံ ဒါသဂါမကေ။
 ပဉ္စဒါသသတာနူနာ၊ နိဝသန္တိ တဟိံ တဒါ။
 သဗ္ဗေသံ တတ္ထ ယော ဇေဋ္ဌော၊ တဿ ဇာယာ အဟောသဟံ။
 သယန္တုနော ပဉ္စသတာ၊ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသုံ။
 တေ ဒိသ္မာန အဟံ တုဋ္ဌာ၊ သဟ သဗ္ဗာဟိ ဣတ္ထိဘိ။
 ပူဂါ ဟုတ္တာဝ သဗ္ဗာယော၊ စတုမာသေ ဥပဋ္ဌဟုံ။
 တိစိဝရာနိ ဒတွာန၊ သံသရိမှ သသာမိကာ။
 တတော စုတာ သဗ္ဗာပိ တာ၊ တာဝတိံသဂတာ မယံ။
 ပစ္ဆိမေ စ ဘဝေ ဒါနိ၊ ဇာတာ ဒေဝဒဟေ ပုရေ။
 ပိတာ အဉ္ဇနသက္ကော မေ၊ မာတာ မမ သုလက္ခဏာ။
 တတော ကပိလဝတ္ထုသ္မိံ၊ သုဒ္ဓေါဒနဃရံ ဂတာ။

Sesā Sakyakule jātā, Sakyānaṃ gharamāgamuṃ.
 Ahaṃ viṣiṭṭhā sabbāsaṃ, Jinassāpādikā ahum.
 Mama puttobhinikkhamma, Buddho āsi vināyako.
 Pacchāhaṃ pabbajitvāna, satchi saha pañcahi.
 Sākiyānīhi dhīrāhi, saha santisukhaṃ phusiṃ.
 Ye tadā pubbajātiyaṃ, amhākaṃ āsu sāmīno.
 Sahapuññassa kattāro, mahāsamayakārakā.
 Phusiṃsu arahattaṃ te, sugatenānukampitā.
 Tadetarā bhikkhuniyo, āruhiṃsu nabhattalaṃ.
 Saṃgatā viya tārāyo, virocīṃsu mahiddhikā.
 Iddhī anekā dassesuṃ, piḷandhavikatiṃ yathā.
 Kammāro kanakasseva, kammaññassa susikkhito.
 Dassetvā pāṭihīrāni, vicittāni bahūni ca.
 Tosetvā vādipavaraṃ, Munīṃ sapariṣaṃ tadā.
 Orohitvāna gaganā, vanditvā isisattamaṃ.
 Anuññātā naraggena, yathāṭṭhāne nisīdisuṃ.
 Ahonukampikā amhaṃ, sabbāsaṃ cira Gotamī.
 Vāsītā tava puññehi, pattā no āsavakkhayaṃ.
 Kilesā jhāpitā amhaṃ, bhavā sabbe samūhatā.
 Nāgīva bandhanaṃ chetvā, viharāma anāsavā.
 Svāgataṃ vata no āsi, Buddhasetṭhassa santike.
 Tisso vijjā anuppattā, kataṃ Buddhassa sāsanaṃ.
 Paṭisambhidā catasso, vimokkhāpi ca aṭṭhime.
 Chaḷabhiññā sacchikatā, kataṃ Buddhassa sāsanaṃ.
 Iddhīsu ca vasī homa, dibbāya sotadhātuyā.
 Cetopariyaññassa, vasī homa Mahāmune.

နိပါတ်]

၆-မဟာပဇာပတိဂေါတမိထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

၁၅၇

သေသာ သကျကုသေ ဇာတာ၊ သကျာနံ ဃရမာဂမုံ။
 အဟံ ဝိသိဋ္ဌာ သဗ္ဗာသံ၊ ဇိနဿာပါဒိကာ အဟုံ။
 မမ ပုတ္တောဘိနိက္ခမ္မ၊ ဗုဒ္ဓေါ အာသိ ဝိနာယကော။
 ပစ္ဆာဟံ ပဗ္ဗဇိတွာန၊ သတေဟိ သဟ ပဉ္စဟိ။
 သာကိယာနိဟိ ဓိရာဟိ၊ သဟ သန္တိသုခံ ဖုသိ။
 ယေ တဒါ ပုဗ္ဗဇာတိယံ၊ အမှာကံ အာသု သာမိနော။
 သဟပုညဿ ကတ္တာရော၊ မဟာသမယကာရကာ။
 ဖုသိသု အရဟတ္တံ တေ၊ သုဂတေနာနုကမ္ပိတာ။
 တဒေတရာ ဘိက္ခုနိယော၊ အာရဟိံသု နဘတ္တလံ။
 သံဂတာ ဝိယ တာရာယော၊ ဝိရောစိံသု မဟိဋ္ဌိကာ။
 ဣဒ္ဓိ အနေကာ ဒဿေသုံ၊ ပိဋန္တဝိကတိံ ယထာ။
 ကမ္မာရော ကနကဿေဝ၊ ကမ္မညဿ သုသိက္ခိတော။
 ဒဿေတွာ ပါဠိဟိရာနိ၊ ဝိစိတ္တာနိ ဗဟူနိ စ။
 တောသေတွာ ဝါဒိပဝရံ၊ မုနိံ သပရိသံ တဒါ။
 ဩရောဟိတွာန ဂဂနာ၊ ဝန္တိတွာ ဣသိသတ္တမံ။
 အနုညာတာ နရဂ္ဂေန၊ ယထာဌာနေ နိသိဒိသုံ။
 အဟောနုကမ္ပိကာ အမှံ၊ သဗ္ဗာသံ စိရ ဂေါတမီ။
 ဝါသိတာ တဝ ပုညေဟိ၊ ပတ္တာ နော အာသဝက္ခယံ။
 ကိလေသာ ဈာပိတာ အမှံ၊ ဘဝါ သဗ္ဗေ သမူဟတာ။
 နာဂီဝ ဗန္ဓနံ ဆေတွာ၊ ဝိဟရာမ အနာသဝါ။
 သွာဂတံ ဝတ နော အာသိ၊ ဗုဒ္ဓသေဌဿ သန္တိကေ။
 တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။
 ပဋိသန္တိဒါ စတဿော၊ ဝိမောက္ခာပိ စ အဋ္ဌိမေ။
 ဆဋ္ဌဘိညာ သန္တိကတာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။
 ဣဒ္ဓိသု စ ဝသီ ဟောမ၊ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ။
 စေတောပရိယဉာဏဿ၊ ဝသီ ဟောမ မဟာမုနေ။

Pubbenivāsaṃ jānāma, dibbacakkhu visodhitam.
 Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi dāni punabbhavā.
 Atthe dhamme ca nerutte, paṭibhāne ca vijjati.
 Ñāṇaṃ amhaṃ mahāvīra, uppannaṃ tava santike.
 Asmābhi paricīṇṇosi, mettacittā hi nāyaka.
 Anujānāhi sabbāsaṃ, nibbānāya Mahāmune.
 Nibbāyissāma iccevaṃ, kiṃ vakkhāmi vadantiyo.
 Yassa dāni ca vo kālaṃ, maññathāti Jinobravi.
 Gotamī-ādikā tāyo, tadā bhikkhuniyo Jinaṃ.
 Vanditvā āsanā tamhā, vuṭṭhāya āgamimsu tā.
 Mahatā janakāyena, saha Lokaggaṇāyako.
 Anusaṃyāyī so vīro, mātucchaṃ yāvakoṭṭhakaṃ.
 Tadā nipati pādesu, Gotamī Lokabandhuno.
 Saheva tāhi sabbāhi, pacchimaṃ pādavandanaṃ.
 Idaṃ pacchimakaṃ mayhaṃ, Lokanāthassa dassanaṃ.
 Na puno amatākāraṃ, passissāmi mukhaṃ tava.
 Na ca me vandanaṃ vīra, tava pāde sukomale.
 Samphusissati lokagga, ajja gacchāmi nibbutim.
 Rūpena kiṃ tavānena, diṭṭhe dhamme yathātathe.
 Sabbam saṅkhatamevetam, anassāsikamittaraṃ.
 Sā saha tāhi gantvāna, bhikkhunupassayaṃ sakaṃ.
 Aḍḍhapallaṅkamābhujja, nisīdi paramāsane.
 Tadā upāsikā tattha, Buddhasāsanavacchalā.
 Tassā pavattim sutvāna, upesum pādavandikā.
 Karehi uraṃ pahantā, chinnaṃ yathā latā.
 Rodantā karuṇaṃ ravaṃ, sokaṭṭā bhūmipātītā.

၁၅၈

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာ

[၆-ဆက္က

ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဇာနာမ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောမိတံ။
 သဗ္ဗာသဝပရိက္ခိဏာ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနန္တဝါ။
 အတ္ထေ ဓမ္မေ စ နေရုတ္တေ၊ ပဋိဘာနေ စ ဝိဇ္ဇတိ။
 ဣဏံ အမှံ မဟာဝီရ၊ ဥပ္ပန္နံ တဝ သန္တိကေ။
 အသ္မာဘိ ပရိစိဏ္ဍောသိ၊ မေတ္တစိတ္တာ ဟိ နာယက။
 အနုဇာနာဟိ သဗ္ဗာသံ၊ နိဗ္ဗာနာယ မဟာမုနေ။
 နိဗ္ဗာယိဿာမ ဣစ္စေဝံ၊ ကိံ ဝက္ခာမိ ဝဒန္တိယော။
 ယဿ ဒါနိ စ ဝေါ ကာလံ၊ မညထာတိ ဇိနောဗြဟ္မိ။
 ဂေါတမီအာဒိကာ တာယော၊ တဒါ ဘိက္ခုနိယော ဇိနံ။
 ဝန္တိတွာ အာသနာ တမှာ၊ ဝုဋ္ဌာယ အာဂမိံသု တာ။
 မဟတာ ဇနကာယေန၊ သဟ လောကဂ္ဂနာယကော။
 အနုသံယာယိ သော ဝိရော၊ မာတုန္တိ ယာဝကောဋ္ဌကံ။
 တဒါ နိပတိ ပါဒေသု၊ ဂေါတမီ လောကဗန္ဓုနော။
 သဟေဝ တာဟိ သဗ္ဗာဟိ၊ ပစ္ဆိမံ ပါဒဝန္တနံ။
 ဣဒံ ပစ္ဆိမကံ မယံ၊ လောကနာထဿ ဒဿနံ။
 န ပုနော အမတာကာရံ၊ ပဿိဿာမိ မုခံ တဝ။
 န စ မေ ဝန္တနံ ဝီရ၊ တဝ ပါဒေ သုကောမလေ။
 သမ္ပုဿိဿတိ လောကဂ္ဂ၊ အဇ္ဇ ဂစ္ဆာမိ နိဗ္ဗုတိံ။
 ရူပေန ကိံ တဝါနေန၊ ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ ယထာတထေ။
 သဗ္ဗံ သင်္ခတမေဝေတံ၊ အနုဿာသိကမိတ္တရံ။
 သာ သဟ တာဟိ ဂန္ဓာန၊ ဘိက္ခုနုပဿယံ သကံ။
 အမုပလ္လင်္ကမာဘုဇ္ဇ၊ နိသီဒိ ပရမာသနေ။
 တဒါ ဥပါသိကာ တတ္ထ၊ ဗုဒ္ဓသာသနဝစ္ဆလော။
 တဿာ ပဝတ္တိံ သုတွာန၊ ဥပေသုံ ပါဒဝန္တိကာ။
 ကရေဟိ ဥရံ ပဟန္တာ၊ ဆိန္ဒူမူလာ ယထာ လတာ။
 ရောဒန္တာ ကရုဏံ ရဝံ၊ သောကနော ဘူမိပါတိတာ။

Mā no saraṇade nāthe, vihāya gami nibbutim.
 Nipatitvāna yācāma, sabbāyo sirasā mayam.
 Yā padhānatamā tāsam, saddhā paññā upāsikā.
 Tassā sīsam pamajjantī, idam vacanamabravi.
 Alam puttā visādena, mārapāsānuvattinā.
 Aniccaṃ saṅkhataṃ sabbam, viyogantaṃ calācalaṃ.
 Tato sā tā visajjitvā, paṭhamam jhānamuttamaṃ.
 Dutiyāñca tatiyañca, samāpajji catutthakaṃ.
 Ākāśāyatanañceva, viññāṇāyatanaṃ tathā.
 Ākiñcam nevaññāñca, samāpajji yathākkamaṃ.
 Paṭilomena jhānāni, samāpajjittha Gotamī.
 Yāvatā paṭhamam jhānam, tato yāvacatutthakaṃ.
 Tato vuṭṭhāya nibbāyi, dīpaccīva nirāsavā.
 Bhūmicālo mahā āsi, nabhasā vijjutā pati.
 Panāditā dundubhiyo, parideviṃsu devatā.
 Pupphavuṭṭhī ca gaganā, abhivassatha medaniṃ.
 Kampito merurājāpi, raṅgamajjhe yathā naṭo.
 Sokena cātīdīnova, viravo āsi sāgaro.
 Devā nāgāsura brahmā, saṃvigghāhiṃsu taṅkhaṇe.
 Aniccā vata saṅkhārā, yathāyaṃ vilayaṃ gatā.
 Yā ce maṃ parivāriṃsu, Satthu sāsana-kārikā.
 Tāyopi anupādānā, dīpacci viya nibbutā.
 Hā yogā vippayogantā, hāniccaṃ sabbasaṅkhataṃ.
 Hā jīvitam vināsantaṃ, iccāsi paridevanā.
 Tato devā ca brahmā ca, lokadhammānuvattanaṃ.
 Kālānurūpaṃ kubbanti, upetvā isisattamaṃ.

နိပါတ်]

၆-မဟာပဇာပတိဂေါတမီထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

၁၅၉

မာ နော သရဏဒေ နာထေ၊ ဝိဟာယ ဂမိ နိဗ္ဗုတိံ။
 နိပတိတွာန ယာစာမ၊ သဗ္ဗာယော သိရသာ မယံ။
 ယာ ပဓာနတမာ တာသံ၊ သဒ္ဓါ ပညာ ဥပါသိကာ။
 တဿာ သီသံ ပမဇ္ဇန္တိ၊ ဣဒံ ဝစနမဗြဟ္မိ။
 အလံ ပုတ္တာ ဝိသာဒေန၊ မာရပါသာနုတ္တိနာ။
 အနိစ္စံ သင်္ခတံ သဗ္ဗံ၊ ဝိယောဂန္တံ စလာစလံ။
 တတော သာ တာ ဝိသဇ္ဇိတွာ၊ ပဌမံ ဈာနမုတ္တမံ။
 ဒုတိယဉ္စ တတိယဉ္စ၊ သမာပဇ္ဇိ စတုတ္ထကံ။
 အာကာသာယတနဉ္စေဝ၊ ဝိညာဏာယတနံ တထာ။
 အာကိဉ္စ နေဝသညဉ္စ၊ သမာပဇ္ဇိ ယထာက္ကမံ။
 ပဋိလောမေန ဈာနာနိ၊ သမာပဇ္ဇိတ္ထ ဂေါတမီ။
 ယာဝတာ ပဌမံ ဈာနံ၊ တတော ယာဝစတုတ္ထကံ။
 တတော ဝုဠာယ နိဗ္ဗာယိ၊ ဒီပစ္စိဝ နိရာသဝါ။
 ဘူမိစာလော မဟာ အာသိ၊ နဘသာ ဝိဇ္ဇုတာ ပတိ။
 ပနာဒိတာ ဒုန္နုဘိယော၊ ပရိဒေဝိံသု ဒေဝတာ။
 ပုပ္ဖုဠိ စ ဂဂနာ၊ အဘိဝဿထ မေဒနိ။
 ကမ္ပိတော မေရုရာဇာဝိ၊ ရင်္ဂမဇ္ဈေ ယထာ နဋော။
 သောကေန စာတိဒိနောဝ၊ ဝိရဝေါ အာသိ သာဂရော။
 ဒေဝါ နာဂါသုရာ ဗြဟ္မာ၊ သံဝိဂ္ဂါဟိံသု တင်္ခဏေ။
 အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ၊ ယထာယံ ဝိလယံ ဂတာ။
 ယာ စေ မံ ပရိဝါရိံသု၊ သတ္ထု သာသနကာရိကာ။
 တာယောဝိ အနုပါဒါနာ၊ ဒီပစ္စိ ဝိယ နိဗ္ဗုတာ။
 ဟာ ယောဂါ ဝိပုယောဂန္တာ၊ ဟာနိစ္စံ သဗ္ဗသင်္ခတံ။
 ဟာ ဇီဝိတံ ဝိနာသန္တံ၊ ဣစ္စာသိ ပရိဒေဝနာ။
 တတော ဒေဝါ စ ဗြဟ္မာ စ၊ လောကဓမ္မာနုတ္တနံ။
 ကာလာနုရူပံ ကုဗ္ဗန္တိ၊ ဥပေတွာ ဣသိသတ္တမံ။

Tadā āmantayī Satthā, Ānandaṃ sutasāgaram.
 Gacchānanda nivedehi, bhikkhūnaṃ mātu nibbutim.
 Tadānando nirānando, assunā puṇṇalocano.
 Gaggarena sarenāha, samāgacchantu bhikkhavo.
 Pubbadakkhiṇapacchāsu, uttarāya ca santike.
 Suṇantu bhāsitaṃ mayhaṃ, bhikkhavo sugatorasā.
 Yā vaḍḍhayi payattena, sarīraṃ pacchimaṃ Mune.
 Sā Gotamī gatā santim, tārāva sūriyodaye.
 Buddhamātāpi paññattim, ṭhapayitvā gatāsamaṃ.
 Na yattha pañcanettopi, gatiṃ dakkhiti nāyako.
 Yassatthi Sugate saddhā, yo ca piyo Mahāmune.
 Buddhamātussa sakkāraṃ, karotu Ssugatoraso.
 Sudūraṭṭhāpi taṃ sutvā, sīghamāgacchu bhikkhavo.
 Keci Buddhānubhāvena, keci iddhīsu kovidā.
 Kūṭāgāravare ramme, sabbasoṇṇamaye subhe.
 Mañcakaṃ samāropesuṃ, yattha suttāsi Gotamī.
 Cattāro lokapālā te, aṃschi samadhārayuṃ.
 Sesā sakkādikā devā, kūṭāgāre samaggahumu.
 Kūṭāgārāni sabbāni, āsuṃ pañcasatānipi.
 Saradādiccavaṇṇāni, vissakammakatāni hi.
 Sabbā tāpi bhikkhuniyo, āsuṃ mañcesu sāyitā.
 Devānaṃ khandhamāruḷhā, niyyanti anupubbaso.
 Sabbaso chāditaṃ āsi, vitānena nabhattalam.
 Satārā candasūrā ca, lañchitā kanakāmayā.
 Paṭākā ussitānekā, vitatā pupphakañcukā.
 Ogatākāsapadumā, mahiyā pupphamuggataṃ.

တဒါ အာမန္တယီ သတ္ထာ၊ အာနန္ဒံ သုတသာဂရံ။
 ဂစ္ဆာနန္ဒ နိဝေဒေဟိ၊ ဘိက္ခုနံ မာတု နိဗ္ဗုတိံ။
 တဒါနန္ဒော နိရာနန္ဒော၊ အဿုနာ ပုဏ္ဏလောစနော။
 ဂဂ္ဂရေန သရေနာဟ၊ သမာဂစ္ဆန္တု ဘိက္ခဝေါ။
 ပုဗ္ဗဒက္ခိဏပစ္ဆာသု၊ ဥတ္တရာယ စ သန္တိကေ။
 သုဏန္တု ဘာသိတံ မယံ၊ ဘိက္ခဝေါ သုဂတောရသာ။
 ယာ ဝဇယိ ပယတ္တေန၊ သရီရံ ပစ္ဆိမံ မုနေ။
 သာ ဂေါတမီ ဂတာ သန္တိံ၊ တာရာဝ သူရိယောဒယေ။
 ဗုဒ္ဓမာတာပိ ပညတ္တိံ၊ ဌပယိတွာ ဂတာသမံ။
 န ယတ္ထ ပဉ္စနေတ္ထောပိ၊ ဂတိံ ဒက္ခတိ နာယကော။
 ယဿတ္ထိ သုဂတေ သဒ္ဓါ၊ ယော စ ပိယော မဟာမုနေ။
 ဗုဒ္ဓမာတုဿ သက္ကာရံ၊ ကရောတု သုဂတောရသော။
 သုဗ္ဗရဋ္ဌာပိ တံ သုဘ္ဘာ၊ သီဃမာဂစ္ဆု ဘိက္ခဝေါ။
 ကေဝိ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန၊ ကေဝိ ဣဒ္ဓိသု ကောဝိဒါ။
 ကုဋ္ဌာဂါရဝရေ ရမ္မေ၊ သဗ္ဗသောဏ္ဏမယေ သုဘော။
 မဉ္ဇကံ သမာရောပေသုံ၊ ယတ္ထ သုတ္တာသိ ဂေါတမီ။
 စတ္တာရော လောကပါလာ တေ၊ အံသေဟိ သမဓာရယုံ။
 သေသာ သက္ကာဒိကာ ဒေဝါ၊ ကုဋ္ဌာဂါရေ သမဂ္ဂဟုံ။
 ကုဋ္ဌာဂါရာနိ သဗ္ဗာနိ၊ အာသုံ ပဉ္စသတာနိပိ။
 သရဒါဒိစ္စဝဏ္ဏာနိ၊ ဝိဿကမ္မကတာနိ ဟိ။
 သဗ္ဗာ တာပိ ဘိက္ခုနိယော၊ အာသုံ မဉ္ဇေသု သာယိတာ။
 ဒေဝါနံ ခန္ဓမာရုဋ္ဌာ၊ နိယုန္တိ အနုပုဗ္ဗသော။
 သဗ္ဗသော ဆာဒိတံ အာသိ၊ ဝိတာနေန နဘတ္တလံ။
 သတာရာ စန္ဒသူရာ စ၊ လဉ္ဇိတာ ကနကာမယာ။
 ပဋ္ဌာကာ ဥဿိတာနေကာ၊ ဝိတတာ ပုပ္ဖကန္ဓုကာ။
 ဩဂတာကာသပဒုမာ၊ မဟိယာ ပုပ္ဖမုဂ္ဂတံ။

Dissanti candasūriyā, pajjalanti ca tārakā.
 Majjham gatopi cādicco, na tāpesi sasī yathā.
 Devā dibbehi gandhehi, mālehi surabhīhi ca.
 Vāditehi ca naccehi, saṅgitīhi ca pūjayum.
 Nāgāsura ca brahmāno, yathāsatti yathābalaṃ.
 Pūjayimsu ca niyyantiṃ, nibbutaṃ Buddhamātaraṃ.
 Sabbāyo purato nītā, nibbutā Sugatorasā.
 Gotamī niyyate pacchā, sakkatā Buddhaposikā.
 Purato devamanujā, sanāgāsura brahmakā.
 Pacchā sasāvako Buddho, pūjatthaṃ yāti mātuyā.
 Buddhassa parinibbānaṃ, nedisaṃ āsi yādisaṃ.
 Gotamī parinibbānaṃ, atevacchariyaṃ ahu.
 Buddho Buddhassa nibbāne, nopaṭiyādi bhikkhavo.
 Buddho Gotaminibbāne, Sāriputtādika tathā.
 Citakāni karitvāna, sabbagandhamayāni te.
 Gandhacuṇṇapakiṇṇāni, jhāpayimsu ca tā tahiṃ.
 Sesabhāgaṇi ḍayhimsu, aṭṭhī sesāni sabbaso.
 Ānando ca tadāvoca, saṃvegajanaṃ vaco.
 Gotamī nidhanaṃ yātā, ḍayhañcassa sarīraṃ.
 Saṅketam Buddhānibbānaṃ, na cirena bhavissati.
 Tato Gotamidhātūni, tassā pattagatāni so.
 Upanāmesi Nāthassa, Ānando Buddhacodito.
 Pāṇinā tāni paggayha, avoca isisattamo.
 Mahato sāravantassa, yathā rukkhassa tiṭṭhato.
 Yo so mahattaro khandho, palujjeyya aniccatā.
 Tathā bhikkhunisaṃghassa, Gotamī parinibbutā.

နိပါတ်]

၆-မဟာပဇာပတိဂေါတမိထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

၁၆၁

ဒိဿန္တိ စန္ဒသူရိယာ၊ ပဇ္ဇလန္တိ စ တာရကာ။
 မဇ္ဈံ ဂတောပိ စာဒိစ္စော၊ န တာပေသိ သသီ ယထာ။
 ဒေဝါ ဒိဗ္ဗေဟိ ဂန္ဓေဟိ၊ မာလေဟိ သုရဘိဟိ စ။
 ဝါဒိတေဟိ စ နစ္စေဟိ၊ သင်္ဂီတိဟိ စ ပူဇယံ။
 နာဂါသုရာ စ မြဟ္တာနေ၊ ယထာသတ္တိ ယထာဗလံ။
 ပူဇယိံသု စ နိယုန္တိ၊ နိဗ္ဗုတံ ဗုဒ္ဓမာတရံ။
 သဗ္ဗာယော ပုရတော နိတာ၊ နိဗ္ဗုတာ သုဂတောရသာ။
 ဂေါတမိ နိယုတေ ပစ္ဆာ၊ သက္ကတာ ဗုဒ္ဓပေါသိကာ။
 ပုရတော ဒေဝမနုဇာ၊ သနာဂါသုရမြဟ္တာ။
 ပစ္ဆာ သသာဝကော ဗုဒ္ဓေါ၊ ပူဇတ္ထံ ယာတိ မာတုယာ။
 ဗုဒ္ဓဿ ပရိနိဗ္ဗာနံ၊ နေဒိသံ အာသိ ယာဒိသံ။
 ဂေါတမိပရိနိဗ္ဗာနံ၊ အတေဝစ္ဆရိယံ အဟု။
 ဗုဒ္ဓေါ ဗုဒ္ဓဿ နိဗ္ဗာနေ၊ နောပဋိယာဒိ ဘိက္ခဝေါ။
 ဗုဒ္ဓေါ ဂေါတမိနိဗ္ဗာနေ၊ သာရိပုတ္တာဒိကာ တထာ။
 စိတကာနိ ကရိတွာန၊ သဗ္ဗဂန္ဓမယာနိ တေ။
 ဂန္ဓစုဏ္ဏပကိဏ္ဏာနိ၊ ဈာပယိံသု စ တာ တဟိ။
 သေသဘာဂါနိ ခုယိံသု၊ အဋ္ဌိ သေသာနိ သဗ္ဗသော။
 အာနန္ဒော စ တဒါဝေါစ၊ သံဝေဂဇနကံ ဝစော။
 ဂေါတမိ နိဓနံ ယာတာ၊ ဥယျဉ္ဇဿ သရီရကံ။
 သင်္ကေတံ ဗုဒ္ဓနိဗ္ဗာနံ၊ န စိရေန ဘဝိဿတိ။
 တတော ဂေါတမိဓာတုနိ၊ တဿာ ပတ္တဂတာနိ သော။
 ဥပနာမေသိ နာထဿ၊ အာနန္ဒော ဗုဒ္ဓစောဒိတော။
 ပါဏိနာ တာနိ ပဂ္ဂယ၊ အဝေါစ ဣသိသတ္တမော။
 မဟတော သာရဝန္တဿ၊ ယထာ ရုက္ခဿ တိဋ္ဌတော။
 ယော သော မဟတ္တရော ခန္ဓော၊ ပလုဇ္ဇေယျ အနိစ္စတာ။
 တထာ ဘိက္ခုနိသံဃဿ၊ ဂေါတမိ ပရိနိဗ္ဗုတာ။

Aho acchariyaṃ mayhaṃ, nibbutāyapi mātuyā.
 Sārīramattasesāya, natthi sokapariddavo.
 Na sociyā paresaṃ sā, tiṇṇasaṃsārasāgarā.
 Parivajjitasantāpā, sītibhūtā sunibbutā.
 Paṇḍitāsi mahāpaññā, puthupaññā tatheva ca.
 Rattaññū bhikkhūnānaṃ sā, evaṃ dhāretha bhikkhavo.
 Iddhīsu ca vasī āsi, dibbāya sotadhātuyā.
 Cetopariyañāṇassa, vasī āsi ca Gotamī.
 Pubbenivāsamaññāsi, dibbacakkhu visodhitaṃ.
 Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi tassā punabbhavo.
 Atthadhammaniruttīsu, paṭibhāne tatheva ca.
 Parisuddhaṃ ahu ñāṇaṃ, tasmā socaniyā na sā.
 Ayoghanahatasseva, jalato jātavedassa.
 Anupubbūpasantassa, yathā na ñāyate gati.
 Evaṃ sammā vimuttānaṃ, kāmabandhoghatārinaṃ.
 Paññāpetuṃ gati natthi, pattānaṃ acalaṃ sukhaṃ.
 Attadīpā tato hotha, satipaṭṭhānagocarā.
 Bhāvetvā sattabojjhaṅge, dukkhassantaṃ karissathā”ti.

Mahāpajāpatigotamītherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Guttātherīgāthāvaṇṇanā

Gutte yadatthaṃ pabbajjāti-ādikā Guttāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivatṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī anukkamena sambhatavimokkhasambhārā hutvā paripakkakusalamūlā sugatī suyeva saṃsarantī imasmiṃ Buddhuppāde Sāvattiyaṃ brāhmaṇakule nibbattā, **Guttā**tissā nāmaṃ ahosi. Sā viññutaṃ patvā upanissayasampattiyā codiyamānā gharāvāsaṃ jigucchantī mātāpitāro anujānāpetvā Mahāpajāpatigotamiyā santike pabbaji.

အဟော အစ္ဆရိယံ မယံ၊ နိဗ္ဗုတယပိ မာတုယာ။
 သာရီရမတ္တသေသာယ၊ နတ္ထိ သောကပရိဒ္ဓဝေါ။
 န သောစိယာ ပရေသံ သာ၊ တိဏ္ဏသံသာရသာဂရာ။
 ပရိဝဇ္ဇိတသန္တာပ၊ သီတိဘူတာ သုနိဗ္ဗုတာ။
 ပဏ္ဍိတာသိ မဟာပညာ၊ ပုထုပညာ တထေဝ စ။
 ရတ္တညူ ဘိက္ခုနီနံ သာ၊ ဧဝံ ဓာရေထ ဘိက္ခုဝေါ။
 ဣဒ္ဓိသု စ ဝသီ အာသိ၊ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ။
 စေတောပရိယဉာဏဿ၊ ဝသီ အာသိ စ ဂေါတမီ။
 ပုဗ္ဗေနိဝါသမညာသိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောမိတံ။
 သဗ္ဗာသဝပရိက္ခိကာ၊ နတ္ထိ တဿာ ပုနဗ္ဗဝေါ။
 အတ္တဓမ္မနိရုတ္တိသု၊ ပဋိဘာနေ တထေဝ စ။
 ပရိသုဒ္ဓိံ အဟု ဉာဏံ၊ တဿာ သောစနိယာ န သာ။
 အယောဗနဟတဿေဝ၊ ဇလတော ဇာတဝေဒဿ။
 အနုပုဗ္ဗပသန္တဿ၊ ယထာ န ဉာယတေ ဂတိ။
 ဧဝံ သမ္မာ ဝိမုတ္တာနံ၊ ကာမဗန္ဓောဗတာရိနံ။
 ပညာပေတံ ဂတိ နတ္ထိ၊ ပတ္တာနံ အစလံ သုခံ။
 အတ္တဒီပံ တတော ဟောထ၊ သတိပဋ္ဌာနဂေါစရာ။
 ဘာဝေတွာ သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂေ၊ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿတာ”တိ။
 မဟာပဇာပတိဂေါတမီထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၇-ဂုတ္တထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

ဂုတ္တ ယဒတ္ထံ ပဗ္ဗဇ္ဇာတိအာဒိကာ ဂုတ္တာယ ထေရီယာ ဂါထာ။ အယဗ္ဗိ ပရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ အနုက္ကမေန သမ္ပတဝိမောက္ခသမ္ပာရာ ဟုတွာ ပရိပတ္တကုသလမူလာ သုဂတိသုယေဝ သံသရန္တိ ဣမသ္မိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ မြာဟူဏကုလေ နိဗ္ဗုတ္တာ၊ ဂုတ္တာတိဿာ နာမံ အဟောသိ။ သာ ဝိညုတံ ပတွာ ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိယာ စောဒိယမာနာ ဗရာဝါသံ ဇိဂုစ္ဆန္တိ မာတာပိတရော အနုဇာနာပေတွာ မဟာပဇာပတိဂေါတမီယာ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။

Pabbajitvā ca vipassanaṃ paṭṭhapetvā bhāvanam anuyuñjantiyā tassā cittaṃ
cirakālaparicayena bahiddhārammaṇe vidhāvati, ekaggaṃ nāhosi. Satthā
disvā taṃ anuggaṇhanto gandhakuṭiyaṃ yathānisinnova obhāsaṃ pharitvā
tassā āsanne ākāse nisinnaṃ viya attānaṃ dassetvā ovadanto—

163. “Gutte yadatthaṃ pabbajjā, hitvā puttaṃ vasuṃ piyaṃ.
Tameva anubrūhehi, mā cittassa vasaṃ gami.

164. Cittena vañcitā sattā, mārassa visaye ratā.
Anekajātisaṃsāraṃ, sandhāvanti aviddasū.

165. Kāmacchandaṇca byāpādaṃ, sakkāyadiṭṭhimeva ca.
Sīlabbataparāmāsaṃ, vicikicchaṃ ca pañcamaṃ.

166. Saṃyojanāni etāni, pajahitvāna bhikkhunī.
Orambhāgamanīyāni, nayidaṃ punarehisi.

167. Rāgaṃ mānaṃ avijjaṇca, uddhaccaṇca vivajjiya.
Saṃyojanāni chetvāna, dukkhassantaṃ karissasi.

168. Khepetvā jātisaṃsāraṃ, pariññāya punabbhavaṃ.
Diṭṭheva dhamme nicchātā, upasantā carissasi”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **tameva anubrūhehīti yadatthaṃ** yassa kilesaparinibbānassa
khandhaparinibbānassa ca atthāya. **Hitvā puttaṃ vasuṃ piyanti**
piyāyitabbaṃ nātiparivaṭṭaṃ bhogakkhandhaṇca hitvā mama sāsane
pabbajjā brahmacariyavāso icchito, tameva vaḍḍheyyāsi sampādeyyāsi. **Mā**
cittassa vasaṃ gamīti dīgharattaṃ¹ rūpādi-ārammaṇavasena vaḍḍhitassa
kūṭacittassa vasaṃ mā gacchi.

Yasmā cittaṃ nāmetaṃ māyūpamaṃ, yena vañcitā andhaputhujjanā
māraवासanugā saṃsāraṃ nātivattanti. Tena vuttaṃ “**cittena vañcitā**”ti-ādi.

1. Dīgharassa (Sī, I)

နိပါတ်]

၇-ဂုတ္တထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

၁၆၃

ပဗ္ဗဇိတွာ စ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ ဘာဝနံ အနုယုဇ္ဈန္တိယာ တဿာ စိတ္တံ
စိရကာလပရိစယေန ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏေ ဝိဓာဝတိ၊ ကေဂ္ဂံ နာဟောသိ။ သတ္တာ
ဒိသ္ဗာ တံ အနုဂ္ဂဏန္တော ဂန္ဓကုဋိယံ ယထာနိသိန္ဓောဝံ ဩဘာသံ ဖရိတွာ
တဿာ အာသန္ဓေ အာကာသေ နိသိန္ဓံ ဝိယ အတ္တာနံ ဒဿေတွာ
ဩဝဒန္တော—

၁၆၃။ “ဂုတ္တေ ယဒတ္ထံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ ဟိတွာ ပုတ္တံ ဝသုံ ဝိယံ။
တမေဝ အနုဗြူဟေဟိ၊ မာ စိတ္တဿ ဝသံ ဂမိ။

၁၆၄။ စိတ္တေန ဝဋ္ဋိတာ သတ္တာ၊ မာရဿ ဝိသယေ ရတာ။
အနေကဇာတိသံသာရံ၊ သန္ဓာဝန္တိ အဝိဒ္ဓသူ။

၁၆၅။ ကာမစ္ဆန္တဉ္စ ဗျာပါဒံ၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိမေဝ စ။
သီလဗ္ဗတပရာမာသံ၊ ဝိစိကိစ္ဆံ စ ပဉ္စမံ။

၁၆၆။ သံယောဇနာနိ တောနိ၊ ပဇဟိတွာန ဘိက္ခုနီ။
ဩရုက္ခာဂမနိယာနိ၊ နယိဒံ ပုနရေဟိသိ။

၁၆၇။ ရာဂံ မာနံ အဝိဇ္ဇန္တု၊ ဥဒ္ဓစ္စန္တ ဝိဝဇ္ဇိယ။
သံယောဇနာနိ ဆေတွာန၊ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿသိ။

၁၆၈။ ခေပေတွာ ဇာတိသံသာရံ၊ ပရိညာယ ပုနဗ္ဗဝံ။
ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ နိစ္ဆာတာ၊ ဥပသန္တာ စရိဿသိ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **တမေဝ အနုဗြူဟေဟိတိ ယဒတ္ထံ** ယဿ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနဿ
ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနဿ စ အတ္တာယ။ **ဟိတွာ ပုတ္တံ ဝသုံ ဝိယန္တိ** ဝိယာယိတဗ္ဗံ ဉှုတိ-
ပရိဝဋ္ဌံ ဘောဂက္ခန္ဓန္တု ဟိတွာ မမ သာသနေ **ပဗ္ဗဇ္ဇာ** ဗြဟ္မစရိယဝါသော
ဣစ္ဆိတော၊ တမေဝ ဝဇေယျာသိ သမ္မာဒေယျာသိ။ **မာ စိတ္တဿ ဝသံ ဂမိတိ**
ဒိဿရတ္တံ^၁ ရူပါဒိအာရမ္မဏဝသေန ဝဓိတဿ ကုဋစိတ္တဿ ဝသံ မာ ဂမိ။

ယသ္မာ စိတ္တံ နာမေတံ မာယူပမံ၊ ယေန ဝဋ္ဋိတာ အန္ဓပုထုဇ္ဇနာ မာရ-
ဝသာနုဂါ သံသာရံ နာတိဝတ္တန္တိ။ တေန ပုတ္တံ “**စိတ္တေန ဝဋ္ဋိတာ**”တိအာဒိ။

Samyojanāni etānīti etāni “**kāmacchandañca byāpādan**”ti-ādinā yathāvuttāni pañca bandhanaṭṭhena samyojanāni. **Pajahitvānāti** anāgāmimaggena samucchinditvā. **Bhikkhunī**ti tassā ālapanam. **Orambhāgamanīyānī**ti rūpārūpadhātuto heṭṭhābhāge kāmādhātuyam manussajīvassa hitāni upakārāni tattha paṭisandhiyā paccayabhāvato. Ma-kāro padasandhikaro. “**Oramāgamanīyānī**”ti Pāli, so evattho. **Nayidam punarehisī**ti orambhāgiyānam samyojanānam pahānena idam kāmāṭṭhānam kāmabhavam paṭisandhivasena puna nāgamissasi. Ra-kāro padasandhikaro. “**Itthan**”ti vā Pāli, itthattam kāmabhavamicceva attho.

Rāganti rūparāgañca arūparāgañca. **Mānanti** aggamaggavajjham mānam. **Avijjañca uddhaccañcāti** etthāpi ese va nayo. **Vivajjiyāti** vipassanāya vikkhambhetvā. **Samyojanāni chetvānāti** etāni rūparāgādāni pañcuddhambhāgiyāni samyojanāni arahattamaggena samucchinditvā. **Dukkassantam karissasī**ti sabbassāpi vaṭṭadukkassa pariyantam pariyosānam pāpuṇissasi.

Khepetvā jātisaṃsāranti jāti¹ samūlikasaṃsārapavattim pariyosāpetvā. **Nicchātāti** nittanḥā. **Upasantāti** sabbaso kilesānam vūpasamena upasantā. Sesam vuttanayameva.

Evam Satthārā imāsu gāthāsu bhāsītāsu gāthāpariyosāne therī saha paṭisambhidāhi arahattam patvā udānavasena Bhagavatā bhāsitanīyāmeneva imā gāthā abhāsi. Teneva tā² Theriyā gāthā nāma jātā.

Guttātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Vijayātherīgāthāvaṇṇanā

Catukkhattunti-ādikā Vijayāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayam kusalam upacinantī anukkamena paribrūhitakusalamulā devamanussesu saṃsarantī imasmim Buddhuppāde Rājagahe aññatarasmim kulagehe nibbattitvā viññutam patvā

1. Jātiyā (Sī)

2. Tenetā (Ka)

၁၆၄

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာ

[၆-ဆတ္တ

သံယောဇနာနိ တောနိတိ တောနိ “**ကာမစ္ဆန္တဉ္စ ဗျာပါဒ**” နှိအာဒိနာ ယထာဝုတ္တာနိ ပဉ္စ ဗန္ဓနဋ္ဌေန သံယောဇနာနိ။ **ပဇာတိ**ဘာဝတိ အနာဂါမိ-မဂ္ဂေန သမုတ္တိန္တိတွာ။ **ဘိက္ခုနီ**တိ တဿာ အာလပနံ။ **ဩရန္တာဂမနီယာနိ**တိ ရူပါရူပဓာတုတော ဟေဋ္ဌာဘာဝေ ကာမဓာတုယံ မနုဿဇီဝဿ ဟိတာနိ ဥပကာရာနိ တတ္ထ ပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယဘာဝတော။ မ-ကာရာပဒသန္ဓိကရာ။ “**ဩရမာဂမနီယာနိ**”တိ ပါဠိ၊ သော ဝေတ္ထော။ **နယိဒံ ပုနရေဟိသီ**တိ ဩရန္တာဂါယာနံ သံယောဇနာနံ ပဟာနေန ဣဒံ ကာမဋ္ဌာနံ ကာမဘဝံ ပဋိသန္ဓိ-ဝသေန ပုန နာဂမိဿသိ။ ရ-ကာရာပဒသန္ဓိကရာ။ “**ဣတ္ထ**” နှိ ဝါ ပါဠိ၊ ဣတ္ထတ္ထံ ကာမဘဝမိစ္စေ အတ္ထော။

ရာဂ နှိ ရူပရာဂဉ္စ အရူပရာဂဉ္စ။ **မာန** နှိ အဂ္ဂမဂ္ဂဝဇ္ဇံ မာနံ။ **အဝိဇ္ဇဉ္စ ဥဒ္ဓစ္စဉ္စ**တိ ဧတ္တာပိ ဝေသေ နယော။ **ဝိဝေဇ္ဇိယာ**တိ ဝိပဿနာယ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ။ **သံယောဇနာနိ ဆေတွာနာတိ** တောနိ ရူပရာဂါဒိနိ ပဉ္စုဒ္ဓန္တာဂါယာနိ သံယောဇနာနိ အရဟတ္တမဂ္ဂေန သမုတ္တိန္တိတွာ။ **ဘုက္ခဿန္တိ ကရိဿသီ**တိ သဗ္ဗဿံပိ ဝဇ္ဇုဘုက္ခဿ ပရိယန္တိ ပရိယောသာနံ ပါပုဏိဿသိ။

ခေပေတွာ ဇာတိသံသာရန္တိ ဇာတိသမူလိကသံသာရပဝတ္တိံ ပရိယော-သာပေတွာ။ **နိစ္ဆာတာတိ** နိတ္တဏှာ။ **ဥပသန္တာတိ** သဗ္ဗသော ကိလေသာနံ ဝူပသမေန ဥပသန္တာ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဧဝံ သတ္တာရာ ဣမာသု ဂါထာသု ဘာသိတာသု ဂါထာပရိယောသာနေ ထေရီ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ ဥဒါနဝသေန ဘဂဝတာ ဘာသိတနိယာမေနေဝ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။ တေနေဝ တာ^၂ ထေရီယာ ဂါထာ နာမ ဇာတာ။

ဝုတ္တာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဂ-ဝိဇယာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

ဓမ္မက္ခန္ဓ နှိအာဒိကာ ဝိဇယာယ ထေရီယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာဓိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝေဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ အနုက္ကမေန ပရိမြူဟိတကုသလမူလာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ရာဇဂဟေ အညတရသ္မိံ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညတံ ပတွာ

၁-ဇာတိယာ (သီ)

၂-တေနေတာ (က)

Khemāya theriyā gihikāle sahāyikā ahosi. Sā tassā pabbajitabhāvaṃ sutvā “sāpi nāma rājamahesī pabbajissati kimaṅgaṃ¹ panāhan”ti pabbajitukāmāyeva hutvā Khemātheriyā santikaṃ upasaṅkami. Therī tassā ajjhāsayaṃ ñatvā tathā dhammaṃ desesi, yathā saṃsāre saṃviggamānasā sāsane sā abhippasannā bhavissati. Sā taṃ dhammaṃ sutvā saṃvegajātā paṭiladdhasaddhā ca hutvā pabbajjaṃ yāci. Therī taṃ pabbājesi. Sā pabbajitvā katapubbakiccā vipassanaṃ paṭṭhapetvā hetusampannatāya na cirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ patvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā udānavasena—

169. “Catukkhattuṃ pañcakkhattuṃ, vihārā upanikkhamiṃ.
Aladdhā cetaso santiṃ, citte avasavattinī.

170. Bhikkhuṃ upasaṅkamma, sakkaccaṃ paripuccha’haṃ.
Sā me dhammadesesi, dhātu-āyatanāni ca.

171. Cattāri ariyasaccāni, indriyāni balāni ca.
Bojjhaṅgaṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ, uttamattassa pattiya.

172. Tassāhaṃ vacanaṃ sutvā, karontī anusāsaṃ.
Rattiyā purime yāme, pubbajātimaṇṇasariṃ.

173. Rattiyā majjhime yāme, dibbacakkhuṃ visodhayiṃ.
Rattiyā pacchime yāme, tamokhandhaṃ padālayiṃ.

174. Pītisukhena ca kāyaṃ, pharitvā viharimā tadā.
Sattamiyā pāde pasāresiṃ, tamokhandhaṃ padāliya”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **bhikkhuninti** Khemātheriṃ sandhāya vadati.

Bojjhaṅgaṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ sattabojjhaṅgañca aṭṭhaṅgikañca ariyamaggaṃ. **Uttamatthassa pattiya**ti arahattassa nibbānasseva vā pattiya adhigamāya.

1. Kimaṅga (Sī)

နိပါတ်]

ဂ-ဝိဇယာထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

၁၆၅

ခေမာယ ထေရီယာ ဂိဟိကာလေ သဟာယိကာ အဟောသိ။ သာ တဿာ ပဗ္ဗတိတဘာဝံ သုတွာ “သာပိ နာမ ရာဇမဟေသီ ပဗ္ဗတိဿတိ ကိမာ်^၁ ပနာဟ”န္တိ ပဗ္ဗတိတကာမာယေဝ ဟုတွာ ခေမာထေရီယာ သန္တိကံ ဥပသင်္ကမိ။ ထေရီ တဿာ အဇ္ဈာသယံ ဥတွာ တထာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ယထာ သံသာရေ သံဝိဂ္ဂမာနသာ သာသနေ သာ အဘိပ္ပသန္တာ ဘဝိဿတိ။ သာ တံ ဓမ္မံ သုတွာ သံဝေဂဇာတာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ စ ဟုတွာ ပဗ္ဗန္တိ ယာမိ။ ထေရီ တံ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သာ ပဗ္ဗတိတွာ ကတပုဗ္ဗကိစ္စာ ဝိပဿနံ ပဌပေတွာ ဟေတုသမ္ပန္နတာယ နစိရဿေဝ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန—

၁၆၉။ “စတုက္ခတ္ထံ ပဉ္စက္ခတ္ထံ၊ ဝိဟာရာ ဥပနိက္ခမိ။
အလဒ္ဓါ စေတသော သန္တိ၊ စိတ္တေ အဝသဝတ္တိနိ။

၁၇၀။ ဘိက္ခုနိံ ဥပသင်္ကမ္မ၊ သက္ကစ္စံ ပရိပုစ္ဆ’ဟံ။
သာ မေ ဓမ္မမဒေသေသိ၊ ဓာတုအာယတနာနိ စ။

၁၇၁။ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ၊ ဣန္ဒြိယာနိ ဗလာနိ စ။
ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌကိကံ မဂ္ဂံ၊ ဥတ္တမတ္တဿ ပတ္တိယာ။

၁၇၂။ တဿာဟံ ဝစနံ သုတွာ၊ ကရောန္တိ အနုသာသနိ။
ရတ္တိယာ ပုရိမေ ယာမေ၊ ပုဗ္ဗဇာတိမနုဿရိ။

၁၇၃။ ရတ္တိယာ မဇ္ဈိမေ ယာမေ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောဓယိ။
ရတ္တိယာ ပစ္ဆိမေ ယာမေ၊ တမောခန္ဓံ ပဒါလယိ။

၁၇၄။ ပီတိသုခေန စ ကာယံ၊ ဖရိတွာ ဝိဟရိံ တဒါ။
သတ္တမိယာ ပါဒေ ပသာရေသိ၊ တမောခန္ဓံ ပဒါလိယာ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ ဘိက္ခုနိန္တိ ခေမာထေရိံ သန္တာယ ဝဒတိ။

ဗောဇ္ဈင်္ဂဋ္ဌကိကံ မဂ္ဂန္တိ သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂ အဋ္ဌကိကဉ္စ အရိယမဂ္ဂံ။ ဥတ္တမတ္တဿ ပတ္တိယာတိ အရဟတ္တဿ နိဗ္ဗာနဿေဝ ဝါ ပတ္တိယာ အဓိဂမာယ။

Pītisukhenāti phalasamāpattipariyāpannāya pītiyā sukhena ca. **Kāyanti** taṃsampayuttaṃ nāmakāyaṃ tadanusārena rūpakāyañca. **Pharitvā**ti phusitvā byāpetvā vā. **Sattamiyā pāde pasāresinti** vipassanāya āradhadivasato sattamiyaṃ pallaṅkaṃ bhinditvā pāde pasāresim. Kathaṃ? **Tamokhandhaṃ padāliya**, appadālitapubbaṃ mohakkhandhaṃ aggamaggaññāsinā padāletvā. Sesam heṭṭhā vuttanayameva.

Vijayātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Chakkanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

၁၆၆

ခုဒ္ဒကနိကာယ ယေရိဂါထာအဋ္ဌကထာ

ပီတိသုခေနာတိ ဖလသမာပတ္တိပရိယာပန္နာယ ပီတိယာ သုခေန စ။ **ကာယ**န္တိ တံသမ္ပယုတ္တံ နာမကာယံ တဒနုသာရေန ရူပကာယဉ္စ။ **ဖရိတွာ**တိ ဖုသိတွာ ဗျာပေတွာ ဝါ။ **သတ္တမိယာ ပါဒေ ပသာရေသိ**န္တိ ဝိပဿနာယ အာရဒ္ဓဒိဝသတော သတ္တမိယံ ပလ္လင်္ဂံ ဘိန္ဒိတွာ ပါဒေ ပသာရေသိ။ ကထံ? **တမောခန္ဓံ ပဒါလိယ**, အပ္ပဒါလိတပုဗ္ဗံ မောဟက္ခန္ဓံ အဂ္ဂမဂ္ဂဉ္ဇကာသိနာ ပဒါလေတွာ။ သေသံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဝိဇယာယေရိဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဆက္ကနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

7. Sattakanipāta

1. Uttarātherīgāthāvaṇṇanā

Sattakanipāte **musalāni gahetvānāti** Uttarāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭupānissayaṃ kusalaṃ upacinantī anukkamena sambhāvita¹kusalamūlā samupacitavimokkhasambhārā paripakkavimutti-paripācanīyadhammā hutvā imasmim Buddhuppāde Sāvatthiyaṃ aññatarasmim kulagehe nibbattitvā **Uttarāti** laddhanāmā anukkamena viññutaṃ patvā Paṭācārāya theriyā santikaṃ upasaṅkami. Therī tassā dhammaṃ kathesi. Sā dhammaṃ sutvā saṃsāre jātaṃvegaṃ sāsane abhippasannā hutvā pabbajī. Pabbajitvā ca katapubbakiccā Paṭācārāya theriyā santike vipassanaṃ paṭṭhapetvā bhāvanamanuyuñjantī upanissayasampannatāya indriyānaṃ paripākāṃ gatattā ca na cirasseva vipassanaṃ ussukkāpetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Arahattaṃ pana patvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā udānavasena—

175. “Musalāni gahetvāna, dhaññaṃ koṭṭenti māṇavā.
Puttadārāni posentā, dhanam vindanti māṇavā.
176. Ghaṭetha Buddhasāsane, yaṃ katvā nānutappati.
Khippaṃ pādāni dhovitvā, ekamantaṃ nisīdatha.
177. Cittaṃ upaṭṭhapetvāna, ekaggaṃ susamāhitaṃ.
Paccavekkhatha saṅkhāre, parato no ca attato.
178. Tassāhaṃ vacanaṃ sutvā, Paṭācārānusāsaniṃ.
Pāde pakkhālayitvāna, ekamante upāvisiṃ.
179. Rattiyā purime yāme, pubbajātimanussariṃ.
Rattiyā majjhime yāme, dibbacakkhum visodhayiṃ.
180. Rattiyā pacchime yāme, tamokkhanthaṃ padālayiṃ.
Tevijjā atha vuṭṭhāsiṃ, katā te anusāsani.

1. Samropita (I, Ka)

၇-သတ္တကနိပါတ်

၁-ဥတ္တရာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

သတ္တကနိပါတေ မုသလာနိ ဂဟေတွာနာတိ ဥတ္တရာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယမ္ဗိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ အနုက္ကမေန သမ္ဘာဝိတံ ကုသလမူလာ သမုပစိတ-
ဝိမောက္ခသမ္ဘာရာ ပရိပက္ခဝိမုတ္တိပရိပါစနီယဓမ္မော ဟုတွာ ဣမသ္မိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ အညတရသ္မိ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဥတ္တရာတိ လဒ္ဓနာမာ အနုက္ကမေန ဝိညုတံ ပတွာ ပဋ္ဌာစာရာယ ထေရိယာ သန္တိကံ ဥပသင်္ကမိ။ ထေရီ တဿာ ဓမ္မံ ကထေသိ။ သာ ဓမ္မံ သုတွာ သံသာရေ ဇာတသံဝေဂါ သာသနေ အဘိပ္ပသန္တာ ဟုတွာ ပဗ္ဗဇိ။ ပဗ္ဗဇိတွာ စ ကတပုဗ္ဗကိစ္စာ ပဋ္ဌာစာရာယ ထေရိယာ သန္တိကေ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ ဘာဝနမနုယုဉ္ဇန္တိ ဥပနိဿယ-
သမ္ပန္နတာယ ဣန္ဒြိယာနံ ပရိပါကံ ဂတတ္တာ စ န စိရဿေဝ ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာ-
ပေတွာ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အရဟတ္တံ ပန ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန—

- ၁၇၅။ “မုသလာနိ ဂဟေတွာန၊ ဓညံ ကောဇ္ဇေန္တိ မာဏဝါ။
ပုတ္တဒါရာနိ ပေါသေန္တာ၊ ဓနံ ဝိန္ဒန္တိ မာဏဝါ။
- ၁၇၆။ ဃဇေထ ဗုဒ္ဓသာသနေ၊ ယံ ကတွာ နာနုတပ္ပတိ။
ဒိပ္ပံ ပါဒါနိ ခေဝိတွာ၊ ဧကမန္တံ နိသီဒထ။
- ၁၇၇။ စိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေတွာန၊ ဧကဂ္ဂံ သုသမာဟိတံ။
ပစ္စဝေက္ခထ သင်္ခါရေ၊ ပရတော နော စ အတ္တတော။
- ၁၇၈။ တဿာဟံ ဝစနံ သုတွာ၊ ပဋ္ဌာစာရာနုသာသနိ။
ပါဒေ ပက္ခာလယိတွာန၊ ဧကမန္တေ ဥပါဝိသိ။
- ၁၇၉။ ရတ္တိယာ ပုရိမေ ယာမေ၊ ပုဗ္ဗဇာတိမနုဿရိ။
ရတ္တိယာ မဇ္ဈိမေ ယာမေ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခံ ဝိသောဓယိ။
- ၁၈၀။ ရတ္တိယာ ပဇ္ဇိမေ ယာမေ၊ တမောက္ခန္တံ ပဒါလယိ။
တေဝိဇ္ဇာ အထ ဝုဋ္ဌာသိ၊ ကတာ တေ အနုသာသနိ။

181. Sakkaṃva devā tidasā, saṅgāme aparājitaṃ.
Purakkhatvā vihaṣṣāmi, tevijjāmi anāsava¹ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha cittaṃ upaṭṭhapetvānāti bhāvanācittaṃ kammaṭṭhāne upaṭṭhapetvā. Kathaṃ? **Ekaggaṃ susamāhitaṃ paccavekkhathāti** paṭipattiṃ¹ avekkhatha, saṅkhāre aniccātipi dukkhātipi anattātipi lakkhaṇattayaṃ vipassathāti attho. Idañca ovādakāle attano aññesañca bhikkhunīnaṃ theriyādīnaṃ ovādassa anuvādivasena vuttaṃ, **Paṭācārānusāsanti** Paṭācārāya theriyā anusitṭhiṃ. “Paṭācārāya sāsanaṃ”tipi vā pāṭho².

Atha vuṭṭhāsanti tevijjābhāvappattito pacchā āsanato vuṭṭhāsiṃ. Ayampi therī ekadivasaṃ Paṭācārāya theriyā santike kammaṭṭhānaṃ sodhetvā attano vasaṇaṭṭhānaṃ pavisitvā pallaṅkaṃ ābhujitvā nisīdi. “Na tāvimaṃ pallaṅkaṃ bhindissāmi, yāva me na anupādāya āsavehi cittaṃ vimuccatī”ti nicchayaṃ katvā sammāsanaṃ ārabhitvā anukkamena vipassanaṃ ussukkāpetvā maggaṭipāṭiyā abhiññāpaṭisambhidāparivāraṃ arahattaṃ patvā ekūnavāsatiyā paccavekkhaṇāñāyā pavattāya “idānimhi katakicca”ti somanassajātā imā gāthā udānetvā pāde pasāresi aruṇuggamanavelāyaṃ. Tato sammadeva vibhātāya rattiyā theriyā santikaṃ upagantvā imā gāthā paccudāhāsi. Tena vuttaṃ “katā te anusāsani”ti-ādi. Sesaṃ sabbaṃ hetṭhā vuttanayameva.

Uttarātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Cālātherīgāthāvaṇṇanā

Satiṃ upaṭṭhapetvānāti-ādikā Cālāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinitvā imasmim Buddhuppāde Magadhesu Nālakagāme Rūpasāribrahmaṇiyā kucchimhi nibbatti, tassā nāmaggaṇadivase **Cālāti** nāmaṃ akaṃsu, tassā kaniṭṭhāya **Upacālāti**, atha tassā kaniṭṭhāya

1. Paṭipāṭiyā (Sī)

2. Sāsanaṃtipi pāṭho (I)

၁၆၈ ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာ [၇-သတ္တက

၁၈၁။ သက္ကံ ဒေဝါ တိဒဿ၊ သင်္ဂါမေ အပရာဇိတံ။
ပုရက္ခတ္တာ ဝိဟဿာမိ၊ တေဝိဇ္ဇာမိ အနာသဝါ”တိ—

ဇုမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ စိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေတွာနာတိ ဘာဝနာစိတ္တံ ကမ္မဋ္ဌာနေ ဥပဋ္ဌပေတွာ။ ကထံ? **ကေဂ္ဂံ သုသမာဟိတံ ပစ္စဝေက္ခထာတိ** ပဋိပတ္တိ^၁ အဝေက္ခထ၊ သင်္ခါရေ အနိစ္စာ-တိဝိ ဒုက္ခာတိဝိ အနတ္တာတိဝိ လက္ခဏတ္ထယံ ဝိပဿထာတိ အတ္ထော။ ဣဒဉ္စ ဩဝါဒကာလေ အတ္တနေ အညေသဉ္စ ဘိက္ခုနီနံ ထေရိယာဒီနံ ဩဝါဒဿ အနုဝါဒဝသေန ဝုတ္တံ၊ **ပဋ္ဌာစာရာနုသာသနီ**နိ ပဋ္ဌာစာရာယ ထေရိယာ အနုသိဋ္ဌိ။ “ပဋ္ဌာစာရာယ သာသန”နိဝိ ဝါ ပါဌော^၂။

အထ ဝုဋ္ဌာသီနိ တေဝိဇ္ဇာဘာဝပ္ပတ္တိတော ပစ္ဆာ အာသနတော ဝုဋ္ဌာသိ။ အယမ္ပိ ထေရီ ကေဒိဝသံ ပဋ္ဌာစာရာယ ထေရိယာ သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ သောမေတွာ အတ္တနေ ဝသနဋ္ဌာနံ ပဝိသိတွာ ပလ္လင်္ဂံ အာဘုဇိတွာ နိသိဒိ။ “န တာဝိမံ ပလ္လင်္ဂံ ဘိဒ္ဓိဿာမိ၊ ယာဝ မေ န အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တံ ဝိမုစ္စတိ”တိ နိစ္ဆယံ ကတွာ သမ္ပသံနံ အာရဘိတွာ အနုက္ကမေန ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေတွာ မဂ္ဂပဋိပါဋိယာ အဘိညာပဋိသမ္ဘိဒါပရိဝါရံ အရဟတ္တံ ပတွာ ဧကေနဝိသတိယာ ပစ္စဝေက္ခဏာဉ္စကာယ ပဝတ္တာယ “ဣဒါနိမိ ကတ-ကိစ္စာ”တိ သောမနဿဇာတာ ဇုမာ ဂါထာ ဥဒါနေတွာ ပါဒေ ပသာရေသိ အရုဏ္ဏမနဝေလာယံ။ တတော သမ္ပဒေဝ ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ ထေရိယာ သန္တိကံ ဥပဂန္ဓာ ဇုမာ ဂါထာ ပစ္စုဒါဟာသိ။ တေန ဝုတ္တံ “ကတာ တေ အနုသာသနီ”တိအာဒိ။ သေသံ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဥတ္တရာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၂-စာလာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

သတိ^၁ ဥပဋ္ဌပေတွာနာတိအာဒိကာ စာလာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနိတွာ ဇုမသ္မိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ မဂဓေသု နာလကဂါမေ ရူပသာရိ-မြာဟူဏိယာ ကုစ္ဆိမိ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿာ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ **စာလာတိ** နာမံ အကံသု၊ တဿာ ကနိဋ္ဌာယ **ဥပစာလာတိ**၊ အထ တဿာ ကနိဋ္ဌာယ

၁-ပဋိပတ္တိယာ (သီ)

၂-သာသနနိဝိ ပါဌော (ဣ)

Sīsūpacālāti. Imā tissopi Dhammasenāpatissa kaniṭṭhabhaginiyo, imāsaṃ puttānampi tiṇṇaṃ idameva nāmaṃ. Ye sandhāya theragāthāya “cāle Upacāle Sīsūpacāle”ti¹ āgataṃ.

Imā pana tissopi bhaginiyo “Dhammasenāpati pabbajī”ti² sutvā “na hi nuna³ so orako dhammavinayo, na sā orikā pabbajjā, yattha amhākaṃ ayyo pabbajito”ti ussāhajātā tibbacchandā assumukhaṃ rudamānaṃ ñātiparijanaṃ pahāya pabbajimsu. Pabbajitvā ca ghaṭentiyo vāyamantiyo na cirasseva arahattaṃ pāpuṇimsu. Arahattaṃ pana patvā nibbānasukhena phalasukhena viharanti.

Tāsu Cālā bhikkhunī ekadivasaṃ pacchābhattaṃ piṇḍapāṭapaṭikkantā Andhavanaṃ pavisitvā divāvihāraṃ nisīdi. Atha naṃ māro upasaṅkamtivā kāmehi upanesi⁴. Yaṃ sandhāya sutte vuttaṃ—

“Atha kho Cālā bhikkhunī pubbaṇhasamayāṃ nivāsetvā pattacīvaraṃ ādāya Sāvattthiṃ piṇḍāya pāvisi, sāvattthiyaṃ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṃ piṇḍapāṭapaṭikkantā yena Andhavanaṃ, tenupasaṅkami divāvihārāya. Andhavanaṃ ajjhogāhetvā aññatarasmim rukkhamūle divāvihāraṃ nisīdi. Atha kho māro pāpimā yena Cālā bhikkhunī, tenupasaṅkami, upasaṅkamtivā Cālāṃ bhikkhuniṃ etadavocā”ti⁵.

Andhavanamhi divāvihāraṃ nisinnaṃ māro upasaṅkamtivā brahmacariyavāsato vicchinditukāmo⁶ “kaṃ nu uddissa muṇḍāsī”ti-ādiṃ pucchi. Athassa Satthu guṇe dhammassa ca niyyānikabhāvaṃ pakāsetvā attano katakiccabhāvavibhāvanena tassa visayāṭikkamaṃ pavedesi. Taṃ sutvā māro dukkhī dummano tatthevantaradhāyi. Atha sā attanā mārena ca bhāsītā gāthā udānavasena kathentī—

182. “Satiṃ upaṭṭhapetvāna, bhikkhunī bhāvitindriyā.

Paṭivijjhi padaṃ santaṃ, saṅkhārūpasamaṃ sukhaṃ.

1. Khu 2. 229 piṭṭhe.

3. Suvā na ha nūna (Sī), sutvā na nūna (I)

5. Saṃ 1. 133 piṭṭhe.

2. Pabbajitaṃ (I, Ka)

4. Upacchandesī (Sī, I)

6. Vivecetukāmo (Sī)

နိပါတ်]

၂-စာလာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

၁၆၉

သီသူပစာလာတိ။ ဣမာ တိဿောပိ ဓမ္မသေနာပတိဿ ကနိဋ္ဌဘဂိနိယော၊ ဣမာသံ ပုတ္တာနမ္ပိ တိဏ္ဏံ ဣဒမေဝ နာမံ။ ယေ သန္ဓာယ ထေရဂါထာယ “စာလေ ဥပစာလေ သီသူပစာလေ”တိ အာဂတံ။

ဣမာ ပန တိဿောပိ ဘဂိနိယော “ဓမ္မသေနာပတိ ပဗ္ဗဇိ”တိ^၂ သုတွာ “န ဟိ နူန”ိ သော ဩရကော ဓမ္မဝိနယော၊ န သာ ဩရိကာ ပဗ္ဗဇော၊ ယတ္ထ အမှာကံ အယျော ပဗ္ဗဇိတော”တိ ဥဿာဟဇာတာ တိဗ္ဗစ္ဆန္တာ အဿုမုခံ ရုဒမာနံ ဉှတိပရိဇနံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိသု။ ပဗ္ဗဇိတွာ စ ဃဇေန္တိယော ဝါယမန္တိယော န စိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏီသု။ အရဟတ္တံ ပန ပတွာ နိဗ္ဗာနသုခေန ဗလသုခေန ဝိဟရန္တိ။

တာသု စာလာ ဘိက္ခုနီ ဧကဒိဝသံ ပစ္စာဘတ္တံ ဝိဏ္ဏပါတပဋိက္ကန္တာ အန္ဓဝနံ ပဝိသိတွာ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသီဒိ။ အထ နံ မာရော ဥပသင်္ကမိတွာ ကာမေဟိ ဥပနေသိ^၇။ ယံ သန္ဓာယ သုတ္တေ ဝုတ္တံ—

“အထ ခေါ စာလာ ဘိက္ခုနီ ပုဗ္ဗဏ္ဍသမယံ နိဝါသေတွာ ပတ္တစိဝရံ အာဒါယ သာဝတ္ထိံ ဝိဏ္ဏာယ ပါဝိသိ၊ သာဝတ္ထိယံ ဝိဏ္ဏာယ စရိတွာ ပစ္စာဘတ္တံ ဝိဏ္ဏပါတပဋိက္ကန္တာ ယေန အန္ဓဝနံ၊ တေနပသင်္ကမိ ဒိဝါဝိဟာရာယ။ အန္ဓဝနံ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသီဒိ။ အထ ခေါ မာရော ပါဝိမာ ယေန စာလာ ဘိက္ခုနီ၊ တေနပသင်္ကမိ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ စာလံ ဘိက္ခုနီ တေဒဝေါစာ”တိ^၈။

အန္ဓဝနံ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသီန္တံ မာရော ဥပသင်္ကမိတွာ ဗြဟ္မစရိယဝါသတော ဝိစ္ဆိန္တိတုကာမော^၉ “ကံ န ဥဒ္ဓိဿ မုဏ္ဏာသီ”တိအာဒိံ ပုစ္ဆိ။ အထဿ သတ္တု ဝုဏေ ဓမ္မဿ စ နိယျာနိကဘာဝံ ပကာသေတွာ အတ္တနော ကတကိစ္စဘာဝဝိဘာဝနေန တဿ ဝိသယာတိက္ကမံ ပဝေဒေသိ။ တံ သုတွာ မာရော ဒုက္ခိ ဒုဗ္ဗနော တတ္ထေဝန္တရဓာယိ။ အထ သာ အတ္တနာ မာရေန စ ဘာသိတာ ဂါထာ ဥဒါနဝသေန ကထေန္တိ—

၁၈၂။ “သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာန၊ ဘိက္ခုနီ ဘာဝိတိန္ဒြိယာ။

ပဋိဝိဇ္ဇိ ပဒံ သန္တိ၊ သင်္ခါရူပသမံ သုခံ။

၁-၃ ၂-၂ ၂၉-ပိဋေ။

၂-ပဗ္ဗဇိတံ(ဣ၊က)

၃-သုတွာ န ဟ နူန (သီ)၊ သုတွာ န နူန (ဣ)

၄-ဥပစ္ဆန္နေသိ (သီ၊ဣ)

၅-သံ ၁-၁၃၃-ပိဋေ။

၆-ဝိဝေစေတုကာမော (သီ)

183. Kam nu uddissa muṇḍāsi, Samaṇī viya dissati.
Na ca rocesi pāsaṇḍe, kimidaṃ carasi momuhā.

184. Ito bahiddhā pāsaṇḍā, diṭṭhiyo upanissitā.
Na te dhammaṃ vijānanti, na te dhammassa kovidā.

185. Atthi Sakyakule jāto, Buddho appaṭipuggalo.
So me dhammadesesi, diṭṭhinaṃ samatikkamaṃ.

186. Dukkhaṃ dukkhasamuppādaṃ, dukkhassa ca atikkamaṃ.
Ariyaṃ caṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ, dukkhūpasamagāmināṃ.

187. Tassāhaṃ vacanaṃ sutvā, viharim sāsane ratā.
Tisso vijjā anuppattā, kataṃ Buddhassa sāsanaṃ.

188. Sabbattha vihatā nandī, tamokkhandho padālito.
Evaṃ jānāhi pāpima, nihato tvamasi antakā”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **satim upaṭṭhapetvānāti** satipaṭṭhānabhāvanāvasena kāyādīsu asubhadukkhāniccānattavasena satim suṭṭhu upaṭṭhitaṃ katvā. **Bhikkhunīti** attānaṃ sandhāya vadati. **Bhāvitindriyāti** ariyamaggabhāvanāya bhāvitasaddhādipaṇcīndriyā. **Paṭivijjhi padaṃ santanti** santaṃ padaṃ nibbānaṃ sacchikiriyāpaṭivedhena paṭivijjhi sacchākāsi. **Saṅkhārūpasamanti** sabbasaṅkhārānaṃ upasamahetubhūtaṃ. **Sukhanti** accantasukhaṃ.

“**Kaṃ nu uddissā**”ti gāthā mārena vuttā. Tatrāyaṃ saṅkhepattho—
imasmim loke bahū samayā tesaṇca desetāro bahū eva tittakārā, tesu kaṃ nu kho tvaṃ uddissa **muṇḍāsi** muṇḍitakesā asi. Na kevalaṃ muṇḍāva, atha kho kāsāvadhāraṇena ca Samaṇī viya dissati. **Na ca rocesi pāsaṇḍeti** tāpasaparibbājākādināṃ ādāsabhūte pāsaṇḍe te te samayantare neva rocesi. **Kimidaṃ carasi momuhāti** kim nāmidam, yaṃ pāsaṇḍavihitam ujum nibbānamaggaṃ pahāya ajja kālikaṃ kumaggaṃ paṭipajjantī ativiya mūlha carasi paribbhamasīti.

၁၇၀

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာ [၇-သတ္တက

၁၇၃။ ကံ န ဥဒ္ဓိဿ မုဏ္ဍာသိ၊ သမဏီ ဝိယ ဒိဿတိ။
န စ ရောစေသိ ပါသဏ္ဍေ၊ ကိမိဒံ စရသိ မောမုဟာ။

၁၇၄။ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ ပါသဏ္ဍာ၊ ဒိဋ္ဌိယော ဥပနိဿိတာ။
န တေ ဓမ္မံ ဝိဇာနန္တိ၊ န တေ ဓမ္မဿ ကောဝိဒါ။

၁၇၅။ အတ္ထိ သကျကုလေ ဇာတော၊ ဗုဒ္ဓေါ အပ္ပဋ္ဌိပုဂ္ဂလော။
သော မေ ဓမ္မမဒေသေသိ၊ ဒိဋ္ဌိနံ သမတိက္ကမံ။

၁၇၆။ ဒုက္ခံ ဒုက္ခသမုပ္ပါဒံ၊ ဒုက္ခဿ စ အတိက္ကမံ။
အရိယံ စဋ္ဌာကိကံ မဂ္ဂံ၊ ဒုက္ခပဿမဂါမိနံ။

၁၇၇။ တဿာဟံ ဝစနံ သုတွာ၊ ဝိဟရိံ သာသနေ ရတာ။
တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။

၁၇၈။ သဗ္ဗတ္ထ ဝိဟတာ နန္ဒိ၊ တမောက္ခန္ဓော ပဒါလိတော။
ဧဝံ ဇာနာဟိ ပါပိမ၊ နိဟတော တွမသိ အန္တကာ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာနာတိ သတိပဋ္ဌာနဘာဝနာဝသေန ကာယာဒီသု အသုဘဒုက္ခာနိစ္စာနတ္တဝသေန သတိံ သုဠု ဥပဋ္ဌိတံ ကတွာ။ ဘိက္ခုနီတိ အတ္တာနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဘာဝိတိန္ဒြိယာတိ အရိယမဂ္ဂဘာဝနာယ ဘာဝိတသဒ္ဓါဒိပဋိန္ဒြိယာ။ ပဋိဝိဇ္ဈိ ပဒံ သန္တန္တိ သန္တံ ပဒံ နိဗ္ဗာနံ သစ္စိကိရိယာ-ပဋိဝေမေန ပဋိဝိဇ္ဈိ သစ္စာကာသိ။ သင်္ခါဂူပသမန္တိ သဗ္ဗသင်္ခါရာနံ ဥပသမဟေတု-ဘူတံ။ သုခန္တိ အစ္စန္တသုခံ။

“ကံ န ဥဒ္ဓိဿာ”တိ ဂါထာ မာရေန ဝုတ္တာ။ တကြာယံ သင်္ခေပတ္ထော—
ဣမသ္မိံ လောကေ ဗဟူ သမယာ တေသဉ္စ ဒေသေတာရော ဗဟူ ဧဝ တိတ္ထကရာ၊ တေသု ကံ န ခေါ တံ ဥဒ္ဓိဿ မုဏ္ဍာသိ မုဏ္ဍိတကေသာ အသိ။ န ကေဝလံ မုဏ္ဍာဝ၊ အထ ခေါ ကာသာဝဓာရဏေန စ သမဏီ ဝိယ ဒိဿတိ။ န စ ရောစေသိ ပါသဏ္ဍေတိ တာပသပရိဗ္ဗာဇကောဒိနံ အာဒါသဘူတေ ပါသဏ္ဍေ တေ တေ သမယန္တရေ နေဝ ရောစေသိ။ ကိမိဒံ စရသိ မောမုဟာတိ ကိံ နာမိဒံ၊ ယံ ပါသဏ္ဍဝိဟိတံ ဥဇုံ နိဗ္ဗာနမဂ္ဂံ ပဟာယ အဇ္ဇ ကာလိကံ ကုမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇန္တိ အတိဝိယ မူဠာ စရသိ ပရိတ္တမသိတိ။

Taṃ sutvā therī paṭivacanadānamukhena taṃ tajjenti “**ito bahiddhā**”ti-ādimāha. Tattha ito bahiddhā pāsaṇḍā nāma **ito** Sammāsambuddhassa sāsanaṭo **bahiddhā** kuṭṭisakabahukārādikā¹, te hi sattānaṃ taṇhāpāsaṃ diṭṭhipāsaṇca denti oḍḍentīti **pāsaṇḍā**ti vuccati. Tenāha “**diṭṭhiyo upanissitā**”ti sassatadiṭṭhigatāni upecca nissitā, diṭṭhigatāni ādiyimsūti attho. Yadaggena ca diṭṭhisannissitā, tadaggena pāsaṇḍasannissitā. **Na te dhammaṃ vijānantī**ti ye pāsaṇḍino sassatadiṭṭhigatasannissitā “ayaṃ pavatti evaṃ pavattatī”ti pavattidhammampi yathābhūtaṃ na vijānanti. **Na te dhammassa kovidā**ti “ayaṃ nivatti evaṃ nivattatī”ti nivattidhammassāpi akusalā, pavattidhammaggepi hi te saṃmūlā, kimaṅgaṃ² pana nivattidhammeti.

Evaṃ pāsaṇḍavādānaṃ aniyyanīkataṃ dassetvā idāni kaṃ nu uddissa muṇḍāsīti pañhaṃ vissajjetuṃ “**atthi Sakyakule jāto**”ti-ādivuttaṃ. Tattha **diṭṭhīnaṃ samatikkamanti** sabbāsaṃ diṭṭhīnaṃ samatikkamanupāyaṃ diṭṭhijālaviniveṭhanaṃ. Sesāṃ vuttanayameva.

Cālātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Upacālātherīgāthāvaṇṇanā

Satimatīti-ādikā Upacālāya theriyā gāthā. Tassā vatthu Cālāya theriyā vatthuhi vuttameva. Ayampi hi Cālā viya pabbajitvā vipassanaṃ paṭṭhapetvā arahattaṃ patvā udānenti—

189. “**Satimatī cakkhumatī, bhikkhunī bhāvitindriyā.**

Paṭivijjhi padamā santamā, akāpurisasevitaṃ”ti—

imaṃ gāthaṃ abhāsi.

Tattha **satimatī**ti satisampannā, pubbabhāge paramena satinepakkena samannāgatā hutvā pacchā ariyamaggassa bhāvitattā sativepullappattiyā uttamāya satiyā samannāgatāti attho. **Cakkhumatī**ti paññācakkhunā samannāgatā, ādito udayatthagāminiyā paññāya ariyāya nibbedhikāya

1. Bahiddhā ekabāhirakappavedikāti (Ka)

2. Kimaṅga (Sī, I)

နိပါတ်]

၃-ဥပစာလာထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

၁၇၁

တံ သုတွာ ထေရီ ပဋိဝစနဒါနမုခေန တံ တဇ္ဇေန္တိ “**ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ**”တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ ပါသဏှာ နာမ ဣတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ သာသနတော **ဗဟိဒ္ဓါ** ကုဋိသကဗဟုကာရာဒိကာ။ တေ ဟိ သတ္တာနံ တဏှာ-ပါသံ ဒိဋ္ဌိပါသဉ္စ ခေန္တိ ဩဇ္ဇေန္တိတိ **ပါသဏှာ**တိ ဝုစ္စတိ။ တေနာဟ “**ဒိဋ္ဌိယော ဥပနိဿိတာ**”တိ သဿတဒိဋ္ဌိဂတာနိ ဥပေစ္စ နိဿိတာ၊ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ အာဒိ-ယိသုတိ အတ္ထော။ ယဒဂ္ဂေန စ ဒိဋ္ဌိသန္ဓိဿိတာ၊ တဒဂ္ဂေန ပါသဏှသန္ဓိဿိတာ။ **န တေ ဓမ္မံ ဝိဇာနန္တိ**တိ ယေ ပါသဏှိနော သဿတဒိဋ္ဌိဂတသန္ဓိဿိတာ “အယံ ပဝတ္တိ ဧဝံ ပဝတ္တတိ”တိ ပဝတ္တိဓမ္မဗ္ဗိ ယထာဘူတံ န ဝိဇာနန္တိ။ **န တေ ဓမ္မဿ ကောဝိဒါ**တိ “အယံ နိဝတ္တိ ဧဝံ နိဝတ္တတိ”တိ နိဝတ္တိဓမ္မဿာပိ အကုသလာ၊ ပဝတ္တိဓမ္မမဂ္ဂေပိ ဟိ တေ သံမုဇ္ဇာ၊ ကိမင်္ဂ^၁ ပန နိဝတ္တိဓမ္မေတိ။

ဧဝံ ပါသဏှဝါဒါနံ အနိယျာနိကတံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ကံ န ဥဒ္ဓိဿ မုဏှာသီတိ ပဉ္စ ဝိဿဇ္ဇေတုံ “**အတ္ထိ သကျကုလေ ဇာတော**”တိအာဒိ ဝုတ္တိ။ တတ္ထ **ဒိဋ္ဌိနံ သမတိက္ကမန္တိ** သဗ္ဗာသံ ဒိဋ္ဌိနံ သမတိက္ကမနုပါယံ ဒိဋ္ဌိဇာလ-ဝိနိဝေဌနံ။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

စာလာထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ နိဋ္ဌိတာ။

၃-ဥပစာလာထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

သတိမတိတိအာဒိကာ ဥပစာလာယ ထေရီယာ ဂါထာ။ တဿာ ဝတ္ထု စာလာယ ထေရီယာ ဝတ္ထုမှ ဝုတ္တမေဝ။ အယမှိ ဟိ စာလာ ဝိယ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ အရဟတ္တံ ပတွာ ဥဒါနေန္တိ—

၁၈၉။ “သတိမတိ စက္ခုမတိ၊ ဘိက္ခုနီ ဘာဝိတိန္ဒြိယာ။
ပဋိဝိဇ္ဇိ ပဒံ သန္တိ၊ အကာပုရိသသေဝိတ”န္တိ—

ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ။

တတ္ထ **သတိမတိ**တိ သတိသမ္ပန္နာ၊ ပုဗ္ဗဘာဂေ ပရမေန သတိနေပက္ကေန သမန္နာဂတာ ဟုတွာ ပစ္စာ အရိယမဂ္ဂဿ ဘာဝိတတ္တာ သတိဝေပုလ္လပုတ္တိယာ ဥတ္တမာယ သတိယာ သမန္နာဂတာတိ အတ္ထော။ **စက္ခုမတိ**တိ ပညာစက္ခုနာ သမန္နာဂတာ၊ အာဒိတော ဥဒယတ္ထဂါမိနိယာ ပညာယ အရိယာယ နိဗ္ဗေဓိကာယ

၁-ဗဟိဒ္ဓါ ကေဗာဟိရကပ္ပဝေဒိကာဟိ (က)

၂-ကိမင်္ဂ (သီ၊ ဣ)

samannāgatā hutvā paññāvepullappattiyā paramena paññācakkhunā
samannāgatāti vuttam hoti. **Akāpurisasevanti** alāmakapurisehi
uttamapurisehi ariyehi Buddhādīhi sevitaṃ.

“Kinnu jātiṃ na rocesi”ti gāthā theriṃ kāmesu upahāretukāmena
mārena vuttā. “Kiṃ nu tvaṃ bhikkhuni na rocesi”ti¹ hi mārena puṭṭhā therī
āha “jātiṃ khvāhaṃ āvuso na rocemī”ti¹. Atha naṃ māro jātassa kāmā
paribhogā, tasmā jātipi icchitabbā, kāmāpi paribhuñjītabbāti dassento—

190. “Kinnu jātiṃ na rocesi, jāto kāmāni bhuñjati.

Bhuñjāhi kāmaratiyo, māhu pacchānutāpinī”ti—
gāthamāha.

Tassattho—kiṃ nu taṃ kāraṇaṃ, yena tvaṃ Upacāle jātiṃ **na rocesi** na
roceyyāsi, na taṃ kāraṇaṃ atthi. Yasmā **jāto kāmāni bhuñjati** idha jāto
kāmaguṇasaṃhitāni rūpādāni paṭisevanto kāmasukhaṃ paribhuñjati. Na hi
ajātassa taṃ atthi, tasmā **bhuñjāhi kāmaratiyo** kāmakhiddhāratiyo anubhava.
Māhu pacchānutāpinī “yobbaññe sati vijjamānesu bhogesu na mayā
kāmasukhamanubhūtan”ti pacchānutāpinī mā ahosi, imasmiṃ loke dhammā
nāma yāvadeva atthādhigamattho² attho ca kāmasukhatthoti
pākaṭṭoyamatthoti adhippāyo.

Taṃ sutvā therī jātiyā dukkhanimittataṃ attano ca tassa
visayātikkaṃ vibhāvetvā tajjentī—

191. “Jātassa maraṇaṃ hoti, hatthapādāna chedanāṃ.

Vadhabandhapariklesaṃ, jāto dukkhaṃ nigacchati.

192. Atthi Sakyakule jāto, Sambuddho aparājito.

So me dhammamadesesi, jātiyā samatikkamaṃ.

1. Saṃ 1. 133 piṭṭhe.

2. Atthāgamatthā (Sī)

၁၇၂ ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ [၇-သတ္တက

သမန္တာဂတာ ဟုတွာ ပညာဝေပုလ္လပုတ္တိယာ ပရမေန ပညာစက္ခုနာ သမန္တာ-
ဂတာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အကာပုရိသသေဝိတန္တိ** အလာမကပုရိသေဟိ
ဥတ္တမပုရိသေဟိ အရိယေဟိ ဗုဒ္ဓါဒိဟိ သေဝိတံ။

“ကိန္တု ဇာတိ” န ရောစေသိ”တိ ဂါထာ ထေရီ ကာမေသု ဥပဟာရေတု-
ကာမေန မာရေန ဝုတ္တာ။ “ကိ” နှ တံ ဘိက္ခုနီ န ရောစေသိ”တိ ဟိ မာရေန
ပုဋ္ဌာ ထေရီ အာဟ “ဇာတိ” ခွါဟံ အာဝုသော န ရောစေမိ”တိ။ အထ နံ
မာရော ဇာတဿ ကာမာ ပရိဘောဂါ၊ တသ္မာ ဇာတိပိ ဣတ္ထိတဗ္ဗာ၊ ကာမာပိ
ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗာတိ ဒေသေန္တော—

၁၉၀။ “ကိန္တု ဇာတိ” န ရောစေသိ၊ ဇာတော ကာမာနိ ဘုဉ္ဇတိ။
ဘုဉ္ဇာဟိ ကာမရတိယော၊ မာဟု ပစ္ဆာနုတာပိနိ”တိ—

ဂါထမာဟ။

တဿတ္ထော—ကိ” နှ တံ ကာရဏံ၊ ယေန တံ ဥပစာလေ ဇာတိ” န
ရောစေသိ န ရောစေယျာသိ၊ န တံ ကာရဏံ အတ္ထိ။ ယသ္မာ **ဇာတော**
ကာမာနိ ဘုဉ္ဇတိ ဣဓ ဇာတော ကာမဂုဏသံဟိတာနိ ရူပါဒိနိ ပဋိသေဝန္တော
ကာမသုခံ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ န ဟိ အဇာတဿ တံ အတ္ထိ၊ တသ္မာ **ဘုဉ္ဇာဟိ**
ကာမရတိယော ကာမခိန္တာရတိယော အနုဘဝ။ **မာဟု ပစ္ဆာနုတာပိနိ**
“ယောဗ္ဗညေ သတိ ဝိဇ္ဇမာနေသု ဘောဂေသု န မယာ ကာမသုခမနုဘူတ”န္တိ
ပစ္ဆာနုတာပိနိ မာ အဟောသိ၊ ဣမသ္မိ လောကေ ဓမ္မာ နာမ ယာဝဒေဝ
အတ္တာမိဂမတ္ထော၊ အတ္ထော စ ကာမသုခတ္ထောတိ ပါကဋ္ဌေယမတ္ထောတိ
အဓိပ္ပာယော။

တံ သုတွာ ထေရီ ဇာတိယာ ဒုက္ခနိမိတ္တတံ အတ္တနော စ တဿ ဝိသယာ-
တိက္ကမံ ဝိဘာဝေတွာ တဇ္ဇေန္တိ—

၁၉၁။ “ဇာတဿ မရဏံ ဟောတိ၊ ဟတ္ထပါဒါန ဆေဒနံ။
ဝဓဇ္ဇပရိက္ခေသံ၊ ဇာတော ဒုက္ခံ နိဂစ္ဆတိ။

၁၉၂။ အတ္ထိ သကျကုလေ ဇာတော၊ သမ္ပုဋ္ဌေါ အပရာဇိတော။
သော မေ ဓမ္မမဒေသေသိ၊ ဇာတိယာ သမတိက္ကမံ။

193. Dukkhaṃ dukkhasamuppādaṃ, dukkhassa ca atikkamaṃ.
Ariyaṃ caṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ, dukkhūpasamagāmināṃ.

194. Tassāhaṃ vacanaṃ sutvā, viharim̐ sāsane ratā.
Tisso vijjā anuppattā, kataṃ Buddhassa sāsanaṃ.

195. Sabbattha vihatā nandī, tamokkhandho padālito.
Evaṃ jānāhi pāpima, nihato tvamasi antakā”ti—
imā gāthā abhāsi.

Tattha **jātassa maraṇaṃ hotīti** yasmā jātassa sattassa maraṇaṃ hoti, na ajātassa. Na kevalaṃ maraṇameva, atha kho jarārogādayo yattakā’natthā, sabbepi te jātassa honti jātihetukā. Tenāha Bhagavā “jātipaccayā jarāmarāṇaṃ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti”ti¹. Tenevāha “**hatthapādāna chedanā**”ti hatthapādānaṃ chedanāṃ jātasseva hoti, na ajātassa. Hatthapādachedanāpadesena cettha bāttimaṃsa kammakāraṇāpi dassitā evāti daṭṭhabbaṃ. Tenevāha “**vadhabandhapariklesaṃ, jāto dukkhaṃ nigacchati**”ti. Jīvitaviyojanamuṭṭhippahārādisaṅkhātāṃ vadhapariklesaṃ ceva andubandhanādisaṅkhātāṃ bandhapariklesaṃ aññañca yaṃkiñci dukkhaṃ nāma taṃ sabbaṃ jāto eva nigacchati, na ajāto, tasmā jātim̐ na rocemīti.

Idāni jātiyā kāmānañca accantameva attanā samatikkantabhāvaṃ mūlato paṭṭhāya dassenti “**atthi Sakyakule jāto**”ti-ādimāha. Tattha **aparājito** kilesamārādinaṃ kenaci na parājito. Satthā hi sabbābhibhū sadevakaṃ lokaṃ aññadatthu abhibhavitvā ṭhito, tasmā aparājito. Sesam̐ vuttanayattā uttānameva.

Upacālātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Sattakanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vi 3. 1; Abhi 2. 142; Khu 1. 77 piṭṭhesu.

နိပါတ်]

၇-ဥပစာလာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

၁၇၃

၁၉၃။ ဒုက္ခံ ဒုက္ခသမုပ္ပါဒံ၊ ဒုက္ခဿ စ အတိက္ကမံ။
အရိယံ စဋ္ဌာရိကံ မဂ္ဂံ၊ ဒုက္ခပဿမဂါမိနံ။

၁၉၄။ တဿဟံ ဝစနံ သုတွာ၊ ဝိဟရိံ သာသနေ ရတာ။
တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။

၁၉၅။ သဗ္ဗတ္ထ ဝိဟတာ နန္ဒိ၊ တမောက္ခန္ဓော ပဒါလိတော။
ဧဝံ ဇာနာဟိ ပါပိမ၊ နိဟတော တွမသိ အန္တကာ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ **ဇာတဿ မရဏံ ဟောတိတိ** ယသ္မာ ဇာတဿ သတ္တဿ မရဏံ ဟောတိ၊ န အဇာတဿ။ န ကေဝလံ မရဏမေဝ၊ အထ ခေါ ဇရာရောဂါ-ဒယော ယတ္တကာ’နတ္တာ၊ သဗ္ဗေပိ တေ ဇာတဿ ဟောန္တိ ဇာတိဟေတုကာ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏံ သောကပရိဒေဝဒုက္ခဒေါမနဿု-ပါယာသာ သမ္ပဝန္တိ”တိ။ တေနောဟ “**ဟတ္ထပါဒါန ဆေဒန**”န္တိ ဟတ္ထပါဒါနံ ဆေဒနံ ဇာတဿေဝ ဟောတိ၊ န အဇာတဿ။ ဟတ္ထပါဒဆေဒနာပဒေသေန စေတ္ထ ဗာတ္ထိံသ ကမ္မကာရဏာပိ ဒဿိတာ ဧဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ တေနောဟ “**ဝဓဗန္ဓပရိက္ခေသံ၊ ဇာတော ဒုက္ခံ နိဂစ္ဆတိ**”တိ။ ဇီဝိတဝိယောဇနမုဋ္ဌိပ္ပဟာ-ရာဒိသင်္ခါတံ ဝပေရိက္ခေသံ စေဝ အန္တုဗန္ဓနာဒိသင်္ခါတံ ဗန္ဓပရိက္ခေသံ အညူ ယံကိဉ္စိ ဒုက္ခံ နာမ တံ သဗ္ဗံ ဇာတော ဧဝ နိဂစ္ဆတိ၊ န အဇာတော၊ တသ္မာ ဇာတိ” န ရောစေမိတိ။

ဣဒါနိ ဇာတိယာ ကာမာနဉ္စ အစ္စန္တမေဝ အတ္တနာ သမတိက္ကန္တဘာဝံ မူလတော ပဋ္ဌာယ ဒဿေန္တိ “**အတ္ထိ သဗျကုလေ ဇာတော**”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အပရာဇိတော**တိ ကိလေသမာရာဒိနာ ကေနစိ န ပရာဇိတော။ သတ္တာ ဟိ သဗ္ဗာဘိဘူ သဒေဝကံ လောကံ အညဒတ္ထ၊ အဘိဘဝိတွာ ဌိတော၊ တသ္မာ အပရာဇိတော။ သေသံ ဝုတ္တနယတ္တာ ဥတ္တာနမေဝ။

ဥပစာလာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

သတ္တကနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-မိ ၃-၁၊ အဘိ ၂-၁၄၂၊ ဒု ၁-၇၇-ပိဋေသု။

8. Aṭṭhakanipāta

1. Sīsūpacālātherīgāthāvaṇṇanā

Aṭṭhakanipāte **bhikkhunī sīlasampannā**ti-ādikā Sīsūpacālāya theriyā gāthā, imissāpi vatthu Cālāya theriya vatthumhi vuttanayameva. Ayampi hi āyasmato Dhammasenāpatissa pabbajitabhāvaṃ sutvā sayampi ussāhajātā pabbajitvā katapunnakiccā vipassanaṃ paṭṭhapetvā ghaṭentī vāyamantī nacirasseva arahattaṃ pāpuṇi. Arahattaṃ patvā phalasamāpattisukhena viharantī ekadivasaṃ attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā katakiccāti¹ somanassajātā udānavasena—

196. “Bhikkhunī sīlasampannā, indriyesu susaṃvutā.
Adhigacche padam̐ santam̐, asecanakamojavan”ti—

gāthamāha.

Tattha **sīlasampannā**ti parisuddhena bhikkhunīsīlena samannāgatā paripuṇṇā. **Indriyesu susaṃvutā**ti manacchaṭṭhesu indriyesu suṭṭhu saṃvutā, rūpādi-ārammaṇe iṭṭhe rāgaṃ, anīṭṭhe dosaṃ, asamapekkhane mohaṇca pahāya suṭṭhu pihitindriyā. **Asecanakamojavanti** kenaci anāsittakaṃ ojavantaṃ sabhāvamadhuraṃ sabbassāpi kilesarogassa vūpasamanosadhabhūtaṃ ariyamaggaṃ, nibbānameva vā. Ariyamaggampi hi nibbānatthikehi paṭipajjitabbato kilesapariḷāhābhāvato ca padam̐ santanti vattum̐ vaṭṭati.

197. “Tāvatimsā ca Yāmā ca, Tusitā cāpi devatā.
Nimmānaratino devā, ye devā Vasavattino.
Tattha cittaṃ paṇīdhehi, yattha te vusitaṃ pure”ti—

Ayam̐ gāthā kāmasaggesu nikantiṃ uppādehīti tattha uyyojanavasena therim̐ samāpattiyā cāvetukāmena mārena vuttā.

Tattha sahapuññakārino tettimsa janā yattha upapannā, tam̐ ṭhānam̐ Tāvatimsanti. Tattha nibbattā sabbepi devaputtā **Tāvatimsā**. Keci pana

1. Katapubbakiccā (I, Ka)

၈-အဋ္ဌကနိပါတ်

၁-သီလသမ္ပန္နာတိအာဒိက ဂါထာဝတ္ထုနာ

အဋ္ဌကနိပါတ်တေ **ဘိက္ခုနီ သီလသမ္ပန္နာ**တိအာဒိက သီလသမ္ပန္နာလောကထာဝရီယာ ဂါထာ၊ ဣမိဿာပိ ဝတ္ထု စာလာယ ထေရီယာ ဝတ္ထုမှ ဝုတ္တနယ-မေဝ။ အယမ္ပိ ဟိ အာယသ္မတော ဓမ္မသေနာပတိဿ ပဗ္ဗဇိတဘာဝံ သုတွာ သယမ္ပိ ဥဿာဟဇာတာ ပဗ္ဗဇိတွာ ကတပုဗ္ဗကိစ္စာ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ ဃဋ္ဌေန္တိ ဝါယမန္တိ နစိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏီ။ အရဟတ္တံ ပတွာ ဖလ-သမာပတ္တိသုခေန ဝိဟရန္တိ ဧကဒိဝသံ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ^၁ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ကတကိစ္စာတိ^၂ သောမနဿဇာတာ ဥဒါနဝသေန—

၁၉၆။ “ဘိက္ခုနီ သီလသမ္ပန္နာ၊ ဣန္ဒြိယေသု သုသံဝုတာ။
အဓိဂစ္ဆေ ပဒံ သန္တိ၊ အသေစနကမောဇေ”န္တိ—

ဂါထမာဟ။

တတ္ထ **သီလသမ္ပန္နာ**တိ ပရိသုဒ္ဓေန ဘိက္ခုနီသီလေန သမန္တာဂတာ ပရိပုဏ္ဏာ။ **ဣန္ဒြိယေသု သုသံဝုတာ**တိ မနစ္ဆဋ္ဌေသု ဣန္ဒြိယေသု သုဠု သံဝုတာ၊ ရူပါဒိ-အာရမ္မဏေ ဣဋ္ဌေ ရာဂံ၊ အနိဋ္ဌေ ဒေါသံ၊ အသမပေက္ခနေ မောဟဉ္စ ပဟာယ သုဠု ဝိဟိတိန္ဒြိယာ။ **အသေစနကမောဇေ**န္တိ ဧကနစိ အနာသိတ္တကံ ဩဇေန္တိ သဘာဝမရုံ သဗ္ဗဿာပိ ကိလေသရောဂဿ ဝုပသမနောသဓာတံ အရိယမဂ္ဂံ၊ နိဗ္ဗာနမေဝ ဝါ။ အရိယမဂ္ဂမ္ပိ ဟိ နိဗ္ဗာနတ္ထိကေဟိ ပဋိပဋ္ဌိတဗ္ဗတော ကိလေသ-ပရိဋ္ဌာဟာဘာဝတော စ ပဒံ သန္တိန္တိ ဝတ္ထု ဝဇ္ဇတိ။

၁၉၇။ “တာဝတိံသာ စ ယာမာ စ၊ တုသိတာ စာပိ ဒေဝတာ။
နိဗ္ဗာနရတိနော ဒေဝါ၊ ယေ ဒေဝါ ဝသဝတ္တိနော။
တတ္ထ စိတ္တံ ပဏီဓေဟိ၊ ယတ္ထ တေ ဝုသိတံ ပုရေ”တိ—

အယံ ဂါထာ ကာမသဂ္ဂေသု နိကန္တိံ ဥပ္ပါဒေဟိတိ တတ္ထ ဥယျောဇန-ဝသေန ထေရိံ သမာပတ္တိယာ စာဝေတုကာမေန မာရေန ဝုတ္တာ။

တတ္ထ သဟပုညကရိနော တေတ္ထိံသ ဇနာ ယတ္ထ ဥပပန္နာ၊ တံ ဌာနံ တာဝတိံသန္တိ။ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တာ သဗ္ဗေပိ ဒေဝပုတ္တာ **တာဝတိံသာ**။ ဧကစိ ပန

၁-ကတပုဗ္ဗကိစ္စာ (ဣ၊ က)

“Tāvatiṃsāti tesāṃ devānaṃ nānamevā”ti vadanti. Dvīhi devalokehi
 viṣiṭṭhaṃ dibbaṃ sukhaṃ yātā upayātā sampannāti¹ **Yāmā**. Dibbāya
 sampattiyā tuṭṭhā pahaṭṭhāti **Tusitā**. Pakatipaṭiyattārammaṇato atirekena
 ramitukāmatākāle yathārucite bhoge nimminivā ramantīti **Nimmānaratino**.
 Cittaruciṃ ña tvā parehi nimmitesu bhogesu vasaṃ vattentīti **Vasavattino**.
Tattha cittaṃ paṇīdhehīti tasmim Tāvatiṃsādike devanikāye tava cittaṃ
 ṭhapehi, upapajjanāya nikantiṃ karohi. Cātumahārājikānaṃ bhogā itarehi
 nihīnāti adhippāyena Tāvatiṃsādayova vuttā. **Yattha te vusitaṃ pureti** yesu
 devanikāyesu tayā pubbe vutthaṃ². Ayaṃ kira pubbe devesu uppajjantī
 Tāvatiṃsato paṭṭhāya pañcakāmasagge sodhetvā puna heṭṭhato otarantī
 Tusitesu ṭhatvā tato cavitvā idāni manussesu nibbattā.

Taṃ sutvā therī “tiṭṭhatu māra tayā vuttakāmaloko. Aññopi sabbo loko
 rāgaggi-ādīhi āditto sampajjalito. Na tattha viññūnaṃ cittaṃ ramatī”ti
 kāmato ca lokato ca attano vinivattitamānasataṃ dassetvā mārāṃ tajjentī—

198. “Tāvatiṃsā ca Yāmā ca, Tusitā cāpi devatā.
 Nimmānaratino devā, ye devā Vasavattino.

199. Kālaṃ kālaṃ bhavā bhavaṃ, sakkāyasmim purakkhatā.
 Avītivattā sakkāyaṃ, jātimaraṇasārino.

200. Sabbo ādīpito loko, sabbo loko padīpito.
 Sabbo pajjalito loko, sabbo loko pakampito.

201. Akampiyaṃ atuliyāṃ, aputhujjanasevitaṃ.
 Buddhō dhammamadesesi, tattha me nirato mano.

202. Tassāhaṃ vacanaṃ sutvā, viharim sāsane ratā.
 Tisso vijā anuppattā, kataṃ Buddhassa sāsanaṃ.

1. Upapannāti (Sī)

2. Upapannā (Ka)

“တာဝတိံသာတိ တေသံ ဒေဝါနံ နာမမေဝါ”တိ ဝဒန္တိ။ ဦးတိ ဒေဝလောကေဟိ
 ဝိသိဋ္ဌံ ဒိဗ္ဗံ သုခံ ယာတာ ဥပယာတာ သမ္ပန္နာတိ^၁ **ယာမာ**။ ဒိဗ္ဗာယ သမ္ပတ္တိယာ
 တုဋ္ဌာ ပဟဋ္ဌာတိ **တုသိတာ**။ ပကတိပဋိယတ္တာရမ္မဏတော အတိရေကေန ရမိတု-
 ကာမတာကာလေ ယထာရူပိတေ ဘောဂေ နိဗ္ဗိနိတွာ ရမန္တိတိ **နိဗ္ဗာနရတိနော**။
 စိတ္တရူပိ ဥတွာ ပရေဟိ နိဗ္ဗိတေသု ဘောဂေသုဝသံ ဝတ္ထေန္တိတိ **ဝသဝတ္တိနော**။
တတ္ထ စိတ္တံ ပဏီဇေဟိတိ တသ္မိံ တာဝတိံသာဒိကေ ဒေဝနိကာယေ တဝ
 စိတ္တံ ဌပေဟိ၊ ဥပပဇ္ဇနာယ နိကန္တိံ ကရေဟိ။ စာတုမဟာရာဇိကာနံ ဘောဂါ
 ဣတရေဟိ နိဟိနာတိ အဓိပ္ပါယေန တာဝတိံသာဒယောဝ ဝုတ္တာ။ **ယတ္ထ တေ**
ဝုသိတံ ပုရေဟိ ယေသု ဒေဝနိကာယေသု တယာ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တံ^၂။ အယံ ကိရ ပုဗ္ဗေ
 ဒေဝေသု ဥပပဇ္ဇန္တိ တာဝတိံသတော ပဋ္ဌာယ ပဉ္စကာမသဂ္ဂေ သောစေတွာ
 ပုန ဟေဋ္ဌတော ဩတရန္တိ တုသိတေသု ဌတွာ တတော စဝိတွာ ဣဒါနိ
 မနုဿေသု နိဗ္ဗတ္တာ။

တံ သုတွာ ထေရီ “တိဋ္ဌတု မာရ တယာ ဝုတ္တကာမလောကော။ အညောဝိ
 သဗ္ဗော လောကော ရာဂဂ္ဂိအာဒိဟိ အာဒိတ္တော သမ္ပဇ္ဇလိတော။ န တတ္ထ ဝိညူနံ
 စိတ္တံ ရမတိ”တိ ကာမတော စ လောကတော စ အတ္တနော ဝိနိဝတ္တိတမာနသတံ
 ဒဿေတွာ မာရံ တဇ္ဇေန္တိ—

၁၉၈။ “တာဝတိံသာ စ ယာမာ စ၊ တုသိတာ စာဝိ ဒေဝတာ။
 နိဗ္ဗာနရတိနော ဒေဝါ၊ ယေ ဒေဝါ ဝသဝတ္တိနော။

၁၉၉။ ကာလံ ကာလံ ဘဝါ ဘဝံ၊ သက္ကာယသ္မိံ ပုရက္ခတာ။
 အဝိတိဝတ္တာ သက္ကာယံ၊ ဇာတိမရဏသာရိနော။

၂၀၀။ သဗ္ဗော အာဒိပိတော လောကော၊ သဗ္ဗော လောကော ပဒိပိတော။
 သဗ္ဗော ပဇ္ဇလိတော လောကော၊ သဗ္ဗော လောကော ပကမ္ပိတော။

၂၀၁။ အကမ္ပိယံ အတုလိယံ၊ အပုထုဇ္ဇနသေဝိတံ။
 ဗုဒ္ဓေါ ဓမ္မမဒေသေသိ၊ တတ္ထ မေ နိရတော မနော။

၂၀၂။ တဿာဟံ ဝစနံ သုတွာ၊ ဝိဟရိံ သာသနေ ရတာ။
 တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။

203. Sabbattha vihatā nandī, tamokkhandho padālito.

Evam jānāhi pāpima, nihato tvamasi antakā”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **kālaṃ** **kālanti** taṃ taṃ **kālaṃ**. **Bhavā bhavanti** bhavato bhavaṃ. **Sakkāyasminti** khandhapañcake. **Purakkhatā**ti purakkhārakārino. Idaṃ vuttaṃ hoti—māra tayā vuttā Tāvatisādayo devā bhavato bhavaṃ upagacchantā aniccatādi-anekādīnavākule sakkāye patitthitā, tasmā tasmiṃ bhave uppattikāle, vemajjhakāle, pariyosānakāleti tasmiṃ tasmiṃ kāle sakkāyameva purakkhatvā tthitā. Tato eva avītivattā sakkāyaṃ nissaraṇābhimukhā ahutvā sakkāyatīrameva anuparidhāvanta jātimaraṇasārino rāgādīhi¹ anugatattā punappunam² jātimaraṇameva anussaranti, tato na vimuccantīti.

Sabbo ādīpito lokoti māra na kevalaṃ tayā vuttakāmalokoyeva dhātuttayasaññito, sabbopi loko rāgaggi-ādīhi ekādasahi āditto. Tehiyeva punappunam ādīpitatāya **padīpito**. Nirantaram ekajālībhūtātāya **pajjalito**. Taṇhāya sabbakilesehi ca ito cito ca kampitatāya calitatāya **pakampito**.

Evam āditte pajjalite pakampite ca loke kenacipi kampetum cāletum asakkuṇeyyatāya **akampiyaṃ** guṇato “ettako”ti tuletum asakkuṇeyyatāya attanā sadisassa abhāvato ca **atuliyam** Buddhādīhi ariyehi eva gocarabhāvanābhigamato sevitattā **aputhujjanasevitaṃ** **Buddho** Bhagavā maggaphalanibbānappabhedam navavidham lokuttaradhammam mahākaruṇāya sañcoditamānaso **adisesi** sadevakassa lokassa kathesi pavedesi. **Tattha** tasmiṃ ariyadhamme mayham mano **nirato** abhirato, na tato vinivattatīti attho. Sesam heṭṭhā vuttanayameva.

Sisūpacālātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Aṭṭhakanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Jarādīhi (Ka)

2. Anuppannam (Ka)

၁၇၆

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ

၂၀၃။ သဗ္ဗတ္ထ ဝိဟတာ နန္ဒိ၊ တမောက္ခန္ဓော ပဒါလိတော။
ဧဝံ ဇာနာဟိ ပါပိမ၊ နိဟတော တုမသိ အန္တကာ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ ကာလံ ကာလန္တိ တံ တံ ကာလံ။ဘဝါ ဘဝန္တိ ဘဝတော ဘဝံ။ သက္ကာယသ္မိန္တိ ခန္ဓပဉ္စကေ။ ပုရက္ခတာတိ ပုရက္ခာရကာရိနော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—မာရ တယာ ဝုတ္တာ တာဝတိံသာဒယော ဒေဝါ ဘဝတော ဘဝံ ဥပဂစ္ဆန္တာ အနိစ္စတာဒိအနေကာဒိနဝါကုလေ သက္ကာယေ ပတိဋ္ဌိတာ၊ တသ္မာ တသ္မိံ ဘဝေ ဥပ္ပတ္တိကာလေ၊ ဝေမဇ္ဈကာလေ၊ ပရိယောသာနကာလေတိ တသ္မိံ တသ္မိံ ကာလေ သက္ကာယမေဝ ပုရက္ခတွာ ဋ္ဌိတာ။ တတော ဧဝ အဝီတိဝတ္တာ သက္ကာယံ နိဿရဏာဘိမုခါ အဟုတွာ သက္ကာယတိရမေဝ အနုပရိဓာဝန္တာ ဇာတိမရဏသာရိနော ရာဂါဒိဟိ^၁ အနုဂတတ္တာ ပုနပ္ပုနံ^၂ ဇာတိမရဏမေဝ အနုဿရန္တိ၊ တတော န ဝိမုစ္ဆန္တိတိ။

သဗ္ဗော အာဒီပိတော လောကောတိ မာရ န ကေဝလံ တယာ ဝုတ္တကာမလောကောယေဝ ဓာတုတ္တယသညိတော၊ သဗ္ဗောပိ လောကော ရာဂဂ္ဂိ-အာဒီဟိ ကောဒသဟိ အာဒိတ္တော။ တေဟိယေဝ ပုနပ္ပုနံ အာဒီပိတတာယ ပဒီပိတော။ နိရန္တရံ ကေဇာလိဘူတတာယ ပဇ္ဇလိတော။ တဏှာယ သဗ္ဗ-ကိလေသေဟိ စက္ခတောစိတော စ ကမ္ပိတတာယ စလိတတာယ ပကမ္ပိတော။

ဧဝံ အာဒိတ္တော ပဇ္ဇလိဘော ပကမ္ပိတော စ လောကေ ကေနစိပိ ကမ္ပေတုံ စာလေတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ အကမ္ပိယံ ဂုဏတော “တ္ထေကော”တိ တုလေတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ အတ္တနာ သဒိဿသ အဘာဝတော စ အတုလိယံ ဗုဒ္ဓါဒိဟိ အရိယေဟိ ဧဝ ဂေါစရဘာဝနာဘိဂမတော သေဝိ-တတ္တာ အပုထုဇ္ဇနသေဝိတံ ပုဗ္ဗေါ ဘဂဝါ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနပ္ပဘေဒံ နဝိဓံ လောကုတ္တရဓမ္မံ မဟာကရုဏာယ သဗ္ဗောဒိတမာနသော အဒေသေသိ သဒေဝကဿ လောကဿ ကထေသိ ပဝေဒေသိ။ တတ္ထ တသ္မိံ အရိယဓမ္မေ မယံ မနော နိရုတော အဘိရတော၊ န တတော ဝိနိဝတ္တတိတိ အတ္ထော။ သေသိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယမေဝ။

သီသုပစာလာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

အဋ္ဌကနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

9. Navanīpāta

1. Vaḍḍhamātuttherīgāthāvaṇṇanā

Navanīpāte mā su te vaḍḍha lokamhīti-ādikā Vaḍḍhamātāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭupanissayaṃ kusalaṃ upacinantī anukkamena sambhatavimokkhasambhārā hutvā imasmiṃ Buddhuppāde Bhārukacchakanagare kulagehe nibbattitvā vayappattā patikulaṃ gatā ekaṃ puttaṃ vijāyi, tassa Vaḍḍhoti nāmaṃ ahosi. Tato paṭṭhāya sā Vaḍḍhamātāti vohariyittha. Sā bhikkhūnaṃ¹ santike dhammaṃ sutvā paṭiladdhasaddhā puttaṃ nātīnaṃ niyyādetvā bhikkhunupassayaṃ gantvā pabbajī. Ito paraṃ yaṃ vattabbaṃ, taṃ Vaḍḍhattherassa vatthumhi² āgatameva. Vaḍḍhattheraṃ hi attano puttaṃ santaruttaraṃ ekakaṃ bhikkhunupassaye attano dassanattāya upagataṃ ayaṃ therī “kasmā tvaṃ ekako santaruttarova idhāgato”ti codetvā ovaḍanti—

204. “Mā su te Vaḍḍha lokamhi, vanatho ahu kudācanaṃ.
Mā puttaka punappunaṃ, ahu dukkhassa bhāgimā.

205. Sukhaṃ hi Vaḍḍha munayo, anejā chinnaśaṃsayā.
Sītibhūtā damappattā, viharanti anāsavā.

206. Tehā’nuciṇṇaṃ isihi, maggaṃ dassanapattiyā.
Dukkhasantakiriyāya, tvaṃ Vaḍḍha anubrūhayā”ti—

imā tisso gāthā abhāsi.

Tattha mā su te Vaḍḍha lokamhi, vanatho ahu kudācananti sūti nipātamattaṃ. Vaḍḍha puttaka sabbasmimpi sattaloke saṅkhāraloke ca kilesavanatho tuyhaṃ kadācipi mā ahu mā ahosi. Tattha kāraṇamāha “mā puttaka punappunaṃ, ahu dukkhassa bhāgimā”ti vanathaṃ anucchindanto taṃnimittassa³ punappunaṃ aparāparaṃ jāti-ādidukkhassa bhāgī mā ahosi.

နဝနိပါတေ မာ သု တေ ဝဇ္ဇ လောကမှီတိအာဒိကာ ဝဇ္ဇမာတာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာဓိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇပနိဿယံကုသလံဥပစိနန္တိ အနုတ္တမေန သမ္ဘတဝိမောက္ခသမ္ဘာရာ ဟုတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဘာရကစ္ဆကနဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တာ ပတိကုလံ ဂတာ ဧကံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ၊ တဿ ဝဇ္ဇောတိ နာမံ အဟောသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သာ ဝဇ္ဇမာတာတိ ဝေါဟရိယိတ္ထ။ သာ ဘိက္ခုနံ သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ ပုတ္တံ ဉှတိနံ နိယျာဒေတွာ ဘိက္ခုနုပဿယံ ဂန္တော ပဗ္ဗဇိ။ ဣတော ပရံ ယံ ဝတ္ထဗ္ဗံ၊ တံ ဝဇ္ဇတ္ထေရဿ ဝတ္ထုပ္ပိ အာဂတမေဝ။ ဝဇ္ဇတ္ထေရံ ဟိ အတ္တနော ပုတ္တံ သန္တရုတ္တရံ ဧကကံ ဘိက္ခုနုပဿယေ အတ္တနော ဒဿနတ္ထာယ ဥပဂတံ အယံ ထေရီ “ကသ္မာ တံ ဧကကော သန္တရုတ္တရော ဣဓာဂတော”တိ စောဒေတွာ ဩဝေန္တိ—

၂၀၄။ “မာ သု တေ ဝဇ္ဇ လောကမှီ၊ ဝနထော အဟု ကုဒါစနံ။
မာ ပုတ္တက ပုနပ္ပုနံ၊ အဟု ဒုက္ခဿ ဘာဂိမာ။

၂၀၅။ သုခံ ဟိ ဝဇ္ဇ မုနယော၊ အနေဇာ ဆိန္ဒသံသယာ။
သီတိဘူတာ ဒမပ္ပတ္တာ၊ ဝိဟရန္တိ အနာသဝါ။

၂၀၆။ တေဟာ’နုစိန္တံ ဣသီဟိ၊ မဂ္ဂံ ဒဿနပတ္တိယာ။
ဒုက္ခဿန္တကိရိယာယ၊ တံ ဝဇ္ဇ အနုပ္ပုဂ္ဂဟယာ”တိ—

ဣမာ တိဿော ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ မာ သု တေ ဝဇ္ဇ လောကမှီ၊ ဝနထော အဟု ကုဒါစနန္တိ သူတိ နိပါတမတ္ထံ။ ဝဇ္ဇ ပုတ္တက သဗ္ဗသ္မိမ္ပိ သတ္တလောကေ သင်္ခါရလောကေ စ ကိလေသဝနထော တုယံ ကဒါစိဝိ မာ အဟု မာ အဟောသိ။ တတ္ထ ကာရဏ-မာဟ “မာ ပုတ္တက ပုနပ္ပုနံ၊ အဟု ဒုက္ခဿ ဘာဂိမာ”တိ ဝနထံ အနုတ္တိန္ဒန္တော တံနိမိတ္တဿ^၃ ပုနပ္ပုနံ အပရာပရံ ဇာတိအာဒိဒုက္ခဿ ဘာဂိ မာ အဟောသိ။

၁-ဘိက္ခုနီနံ (ဣ) ၂-ထေရ-ဋ္ဌ ၂-၅၀-ပိဋ္ဌာဒိသု။ ၃-အနုစိန္တော စိတ္တဿ (သီ)
ထေရ်ဂါထာ-ဋ္ဌ ၁၂

1. Bhikkhunīnaṃ (I) 2. Thera-Ṭṭha 2. 50 piṭṭhādīsu. 3. Anucinanto cittassa (Sī)

Evam vanathassa asamucchede ādīnavam dassetvā idāni samucchede ānisaṃsaṃ dassentī “**sukhaṃ hi Vaḍḍhā**”ti-ādimāha. Tassāttho—puttaka **Vaḍḍha** moneyyadhammasamannāgatena **munayo** ejāsaṅkhātāya taṇhāya abhāvena **anejā** dassanamaggeneva pahīnavicikicchātāya **chinnasaṃsayā** sabbakilesapariḷāhābhāvena **sītibhūtā** uttamassa damathassa adhigatattā **damappattā anāsavā** khīṇāsavā sukhaṃ viharanti, na tesam etarahi cetodukkhaṃ atthi, āyatim pana sabbampi dukkhaṃ na bhavissateva.

Yasmā cetevaṃ¹, tasmā **tehā’nuciṇṇaṃ isīhi -pa- anubrūhayāti** tehi khīṇāsavehi isīhi anuciṇṇaṃ paṭipannaṃ samathavipassanāmaggaṃ ñāṇadassanassa adhigamāya sakalassāpi vaṭṭadukkhaṃ antakiriyaṃ Vaḍḍha tvaṃ anubrūhaya vaḍḍheyyāsīti.

Taṃ sutvā Vaḍḍhatthero “addhā mama mātā arahatte patiṭṭhitā”ti cintetvā tamatthaṃ pavedento—

207. “Visāradāva bhaṇasi, etamatthaṃ janetti me.

Maññāmi nuna māmike, vanatho te na vijjatī”ti—

gāthāmāha.

Tattha **visāradāva bhaṇasi, etamatthaṃ janetti meti** “mā su te Vaḍḍha lokamhi, vanatho ahu kudācanan”ti etamatthaṃ etaṃ ovādaṃ amma vigatasārajjā katthaci alaggā anallīnāva² hutvā mayhaṃ vadasi. Tasmā **maññāmi nuna māmike, vanatho te na vijjatīti**, nuna **māmike** mayhaṃ amma gehasitapemamattopi **vanatho** tuyhaṃ mayi na vijjatīti maññāmi, na māmikāti attho.

Taṃ sutvā therī “aṇumattopi kilesa katthacipi visaye mama na vijjatī”ti vatvā attano katakiccataṃ pakāsentī—

208. “Ye keci Vaḍḍha saṅkhārā, hīnā ukkaṭṭhamajjhimā.

Aṇūpi aṇumattopi, vanatho me na vijjati.

1. Yasmā na bhava (Sī), yasmā ce te deva (I)

2. Anālittāva (Sī), anālīnāva (I)

ဧဝံ ဝနထဿ အသမုစ္ဆေဒေ အာဒိနဝံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ သမုစ္ဆေဒေ အာနိသံသံ ဒဿေန္တိ “**သုခံ ဟိ ဝဇ္ဇာ**”တိအာဒိမာဟ။ တဿတ္ထော—ပုတ္တက **ဝဇ္ဇ** မောနေယျဓမ္မသမန္တာဂတေန **မုနယော** ဇောသင်္ခါတာယ တဏှာယ အဘာဝေန **အနေဇာ** ဒဿနမဂ္ဂေနဝ ပဟိနဝိစိကိစ္ဆတာယ **ဆိန္ဒသံသယာ** သဗ္ဗကိလေသပရိဋ္ဌာဟဘာဝေန **သီတိဘူတာ** ဥတ္တမဿ ဒမထဿ အဓိဂတတ္တာ **ဒမပ္ပတ္တာ အနာသဝါ** ဒီဏာသဝါ သုခံ ဝိဟရန္တိ၊ န တေသံ ဇောရဟိ စေတောဒုက္ခံ အတ္ထိ၊ အာယတိံ ပန သဗ္ဗမ္ပိ ဒုက္ခံ န ဘဝိဿတေဝ။

ယသ္မာ စေတေဝံ၊ တသ္မာ **တေဟာ’နဝိန္တံ ဣသီဟိ။ပ။ အနုဗြူဟယာ**တိ တေဟိ ဒီဏာသဝေဟိ ဣသီဟိ အနုစိန္တံ ပဋိပန္နံ သမထဝိပဿနာမဂ္ဂံ ဉာဏဒဿနဿ အဓိဂမာယ သကလဿာဝိ ဝဇ္ဇဒုက္ခဿ အန္တကိရိယာယ ဝဇ္ဇ တံ အနုဗြူဟယ ဝဇ္ဇေယျာသီတိ။

တံ သုတွာ ဝဇ္ဇတ္ထေရော “အဒ္ဓါ မမ မာတာ အရဟတ္ထေ ပတိဋ္ဌိတာ”တိ စိန္တေတွာ တမတ္ထံ ပဝေဒေန္တော—

၂၀၇။ “ဝိသာရဒါဝ ဘဏသိ၊ တေမတ္ထံ ဇနေတ္ထိ မေ။

မညာမိ နူန မာမိကေ၊ ဝနထော တေ န ဝိဇ္ဇတိ”တိ—

ဂါထမာဟ။

တတ္ထ **ဝိသာရဒါဝ ဘဏသိ၊ တေမတ္ထံ ဇနေတ္ထိ** မေတိ “မာ သု တေ ဝဇ္ဇလောကမ္ပိ၊ ဝနထော အဟု ကုဒါစန”န္တိ တေမတ္ထံ ဧတံ ဩဝါဒံ အဗ္ဗ ဝိဂတသရဇ္ဇာ ကတ္ထမိ အလဂ္ဂါ အနုလိနာဝ၊ ဟုတွာ မယံ ဝေသိ။ တသ္မာ **မညာမိ နူန မာမိကေ၊ ဝနထော တေ န ဝိဇ္ဇတိ**တိ၊ နူန **မာမိကေ** မယံ အဗ္ဗ ဂေဟသီတပေမမတ္ထောဝိ **ဝနထော** တုယံ မယံ န ဝိဇ္ဇတိတိ မညာမိ၊ န မာမိကာတိ အတ္ထော။

တံ သုတွာ ထေရီ “အဏုမတ္ထောဝိ ကိလေသော ကတ္ထမိဝိ ဝိသယေ မမ န ဝိဇ္ဇတိ”တိ ဝတွာ အတ္ထနော ကတကိစ္စတံ ပကာသေန္တိ—

၂၀၈။ “ယေ ကေမိ ဝဇ္ဇ သင်္ခါရာ၊ ဟိနာ ဥက္ကဋ္ဌမဇ္ဈိမာ။

အဏူပိ အဏုမတ္ထောဝိ၊ ဝနထော မေ န ဝိဇ္ဇတိ။

၁-ယသ္မာ န ဘဝေ (သီ)၊ ယသ္မာ စေ တေ ဒေဝ (ဣ)

၂-အနာလိတ္တာဝ (သီ)၊ အနာလိနာဝ (ဣ)

209. Sabbe me āsavā khīṇā, appamattassa jhāyato.

Tisso vijjā anuppattā, kataṃ Buddhassa sāsanan”ti—

imaṃ gāthādvayamāha.

Tattha ye kecīti aniyamavacanaṃ. **Saṅkhārā**ti saṅkhatadhammā. **Hīnā**ti lāmakā patikuṭṭhā. **Ukkatṭhamajjhimā**ti paṇītā ceva majjhimā ca. Tesu vā asaṅkhatā hīnā jātisaṅkhatā¹ ukkatṭhā, ubhayavimissitā majjhimā. Hīnehi vā chandādīhi nibbattitā hīnā, majjhimēhi majjhimā, paṇītehi ukkatṭhā. Akusalā dhammā vā hīnā, lokuttarā dhammā ukkatṭhā, itarā majjhimā. **Aṇūpi aṇumattopī**ti na kevalaṃ tayi eva, atha kho ye keci hīnādibhedabhinnā saṅkhārā, tesu sabbesu aṇūpi aṇumattopi atiparittakopi vanatho mayhaṃ na vijjati.

Tattha kāraṇamāha “sabbe me āsavā khīṇā, appamattassa jhāyato”ti.

Tattha **appamattassa jhāyatoti** appamattāya jhāyantiyā, līṅgavipallāsena hetuṃ vuttaṃ. Ettha ca yasmā tisso vijjā anuppattā, tasmā kataṃ Buddhassa sāsanaṃ. Yasmā appamattā jhāyini, tasmā sabbe me āsavā khīṇā, aṇūpi aṇumattopi vanatho me na vijjatīti yojanā.

Evam vutta-ovādaṃ aṅkusaṃ katvā sañjātasamvego thero vihāraṃ gantvā divātṭhāne nisinno vipassanaṃ vaḍḍhetvā arahattaṃ patvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā sañjātasomanasso mātu santikaṃ gantvā aññaṃ byākaronto—

210. “Uḷāraṃ vata me mātā, patodaṃ samavassari.

Paramatthasañhitā gāthā, yathāpi anukampikā.

211. Tassāhaṃ vacanaṃ sutvā, anusitṭhiṃ janettiyā.

Dhammasamvegamāpādim, yogakkhemassa pattiya.

212. Sohaṃ padhānapahitatto, rattindivamatandito.

Mātarā codito santo, aphaṣiṃ santimuttaman”ti—

imā tisso gāthā abhāsi.

1. Parisaṅkhatā (Sī)

၂၀၉။ သဗ္ဗေ မေ အာသဝါ ဒီကာ၊ အပ္ပမတ္တဿ ဈာယတော။
တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ—

ဣမံ ဂါထာဒွယမာဟ။

တတ္ထ ယေ ဧကေဝိတိ အနိယမဝစနံ။ သင်္ခါရာတိ သင်္ခတဓမ္မာ။ ဟိနာတိ လာမကာ ပတိကုဋ္ဌာ။ ဥက္ကဋ္ဌမဇ္ဈိမာတိ ပဏီတာ စေဝ မဇ္ဈိမာ စ။ တေသု ဝါ အသင်္ခတာ ဟိနာ ဇာတိသင်္ခတာ^၁ ဥက္ကဋ္ဌာ၊ ဥဘယဝိမိသိတာ မဇ္ဈိမာ။ ဟိနေဟိ ဝါ ဆန္ဒာဒိဟိ နိဗ္ဗတ္တိတာ ဟိနာ၊ မဇ္ဈိမေဟိ မဇ္ဈိမာ၊ ပဏီတေဟိ ဥက္ကဋ္ဌာ။ အကုသလာ ဓမ္မာ ဝါ ဟိနာ၊ လောကုတ္တရာ ဓမ္မာ ဥက္ကဋ္ဌာ၊ ဣတရာ မဇ္ဈိမာ။ အဏူပိ အဏုမတ္တောဒိတိ န ဧကဝလံ တယိ ဧဝ၊ အထ ခေါ ယေ ဧကေ ဟိနာဒိဘေဒဘိန္ဒူ သင်္ခါရာ၊ တေသု သဗ္ဗေသု အဏူပိ အဏုမတ္တောပိ အတိပရိတ္တကောပိ ဝနထော မယံ န ဝိဇ္ဇတိ။

တတ္ထ ကာရဏမာဟ “သဗ္ဗေ မေ အာသဝါ ဒီကာ၊ အပ္ပမတ္တဿ ဈာယ-
တော”တိ။ တတ္ထ အပ္ပမတ္တဿ ဈာယတောတိ အပ္ပမတ္တာယ ဈာယန္တိယာ၊ လိင်္ဂဝိပလ္လာသေန ဟေတံ ဝုတ္တံ။ ဧတ္ထ စ ယသ္မာ တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တာ၊ တသ္မာ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။ ယသ္မာ အပ္ပမတ္တာ ဈာယိနိ၊ တသ္မာ သဗ္ဗေ မေ အာသဝါဒီကာ၊ အဏူပိ အဏုမတ္တောပိ ဝနထော မေ န ဝိဇ္ဇတိတိ ယောဇနာ။

ဧဝံ ဝုတ္တုဩဝါဒံ အင်္ဂုသံ ကတွာ သဇ္ဇာတသံဝေဂေါ ထေရော ဝိဟာရံ ဂန္ဓာ ဒီဝါဠာနေ နိသိန္ဓော ဝိပဿနံ ဝေဒေတွာ အရဟတ္တံ ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ သဇ္ဇာတသောမနဿော မာတု သန္တိကံ ဂန္ဓာ အညံ ဈာကရောန္တော—

၂၁၀။ “ဥဠာရံ ဝတ မေ မာတာ၊ ပတောဒံ သမဝဿရိ။
ပရမတ္ထသဗ္ဗိတာ ဂါထာ၊ ယထာပိ အနုကမ္ပိကာ။

၂၁၁။ တဿာဟံ ဝစနံ သုတွာ၊ အနုသိဋ္ဌိံ ဇနေတ္တိယာ။
ဓမ္မသံဝေဂမာပါဒိ၊ ယောဂက္ခေမဿ ပတ္တိယာ။

၂၁၂။ သောဟံ ပဓာနပဟိတတ္ထော၊ ရတ္တိန္ဒြိယတန္တိတော။
မာတရာ စောဒိတော သန္တော၊ အဖုသိံ သန္တိမုတ္တမ”န္တိ—

ဣမာ တိဿော ဂါထာ အဘာသိ။

Atha therī attano vacanam āṅkusam katvā puttassa arahattappattiyā ārādhita-cittā tena bhāsita-gāthā sayam pacca-nubhāsī. Evaṃ tāpi theriyā gāthā nāma jātā.

Tattha **uḷāra**nti vipulaṃ mahantaṃ. **Patoda**nti ovādapatodaṃ. **Samavassara**nti sammā pavattesi vatāti yojanā. Ko pana so patodoti āha “**paramatthasaṃhitā gāthā**”ti. Taṃ “mā su te Vaḍḍha lokamhī”ti-ādikā gāthā sandhāya vadati. **Yathāpi anukampikā**ti yathā aññāpi anuggāhikā, evaṃ mayhaṃ mātā pavattinivattivibhāvanagāthāsaṅkhātā uḷāraṃ patodaṃ pājanadaṇḍakaṃ mama ñāṇavegasamuttejaṃ pavattesi attho.

Dhammasaṃvegamāpādinīti ñāṇabhaya-vahattā¹ ativiya mahantaṃ bhikkhūnaṃ saṃvegaṃ āpajjimaṃ.

Padhānapahitattoti catubbidhasammappadhānaya yena nibbānaṃ paṭipessitacitto. **Aphusim santimuttama**nti anuttaraṃ santim nibbānaṃ phusim adhigacchinti attho.

Vaḍḍhamātuthera-gāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Navanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. ...vahantaṃ (Sī, I)

အထ ထေရီ အတ္တနော ဝစနံ အင်္ဂုသံ ကတွာ ပုတ္တဿ အရဟတ္တပ္ပတ္တိယာ အာရာမိတစိတ္တာ တေန ဘာသိတဂါထာ သယံ ပစ္စနဘာသိ။ ဧဝံ တာပိ ထေရိယာ ဂါထာ နာမ ဇာတာ။

တတ္ထ ဥဠာရန္တိ ဝိပုလံ မဟန္တံ။ ပတောဒန္တိ ဩဝါဒပတောဒံ။ သမဝဿရိတိ သမ္မာ ပဝတ္တေသိ ဝတာတိ ယောဇနာ။ ကော ပန သော ပတောဒေါတိ အာဟ “ပရမတ္ထသဗ္ဗိတာ ဂါထာ”တိ။ တံ “မာသုတေဝဗုလောကဗ္ဗိ”တိ-အာဒိကာ ဂါထာ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ယထာပိ အနုကမ္ပိကာတိ ယထာ အညာပိ အနုဂါဟိကာ၊ ဧဝံ မယံ မာတာ ပဝတ္တိနိဝတ္တိဝိဘာဝနဂါထာသင်္ခါတံ ဥဠာရံ ပတောဒံ ပါဇနဒဏှကံ မမ ဉာဏဝေဂသမုတ္တေဇံ ပဝတ္တေသိတိ အတ္ထော။

ဓမ္မသံဝေဂမာပါဒိန္တိ ဉာဏဘယာဝဟတ္တာ^၁ အတိဝိယ မဟန္တံ ဘိသနံ သံဝေဂံ အာပဇ္ဇိ။

ပဓာနပဟိတတ္ထောတိ စတုဗ္ဗိသမ္ပပ္ပဓာနယောဂေန နိဗ္ဗာနံ ပဋိပေသိတ-စိတ္တော။ အဖုသိ^၁ သန္တိဗုတ္တမန္တိ အနုတ္တရံ သန္တိ^၁ နိဗ္ဗာနံ ဖုသိ^၁ အဓိဂစ္ဆန္တိ အတ္ထော။

ဝဗုမာတုထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

နဝနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-....ဟန္တံ (သီ၊ ဣ)

10. Ekādasanipāta

1. Kisāgotamītherīgāthāvaṇṇanā

Ekādasanipāte **kalyāṇamittatāti**-ādikā Kisāgotamiyā theriyā gāthā. Ayaṃ kira Padumuttarassa Bhagavato kāle Hamsavatīnagare kulagehe nibbattitvā viññutaṃ patvā ekadivasaṃ Satthu santike dhammaṃ suṇantī Satthāraṃ ekaṃ bhikkhuniṃ lūkhacīvaradhārīnaṃ aggaṭṭhāne ṭhapentaṃ disvā adhikāraḥkammaṃ katvā taṃ ṭhānantaraṃ patthesi. Sā kappasatasahassaṃ devamanussesu saṃsarantī imasmim Buddhuppāde Sāvattiyaṃ duggatakule nibbatti, **Gotamī**tissā nāmaṃ ahosi. Kisasarīratāya pana “Kisāgotamī”ti vohariyittha. Taṃ patikulaṃ gataṃ duggatakulassa dhītāti paribhaviṃsu. Sā ekaṃ puttaṃ vijāyi. Puttalābhena cassā sammānaṃ akaṃsu. So panassā putto ādhāvitvā paridhāvitvā kīḷanakāle kālamakāsi. Tenassā sokummādo uppajji.

Sā “ahaṃ pubbe paribhavapattā hutvā puttassa jātakālato paṭṭhāya sakkāraṃ pāpuṇim, ime mayhaṃ puttaṃ bahi chaḍḍetumpi vāyamantī”ti sokummādasena matakāḷevaram āṇenādāya “puttassa me bhesajjaṃ dethā”ti gehadvārapaṭipāṭiyā nagare vicarati. Manussā “bhesajjaṃ kuto”ti paribhāsanti. Sā tesāṃ kathaṃ na gaṇhāti. Atha naṃ eko paṇḍitapuriso “ayaṃ puttasokena cittavikkhepaṃ pattā, etissā bhesajjaṃ Dasabaloyeva jānissatī”ti cintetvā “amma tava puttassa bhesajjaṃ Sammāsambuddhaṃ upasaṅkamitvā pucchā”ti āha. Sā Satthu dhammadesanāvelāyaṃ vihāraṃ gantvā “puttassa me bhesajjaṃ detha Bhagavā”ti āha. Satthā tassā upanissayaṃ disvā “gaccha nagaraṃ pavisitvā yasmiṃ gehe koci matapubbo natthi, tato Siddhatthakaṃ āharā”ti āha. Sā “sādhu bhante”ti tuṭṭhamānasā nagaraṃ pavisitvā paṭhamageheya “Satthā mama puttassa bhesajjatthāya Siddhatthakaṃ āharāpeti. Sace etasmim gehe koci matapubbo natthi, Siddhatthakaṃ me dethā”ti āha. Ko idha mate gaṇetum sakkotīti. Kim tena hi alaṃ Siddhatthakehīti dutiyaṃ tatiyaṃ gharaṃ gantvā Buddhānubhāvena vigatummādā pakaticitte ṭhitā cintesi

၁၀-ကောဒသနိပါတ

၁-ကိသာဂေါတမီထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

ကောဒသနိပါတေ ကလျာဏဗိတ္တတတ်အာဒိကာ ကိသာဂေါတမီယာ ထေရီယာ ဂါထာ။ အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဟံသဝတီ-နဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညတံ ပတွာ ဧကဒိဝသံ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မသုဏန္တိ သတ္တာရံ ဧကံ ဘိက္ခုနိံ လူခစိဝရဓာရိနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသ္မာ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္တေသိ။ သာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ ဒုဂ္ဂတကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ **ဂေါတမီ**တိဿာ နာမံ အဟောသိ။ ကိသသရီရတာယ ပန “ကိသာဂေါတမီ”တိ ဂေါဟရီယိတ္ထ။ တံ ပတိကုလံ ဂတံ ဒုဂ္ဂတကုလဿ ဧတာတိ ပရိဘဝိသု။ သာ ဧကံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ ပုတ္တလာဘေန စဿာ သမ္ဗာနံ အကံသု။ သော ပနဿာ ပုတ္တော အာဓာဝိတွာ ပရိဓာဝိတွာ ကိဋ္ဌနကာလေ ကာလမကာသိ။ တေနဿာ သောကုမ္မာဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။

သာ “အဟံ ပုဗ္ဗေ ပရိဘဝပတ္တာ ဟုတွာ ပုတ္တဿ ဇာတကာလတော ပဋ္ဌာယ သတ္တာရံ ပါပုဏိံ၊ ဣမေ မယံ ပုတ္တံ ဗဟိ ဆဇ္ဇေတုမ္ပိ ဝါယမန္တိ”တိ သောကုမ္မာဒဝသေန မတကဋ္ဌေဝရံ အဏော်နာဒါယ “ပုတ္တဿ မေ ဘေသဇ္ဇံ ဒေသာ”တိ ဂေဟဒ္ဓါရပဋိပါဠိယာ နဂရေ ဝိစရတိ။ မနုဿာ “ဘေသဇ္ဇံ ကုတော”တိ ပရိဘာသန္တိ။ သာ တေသံ ကထံ န ဂဏှာတိ။ အထ နံ ဧကော ပဏ္ဍိတပုရိသော “အယံ ပုတ္တသောကေန စိတ္တဝိက္ခေပံ ပတ္တာ၊ ဧတိဿာ ဘေသဇ္ဇံ ဒသဗလောယေဝ ဇာနိဿတိ”တိ စိန္တေတွာ “အဗ္ဗ တဝ ပုတ္တဿ ဘေသဇ္ဇံ သမ္ဗာသမ္ဗုဒ္ဓံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆာ”တိ အာဟ။ သာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနာဝေလာယံ ဝိဟာရံ ဂန္ဓာ “ပုတ္တဿ မေ ဘေသဇ္ဇံ ဒေထ ဘဂဝါ”တိ အာဟ။ သတ္တာ တဿာ ဥပနိဿယံ ဒိသ္မာ “ဂစ္ဆ နဂရံ ပဝိသိတွာ ယသ္မိံ ဂေဟေ ကောစိ မတပုဗ္ဗော နတ္ထိ၊ တတော သိဒ္ဓတ္ထကံ အာဟရာ”တိ အာဟ။ သာ “သာဓု ဘန္တေ”တိ တုဋ္ဌမာနသာ နဂရံ ပဝိသိတွာ ပဌမဂေဟေယေဝ “သတ္တာ မမ ပုတ္တဿ ဘေသဇ္ဇတ္ထာယ သိဒ္ဓတ္ထကံ အာဟရာပေတိ။ သစေ ဧတသ္မိံ ဂေဟေ ကောစိ မတပုဗ္ဗော နတ္ထိ၊ သိဒ္ဓတ္ထကံ မေ ဒေသာ”တိ အာဟ။ ကော ဣမ မတေ ဂဏှေတုံ သက္ကောတိတိ။ ကိံ တေန ဟိ အလံ သိဒ္ဓတ္ထကေဟိတိ ဒုတိယံ တတိယံ သရံ ဂန္ဓာ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန ဝိဂတုမ္မာဒေါ ပကတိစိတ္တေ ဌိတာ စိန္တေသိ

“sakalanagare ayameva niyamo bhavissati, idaṃ hitānukampinā Bhagavatā diṭṭhaṃ bhavissatī”ti saṃvegaṃ labhitvā tatova bahi nikkhamitvā puttāṃ āmakasusāne chaḍḍetvā imaṃ gāthamāha—

“Na gāmadhammo nigamassa dhammo¹,
Na cāpiyaṃ ekakulassa dhammo.
Sabbassa lokassa sadevakassa,
Eseva dhammo yadidaṃ aniccata”ti².

Evañca pana vatvā Satthu santikaṃ agamāsi. Atha naṃ Satthā “laddho te Gotami Siddhatthako”ti āha. “Niṭṭhitaṃ bhante Siddhatthakena kammaṃ, patiṭṭhā pana me hothā”ti āha. Athassā Satthā—

“Taṃ puttapasusammattaṃ, byāsattamanasaṃ naraṃ.
Suttamaṃ gāmaṃ mahoghova, maccu ādāya gacchatī”ti³—

gāthamāha.

Gāthāpariyosāne yathāṭṭhitāva sotāpattiphale patiṭṭhāya Satthāraṃ pabbajjaṃ yāci. Satthā pabbajjaṃ anujāni. Sā Satthāraṃ tikkhattuṃ padakkhiṇaṃ katvā vanditvā bhikkhunupassayaṃ gantvā pabbajitvā upasampadaṃ labhitvā nacirasseva yonisomanasikārena kammaṃ karontī vipassanaṃ vaḍḍhesi. Athassā Satthā—

“Yo ca vassasataṃ jīve, apassaṃ amataṃ padaṃ.
Ekāhaṃ jīvitaṃ seyyo, passato amataṃ padan”ti⁴—

imaṃ obhāsagāthamāha.

Sā gāthāpariyosāne arahattaṃ pāpuṇitvā parikkhāravalañje paramukkaṭṭhā hutvā lūkhehi samannāgataṃ cīvaraṃ pārūpitvā vicari. Atha naṃ Satthā Jetavane nisinno bhikkhuniyo paṭipāṭiyā ṭhānantare ṭhapento lūkhacīvaradhārīnaṃ aggaṭṭhāne ṭhapesi. Sā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā “Satthāraṃ nissāya mayā ayaṃ viseso laddho”ti kalyāṇamittatāya pasamsā mukhena imā gāthā abhāsi—

1. No nigamassa dhammo (Am-Ṭṭha 1. 292 piṭṭhe.)

2. Khu 4. 246 piṭṭhe.

3. Khu 1. 54 piṭṭhe Dhammapade.

4. Khu 1. 30 piṭṭhe Dhammapade.

“သကလနဂရေ အယမေဝ နိယမော ဘဝိဿတိ၊ ဣဒံ ဟိတာနုကမ္ပိနာ ဘဂဝတာ ဒိဋ္ဌိ ဘဝိဿတိ”တိ သံဝေဂံ လဘိတွာ တတောဝ ဗဟိ နိက္ခမိတွာ ပုတ္တံ အာမကသုသာနေ ဆဇ္ဇေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“န ဂါမဓမ္မော နိဂမဿ ဓမ္မော^၁၊
န စာပိယံ ဧကကုလဿ ဓမ္မော။
သဗ္ဗဿ လောကဿ သဒေဝကဿ၊
ဧသေဝ ဓမ္မော ယဒိဒံ အနိစ္စတာ”တိ ၂။

ဧဝံ ပန ဝတွာ သတ္ထု သန္တိကံ အဂမာသိ။ အထ နံ သတ္ထာ “လဒ္ဓေါ တေ ဂေါတမိ သိဇ္ဈက္ခကော”တိ အာဟ။ “နိဋ္ဌိတံ ဘန္တေ သိဇ္ဈက္ခကေန ကမ္ပံ၊ ပတိဋ္ဌာ ပန မေ ဟောတာ”တိ အာဟ။ အထဿာ သတ္ထာ—

“တံ ပုတ္တပသုသမ္ပတ္တံ၊ ဗျာသတ္တမနသံ နရံ။
သုတ္တံ ဂါမံ မဟောသောဝ၊ မစ္စု အာဒါယ ဂစ္ဆတိ”တိ ၃။—

ဂါထမာဟ။

ဂါထာပရိယောသာနေ ယထာဋ္ဌိတာဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ သတ္ထာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ သတ္ထာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနုဇာနိ။ သာ သတ္ထာရံ တိက္ခတ္တံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဝဋ္ဋိတွာ ဘိက္ခုနုပဿယံ ဂန္ဓာ ပဗ္ဗဇိတွာ ဥပသမ္ပဒံ လဘိတွာ နစိရဿေဝ ယောနိသောမနသိကာရေန ကမ္ပံ ကရောန္တိ ဝိပဿနံ ဝဇေသိ။ အထဿာ သတ္ထာ—

“ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ အပဿံ အမတံ ပဒံ။
ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ ပဿတော အမတံ ပဒ”န္တိ ၄။—

ဣမံ ဩဘာသဂါထမာဟ။

သာ ဂါထာပရိယောသာနေ အရဟတ္တံ ပါပုဏိတွာ ပရိက္ခာရဝလဇ္ဇေ ပရမုက္ခဋ္ဌာ ဟုတွာ တိဟိ လူခေဟိ သမန္နာဂတံ စိဝရံ ပါရမိတွာ ဝိစရိ။ အထ နံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ နိသိန္ဓော ဘိက္ခုနိယော ပဋိပါဠိယာ ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော လူခစိဝရဓာရီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ သာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ “သတ္ထာရံ နိဿာယ မယာ အယံ ဝိသေသော လဒ္ဓေါ”တိ ကလျာဏမိတ္တတာယ ပသံသာမုခေန ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁-နော နိဂမဿ ဓမ္မော (အံ-ဋ ၁-၂၉၂-ပိဋကေ။)

၃-၃ ၁-၅၄-ပိဋကေ ဓမ္မပဒေ။

၂-၃ ၄-၂၄၆-ပိဋကေ။

၄-၃ ၁-၃၀-ပိဋကေ ဓမ္မပဒေ၊

213. “Kalyāṇamittatā Muninā, lokam ādissa vaṇṇitā.
Kalyāṇamitte bhajamāno, api bālo paṇḍito assa.
214. Bhajitabbā sappurisā, paññā tathā vaḍḍhati bhajantānam.
Bhajamāno sappurise, sabbehipi dukkhehi pamucceyya.
215. Dukkhañca vijāneyya, dukkhassa ca samudayaṃ nirodham.
Aṭṭhaṅgikañca maggaṃ, cattāripi ariyasaccāni.
216. Dukkho itthibhāvo, akkhāto purisadammasārathinā.
Sapattikampi hi dukkham, appekaccā sakim vijātāyo.
217. Galake api kantanti, sukhumāliniyo visāni khādanti.
Janamārakamajjhagatā, ubhopi byasanāni anubhonti.
218. Upavijāññā gacchantī, addasāham patim matam.
Panthamhi vijāyitvāna, appattāva sakam gharam.
219. Dve puttā kālakatā, patī ca panthe mato kapaṇikāya.
Mātā pitā ca bhātā, ḍayhanti ca ekacitakāyam.
220. Khīṇakulīne kapaṇe, anubhūtaṃ te dukham aparimāṇam.
Assū ca te pavattam, bahūni ca jātisahassāni.
221. Vasitā susānamajjhe, athopi khāditāni puttamaṃsāni.
Hatakulikā sabbagarahitā, matapatikā amatamadhigacchim.
222. Bhāvito me maggo, ariyo aṭṭhaṅgiko amatagāmī.
Nibbānam sacchikataṃ, dhammādāsaṃ avekkhim’ham.
223. Ahamamhi kantasallā, ohitabhārā kataṃ hi karaṇīyam.
Kisāgotamī therī, vimuttacittā imam bhaṇī”ti.

Tattha **kalyāṇamittatā**ti kalyāṇo bhaddo sundaro mitto etassāti kalyāṇamitto. Yo yassa sīlādiguṇasamādapetā,¹ aghassa ghātā, hitassa vidhātā evaṃ sabbākārena upakāro

1. Sīlādiguṇasampanno (I)

နိပါတ်]

၁-ကိသာဂေါတမိထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

၁၈၃

- ၂၁၃။ “ကလျာဏမိတ္တတာ မုနိနာ၊ လောကံ အာဒိဿ ဝဏ္ဏိတာ။
ကလျာဏမိတ္တေ ဘဇမာနော၊ အပိ ဗာလော ပဏ္ဍိတော အဿ။
- ၂၁၄။ ဘဇိတဗ္ဗာ သပ္ပရိသာ၊ ပညာ တထာ ဝစုတိ ဘဇန္တာနံ။
ဘဇမာနော သပ္ပရိသေ၊ သဗ္ဗေဟိပိ ဒုက္ခေဟိ ပမုစ္ဆေယျ။
- ၂၁၅။ ဒုက္ခဉ္စ ဝိဇာနေယျ၊ ဒုက္ခဿ စ သမုဒယံ နိရောဓံ။
အဋ္ဌဂီကဉ္စ မဂ္ဂံ၊ စတ္တာရိပိ အရိယသစ္စာနိ။
- ၂၁၆။ ဒုက္ခော ဣတ္ထိဘာဝေါ၊ အက္ခာတော ပုရိသဒဗ္ဗသာရထိနာ။
သပတ္တိကမ္ဘိ ဟိ ဒုက္ခံ၊ အပ္ပေကစ္စာ သင်္ဂိ ဝိဇာတာယော။
- ၂၁၇။ ဂလကေ အပိ ကန္တန္တိ၊ သုဒမာလိနိယော ဝိသာနိ ခါဒန္တိ။
ဇနမာရကမဇ္ဈဂတာ၊ ဥဘောပိ ဗျသနာနိ အနုဘောန္တိ။
- ၂၁၈။ ဥပဝိဇညာ ဂစ္ဆန္တိ၊ အဒ္ဓသာဟံ ပတိ မတံ။
ပန္နမိ ဝိဇာယိတွာန၊ အပ္ပတ္တာဝ သကံ သရံ။
- ၂၁၉။ ဒွေ ပုတ္တာ ကာလကတာ၊ ပတိ စ ပန္နေ မတော ကပဏိကာယ။
မာတာ ပိတာ စ ဘာတာ၊ ဒုယုန္တိ စ ဧကစိတကာယံ။
- ၂၂၀။ ဒီဏကုလီနေ ကပဏေ၊ အနုဘူတံ တေ ဒုခံ အပရိမာဏံ။
အဿူ စ တေ ပဝတ္တံ၊ ဗဟူနိ စ ဇာတိသဟဿာနိ။
- ၂၂၁။ ဝသိတာ သုသာနမဇ္ဈေ၊ အထောပိ ခါဒိတာနိ ပုတ္တမံသာနိ။
ဟတကုလိကာ သဗ္ဗဂရဟိတာ၊ မတပတိကာ အမတမဓိဂစ္ဆိ။
- ၂၂၂။ ဘာဝိတော မေ မဂ္ဂေါ၊ အရိယော အဋ္ဌဂီကော အမတဂါမိ။
နိဗ္ဗာနံ သစ္စိကတံ၊ ဓမ္မာဒါသံ အဝေက္ခိ”ဟံ။
- ၂၂၃။ အဟမမိ ကန္တသလ္လာ၊ ဩဟိတဘာရာ ကတံ ဟိ ကရဏီယံ။
ကိသာဂေါတမိ ထေရိ၊ ဝိမုတ္တစိတ္တာ ဣမံ ဘဏီ”တိ။

တတ္ထ ကလျာဏမိတ္တတာတိ ကလျာဏော ဘဒ္ဒေါ သုန္ဒရော မိတ္တော ဧတဿာတိ ကလျာဏမိတ္တော။ ယော ယဿ သီလာဒိဂုဏသမာဒပေတာ၊ အဿ သာတာ၊ ဟိတဿ ဝိဇာတာ ဧဝံ သဗ္ဗကာရေန ဥပကာရော

mitto hoti, so puggalo kalyāṇamitto, tassa bhāvo kalyāṇamittatā,
kalyāṇamittavantatā. **Muninā**ti Satthārā. **Lokaṃ ādissa vaṇṇitā**ti
kalyāṇamitte anugantabbanti sattalokaṃ uddissa—

“Sakalamevidam Ānanda brahmacariyaṃ yadidaṃ kalyāṇamittatā
kalyāṇasahāyatā kalyāṇasampavaṇkatā”¹ “kalyāṇamittassetam Meghiya
bhikkhuno pāṭikaṅkham kalyāṇasahāyassa kalyāṇasampavaṇkassa yaṃ
sīlavā bhavissati pātimokkhasamvarasamvuto viharissati”² ca
evamādinā pasamsitā.

Kalyāṇamitte bhajamānoti-ādi kalyāṇamittatāya ānisaṃsadassanaṃ.

Tattha **api bālo paṇḍito assāti** kalyāṇamitte bhajamāno puggalo pubbe
sutādivirahena bālopi samāno assutasavanādinā paṇḍito bhaveyya.

Bhajitabbā sappurisāti bālassāpi paṇḍitabhāva hetuto Buddhādayo
sappurisā kālena kālaṃ upasaṅkamanādinā sevitabbā. **Paññā tathā**
pavaḍḍhati bhajantānanti kalyāṇamitte bhajantānaṃ tathā paññā vaḍḍhati
brūhati pāripūrim gacchati. Yathā tesu yo koci khattiyādiko bhajamāno
sappurise sabbehipi jāti-ādidukkhehi pamucceyyāti yojanā.

Muccanavidhiṃ pana kalyāṇamittavidhinā³ dassetuṃ “**dukkhañca**
vijāneyyā”ti-ādi vuttaṃ. Tattha **cattāri ariyasaccānīti** dukkhañca
dukkhasamudayañca nirodhañca aṭṭhaṅgikaṃ maggañcāti imāni cattāri
ariyasaccāni **vijāneyya** paṭivijjheyāti yojanā.

“**Dukkho itthibhāvo**”ti-ādikā dve gāthā aññatarāya yakkhiniyā
itthibhāvaṃ garahantiyā bhāsītā. Tattha **dukkho itthibhāvo akkhātōti**
capalatā, gabbhadhāraṇaṃ, sabbakālaṃ parapaṭibaddhavuttitāti evamādihi
ādinavehi itthibhāvo dukkhoti **purisadammasārathinā** Bhagavatā kathito.
Sapattikampi dukkhanti sapattavāso sapattiyā saddhim

1. Sam 3. 2 piṭṭhe. 2. Khu 1. 120 piṭṭhe Udāne. 3. Kalyāṇamittavidhiṃ (Ka)

မိတ္တော ဟောတိ၊ သော ပုဂ္ဂလော ကလျာဏမိတ္တော၊ တဿ ဘာဝေါ
ကလျာဏမိတ္တတာ၊ ကလျာဏမိတ္တဝန္တတာ။ မုနိနာတိ သတ္တာရာ။ လောကံ
အာဒိဿ ဝဏ္ဏိတာတိ ကလျာဏမိတ္တေ အနုဂန္ထဗ္ဗန္တိ သတ္တလောကံ
ဥဒ္ဓိဿ—

“သကလမေဝိဒံ အာနန္တ ဗြဟ္မစရိယံ ယဒိဒံ ကလျာဏ-
မိတ္တတာ ကလျာဏသဟာယတာ ကလျာဏသမ္ပဝင်္ကတာ”^၁
“ကလျာဏမိတ္တသေတံ မေဃိယ ဘိက္ခုနော ပါဠိကံ” ကလျာဏ-
သဟာယဿ ကလျာဏသမ္ပဝင်္ကဿ ယံ သီလဝါ ဘဝိဿတိ
ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော ဝိဟရိဿတိ”^၂ စ ဝေမာဒိနာ ပသံ-
သိတာ။

ကလျာဏမိတ္တေ ဘဇမာနောတိအာဒိ ကလျာဏမိတ္တတာယ အာနိသံသ-
ဒဿနံ။ တတ္ထ အဝိ ဗာလော ပဏ္ဍိတော အဿာတိ ကလျာဏမိတ္တေ
ဘဇမာနော ပုဂ္ဂလော ပုဗ္ဗေ သုတာဒိဝိရဟေန ဗာလောပိ သမာနော
အသုတသဝနာဒိနာ ပဏ္ဍိတော ဘဝေယျ။

ဘဇိတဗ္ဗာ သပ္ပုရိသာတိ ဗာလဿာပိ ပဏ္ဍိတဘာဝဟေတုတော ဗုဒ္ဓါ-
ဒယော သပ္ပုရိသာ ကာလေန ကာလံ ဥပသင်္ကမနာဒိနာ သေဝိတဗ္ဗာ။ ပညာ
တထာ ပဝေုတိ ဘဇန္တာနန္တိ ကလျာဏမိတ္တေ ဘဇန္တာနံ တထာ ပညာ ဝေုတိ
ဗြူဟတိ ပါရိပူရိ ဂစ္ဆတိ။ ယထာ တေသု ယော ကောစိ ခတ္တိယာဒိကော
ဘဇမာနော သပ္ပုရိသေ သဗ္ဗေဟိပိ ဇာတိအာဒိဒုက္ခေဟိ ပမုစ္ဆေယျာတိ
ယောဇနာ။

မုစ္ဆဝိမိ ပန ကလျာဏမိတ္တဝိမိနာ^၃ ဒဿေတုံ “ဒုက္ခဉ္စ ဝိဇာနေယျာ”^၁တိ-
အာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိတိ ဒုက္ခဉ္စ ဒုက္ခသမုဒယဉ္စ
နိရောဓဉ္စ အဋ္ဌကိကံ မဂ္ဂဉ္စာတိ ဣမာနိ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ဝိဇာနေယျ
ပဋိဝိဇ္ဈေယျာတိ ယောဇနာ။

“ဒုက္ခော ဣတ္ထိဘာဝေါ”^၂တိအာဒိကာ ဒွေ ဂါထာ အညတရာယ ယက္ခိနိ-
ယာ ဣတ္ထိဘာဝံ ဂရဟန္တိယာ ဘာသိတာ။ တတ္ထ ဒုက္ခော ဣတ္ထိဘာဝေါ
အက္ခာတောတိ စပလတာ၊ ဂဗ္ဘဓာရဏံ၊ သဗ္ဗကာလံ ပရပဋိဗ္ဗေဝုတ္တိတာတိ ဝေ-
မာဒိဟိ အာဒိနဝေဟိ ဣတ္ထိဘာဝေါ ဒုက္ခောတိ ပုရိသဒဗ္ဗသာရထိနာ ဘဂဝ-
တာ ကထိတော။ သပတ္တိကမ္ပိ ဒုက္ခန္တိ သပတ္တဝါသော သပတ္တိယာ သဒ္ဓိံ^၃

၁-သံ ၃-၂-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒု ၁-၁၂၀-ပိဋ္ဌေ ဥဒါနော။ ၃-ကလျာဏမိတ္တဝိမိ (က)

samvāsopi dukkho, ayampi itthibhāve ādinavoti adhippāyo. **Appekaccā sakim vijātāyoti** ekaccā itthiyo ekavārameva vijātā paṭhamagabbhe vijāyanadukkham asahantiyo. **Galake api kantantīti** attano gīvampi chindanti. **Sukhumāliniyo visāni khādantīti** sukhumālasarīrā attano sukhamālabhāvena khedaṃ avisahantiyo visānipi khādanti.

Janamārakamajjhagatāti janamārako vuccati mūḷhagabbho.

Mātugāmajanassa¹ mārako, majjhagatā janamārakā kucchigatā, mūḷhagabbhāti attho. **Ubhopi byasanāni anubhontīti** gabbho gabbhinī cāti dvepi janā maraṇaṇca mārānantikabyasanāni ca pāpuṇanti. Apare pana bhaṇanti “janamārakā nāma kilesā, tesam majjhagatā kilesasantānapatitā ubhopi jāyāpatikā idha kilesapariḷāhavasena, āyatim duggatiparikkilesavasena byasanāni pāpuṇanti”ti. Imā kira dve gāthā sā yakkhinī purimattabhāve attano anubhūta dukkham anussaritvā āha. Therī pana itthibhāve ādinavavibhāvanāya paccanubhāsantī avoca.

“**Upavijaññā gacchantī**”ti-ādikā dve gāthā Paṭācārāya theriyā pavattim ārabha bhāsītā. Tattha **upavijaññā gacchantīti** upagatavijāyanakālā maggaṃ gacchantī, apattāva sakaṃ gehaṃ panthe vijāyitvāna patim matam addasaṃ ahanti yojanā.

Kapaṇikāyāti varākāya. Imā kira dve gāthā Paṭācārāya tadā sokummādapattāya vuttākārassa anukaraṇavasena itthibhāve ādinavavibhāvanatthameva theriyā vuttā.

Ubhayampetaṃ udāharaṇabhāvena ānetvā idāni attano anubhūtaṃ dukkham vibhāventī “**khīṇakuline**”ti-ādimāha. Tattha **khīṇakulineti** bhogādīhi pārijuññapattakulike. **Kapaṇeti** parama-avaññātaṃ patte. Ubhayañcetaṃ attano eva āmantanavacanāṃ. **Anubhūtaṃ te dukkham aparimāṇanti** imasmim attabhāve, ito purimattabhāvesu vā anappakaṃ dukkham tayā anubhavitam. Idāni taṃ dukkham ekadesena vibhajitvā dassetuṃ “**assū ca te pavattan**”ti-ādi vuttam. Tassattho—imasmim anamatagge

1. Mātugāmajanātāya (Sī)

သံဝါသောပိ ဒုက္ခော၊ အယမိ ဣတ္ထိဘာဝေ အာဒိနဝေါတိ အဓိပ္ပါယော။
အပ္ပေကစ္ဆာ သင်္ခိ ဝိဇာတာယောတိ ကေစ္ဆာ ဣတ္ထိယော ကေဝါရမေဝ
 ဝိဇာတာ ပဌမဂဗ္ဘေ ဝိဇာယနဒုက္ခံ အသဟန္တိယော။ **ဂလကေ** အဝိ
 ကန္တန္တိတိ အတ္တနော ဂီဝမ္ပိ ဆိန္တန္တိ။ **သုခုမာလိနိယော ဝိသာနိ ခါဒန္တိ**တိ
 သုခုမာလသရီရာ အတ္တနော သုခုမာလဘာဝေန ခေဒံ အဝိသဟန္တိယော
 ဝိသာနိဝိ ခါဒန္တိ။ **ဇနမာရကမဇ္ဈဂတာ**တိ ဇနမာရကော ဝုစ္ဆတိ မူဠဂဗ္ဘော။
 မာတုဂါမဇနဿ^၁ မာရကော၊ မဇ္ဈဂတာ ဇနမာရကာ ကုတ္တိဂတာ၊
 မူဠဂဗ္ဘာတိ အတ္တော။ **ဥဘောပိ ဗျသနာနိ အနုဘောန္တိ**တိ ဂဗ္ဘော ဂတ္တိနိ
 စာတိ ဧဝံ ဇနာ မရဏဉ္စ မာရဏန္တိကဗျသနာနိ စ ပါပုဏန္တိ။ အပရေ
 ပန ဘဏန္တိ “ဇနမာရကာ နာမ ကိလေသာ၊ တေသံ မဇ္ဈဂတာ ကိလေသ-
 သန္တာနပတိတာ ဥဘောပိ ဇာယာပတိကာ ဣမ ကိလေသပရိဋ္ဌာဟဝသေန၊
 အာယတိံ ဒုဂ္ဂတိပရိတ္တိလေသဝသေန ဗျသနာနိ ပါပုဏန္တိ”တိ။ ဣမာ ကိရ ဧ
 ဂါထာ သာ ယက္ခိနိ ပုရိမတ္တဘာဝေ အတ္တနော အနုဘူတဒုက္ခံ အနုဿရိတွာ
 အာဟ။ ထေရီ ပန ဣတ္ထိဘာဝေ အာဒိနဝိဘာဝနာယ ပစ္စနဘာသန္တိ
 အဝေါစ။

“**ဥပဝိဇ္ဇော ဂစ္ဆန္တိ**”တိအာဒိကာ ဧဝံ ဂါထာ ပဋ္ဌာစာရာယ ထေရီယာ
 ပဝတ္တိံ အာရဗ္ဘ ဘာသိတာ။ တတ္ထ **ဥပဝိဇ္ဇော ဂစ္ဆန္တိ**တိ ဥပဂတဝိဇာယန-
 ကာလာ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တိ။ အပတ္တာဝ သင်္ခံ ဂေဟံ ပဇ္ဇေ ဝိဇာယိတွာန ပတိံ မတံ
 အဒ္ဓသံ အဟန္တိ ယောဇနာ။

ကပဏိကာယာတိ ဝရာကာယ။ ဣမာ ကိရ ဧဝံ ဂါထာ ပဋ္ဌာစာရာယ တဒါ
 သောကုမ္မာဒပတ္တာယ ဝုတ္တာကာရဿ အနုကရဏဝသေန ဣတ္ထိဘာဝေ
 အာဒိနဝိဘာဝနတ္ထမေဝ ထေရီယာ ဝုတ္တာ။

ဥဘယဓမ္မတံ ဥဒါဟရဏဘာဝေန အာနေတွာ ဣဒါနိ အတ္တနော အနုဘူတံ
 ဒုက္ခံ ဝိဘာဝေန္တိ “**ဒိဏကုလိနေ**”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဒိဏကုလိနေ**တိ
 ဘောဂါဒီဟိ ပါရိဇဉ္ဗပတ္တကုလိကေ။ **ကပဏေ**တိ ပရမအဝညာတံ ပတ္တေ။
 ဥဘယဓမ္မတံ အတ္တနော ဝေ အာမန္တနဝစနံ။ **အနုဘူတံ တေ ဒုခံ**
အပရိမာဏန္တိ ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ၊ ဣတော ပုရိမတ္တဘာဝေသု ဝါ အနုပ္ပကံ
 ဒုက္ခံ ကယာ အနုဘဝိတံ။ ဣဒါနိ တံ ဒုက္ခံ ကေဒေသေန ဝိဘဇိတွာ ဒသေတုံ
 “**အဿူ စ တေ ပဝတ္တ**”န္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တဿတ္ထော—ဣမသ္မိံ အနုမတဂ္ဂေ

၁-မာတုဂါမဇနတာယ (သိ)

saṃsāre paribbhamantiyā bahukāni jātisahassāni sokābhibhūtāya assu ca pavattam, avisesitam katvā vuttañcetam, mahāsamuddassa udakatopi bahukameva siyā.

Vasitā susānamajjheti manussamaṃsakhādikā sunakhī siṅgālī ca hutvā susānamajjhe vusitā. **Khāditāni puttamaṃsānīti** byagghadīpibīlārādikāle puttamaṃsāni khāditāni. **Hatakulikāti** vinaṭṭhakulavamsā. **Sabbagarahitāti** sabbehi gharavāsīhi garahitā garahappattā. **Matapatikāti** vidhavā. Ime pana tayo pakāre purimattabhāve¹ attano anuppatte gahetvā vadati. Evambhūtāpi hutvā adhicca² laddhāya kalyāṇamittasevāya **amatamadhigacchi** nibbānaṃ anupattā.

Idāni tameva amatādhigamaṃ pakāṣaṃ katvā dassetuṃ “**bhāvito**”ti-ādi vuttaṃ. Tattha **bhāvitoti** vibhāvito uppādito vaḍḍhito bhāvanābhisamayavasena paṭividdho³. **Dhammādāsaṃ avekkhim’hanti** dhammamayaṃ ādāsaṃ addakkhim apassim ahaṃ.

Ahamamhi kantasallāti ariyamaggena samucchinnarāgādisallā ahaṃ amhi. **Ohitabhārāti** oropitakāmakhandhakilesābhisāṅkhārabhārā. **Kataṃ hi karaṇīyanti** pariññādhedam soḷasavidhampi kiccaṃ kataṃ pariyositaṃ. **Suvimuttacittā imaṃ bhaṇīti** sabbaso vimuttacittā Kisāgotamī therī imamatthaṃ “kalyāṇamittatā”ti-ādinā gāthābandhavasena abhaṇīti attānaṃ paraṃ viya therī vadati. Tatridaṃ imissā theriyā **Apadānaṃ**⁴—

“Padumuttaro nāma Jino, sabbadhammāna pāragū.
Ito satasahassamhi, kappe uppajji nāyako.

Tadāhaṃ Haṃsavatiyaṃ, jātā aññatare kule.
Upetvā taṃ naravaraṃ, saraṇaṃ samupāgamim.

Dhammañca tassa assosim, catusaccūpasañhitam.
Madhuraṃ paramassādam, vaṭṭasantisukhāvaham.

Tadā ca bhikkhuniṃ vīro, lūkhacīvaradhārinim.
Thapento etadaggamhi, vaṇṇayī purisuttamo.

1. Carimattabhāve (Ka)

2. Ādissa (Sī)

3. Paṭiladdho (Sī, I)

4. Khu 4. 244 piṭṭhādīsu.

၁၈၆

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ [၁၀-ကောဒသ

သံသာရေ ပရိတ္တမန္တိယာ ဗဟုကာနိ ဇာတိသဟဿာနိ သောကာဘိဘူတာယ အဿုစပဝတ္တံ၊ အဝိသေသိတံ ကတွာ ဝုတ္တဇ္ဇေတံ၊ မဟာသမုဒ္ဓဿ ဥဒကတောဝိ ဗဟုကမေဝ သိယာ။

ဝသီတာ သုသာနမဇ္ဈေတိ မနုဿမံသခါဒိကာ သုနဒ္ဓိ သိင်္ဂါလီ စ ဟုတွာ သုသာနမဇ္ဈေ ဝုသိတာ။ **ခါဒိတာနိ ပုတ္တမံသာနိ**တိ ဗျုဒ္ဓိပိဗိဇ္ဇာရာဒိကာလေ ပုတ္တမံသာနိ ခါဒိတာနိ။ **ဟတကုလိကာ**တိ ဝိနဋ္ဌကုလဝံသာ။ **သဗ္ဗဂရဟိတာ**တိ သဗ္ဗေဟိ သရဝါသိဟိ ဂရဟိတာ ဂရဟပုတ္တာ။ **မတပတိကာ**တိ ဝိဝေဝါ။ ဣမေ ပန တယော ပကာရေ ပရိမတ္တဘာဝေ^၁ အတ္တနော အနုပ္ပတ္တေ ဂဟေတွာ ဝဒတိ။ ဧဝံဘူတာဝိ ဟုတွာ အဓိဉ္စ^၂ လဒ္ဓါယ ကလျာဏမိတ္တသေဝါယ **အမတမဓိဂန္တိ** နိဗ္ဗာနံ အနုပ္ပတ္တာ။

ဣဒါနိ တမေဝ အမတာဝိဂမံ ပါကဋံ ကတွာ ဒဿေတုံ “**ဘာဝိတော**”တိ-အာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ဘာဝိတော**တိ ဝိဘာဝိတော ဥပ္ပါဒိတော ဝဓိတော ဘာဝနာဘိသမယဝသေန ပဋိဝိဇ္ဇေ^၃။ **ဓမ္မာဒါသံ အဝေက္ခိ**”ဟန္တိ ဓမ္မမယံ အာဒါသံ အဒ္ဓက္ခိ^၄ အပဿိ^၅ အဟံ။

အဟမဓိ ကန္တသလ္လာတိ အရိယမဂ္ဂေန သမုတ္တိန္ဒရာဂါဒိသလ္လာ အဟံ အမှီ။ **ဩဟိတဘာရာ**တိ ဩရောပိတကာမခန္ဓကိလေသာဘိသင်္ခါရဘာရာ။ **ကတံ ဟိ ကရဏီယန္တိ** ပရိညာဒိဘေဒံ သောဠသဝိဓမ္မိ ကိစ္စံ ကတံ ပရိယောသိတံ။ **သုဝိပုတ္တဝိတ္တာ** ဣမံ ဘဏီတိ သဗ္ဗသော ဝိမုတ္တဝိတ္တာ ကိသာဂေါတမီ ထေရီ ဣမမတ္ထံ “**ကလျာဏမိတ္တတာ**”တိအာဒိနာ ဂါထာဗန္ဓဝသေန အဘဏီတိ အတ္တာနံ ပရံ ဝိယ ထေရီ ဝဒတိ။ တတြိဒံ ဣမိဿာ ထေရိယာ **အပဒါနံ**^၆—

“ပဒုမုတ္တရော နာမ ဇိနော၊ သဗ္ဗဓမ္မာန ပါရဂူ။
ဣတော သတသဟဿမှီ၊ ကပ္ပေ ဥပ္ပဇ္ဇိ နာယကော။

တဒါဟံ ဟံသဝတိယံ၊ ဇာတာ အညတရေ ကုလေ။
ဥပေတွာ တံ နရဝရံ၊ သရဏံ သမုပါဂမိံ။

ဓမ္မဉ္စ တဿ အသောသိံ၊ စတုသစ္စူပသဉ္စိတံ။
မရရံ ပရမဿာဒံ၊ ဝဋ္ဋသန္တိသုခါဝဟံ။

တဒါ စ ဘိက္ခုနိံ ဝိရော၊ လူခစိဝရဓာရိနိံ။
ဌပေန္တော တေဒဂ္ဂမှီ၊ ဝဏ္ဏယိ ပုရိသုတ္တမော။

Janetvānappakaṃ pītiṃ, sutvā bhikkhuniyā guṇe.
 Kāraṃ katvāna Buddhassa, yathāsatti yathābalaṃ.
 Nipacca Munivaraṃ taṃ, taṃ ṭhānamabhipatthayim.
 Tadānumodi Sambuddho, ṭhānalābhāya nāyako.
 Satasahassito kappe, Okkākakulasambhavo.
 Gotamo nāma gottena, Satthā loke bhavissati.
 Tassa dhammesu dāyādā, orasā dhammanimmitā.
 Kisāgotamī nāmena, hessasi Satthu sāvika.
 Taṃ sutvā muditā hutvā, yāvajīvaṃ tadā Jinaṃ.
 Mettacittā paricarim, paccayehi vināyakaṃ.
 Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca.
 Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisamagacchahaṃ.
 Imamhi Bhaddake kappe, Brahmabandhu mahāyaso.
 Kassapo nāma gottena, uppajji vadataṃ varo.
 Upaṭṭhāko Mahesissa, tadā āsi narissaro.
 Kāsirājā Kikī nāma, Bārāṇasipuruttame.
 Pañcamī tassa dhītāsini, dhammā nāmena vissutā.
 Dhammaṃ sutvā jinaggassa, pabbajjaṃ samarocayim.
 Anujāni na no tāto, agāreva tadā mayaṃ.
 Vīsavassasahassāni, vicarimha atanditā.
 Komāribrahmacariyaṃ, rājakaññā sukhedhitā.
 Buddhopaṭṭhānaniratā, muditā satta dhītaro.
 Samaṇī samaṇaguttā ca, bhikkhūnī bhikkhudāyikā.
 Dhammā ceva sudhammā ca, sattamī saṃghadāyikā.
 Khemā Uppalavaṇṇā ca, Paṭācārā ca Kuṇḍalā.
 Ahañca Dhammadinnā ca, Visākhā hoti sattamī.

နိပါတ်]

၁-ကိသာဂေါတမိထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

၁၈၇

ဇနေတွာနပ္ပကံ ပီတိံ၊ သုတွာ ဘိက္ခုနိယာ ဂုဏေ။
 ကာရံ ကတွာန ဗုဒ္ဓဿ၊ ယထာသတ္တိ ယထာဗလံ။
 နိပစ္စ မုနိဝရံ တံ၊ တံ ဌာနမဘိပတ္တယိံ။
 တဒါနုမောဒိ သမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ဌာနလာဘာယ နာယကော။
 သတသဟသိတော ကပ္ပေ၊ ဩက္ကာကကုလသမ္ဘဝေါ။
 ဂေါတမော နာမ ဂေါတ္တေန၊ သတ္တာ လောကေ ဘဝိဿတိ။
 တဿ ဓမ္မေသု ဒါယာဒါ၊ ဩရသာ ဓမ္မနိဗ္ဗိတာ။
 ကိသာဂေါတမိ နာမေန၊ ဟေဿသိ သတ္ထု သာဝိကာ။
 တံ သုတွာ မုဒိတာ ဟုတွာ၊ ယာဝဇီဝံ တဒါ ဇိနံ။
 မေတ္တစိတ္တာ ပရိစရိံ၊ ပစ္စယေဟိ ဝိနာယကံ။
 တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဒိဟိ စ။
 ဇဟိတွာ မာနသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။
 ဣမမိ ဘဒ္ဒကေ ကပ္ပေ၊ မြဟ္မဗန္ဓု မဟာယသော။
 ကဿပေါ နာမ ဂေါတ္တေန၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ ဝဒတံ ဝရော။
 ဥပဌာကော မဟေသိဿ၊ တဒါ အာသိ နရိဿံရော။
 ကာသိရာဇာ ကိကီ နာမ၊ ဗာရာဏသိပုရတ္ထမေ။
 ပဉ္စမိ တဿ ဇိတာသိံ၊ ဓမ္မာ နာမေန ဝိဿုတာ။
 ဓမ္မံ သုတွာ ဇိနဂ္ဂဿ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ သမရောစယိံ။
 အနုဇာနိ န နော တာတော၊ အဂါရေဝ တဒါ မယံ။
 ဝိသဝဿသဟဿာနိ၊ ဝိစရိမှ အတန္တိတာ။
 ကောမာရိမြဟ္မစရိယံ၊ ရာဇကညာ သုခေမိတာ။
 ဗုဒ္ဓေါပဌာနနိရတာ၊ မုဒိတာ သတ္တ ဇိတရော။
 သမဏီ သမဏဂုတ္တာ စ၊ ဘိက္ခုနိ ဘိက္ခုဒါယိကာ။
 ဓမ္မာ စေဝ သုဓမ္မာ စ၊ သတ္တမိ သံဃဒါယိကာ။
 ခေမာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ စ၊ ပဋာစာရာ စ ကုဏ္ဍလာ။
 အဟဉ္စ ဓမ္မဒိန္နာ စ၊ ဝိသာခါ ဟောတိ သတ္တမိ။

Tehi kammehi sukatehi, cetanāpaṇidhīhi ca.
 Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisamagacchahaṃ.
 Pacchime ca bhava dāni, jātā seṭṭhikule ahaṃ.
 Duggate adhane naṭṭhe, gatā ca sadhanaṃ kulaṃ.
 Patim̐ ṭhapetvā sesā me, dessanti adhanā iti.
 Yadā ca pasūtā āsīm, sabbesaṃ dayitā tadā.
 Yadā so taruṇo bhaddo, komalako sukhedhito.
 Sapāṇamiva kanto me, tadā yamavaṣaṃ gato.
 Sokatṭādīnavadanā, assunettā rudammukhā.
 Mataṃ kuṇapamādāya, vilapantī gamāmahaṃ.
 Tadā ekena sandiṭṭhā, upetvābhisakkuttamaṃ.
 Avocaṃ dehi bhesajjaṃ, puttasañjīvananti bho.
 Na vijjante matā yasmim, gehe Siddhatthakaṃ tato.
 Āharāti Jino āha, vinayopāyakovido.
 Tadā gamitvā Sāvattim̐, na labhim̐ tādisaṃ gharaṃ.
 Kuto Siddhatthakaṃ tasmā, tato laddhā satim̐ ahaṃ.
 Kuṇapaṃ chaḍḍayitvāna, upesiṃ Lokanāyakaṃ.
 Dūratova mamaṃ disvā, avoca madhurassaro.
 Yo ca vassasataṃ jīve, apassaṃ udayabbayaṃ.
 Ekāhaṃ jīvitaṃ seyyo, passato udayabbayaṃ.
 Na gāmadhammo nigamassa dhammo,
 Na cāpiyaṃ ekakulassa dhammo.
 Sabbassa lokassa sadevakassa,
 Eseva dhammo yadidaṃ aniccatā.
 Sāhaṃ sutvānimā gāthā, dhammacakkhuṃ visodhayim̐.
 Tato viññātasaddhammā, pabbajim̐ anagāriyaṃ.
 Tathā pabbajitā santī, yuñjantī Jinasāsane.
 Na cireneva kālena, arahattamapāpuṇim̐.

၁၈၈

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ [၁၀-ကောဒသ

တေဟိ ကမ္မေဟိ သုကတေဟိ၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
 ဇဟိတွာ မာနုသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။
 ပစ္စိမေ စ ဘဝေ ဒါနိ၊ ဇာတာ သေဋ္ဌိကုလေ အဟံ။
 ဒုဂ္ဂတေ အဓနေ နဋ္ဌေ၊ ဂတာ စ သဓနံ ကုလံ။
 ပတိံ ဌပေတွာ သေသာ မေ၊ ဒေသန္တိ အဓနာ ဣတိ။
 ယဒါ စ ပသုတာ အာသိ၊ သဗ္ဗေသံ ဒယိတာ တဒါ။
 ယဒါ သော တရုဏော ဘဒ္ဒေါ၊ ကောမလကော သုခေမိတော။
 သပါဏမိဝ ကန္တော မေ၊ တဒါ ယမဝသံ ဂတော။
 သောကဋ္ဌာဒိနဝဒနာ၊ အဿုနေတ္တာ ရုဒ္ဓမ္မုခါ။
 မတံ ကုဏပမာဒါယ၊ ဝိလပန္တိ ဂမာမဟံ။
 တဒါ ဧကေန သန္တိဋ္ဌာ၊ ဥပေတွာဘိသက္ကုတ္တမံ။
 အဝေါစံ ဒေဟိ ဘေသန္တိ၊ ပုတ္တသန္တိဝနန္တိ ဘော။
 န ဝိဇ္ဇန္တေ မတာ ယသ္မိ၊ ဂေဟေ သိဒ္ဓတ္ထကံ တတော။
 အာဟရာတိ ဇိနော အာဟ၊ ဝိနယောပါယကောဝိဒေါ။
 တဒါ ဂမိတွာ သာဝတ္ထိ၊ န လဘိံ တာဒိသံ ဃရံ။
 ကုတော သိဒ္ဓတ္ထကံ တသ္မာ၊ တတော လဒ္ဓါ သတိံ အဟံ။
 ကုဏပံ ဆဋ္ဌယိတွာန၊ ဥပေသိံ လောကနာယကံ။
 ခူရတောဝ မမံ ဒိသ္မာ၊ အဝေါစ မရရဿရော။
 ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ အပဿံ ဥဒယဗ္ဗယံ။
 ကောဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ ပဿတော ဥဒယဗ္ဗယံ။
 န ဂါမဓမ္မော နိဂမဿ ဓမ္မော၊
 န စာပိယံ ဧကကုလဿ ဓမ္မော။
 သဗ္ဗဿ လောကဿ သဒေဝကဿ၊
 ဒေဝေဝ ဓမ္မော ယဒိဒံ အနိစ္စတာ။
 သာဟံ သုတွာနိမာ ဂါထာ၊ ဓမ္မစက္ခု ဝိသောဓယိံ။
 တတော ဝိညာတသဒ္ဓမ္မာ၊ ပဗ္ဗဇိံ အနဂါရိယံ။
 တထာ ပဗ္ဗဇိတာ သန္တိ၊ ယုဇ္ဇန္တိ ဇိနသာသနေ။
 န စိရေနေဝ ကာလေန၊ အရဟတ္တမပါပုဏိံ။

Iddhīsu ca vasī homi, dibbāya sotadhātuyā.
 Paracittāni jānāmi, Satthusāsanakārikā.
 Pubbenivāsaṃ jānāmi, dibbacakkhu visodhitam.
 Khepetvā āsave sabbe, visuddhāsinaṃ sunimmaḷā.
 Pariciṇṇo mayā Satthā, kataṃ Buddhassa sāsanaṃ.
 Ohito garuko bhāro, bhavanetti samūhatā.
 Yassatthāya pabbajitā, agārasmānagāriyaṃ.
 So me attho anupatto, sabbasaṃyojanakkhaya.
 Atthadhammaniruttīsu, paṭibhāne tatheva ca.
 Ñāṇaṃ me vimalaṃ suddhaṃ, Buddhaseṭṭhassa vāhasā.
 Saṅkārakūṭā āhitvā, susānā rathiyāpi ca.
 Tato saṃghāṭikaṃ katvā, lūkhaṃ dhāremi cīvaraṃ.
 Jino tasmaṃ guṇe tuṭṭho, lūkhacīvaradhāraṇe.
 Ṭhapesi etadaggamhi, parisāsu vināyako.
 Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanaṃ”ti.

Kisāgotamītherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Ekādasanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

နိပါတ်]

၁-ကိသာဂေါတမိယေရိဂါထာဝဏ္ဏနာ

၁၈၉

ဣဒ္ဓိသု စ ဝသီ ဟောမိ၊ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ။
 ပရစိတ္တာနိ ဇာနာမိ၊ သတ္ထုသာသနကာရိကာ။
 ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဇာနာမိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောမိတံ။
 ခေပေတွာ အာသဝေ သဗ္ဗေ၊ ဝိသုဒ္ဓါသိ သုနိဗ္ဗလာ။
 ပရိစိန္တော မယာ သတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။
 ဩဟိတော ဂရုကော ဘာရော၊ ဘဝနေတ္ထိ သမူဟတာ။
 ယဿတ္ထာယ ပဗ္ဗဇိတာ၊ အဂါရသ္မာနဂါရိယံ။
 သော မေ အတ္ထော အနုပ္ပတ္တော၊ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယော။
 အတ္ထဓမ္မနိရုတ္တိသု၊ ပဋိဘာနေ တထေဝ စ။
 ဉာဏံ မေ ဝိမလံ သုဒ္ဓိ၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ ဝါဟသာ။
 သင်္ကာရက္ခဋာ အာဟိတွာ၊ သုသာနာ ရထိယာပိ စ။
 တတော သံဃာဋီကံ ကတွာ၊ လူခံ ဓာရေမိ စိဝရံ။
 ဇိနော တသ္မိ ဂုဏေ တုဋ္ဌော၊ လူခစိဝရဓာရဏေ။
 ဌပေသိ ဧတဒဂ္ဂမ္ဘိ၊ ပရိသာသု ဝိနာယကော။
 ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။
 ကိသာဂေါတမိယေရိဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ကောဒသနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

11. Dvādasanipāta

1. Uppalavaṇṇātherīgāthāvaṇṇanā

Dvādasanipāte ubho mātā ca dhītā cāti-ādikā Uppalavaṇṇāya theriyā gāthā. Ayampi Padumuttarassa Bhagavato kāle Haṁsavatīnagare kulagehe nibbattitvā viññutaṁ patvā mahājanena saddhiṁ Satthu santikaṁ gantvā dhammaṁ suṇantī Satthāraṁ ekaṁ bhikkhuniṁ iddhimantānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā sattāhaṁ Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvā taṁ ṭhānantaraṁ patthesi. Sā yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devamanussesu saṁsarantī Kassapabuddhakāle Bārāṇasīnagare Kikissa Kāsirañño gehe paṭisandhiṁ gahetvā sattannaṁ bhaginīnaṁ abbhantarā hutvā vīsativassasahassāni brahmacariyaṁ caritvā bhikkhusaṁghassa pariveṇaṁ katvā devaloke nibbattā.

Tato cavitvā puna manussalokaṁ āgacchantī ekasmiṁ gāmake sahatthā kammaṁ katvā jīvanakaṭṭhāne nibbattā. Sā ekadivasaṁ khettaḥ kuṭim gacchantī antarāmagge ekasmiṁ sare pātova pupphitaṁ padumapupphaṁ disvā taṁ saraṁ oruyha tañceva pupphaṁ lājapakkhipanattāya paduminipattañca gahetvā kedāre sālīsīsāni chinditvā kuṭikāya nisinnā lāje bhajjitvā pañca lājasatāni katvā ṭhapesi. Tasmim khane Gandhamādanapabbate nirodhasamāpattito vuṭṭhito eko Paccekabuddho āgantvā tassā avidūre ṭhāne aṭṭhāsi. Sā Paccekabuddhaṁ disvā lājehi saddhiṁ padumapupphaṁ gahetvā kuṭito oruyha lāje Paccekabuddhassa patte pakkhipitvā padumapupphena pattaṁ pidhāya adāsi. Athassā Paccekabuddhe thokaṁ gate etadahosi “pabbajitā nāma pupphena anattikā, ahaṁ pupphaṁ gahetvā piḷandhissāmī”ti gantvā Paccekabuddhassa hatthato pupphaṁ gahetvā puna cintesi “sace ayyo pupphena anattiko abhavissā, pattamatthake ṭhapetuṁ nādassa, addhā ayyassa attho bhavissatī”ti puna gantvā pattamatthake ṭhapetvā Paccekabuddhaṁ khamāpetvā “bhante imesaṁ me lājānaṁ nissandena lājagaṇanāya puttā assu, padumapupphassa nissandena nibbattanibbattaṭṭhāne pade pade padumapupphaṁ utṭhahatū”ti patthanaṁ akāsi. Paccekabuddho tassā passantiyāva

၁၁-ဋ္ဌါဒသနိပါတ

၁-ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

ဋ္ဌါဒသနိပါတေ ဥဘော မာတာ စ ဇီတာ စာတိအာဒိကာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာယ ထေရီယာ ဂါထာ။ အယဗ္ဗိ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဟံသဝတိ-
နဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညုတံ ပတွာ မဟာဇနေန သဗ္ဗိ သတ္တု
သန္တိကံ ဂန္တာ ဓမ္မံ သုဏန္တိ သတ္တာရံ ဧကံ ဘိက္ခုနိ ဣဗ္ဗိမန္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ
ဌပေန္တံ ဒိသွာ သတ္တာဟံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ တံ
ဌာနန္တရံ ပတ္တေသိ။ သာ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ
ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ဗာရာဏသိနဂရေ ကိကိဿ ကာသိရဉ္စော ဂေဟေ
ပဋိသန္တိ ဂဟေတွာ သတ္တန္တံ ဘဂိနိနံ အဗ္ဗန္တရာ ဟုတွာ ဝိသတိဝဿသဟဿာနိ
ဗြဟ္မစရိယံ စရိတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ ပရိဝေဏံ ကတွာ ဒေဝလောကေ
နိဗ္ဗတ္တာ။

တတော စဝိတွာ ပုန မနုဿလောကံ အာဂစ္ဆန္တိ ဧကသ္မိ ဂါမကေ
သဟတ္တာ ကမ္မံ ကတွာ ဇီဝနကဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တာ။ သာ ဧကဒိဝသံ ခေတ္တကုဋိ
ဂစ္ဆန္တိ အန္တရာမဂ္ဂေ ဧကသ္မိ သရေ ပါတောဝ ပုပ္ဖိတံ ပဒုမပုပ္ဖံ ဒိသွာ တံ သရံ
ဩရုယု တဉ္စေဝ ပုပ္ဖံ လာဇပက္ခိပနတ္ထာယ ပဒုမိနိပတ္တဉ္စ ဂဟေတွာ ကေဒါရေ
သာလိသိသာနိ ဆိန္တိတွာ ကုဋိကာယ နိသိန္တာ လာဇေ ဘဇ္ဇိတွာ ပဉ္စ လာဇ-
သတာနိ ကတွာ ဌပေသိ။ တသ္မိ ခဏေ ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတေ နိရောဓသမာပတ္တိ-
တော ဝုဋ္ဌိတော ဧကော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ အာဂန္တာ တဿာ အဝိဇ္ဇာရေ ဌာနေ
အဋ္ဌာသိ။ သာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ လာဇေဟိ သဗ္ဗိ ပဒုမပုပ္ဖံ ဂဟေတွာ
ကုဋိတော ဩရုယု လာဇေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပတ္တေ ပက္ခိပိတွာ ပဒုမပုပ္ဖေန ပတ္တံ
ဝိဓာယ အဒါသိ။ အထဿာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ထောကံ ဂတေ ဧတဒဟောသိ
“ပဗ္ဗဇိတာ နာမ ပုပ္ဖေန အနတ္တိကာ၊ အဟံ ပုပ္ဖံ ဂဟေတွာ ဝိဇ္ဇန္တိဿာမီ”တိ
ဂန္တာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓသံဟတ္တတော ပုပ္ဖံ ဂဟေတွာ ပုန စိန္တေသိ “သစေ အယျော
ပုပ္ဖေန အနတ္တိကော အဘဝိဿာ၊ ပတ္တမတ္တကေ ဌပေတုံ နာဒဿ၊ အဗ္ဗါ
အယျဿ အတ္ထောဘဝိဿတိ”တိ ပုန ဂန္တာ ပတ္တမတ္တကေ ဌပေတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ
ခမာပေတွာ “ဘန္တေ ဣမေသံ မေ လာဇာနံ နိဿန္တေန လာဇဂဏနာယ
ပုတ္တာ အဿ၊ ပဒုမပုပ္ဖဿ နိဿန္တေန နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ပဒေ ပဒေ ပဒုမပုပ္ဖံ
ဥဋ္ဌဟတူ”တိ ပတ္တနံ အကာသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ တဿာ ပဿန္တိယာဝ

ākāsenā Gandhamādanapabbataṃ gantvā taṃ padumaṃ
Nandamūlakapabbhāre Paccekabuddhānaṃ akkamanasopānasamīpe
pādapuñchanam katvā ṭhapesi.

Sāpi tassa kamma nissandena devaloke paṭisandhim gaṇhi,
nibbattakālato paṭṭhāya cassā pade mahāpadumapuppham uṭṭhāsi. Sā tato
cavitvā pabbatapāde ekasmiṃ padumasare padumagabbhe nibbatti. Taṃ
nissāya eko tāpasō vasati, so pātova mukhadhovanatthāya saraṃ gantvā taṃ
puppham disvā cintesi “idaṃ puppham sesehi mahantataram, sesāni ca
pupphitāni, idaṃ makulitameva, bhavitabbamettha kāraṇenā”ti udakaṃ
otaritvā taṃ puppham gaṇhi. Taṃ tena gahitamattameva pupphitaṃ. Tāpasō
antopadumagabbhe nipannadārikam addasa. Diṭṭhakālato paṭṭhāya ca
dhītusineham labhitvā padumeneva saddhim paṇṇasālam netvā mañcake
nipajjāpesi. Athassā¹ puññānubhāvena aṅguṭṭhake khīram nibbatti. So
tasmim pupphe milāte aññaṃ navam puppham āharitvā taṃ nipajjāpesi.
Athassā ādhāvanavidhāvanena kīlitaṃ samatthakālato paṭṭhāya padavāre
padavāre padumapuppham uṭṭhāti, kuṅkumarāsissa viya assā sarīravaṇṇo
hoti. Sā apattā devavaṇṇam, atikkantā mānusaṇṇam ahosi. Sā pitari
phalāphalatthāya gate paṇṇasālāyam ohiyati.

Athekadivasam tassā vayappattakāle pitari phalāphalatthāya gate eko
vanacarako taṃ disvā cintesi “manussānaṃ nāma evaṃvidham rūpaṃ
natthi, vīmaṃsissāmi nan”ti tāpasassa āgamanam udikkhanto nisīdi. Sā
pitari āgacchante paṭipatham gantvā tassa hatthato kājakamaṇḍalum
aggahesi, āgantvā nisinnassa cassa attano karaṇavattam dassesi. Tadā so
vanacarako manussabhāvaṃ ñatvā tāpasam abhivādetvā nisīdi. Tāpasō taṃ
vanacarakaṃ vanamūlaphalehi ca pānīyena ca nimantetvā “bho purisa
imasmiṃyeva ṭhāne vasissasi, udāhu gamissasī”ti pucchi. Gamissāmi
bhante, idha kiṃ karissāmīti. Idaṃ tayā diṭṭhakāraṇam etto gantvā²
akathetuṃ sakkhissasīti. “Sace ayyo na icchatī, kiṃkāraṇā kathessāmī”ti
tāpasam vanditvā puna āgamanakāle maggasañjānanattham sākhaṣaṇṇāñca
rukkhasaṇṇāñca karonto pakkāmi.

1. Athassa tassā (Sī)

2. Gataṭṭhāne (Ka)

အာကာသေန ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတံ ဂန္ဓာတံ ပဒုမံ နန္ဒမူလကပမ္ဘာရေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ
အက္ကမနသောပါနသမိပေ ပါဒပုဉ္ဇနံ ကတွာ ဌပေသိ။

သာဝိ တဿ ကမ္မဿ နိဿန္နေန ဒေဝလောကေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊
နိဗ္ဗတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ စဿာ ပဒေ ပဒေ မဟာပဒုမပုပ္ဖံ ဥဋ္ဌာသိ။
သာ တတော စဝိတွာ ပဗ္ဗတပါဒေ ဧကသ္မိံ ပဒုမသရေ ပဒုမဂစ္ဆေ နိဗ္ဗတ္တိ။
တံ နိဿာယ ဧကော တာပသော ဝသတိ၊ သော ပါတောဝ မုခေဝနတ္ထာယ
သရံ ဂန္ဓာတံ ပုပ္ဖံ ဒိသ္မာ စိန္တေသိ “ဣဒံ ပုပ္ဖံ သေသေဟိ မဟန္တတရံ၊ သေသာနိ
စ ပုပ္ဖိတာနိ၊ ဣဒံ မကုလိတမေဝ၊ ဘဝိတဗ္ဗမေတ္ထ ကာရဏေနာ”တိ ဥဒကံ
ဩတရိတွာ တံ ပုပ္ဖံ ဂဏှိ။ တံ တေန ဂဟိတမတ္တမေဝ ပုပ္ဖိတံ။ တာပသော
အန္တောပဒုမဂစ္ဆေ နိပန္နဒါရိကံ အဒ္ဓဿ။ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ စ ဓိတုသိနေဟံ
လဘိတွာ ပဒုမေနေဝ သန္ဓိံ ပဏ္ဏသာလံ နေတွာ မဉ္ဇကေ နိပဇ္ဇာပေသိ။
အထဿာ^၁ ပုညာနဘာဝေန အင်္ဂဋ္ဌကေ ဒီရံ နိဗ္ဗတ္တိ။ သော တသ္မိံ ပုဗ္ဗေ
ဗိလာတေ အညံ နဝံ ပုပ္ဖံ အာဟရိတွာ တံ နိပဇ္ဇာပေသိ။ အထဿာ အာဓာဝန-
ဝိဓာဝနေန ကီဋ္ဌိတုံ သမတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ ပဒဝါရေ ပဒဝါရေ ပဒုမပုပ္ဖံ
ဥဋ္ဌာတိ၊ ကုက္ကမရာသိဿ ဝိယ အဿာ သရီရဝဏ္ဏော ဟောတိ။ သာ အပတ္တာ
ဒေဝဝဏ္ဏံ၊ အတိက္ကန္တာ မာနသဝဏ္ဏံ အဟောသိ။ သာ ပိတရိ ဖလာဖလတ္ထာယ
ဂတေ ပဏ္ဏသာလာယံ ဩဟိယတိ။

အထေကဒိဝသံ တဿာ ဝယပ္ပတ္တကာလေ ပိတရိ ဖလာဖလတ္ထာယ ဂတေ
ဧကော ဝနစရကော တံ ဒိသ္မာ စိန္တေသိ “မနုဿာနံ နာမ ဧဝံဝိဓံ ရူပံ နတ္ထိ၊
ဝိမံသိဿာမိ န”န္တိ တာပသဿ အာဂမနံ ဥဒိက္ခန္တော နိသီဒိ။ သာ ပိတရိ
အာဂစ္ဆန္တေ ပဋိပတံ ဂန္ဓာတဿ ဟတ္ထတော ကာဇကမဏ္ဍလံ အဂ္ဂဟေသိ၊
အာဂန္ဓာ နိသိန္ဓဿ စဿ အတ္တနော ကရဏဝတ္တံ ဒေသေသိ။ တဒါ သော
ဝနစရကော မနုဿဘာဝံ ဥတွာ တာပသံ အဘိဝါဒေတွာ နိသီဒိ။ တာပသော
တံ ဝနစရကံ ဝနမူလဖလေဟိ စ ပါနိယေန စ နိမန္တေတွာ “ဘော ပုရိသ
ဣမသ္မိံ ယေဝ ဌာနေ ဝသိဿသိ၊ ဥဒါဟု ဂမိဿသိ”တိ ပုတ္တိ။ ဂမိဿာမိ ဘန္တေ၊
ဣမ ကိံ ကရိဿာမိတိ။ ဣဒံ တယာ ဒိဋ္ဌကာရဏံ ဧတ္တောဂန္ဓာ^၂ အကထေတုံ
သက္ခိဿသိတိ။ “သစေ အယျော န ဣစ္ဆတိ၊ ကိံ ကာရဏာ ကထေဿာမိ”တိ
တာပသံ ဝန္တိတွာ ပုန အာဂမနကာလေ မဂ္ဂသဉ္ဇာနနတ္ထံ သာခါသညဉ္ဇ
ရက္ခသညဉ္ဇ ကရောန္တော ပက္ကာမိ။

၁-အထဿ တဿာ (သီ)

၂-ဂတဌာနေ (က)

So Bārāṇasim gantvā rājānam addasa. Rājā “kasmā āgatosī”ti pucchi. “Ahaṃ deva tumhākaṃ vanacarako pabbatapāde acchariyaṃ itthiratanam disvā āgatomhī”ti sabbaṃ pavattim kathesi. So tassa vacanam sutvā vegena pabbatapādam gantvā avidūre thāne khandhāvāram nivāsetvā vanacarakena ceva aññehi¹ ca purisehi saddhim tāpasassa bhattakiccaṃ katvā nisinnavelāya tattha gantvā abhivādetvā paṭisanthāram katvā ekamantanam nisīdi. Rājā tāpasassa pabbajitaparikkhārabhaṇḍam pādamūle thapetvā “bhante imasmim thāne kim karoma, gamissāmā”ti āha. Gaccha mahārājāti. “Āma gacchāmi bhante, ayyassa pana samīpe visabhāgaparisā atthī”ti assumhā, asāruppā esā pabbajitānam, mayā saddhim gacchatu bhanteti. Manussānam nāma cittam duttosayam, katham bahūnam majjhe vasissatīti. Amhākaṃ rucitakālato paṭṭhāya sesānam jeṭṭhakaṭṭhāne thapetvā paṭijaggissāma² bhanteti.

So rañño katham sutvā daharakāle gahitanāmaseneva “amma Padumavatī”ti dhītaram pakkosi. Sā ekavacaneneva paṇṇasālato nikkhamitvā pitaram abhivādetvā aṭṭhāsi. Atha nam pitā āha “tvam amma vayappattā, imasmim thāne raññā diṭṭhakālato paṭṭhāya vasitum ayuttā³, raññā saddhim gaccha amma”ti. Sā “sādhu tātā”ti pitu vacanam sampaṭicchitvā abhivādetvā rodamānā aṭṭhāsi. Rājā “imissā pitu cittam gaṇhissāmi”ti tasmimyeva thāne kahāpaṇarāsīmhi thapetvā abhisekam akāsi. Atha nam gahetvā attano nagaram ānetvā āgatakālato paṭṭhāya sesitthiyo anoloketvā tāya saddhimyeva ramati. Tā itthiyo issāpakatā tam rañño antare paribhinditukāmā evamāhaṃsu “nāyam mahārāja manussajātikā, kham nāma tumhehi⁴ manussānam vicaraṇaṭṭhāne Padumāni utṭhahantāni diṭṭhapubbāni, addhā ayam yakkhinī, nīharatha nam mahārājā”ti. Rājā tāsam katham sutvā tuṇhī ahosi.

Athassāparena samayena paccanto kupito, so “garugabbhā Padumavatī”ti⁵ nagare thapetvā paccantanam agamāsi. Atha tā itthiyo tassā upaṭṭhāyikāya lañjam datvā “imissā dāraṃ jātamattameva

၁၉၂

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာ [၁၁-ဒွါဒသ

သော ဗာရာဏသီ^၁ ဂန္ဓာ ရာဇာနံ အဒ္ဓသ။ ရာဇာ “ကဿ အာဂတော-
သီ”တိ ပုစ္ဆိ။ “အဟံ ဒေဝ တုမှာကံ ဝနစရကော ပဗ္ဗတပါဒေ အစ္ဆရိယံ
ဣတ္ထိရတနံ ဒိဿ အာဂတောမိ”တိ သဗ္ဗံ ပဝတ္တိံ ကထေသိ။ သော တဿ ဝစနံ
သုတွာ ဝေဂေန ပဗ္ဗတပါဒံ ဂန္ဓာ အဝိဒူရေ ဌာနေ ခန္ဓာဝါရံ နိဝါသေတွာ
ဝနစရကေန စေဝ အညေဟိ^၂ စ ပုရိသေဟိ သဒ္ဓိံ တာပဿ ဘတ္တကိစ္စံ
ကတွာ နိသိန္ဓဝေလာယ တတ္ထ ဂန္ဓာ အဘိဝါဒေတွာ ပဋိသန္ဓာရံ ကတွာ
ဧကမန္တံ နိသိဒ္ဓိ။ ရာဇာ တာပဿ ပဗ္ဗတိတပရိက္ခာရဘဏ္ဍံ ပါဒမူလေ ဌပေတွာ
“ဘန္တေ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ကိံ ကရောမ, ဂမိဿာမာ”တိ အာဟ။ ဂစ္ဆ မဟာရာ-
ဇာတိ။ “အာမ ဂစ္ဆာမိ ဘန္တေ၊ အယုဿ ပန သမိပေ ဝိသဘာဂပရိသာ အတ္ထိ”တိ
အသုမှာ၊ အသာရုပ္ပါ သော ပဗ္ဗတိတာနံ၊ မယာ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆတု ဘန္တေတိ။
မနုဿာနံ နာမ စိတ္တံ ဒုတ္တောသယံ၊ ကထံ ဗဟူနံ မဇ္ဈေ ဝသိဿတိတိ။ အမှာကံ
ရုစိတကာလတော ပဌာယ သေသာနံ ဇေဋ္ဌကဌာနေ ဌပေတွာ ပဋိ-
ဇဂ္ဂိဿာမ^၂ ဘန္တေတိ။

သော ရညော ကထံ သုတွာ ဒဟရကာလေ ဂဟိတနာမဝသေနဝ
“အဗ္ဗ ပဒုမဝတိ”တိ ဓိတရံ ပက္ခေသိ။ သာ ဧကဝစနေနေဝ ပဏ္ဏ-
သာလတော နိက္ခမိတွာ ပိတရံ အဘိဝါဒေတွာ အဌာသိ။ အထ နံ ပိတာ
အာဟ “တံ အဗ္ဗ ဝယပ္ပတ္တာ၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ရညာ ဒိဌကာလတော ပဌာယ ဝသိတုံ
အယုတ္တာ”^၃၊ ရညာ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆ အဗ္ဗာ”တိ။ သာ “သာဓု တာတာ”တိ ပိတု ဝစနံ
သမ္ပုဋ္ဌိတွာ အဘိဝါဒေတွာ ရောဒမာနာ အဌာသိ။ ရာဇာ “ဣမိဿာ ပိတု စိတ္တံ
ဂဏှိဿာမိ”တိ တသ္မိံ ယေဝ ဌာနေ ကဟာပဏရာသိမ္ပိ ဌပေတွာ အဘိသေကံ
အကာသိ။ အထ နံ ဂဟေတွာ အတ္တနော နဂရံ အာနေတွာ အာဂတကာလတော
ပဌာယ သေသိတ္ထိယော အနောလောကေတွာ တာယ သဒ္ဓိံ ယေဝ ရမတိ။
တာ ဣတ္ထိယော ဣဿာပကတာ တံ ရညော အန္တရေ ပရိဘိဒ္ဓိတုကာမာ ဝေ-
မာဟံသု “နာယံ မဟာရာဇ မနုဿဇာတိကာ၊ ကဟံ နာမ တုမေဟိ^၄
မနုဿာနံ ဝိစရဏဌာနေ ပဒုမာနိ ဥဋ္ဌဟန္တာနိ ဒိဌပုဗ္ဗာနိ၊ အဒ္ဓါ အယံ ယက္ခိနိ၊
နိဟရထ နံ မဟာရာဇာ”တိ။ ရာဇာ တာသံ ကထံ သုတွာ တုဏှိ အဟောသိ။

အထဿာပရေန သမယေန ပစ္စန္ဓော ကုပိတော၊ သော “ဂရုဂဗ္ဘာ
ပဒုမဝတိ”တိ^၅ နဂရေ ဌပေတွာ ပစ္စန္ဓံ အဂမာသိ။ အထ တာ ဣတ္ထိယော
တဿာ ဥပဌာယိကာယ လဉ္စံ ဒတွာ “ဣမိဿာ ဒါရကံ ဇာတမတ္တမေဝ

1. Appakehi (Sī) 2. Paṭajaggitum sakkhissāmi (Sī) 3. Aphāsukam (Sī)
4. Na amhehi (Ka) 5. Garubhārā Padumavatīti (Sī), garubhāram Padumavatim (Ka)

၁-အပ္ပကေဟိ (သီ) ၂-ပဋိဇဂ္ဂိတုံ သက္ခိဿာမိ (သီ) ၃-အဟာသုကံ (သီ)
၄-န အမေဟိ (က) ၅-ဂရုဘာရာ ပဒုမဝတိတိ (သီ)၊ ဂရုဘာရံ ပဒုမဝတိ (က)

apanetvā ekaṃ dārughāṭikaṃ lohiteṇa makkhitvā santike ṭhapehī”ti āhaṃsu. Padumavatiyāpi nacirasseva gabbhavuṭṭhānaṃ ahosi. Mahāpadumakumāro ekakova kucchiyaṃ paṭisandhim gaṇhi. Avasesā ekūnapañcasatā dārakā Mahāpadumakumārassa mātukucchito nikkhamitvā nipannakāle¹ saṃsedajā hutvā nibbattiṃsu. Athassā “na tāva ayaṃ satim paṭilabhatī”ti ñatvā sā upaṭṭhāyikā ekaṃ dārughāṭikaṃ lohiteṇa makkhitvā samīpe ṭhabetvā tāsāṃ itthīnaṃ saññaṃ adāsi. Tāpi pañcasatā itthiyo ekekā ekekā dārakāṃ gahetvā cundakārakānaṃ santikaṃ² pesetvā karaṇḍake āharāpetvā attanā attanā gahitadārake tattha nipajjāpetvā bahi lañchanāṃ katvā ṭhapayimṃsu.

Padumavatīpi kho saññaṃ labhitvā taṃ upaṭṭhāyikaṃ “kiṃ vijātamhi amma”ti pucchi. Sā taṃ santajjetvā “kuto tvaṃ dārakāṃ labhissasi”ti vatvā “ayaṃ tava kucchito nikkhantadārako”ti lohitaṃ makkhitvaṃ dārughāṭikaṃ purato ṭhapesi. Sā taṃ disvā domanassappattā “sīghaṃ taṃ phāletvā apanehi, sace koci passeyya, lajjitabbaṃ bhavēyyā”ti āha. Sā tassā kathaṃ sutvā atthakāmaṃ viya dārughāṭikaṃ phāletvā uddhane pakkhipi.

Rājāpi paccantato āgantvā nakkhattaṃ paṭimānento bahinagare khandhāvāraṃ bandhitvā³ nisīdi. Atha tā pañcasatā itthiyo rañño paccuggamaṇaṃ āgantvā āhaṃsu “tvaṃ mahārāja na amhākaṃ saddahasi, amhehi vuttaṃ akāraṇaṃ viya hoti, tvaṃ mahesiyā upaṭṭhāyikaṃ pakkosāpetvā paṭipuccha, dārughāṭikaṃ te devī vijātā”ti. Rājā taṃ kāraṇaṃ anupaparikkhitvāva “amanussajātikā bhavissati”ti taṃ gehato nikkaḍḍhi. Tassā rājagehato saha nikkhamaneneva padumapupphāni antaradhāyimṃsu, sarīracchavīpi vivaṇṇā ahosi. Sā ekikāva antaravīthiyā pāyāsi. Atha naṃ ekā vayappattā mahallikā itthī disvā dhītusinehaṃ uppādetvā “kahaṃ gacchasi amma”ti āha. Āgantukamhi, vasanaṭṭhānaṃ oloketi vicarāmīti. “Idhāgaccha amma”ti vasanaṭṭhānaṃ datvā bhojanaṃ paṭiyādesi.

Tassā imināva niyāmena tattha vasamānāya tā pañcasatā itthiyo ekacittā hutvā rājānaṃ āhaṃsu “mahārāja tumhesu

နိပါတ်]

၁-ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

၁၉၃

အပနေတွာ ဧကံ ဒါရုဗုဒ္ဓိကံ လောဟိတေန မက္ခိတွာ သန္တိကေ ဌပေဟိ”တိ အာဟံသု။ ပဒုမဝတိယာပိ နစိရဿေဝ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ အဟောသိ။ မဟာပဒုမ- ကုမာရော ဧကကောဝ ကုစ္ဆိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ အဝသေသာ ဧကေနပဉ္စသတာ ဒါရကာ မဟာပဒုမကုမာရဿ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခမိတွာ နိပဉ္စကာလေ^၁ သံသေဒဇာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ အထဿာ “န တာဝ အယံ သတိံ ပဋိလဘတိ”တိ ဥတွာ သာ ဥပဋ္ဌာယိကာ ဧကံ ဒါရုဗုဒ္ဓိကံ လောဟိတေန မက္ခိတွာ သမိပေ ဌပေတွာ တာသံ ဣတ္ထိနံ သညံ အဒါသိ။ တာပိ ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော ဧကကာ ဧကကံ ဒါရကံ ဂဟေတွာ ဖုန္ဒကာရကာနံ သန္တိကံ^၂ ပေသေတွာ ကရဏ္ဏကေ အာဟရာပေတွာ အတ္တနာ အတ္တနာ ဂဟိတဒါရကေ တတ္ထ နိပဇ္ဇာပေတွာ ဗဟိ လဉ္စနံ ကတွာ ဌပယိံသု။

ပဒုမဝတိရိ ခေါ သညံ လဘိတွာ တံ ဥပဋ္ဌာယိကံ “ကို ဝိဇာတမ္ပိ အဗ္ဗာ”တိ ပုစ္ဆိ။ သာ တံ သန္တိဇ္ဇေတွာ “ကုတော တံ ဒါရကံ လဘိဿသိ”တိ ဝတွာ “အယံ တဝ ကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တဒါရကော”တိ လောဟိတမက္ခိတံ ဒါရုဗုဒ္ဓိကံ ပုရတော ဌပေသိ။ သာ တံ ဒိသွာ ဒေါမနဿပုတ္တာ “သီဃံ တံ ဗာလေတွာ အပနေဟိ၊ သစေ ကောစိ ပဿေယျ၊ လဇ္ဇိတဗ္ဗံ ဘဝေယျာ”တိ အာဟ။ သာ တဿာ ကထံ သုတွာ အတ္တကာမာ ဝိယ ဒါရုဗုဒ္ဓိကံ ဗာလေတွာ ဥဒ္ဓနေ ပက္ခိဝိ။

ရာဇာပိ ပစ္စန္နတော အာဂန္တာ နက္ခတ္တံ ပဋိမာနေဇ္ဇော ဗဟိနဂရေ ခန္ဓာဝါရံ ဗန္ဓိတွာ^၃ နိသိဒိ။ အထ တာ ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော ရညော ပစ္စုဂ္ဂမနံ အာဂန္တာ အာဟံသု “တံ မဟာရာဇ န အမှာကံ သဒ္ဓဟသိ၊ အမှေဟိ ဝုတ္တံ အကာရဏံ ဝိယ ဟောတိ၊ တံ မဟေသိယာ ဥပဋ္ဌာယိကံ ပက္ခောသာပေတွာ ပဋိပုစ္ဆ၊ ဒါရုဗုဒ္ဓိကံ တေ ဒေဝိ ဝိဇာတာ”တိ။ ရာဇာ တံ ကာရဏံ အနုပပရိက္ခိတွာဝ “အမနုဿဇာတိကာ ဘဝိဿတိ”တိ တံ ဂဟေတော နိက္ခမိ။ တဿာ ရာဇ- ဂဟေတော သဟ နိက္ခမနေနေဝ ပဒုမပုပ္ဖါနိ အန္တရဇာယိံသု၊ သရိရစ္ဆဝိဝိ ဝိဝဏ္ဏာ အဟောသိ။ သာ ဧကိကာဝ အန္တရဝိထိယာ ပါယာသိ။ အထ နံ ဧကော ဝယပုတ္တာ မဟလိကာ ဣတ္ထိ ဒိသွာ မိတုသိနေဟံ ဥပ္ပါဒေတွာ “ကဟံ ဂစ္ဆသိ အဗ္ဗာ”တိ အာဟ။ အာဂန္တုကမ္ပိ၊ ဝသနဋ္ဌာနံ ဩလောကေန္တိ ဝိဝရာ- မိတိ။ “ဣဝာဂစ္ဆ အဗ္ဗာ”တိ ဝသနဋ္ဌာနံ ဒတွာ ဘောဇနံ ပဋိယာဒေသိ။

တဿာ ဣမိနာဝ နိယာမေန တတ္ထ ဝသမာနာယ တာ ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော ဧကစိတ္တာ ဟုတွာ ရာဇာနံ အာဟံသု “မဟာရာဇ တုမေသု
၁-နိသိန္ဒကာလေ(သီ) ၂-စုန္ဒာနံ သန္တိကံ(သီ)၊ စုန္ဒကာရကာနံ သန္တိကေ(သျှာ) ၃-နိဝါသေတွာ(သီ)
ထေရ်ဂါထာ-၄ ၁၃

1. Nisinnakāle (Sī) 2. Cundānaṃ santikaṃ (Sī), cundakārakānaṃ santike (Syā)
3. Nivāsetvā (Sī)

yuddham¹ gatesu amhehi Gaṅgādevatāya ‘amhākaṃ deve vijitasāṅgāme āgate balikammaṃ katvā udakakīlaṃ karissāmā’²ti patthitaṃ atthi, etamatthaṃ deva jānāpema³”ti. Rājā tāsāṃ vacanena tuṭṭho Gaṅgāya udakakīlaṃ kātum agamāsi. Tāpi attanā attanā gahitakaraṇḍakaṃ paṭicchannaṃ katvā ādāya nadiṃ gantvā tesāṃ karaṇḍakānaṃ paṭicchādanatthaṃ pārupitvā pārupitvā udae patitvā karaṇḍake vissajjesuṃ. Tepi kho karaṇḍakā sabbe saha gantvā heṭṭhāsote pasāritajālamhi laggimsu. Tato udakakīlaṃ kīlitvā rañño uttiṇṇakāle jālaṃ ukkhipantā te karaṇḍake disvā rañño santikaṃ ānaysu.

Rājā karaṇḍake oloketvā “kiṃ tātā karaṇḍakesū”⁴ti āha. Na jānāma devāti. So te karaṇḍake vivarāpetvā olovento paṭhamāṃ Mahāpadumakumārassa karaṇḍakaṃ vivarāpesi. Tesāṃ pana sabbesampi karaṇḍakesu nipajjāpitadivasesuyeve puññiddhiyā aṅguṭṭhato² khīraṃ nibbatti. Sakko devarājā tassa rañño nikkaṅkhabhāvatthaṃ antokaraṇḍake akkharāṇi likhāpesi “ime kumārā Padumavatiyā kucchimhi nibbattā Bārāṇasirañño puttā, atha ne Padumavatiyā sapattiyo pañcasatā itthiyo karaṇḍakesu pakkhipitvā udae khipimsu, rājā imaṃ kārāṇaṃ jānātū”⁵ti. Karaṇḍake vivaṭamatte rājā akkharāṇi vācetvā dārake disvā Mahāpadumakumāraṃ ukkhipitvā vegena rathe yojetvā “asse kappetha, ahaṃ ajja antonagaraṃ pavisitvā ekaccānaṃ mātugāmānaṃ piyaṃ karissāmī”⁶ti pāsādavaraṃ āruya³ hatthigīvāya saḥassabhaṇḍikaṃ ṭhapetvā nagare bheriṃ carāpesi “yo Padumavatiṃ passati, so imaṃ saḥassaṃ gaṇhātū”⁷ti.

Taṃ kathaṃ sutvā Padumavatiṃ mātu saññaṃ adāsi “hatthigīvato saḥassaṃ gaṇha amma”⁸ti. “Nāhaṃ evarūpaṃ gaṇhitum visahāmī”⁹ti āha. Sā dutiyampi tatiyampi vutte “kiṃ vatvā gaṇhāmi amma”¹⁰ti āha. “Mama dhītā Padumavatiṃ devīṃ passatī”¹¹ti vatvā gaṇhāhīti. Sā “yaṃ vā taṃ vā hotū”¹²ti gantvā saḥassacaṅkoṭakaṃ gaṇhi. Atha naṃ manussā pucchimsu “Padumavatiṃ devīṃ passasi amma”¹³ti. “Ahaṃ na passāmi, dhītā kira me passatī”¹⁴ti āha. Te “kahaṃ pana sā amma”¹⁵ti vatvā tāya saddhim

1. Khandhāvāraṃ (Sī)

2. Aṅguṭṭhake (Sī)

3. Āruya heṭṭhā (Sī)

ယုဒ္ဓိ^၁ ဂတေသု အမွေဟိ ဂင်္ဂါဒေဝတာယ ‘အမှာကံ ဒေဝေ ဝိဇိတသင်္ဂါမေ အာဂတေ ဗလိကမ္ပံ ကတွာ ဥဒကကီဠံ ကရိဿာမာ’^၂တိ ပတ္ထိတံ အတ္ထိ။ ဧတမတ္ထံ ဒေဝ ဇာနာပေမာ”^၃တိ။ ရာဇာ တာသံ ဝစနေန တုဋ္ဌော ဂင်္ဂါယ ဥဒကကီဠံ ကာတုံ အဂမာသိ။ တာပိ အတ္တနာ အတ္တနာ ဂဟိတကရဏ္ဍကံ ပဋိစ္ဆန္တံ ကတွာ အာဒါယ နဒိ^၄ ဂန္တော တေသံ ကရဏ္ဍကနံ ပဋိစ္ဆာဒနတ္ထံ ပါရုပိတွာ ပါရုပိတွာ ဥဒကေ ပတိတွာ ကရဏ္ဍကေ ဝိဿဇ္ဇေသုံ။ တေပိ ခေါ ကရဏ္ဍကာ သဗ္ဗေ သဟ ဂန္တော ဟေဋ္ဌာသောတေ ပသာရိတဇာလမ္ပိ လဂ္ဂိသု။ တတော ဥဒက- ကီဠံ ကီဠိတွာ ရညော ဥတ္တိဏ္ဍကာလေ ဇာလံ ဥက္ခိပန္တော တေ ကရဏ္ဍကေ ဒိသော ရညော သန္တိကံ အာနယိသု။

ရာဇာ ကရဏ္ဍကေ ဩလောကေတွာ “ကိ” တာတာ ကရဏ္ဍကေသု”^၅တိ အာဟ။ န ဇာနာမ ဒေဝါတိ။ သော တေ ကရဏ္ဍကေ ဝိဝရာပေတွာ ဩလောကေန္တော ပဋ္ဌမံ မဟာပဒုမကုမာရဿ ကရဏ္ဍကံ ဝိဝရာပေသိ။ တေသံ ပန သဗ္ဗေသမ္ပိ ကရဏ္ဍကေသု နိပဇ္ဇာပိတဒိဝေသသုယေဝ ပုညိဒ္ဓိယာ အင်္ဂုဋ္ဌတော^၂ ဒီရံ နိဗ္ဗတ္တိ။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ တဿ ရညော နိက္ကံဘာဝတ္ထံ အန္တောကရဏ္ဍကေ အက္ခရာနိ လိခါပေသိ “ဣမေ ကုမာရာ ပဒုမဝတိယာ ကုစ္ဆိမ္ပိ နိဗ္ဗတ္တာ ဗာရာဏသီရညော ပုတ္တာ၊ အထ နေ ပဒုမဝတိယာ သပတ္တိယော ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော ကရဏ္ဍကေသု ပက္ခိပိတွာ ဥဒကေ ဒိပိသု။ ရာဇာ ဣမံ ကာရဏံ ဇာနာတူ”^၆တိ။ ကရဏ္ဍကေ ဝိဝဋ္ဌမတ္တေ ရာဇာ အက္ခရာနိ ဝါစေတွာ ဒါရကေ ဒိသော မဟာပဒုမကုမာရံ ပက္ခိပိတွာ ဝေဂေန ရထေ ယောဇေတွာ “အသေ ကပ္ပေထ၊ အဟံ အဇ္ဇ အန္တောနဂရံ ပဝိသိတွာ ဧကစ္စာနံ မာတုဂါမာနံ ပိယံ ကရိဿာမိ”^၇တိ ပါသာဒဝရံ အာရုယု^၈ ဟတ္ထိဂိဝါယ သဟဿဘဏ္ဍိကံ ဌပေတွာ နဂရေ ဘေရိ^၉ စရာပေသိ “ယော ပဒုမဝတိ” ပဿတိ၊ သော ဣမံ သဟဿံ ဂဏှာတူ”^{၁၀}တိ။

တံ ကထံ သုတွာ ပဒုမဝတိ မာတု သညံ အဒါသိ “ဟတ္ထိဂိဝေတော သဟဿံ ဂဏှ အဗ္ဗာ”^{၁၁}တိ။ “နာဟံ ဧဝရူပံ ဂဏှိတုံ ဝိသဟာမိ”^{၁၂}တိ အာဟ။ သာ ဒုတိယမ္ပိ တတိယမ္ပိ ဝုတ္တေ “ကိ” ဝတွာ ဂဏှာမိ အဗ္ဗာ”^{၁၃}တိ အာဟ။ “မမ ဓိတာ ပဒုမဝတိ” ဒေဝိ ပဿတိ”^{၁၄}တိ ဝတွာ ဂဏှာဟိတိ။ သာ “ယံ ဝါ တံ ဝါ ဟောတူ”^{၁၅}တိ ဂန္တော သဟဿစင်္ကောဋကံ ဂဏှိ။ အထ နံ မနုဿာ ပုစ္ဆိသု “ပဒုမဝတိ” ဒေဝိ ပဿသိ အဗ္ဗာ”^{၁၆}တိ။ “အဟံ န ပဿာမိ၊ ဓိတာ ကိရ မေ ပဿတိ”^{၁၇}တိ အာဟ။ တေ “ကဟံ ပန သာ အဗ္ဗာ”^{၁၈}တိ ဝတွာ တာယ သမ္ပိ

၁-ခန္ဓာဝါရံ (သီ)

၂-အင်္ဂုဋ္ဌကေ (သီ)

၃-အာရုယု ဟေဋ္ဌာ (သီ)

gantvā Padumavatīm sañjānitvā pādesu nipatimsu. Tasmim kāle sā
“Padumavatī devī ayan”ti ñatvā “bhāriyam vata itthiyā kammaṃ kataṃ, yā
evaṃvidhassa rañño mahesī samānā evarūpe thāne nirārakkhā vasi”ti āha.

Tepi rājapurisā Padumavatiyā nivesanaṃ setasāñhi parikkhipāpetvā
dvāre ārakkhaṃ thapetvā gantvā rañño ārocesuṃ. Rājā suvaṇṇasivikaṃ
pesesi. Sā “ahaṃ evaṃ na gamissāmi, mama vasanaṭṭhānato paṭṭhāya yāva
rājagehaṃ etthantare varapothakacittattharaṇe attharāpetvā upari
suvaṇṇatārakavicittaṃ celavitānaṃ bandhāpetvā pasādhanatthāya
sabbālaṅkāresu pahitesu padasāva gamissāmi, evaṃ me nāgarā sampattim
passissantī”ti āha. Rājā “Padumavatiyā yathāruciṃ karoṭhā”ti āha. Tato
Padumavatī sabbapasādhanaṃ pasādhetvā “rājagehaṃ gamissāmi”ti
maggam paṭipajji. Athassā akkanta-akkantaṭṭhāne
varapothakacittattharaṇāni bhinditvā padumapupphāni uṭṭhahimsu. Sā
mahājanassa attano sampattim dassetvā¹ rājanivesanaṃ āruya sabbepi te
celacittattharaṇe tassā mahallikāya posāvanikamūlaṃ katvā dāpesi.

Rājāpi kho tā pañcasatā itthiyo pakkosāpetvā “imāyo te devī dāsiyo
katvā demī”ti āha. Sādhu mahārāja, etāsaṃ mayhaṃ dinnabhāvaṃ
sakalanagare jānāpehīti. Rājā nagare bherim carāpesi “Padumavatiyā
dubbhikā² pañcasatā itthiyo etissāva dāsiyo katvā dinnā”ti. Sā “tāsaṃ
sakalanāgarena dāsibhāvo sallakkhito”ti ñatvā “ahaṃ mama dāsiyo bhujissā
kātuṃ labhāmi devā”ti rājānaṃ pucchi. Tava icchā devīti. “Evaṃ sante
tameva bhericārikaṃ pakkosāpetvā ‘Padumavatideviyā attano dāsiyo katvā
dinnā pañcasatā itthiyo sabbāva bhujissā katā’ti puna bherim carāpethā”ti
āha. Sā tāsaṃ bhujissabhāve kate ekūnāni pañcaputtasatāni tāsaṃyeva hatthe
posanattthāya datvā sayam Mahāpadumakumāraṃyeva gaṇhi.

Athāparabhāge tesam kumārānaṃ kīlanavaye sampatte rājā uyyāne
nānāvidhaṃ kīlanaṭṭhānaṃ kāresi. Te attano soḷasavassuddesikakāle sabbeva
ekato hutvā uyyāne Padumasañchannāya

1. Dassentī (Sī)

2. Dūbhitā (Sī)

ဂန္ဓာ ပဒုမဝတီ သဉ္ဇာနိတွာ ပါဒေသု နိပတိံ သု။ တသ္မိံ ကာလေ သာ “ပဒုမ-
ဝတီ ဒေဝီ အယ”န္တိ ဥတွာ “ဘာရိယံ ဝတ ဣတ္ထိယာ ကမ္ပံ ကတံ၊ ယာ ဧဝံ-
ဝိဓေယ ရညော မဟေသီ သမာနာ ဧဝရူပေ ဌာနေ နိရာရက္ခာ ဝသီ”တိ အာဟ။

တေဝိ ရာဇပုရိသာ ပဒုမဝတီယာ နိဝေသနံ သေတသာဏီဟိ ပရိက္ခိ-
ပါပေတွာ ဒွါရေ အာရက္ခံ ဌပေတွာ ဂန္ဓာ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ
သုဝဏ္ဏသိဝိကံ ပေသေသိ။ သာ “အဟံ ဧဝံ န ဂမိဿာမိ၊ မမ ဝသနဌာနတော
ပဌာယ ယာဝ ရာဇဂေဟံ ဧတ္ထန္တရေ ဝရပေါတ္တကစိတ္တတ္ထရဏေ အတ္တရာ-
ပေတွာ ဥပရိ သုဝဏ္ဏတာရကဝိစိတ္တံ စေလဝိတာနံ ဗန္ဓာပေတွာ ပသာ-
နေတ္ထာယ သဗ္ဗာလင်္ကာရေသု ပဟိတေသု ပဒသာဝ ဂမိဿာမိ၊ ဧဝံ မေ
နာဂရာ သမ္ပတ္တိံ ပဿိဿန္တိ”တိ အာဟ။ ရာဇာ “ပဒုမဝတီယာ ယထာရုစိ”
ကရောထာ”တိ အာဟ။ တတော ပဒုမဝတီ သဗ္ဗပသာနေ ပသာတေတွာ
“ရာဇဂေဟံ ဂမိဿာမိ”တိ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ အထဿာ အတ္တန္တအတ္တန္တဌာနေ
ဝရပေါတ္တကစိတ္တတ္ထရဏာနိ ဘိန္ဒိတွာ ပဒုမပုပ္ဖါနိ ဥဌဟိံ သု။ သာ မဟာဇနဿ
အတ္တနော သမ္ပတ္တိံ ဒေသေတွာ ရာဇနိဝေသနံ အာရုယ သဗ္ဗေဝိ တေ စေလ-
စိတ္တတ္ထရဏေ တဿာ မဟလ္လိကာယ ပေါသာဝနိကမူလံ ကတွာ ဒါပေသိ။

ရာဇာဝိ ခေါ တာ ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော ပက္ခောသာပေတွာ “ဣမာယော
တေဒေဝီ ဒါသိယော ကတွာ ဒေဝီ”တိ အာဟ။ သာဓု မဟာရာဇ၊ တောသံ မယံ
ဒိန္နဘာဝံ သကလနဂရေ ဇာနာပေဟိတိ။ ရာဇာ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေသိ
“ပဒုမဝတီယာ ဒုမ္ဘိကာ ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော ဧတိဿာဝ ဒါသိယော ကတွာ
ဒိန္နာ”တိ။ သာ “တာသံ သကလနာဂရေန ဒါသိဘာဝေါ သလ္လက္ခိတော”တိ
ဥတွာ “အဟံ မမ ဒါသိယော ဘုဇိဿာ ကာတုံ လဘာမိ ဒေဝီ”တိ ရာဇာနံ
ပုစ္ဆိ။ တဝ ဣစ္ဆာ ဒေဝီတိ။ “ဧဝံ သန္တေ တမေဝ ဘေရိစာရိကံ ပက္ခောသာ-
ပေတွာ ‘ပဒုမဝတီဒေဝီယာ အတ္တနော ဒါသိယော ကတွာ ဒိန္နာ ပဉ္စသတာ
ဣတ္ထိယော သဗ္ဗာဝ ဘုဇိဿာ ကတာ’တိ ပုန ဘေရိံ စရာပေထာ”တိ အာဟ။
သာ တာသံ ဘုဇိဿဘာဝေ ကတေ ဧကေနာနိ ပဉ္စပုတ္တသတာနိ တာသံယေဝ
ဟတ္ထေ ပေါသနတ္ထာယ ဒတွာ သယံ မဟာပဒုမကုမာရံယေဝ ဂဏှိ။

အထာပရဘာဂေ တေသံ ကုမာရာနံ ကိဋ္ဌနဝယေ သမ္ပတ္တေ ရာဇာ
ဥယျာနေ နာနာဝိဓံ ကိဋ္ဌနဌာနံ ကာရေသိ။ တေ အတ္တနော သောဠသ-
ဝသုဒ္ဓေသိကကာလေ သဗ္ဗေဝ ဧကတော ဟုတွာ ဥယျာနေ ပဒုမသဉ္ဇန္တာယ

maṅgalapokkharāṇiyā kīḷantā navapadumāni pupphitāni purāṇapadumāni ca vaṇṭato patantāni disvā “imassa tāva anupādinna-kassa evarūpā jarā pāpuṇāti, kimaṅgaṃ pana amhākaṃ sarīrassa. Idampi hi evaṃgatikameva bhavissatī”ti ārammaṇaṃ gahetvā sabbeva paccekabodhiññaṃ nibbattetvā uṭṭhāyutṭhāya padumakaṇṇikāsu pallaṅkena nisīdimsu.

Atha tehi saddhiṃ gatarājapurisā bahugataṃ divasaṃ ñatvā “ayya puttā tumhākaṃ velaṃ jānāthā”ti āhaṃsu. Te tuṇhī ahesuṃ. Purisā gantvā rañño ārocesuṃ “kumārā deva padumakaṇṇikāsu nisinnā, amhesu kathentesupi vacībhedaṃ na karontī”ti. Yathāruciyaṃ nesaṃ nisīdituṃ dethāti. Te sabbarattinṃ gahitārakkhā padumakaṇṇikāsu nisinnaniyāmeneva aruṇaṃ uṭṭhāpesuṃ. Purisā punadivase upasaṅkamitvā “devā velaṃ jānāthā”ti āhaṃsu. Na mayaṃ devā, Paccekabuddhā nāma mayaṃ amhāti. Ayya tumhe bhāriyaṃ kathaṃ kathetha, Paccekabuddhā nāma tumhādisā na honti, dvaṅgulakesamassudharā kāye paṭimukka-aṭṭhaparikkhārā hontīti. Te dakkhiṇahatthena sīsaṃ parāmasimsu, tāvadeva gihiliṅgaṃ antaradhāyi. Aṭṭha parikkhārā kāye paṭimukkā ca ahesuṃ. Tato passantasseva mahājanassa ākāsaṃ Nandamūlakapabbhāraṃ agamaṃsu.

Sāpi kho Padumavatī devī “ahaṃ bahuputtā hutvā niputtā jātā”ti hadayasokaṃ patvā teneva sokena kālaṅkatvā Rājagahanagare dvāragāmake sahatthena kammaṃ katvā jīvanaṭṭhāne nibbatti. Athāparabhāge kulagharaṃ gatā ekadivasaṃ sāmikassa khettaṃ yāguṃ hamaṇā tesāṃ attano puttānaṃ antare aṭṭha Paccekabuddhe bhikkhācāraṇelāya ākāsaṃ gacchante disvā sīghaṃ sīghaṃ gantvā sāmikassa ārocesi “passa ayya Paccekabuddhe, ete¹ nimantetvā bhojessāma”ti. So āha “samaṇasakuṇā nāmete aññatthāpi² evaṃ caranti, na ete Paccekabuddhā”ti te tesāṃ kathentānaṃ ye va avidūre ṭhāne otarimsu. Sā itthī taṃ divasaṃ attano bhattakhaṇḍabhojanaṃ³ tesāṃ datvā “svepi aṭṭha janā mayhaṃ bhikkhaṃ gaṇhathā”ti āha. Sādhū upāsike, tava sakkāro ettakova hotu, āsanāni ca aṭṭheva hontu, aññepi bahū

1. Eteti (Sī)

2. Aññadāpi (Sī)

3. Attanā labhanakaṃ khajjabhojanaṃ (Sī)

၁၉၆

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာ

[၁၁-ဒွါဒသ

မင်္ဂလပေါက္ခရာဏိယာ ကိလန္တာ နဝပဒုမာနိ ပုပ္ဖိတာနိ ပုရာဏပဒုမာနိ စ ဝဏ္ဏတော ပတန္တာနိ ဒိဿာ “ဣမဿ တာဝ အနုပါဒိန္နကဿ ဧဝရူပါ ဇရာ ပါပုဏာတိ၊ ကိမင်္ ပန အမှာကံ သရီရဿ။ ဣဒမ္ပိ ဟိ ဧဝံ- ဂတိကမေဝ ဘဝိဿတိ”တိ အာရမ္မဏံ ဂဟေတွာ သဗ္ဗေဝ ပစ္စေက- ဗောဓိဉာဏံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဥဋ္ဌာယုဋ္ဌာယ ပဒုမကဏ္ဍိကာသု ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိံသု။

အထ တေဟိ သဒ္ဓိံ ဂတရာဇပုရိသာ ဗဟုဂတံ ဒိဝသံ ဥတွာ “အယျပုတ္တာ တုမှာကံ ဝေလံ ဇာနာထာ”တိ အာဟံသု။ တေ တုဏှိ အဟေသုံ။ ပုရိသာ ဂန္ဓာ ရညော အာရောစေသုံ “ကုမာရာ ဒေဝ ပဒုမကဏ္ဍိကာသု နိသီန္ဓာ၊ အမှေသု ကထေန္တေသုပိ ဝစီဘေဒံ န ကရေန္တိ”တိ။ ယထာရူပိယာ နေသံ နိသီဒိတုံ ဒေထာတိ။ တေ သဗ္ဗရတ္တိံ ဂဟိတာရက္ခာ ပဒုမကဏ္ဍိကာသု နိသီန္ဓ- နိယာမေနေဝ အရုဏံ ဥဋ္ဌာပေသုံ။ ပုရိသာ ပုနဒိဝသေ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဒေဝါ ဝေလံ ဇာနာထာ”တိ အာဟံသု။ န မယံ ဒေဝါ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ နာမ မယံ အမှာတိ။ အယျာ တုမှေ ဘာရိယံ ကထံ ကထေထ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ နာမ တုမှာ- ဒိသာ န ဟောန္တိ၊ ဒွင်္ဂလကေသမဿုရော ကာယေ ပဋိမုက္ခအဋ္ဌပရိက္ခာရာ ဟောန္တိတိ။ တေ ဒက္ခိဏဟတ္ထေန သီသံ ပရာမသိံသု၊ တာဝဒေဝ ဂိဟိလိင်္ဂံ အန္တရဓာယိ။ အဋ္ဌ ပရိက္ခာရာ ကာယေ ပဋိမုက္ခာ စ အဟေသုံ။ တတော ပဿန္တဿေဝ မဟာဇနဿ အာကာသေန နန္ဒမူလကပစ္ဆာရံ အဂမံသု။

သာပိ ခေါ ပဒုမဝတိ ဒေဝိ “အဟံ ဗဟုပုတ္တာ ဟုတွာ နိပုတ္တာ ဇာတာ”တိ ဟဒယသောက် ပတွာ တေနေဝ သောကေန ကာလင်္ကတွာ ရာဇဂဟနဂရေ ဒွါရဂါမကေ သဟတ္ထေန ကမ္ပံ ကတွာ ဇီဝနဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထာပရဘာဂေ ကုလသရံ ဂတာ ဧဝံသံ သာမိကဿ ခေတ္တံ ယာဂံ ဟရမာနာ တေသံ အတ္တနော ပုတ္တာနံ အန္တရေ အဋ္ဌ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဘိက္ခဝာရဝေလာယ အာကာသေန ဂစ္ဆန္တေ ဒိဿာ သီသံ သီသံ ဂန္ဓာ သာမိကဿ အာရောစေသိ “ပဿ အယျ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ၊ ဧတေ ို နိမန္တေတွာ ဘောဇေဿာမာ”တိ။ သော အာဟ “သမဏသကုဏာ နာမေတေ အညတ္တာပိ၊ ဧဝံ စရန္တိ၊ န ဧတေ ပစ္စေက- ဗုဒ္ဓါ”တိ တေ တေသံ ကထေန္တာနံယေဝ အဝိဇ္ဇာရေ ဌာနေ ဩတရိံသု။ သာ ဣတ္ထိ တံ ဒိဝသံ အတ္တနော ဘတ္တခဇ္ဇဘောဇနံ၊ တေသံ ဒတွာ “သွေပိ အဋ္ဌ ဇနာ မယံ ဘိက္ခံ ဂဏှထာ”တိ အာဟ။ သာရ ဥပါသိကေ၊ တဝ သက္ကာရာ ဧတ္တကောဝ ဟောတု၊ အာသနာနိ စ အဋ္ဌေဝ ဟောန္တု၊ အညေပိ ဗဟူ

၁-တေတိ (သီ)

၂-အညဒါပိ (သီ)

၃-အတ္တနာ လာနကံ ခဇ္ဇဘောဇံ (သီ)

Paccekabuddhe disvā tava cittaṃ pasīdeyyāsīti¹. Sā punadivase aṭṭha āsanāni paññāpetvā aṭṭhannaṃ sakkārasammānaṃ paṭiyādetvā nisīdi.

Nimantitapaccekabuddhā sesānaṃ saññaṃ adamsu “mārisā ajja aññattha agantvā sabbeva tumhākaṃ mātu saṅghaṃ karoṭhā”ti. Te tesāṃ vacanaṃ sutvā sabbeva ekato ākāseṇa āgantvā mātugharadvāre pāturaheṣuṃ. Sāpi paṭhamāṃ laddhasaññaṭāya bahūpi disvā na kampittha. Sabbepi te gehaṃ paveṣetvā āsanesu nisīdāpesi. Tesu paṭipāṭiyā nisīdantesu navamo aññāni aṭṭha āsanāni māpetvā sayāṃ dhurāsane² nisīdati, yāva āsanāni vaḍḍhanti, tāva gehaṃ vaḍḍhati. Evaṃ tesu sabbesupi nisīnnesu sā itthi aṭṭhannaṃ Paccekabuddhānaṃ paṭiyāditaṃ sakkāraṃ pañcasatānampi yāvadatthaṃ datvā aṭṭha nīluppalahatthake āharitvā nimantitapaccekabuddhānaṃyeva pādamūle ṭhapetvā āha “mayhaṃ bhante nibbattanibbattaṭṭhāne sarīravaṇṇo imesaṃ nīluppalānaṃ antogabbhavaṇṇo viya hotū”ti patthanaṃ akāsi. Paccekabuddhā mātu anumodanaṃ katvā Ganthamādanaṃyeva agamaṃsu.

Sāpi yāvajīvaṃ kusalaṃ katvā tato cutā devaloke nibbattitvā imasmim Buddhuppāde Sāvattiyaṃ seṭṭhikule paṭisandhim gaṇhi. Nīluppalagabbhasamānavāṇṇatāya cassā **Uppalavaṇṇā**tveva nāmaṃ akaṃsu. Athassā vayappattakāle sakalajambudīpe rājāno ca seṭṭhino ca seṭṭhissa santikaṃ³ dūtaṃ paḥiṇiṃsu “dhītaraṃ amhākaṃ detū”ti. Apahiṇanto nāma nāhosi. Tato seṭṭhi cintesi “ahaṃ sabbesaṃ manāṃ gahetuṃ na sakkhissāmi, upāyaṃ panekaṃ karissāmi”ti dhītaraṃ pakkosāpetvā “pabbajitum amma sakkhissasī”ti āha. Tassā pacchimabhavikattā pitu vacanaṃ sīse āsittasatapākatelaṃ viya ahosi. Tasmā pitaraṃ “pabbajissāmi tātā”ti āha. So tassā sakkāraṃ katvā bhikkhunupassayaṃ netvā pabbājesi. Tassā acirapabbajitāya eva uposathāgāre kālavāro pāpuṇi. Sā padīpaṃ jāletvā uposathāgāraṃ sammajitvā dīpasikhāya nimittaṃ gaṇhitvā ṭhitāva punappunaṃ olokayamānā tejokasiṇārammaṇaṃ jhānaṃ nibbattetvā tadeva pādakaṃ katvā arahattaṃ pāpuṇi. Arahattaphalena

1. Sandhāreyyāsīti (Sī)

2. Dūrāsane (Sī)

3. Santike (Sī)

နိပါတ်]

၁-ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

၁၉၇

ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဒိဿာ တဝ စိတ္တံ ပသိဒေယျာသီတိ^၁။ သာ ပုနဒိဝသေ အဋ္ဌ အာသနာနိ ပညာပေတွာ အဋ္ဌန္တံ သက္ကာရသမ္မာနံ ပဋိယာဒေတွာ နိသီဒိ။

နိမန္တိတပစ္စေကဗုဒ္ဓါ သေသာနံ သညံ အဒိသု “မာရိသာ အဇ္ဇ အညတ္တ အဂန္တာ သဗ္ဗေဝ တုမှာကံ မာတု သင်္ဂဟံ ကရေထာ”တိ။ တေ တေသံ ဝစနံ သုတွာ သဗ္ဗေဝ ဧကတော အာကာသေန အာဂန္တာ မာတုသရဒ္ဓါရေ ပါတု-ရဟေသုံ။ သာပိ ပဌမံ လဒ္ဓသညတာယ ဗဟူပိ ဒိဿာ န ကမ္ပိတ္တ။ သဗ္ဗေပိ တေ ဂေဟံ ပဝေသေတွာ အာသနေသု နိသီဒါပေသိ။ တေသု ပဋိပင်္ဂါယာ နိသီဒန္တေသု နဝမော အညာနိ အဋ္ဌ အာသနာနိ မာပေတွာ သယံ ဓုရာသနေ^၂ နိသီဒတိ။ ယာဝ အာသနာနိ ဝစန္တိ၊ တာဝ ဂေဟံ ဝစတိ။ ဧဝံ တေသု သဗ္ဗေသုပိ နိသီဒန္တေသု သာ ဣတ္ထိ အဋ္ဌန္တံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ပဋိယာဒိတံ သက္ကာရံ ပဉ္စသတာနမ္ပိ ယာဝဒတ္တံ ဒတွာ အဋ္ဌ နိလုပ္ပလဟတ္ထကေ အာဟရိတွာ နိမန္တိတပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံယေဝ ပါဒမူလေ ဌပေတွာ အာဟ “မယံ ဘန္တေ နိဗ္ဗတ္တ-နိဗ္ဗတ္တဌာနေ သရီရဝဏ္ဏော ဣမေသံ နိလုပ္ပလာနံ အန္တောဂဗ္ဘဝဏ္ဏော ဝိယ ဟောတူ”တိ ပတ္တနံ အကာသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ မာတု အနုမောဒနံ ကတွာ ဂန္ဓမာဒနံယေဝ အဂမံသု။

သာပိ ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ တတော စုတာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ သေဋ္ဌိကုလေ ပဋိသန္ဓိ^၁ ဂဏှိ။ နိလုပ္ပလဂဗ္ဘ-သမာနဝဏ္ဏတာယ စဿာ **ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ**တွေဝ နာမံ အကံသု။ အထဿာ ဝယပ္ပတ္တကာလေ သကလဇမ္ဗုဒ္ဓိပေ ရာဇာနော စ သေဋ္ဌိနော စ သေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ^၂ ဒူတံ ပဟိဏိသု “မိတရံ အမှာကံ ဒေတူ”တိ။ အပဟိဏန္တော နာမ နာဟောသိ။ တတော သေဋ္ဌိ စိန္တေသိ “အဟံ သဗ္ဗေသံ မနံ ဂဟေတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ ဥပါယံ ပနေကံ ကရိဿာမိ”တိ မိတရံ ပက္ခောသာပေတွာ “ပဗ္ဗဇိတုံ အဗ္ဗ သက္ခိဿသီ”တိ အာဟ။ တဿာ ပစ္စိမဘဝိကတ္တာ ပိတု ဝစနံ သီသေ အာသိတ္တသတပါကတေလံ ဝိယ အဟောသိ။ တဿာ ပိတရံ “ပဗ္ဗဇိဿာမိ တာတာ”တိ အာဟ။ သော တဿာ သက္ကာရံ ကတွာ ဘိက္ခုနုပဿယံ နေတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ တဿာ အစိရပဗ္ဗဇိတာယ ဧဝ ပုပေါသထာဂါရေ ကာလဝါရေ ပါပုဏိ။ သာ ပဒီပံ ဇာလေတွာ ပုပေါသထာဂါရံ သမ္မုဇ္ဇိတွာ ဒီပသီခါယ နိမိတ္တံ ဂဏှိတွာ ဌိတာဝ ပုနပ္ပုနံ ဩလောကယမာနာ တေဇောကသိဏာရမ္မဏံ ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ တဒေဝ ပါဒကံ ကတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အရဟတ္တဖလေန

၁-သန္တာရေယျာသီတိ (သီ)

၂-ဓုရာသနေ (သီ)

၃-သန္တိကေ (သီ)

saddhimyeva ca abhiññāpaṭisambhidāpi ijjhimsu. Viseso pana iddhivikubbane ciñṇavasī ahoṣi. Tena vuttaṃ **Apadāne**¹—

“Padumuttaro nāma Jino, sabbadhammāna pāragū.
Ito satasahassamhi, kappe uppajji nāyako.

Tadāhaṃ Haṃsavatīyaṃ, jātā seṭṭhikule ahuṃ.
Nānāratanaṇṇapajjote, mahāsukhasamappitā.

Upetvā taṃ mahāvīraṃ, assosiṃ dhammadesanaṃ.
Tato jātappasādāhaṃ, upemi saraṇaṃ Jinaṃ.

Bhagavā iddhimantīnaṃ, aggaṃ vaṇṇesi nāyako.
Bhikkhuniṃ lajjiniṃ tādhiṃ, samādhijhānakovidāṃ.

Tadā muditacittāhaṃ, taṃ thānaṃ abhikaṅkhinī.
Nimantitvā Dasabalaṃ, sasamghaṃ Lokanāyakaṃ.

Bhojayitvāna sattāhaṃ, datvāna ca ticīvaraṃ.
Sattamālaṃ gahetvāna, uppalādevagandhikaṃ.

Satthu pāde thapetvāna, ñāṇamhi abhipūjayiṃ.
Nipacca sirasā pāde, idaṃ vacanamabravim.

Yādisā vaṇṇitā vīra, ito aṭṭhamake Muni.
Tādisāhaṃ bhavissāmi, yadi sijjhati nāyaka.

Tadā avoca maṃ Satthā, vissatṭhā hohi dārike.
Anāgatamhi addhāne, lacchase taṃ manorathaṃ.

Satasahassito kappe, Okkākakulasambhavo.
Gotamo nāma gottena, Satthā loke bhavissati.

Tassa dhammesu dāyādā, orasā dhammanimmitā.
Nāmenuppalavaṇṇatī, rūpena ca yasassinī.

Abhiññāsu vasippattā, Satthusāsanakārikā.
Sabbāsavaparikkhīṇā, hessasī Satthu sāvīkā.

1. Khu 4. 229 piṭṭhādīsu aññamaññavisadisāṃ.

၁၉၈

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ [၁၁-ဒွါဒသ

သဒ္ဓိယေဝ စ အဘိညာပဋိသန္တိဒါပိ ဣဇ္ဈိံသု။ ဝိသေသတော ပန ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနေ စိဏ္ဍဝသီ အဟောသီ။ တေန ဝုတ္တံ **အပဒါနေ**။—

“ပဒုမုတ္တရော နာမ ဇိနော၊ သဗ္ဗဓမ္မာန ပါရဂူ။
ဣတော သတသဟဿမ္ပိ၊ ကပ္ပေ ဥပ္ပဇ္ဇိ နာယကော။

တဒါဟံ ဟံသဝတိယံ၊ ဇာတာ သေဋ္ဌိကုလေ အဟုံ။
နာနာရတနပဇ္ဇောတေ၊ မဟာသုခသမပ္ပိတာ။

ဥပေတွာ တံ မဟာဝီရံ၊ အသောသိ ဓမ္မဒေသနံ။
တတော ဇာတပ္ပသာဒါဟံ၊ ဥပေမိ သရဏံ ဇိနံ။

ဘဂဝါ ဣဒ္ဓိမန္တိနံ၊ အဂ္ဂံ ဝဏ္ဏေသိ နာယကော။
ဘိက္ခုနီ လဇ္ဇိနီ တာဒိ၊ သမာဓိဈာနကောဝိဒံ။

တဒါ မုဒိတစိတ္တာဟံ၊ တံ ဌာနံ အဘိကမ္ပိနီ။
နိမန္တိတွာ ဒသဗလံ၊ သသံဃံ လောကနာယကံ။

ဘောဇယိတွာန သတ္တာဟံ၊ ဒတွာန စ တိစိဝရံ။
သတ္တမာလံ ဂဟေတွာန၊ ဥပ္ပလာဒေဝဂန္ဓိကံ။

သတ္တု ပါဒေ ဌပေတွာန၊ ဉာဏမ္ပိ အဘိပူဇယိ။
နိပစ္စ သိရသာ ပါဒေ၊ ဣဒံ ဝစနမဗြဝိ။

ယာဒိသာ ဝဏ္ဏိတာ ဝီရ၊ ဣတော အဋ္ဌမကေ မုနိ။
တာဒိသာဟံ ဘဝိဿာမိ၊ ယဒိ သိဇ္ဈတိ နာယက။

တဒါ အဝေါစ မံ သတ္တာ၊ ဝိဿဋ္ဌာ ဟောဟိ ဒါရိကေ။
အနာဂတမ္ပိ အဋ္ဌါနေ၊ လစ္ဆသေ တံ မနောရထံ။

သတသဟဿိတော ကပ္ပေ၊ ဩက္ကာကကုလသမ္ဘဝေါ။
ဂေါတမော နာမ ဂေါတ္တေန၊ သတ္တာ လောကေ ဘဝိဿတိ။

တဿ ဓမ္မေသု ဒါယာဒါ၊ ဩရသာ ဓမ္မနိဗ္ဗိတာ။
နာမေနပ္ပလဝဏ္ဏာတိ၊ ရူပေန စ ယသသိနီ။

အဘိညာသု ဝသိပ္ပတ္တာ၊ သတ္တုသာသနကာရိကာ။
သဗ္ဗာသဝပရိက္ခိကာ၊ ဟေဿသိ သတ္တု သာဝိကာ။

Tadāhaṃ muditā hutvā, yāvajīvaṃ tadā Jinam.
 Mettacittā paricarim, sasaṃghaṃ Lokanāyakaṃ.
 Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca.
 Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisamagacchahaṃ.
 Tato cutāhaṃ manuje, upapannā Sayambhuno.
 Uppalehi paṭicchannaṃ, piṇḍapātamadāsahaṃ.
 Ekanavutito kappe, Vipassī nāma nāyako.
 Uppajji cārudassano, sabbadhammesu cakkhumā.
 Seṭṭhidhītā tadā hutvā, Bārāṇasipuruttame.
 Nimantetvāna Sambuddhaṃ, sasaṃghaṃ Lokanāyakaṃ.
 Mahādānaṃ daditvāna, uppalehi vināyakaṃ.
 Pūjayitvā cetasāva, vaṇṇasobhaṃ apatthayim.
 Imamhi Bhaddake kappe, Brahmabandhu mahāyaso.
 Kassapo nāma gottena, uppajji vadatāṃ varo.
 Upaṭṭhāko Mahesissa, tadā āsi narissaro.
 Kāsirājā Kikī nāma, Bārāṇasipuruttame.
 Tassāsīm dutiyā dhītā, samaṇaguttasavhayā.
 Dhammaṃ sutvā jinaggassa, pabbajjaṃ samarocayim.
 Anujāni na no tāto, agāreva tadā mayaṃ.
 Vīsavassasahassāni, vicarimha atanditā.
 Komāribrahmacariyaṃ, rājakaññā sukhedhitā.
 Buddhopaṭṭhānaniratā, muditā sattadhītarō.
 Samaṇī samaṇaguttā ca, bhikkhunī bhikkhudāyikā.
 Dhammā ceva sudhammā ca, sattamī saṃghadāyikā.
 Ahaṃ Khemā ca sappaññā, Paṭācārā ca Kuṇḍalā.
 Kisāgotamī Dhammadinnā, Visākhā hoti sattamī.

နိပါတ်]

၁-ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

၁၉၉

တဒါဟံ မုဒိတာ ဟုတွာ၊ ယာဝဇီဝံ တဒါ ဇိနံ။
 မေတ္တစိတ္တာ ပရိစရိံ၊ သသံဃံ လောကနာယကံ။
 တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
 ဇဟိတွာ မာနသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။
 တတော စုတာဟံ မနုဇေ၊ ဥပပန္နာ သယမ္ပန္နော။
 ဥပ္ပလေဟိ ပဋိစ္ဆန္တံ၊ ပိဏ္ဍပိတမဒါသဟံ။
 ကေနဂုတိတော ကပ္ပေ၊ ဝိပဿီ နာမ နာယကော။
 ဥပ္ပဇ္ဇိ စာရဒဿနော၊ သဗ္ဗဓမ္မေသု စက္ခမာ။
 သေဋ္ဌိမိတာ တဒါ ဟုတွာ၊ ဗာရာဏသိပုရတ္ထမေ။
 နိမန္တေတွာန သမ္ပုဒ္ဓံ၊ သသံဃံ လောကနာယကံ။
 မဟာဒါနံ ဒဒိတွာန၊ ဥပ္ပလေဟိ ဝိနာယကံ။
 ပူဇယိတွာ စေတသာဝ၊ ဝဏ္ဏသောဘံ အပတ္တယိံ။
 ဣမမ္ပိ ဘဒ္ဒကေ ကပ္ပေ၊ ဗြဟ္မဗန္ဓု မဟာယသော။
 ကဿပေါ နာမ ဂေါတ္တေန၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ ဝဒတံ ဝရော။
 ဥပဋ္ဌာကော မဟေသိဿ၊ တဒါ အာသိ နရိဿရော။
 ကာသိရာဇာ ကိကီ နာမ၊ ဗာရာဏသိပုရတ္ထမေ။
 တဿာသိံ ဒုတိယာ မိတာ၊ သမဏဂုတ္တသပ္ပယာ။
 ဓမ္မံ သုတွာ ဇိနဂ္ဂဿ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇိ သမရောစယိံ။
 အနုဇာနိ န နော တာတော၊ အဂါရေဝ တဒါ မယံ။
 ဝိသဝဿသဟဿာနိ၊ ဝိစရိမ္ပ အတန္တိတာ။
 ကောမာရိဗြဟ္မစရိယံ၊ ရာဇကညာ သုခေမိတာ။
 ဗုဒ္ဓေါပဋ္ဌာနနိရတာ၊ မုဒိတာ သတ္တမိတရော။
 သမဏီ သမဏဂုတ္တာ စ၊ ဘိက္ခုနီ ဘိက္ခုဒါယိကာ။
 ဓမ္မာ စေဝ သုဓမ္မာ စ၊ သတ္တမီ သံဃဒါယိကာ။
 အဟံ ခေမာ စ သပ္ပညာ၊ ပဋ္ဌာစာရာ စ ကုဏ္ဍလာ။
 ကိသာဂေါတမီ ဓမ္မဒိန္နာ၊ ဝိသာခါ ဟောတိ သတ္တမီ။

Tehi kammehi sukatehi, cetanāpaṇidhīhi ca.
 Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvātimsamagacchahaṃ.
 Tato cutā manussesu, upapannā mahākule.
 Pītaṃ maṭṭhaṃ varaṃ dussaṃ, adaṃ Arahato ahaṃ.
 Tato cutā'riṭṭhapure, jātā vippakule ahaṃ.
 Dhītā tiriṭṭivacchassa, Ummādaṇṭī manoharā.
 Tato cutā janapade, kule aññatare ahaṃ.
 Pasūtā nātiphītaṃhi, sāliṃ gopemahaṃ tadā.
 Disvā paccekasambuddhaṃ, pañcalājasatāṇihaṃ.
 Datvā Padumacchannāni, pañca puttasaṭṭāṇihaṃ.
 Patthayaṃ tepi patthesuṃ, madhuṃ datvā Sayambhuno.
 Tato cutā araññehaṃ, ajāyaṃ Padumodare.
 Kāsirañño mahesīhaṃ, hutvā sakkatapūjita.
 Ajaṇiṃ rājaputtānaṃ, anunaṃ satapañcakaṃ.
 Yadā te yobbanappattā, kiṃṇantā jalakīlitaṃ.
 Disvā opattapadumaṃ, āsuṃ paccekanāyaka.
 Sāhaṃ tehi vinābhūtā, sutavīrehi sokinī.
 Cutā isigilipasse, gāmakamhi ajāyahaṃ.
 Yadā Buddhā sutamatī, sutānaṃ bhattunopi ca.
 Yāguṃ ādāya gacchantī, aṭṭha paccekanāyake.
 Bhikkhāya gāmaṃ gacchante, disvā putte anussariṃ.
 Khīradhārā viniggacchi, tadā me puttapemasā.
 Tato tesaṃ adaṃ yāguṃ, pasannā sehi pāṇibhi.
 Tato cutāhaṃ tidasaṃ, nandaṃ upapajjahaṃ.
 Anubhotvā sukhaṃ, dukkhaṃ saṃsaritvā bhavābhava.
 Tavatthāya mahāvīra, pariccattaṇca jīvaṃ.

တေဟိ ကမ္မေဟိ သုကတေဟိ၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
 ဇဟိတွာ မာနသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။
 တတော စုတာ မနုဿေသု၊ ဥပပန္နာ မဟာကုလေ။
 ပီတံ မဠံ ဝရံ ဒုဿံ၊ အဒံ အရဟတော အဟံ။
 တတော စုတာ'ရိဋ္ဌပုရေ၊ ဇာတာ ပိပ္ပကုလေ အဟံ။
 ဓိတာ တိရိစ္ဆိဝစ္ဆဿ၊ ဥမ္မာဒန္တိ မနောဟရာ။
 တတော စုတာ ဇနပဒေ၊ ကုလေ အညတရေ အဟံ။
 ပသူတာ နာတိဖိတမ္ပိ၊ သာလိံ ဂေါပေမဟံ တဒါ။
 ဒိသ္မာ ပစ္စေကသမ္ပုဋ္ဌံ၊ ပဉ္စလာဇသတာနိဟံ။
 ဒတွာ ပဒုမစ္ဆန္တာနိ၊ ပဉ္စ ပုတ္တသတာနိဟံ။
 ပတ္တယိံ တေပိ ပတ္တေသု၊ မရံ ဒတွာ သယမ္ဘုရော။
 တတော စုတာ အရညေဟံ၊ အဇာယိံ ပဒုမောဒရေ။
 ကာသိရညော မဟေသိဟံ၊ ဟုတွာ သက္ကတပူဇိတာ။
 အဇနိံ ရာဇပုတ္တာနံ၊ အနုနံ သတပဉ္စကံ။
 ယဒါ တေ ယောဗ္ဗနပ္ပတ္တာ၊ ကိဋ္ဌန္တာ ဇလကိဋ္ဌိတံ။
 ဒိသ္မာ ဩပတ္တပဒုမံ၊ အာသု ပစ္စေကနာယကာ။
 သာဟံ တေဟိ ဝိနာဘူတာ၊ သုတဝီရေဟိ သောကိနိ။
 စုတာ ဣသိဝိလိပဿေ၊ ဂါမကမ္ပိ အဇာယိဟံ။
 ယဒါ ဗုဒ္ဓါ သုတမတိ၊ သုတာနံ ဘတ္တုနောပိ စ။
 ယာဂုံ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တိ၊ အဋ္ဌ ပစ္စေကနာယကေ။
 ဘိက္ခာယ ဂါမံ ဂစ္ဆန္တေ၊ ဒိသ္မာ ပုတ္တေ အနုဿရိံ။
 ဒီရဓာရာ ဝိနိဂ္ဂန္တိ၊ တဒါ မေ ပုတ္တပေမသာ။
 တတော တေသံ အဒံ ယာဂုံ၊ ပသန္တာ သေဟိ ပါဏိဘိ။
 တတော စုတာဟံ တိဒသံ၊ နန္ဒနံ ဥပပဇ္ဇဟံ။
 အနုဘောတွာ သုခံ ဒုက္ခံ၊ သံသရိတွာ ဘဝါဘဝေ။
 တဝတ္ထာယ မဟာဝီရ၊ ပရိစ္စတ္တဉ္စ ဇိဝိတံ။

Dhītā tuyhaṃ mahāvīra, paññavanta jutindhara.
 Bahuñca dukkaraṃ kammaṃ, kataṃ me atidukkaraṃ.
 Rāhulo ca ahañceva, nekajātisate bahū.
 Ekasmiṃ sambhave jātā, samānacchandamānasā.
 Nibbatti ekato hoti, jātiyāpi ca ekato.
 Pacchime bhava sampatte, ubhopi nānāsambhavā.
 Purimānaṃ jinaggānaṃ, saṅgamaṃ te nidassitaṃ.
 Adhikāraṃ bahuṃ mayhaṃ, tuyhatthāya Mahāmuni.
 Yaṃ mayā pūritaṃ kammaṃ, kusalaṃ sara me Muni.
 Tavatthāya mahāvīra, puññaṃ upacitaṃ mayā.
 Abhabbatthāne vajjetvā, vārayanti anācāraṃ.
 Tavatthāya mahāvīra, cattaṃ me jīvitaṃ bahuṃ.
 Evaṃ bahuviddhaṃ dukkhaṃ, sampatti ca bahubbidhā.
 Pacchime bhava sampatte, jātā Sāvattiyaṃ pure.
 Mahādhanasetthikule, sukhite sajjite tathā.
 Nānāratanapajjote, sabbakāmasamiddhine.
 Sakkatā pūjitā ceva, mānitāpacitā tathā.
¹Rūpasīrimanuppattā, kulesu abhisakkatā¹.
 Atīva patthitā cāsiraṃ, rūpasobhasirīhi ca.
 Patthitā seṭṭhiputtehi, anekehi satchipi.
 Agāraṃ pajahitvāna, pabbajiraṃ anagāriyaṃ.
 Aḍḍhamāse asampatte, catusaccamapāpuṇiṃ.
 Iddhiyā abhinimmitvā, caturassaṃ rathaṃ ahaṃ.
 Buddhassa pāde vandissaṃ, Lokanāthassa tādino.
 Iddhīsu ca vasī homi, dibbāya sotadhātuyā.
 Cetopariyañāṇassa, vasī homi Mahāmune.

1-1. Rūpasobhaggasampannā, kulesu abhisammatā. (Sī)

မိတာ တုယံ မဟာဝီရ၊ ပညဝန္တ ဇုတိန္ဒရ။
 ဗဟု ခုက္ကရံ ကမ္မံ၊ ကတံ မေ အတိဒုက္ကရံ။
 ရာဟုလော စ အဟဇ္ဇေဝ၊ နေကဇာတိသတေ ဗဟူ။
 ဧကသ္မိံ သမ္ဘဝေ ဇာတာ၊ သမာနန္တန္တမာနသာ။
 နိဗ္ဗတ္တိ ဧကတော ဟောတိ၊ ဇာတိယာပိ စ ဧကတော။
 ပစ္ဆိမေ ဘဝေ သမ္ပတ္တေ၊ ဥဘောပိ နာနာသမ္ဘဝါ။
 ပုရိမာနံ ဇိနဂ္ဂါနံ၊ သင်္ဂမံ တေ နိဒဿိတံ။
 အဓိကာရံ ဗဟံ မယံ၊ တုယုတ္တယ မဟာမုနိ။
 ယံ မယာ ပူရိတံ ကမ္မံ၊ ကုသလံ သရ မေ မုနိ။
 တဝတ္ထာယ မဟာဝီရ၊ ပုညံ ဥပစိတံ မယာ။
 အဘဗ္ဗဋ္ဌာနေ ဝဇ္ဇေတွာ၊ ဝါရယန္တိ အနာစာရံ။
 တဝတ္ထာယ မဟာဝီရ၊ စတ္တံ မေ ဇိဝိတံ ဗဟံ။
 ဧဝံ ဗဟုဝိဓံ ဒုက္ခံ၊ သမ္ပတ္တိ စ ဗဟုဗ္ဗိဓာ။
 ပစ္ဆိမေ ဘဝေ သမ္ပတ္တေ၊ ဇာတာ သာဝတ္ထိယံ ပုရေ။
 မဟာဓနသေဋ္ဌိကုလေ၊ သုခိတေ သဇ္ဇိတေ တထာ။
 နာနာရတနပဇ္ဇောတေ၊ သဗ္ဗကာမသမိဋ္ဌိနေ။
 သက္ကတာ ပူဇိတာ စေဝ၊ မာနိတာပစိတာ တထာ။
 ဝိရူပသီရိမနုပ္ပတ္တာ၊ ကုလေသု အဘိသက္ကတာ။
 အတိဝ ပတ္တိတာ စာသိ၊ ရူပသောဘသိရိဟိ စ။
 ပတ္တိတာ သေဋ္ဌိပုတ္တေဟိ၊ အနေကေဟိ သတေဟိပိ။
 အဂါရံ ပဇဟိတွာန၊ ပဗ္ဗဇိ အနဂါရိယံ။
 အနုမာသေ အသမ္ပတ္တေ၊ စတုသစ္စမပါပုဏိ။
 ဣဒ္ဓိယာ အဘိနိဗ္ဗိတွာ၊ စတုရသံ ရထံ အဟံ။
 ဗုဒ္ဓဿ ပါဒေ ဝန္တိဿံ၊ လောကနာထဿ တာဒိနေ။
 ဣဒ္ဓိသု စ ဝသီ ဟောမိ၊ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ။
 စေတောပရိယဉာဏဿ၊ ဝသီ ဟောမိ မဟာမုနေ။

၁-၁-ရူပသောဘဂ္ဂသမ္ပန္နာ၊ ကုလေသု အဘိသမ္ပတာ။ (သီ)

Pubbenivāsaṃ, jānāmi, dibbacakkhu visodhitam.

Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi dāni punabbhavo.

Atthadhammaniruttīsu, paṭibhāne tatheva ca.

Ñāṇaṃ me vimalaṃ suddhaṃ, pabhāvena Mahesino.

Cīvaraṃ piṇḍapātañca, paccayaṃ sayanāsaṇaṃ.

Khaṇena upanāmenti saḥassāni samantato.

Jino tamhi guṇe tuṭṭho, etadagge ṭhapesi maṃ.

Aggā iddhimatīnanti, parisāsu vināyako.

Pariciṇṇo mayā Satthā, kataṃ Buddhassa sāsaṇaṃ.

Ohito garuko bhāro, bhavanettisamūhatā.

Yassatthāya pabbajitā, agārasmānagāriyaṃ.

So me attho anuppatto, sabbasaṃyojanakkhaya.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsaṇaṃ”ti.

Ayaṃ pana therī yadā Bhagavā Sāvatthinagaradvāre
yamakapāṭihāriyaṃ kātuṃ kaṇḍamba¹ rukkhamūlaṃ upagañchi, tadā
Satthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā evamāha “ahaṃ bhante pāṭihāriyaṃ
karissāmi, yadi Bhagavā anujānāti”ti sīhanādaṃ nadi. Satthā idaṃ kārāṇaṃ
aṭṭhuppattim katvā Jetavanamahāvihāre ariyagaṇamajjhe nisinno paṭipāṭiyā
bhikkhuniyo ṭhānantare ṭhapento imaṃ therim iddhimantīnaṃ aggaṭṭhāne
ṭhapesi. Sā jhānasukhena phalasukhena nibbānasukhena ca vītināmentī
ekadivasaṃ kāmānaṃ ādīnavaṃ okāraṃ saṃkilesaṇca paccavekkhamānā
Gaṅgātīriyattherassa mātuyā dhītāya saddhim sapattivāsaṃ uddissa
saṃvegajātāya vuttagāthā² paccanubhāsanti—

224. “Ubho mātā ca dhītā ca, mayaṃ āsum sapattiyo.

Tassā me ahu saṃvego, abbhuto lomahaṃsano.

225. Dhiratthu kāmā asuci, duggandhā bahukaṇṭakā.

Yattha mātā ca dhītā ca, sabhāriyā mayaṃ ahuṃ.

1. Gaṇḍamba (Sī)

2. Yathāvuttā (Ka)

ပုဗ္ဗနိဝါသံ ဇာနာမိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောမိတံ။

သဗ္ဗာသဝပရိက္ခိကာ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဗဝေါ။

အတ္ထဓမ္မနိရုတ္တိသု၊ ပဋိဘာနေ တထေဝ စ။

ဉာဏံ မေ ဝိမလံ သုဒ္ဓံ၊ ပဘာဝေန မဟေသိနော။

စိဝရံ ပိဏ္ဏပါတဉ္စ၊ ပစ္စယံ သယနာသနံ။

ခဏေန ဥပနာမေန္တိ၊ သဟဿာနိ သမန္တတော။

ဇိနော တမ္ပိ ဂုဏေ တုဠော၊ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ မံ။

အဂ္ဂါ ဣဒ္ဓိမတိနန္တိ၊ ပရိသာသု ဝိနာယကော။

ပရိစိန္တော မယာ သတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။

ဩဟိတော ဂရုကော ဘာရော၊ ဘဝနေတ္ထိသမူဟတာ။

ယဿတ္တာယ ပဗ္ဗဇိတာ၊ အဂါရသွာနဂါရိယံ။

သော မေ အတ္ထော အနုပ္ပတ္တော၊ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယော။

ကိလေသာ ဈာဝိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အယံ ပန ထေရီ ယဒါ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိနဂရဒွါရေ ယမကပါဠိဟာရိယံ
ကာတုံ ကဏ္ဍမ္ပိရက္ခမူလံ ဥပဂဋ္ဌိ၊ တဒါ သတ္တာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္တိတွာ
ဝေမာဟ “အဟံ ဘန္တေ ပါဠိဟာရိယံ ကရိဿာမိ၊ ယဒါ ဘဂဝါ အနုဇာနာ-
တိ”တိ သီဟနာဒံ နဒိ။ သတ္တာ ဣဒံ ကာရဏံ အဠုပ္ပတ္တိံ ကတွာ
ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ အရိယဂဏမဇ္ဈေ နိသိန္တော ပဋိပါဠိယာ ဘိက္ခုနိယော
ဌာနန္တရေ ဌပေန္တော ဣမံ ထေရိံ ဣဒ္ဓိမန္တိနံ အဂ္ဂဌာနေ ဌပေသိ။ သာ
ဈာနသုခေန ဖလသုခေန နိဗ္ဗာနသုခေန စ ဝိတိနာမေန္တိ ဧကဒိဝသံ ကာမာနံ
အာဒိနဝံ ဩကာရံ သံကိလေသဉ္စ ပစ္စဝေက္ခမာနာ ဂင်္ဂါတိရိယတ္ထေရဿ
မာတုယာ ဓိတာယ သဒ္ဓိံ သပတ္တိဝါသံ ဥဒ္ဓိဿ သံဝေဂဇာတာယ ဝုတ္တဂါထာ၂
ပစ္စနဘာသန္တိ—

၂၂၄။ “ဥဘော မာတာ စ ဓိတာ စ၊ မယံ အာသု သပတ္တိယော။

တဿာ မေ အဟု သံဝေဂေါ၊ အတ္တုတော လောမဟံသနော။

၂၂၅။ ဓိရတ္ထု ကာမာ အသုစိ၊ ဒုဂ္ဂန္ဓာ ဗဟုကဏ္ဍကာ။

ယတ္ထ မာတာ စ ဓိတာ စ၊ သဘရိယာ မယံ အဟုံ။

226. Kāmesvādīnavam disvā, nekkhammam daṭṭhu khemato.

Sā pabbajim Rājagahe, agārasmānagāriyan”ti—

imā tisso gāthā abhāsi.

Tattha **ubho mātā ca dhītā ca, mayam āsum sapattiyoti** mātā ca dhītā cāti ubho mayam aññamaññaṃ sapattiyo ahumha.

Sāvatthiyam kira aññatarassa vāṇijassa bhariyāya paccūsavelāyam kucchiyam gabbho saṇṭhāsi, sā tam na aññāsi. Vāṇijo vibhātāya rattiyā sakāṭesu bhaṇḍam āropetvā Rājagaham uddissa gato. Tassā gacchante kāle gabbho vaḍḍhetvā¹ paripākam agamāsi. Atha nam sassu evamāha “mama putto cirappavuttho tvañca gabbhinī, pāpakam tayā katan”ti. Sā “tava puttato aññaṃ purisaṃ na jānāmī”ti āha. Tam sutvāpi sassu asaddahantī tam gharato nikkadḍhi. Sā sāmikam gavesantī anukkamena Rājagaham sampattā. Tāvadeva cassā kammajavātesu calantesu maggasamīpe aññataram sālāṃ pavitṭhāya gabbhavutṭhānam ahosi. Sā suvaṇṇabimbasadisaṃ puttam vijāyitvā anāthasālāyam sayāpetvā udakakiccattham² bahi nikkhantā. Athaññataro aputtako satthavāho tena maggena gacchanto “assāmikāya dārako, mama putto bhavissatī”ti tam dhātiyā hatthe adāsi. Athassa mātā udakakiccam katvā udakam gahetvā paṭinivattitvā puttam apassantī sokābhibhūtā paridevitvā Rājagaham appavisitvāva maggam paṭipajji. Tam aññataro corajeṭṭhako antarāmagge disvā paṭibaddhacitto attano pajāpatim akāsi. Sā tassa gehe vasantī ekam dhītaram vijāyi. Atha sā ekadivasam dhītaram gahetvā ṭhitā sāmikena bhaṇḍitvā dhītaram mañcake khipi. Dārikāya sīsam thokam bhindi. Tato sāpi sāmikam bhāyitvā Rājagahameva paccāgantvā serivicārena³ vicarati. Tassā putto paṭhamayobbane ṭhito “mātā”ti ajānanto attano pajāpatim akāsi. Aparabhāge tam corajeṭṭhakadhītaram bhaginibhāvam ajānanto vivāham katvā attano geham ānesi. Evaṃ so attano mātaram bhaginiñca pajāpatī katvā vāsesi. Tena tā ubhopi sapattivāsam vasimsu. Athakadivasam

1. Avaḍḍhitova (Sī)

2. Udakakiccam kātum (Sī)

3. Serivihāreneva (Sī)

၂၂၆။ ကာမေသ္မာဒီနဝံ ဒိသ္မာ၊ နေက္ခမ္ပံ ဒဠု ခေမတော။
သာ ပဗ္ဗဇိ^၁ ရာဇဂဟေ၊ အဂါရသ္မာနဂါရိယ”န္တိ—

ဗုဒ္ဓမာ တိဿော ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ ဥဘော မာတာ စ ဓိတာ စ၊ မယံ အာသု သပတ္တိယောတိ မာတာ စ ဓိတာ စာတိ ဥဘော မယံ အညမညံ သပတ္တိယော အဟုမှ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရ အညတရဿ ဝါဏီဇဿ ဘရိယာယ ပစ္စုသဝေလာယံ ကုစ္ဆိယံ ဂဗ္ဘော သဏ္ဌာသိ။ သာ တံ န အညာသိ။ ဝါဏီဇော ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ သကဋေသု ဘဏ္ဍံ အာရောပေတွာ ရာဇဂဟံ ဥဒ္ဓိဿ ဂတော။ တဿာ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ဂဗ္ဘော ဝဇေတွာ^၁ ပရိပါကံ အဂမာသိ။ အထ နံ သဿ ဝေမာဟ “မမ ပုတ္တော စိရပ္ပုတ္တော တွဉ္စ ဂတ္တိနိ၊ ပါပကံ တယာ ကတ”န္တိ။ သာ “တဝ ပုတ္တတော အညံ ပရိသံ န ဇာနာမီ”တိ အာဟ။ တံ သုတွာပိ သဿ အသဒ္ဓဟန္တိ တံ သရတော နိက္ကမ္ပိ။ သာ သာမိကံ ဂဝေသန္တိ အနုက္ကမေန ရာဇဂဟံ သမ္ပတ္တာ။ တာဝဒေဝ စဿာ ကမ္မဇဝါတေသု စလန္တေသု မဂ္ဂသမိပေ အညတရံ သာလံ ပဝိဋ္ဌာယ ဂမ္ဘဝုဋ္ဌာနံ အဟောသိ။ သာ သုဝဏ္ဏဗိမ္ဗသဒိသံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိတွာ အနာထသာလာယံ သယာပေတွာ ဥဒကကိစ္စတ္ထံ^၂ ဗဟိ နိက္ခန္တာ။ အထညတရော အပုတ္တကော သတ္တဝါဟော တေန မဂ္ဂေန ဂစ္ဆန္တော “အဿာမိကာယ ဒါရကော၊ မမ ပုတ္တော ဘဝိဿတိ”တိ တံ ဓာတိယာ ဟတ္ထေ အဒါသိ။ အထဿ မာတာ ဥဒကကိစ္စံ ကတွာ ဥဒကံ ဂဟေတွာ ပဋိနိဝတ္တိတွာ ပုတ္တံ အပဿန္တိ သောကာဘိဘူတာ ပရိဒေဝိတွာ ရာဇဂဟံ အပ္ပဝိသိတွာဝ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ တံ အညတရော စောရ-ဇေဋ္ဌကော အန္တရာမဂ္ဂေ ဒိသ္မာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော အတ္တနော ပဇာပတိ^၃ အကာသိ။ သာ တဿ ဂေဟေ ဝသန္တိ ဧကံ စိတရံ ဝိဇာယိ။ အထ သာ ဧကဒိဝသံ စိတရံ ဂဟေတွာ ဌိတာ သာမိကေန ဘဏ္ဍိတွာ စိတရံ မဇ္ဇကေ ဒိဝိ။ ဒါရိကာယ သိသံ ထောက် ဘိန္တိ။ တတော သာပိ သာမိကံ ဘာယိတွာ ရာဇဂဟမေဝ ပစ္စာဂန္တာ သေရိဝိစာရေန^၃ ဝိစရတိ။ တဿာ ပုတ္တော ပဌမယောဗ္ဗနေ ဌိတော “မာတာ”တိ အဇာနန္တော အတ္တနော ပဇာပတိ^၃ အကာသိ။ အပရဘာဂေ တံ စောရဇေဋ္ဌကစိတရံ ဘဂိနိဘာဝံ အဇာနန္တော ဝိဝါဟံ ကတွာ အတ္တနော ဂေဟံ အာနေသိ။ ဧဝံ သော အတ္တနော မာတရံ ဘဂိနိဉ္စ ပဇာပတိ ကတွာ ဝါသေသိ။ တေန တာ ဥဘောပိ သပတ္တိဝါသံ ဝသိသု။ အထကဒိဝသံ

၁-အဝဇ္ဇိတောဝ(သိ)

၂-ဥဒကကိစ္စံ ကာတုံ(သိ)

၃-သေရိဝိဟာရေနော(သိ)

mātā dhītu kesavaṭṭim mocetvā ūkaṃ oloketi sīse vaṇaṃ disvā
 “appevanāmāyaṃ mama dhītā bhaveyyā”ti pucchitvā samvegajātā hutvā
 Rājagahe bhikkhunupassayaṃ gantvā pabbajitvā katapubbakiccā
 vivekavāsaṃ vasantī attano ca pubbapaṭipattim paccavekkhitvā “ubho
 mātā”ti-ādikā gāthā abhāsī. Tā pana tāya vuttagāthāva kāmesu
 ādinavadassanavasena paccanubhāsanti ayaṃ therī “**ubho mātā ca dhītā
 cā**”ti-ādimāha. Tena vuttam “sā jhānasukhena phalasukhena nibbānasukhena
 ca vītināmentī imā tisso gāthā abhāsī”ti.

Tattha **asucī**ti kilesāsucipaggharaṇena asucī. **Duggandhā**ti
 visagandhavāyanena pūtigandhā. **Bahukaṇṭakā**ti visūyikappavattiyā
 sucaritavinivijjanaṭṭhena bahuvidhakilesakaṇṭakā. Tathā hi te
sattisūlūpamākāmāti vuttā. **Yatthā**ti yesu kāmesu paribhuñjītabbesu.
Sabhariyāti samānabhariyā, sapattiyoti attho.

227-8. “**Pubbenivāsan**”ti-ādikā dve gāthā attano adhigatavisesaṃ
 paccavekkhitvā pītisomanassajātāya theriyā vuttā. Tattha **cetopariccañāṇanti**
 cetopariyañāṇaṃ, sacchikataṃ, pattanti vā sambandho.

229. “Iddhiyā abhinimmitvā, caturassaṃ rathaṃ ahaṃ.

Buddhassa pāde vanditvā, Lokanāthassa tādino”ti—

Ayaṃ gāthā yadā Bhagavā yamakapāṭihāriyaṃ kātum
 kaṇḍambarukkhamaṇaṃ upasaṅkami, tadā ayaṃ therī evarūpaṃ rathaṃ
 nimminitvā tena saddhiṃ Satthu santikaṃ gantvā Bhagavā “ahaṃ
 pāṭihāriyaṃ karissāmi titthiyamadanimmathanāya¹, anujānāthā”ti vatvā
 Satthu santike aṭṭhāsī, taṃ sandhāya vuttā. Tattha **iddhiyā abhinimmitvā**,
caturassaṃ rathaṃ ahanti catūhi assehi yojitaṃ rathaṃ iddhiyā
 abhinimminitvā **Buddhassa** Bhagavato pāde vanditvā ekamantaṃ aṭṭhāsinti
 adhippāyo.

1. Nimmadanāya (Sī)

မာတာ မိတု ကေသဝဋ္ဋိ မောစေတွာ ဦးကံ ဩလောကေန္တိ သီသေ ဝဏံ
 ဒိသ္မာ “အပ္ပေဝနာမာယံ မမ မိတာ ဘဝေယျာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ သံဝေဂဇာတာ
 ဟုတွာ ရာဇဂဟေ ဘိက္ခုနုပဿယံ ဂန္ဓာ ပဗ္ဗဇိတွာ ကတပုဗ္ဗကိစ္စာဝိဝေကဝါသံ
 ဝသန္တိ အတ္တနော စ ပုဗ္ဗပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ “ဥဘော မာတာ”တိအာဒိကာ
 ဂါထာ အဘာသိ။ တာ ပန တာယ ဝုတ္တဂါထာဝ ကာမေသု အာဒိနဝဒဿန-
 ဝသေန ပစ္စနဘာသန္တိ အယံ ထေရီ “ဥဘော မာတာ စ မိတာ စ”တိအာဒိ-
 မာဟ။ တေန ဝုတ္တံ “သာ ဈာနသုခေန ဖလသုခေန နိဗ္ဗာနသုခေန စ
 ဝိတိနာမေန္တိ ဣမာ တိဿော ဂါထာ အဘာသိ”တိ။

တတ္ထ အသုစိတိ ကိလေသာသုစိပဋ္ဌရဏေန အသုစိ။ ဒုဂ္ဂန္ဓာတိ ဝိသဂန္ဓ-
 ဝါယနေန ပူတိဂန္ဓာ။ ဗဟုကဏ္ဍကာတိ ဝိသုယိကပ္ပဝတ္တိယာ သုစရိတ-
 ဝိနိဝိဇ္ဇနဋ္ဌေန ဗဟုဝိကေလသကဏ္ဍကာ။ တထာ ဟိ တေ သတ္တိသုလူပမာ
 ကာမာတိ ဝုတ္တာ။ ယတ္ထာတိ ယေသု ကာမေသု ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗေသု။ သဘရိ-
 ယာတိ သမာနဘရိယာ၊ သပတ္တိယောတိ အတ္ထော။

၂၂၇-ဂ။ “ပုဗ္ဗေနိဝါသ”န္တိအာဒိကာ ဒွေ ဂါထာ အတ္တနော အဓိဂတ-
 ဝိသေသံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဝိတိသောမနဿဇာတာယ ထေရိယာ ဝုတ္တာ။
 တတ္ထ စေတောပရိစ္စဉာဏန္တိ စေတောပရိယဉာဏံ၊ သစ္စိကတံ၊ ပတ္တန္တိ ဝါ
 သမ္ပန္နော။

၂၂၉။ “ဣဒ္ဓိယာ အဘိနိဗ္ဗိတွာ၊ စတုရသံ ရထံ အဟံ။

ဗုဒ္ဓဿ ပါဒေ ဝန္တိတွာ၊ လောကနာထဿ တာဒိနော”တိ—

အယံ ဂါထာ ယဒါ ဘဂဝါ ယမကပါဋိဟာရိယံ ကာတုံ ကဏ္ဍမ္မရက္ခမူလံ
 ဥပသင်္ကမိ၊ တဒါ အယံ ထေရီ ဧဝရူပံ ရထံ နိဗ္ဗိနိတွာ တေန သဒ္ဓိံ သတ္ထု
 သန္တိကံဂန္ဓာ ဘဂဝါ “အဟံပါဋိဟာရိယံကရိဿာမိတိတ္ထိယမဒနိဗ္ဗထနာယံ၊
 အနုဇာနာထာ”တိ ဝတွာ သတ္ထု သန္တိကေ အဋ္ဌာသိ၊ တံ သန္ဓာယ
 ဝုတ္တာ။ တတ္ထ ဣဒ္ဓိယာ အဘိနိဗ္ဗိတွာ၊ စတုရသံ ရထံ အဟန္တိ စတုဟိအဿေဟိ
 ယောဇိတံ ရထံ ဣဒ္ဓိယာ အဘိနိဗ္ဗိနိတွာ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ပါဒေ ဝန္တိတွာ
 ကေမန္တိ အဋ္ဌာသိန္တိ အဓိပ္ပါယော။

230. Supupphitaggaṃ upagamma pādapaṃ,
Ekā tuvaṃ tiṭṭhasi sālamūle.
Na cāpi te dutiyo atthi koci,
Bāle na tvaṃ bhāyati dhuttakānaṃ¹.

Tattha **supupphitagganti** suṭṭhu pupphita-aggam, aggato paṭṭhāya sabbaphālipullanti attho. **Pādapanti** rukkham, idha pana sālurukkho adhippeto. **Ekā tuvanti** ekikā tvaṃ idha tiṭṭhasi. **Na cāpi te dutiyo atthi koci**ti tava sahāyabhūto ārakkhako kocipi natthi, rūpasampattiyā vā tuyhaṃ dutiyo kocipi natthi, asadisarūpā ekikāva imasmim janavivitte ṭhāne tiṭṭhasi. **Bāle na tvaṃ bhāyasi dhuttakānanti** taruṇike tvaṃ dhuttapurisānaṃ katham na bhāyasi, sakiñcanakārino² dhuttāti adhippāyo. Imam kira gātham māro ekadivasam therim supupphite Sālavane divāvihāram nisinnam disvā upasaṅkamtvaṃ vivekato vicchinditukāmo vīmaṃsanto āha. Atha naṃ therī santajjentī attano ānubhāvavasena—

231. “Sataṃ sahaṣṣānipi dhuttakānaṃ,
Samāgatā edisakā bhaveyyuṃ.
Lomaṃ na iñje napi sampavedhe,
Kim me tuvaṃ māra karissase’ko.
232. Esā antaradhāyāmi, kucchim vā pavisāmi te.
Bhamukantare tiṭṭhāmi, tiṭṭhantiṃ maṃ na dakkhasi.
233. Cittamhi vasībhūtāhaṃ, iddhipādā subhāvitā.
Chalabhiññā sacchikatā, kataṃ Bbuddhassa sāsanaṃ.
234. Sattisūlūpamā kāmā, khandhā’saṃ adhikuṭṭanā.
Yaṃ tvaṃ kāmaratim brūsi, aratī dāni sā mama.
235. Sabbattha vihatā nandī, tamokhandho padālito.
Evam jānāhi pāpima, nihato tvamasi antakā”ti—
imā gāthā abhāsi.

1. Na tvaṃ bāle (Therīpāliyaṃ)

2. Kiñcanakārino hi (Sī)

- ၂၃၀။ သုပုပ္ဖိတဂ္ဂံ ဥပဂမ္မ ပါဒပံ၊
ဧကာ တုဝံ တိဋ္ဌသိ သာလမူလေ။
န စာပိ တေ ဒုတိယော အတ္ထိ ကောစိ၊
ဗာလေ န တုံ ဘာယသိ ဓုတ္တကာနံ။

တတ္ထ **သုပုပ္ဖိတဂ္ဂန္တိ** သုဠု ပုပ္ဖိတအဂ္ဂံ၊ အဂ္ဂတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗဖာလိဖုလ္လန္တိ အတ္ထော။ **ပါဒပန္တိ** ရုက္ခံ၊ ဣမ ပန သာလရုက္ခော အဓိပ္ပေတော။ **ဧကာ တုဝန္တိ** ဧကိကာ တုံ ဣမ တိဋ္ဌသိ။ **န စာပိ တေ ဒုတိယော အတ္ထိ ကောစိ**တိ တဝ သဟာယဘူတော အာရက္ခကော ကောစိပိ နတ္ထိ၊ ရူပသမ္ပတ္တိယာ ဝါ တုယံ ဒုတိယော ကောစိပိ နတ္ထိ၊ အသဒိသရူပါ ဧကိကာဝ ဣမသ္မိ ဇနဝိဝိတ္တေ ဌာနေ တိဋ္ဌသိ။ **ဗာလေ န တုံ ဘာယသိ ဓုတ္တကာနန္တိ** တရုဏိကေ တုံ ဓုတ္တပုရိသာနံ ကထံ န ဘာယသိ၊ သင်္ကဉ္စနကာရိနော၊ ဓုတ္တာတိ အဓိပ္ပာယော။ ဣမံ ကိရ ဂါထံ မာရော ဧကဒိဝသံ ထေရီ သုပုပ္ဖိတေ သာလဝနေ ဒိဝါဝိဟာရံ နိသိန္နံ ဒိသ္မာ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝိဝေကတော ဝိစ္ဆိန္နိတုကာမော ဝိမံသန္တော အာဟ။ အထ နံ ထေရီ သန္တဇ္ဇန္တိ အတ္တနော အာနုဘာဝဝသေန—

- ၂၃၁။ “သတံ သဟဿာနိပိ ဓုတ္တကာနံ၊
သမာဂတာ ဒေသကာ ဘဝေယျံ။
လောမံ န ဣဇ္ဇေ နပိ သမ္ပဝေဓေ၊
ကိံ မေ တုဝံ မာရ ကရိဿသေ’ကော။

- ၂၃၂။ သော အန္တရဓာယာမိ၊ ကုစ္ဆိံ ဝါ ပဝိသာမိ တေ။
ဘမုကန္တရေ တိဋ္ဌာမိ၊ တိဋ္ဌန္တိံ မံ န ဒက္ခသိ။

- ၂၃၃။ စိတ္တမိ ဝသီဘူတာဟံ၊ ဣဒ္ဓိပါဒါ သုဘာဝိတာ။
ဆဋ္ဌတိညာ သတ္တိကတာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။

- ၂၃၄။ သတ္တိသုလူပမာ ကာမာ၊ ခန္ဓာ’သံ အဓိကုဋ္ဌနာ။
ယံ တုံ ကာမရတိံ မြူသိ၊ အရတိ ဒါနိ သာ မမ။

- ၂၃၅။ သဗ္ဗတ္ထ ဝိဟတာ နန္ဒိ၊ တမောခန္ဓော ပဒါလိတော။
ဧဝံ ဇာနာဟိ ပါဝိမ၊ နိဟတော တွမသိ အန္တကာ’တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

Tattha sataṃ sahaṣṣānipi dhuttakānaṃ, samāgatā edisakā bhavēyyunti yādisako tvaṃ edisakā evarūpā anekasatasahassamattāpi dhuttakā samāgatā yadi bhavēyyuṃ. **Lomaṃ na iñje napi sampavedheti** lomamattampi na iñjeyya na sampavedheyya. **Kim me tuvaṃ māra karissase**¹ koti māra tvaṃ ekakova mayhaṃ kim karissasi.

Idāni māraṣṣa attano kiñcapi kātuṃ asamattatamyeva vibhāventi “**esā antaradhāyāmi**”² ti gāthamāha. Tassātho—māra esāhaṃ tava purato ṭhitāva antaradhāyāmi adassanaṃ gacchāmi, ajānantasseva te kucchim vā pavisāmi, bhamukantare vā tiṭṭhāmi. Evaṃ tiṭṭhanti ca maṃ tvaṃ na passasi.

Kasmāti ce? **Cittamhi vasībhūtāhaṃ, iddhipādā subhāvitā**, ahaṃ camhi¹ māra mayhaṃ cittaṃ vasībhāvappattaṃ, cattāropi iddhipādā mayā suṭṭhu bhāvitā bahulikātā, tasmā ahaṃ yathāvuttāya iddhivisayatāya² pahomīti. Sesaṃ sabbam heṭṭhā vuttanayattā uttānameva.

Uppalavaṇṇātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Dvādasanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Ahañhi (Ka)

2. Iddhivasitāya (Ka)

၂၀၆

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာ

တတ္ထ သတံ သဟဿာနိပိ ဓုတ္တကာနံ၊ သမာဂတာ ဒေသကာ ဘဝေ-
ယျန္တိ ယဒိသကော တံ ဒေသကာ ဧဝရူပါ အနေကသတသဟဿမတ္တာပိ
ဓုတ္တကာ သမာဂတာ ယဒိ ဘဝေယျံ။ လောမံ န ဣဉ္ဇေ နပိ သမ္ပဝေဓေတိ
လောမမတ္တမ္ပိ န ဣဉ္ဇေယျ န သမ္ပဝေဓေယျ။ ကိံ မေ တုဝံ မာရ ကရိဿ-
သေ'ကောတိ မာရ တံ ဧကကောဝ မယံ ကိံ ကရိဿသိ။

ဣဒါနိ မာရဿ အတ္တနော ကိဉ္ဇိပိ ကာတံ အသမတ္တတံယေဝ ဝိဘာဝေန္တိ
“သော အန္တရဓာယာမီ”တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—မာရ သောဟံ တဝ
ပုရတော ဌိတာဝ အန္တရဓာယာမိ အဒဿနံ ဂစ္ဆာမိ၊ အဇာနန္တဿေဝ တေ
ကုစ္ဆိံ ဝါ ပဝိဿာမိ၊ ဘမုကန္တရေ ဝါ တိဋ္ဌာမိ။ ဧဝံ တိဋ္ဌန္တိံ စ မံ တံ န
ပဿသိ။

ကသ္မာတိ စေ? စိတ္တံ ဝသီဘူတာဟံ၊ ဣဒ္ဓိပါဒါ သုဘာဝိတာ၊ အဟံ
စမ္ပိ မာရ မယံ စိတ္တံ ဝသီဘာဝပုတ္တံ၊ စတ္တာရောပိ ဣဒ္ဓိပါဒါ မယာ သုဋ္ဌ၊
ဘာဝိတာ ဗဟုလိကတာ၊ တသ္မာ အဟံ ယထာဝုတ္တာယ ဣဒ္ဓိဝိသယတာယ
ပဟောမီတိ။ သေသံ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယတ္တာ ဥတ္တာနမေဝ။

ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဒွါဒသနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-အဟနိ (က)

၂-ဣဒ္ဓိဝသီတာယ (က)

12. Soḷasanipāta

1. Puṇṇātherīgāthāvaṇṇanā

Soḷasanipāte **udahārī ahaṃ** sīteti-ādikā Puṇṇāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭupanissayaṃ kusalaṃ upacinantī Vipassissa Bhagavato kāle kulagehe nibbattitvā viññutaṃ patvā hetusampannatāya sañjātasamvegā bhikkhunīnaṃ santikaṃ gantvā dhammaṃ sutvā laddhappasādā pabbajitvā parisuddhasīlā Tīṇi Piṭakāni uggahetvā bahussutā dhammadharā dhammakathikā ca ahosi. Yathā ca Vipassissa Bhagavato sāsane, evaṃ Sikhissa Vessabhussa Kakusandhassa Koṇāgamanassa Kassapassa ca Bhagavato sāsane pabbajitvā sīlasampannā bahussutā dhammadharā dhammakathikā ca ahosi. Mānadhātukattā pana kilese samucchindituṃ nāsakkhi. Mānopanissayavasena kammassa katattā imasmim Buddhuppāde Anāthapiṇḍikassa seṭṭhino gharadāsiyā kucchimhi nibbatti, **Puṇṇā**tissā nāmaṃ ahosi. Sā **Sīhanādasuttanta desanāya**¹ sotāpannā hutvā pacchā udakasuddhikaṃ brāhmaṇaṃ dametvā seṭṭhinā sambhāvitā hutvā tena bhujissabhāvaṃ pāpitā taṃ pabbajjaṃ anujānāpetvā pabbajitvā vipassanāya kammaṃ karontī na cirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**²—

“Vipassino Bhagavato, Sikhino Vessabhussa ca.

Kakusandhassa Munino, Koṇāgamanatādino.

Kassapassa ca Buddhassa, pabbajitvāna sāsane.

Bhikkhunī sīlasampannā, nipakā samvutindriyā.

Bahussutā dhammadharā, dhammatthapaṭipucchikā.

Uggahetā ca dhammānaṃ, sotā payirupāsītā.

Desentī janamajjhehaṃ, ahosiṃ Jinasāsane.

Bāhusaccena tenāhaṃ, pesalā abhimaññisaṃ.

၁၂-သောဠသနိပါတ်

၁-ပုဏ္ဏာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

သောဠသနိပါတေ ဥဒဟာရီ အဟံ သီတေတိအာဒိကာ ပုဏ္ဏာယ ထေရီယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော ကာလေ ကုလ-
ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညှတံ ပတွာ ဟေတုသမ္ပန္နတာယ သဉ္စာတသံဝေဂါ ဘိက္ခုနီနံ သန္တိကံ ဂန္တော ဓမ္မံ သုတွာ လဒ္ဓပ္ပသာဒါ ပဗ္ဗဇိတွာ ပရိသုဒ္ဓသီလာ တီဏိ ဝိဋ္ဌကာနိ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဗဟုဿုတာ ဓမ္မဓရာ ဓမ္မကထိကာ စ အဟောသိ။
ယထာ စ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော သာသနေ၊ ဧဝံ သိဒ္ဓိဿ ဝေဿဘုဿ ကကုသန္ဓဿ ကောဏာဂမနဿ ကဿပဿ စ ဘဂဝတော သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ သီလသမ္ပန္နာ ဗဟုဿုတာ ဓမ္မဓရာ ဓမ္မကထိကာ စ အဟောသိ။
မာနဓာတုကတ္တာ ပန ကိလေသေ သမုတ္တိန္တိတုံ နာသက္ခိ။ မာနောပနိဿယ-
ဝသေန ကမ္မဿ ကတတ္တာ ဣမသ္မိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ အနာထဝိဏ္ဏိကဿ သေဠိနော ဃရဒါသိယာ ကုတ္တိမ္ပိ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ပုဏ္ဏာတိဿာ နာမံ အဟောသိ။ သာ သီဟ-
နာဒသုတ္တန္တဒေသနာယ သောတာပန္နာ ဟုတွာ ပစ္စာ ဥဒကသုဠိကံ မြာဟေဏံ ဒမေတွာ သေဠိနာ သမ္ဘာဝိတာ ဟုတွာ တေန ဘုဇိဿဘာဝံ ပါဝိတာ တံ ပဗ္ဗဇ္ဇိ အနုဇာနာပေတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေန္တိ န စိရသေဝ သဟ ပဋိသတ္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ **အပဒါနေ**။—

“ဝိပဿိနော ဘဂဝတော၊ သိဒ္ဓိနော ဝေဿဘုဿ စ။
ကကုသန္ဓဿ မုနိနော၊ ကောဏာဂမနတာဒိနော။

ကဿပဿ စ ဗုဒ္ဓဿ၊ ပဗ္ဗဇိတွာန သာသနေ။
ဘိက္ခုနီ သီလသမ္ပန္နာ၊ နိပကာ သံဝုတိန္ဒြိယာ။

ဗဟုဿုတာ ဓမ္မဓရာ၊ ဓမ္မတ္ထပဋိပုတ္တိကာ။
ဥဂ္ဂဟေတာ စ ဓမ္မာနံ၊ သောတာ ပယိရူပါသိတာ။

ဒေသေန္တိ ဇနမဇ္ဈေဟံ၊ အဟောသိ ဇိနသာသနေ။
ဗာဟုသစ္စေန တေနာဟံ၊ ပေသလာ အဘိမညိသံ။

၁-မ ၁-၉၇-ဝိဋ္ဌာဒိသု။

၂-ခု ၄-၂၉၃-ဝိဋ္ဌာဒိသု။

1. Ma 1. 97 piṭṭhādīsu.

2. Khu 4. 293 piṭṭhādīsu.

Pacchime ca bhava dāni, Sāvatthiyaṃ puruttame.
 Anāthapiṇḍino gehe, jātāhaṃ kumbhadāsiyā.
 Gatā udakahāriyaṃ, sotthiyaṃ dijamaddasaṃ.
 Sītaṭṭaṃ toyamajjhamhi, taṃ disvā idamabraviṃ.
 Udhārī ahaṃ sīte, sadā udakamotarīṃ.
 Ayyānaṃ daṇḍabhayabhītā, vācādosabhayaṭṭitā.
 Kassa brāhmaṇa tvaṃ bhīto, sadā udakamotari.
 Vedhamānehi gattehi, sītaṃ vedayase bhusaṃ.
 Jānantī vata maṃ bhoti, puṇṇike paripucchasi.
 Karontaṃ kusalaṃ kammaṃ, rundhantaṃ katapāpakam.
 Yo ce¹ vuḍḍho daharo vā, pāpakammaṃ pakubbati.
 Dakābhisecanā² sopi, pāpakammā pamuccati.
 Uttarantassa akkhāsīṃ, dhammatthasaṃhitaṃ padaṃ.
 Tañca sutvā sa saṃviggo, pabbajitvārahā ahu.
 Pūrentī ūnakasataṃ, jātā dāsikule yato.
 Tato Puṇṇāti nāmaṃ me, bhujissaṃ maṃ akaṃsu te.
 Setṭhiṃ tatonujānetvā, pabbajim anagāriyaṃ.
 Na cireneva kālena, arahattapāpuṇiṃ.
 Iddhīsu ca vasī homi, dibbāya sotadhātuyā.
 Cetopariyañāṇassa, vasī homi Mahāmune.
 Pubbenivāsaṃ jānāmi, dibbacakkhu visodhitaṃ.
 Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi dāni punabbhavo.
 Atthadhammaniruttīsu, paṭibhāne tatheva ca.
 Ñāṇaṃ me vimalaṃ suddhaṃ, Buddhasetṭhassa vāhasā.

1. Yo ce (Pāḷi)

2. Dakābhisinānā (Pāḷi)

ပစ္ဆိမေ စ ဘဝေ ဒါနိ၊ သာဝတ္ထိယံ ပုရုတ္တမေ။
 အနာထပိဏ္ဍိနော ဂေဟေ၊ ဇာတာဟံ ကုမ္ဘဒါသိယာ။
 ဂတာ ဥဒကဟာရိယံ၊ သောတ္ထိယံ ဒိဇမဒ္ဓသံ။
 သီတဉ္စိ တောယမဇ္ဈိ၊ တံ ဒိသွာ ဣဒမဗြဟ္မိ။
 ဥဒဟာရီ အဟံ သီတေ၊ သဒါ ဥဒကမောတရီ။
 အယျာနံ ဒဏ္ဍဘယဘိတာ၊ ဝါစာဒေါသဘယဉ္စိတာ။
 ကဿ ဗြာဟ္မဏ တွံ ဘိတော၊ သဒါ ဥဒကမောတရီ။
 ဝေဓမာနေဟိ ဂတ္တေဟိ၊ သီတံ ဝေဒယသေ ဘုသံ။
 ဇာနန္တိ ဝတ မံ ဘောတိ၊ ပုဏ္ဏိကေ ပရိပုစ္ဆသိ။
 ကရေန္တံ ကုသလံ ကမ္မံ၊ ရုန္တံ ကတပါပကံ။
 ယော စ^၁ ဝုဇော ဒဟရော ဝါ၊ ပါပကမ္မံ ပကုဗ္ဗတိ။
 ဒကာဘိသေစနာ^၂ သောဝိ၊ ပါပကမ္မာ ပမုစ္ဆတိ။
 ဥတ္တရန္တဿ အက္ခာသိ၊ ဓမ္မတ္ထသံဟိတံ ပဒံ။
 တဉ္စ သုတွာ သ သံဝိဂ္ဂေါ၊ ပဗ္ဗဇိတွာရဟာ အဟု။
 ပူရေန္တိ ဦးနကသတံ၊ ဇာတာ ဒါသိကုလေ ယတော။
 တတော ပုဏ္ဏာတိ နာမံ မေ၊ ဘုဇိသံ မံ အကံသု တေ။
 သေဋ္ဌိ တတောနုဇာနေတွာ၊ ပဗ္ဗဇိ အနဂါရိယံ။
 န စိရေနေဝ ကာလေန၊ အရဟတ္တမပါပုဏ္ဏိ။
 ဣဒ္ဓိသု စ ဝသီ ဟောမိ၊ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ။
 စေတောပရိယဉ္ဇကာဿ၊ ဝသီ ဟောမိ မဟာမုနေ။
 ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဇာနာမိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောမိတံ။
 သဗ္ဗာသဝပရိက္ခိကာ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဗဝေါ။
 အတ္ထဓမ္မနိရုတ္တိသု၊ ပဋိဘာနေ တထေဝ စ။
 ဉာဏံ မေ ဝိမလံ သုဒ္ဓိ၊ ဗုဒ္ဓသေဠဿ ဝါဟသာ။

Bhāvanāya mahāpaññā, suteneva sutāvinī.

Mānena nīvakulajā, na hi kammaṃ vinassati.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanaṃ”ti.

Arahattaṃ pana patvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā udānavasena—

236. “Udahārī ahaṃ sīte, sadā udakamotarīṃ.

Ayyānaṃ daṇḍabhayaabhītā, vācādosabhayaṭṭitā.

237. Kassa brāhmaṇa tvaṃ bhīto, sadā udakamotari.

Vedhamānehi gattehi, sītaṃ vedayase bhusaṃ.

238. Jānantī vata maṃ¹ bhoti, puṇṇike paripucchasi.

Karontaṃ kusalaṃ kammaṃ, rundhantaṃ katapāpakam.

239. Yo ca vuḍḍho daharo vā, pāpakammaṃ pakubbati.

Dakābhisecanā sopi, pāpakammā pamuccati.

240. Ko nu te idamakkhāsi, ajānantassa ajānako.

‘Dakābhisecanā nāma, pāpakammā pamuccati’.

241. Saggaṃ nuna gamissanti, sabbe maṇḍūkakacchapā.

Nāgā ca susumārā ca, ye caññe udae carā.

242. Orabbhikā sūkarikā, macchikā migabandhakā.

Corā ca vajjaghātā ca, ye caññe pāpakammīno.

Dakābhisecanā tepi, pāpakammā pamuccare.

243. Sace imā nadiyo te, pāpaṃ pubbe kataṃ vahuṃ.

Puñṇampi’ mā vaheyyuṃ te, tena tvaṃ paribāhiro.

244. Yassa brāhmaṇa tvaṃ bhīto, sadā udakamotari.

Tameva brahme mākāsi, mā te sītaṃ chaviṃ hane.

245. Kummaggapaṭipannaṃ maṃ, ariyamaggaṃ samānayaṃ.

Dakābhisecanā bhoti, imaṃ sālāṃ dadāmi te.

1. Jānantī ca tuvaṃ (Pāli)

နိပါတ်]

၁-ပုဏ္ဏားထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

၂၀၉

ဘာဝနာယ မဟာပညာ၊ သုတေနဝ သုတာဝိနီ။

မာနေန နိစကုလဇာ၊ န ဟိ ကမ္မံ ဝိနဿတိ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိ” ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန—

၂၃၆။ “ဥဒဟာရီ အဟံ သီတေ၊ သဒါ ဥဒကမောတရီ။

အယျာနံ ဒဏ္ဍာဘယဘိတာ၊ ဝါစာဒေါသဘယဋ္ဌိတာ။

၂၃၇။ ကဿ မြာဟူဏ တံ ဘိတော၊ သဒါ ဥဒကမောတရီ။

ဝေဓမာနေဟိ ဂတ္တေဟိ၊ သီတံ ဝေဒယသေ ဘုသံ။

၂၃၈။ ဇာနန္တိ ဝတ မိ” ဘောတိ၊ ပုဏ္ဏိကေ ပရိပုစ္ဆသိ။

ကရောန္တိ ကုသလံ ကမ္မံ၊ ရုန္တိ ကတပါပကံ။

၂၃၉။ ယော စ ဝုဇော ဒဟရော ဝါ၊ ပါပကမ္မံ ပကုဗ္ဗတိ။

ဒကာဘိသေစနာ သောပိ၊ ပါပကမ္မာ ပမုစ္ဆတိ။

၂၄၀။ ကော နု တေ ဣဒမက္ခာသိ၊ အဇာနန္တဿ အဇာနကော။

‘ဒကာဘိသေစနာ နာမ၊ ပါပကမ္မာ ပမုစ္ဆတိ’။

၂၄၁။ သဂ္ဂံ နူန ဂမိဿန္တိ၊ သဗ္ဗေ မဏ္ဍုကကစ္ဆပါ။

နာဂါ စ သုသုမာရာ စ၊ ယေ စညေ ဥဒကေ စရာ။

၂၄၂။ ဩရန္တိကာ သူကရိကာ၊ မစ္ဆိကာ မိဂဗန္ဓကာ။

စောရာ စ ဝဇ္ဈဃာတာ စ၊ ယေ စညေ ပါပကမ္မိနော။

ဒကာဘိသေစနာ တေပိ၊ ပါပကမ္မာ ပမုစ္ဆရေ။

၂၄၃။ သစေ ဣမာ နဒိယော တေ၊ ပါပံ ပုဗ္ဗေ ကတံ ဝဟံ။

ပုညဗ္ဗိမာ ဝဟေယျံ တေ၊ တေန တံ ပရိဗာဟိရေ။

၂၄၄။ ယဿ မြာဟူဏ တံ ဘိတော၊ သဒါ ဥဒကမောတရီ။

တမေဝ မြဟေ မာကာသိ၊ မာ တေ သီတံ ဆဝိ” ဟနေ။

၂၄၅။ ကုမ္မဂ္ဂပဋိပန္နံ မိ၊ အရိယမဂ္ဂံ သမာနယိ။

ဒကာဘိသေစနာ ဘောတိ၊ ဣမံ သာဠံ ဒဒါမိ တေ။

၁-ဇာနန္တိ စ တုဝံ (ပါဠိ)

246. Tuyheva sāḷako hotu, nāhamicchāmi sāṭakam.
Sace bhāyasi dukkhassa, sace te dukkhamappiyam.

247. Mākāsi pāpakam kammam, āvi vā yadi vā raho.
Sace ca pāpakam kammam, karissasi karosi vā.

248. Na te dukkhā pamutyatthi, upeccāpi palāyato.
Sace bhāyasi dukkhassa, sace te dukkhamappiyam.

249. Upehi saraṇam Buddham, dhammam saṅghaṇca tādinaṃ.
Samādiyāhi sīlāni, tam te atthāya hehiti.

250. Upemi saraṇam Buddham, dhammam saṅghaṇca tādinaṃ.
Samādiyāmi sīlāni, tam me atthāya hehiti.

251. Brahmabandhu pure āsim, ajja'mhi saccabrāhmaṇo.
Tevijjo vedasampanno, sottiyo camhi nhātako'ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **udahārī**ti ghaṭena udakam vāhikā¹. **Sīte tadā udakamotarinti** sītakālepi sabbadā rattindivam udakam otarim. Yadā yadā ayyakānam udakena attho, tadā tadā udakam pāvisim, udakamotaritvā udakam upanesinti adhippāyo. **Ayyānam daṇḍabhayabhītā**ti ayyakānam daṇḍabhayena bhītā. **Vācādosabhayatītā**ti vacīdaṇḍabhayena ceva dosabhayena ca atītā pīlitā, sītepi udakamotarinti yojanā.

Athekadivasam Puṇṇā dāsī ghaṭena udakam ānetum udakatittham gatā tattha addasa aññataram brāhmaṇam udakasuddhikam himapātasamaye mahati sīte vattamāne pātova udakam otaritvā sasīsam nimujjitvā mante jappitvā udakato uṭṭhahitvā allavattham allakesam pavedhantam dantavīṇam vādayamānam. Tam disvā karuṇāya saṅcoditamānasā tato nam diṭṭhigatā vivecetukāmā “**kassa brāhmaṇa tvaṃ bhīto**”ti gāthamāha. Tattha kassa brāhmaṇa tvaṃ kuto ca nāma bhayahetuto bhīto hutvā

1. Ghaṭena udakāharaṇam akāsim (Sī)

၂၄၆။ တုယှေဝ သာဠကော ဟောတု၊ နာဟမိစ္ဆာမိ သာဠကံ။
သစေ ဘာယသိ ဒုက္ခဿ၊ သစေ တေ ဒုက္ခမပ္ပိယံ။

၂၄၇။ မာကာသိ ပါပကံ ကမ္မံ၊ အာဝိ ဝါ ယဒိ ဝါ ရဟော။
သစေ စ ပါပကံ ကမ္မံ၊ ကရိဿသိ ကရောသိ ဝါ။

၂၄၈။ န တေ ဒုက္ခာ ပမုတုတ္ထိ၊ ဥပေစ္စာပိ ပလာယတော။
သစေ ဘာယသိ ဒုက္ခဿ၊ သစေ တေ ဒုက္ခမပ္ပိယံ။

၂၄၉။ ဥပေဟိ သရဏံ ဗုဒ္ဓံ၊ ဓမ္မံ သံဃဉ္စ တာဒိနံ။
သမာဒိယာဟိ သီလာနိ၊ တံ တေ အတ္ထာယ ဟေဟိတိ။

၂၅၀။ ဥပေမိ သရဏံ ဗုဒ္ဓံ၊ ဓမ္မံ သံဃဉ္စ တာဒိနံ။
သမာဒိယာမိ သီလာနိ၊ တံ မေ အတ္ထာယ ဟေဟိတိ။

၂၅၁။ မြဟ္မဗန္ဓု ပုရေ အာသိ၊ အဇ္ဇမိ သစ္စမြာဟ္မဏော။
တေဝိဇ္ဇော ဝေဒသမ္ပန္နော၊ သောတ္ထိယော စမိ နှာတကော”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ ဥဒဟာရီတိ ဃဇ္ဇေန ဥဒကံ ဝါဟိကာ”။ သီတေ တဒါ ဥဒက-
မောတရိန္တိ သီတကာလေပိ သဗ္ဗဒါ ရတ္တိန္တိဝံ ဥဒကံ ဩတရိ”။ ယဒါ ယဒါ
အယျကာနံ ဥဒကေန အတ္ထော၊ တဒါ တဒါဥဒကံ ပါဝိသိ၊ ဥဒကမောတရိတွာ
ဥဒကံ ဥပနေသိန္တိ အဓိပ္ပါယော။ အယျာနံ ဒဏ္ဍဘယဘိတာတိ အယျကာနံ
ဒဏ္ဍဘယေန ဘိတာ။ ဝါစာဒေါသဘယနိတာတိ ဝစီဒဏ္ဍဘယေန စေပ
ဒေါသဘယေန စ အနိတာဝိဇ္ဇိတာ၊ သီတေပိ ဥဒကမောတရိန္တိ ယောဇနာ။

အထေကဒိဝသံ ပုဏ္ဏာ ဒါသိ ဃဇ္ဇေန ဥဒကံ အာနေတုံ ဥဒကတိတ္ထံ ဂတာ
တတ္ထ အဒ္ဓသ အညတရံ မြာဟ္မဏံ ဥဒကသုဒ္ဓိကံ ဟိမပတိသမယေ မဟတိ
သီတေ ဝတ္တမာနေ ပါတောဝ ဥဒကံ ဩတရိတွာ သသိသံ နိမုဇ္ဇိတွာ မန္တေ
ဇပ္ပိတွာ ဥဒကတော ဥဋ္ဌဟိတွာ အလ္လဝတ္ထံ အလ္လကေသံ ပဝေဓန္တံ ဒန္တဝိဏံ
ဝါဒယမာနံ။ တံ ဒိဿာ ကရုဏာယ သဗ္ဗောဒိတမာနသာ တတော နံ ဒိဋ္ဌိဂတာ
ဝိဝေဝေတုကာမာ “**ကဿ မြာဟ္မဏ တုံ ဘိတော**”တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ
ကဿ မြာဟ္မဏ တုံ ကုတော စ နာမ ဘယဟေတုတော ဘိတော ဟုတွာ

sadā udakamotarīsabbakālaṃ sāyaṃ pātaṃ udakaṃ otari. Otaritvā ca vedhamānehi kampamānehi gattehi sarīrāvayavehi sītaṃ vedayase bhusaṃ sītadukkhaṃ ativiya dussahaṃ¹ paṭisaṃvedayasi paccanubhavaṃ.

Jānantī vata maṃ bhotīti bhoti puṇṇike tvaṃ taṃ upacitaṃ pāpakammaṃ rundhantaṃ nivāraṇasamatthaṃ kusalaṃ kammaṃ iminā udakorohanena karontaṃ maṃ jānanti vata² paripucchasi.

Nanu ayamatto loka pākato eva, tathāpi mayaṃ tuyhaṃ vadāmāti dassento “yo ca vuḍḍho”ti gāthamāha. Tassatto—vuḍḍho vā daharo vā majjhimo vā yo koci himsādibhedanā pāpakammaṃ pakubbati ativiya karoti, sopi bhusaṃ pāpakammanirato³ dakābhisecanā sinānena tato pāpakammā pamuccati accantameva vimuccatīti.

Taṃ sutvā puṇṇikā tassa paṭivacanaṃ dentī “ko nu te”ti-ādimāha. Tattha ko nu te idamakkhāsi, ajānantassa ajānakoti kammavipākaṃ ajānantassa te sabbena sabbaṃ kammavipākaṃ ajānato ajānako aviddasu bālo udakābhisecanahetu pāpakammato pamuccatīti idaṃ atthajātaṃ ko nu nāma akkhāsi, na so saddheyyavacano, nāpi cetanā yuttanti adhippāyo.

Idānissa tameva yutti-abhāvaṃ vibhāventī “saggaṃ nuna gamissantī”ti-ādimāha. Tattha nāgāti vijjhasā⁴. Susumārāti kumbhīlā. Ye caññe udake carāti ye caññepi vārigocarā macchamakaraṇandiyāvattādayo ca, tepi saggaṃ nuna gamissantī devaḷokaṃ upapajjissantī maññe, udakābhisecanā pāpakammato mutti hoti ceti attho.

Orabbhikāti urabbhaghātakā. Sūkarikāti sūkaraghātakā. Macchikāti kevaṭṭā. Migabandhakāti māgavikā. Vajjhaghātāti vajjhaghātakamme niyuttā.

Puñṇampi’mā vaheyyunti imā Aciravati-ādayo nadiyo yathā tayā pubbe kataṃ pāpaṃ tattha udakābhisecanena sace vahuṃ nīhareyyuṃ, tathā tayā kataṃ puñṇampi imā nadiyā vaheyyuṃ pavāheyyuṃ. Tena tvaṃ

1. Dukkāvahaṃ (Ka)

2. Janantī ca (Ka)

3. Pāpakammanivārato (Ka)

4. Nakkāti jhasā (Sī)

နိပါတ်]

၁-ပုဏ္ဏားထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

၂၁၁

သဒါ ဥဒကမောတရိသဗ္ဗကာလံ သာယံ ပါတံ ဥဒကံ ဩတရိ။ ဩတရိတွာ စ ဝေဓမ္မာနေဟိ ကမ္မမာနေဟိ ဂစ္ဆေဟိ သရိရာဝယဝေဟိ သီတံ ဝေဒယသေ ဘုသံ သီတဒုက္ခံ အတိဝိယ ဒုဿဟံ^၁ ပဋိသံဝေဒယသိ ပစ္စနဘဝသိ။

ဇာနန္တိ ဝတ မံ ဘောတိတိ ဘောတိ ပုဏ္ဏိကေ တံ တံ ဥပစိတံ ပါပကမ္မံ ဂုဇ္ဈန္တိ နိဝါရဏသမတ္တံ ကုသလံ ကမ္မံ ဣမိနာ ဥဒကောရောဟနေန ကရေန္တိ မံ ဇာနန္တိ ဝတ^၂ ပရိပုစ္ဆသိ။

နန အယမတ္ထော လောကေ ပါကဠော ဧဝံ၊ တထာပိ မယံ တုယံ ဝဒါမာတိ ဒဿေန္တော “ယော စ ပုဇ္ဇော”တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—ပုဇ္ဇော ဝါ ဒဟရော ဝါ မဇ္ဈိမော ဝါ ယော ကောစိ ဟိံသာဒိဘေဒံ ပါပကမ္မံ ပကုဗ္ဗတိ အတိဝိယ ကရေတိ၊ သောပိ ဘုသံ ပါပကမ္မနိရတော^၃ ဒကာဘိသေစနာ သိနာနေန တတော ပါပကမ္မာ ပမုစ္ဆတိ အစ္စန္တမေဝ ဝိမုစ္ဆတိတိ။

တံ သုတွာ ပုဏ္ဏိကာ တဿ ပဋိဝစနံ ဒေန္တိ “ကော နု တေ”တိအာဒိ-မာဟ။ တတ္ထ ကော နု တေ ဣဒမက္ခာသိ၊ အဇာနန္တဿ အဇာနကောတိ ကမ္မဝိပါကံ အဇာနန္တဿ တေ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ ကမ္မဝိပါကံ အဇာနတော အဇာနကော အဝိဒ္ဓသု ဗာလော ဥဒကာဘိသေစနဟေတု ပါပကမ္မတော ပမုစ္ဆတိတိ ဣဒံ အတ္ထဇာတံ ကော နု နာမ အက္ခာသိ၊ န သော သဗ္ဗေယျ-ဝစနော၊ နာပိ စေတံ ယုတ္တန္တိ အဓိပ္ပါယော။

ဣဒါနိဿ တမေဝ ယုတ္တိအဘာဝံ ဝိဘာဝေန္တိ “သဂ္ဂံ နူန ဂမိဿန္တိ”တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ နာဂါတိ ဝိဇ္ဇာသိ^၄။ သုသုမာရာတိ ကုမ္ဘိလာ။ ယေ စညေ ဥဒကေ စရာတိ ယေ စညေဝိ ဝါရိဂေါစရာ မစ္ဆမကရနန္ဒိယာဝတ္ထာ-ဒယော စ၊ တေဝိ သဂ္ဂံ နူန ဂမိဿန္တိ ဒေဝလောကံ ဥပပဇ္ဇိဿန္တိ မညေ၊ ဥဒကာဘိသေစနာ ပါပကမ္မတော မုတ္တိ ဟောတိ စေတိ အတ္ထော။

ဩရန္တိကာတိ ဥရန္တုဃာတကာ။ သူကရိကာတိ သူကရဃာတကာ။ မန္တိကာတိ ကေဝလော။ မိဂဗန္ဓကာတိ မာဂဝိကာ။ ဝဇ္ဈဃာတာတိ ဝဇ္ဈ-ဃာတကမ္မေ နိယုတ္တာ။

ပုညဗ္ဗိ’မာ ဝဟေယျုန္တိ ဣမာ အစိရဝတိအာဒယော နဒိယော ယထာ တယာ ပုဗ္ဗေ ကတံ ပါပံ တတ္ထ ဥဒကာဘိသေစနေန သစေ ဝဟံ နိဟရေယျု၊ တထာ တယာ ကတံ ပုညဗ္ဗိ ဣမာ နဒိယော ဝဟေယျု ပဝါဟေယျု။ တေန တံ

၁-ဒုက္ခာဝဟံ (က) ၂-ဇနန္တိ စ(က) ၃-ပါပကမ္မနိရတော (က) ၄-နက္ကာတိ ခုသာ (သိ)

paribāhiro assa tathā sati tena puññakammena tvaṃ paribāhiro virahitova bhaveyyāti na cetam yuttanti adhippāyo. Yathā vā udakena udakorohakassa puññapavāhanam na hoti, evam pāpapavāhanampi na hoti eva. Kasmā? Nhānassa pāpahetūnam appaṭipakkhabhāvato. Yo yaṃ vināseti, so tassa paṭipakkho. Yathā āloko andhakārassa, vijjā ca avijjāya, na evam nhānam pāpassa. Tasmā niṭṭhamettha gantabbam “na udakābhisecanā pāpato parimuttī”ti. Tenāha Bhagavā—

“Na udakena sucī hoti,
Bahvettha nhāyatī jano.
Yamhi saccañca dhammo ca,
So sucī so ca brāhmaṇo”ti¹.

Idāni yadi pāpam pavāhetukāmosi, sabbena sabbam pāpam mā karohīti dassetuṃ “**yassa brāhmaṇā**”ti gāthamāha. Tattha **tameva brahme mākāsīti** yato pāpato tvaṃ bhīto, tameva pāpam brahme brāhmaṇa tvaṃ mā akāsi. Udakorohanam pana idise sītakāle kevalam sarīrameva bādhati. Tenāha “**mā te sītam chaviṃ hane**”ti, idise sītakāle udakābhisecanena jātasītam tava sarīracchaviṃ mā haneyya mā bādhesīti attho.

Kummaggapaṭipannam mantī “udakābhisecanena suddhi hotī”ti imam kummaggaṃ micchāgāham paṭipannam paggayha ṭhitam maṃ. **Ariyamaggaṃ samānayīti** “sabbapāpassa akaraṇam, kusalassa upasampadā”ti² imam Buddhādīhi ariyehi gatamaggaṃ samānaya sammadeva upanesi, tasmā bhoti imam sātakaṃ tuṭṭhidānam ācariyabhāgaṃ tuyham dadāmi, tam paṭiggaṇhāti attho.

Sā tam paṭikkhipitvā dhammam kathetvā saraṇesu sīlesu ca paṭiṭṭhāpetuṃ “**tuyheva sātako hotu, nāhamicchāmi sātakaṃ**”ti vatvā “**sace bhāyasi dukkhassā**”ti-ādimāha. Tassattho—yadi tuvaṃ sakalāpāyike sugatiyañca³ aphāsukatādobhaggaṭātibhedā dukkhā bhāyasi. Yadi te tam appiyaṃ na iṭṭham. **Āvi vā** paresam pākāṭabhāvena

1. Khu 1. 84; Khu 10. 130 piṭṭhesu.

2. Dī 2. 42; Khu 1. 41; Khu 10. 37, 148, 161, 205 piṭṭhesu.

3. Jātiyā ca (Sī)

ပရိဗဟိရော အဿ တထာ သတိ တေန ပုညကမ္မေန တံ ပရိဗဟိရော ဝိရဟိတောဝ ဘဝေယျာတိ န စေတံ ယုတ္တန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ယထာ ဝါ ဥဒကေန ဥဒကောရောဟကဿ ပုညပဝါဟနံ န ဟောတိ။ ဧဝံ ပါပပဝါဟနမ္ပိ န ဟောတိ ဧဝ။ ကဿော? နာနဿ ပါပဟေတုနံ အပ္ပဋိပက္ခဘာဝတော။ ယော ယံ ဝိနာသေတိ။ သော တဿ ပဋိပက္ခော။ ယထာ အာလောကော အန္ဓကာရဿ၊ ဝိဇ္ဇာ စ အဝိဇ္ဇာယ၊ န ဧဝံ နာနံ ပါပဿ။ တဿော နိဠမေတ္တ ဂန္တမ္ပိ “န ဥဒကာဘိသေစနာ ပါပတော ပရိမုတ္တိ”တိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ—

“န ဥဒကေန သုစိ ဟောတိ၊
ဗဟေတ္ထ နာယတိ ဇနော။
ယမ္ပိ သစ္စဉ္စ ဓမ္မော စ၊
သော သုစိ သော စ မြာဟူဏော”တိ^၁။

ဣဒါနိ ယဒိ ပါပံ ပဝါဟေတုကာမောသိ။ သဗ္ဗေန သမ္ပံ ပါပံ မာ ကရေ-
ဟိတိ ဒဿေတုံ “**ယဿ မြာဟူဏာ**”တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **တမေဝ မြဟေ**
မာကာသီတိ ယတော ပါပတော တံ ဘိတော။ တမေဝ ပါပံ မြဟေ မြာဟူဏ
တံ မာ အကာသိ။ ဥဒကောရောဟနံ ပန ဤဒိသေ သီတကာလေ ဧဝံလံ
သရီရမေဝ ဗာဓေတိ။ တေနာဟ “**မာ တေ သီတံ ဆဝိ ဟနေ**”တိ။ ဤဒိသေ
သီတကာလေ ဥဒကာဘိသေစနေန ဇာတသီတံ တဝ သရီရစ္ဆဝိ မာ ဟနေယျ
မာ ဗာဓေသီတိ အတ္ထော။

ကုမ္မဂ္ဂပဋိပန္နံ မန္တိ “ဥဒကာဘိသေစနေန သုဗ္ဗိ ဟောတိ”တိ ဣမံ ကုမ္မဂ္ဂံ
မိစ္ဆာဂါဟံ ပဋိပန္နံ ပဂ္ဂယ ဌိတံ မံ။ **အရိယမဂ္ဂံ သမာနယီ**တိ “သဗ္ဗပါပဿ
အကရဏံ၊ ကုသလဿ ဥပသမ္ပဒါ”တိ^၂ ဣမံ ဗုဒ္ဓါဒိဟိ အရိယေဟိ ဂတမဂ္ဂံ
သမာနယိ သမ္ပဒေဝ ဥပနေသိ။ တဿော ဘောတိ ဣမံ သာဠကံ တုဋ္ဌါဒါနံ
အာစရိယဘာဂံ တုယံ ဒဒါမိ၊ တံ ပဋိဂ္ဂဟာတိ အတ္ထော။

သာ တံ ပဋိဂ္ဂဟိတွာ ဓမ္မံ ကထေတွာ သရဏေသု သီလေသု စ ပတိ-
ဠာပေတုံ “**တုယေဝ သာဠကော ဟောတု၊ နာဟမိစ္ဆာမိ သာဠက**”န္တိ ဝတွာ
“**သစေ ဘာယသိ ဒုက္ခဿာ**”တိအာဒိမာဟ။ တဿတ္ထော—ယဒိ တုဝံ
သကလာပါယိကေ သုဂတိယဉ္စ အဗာသုကတာဒေါဘဂ္ဂတာဒိဘေဒါ ဒုက္ခာ
ဘာယသိ။ ယဒိ တေ တံ အပ္ပိယံ န ဣဉ္စ။ **အာဝိ ဝါ** ပရေသံ ပါကဠဘာဝေန

၁-ခု ၁-ဂဌ၊ ခု ၁၀-၁၃၀-ဝိဇ္ဇေသု၊ ၂-ဒိ ၂-၄၂၊ ခု ၁-၄၁၊ ခု ၁၀-၃၇-၁၄၀-၁၆၁-၂၀၅-ဝိဇ္ဇေသု၊
၃-ဇာတိယာ စ (သီ)

appaṭicchannaṃ katvā kāyena vācāya paṇātipātādivasena vā **yadi vā raho** apākaṭabhāvena paṭicchannaṃ katvā manodvāreyeva abhijjhādivasena vā aṇumattampi **pāpakam** lāmakam kammaṃ **mākāsi** mā kari. Atha pana taṃ pāpakammaṃ āyatim karissasi. Etarahi karosi vā, “nirayādīsu catūsu apāyesu manussesu ca tassa phalabhūtaṃ dukkhaṃ ito etto vā palāyante mayi nānubandhissatī”ti adhippāyena **upecca** sañcicca palāyatopi te tato pāpato mutti mokkhā natthi, gatikālādipaccayantarasamavāye sati vipaccate evāti attho. “Uppaccā”ti vā pāṭho, uppatitvāti attho. Evaṃ pāpassa akaraṇena dukkhābhāvaṃ dassetvā idāni puññassa karaṇenapi taṃ dassetum “**sace bhāyasī**”ti-ādi vuttaṃ. Tattha **tādinanti** diṭṭhādīsu tādibhāvappattaṃ. Yathā vā purimakā Sammāsambuddhā passitabbā, tathā passitabbato tādi, taṃ¹ Buddhaṃ saraṇaṃ upehīti yojanā. Dhammasaṃghesupi ese va nayo. Tādinam varabuddhānaṃ dhammaṃ aṭṭhannaṃ ariyapuggalānaṃ saṃghaṃ samūhanti yojanā. **Tanti** saraṇagamanam sīlānaṃ samādānañca. **Hehitīti** bhavissati.

So brāhmaṇo saraṇesu sīlesu ca paṭiṭṭhāya aparabhāge Satthu santike dhammaṃ sutvā paṭiladdhasaddho pabbajitvā ghaṭento vāyamanto na cirasseva tevijjo hutvā attano paṭipattim paccavekkhitvā udānento “**brahmabandhū**”ti gāthamāha.

Tassattho—ahaṃ pubbe brāhmaṇakule uppattimattena brahmanandhu nāmāsim. Tathā irubbedādīnaṃ ajjhenādīmattena tevijjo vedasampanno sottiyo nhātako ca nāmāsim. Idāni sabbaso bāhitapāpatāya **saccabrāhmaṇo** paramatthabrāhmaṇo, vijjattayādhi gamena **tevijjo**, maggañāṇasaṅkhātēna vedena samannāgatattā **vedasampanno**, nittharasabbapāpatāya **nhātako** ca amhīti. Ettha ca brāhmaṇena vuttagāthāpi attanā vuttagāthāpi pacchā theriyā paccekam bhāsītāti sabbā theriyā gāthā eva jātātī.

Puṇṇātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Soḷasanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

အပ္ပုဋ္ဌိန္နံ ကတွာ ကာယေန ဝါစာယ ပါဏာတိပါတာဒိဝသေန ဝါ **ယဒိ ဝါ ရဟော** အပါကုဋဘာဝေန ပဋိန္နံ ကတွာ မနောဒွါရေယေဝ အဘိဇ္ဈာဒိဝသေန ဝါ အဏုမတ္တဗ္ဗိ **ပါပကံ** လာမကံ ကမ္မံ **မာကာသိ** မာ ကရိ။ အထ ပန တံ ပါပကမ္မံ အာယတိံ ကရိဿသိ။ ဧတရဟိ ကရောသိ ဝါ။ “နိရယာဒိသု စတူသု အပါယေသု မနုဿေသု စ တဿ ဖလဘူတံ ဒုက္ခံ ဣတော ဧတ္တော ဝါ ပလာယန္တေ မယိနာနုဗ္ဗိဿတိ”တိ အဓိပ္ပါယ်နေ ဥပေစ္စ သဗ္ဗိစ္စ ပလာယ-တောပိ တေ တတော ပါပတော မုတ္တိ မောက္ခာ နတ္တိ၊ ဂတိကာလာဒိပစ္စယန္တရသမဝါယေ သတိ ဝိပစ္စတေ ဧဝံတိ အတ္တော။ “ဥပ္ပစ္စာ”တိ ဝါ ပါဠော၊ ဥပ္ပတိတွာတိ အတ္တော။ ဧဝံ ပါပဿ အကရဏေန ဒုက္ခဘာဝံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ပုညဿ ကရဏေနပိ တံ ဒဿေတုံ “**သစေ ဘာယသိ**”တိအာဒိ ဝတ္ထံ။ တတ္ထ **တာဒိနန္တိ** ဒိဋ္ဌာဒိသု တာဒိဘာဝပ္ပတ္တံ။ ယထာ ဝါ ပုရိမကာ သမ္မာ-သမ္ဗုဒ္ဓါ ပဿိတဗ္ဗာ၊ တထာ ပဿိတဗ္ဗတော တာဒိ၊ တံ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဥပေဟိတိ ယောဇနာ။ ဓမ္မသံဃေသုပိ ဧသေဝ နယော။ တာဒိနံ ဝရဗုဒ္ဓါနံ ဓမ္မံ အဋ္ဌန္တံ အရိယပုဂ္ဂလာနံ သံဃံ သမူဟန္တိ ယောဇနာ။ **တန္တိ** သရဏဂမနံ သီလာနံ သမာဒါနဉ္စ။ **ဟေဟိတိ**တိ တဝိဿတိ။

သော ဗြာဟ္မဏော သရဏေသု သီလေသု စ ပတိဋ္ဌာယ အပရဘာဝေ သတ္တု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ ပဗ္ဗဇိတွာ သဇ္ဇန္တော ဝါယမန္တော န စိရဿေဝ တေဝိဇ္ဇော ဟုတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါ-နေန္တော “**ဗြဟ္မဗန္ဓု**”တိ ဂါထမာဟ။

တဿတ္ထော—အဟံ ပုဗ္ဗေ ဗြာဟ္မဏကုလေ ဥပ္ပတ္တိမတ္တေန ဗြဟ္မဗန္ဓု နာမာသိ။ တထာ ဣရုဗ္ဗေဒါဒိနံ အဇ္ဈေနာဒိမတ္တေန တေဝိဇ္ဇောဝေဒသမ္ပန္နော သောတ္တိယော နှာတကော စ နာမာသိ။ ဣဒါနိ သဗ္ဗသော ဗာဟိတပါပတာယ **သစ္စဗြာဟ္မဏော** ပရမတ္ထဗြာဟ္မဏော၊ ဝိဇ္ဇတ္တယာဓိဂမေန **တေဝိဇ္ဇော**၊ မဂ္ဂ-ဣဏသင်္ခါတေန ဝေဒေန သမန္နာဂတတ္တာ **ဝေဒသမ္ပန္နော**၊ နိတ္တရသဗ္ဗပါပတာယ **နှာတကော** စ အမှီတိ။ ဧတ္ထ စ ဗြာဟ္မဏေန ဝုတ္တဂါထာပိ အတ္တနာ ဝုတ္တ-ဂါထာပိ ပစ္စာ ထေရိယာ ပစ္စေကံ ဘာသိတာတိ သဗ္ဗာ ထေရိယာ ဂါထာ ဧဝ ဇာတာတိ။

ပုဏ္ဏာထေရိဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

သောဠသနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

13. Vīsatinipāta

1. Ambapālītherīgāthāvaṇṇanā

Vīsatinipāte **kālakā bhamaravaṇṇasādisā**ti-ādikā Ambapāliyā theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivatṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī Sikhissa Bhagavato sāsane pabbajitvā upasampannā hutvā bhikkhunīsikkhāpadaṃ samādāya viharantī ekadivasaṃ sambahulāhi bhikkhunīhi saddhiṃ cetiyaṃ vanditvā padakkhiṇaṃ karontī puretaraṃ gacchantiyā khīṇāsavattheriyā khipantiyā sahasā kheḷapiṇḍaṃ cetiyaṅgaṇe patitaṃ khīṇāsavattheriyā apassitvā gatāya¹ ayaṃ pacchato gacchantī taṃ kheḷapiṇḍaṃ disvā “kā nāma gaṇikā imasmim̐ ṭhāne kheḷapiṇḍaṃ pātesī”ti akkosi. Sā bhikkhunikāle sīlaṃ rakkhantī gabbhavāsaṃ jigucchitvā opapātikattabhāve cittaṃ ṭhapesi. Tena carimattabhāve Vesāliyaṃ rājuyyāne ambarukkhamūle opapātikā hutvā nibbatti. Taṃ disvā uyyānapālo nagaraṃ upanesi. Ambarukkhamūle nibbattatāya sā **Ambapālī**veva voharīyittha. Atha naṃ abhirūpaṃ dassanīyaṃ pāsādikāṃ vilāsakantatādiguṇavisesasamuditaṃ disvā sambahulā rājakumārā attano attano pariggahaṃ kātukāmā aññamaññaṃ kalahāṃ akaṃsu. Tesāṃ kalahavūpasamatthaṃ tassā kammasañcoditā vohārikā “sabbesaṃ hotū”ti gaṇikāṭṭhāne ṭhapesuṃ. Sā Satthari paṭiladdhasaddhā attano uyyāne vihāraṃ katvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṃghassa niyyādetvā pacchā attano puttassa Vimalakoṇḍaññattherassa santike dhammaṃ sutvā pabbajitvā vipassanāya kammaṃ karontī attano sarīrassa jarājiṇṇabhāvaṃ nissāya saṃvegajātā saṅkhārānaṃ aniccataṃ vibhāventī—

252. “Kālakā bhamaravaṇṇasādisā,
Vellitaggā mama muddhajā ahum.
Te jarāya sāṇavākasādisā,
Saccavādivacanaṃ anaññathā.

1. Khīṇāsavattherī apassitvā gatā (Sī)

အပွင့်၌ ကတွာ ကာယေန ဝါစာယ ပါဏာတိပါတာဒိဝသေန ဝါ **ယဒိ ဝါ ရဟော** အပါကဋ္ဌဘာဝေန ပဋိစ္စန္ဓိ ကတွာ မနောဒွါရေယေဝ အဘိဇ္ဈာဒိဝသေန ဝါ အကုမတ္တမ္ပိ **ပါပကံ** လာမကံ ကမ္ပံ **မာကာသိ** မာ ကရိ။ အထ ပန တံ ပါပကမ္ပံ အာယတိ” ကရိဿသိ။ ဧတရဟိ ကရောသိ ဝါ၊ “နိရယာဒိသု စတူသု အပါယေသု မနုဿေသု စ တဿ ဖလဘူတံ ဒုက္ခံ ဣတော ဧတ္ထော ဝါ ပလာယန္တေ မယိနာနုဗန္ဓိဿတိ”တိ အဓိပ္ပါယ်နေ **ဥပေစ္စ** သဗ္ဗိစ္စ ပလာယ-တောပိ တေ တတော ပါပတော မုတ္တိ မောက္ခာ နတ္ထိ၊ ဂတိကာလာဒိပစ္စယန္တရသမဝါယေ သတိ ဝိပစ္စတေ ဧဝါတိ အတ္ထော။ “ဥပစ္စာ”တိ ဝါ ပါဌော၊ ဥပတိတွာတိ အတ္ထော။ ဧဝံ ပါပဿ အကရဏေန ဒုက္ခဘာဝံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ပုညဿ ကရဏေနပိ တံ ဒဿေတုံ “**သစေ ဘာယသိ**”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **တဒိနန္တိ** ဒိဋ္ဌာဒိသု တာဒိဘာဝပုတ္တံ။ ယထာ ဝါ ပုရိမကာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ပဿိတဗ္ဗာ၊ တထာ ပဿိတဗ္ဗတော တာဒိ၊ တံ^၁ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဥပေဟိတိ ယောဇနာ။ ဓမ္မသံဃေသုပိ ဧသေဝ နယော။ တာဒိနံ ဝရဗုဒ္ဓါနံ ဓမ္မအဋ္ဌန္တံ အရိယပုဂ္ဂလာနံ သံဃံ သမူဟန္တိ ယောဇနာ။ **တန္တိ** သရဏဂမနံ သီလာနံ သမာဒါနဉ္စ။ **ဟေဟိတိ**တိ ဘဝိဿတိ။

သော မြာဟ္မဏော သရဏေသု သီလေသု စ ပတိဋ္ဌာယ အပရဘာဝေ သတ္တု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ ပဗ္ဗဇိတွာ သဇ္ဇန္တော ဝါယမန္တော န စိရဿေဝ တေဝိဇ္ဇော ဟုတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနေန္တော “**မြဟ္မဗန္ဓု**”တိ ဂါထမာဟ။

တဿတ္ထော— အဟံ ပုဗ္ဗေ မြာဟ္မဏကုလေ ဥပတ္တိမတ္တေန မြဟ္မဗန္ဓု၊ နာမာသိ။ တထာ ဣရုဗ္ဗေဒါဒိနံ အဇ္ဈေနာဒိမတ္တေန တေဝိဇ္ဇောဝေဒသမ္ပန္နော သောတ္တိယော နှာတကော စ နာမာသိ။ ဣဒါနိ သဗ္ဗသော ဗာဟိတပါပတာယ **သစ္စမြာဟ္မဏော** ပရမတ္ထမြာဟ္မဏော၊ ဝိဇ္ဇတ္တယာဓိဂမေန **တေဝိဇ္ဇော**၊ မဂ္ဂဉ္ဈာသင်္ခါတေန ဝေဒေန သမန္တာဂတတ္တာ **ဝေဒသမ္ပန္နော**၊ နိတ္တရသဗ္ဗပါပတာယ **နှာတကော** စ အမှီတိ။ ဧတ္ထ စ မြာဟ္မဏေန ဝုတ္တဂါထာပိ အတ္တနာ ဝုတ္တဂါထာပိ ပစ္စာ ထေရိယာ ပစ္စေကံ ဘာသိတာတိ သဗ္ဗာ ထေရိယာ ဂါထာ ဧဝ ဇာတာတိ။

ပုဏ္ဏားထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

သောဋ္ဌသနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

253. Vāsitova surabhī karaṇḍako,
Pupphapūra mama uttamaṅgajo.
Taṃ jarāya'tha salomagandhikaṃ,
Saccavādivacanaṃ anaññathā.

254. Kānanaṃ sahitaṃ suropitaṃ,
Kocchasūcivicitaggasobhitaṃ.
Taṃ jarāya viralaṃ tahiṃ tahiṃ,
Saccavādivacanaṃ anaññathā.

255. Kaṇhakhandhakasuvaṇṇamaṇḍitaṃ,
Sobhate suveṇṇi'laṅkataṃ.
Taṃ jarāya khalitaṃ siraṃ kataṃ,
Saccavādivacanaṃ anaññathā.

256. Cittakārasukatāva lokhikā,
Sobhare su bhamukā pure mama.
Tā jarāya valibhippalambitā,
Saccavādivacanaṃ anaññathā.

257. Bhassarā surucirā yathā maṇī,
Netta'hesu'mabhinīlamāyatā.
Te jarāya'bhihatā na sobhare,
Saccavādivacanaṃ anaññathā.

258. Saṇhatuṅgasadisī ca nāsikā,
Sobhate su abhiyobbanam pati.
Sā jarāya upakūlitā viya,
Saccavādivacanaṃ anaññathā.

259. Kaṅkaṇamva sukataṃ suniṭṭhitaṃ,
Sobhare su mama kaṇṇapāḷiyo.
Tā jarāya valibhippalambitā,
Saccavādivacanaṃ anaññathā.

၂၅၃။ ဝါသိတောဝ သုရဘီ ကရဏ္ဍကော၊
ပုပ္ဖပူရ မမ ဥတ္တမင်္ဂဇော။
တံ ဇရာယ'ထ သလောမဂန္ဓိကံ၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ။

၂၅၄။ ကာနနံဝ သဟိတံ သုရောပိတံ၊
ကောစ္ဆသုစိဝိစိတဂ္ဂသောဘိတံ။
တံ ဇရာယ ဝိရလံ တဟိံ တဟိံ၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ။

၂၅၅။ ကဏ္ဍခန္ဓကသုဝဏ္ဏမဏ္ဍိတံ၊
သောဘတေ သုဝေဏီဟိ'လင်္ကတံ။
တံ ဇရာယ ခလိတံ သိရံ ကတံ၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ။

၂၅၆။ စိတ္တကာရသုကတာဝ လေခိကာ၊
သောဘရေ သု ဘမုကာ ပုရေ မမ။
တာ ဇရာယ ဝလိဘိပ္ပလမ္ပိတာ၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ။

၂၅၇။ ဘဿရာ သုရုစိရာ ယထာ မဏီ၊
နေတ္ထ'ဟေသု'မဘိနီလမာယတာ။
တေ ဇရာယ'ဘိဟတာ န သောဘရေ၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ။

၂၅၈။ သဏ္ဍတုင်သဒိသီ စ နာသိကာ၊
သောဘတေ သု အဘိယောဗ္ဗနံ ပတိ။
သာ ဇရာယ ဥပကူလိတာ ဝိယ၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ။

၂၅၉။ ကင်္ကဏံဝ သုကတံ သုနိဋ္ဌိတံ၊
သောဘရေ သု မမ ကဏ္ဍပါဠိယော။
တာ ဇရာယ ဝလိဘိပ္ပလမ္ပိတာ၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ။

260. Pattalīmakulavaṇṇasādisā,
Sobhare su dantā pure mama.
Te jarāya khaṇḍitā cāsītā,
Saccavādivacanāṃ anaññathā.
261. Kānanamhi vanasaṇḍacārīnī,
Kokilāva madhuraṃ nikūji'haṃ.
Taṃ jarāya khalitaṃ tahiṃ tahiṃ,
Saccavādivacanāṃ anaññathā.
262. Saṇhakamburiva suppamajjitā,
Sobhate su gīvā pure mama.
Sā jarāya bhaggā vināmitā,
Saccavādivacanāṃ anaññathā.
263. Vaṭṭapalighasadisopamā ubho,
Sobhare su bāhā pure mama.
Tā jarāya yatha pāṭalibbalitā,
Saccavādivacanāṃ anaññathā.
264. Saṇhamuddikasuvaṇṇamaṇḍitā,
Sobhare su hatthā pure mama.
Te jarāya yathā mūlamūlikā,
Saccavādivacanāṃ anaññathā.
265. Pīnavaṭṭasahibhuggatā ubho,
Sobhare¹ su thanakā pure mama.
Thevikīva lambanti nodakā,
Saccavādivacanāṃ anaññathā.
266. Kañcanassaphalakamva sammaṭṭham,
Sobhate su kāyo pure mama.
So valīhi sukhamāhi otato,
Saccavādivacanāṃ anaññathā.

- ၂၆၀။ ပတ္တလီမကုလဝဏ္ဏသာဒိသာ၊
သောဘရေ သု ဒန္တာ ပုရေ မမ။
တေ ဇရာယ ခဏ္ဍိတာ စာသိတာ၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ။
- ၂၆၁။ ကာနနမ္ပိ ဝနသဏ္ဍစာရိနီ၊
ကောကီလာဝ မရုရံ နိကူဇိ'ဟံ။
တံ ဇရာယ ခလိတံ တဟိံ တဟိံ၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ။
- ၂၆၂။ သဏ္ဍကမ္ပရိဝ သပ္ပမဇ္ဇိတာ၊
သောဘတေ သု ဂီဝါ ပုရေ မမ။
သာ ဇရာယ ဘဂ္ဂါ ဝိနာမိတာ၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ။
- ၂၆၃။ ဝဇ္ဇပလိဃသဒိသောပမာ ဥဘော၊
သောဘရေ သု ဗာဟာ ပုရေ မမ။
တာ ဇရာယ ယထ ပါဠိလိဗ္ဗလိတာ၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ။
- ၂၆၄။ သဏ္ဍမုဒ္ဓိကသုဝဏ္ဏမဏ္ဍိတာ၊
သောဘရေ သု ဟတ္ထာ ပုရေ မမ။
တေ ဇရာယ ယထာ မူလမူလိကာ၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ။
- ၂၆၅။ ပီနဝဇ္ဇသဟိဘုဂ္ဂတာ ဥဘော၊
သောဘရေ သု ထနကာ ပုရေ မမ။
ထေဝိကီဝ လမ္ဗန္တိ နောဒကာ၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ။
- ၂၆၆။ ကန္ဓနဿဖလကံဝ သမ္မုဋ္ဌံ၊
သောဘတေ သု ကာယော ပုရေ မမ။
သော ဝလီဟိ သုခုမာဟိ ဩတတော၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ။

267. Nāgabhogasadisopamā ubho,
Sobhare su ūrū pure mama.
Te jarāya yathā veḷunāḷiyo,
Saccavādivacanaṃ anaññathā.

268. Saṇhanupurasuvaṇṇamaṇḍitā,
Sobhare su jaṅghā pure mama.
Tā jarāya tiladaṇḍakāriva,
Saccavādivacanaṃ anaññathā.

269. Tūlapuṇṇasadisopamā ubho,
Sobhare su pādā pure mama.
Te jarāya phuṭitā valīmatā,
Saccavādivacanaṃ anaññathā.

270. Ediso ahu ayaṃ samussayo,
Jajjaro bahudukhānamālayo.
So'palepapatito jarāgharo,
Saccavādivacanaṃ anaññathā'ti—

imā gāthāyo abhāsi.

Tattha **kāḷakā**ti kāḷakavaṇṇā. **Bhamaravaṇṇasādisā**ti kāḷakā hontāpi bhamarasadisavaṇṇā, siniddhanīlāti attho. **Vellitaggā**ti kuñcitaggā, mūlato paṭṭhāya yāva aggā kuñcitā vellitāti attho. **Muddhajāti** kesā. **Jarāyāti** jarāhetu jarāya upahatasobhā. **Sāṇavākasādisā**ti sāṇasadisā vākasadisā ca, sāṇavākasadisā ceva makacivākasadisā cātipi attho. **Saccavādivacanaṃ anaññathā**ti saccavādino avitathavādino Sammāsambuddhassa “sabbaṃ rūpaṃ aniccaṃ jarābhibhūtan”ti-ādivacanaṃ anaññathā yathābhūtameva, na tatta vitathaṃ atthīti.

Vāsitova surabhī karaṇḍakoti pupphagandhavāsacuṇṇādīhi vāsito vāsaṃ gāhāpito pasādhanasamuggo viya sugandhi. **Pupphapūramama uttamaṅgajoti** Campakasumanamallikādīhi pupphehi pūrīto pubbe mama kesakalāpo

နိပါတ်]

၁-အဗ္ဗပလိထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

၂၁၇

၂၆၇။ နာဂဘောဂသဒိသောပမာ ဥဘော၊
သောဘရေ သု ဦရူ ပုရေ မမ။
တေ ဇရာယ ယထာ ဝေဠုနာဠိယော၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ။

၂၆၈။ သဏ္ဍပုရသုဝတ္ထမဏ္ဍိတာ၊
သောဘရေ သု ဇဗ္ဗာ ပုရေ မမ။
တာ ဇရာယ တိလဒဏ္ဍကာရိဝ၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ။

၂၆၉။ တူလပုဏ္ဏသဒိသောပမာ ဥဘော၊
သောဘရေ သု ပါဒါ ပုရေ မမ။
တေ ဇရာယ ဖုဋိတာ ဝလိမတာ၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ။

၂၇၀။ ဒေသော အဟု အယံ သမုဿယော၊
ဇဇ္ဇရော ဗဟုဒုခါနမာလယော။
သော'ပလေပပတိတော ဇရာသရော၊
သစ္စဝါဒိဝစနံ အနညထာ''တိ—

ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိ။

တတ္ထ **ကဋက**တိ ကဋကဝတ္ထာ။ **ဘမရဝတ္ထသဒိသ**တိ ကဋက ဟောန္တာပိ ဘမရသဒိသဝတ္ထာ၊ သိနိန္ဒနီလာတိ အတ္ထော။ **ဝေလ္လိတဂ္ဂ**တိ ကုဋ္ဌိတဂ္ဂါ၊ မူလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အဂ္ဂါ ကုဋ္ဌိတာ ဝေလ္လိတာတိ အတ္ထော။ **မုဋ္ဌဇာ**တိ ကေသာ။ **ဇရာယ**တိ ဇရာဟေတု ဇရာယ ဥပဟတသောဘာ။ **သဏ္ဍဝါကသဒိသ**တိ သဏ္ဍသဒိသ ဝါကသဒိသ စ၊ သဏ္ဍဝါကသဒိသ စေဝ မကဓိဝါကသဒိသ စာတိပိ အတ္ထော။ **သစ္စဝါဒိဝစနံ အနည**ထာတိ သစ္စဝါဒိနော အဝိတထဝါဒိနော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ “သဗ္ဗံ ရူပံ အနိစ္စံ ဇရာဘိဘူတ”န္တိအာဒိဝစနံ အနညထာ ယထာဘူတမေဝ၊ န တတ္ထ ဝိတထံ အတ္ထိတိ။

ဝါသိတောဝ သုရဘိ ကရုဏ္ဍကောတိ ပုပ္ဖဂန္ဓဝါသရုဏ္ဍာဒိဟိ ဝါသိတော ဝါသံ ဂါဟာပိတောပသာဓနသမုဂ္ဂေါ ဝိယ သုဂန္ဓိ။ **ပုပ္ဖပူရမမ ဥတ္တမာဏ္ဍဇာ**တိ စမ္ပကသုမနမလ္လိကာဒိဟိ ပုပ္ဖေဟိ ပူရိဟော ပုပ္ဖေ မမ ကေသကလာပေါ

nimmaloti attho. **Tanti** uttamaṅgajam. **Atha** pacchā etarahi **salomagandhikaṃ** pākatikalomagandhameva jātam. Atha vā **salomagandhikanti** meṇḍakalomehi¹ samānagandham. “Eḷakalomagandhan”²tipi vadanti.

Kānanamva sahitam suropitanti suṭṭhu ropitam sahitam ghanasannivesam uddhameva utṭhitam ujukadīghasākham upavanam viya. **Kocchasūcivicitaggasobhitanti** pubbe kocchena suvaṇṇasūciyā ca kesajaṭvījaṭanena vicitaggaṃ hutvā sobhitam, ghanabhāvena vā kocchasadisam hutvā paṇadantasūcīhi² vicitaggaṭāya sobhitam. **Tanti** uttamaṅgajam. **Viralam tahim tahinti** tattha tattha viralam vilūnakesam.

Kaṇhakhandhakasuvaṇṇamaṇḍitanti suvaṇṇavajirādīhi vibhūsitam kaṇhakesapuñjakam. Ye pana “saṇhakaṇḍakasuvaṇṇamaṇḍitan”³ti paṭhanti, tesam saṇhāhi suvaṇṇasūcīhi jaṭvījaṭanena maṇḍitanti attho. **Sobhate suveṇīhi’laṅkatanti** sundarehi rājarukkhamālā³ sadisehi kesaveṇīhi alaṅkatam hutvā pubbe virājate. **Tam jarāya khalitam siram katanti** tam tathā sobhitam siram idāni jarāya khalitam khaṇḍitākhaṇḍitam⁴ vilūnakesam katam.

Cittakārasukatāva lekhikāti cittakārena sippinā nīlāya vaṇṇadhātuyā suṭṭhu katā lekhā viya sobhate. **Su bhamukā pure mamāti** sundarā bhamukā pubbe mama sobhanam gatā. **Valibhippalambitāti** nalāṭante uppannāhi valīhi palambantā ṭhitā.

Bhassarāti bhāsurā⁵. **Surucirāti** suṭṭhu rucirā. **Yathā maṇḍiti** maṇimuddikā viya. **Netta’hesunti** sunettā ahesum. **Abhinīlamāyatāti** abhinīlā hutvā āyatā. **Teti nettā. Jarāya’bhihatāti** jarāya abhihatā.

Sanhatuṅgasadisī cāti saṇhā tuṅgā sesamukhāvayavānaṃ anurūpā ca. **Sobhateti** vaṭṭetvā ṭhapitaharītālavaṭṭi viya mama nāsikā sobhate. **Su abhiyobbanam patīti** sundare abhinavayobbanakāle sā nāsikā idāni jarāya nivāritasobhatāya pariseditā⁶ viya varattā viya ca jāta.

1. Matthakalomehi (Sī)

3. Rājarukkaphala (I)

5. Pabhassarā (Sī, I)

2. Phaladantasūcīhi (Sī, I)

4. Khallātikaṃ (Ka)

6. Paṭisedhikā (Ka)

၂၁၈ ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ [၁၃-ပိသတိ

နိမ္မလောတိ အတ္ထော။ တန္တိ ဥတ္တမင်္ဂဇံ။ အထ ပစ္ဆိမာ တေရဟိ သလောမဂန္ဓိကံ ပါကတိကလောမဂန္ဓမေဝ ဇာတံ။ အထ ဝါ သလောမဂန္ဓိကန္တိ မေဏ္ဍက- လောမေဟိ သမာနဂန္ဓံ။ “ဇဠကလောမဂန္ဓ”န္တိပိ ဝဒန္တိ။

ကာနနံဝ သဟိတံ သုရောပိတန္တိ သုဠှ ရောပိတံ သဟိတံ ဃနသန္ဓိဝေသံ ဥဒ္ဓမေဝ ဥဋ္ဌိတံ ဥဇုကဒိဃသဉာဉံ ဥပဝနံ ဝိယ။ ကောဇ္ဈသုစိစိတဂ္ဂသောဘိတန္တိ ပုဗ္ဗေ ကောဇ္ဈေန သုဝဏ္ဏသုစိယာ စ ကေသဇဠာဝိဇဠနေန ဝိစိတဂ္ဂံ ဟုတွာ သောဘိတံ။ ဃနဘာဝေန ဝါ ကောဇ္ဈသဒိသံ ဟုတွာ ပဏဒန္တသုစိဟိဝိစိ- တဂ္ဂတာယ သောဘိတံ။ တန္တိ ဥတ္တမင်္ဂဇံ။ ဝိရလံ တဟိ တဟိန္တိ တတ္ထ တတ္ထ ဝိရလံ ဝိလူနကေသံ။

ကဏ္ဍခန္ဓကသုဝဏ္ဏမဏ္ဍိတန္တိ သုဝဏ္ဏဝိရာဒိဟိ ဝိဘူသိတံ ကဏ္ဍကေသ- ပုဉ္ဇကံ။ ယေ ပန “သဏ္ဍကဏ္ဍကသုဝဏ္ဏမဏ္ဍိတ”န္တိ ပဌန္တိ။ တေသံ သဏ္ဍာဟိ သုဝဏ္ဏသုစိဟိ ဇဠာဝိဇဠနေန မဏ္ဍိတန္တိ အတ္ထော။ သောဘတေ သုဝေဏီဟိ’- လင်္ကတန္တိ သန္ဓရေဟိ ရာဇရက္ခမာလာသိသဒိသေဟိ ကေသဝေဏီဟိ အလင်္ကတံ ဟုတွာ ပုဗ္ဗေ ဝိရာဇတေ။ တံ ဇရာယ ခလိတံ သိရံ ကတန္တိ တံ တထာ သောဘိတံ သိရံ ဣဒါနိ ဇရာယ ခလိတံ ခဏ္ဍိတာခဏ္ဍိတံ ဝိလူနကေသံ ကတံ။

စိတ္တကာရသုကတာဝ လေခိကာတိ စိတ္တကာရေန သိပ္ပိနာ နီလာယ ဝဏ္ဏ- ဓာတုယာ သုဠှ ကတာ လေခါ ဝိယ သောဘတေ။ သု ဘမုကာ ပုရေမမာတိ သန္ဓရာ ဘမုကာ ပုဗ္ဗေ မမ သောဘနံ ဂတာ။ ဝလိဘိပ္ပလမ္ပိတာတိ နလာဠန္တေ ဥပ္ပန္နာဟိ ဝလိဟိ ပလမ္ပန္တာ ဌိတာ။

ဘဿရာတိ ဘာသုရာ။ သုရူစိရာတိ သုဠှ ရူစိရာ။ ယထာ မဏီတိ မဏိ- မုဒ္ဓိကာ ဝိယ။ နေတ္တ’ဟေသုန္တိ သုနေတ္တာ အဟေသု။ အဘိနီလမာယတာတိ အဘိနီလာ ဟုတွာ အာယတာ။ တေတိ နေတ္တာ။ ဇရာယ’ဘိဟတာတိ ဇရာယ အဘိဟတာ။

သဏ္ဍတုင်သဒိသီ ဓာတိ သဏ္ဍာ တုင်ဂါ သေသမုခါဝယဝါနံ အနုရူပါ စ။ သောဘတေတိ ဝဇ္ဇေတွာ ဌပိတဟရိတာလဝဇ္ဇိ ဝိယ မမ နာသိကာ သောဘတေ။ သု အဘိယောဗ္ဗနံ ပတိတိ သန္ဓရေ အဘိနဝယောဗ္ဗနကာလေ သာ နာသိကာ ဣဒါနိ ဇရာယ နိဝါရိတသောဘတာယ ပရိသေဒိတာ ဝိယ ဝရတ္တာ ဝိယ စ ဇာတာ။

၁-မတ္တကလောမေဟိ (သီ)

၄-ခဏ္ဍာတိကံ (က)

၂-ဖလဒန္တသုစိဟိ (သီ၊ ဣ)

၅-ပဘဿရာ (သီ၊ ဣ)

၃-ရာဇရက္ခမာလာ (ဣ)

၆-ပဋိသေမိကာ (က)

Kaṇṇaṇaṃva sukataṃ sunitṭhanti suparikammakatam
 suvaṇṇakaṇṇaṃ viya vaṭṭulabhāvaṃ sandhāya vadati. **Sobhareti** sobhante.
 “Sobhante”ti vā pāṭho. **Su**-iti nipātamattam. **Kaṇṇapāḷiyoti** kaṇṇagandhā¹.
Valibhippalambitāti tahiṃ tahiṃ uppannavalīhi valitā hutvā vaṭṭaniyā²
 paṇāmitavattakhandhā viya bhassantā³ olambanti.

Pattalīmakulavaṇṇasādisāti kadalimakulasadisavaṇṇasaṇṭhānā.
Khaṇḍitāti bhedanapatanehi khaṇḍitā khaṇḍabhāvaṃ gatā. **Asitāti**
 vaṇṇabhedenā asitabhāvaṃ gatā.

Kānanamhi vanasaṇḍacārīnī, kokilāva madhuraṃ nikūji’hanti
 vanasaṇḍe gocaracaraṇena⁴ vanasaṇḍacārīnī kānane anusaṃgītanivāsīnī
 kokilā viya madhurālāpaṃ nikūjīhaṃ. **Tanti** taṃ nikūjitam ālāpaṃ.
Khalitam tahiṃ tahinti khaṇḍadantādibhāvena tattha tattha pakkhalitam
 jātam.

Sanhakamburiva supparamajjitāti suṭṭhu paramajjitā saṇhā suvaṇṇasaṅkhā
 viya. **Bhaggā vināmitāti** maṃsaparikkhayena vibhūtasirājalatāya bhaggā
 hutvā vinatā.

Vaṭṭapalighasadisopamāti vaṭṭena palighadaṇḍena samasamā. **Tāti tā**
 ubhopi bāhāyo. **Yathā pāṭalibbalitāti** jajjarabhāvena palitapāṭalisākhāsadisā.

Sanhamuddikasuvaṇṇamaṇḍitāti suvaṇṇamayāhi maṭṭhabhāsuraḥi⁵
 muddikāhi vibhūsitā. **Yathā mūlamūlikāti** mūlakakaṇḍa⁶sadisā.

Pīnavatṭasahituggatāti pīnā vaṭṭā aññamaññaṃ sahitāva hutvā uggatā
 uddhamukhā. **Sobhate su thanakā pure mamāti** mama ubhopi thanā
 yathāvuttarūpā hutvā suvaṇṇakalasiyo viya sobhimsu. Puthutte hi idaṃ
 ekavacanam, atītatthe ca vattamānavacanam. **Thevikīva lambanti nodakāti** te
 ubhopi me thanā nodakā galitajalā veṇudaṇḍake ṭhapita-udakabhastā viya
 lambanti.

1. Kaṇṇapattā (Sī), kaṇṇabandhā (Ka)

3. Āsattā (Sī)

5. Maṭṭabhāsuraḥi (Sī)

2. Vaddhaniyā (Sī)

4. Gocaram caratīti (Sī)

6. Mūlakakaṇḍa... (Sī)

နိပါတ်]

၁-အဗ္ဗပါလီထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

၂၁၉

ကက်ကံ သုကတံ သုနိဋ္ဌိတန္တိ သုပရိကမ္မကတံ သုဝတ္ထကက်ကံ ဝိယ
 ဝဋ္ဋုလဘာဝံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ သောဘရေတိ သောဘန္တေ။ “သောဘန္တေ”တိ
 ဝါ ပါဌော။ သုဇ္ဈတိ နိပါတမတ္တံ။ ကဏ္ဍပါဠိယောတိ ကဏ္ဍဝဋ္ဋာ^၁။
 ဝလိဘိပ္ပလမ္ပိတာတိ တဟိ^၂ တဟိ^၃ ဥပ္ပန္နဝလိဟိ ဝလိတာ ဟုတွာ ဝဋ္ဋနိယာ^၂
 ပဏာမိတဝတ္ထခန္ဓာ ဝိယ ဘဿန္တာ^၃ ဩလမ္ပန္တိ။

ပတ္တလီမကုလဝတ္ထသဒိသတိ ကဒလိမကုလသဒိသဝတ္ထသဏ္ဌာနာ။ ခဏ္ဍိ-
 တာတိ ဘေဒနပတနေဟိ ခဏ္ဍိတာ ခဏ္ဍဘာဝံ ဂတာ။ အသိတာတိ
 ဝတ္ထဘေဒန အသိတဘာဝံ ဂတာ။

ကာနနမှ ဝနသဏ္ဌစာရိနိ၊ ကောကီလာဝ မဓုရံ နိကူဇိ’ဟန္တိ ဝနသဏ္ဌေ
 ဂေါစရစရဏေန^၄ ဝနသဏ္ဌစာရိနိ ကာနနေ အနုသံဂိတနိဝါသိနိ ကောကီလာ
 ဝိယ မဓုရာလာပံ နိကူဇိဟံ။ တန္တိ တံ နိကူဇိဟံ အာလာပံ။ ခလိတံ တဟိ^၅
 တဟိန္တိ ခဏ္ဍဒန္တာဒိဘာဝေန တတ္ထ တတ္ထ ပက္ခလိတံ ဇာတံ။

သဏ္ဌကမ္ပုရိဝ သုပ္ပမဋ္ဌိတာတိ သုဠု ပမဇ္ဇိတာ သဏ္ဌာ သုဝတ္ထသန္တိ ဝိယ။
 ဘဂ္ဂါ ဝိနာမိတာတိ မံသပရိက္ခယေန ဝိဘူတသိရာဇာလတာယ ဘဂ္ဂါ ဟုတွာ
 ဝိနတာ။

ဝဋ္ဋပလိသသဒိသောပမာတိ ဝဋ္ဋေန ပလိသဒဏ္ဌေန သမသမာ။ တာတိ
 တာ ဥဘောပိ ဗာဟာယော။ ယထာ ပါဠိလိပ္ပလိတာတိ ဇေဇရဘာဝေန ပလိတ-
 ပါဠိလိသာခါသဒိသာ။

သဏ္ဌမုဒ္ဓိကသုဝတ္ထမဏ္ဍိတာတိ သုဝတ္ထမယာဟိ မဋ္ဌဘာသုရာဟိ^၆ မုဒ္ဓိ-
 ကာဟိ ဝိဘူသိတာ။ ယထာ မူလမူလိကာတိ မူလကကဏ္ဍိသဒိသာ။

ဝိနဝဋ္ဋသဟိတုဂ္ဂတာတိ ဝိနာ ဝဋ္ဋာ အညမညံ သဟိတာဝ ဟုတွာ ဥဂ္ဂတာ
 ဥဒ္ဓမုခါ။ သောဘတေ သု ထနကာ ပုရေ မမာတိ မမ ဥဘောပိ ထနာ
 ယထာဝုတ္တရူပါ ဟုတွာ သုဝတ္ထကလသိယော ဝိယ သောဘိ^၇သု။ ပုထုတ္တေ
 ဟိ ဣဒံ ကေဝစနံ၊ အတိတတ္ထေ စ ဝတ္ထမာနဝစနံ။ ထေဝိကီဝ လမ္ပန္တိ
 နောဒကာတိ တေ ဥဘောပိ မေ ထနာ နောဒကာ ဂလိတဇလာ ဝေဏု-
 ဒဏ္ဌကေ ဌပိတဥဒကဘဿာ ဝိယ လမ္ပန္တိ။

၁-ကဏ္ဍပတ္တာ (သီ)၊ ကဏ္ဍဗန္ဓာ (က)

၂-အာသတ္တာ (သီ)

၃-မဋ္ဌဘာသုရာဟိ (သီ)

၂-ဝဋ္ဋနိယာ (သီ)

၄-ဂေါစရ စရတိတိ (သီ)

၆-မူလကကဏ္ဍ.... (သီ)

Kaṇṇanaphalakamva sammatṭhanti jātihiṅgulakena makkhitvā ciraparimajjitasovaṇṇaphalakam viya sobhate. **So valīhi sukhumāhi** otatoti so mama kāyo idāni sukhumāhi valīhi tahiṃ tahiṃ vitato valittacatam āpanno.

Nāgabhogasadisopamāti hatthināgassa hatthena samasamā. Hattho hi idha bhuñjati etenāti bhogoti vutto. **Teti ūruyo. Yathā veḷunāliyo**ti idāni veḷupabbasadisā ahesum.

Sanhanupurasuvaṇṇamaṇḍitāti siniddhamatṭhehi¹ suvaṇṇanupurehi vibhūsitā. **Jaṅghāti** atṭhijaṅghāyo. **Tāti tā jaṅghāyo. Tiladaṇḍakārīvāti** appamaṃsalohitattā kisabhāvena lūnāvasiṭṭhavisukkhatiladaṇḍakā viya ahesum. Ra-kāro padasandhikaro.

Tūlapuṇṇasadisopamāti mudusiniddhabhāvena simbalitūlapuṇṇapali²guṇṭhita-upāhanasadisā. Te mama pādā idāni phuṭitā phalitā **valīmatā** valimanto jātā.

Edisoti evarūpo. **Ahu** ahosi yathāvuttappakāro. **Ayam samussayoti** ayam mama kāyo. **Jajjaroti** sithilābandho. **Bahudukhānamālayoti** jarādihetukānam bahūnam dukkhānam ālayabhūto. **So'palepapatitoti** so ayam samussayo apalepapatito abhisankhārāleppaparikkhayena patito pātābhimukhoti attho. Sopi alepapatitoti vā padavibhāgo, so evattho. **Jarāgharoti** jīṇṇagharasadiṣo. Jarāya vā gharabhūto ahosi. Tasmā **saccevādino** dhammānam yathābhūtam sabhāvam sammadeva ñatvā kathanato avitathavādino Sammāsambuddhassa mama Satthuvacanam anaññathā.

Evam ayam therī attano attabhāve aniccatāya sallakkhaṇamukhena sabbesupi tebhūmakadhammesu aniccataṃ upadhāretvā tadanusārena tattha dukkhalakkhaṇam anattalakkhaṇaṃ āropetvā vipassanam ussukkāpentī maggapaṭipāṭiyā arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**³—

“Yo raṃsiphusitāveḷo, Phusso nāma Mahāmuni.

Tassāham bhaginī āsim, ajāyīm khattiye kule.

1. Siniddhamatṭhehi (Sī)

2. Tūlapuṇṇapali (Sī)

3. Khu 4. 295 piṭṭhādīsu.

ကဉ္စနုလကံ သဗ္ဗန္တိ ဇာတိဟိရ်လကေန မက္ခိတွာ စိရပရိမဇ္ဇိတသော-
ဝဏ္ဏလကံ ဝိယ သောဘတေ။ **သော ဝလီဟိ သုခုမာဟိ** ဩတတောတိ
သော မမ ကာယော ဣဒါနိ သုခုမာဟိ ဝလီဟိ တဟိ တဟိ ဝိတတော
ဝလိတ္တစတံ အာပန္နော။

နာဂဘောဂသဒိသောပမာတိ ဟတ္ထိနာဂဿ ဟတ္ထေန သမသမာ။
ဟတ္ထော ဟိ ဣမ ဘုဉ္ဇတိ ဧတေနာတိ ဘောဂေါတိ ဝုတ္တော။ **တေတိ**
ဦရယော။ **ယထာ ဝေဠုနာဠိယော**တိ ဣဒါနိ ဝေဠုပဗ္ဗသဒိသာ အဟေသုံ။

သဏ္ဌနုပုရသုဝဏ္ဏမဏ္ဍိတာတိ သိနိဗ္ဗမဇ္ဇေဟိ သုဝဏ္ဏနုပုရေဟိ ဝိဘူသိတာ။
ဇဇာတိ အဋ္ဌိဇဇာယော။ **တာတိ** တာ ဇဇာယော။ **တိလဒဏ္ဍကာရိဝါ**တိ
အပ္ပမံသလောဟိတတ္တာ ကိသဘာဝေန လူနာဝသိဋ္ဌဝိသုက္ခတိလဒဏ္ဍကာ ဝိယ
အဟေသုံ။ ရ-ကာရော ပဒသန္ဓိကရော။

တူလပုဏ္ဏသဒိသောပမာတိ မုဒုသိနိဗ္ဗဘာဝေန သိဗ္ဗလိတူလပုဏ္ဏပလိ၂-
ဂုဏ္ဏိတဥပါဟနသဒိသာ။ တေ မမ ပါဒါ ဣဒါနိ ဖုဠိတာ ဖလိတာ **ဝလီမတာ**
ဝလိမန္တော ဇာတာ။

ဒေသောတိ ဝေရူပေါ။ **အဟု** အဟောသိ ယထာဝုတ္တပ္ပကာရော။ **အယံ**
သမုဿယောတိ အယံ မမ ကာယော။ **ဇဇာရော**တိ သိထိလာဗန္ဓော။ **ဗဟု-**
ဒုခါနမာလယောတိ ဇရာဒိဟေတုကာနံ ဗဟူနံ ဒုက္ခာနံ အာလယဘူတော။
သော'ပလေပပတိတောတိ သော အယံ သမုဿယော အပလေပပတိတော
အဘိသင်္ခါရာလေပပရိက္ခယေန ပတိတော ပါတာဘိမုခေါတိ အတ္ထော။ သောဝိ
အလေပပတိတောတိ ဝါ ပဒဝိဘာဂေါ၊ သော ဝေတ္ထော။ **ဇရာဗရော**တိ
ဇိဏ္ဌဗရသဒိသော။ ဇရာယ ဝါ ဗရဘူတော အဟောသိ။ တသ္မာ **သစ္စ-**
ဝါဒိနော မဗ္ဗာနံ ယထာဘူတံ သဘာဝံ သမ္ပဒေဝ ဥတွာ ကထနတော
အဝိတထဝါဒိနော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ မမ သတ္ထုဝစနံ အနညထာ။

ဧဝံ အယံ ထေရီ အတ္တနော အတ္တဘာဝေ အနိစ္စတာယ သလ္လက္ခဏမုခေန
သဗ္ဗေသုပိ တေဘူမကဓမ္မေသု အနိစ္စတံ ဥပဓာရေတွာ တဒနုသာရေန တတ္ထ
ဒုက္ခလက္ခဏံ အနတ္တလက္ခဏဉ္စ အာရောပေတွာ ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေန္တိ
မဂ္ဂပဋိပါဠိယာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ **အပဒါနော**—

“ယော ရံသိဗုသိတာဝေဠော၊ ဖုဿော နာမ မဟာမုနိ။

တဿာဟံ ဘဂိနီ အာသိ၊ အဇောယိ ခတ္တိယေ ကုလေ။

၁-သိနိဗ္ဗမဇ္ဇေဟိ (သိ)

၂-တူလပုဏ္ဏပလိ (သိ)

၃-ဒ ၄-၂၉၅-ဝိဇ္ဇာဒိသု။

Tassa dhammaṃ suṇitvāhaṃ, vipasannena cetasā.

Mahādānaṃ daditvāna, patthayim rūpasampadaṃ.

Ekatimse ito kappe, Sikhī Lokagganāyako.

Uppanno lokapajjoto, tilokasaraṇo Jino.

Tadāruṇapure ramme, brahmaññakulasambhavā.

Vimuttacittaṃ kupitā, bhikkhuniṃ abhisāpayim.

Vesikāva anācārā, Jinasāsanadūsikā.

Evaṃ akkosayitvāna, tena pāpena kammunā.

Dāruṇaṃ nirayaṃ gantvā, mahādukkhasamappitā.

Tato cutā manussesu, upapannā tapassinī.

Dasajātisahassāni, gaṇikattamakārayim.

Tamhā pāpā na muccissaṃ, bhutvā duṭṭhaviṣaṃ yathā.

Brahmacariyamasevissaṃ, Kassape Jinasāsane.

Tena kammavipākena, ajāyim tidase pure.

Pacchime bhava sampatte, ahosiṃ opapātikā.

Ambasākhantare jātā, Ambapālīti tenaṃ.

Parivutā pāṇakoṭṭhi, pabbajim Jinasāsane.

Pattāhaṃ acalaṃ ṭhānaṃ, dhītā Buddhassa orasā.

Iddhīsu ca vasī homi, sotadhātuvisuddhiyā.

Cetopariyañāṇassa, vasī homi Mahāmuni.

Pubbenivāsaṃ jānāmi, dibbacakkhu visodhitaṃ.

Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi dāni punabbhavo.

Atthadhammaniruttīsu, paṭibhāne tatheva ca.

Ñāṇaṃ me vimalaṃ suddhaṃ, Buddhaseṭṭhassa vāhasā.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ, bhavā sabbe samūhatā.

Nāgīva bandhanaṃ chetvā, viharami anāsavā.

တဿ ဓမ္မံ သုဏိဘ္ဗာဟံ၊ ဝိပ္ပသန္ဓေန စေတသာ။

မဟာဒါနံ ဒဒိတွာန၊ ပတ္ထယိံ ရူပသမ္ပဒံ။

ဧကတိံသေ ဣတော ကပ္ပေ၊ သိမိ လောကဂ္ဂနာယကော။

ဥပ္ပန္နော လောကပဇ္ဇောတော၊ တိလောကသရဏော ဇိနော။

တဒါရုဏပုရေ ရမ္မေ၊ ဗြဟ္မညကုလသမ္ဘဝီ။

ဝိမုတ္တစိတ္တံ ကုပိတာ၊ ဘိက္ခုနိံ အဘိသာပယံ။

ဝေသိကာဝ အနာစာရာ၊ ဇိနသာသနဒူသိကာ။

ဧဝံ အက္ခောသယိတွာန၊ တေန ပါပေန ကမ္မနာ။

ဒါရုဏံ နိရယံ ဂန္ဓာ၊ မဟာဒုက္ခသမပ္ပိတာ။

တတော စုတာ မနုဿေသု၊ ဥပပန္နော တပဿိနိ။

ဒသဇာတိသဟသာနိ၊ ဂဏိကတ္တမကာယေ။

တမှာ ပါပါ န မုစ္ဆိသံ၊ ဘုတ္တာ ဒုဋ္ဌဝိသံ ယထာ။

ဗြဟ္မစရိယမသေဝိသံ၊ ကဿပေ ဇိနသာသနော။

တေန ကမ္မဝိပါကေန၊ အဇာယိံ တိဒသေ ပုရော။

ပစ္ဆိမေ ဘဝေ သမ္ပတ္တေ၊ အဟောသိံ ဩပပါတိကာ။

အဗ္ဗသာခန္တရေ ဇာတာ၊ အဗ္ဗပါလီတိ တေနဟံ။

ပရိဝုတာ ပါဏကောဋီဟိ၊ ပဗ္ဗဇိံ ဇိနသာသနော။

ပတ္တာဟံ အစလံ ဌာနံ၊ ဓိတာ ဗုဒ္ဓဿ ဩရသာ။

ဣဒ္ဓိသု စ ဝသီ ဟောမိ၊ သောတဓာတုဝိသုဒ္ဓိယာ။

စေတောပရိယဉာဏဿ၊ ဝသီ ဟောမိ မဟာမုနိ။

ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဇာနာမိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောမိတံ။

သဗ္ဗာသဝပရိက္ခိကာ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနတ္တဝေါ။

အတ္တဓမ္မနိရုတ္တိသု၊ ပဋိဘာနေ တထေဝ စ။

ဉာဏံ မေ ဝိမလံ သုဒ္ဓိ၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ ဝါဟသာ။

ကိလေသာ ဈာဝိတာ မယံ၊ ဘဝါ သဗ္ဗေ သမူဟတာ။

နာဂီဝ ဗန္ဓနံ ဆေတွာ၊ ဝိဟရာမိ အနာသဝါ။

Svāgataṃ vata me āsi, Buddhasettḥassa santike.
Tisso vijjā anuppattā, kataṃ Buddhassa sāsanaṃ.

Paṭisambhidā catasso, vimokkhāpi ca aṭṭhime.
Chalabhiññā sacchikatā, kataṃ Buddhassa sāsanan”ti.

Arahattaṃ pana patvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā udānavasena tā
eva gāthā paccudāhāsīti.

Ambapālītherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Rohinītherīgāthāvaṇṇanā

Samaṇāti bhoti supīti-ādikā Rohiniyā theriyā gāthā. Ayampi
purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivattūpanissayaṃ kusalaṃ
upacinantī ito ekanavutikappe Vipassissa Bhagavato kāle kulagehe
nibbattitvā viññutaṃ patvā ekadivasaṃ Bandhumatīnagare Bhagavantam
piṇḍāya carantaṃ disvā pattaṃ gahetvā pūvassa pūretvā Bhagavato datvā
pītisomanassajātā pañcapaṭiṭṭhitena vandi¹. Sā tena puññakammena
devamanussesu saṃsaraṇtī anukkamena upacitavimokkhasambhārā hutvā
imasmim Buddhuppāde Vesāliyaṃ Mahāvibhavassa brāhmaṇassa gehe
nibbattitvā **Rohinī**ti laddhanāmā viññutaṃ patvā Satthari Vesāliyaṃ
viharante vihāraṃ gantvā dhammaṃ sutvā sotāpannā hutvā mātāpitūnaṃ
dhammaṃ desetvā sāsane pasādaṃ uppādetvā te anujānāpetvā sayam
pabbajitvā vipassanāya kammaṃ karontī na cirasseva saha paṭisambhidāhi
arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**²—

“Nagare Bandhumatiyā, Vipassissa Mahesino.
Piṇḍāya vicarantassa, pūvedāsimaṃ tadā.

Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca.
Tattha cittaṃ pasādetvā, Tāvatinisamagacchahaṃ.

1. Vanditvā (Sī)

2. Natthi Apadāne.

သွာဂတံ ဝတ မေ အာသိ၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ သန္တိကေ။
တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။

ပဋိသန္တိဒါ စတဿော၊ ဝိမောက္ခာဝိ စ အဋ္ဌိမေ။
ဆဋ္ဌဘိညာ သန္တိကတာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန တာ
ဝေ ဂါထာ ပစ္စုဒါဟာသီတိ။

အဗ္ဗပါလီထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၂-ရောဟိနီထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

သမဏာတိ ဘောတိ သုပီတိအာဒိကာ ရောဟိနီယာ ထေရိယာ ဂါထာ။
အယဗ္ဗိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝေဇ္ဇပနိဿယံ ကုသလံ
ဥပစိနန္တိ ဣတော ဧကနဂုတိကပ္ပေ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော ကာလေ ကုလ-
ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညတံ ပတွာ ဧကဒိဝသံ ဗန္ဓုမတိနဂရေ ဘဂဝန္တံ
ဝိဏ္ဏာယ စရန္တံ ဒိသ္မာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပူဿ ပူရေတွာ ဘဂဝတော
ဒတွာ ပီတိသောမနဿဇာတာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္တိ^၁။ သာ တေန ပုညကမ္မေန
ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တိ အနုက္ကမေန ဥပစိတဝိမောက္ခသန္တာရာ ဟုတွာ
ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဝေသာလိယံ မဟာဝိဘဝဿ မြာဟ္မဏဿ ဂေဟေ
နိဗ္ဗတ္တိတွာ **ရောဟိနီ**တိ လဒ္ဓနာမာ ဝိညတံ ပတွာ သတ္တရိ ဝေသာလိယံ
ဝိဟရန္တေ ဝိဟာရံ ဂန္တာ ဓမ္မံ သုတွာ သောတာပန္နာ ဟုတွာ မာတာပိတုနံ ဓမ္မံ
ဒေသေတွာ သာသနေ ပသာဒံ ဥပ္ပါဒေတွာ တေ အနုဇာနာပေတွာ သယံ
ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေန္တိ န စိရဿေဝ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ
အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ **အပဒါနေ**—

“နဂရေ ဗန္ဓုမတိယာ၊ ဝိပဿိဿ မဟေသိနော။
ဝိဏ္ဏာယ ဝိစရန္တဿ၊ ပူဝေဒါသိမဟံ တဒါ။

တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဒိဟိ စ။
တတ္ထ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ၊ တာဝတိံသမဂစ္ဆဟံ။

၁-ဝန္တိတွာ (သိ)

၂-နတ္ထိ အပဒါနေ။

Chattimsadevarājūnaṃ, Mahesittamakārayiṃ.

Paññāsacakkavattīnaṃ, Mahesittamakārayiṃ.

Manasā patthitā nāma, sabbā mayhaṃ samijjhatha.

Sampattiṃ anubhotvāna, devesu manujesu ca.

Pacchime bhavasampatte, jātā vippakule ahaṃ.

Rohinī nāma nāmena, ñātakehi piyāyitā.

Bhikkhūnaṃ santikaṃ gantvā, dhammaṃ sutvā yathātathaṃ.

Samviggamānasā hutvā, pabbajiṃ anagāriyaṃ.

Yoniso padahantīnaṃ, arahattamapāpuṇiṃ.

Ekanavutito kappe, yaṃ dānamadadiṃ tadā.

Duggatiṃ nābhijānāmi, pūvadānassidaṃ phalaṃ.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanaṃ”ti.

Arahattaṃ pana patvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā pubbe
sotāpannakāle pitarā attanā ca vacanapaṭivacanavasena vuttagāthā
udānavasena bhāsanti—

271. “Samaṇāti bhoti supi, samaṇāti pabujjhasi.

Samaṇāneva kittesi, samaṇī nūna bhavissasi.

272. Vipulaṃ annaṇca pānaṇca, samaṇānaṃ pavecchasi.

Rohinī dāni pucchāmi, kena te samaṇā piyā.

273. Akammakāmā alasā, paradattūpajīvino.

Āsaṃsukā sādukāmā, kena te samaṇā piyā.

274. Cirassaṃ vata maṃ tātā, samaṇānaṃ paripucchasi.

Tesaṃ te kittayissāmi, paññāsīlaparakkamaṃ.

275. Kammakāmā analasā, kammasetṭhassa kārakā.

Rāgaṃ dosaṃ pajahanti, tena me samaṇā piyā.

276. Tīṇi pāpassa mūlāni, dhunanti sucikārino.

Sabbaṃ pāpaṃ pahīne’saṃ, tena me samaṇā piyā.

ဆတ္တိံသဒေဝရာဇုနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိ။

ပညာသစ္စက္ကဝတ္တိနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိ။

မနသာ ပတ္ထိတာ နာမ၊ သဗ္ဗာ မယံ သမိဇ္ဈထ။

သမ္ပတ္တိံ အနုဘောတွာန၊ ဒေဝေသု မနုဇေသု စ။

ပစ္ဆိမေ ဘဝသမ္ပတ္တေ၊ ဇာတာ ဝိပုကုလေ အဟံ။

ရောဟိနီ နာမ နာမေန၊ ဩတကေဟိ ဝိယာယိတာ။

ဘိက္ခုနံ သန္တိကံ ဂန္ဓာ၊ ဓမ္မံ သုတွာ ယဘာတထံ။

သံဝိဂ္ဂမာနသာ ဟုတွာ၊ ပဗ္ဗဇိံ အနဂါရိယံ။

ယောနိသော ပဒဟန္တိနံ၊ အရဟတ္တမပါပုဏိ။

ကေနဝုတိတော ကပ္ပေ၊ ယံ ဒါနမဒဒိံ တဒါ။

ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ပူဝဒါနသဒိံ ဖလံ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပုဗ္ဗေ
သောတာပန္နကာလေ ဝိတရာ အတ္တနာ စ ဝစနပဋိဝစနဝသေန ဝုတ္တဂါထာ
ဥဒါနဝသေန ဘာသန္တိ—

၂၇၁။ “သမဏာတိ ဘောတိ သုဝိ၊ သမဏာတိ ပဗုဇ္ဈသိ။

သမဏာနေဝ ကိတ္တေသိ၊ သမဏီ နူန ဘဝိဿသိ။

၂၇၂။ ဝိပုလံ အန္ဓဉ္စ ပါနဉ္စ၊ သမဏာနံ ပဝေစ္ဆသိ။

ရောဟိနီ ဒါနိ ပုစ္ဆာမိ၊ ကေန တေ သမဏာ ဝိယာ။

၂၇၃။ အကမ္မကာမာ အလသာ၊ ပရဒတ္တုပဇီဝိနော။

အာသံသုကာ သာဒုကာမာ၊ ကေန တေ သမဏာ ဝိယာ။

၂၇၄။ စိရဿံ ဝတ မံ တာတ၊ သမဏာနံ ပရိပုစ္ဆသိ။

တေသံ တေ ကိတ္တယိဿာမိ၊ ပညာသီလပရက္ကမံ။

၂၇၅။ ကမ္မကာမာ အနုလသာ၊ ကမ္မသေဋ္ဌဿ ကာရကာ။

ရာဂံ ဒေါသံ ပဇဟန္တိ၊ တေန မေ သမဏာ ဝိယာ။

၂၇၆။ တိဏိ ပါပဿ မူလာနိ၊ ဓုနန္တိ သုစိကာရိနော။

သဗ္ဗံ ပါပံ ပဟိနေ’သံ၊ တေန မေ သမဏာ ဝိယာ။

277. Kāyakammaṃ suci nesaṃ, vacīkammañca tādisaṃ.
Manokammaṃ suci nesaṃ, tena me samaṇā piyā.
278. Vimalā saṅkhamuttāva, suddhā santarabāhirā.
Puṇṇā sukkāna dhammānaṃ, tena me samaṇā piyā.
279. Bahussutā dhammadharā, ariyā dhammajīvino.
Atthaṃ dhammañca desenti, tena me samaṇā piyā.
280. Bahussutā dhammadharā, ariyā dhammajīvino.
Ekaggacittā satimanto, tena me samaṇā piyā.
281. Dūraṅgamā satimanto, mantabhāṇī anuddhatā.
Dukkassantaṃ pajānanti, tena me samaṇā piyā.
282. Yasmā gāmā pakkamanti, na vilokenti kiñcanaṃ.
Anapekkhāva gacchanti, tena me samaṇā piyā.
283. Na te saṃ kotṭhe openti, na kumbhiṃ na khaḷopiyam.
Pariniṭṭhitamesānā, tena me samaṇā piyā.
284. Na te hiraññaṃ gaṇhanti, na suvaṇṇaṃ na rūpiyam.
Paccuppanna yāpenti, tena me samaṇā piyā.
285. Nānākulā pabbajitā, nānājanapadehi ca.
Aññaṃaṇñaṃ pihayanti, tena me samaṇā piyā.
286. Atthāya vata no bhoti, kule jātāsi Rohinī.
Saddhā Buddhē ca dhamme ca, saṃghe ca tibbagāravā.
287. Tuvaṃ hetam pajānāsi, puññakkhettaṃ anuttaram.
Amhampi ete samaṇā, paṭiggaṇhanti dakkhiṇaṃ.
288. Patiṭṭhito hettha yañña, vipulo no bhavissati.
Sace bhāyasi dukkhassa, sace te dukkhamappiyam.
289. Upehi saraṇaṃ Buddhaṃ, dhammaṃ saṃghaṇca tādinaṃ.
Samādiyāhi sīlāni, taṃ te atthāya hehiti.

- ၂၇၇။ ကာယကမ္မံ သုစိ နေသံ၊ ဝစီကမ္မဉ္စ တာဒိသံ။
မနောကမ္မံ သုစိ နေသံ၊ တေန မေ သမဏာ ပိယာ။
- ၂၇၈။ ဝိမလာ သင်္ခမုတ္တာဝ၊ သုဒ္ဓါ သန္တရဗာဟိရာ။
ပုဏ္ဏာ သုက္ကာန ဓမ္မာနံ၊ တေန မေ သမဏာ ပိယာ။
- ၂၇၉။ ဗဟုသုတာ ဓမ္မဓရာ၊ အရိယာ ဓမ္မဇီဝိနော။
အတ္ထံ ဓမ္မဉ္စ ဒေသေန္တိ၊ တေန မေ သမဏာ ပိယာ။
- ၂၈၀။ ဗဟုသုတာ ဓမ္မဓရာ၊ အရိယာ ဓမ္မဇီဝိနော။
ဧကဂ္ဂစိတ္တာ သတိမန္တော၊ တေန မေ သမဏာ ပိယာ။
- ၂၈၁။ ဒူရင်္ဂမာ သတိမန္တော၊ မန္တဘာဏီ အနုဒ္ဓတာ။
ဒုက္ခဿန္တံ ပဇာနန္တိ၊ တေန မေ သမဏာ ပိယာ။
- ၂၈၂။ ယသ္မာ ဂါမာ ပက္ကမန္တိ၊ န ဝိလောကေန္တိ ကိဉ္ဇနံ။
အနပေက္ခာဝ ဂစ္ဆန္တိ၊ တေန မေ သမဏာ ပိယာ။
- ၂၈၃။ န တေ သံ ကောဋ္ဌေ ဩပေန္တိ၊ န ကုတ္တိံ န ခဋ္ဌောပိယံ။
ပရိနိဋ္ဌိတမေသာနာ၊ တေန မေ သမဏာ ပိယာ။
- ၂၈၄။ န တေ ဟိရညံ ဂဏှန္တိ၊ န သုဝဏ္ဏံ န ရူပိယံ။
ပစ္စုပ္ပန္နေန ယာပေန္တိ၊ တေန မေ သမဏာ ပိယာ။
- ၂၈၅။ နာနာကုလာ ပဗ္ဗဇိတာ၊ နာနာဇနပဒေဟိ စ။
အညမညံ ဝိဟယန္တိ၊ တေန မေ သမဏာ ပိယာ။
- ၂၈၆။ အတ္ထာယ ဝတ နော ဘောတိ၊ ကုလေ ဇာတာသိ ရောဟိနီ။
သဒ္ဓါ ဗုဒ္ဓေ စ ဓမ္မေ စ၊ သံဃေ စ တိဗ္ဗဂါရဝါ။
- ၂၈၇။ တုဝံ ဟေတံ ပဇာနာသိ၊ ပုညက္ခေတ္တံ အနုတ္တရံ။
အမှမ္ပိ ဧတေ သမဏာ၊ ပဋိဂ္ဂဏှန္တိ ဒက္ခိဏံ။
- ၂၈၈။ ပတိဋ္ဌိတော ဟေတ္ထ ယညော၊ ဝိပုလော နော ဘဝိဿတိ။
သစေ ဘာယသိ ဒုက္ခဿ၊ သစေ တေ ဒုက္ခမပ္ပိယံ။
- ၂၈၉။ ဥပေဟိ သရဏံ ဗုဒ္ဓံ၊ ဓမ္မံ သံဃဉ္စ တာဒိနံ။
သမာဒိယာဟိ သီလာနိ၊ တံ တေ အတ္ထာယ ဟေဟိတိ။

290. Upemi saraṇaṃ Buddhaṃ, dhammaṃ saṃghaṇca tādinaṃ.
Samādiyāmi sīlāni, taṃ me atthāya hehiti.

291. Brahmapandhu pure āsinaṃ, so idānimhi brāhmaṇo.
Tevijjo sottiyo camhi, vedagū camhi nhātaḥ”ti—

imā gāthā paccudāhāsi.

Tattha ādito tisso gāthā attano dhītu bhikkhūsu sammutim
anicchantena¹ vuttā. Tattha **samaṇāti bhoti supīti**² bhoti tvaṃ supanakālepi
“samaṇa samaṇa”ti kittentī samaṇapaṭibaddhaṃyeva kathaṃ kathentī supasi.
Samaṇāti pabujjhasīti supanato uṭṭhahantīpi “samaṇa” iccevaṃ vatvā
pabujjhasi³ niddāya vuṭṭhāsi⁴. **Samaṇāneva kittesīti** sabbakālampi samaṇe
eva samaṇānameva vā guṇe kittesi abhitthavasi. **Samaṇī nūna bhavissasīti**
gihirūpena ṭhitāpi cittaṇa samaṇī eva maññe bhavissasi. Atha vā **samaṇī**
nūna bhavissasīti idāni gihirūpena ṭhitāpi na cireneva samaṇī eva maññe
bhavissasi samaṇesu eva ninnapaṇabhāvato.

Paveccasīti desi. **Rohinī dāni pucchāmīti** amma rohini taṃ ahaṃ idāni
pucchāmīti brāhmaṇo attano dhītaraṃ pucchanto āha. **Kena te samaṇā piyāti**
amma rohini tvaṃ sayantīpi pabujjantīpi aññadāpi samaṇānameva guṇe
kittayasi, kena nāma kāraṇena tuyhaṃ samaṇā piyāyitabbā jātāti attho.

Idāni brāhmaṇo samaṇesu dosaṃ dhītu ācikkhanto “**akammakāmā**”ti
gāthamāha. Tattha **akammakāmāti** na kammakāmā, attano paresaṇca
atthāvahaṃ kiñci kammaṃ na kātukāmā. **Alasāti** kusītā. **Paradattūpajjivinoti**
parehi dinneneva upajjivanasīlā. **Āsaṃsukāti** tato eva ghāsacchādanādīnaṃ⁵
āsīsanakā. **Sādukāmāti** sāduraṃ madhurameva āhāraṃ icchanakā.
Sabbametaṃ brāhmaṇo samaṇānaṃ guṇe ajānanto attanāva parikappitaṃ
dosamāha.

1. Anicchantena tena (Sī)

2. Bhoti tvaṃ sayasīti (Sī)

3. Paṭibujjhasi (Sī)

4. Vuṭṭhahasi (Sī)

5. Tato vuḍḍhāpacāyanādīnaṃ (Ka)

နိပါတ်]

၂-ရောဟိနိထေရိဂါထာဝဏ္ဏနာ

၂၂၅

၂၉၀။ ဥပေမိ သရဏံ ဗုဒ္ဓံ၊ ဓမ္မံ သံသန္တ တာဒိနံ။
သမာဒိယာမိ သီလာနိ၊ တံ မေ အတ္ထာယ ဟေဟိတိ။

၂၉၁။ မြဟ္မဗန္ဓု ပုရေ အာသိ၊ သော ဣဒါနိမိ မြဟ္မဏော။
တေဝိဇ္ဇော သောတ္ထိယော စမိ၊ ဝေဒဂူ စမိ နှာတကော”တိ—

ဣမာ ဂါထာ ပစ္စုဒါဟာသိ။

တတ္ထ အာဒိတော တိဿော ဂါထာ အတ္တနော ဓိတု ဘိက္ခုသု သမ္ပုတိ^၁
အနိစ္စန္တေန^၂ ဝုတ္တာ။ တတ္ထ သမဏာတိ ဘောတိ သုပိတိ^၂ ဘောတိ တံ
သုပနကာလေဝိ “သမဏာ သမဏာ”တိ ကိတ္တေန္တိ သမဏပဋိဗ္ဗိယေဝ ကထံ
ကထေန္တိ သုပသိ။ သမဏာတိ ပဗုဇ္ဈသီတိ သုပနတော ဥဋ္ဌဟန္တိ^၃ “သမဏာ”-
ဣစ္စေဝံ ဝတ္တာ ပဗုဇ္ဈသိ^၃ နိဒ္ဒါယ ဝုဋ္ဌာသိ^၄။ သမဏာနေဝ ကိတ္တေသီတိ
သဗ္ဗကာလမ္ပိ သမဏေ ဧဝံ သမဏာနမေဝ ဝါ ဂုဏေ ကိတ္တေသိ အဘိတ္ထဝသိ။
သမဏီ နူန ဘဝိဿသီတိ ဂိဟိရူပေန ဌိတာပိ စိတ္တေန သမဏီ ဧဝံ မညေ
ဘဝိဿသိ။ အထ ဝါ သမဏီ နူန ဘဝိဿသီတိ ဣဒါနိ ဂိဟိရူပေန ဌိတာပိ
န စိရေနေဝ သမဏီ ဧဝံ မညေ ဘဝိဿသိ သမဏေသု ဧဝံ နိန္ဒပေါဏ-
ဘာဝတော။

ပဝေစ္ဆသီတိ ဒေသိ။ ရောဟိနိ ဒါနိ ပုစ္ဆာမိတိ အဗ္ဗ ရောဟိနိ တံ အဟံ
ဣဒါနိ ပုစ္ဆာမိတိ မြဟ္မဏော အတ္တနော ဓိတရံ ပုစ္ဆန္တော အာဟ။ ကေန
တေ သမဏာ ပိယာတိ အဗ္ဗ ရောဟိနိ တံ သယန္တိ^၅ ပဗုဇ္ဈန္တိ^၅ အညဒါပိ
သမဏာနမေဝ ဂုဏေ ကိတ္တယသိ။ ကေန နာမ ကာရဏေန တုယံ သမဏာ
ပိယာယိတဗ္ဗာ ဇာတာတိ အတ္တော။

ဣဒါနိ မြဟ္မဏော သမဏေသု ဒေါသံ ဓိတု အာစိက္ခန္တော “အကမ္မကာ-
မာ”တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ အကမ္မကာမာတိ န ကမ္မကာမာ၊ အတ္တနော
ပရေသန္တ အတ္ထာဝဟံ ကိဉ္စိ ကမ္မံ န ကာတုကာမာ။ အလသာတိ ဂုဏိတာ။
ပရဒတ္တုပဇ္ဇိနောတိ ပရေဟိ ဒိန္နေနေဝ ဥပဇိဝနသီလာ။ အာသံသုကာတိ
တတော ဧဝံ သာသန္တာဒနာဒိနံ^၆ အာသိသနကာ။ သာဒုကာမာတိ သာဒုံ
မဓုရမေဝ အာဟာရံ ဣစ္ဆနကာ။ သဗ္ဗမေတံ မြဟ္မဏော သမဏာနံ ဂုဏေ
အဇာနန္တော အတ္တနာဝံ ပရိကပ္ပိတံ ဒေါသမာဟ။

၁-အနိစ္စန္တေန တေန (သီ) ၂-ဘောတိ တံ သယသီတိ (သီ) ၃-ပဋိဗ္ဗိယသီ (သီ)

၄-ဝုဋ္ဌဟသီ (သီ)

၅-တတော ဂုဏာပဏာယနာဒိနံ (က)

Taṃ sutvā Rohinī “laddho dāni me okāso ayyānaṃ guṇe kathetun”ti tuṭṭhamānasā bhikkhūnaṃ guṇe kittetukāmā paṭhamam tāva tesam kittane somanassaṃ pavedentī “**cirassaṃ vata maṃ tātā**”ti gāthamāha. Tattha **cirassaṃ vatāti** cirena vata. **Tātāti** pitaraṃ ālapati. **Samaṇānanti** samaṇe samaṇānaṃ vā mayhaṃ piyāyitabbam¹ paripucchasi. **Tesanti** samaṇānaṃ. **Paññāsīlaparakkamanti** paññañca sīlañca ussāhañca.

Kittayissāmīti kathayissāmi. Paṭijānetvā te kittentī “akammakāmā alasā”ti tena vuttaṃ dosaṃ tāva nibbeṭhetvā tappaṭipakkhabhūtaṃ guṇaṃ dassetuṃ “**kammakāmā**”ti-ādimāha. Tattha **kammakāmāti** vattapaṭivattādibhedam² kammaṃ samaṇakiccaṃ paripūraṇavasena kāmenti icchantīti kammakāmā. Tattha yuttappayuttā hutvā utṭhāya samuṭṭhāya vāyamanato na alasāti **analasā**. Taṃ pana kammaṃ seṭṭhaṃ uttamaṃ nibbānāvahameva karontīti **kammasetṭhassa kārakā**. Karontā pana taṃ paṭipattiyaṃ anavajjabhāvato **rāgaṃ dosaṃ pajahanti**, yathā rāgadosā pahīyanti, evaṃ samaṇā kammaṃ³ karonti. **Tena me samaṇā piyāti** tena yathāvuttena sammāpaṭipajjanena mayhaṃ samaṇā piyāyitabbāti attho.

Tiṇi pāpassa mūlānīti lobhadosamohasaṅkhātāni akusalassa tiṇi mūlāni. **Dhunantīti** nigghātenti⁴, pajahantīti attho. **Sucikārinoti** anavajjakammakārino. **Sabbaṃ pāpaṃ pahīne’santi** aggamaggādhigamena esaṃ sabbampi pāpaṃ pahīnaṃ.

Evaṃ “samaṇā sucikārino”ti saṅkhepato vuttamatthaṃ vibhajitvā dassetuṃ “**kāyakammaṃ**”ti gāthamāha. Taṃ suviññeyyameva.

Vimalā saṅkhamuttāvāti sudhotasaṅkhā viya muttā viya ca vigatamalārāgādimalarahitā. **Suddhā santarabāhirāti** santarañca bāhirañca santarabāhiraṃ. Tato santarabāhirato suddhā, suddhāsaya payogāti attho. **Puṇṇā sukkāna dhammānanti** ekantasukkehi anavajjadhammehi paripuṇṇā, asekkhehi sīlakkhandhādīhi samannāgatāti attho.

1. Piyāyitaṃ (Sī)

2. Vattapaṭipatti-ādibhedam (Ka)

3. Samaṇakammaṃ (Sī)

4. Nicchādentī (I)

တံ သုတ္တာ နေဟိနိ “လဒ္ဓေါ ဒါနိ မေ ဩကာသော အယျာနံ ဂုဏေ ကံထေတု”န္တိ တုဋ္ဌမာနသာ ဘိက္ခုနံ ဂုဏေ ကိတ္တေတုကာမာ ပဌမံ တာဝ တေသံ ကိတ္တနေ သောမနဿံ ပဝေဒေန္တိ “**စိရဿံ ဝတ မံ တာတာ**”တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **စိရဿံ ဝတာတိ** စိရေန ဝတ။ **တာတာတိ** ပိတရံ အာလပတိ။ **သမဏာနန္တိ** သမဏေ သမဏာနံ ဝါ မယံ ပိယာယိတဗ္ဗံ ပရိပုစ္ဆသိ။ **တေသန္တိ** သမဏာနံ။ **ပညာသီလပရက္ခမန္တိ** ပညေ သီလေ ဥဿာဟဉ္စ။

ကိတ္တယိဿာမီတိ ကထယိဿာမိ။ ပဋိဇာနေတွာ တေ ကိတ္တေန္တိ “အကမ္မ- ကာမာ အလသာ”တိ တေန ဂုတ္တံ ဒေါသံ တာဝ နိဗ္ဗေဒေတွာ တပုဂ္ဂိုလက္ခဏာတံ ဂုဏံ ဒေသေတုံ “**ကမ္မကာမာ**”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ကမ္မကာမာတိ** ဝတ္ထပဋိ- ဝတ္တာဒိဘေဒံ^၁ ကမ္မံ သမဏကိစ္စံ ပရိပူရဏဝသေန ကာမေန္တိ ဣစ္ဆန္တိတိ ကမ္မကာမာ။ တတ္ထ ယုတ္တပ္ပယုတ္တာ ဟုတွာ ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ဝါယမနတော န အလသာတိ **အနလသာ**။ တံ ပန ကမ္မံ သေဋ္ဌံ ဥတ္တမံ နိဗ္ဗာနာဝဟမေဝ ကရေန္တိတိ **ကမ္မသေဋ္ဌဿ ကာရကာ**။ ကရေန္တာ ပန တံ ပဋိပတ္တိယာ အန- ဝဇ္ဇဘာဝတော **ရှာဂံ ဒေါသံ ပဇဟန္တိ**။ ယထာ ရာဂဒေါသာ ပဟိယန္တိ။ ဧဝံ သမဏာ ကမ္မံ^၂ ကရေန္တိ။ **တေန မေ သမဏာ ပိယာတိ** တေန ယထာဂုတ္တေန သမ္မာပဋိပဇ္ဇနေန မယံ သမဏာ ပိယာယိတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။

တိဏိ ပါပဿ မူလာနိတိ လောဘဒေါသမောဟသင်္ခါတာနိ အကုသလဿ တိဏိ မူလာနိ။ **ရုနန္တိတိ** နိဋ္ဌါတေန္တိ^၃၊ ပဇဟန္တိတိ အတ္ထော။ **သုစိကာရိ- နောတိ** အနဝဇ္ဇကမ္မကာရိနော။ **သဗ္ဗံ ပါပံ ပဟိနေ’သန္တိ** အဂ္ဂမဂ္ဂါဓိဂမေန ဧသံ သဗ္ဗမ္ပိ ပါပံ ပဟိနံ။

ဧဝံ “သမဏာ သုစိကာရိနော”တိ သင်္ခေပတော ဂုတ္တမတ္တံ ပိဘဇိတွာ ဒေသေတုံ “**ကာယကမ္မ**”န္တိ ဂါထမာဟ။ တံ သုဝိညေယျမေဝ။

ဝိမလာ သင်္ခမုတ္တာဝါတိ သုခောတသင်္ခါ ဝိယ မုတ္တာ ဝိယ စ ဝိဂတမလာ ရာဂါဒိမလရဟိတာ။ **သုဒ္ဓါ သန္တရဗဟိရာတိ** သန္တရဗ ဗဟိရဗ္ဗ သန္တရ- ဗဟိရံ။ တတော သန္တရဗဟိရတော သုဒ္ဓါ၊ သုဒ္ဓါသယပယောဂါတိ အတ္ထော။ **ပုဏ္ဏာ သုက္ကာန ဓမ္မာနန္တိ** ဧကန္တသုက္ကေဟိ အနဝဇ္ဇဓမ္မေဟိ ပရိပုဏ္ဏာ၊ အသေခေဟိ သီလက္ခန္ဓာဒီဟိ သမန္နာဂတာတိ အတ္ထော။

၁-ပိယာယိတံ (သီ)

၃-သမဏကမ္မံ (သီ)

၂-ဝတ္ထပဋိပတ္တိအာဒိဘေဒံ (က)

၄-နိစ္ဆာဒေန္တိ (ဣ)

Suttageyyādibahum sutam etesam, sutena vā uppannāti **bahussutā**,
pariyattibāhusaccena paṭivedhabāhusaccena ca samannāgatāti attho. Tameva
duvidhampi dhammam dhārentīti **dhammadharā**. Sattānam
ācārasamācārasikkhāpadena arīyantīti **ariyā**. Dhammena nāyena jīvantīti
dhammajīvino. **Attham dhammañca desentīti** bhāsitatthañca
desanādhammañca kathenti pakāsentī. Atha vā atthato anapetaṁ dhammato
anapetañca desenti ācikkhanti.

Ekaggacittāti samāhitacittā. Satimantoti upaṭṭhitasatino.

Dūraṅgamāti araṇṇagatā, manussūpacāram muñcitvā dūram gacchantā,
iddhānubhāvena vā yathārucitam dūram ṭhānam gacchantīti dūraṅgamā.
Mantā vuccati paññā, tāya bhaṇanasīlatāya **mantabhāṇī**. Na uddhatāti
anuddhatā, uddhaccarahitā vūpasantacittā. **Dukkhassantam pajānantīti**
vaṭṭadukkhassa pariyantabhūtam nibbānam paṭivijjhanti.

Na vilokenti kiñcananti yato gāmato pakkamanti, tasmim gāme kañci
sattam vā saṅkhāram vā apekkhāvasena na olokenī, atha kho pana
anapekkhāva gacchanti pakkamanti.

Na te sam koṭṭhe opentīti te samaṇā sam attano santakam sāpateyyam
koṭṭhe na openti na paṭisāmetvā ṭhāpenti tādisassa pariggahassa abhāvato.
Kumbhinti kumbhiyam. Khalopiyanīti pacchiyam. **Pariniṭṭhitamesānāti**
parakulesu paresam atthāya siddhameva ghāsam pariyesantā.

Hiraññanti kahāpaṇam. **Rūpiyanīti** rajatam. **Paccuppannena yāpentīti**
atītam ananusocantā anāgatañca apaccāsītantā paccuppannena yāpentī
attabhāvam pavattenti.

Aññamaññam pihayanīti aññamaññasmim mettīm karontī.
“Pihāyanti”pi¹ pāṭho, so eva attho.

Evam so brāhmaṇo dhītuyā santike bhikkhūnam guṇe sutvā
pasannamānaso dhītaṁ pasamsanto “**atthāya vatā**”ti-ādimāha.

Amhampīti amhākampi. **Dakkhiṇanti** deyyadhammam.

သုတ္တဂေယျာဒိဗဟံ သုတံ ဧတေသံ, သုတေန ဝါ ဥပ္ပန္နာတိ ဗဟုသုတာ၊
ပရိယတ္တိဗဟုသုတေန ပဋိဝေဗောဟုသုတေန စ သမန္နာဂတာတိ အတ္ထော။
တမေဝ ဒုဝိဓမ္မိ ဓမ္မံ ဓာရေန္တိတိ ဓမ္မဓရာ။ သတ္တာနံ အာစာရသမာစာရသိက္ခာ-
ပဒေန အရိယန္တိတိ အရိယာ။ ဓမ္မေန ဉ္ဈယေန ဇီဝန္တိတိ ဓမ္မဇီဝိနော။ အတ္ထံ
ဓမ္မဉ္စ ဒေသေန္တိတိ ဘာသိတတ္ထဉ္စ ဒေသနာဓမ္မဉ္စ ကထေန္တိ ပကာသေန္တိ။ အထ
ဝါ အတ္ထတော အနပေတံ ဓမ္မတော အနပေတဉ္စ ဒေသေန္တိ အာစိက္ခန္တိ။

ကေဂ္ဂိတ္တာတိ သမာဟိတစိတ္တာ။ **သတိမန္တောတိ** ဥပဋ္ဌိတသတိနော။

ဥရုဇာတိ အရညဂတာ၊ မနုဿူပစာရံ မုဋ္ဌိတွာ ဥရု ဂစ္ဆန္တော၊ ဣဒ္ဓါန-
ဘာဝေန ဝါ ယထာရုစိတံ ဥရု ဌာနံ ဂစ္ဆန္တိတိ ဥရုဇာ။ မန္တော ဝုစ္ဆတိ ပညာ၊
တာယ ဘဏနသီလတာယ **မန္တဘာဏီ**။ န ဥဒ္ဓတာတိ **အနုဒ္ဓတာ**။ ဥဒ္ဓစ္စ-
ရဟိတာ ဝုပသန္တစိတ္တာ။ **ဒုက္ခသန္တံ** ပဇာနန္တိတိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ ပရိယန္တဘူတံ
နိဗ္ဗာနံ ပဋိဝိဇ္ဈန္တိ။

န ဝိလောကေန္တိ ကိဉ္စနန္တိ ယတော ဂါမတော ပက္ကမန္တိ၊ တသ္မိံ ဂါမေ
ကဉ္စ သတ္ထံ ဝါ သင်္ခါရံ ဝါ အပေက္ခာဝသေန န ဩလောကေန္တိ၊ အထ ခေါ
ပန အနပေက္ခာဝ ဂစ္ဆန္တိ ပက္ကမန္တိ။

န တေ သံ ကောဋ္ဌေ ဩပေန္တိတိ တေ သမဏာ သံ အတ္တနော သန္တကံ
သာပတေယျံ ကောဋ္ဌေန န ဩပေန္တိ န ပဋိသာမေတွာ ဌပေန္တိ တာဒိသဿ
ပရိဂ္ဂဟဿ အဘာဝတော။ **ကုန္တိန္တိ** ကုန္တိယံ။ **ခဋ္ဌောဝိယန္တိ** ပစ္ဆိယံ။ **ပရိနိဋ္ဌိတ-**
မေသာနာတိ ပရကုလေသု ပရေသံ အတ္တာယ သိဒ္ဓမေဝ ဃာသံ ပရိယေသန္တော။

ဟိရညန္တိ ကဟာပဏံ။ **ဂ္ဂဝိယန္တိ** ရဇတံ။ **ပစ္စုပ္ပန္နေန ယာပေန္တိ**တိ အတိတံ
အနနုသောစန္တော အနာဂတဉ္စ အပစ္စာသိသန္တော ပစ္စုပ္ပန္နေန ယာပေန္တိ အတ္တ-
ဘာဝံ ပဝတ္တေန္တိ။

အညမညံ ဝိဟယန္တိတိ အညမညသ္မိံ မေတ္တိံ ကရေန္တိ။ “ဝိဟယန္တိ”ဝိ
ပါဌော၊ သော ဧဝ အတ္ထော။

ဧဝံ သော ပြာဟ္မဏော စိတုယာ သန္တိကေ ဘိက္ခုနံ ဂုဏေ သုတွာ
ပသန္နမာနသော စိတရံ ပသံသန္တော “**အတ္တာယ ဝတာ**”တိအာဒိမာဟ။

အမှမ္ပိတိ အမှာကမ္ပိ။ **ဒက္ခိန္တန္တိ** ဒေယျဓမ္မံ။

Etthāti etesu samaṇesu. Yaññoti dānadhammo. Vipuloti vipulaphalo.
Sesaṃ vuttanayameva.

Evam brāhmaṇo saraṇesu sīlesu ca paṭiṭṭhito aparabhāge
sañjātasamvego pabbajitvā vipassanaṃ vadḍhetvā arahatte paṭiṭṭhāya attano
paṭipattim paccavekkhitvā udānento **Brahmabandhū**¹ti gāthamāha. Tassattho
heṭṭhā vuttoyeva.

Rohinītherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Cāpātherīgāthāvaṇṇanā

Latṭhihattho pure āsīti-ādikā Cāpāya theriyā gāthā. Ayampi
purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalam
upacinantī anukkamena upacitakusalamulā sambhatavimokkhasambhārā
hutvā imasmim Buddhuppāde Vaṅgahāra¹ janapade aññatarasmim
Migaluddakagāme jeṭṭhakamigaluddakassa dhītā hutvā nibbatti, **Cāpāti**² ssā
nāmaṃ ahosi. Tena ca samayena Upako ājīvako Bodhimaṇḍato
dhammacakkaṃ pavattetuṃ Bārāṇasim uddissa gacchantena Satthārā
samāgato “vippasannāni kho te āvuso indriyāni, parisuddho chavivaṇṇo
pariyodāto, kaṃsi tvaṃ āvuso uddissa pabbajito, ko vā te Satthā, kassa vā
tvaṃ dhammaṃ rocesī”ti³ pucchitvā—

“Sabbābhibhū sabbavidūhamasmi,
Sabbesu dhammesu anupalitto.
Sabbañjaho taṇhākkhaye vimutto,
Sayam abhiññāya ka’ muddiseyyam⁴.

Na me ācariyo atthi, sadiso me na vijjati.
Sadevakasmim lokasmim, natthi me paṭipuggalo.

1. Vaṅkahāra (Ka) 2. Chāvā (Suttanipāta-Ṭīha 1. 248; Ma-Ṭīha 2. 94 piṭṭhesu.)

3. Vi 3. 12; Abhi 4. 218; Ma 1. 227 piṭṭhesu.

4. Khu 1. 64; Vi 3. 12; Ma 1. 227 piṭṭhesu.

၂၂၈

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ [၁၃-ဝိသတိ

“တ္ထောတိ ဧတေသု သမဏေသု။ ယညောတိ ဒါနဓမ္မော။ ဝိပုလောတိ
ဝိပုလဗလော။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဧဝံ မြာဟူဏော သရဏေသု သီလေသု စ ပတိဋ္ဌိတော အပရဘာဂေ
သဇ္ဇာတသံဝေဂေါ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနံ ဝဇေတွာ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာယ
အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနေန္တော “မြဗ္ဗဗန္ဓု”တိ ဂါထမာဟ။
တဿတ္ထော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တောယေဝ။

ရောဟိနီထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ နိဋ္ဌိတာ။

၃-စာပါထေရီဂါထာဝတ္ထုနာ

လဋ္ဌိဟတ္ထော ပုရေ အာသီတိအာဒိကာ စာပါယ ထေရိယာ ဂါထာ။
အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ
ကုသလံ ဥပစိနန္တိ အနုက္ကမေန ဥပစိတကုသလမူလာ သမ္ဘတဝိမောက္ခသမ္ဘရာ
ဟုတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဝင်္ဂဟာရိဇနပဒေ အညတရသ္မိံ မိဂလုဒ္ဓကဂါမေ
ဇေဋ္ဌကမိဂလုဒ္ဓကဿ ဓိတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ စာပါတိ^၁ဿာ နာမံ အဟောသိ။
တေန စ သမယေန ဥပကော အာဇီဝကော ဗောဓိမဏ္ဍတော ဓမ္မစက္ကံ
ပဝတ္ထေတုံ ဗာရာဏသီ^၂ ဥဒ္ဓိဿ ဂစ္ဆန္တေန သတ္တာရာ သမာဂတော “ဝိပုသန္ဓာနိ
ခေါ တေ အာဝုသော ဣန္ဒြိယာနိ၊ ပရိသုဒ္ဓေါ ဆဝိဝဏ္ဏော ပရိယောဒါတော၊
ကံသိ တံ အာဝုသော ဥဒ္ဓိဿ ပဗ္ဗဇိတော၊ ကော ဝါ တေ သတ္တာ၊ ကဿ ဝါ
တံ ဓမ္မံ ရောစေသီ”တိ^၃ ပုစ္ဆိတွာ—

“သဗ္ဗဘိဘူ သဗ္ဗဝိဒူဟမသ္မိ၊
သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု အနုပလိတ္တော။
သဗ္ဗဉ္စဟော တဏှာက္ခယေ ဝိမုတ္တော၊
သယံ အဘိညာယ က’မုဒ္ဓိသေယျံ^၄။

န မေ အာစရိယော အတ္ထိ၊ သဒိသော မေ န ဝိဇ္ဇတိ။
သဒေဝကံသ္မိံ လောကသ္မိံ၊ နတ္ထိ မေ ပဋိပုဂ္ဂလော။

၁-ဝင်္ဂဟာရ (က) ၂-ဆာဝါ (သုတ္တနိပါတ-ဋ္ဌ ၁-၂၄၈၊ မ-ဋ္ဌ ၂-၉၄-ဝိဇ္ဇေသု။)

၃-ဝိ ၃-၁၂၊ အဘိ ၄-၂၁၈၊ မ ၁-၂၂၇-ဝိဇ္ဇေသု။

၄-ခု ၁-၆၄၊ ဝိ ၃-၁၂၊ မ ၁-၂၂၇-ဝိဇ္ဇေသု။

Ahaṃ hi Arahā loka, ahaṃ Satthā anuttaro.

Ekomhi Sammāsambuddho, sītibhūtomhi nibbuto.

Dhammacakkaṃ pavattetum, gacchāmi Kāsināṃ purāṃ.

Andhībhūtasmiṃ lokasmiṃ, āhañchaṃ amatadundubhin”ti¹—

Satthārā attano sabbaññubuddhabhāve dhammacakkapavattane ca pavedite pasannacitto so “hupeyyapāvuso arahasi Anantajino”ti² vatvā ummaggaṃ gahetvā pakkanto Vaṅgahārajanapadaṃ agamāsi. So tattha ekaṃ Migaluddakagāmaṃ upanissāya vāsaṃ kappesi, taṃ tattha jeṭṭhakamigaluddako upaṭṭhāsi. So ekadivasaṃ dūraṃ migavaṃ gacchanto “mayhaṃ arahante mā pamajjī”ti attano dhītaraṃ Cāpaṃ āṇāpetvā agamāsi saddhiṃ puttabhātukehi. Sā cassa dhītā abhirūpā hoti dassanīyā.

Atha kho Upako ājīvako bhikkhācāraṇelāyaṃ migaluddakassa gharaṃ gato parivisitum upagataṃ Cāpaṃ disvā rāgena abhibhūto bhuñjitumpi asakkonto bhājanena bhattaṃ ādāya vasanaṭṭhānaṃ gantvā bhattaṃ ekamante nikkhipitvā “sace cāpaṃ labhissāmi, jīvāmi, no ce, marissāmī”ti nirāhāro nipajji. Sattame divase migaluddako āgantvā dhītaraṃ pucchi “kiṃ mayhaṃ arahante na pamajjī”ti. Sā “ekadivasameva āgantvā puna nāgatapubbo”ti āha. Migaluddako ca tāvadevassa vasanaṭṭhānaṃ gantvā “kiṃ bhante aphāsukan”ti pāde parimajjanto pucchi. Upako nitthunanto parivattatiyeva. So “vadatha bhante yaṃ mayā sakkā kātum, sabbaṃ taṃ karissāmī”ti āha. Upako ekena pariyāyena attano ajjhāsayaṃ ārocesi. Itaro jānāsi pana bhante kiñci sippanti. Na jānāmīti. Na bhante kiñci sippaṃ ajānantena sakkā gharaṃ āvasitunti. So āha “nāhaṃ kiñci sippaṃ jānāmi, apica tumhākaṃ maṃsaḥārako bhavissāmi, maṃsañca vikkiṇissāmī”ti. Māgaviko “amhākampi etadeva rucati”ti uttarasāṭakaṃ datvā attano sahāyakassa gehe katipāhaṃ vasāpetvā tādise divase gharaṃ ānetvā dhītaraṃ adāsi

1. Vi 3. 12; Abhi 4. 218; Ma 1. 227 piṭṭhesu.

2. Vi 3. 12; Ma 1. 228 piṭṭhesu thokaṃ visadisam.

နိပါတ်]

၃-စာပါထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

၂၂၉

အဟံ ဟိ အရဟတ လောကေ၊ အဟံ သတ္တာ အနုတ္တရေ။
ဧကောမိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ သီတိဘူတောမိ နိဗ္ဗာတော။

ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေတုံ၊ ဂစ္ဆာမိ ကာသိနံ ပုရံ။
အန္တိဘူတသ္မိံ လောကသ္မိံ၊ အာဟန္တိ အမတဒုန္နုဘိ”န္တိ—

သတ္တာရာ အတ္တနော သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓဘာဝေ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနေ စ ပဝေဒိတေ ပသန္တစိတ္တော သော “ဟုပေယျပါဝသော အရဟသိ အနန္တဇိနော”တိ ၂ ဝတ္တံ ဥဗ္ဗဂံ ဂဟေတွာ ပက္ကန္တော ဝဂ်ဟာရဇနပဒံ အဂမာသိ။ သော တတ္ထ ဧကံ မိဂလုဒ္ဒကဂါမကံ ဥပနိဿာယ ဝါသံ ကပ္ပေသိ၊ တံ တတ္ထ ဇေဋ္ဌကမိဂလုဒ္ဒကော ဥပဋ္ဌာသိ။ သော ဧကဒိဝသံ ဒူရံ မိဂဝံ ဂစ္ဆန္တော “မယံ အရဟန္တေ မာ ပမဇ္ဇိ”တိ အတ္တနော ဓိတရံ စာပံ အာဏာပေတွာ အဂမာသိ သဒ္ဓိံ ပုတ္တဘာတုကေဟိ။ သာ စဿ ဓိတာ အဘိရူပါ ဟောတိ ဒဿနိယာ။

အထ ခေါ ဥပကော အာဇီဝကော ဘိက္ခဝာရဝေလသံ မိဂလုဒ္ဒကဿ သရံ ဂတော ပရိဝိသိတုံ ဥပဂတံ စာပံ ဒိဿာ ရာဂေန အဘိဘူတော ဘုဒ္ဓိတုမ္ပိ အသက္ကောန္တော ဘာဇနေန ဘတ္တံ အာဒါယ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တော ဘတ္တံ ဧကမန္တေ နိက္ခိပိတွာ “သစေ စာပံ လဘိဿာမိ၊ ဇီဝိမိ၊ နော စေ၊ မရိဿာမိ”တိ နိရာဟာရော နိပဇ္ဇိ။ သတ္တမေ ဒိဝသေ မိဂလုဒ္ဒကော အာဂန္တော ဓိတရံ ပုတ္တိ “ကိ” မယံ အရဟန္တေ န ပမဇ္ဇိ”တိ။ သာ “ဧကဒိဝသမေဝ အာဂန္တော ပုန နာဂတပုဗ္ဗော”တိ အာဟ။ မိဂလုဒ္ဒကော စ တာဝဒေဝဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တော “ကိ” ဘန္တေ အဖာသုက”န္တိ ပါဒေ ပရိမဇ္ဇန္တော ပုတ္တိ။ ဥပကော နိတ္ထုနန္တော ပရိဝတ္တတိယေဝ။ သော “ဝဒေတ ဘန္တေ ယံ မယာ သက္ကာ ကာတုံ၊ သဗ္ဗံ တံ ကရိဿာမိ”တိ အာဟ။ ဥပကော ဧကေန ပရိယာယေန အတ္တနော အဇ္ဈာ-သယံ အာရောစေသိ။ ဣတရော ဇာနာသိ ပန ဘန္တေ ကိဉ္စိ သိပ္ပန္တိ။ န ဇာနာ-မီတိ။ န ဘန္တေ ကိဉ္စိ သိပ္ပံ အဇာနန္တေန သက္ကာ သရံ အာဝသိတုန္တိ။ သော အာဟ “နာဟံ ကိဉ္စိ သိပ္ပံ ဇာနာမိ၊ အဝိစ တုမှာကံ မံသဟာရကော ဘဝိဿာမိ၊ မံသဉ္စ ဝိက္ခိဏိဿာမိ”တိ။ မာဂဝိကော “အမှာကမ္ပိ ဧတဒေဝ ရုစ္စတိ”တိ ဥတ္တရသာဓုကံ ဒတွာ အတ္တနော သဟာယကဿ ဂေဟေ ကတိပါဟံ ဝသာပေတွာ တာဒိသေ ဒိဝသေ သရံ အာနေတွာ ဓိတရံ အဒါသိ။

၁-ဝိ ၃-၁၂၊ အဘိ ၄-၂၁၈၊ မ ၁-၂၂၇-ဝိဇ္ဇေသု။

၂-ဝိ ၃-၁၂၊ မ ၁-၂၂၈-ဝိဇ္ဇေသု ထောက် ဝိသဒိသံ။

Atha kāle gacchante tesaṃ saṃvāsamanvāya putto nibbatti,
Subhaddotissa nāmaṃ akāmsu. Cāpā tassa rodanakāla “Upakassa putta,
 Ājīvakassa putta, maṃsahārakassa putta, mā rodi mā rodi”ti-ādinā
 puttatosanagītena Upakaṃ uppaṇḍesi. So “mā tvaṃ Cāpe maṃ ‘anātho’ti
 maññi, atthi me sahāyo Anantajino nāma, tassāhaṃ santikaṃ gamissāmī”ti
 āha. Cāpā “evamayaṃ aṭṭiyatī”ti ñatvā punappunaṃ tathā kathesiyeva. So
 ekadivasam tāya tathā vutto kujjhivā gantumāraddho. Tāya taṃ taṃ vatvā
 anunīyamānopi saññattim anāgacchanto pacchimadisābhimukho pakkāmi.

Bhagavā ca tena samayena Sāvattthiyaṃ Jetavane viharanto bhikkhūnaṃ
 ācikkhi “yo bhikkhave ajja ‘kuhiṃ Anantajino’ti idhāgantvā pucchati, taṃ
 mama santikaṃ pesethā”ti. Upakopi “kuhiṃ Anantajino vasatī”ti tattha
 tattha pucchanto anupubbena Sāvattthim gantvā vihāraṃ pavisitvā
 vihāramajjhe thatvā “kuhiṃ Anantajino”ti pucchi. Taṃ bhikkhū Bhagavato
 santikaṃ nayimsu. So Bhagavantam disvā “jānātha maṃ Bhagavā”ti āha.
 Āma jānāmi, kuhiṃ pana tvaṃ ettakaṃ kalam vasiṭi. Vaṅgahārajanapade
 bhanteti. Upaka idāni mahallako jāto pabbajitum sakkhissasīti. Pabbajissāmi
 bhanteti. Satthā aññataram bhikkhum āṇāpesi “chi tvaṃ bhikkhu imaṃ
 pabbājehi”ti. So taṃ pabbājesi. So pabbajito Satthu santike kammaṭṭhānaṃ
 gahetvā bhāvanam anuyuñjanto na cirasseva anāgāmiphale patiṭṭhāya kalam
 katvā aviheṣu nibbatto, nibbattakkhaṇe ya eva arahattaṃ pāpuṇi. Aviheṣu
 nibbattamattā satta janā arahattaṃ pattā, tesaṃ ayaṃ aññataro. Vuttaṃ
 hetam—

“Avihaṃ upapannāse, vimuttā satta bhikkhavo.

Rāgadosaparikkhīṇā, tiṇṇā loke visattikaṃ.

Upakopalagaṇḍo ca, Pakkusāti ca te tayo.

Bhaddiyo khaṇḍadevo ca, bāhuraggi ca siṅgiyo.

Te hitvā mānusaṃ dehaṃ, dibbayogaṃ upaccagun”ti¹.

1. Saṃ 1. 59 piṭṭhe.

အထ ကာလေ ဂစ္ဆန္တေ တေသံ သံဝါသမနွာယ ပုတ္တော နိဗ္ဗတ္တိ၊
 ညုဘဒ္ဒေါတိဿ နာမံ အကံသု။ စာပါ တဿ ရောဒနကာလေ “ဥပကဿ
 ပုတ္တ၊ အာဇီဝကဿ ပုတ္တ၊ မံသဟာရကဿ ပုတ္တ၊ မာ ရောဒိ မာ ရောဒိ”တိ-
 အာဒိနာ ပုတ္တတောသနဂီတေန ဥပကံ ဥပ္ပဏေသိ။ သော “မာ တံ စာပေ မံ
 ‘အနာထော’တိ မညိ၊ အတ္ထိ မေ သဟာယော အနန္တဇီနော နာမ၊ တဿာဟံ
 သန္တိကံ ဂမိဿာမိ”တိ အာဟ။ စာပါ “ဝေမယံ အနိယတိ”တိ ဥတွာ ပုနပျုနံ
 တထာ ကထေသိယေဝ။ သော ဧကဒိဝသံ တာယ တထာ ပုတ္တော ကုဇ္ဈိတွာ
 ဂန္တုမာရဒ္ဒေါ။ တာယ တံ တံ ဝတွာ အနုနိယမာနောပိ သညတ္ထိ အနာ-
 ဂစ္ဆန္တော ပစ္စိမဒိသာဘိမုခေါ ပတ္တာမိ။

ဘဂဝါ စ တေန သမယေန သာဝတ္ထိယံ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဘိက္ခုနံ
 အာစိန္တိ “ယော ဘိက္ခဝေ အဇ္ဇ ‘ကုဟိ’ အနန္တဇီနော’တိ ဣဓာဂန္တော ပုစ္ဆတိ၊
 တံ မမ သန္တိကံ ပေသေထာ”တိ။ ဥပကောပိ “ကုဟိ အနန္တဇီနော ဝသတိ”တိ
 တတ္ထ တတ္ထ ပုစ္ဆန္တော အနုပုဗ္ဗေန သာဝတ္ထိ ဂန္တော ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ
 ဝိဟာရမဇ္ဈေ ဌတွာ “ကုဟိ အနန္တဇီနော”တိ ပုစ္ဆိ။ တံ ဘိက္ခု ဘဂဝတော
 သန္တိကံ နယိသု။ သော ဘဂဝန္တံ ဒိသော “ဇာနာထ မံ ဘဂဝါ”တိ အာဟ။
 အာမ ဇာနာမိ၊ ကုဟိ ပန တံ ဧတ္တကံ ကာလံ ဝသိတိ။ ဝဂ်ဟာရဇေနပဒေ
 ဘန္တေတိ။ ဥပက ဣဒါနိ မဟလ္လကော ဇာတော ပဗ္ဗဇိတံ သက္ခိဿသိတိ။
 ပဗ္ဗဇိဿာမိ ဘန္တေတိ။ သတ္တာ အညတရံ ဘိက္ခု အာဏာပေသိ “ဧဟိ တံ ဘိက္ခု
 ဣမံ ပဗ္ဗာဇေဟိ”တိ။ သော တံ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သော ပဗ္ဗဇိတော သတ္တု သန္တိကေ
 ကပ္ပဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဘာဝနံ အနုယုဉ္ဇန္တော နစိရဿေဝ အနာဂါမိဖလေ
 ပတိဋ္ဌာယ ကာလံ ကတွာ အဝိဟေသု နိဗ္ဗတ္တော၊ နိဗ္ဗတ္တကုဏ္ဍေယေဝ အရဟတ္တံ
 ပါပုဏိ။ အဝိဟေသု နိဗ္ဗတ္တမတ္တာ သတ္တ ဇနာ အရဟတ္တံ ပတ္တာ၊ တေသံ အယံ
 အညတရော။ ဝုတ္တံ ဟေတံ—

“အဝိဟံ ဥပပန္နာသေ၊ ဝိမုတ္တာ သတ္တ ဘိက္ခဝေါ။
 ရာဂဒေါသပရိက္ခိဏာ၊ တိဏ္ဍာ လောကေ ဝိသတ္တိကံ။

ဥပကောပလဂဏ္ဍော စ၊ ပတ္တုသတိ စ တေ တယော။
 ဘဒ္ဒိယော ခဏ္ဍဒေဝေါ စ၊ ဗာဟုရဂ္ဂိ စ သိဂိယော။
 တေ ဟိတွာ မာနသံ ဒေဟံ၊ ဒိဗ္ဗယောဂံ ဥပစူရ”န္တိ။

Upake pana pakkante nibbindahadayā Cāpā dāraṇaṃ ayyakassa
niyyādetvā pubbe Upakena gatamaggaṃ gacchantī Sāvattimaṃ gantvā
bhikkhuniṇaṃ santike pabbajitvā vipassanāya kammaṃ karontī
maggapaṭipāṭiyā arahatte paṭiṭṭhitā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā pubbe
Upakena attanā ca kathitaḡāthāyo udānavasena ekajjhaṃ katvā—

292. “Laṭṭhihattho pure āsi, so dāni migaluddako.
Āsāya palipā ghorā, nāsakkhi pārametave.

293. Sumattaṃ maṃ maññaṃānā, Cāpā putta’matosayi.
Cāpāya bandhanaṃ chetvā, pabbajissaṃ punopahaṃ.

294. Mā me kujjhi mahāvīra, mā me kujjhi Mahāmuni.
Na hi kodhaparetassa, suddhi atthi kuto tapo.

295. Pakkamissañca nālāto, ko’ dha nālāya vacchati.
Bandhantī itthirūpena, samaṇe dhammajīvino.

296. Ehi kāḷa nivattassu, bhuñja kāme yathā pure.
Ahaṃ ca te vasīkatā, ye ca me santi nātakā.

297. Etto cāpe catubbhāgaṃ, yathā bhāsasi tvaṃ ca me.
Tayi rattassa posassa, ulāraṃ vata taṃ siyā.

298. Kāḷa’nginimva takkāriṃ, pupphitaṃ girimuddhani.
Phullaṃ dālimalaṭṭhimva, antodīpeva Pāṭaliṃ.

299. Haricandalittāṅgiṃ, kāsikuttamadhāriṇiṃ.
Taṃ maṃ rūpavatiṃ santiṃ, kassa ohāya gacchasi.

300. Sākuntikova sakuṇiṃ, yathā bandhitumicchati.
Āharimena rūpena, na maṃ tvaṃ bādhayissasi.

301. Imaṃ ca me puttaphalaṃ, kāḷa uppādiṃ tayā.
Taṃ maṃ puttavatiṃ santiṃ, kassa ohāya gacchasi.

နိပါတ်]

၃-စာပါထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

၂၃၁

ဥပကေ ပန ပက္ကန္တေ နိဗ္ဗိဟဒယာ စာပါ ဒါရကံ အယျကဿ နိယျာဒေတွာ
ပုဗ္ဗေ ဥပကေန ဂတမဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တိ သာဝတ္ထိံ ဂန္တော ဘိက္ခုနီနံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ
ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေန္တိ မဂ္ဂပဋိပါဋိယာ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌိတာ အတ္တနော
ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပုဗ္ဗေ ဥပကေန အတ္တနာ စ ကထိတဂါထာယော
ဥဒါနဝသေန ကေဇ္ဈိ ကတွာ—

၂၉၂။ “လဋ္ဌိဟတ္ထော ပုရေ အာသိ၊ သော ဒါနိ မိဂလုဒ္ဓကော။
အာသာယ ပလိပါ ဃောရာ၊ နာသက္ခိ ပါရမေတဝေ။

၂၉၃။ သုံမတ္တံ မံ မညမာနာ၊ စာပါ ပုတ္တ’မတောသယိ။
စာပါယ ဗန္ဓနံ ဆေတွာ၊ ပဗ္ဗဇိဿံ ပုနောပဟံ။

၂၉၄။ မာ မေ ကုဇ္ဈိ မဟာဝီရ၊ မာ မေ ကုဇ္ဈိ မဟာမုနိ။
န ဟိ ကောဓပရေတဿ၊ သုဒ္ဓိ အတ္ထိ ကုတော တပေါ။

၂၉၅။ ပက္ကမိဿန္တ နာဠာတော၊ ကော’မ နာဠာယ ဝစ္ဆတိ။
ဗန္ဓန္တိ ဣတ္ထိရူပေန၊ သမဏေ ဓမ္မဇိဝိနော။

၂၉၆။ ဧဟိ ကာဠ နိဝတ္တဿ၊ ဘူဠ ကာမေ ယထာ ပုရေ။
အဟံ စ တေ ဝသီကတာ၊ ယေ စ မေ သန္တိ ဩတကာ။

၂၉၇။ ဧတ္တော စာပေ စတုဗ္ဘာဂံ၊ ယထာ ဘာသသိ တံ စ မေ။
တယိ ရတ္တဿ ပေါသဿ၊ ဥဠာရံ ဝတ တံ သိယာ။

၂၉၈။ ကာဠ’ဂိနိံ တက္ကာရိ၊ ပုပ္ဖိတံ ဂိရိမုဒ္ဓနိ။
ဖုလ္လံ ဒါလိမလဋ္ဌိံ၊ အန္တောဒီပေဝ ပါဠလိံ။

၂၉၉။ ဟရိစန္ဒနလိတ္တိဂီ၊ ကာသိကုတ္တမဓာရိနိ။
တံ မံ ရူပဝတိံ သန္တိ၊ ကဿ ဩဟာယ ဂစ္ဆသိ။

၃၀၀။ သာကုန္တိကောဝ သကုဏိ၊ ယထာ ဗန္ဓိတုမိစ္ဆတိ။
အာဟရိမေန ရူပေန၊ န မံ တံ ဗာဓယိဿသိ။

၃၀၁။ ဣမံ စ မေ ပုတ္တဖလံ၊ ကာဠ ဥပ္ပါဒိတံ တယာ။
တံ မံ ပုတ္တဝတိံ သန္တိ၊ ကဿ ဩဟာယ ဂစ္ဆသိ။

302. Jahanti putte sappaññā, tato ñātī tato dhanam.
Pabbajanti mahāvīrā, nāgo chetvāva bandhanam.
303. Idāni te imam puttam, daṇḍena churikāya vā.
Bhūmiyam vā nisumbhissam, puttasokā na gacchasi.
304. Sace puttam siṅgālānam, kukkurānam padāhisi.
Na mam puttakatte jammi, punarāvattayissasi.
305. Handa kho dāni bhaddante, kuhiṃ kālā gamissasi.
Katamam gāmanigamam, nagaram rājadhāniyo.
306. Ahumha pubbe gaṇino, assamaṇā samaṇamānino.
Gāmena gāmam vicarimha, nagare rājadhāniyo.
307. Eso hi Bhagavā Buddhho, nadim Nerañjaram pati.
Sabbadukkhappahānāya, dhammam deseti pāṇinam.
Tassāham santikam gaccham, so me Satthā bhavissati.
308. Vandanam dāni me vajjāsi, Lokanātham anuttaram.
Padakkhiṇaṇca katvāna, ādiseyyāsi dakkhiṇam.
309. Etaṃ kho lambhamamhehi, yathā bhāsasi tvaṇca me.
Vandanam dāni te vajjam, Lokanātham anuttaram.
Padakkhiṇaṇca katvāna, ādisissāmi dakkhiṇam.
310. Tato ca kālō pakkāmi, nadim Nerañjaram pati.
So addasāsi Sambuddham, desentam amataṃ padam.
311. Dukkham dukkhasamuppadam, dukkhassa ca atikkamam.
Ariyam caṭṭhaṅgikam maggam, dukkhūpasamagāminam.
312. Tassa pādāni vanditvā, katvāna nam padakkhiṇam.
Cāpāya ādisitvāna, pabbajim anagāriyam.
Tisso vijjā anuppattā, kataṃ Buddhassa sāsanam”ti—
imā gāthā abhāsi.

- ၃၀၂။ ဇာတိ ပုတ္တ သပ္ပညာ၊ တတော ဉ္ဇတိ တတော ဓနံ။
ပဗ္ဗဇန္တိ မဟာဝီရာ၊ နာဂေါ ဆေတွာဝ ဗန္ဓနံ။
- ၃၀၃။ ဣဒါနိ တေ ဣမံ ပုတ္တံ၊ ဒဏ္ဍေန ဆုရိကာယ ဝါ။
ဘူမိယံ ဝါ နိသုဒ္ဓိဿံ၊ ပုတ္တသောကာ န ဂစ္ဆသိ။
- ၃၀၄။ သစေ ပုတ္တံ သိင်္ဂါလာနံ၊ ကုက္ကုရာနံ ပဒါဟိသိ။
န မံ ပုတ္တကတ္တေ ဇမ္ဗိ၊ ပုနရာဝတ္တယိဿသိ။
- ၃၀၅။ ဟန္တ ခေါ ဒါနိ ဘဒ္ဒန္တေ၊ ကုဟိံ ကာဠ ဂမိဿသိ။
ကတမံ ဂါမနိဂမံ၊ နဂရံ ရာဇဓာနိယော။
- ၃၀၆။ အဟုမှ ပုဗ္ဗေ ဂဏိနော၊ အဿမဏာ သမဏမာနိနော။
ဂါမေန ဂါမံ ဝိစရိမှ၊ နဂရေ ရာဇဓာနိယော။
- ၃၀၇။ ဧသော ဟိ ဘဂဝါ ဗုဒ္ဓေါ၊ နဒိံ နေရဉ္စရံ ပတိ။
သဗ္ဗဒုက္ခပ္ပဟာနာယ၊ ဓမ္မံ ဒေသေတိ ပါဏိနံ။
တဿာဟံ သန္တိကံ ဂစ္ဆံ၊ သော မေ သတ္တာ ဘဝိဿတိ။
- ၃၀၈။ ဝန္တနံ ဒါနိ မေ ဝဇ္ဇာသိ၊ လောကနာထံ အနုတ္တရံ။
ပဒက္ခိဏဉ္စ ကတွာန၊ အာဒိသေယျာသိ ဒက္ခိဏံ။
- ၃၀၉။ ဧတံ ခေါ လတ္တမေဟိ၊ ယထာ ဘာသသိ တုဉ္စ မေ။
ဝန္တနံ ဒါနိ တေ ဝဇ္ဇံ၊ လောကနာထံ အနုတ္တရံ။
ပဒက္ခိဏဉ္စ ကတွာန၊ အာဒိသိဿာမိ ဒက္ခိဏံ။
- ၃၁၀။ တတော စ ကာဠော ပက္ကာမိ၊ နဒိံ နေရဉ္စရံ ပတိ။
သော အဒ္ဓဿာသိ သမ္ပုဉ္စ၊ ဒေသေန္တိ အမတံ ပဒံ။
- ၃၁၁။ ဒုက္ခံ ဒုက္ခသမုပ္ပါဒံ၊ ဒုက္ခဿ စ အတိက္ကမံ။
အရိယံ စဋ္ဌဂီကံ မဂ္ဂံ၊ ဒုက္ခပဿမဂါမိနံ။
- ၃၁၂။ တဿ ပါဒါနိ ဝန္တိတွာ၊ ကတွာန နံ ပဒက္ခိဏံ။
စာပါယ အာဒိသိတွာန၊ ပဗ္ဗဇိံ အနဂါရိယံ။
တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ—
ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

Tattha **laṭṭhihatthoti** daṇḍahattho. **Pureti** pubbe paribbājakakāle caṇḍaṇḍakukkurādīnaṃ pariharaṇattham daṇḍam hatthena gahetvā vicaraṇako ahosi. **So dāni migaluddakoti** so¹ idāni migaluddehi saddhim sambhogasaṃvāsehi migaluddo māgaviko jāto. **Āsāyāti** taṇhāya. “Āsayā”tipi pāṭho, ajjhāsayahetūti attho. **Palipāti** kāmapaṇkato diṭṭhipaṇkato ca. **Ghorāti** aviditavipulānatthāvahattā dāruṇato ghorā. **Nāsakkhi pārametaveti** tasseva palipassa pārabhūtaṃ nibbānaṃ etum gantum na asakkhi na abhisambhunīti attānameva sandhāya Upako vadati.

Sumattaṃ maṃ maññamānāti attani suṭṭhu mattaṃ madappattaṃ kāmagedhavasena laggaṃ pamattaṃ vā katvā maṃ sallakkhanti. **Cāpā putta’matosayīti** migaluddassa dhītā Cāpā “Ājīvakassa puttā”ti-ādinaṃ maṃ ghaṭṭenti puttaṃ tosesi keḷāyasi². “Supati maṃ maññamānā”ti ca paṭhanti, supatīti maṃ maññamānāti attho. **Cāpāya bandhanaṃ chetvāti** Cāpāya tayi uppannaṃ kilesabandhanaṃ chinditvā. **Pabbajissaṃ punopahanti** puna dutiyavārampi ahaṃ pabbajissāmi.

Idāni tassā “mayhaṃ attho natthī”ti vadati, taṃ sutvā Cāpā khamāpentī “**mā me kujjhi**”ti gāthamāha. Tattha **mā me kujjhi**ti keḷikaraṇamattena mā mayhaṃ kujjhi. **Mahāvīra Mahāmuni**ti Upakaṃ ālapati. Taṃ hi sā pubbepi pabbajito, idānipi pabbajitukāmoti katvā khantiṇca paccāsīsanti “Mahāmuni”ti āha. Tenevāha “**na hi kodhaparetassa, suddhi atthi kuto tapo**”ti, tvaṃ ettakampi asahanto kathaṃ cittaṃ damessasi, kathaṃ vā tapaṃ carissasīti adhippāyo.

Atha nālaṃ³ gantvā jīvitukāmosīti Cāpāya vutto āha “**pakkamissaṇca nālāto, ko’ dha nālāya vacchatī**”ti ko idha nālāya vasissati, nālātova ahaṃ pakkamissāmeva. So hi tassa jātagāmo, tato nikkhamitvā pabbaji, so ca Magadharatṭhe Bodhimaṇḍassa āsannapadese, taṃ sandhāya vuttaṃ. **Bandhanti itthirūpena, samaṇe dhammajīvinoti** cāpe tvaṃ dhammena jīvante dhammike pabbajite attano itthirūpena itthikuttākappehi bandhanti tiṭṭhasi. Yenāhaṃ idāni ediso jāto, tasmā taṃ pariccajāmīti adhippāyo.

1. So eso (Sī)

2. Keḷhāpayi (Sī)

3. Nālaṃ (Sī)

တတ္ထ လန္ဠိဟတ္ထောတိ ဒဏ္ဍဟတ္ထော။ ပုရေတိ ပုဗ္ဗေ ပရိဗ္ဗာဇကကာလေ စဏ္ဍဂေါဏကုတ္တုရာဒိနံ ပရိဟရဏတ္ထံ ဒဏ္ဍံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ ဝိစရဏကော အဟောသိ။ သော ဒါနိ မိဂလုဒ္ဓကောတိ သော^၁ ဣဒါနိ မိဂလုဒ္ဓေဟိ သဒ္ဓိ^၂ သန္တောဂသံဝါသေဟိ မိဂလုဒ္ဓေါ မာဂဝိကော ဇာတော။ အာသယာတိ တဏှာယ။ “အာသယာ”တိပိ ပါဌော၊ အဇ္ဈာသယဟေတုတိ အတ္ထော။ ပလိပါတိ ကာမပဏ်တော ဒိဋ္ဌိပဏ်တော စ။ ဃောရတိ အဝိဒိတဝိပုလ-နတ္တာဝဟတ္တာ ဒါရုဏတော ဃောရာ။ နာသက္ခိ ပါရမေတဝေတိ တဿေဝ ပလိပဿ ပါရဘူတံ နိဗ္ဗာနံ ဧတံ ဂန္တံ န အသက္ခိ န အဘိသန္တုနီတိ အတ္တာနမေဝ သန္တာယ ဥပကော ဝဒတိ။

သုမတ္တံ မံ မညမာနာတိ အတ္တနိ သုဠု မတ္တံ မဒပ္ပတ္တံ ကာမဂေဝသေန လဂ္ဂံ ပမတ္တံ ဝါ ကတွာ မံ သလ္လက္ခန္တိ။ စာပါ ပုတ္တ’မတောသယီတိ မိဂလုဒ္ဓဿ ဝိတာ စာပါ “အာဇီဝကဿ ပုတ္တာ”တိအာဒိနာ မံ သန္တေန္တိ ပုတ္တံ တောသေသိ ကေဠာယသိ။ “သုပတိ မံ မညမာနာ”တိ စ ပဌန္တိ၊ သုပတိတိ မံ မညမာနာတိ အတ္ထော။ စာပါယ မန္တနံ ဆေတွာတိ စာပါယ တယိ ဥပ္ပန္နံ ကိလေသဗန္ဓနံ ဆိန္ဒိတွာ။ ပဗ္ဗဇိသံ ပုနောပဟန္တိ ပုန ဒုတိယဝါရမ္ပိ အဟံ ပဗ္ဗဇိဿာမိ။

ဣဒါနိ တဿာ “မယံ အတ္ထော နတ္ထိ”တိ ဝဒတိ၊ တံ သုတွာ စာပါ ခမာ-ပေန္တိ “မာ မေ ကုဇ္ဈိ”တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ မာ မေ ကုဇ္ဈိတိ ကေဠိကရဏ-မတ္တေန မာ မယံ ကုဇ္ဈိ။ မဟာဝီရ မဟာမုနိတိ ဥပကံ အာလပတိ။ တံ ဟိ သာ ပုဗ္ဗေပိ ပဗ္ဗဇိတော၊ ဣဒါနိပိ ပဗ္ဗဇိတုကာမောတိ ကတွာ ခန္တိဉ္စ ပစ္စာသိ-သန္တိ “မဟာမုနိ”တိ အာဟ။ တေနောဟ “န ဟိ ကောဓပရေတဿ၊ သုဒ္ဓိ အတ္ထိ ကုတော တပေါ”တိ၊ တံ ဧတ္တကမ္ပိ အသဟန္တော ကထံ စိတ္တံ ဒမေဿသိ၊ ကထံ ဝါ တပံ စရိဿသိတိ အဓိပ္ပါယော။

အထ နာဠံ^၃ ဂန္တာ ဇီဝိတုကာမောသိတိ စာပါယ ပုတ္တော အာဟ “ပက္ကမိဿဉ္စ နာဠာတော၊ ကော’စ နာဠာယ ဝန္တတိ”တိ ကော ဣဓ နာဠာယ ဝသိဿတိ၊ နာဠာတောဝ အဟံ ပက္ကမိဿာမေဝ။ သော ဟိ တဿ ဇာတဂါမော၊ တတော နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိ၊ သော စ မဂဓရဌေ ဗောဓိမဏ္ဍဿ အာသန္တပဒေသေ၊ တံ သန္တာယ ဝုတ္တံ။ ဗန္တန္တိ ဣတ္ထိရူပေန၊ သမဏေ ဓမ္မဇိဝိနောတိ စာပေ တံ ဓမ္မေန ဇီဝန္တေ ဓမ္မိကေ ပဗ္ဗဇိတေ အတ္တနော ဣတ္ထိရူပေန ဣတ္ထိကုတ္တာကပ္ပေဟိ ဗန္တန္တိ တိဌသိ။ ယေနာဟံ ဣဒါနိ ဒေသော ဇာတော၊ တသ္မာ တံ ပရိစ္စဇာမိတိ အဓိပ္ပါယော။

၁-သော သော (သီ)

၂-ကေဠာပယိ (သီ)

၃-နာလံ (သီ)

Evam vutte Cāpā taṃ nivattetukāmā “**ehi kāḷā**”ti gāthamāha.
Tassattho—kāḷavaṇṇatāya **kāḷā** Upaka ehi **nivattassu** mā pakkami, pubbe
viya kāme paribhuñja, ahañca ye ca me santi ñātakā, te sabbeva tuyhaṃ mā¹
pakkamitukāmatāya **vasīkatā** vasavattino katāti.

Taṃ sutvā Upako “**etto cāpe**”ti gāthamāha. Tattha **cāpeti** Cāpe.
Cāpasadisa-aṅgalatṭhitāya hi² sā Cāpāti nāmaṃ labhi, tasmā Cāpāti vuccati.
Tvaṃ Cāpe yathā bhāsasi, idāni yādisaṃ kathesi, ito **catubbhāgameva**
piyasamudācāraṃ kareyyāsi. Tayi **rattassa** rāgābhibhūtassa purisassa uḷāraṃ
vata taṃ siyā, ahaṃ panetarahi tayi kāmesu ca viratto, tasmā Cāpāya vacane
na tiṭṭhāmīti adhippāyo.

Puna Cāpā attani tassa āsattiṃ uppādetukāmā “**kāḷa’ṅginin**”ti āha.
Tattha **kāḷāti** tassālapanaṃ. **Aṅganinti** aṅgalatṭhisampannaṃ. **Ivāti** upamāya
nipāto. **Takkāriṃ pupphitaṃ girimuddhanīti** pabbatamuddhani ṭhitam
supupphitadālimalatṭhim³ viya. “Ukkāgārin”ti⁴ ca keci paṭhanti,
aṅgatthilatṭhim⁵ viyāti attho. Girimuddhanīti ca idaṃ kenaci
anupahatasobhatādassanatthaṃ vuttaṃ. Keci “kāḷiṅginin”ti⁶ pāṭhaṃ vatvā
tassa kumbhaṇḍalatāsadisanti atthaṃ vadanti. **Phullaṃ dālimalatṭhim vāti**
pupphitaṃ bijapūralataṃ viya. **Antodīpeva Pāṭalinti** dīpakabbhantare⁷
pupphitapāṭalirukkhaṃ viya, dīpaggaḥaṇaṇcetta
sobhāpāṭihāriyadassanatthameva.

Haricandalittāṅginti lohitaḥandanena anulittasabbaṅgim.
Kāsikuttamadhārininti uttamakāsikavatthadharaṃ. **Taṃ manti** tādisaṃ maṃ.
Rūpavatiṃ santinti rūpasampannaṃ samānaṃ. **Kassa ohāya gacchasīti** kassa
nāma sattassa, kassa vā hetuno kena kāraṇena ohāya pahāya pariccajivā
gacchasi.

Ito parampi tesaṃ vacanapaṭivacanagāthāva ṭhapetvā pariyosāne tisso
gāthā. Tattha **sākuntikovāti** sakuṇaluddo viya. **Āharimena rūpenāti**
kesamaṇḍanādinā sarīrajaggaṇena ceva

1. Imāya (Sī)

2. Aṅkalatṭhitāya (Sī), aṅgasatṭhitāya (Ka)

3. Supupphitagāṇikāḷikalatṭhim (Sī)

4. Ukkāhārinti (Sī)

5. Aggilaṭṭhim (Sī)

6. Kakkārinti (Sī)

7. Dīpakassantare (Sī)

ဧဝံ ဝုတ္တေ စာပါ တံ နိဝတ္တေတုကာမာ “**ဧဟိ ကာဠာ**”တိ ဂါထမာဟ။
တဿတ္ထော—ကာဠာဝတ္ထတာယ ကာဠ ဥပက ဧဟိ **နိဝတ္တဿ** မာ ပက္ကမိ၊
ပုဗ္ဗေ ဝိယ ကာမေ ပရိဘုဉ္ဇ၊ အဟဉ္ဇ ယေ စ မေ သန္တိ ဉ္ဇတကာ၊ တေ
သဗ္ဗေ တုယံ မာ ပက္ကမိတုကာမတာယ **ဝသိကတာ** ဝသဝတ္တိနော
ကတာတိ။

တံ သုတွာ ဥပကော “**ဧတ္ထော စာပေ**”တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ **စာပေ**တိ
စာပေ။ စာပသဒိသအင်္ဂလဋ္ဌိတာယ ဟိ^၂ သာ စာပါတိ နာမံ လဘိ၊ တသ္မာ
စာပါတိ ဝုစ္စတိ။ တံ စာပေ ယထာ ဘာသသိ၊ ဣဒါနိ ယာဒိသံ ကထေသိ၊
ဣတော **စတုဗ္ဘာဂ**မေ ဝိယသမုဒါစာရံ ကရေယျာသိ။ တယိ **ရက္ခဿ**
ရာဂါဘိဘူတဿ ပုရိသဿ ဥဠာရံ ဝတ တံ သိယာ၊ အဟံ ပနေတရဟိ တယိ
ကာမေသု စ ဝိရတ္တော၊ တသ္မာ စာပါယ ဝစနေ န တိဠာမီတိ အဓိပ္ပါယော။

ပုန စာပါ အတ္တနိ တဿ အာသတ္တိံ ဥပ္ပါဒေတုကာမာ “**ကာဠာ’နိနိ**”န္တိ
အာဟ။ တတ္ထ **ကာဠာ**တိ တဿာလပနံ။ **အနိနိ**န္တိ အင်္ဂလဋ္ဌိသမ္ပန္နံ။ **ဣဝါ**တိ
ဥပမာယ နိပါတော။ **တက္ကာရိ** ပုပ္ဖိတံ ဂိရိမုဒ္ဒနိတိ ပဗ္ဗတမုဒ္ဒနိ ဌိတံ
သုပုပ္ဖိတဒါလိမလဋ္ဌိ^၃ ဝိယ။ “ဥက္ကာဂါရိ”န္တိ^၄ စ ကေစ ပဌန္တိ၊ အင်္ဂတ္ထိလဋ္ဌိ^၅
ဝိယာတိ အတ္ထော။ ဂိရိမုဒ္ဒနိတိ စ ဣဒံ ကေနစိ အနုပဟတသောဘတာဒဿ-
နတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ကေစ “ကာလိဂိနိ”န္တိ^၆ ပါဌိ ဝတွာ တဿ ကုမ္ဘဏ္ဍလတာသဒိသန္တိ
အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ **ပုလ္လံ ခါလိမလဋ္ဌိ**ဝါတိ ပုပ္ဖိတံ ဗီဇပုရလတံ ဝိယ။ **အန္တော-**
ဒီပေဝ ပါဠိန္တိ ဒီပကမ္ဘန္တရေ^၇ ပုပ္ဖိတပါဠိလိရက္ခံ ဝိယ၊ ဒီပဂဟဏဇေတ္ထ
သောဘာပါဠိဟာရိယဒဿနတ္ထမေဝ။

ဟရိဝန္တနလိတ္တနိန္တိ လောဟိတစန္ဒနေန အနုလိတ္တသဗ္ဗင်္ဂိ။ **ကာသိကုတ္တမ-**
ဇာရိနိန္တိ ဥတ္တမကာသိကဝတ္ထဓရံ။ တံ မန္တိ တာဒိသံ မံ။ **ရူပဝတိ** သန္တိန္တိ
ရူပသမ္ပန္နံ သမာနံ။ **ကဿ ဩဟာယ ဂစ္ဆသိ**တိ ကဿ နာမ သတ္တဿ၊ ကဿ
ဝါ ဟေတုနော ကေန ကာရဏေန ဩဟာယ ပဟာယ ပရိစ္စေတွာ ဂစ္ဆသိ။

ဣတော ပရမ္ပိ တေသံ ဝစနပဋိဝစနဂါထာဝ ဌပေတွာ ပရိယောသာနေ
တိဿော ဂါထာ။ တတ္ထ **သာကုန္တိကောဝါ**တိ သကုဏလုဒ္ဒေါ ဝိယ။
အာဟရိမေန ရူပေနာတိ ကေသမဏ္ဍနာဒိနာ သရိရဇဂ္ဂနေန စေဝ

၁-ဣမာယ(သိ) ၂-အင်္ဂလဋ္ဌိတာယ(သိ)အင်္ဂသတ္တိတာယ(က) ၃-သုပုပ္ဖိတဂါထာဋ္ဌိကလဋ္ဌိ(သိ)

၄-ဥက္ကာဟာရိန္တိ(သိ)

၅-အဂ္ဂိလဋ္ဌိ(သိ)

၆-ကက္ကာရိန္တိ(သိ)

၇-ဒီပကဿန္တရေ(သိ)

vatthābharaṇādinā ca abhisāṅkhārikena rūpena vaṇṇena kittimena cāturiyenāti attho. **Na maṃ tvaṃ bādhayissasīti** pubbe viya idāni maṃ tvaṃ na bādhitum sakkhissasi.

Puttaphalanti puttasaṅkhātāṃ phalaṃ puttapasavo.

Sappaññāti paññavanto, saṃsāre ādīnavavibhāvinīyā paññāya samannāgatāti adhippāyo. Te hi appaṃ vā mahantaṃ vā ñātiparivaṭṭaṃ bhogakkhandhaṃ vā pahāya pabbajanti. Tenāha “**pabbajanti mahāvīrā, nāgo chetvāva bandhanan**”ti, ayabandhanaṃ viya hatthināgo ghibandhanaṃ chinditvā mahāvīriyāva pabbajanti, na nihīnavīriyāti attho.

Daḍḍenāti yena kenaci daḍḍena. **Churikāyāti** khurena¹. **Bhūmiyaṃ vā nisumbhissanti** pathaviyaṃ pātetvā pothanavijjhanādinā vibādhissāmi. **Puttasokā na gacchasīti** puttasokanimittaṃ na gacchissasi.

Padāhisīti dassasi. **Puttakatteti** puttakāraṇā. **Jammīti** tassā ālapanāṃ, lāmaketi attho.

Idāni tassa gamanaṃ anujānitvā gamanaṭṭhānaṃ jānitum “**handā kho**”ti gāthamāha.

Itaro pubbe ahaṃ aniyyānikaṃ sāsanaṃ paggayha aṭṭhāsīm, idāni pana niyyānike Anantaḥjinassa sāsane ṭhātukāmo, tasmā tassa santikaṃ gamissāmīti dassento “**ahumhā**”ti-ādimāha. Tattha **gaṇinoti** gaṇadharā. **Assamaṇāti** na samitapāpā. **Samaṇamāninoti** samitapāpāti evaṃ saññino. **Vicarimhāti** pūraṇādīsu attānaṃ pakkhipitvā vadati.

Nerañjaraṃ patīti Nerañjarāya nadiyā samīpe tassā tīre. **Buddhoti** abhisambodhiṃ patto, abhisambodhiṃ patvā dhammaṃ desento sabbakālaṃ Bhagavā tattheva vasīti adhippāyena vadati.

Vandanaṃ dāni me vajjāsīti mama vandanaṃ vadeyyāsi, mama vacanena Lokanāthaṃ anuttaraṃ vadeyyāsīti attho. **Padakkhiṇaṇca katvāna, ādiseyyāsi dakkhiṇanti** Buddhaṃ Bhagavantaṃ tikkhattum padakkhiṇaṃ katvāpi catūsu

1. Khuriyā (Sī)

ဝတ္ထာဘရဏာဒိနာ စ အဘိသင်္ခါရိကေန ရူပေန ဝဏ္ဏေန ကိတ္တိမေန စာတုရိယေနာတိ အတ္ထော။ န မံ တုံ ဗာဓေသသီတိ ပုဗ္ဗေ ဝိယ ဣဒါနိ မံ တုံ န ဗာဓိတုံ သက္ခိယသိ။

ပုတ္တဖလန္တိ ပုတ္တသင်္ခါတံ ဖလံ ပုတ္တပသဝေါ။

သပ္ပညာတိ ပညဝန္တော၊ သံသာရေ အာဒိနဝိဘာဝိနိယာ ပညာယ သမန္နာဂတာတိ အဓိပ္ပါယော။ တေ ဟိ အပ္ပံ ဝါ မဟန္တံ ဝါ ဉာတိပရိဝုဋ္ဌံ ဘောဂက္ခန္တံ ဝါ ပဟာယ ပဗ္ဗဇန္တိ။ တေနာဟ “ပဗ္ဗဇန္တိ မဟာဝီရာ၊ နာဂေါ ဆေတွာဝ ဗန္ဓနံ”န္တိ၊ အယဗန္ဓနံ ဝိယ ဟတ္ထိနာဂေါ ဂိဟိဗန္ဓနံ ဆိန္ဒိတွာ မဟာဝီရိယာဝ ပဗ္ဗဇန္တိ၊ န နိဟိနဝီရိယာတိ အတ္ထော။

ဒဏ္ဍေနာတိ ယေန ကေနစိ ဒဏ္ဍေန။ ဆုရိကာယာတိ ခုရေန ။ ဣမိယံ ဝါ နိသုန္တိယန္တိ ပထဝီယံ ပါတေတွာ ပေါထနဝိဇ္ဇနာဒိနာ ဝိဗာဓိသာမိ။ ပုတ္တသောကာ န ဂစ္ဆသီတိ ပုတ္တသောကနိမိတ္တံ န ဂစ္ဆိယသိ။

ပဒါဟိသီတိ ဒဿသိ။ ပုတ္တကတ္တေတိ ပုတ္တကာရဏာ။ ဇမ္ဗိတိ တဿာ အာလပနံ၊ လာမကေတိ အတ္ထော။

ဣဒါနိ တဿ ဂမနံ အနုဇာနိတွာ ဂမနဌာနံ ဇာနိတုံ “ဟန္တ ခေါ”တိ ဂါထမာဟ။

ဣတရော ပုဗ္ဗေ အဟံ အနိယျာနိကံ သာသနံ ပဂ္ဂယှ အဌာသိ၊ ဣဒါနိ ပန နိယျာနိကေ အနန္တဇိနဿ သာသနေ ဌာတုကာမော၊ တဿာ တဿ သန္တိကံ ဂမိသာမိတိ ဒဿေန္တော “အဟုပ္ပာ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ဂဏိနောတိ ဂဏဓရာ။ အဿမဏာတိ န သမိတပါပါ။ သမဏမာနိနောတိ သမိတပါပါတိ ဧဝံ သညိနော။ ဝိစရိပ္ပာတိ ပူရဏာဒိသု အတ္တာနံ ပက္ခိပိတွာ ဝဒတိ။

နေရဉ္ဇရံ ပတိတိ နေရဉ္ဇရာယ နဒိယာ သမိပေ တဿာ တိရေ။ ပုဗ္ဗေတိ အဘိသမ္ဗောဓိံ ပတ္တော၊ အဘိသမ္ဗောဓိံ ပတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော သဗ္ဗကာလံ ဘဂဝါ တတ္ထေဝ ဝသီတိ အဓိပ္ပါယေန ဝဒတိ။

ဝန္တနံ ဒါနိ မေ ဝဇ္ဇာသီတိ မမ ဝန္တနံ ဝဒေယျာသိ၊ မမ ဝစနေန လောကနာထံ အနုတ္တရံ ဝဒေယျာသီတိ အတ္ထော။ ပဒက္ခိကာန္တ ကတွာန၊ အာဒိသေယျာသိ ဒက္ခိကာန္တိ ဗုဒ္ဓံ ဘဂဝန္တံ တိက္ခတ္ထု ပဒက္ခိကာ ကတွာပိ စတုသု

ṭhānesu vanditvā tato puññato mayhaṃ pattidānaṃ dento padakkhiṇaṃ
ādiseyyāsi Buddhaguṇānaṃ sutapubbattā hetusampannatāya ca evaṃ vadati.

Etam kho labbhamamhehiti etaṃ padakkhiṇakaraṇaṃ puññaṃ amhehi
tava dātuṃ sakkā, na nivattanaṃ, pubbe viya kāmūpabhogo ca na sakkāti
adhippāyo¹. **Te vajjanti** tava vandanāṃ vajjaṃ vakkhāmi.

Soti kāḷo addasāsīti addakkhi.

Satthudesanāyaṃ saccakathāya padhānattā tabbinimuttāya abhāvato
“**dukkhan**”ti-ādi vuttaṃ, sesaṃ vuttanayameva.

Cāpātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Sundarītherīgāthāvaṇṇanā

Petāni bhoti puttānīti-ādikā Sundariyā theriyā gāthā. Ayampi
purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivatṭūpanissayaṃ kusalaṃ
upacinantī ito ekatimsakappe Vessabhussa Bhagavato kāle kulagehe
nibbattitvā viññutaṃ patvā ekadivasaṃ Satthāraṃ piṇḍāya carantaṃ disvā
pasannamānasā bhikkhaṃ davā pañcapatiṭṭhitena vandi². Satthā tassā
cittappasādaṃ ña tvā anumodanaṃ katvā pakkāmi. Sā tena puññakammena
Tāvatisesū nibbattitvā tattha yāvatāyukaṃ ṭhatvā dibbasampattiṃ
anubhavitvā tato cutā aparāparaṃ sugatīsuyeva saṃsarantī paripakkañāṇā
hutvā imasmim Buddhuppāde Bārāṇasiyaṃ Sujātassa nāma brāhmaṇassa
dhītā hutvā nibbatti, tassā rūpasampattiyā **Sundarī**ti nāmaṃ ahosi,
vayappattakāle cassā kaniṭṭhabhātā kālamakāsi. Athassā pitā puttasokena
abhibhūto tattha tattha vicaranto Vāsiṭṭhittheriyā samāgantvā taṃ
sokavinodanakāraṇaṃ pucchanto “petāni bhoti puttānī”ti-ādikā dve gāthā
abhāsi. Therī taṃ sokābhibhūtaṃ ña tvā sokaṃ vinodetukāmā “bahūni
puttasatānī”ti-ādikā dve gāthā vatvā attano asokabhāvaṃ kathesi.

1. Adhippāyo. Tvaṇca meti tvaṃ cāpe (Ka)

2. Vanditvā ṭhitā (Sī)

ဌာနေသူ ဝဋ္ဌိတွာ တတော ပုညတော မယံ ပတ္တိဒါနံ ဒေန္တော ပဒက္ခိဏံ
အာဒိသေယျာသိ ဗုဒ္ဓဂုဏာနံ သုတပုဗ္ဗတ္တာ ဟေတုသမ္ပန္နတယ စ ဧဝံ ဝဒတိ။

တေ ခေါ လန္တမဗ္ဗေဟိတိ တေ ပဒက္ခိဏကရဏံ ပုညံ အမှေဟိ တဝ ဒါတံ
သက္ကာ၊ န နိဝတ္တနံ၊ ပုဗ္ဗေ ဝိယ ကာမူပဘောဂေါ စ န သက္ကာတိ
အဓိပ္ပာယ်ော။ **တေ ဝဇ္ဇန္တိ** တဝ ဝန္တနံ ဝဇ္ဇံ ဝက္ခာမိ။

သောတိ ကာဠော **အဒ္ဓသာသီ**တိ အဒ္ဓက္ခိ။

သတ္တုဒေသနာယံ သစ္စကထာယ ပဓာနတ္တာ တဗ္ဗိနိမုတ္တာယ အဘာဝတော
“**ခုက္ခ**”န္တိအာဒိ ဂုတ္တံ သေသံ ဂုတ္တနယမေဝ။

စာပါထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-သုန္ဒရီထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

ပေတာနိ ဘောတိ ပုတ္တာနိတိအာဒိကာ သုန္ဒရိယာ ထေရိယာ ဂါထာ။
အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာဓိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ
ကုသလံ ဥပစိနန္တိ ဣတော ဧကတိသကပ္ပေ ဝေဿဘုဿ ဘဂဝတော ကာလေ
ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညတံ ပတွာ ဧကဒိဝသံ သတ္တာရံ ပိဏ္ဍာယ စရန္တိ
ဒိဿာ ပသန္နမာနသာ ဘိက္ခု ဒတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝဋ္ဌိ^၁။ သတ္တာ တဿာ
စိတ္တပ္ပဿာဒံ ဥတွာ အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ သာ တေန ပုညကမ္မေန
တာဝတိသေသု နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ
အနုဘဝိတွာ တတော စုတာ အပရာပရံ သုဂတိသုယေဝ သံသရန္တိ ပရိပက္က-
ဉ္ဇကာ ဟုတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဗာရာဏသီယံ သုဇာတဿ နာမ
ဗြာဟ္မဏဿ ဓိတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿာ ရူပသမ္ပတ္တိယာ **သုန္ဒရီ**တိ နာမံ
အဟောသိ၊ ဝယပ္ပတ္တကာလေ စဿာ ကနိဋ္ဌဘာတာ ကာလမကာသိ။
အထဿာ ဝိတာ ပုတ္တသောကေန အဘိဘူတော တတ္ထ တတ္ထ ဝိစရန္တော
ဝါသိဋ္ဌိတ္ထေရိယာ သမာဂန္တော တံ သောကဝိနောဒနကာရဏံ ပုစ္ဆန္တော
“**ပေတာနိ ဘောတိ ပုတ္တာနိ**”တိအာဒိကာ ခွေ ဂါထာ အဘာသိ။ ထေရီ တံ
သောကာဘိဘူတံ ဥတွာ သောကံ ဝိနောဒေတုကာမာ “ဗဟူနိ ပုတ္တသတ-
နိ”တိအာဒိကာ ခွေ ဂါထာ ဝတွာ အတ္တနော အသောကဘာဝံ ကထေသိ။

၁-အဓိပ္ပာယ်ော။ တွဉ္စ မေတိ တံ စာပေ (က)

၂-ဝဋ္ဌိတွာ ဌိတာ (သိ)

taṃ sutvā brāhmaṇo “kathaṃ tvaṃ ayye evaṃ asokā jātā”ti āha. Tassa therī ratanattayaguṇaṃ kathesi¹.

Atha brāhmaṇo “kuhiṃ Satthā”ti pucchitvā “idāni Mithilāyaṃ viharatī”ti taṃ sutvā tāvadeva rathaṃ yojetvā rathena Mithilāyaṃ gantvā Satthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā sammodanīyaṃ kathaṃ katvā ekamantaṃ nisīdi. Tassa Satthā dhammaṃ desesi. So dhammaṃ sutvā paṭiladdhasaddho pabbajitvā vipassanaṃ paṭṭhapetvā ghaṭento vāyamanto tatiye divase arahattaṃ pāpuṇi. Atha sārathi rathaṃ ādāya Bārāṇasīyaṃ gantvā brāhmaṇīyā taṃ pavattiṃ ārocesi. Sundarī attano pitu pabbajitabhāvaṃ sutvā “amma ahampi pabbajissāmī”ti mātaraṃ āpucchi. Mātā² “yaṃ imasmim̐ gehe bhogajātāṃ, sabbaṃ taṃ tuyhaṃ santakaṃ, tvaṃ imassa kulassa dāyādikā paṭipajja, imaṃ sabbabhogaṃ paribhuñja, mā pabbajī”ti āha. Sā “na mayhaṃ bhogehi attho, pabbajissāmevāhaṃ amma”ti mātaraṃ anujānāpetvā mahatiṃ sampattiṃ khelapiṇḍaṃ viya chaḍḍetvā pabbaji. Pabbajitvā ca sikkhamānāyeva hutvā vipassanaṃ vaḍḍhetvā ghaṭenti vāyamantī hetusampannatāya ñāṇassa paripākāṃ gatattā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**³—

“Piṇḍapātaṃ carantassa, Vessabhussa Mahesino.

Kaṭacchubhikkhamuggayha, Buddhaseṭṭhassadāsahaṃ.

Paṭiggahetvā Sambuddho, Vessabhū Lokanāyako.

Vīthiyā saṇṭhito Satthā, akā me anumodanaṃ.

Kaṭacchubhikkhaṃ datvāna, Tāvatiṃsaṃ gamissasi.

Chattimsadevarājūnaṃ, Mahesittaṃ karissasi.

Paññāsaṃ cakkavattīnaṃ, Mahesittaṃ karissasi.

Manasā patthitaṃ sabbaṃ, paṭilacchasi sabbadā.

Sampattiṃ anubhotvāna, pabbajissasi kiñcana.

Sabbāsave pariññāya, nibbāyissasināsavā.

1. Ratanattayassa guṇe vaṇṇesi (Sī)

2. Sā (Sī)

3. Natthi Apadāne.

တံ သုတွာ မြာဟ္မဏော “ကထံ တုံ အယျေ ဧဝံ အသောကာ ဇာတာ”တိ အာဟ။ တဿ ထေရီ ရတနတ္ထယဂုဏံ ကထေသိ^၁။

အထ မြာဟ္မဏော “ကုဟိံ သတ္တာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣဒါနိ မိထိလာယံ ဝိဟရတိ”တိ တံ သုတွာ တာဝဒေဝ ရထံ ယောဇေတွာ ရထေန မိထိလံ ဂန္ဓာ သတ္တာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝဋ္ဋိတွာ သမ္မောဒနီယံ ကထံ ကတွာ ဧကမန္တံ နိသိဒိ။ တဿ သတ္တာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ သော ဓမ္မံ သုတွာ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ ဃဇ္ဇေန္တော ဝါယမန္တော တတိယေ ဒိဝေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အထ သာရထိ ရထံ အာဒါယ ဗာရာဏသီ ဂန္ဓာ မြာဟ္မဏိယာ တံ ပဝတ္တိ အာရောစေသိ။ သုန္ဒရီ အတ္တနော ဝိတု ပဗ္ဗဇိတဘာဝံ သုတွာ “အဗ္ဗ အဟမ္ပိ ပဗ္ဗဇိဿာမိ”တိ မာတရံ အာပုစ္ဆိ။ မာတာ^၂ “ယံ ဣမသ္မိ ဂေဟေ ဘောဂဇာတံ၊ သမ္ပံ တံ တုယံ သန္တကံ၊ တုံ ဣမသ္မံ ကုလဿ ဒါယာဒိကာ ပဋိပဇ္ဇ၊ ဣမံ သဗ္ဗဘောဂံ ပရိဘုဉ္ဇ၊ မာ ပဗ္ဗဇိ”တိ အာဟ။ သာ “န မယံ ဘောဂေဟိ အတ္ထော၊ ပဗ္ဗဇိဿာမေဝါဟံ အဗ္ဗာ”တိ မာတရံ အနုဇာနာပေတွာ မဟတိံ သမ္ပတ္တိံ ခေဋ္ဌပိဏ္ဍိ ဝိယ ဆဇ္ဇေတွာ ပဗ္ဗဇိ။ ပဗ္ဗဇိတွာ စ သိက္ခမာနာယေဝ ဟုတွာ ဝိပဿနံ ဝဇ္ဇေတွာ ဃဇ္ဇေန္တိ ဝါယမန္တိ ဟေတုသမ္ပန္န-တာယ ဉာဏဿ ပရိပါကံ ဂတတ္တာ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တိ အပဒါနော^၃—

“ဝိဏ္ဏပါတံ စရန္တဿ၊ ဝေဿဘုဿ မဟေသိနော။
ကဋ္ဌန္တုဘိက္ခမုဂ္ဂယ၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿဒါသဟံ။

ပဋိဂ္ဂဟေတွာ သမ္ပုဒ္ဓေါ၊ ဝေဿဘူ လောကနာယကော။
ဝီထိယာ သဏ္ဌိတော သတ္တာ၊ အကာ မေ အနုမောဒနံ။

ကဋ္ဌန္တုဘိက္ခံ ဒတွာန၊ တာဝတိံသံ ဂမိဿသိ။
ဆတ္တိံသဒေဝရာဇနံ၊ မဟေသိတ္တံ ကရိဿသိ။

ပညာသံ စက္ကဝတ္တိနံ၊ မဟေသိတ္တံ ကရိဿသိ။
မနသာ ပတ္တိတံ သမ္ပံ၊ ပဋိလစ္ဆသိ သဗ္ဗဒါ။

သမ္ပတ္တိံ အနုဘောတွာန၊ ပဗ္ဗဇိဿသိ ကိဉ္ဇနာ။
သဗ္ဗာသဝေ ပရိညာယ၊ နိဗ္ဗာယိဿသိနာသဝါ။

၁-ရတနတ္ထယဿ ဂုဏေ ဝဏ္ဏေသိ (သီ)

၂-သာ (သီ)

၃-နတ္တိ အပဒါနော။

Idaṃ vatvāna Sambuddho, Vessabhū Lokanāyako.

Nabhaṃ abbhuggamī vīro, haṃsarājāva ambare.

Sudinnaṃ me dānavaraṃ, suyitṭhā yāgasampadā.

Kaṭacchubhikkhaṃ datvāna, pattāhaṃ acalaṃ padaṃ.

Ekatiṃse ito kappe, yaṃ dānamadadiṃ tadā.

Duggatiṃ nābhijānāmi, bhikkhādānassidaṃ phalaṃ.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ -pa- kataṃ Buddhassa sāsanā”ti.

Arahattaṃ pana patvā phalasukhena nibbānasukhena ca viharantī aparabhāge “Satthu purato sihanādaṃ nadissāmī”ti upajjhāyaṃ āpucchitvā Bārāṇasito nikkhamitvā sambahulāhi bhikkhunīhi saddhiṃ anukkamena Sāvattthiṃ gantvā Satthu santikaṃ upasaṅkamitvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ ṭhitā Satthārā katapaṭisanthārā Satthu orasadhītubhāvādivibhāvanena aññaṃ byākāsi. Athassā mātaraṃ ādiṃ katvā sabbo ñātigaṇo parijano ca pabbaji. Sā aparabhāge attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā pitarā vuttagāthaṃ ādiṃ katvā udānavasena—

313. “Petāni bhoti puttāni, khādamānā tuvaṃ pure.

Tuvaṃ divā ca ratto ca, atīva paritappasi.

314. Sā’jja sabbāni khāditvā, sataputtāni brāhmaṇī.

Vāsetṭhi kena vaṇṇena, na bālhaṃ paritappasi.

315. Bahūni puttasaṭāni, ñātisaṅghasaṭāni ca.

Khāditāni atītaṃse, mama tuyhañca brāhmaṇa.

316. Sāhaṃ nissaraṇaṃ ñatvā, jātiyā maraṇassa ca.

Na socāmi na rodāmi, na cāpi paritappayim.

317. Abbhutaṃ vata vāsetṭhi, vācaṃ bhāsasi edisiṃ.

Kassa tvaṃ dhammamaññāya, girāṃ bhāsasi edisiṃ.

318. Esa brāhmaṇa Sambuddho, nagaraṃ Mithilaṃ pati.

Sabbadukkhappahānāya, dhammaṃ desesi pāṇinaṃ.

ဣဒံ ဝတ္တာန သမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ဝေဿဘူ လောကနာယကော။

နဘံ အတ္တုဂ္ဂမီ ဝီရော၊ ဟံသရာဇာဝ အဗ္ဗရေ။

သုဒိန္နံ မေ ဒါနဝရံ၊ သုယိဋ္ဌာ ယာဂသမ္ပဒါ။

ကဋ္ဌန္တုဘိက္ခံ ဒတ္တာန၊ ပတ္တာဟံ အစလံ ပဒံ။

ဧကတိံသေ ဣတော ကပ္ပေ၊ ယံ ဒါနမဒိတံ တဒါ။

ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ဘိက္ခာဒါနသိဒ္ဓံ ဖလံ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ။ပ။ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတ္တာ ဖလသုခေန နိဗ္ဗာနသုခေန စ ဝိဟရန္တိ အပရဘာဂေ “သတ္တု ပုရတော သီဟနာဒံ နဒိဿာမီ”တိ ဥပဇ္ဈာယံ အာပုစ္ဆိတွာ ဗာရာဏသီတော နိက္ခမိတွာ သမ္ဗဟုလာဟိ ဘိက္ခုနီဟိ သဒ္ဓိံ အနုက္ကမေန သာဝတ္ထိံ ဝန္တာ သတ္တု သန္တကံ ဥပသင်္ကမိတွာ သတ္တာရံ ဝန္တိတွာ ဧကမန္တံ ဌိတာ သတ္တာရာ ကတပဋိသန္တာရာ သတ္တု ဩရသမိတုဘာဝါဒိဝိဘာဝနေန အညံ ဗျာကာသိ။ အထဿာ မာတရံ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗော ဉ္ဇတိဂဏော ပရိဇေနော စ ပဗ္ဗဇိ။ သာ အပရဘာဂေ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပိတရာ ဝုတ္တဂါထံ အာဒိံ ကတွာ ဥဒါနဝသေန—

၃၁၃။ “ပေတာနိ ဘောတိ ပုတ္တာနိ၊ ခါဒမာနာ တုဝံ ပုရေ။

တုဝံ ဒိဝါ စ ရတ္တော စ၊ အတိဝံ ပရိတပ္ပသိ။

၃၁၄။ သာ’ဇ္ဇ သဗ္ဗာနိ ခါဒိတွာ၊ သတပုတ္တာနိ မြာဟူဏီ။

ဝါသေဋ္ဌိ ကေန ဝဏ္ဏေန၊ န ဗာဠံ ပရိတပ္ပသိ။

၃၁၅။ ဗဟူနိ ပုတ္တသတာနိ၊ ဉ္ဇတိသဗ်သတာနိ စ။

ခါဒိတာနိ အတိတံသေ၊ မမ တုယုဉ္ဇ မြာဟူဏ။

၃၁၆။ သာဟံ နိဿရဏံ ဥတွာ၊ ဇာတိယာ မရဏဿ စ။

န သောစာမိ န ရောဒါမိ၊ န စာပိ ပရိတပ္ပသိ။

၃၁၇။ အတ္တုတံ ဝတ ဝါသေဋ္ဌိ၊ ဝါစံ ဘာသသိ ဒေသိ။

ကဿ တံ ဓမ္မမညာယ၊ ဂိရံ ဘာသသိ ဒေသိ။

၃၁၈။ သေ မြာဟူဏ သမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ နဂရံ မိထိလံ ပတိ။

သဗ္ဗဒုက္ခပ္ပဟာနာယ၊ ဓမ္မံ ဒေသေသိ ပါဏိနံ။

319. Tassa brahme Arahato, dhammaṃ sutvā nirūpadhiṃ.
Tattha viññātasaddhammā, puttāsokaṃ byapānudhiṃ.
320. So ahampi gamissāmi, nagaraṃ Mithilaṃ pati.
Appeva maṃ so Bhagavā, sabbadukkhā pamocaye.
321. Addasa brāhmaṇo Buddhaṃ, vip̐pamuttaṃ nirūpadhiṃ.
Svassa dhammamadesesi, Muni dukkhassa pāragū.
322. Dukkhaṃ dukkhasamuppādaṃ, dukkhassa ca atikkamaṃ.
Ariyaṃ caṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ, dukkhūpasamagāminaṃ.
323. Tattha viññātasaddhammo, pabbajjaṃ samarocayi.
Sujāto tihi rattīhi, tisso vijjā aphassayi.
324. Ehi sārathi gacchāhi, rathaṃ niyyādayāhi'maṃ.
Ārogyaṃ brāhmaṇiṃ vajja, 'pabbaji dāni brāhmaṇo.
Sujāto tihi rattīhi, tisso vijjā aphassayi'.
325. Tato ca rathamādāya, sahassañcāpi sārathi.
Ārogyaṃ brāhmaṇiṃ'voca, 'pabbaji dāni brāhmaṇo.
Sujāto tihi rattīhi, tisso vijjā aphassayi'.
326. Etañcāhaṃ assarathaṃ, sahassañcāpi sārathi.
Tevijjaṃ brāhmaṇaṃ sutvā, puṇṇapattaṃ dadāmi te.
327. Tuyheva hotvassaratho, sahassañcāpi brāhmaṇi.
Ahampi pabbajissāmi, varapaññassa santike.
328. Hatthī gavassaṃ Maṇikuṇḍalañca,
Phītañcimaṃ gahavibhavaṃ pahāya.
Pitā pabbajito tuyhaṃ, bhuñja bhogaṇi Sundarī.
Tvaṃ dāyādikā kule.

- ၃၁၉။ တဿ မြဟ္မေ အရဟတော၊ ဓမ္မံ သုတွာ နိရူပဓိ။
တတ္ထ ဝိညာတသဒ္ဓမ္မာ၊ ပုတ္တသောကံ ဗျပါနုဒိ။
- ၃၂၀။ သော အဟမ္ပိ ဂမိဿာမိ၊ နဂရံ မိထိလံ ပတိ။
အပ္ပေဝ မံ သော ဘဂဝါ၊ သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမောစယေ။
- ၃၂၁။ အဒ္ဓသ မြာဟ္မဏော ဗုဒ္ဓံ၊ ဝိပ္ပမုတ္တံ နိရူပဓိ။
သုဿ ဓမ္မမဒေသေသိ၊ မုနိ ဒုက္ခဿ ပါရဂူ။
- ၃၂၂။ ဒုက္ခံ ဒုက္ခသမုပ္ပါဒံ၊ ဒုက္ခဿ စ အတိက္ကမံ။
အရိယံ စဋ္ဌာဏိကံ မဂ္ဂံ၊ ဒုက္ခပဿမဂါမိနိ။
- ၃၂၃။ တတ္ထ ဝိညာတသဒ္ဓမ္မော၊ ပဗ္ဗဇ္ဇံ သမရောစယိ။
သုဇာတော တိဟိ ရတ္တိဟိ၊ တိဿော ဝိဇ္ဇာ အဗဿယိ။
- ၃၂၄။ ဧဟိ သာရထိ ဂစ္ဆာဟိ၊ ရထံ နိယျာဒယာဟိ'မံ။
အာရောဂုံ မြာဟ္မဏိ' ဝဇ္ဇ၊ 'ပဗ္ဗဇိ ဒါနိ မြာဟ္မဏော။
သုဇာတော တိဟိ ရတ္တိဟိ၊ တိဿော ဝိဇ္ဇာ အဗဿယိ'။
- ၃၂၅။ တတော စ ရထမာဒါယ၊ သဟဿဉ္ဇာပိ သာရထိ။
အာရောဂုံ မြာဟ္မဏိ' ဝေါစ၊ 'ပဗ္ဗဇိ ဒါနိ မြာဟ္မဏော။
သုဇာတော တိဟိ ရတ္တိဟိ၊ တိဿော ဝိဇ္ဇာ အဗဿယိ'။
- ၃၂၆။ ဧတဉ္ဇာဟံ အဿရထံ၊ သဟဿဉ္ဇာပိ သာရထိ။
တေဝိဇ္ဇံ မြာဟ္မဏံ သုတွာ၊ ပုဏ္ဏပတ္တံ ဒဒါမိ တေ။
- ၃၂၇။ တုယျေဝ ဟောတွဿရထော၊ သဟဿဉ္ဇာပိ မြာဟ္မဏိ။
အဟမ္ပိ ပဗ္ဗဇိဿာမိ၊ ဝရပညဿ သန္တိကေ။
- ၃၂၈။ ဟတ္ထိ ဂဝဿံ မဏိကုဏ္ဍလဉ္ဇ၊
ဖိတဉ္ဇိမံ ဂဟဝိဘဝံ ပဟာယ။
ဝိတာ ပဗ္ဗဇိတော တုယံ၊ ဘုဉ္ဇ ဘောဂါနိ သုန္ဒရီ။
တုဝံ ဒါယာဒိကာ ကုလေ။

329. Hatthī gavassam Maṇikuṇḍalañca,
Rammaṃ cimaṃ gahavibhavaṃ pahāya.
Pitā pabbajito mayhaṃ, puttasokena aṭṭito.
Ahampi pabbajissāmi, bhātusokena aṭṭitā.
330. So te ijhātu saṅkappo, yaṃ tvaṃ patthesi Sundarī.
Uttiṭṭhapiṇḍo uñcho ca, paṃsukūlañca cīvaraṃ.
Etāni abhisambhontī, paraloke anāsavā.
331. Sikkhamānāya me ayye, dibbacakkhu visodhitaṃ.
Pubbenivāsaṃ jānāmi, yattha me vusitaṃ pure.
332. Tvaṃ nissāya kalyāṇi, theri saṃghassa sobhane.
Tisso vijjā anuppattā, kataṃ Buddhassa sāsanaṃ.
333. Anujānāhi me ayye, icche Sāvatti gantave.
Sīhanādaṃ nadissāmi, Buddhaseṭṭhassa santike.
334. Passa Sundari Satthāraṃ, hemavaṇṇaṃ harittacaṃ.
Adantānaṃ dametāraṃ, Sambuddhamakutobhayaṃ.
335. Passa sundari'māyantiṃ, vippamuttaṃ nirūpadhiṃ.
Vītarāgaṃ viśaṃyuttaṃ, katakiccamaṇāsavaṃ.
336. Bārāṇasito nikkhamma, tava santikamāgatā.
Sāvikā te mahāvīra, pāde vandati Sundarī.
337. Tvaṃ Buddho tvaṃ Satthā, tuyhaṃ dhītāmi brāhmaṇa.
Orasā mukhato jātā, katakiccā anāsavā.
338. Tassā te svāgataṃ bhadde, tato te adurāgataṃ.
Evaṃ hi dantā āyanti, Satthu pādāni vandikā.
Vītarāgā viśaṃyuttā, katakiccā anāsavā'ti—
imā gāthā paccudāhāsi.

- ၃၂၉။ ဟတ္ထိ ဂဝဿံ မဏိကုဏ္ဍလဉ္စ၊
ရမ္မံ စိမံ ဂဟဝိဘဝံ ပဟာယ။
ပိတာ ပဗ္ဗဇိတော မယံ၊ ပုတ္တသောကေန အဋ္ဌိတော။
အဟပိ ပဗ္ဗဇိဿာမိ၊ ဘာတုသောကေန အဋ္ဌိတော။
- ၃၃၀။ သော တေ ဣဇ္ဈတု သင်္ကပ္ပေါ၊ ယံ တံ ပတ္ထေသိ သုန္ဒရီ။
ဥတ္တိဋ္ဌပိဏ္ဍော ဥဉ္ဇော စ၊ ပံသုကုလဉ္စ စိဝရံ။
တောနိ အဘိသမ္ဘောန္တိ၊ ပရလောကေ အနာသဝါ။
- ၃၃၁။ သိက္ခမာနာယ မေ အယျေ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခ၊ ဝိသောမိတံ။
ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဇာနာမိ၊ ယတ္ထ မေ ဝုသိတံ ပုရေ။
- ၃၃၂။ တုဝံ နိဿာယ ကလျာဏိ၊ ထေရိ သံဃဿ သောဘနေ။
တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။
- ၃၃၃။ အနုဇာနာဟိ မေ အယျေ၊ ဣစ္ဆေ သာဝတ္ထိ ဂန္တဝေ။
သီဟနာဒံ နဒိဿာမိ၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ သန္တိကေ။
- ၃၃၄။ ပဿ သုန္ဒရိ သတ္တာရံ၊ ဟေမဝဏ္ဏံ ဟရိတ္တစံ။
အဒန္တာနံ ဒမေတာရံ၊ သမ္ပုဒ္ဓမကုတောဘယံ။
- ၃၃၅။ ပဿ သုန္ဒရိ'မာယန္တိ'၊ ဝိပ္ပမုတ္တံ နိရူပဓိ'။
ဝိတရာဂံ ဝိသံယုတ္တံ၊ ကတကိစ္စမနာသဝံ။
- ၃၃၆။ ဗာရာဏသိတော နိက္ခမ္မ၊ တဝ သန္တိကမာဂတာ။
သာဝိကာ တေ မဟာဝီရ၊ ပါဒေ ဝန္တတိ သုန္ဒရီ။
- ၃၃၇။ တုဝံ ဗုဒ္ဓေါ တုဝံ သတ္တာ၊ တုယံ ဓိတာမိ ဗြာဟ္မဏ။
ဩရသာ မုခတော ဇာတာ၊ ကတကိစ္စာ အနာသဝါ။
- ၃၃၈။ တဿာ တေ သွာဂတံ ဘဒ္ဒေ၊ တတော တေ အဒုရာဂတံ။
ဧဝံ ဟိ ဒန္တာ အာယန္တိ၊ သတ္ထု ပါဒါနိ ဝန္တိကာ။
ဝိတရာဂါ ဝိသံယုတ္တာ၊ ကတကိစ္စာ အနာသဝါ'တိ—
ဣမာ ဂါထာ ပစ္စုဒါဟာသိ။

Tattha **petānī**ti matāni. **Bhotī**ti taṃ ālapati. **Puttānī**ti līṅgavipallāsena vuttaṃ, pete putteti attho. Eko eva ca tassā putto mato, brāhmaṇo pana “cirakālaṃ ayaṃ sokena aṭṭa hutvā vicari, bahū maññe imissā puttā matā”ti evaṃsaññī hutvā bahuvacanenāha. Tathā ca “sā’jja sabbāni khāditvā sataputtānī”ti. **Khādamānā**ti lokavohāravasena khumsanavacanametam. Loke hi yassā itthiyā jātajātā puttā maranti, taṃ garahantā “puttakhādīnī”ti-ādim vadanti. **Atīvā**ti ativiya bhusaṃ. **Paritappasī**ti santappasi, pureti yojanā. Ayaṃ hettha saṅkhepattho—bhoti vāseṭṭhi pubbe tvaṃ mataputtā hutvā socantī paridevantī ativiya sokāya samappitā¹ gāmanigamarājadhāniyo āhiṇḍasi.

Sā’jjāti sā ajja, sā tvaṃ etarahīti attho. “Sajjā”ti vā pāḥo. **Kena vaṇṇenā**ti kena kārāṇena.

Khāditānīti therīpi brāhmaṇena vuttapariyāyeneva vadati. Khāditāni vā byagghadīpibīlārādijātiyo sandhāyevamāha. **Atītaṃseti** atītakotṭhāse, atikkantabhavesūti attho. **Mama tuyhañcā**ti mayā ca tayā ca.

Nissaraṇaṃ ña tvā jātīyā maraṇassa cāti jātijarāmarāṇānaṃ nissaraṇabhūtaṃ nibbānaṃ maggañāṇena paṭivijjhivā. **Na cāpi paritappayinti** na cāpi upāyāsasim, ahaṃ upāyāsaṃ na āpajjinti attho.

Abbhutaṃ vatāti acchariyaṃ vata. Taṃ hi abbhutaṃ pubbe abhūtaṃ abbhutanti vuccati. **Edisinti** evarūpim, “na socāmi na rodāmi, na cāpi paritappayin”ti evaṃ socanādīnaṃ abhāvadīpaniṃ vācaṃ. **Kassa tvaṃ dhammamaññāyā**ti kevalaṃ yathā² ediso dhammo laddhuṃ na sakkā, tasmā kassa nāma Satthuno dhammamaññāya giram³ bhāsasi edisanti Satthāraṃ sāsanañca pucchati.

Nirūpadhinti niddukkhaṃ. **Viññātasaddhammā**ti paṭividdha-ariyasaccadhammā. **Byapānudinti** nīharim pajahim.

1. Sokasamappitā (Sī)

2. Yasmā (?)

3. Thiraṃ vācaṃ (Sī)

တတ္ထ ပေတာနီတိ မတာနိ။ ဘောတိတိ တံ အာလပတိ။ ပုတ္တာနီတိ လိင်္ဂဝိပလ္လာသေန ဝုတ္တံ။ ပေတေ ပုတ္တေတိ အတ္ထော။ ဧကော ဧဝ စ တဿာ ပုတ္တော မတော၊ မြာဟ္မဏော ပန “စိရကာလံ အယံ သောကေန အဇ္ဇာ ဟုတွာ ဝိစရိ၊ ဗဟူ မညေ ဣမိဿာ ပုတ္တာ မတာ”တိ ဧဝံသညိ ဟုတွာ ဗဟုဝစနေနာဟ။ တထာ စ “သာ’ဇ္ဇ သဗ္ဗာနိ ခါဒိတွာ သတပုတ္တာနီ”တိ။ ခါဒမာနာတိ လောကဝေါဟာရဝသေန ခုံသနဝစနမေတံ။ လောကေ ဟိ ယဿာ ဣတ္ထိယာ ဇာတဇာတာ ပုတ္တာ မရန္တိ၊ တံ ဂရဟန္တာ “ပုတ္တခါဒိနီ”တိအာဒိ ဝဒန္တိ။ အတိဝါတိ အတိဝိယ ဘုသံ။ ပရိတပ္ပသီတိ သန္တပ္ပသီ၊ ပုရေတိ ယောဇနာ။ အယံ ဟေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော—ဘောတိ ဝါသေဋ္ဌိ ပုဗ္ဗေ တံ မတပုတ္တာ ဟုတွာ သောစန္တိ ပရိဒေဝန္တိ အတိဝိယ သောကာယ သမပ္ပိတာ^၁ ဂါမနိဂမရာဇောနိ-ယော အာဟိဏ္ဍသိ။

သာ’ဇ္ဇာတိ သာ အဇ္ဇ၊ သာ တံ ဧတရဟိတိ အတ္ထော။ “သဇ္ဇာ”တိ ဝါ ပါဌော။ ကေန ဝဏ္ဏေနာတိ ကေန ကာရဏေန။

ခါဒိတာနီတိ ထေရိပိ မြာဟ္မဏေန ဝုတ္တပရိယာယေနဝ ဝဒတိ။ ခါဒိတာနီ ဝါ ဗျုတ္တိပိဗ္ဗိဇ္ဇာရာဒိဇာတိယော သန္တာယေဝမာဟ။ အတိဝံသေတိ အတိတ-ကောဋ္ဌာသေ၊ အတိက္ကန္တဘဝေသုတိ အတ္ထော။ မမ တုယုဉ္ဇာတိ မယာ စ တယာ စ။

နိဿရဏံ ဥတွာ ဇာတိယာ မရဏဿ စာတိ ဇာတိဇရာမရဏာနံ နိဿရဏဘူတံ နိဗ္ဗာနံ မဂ္ဂဉ္ဇဏေန ပဋိဝိဇ္ဇိတွာ။ န စာပိ ပရိတပ္ပသီန္တိ န စာပိ ဥပါယာသာသိ၊ အဟံ ဥပါယာသံ န အာပဇ္ဇိန္တိ အတ္ထော။

အပ္ပုတံ ဝတာတိ အတ္ထရိယံ ဝတ။ တံ ဟိ အပ္ပုတံ ပုဗ္ဗေ အဘူတံ အပ္ပုတန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဒေသိန္တိ ဧဝရူပိ၊ “န သောစာမိ န ရောဒါမိ၊ န စာပိ ပရိတပ္ပသီ”န္တိ ဧဝံ သောစနာဒိနံ အဘာဝဒိပနိ ဝါစံ။ ကဿ တံ ဓမ္မမညာ-ယာတိ ကေဝလံ ယထာ^၂ ဒေသော ဓမ္မော လဒ္ဓုံ န သက္ကာ၊ တသ္မာ ကဿ နာမ သတ္ထုနော ဓမ္မမညာယ ဂိရံ^၃ ဘာသသိ ဒေသန္တိ သတ္တာရံ သာသနဉ္စ ပုစ္ဆတိ။

နိရူပဓိန္တိ နိဒ္ဒုက္ခံ။ ဝိညာတသဒ္ဓမ္မာတိ ပဋိဝိဒ္ဓအရိယသစ္စဓမ္မာ။ ဗျပါနဒိန္တိ နိဟရိ ပဇေတိ။

၁-သောကသမပ္ပိတာ (သီ)

၂-ယသ္မာ (?)

၃-ထိရံ ဝါစံ (သီ)

Vippamuttanti sabbaso vimuttaṃ, sabbakilesehi sabbabhavēhi ca viśamyuttaṃ. Svassāti so Sammāsambuddho assa brāhmaṇassa.

Tatthāti tassaṃ catusaccadhammadesanāyaṃ¹.

Rathaṃ niyyādayāhi'manti imaṃ rathaṃ brāhmaṇiyā niyyādehi.

Sahassañcāpīti maggaparibbayatthaṃ nītaṃ kahāpaṇasahassañcāpi ādāya niyyādehīti yojanā.

Assarathanti assayuttarathaṃ. Puṇṇapattanti tuṭṭhidānaṃ.

Evam brāhmaṇiyā tuṭṭhidāne diyyamāne taṃ asampaṭicchanto sārathi “tuyheva hotū”ti gāthaṃ vatvā Satthu santikameva gantvā pabbaji. Pabbajite pana sārathimhi brāhmaṇī attano dhītaraṃ Sundariṃ āmantetvā gharāvāse niyojenti “**hatthī gavassan**”ti gāthamāha. Tattha **hatthī**ti hatthino. **Gavassanti** gāvo ca assā ca. **Maṇikuṇḍalañcāti** maṇi ca Kuṇḍalāni ca. **Phītañcimam gahavibhavaṃ pahāyāti** imaṃ hatthi-ādippabhedam yathāvuttaṃ avuttañca khattavatthuhiraññasuvaṇṇādibhedam phītaṃ pahūtañca gahavibhavaṃ gehūpakaraṇam aññañca dāsīdāsādikam sabbam pahāya tava pitā pabbajito. **Bhuñja bhogāni Sundarīti** Sundari tvaṃ ime bhoge bhuñjassu. **Tuvaṃ dāyādikā kuleti** tuvaṃ hi imasmim kule dāyajjārahāti.

Taṃ sutvā Sundarī attano nekkhammajjhāsayaṃ pakāseti “**hatthīgavassan**”ti-ādimāha.

Atha naṃ mātā nekkhammeyeva niyojenti “**so te ijḡhatū**”ti-ādinā² diyaḍḍhagāthamāha. Tattha **yaṃ tvaṃ patthesi Sundarīti** Sundari tvaṃ idāni yaṃ patthesi ākaṅkhasi. So tava pabbajjāya **saṅkappo** pabbajjāya chando **ijḡhatu** anantarāyena sijḡhatu. **Uttiṭṭhapiṇḍoti** ghare ghare patiṭṭhitvā laddhabbabbhikkhāpiṇḍo. **Uñchoti** tadatthaṃ gharapaṭipāṭiyā āhiṇḍanaṃ uddissa ṭhānañca³. **Etānīti** uttiṭṭhapiṇḍādīni. **Abhisambhontīti** anibbinnarūpā jaṅghabalaṃ nissāya abhisambhavantī, sādhentīti attho.

Atha Sundarī “sādhu amma”ti mātuyā paṭissuṇitvā nikkhamitvā bhikkhunupassayaṃ gantvā sikkhamānāyeva samānā tisso vijjā sacchikatvā

1. Dhammanti catusaccadhammadesanaṃ (Sī)

2. Ādikaṃ (Sī)

3. Āhiṇḍantā uttiṭṭhānañca (I)

ဝိပ္ပမုတ္တန္တိ သဗ္ဗသော ဝိမုတ္တံ၊ သဗ္ဗကိလေသေဟိ သဗ္ဗဘဝေဟိ စ ဝိသံယုတ္တံ။ သုဿာတိ သော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ အဿ ပြာဟူဏဿ။

တတ္ထာတိ တဿံ စတုသစ္စဓမ္မဒေသနာယံ^၁။

ရထံ နိယျာဒယာဟိ^၂မန္တိ ဣမံ ရထံ ပြာဟူဏိယာ နိယျာဒေဟိ။

သဟဿဉ္ဇာဝီတိ မဂ္ဂပရိဗ္ဗယတ္ထံ နိတံ ကဟာပဏသဟဿဉ္ဇာပိ အာဒါယ နိယျာဒေဟိတိ ယောဇနာ။

အဿရထန္တိ အဿယုတ္တရထံ။ ပုဏ္ဏပတ္တန္တိ တုဋ္ဌိဒါနံ။

ဧဝံ ပြာဟူဏိယာ တုဋ္ဌိဒါနေ ဒိယျမာနေ တံ အသမ္ပုဋ္ဌန္တော သာရထံ “တုယေဝ ဟောတူ”တိ ဂါထံ ဝတ္တာ သတ္ထု သန္တိကမေဝ ဂန္တာ ပဗ္ဗဇိ။ ပဗ္ဗဇိတေ ပန သာရထံမှ ပြာဟူဏိ အတ္တနော စိတရံ သုန္ဒရိ^၃ အာမန္တေတွာ သရာဝါသေ နိယောဇေန္တိ “ဟတ္ထိ ဂဝဿ”န္တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ ဟတ္ထိတိ ဟတ္ထိနော။ ဂဝဿန္တိ ဂါဝေါ စ အဿာ စ။ မဏိကုဏ္ဍလဉ္ဇာတိ မဏိ စ ကုဏ္ဍလာနိ စ။ ဖိတဉ္စိမံ ဂဟဝိဘဝံ ပဟာယာတိ ဣမံ ဟတ္ထိအာဒိပ္ပဘေဒံ ယသာဒုတ္တံ အဒုတ္တဉ္စ ခေတ္တဝတ္ထုဟိရညသုဝဏ္ဏာဒိဘေဒံ ဖိတံ ပဟူတဉ္စ ဂဟဝိဘဝံ ဂေဟူပကရဏံ အဉ္စ ခါသိဒါသာဒိကံ သဗ္ဗံ ပဟာယ တဝ ပိတာ ပဗ္ဗဇိတော။ ဘုဉ္စ ဘောဂါနိ သုန္ဒရိတိ သုန္ဒရိ တံ ဣမေ ဘောဂေ ဘုဉ္စဿ။ တုဝံ ဒါယာဒိကာ ကုလေတိ တုဝံ ဟိ ဣမသ္မိ^၄ ကုလေ ဒါယဇ္ဇာရဟာတိ။

တံ သုတွာ သုန္ဒရိ အတ္တနော နေက္ခမ္မဉ္စာသယံ ပကာသေန္တိ “ဟတ္ထိ-ဂဝဿ”န္တိ အာဒိမာဟ။

အထ နံ မာတာ နေက္ခမ္မယေဝ နိယောဇေန္တိ “သော တေ ဣဇ္ဈတူ”တိ-အာဒိနာ^၁ ဒိယဇုဂါထမာဟ။ တတ္ထ ယံ တံ ပတ္တေသိ သုန္ဒရိတိ သုန္ဒရိ တံ ဣဒါနိ ယံ ပတ္တေသိ အာကံသိ။ သော တဝ ပဗ္ဗဇာယ သင်္ခယေ ပဗ္ဗဇာယ ဆန္တော ဣဇ္ဈတူ အနန္တရာယေန သိဇ္ဈတူ။ ဥတ္တိဋ္ဌပိဏ္ဏောတိ သရေ သရေ ပတိဋ္ဌိတွာ လဒ္ဓဗ္ဗဘိက္ခာပိဏ္ဏော။ ဥဇ္ဇောတိ တဒတ္ထံ သရပဋိပါဋိယာ အာဟိဏ္ဍနံ ဥဒ္ဓိဿ ဌာနဉ္စ^၂။ တောနိတိ ဥတ္တိဋ္ဌပိဏ္ဏာဒိနိ။ အဘိသန္တောန္တိတိ အနိဗ္ဗိန္ဒရူပါ ဇဗ္ဗမလံ နိဿာယ အဘိသန္တောန္တိ၊ သာဓေန္တိတိ အတ္တော။

အထ သုန္ဒရိ “သာရ အဗ္ဗာ”တိ မာတုယာ ပဋိသုဏ္ဏိတွာ နိက္ခမိတွာ ဘိက္ခုနုပဿယံ ဂန္တာ သိက္ခမာနာယေဝ သမာနာ တိသော ဝိဇ္ဇာ သတ္တိကတွာ

၁-ဓမ္မန္တိ စတုသစ္စဓမ္မဒေသနံ (သီ)

၂-အာဒိကံ(သီ)

၃-အာဟိဏ္ဍနာ ဥတ္တိဋ္ဌာနဉ္စ (ဣ)

“Satthu santikaṃ gamissāmi”ti upajjhāyaṃ ārocetvā bhikkhunīhi saddhim Sāvattim āgamāsi. Tena vuttam “**sikkhamānāya me ayye**”ti-ādi. Tattha **sikkhamānāya meti** sikkhamānāya samānāya mayā. **Ayyeti** attano upajjhāyaṃ ālapati.

Tuvaṃ nissāya kalyāṇi, theri saṃghassa sobhaneti bhikkhunisaṃghe vuddhatarabhāvena thiraguṇayogena ca saṃghattheri sobhanehi sīlādīhi samannāgatattā sobhane kalyāṇi kalyāṇamitte ayye taṃ nissāya mayā tisso vijjā anuppattā kataṃ Buddhassa sāsanti yojanā.

Icheti icchāmi. Sāvatti gantaveti Sāvattim gantum. **Sīhanādam nadissāmīti** aññābyākaraṇameva sandhāyāha.

Atha Sundarī anukkamena Sāvattim gantvā vihāraṃ pavisitvā Satthāraṃ dhammāsane nisinnam disvā ulāraṃ pītisomanassam paṭisaṃvedayamānā attānameva ālapantī āha “**passa Sundarī**”ti. **Hemavaṇṇanti** suvaṇṇavaṇṇam. **Harittacanti** kañcanasannibhattacam. Ettha ca Bhagavā pītavaṇṇena “suvaṇṇavaṇṇo”ti vuccati. Atha kho sammadeva ghaṃsitvā jātihiṅgulakena anulimpitvā suparimajjitakañcanādāsasannibhoti dassetuṃ “hemavaṇṇan”ti vatvā “harittacan”ti vuttam.

Passa Sundarī’māyantinti taṃ Sundarināmikaṃ maṃ Bhagavā āgacchantim passa. “**Vippamuttan**”ti-ādinā aññam byākarontī pītipphāravasena vadati.

Kuto pana āgatā, kattha ca āgatā, kīdisā cāyaṃ Sundarīti āsaṅkantānam āsaṅkam nivattetuṃ “Bārāṇasito”ti gātham vatvā tattha “sāvikā cā”ti vuttamattham pākaṭataram kātuṃ “**tuvaṃ Buddho**”ti gāthamāha. Tassattho—imasmim sadevake loke tuvameveko sabbaññubuddho, diṭṭhadhammikasamparāyikaparamatthehi yathārahaṃ anusāsanato tuvaṃ me **Satthā**, ahañca khīṇāsavabrāhmaṇī Bhagavā tuyhaṃ ure vāyama¹ janitābhijātītāya **orasā**, mukhato pavattadhammaghosena sāsana ca mukhabhūtena ariyamaggena jātattā **mukhato jātā**, niṭṭhitapariññātādikaraṇīyatāya **katakiccā**, sabbaso āsavānam khepitattā **anāsavāti**.

1. Urasā manasā (Sī), ure tassā maṃ (I)

“သတ္တု သန္တိကံ ဂမိဿာမိ”တိ ဥပဇ္ဈာယံ အာရောစေတွာ ဘိက္ခုနီဟိ သဒ္ဓိံ သာဝတ္ထိံ အဂမာသိ။ တေန ဝုတ္တံ “**သိက္ခမာနာယ မေ အယျေ**”တိအာဒိ။ တတ္ထ **သိက္ခမာနာယ မေ**တိ သိက္ခမာနာယ သမာနာယ မယာ။ **အယျေ**တိ အတ္တနော ဥပဇ္ဈာယံ အာလပတိ။

တုဝံ နိဿာယ ကလျာဏိ၊ ထေရီ သံဃဿ သောဘနေတိ ဘိက္ခုနီသံဃေ ဝုဒ္ဓတရဘာဝေန ထိရုဏယောဂေန စ သံဃတ္ထေရိသောဘနေဟိ သီလာဒီဟိ သမန္နာဂတတ္ထာ သောဘနေ ကလျာဏိ ကလျာဏမိတ္တေ အယျေ တံ နိဿာယ မယာ တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တာ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနန္တိ ယောဇနာ။

ဣစ္ဆေတိ ဣစ္ဆာမိ။ သာဝတ္ထိံ ဂန္တဝေတိ သာဝတ္ထိံ ဂန္တုံ။ သီဟနာဒံ နဒိဿာမိတိ အညာဗျာကရဏမေဝ သန္တာယာဟ။

အထ သုန္ဒရီ အနုက္ကမေန သာဝတ္ထိံ ဂန္တာ ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ သတ္တာရံ ဓမ္မာသနေ နိသိန္တံ ဒိဿာ ဥဠာရံ ပိတိသောမနဿ ပဋိသံဝေဒယမာနာ အတ္တာနမေဝ အာလပန္တိ အာဟ “**ပဿ သုန္ဒရီ**”တိ။ **ဟေမဝဏ္ဏန္တိ** သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ။ **ဟရိတ္တစန္တိ** ကဉ္စနသန္တိဘတ္တံ။ ဧတ္ထ စ ဘဂဝါ ပီတဝဏ္ဏေန “သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော”တိ ဝုစ္စတိ။ အထ ခေါ သမ္ပဒေဝ ခံသိတွာ ဇာတိဟိရ်လကေန အနုလိမ္မိတွာ သုပရိ-မဇ္ဇိတကဉ္စနာဒါသသန္တိဘောတိ ဒဿေတုံ “ဟေမဝဏ္ဏ”န္တိ ဝတွာ “ဟရိတ္တစ”န္တိ ဝုတ္တံ။

ပဿ သုန္ဒရီ’မာယန္တိန္တိ တံ သုန္ဒရိနာမိကံ မံ ဘဂဝါ အာဂစ္ဆန္တိ ပဿ။ “**ဝိပ္ပမုတ္တ**”န္တိအာဒိနာ အညံ ဗျာကရေန္တိ ပိတိဝိပ္ပါရဝသေန ဝဒတိ။

ကုတော ပန အာဂတာ၊ ကတ္ထ စ အာဂတာ၊ ကိဒိသာ စာယံ သုန္ဒရီတိ အာသင်္ကာနံ အာသင်္ကံ နိဝတ္တေတုံ “ဗာရာဏသိတော”တိ ဂါထံ ဝတွာ တတ္ထ “သာဝိကာ စာ”တိ ဝုတ္တမတ္ထံ ပါကဋတရံ ကာတုံ “**တုဝံ ဗုဒ္ဓေါ**”တိ ဂါထ-မာဟ။ တဿတ္ထော—ဣမသ္မိံ သဒေဝကေ လောကေတုဝမေဝေကော သဗ္ဗညု-ဗုဒ္ဓေါ၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကပရမတ္ထေဟိ ယထာရဟံ အနုသာသနတော တုဝံ မေ သတ္တာ၊ အဟဉ္စ ဒီဏာသဝဠာဟ္မဏီ ဘဂဝါ တုယံ ဥရေ ဝါယာမံ ဇနိတာ-ဘိဇာတိတာယ **ဩရသာ**၊ မုခတော ပဝတ္ထဓမ္မဗောသေန သာသနဿ စ မုခဘူတေန အရိယမဂ္ဂေန ဇာတတ္ထာ **မုခတော ဇာတာ**၊ နိဋ္ဌိတပရိညာတာဒိ-ကရဏီယတာယ **ကတကိစ္စာ**၊ သဗ္ဗသော အာသဝါနံ ခေဝိတတ္ထာ **အနာ-သဝါ**တိ။

Athassā Satthā āgamanam abhinandanto “**tassā te svāgatan**”ti gāthamāha. Tassattho—yā tvaṃ mayā adhigatam dhammam yāthāvato adhigacchi. Tassā te **bhadde** sundari idha mama santike āgataṃ āgamanam su-āgataṃ. Tato eva taṃ **adurāgataṃ** na durāgataṃ hoti. Kasmā? Yasmā **evam hi dantā āyantīti**, yathā tvaṃ Sundari, evam hi uttamenā ariyamaggadamathena dantā tato eva sabbadhi **vītarāgā** sabbesaṃ saṃyojanānaṃ samucchinnattā **visaṃyuttā** katakiccā anāsavā Satthu pādānaṃ vandikā āgacchanti, tasmā tassā te svāgataṃ adurāgatanti yojanā.

Sundarītherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Subhākammārādhītuttherīgāthāvaṇṇanā

Daharāhanti-ādikā Subhāya Kammārādhītāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivatṭṭupanissayaṃ kusalam upacinantī anukkamena sambhāvita¹ kusalamulā upacitavimokkhasambhārā sugatīsyeva saṃsarantī paripakkaññā hutvā imasmim Buddhuppāde Rājagahe aññatarassa suvaṇṇakārassa dhītā hutvā nibbatti, rūpasampattisobhāya **Subhāti** tassā nāmaṃ ahosi. Sā anukkamena viññutaṃ patvā Satthu Rājagahappavesane Satthari sañjātappasādā ekadivasam Bhagavantaṃ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā tassā indriyaparipākam disvā ajjhāsayānurūpaṃ catusaccagabbhadhammaṃ desesi. Sā tāvadeva sahasanayapaṭimaṇḍite sotāpattiphale patiṭṭhāsi. Sā aparabhāge gharāvāse dosaṃ disvā Mahāpajāpatiyā Gotamiyā santike pabbajitvā bhikkhunisīle patiṭṭhitā uparimaggatthāya bhāvanamanuyuñji². Taṃ nātakā kālena kālam upasaṅkamitvā kāmehi nimantentā pahūtaḍḍhaṃ vibhavajātaṃ dassetvā palobhenti. Sā ekadivasam attano santikaṃ upagātānaṃ gharāvāsesu kāmesu ca ādīnavaṃ pakāsentī “daharāhan”ti-ādīhi catuvīsatiyā gāthāhi dhammaṃ kathetvā te nirāse katvā vissajjetvā vipassanāya kammaṃ karontī indriyāni

1. Saṃropita (I, Ka)

2. Anuyuñjati (Sī, I)

အထဿာ သတ္တာ အာဂမနံ အဘိနန္ဒန္တော “**တဿာ တေ သွာဂတ**”န္တိ ဂါထမာဟ။ တဿတ္ထော—ယာ တံ မယာ အဓိဂတံ ဓမ္မံ ယာထာဝတော အဓိဂန္တိ။ တဿာ တေ **ဘဒ္ဒေ** သုန္ဒရီ ဣမ မမ သန္တိကေ အာဂတံ အာဂမနံ သုအာဂတံ။ တတော ဧဝ တံ **အဒုရဂတံ** န ဒုရဂတံ ဟောတိ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ **ဧဝံ ဟိ ဒန္တော အာယန္တိတိ**၊ ယထာ တံ သုန္ဒရီ၊ ဧဝံ ဟိ ဥတ္တမေန အရိယမဂ္ဂဒမထေန ဒန္တော တတော ဧဝ သဗ္ဗမိ **ဝိတရာဂါ** သဗ္ဗေသံ သံယောဇနာနံ သမုတ္တန္တတ္တာ **ဝိသံယုတ္တာ** ကတကိစ္စာ အနာသဝါ သတ္ထု ပါဒါနံ ဝန္တိကာ အာဂန္တန္တိ၊ တသ္မာ တဿာ တေ သွာဂတံ အဒုရဂတန္တိ ယောဇနာ။

သုန္ဒရီထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၅-သုဘာကမ္မာရဓိတုထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

ဒဟရာဟန္တိအာဒိကာ သုဘာယ ကမ္မာရဓိတာယ ထေရီယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာဓိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇုပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ အနုက္ကမေန သတ္တဝါတံ ကုသလမူလာ ဥပစိတဝိမောက္ခသတ္တရာ သုဂတိသုယေဝ သံသရန္တိ ပရိပက္ကဉ္ဇကာ ဟုတွာ ဣမသ္မိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ရာဇဂဟေ အညတရဿ သုဝဏ္ဏကာရဿ ဝိတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ရူပသမ္ပတ္တိသောဘာယ **သုဘာ**တိ တဿာ နာမံ အဟောသိ။ သာ အနုက္ကမေန ဝိညုတံ ပတွာ သတ္ထု ရာဇဂဟပုဝေသနေ သတ္တရိ သဉ္ဇာတပုသဒါ ကေဒိဝသံ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္တိတွာ ကေမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္တာ တဿာ ဣန္ဒြိယပရိပါကံ ဒိသ္မာ အဇ္ဈာသယာနရူပံ စတုသစ္စဂဗ္ဘဓမ္မံ ဒေသေသိ။ သာ တာဝဒေဝ သဟဿနယပဋိမဏ္ဍိတေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ သာ အပရဘာဂေ ဃရာဝါသေ ဒေါသံ ဒိသ္မာ မဟာပဇာပတိယာ ဂေါတမိယာ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဘိက္ခုနိသီလေ ပတိဋ္ဌိတာ ဥပရိမဂ္ဂတ္ထာယ ဘာဝနမနုယုဉ္ဇိ။ တံ ဉာတကာ ကာလေန ကာလံ ဥပသင်္ကမိတွာ ကာမေဟိ နိမန္တေန္တော ပဟူတဓနံ ဝိဘဝဇာတဉ္စ ဒေသေတွာ ပလောဘေန္တိ။ သာ ကေဒိဝသံ အတ္တနော သန္တိကံ ဥပဂတာနံ ဃရာဝါသေသု ကာမေသု စ အာဒိနဝံ ပကာသေန္တိ “**ဒဟရာဟ**”န္တိအာဒိဟိ စတုဝိသတိယာ ဂါထာဟိ ဓမ္မံ ကထေတွာ တေ နိရာသေ ကတွာ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေန္တိ ဣန္ဒြိယာနိ

၁-သံရောပိတ (ဣ၊က)

၂-အနုယုဉ္ဇတိ (သီ၊ဣ)

pariyodapentī bhāvanam ussukkāpetva na cirasseva saha paṭisambhidāhi
arahattam pāpuṇi. Arahattam pana patvā—

339. “Daharāham suddhavasana, yaṁ pure dhammamassuṇim.
Tassā me appamattāya, saccābhisamayo ahu.

340. Tatoham sabbakāmesu, bhusam aratimajjhagam.
Sakkāyasmiṁ bhayaṁ disvā, nekkhammameva pīhaye.

341. Hitvāna’ham nātigaṇam, dāsakammakarāni ca.
Gāmakhattāni phītāni, ramaṇīye pamodite.

342. Pahāya’ham pabbajitā, sāpateyya’manappakam.
Evaṁ saddhāya nikkhamma, saddhamme supavedite.

343. Netam assa patirūpaṁ, ākiṇcaṇṇam hi patthaye.
Yo jātārūpaṁ rajataṁ, chaḍḍetvā punarāgame.

344. Rajataṁ jātārūpaṁ vā, na bodhāya na santiyā.
Netam samaṇasārūpaṁ, na etaṁ ariyaddhanam.

345. Lobhanam madanam cetam, mohanam rajavaḍḍhanam.
Sāsaṅkam bahuṇasārūpaṁ, natthi cettha dhuvam ṭhiti.

346. Ettha rattā pamattā ca, saṁkiliṭṭhamanā narā.
Aññaṁaññaṇa byāruddhā, puthū kubbanti medhagam.

347. Vadho bandho parikleso, jāni sokapariddavo.
Kāmesu adhipannānam, dissate byasanam bahum.

348. Tam maṁ nātī amittāva, kiṁ vo kāmesu yuñjatha.
Jānātha maṁ pabbajitam, kāmesu bhayadassinim.

349. Na hiraṇṇasuvaṇṇena, parikkhīyanti āsavā.
Amittā vadhakā kāmā, sapattā sallabandhanā.

350. Tam maṁ nātī amittāva, kiṁ vo kāmesu yuñjatha.
Jānātha maṁ pabbajitam, muḍḍam saṁghāṭipārutam.

ပရိယောဒပေန္တိ ဘာဝနံ ဥဿုက္ကာပေတွာ န စိရဿဝ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ
အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အရဟတ္တံ ပန ပတွာ—

၃၃၉။ “ဒဟရာဟံ သုဗ္ဗဝသနာ၊ ယံ ပုရေ ဓမ္မမသုဏိံ။
တဿာ မေ အပ္ပမတ္တာယ၊ သစ္စာဘိသမယော အဟု။

၃၄၀။ တတောဟံ သဗ္ဗကာမေသု၊ ဘုသံ အရတိမဇ္ဈဂံ။
သက္ကာယသ္မိံ ဘယံ ဒိသ္မာ၊ နေက္ခမ္မမေဝ ပီဟယေ။

၃၄၁။ ဟိတွာန’ဟံ ဉှတိဂဏံ၊ ဒါသကမ္မကရာနိ စ။
ဂါမခေတ္တာနိ ဖိတာနိ၊ ရမဏီယေ ပမောဒိတေ။

၃၄၂။ ပဟာယ’ဟံ ပဗ္ဗဇိတာ၊ သာပတေယျ’မနပ္ပကံ။
ဧဝံ သဒ္ဓါယ နိက္ခမ္မ၊ သဒ္ဓမ္မေ သုပ္ပဝေဒိတေ။

၃၄၃။ နေတံ အဿ ပတိရူပံ၊ အာကိဉ္ဇညံ ဟိ ပတ္တယေ။
ယော ဇာတရူပံ ရဇတံ၊ ဆဇ္ဇေတွာ ပုနရာဂမေ။

၃၄၄။ ရဇတံ ဇာတရူပံ ဝါ၊ န ဗောဓာယ န သန္တိယာ။
နေတံ သမဏသာရူပံ၊ န ဧတံ အရိယဒ္ဓန္နံ။

၃၄၅။ လောဘနံ မဒနံ စေတံ၊ မောဟနံ ရဇဝဇနံ။
သာသကံ ဗဟုအာယာသံ၊ နတ္ထိ စေတ္တ ရဝံ ဌိတိ။

၃၄၆။ ဧတ္ထ ရတ္တာ ပမတ္တာ စ၊ သံကိလိဋ္ဌမနာ နရာ။
အညမညေန ဗျာရဒ္ဓါ၊ ပုထူ ကုဗ္ဗန္တိ မေဂံ။

၃၄၇။ ဝဓော ဗန္ဓော ပရိက္ခေသော၊ ဇာနိ သောကပရိဒ္ဓဝေါ။
ကာမေသု အဓိပန္နာနံ၊ ဒိဿတေ ဗျာသနံ ဗဟံ။

၃၄၈။ တံ မံ ဉှတိ အမိတ္တာဝ၊ ကိံ ဝေါ ကာမေသု ယုဇ္ဇထ။
ဇာနာထ မံ ပဗ္ဗဇိတံ၊ ကာမေသု ဘယဒဿိနိံ။

၃၄၉။ န ဟိရဉ္ဇသုဝဏ္ဏေန၊ ပရိက္ခိယန္တိ အာသဝါ။
အမိတ္တာ ဝကော ကာမာ၊ သပတ္တာ သလ္လဗန္ဓနာ။

၃၅၀။ တံ မံ ဉှတိ အမိတ္တာဝ၊ ကိံ ဝေါ ကာမေသု ယုဇ္ဇထ။
ဇာနာထ မံ ပဗ္ဗဇိတံ၊ မုဏ္ဍံ သံဃာဋီပါရတံ။

351. Uttiṭṭhapiṇḍo uñcho ca, paṃsukūlañca cīvaram.
Etaṃ kho mama sāruppaṃ, anagārūpanissayo.
352. Vantā Mahesihi kāmā, ye dibbā ye ca mānusa.
Khematṭhāne vimuttā te, pattā te acalaṃ sukhaṃ.
353. Māhaṃ kāmehi saṃgacchim, yesu tāṇaṃ na vijjati.
Amitṭā vadhakā kāmā, aggikkhandhūpamā dukhā.
354. Paripantho esa bhayo, savighāto sakaṇṭako.
Gedho suvisamo ceso, mahanto mohanāmukho.
355. Upasaggo bhīmarūpo, kāmā sappasirūpamā.
Ye bālā abhinandanti, andhabhūtā puthujjanā.
356. Kāmapaṅkena sattā hi, bahū loke aviddasū.
Pariyantaṃ na jānanti, jātiyā maraṇassa ca.
357. Duggatigamaṇaṃ maggaṃ, manussā kāmahetukaṃ.
Bahuṃ ve paṭipajjanti, attano rogamāvahaṃ.
358. Evaṃ amittajanaṇā, tāpanā saṃkilesikā.
Lokāmisā bandhaniyā, kāmā maraṇabandhanā.
359. Ummādanā ullapanā, kāmā cittappamāthino.
Sattānaṃ saṃkilesāya, khippaṃ mārena oḍḍitaṃ.
360. Anantādīnavā kāmā, bahudukkhā mahāvisā.
Appassādā raṇakarā, sukkapakkhavisosaṇā.
361. Sāhaṃ etādisaṃ katvā, byasanaṃ kāmahetukaṃ.
Na taṃ paccāgamiṃsāmi, nibbānābhiratā sadā.
362. Raṇaṃ taritvā kāmānaṃ, sītibhāvābhikaṅkhinī.
Appamattā vihasāmi, sabbasaṃyojanakkhaye.
363. Asokaṃ virajaṃ khemaṃ, ariyatṭhaṅgikaṃ ujum.
Taṃ maggaṃ anugacchāmi, yena tiṇṇā Mahesino.

- ၃၅၁။ ဥတ္တိဋ္ဌပိဏ္ဍော ဥဉ္ဇော စ၊ ပံသုကူလဉ္စ စိဝရံ။
ဧတံ ခေါ မမ သာရပုံ၊ အနဂါရူပနိဿယော။
- ၃၅၂။ ဝန္တာ မဟေသီဟိ ကာမာ၊ ယေ ဒိဗ္ဗာ ယေ စ မာနုသာ။
ခေမဋ္ဌာနေ ဝိမုတ္တာ တေ၊ ပတ္တာ တေ အစလံ သုခံ။
- ၃၅၃။ မာဟံ ကာမေဟိ သံဂစ္ဆိံ၊ ယေသု တာဏံ န ဝိဇ္ဇတိ။
အမိတ္တာ ဝဓကာ ကာမာ၊ အဂ္ဂိက္ခန္ဓူပမာ ဒုခါ။
- ၃၅၄။ ပရိပန္နော ဧသ ဘယော၊ သဝိဿာတော သကဏ္ဍကော။
ဂေဓော သုဝိသမော စေသော၊ မဟန္တော မောဟနာမုခေါ။
- ၃၅၅။ ဥပသဂ္ဂေါ ဘိမရူပေါ၊ ကာမာ သပ္ပသိရူပမာ။
ယေ ဗာလာ အဘိနန္ဒန္တိ၊ အန္ဓဘူတာ ပုထုဇ္ဇနာ။
- ၃၅၆။ ကာမပဏော်န သတ္တာ ဟိ၊ ဗဟူ လောကေ အဝိဒ္ဓသူ။
ပရိယန္တံ န ဇာနန္တိ၊ ဇာတိယာ မရဏဿ စ။
- ၃၅၇။ ဒုဂ္ဂတိဂမနံ မဂ္ဂံ၊ မနုဿာ ကာမဟေတုကံ။
ဗဟုံ ဝေ ပဋိပဇ္ဇန္တိ၊ အတ္တနော ရောဂမာဝဟံ။
- ၃၅၈။ ဧဝံ အမိတ္တဇနနာ၊ တာပနာ သံကိလေသိကာ။
လောကာမိသာ ဗန္ဓနိယာ၊ ကာမာ မရဏဗန္ဓနာ။
- ၃၅၉။ ဥဗ္ဗာဒနာ ဥလ္လပနာ၊ ကာမာ စိတ္တပ္ပမာထိနော။
သတ္တာနံ သံကိလေသာယ၊ ဒိပ္ပံ မာရေန ဩဒ္ဓိတံ။
- ၃၆၀။ အနန္တာဒိနဝါ ကာမာ၊ ဗဟုဒုက္ခာ မဟာဝိသာ။
အပ္ပဿာဒါ ရဏကရာ၊ သုက္ကပက္ခဝိသောသနာ။
- ၃၆၁။ သာဟံ ဧတာဒိသံ ကတွာ၊ ဗျသနံ ကာမဟေတုကံ။
န တံ ပစ္စာဂမိဿာမိ၊ နိဗ္ဗာနာဘိရတာ သဒါ။
- ၃၆၂။ ရဏံ တရိတွာ ကာမာနံ၊ သီတိဘာဝါဘိကမ္ပိနိ။
အပ္ပမတ္တာ ဝိဟဿာမိ၊ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယေ။
- ၃၆၃။ အသောကံ ဝိရဇံ ခေမံ၊ အရိယဋ္ဌာဂီကံ ဥဇုံ။
တံ မဂ္ဂံ အနဂစ္ဆာမိ၊ ယေန တိဏ္ဍာ မဟေသိနော။

364. Imaṃ passatha dhammaṭṭhaṃ, subhaṃ kammāradhītaraṃ.
Anejaṃ upasampajja, rukkhamūlamhi jhāyati.

365. Ajja'ṭṭhamī pabbajitā, saddhā saddhammasobhanā.
Vinītu'ppalavaṇṇāya, tevijjā maccuhāyinī.

366. Sāyaṃ bhujissā aṇaṇā, bhikkhunī bhāvitindriyā.
Sabbayogavisamīyuttā, katakiccā anāsavā.

367. Taṃ Sakko devasaṃghena, upasaṅkamma iddhiyā.
Namassati bhūtapati, subhaṃ kammāradhītaraṃ”ti—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **daharāhaṃ suddhavasanaṃ, yaṃ pure dhammamassuṇinti** yasmā ahaṃ pubbe daharā taruṇī eva suddhavasanaṃ suddhavatthanivatthā alaṅkatappaṭiyattā Satthu santike dhammaṃ assosiṃ. **Tassā me appamattāya, saccābhisamayo ahūti** yasmā ca tassā me mayhaṃ yathāsutaṃ dhammaṃ paccavekkhitvā appamattāya upaṭṭhitassatiyā sīlaṃ adhiṭṭhahitvā bhāvanaṃ anuyuṇṇantiyāva catunnaṃ ariyasaccānaṃ abhisamayo “idaṃ dukkhaṃ”ti-ādinā¹ paṭivedho ahoṣi.

Tatohaṃ sabbakāmesu, bhusaṃ aratimajjhaganti tato tena kāraṇena Satthu santike dhammassa sutattā saccānaṃca abhisamitattā manussesu dibbesu cāti sabbesupi kāmesu bhusaṃ ativiya aratiṃ ukkaṇṭhiṃ adhigacchiṃ. **Sakkāyasmim** upādānakkhandhapaṇcake **bhayaṃ** sappatibhayabhāvaṃ nāṇacakkhunā disvā **nekkhamameva** pabbajjaṃ nibbānameva **pīhaye** pihayāmi patthayāmi.

Dāsakammakarāni cāti dāse ca kammakāre ca, liṅgavipallāseṇa hetam vuttaṃ. **Gāmakhettānīti** gāme ca pubbaṇṇāparaṇṇaviruhanakkhettāni ca, gāmapariyāpannāni vā khettāni. **Phītānīti** samiddhāni. **Ramaṇīyeti** manuṇṇe. **Pamoditeti** pamudite², bhogakkhandhe hitvāti sambandho. **Sāpateyyanti** santakaṃ dhanam, maṇikanakara-jatādipariggahavatthum. **Anappakanti** mahantaṃ, pahāyāti yojanā. **Evaṃ saddhāya nikkhamāti** “hitvānaḥaṃ nātigaṇaṃ”ti-ādinā

1. Khu 9. 36 piṭṭhe.

2. Pamudane (Sī)

၃၆၄။ ဣမံ ပဿထ ဓမ္မဋ္ဌံ၊ သုဘံ ကမ္မာရစိတရံ။
အနေဇံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ၊ ရုက္ခမူလမိ ဈာယတိ။

၃၆၅။ အဇ္ဇေ’ဋ္ဌမိ ပဗ္ဗဇိတာ၊ သဒ္ဓါ သဒ္ဓမ္မသောဘနာ။
ဝိနီတု’ပ္ပလဝဏ္ဏာယ၊ တေဝိဇ္ဇာ မစ္စုဟာယိနီ။

၃၆၆။ သာယံ ဘုဇိဿာ အဏဏာ၊ ဘိက္ခုနီ ဘာဝိတိန္ဒြိယာ။
သဗ္ဗယောဂဝိသံယုတ္တာ၊ ကတကိစ္စာ အနာသဝါ။

၃၆၇။ တံ သက္ကော ဒေဝသံဆေန၊ ဥပသင်္ကမ္မ ဣဒ္ဓိယာ။
နမဿတိ ဘူတပတိ၊ သုဘံ ကမ္မာရစိတရံ”န္တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ ဒဟရာဟံ သုဒ္ဓဝသနာ၊ ယံ ပုရေ ဓမ္မမဿုဏီန္တိ ယသ္မာ အဟံ ပုဗ္ဗေ ဒဟရာ တရုဏီ ဧဝ သုဒ္ဓဝသနာ သုဒ္ဓဝတ္ထုနိဝတ္တာ အလင်္ကတပုဂ္ဂိုလတ္တာ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ အသောသိ။ တဿာ မေ အပ္ပမတ္တာယ၊ သစ္စာဘိသမယော အဟူတိ ယသ္မာ စ တဿာ မေ မယံ ယထာသုတံ ဓမ္မံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ အပ္ပမတ္တာယ ဥပဋ္ဌိတဿတိယာ သီလံ အဓိဋ္ဌဟိတွာ ဘာဝနံ အနုယုဇ္ဇန္တိယာဝ စတုန္တံ အရိယသစ္စာနံ အဘိသမယော “ဣဒံ ဒုက္ခ”န္တိအာဒိနာ” ပဋိဝေဓော အဟောသိ။

တတောဟံ သဗ္ဗကာမေသု၊ ဘုသံ အရတိမဇ္ဈဂန္တိ တတော တေန ကာရ-
ဏေန သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မဿ သုတတ္တာ သစ္စာနဉ္စ အဘိသမိတတ္တာ မနုဿေသု ဒိဗ္ဗေသု စာတိ သဗ္ဗေသုပိ ကာမေသု ဘုသံ အတိဝိယ အရတိ”
ဥက္ကဏ္ဍိ” အဓိဂစ္ဆိ”။ သက္ကာယသ္မိ” ဥပါဒါနက္ခန္ဓပဉ္စကေ ဘယံ သပ္ပင်္ဂဘယဘာဝံ ဣဏစက္ခုနာ ဒိသ္မာ နေက္ခမ္မမေဝ ပဗ္ဗဇ္ဇံ နိဗ္ဗာနမေဝ ဝိဟယေ ပိဟယာမိ ပတ္တယာမိ။

ဒါသကမ္မကရာနိ စာတိဒါသေ စ ကမ္မကာရေ စ၊ လိင်္ဂဝိပလ္လာသေန ဟေတံ ပုတ္တံ။ ဂါမေတ္တာနိတိ ဂါမေ စ ပုဗ္ဗဏ္ဏာပရဏ္ဏဝိရဟနက္ခေတ္တာနိ စ၊ ဂါမပရိယာ-
ပန္နာနိ ဝါ ခေတ္တာနိ။ ဖိတာနိတိ သမိဒ္ဓါနိ။ ရမဏီယေတိ မနုဉ္ဇေ။ ပမော-
ဒိတေတိ ပမုဒိတေ ၊ ဘောဂက္ခန္ဓေ ဟိတွာတိ သမ္ပန္နော။ သာပတေယျန္တိ
သန္တကံ ခနံ၊ မဏိကနကရဇတောဒိပရိဂ္ဂဟဝတ္ထု။ အနပ္ပကန္တိ မဟန္တံ၊ ပဟာယာတိ
ယောဇနာ။ ဧဝံ သဒ္ဓါယ နိက္ခမ္မာတိ “ဟိတွာနဟံ ဣတိဂဏ”န္တိအာဒိနာ

vuttappakārena mahantaṃ nātiparivaṭṭaṃ mahantañca bhogakkhandhaṃ
pahāya kammakammaphalāni ratanattayañcāti saddheyyavatthum saddhāya
saddahitvā gharato nikkhamma **saddhamme suppavedite**
Sammāsambuddhena suṭṭhu pavedite ariyavinaye ahaṃ pabbajitā.

Evam pabbajitāya pana **netam assa patirūpaṃ**, yadidaṃ chaḍḍitānaṃ
kāmaṇaṃ paccāgamaṇaṃ. **Ākiñcaññaṃ hi patthayeti** ahaṃ akiñcanabhāvaṃ
apariggahabhāvameva patthayāmi. **Yo jātarūparajataṃ, chaḍḍetvā**
punarāgameti yo puggalo suvaṇṇaṃ rajataṃ aññaṃpi vā kiñci dhanajātaṃ
chaḍḍetvā puna taṃ gaṇheyya, so paṇḍitānaṃ antare kathaṃ sīsaṃ
ukkhipeyya.

Yasmā **rajataṃ jātarūpaṃ vā, na bodhāya na santiyā** na maggañāṇāya
na nibbānāya hotīti attho. **Netam samaṇasārūppanti** etaṃ
jātarūparajatādipariggahavatthu, tassa vā pariggaṇhanaṃ samaṇānaṃ
sārūppaṃ na hoti. Tathā hi vuttaṃ “na kappati samaṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ
jātarūparajatan”ti-ādi¹. **Na etaṃ ariyaddhananti** etaṃ
yathāvuttapariggahavatthu saddhādiddhanaṃ viya ariyadhammamayampi
dhanam na hoti na ariyabhāvāvahato. Tenāha “lobhanan”ti-ādi.

Tattha **lobhananti** lobhuppādanaṃ. **Madananti** madāvahaṃ. **Mohananti**
sammohajananaṃ². **Rajavaḍḍhananti** rāgarajādisaṃvaḍḍhanaṃ. Yena
pariggahitaṃ, tassa āsaṅkāvahattā saha āsaṅkāya vattatīti **sāsaṅkaṃ**, yena
pariggahitaṃ, tassa yato kuto āsaṅkāvahanti attho. **Bahu-āyāsanti**
sajjanarakkhaṇādivasena bahuparissamaṃ³. **Natthi cettha dhuvam** ṭhitīti
etasmim dhane⁴ dhuvabhāvo ca ṭhitibhāvo ca natthi,
cañcalamanavaṭṭhitamevāti⁵ attho.

Ettha rattā pamattā cāti etasmim dhane rattā sañjātarāgā
dasakusaladhammesu satiyā vippavāseṇa pamattā. **Samkiliṭṭhamanā**
lobhādisaṃkilesena saṃkiliṭṭhacittāva nāma honti. Tato ca **aññamaññaṃhi**
byāruddhā, puthū kubbanti medhagaṃ antamaso mātāpi puttena, puttopi
mātarāti evaṃ aññamaññaṃ paṭiruddhā hutvā puthū sattā medhagaṃ

1. Vi 4. 491 piṭṭhe.

2. Sammohanaṃ (Sī, I)

3. Bahu āyāsaṃ (I, Ka)

4. Ṭhāne (I)

5. Calācala... (Sī, I)

ဝုတ္တပ္ပကာရေန မဟန္တံ ဣတိပရိဝံသံ မဟန္တန္တ ဘောဂက္ခန္ဓံ ပဟာယ ကမ္မကမ္မ-
ဖလာနိ ရတနတ္ထယန္တာတိ သဒ္ဓေယျဝတ္ထု သဒ္ဓါယ သဒ္ဓဟိတွာ ဃရတော နိက္ခမ္မ
သဒ္ဓမ္မေ သုပ္ပဝေဒိတေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန သုဠ ပဝေဒိတေ အရိယဝိနယေ အဟံ
ပဗ္ဗဇိတာ။

ဧဝံ ပဗ္ဗဇိတာယ ပန **နေတံ အဿ ပတိဂ္ဂပံ**၊ ယဒိဒံ ဆဒ္ဓိတာနံ ကာမာနံ
ပစ္စာဂမနံ။ **အာကိဉ္ဇညံ ဟိ ပတ္တယေတိ** အဟံ အကိဉ္ဇနဘာဝံ အပရိဂ္ဂဟ-
ဘာဝမေဝ ပတ္တယာမိ။ **ယော ဇာတဂ္ဂပရဇတံ၊ ဆဒ္ဓေတွာ ပုနရာဂမေတိ**
ယော ပုဂ္ဂလော သုဝဏ္ဏံ ရဇတံ အညမ္ဘိ ဝါ ကိဉ္ဇိ နေဇာတံ ဆဒ္ဓေတွာ ပုန တံ
ဂဏှေယျ၊ သော ပဏ္ဍိတာနံ အန္တရေ ကထံ သီသံ ဥက္ခိပေယျ။

ယသ္မာ **ရဇတံ ဇာတဂ္ဂပံ ဝါ၊ န ဗောဓာယ န သန္တိယာ** န မဂ္ဂဉ္ဇကာယ
န နိဗ္ဗာနာယ ဟောတိတိ အတ္ထော။ **နေတံ သမဏသာရုပ္ပန္တိ** ဧတံ ဇာတဂ္ဂပ-
ရဇတာဒိပရိဂ္ဂဟဝတ္ထု၊ တဿ ဝါ ပရိဂ္ဂဏှနံ သမဏာနံ သာရုပ္ပံ န ဟောတိ။
တထာ ဟိ ဝုတ္တံ “န ကပ္ပတိ သမဏာနံ သကျုပ္ပတ္တိယာနံ ဇာတဂ္ဂပရဇတံ”န္တိ-
အာဒိ။ **န ဧတံ အရိယဒ္ဓနန္တိ** ဧတံ ယထာဝုတ္တပရိဂ္ဂဟဝတ္ထု သဒ္ဓါဒိဓနံ ဝိယ
အရိယဓမ္မမယမ္ဘိ ဓနံ န ဟောတိ န အရိယဘာဝါဝဟတော။ တေနာဟ
“လောဘန”န္တိအာဒိ။

တတ္ထ **လောဘနန္တိ** လောဘုပ္ပါဒနံ။ **မဒနန္တိ** မဒါဝဟံ။ **မောဟနန္တိ**
သမ္မောဟဇနနံ^၂။ **ရဇဝဇနန္တိ** ရာဂရဇာဒိသံဝဇနံ။ ယေန ပရိဂ္ဂဟိတံ၊ တဿ
အာသင်္ကာဝဟတ္တာ သဟ အာသင်္ကာယ ဝတ္တတိတိ **သာသင်္ကံ**၊ ယေန
ပရိဂ္ဂဟိတံ၊ တဿ ယတော ကုတော အာသင်္ကာဝဟန္တိ အတ္ထော။
ဗဟုအာယာသန္တိ သဇ္ဇနရက္ခကာဒိဝသေန ဗဟုပရိယာမံ^၃။ **နတ္ထိ စေတ္ထ ဓုဝံ**
ဗြိတိတိ ဧတသ္မိံ ဓနေ^၄ ဓဝဘာဝေါ စ ဗြိတိဘာဝေါ စ နတ္ထိ၊ စမ္ဘလ-
မနဝဋ္ဌိတမေဝါတိ^၅ အတ္ထော။

ဧတ္ထ ရတ္တာ ပမတ္တာ ဧတံ ဧတသ္မိံ ဓနေ ရတ္တာ သဇ္ဇာတရာဂါ
ဒသကုသလဓမ္မေသု သတိယာ ဝိပ္ပဝါသေန ပမတ္တာ။ **သံကိလိဋ္ဌမနာ**
လောဘာဒိသံကိလေသေန သံကိလိဋ္ဌစိတ္တာဝ နာမ ဟောန္တိ။ တတော စ
အညမညမ္ဘိ ဗျာရုဒ္ဓါ၊ ပုထု ကုပ္ပန္တိ မေဓေ အန္တမသော မာတာပိ ပုတ္တေန၊
ပုတ္တောပိ မာတရာတိ ဧဝံ အညမညံ ပဋိရုဒ္ဓါ ဟုတွာ ပုထု သတ္တာ မေဓေ

၁-ဝိ ၄-၄၉၁-ပိခဋ္ဌ။

၂-သမ္မောဟနံ (သီ၊ ဣ)

၃-ဗဟု အာယာသံ (ဣ၊ က)

၄-ဌာနေ (ဣ)

၅-စလာစလ.... (သီ၊ ဣ)

kalahaṃ karonti. Tenāha Bhagavā “puna caparaṃ bhikkhave kāmahetu
kāmanidānaṃ kāmādhikaraṇaṃ -pa- mātāpi puttana vivadati puttopi mātara
vivadatī”ti-ādi¹.

Vadhoti maraṇaṃ. **Bandhoti** addubandhanādibandhanaṃ. **Pariklesoti**
hatthacchedādi-parikilesāpatti. **Jānīti** dhanajāni ceva parivārajāni ca.
Sokapariddavoti soko ca paridevo ca. **Adhipannānanti** ajjhositānaṃ. **Dissate**
byasanaṃ bahunti yathāvuttavadhabandhanādibhedanā avuttañca
domanassupāyāsādinā diṭṭhadhammikaṃ samparāyikañca bahuṃ
bahuvidhaṃ byasanaṃ anatto kāmesu dissateva.

Taṃ maṃ nātī amittāva, kiṃ vo kāmesu yuñjathāti tādisaṃ maṃ yathā
kāmesu virattaṃ tumhe nātī nātakā samānā anattakāmā amittā viya kiṃ
kena kāraṇena kāmesu yuñjatha niyojetha. **Jānātha maṃ pabbajitaṃ,**
kāmesu bhayadassininti kāme bhayato passantīṃ pabbajitaṃ maṃ ājānātha,
kiṃ ettakaṃ tumhehi anaññātanti adhippāyo.

Na hiraññasuvaṇṇena, parikkhīyanti āsavāti kāmāsavādayo
hiraññasuvaṇṇena na kadāci parikkhayaṃ gacchanti, atha kho tehi eva
parivaḍḍhanteva. Tenāha “**amittā vadhakā kāmā, sapattā sallabandhanā**”ti.
Kāmā hi ahitāvahattā mettiyā abhāvena **amittā** maraṇahetutāya
ukkhittāsikavadhakasadisattā **vadhakā** anubandhitvāpi anattāvahanatāya
verānubandhasapattasadisattā **sapattā** rāgādīnaṃ sallānaṃ bandhanato
sallabandhanā.

Muḍanti muḍitakesaṃ. Tattha tattha nantakāni gahetvā
saṃghāṭicīvarapārūpanena **saṃghāṭi pārutaṃ**.

Uttiṭṭhapinḍoti vivaṭadvāre ghare ghare patiṭṭhitvā labhanakapiṇḍo.
Uñchoti tadatthaṃ uñchācariyā. **Anagārūpanissayoti** anagārānaṃ
pabbajitānaṃ upagantvā nissitabbato upanissayabhūto jīvitaparikkhāro. Taṃ
hi nissāya pabbajitā jīvanti.

1. Ma 1. 120, 128 piṭṭhādīsu.

ကလဟံ ကရေန္တိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “ပုန စပရံ ဘိက္ခဝေ ကာမဟေတု
ကာမနိဒါနံ ကာမာဓိကရဏံ။ပ။ မာတာပိ ပုတ္တေန ဝိဝဒတိ ပုတ္တောပိ မာတရာ
ဝိဝဒတိ”တိအာဒိ။

ဝဇောတိ မရဏံ။ ဗန္ဓောတိ အဗ္ဗုဗန္ဓနာဒိဗန္ဓနံ။ ပရိက္ခေသောတိ
ဟတ္ထစ္ဆေဒါဒိပရိကိလေသာပတ္တိ။ ဇာနိတိ နေဇာနိ စေဝ ပရိဝါရဇာနိ စ။
သောကပရိဒ္ဓဝေါတိ သောကော စ ပရိဒ္ဓဝေါ စ။ အဓိပန္နာနန္တိ
အဇ္ဈောသိတာနံ။ ဒိဿတေ ဗျသနံ ဗဟုန္တိ ယထာဝုတ္တဝဇေဓန္ဓနာဒိဘေဒံ
အဝုတ္တဉ္စ ဒေါမနဿုပါယာသာဒိ ဝိဋ္ဌဓမ္မိကံ သမ္ပရာယိကဉ္စ ဗဟု ဗဟုဝိဓံ
ဗျသနံ အနတ္တော ကာမေသု ဒိဿတေဝ။

တံ မံ ဉတိ အဓိတ္တာဝံ၊ ကိံ ဝေါ ကာမေသု ယုဉ္ဇထာတိ တာဒိသံ
မံ ယထာ ကာမေသု ဝိရတ္တံ တုမေ ဉတိ ဉတကာ သမာနာ အနတ္တကာမာ
အဓိတ္တာ ဝိယ ကိံ ကေန ကာရဏေန ကာမေသု ယုဉ္ဇထ နိယောဇေထ။
ဇာနာထ မံ ပဗ္ဗဇိတံ၊ ကာမေသု ဘယဒဿိနိန္တိ ကာမေ ဘယတော
ပဿန္တိ ပဗ္ဗဇိတံ မံ အာဇာနာထ၊ ကိံ ဧတ္တကံ တုမေဟိ အနညာတန္တိ
အဓိပ္ပာယော။

န ဟိရညသုဝဏ္ဏေန၊ ပရိက္ခိယန္တိ အာသဝံတိ ကာမာသဝါဒယော
ဟိရညသုဝဏ္ဏေန န ကဒါဓိ ပရိက္ခယံ ဂစ္ဆန္တိ၊ အထ ခေါ တေဟိ ဧဝ
ပရိဝုဇန္တေဝ။ တေနာဟ “အဓိတ္တာ ဝဇော ကာမာ၊ သပတ္တာ
သလ္လဗန္ဓနာ”တိ။ ကာမာ ဟိ အဟိတာဝဟတ္တာ မေတ္တိယာ အဘာဝေန
အဓိတ္တာ မရဏဟေတုတယ ဥက္ခိတ္တာသိကဝကေသဒိသတ္တာ ဝဇော
အနုဗန္ဓိတွာပိ အနတ္တာဝဟနတယ ဝေရာနုဗန္ဓသပတ္တသဒိသတ္တာ သပတ္တာ
ရာဂါဒိနံ သလ္လာနံ ဗန္ဓနတော သလ္လဗန္ဓနာ။

ဗုဏ္ဏန္တိ မုဏ္ဏိတကေသံ။ တတ္ထ တတ္ထ နန္တကာနိ ဂဟေတွာ သံဃာဋီဝရ-
ပါရူပနေန သံဃာဋီပါရူတံ။

ဥတ္တိဋ္ဌပိဏ္ဏောတိ ဝိဝဋ္ဌါရေ ဃရေ ဃရေ ပတိဋ္ဌိတွာ လဘနကပိဏ္ဏော။
ဥဇ္ဇောတိ တဒတ္ထံ ဥဇ္ဇာစရိယာ။ အနဂါဂ္ဂပနိဿယောတိ အနဂါရာနံ ပဗ္ဗ-
ဇိတာနံ ဥပဂန္ဓာ နိဿိတဗ္ဗတော ဥပနိဿယဘူတော ဇီဝိတပရိက္ခာရော။ တံ
ဟိ နိဿာယ ပဗ္ဗဇိတာ ဇီဝန္တိ။

Vantāti chaḍḍitā. **Mahesīhīti** Buddhādīhi Mahesīhi. **Khematṭhāneti** kāmāyogādīhi anupaddavatṭhānabhūte nibbāne. **Teti** mahesayo. **Acalaṃ sukhanti** nibbānasukhaṃ pattā. Tasmā taṃ patthentena kāmā pariccajittabbāti adhippāyo.

Māhaṃ kāmehi saṃgacchinti ahaṃ kadācipi kāmehi na samāgaccheyyaṃ. Kasmāti ce āha “**yesu tāṇaṃ na vijjati**”ti-ādi, yesu kāmesu upaparikkhiyamānesu ekasmimpi anattaparittāṇaṃ nāma natthi. **Aggikkhandhūpamā** mahābhitāpaṭṭhena. **Dukhā** dukkhamatṭhena¹.

Paripantho esa bhayo yadidaṃ kāmā nāma aviditavipulānatthāvahattā. **Savighāto** cittavighātakarattā. **Sakaṇṭako** vinivijjhanattā. **Getho suvisamo cesoti** giddhihetutāya gedho. Suṭṭhu visamo mahāpalibodho so². **Duratikkamanaṭṭhena mahanto. Mohanāmukho** mucchāpattihetuto.

Upasaggo bhīmarūpoti atitimsanakasabhāvo, mahanto devatūpasaggo viya anattakādidukkhāvanato³. **Sappasirūpamā kāmā** sappaṭibhayaṭṭhena.

Kāmapaṅkena sattāti kāmasaṅkhātena paṅkena sattā laggā.

Duggatigamaṇaṃ magganti nirayādi-apāyagāminaṃ maggaṃ. **Kāmahetukanti** kāmopabhogahetukaṃ. **Bahunti** pāṇātipātādibhedena bahuvidhaṃ. **Rogamāvahanti** rujjanaṭṭhena rogasaṅkhātassa diṭṭhadhammakādibhedassa dukkhassa āvanakam.

Evanti “amittā vadhakā”ti-ādinā vuttappakārena. **Amittajananāti** amittabhāvassa nibbattanakā. **Tāpanāti** santāpanakā, tapanīyāti attho. **Samkilesikāti** samkilesāvahā. **Lokāmisāti** loka āmisabhūtā. **Bandhanīyāti** bandhabhūtehi saṃyojanehi vaḍḍhitabbā, saṃyojaniyāti attho. **Maraṇabandhanāti** bhavādīsu nibbattinimittatāya pavattakāraṇato ca maraṇavibandhanā.

1. Dukkāpanaṭṭhena (Sī)

2. Mahāpalipālepo (Sī)

3. Appaṭikāra... (Sī)

ဝန္တတိ ဆဋ္ဌိတာ။ မဟေသီဟိတိ ဗုဒ္ဓါဒိဟိ မဟေသီဟိ။ ခေမဋ္ဌာနေတိ ကာမယောဂါဒိဟိ အနုပဒ္ဒဝဋ္ဌာနဘူတေ နိဗ္ဗာနေ။ တေတိ မဟေသယော။ အစလံ သုခန္တိ နိဗ္ဗာနသုခံ ပတ္တာ။ တသ္မာ တံ ပတ္ထေန္နေန ကာမာ ပရိစ္စ-ဇိတဗ္ဗာတိ အဓိပ္ပာယော။

မာဟံ ကာမေဟိ သံဂစ္ဆိန္တိ အဟံ ကဒါဓိပိ ကာမေဟိ န သမာဂစ္ဆေယျံ။ ကသ္မာတိ စေ အာဟ “ယေသု တာဏံ န ဝိဇ္ဇတိ”တိအာဒိ၊ ယေသု ကာမေသု ဥပပရိက္ခိယမာနေသု ကေသုဗ္ဗိ အနတ္တပရိတ္တာဏံ နာမ နတ္ထိ။ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံပမာ မဟာဘိတာပဋ္ဌေန။ ဒုခါ ဒုက္ခမဋ္ဌေန။

ပရိပန္နော သေ ဘယော ယဒိဒံ ကာမာ နာမ အဝိဒိတဝိပုလနတ္ထာ-ဝဟတ္တာ။ သာယာတော စိတ္တဝိဿာတကရတ္တာ။ သကဏ္ဍကော ဝိနိဝိဇ္ဇနတ္တာ။ ဂေဓော သုဝိသမော စေသောတိ ဂိဗ္ဗိဟေတုတာယ ဂေဓော။ သုဠု ဝိသမော မဟာပလိဗောဓော သော။ ဒုရတိက္ကမနဋ္ဌေန မဟန္တော။ မောဟနာမုခေါ မုစ္ဆာပတ္တိဟေတုတော။

ဥပသဂ္ဂေါ ဘိမဇ္ဈပေါတိ အဘိဘိသနကသဘာဝေါ။ မဟန္တော ဒေဝတူပ-သဂ္ဂေါ ဝိယ အနတ္တကာဒိဒုက္ခာဝဟနတော။ သပ္ပသိဂ္ဂပမာ ကာမာ သပ္ပဋိ-ဘယဋ္ဌေန။

ကာမပဏေန သတ္တာဘိ ကာမသင်္ခါတေန ပဏေန သတ္တာ လဂ္ဂါ။

ဒုဂ္ဂတိဂမနံ မဂ္ဂန္တိ နိရယာဒိအပါယဂါမိနံ မဂ္ဂံ။ ကာမဟေတုကန္တိ ကာမောဂဘောဂဟေတုကံ။ ဗဟုန္တိ ပါဏာတိပါတာဒိဘေဒေန ဗဟုဝိဓံ။ ရောဂမာဝဟန္တိ ရုဇ္ဇနဋ္ဌေန ရောဂသင်္ခါဘဿ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာဒိဘေဒဿ ဒုက္ခဿ အာဝဟနကံ။

ဝေန္တိ “အဓိတ္တာ ဝေကာ”တိအာဒိနာ ဝုတ္တပ္ပကာရေန။ အဓိတ္တဇနနာတိ အဓိတ္တဘာဝဿ နိဗ္ဗတ္တနကာ။ တာပနာတိ သန္တာပနကာ၊ တပနိယာတိ အတ္ထော။ သံကိလေသိကာတိ သံကိလေသာဝဟာ။ လောကာမိသာတိ လောကေ အာမိသဘူတာ။ ဗန္ဓနိယာတိ ဗန္ဓဘူတေဟိ သံယောဇနေဟိ ဝဇ္ဇိတဗ္ဗာ၊ သံယောဇနိယာတိ အတ္ထော။ မရဏဗန္ဓနာတိ ဘဝါဒိသု နိဗ္ဗတ္တိ-နိမိတ္တတာယ ပဝတ္တကာရဏတော စ မရဏဝိဗန္ဓနာ။

၁-ဒုက္ခာပနဋ္ဌေန(သိ)

၂-မဟာပလိပါလေပေါ(သိ)

၃-အပ္ပဋိကာရ....(သိ)

Ummādanāti vipariṇāmadhammānam¹ viyogavasena sokummādarkarā, vaḍḍhiyā² vā uparūparimadāvahā. **Ullapanā**ti “aho sukham aho sukhan”ti uddham uddham lapāpanakā. “Ullolanā”tipi pāḥo, bhattapiṇḍanimittam naṅguṭṭham ullolento sunakho viya āmisahetu satte uparūparilālanā, parābhavāvaññātapāpanakāti attho. **Cittappamāthinoti** pariḷāhuppādanādinā sampati āyatiṇca cittassa pamathanasīlā. “Cittappamaddino”ti vā pāḥo, so evattho. Ye pana “cittappamādinō”ti vadanti, tesam cittassa pamādāvahāti attho. **Saṁkilesāyā**ti vibādhanāya upatāpanāya vā. **Khippam mārena oḍḍitanti** kāmā nāmete mārena oḍḍitam kuminanti daṭṭhabbā sattānam anattāvahanato.

Anantādīnavāti “lobhanam madanañcetan”ti-ādinā, “idha sītassa purakkhato uṇhassa purakkhato”ti-ādinā ca dukkhakkhandhasuttādīsū³ vuttanayena apariyantādīnavā bahudosā. **Bahudukkhā**ti āpāyikādibahuvidhadukkhānubandhā. **Mahāvisā**ti kaṭukāsayhaphalatāya halāhalādimahāvisasadisā⁴. **Appassādā**ti satthadhārāgatamadhubindu viya parittassādā. **Raṇakarā**ti sārāgādisamvaḍḍhakā⁵. **Sukkapakkhavisosanā**ti sattānam anavajjakotṭhāsassa vināsakā.

Sāhanti sā aham, heṭṭhā vuttanayeneva Satthu santike dhammam sutvā paṭiladdhasaddhā kāme pahāya pabbajitvā ṭhitāti attho. **Etādisanti** evarūpam vuttappakāram. **Katvā**ti iti katvā, yathāvuttakāraṇenāti attho. **Na taṁ paccāgamissāmī**ti taṁ mayā pubbe vantakāme puna⁶ na paribhuñjissāmi. **Nibbānābhiratā sadā**ti yasmā pabbajitakālato paṭṭhāya sabbakālam nibbānābhiratā, tasmā na taṁ paccāgamissāmīti yojanā.

Raṇam taritvā kāmānanti kāmānam raṇam taritvā taṇca mayā kātabbam ariyamaggasampahāram katvā. **Sītibhāvābhikaṅkhinī**ti sabbakilesadarathapariḷāhavūpasamena sītibhāvasaṅkhātā arahattam abhikaṅkhantī. **Sabbasaṁyojanakkhayeti** sabbesam saṁyojanānam khayabhūte nibbāne abhiratā.

1. Dhammatā (I, Ka)

3. Ma 1. 120 piṭṭhe.

5. Rāgādisambandhato (Ka)

2. Bandhiyā (I, Ka)

4. Kaṇṭakāpassena phalakādīsū (Sī)

6. Pubbe vantaṁ kāmamethunam (Sī)

ဥဗ္ဗာဒနာဘိ ဝိပရိဏာမဓမ္မာနံ^၁ ဝိယောဂဝသေန သောကုမ္မာဒကရာ၊ ဝဇိယာ^၂ ဝါ ဥပရူပရိမဒါဝဟာ။ ဥဗ္ဗပနာဘိ “အဟော သုခံ အဟော သုခံ”န္တိ ဥဗ္ဗံ ဥဗ္ဗံ လပါပနကာ။ “ဥလ္လောလနာ”တိပိ ပါဠော၊ ဘတ္တပိဏ္ဍနိမိတ္တံ နဂုံဋ္ဌံ ဥလ္လောလေန္တော သုနခေါ ဝိယ အာမိသဟေတု သတ္တေ ဥပရူပရိလာလနာ၊ ပရာဘဝါဝညာတပါပနကာတိ အတ္ထော။ စိတ္တပ္ပမာဒိနောဘိ ပရိဋ္ဌာဟုပ္ပါဒနာဒိနာ သမ္ပတိ အာယတိဉ္စ စိတ္တဿ ပမထနသီလာ။ “စိတ္တပ္ပမဒိနော”တိ ဝါ ပါဠော၊ သော ဧဝတ္ထော။ ယေ ပန “စိတ္တပ္ပမာဒိနော”တိ ဝဒန္တိ၊ တေသံ စိတ္တဿ ပမာဒါဝဟာတိ အတ္ထော။ သံကိလေသာယာတိ ဝိဗာဓနာယ ဥပတာပနာယ ဝါ။ နိပ္ပံ မာရေန ဩဒ္ဓိတန္တိ ကာမာ နာမေတေ မာရေန ဩဒ္ဓိတံ ကုမိနန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ သတ္တာနံ အနတ္တာဝဟနတော။

အနန္တာဒိနဝါတိ “လောဘနံ မဒနဉ္စေတ”န္တိအာဒိနာ, “ဣဓ သီတဿ ပုရက္ခတော ဥက္ခဿ ပုရက္ခတော”တိအာဒိနာ စ ဒုက္ခက္ခန္ဓသုတ္တာဒိသု^၃ ဝုတ္တနယေန အပရိယန္တာဒိနဝါဗဟုဒေါသာ။ ဗဟုဒုက္ခဘိ အာပါယိကာဒိဗဟုဝိဓဒုက္ခာနုဗန္ဓာ။ မဟာဝိသဘိ ကဠုကာသယုဖလတာယ ဟလာဟလာဒိ-မဟာဝိသသဒိသာ^၄။ အပ္ပဿာဒါတိ သတ္တဓာရာဂတမဓုမိန္ဒူ ဝိယ ပရိတ္တဿာဒါ။ ရုဏကရာတိ သာရာဂါဒိသံဝေကာ^၅။ သုက္ကပက္ခဝိသောသနာဘိ သတ္တာနံ အနဝဇ္ဇကောဋ္ဌာသဿ ဝိနာသကာ။

သာဟန္တိ သာ အဟံ၊ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနဝ သတ္တု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတ္တာပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ ကာမေ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတွာ ဌိတာတိ အတ္ထော။ တောဒိသန္တိ ဧဝရူပံ ဝုတ္တပ္ပကာရံ။ ကတွာတိ ဣတိ ကတွာ၊ ယထာဝုတ္တကာရဏေနာတိ အတ္ထော။ န တံ ပစ္စာဂမိဿာမီတိ တံ မယာ ပုဗ္ဗေ ဝန္တကမေ ပုန^၆ န ပရိဘုဉ္ဇိဿာမိ။ နိဗ္ဗာနဘိရတာ သဒါတိ ယသ္မာ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗကာလံ နိဗ္ဗာနဘိရတာ၊ တသ္မာ န တံ ပစ္စာဂမိဿာမီတိ ယောဇနာ။

ရုဏံ တရိတွာ ကာမာနန္တိ ကာမာနံ ရုဏံ တရိတွာ တဉ္စ မယာ ကာတဗ္ဗံ အရိယမဂ္ဂသံပဟာရံ ကတွာ။ သီတိဘဝါဘိကဒိနီတိ သဗ္ဗကိလေသဒရထ-ပရိဋ္ဌာဟုပသမေန သီတိဘဝသင်္ခါတံ အရဟတ္တံ အဘိကံန္တိ။ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယေတိ သဗ္ဗေသံ သံယောဇနာနံ ခယဘူတေ နိဗ္ဗာနေ အဘိရတာ။

၁-ဓမ္မတာ (ဣက)

၃-မ ၁-၁၂၀-ဝိဇ္ဇေ။

၅-ရာဂါဒိသမ္ပန္နတော (က)

၂-ဗန္ဓိယာ (ဣက)

၄-ကဏ္ဍကာပသေန ဖလကာဒိသု (သီ)

၆-ပုဗ္ဗေ ဝန္တိ ကာမမေထုနံ (သီ)

Yena tiṇṇā Mahesinoti yena ariyamaggena Buddhādayo Mahesino saṃsāramahoghaṃ tiṇṇā, ahampi tehi gatamaggaṃ anugacchāmi, sīlādipaṭipattiyā anupāpuṇāmīti attho.

Dhammaṭṭhanti ariyaphaladhamme ṭhitaṃ. **Anejanti** paṭippassaddha¹ ejaṭāya anejanti laddhanāmaṃ aggaphalaṃ. **Upasampajjāti** sampādetvā aggamaggādhigamena adhigantvā. **Jhāyatīti** tameva phalajjhānaṃ upanijjhāyati.

Ajja’ṭṭhamī pabbajitāti pabbajitā hutvā pabbajitato paṭṭhāya ajja aṭṭhamadivaso, ito atīte aṭṭhamiyaṃ pabbajitāti attho. **Saddhāti** saddhāsampannā. **Saddhammasobhanāti** saddhammādhigamena sobhanā.

Bhujissāti dāsabhāvasadisānaṃ kilesānaṃ pahānena bhujissā. Kāmacchandādi-īṇāpagamena **aṇaṇā**.

Imā kira tisso gāthā pabbajitvā aṭṭhame divase arahattaṃ patvā aññatarasmiṃ rukkhamaṇe phalasamāpattiṃ samāpajjitvā nisinnaṃ theriṃ bhikkhunaṃ dassetvā paṇṇasantaṃ Bhagavatā vuttā.

Atha Sakko Devānamindo taṃ pavattiṃ dibbena cakkhunā disvā “evaṃ Satthārā paṇṇasantaṃ ayaṃ therī yasmā devehi ca payirupāsitaṃ”ti tāvadeva Tāvatiṃsehi devehi saddhiṃ upasaṅkammaṃ abhivādetvā añjaliṃ paggayha aṭṭhāsi. Taṃ sandhāya saṅgītikārehi vuttaṃ—

“Taṃ Sakko devasaṅghena, upasaṅkamma iddhiyā.
Namassati bhūtapati, subhaṃ kammāradhītaraṃ”ti.

Tattha tīsu kāmabhavesu bhūtānaṃ sattānaṃ pati issaroti katvā **bhūtapatīti** laddhanāmo Sakko devarājā devasaṅghena saddhiṃ taṃ subhaṃ kammāradhītaraṃ attano deviddhiyā upasaṅkamma namassati, pañcapaṭiṭṭhitaṃ vandatīti attho.

Subhākammāradhītuttherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Vīsatinipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Paṭippassambhita (Sī)

ယေန တိဏ္ဏာ မဟေသိနောတိ ယေန အရိယမဂ္ဂေန ဗုဒ္ဓါဒယော မဟေသိနော သံသာရမဟောသံ တိဏ္ဏာ၊ အဟမ္ပိ တေဟိ ဂတမဂ္ဂံ အနဂစ္ဆာမိ၊ သီလာဒိပဋိပတ္တိယာ အနုပါပုဏာမိတိ အတ္ထော။

ဓမ္မဋ္ဌန္တိ အရိယဖလဓမ္မေ ဌိတံ။ **အနေဇန္တိ** ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ^၁ ဇေတဘယ အနေဇန္တိ လဒ္ဓနာမံ အဂ္ဂဖလံ။ **ဥပသမ္ပဇ္ဇာ**တိ သမ္ပာဒေတွာ အဂ္ဂမဂ္ဂါဓိဂမေန အဓိဂန္ဓာ။ **ဗျာယတိ**တိ တမေဝ ဖလဇ္ဈာနံ ဥပနိဇ္ဈာယတိ။

အဇ္ဇ’ဌမိ ပဗ္ဗဇိတာတိ ပဗ္ဗဇိတာ ဟုတွာ ပဗ္ဗဇိတတော ပဋ္ဌာယ အဇ္ဇအဋ္ဌမဒိဝေသော၊ ဣတော အတိတေ အဋ္ဌမိယံ ပဗ္ဗဇိတာတိ အတ္ထော။ **သဒ္ဓါ**တိ သဒ္ဓါသမ္ပန္နာ။ **သဒ္ဓမ္မသောဘနာ**တိ သဒ္ဓမ္မာဓိဂမေန သောဘနာ။

ဘူဇိဿာတိ ဒါသဘာဝသဒိသာနံ ကိလေသာနံ ပဟာနေန ဘူဇိဿာ။ ကာမစ္ဆန္တာဒိဇ္ဈကာပဂမေန **အဏဏာ**။

ဣမာ ကိရ တိဿော ဂါထာ ပဗ္ဗဇိတွာ အဋ္ဌမေ ဒိဝေသေ အရဟတ္တံ ပတွာ အညတရသ္မိ^၂ ရုက္ခမူလေ ဖလသမာပတ္တိ^၃ သမာပဇ္ဇိတွာ နိဿိန္တိ ယောဂီ ဘိက္ခုနံ ဒေသေတွာ ပသံသန္ဓေန ဘဂဝတာ ဝုတ္တာ။

အထ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော တံ ပဝတ္တိ^၄ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဒိဿာ “ဧဝံ သတ္တာရာ ပသံသီယမာနာ အယံ ယောဂီ ယဿာ ဒေဝေဟိ စ ပယိရူပါသိတဗ္ဗာ”တိ တာဝဒေဝ တာဝတိံသေဟိ ဒေဝေဟိ သဒ္ဓိံ ဥပသင်္ကမိတွာ အဘိဝါဒေတွာ အဉ္ဇလိ^၅ ပဂ္ဂယ အဋ္ဌာသိ။ တံ သန္ဓာယ သင်္ဂီတိကာရေဟိ ဝုတ္တံ—

“တံ သက္ကော ဒေဝသံဃေန၊ ဥပသင်္ကမ္မ ဣဒ္ဓိယာ။
နမဿတိ ဘူတပတိ၊ သုဘံ ကမ္မာရမိတရံ”န္တိ။

တတ္ထ တိသု ကာမဘဝေသု ဘူတာနံ သတ္တာနံ ပတိ ဣဿရေဟိ ကတွာ **ဘူတပတိ**တိ လဒ္ဓနာမော သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဒေဝသံဃေန သဒ္ဓိံ တံ သုဘံ ကမ္မာရမိတရံ အတ္တနော ဒေဝိဒ္ဓိယာ ဥပသင်္ကမ္မ နမဿတိ၊ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္တတိတိ အတ္ထော။

သုဘာကမ္မာရမိတုယောဂီဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဝိသတိနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

14. Timsanipāta

1. Subhājīvakambavanikātherīgāthāvaṇṇanā

Timsanipāte **Jīvakambavanam rammanti**-ādikā Subhāya
Jīvakambavanikāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā
tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayam kusalam upacinantī
sambhāvita¹kusalamulā anukkamena paribrūhitavimokkhasambhārā
paripakkaññā hutvā imasmim Buddhuppāde Rājagahe
brāhmaṇamahāsālakule nibbatti, **Subhātissā** nāmamahosi. Tassā kira
sarīrāvayavā sobhanavaṇṇayuttā ahesum, tasmā Subhāti anvatthameva
nāmaṃ jātam. Sā Satthu Rājagahappavesane paṭiladdhasaddhā upāsikā hutvā
aparabhāge saṃsāre jātasaṃvegā kāmesu ādīnavam disvā nekkhammañca
khemato sallakkhantī Mahāpajāpatiyā Gotamiyā santike pabbajitvā
vipassanāya kammaṃ karontī katipāhe neva anāgāmiṃphale patiṭṭhāsī.

Atha nam ekadivasaṃ aññataro Rājagahavāsī dhuttapuriso taruṇo
paṭhamayobbane ṭhito Jīvakambavane divāvihārāya gacchantim disvā
paṭibaddhacitto hutvā maggaṃ ovaranto² kāmehi nimantesi. Sā tassa
nānappakārehi kāmānaṃ ādīnavam attano ca nekkhammajjhāsayaṃ
pavedentī dhammaṃ kathesi. So dhammakathaṃ sutvāpi na paṭikkamati,
nibandhatiyeva. Therī nam attano vacane atiṭṭhantaṃ akkhimhi ca
abhirattaṃ disvā “handa tayā³ sambhāvitaṃ akkhin”ti attano ekaṃ akkhiṃ
uppāṭetvā tassa upanesi. Tato so puriso santāso⁴ saṃvegajāto tattha
vigatārāgo hutvā therim khamāpetvā gato. Therī Satthu santikaṃ agamāsi.
Satthuno saha dassanenevassā akkhi paṭipākatikaṃ ahosi. Tato sā
Buddhagatāya pītiyā nirantaram phuṭā hutvā aṭṭhāsī. Satthā tassā cittācāraṃ
ñā tvā dhammaṃ desetvā aggamaggatthāya kammaṭṭhānaṃ ācikkhi. Sā pītim
vikkhambhetvā tāvadeva vipassanaṃ vadḍhetvā saha paṭisambhidāhi
arahattaṃ pāpuṇi. Arahattaṃ pana patvā phalasukhena nibbānasukhena
viharantī attano paṭipattim paccavekkhitvā attanā tena ca dhuttapurisena
vuttagāthā udānavasena—

1. Saṃropita... (Ka) 2. Vārento (Ka) 3. Tassa (Sī) 4. Santāsī (Sī)

၁၄-တိံသနိပါတ

၁-သုဘာဇိဝကဗ္ဗဝနိကာထေရိဂါထာဝဏ္ဏနာ

တိံသနိပါတေ ဇိဝကဗ္ဗဝနံ ရမ္မန္တိအာဒိကာ သုဘာယ ဇိဝကဗ္ဗဝနိကာယ
ထေရိယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ
ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ သမ္ဘာဝိတံကုသလမူလာ အနုက္ကမေန
ပရိမြူဟိတဝိမောက္ခသမ္ဘရာ ပရိပက္ကဉ္ဇဏာ ဟုတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ရာဇ-
ဂဟေ မြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ သုဘာတိဿာ နာမမဟေသိ။
တဿာ ကိရ သရီရာဝယဝါ သောဘနဝဏ္ဏယုတ္တာ အဟေသု။ တသ္မာ
သုဘာတိ အန္တတ္ထမေဝ နာမံ ဇာတံ။ သာ သတ္ထု ရာဇဂဟပ္ပဝေသနေ ပဋိလဒ္ဓ-
သဒ္ဓါ ဥပါသိကာ ဟုတွာ အပရဘာဂေ သံသာရေ ဇာတသံဝေဂါ ကာမေသု
အာဒိနဝံ ဒိသ္မာ နေက္ခမ္မဉ္စ ခေမတော သလ္လက္ခန္တိ မဟာပဇာပတိယာ
ဂေါတမိယာ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေန္တိ ကတိပါဟေ-
နေဝ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။

အထ နံ ဧကဒိဝသံ အညတရော ရာဇဂဟဝါသီ ဓုတ္တပုရိသော တရုဏော
ပဌမယောဗ္ဗနေ ဌိတော ဇိဝကဗ္ဗဝနေ ဒိဝါဝိဟာရာယ ဂစ္ဆန္တိံ ဒိသ္မာ ပဋိလဒ္ဓ-
စိတ္တော ဟုတွာ မဂ္ဂံ ဩဝရန္တော^၂ ကာမေဟိ နိမန္တေသိ။ သာ တဿ
နာနပ္ပကာရေဟိ ကာမာနံ အာဒိနဝံ အတ္တနော စ နေက္ခမ္မဉ္စာသယံ ပဝေဒေန္တိ
ဓမ္မံ ကထေသိ။ သော ဓမ္မကထံ သုတွာပိ န ပဋိက္ကမတိ။ နိဗ္ဗန္တိယေဝ။ ထေရိ
နံ အတ္တနော ဝစနေ အတိဋ္ဌန္တိ အက္ခိမိ စ အဘိရတ္တံ ဒိသ္မာ “ဟန္တ တယာ^၃
သမ္ဘာဝိတံ အက္ခိ”န္တိ အတ္တနော ဧကံ အက္ခိံ ဥပ္ပါဋေတွာ တဿ ဥပနေသိ။
တတော သော ပုရိသော သန္တာသော^၄သံဝေဂဇာတော တတ္ထ ဝိဂတရာဂေါ
ဟုတွာ ထေရိံ ခမာပေတွာ ဂတော။ ထေရိံ သတ္ထု သန္တိကံ အဂမာသိ။
သတ္ထုနော သဟ ဒဿနေနေဝဿာ အက္ခိပဋိပါကတိကံ အဟေသိ။ တတော
သာ ဗုဒ္ဓဂတာယ ဝီတိယာ နိရန္တရံ ဖုဋ္ဌာ ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ တဿာ
စိတ္တာစာရံ ဥတွာ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ အဂ္ဂမဂ္ဂတ္ထာယ ကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိ။ သာ
ဝီတိံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ တာဝဒေဝ ဝိပဿနံ ဝဇေတွာ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ
အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အရဟတ္တံ ပန ပတွာ ဖလသုခေန နိဗ္ဗာနသုခေန ဝိဟရန္တိ
အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ အတ္တနာ တေန စ ဓုတ္တပုရိသေန ဓုတ္တ-
ဂါထာ ဥဒါနဝေသန—

၁-သံရောပိတ.... (က) ၂-ဝါရေန္တော (က) ၃-တဿ (သိ) ၄-သန္တာသိ (သိ)

368. “Jīvakambavanam rammam, gacchantim bhikkhunim subham.
Dhuttako sannivāresi, tamenam abravī subhā.
369. Kim te aparādhitam mayā, yaṁ maṁ ovariyāna tiṭṭhasi.
Na hi pabbajitāya āvuso, puriso samphusanāya kappati.
370. Garuke mama Satthusāsane,
Yā sikkhā Sugatena desitā.
Parisuddhapadam anaṅgaṇam,
Kim maṁ ovariyāna tiṭṭhasi.
371. Āvilacitto anāvilam,
Saraḷo vītarajam anaṅgaṇam.
Sabbattha vimuttamānasam,
Kim maṁ ovariyāna tiṭṭhasi.
372. Daharā ca apāpikā casi,
Kim te pabbajjā karissati.
Nikkhipa kāsāyacīvaram,
Ehi ramāma supupphite vane.
373. Madhurañca pavanti sabbaso,
Kusumarajena samuṭṭhitā dumā.
Paṭhamavasanto sukho utu,
Ehi ramāma supupphite vane.
374. Kusumitasikharā ca pādapā,
Abhigajjantiva māluteritā.
Kā tuyham rati bhavissati,
Yadi ekā vanamogahissasi.
375. Vālamigasamghasevitam,
Kuñjaramattakareṇuloḷitam.
Asahāyikā gantumicchasi,
Rahitam bhimśanakam mahāvanam.

- ၃၆၈။ “ဇီဝကမ္မဝန် ရမုံ၊ ဂစ္ဆန္တိံ ဘိက္ခုနိံ သုဘံ။
ရတ္တကော သန္တိဝါရေသိ၊ တမေနံ အမြီ သုဘာ။
- ၃၆၉။ ကိံ တေ အပရာဓိတံ မယာ၊ ယံ မံ ဩဝရိယာန တိဋ္ဌသိ။
န ဟိ ပဗ္ဗဇိတာယ အာဝုသော၊ ပုရိသော သမ္ဗုသနာယ ကပ္ပတိ။
- ၃၇၀။ ဂရုကေ မမ သတ္တုသာသနေ၊
ယာ သိက္ခာ သုဂတေန ဒေသိတာ။
ပရိသုဒ္ဓပဒံ အနဂ်ဏံ၊
ကိံ မံ ဩဝရိယာန တိဋ္ဌသိ။
- ၃၇၁။ အာဝိလစိတ္တော အနာဝိလံ၊
သရဇော ဝိတရဇံ အနဂ်ဏံ။
သဗ္ဗတ္ထ ဝိမုတ္တမာနသံ၊
ကိံ မံ ဩဝရိယာန တိဋ္ဌသိ။
- ၃၇၂။ ဒဟရာ စ အပါပိကာ စသိ၊
ကိံ တေ ပဗ္ဗဇော ကရိဿတိ။
နိက္ခိပ ကာသာယစိဝရံ၊
ဧဟိ ရမာမ သုပုပ္ဖိတေ ဝနေ။
- ၃၇၃။ မရရဉ္စ ပဝန္တိ သဗ္ဗသော၊
ကုသုမရဇေန သမုဋ္ဌိတာ ဒုမာ။
ပဌမဝသန္တော သုခေါ ဥတု၊
ဧဟိ ရမာမ သုပုပ္ဖိတေ ဝနေ။
- ၃၇၄။ ကုသုမိတသိခရာ စ ပါဒပါ၊
အဘိဂဇ္ဇန္တိဝ မာလုတေရိတာ။
ကာ တုယံ ရတိ ဘဝိဿတိ၊
ယဒိ ဧကာ ဝနမောဂဟိဿသိ။
- ၃၇၅။ ဝါဠမိဂသံဃာသေဝိတံ၊
ကုဉ္ဇရမတ္တကရေဏုလောဋ္ဌိတံ။
အသဟာယိကာ ဂန္တုမိစ္ဆသိ၊
ရဟိတံ ဘိံသနကံ မဟာဝနံ။

376. Tapanīyakatāva dhītikā,
Vicarasi Cittalateva¹ accharā.
Kāsikasukhumehi vaggubhi,
Sobhasī suvasanehi nupame.
377. Ahaṃ tava vasānugo siyaṃ,
Yadi viharemase kānanantare.
Na hi ma'tthi tayā piyattaro,
Pāṇo kinnarimandalocane.
378. Yadi me vacanaṃ karissasi,
Sukhitā ehi agāramāvasa.
Pāsādanivātavāsini,
Parikammaṃ te karontu nāriyo.
379. Kāsikasukhumāni dhāraya,
Abhiropehi ca mālavaṇṇakaṃ.
Kañcanaṃanimuttakaṃ bahuṃ,
Vividhaṃ ābharaṇaṃ karomi te.
380. Sudhotarajapacchadaṃ subhaṃ,
Gonakatūlikasanthataṃ navaṃ.
Abhiruha sayanaṃ mahārahaṃ,
Candanamaṇḍitasāragandhikaṃ.
381. Uppalaṃ cudakā samuggataṃ,
Yathā taṃ amanussasevitaṃ.
Evaṃ tvaṃ brahmacārini,
Sakesa'ṅgesu jaraṃ gamissasi.
382. Kiṃ te idha sārasammataṃ,
Kuṇapapūraṃhi susānavaḍḍhane.
Bhedanadhamme kaḷevare,
Yaṃ disvā vimano udikkhasi.

1. Cittaratheva (Sī)

- ၃၇၆။ တပနီယကတာဝ ဇီတိကာ၊
ဝိစရသိ စိတ္တလတေဝ^၁ အစ္ဆရာ။
ကာသိကသုခုမေဟိ ဝဂ္ဂုဘိ၊
သောဘသီ သုဝသနေဟိ နူပမေ။
- ၃၇၇။ အဟံ တပ ဝသာနဂေါ သိယံ၊
ယဒိ ဝိဟရေမသေ ကာနနန္တရေ။
န ဟိ မ'တ္ထိ တယာ ပိယတ္တရော၊
ပါဏော ကိန္နရိမန္တလောစနေ။
- ၃၇၈။ ယဒိ မေ ဝစနံ ကရိဿသိ၊
သုခိတာ ဧဟိ အဂါရမာဝသ။
ပါသာဒနိဝါတဝါသိနိ၊
ပရိကမ္ပံ တေ ကရေန္တု နာရိယော။
- ၃၇၉။ ကာသိကသုခုမာနိ ဓာရယ၊
အဘိရောပေဟိ စ မာလဝတ္ထကံ။
ကန္ဓနမဏိမုတ္တကံ ဗဟုံ၊
ဝိဝိဓံ အဘာရဏံ ကရေမိ တေ။
- ၃၈၀။ သုခောတရဇပစ္ဆိဒံ သုဘံ၊
ဂေါနကတူလိကသန္တတံ နဝံ။
အဘိရုဟ သယနံ မဟာရဟံ၊
စန္ဒနမဏ္ဍိတသာရဂန္ဓိကံ။
- ၃၈၁။ ဥပ္ပလံ စုဒ္ဒကာ သမုဂ္ဂတံ၊
ယဟာ တံ အမနုဿသေဝိတံ။
ဧဝံ တံ မြဟ္မစာရိနိ၊
သကေသ'ဂေသု ဇရံ ဂမိဿသိ။
- ၃၈၂။ ကိံ တေ ဣဓ သာရသမ္ပတံ၊
ကုဏပပူရမ္ပိ သုသာနဝစုနေ။
ဘောဒနဓမ္မေ ကဠေဝရေ၊
ယံ ဒိသ္မာ ဝိမနော ဥဒိက္ခသိ။

383. Akkhīni ca tūriyāriva,
Kinnariyāriva pabbatantare.
Tava me nayanāni dakkhiya,
Bhiyyo kāmaratī pavaḍḍhati.
384. Uppalasikharopamāni te,
Vimale hāṭakasannibhe mukhe.
Tava me nayanāni dakkhiya,
Bhiyyo kāmaguṇo pavaḍḍhati.
385. Api dūragatā saramhase,
Āyatapamhe visuddhadassane.
Na hi matthi tayā piyattaro,
Nayanā kinnarimandalocane.
386. Apathena payātumicchasi,
Candaṃ kīḷanakaṃ gavesasi.
Meruṃ laṅghetumicchasi,
Yo tvaṃ Buddhasutaṃ maggayasi.
387. Natthi hi loke sadevake,
Rāgo yatthapi dāni me siyā.
Napi naṃ jānāmi kīriso,
Atha maggena hato samūlako.
388. Ingālakuyāva ujjhito,
Visapattoriva aggito kato¹.
Napi naṃ passāmi kīriso,
Atha maggena hato samūlako.
389. Yassā siyā apaccavekkhitam,
Satthā vā anupāsito siyā.
Tvaṃ tādīsikaṃ palobhaya,
Jānantim so imaṃ vihaññasi.

1. Agghato hato (Sī)

- ၃၈၃။ အင်္ကျီနိ စ တူရိယာရိဝ၊
ကိန္နရိယာရိဝ ပဗ္ဗတန္တရေ။
တဝ မေ နယနာနိ ဒက္ခိယ၊
ဘိယျော ကာမရတီ ပဝေတိ။
- ၃၈၄။ ဥပ္ပလသီခရောပမာနိ တေ၊
ဝိမလေ ဟာဂ္ဂကသန္တိဘေ မုခေ။
တဝ မေ နယနာနိ ဒက္ခိယ၊
ဘိယျော ကာမဂုဏော ပဝေတိ။
- ၃၈၅။ အပိ ဒူရဂတာ သရမှသေ၊
အာယတပမေ ဝိသုဒ္ဓဒဿနေ။
န ဟိ မတ္ထိ တယာ ပိယတ္တရော၊
နယနာ ကိန္နရိမန္တလောစနေ။
- ၃၈၆။ အပထေန ပယာတုမိစ္ဆသိ၊
စန္ဒိ ကိဋ္ဌနကံ ဂဝေသသိ။
မေရုံ လဇော်တုမိစ္ဆသိ၊
ယော တံ ဗုဒ္ဓသုတံ မဂ္ဂယသိ။
- ၃၈၇။ နတ္ထိ ဟိ လောကေ သဒေဝကေ၊
ရာဂေါ ယတ္ထပိ ဒါနိ မေ သိယာ။
နပိ နံ ဇာနာမိ ကိရိသော၊
အထ မဂ္ဂေန ဟတော သမူလကော။
- ၃၈၈။ ဣဂါလကုယာဝ ဥဇ္ဈိတော၊
ဝိသပတ္တောရိဝ အဂ္ဂိတော ကတော^၁။
နပိ နံ ပဿာမိ ကိရိသော၊
အထ မဂ္ဂေန ဟတော သမူလကော။
- ၃၈၉။ ယဿာ သိယာ အပစ္စဝေက္ခိတံ၊
သတ္ထာ ဝါ အနုပိသိတော သိယာ။
တံ တာဒိသိကံ ပလောဘယ၊
ဇာနန္တိ^၁ သော ဣမံ ဝိဟညသိ။

၁-အတ္တတော ဟတော (သိ)

390. Mayhaṃ hi akkuṭṭhavandite,
Sukhadukkhe ca satī upaṭṭhitā.
Saṅkhatamasubhanti jāniya,
Sabbattheva mano na limpati.
391. Sāhaṃ Sugatassa sāvikā,
Maggaṭṭhaṅgikayānayaṇī.
Uddhaṭṭasallā anāsavā,
Suññāgāragatā ramāma'haṃ.
392. Diṭṭhā hi mayā sucittitā,
Sombhā dārukapillakāni vā.
Tantīhi ca khīlakehi ca,
Vinibaddhā vividhaṃ panaccakā.
393. Tamhuddhaṭe tantikhīlake,
Vissatṭhe vikale parikrite.
Na vindeyya khaṇḍaso kate,
Kimhi tattha maṇaṃ nivesaye.
394. Tathūpamā dehakāni maṃ,
Tehi dhammehi vinā na vattanti.
Dhammehi vinā na vattati,
Kimhi tattha maṇaṃ nivesaye.
395. Yathā haritālena makkhitam,
Addasa cittikaṃ bhittiyā katam.
Tamhi te viparītadassanam,
Saññā mānusikā niratthikā.
396. Māyaṃ viya aggato katam,
Supinanteva suvaṇṇapādapaṇam.
Upagacchasi andha rittakam,
Janamajjheriva rupparūpakam.

- ၃၉၀။ မယုံ ဟိ အက္ကုဋ္ဌဝသ္မိတေ၊
သုခဒုက္ခေ စ သတီ ဥပဋ္ဌိတာ။
သင်္ခတမသုဘန္တိ ဇာနိယ၊
သဗ္ဗတ္ထေဝ မနော န လိမ္ပတိ။
- ၃၉၁။ သာဟံ သုဂတဿ သာဝိကာ၊
မဂ္ဂဋ္ဌာနိကယာနယာယိနီ။
ဥဒ္ဓဋ္ဌသလ္လာ အနာသဝါ၊
သုညာဂါရဂတာ ရမာမ'ဟံ။
- ၃၉၂။ ဒိဋ္ဌာ ဟိ မယာ သုစိတ္တိတာ၊
သောမ္ဘာ ဒါရုကပိလ္လကာနိ ဝါ။
တန္တိဟိ စ ခိလကေဟိ စ၊
ဝိနိဗ္ဗာနိ ဝိဝိဓံ ပနစ္စကာ။
- ၃၉၃။ တမ္မုဒ္ဓဋ္ဌေ တန္တိခိလကေ၊
ဝိဿဋ္ဌေ ဝိကလေ ပရိကြိတေ။
န ဝိန္ဒေယျ ခဏ္ဍသော ကတေ၊
ကိမ္ပိ တတ္ထ မနံ နိဝေသယေ။
- ၃၉၄။ တထူပမာ ဒေဟကာနိ မံ၊
တေဟိ ဓမ္မေဟိ ဝိနာ န ဝတ္တန္တိ။
ဓမ္မေဟိ ဝိနာ န ဝတ္တတိ၊
ကိမ္ပိ တတ္ထ မနံ နိဝေသယေ။
- ၃၉၅။ ယထာ ဟရိတာလေန မက္ခိတံ၊
အဒ္ဓသ စိတ္တိကံ ဘိတ္တိယာ ကတံ။
တမ္ပိ တေ ဝိပရိတဒဿနံ၊
သညာ မာနုသိကာ နိရတ္ထိကာ။
- ၃၉၆။ မာယံ ဝိယ အဂ္ဂတော ကတံ၊
သုဝိနန္တေဝ သုဝဏ္ဏပါဒပံ။
ဥပဂစ္ဆသိ အန္ဓ ရိတ္တကံ၊
ဇနမဇ္ဈေရိဝ ရူပရူပကံ။

397. Vaṭṭaniriva koṭarohitā,
Majjhe pubbulakā sa-assukā.
Pīlakolīkā cettha jāyati,
Vividhā cakkhuvidhā ca piṇḍitā.

398. Uppāṭiya cārudassanā,
Na ca pajjittha saṅgamānasā.
Handa te cakkhum harassu taṃ,
Tassa narassa adāsi tāvade.

399. Tassa ca viramāsi tāvade,
Rāgo tattha khamāpayī ca naṃ.
Sotthi siyā brahmacārīnī,
Na puno edisakaṃ bhavissati.

400. Āsādiya edisaṃ janaṃ,
Aggim pajjalitaṃ'va līṅgiya.
Gaṇhiya āsīvisaṃ viya,
Api nu sotthi siyā kamehi no.

401. Muttā ca tato sā bhikkhunī,
Agamī Buddhavarassa santikaṃ.
Passiya varapuññalakkhaṇaṃ,
Cakkhu āsi yathā purāṇakaṃ¹ti—

imā gāthā paccudāhāsi.

Tattha **Jīvakambavananti** Jīvakassa Komārabhaccassa ambavanaṃ.
Rammanti ramaṇīyaṃ. Taṃ kira bhūmibhāgasampattiyā
chāyūdakasampattiyā ca rukkhānaṃ ropitākārena ativiya manuññaṃ
manoramaṃ. **Gacchantinti** ambavanaṃ uddissa gataṃ, divāvihārāya
upagacchantim. **Subhanti** evaṃnāmikaṃ. **Dhuttakoti** itthidhutto.
Rājagahavāsī kireko Mahāvibhavassa suvaṇṇakārassa putto yuvā abhirūpo
itthidhutto puriso matto¹ vicarati. So taṃ

1. Purisamadamatto (Sī)

၃၉၇။ ဝဇ္ဇနိရိဝ ကောဋ္ဌရောဟိတာ၊
မဇ္ဈေ ပုပ္ဖုဋ္ဌကာ သအဿုကာ။
ပိဋ္ဌကောဋ္ဌိကာ စေတ္ထ ဇာယတိ၊
ဝိဝိဓော စက္ခုဝိဓော စ ပိဏ္ဍိတာ။

၃၉၈။ ဥပ္ပါဋိယ စာရဒဿနာ၊
န စ ပဇ္ဇိတ္ထ အသင်္ဂမာနဿ။
ဟန္တ တေ စက္ခု ဟရဿု တံ၊
တဿ နရဿ အဒါသိ တာဝဒေ။

၃၉၉။ တဿ စ ဝိရမာသိ တာဝဒေ၊
ရာဂေါ တတ္ထ ခမာပယိ စ နံ။
သောတ္ထိ သိယာ မြဟ္မစာရိနိ၊
န ပုနော ဧဒိသကံ ဘဝိဿတိ။

၄၀၀။ အာသာဒိယ ဧဒိသံ ဇနံ၊
အဂ္ဂိ ပဇ္ဇလိတံ'ဝ လိဂိယ။
ဂဏ္ဍိယ အာသိဝိသံ ဝိယ၊
အပိ န သောတ္ထိ သိယာ ခမေဟိ နော။

၄၀၁။ မုတ္တာ စ တတော သာ ဘိက္ခုနီ၊
အဂမီ ဗုဒ္ဓဝရဿ သန္တိကံ။
ပဿိယ ဝရပုညလက္ခဏံ၊
စက္ခု အာသိ ယထာ ပုရာဏက'န္တိ—

ဣမာ ဂါယာ ပစ္စုဒါဟာသိ။

တတ္ထ ဇိဝကဗ္ဗဝနန္တိ ဇိဝကဿ ကောမာရဘဏ္ဍဿ အဗ္ဗဝနံ။ ရမန္တိ
ရမဏီယံ။ တံ ကိရ ဘူမိဘာဂသမ္ပတ္တိယာ ဆာယုဒကသမ္ပတ္တိယာ စ ရက္ခာနံ
ရောပိတာကာရေန အတိဝိယ မနုညံ မနောရမံ။ ဝဇ္ဇန္တိ အဗ္ဗဝနံ ဥဒ္ဓိဿ
ဂတံ၊ ဒိဝါဝိဟာရာယ ဥပဂစ္ဆန္တိ။ သုဘန္တိ ဧဝံနာမိကံ။ ရတ္တကောတိ ဣတ္ထိ-
ရတ္တော။ ရာဇဂဟဝါသီ ကိရေကော မဟာဝိဘဝဿ သုဝဏ္ဏကာရဿ ပုတ္တော
ယုဝါ အဘိရူပေါ ဣတ္ထိရတ္တော ပုရိသော မတ္တော^၁ ဝိစရတိ။ သော တံ

၁-ပုရိသမေတ္တော (သိ)

paṭipathe disvā paṭibaddhacitto maggaṃ uparundhitvā aṭṭhāsi. Tena vuttaṃ “dhuttako sannivāresī”ti, mama gamanaṃ nisedhesīti attho. **Tamenam abravī subhā**ti tamenam nivāretvā ṭhitaṃ dhuttaṃ subhā bhikkhunī kathesi. Ettha ca “gacchantiṃ bhikkhuniṃ subhaṃ, abravī subhā”ti ca attānameva therī aññaṃ viya katvā vadati. Theriyā vuttagāthānaṃ sambandhadassanavasena saṅgītikārehi ayaṃ gāthā vuttā.

“Abravī subhā”ti vatvā tassā vuttākāradassanattham āha “**kiṃ te aparādhitan**”ti-ādi. Tattha **kiṃ te aparādhitaṃ mayāti** kiṃ tuyhaṃ āvuso mayā aparaddhaṃ. **Yaṃ maṃ ovariyāna tiṭṭhasī**ti yena aparādhena maṃ gacchantiṃ ovaritvā gamanaṃ nisedhetvā tiṭṭhasi, so natthevāti adhippāyo. Atha itthīsaññāya evaṃ paṭipajjasi, evampi na yuttanti dassenti āha “**na hi pabbajitāya āvuso, puriso samphusanāya kappatī**”ti, āvuso suvaṇṇakāraputta lokiya-carittenapi purisassa pabbajitānaṃ samphusanāya na kappati, pabbajitāya pana puriso tiracchānagatopi samphusanāya na kappati, tiṭṭhatu tāva purisaphusanā¹, rāgavasena nissaggiyena purisassa nissaggiyassāpi phusanā na kappateva.

Tenāha “**garuke mama Satthusāsane**”ti-ādi. Tassattho—**garuke** pāsāṇacchattaṃ viya garukātabbe mayhaṃ Satthu sāsane yā sikkhā bhikkhuniyo uddissa **Sugatena** Sammāsambuddhena **desitā** paññattā. Tāhi **parisuddhapadaṃ** parisuddhakusalakoṭṭhāsaṃ rāgādi-aṅgaṇānaṃ sabbaso abhāvena **anaṅgaṇaṃ** evaṃbhūtaṃ maṃ gacchantiṃ kena kāraṇena āvaritvā tiṭṭhasīti.

Āvilacittoti cittassa āvilabhāvakarānaṃ kāmavitakkādīnaṃ vasena āvilacitto tvaṃ tadabhāvato **anāvilam** rāgarajādīnaṃ vasena **sarajo** sāṅgaṇo tadabhāvato **vītarajaṃ anaṅgaṇaṃ sabbattha** khandhapañcake samucchavedavimuttiyā **vimuttamānasam** maṃ kasmā ovaritvā tiṭṭhasīti.

Evaṃ theriyā vutte dhuttako attano adhippāyaṃ vibhāvento “**daharā cā**”ti-ādinā dasa gāthā abhāsi. Tattha **daharā**ti taruṇī paṭhame yobbane ṭhitā. **Apāpikā** casīti rūpena alāmikā ca

1. Sarīraphusanā (Ka)

ပဋိပထေ ဒိဿာ ပဋိပဗ္ဗေတိတ္ထော မဂ္ဂံ ဥပရုန္တိတွာ အဋ္ဌာသိ။ တေန ဝုတ္တံ “ရတ္တကော သန္တိဝါရေသိ”တိ၊ မမ ဂမနံ နိသေခေသိတိ အတ္ထော။ **တမေနံ အမြုဝိ သုဘာ**တိ တမေနံ နိဝါရေတွာ ဌိတံ ဝုတ္တံ သုဘာ ဘိက္ခုနီ ကထေသိ။ ဧတ္ထ စ “ဂစ္ဆန္တိ” ဘိက္ခုနီ သုဘံ, အမြုဝိ သုဘာ”တိ စ အတ္တာနမေဝ ထေရီ အညံ ဝိယ ကတွာ ဝဒတိ။ ထေရီယာ ဝုတ္တဂါထာနံ သမ္ပန္နဒဿနဝသေန သင်္ဂီတိကာရေဟိ အယံ ဂါထာ ဝုတ္တာ။

“အမြုဝိ သုဘာ”တိ ဝတွာ တဿာ ဝုတ္တာကာရဒဿနတ္ထံ အာဟ “**ကိံ တေ အပရာဓိတ**”န္တိအာဒိ။ တတ္ထ **ကိံ တေ အပရာဓိတံ မယာ**တိ ကိံ တုယံ အာဝုသော မယာ အပရန္တံ။ ယံ မံ ဩဝရိယာန တိဋ္ဌသီတိ ယေန အပရာဓေန မံ ဂစ္ဆန္တိ ဩဝရိတွာ ဂမနံ နိသေခေတွာ တိဋ္ဌသိ။ သော နတ္ထေဝါတိ အဓိပ္ပါယော။ အထ ဣတ္ထိတိသညာယ ဧဝံ ပဋိပဇ္ဇသိ။ ဧဝံ န ယုတ္တန္တိ ဒဿန္တိ အာဟ “**န ဟိ ပဗ္ဗဇိတာယ အာဝုသော၊ ပုရိသော သမ္ပုသနာယ ကပ္ပတိ**”တိ၊ အာဝုသော သုဝဏ္ဏကာရပုတ္တ လောကီယစာရိတ္တေနပိ ပုရိသဿ ပဗ္ဗဇိတာနံ သမ္ပုသနာယ န ကပ္ပတိ၊ ပဗ္ဗဇိတာယ ပန ပုရိသော တိရစ္ဆာန-ဂတောပိ သမ္ပုသနာယ န ကပ္ပတိ၊ တိဋ္ဌတု တာဝ ပုရိသဗုဒ္ဓနာ၊ ရာဂ-ဝသေနဿာ နိဿဂ္ဂိယေန ပုရိသဿ နိဿဂ္ဂိယဿာပိ ဗုဒ္ဓနာ န ကပ္ပတေဝ။

တေနာဟ “**ဂရုဏေ မမ သတ္တုသုသနော**”တိအာဒိ။ တဿတ္ထော—**ဂရုဏေ** ပါသာဏတ္ထံ ဝိယ ဂရုကာတဗ္ဗေ မယံ သတ္တု သုသနော ယာ သိက္ခာ ဘိက္ခုနီယော ဥဒ္ဓိဿ သုဂတေန သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန **ဒေသိတာ** ပညတ္တာ။ တာဟိ **ပရိသုဒ္ဓပဒံ** ပရိသုဒ္ဓကုသလကောဋ္ဌာသံ ရာဂါဒိအင်္ဂဏာနံ သဗ္ဗသော အဘာဝေန **အနင်္ဂဏံ** ဧဝံဘူတံ မံ ဂစ္ဆန္တိ ကေန ကာရဏေန အာဝရိတွာ တိဋ္ဌသီတိ။

အာဝိလစိတ္တောတိ စိတ္တဿ အာဝိလဘာဝကရာနံ ကာမဝိတက္ကာဒိနံ ဝသေန အာဝိလစိတ္တော တံ တဒဘာဝတော **အနာဝိလံ** ရာဂရဇာဒိနံ ဝသေန **သရဇော** သင်္ဂဏော တဒဘာဝတော **ဝိတရဇံ** **အနင်္ဂဏံ သဗ္ဗတ္ထ** ခန္တပဉ္စကေ သမုစ္ဆေဒဝိမုတ္တိယာ **ဝိမုတ္တမာနသံ** မံ ကဿာ ဩဝရိတွာ တိဋ္ဌသီတိ။

ဧဝံ ထေရီယာ ဝုတ္တေ ရတ္တကော အတ္တနော အဓိပ္ပါယံ ဝိဘာဝေန္တော “**ဒဟရာ စာ**”တိအာဒိနာ ဒဿ ဂါထာ အဘာသိ။ တတ္ထ **ဒဟရာ**တိ တရုဏီ ပဌမေ ယောဗ္ဗနေ ဌိတာ။ **အပါဝိကာ စသီ**တိ ရူပေန အလာမိကာ စ

asi, uttamarūpadharā cāhosīti adhippāyo. **Kim te pabbajjā karissatīti** tuyham evaṃ paṭhamavaye tithāya rūpasampannāya pabbajjā kim karissati, vuḍḍhāya bībhaccharūpāya vā pabbajitabbanti adhippāyena vadati. **Nikkhipāti** chaḍḍehi. “Ukkhipā”ti vā pāṭho, apanehīti attho.

Madhuranti subhaṃ, sugandhanti attho. **Pavantīti** vāyanti. **Sabbasoti** samantato. **Kusumarajena samuṭṭhitā dumāti** ime rukkhā mandavātena samuṭṭhahamānakusumareṇujātena attano kusumarajena sayam samuṭṭhitā viya hutvā samantato surabhī vāyanti. **Paṭhamavasanto sukho utūti** ayam paṭhamo vasantamāso sukhasamphasso ca utu vattatīti attho.

Kusumitasikharāti supupphitagga. **Abhigajjantiva māluteritāti** vātena sañcalitā abhigajjantiva abhitthantī¹ viya tiṭṭhanti. **Yadi ekā vanamogahissasīti** sace tvaṃ ekikā vanamogāhissasi, kā nāma te tattha rati bhavissatīti attanā baddhasukhābhirattattā evamāha.

Vālamigasamghasevanti sīhabyagghādivālamigasamūhehi tattha tattha upasevitam. **Kuñjaramattakareṇuloḷanti** mattakuñjarehi hatthinīhi ca migānam cittatāpanena rukkhagacchādīnam sākḥābhañjanena ca āloḷitapadesam. Kiñcāpi tasmim vane īdisam tadā natthi, vanam nāma evarūpanti tam bhimsāpetukāmo evamāha. **Rahitanti** janarahitam vijanam. **Bhimsanakanti** bhayanakam.

Tapanīyakatāva dhītikāti rattasuvanṇena vicaritā dhītalikā viya sukusalena yantācariyena yantayogavasena sajjitā suvaṇṇapaṭimā viya vicarasi, idāneva² ito cito ca sañcarasi. **Cittalateva accharāti** Cittalatā³ nāmake uyyāne devaccharā viya. **Kāsikasukhumehīti** Kāsiraṭṭhe uppannehi ativiya sukhumehi. **Vaggubhīti** siniddhamatṭhehi⁴. **Sobhasī suvasanehi nūpameti** nivāsanapārupanavattthehi anupame upamārahite tvaṃ idāni me vasānugo sobhasīti bhāvinam attano adhippāyavasena ekantikam vattamānam viya katvā vadati.

Aham tava vasānugo siyanti ahampi tuyham vasānugo kimkārapaṭissāvī bhaveyyam. **Yadi viharemase kānanantareti** yadi mayam ubhopi

1. Abhitthunantā (Sī)

3. Cittaratha (Sī)

2. Idāni tvaṃ (Sī)

4. Siniddhamatṭhehi (Sī)

အသိ၊ ဥတ္တမရူပရော စာဟောသီတိ အဓိပ္ပါယ်။ ကိံ တေ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ကရိဿတိတိ တုယံ ဧဝံ ပဌမဝယေ ဌိတာယ ရူပသမ္ပန္နာယ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ကိံ ကရိဿတိ၊ ဝုဒ္ဓါယ ဗိဘက္ခရူပါယ ဝါ ပဗ္ဗဇ္ဇိတဗ္ဗန္တိ အဓိပ္ပါယ်န ဝဒတိ။ နိက္ခိပါတိ ဆဇ္ဇေဟိ။ “ဥက္ခိပါ”တိ ဝါ ပါဌော၊ အပနေဟိတိ အတ္ထော။

ဗုရုန္တိ သုဘံ၊ သုဂန္ဓန္တိ အတ္ထော။ ပဝန္တိတိ ဝါယန္တိ။ သဗ္ဗသောတိ သမန္တတော။ ကုသုမရဇေန သမုဋ္ဌိတာ ဒုမာတိ ဣမေ ရက္ခာ မန္တဝါတေန သမုဋ္ဌဟမာနကုသုမရေဏုဇာတေန အတ္တနော ကုသုမရဇေန သယံ သမုဋ္ဌိတာ ဝိယ ဟုတ္တာ သမန္တတော သုရဘိ ဝါယန္တိ။ ပဌမဝသန္တော သုခေါ ဥတူတိ အယံ ပဌမော ဝသန္တမာသော သုခသမ္ပယော စ ဥတု ဝတ္တတိတိ အတ္ထော။

ကုသုမိတသိခရာတိ သုပုပ္ဖိတဂ္ဂါ။ အဘိဂဇ္ဇန္တိ ဓမ္မာလုတေရိတာတိ ဝါတေန သဇ္ဇလိတာ အဘိဂဇ္ဇန္တိ အဘိတ္ထနိတာ^၁ ဝိယ တိဋ္ဌန္တိ။ ယဒိ ကော ဝနမောဂ-ဟိဿသီတိ သစေ တံ ကေကာ ဝနမောဂါဟိဿသိ၊ ကာ နာမ တေ တတ္ထ ရတိ ဘဝိဿတိတိ အတ္တနာ ဗဒ္ဓသုခါဘိရတ္တတ္တာ ဧဝမာဟ။

ဝါဠုမိဂသံသသေဝိတန္တိ သီဟဗျုပ္ပါဒ်ဝါဠုမိဂသမူဟေဟိ တတ္ထ တတ္ထ ဥပသေဝိတံ။ ကုဉ္ဇရမတ္တကရေဏုလောဋ္ဌိတန္တိ မတ္တကုဉ္ဇရေဟိ ဟတ္ထိနိဟိ စ မိဂါနံ စိတ္တတာပနေန ရက္ခဂစ္ဆာဒိနံ သာခါဘဉ္ဇနေန စ အာလောဋ္ဌိတပဒေသံ။ ကိဉ္ဇာပိ တသ္မိံ ဝနေ ဤဒိသံ တဒါ နတ္ထိ၊ ဝနံ နာမ ဧဝရူပန္တိ တံ ဘိသ-ပေတုကာမော ဧဝမာဟ။ ရဟိတန္တိ ဇနရဟိတံ ဝိဇနံ။ ဘိသနကန္တိ ဘယဇနကံ။

တပနိယကတာဝ ဝိတိကာတိ ရတ္တသုဝဏ္ဏေန ဝိစရိတာ ဝိတလိကာ ဝိယ သုကုသလေန ယန္တာစရိယေန ယန္တယောဂဝသေန သဇ္ဇိတာ သုဝဏ္ဏပဋိမာ ဝိယ ဝိစရသိ၊ ဣဒါနေဝ^၂ ဣတော စိတော စ သဉ္ဇရသိ။ စိတ္တလတေဝ အတ္တရာတိ စိတ္တလတာ^၃နာမကေ ဥယျာနေ ဒေဝတ္ထရာ ဝိယ။ ကာသိကသုခမေဟိတိ ကာသိရဋ္ဌေ ဥပ္ပန္ဓေဟိ အတိဝိယ သုခမေဟိ။ ဝဂ္ဂါဘိတိ သိနိဗ္ဗမဋ္ဌေဟိ^၄။ သောဘသီ သုဝသနေဟိ နူပမေဟိ နိဝါသနပါရူပနဝတ္ထေဟိ အနုပမေ ဥပမာ-ရဟိတေ တံ ဣဒါနိ မေ ဝသာနဂေါ သောဘသီတိ ဘာဝိနံ အတ္တနော အဓိပ္ပါယ်ဝသေန ကေန္တိကံ ဝတ္တမာနံ ဝိယ ကတွာ ဝဒတိ။

အဟံ တဝ ဝသာနဂေါ သီယန္တိ အဟမ္မိ တုယံ ဝသာနဂေါ ကိံကာရ-ပဋိဿာဝိ ဘဝေယျံ။ ယဒိ ဝိဟရေမသေ ကာနနန္တရေဟိ ယဒိ မယံ ဥဘောဝိ

၁-အဘိတ္ထနန္တာ (သီ)

၃-စိတ္တရာထ (သီ)

၂-ဣဒါနိ တံ (သီ)

၄-သိနိဗ္ဗမဋ္ဌေဟိ (သီ)

vanantare saha vasāma ramāma. **Na hi ma'tthi tayā piyattaroti** vasānugabhāvassa kāraṇamāha. **Pāṇoti** satto, añño kocipi satto tayā piyataro mayhaṃ na hi atthīti attho. Atha vā **pāṇoti** attano jīvitam sandhāya vadati, mayhaṃ jīvitam tayā piyataram na hi atthīti attho. **Kinnarimandalocaneti** kinnariyā viya mandaputhuvilocane.

Yadi me vacanam karissasi, sukhitā ehi agāramāvasāti sace tvaṃ mama vacanam karissasi, ekāsanaṃ ekaseyyam brahmacariyadukkham pahāya ehi kāmabhogehi sukhitā hutvā agāram ajjhāvasa. “Sukhitā hetī agāramāvasantī”ti keci paṭhanti, tesam sukhitā bhavissati, agāram ajjhāvasantīti attho. **Pāsādanivātavāsini**ti nivātesu pāsādesu vāsini. “Pāsādavimānavāsini”ti ca pāṭho, vimānasadisesu pāsādesu vāsini attho. **Parakammanti** veyyāvaccam.

Dhārayāti paridaha, nivāsehi ceva uttariyañca karohi. **Abhiropehīti** maṇḍanavibhūsanavasena vā sarīram āropaya, alaṅkarohīti attho. **Mālavanṇakanti** mālañceva gandhavilepanaṇca. **Kañcanamaṇimuttakanti** kañcanena maṇimuttāhi ca yuttam, suvaṇṇamayamaṇimuttāhi khacitanti attho. **Bahunti** hatthūpagādibhedato bahuppakāram. **Vividhanti** karaṇavikatiyā nānāvidham.

Sudhotarajapacchadanti sudhotatāya pavāhitarajam uttaracchadam. **Subhanti** sobhanam. **Gonakatūlikasanthanti** dīghalomakāḷakojavena ceva haṃsalomādipuṇṇāya tūlikāya ca santhatam. **Navanti** abhinavam. **Mahārahanti** mahaggham. **Candanamaṇḍitasāragandhikanti** gosīsakādisāracandanena maṇḍitatāya surabhiḡandhikam, evarūpaṃ sayanamāruha, tam āruhitvā yathāsukham sayāhi ceva nisīda cāti attho.

Uppalam cudakā samuggatanti ca-kāro nipātamattam, udakato uggatam uṭṭhitam accuggamma ṭhitam suphullamuppalam. **Yathā tam amanussasevanti** tañca rakkhasapariggahatāya pokkharaniyā jātattā nimmanussehi sevitaṃ kenaci aparibhuttameva bhavēyya. **Evam tvaṃ brahmacārinīti** evameva tam suṭṭhu phullamuppalam viya tuvaṃ brahmacārinī. **Sakesaṅgesu** attano sarīrāvayavesu kenaci aparibhuttasuyeva jaram gamissasi, mudhāyeva jarājiṇṇā bhavissasi.

နိပါတ်]

၁-သုဘာဇိဝကဗ္ဗဝနိကာထေရိဂါထာဝဏ္ဏနာ

၂၆၁

ဝနန္တရေ သဟ ဝသာမ ရမာမ။ န 'ဟိ မ'တ္ထိ တယာ ဝိယတ္တရေတိ ဝသာနုဂ-
ဘာဝဿ ကာရဏမာဟ။ ပါဏောတိ သတ္တော၊ အညော ကောစိပိ သတ္တော
တယာ ဝိယတရေ မယံ န ဟိ အတ္ထိတိ အတ္တော။ အထ ဝါ ပါဏောတိ
အတ္တနော ဇီဝိတံ သန္ဓာယ ဝဒတိ၊ မယံ ဇီဝိတံ တယာ ဝိယတရံ န ဟိ အတ္ထိတိ
အတ္တော။ ကိန္နရိမန္တလောစနေတိ ကိန္နရိယာ ဝိယ မန္တပုထုဝိလောစနေ။

ယဒိ မေ ဝစနံ ကရိဿသိ၊ သုခိတာ ဧဟိ အဂါရမာဝသတိ သစေ
တွံ မမ ဝစနံ ကရိဿသိ၊ ကောသနံ ကေသေယျံ ဗြဟ္မစရိယဒုက္ခံ ပဟာယ ဧဟိ
ကာမဘောဂေဟိ သုခိတာ ဟုတွာ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသ။ “သုခိတာ ဟေတိ
အဂါရမာဝသန္တိ”တိ ကေစိ ပဌန္တိ၊ တေသံ သုခိတာ ဘဝိဿတိ၊ အဂါရံ
အဇ္ဈာဝသန္တိတိ အတ္တော။ ပါသာဒနိဝါတဝါသီနီတိ နိဝါတေသု ပါသာဒေသု
ဝါသီနီ။ “ပါသာဒဝိမာနဝါသီနီ”တိ စ ပါဌော၊ ဝိမာနသဒိသေသု ပါသာဒေသု
ဝါသီနီတိ အတ္တော။ ပရိကမ္ပန္တိ ဝေယျာဝစ္စ။

ဇာရယာတိ ပရိဒဟ၊ နိဝါသေဟိ စေဝ ဥတ္တရိယဉ္စ ကရေဟိ။ အဘိ-
ရောပေဟိတိ မဏ္ဍနဝိဘူသနဝသေန ဝါ သရိရံ အာရောပယ၊ အလင်္ကရေဟိတိ
အတ္တော။ မာလဝဏ္ဏကန္တိ မာလဉ္စေဝ ဂန္ဓဝိလေပနဉ္စ။ ကဉ္စနမဏိပုတ္တကန္တိ ကဉ္စ-
နေန မဏိပုတ္တာဟိ စ ယုတ္တံ၊ သုဝဏ္ဏမယမဏိပုတ္တာဟိ ခစိတန္တိ အတ္တော။ ဗဟုန္တိ
ဟတ္ထူပဂါဒိဘေဒတော ဗဟုပ္ပကာရံ။ ဝိဝိဇန္တိ ကရဏဝိကတိယာ နာနာဝိဓံ။

သုခောတရဇပစ္ဆန္တန္တိ သုခောတတာယ ပဝါဟိတရဇံ ဥတ္တရစ္ဆန္တိ။ သုဘန္တိ
သောဘနံ။ ဂေါနကတူလိကသန္တတန္တိ ဒိဃလောမကာဠကောဇဝေန စေဝ
ဟံသလောမာဒိပုဏ္ဏာယ တူလိကာယ စ သန္တတံ။ နဝန္တိ အဘိနဝံ။ မဟာရဟန္တိ
မဟာဉ္စိ။ စန္ဒနမဏ္ဍိတသာရဂန္တိကန္တိ ဂေါသိသကာဒိသာရစန္ဒနေန မဏ္ဍိတ-
တာယ သုရဘိဂန္တိကံ၊ ဧဝရူပံ သယနမာရဟ၊ တံ အာရဟိတွာ ယထာသုခံ
သယာဟိ စေဝ နိသီဒ စာတိ အတ္တော။

ဥပ္ပလံ ဖုဒ္ဓကာ သမုဂ္ဂတန္တိ စ-ကာရေ နိပါတမတ္တံ၊ ဥဒကတော ဥဂ္ဂတံ
ဥဠိတံ အဇ္ဈဂ္ဂမ္ပ ဌိတံ သုဗ္ဗုဇ္ဈမုပ္ပလံ။ ယထာ တံ အမနုဿသေဝိတန္တိ တဉ္စ
ရက္ခသပရိဂ္ဂဟိတာယ ပေါက္ခရဏိယာ ဇာတတ္တာ နိဗ္ဗုဒ္ဓသေဟိ သေဝိတံ
ကေနစိ အပရိဘုတ္တမေဝ ဘဝေယျ။ ဧဝံ တွံ ဗြဟ္မစာရိနီတိ ဧဝမေဝ တံ သုဠု
ဗုဇ္ဈမုပ္ပလံ ဝိယ တုဝံ ဗြဟ္မစာရိနီ။ သကေသင်္ဂေသု အတ္တနော သရိရာဝယ-
ဝေသု ကေနစိ အပရိဘုတ္တေသုယေဝ ဇရံ ဂမိဿသိ၊ မုခာယေဝ ဇရာဇိဏ္ဏာ
ဘဝိဿသိ။

Evam dhuttakena attano adhippāye pakāsīte therī
sarīrasabhāvavibhāvanena tam tattha vicchinentī **“kiṃ te idhā”**ti
gāthamāha. Tassattho—āvuso suvaṇṇakāraputta kesādikuṇapapūre ekantena
bhedanadhamme susānavaḍḍhane **idha** imasmim kāyasaññite asucikaḷevare
kiṃ nāma tava sāranti sammataṃ sambhāvitam, yaṃ disvā vimano
aññatarasmiṃ ārammaṇe vigatamanasaṅkappo, ettheva vā avimano
somanassiko hutvā udikkhasi, tam mayham kathehīti.

Tam sutvā dhuttako kiñcāpi tassā rūpaṃ cāturiyasobhitam,
paṭhamadassanato pana paṭṭhāya yasmim diṭṭhipāte¹ paṭibaddhacitto, tameva
apadisanto **“akkhīni ca tūriyārīvā”**ti-ādimāha. Kāmañcāyaṃ therī suṭṭhu
saṃyatātāya santindriyā, tāya thiravippasannasommasantanayanānīpātesu
kammānubhāvanipphanne su pasannapañcappasādapaṭimaṇḍitesu nāyānesu
labbhamāne pabhāvisiṭṭha² cāturiye diṭṭhipāte yasmā sayam
caritahāvabhāvavilāsādīparikappavañcito so dhutto jāto, tasmāsa³
diṭṭhirāgo savisesaṃ vepullaṃ agamāsi. Tattha **akkhīni ca tūriyārīvā**ti tūri
vuccati migī, ca-saddo nipātamattam, migacchāpāya viya te akkhīnīti attho.
“Koriyārīvā”ti⁴ vā Pāli, kuñcakāra⁵ kukkuṭiyāti vuttaṃ hoti. **Kinnariyārīva**
pabbatantareti pabbatakucchiyaṃ vicaramānāya kinnarivanitāya viya ca te
akkhīnīti attho. **Tava me nayanāni dakkhiyāti** tava vuttaguṇavisesāni
nayanāni disvā, **bhiyyo** uparūpari me kāmābhirati pavaḍḍhati.

Uppalasikharopamāni teti rattuppala-aggasadisāni pamhāni tava.
Vimaleti nimmale. **Hāṭakasannibheti** kañcanarūpakassa mukhasadise te
mukhe, nayanāni dakkhiyāti yojanā.

Api dūragatāti dūram ṭhānam gatāpi. **Saramhaseti** aññaṃ kiñci acintetvā
tava nayanāni eva anussarāmi. **Āyatapamheti** dīghapakhume.
Visuddhadassaneti nimmalalocane. **Na hi ma’tthi tayā piyattaro nayanāti**
tava nayanato añño koci mayham piyataro natthi. Tayāti hi sāmi-atthe eva
karaṇavacanam.

1. Diṭṭhipāse (I)

2. Sabhāvasiddha... (Sī)

3. Yasmā yaṃ (I)

4. Cakoriyārīvāti (Sī)

5. Cakora... (Sī)

ဧဝံ ခုတ္တကေန အတ္တနော အဓိပ္ပါယေ ပကာသိတေ ထေရီ သရီရသဘာဝ-
ဝိဘာဝနေ ဟံ တတ္ထ ဝိစ္ဆိန္ဒေန္တိ **“ကိံ တေ ဣဓာ”**တိ ဂါထမာဟ။
တဿတ္ထော—အာဝုသော သုဝဏ္ဏကာရပုတ္တ ကေသာဒိကုဏပပူရေ
ဧကန္တေန ဘေဒနဓမ္မေ သုသာနဝဗ္ဗနေ **ဣဓ** ဣမသ္မိံ ကာယသညိတေ
အသုစိကဋ္ဌေဝရေ ကိံ နာမ တဝ သာရန္တိ သမ္ပတံ သမ္ဘာဝိတံ၊ ယံ ဒိဿွာ
ဝိမနော အညတရသ္မိံ အာရမ္မဏေ ဝိဂတမနသင်္ကပ္ပေါ၊ ဧတ္ထေဝ ဝါ အဝိမနော
သောမနသိကော ဟုတွာ ဥဒိက္ခသိ၊ တံ မယံ ကထေဟိတိ။

တံ သုတွာ ခုတ္တကော ကိဉ္ဇာပိ တဿာ ရူပံ စာတုရိယသောဘိတံ၊ ပဌမ-
ဒဿနတော ပန ပဋ္ဌာယ ယသ္မိံ ဒိဋ္ဌိပါတေ^၁ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော၊ တမေဝ
အာဒိသန္တော **“အက္ခိနိ ဓ ဟူရိယာရိဝါ”**တိအာဒိမာဟ။ ကာမဉ္ဇာယံ ထေရီ
သုဠု သံယတတာယ သန္တိန္ဒြိယာ၊ တာယ ထိရဝိပ္ပသန္တသောဓမ္မသန္တနယန-
နိပါဘေသု ကမ္မာနုဘာဝနိပ္ပန္နသု ပသန္တပဉ္စပသာဒပဋိမဏ္ဍိတေသု နယနေသု
လတ္တမာနေ ပဘာဝိသိဋ္ဌ^၂စာတုရိယေ ဒိဋ္ဌိပါတေ ယသ္မာ သယံ စရိတဟာဝ-
ဘာဝဝိလာသာဒိပရိကပ္ပဝဉ္စိတော သော ခုတ္တော ဇာတော၊ တသ္မာသု^၃
ဒိဋ္ဌိရာဂေါ သဝိသေသံ ဝေပုလ္လံ အဂမာသိ။ တတ္ထ **အက္ခိနိ ဓ ဟူရိယာရိဝါ**တိ
ဟူရိ ဝုစ္စတိ မိဂိ၊ စ-သဒ္ဓေါ နိပါတမတ္တံ၊ မိဂစ္ဆာပါယ ဝိယ တေ အက္ခိနိတိ
အတ္ထော။ **“ကောရိယာရိဝါ”**တိ^၄ ဝါ ပါဠိ၊ ကုဉ္ဇကာရ^၅ကုက္ကုဋိယာတိ ဝုတ္တံ
ဟောတိ။ **ကိန္တရိယာရိဝ** ပဗ္ဗတန္တရေတိ ပဗ္ဗတကုက္ကိယံ ဝိစရမာနာယ ကိန္တရိ-
ဝနိတာယ ဝိယ စ တေ အက္ခိနိတိ အတ္ထော။ **တဝ မေ နယနာနိ ဒက္ခိယာတိ**
တဝ ဝုတ္တဂုဏဝိသေသာနိ နယနာနိ ဒိဿွာ၊ **ဘိယျော** ဥပရူပရိ မေ ကာမာ-
ဘိရတိ ပဝဗ္ဗတိ။

ဥပ္ပလသိခရောပမာနိ တေတိ ရတ္တုပ္ပလအဂ္ဂသဒိသာနိ ပမာနိ တဝ။
ဝိမလေတိ နိဗ္ဗလေ။ **ဟာဠကသန္တိဘေတိ** ကဉ္ဇနရူပကဿ မုခသဒိသေ တေ
မုခေ၊ နယနာနိ ဒက္ခိယာတိ ယောဇနာ။

အဝိ ဂူရဂတာတိ ဂူရံ ဌာနံ ဂတာပိ။ **သရမှသေတိ** အညံ ကိဉ္ဇိ အစိန္တေတွာ
တဝ နယနာနိ ဧဝ အနုဿရာမိ။ **အာယတပမှတိ** ဒိဿပခုမေ။ **ဝိသုဒ္ဓဒဿ-**
နေတိ နိဗ္ဗလလောစနေ။ **န ဟိ မ’တ္ထိ တယာ ဝိယတ္တရော နယနာတိ** တဝ
နယနတော အညော ကောစိ မယံ ဝိယတရော နတ္ထိ။ တယာတိ ဟိ သာမိ-
အတ္ထေ ဧဝ ကရဏဝစနံ။

၁-ဒိဋ္ဌိပါယေ (ဣ)

၂-သဘာဝသိဋ္ဌ.... (သိ)

၃-ယသ္မာ ယံ (ဣ)

၄-ကောရိယာရိဝါတိ (သိ)

၅-စကောရ.... (သိ)

Evam cakkhusampattiyā ummāditassa viya tam tam vippalapato tassa purisassa manoratham viparivattenti therī “**apathenā**”ti-ādinā dvādasagāthā abhāsi. Tattha **apathena payātumicchāsīti** āvuso suvaṇṇakāraputta sante aññasmiṃ itthijane yo tvaṃ **Buddhasutam** Buddhassa Bhagavato orasadhītaram maṃ **maggayasi** patthesi, so tvaṃ sante kheme ujumagge apathena kaṇṭakanivutena sabhayena kummaggena payātumicchasi paṭipajjitukāmosi, **candam kīlanakam gavesasi** candamaṇḍalam kīlāgoḷakam kātukāmosi, **merum laṅghetumicchasi** caturāsītiyojanasahassubbedham Sinerupabbatarājam laṅghayitvā aparabhāge ṭhātukāmosi, so tvaṃ maṃ **Buddhasutam** maggayasīti yojanā.

Idāni tassa attano avisayabhāvaṃ patthanāya ca vighātāvahatam dassetuṃ “**natthi**”ti-ādi vuttam. Tattha **rāgo yatthapi dāni me siyāti** yattha idāni me rāgo siyā bhavye, tam ārammaṇam sadevake loke natthi eva. **Napi nam jānāmi kīrisoti** nam rāgam kīrisotipi na jānāmi. **Atha maggena hatō samūlakoti athāti** nipātamattam. Ayonisomanasikārasaṅkhātena mūlena samūlako rāgo ariyamaggena hatō samugghātito.

Ingālakuyāti aṅgārakāsuyā. **Ujjhitoti** vātukkhitto viya yo koci, dahanīyā indhanam viyāti attho. **Visapattorivāti** visagatabhājanam viya. **Aggito katoti** aggito aṅgārato apagato kato¹, visassa lesampi asesetvā apanīto² vināsitoti attho.

Yassā siyā apaccavekkhanti yassā itthiyā idam khandhapañcakam nāṇena appaṭivekkhitam aparinnātam siyā. **Sattā vā anusāsito siyāti** sattā³ vā dhammasarīrassa adassanena yassā itthiyā ananusāsito⁴ siyā. **Tvaṃ tādīsikam palobhayāti** āvuso tvaṃ tathārūpaṃ aparimadditasāṅkhāram apaccavekkhitalokuttaradhammam kāmehi palobhaya upagaccha⁵. **Jānantim so imam vihaññasīti** tvaṃ⁶ pavattim

1. Agghato hatoti agghato abhihato, appagghanako kato (Sī, I)

3. Sattā (Sī)

5. Upacchanda (Sī)

2. Apanihito (Sī)

4. Anupāsito (Sī)

6. Imam (Sī)

ဧဝံ စက္ခုသမ္ပတ္တိယာ ဥပ္ပာဒိတဿ ဝိယ တံ တံ ဝိပ္ပလပတော တဿ ပုရိသဿ မနောရထံ ဝိပရိဝတ္တေန္တိ ထေရီ “**အပထေနာ**”တိအာဒိနာ ဒွါဒသ ဂါထာ အဘာသိ။ တတ္ထ **အပထေန ပယာတုမိစ္ဆသီတိ** အာရသော သုဝဏ္ဏကာရပုတ္တ သန္တေ အညသ္မိ ဣတ္ထိဇနေ ယော တံ **ဗုဒ္ဓသုတံ** ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဩရသမိတရံ မံ မဂ္ဂယသီ ပတ္တေသိ။ သော တံ သန္တေ ခေမေ ဥဇ္ဇမဂ္ဂေ အပထေန ကဏ္ဍကနိဝုတေန သဘယေန ကုမ္မဂ္ဂေန ပယာတုမိစ္ဆသီ ပဋိပဇ္ဇိတုကာမောသိ။ **စန္ဒံ ကိဋ္ဌနကံ ဂဝေသသီ** စန္ဒမဏ္ဍလံ ကိဋ္ဌာဂေါဠကံ ကာတုကာမောသိ။ **မေရုံ လဗေတုမိစ္ဆသီ** စတုရာသီတိယောဇနသဟဿုဗ္ဗေဓံ သိနေရူပဗ္ဗတရာဇံ လဗ်ယိတွာ အပရဘာဂေ ဌာတုကာမောသိ။ သော တံ မံ ဗုဒ္ဓသုတံ မဂ္ဂယသီတိ ယောဇနာ။

ဣဒါနိ တဿ အတ္တနော အဝိသယဘာဝံ ပတ္တနာယ စ ဝိသုဘာဝဟတံ ဒဿေတုံ “**နတ္ထိ**”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ရာဂေါ ယတ္ထပိ ဒါနိ မေ သိယာတိ** ယတ္ထ ဣဒါနိ မေ ရာဂေါ သိယာ ဘဝေယျ။ တံ အာရမ္မဏံ သဒေဝကေ လောကေ နတ္ထိ ဧဝံ။ **နပိ နံ ဇာနာမိ ကိရိသောတိ** နံ ရာဂံ ကိရိသောတိပိ န ဇာနာမိ။ **အထ မဂ္ဂေန ဟတော သမူလကောတိ** အထာတိ နိပါတမတ္ထံ။ အယောနိသောမနသိကာရသင်္ခါတေန မူလေန သမူလကော ရာဂေါ အရိယ-မဂ္ဂေန ဟတော သမုပ္ပါတိတော။

ဣဒါလကုယာတိ အင်္ဂါရကာသုယာ။ **ဥဇ္ဈိတောတိ** ဝါတုက္ခိတ္တော ဝိယ ယော ကောဓိ။ ဒဟနိယာ ဣန္ဒြိယံ ဝိယာတိ အတ္တော။ **ဝိသပတ္တောရိဝါတိ** ဝိသဂတဘာဇနံ ဝိယ။ **အဂ္ဂိတော ကတောတိ** အဂ္ဂိတော အင်္ဂါရတော အပဂတော ကတော^၁၊ ဝိသဿ လေသမ္ပိ အသေသေတွာ အပနိတော^၂ ဝိနာသိတောတိ အတ္တော။

ယဿာ သိယာ အပစ္စဝေက္ခိတန္တိ ယဿာ ဣတ္ထိယာ ဣဒံ ခန္ဓပဉ္စကံ ဉ္ဈဏေန အပ္ပဋ္ဌိဝေက္ခိတံ အပရိညာတံ သိယာ။ **သတ္တာ ဝါ အနုသာသိတော သိယာတိ** သတ္တာ^၃ ဝါ ဓမ္မသရီရဿ အဒဿနေန ယဿာ ဣတ္ထိယာ အနုသာသိတော^၄ သိယာ။ **တံ တာဒိသိကံ ပလောဘယာတိ** အာရသော တံ တထာရူပံ အပရိမဒ္ဓိတသင်္ခါရံ အပစ္စဝေက္ခိတလောကုတ္တရဓမ္မံ ကာမေဟိ ပလောဘယ ဥပဂစ္ဆ^၅။ **ဇာနန္တိ သော ဣမံ ဝိဟညသီတိ** သော တံ ဇာနန္တိ^၆ ပဝတ္ထိ^၆

၁-အဂ္ဂိတော ဟတောတိ အဂ္ဂိတော အဘိဟတော၊ အပ္ပဋ္ဌနကော ကတော (သီ၊ ဣ)

၂-အပနိတော (သီ)

၅-ဥပဂစ္ဆ (သီ)

၃-သတ္တာ (သီ)

၄-အနုပါသိတော (သီ)

၆-ဣမံ (သီ)

nivattiñca yāthāvato jānantim paṭividdhasaccam imam subham bhikkhunim āgamma vihaññasi, sampati āyatiñca vighātam dukkham āpajjasi.

Idānissa vighātāpattitam kāraṇavibhāvanena dassenti “**mayhamhi**”ti-ādimāha. Tattha **hīti** hetu-atthe nipāto. **Akkuṭṭhavanditeti** akkose vandanāya ca. **Sukhadukkheti** sukhe ca dukkhe ca, iṭṭhāniṭṭhavisayasamāyoge vā. **Satī upaṭṭhitāti** paccavekkhaṇayuttā sati sabbakālam upaṭṭhitā.

Saṅkhatamasubhanti jāniyāti tebhūmakam saṅkhāragatam kilesāsucipaggharaṇena asubhanti ñatvā. **Sabbatthevāti** sabbasminyeva bhavattaye mayham mano taṇhālepādinā na upalimpi.

Maggatṭhaṅgikayānayaṇinīti aṭṭhaṅgikamaggasaṅkhātena ariyayānena nibbānapuram yāyinī upagatā. **Uddhaṭasallāti** attano santānato samuddhaṭarāgādisallā.

Sucittitāti hatthapādamukhādi-ākārena suṭṭhu cittitā viracitā. **Sombhāti** sumbhakā. **Dārukapiḷlakāni vāti** dārudaṇḍādīhi uparacitarūpakāni. **Tantīhīti** nhārusuttakehi. **Khīlakehīti** hatthapādapiṭṭhikaṇṇādi-atthāya ṭhapitadaṇḍehi. **Vinibaddhāti** vividhenākārena baddhā¹. **Vividham panaccakāti** yantasuttādīnam añchanavissajjanādinā paṭṭhapitanaccakā, panaccantā viya diṭṭhāti yojanā.

Tamhuddhaṭe tanti khīlaketi sannivesavisiṭṭharacanāvisesayuttam upādāya rūpakasamaññā tamhi tantimhi khīlake ca ṭhānato uddhaṭe bandhato **vissatṭhe** visum karaṇena aññamaññam **vikale** tahiṃ tahiṃ khipanena **parikrite** vikirite. **Na vindeyya khaṇḍaso kateti** potthakarūpassa avayave khaṇḍākhaṇḍite kate potthakarūpaṃ na vindeyya na upalabheyya. Evaṃ sante **kimhi tattha manam nivesaye** tasmim potthakarūpāvayave kimhi kim khāṇuke, udāhu rajjuke, mattikāpiṇḍādike vā manam manasaññam niveseyya, visaṅkhāre avayave sā saññā kadācipi napateyyāti attho.

Tathūpamāti taṃsadisā tena potthakarūpena sadisā. Kinti ce āha “**dehakāni**”ti-ādi. Tattha **dehakāni**ti hatthapādamukhādidehāvayavā. **Manti** me paṭibaddhā upaṭṭhahanti. **Tehi dhammehīti** tehi

1. Bandhā (I, Ka)

နိဝတ္တိဉ္စ ယာထာဝတော ဇာနန္တိ ပဋိဝိဒ္ဓသစ္စံ ဣမံ သုဘံ ဘိက္ခုနိ အာဂမ္မ ဝိဟညသိ၊ သမ္ပတိ အာယတိဉ္စ ဝိဃာတံ ဒုက္ခံ အာပဇ္ဇသိ။

ဣဒါနိဿ ဝိဃာတာပတ္တိတံ ကာရဏဝိဘာဝနေန ဒဿေန္တိ “မယံဟိ”တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ ဟိတိ ဟေတုအတ္ထေ နိပါတော။ အတ္တုဋ္ဌဝန္တိတေတိ အက္ခောသေ ဝန္တနာယ စ။ သုခဒုက္ခေတိ သုခေ စ ဒုက္ခေ စ၊ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌ-ဝိသယသမာယောဂေ ဝါ။ သတိ ဥပဋ္ဌိတာတိ ပစ္စဝေက္ခဏယုတ္တာ သတိ သဗ္ဗကာလံ ဥပဋ္ဌိတာ။ သင်္ခတမသုဘန္တိ ဇာနိယာတိ တေဘူမကံ သင်္ခါရဂတံ ကိလေသာသုစိပ္ပလ္လရဏေန အသုဘန္တိ ဥတွာ။ သဗ္ဗတ္ထေဝါတိ သဗ္ဗသ္မိယေဝ ဘဝတ္ထယေ မယံ မနော တဏှာလေပါဒိနာ န ဥပလိမ္ပတိ။

မဂ္ဂဋ္ဌဂီကယာနယာယိနိတိ အဋ္ဌဂီကမဂ္ဂသင်္ခါတေန အရိယယာနေန နိဗ္ဗာန-ပုရိယာယိနိ ဥပဂတာ။ ဥဒ္ဓဋ္ဌသလ္လာတိ အတ္တနော သန္တာနတော သမုဒ္ဓုရဂါဒိ-သလ္လာ။

သုစိတ္တိတာတိ ဟတ္ထပါဒမုခါဒိအာကာရေန သုဋ္ဌ၊ စိတ္တိတာ ဝိရစိတာ။ သောဟ္တာတိသုမ္ဘကာ။ ဒါရုကဝိလ္လကာနိ ဝါတိ ဒါရုဏ္ဍာဒိတိဥပရစိတရူပ-ကာနိ။ တန္တိဟိတိ နှာရသုတ္တကေဟိ။ ဒိလကေဟိတိ ဟတ္ထပါဒဝိဋ္ဌိကဏ္ဍာဒိ-အတ္တာယ ဌဝိတဒဏ္ဍေဟိ။ ဝိနိဗ္ဗာတိ ဝိဝိနေနာကာရေန ဗဒ္ဓါ။ ဝိဝိဓပနစ္စကာတိ ယန္တသုတ္တာဒိနံ အဉ္ဇနဝိသုဇ္ဇနာဒိနာ ပဌဝိတနစ္စကာ၊ ပနစ္စန္တာ ဝိယ ဒိဋ္ဌာတိ ယောဇနာ။

တမ္ပဒ္ဓဋ္ဌေ တန္တိဒိလကေတိ သန္တိဝေသဝိသိဋ္ဌရစနာဝိသေသယုတ္တံ ဥပါဒါယ ရူပကသမညာ တမ္ပိ တန္တိမ္ပိ ဒိလကေ စ ဌာနတော ဥဒ္ဓဋ္ဌေ ဗန္တတော ဝိသုဋ္ဌေ ဝိသု ကရဏေန အညမညံ ဝိကလေ တဟိ တဟိ ဝိပနေန ပရိကြိတေ ဝိကိရိတေ။ န ဝိန္ဒေယျ ခဏ္ဍသော ကတေတိ ပေါတ္တကရူပသ အဝယဝေ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိတေ ကတေ ပေါတ္တကရူပံ န ဝိန္ဒေယျ န ဥပလဘေယျ။ ဧဝံ သန္တေ ကိမ္ပိ တတ္ထ မနံ နိဝေသယေ တသ္မိ ပေါတ္တကရူပါဝယဝေ ကိမ္ပိ ကိ ခါဏုကေ၊ ဥဒါဟု ရဇ္ဇကေ၊ မတ္တိကာဝိဏ္ဍာဒိကေ ဝါမနံ မနသညံ နိဝေသေယျ။ ဝိသင်္ခါရေ အဝယဝေ သာ သညာ ကဒါဝိဝိ နပတေယျာတိ အတ္ထော။

တထူပမာတိ တံသဒိသာ တေန ပေါတ္တကရူပေန သဒိသာ။ ကိန္တိ စေ အာဟ “ဒေဟကာနိ”တိအာဒိ။ တတ္ထ ဒေဟကာနိတိ ဟတ္ထပါဒ-မုခါဒိဒေဟာဝယဝါ။ မန္တိ မေ ပဋိဗ္ဗာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ တေဟိ ဓမ္မေဟိတိ တေဟိ

pathavi-ādīhi ca cakkhādīhi ca dhammehi. **Vinā na vattantī**ti na hi tathā tathā sannivīṭṭhe pathavi-ādiddhamme muñcitvā dehā nāma santi. **Dhammehi vinā na vattatī**ti deho avayavehi avayavadhammehi vinā na vattati na upalabbhati. Evaṃ sante **kimhi tattha manam nivesayeti** kimhi kim pathaviyaṃ, udāhu āpādiḥ dehoti vā hatthapādādīnīti vā manam manasaññaṃ niveseyya. Yasmā pathavi-ādipasādadhammamatte esā samañña, yadidaṃ dehoti vā hatthapādādīnīti vā sattoti vā itthīti vā purisoti vā, tasmā na ettha jānato koci abhiniveso hotīti.

Yathā haritālena makkhitam, addasa cittikaṃ bhittiyā katanti yathā kusalena cittaḥkena bhittiyaṃ haritālena makkhitam littam tena lepaṃ datvā kataṃ ālikhitam cittikaṃ itthirūpaṃ addasa passeyya. Tattha yā upathambhanakhepanādikiriyāsampattiyā mānusikā nu kho ayaṃ bhitti apassāya ṭhitatī sañña, sā niratthakā manussabhāvasaṅkhātassa atthassa tattha abhāvato, mānusīti pana kevalam tahiṃ tassa ca viparītadassanaṃ, yāthāvato gahaṇam na hoti, dhammapuñjamatte itthipurisādigahaṇampi evaṃ sampadamidaṃ daṭṭhabbanti adhippāyo.

Māyaṃ viya aggato katanti māyākārena purato upaṭṭhāpitaṃ māyāsadisam. **Supinanteva suvaṇṇapādapanti** supinameva supinantaṃ, tattha upaṭṭhitasuvaṇṇamayarukkhaṃ viya. **Upagaccha'si andha rittakanti** andhabāla rittakaṃ tucchakaṃ antosārarahitaṃ imaṃ attabhāvaṃ “etaṃ mamā”ti sāravantaṃ viya upagacchasi abhinivisasi. **Janamajjheriva rupparūpakanti** māyākārena mahājanamajjhe dassitaṃ rūpiyarūpasadisam sāraṃ viya upaṭṭhahantaṃ, asāraṃ attho.

Vaṭṭanirivāti lākhāya guḷikā viya. **Koṭarohitāti** koṭare rukkhasusire ṭhapitā. **Majjhe pubbuḷakāti** akkhidalamajjhe ṭhitajalapubbuḷasadisā. **Sa assukāti** assujalasahitā. **Pīlakolīkāti** akkhigūthako. **Ettha jāyatīti** etasmim akkhimaṇḍale ubhosi koṭisu visagandhaṃ vāyanto nibbattati. **Pīlakolīkāti** vā akkhidalesu nibbattanakā pīlakā vuccati. **Vividhāti** setanīlamaṇḍalānañceva rattapītādīnaṃ sattannaṃ paṭalānañca vasena anekaavidhā. **Cakkhuvidhāti** cakkhubhāgā cakkhuppakārā vā tassa anakakalāpagata¹ bhāvato. **Pinḍitāti** samuditā.

1. Anekakuṇapaggahaṇa (Sī)

ပထဝီအာဒိဟိ စ စက္ခာဒိဟိ စ ဓမ္မေဟိ။ **ဝိနာ န ဝတ္တန္တိ**တိ န ဟိ တထာ တထာ သန္တိဝိဇ္ဇေ ပထဝီအာဒိဓမ္မေ မုဉ္ဇိတွာ ဒေဟာ နာမ သန္တိ။ **ဓမ္မေဟိ ဝိနာ န ဝတ္တ-တိ**တိ ဒေဟော အဝယဝေဟိ အဝယဝဓမ္မေဟိ ဝိနာ န ဝတ္တတိ န ဥပလတ္တတိ။ ဧဝံ သန္တေ **ကိမှိ တတ္ထ မနံ နိဝေသယေ**တိ ကိမှိ ကိံ ပထဝီယံ, ဥဒါဟု အာပါဒိကေ ဒေဟောတိ ဝါ ဟတ္ထပါဒါဒိနိတိ ဝါ မနံ မနသညံ နိဝေသေယျ။ ယသ္မာ ပထဝီအာဒိပသာဒဓမ္မမတ္တေ သော သမညာ၊ ယဒိဒံ ဒေဟောတိ ဝါ ဟတ္ထပါဒါဒိနိတိ ဝါ သတ္တောတိ ဝါ ဣတ္ထိတိ ဝါ ပုရိသောတိ ဝါ၊ တသ္မာ န ဣတ္ထ ဇာနတော ကောစိ အဘိနိဝေသော ဟောတိတိ။

ယထာ ဟရိတာလေန မက္ခိတံ၊ အဒ္ဓသ စိတ္တိကံ ဘိတ္တိယာ ကတန္တိ ယထာ ကုသလေန စိတ္တကာရေန ဘိတ္တိယံ ဟရိတာလေန မက္ခိတံ လိတ္တံ တေန လေပံ ဒတွာ ကတံ အာလိဒိတံ စိတ္တိကံ ဣတ္ထိရူပံ အဒ္ဓသ ပဿေယျ။ တတ္ထ ယာ ဥပထမ္ဘနဓေပနာဒိကိရိယာသမ္ပတ္တိယာ မာနသိကာ န ခေါ အယံ ဘိတ္တိ အပဿာယ ဌိတာတိသညာ၊ သာ နိရတ္တကာ မနုဿဘာဝသင်္ခါတဿ အတ္တဿ တတ္ထ အဘာဝတော၊ မာနသိတိ ပန ကေဝလံ တဟိံ တဿ စ ဝိပရိတဒဿနံ၊ ယာထာဝတော ဂဟဏံ န ဟောတိ၊ ဓမ္မပုဉ္ဇမတ္တေ ဣတ္ထိပုရိသာဒိ-ဂဟဏမ္ပိ ဧဝံ သမ္ပဒမိဒံ ဒဋ္ဌဗ္ဗန္တိ အဓိပ္ပါယော။

မာယံ ဝိယ အဂ္ဂတော ကတန္တိ မာယာကာရေန ပုရတော ဥပဋ္ဌာပိတံ မာယာသဒိသံ။ **သုဝိနန္တေ သုဝဏ္ဏပါဒပန္တိ** သုဝိနမေဝ သုဝိနန္တံ၊ တတ္ထ ဥပဋ္ဌိတ-သုဝဏ္ဏမယရက္ခံ ဝိယ။ **ဥပဂစ္ဆသိ အန္တ ရိတ္တကန္တိ** အန္တဗာလ ရိတ္တကံ တုစ္ဆကံ အန္တောသာရရဟိတံ ဣမံ အတ္တဘာဝံ “ဧတံ မမာ”တိ သာရဝန္တံ ဝိယ ဥပဂစ္ဆသိ အဘိနိဝိသသိ။ **ဇနမဇ္ဈေရိဝ ရူပဂူပကန္တိ** မာယာကာရေန မဟာဇနမဇ္ဈေ ဒဿိတံ ရူပိယရူပသဒိသံ သာရံ ဝိယ ဥပဋ္ဌဟန္တံ၊ အသာရန္တိ အတ္တော။

ဝနုနိရိဝါတိ လာခါယ ဂုဠိကာ ဝိယ။ **ကောဠရောဟိတာတိ** ကောဠရေ ရုက္ခ-သုသိရေ ဌပိတာ။ **မဇ္ဈေ ပုဗ္ဗုဒ္ဓကာတိ** အက္ခိဒလမဇ္ဈေ ဌိတလေပုဗ္ဗုဒ္ဓသဒိသာ။ **သအဿုကာတိ** အဿုလေသဟိတာ။ **ဝိဠကောဠိကာတိ** အက္ခိဂူထကော။ **ဧတ္ထ ဇာယတိတိ** ဧတသ္မိံ အက္ခိမဏ္ဍလေ ဥဘောသု ကောဠိသု ဝိသဂန္တံ ဝါယန္တော နိဗ္ဗတ္တတိ။ **ဝိဠကောဠိကာတိ** ဝါ အက္ခိဒလေသု နိဗ္ဗတ္တနကာ ဝိဠကာ ဂုစ္ဆတိ။ **ဝိဝိဇာတိ** သေတနိလမဏ္ဍလာနန္တေဝ ရတ္တဝိတာဒိနံ သတ္တန္တံ ပဋ္ဌလာနန္တေ ဝသေန အနေကဝိဇာ။ **စက္ခုဝိဇာတိ** စက္ခုဘာဂါစက္ခုပုကာရာ ဝါ တဿ အနေက-ကလာပဂတိဘာဝတော။ **ဝိဇ္ဇိတာတိ** သမုဒိတာ။

Evam cakkhusmim sārājantassa cakkhuno asubhatam anavaṭṭhitatāya aniccataṇṇa vibhāvesi. Vibhāvetvā ca yathā nāma koci lobhanīyam bhaṇḍam gahetvā corakantāram paṭipajjanto corehi palibuddho tam lobhanīyabhaṇḍam datvā gacchati, evameva cakkhumhi sārattena tena purisena palibuddhā therī attano cakkhum uppāṭetvā tassa adāsi. Tena vuttam “**uppāṭiya cārudassanā**”ti-ādi. Tattha **uppāṭiyāti** uppāṭetvā cakkhukūpato nīharitvā. **Cārudassanāti** piyadassanā manoharadassanā. **Na ca pajjitthāti** tasmim cakkhusmim saṅgam nāpajji. **Asaṅgamānasāti** katthacipi ārammaṇe anāsattacittā. **Handa te cakkhanti** tayā kāmītam tato eva mayā dinnatā te cakkhusaṅgītam asucipiṇḍam gaṇha, gahetvā harassu pasādayuttam icchitam ṭhānam nehi.

Tassa ca viramāsi tāvadeti tassa dhuttapurisassa tāvadeva akkhamhi uppāṭitakkhaṇe eva rāgo vigacchi. **Tatthāti** akkhamhi, tassam vā theriyam. Atha vā **tatthāti** tasmimyeva ṭhāne. **Khamāpayīti** khamāpesi. **Sotthi siyā brahmacārīnīti** setṭhacārīni mahesike tuyham ārogyameva bhavēyya. **Na puno edisakam bhavissatīti** ito param evarūpam anācāracaraṇam na bhavissati, na karissāmīti attho.

Āsādiyāti ghaṭṭetvā. **Edisanti** evarūpam sabbattha vītarāgam. **Aggim pajjalitam’va līngiyāti** pajjalitam aggim ālīngetvā viya.

Tatoti tasmā dhuttapurisā. **Sā bhikkhunīti** sā subhā bhikkhunī. **Agamī Buddhavarassa santikanti** Sammasambuddhassa santikam upagacchi upasaṅkami. **Passiya varapuññalakkhaṇanti** uttamehi puññasambhārehi nibbattamahāpurisalakkhaṇam disvā. **Yathā purāṇakanti** porāṇam viya uppāṭanato pubbe viya cakkhu paṭipākatikam ahosi. Yamettha antaranāraṇa vuttam, tam vuttanayattā suviññeyyameva.

Subhājīvakambavanikātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Timsanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

ဧဝံ စက္ခုသိဉ္စိ သာရဇ္ဇန္တဿ စက္ခုနော အသုဘတံ အနဝဋ္ဌိတတာယ အနိစ္စ-
တဉ္စ ဝိဘာဝေသိ။ ဝိဘာဝေတွာ စ ယထာ နာမ ကောစိ လောဘနိယံ ဘဏ္ဍံ
ဂဟေတွာ စောရကန္တာရံ ပဋိပဇ္ဇန္တော စောရေဟိ ပလိဗုဒ္ဓေါ တံ လောဘနိယ-
ဘဏ္ဍံ ဒတွာ ဂစ္ဆတိ။ ဧဝမေဝ စက္ခုမိ သာရဇ္ဇေနေ တေန ပုရိသေန ပလိဗုဒ္ဓေါ
ထေရီ အတ္တနော စက္ခု ဥပ္ပါဋေတွာ တဿ အဒါသိ။ တေန ဝုတ္တံ “**ဥပ္ပါဋိယ
စာရဗဿနာ**”တိအာဒိ။ တတ္ထ **ဥပ္ပါဋိယာ**တိ ဥပ္ပါဋေတွာ စက္ခုကူပတော
နိဟရိတွာ။ **စာရဗဿနာ**တိ ပိယဒဿနာ မနောဟရဒဿနာ။ **န စ ပဇ္ဇိတ္တာ**တိ
တသ္မိံ စက္ခုသိဉ္စိ သင်္ခ နာပဇ္ဇိ။ **အသင်္ခမာနသာ**တိ ကတ္တစိပိ အာရမ္မဏေ
အနာသတ္တစိတ္တာ။ **ဟန္တ တေ စက္ခုန္တိ** တယာ ကာမိတံ တတော ဧဝ မယာ
ဒိန္နတ္တာ တေ စက္ခုသညိတံ အသုစိပိဏ္ဍံ ဂဏှ၊ ဂဟေတွာ ဟရဿ ပဿာဒယုတ္တံ
ဇုတ္တိတံ ဌာနံ နေဟိ။

တဿ စ ဝိရမာသိ တာဝဒေတိ တဿ ဓုတ္တပုရိသဿ တာဝဒေဝ အက္ခိမိ
ဥပ္ပါဋိတက္ခဏေ ဧဝ ရာဂေါ ဝိဂစ္ဆိ။ **တတ္တာ**တိ အက္ခိမိ၊ တဿံ ဝါ ထေရိယံ။
အထ ဝါ **တတ္တာ**တိ တသ္မိံယေဝ ဌာနေ။ **ခမာပယိ**တိ ခမာပေသိ။ **သောတ္ထိ
သိယာ** ဗြဟ္မစာရိနီတိ သေဠစာရိနိ မဟေသိကေ တုယံ အာရောဂျမေဝ
ဘဝေယျ။ **န ပုနော ဒေသကံ ဘဝိဿတိ**တိ ဣတော ပရံ ဧဝရူပံ အနာစာရ-
စရဏံ န ဘဝိဿတိ၊ န ကရိဿာမိတိ အတ္ထော။

အာသာဒိယာတိ သန္ဓေတွာ။ **ဒေသန္တိ** ဧဝရူပံ သဗ္ဗတ္ထ ဝိတရာဂံ။ **အဂ္ဂိ
ပဇ္ဇလိတံ’ဝ လိဂိယာ**တိ ပဇ္ဇလိတံ အဂ္ဂိ အာလိင်္ဂေတွာ ဝိယ။

တတောတိ တသ္မာ ဓုတ္တပုရိသာ။ **သာ ဘိက္ခုနီ**တိ သာ သုဘာ ဘိက္ခုနီ။
အဂမိ ပုဒ္ဓဝရဿ သန္တိကန္တိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကံ ဥပဂစ္ဆိ ဥပသင်္ကမိ။
ပဿိယ ဝရပုညလက္ခဏန္တိ ဥတ္တမေဟိ ပုညသမ္ဘာရေဟိ နိဗ္ဗတ္တမဟာပုရိသ-
လက္ခဏံ ဒိသ္မာ။ **ယထာ ပုရာဏကန္တိ** ပေါရာဏံ ဝိယ ဥပ္ပါဋနတော ပုဗ္ဗေ ဝိယ
စက္ခု ပဋိပါကတိကံ အဟောသိ။ ယမေတ္ထ အန္တရန္တရာ န ဝုတ္တံ၊ တံ ဝုတ္တနယတ္တာ
သုဝိညေယျမေဝ။

သုဘာဇီဝကမ္မဝနိကာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

တိသနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၅-စတ္တာလီသနိပါတ

၁-ဣသိဒါသိထေရိဂါထာဝတ္ထနာ

15. Cattālīsanipāta

1. Isidāsītherīgāthāvaṇṇanā

Cattālīsanipāte **nagaramhi Kusumanāmeti**-ādikā Isidāsīyā theriyā gāthā.
Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava purisattabhāve
ṭhatvā vivaṭṭupanissayam kusalam upacinantī carimabhavato sattame bhava
akalyāṇasannissayena paradārikakammam¹ katvā kāyassa bhedaṁ niraye
nibbattitvā tattha bahūni vassasatāni niraye paccitvā tato cutā tīsu jātīsu
tiracchānāyoniyam nibbattitvā tato cutā dāsīyā kucchismim napumsako
hutvā nibbatti. Tato pana cutā ekassa daliddassa sākaṭikassa dhītā hutvā
nibbatti. Tam vayappattam Giridāso nāma aññatarassa satthavāhassa putto
attano bhariyam katvā geham ānesi. Tassa ca bhariyā atthi sīlavatī
kalyāṇadhammā. Tassam issāpakatā sāmīno tassā viddesanakammam akāsi.
Sā tattha yāvajīvam ṭhatvā kāyassa bhedaṁ imasmim Buddhuppāde Ujjeniyam
kulapadesasīlācārādiguṇehi abhisammatassa vibhavasampannassa seṭṭhissa
dhītā hutvā nibbatti, **Isidāsī**tissā nāmam ahosi. Tam vayappattakāle
mātāpitaro kularūpavayavibhavādisadisassa aññatarassa seṭṭhiputtassa
adamsu. Sā tassa gehe patidevatā hutvā māsammattam vasi. Athassā
kammabalena sāmiko virattarūpo hutvā tam gharato nīhari. Tam sabbam
Pālito eva viññāyati. Tesam tesam pana sāmikānam aruccaneyyatāya
samvegajātā pitaram anujānāpetvā Jinadattāya theriyā santike pabbajitvā
vipassanāya kammam karontī nacirasseva saha paṭisambhidāhi arahattam
patvā phalasukhena nibbānasukhena ca vītināmentī ekadivasam
Pāṭaliputtanagare piṇḍāya caritvā pacchābhattam piṇḍapāṭapaṭikkantā
Mahāgaṅgāyam vālukaṇḍikāya nisīditvā Bodhittheriyā nāma attano
sahāyattheriyā pubbaṭṭipattim pucchitā tamattham gāthābandhavasena
vissajjesi “Ujjeniyā puravare”ti-ādinā. Tesam pana pucchāvissajjanānam
sambandham dassetum—

402. “Nagaramhi Kusumanāme, Pāṭaliputtamhi pathaviyā maṇḍe.
Sakyakulakulīnāyo, dve bhikkhuniyo hi guṇavatiyo.

စတ္တာလီသနိပါတေ နဂရမှ ကုသုမနာမေတိအာဒိကာ ဣသိဒါသိယာ
ထေရိယာ ဂါထာ။ အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ
ပုရိသတ္တဘာဝေ ဌတွာ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ စရိမဘဝတော
သတ္တမေ ဘဝေ အကလျာဏသန္ဓိဿယေန ပရဒါရိကကမ္မံ ကတွာ ကာယဿ
ဘေဒါ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတ္ထ ဗဟူနိ ဝဿသတာနိ နိရယေ ပစ္စိတွာ
တတော စုတာ တီသု ဇာတီသု တိရစ္ဆာနယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတော စုတာ
ဒါသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိ နပုံသကော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တတော ပန စုတာ ဧကဿ
ဒလိဒ္ဓဿ သာကဋိကဿ ဓိတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ ဝယပ္ပတ္တံ ဂိရိဒါသော နာမ
အညတရဿ သတ္တဝါဟဿ ပုတ္တော အတ္တနော ဘရိယံ ကတွာ ဂေဟံ
အာနေသိ။ တဿ စ ဘရိယာ အတ္ထိ သီလဝတီ ကလျာဏဓမ္မာ။ တဿ ဣဿ-
ပကတာ သာမိနော တဿ ဝိဒ္ဓေသနကမ္မံ အကာသိ။ သာ တတ္ထ ယာဝဇီဝံ
ဌတွာ ကာယဿ ဘေဒါ ဣမသ္မိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဥဇ္ဇေနိယံ ကုလပဒေသသီလာ-
စာရာဒိဂုဏေဟိ အဘိသမ္မတဿ ဝိဘဝသမ္ပန္နဿ သေဋ္ဌိဿ ဓိတာ ဟုတွာ
နိဗ္ဗတ္တိ။ **ဣသိဒါသိ**တိဿာ နာမံ အဟောသိ။ တံ ဝယပ္ပတ္တကာလေ မာတာ-
ပိတရော ကုလရူပဝယဝိဘဝါဒိသဒိသဿ အညတရဿ သေဋ္ဌိပုတ္တဿ အဒံသု။
သာ တဿ ဂေဟေ ပတိဒေဝတာ ဟုတွာ မာသမတ္တံ ဝသိ။ အထဿာ
ကမ္မဗလေန သာမိကော ဝိရတ္တရူပေါ ဟုတွာ တံ ဃရတော နိဟရိ။ တံ သဗ္ဗံ
ပါဠိတော ဧဝံ ဝိညာယတိ။ တေသံ တေသံ ပန သာမိကာနံ အရစ္စနေယျတာယ
သံဝေဂဇာတာ ပိတရံ အနုဇာနာပေတွာ ဇိနဒတ္တာယ ထေရိယာ သန္တိကေ
ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရောန္တိ နစိရဿေဝ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ
အရဟတ္တံ ပတွာ ဖလသုခေန နိဗ္ဗာနသုခေန စ ဝီတိနာမေန္တိ ဧကဒိဝသံ ပါဠိလိ-
ပုတ္တနဂရေ ပိဏ္ဏာယ စရိတွာ ပစ္ဆာဘတ္တံ ပိဏ္ဏပါတပဋိက္ကန္တာ မဟာဂင်္ဂါယံ
ဝါလုကပုလိနေ နိသီဒိတွာ ဗောဓိတ္ထေရိယာ နာမ အတ္တနော သဟာယတ္ထေရိယာ
ပုဗ္ဗပဋိပတ္တိံ ပုစ္ဆိတာ တမတ္တံ ဂါထာဗန္ဓဝသေန ဝိဿဇ္ဇေသိ “ဥဇ္ဇေနိယာ
ပုရဝရေ”တိအာဒိနာ။ တေသံ ပန ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနာနံ သမ္ပန္နံ ဒဿေတုံ—

၄၀၂။ “နဂရမှ ကုသုမနာမေ၊ ပါဠိလိပုတ္တမှ ပထဝိယာ မဏ္ဍေ။
သကျကုလကုလိနာယော၊ ဒွေ ဘိက္ခုနိယော ဟိ ဂုဏဝတိယော။

၁-ပါရဒါရိယ.... (သီ၊ ဣ)

1. Pāradāriya... (Sī, I)

403. Isidāsī tattha ekā, dutiyā bodhīti sīlasampannā ca.
Jhānajjhāyanaratāyo, bahussutāyo dhutakilesāyo.
404. Tā piṇḍāya caritvā bhattatthaṃ kariya dhotapattāyo.
Rahitamhi sukhanisinnā, imā girā abbhudīresun”ti—
imā tisso gāthā saṅgītikārehi ṭhapitā.
405. Pāsādikāsi ayye, isidāsi vayopi te aparihīno.
Kiṃ disvāna byālikāṃ, athāsi nekkhammamamanuyuttā.
406. Evamanuyuññiyamānā sā, rahite dhammadesanākusalā.
Isidāsī vacanamabravi, suṇa bodhi yathāṃhi pabbajitā.

Ito paraṃ vissajjanagāthā.
407. Ujjeniyā puravare, mayhaṃ pitā sīlasamvuto seṭṭhi.
Tassa’ mhi ekadhītā, piyā manāpā ca dayitā ca.
408. Atha me Sāketato varakā, āgacchu’ muttamakulīnā.
Seṭṭhī pahūtaratano, tassa mamaṃ suṇha’ madāsi tāto.
409. Sassuyā sasurassa ca, sāyaṃ pātāṃ paṇāmamupagamma.
Sirasā karomi pāde, vandāmi yathāṃhi anusīṭṭhā.
410. Yā mayhaṃ sāmikassa, bhaginiyo bhātuno parijano vā.
Tamekavarakampi disvā, ubbiggā āsanāṃ demi.
411. Annena ca pānena ca, khajjena ca yaṃ ca tattha sannihitaṃ.
Chāдеми upanayāmi ca, demi ca yaṃ yassa patirūpaṃ.
412. Kālena upaṭṭhahitvā, gharaṃ samupagamāmi ummāre.
Dhovaṇṭī hatthapāde, pañjalikā sāmikamupemi.
413. Kocchaṃ pasādaṃ añjaniñca, ādāsakañca gaṇhitvā.
Parikkammakārikā viya, sayameva patiṃ vibhūsemi.
414. Sayameva odanaṃ sādha, yāmi sayameva bhājanaṃ dhovaṇṭī.
Mātāva ekaputtakaṃ, tathā bhattāraṃ paricarāmi.

- ၄၀၃။ ဣသိဒါသီ တတ္ထ ကော၊ ဒုတိယာ ဗောဓိတိ သီလသမ္ပန္နာ စ။
ဈာနဇ္ဈာယနရတာယော၊ ဗဟုသုတာယော ဓုတကိလေသာယော။
- ၄၀၄။ တာ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ၊ ဘတ္တတ္ထံ ကရိယ ဓောတပတ္တာယော။
ရဟိတမ္ပိ သုခနိသိန္နာ၊ ဣမာ ဂိရာ အပ္ပဒီရေသု”န္တိ —
ဣမာ တိဿော ဂါထာ သင်္ဂီတိကာရေဟိ ဌပိတာ။
- ၄၀၅။ ပါသာဒိကာသိ အယျေ၊ ဣသိဒါသိ ဝယောပိ တေ အပရိဟိနော။
ကိံ ဒိသ္မာန ဗျာလိကံ၊ အထာသိ နေက္ခမ္မမနုယုတ္တာ။
- ၄၀၆။ ဧဝမနုယုဉ္ဇိယမာနာ သာ၊ ရဟိတေ ဓမ္မဒေသနာကုသလာ။
ဣသိဒါသိ ဝစနမဗြဟ္မိ၊ သုဏ ဗောဓိ ယထာမ္ပိ ပဗ္ဗဇိတာ။
ဣတော ပရံ ဝိဿဇ္ဇနဂါထာ။
- ၄၀၇။ ဥဇ္ဇေနိယာ ပုရဝရေ၊ မယံ ပိတာ သီလသံဝုတော သေဉ္ဇိ။
တဿ’ မ္ပိ ဧကမိတာ၊ ပိယာ မနာပါ စ ဒယိတာ စ။
- ၄၀၈။ အထ မေ သာကေတတော ဝရကာ၊ အာဂစ္ဆ’ မုတ္တမကုလိနာ။
သေဉ္ဇိ ပဟူတရတနော၊ တဿ မမံ သုဏ္ဏ’ မဒါသိ တာတော။
- ၄၀၉။ သဿုယာ သသုရဿ စ၊ သာယံ ပါတံ ပဏာမမုပဂမ္မ။
သိရသာ ကရောမိ ပါဒေ၊ ဝန္တာမိ ယထာမ္ပိ အနုသိဋ္ဌာ။
- ၄၁၀။ ယာ မယံ သာမိကဿ၊ ဘဂိနိယော ဘာတုနော ပရိဇနော ဝါ။
တမေကဝရကမ္ပိ ဒိသ္မာ၊ ဥဗ္ဗိဂါ အာသနံ ဒေမိ။
- ၄၁၁။ အန္ဓေန စ ပါနေန စ၊ ခဇ္ဇေန စ ယံ စ တတ္ထ သန္တိဟိတံ။
ဆာဒေမိ ဥပနယာမိ စ၊ ဒေမိ စ ယံ ယဿ ပတိရူပံ။
- ၄၁၂။ ကာလေန ဥပဋ္ဌဟိတွာ၊ သရံ သမုပဂမာမိ ဥမ္မာရေ။
ဓောဝန္တိ ဟတ္ထပါဒေ၊ ပဉ္စလိကာ သာမိကမုပေမိ။
- ၄၁၃။ ကောဇ္ဇံ ပသာဒံ အဇ္ဇနိဉ္ဇ၊ အာဒါသကဉ္စ ဂဏှိတွာ။
ပရိကမ္မကာရိကာ ဝိယ၊ သယမေဝ ပတိံ ဝိဘူသေမိ။
- ၄၁၄။ သယမေဝ ဩဒနံ သာဓုယာမိ သယမေဝ ဘာဇနံ ဓောဝန္တိ။
မာတာဝ ကေပုတ္တကံ၊ တထာ ဘတ္တာရံ ပရိစရာမိ။

415. Evaṃ maṃ bhattikataṃ, anurattaṃ kārikaṃ nihataṃānaṃ.
Uṭṭhāyikaṃ analasaṃ, sīlavatiraṃ dussate bhattā.
416. So mātarañca pitarañca, bhaṇati āpuccha’haṃ gamissāmi.
Isidāsiyā na saha vacchaṃ, ekāgārehaṃ saha vatthum.
417. Mā evaṃ putta avaca, Isidāsī paṇḍitā paribyattā.
Uṭṭhāyikā analasā, kiṃ tuyhaṃ na rocate putta.
418. Na ca me himsati kiñci, na cahaṃ isidāsiyā saha vacchaṃ.
Dessāva me alaṃ me, apucchāhaṃ gamissāmi.
419. Tassa vacanaṃ suṇitvā, sassu sasuro ca maṃ apucchimsu.
Ki’ssa tayā aparaddhaṃ, bhaṇa vissaṭṭhā yathābhūtaṃ.
420. Napihaṃ aparajjhaṃ kiñci, napi himsemi na bhaṇāmi dubbacanaṃ.
Kiṃ sakkā kātu’yye, yaṃ maṃ viddessate bhattā.
421. Te maṃ pitugharaṃ paṭi, nayimsu vimaṇā dukhena adhibhūtā.
Puttamanurakkhamānā, jītāmhase rūpiniraṃ lakkhiraṃ.
422. Atha maṃ adāsi tāto, aḍḍhassa gharamhi dutiyakulikassa.
Tato upaḍḍhasuṅkena, yena maṃ vindatha seṭṭhi.
423. Tassāpi gharamhi māsaṃ, avasiṃ atha sopi maṃ paṭiccharayi.
Dāsīva upaṭṭhahantiṃ, adūsikaṃ sīlasampannaṃ.
424. Bhikkhāya ca vicarantaṃ, damakaṃ dantaṃ me pitā bhaṇati.
“Hohisi me jāmātā, nikkhipa poṭṭhiñca ghaṭikañca”.
425. Sopi vasitvā pakkhaṃ, atha tātaṃ bhaṇati “dehi me poṭṭhiṃ.
Ghaṭikañca mallakañca, punapi bhikkhaṃ carissāmi”.
426. Atha naṃ bhaṇatī tāto, amma sabbo ca me ñātigaṇavaggo.
Kiṃ te na kīraṭi idha, bhaṇa khippaṃ taṃ te karihiti.
427. Evaṃ bhaṇito bhaṇati, yadi me attā Sakkoti alaṃ mayhaṃ.
Isidāsiyā na saha vacchaṃ, ekagharehaṃ saha vatthum.

- ၄၁၅။ ဧဝံ မံ ဘတ္တိကတံ၊ အနုရတ္တံ ကာရိကံ နိဟတမာနံ။
ဥဋ္ဌာယိကံ အနလသံ၊ သီလဝတိံ ဒုဿတေ ဘတ္တာ။
- ၄၁၆။ သော မာတရဉ္စ ပိတရဉ္စ၊ ဘဏတိ အာပုစ္ဆ’ဟံ ဂမိဿာမိ။
ဣသိဒါသီယာ န သဟ ဝစ္ဆံ၊ ကောဂါရေဟံ သဟ ဝတ္ထု။
- ၄၁၇။ မာ ဧဝံ ပုတ္တ အဝစ၊ ဣသိဒါသီ ပဏ္ဍိတာ ပရိဗျတ္တာ။
ဥဋ္ဌာယိကာ အနလသာ၊ ကိံ တုယံ န ရောစတေ ပုတ္တ။
- ၄၁၈။ န စ မေ ဟိံသတိ ကိဉ္စိ၊ န စဟံ ဣသိဒါသီယာ သဟ ဝစ္ဆံ။
ဒေဿာဝ မေ အလံ မေ၊ အပုစ္ဆာဟံ ဂမိဿာမိ။
- ၄၁၉။ တဿ ဝစနံ သုဏီတွာ၊ သဿ သသုရော စ မံ အပုစ္ဆိံသု။
ကိံသ တယာ အပရဒ္ဓံ၊ ဘဏ ဝိဿဋ္ဌာ ယထာဘူတံ။
- ၄၂၀။ နပိဟံ အပရစ္ဆံ ကိဉ္စိ၊ နပိ ဟိံသေမိ န ဘဏာမိ ဒုဗ္ဗစနံ။
ကိံ သက္ကာ ကာတုယျေ၊ ယံ မံ ဝိဒ္ဓေဿတေ ဘတ္တာ။
- ၄၂၁။ တေ မံ ပိတုဃရံ ပဋိနယိံသု ဝိမနာ ဒုခေန အဓိဘူတာ။
ပုတ္တမနုရက္ခမာနာ၊ ဇိတာမှသေ ရူပိနိံ လက္ခိံ။
- ၄၂၂။ အထ မံ အဒါသိ တာတော၊ အမုဿ ဃရမ္ပိ ဒုတိယကုလိကဿ။
တတော ဥပမုသုဏေန၊ ယေန မံ ဝိန္ဒထ သေဋ္ဌိ။
- ၄၂၃။ တဿပိ ဃရမ္ပိ မာသံ၊ အဝသိံ အထ သောပိ မံ ပဋိစ္ဆရယိ။
ဒါသိဝ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ အဇူသိကံ သီလသမ္ပန္နံ။
- ၄၂၄။ ဘိက္ခာယ စ ဝိစရန္တံ၊ ဒမကံ ဒန္တံ မေ ပိတာ ဘဏတိ။
“ဟောဟိသိ မေ ဇာမာတာ၊ နိက္ခိပ ပေါဋ္ဌိဉ္စ ဃဋိကဉ္စ”။
- ၄၂၅။ သောပိ ဝသိတွာ ပက္ခံ၊ အထ တာတံ ဘဏတိ “ဒေဟိ မေ ပေါဋ္ဌိံ။
ဃဋိကဉ္စ မလ္လကဉ္စ၊ ပုနပိ ဘိက္ခံ စရိဿာမိ”။
- ၄၂၆။ အထ နံ ဘဏတိ တာတော၊ အမ္မာ သဗ္ဗော စ မေ ဉ္ဈတိဂဏဝဂ္ဂေါ။
ကိံ တေ န ကိရတိ ဣဓ၊ ဘဏ ခိပ္ပံ တံ တေ ကရိဟိတိ။
- ၄၂၇။ ဧဝံ ဘဏိတော ဘဏတိ၊ ယဒိ မေ အတ္တာ သက္ကောတိ အလံ မယံ။
ဣသိဒါသီယာ န သဟ ဝစ္ဆံ၊ ကေဃရေဟံ သဟ ဝတ္ထု။

428. Vissajjito gato so, ahampi ekākinī vicintemi.
Āpucchitūna gacchaṃ, marituye vā pabbajissaṃ vā.
429. Atha ayyā Jinadattā, āgacchī gocarāya caramānā.
Tāta kulaṃ vinayadharī, bahussutā sīlasampannā.
430. Taṃ disvāna amhākaṃ, uṭṭhāyāsanaṃ tassā paññāpayiṃ.
Nisinnāya ca pāde, vanditvā bhojanamadāsinaṃ.
431. Annena ca pānena ca, khajjena ca yañca tattha sannihitaṃ.
Santappayitvā avacaṃ, ‘ayye icchāmi pabbajitum’.
432. Atha maṃ bhaṇatī tāto, idheva puttaka carāhi tvaṃ dhammaṃ.
Annena ca pānena ca, tappaya samaṇe dvijātī ca.
433. Atha’haṃ bhaṇāmi tātaṃ, rodantī añjalim paṇāmetvā.
Pāpaṃ hi mayā pakataṃ, kammaṃ taṃ nijjaressāmi.
434. Atha maṃ bhaṇatī tāto, ‘pāpuṇa bodhiṃca aggadhammañca.
Nibbānañca labhassu, yaṃ sacchikarī dvipadasetṭho’.
435. Mātāpitū abhivāda, yitvā sabbañca ñātigaṇavaggaṃ.
Sattāhaṃ pabbajitā, tisso vijjā aphassayim.
436. Jānāmi attano satta, jātiyo yassa’yaṃ phalavipāko.
Taṃ tava ācikkhissaṃ, taṃ ekamaṇā nisāmehi.
437. Nagaramhi erakacche, suvaṇṇakāro ahaṃ pahūtadhano.
Yobbanamadena matto, so parādāraṃ asevi’haṃ.
438. Sohaṃ tato cavitvā, nirayamhi apaccisaṃ ciraṃ.
Pakko tato ca uṭṭhahitvā, makkaṭiyā kucchimokkamim.
439. Sattāhajātakaṃ maṃ, mahākapi yūthapo nillacchesi.
Tassetam kammaphalaṃ, yathāpi gantvāna parādāraṃ.
440. Sohaṃ tato cavitvā, kālaṃ karitvā sindhavāraññe.
Kāṇāya ca khañjāya ca, eḷakiyā kucchimokkamim.

- ၄၂၈။ ဝိသုဇ္ဈိတော ဂတော သော၊ အဟပ္ပိ ဧကာကိနိ ဝိစိန္တေမိ။
အာပုစ္ဆိတူန ဂစ္ဆိ၊ မရိတုယေ ဝါ ပဗ္ဗဇိသံ ဝါ။
- ၄၂၉။ အထ အယျာ ဇိနဒတ္တာ၊ အာဂစ္ဆိ ဂေါစရာယ စရမာနာ။
တာတ ကုလံ ဝိနယဓရိ၊ ဗဟုဿုတာ သီလသမ္ပန္နာ။
- ၄၃၀။ တံ ဒိသ္မာန အမှာကံ၊ ဥဋ္ဌာယာသနံ တဿာ ပညာပယိ။
နိသိန္နာယ စ ပါဒေ၊ ဝဋ္ဋိတွာ ဘောဇနမဒါသိ။
- ၄၃၁။ အန္ဓေန စ ပါနေန စ၊ ခဇ္ဇေန စ ယဇ္ဇ တတ္ထ သန္တိဟိတံ။
သန္တပ္ပယိတွာ အဝစံ၊ ‘အယျေ ဣစ္ဆာမိ ပဗ္ဗဇိတုံ’။
- ၄၃၂။ အထ မံ ဘဏတိ တာတော၊ ဣဓေဝ ပုတ္တက စရာဟိ တံ ဓမ္မံ။
အန္ဓေန စ ပါနေန စ၊ တပ္ပယ သမဏေ ဒွိဇာတိ စ။
- ၄၃၃။ အထ’ဟံ ဘဏာမိ တာတံ၊ ရောဒန္တိ အဇ္ဇလိ ပဏာမေတွာ။
ပါပံ ဟိ မယာ ပကတံ၊ ကမ္မံ တံ နိဇ္ဇရေသာမိ။
- ၄၃၄။ အထ မံ ဘဏတိ တာတော၊ ‘ပါပုဏ ဗောဓိဉ္စ အဂ္ဂဓမ္မဉ္စ။
နိဗ္ဗာနဉ္စ လဘဿု၊ ယံ သစ္စိကရိ ဒွိပဒသေဋ္ဌော’။
- ၄၃၅။ မာတာပိတူ အဘိဝါဒ၊ ယိတွာ သဗ္ဗဉ္စ ဉှုတိဂဏဝဂ္ဂံ။
သတ္တာဟံ ပဗ္ဗဇိတာ၊ တိဿော ဝိဇ္ဇာ အဓဿယိ။
- ၄၃၆။ ဇာနာမိ အတ္တနော သတ္တ၊ ဇာတိယော ယဿ’ယံ ဖလဝိပါကော။
တံ တဝ အာစိက္ခိသံ၊ တံ ဧကမနာ နိသာမေဟိ။
- ၄၃၇။ နဂရမိ ဧရကစ္ဆေ၊ သုဝဏ္ဏကာရော အဟံ ပဟူတဓနော။
ယောဗ္ဗနမဒေန မတ္တော၊ သော ပရဒါရံ အသေဝိ’ဟံ။
- ၄၃၈။ သောဟံ တတော စဝိတွာ၊ နိရယမိ အပစ္စိသံ စိရံ။
ပက္ခော တတော စ ဥဋ္ဌဟိတွာ၊ မက္ကဒိယာ ကုစ္ဆိမောက္ကမိ။
- ၄၃၉။ သတ္တာဟဇာတကံ မံ၊ မဟာကပိ ယူဇပေါ နိလ္လစ္ဆေသိ။
တဿေတံ ကမ္မဇလံ၊ ယထာပိ ဂန္ဓာန ပရဒါရံ။
- ၄၄၀။ သောဟံ တတော စဝိတွာ၊ ကာလံ ကရိတွာ သိန္နဝါရညေ။
ကာဏာယ စ ခဉ္ဇာယ စ၊ ဧဋ္ဌကိယာ ကုစ္ဆိမောက္ကမိ။

441. Dvādasa vassāni ahaṃ, nillacchito dārake parivahitvā.
Kimināva'tto akallo, yathāpi gantvāna paradāraṃ.

442. Sohaṃ tato cavitvā, givāṇijakassa gāviyā jāto.
Vaccho lākhātambo, nillacchito dvādase māse.

443. Voḍhūna naṅgala'mahaṃ, sakaṭaṃ ca dhārayāmi.
Andhova'tto akallo, yathāpi gantvāna paradāraṃ.

444. Sohaṃ tato cavitvā, vīthiyā dāsiyā ghare jāto.
Neva mahilā na puriso, yathāpi gantvāna paradāraṃ.

445. Timsativassamhi mato, sākaṭikakulamhi dārikā jātā.
Kapaṇamhi appabhote, dhanikapurispātabahulamhi.

446. Taṃ maṃ tato satthavāho, ussannāya vipulāya vaḍḍhiyā.
Okaddhati vilapantiṃ, acchinditvā kulagharasmā.

447. Atha soḷasame vasse, disvā maṃ pattayobbanam kaññaṃ.
Orundhata'ssa putto, Giridāso nāma nāmena.

448. Tassapi aññā bhariyā, sīlavatī guṇavatī yasāvatī ca.
Anurattā bhattāraṃ, tassāhaṃ viddesanamakāsim.

449. Tassetam kammaphalam, yaṃ maṃ apakīritūna gacchanti.
Dāsīva upaṭṭhahantiṃ, tassapi anto kato mayā'ti.

Tattha **nagaramhi Kusumanāmeti** “Kusumapuran”ti evaṃ kusumasaddena gahitanāmake nagare, idāni taṃ nagaraṃ **Pāṭaliputtamhīti** sarūpato dasseti. **Pathaviyā maṇḍeti** sakalāya pathaviyā maṇḍabhūte. **Sakyakulakulīnāyoti** Sakyakule kuladhītarō, Sakyaputtassa Bhagavato sāsane pabbajitāya evaṃ vuttaṃ.

Tatthāti tāsu dvīsu bhikkhunīyu. **Bodhīti** evaṃnāmikā therī. **Jhānajjhāyanaratāyoti** lokiya lokuttarassa jhānassa jhāyane abhiratā. **Bahussutāyoti** pariyattibāhusaccena bahussutā. **Dhutakilesāyoti** aggamaggena sabbaso samugghātita kilesā. **Bhattattham**

၄၄၁။ ဒွါဒသ ဝဿာနိ အဟံ၊ နိလ္လစ္စိတော ဒါရကေ ပရိဝဟိတွာ။
ကိမိနာဝ'ဇ္ဇော အကလ္လော၊ ယထာပိ ဂန္ဓာန ပရဒါရံ။

၄၄၂။ သောဟံ တတော စဝိတွာ၊ ဂေါဂါဏိဇကဿ ဂါဝိယာ ဇာတော။
ဝစ္ဆော လာခါတဗ္ဗော၊ နိလ္လစ္စိတော ဒွါဒသေ မာသေ။

၄၄၃။ ဝေါဗ္ဗန နှင်္ဂလ'မဟံ၊ သကဋံ စ ဓာရယာမိ။
အန္ဓောဝ'ဇ္ဇော အကလ္လော၊ ယထာပိ ဂန္ဓာန ပရဒါရံ။

၄၄၄။ သောဟံ တတော စဝိတွာ၊ ဝိထိယာ ဒါသိယာ သရေ ဇာတော။
နေဝ မဟိလာ န ပုရိသော၊ ယထာပိ ဂန္ဓာန ပရဒါရံ။

၄၄၅။ တိ'သတိဝဿမိ မတော၊ သာကဋိကကုလမိ ဒါရိကာ ဇာတာ။
ကပဏမိ အပ္ပဘောဂေ၊ ဓနိကပုရိသပါတဗဟုလမိ။

၄၄၆။ တံ မံ တတော သတ္တဝါဟော၊ ဥဿန္ဓာယ ဝိပုလာယ ဝမိယာ။
ဩကမုတိ ဝိလပန္တိ'၊ အတ္ထိန္ဒိတွာ ကုလဃရသ္မာ။

၄၄၇။ အထ သောဠသမေ ဝဿေ၊ ဒိသ္မာ မံ ပတ္တယောဗ္ဗနံ ကညံ။
ဩရန္တတ'ဿ ပုတ္တော၊ ဝိရိဒါသော နာမ နာမေန။

၄၄၈။ တဿပိ အညာ ဘရိယာ၊ သီလဝတိ ဂုဏဝတိ ယသဝတိ စ။
အနုရတ္တာ ဘတ္တာရံ၊ တဿာဟံ ဝိဒ္ဓေသနမကာသိ'။

၄၄၉။ တဿေတံ ကမ္မဖလံ၊ ယံ မံ အပကီရိတူန ဂစ္ဆန္တိ။
ဒါသိဝ ဥပဋ္ဌဟန္တိ'၊ တဿပိ အန္ဓော ကတော မယာ'တိ။

တတ္ထ နဂရမှိ ကုသုမနာမေတိ “ကုသုမပုရ”န္တိ ဧဝံ ကုသုမသဗ္ဗေန ဂဟိတနာမကေ နဂရေ၊ ဣဒါနိ တံ နဂရံ ပါဒုလိပုတ္တမှိတိ သရူပတော ဒဿေတိ။ ပထဝိယာ မဏ္ဍေတိ သကလာယ ပထဝိယာ မဏ္ဍဘူတေ။ သကျကုလကုလီနာယောတိ သကျကုလေ ကုလမိတရော၊ သကျပုတ္တဿ ဘဂဝတော သာသနေ ပဗ္ဗဇိတတာယ ဧဝံ ဝုတ္တံ။

တတ္ထာတိ တာသု ဒွိသု ဘိက္ခုနီသု။ ဓောမီတိ ဧဝံနာမိကာ ထေရီ။ ဈာနဇ္ဈာယနရတာယောတိ လောကီယလောကုတ္တရဿ ဈာနဿ ဈာယနေ အဘိရတာ။ ဗဟုသုတာယောတိ ပရိယတ္တိဗာဟုသစ္စေန ဗဟုသုတာ။ ဓုတ- ကိလေသာယောတိ အဂ္ဂမဂ္ဂေန သဗ္ဗသော သမုပ္ပါတိတကိလေသာ။ ဘတ္တတ္ထံ

kariyāti bhattakiccam niṭṭhāpetvā. **Rahitamhī**ti janarahitamhi vivittaṭṭhāne. **Sukhanisinnā**ti pabbajjāsukhena vivekasukhena ca sukhānisinnā. **Imā girā**ti idāni vuccamānā sukhā lāpanā. **Abbhudīresunti** pucchāvissajjanavasena kathayimṣu.

“**Pāsādikāsī**”ti gāthā bodhittheriyā¹ pucchāvasena vuttā.

“**Evamanuyuñjiyamānā**”ti gāthā saṅgītikāreheva vuttā. “**Ujjeniyā**”ti-ādikā hi sabbāpi Isidāsiyāva vuttā. Tattha **pāsādikāsī**ti rūpasampattiyā passantānam pasādāvahā asi. **Vayopi te aparihī**noti tuyham vayopi na parihīno, paṭhamavaye ṭhitāsīti attho. **Kim disvāna byālikanti** kīdisam byālikam dosam gharāvāse ādīnavam disvā. **Athāsī nekkhammamanuyuttāti athāti** nipātamattam, nekkhammam pabbajjam anuyuttā asi.

Anuyuñjiyamānāti pucchiyamānā, sā Isidāsīti yojanā. **Rahiteti** suññatṭhāne. **Suṇa bodhi yathāmhi pabbajitāti** Bodhittheri aham yathā pabbajitā amhi, tam tam purānam suṇa suṇāti.

Ujjeniyā puravareti Ujjenināmake Avantiraṭṭhe Uttamanagare. **Piyāti** ekadhītubhāvena piyāyitabbā. **Manāpāti** sīlācāraguṇena manavaḍḍhanakā. **Dayitāti** anukampitabbā.

Athāti pacchā mama vayappattakāle. **Me Sāketato varakāti** Sāketanagarato mama varakā mam vārentā āgacchum. **Uttamakulīnāti** tasmim nagare aggakulikā, yena te pesitā, so seṭṭhi pahūtaratano. **Tassa mamarṇ suṇha’ madāsī tātoti** tassa sāketaseṭṭhino suṇisam puttassa bhariyam katvā mayham pitā mam adāsī.

Sāyam pātanti sāyanhe pubbaṇhe ca. **Paṇāmamupagamma sirasā karomī**ti sassuyā sasurassa ca santikam upagantvā sirasā paṇāmarṇ karomi, tesam pāde vandāmi. **Yathāmhi anusitṭhāti** tehi yathā anusitṭhā amhi, tathā karomi, tesam anusitṭhim na atikkamāmi.

Tamekavarakampīti ekavallabhampi. **Ubbiggāti** tasantā². **Āsanam demī**ti yassa puggalassa yam anucchavikam, tam tassa demi.

1. Bodhittarītheriyā (Sī)

2. Sabhantā (Sī)

ကရိယာတိ ဘတ္တကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ။ ရဟိတမှီတိ ဇနရဟိတမှီ ဝိဝိတ္တဋ္ဌာနေ။ သုခနိသိန္ဓာတိ ပဗ္ဗဇ္ဇာသုခေန ဝိဝေကသုခေန စ သုခနိသိန္ဓာ။ ဣမာ ဂိရာတိ ဣဒါနိ ပုစ္ဆမာနာ သုခါ လာပနာ။ အပ္ပါဒီရေသုန္တိ ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနဝသေန ကထယိံသု။

“ပါသဒိကာသီ”တိ ဂါထာ ဗောဓိတ္ထေရိယာ^၁ ပုစ္ဆာဝသေန ပုတ္တာ။ “ဝေမနုယုန္တိယမာနာ”တိ ဂါထာ သင်္ဂီတိကာရေဟေဝ ပုတ္တာ။ “ဥဇ္ဇေနိယာ”တိအာဒိကာ ဟိ သဗ္ဗာပိ ဣသိဒါသိယာဝ ပုတ္တာ။ တတ္ထ ပါသဒိကာသီတိ ရူပသမ္ပတ္တိယာ ပဿန္တာနံ ပသာဒါဝဟာ အသိ။ ဝယောဝိ တေ အပရိ-ဟိနောတိ တုယံ ဝယောဝိ န ပရိဟိနော၊ ပဌမဝယေ ဌိတာသီတိ အတ္ထော။ ကိံ ဒိသွာန ဗျာလိကန္တိ ကိဒိသံ ဗျာလိကံ ဒေါသံ ဃရာဝါသေ အာဒိနဝံ ဒိသွာ။ အထာသိ နေက္ခမ္မမနုယုတ္တတိ အထာတိ နိပါတမတ္တံ၊ နေက္ခမ္မံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနုယုတ္တာ အသိ။

အနုယုန္တိယမာနာတိ ပုစ္ဆိယမာနာ၊ သာ ဣသိဒါသီတိ ယောဇနာ။ ရဟိတေတိ သုညဋ္ဌာနေ။ သုဏ ဗောဓိ ယထာမှီ ပဗ္ဗဇိတာတိ ဗောဓိတ္ထေရိ အဟံ ယထာ ပဗ္ဗဇိတာ အမှီ၊ တံ တံ ပုရာဏံ သုဏ သုဏာဟိ။

ဥဇ္ဇေနိယာ ပုရဝရေတိ ဥဇ္ဇေနိနာမကေ အဝန္တိရဋ္ဌေ ဥတ္တမနဂရေ။ ဝိယာတိ ဧကဒိတုဘာဝေန ဝိယာယိတဗ္ဗာ။ မနာပါတိ သီလာစာရဂုဏေန မနဝရနကာ။ ဒယိတာတိ အနုကမ္ပိတဗ္ဗာ။

အထာတိ ပစ္ဆာ မမ ဝယပ္ပတ္တကာလေ။ မေ သာကေတတော ဝရကာတိ သာကေတနဂရတော မမ ဝရကာ မံ ဝါရေန္တာ အာဂစ္ဆိ။ ဥတ္တမကုလိနာတိ တသ္မိံ နဂရေ အဂ္ဂကုလိကာ၊ ယေန တေ ပေသိတာ၊ သော သေဋ္ဌိ ပဟူတ-ရတနော။ တဿ မမံ သုဏ္ဍ’မဒါသိ တာတောတိ တဿ သာကေတသေဋ္ဌိနော သုဏ္ဍိသံ ပုတ္တဿ ဘရိယံ ကတွာ မယံ ဝိတာ မံ အဒါသိ။

သာယံ ပါတန္တိ သာယနေ ပုဗ္ဗဏှေ စ။ ပဏာမပုဂပဗ္ဗ သိရသာ ကရော-မီတိ သဿုယာ သသုရဿ စ သန္တိကံ ဥပဂန္တာ သိရသာ ပဏာမံ ကရောမိ၊ တေသံ ပါဒေ ဝန္တာမိ။ ယထာမှီ အနုသိဋ္ဌာတိ တေဟိ ယထာ အနုသိဋ္ဌာ အမှီ၊ တထာ ကရောမိ၊ တေသံ အနုသိဋ္ဌိံ န အတိက္ကမာမိ။

တမေကဝရကမှီတိ ဧကဝလ္လဘမှီ။ ဥဗ္ဗိဂ္ဂါတိ တသန္တာ^၂။ အာသနံ ဒေမီတိ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ယံ အနုစ္ဆရိကံ၊ တံ တဿ ဒေမိ။

၁-ဗောဓိတ္ထေရိထေရိယာ (သီ)

၂-သန္တာ (သီ)

Tatthāti parivesanaṭṭhāne. **Sannihitanti** sajjitaṃ hutvā vijjamānaṃ. **Chādemīti** upacchāдеми, upacchādetvā upanayāmi ca, upanetvā demi, dentīpi yaṃ yassa patirūpaṃ, tadeva demīti attho.

Ummāreti dvāre. **Dhovanṭi** hatthapādeti hatthapāde dhovini āsim, dhovitvā gharaṃ samupagamāmīti yojanā.

Kocchanti massūnaṃ kesānañca ullikhanakocchaṃ. **Pasādanti** gandhacūṇṇādimukhavilepanaṃ. “Pasādhanaṃ”tipi pāṭho, pasādhanabhaṇḍaṃ. **Añjananti** añjanaṇālim. **Parikammakārikā** viyāti aggakulikā vibhavasampannāpi patiparicārikā ceṭikā viya.

Sādhayāmīti pacāmi. **Bhājananti** lohabhājanañca. Dhovanṭi paricarāmīti yojanā.

Bhattikanti katasāmibhatikaṃ. **Anurattanti** anurattavantiṃ. **Kārikanti** tassa tasseva iti kattabbassa kārikaṃ. **Nihatamānanti** apanītamānaṃ. **Uṭṭhāyikanti** uṭṭhānavīriyasampannaṃ. **Analasanti** tato eva akusītaṃ. **Silavatinti** sīlācārasampannaṃ. **Dussateti** dussati, kujjhitvā bhaṇati.

Bhaṇati āpuccha’haṃ gamissāmīti “ahaṃ tumhe āpucchitvā yattha katthaci gamissāmī”ti so mama sāmiko attano mātarañca pitarañca bhaṇati. Kim bhaṇatīti ce āha “**Isidāsiyā na saha vacchaṃ, ekāgārehaṃ saha vatthun**”ti. Tattha vacchanti vasissaṃ.

Dessāti appiyā. **Alaṃ meti** payojanaṃ me tāya natthīti attho. **Apucchāhaṃ gamissāmīti** yadi me tumhe tāya saddhiṃ saṃvāsaṃ icchatha, ahaṃ tumhe āpucchitvā videsaṃ pakkamissāmi.

Tassāti mama bhattuno. **Ki’ssāti** kim assa tava sāmikassa. **Tayā aparaddhaṃ** byālikaṃ kataṃ.

Napihaṃ aparajjhanti napi ahaṃ tassa kiñci aparajjhiṃ. Ayameva vā pāṭho. **Napi himsemīti** napi bādhemi. **Dubbacananti** duruttavacanaṃ. **Kim sakkā kātu’yyeti** kim mayā kātuṃ ayye sakkā. **Yaṃ maṃ viddessate bhattāti** yasmā akāraṇeneva bhattā mayhaṃ viddessate viddesaṃ karoti.

နိပါတ်]

၁-ဣသိဒါသိထေရိဂါထာဝဏ္ဏနာ

၂၇၃

တတ္ထာတိ ပရိဝေသနဌာနေ။ သန္တိဟိတန္တိ သဇ္ဇိတံ ဟုတွာ ဝိဇ္ဇမာနံ။ ဆာဒေမီတိ ဥပစ္ဆာဒေမိ၊ ဥပစ္ဆာဒေတွာ ဥပနယာမိ စ၊ ဥပနေတွာ ဒေမိ၊ ဒေန္တိပိ ယံ ယဿ ပတိရူပံ၊ တဒေဝ ဒေမီတိ အတ္ထော။

ဥပ္ပာရေတိ ဒွါရေ။ ခောဝန္တိ ဟတ္ထပါဒေတိ ဟတ္ထပါဒေ ခောဝိနိ အာသိ၊ ခောဝိတွာ သရံ သမုပဂမာမီတိ ယောဇနာ။

ကောန္တိန္တိ မဿူနံ ကေသာနဉ္စ ဥလ္လိခနကောန္တိ။ ပဿာဒန္တိ ဂန္ဓစုဏ္ဏာဒိ- မုခဝိလေပနံ။ “ပဿာဓန”န္တိပိ ပါဌော၊ ပဿာဓနဘဏ္ဍံ။ အဉ္ဇနိန္တိ အဉ္ဇနနာဠိ။ ပရိကမ္မကာရိကာ ဝိယာတိ အဂ္ဂကုလိကာ ဝိဘဝသမ္ပန္နာပိ ပတိပရိစာရိကာ စေဋ္ဌိကာ ဝိယ။

သာဓယာမီတိ ပစာမိ။ ဘာဇနန္တိ လောဟဘာဇနဉ္စ။ ခောဝန္တိ ပရိစရာမီတိ ယောဇနာ။

ဘတ္တိကတန္တိ ကတသာမိဘတိကံ။ အနုရုတ္တန္တိ အနုရုတ္တဝန္တိ။ ကာရိကန္တိ တဿ တဿေဝ ဣတိ ကတ္တဗ္ဗဿ ကာရိကံ။ နိဟတမာနန္တိ အပနိတမာနံ။ ဥဌာယိကန္တိ ဥဌာနဝိရိယသမ္ပန္နံ။ အနုလသန္တိ တတော ဧဝ အကုသိတံ။ သီလဝတိန္တိ သီလာစာရသမ္ပန္နံ။ ဒုဿတေတိ ဒုဿတိ၊ ကုဇ္ဈိတွာ ဘဏတိ။

ဘဏတိ အာပုစ္ဆ’ဟံ ဂမိဿာမီတိ “အဟံ တုမေ အာပုစ္ဆိတွာ ယတ္ထ ကတ္ထမိ ဂမိဿာမိ”တိ သော မမ သာမိကော အတ္တနော မာတရဉ္စ ပိတရဉ္စ ဘဏတိ။ ကိံ ဘဏတိတိ စေ အာဟ “ဣသိဒါသိယာ န သဟ ဝန္တိ၊ ကောဂါရေဟံ သဟ ဝတ္ထု”န္တိ။ တတ္ထ ဝန္တိန္တိ ဝသိသံ။

ဒေဿာတိ အပ္ပိယာ။ အလံ မေတိ ပယောဇနံ မေ တာယ နတ္ထိတိ အတ္ထော။ အပုစ္ဆာဟံ ဂမိဿာမီတိ ယဒိ မေ တုမေ တာယ သဒ္ဓိံ သံဝါသံ ဣစ္ဆထ၊ အဟံ တုမေ အပုစ္ဆိတွာ ဝိဒေသံ ပက္ကမိဿာမိ။

တဿာတိ မမ ဘတ္တုနော။ ကိံဿာတိ ကိံ အဿ တဝ သာမိကဿ။ တယာ အပရန္တံ ဗျာလိကံ ကတံ။

နပိဟံ အပရုတ္တန္တိ နပိ အဟံ တဿ ကိဉ္စိ အပရုတ္တိ။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ နပိ ဟိံသေမီတိ နပိ ဗာဓေမိ။ ဒုပ္ပစနန္တိ ဒုရုတ္တဝစနံ။ ကိံ သက္ကာ ကာတု’ယျေတိ ကိံ မယာ ကာတု အယျေ သက္ကာ။ ယံ မံ ဝိဒ္ဓေဿတေ ဘတ္တာတိ ယဿ အကာရဏေန ဘတ္တာ မယံ ဝိဒ္ဓေဿတေ ဝိဒ္ဓေသံ ဖိတ္တပ္ပကောပံ ကရေတိ။

ထေရိဂါထာ-ဋီ ၁၈

Vimanāti domanassikā. **Puttamanurakkhamānā**ti attano puttam mayham sāmikaṃ cittamanurakkhaṇena anurakkhantā. **Jitāmhase rūpinim lakkhinti** jitā amhase jitā vatāmha rūpavatim sirim, manussavesena carantiyā siridevatāya parihīnā vatāti attho.

Adḍhassa gharamhi dutiyakulikassāti paṭhamasāmikaṃ upādāya dutiyassa adḍhassa kulaputtassa gharamhi mam adāsi, dento ca tato paṭhamasuṅkato upadḍhasuṅkena adāsi. **Yena mam vindatha seṭṭhī**ti yena suṅkena mam paṭhamam seṭṭhi vindatha paṭilabhi, tato upadḍhasuṅkenāti yojanā.

Sopīti dutiyasāmikopi. **Mam paṭiccharayī**ti mam nīhari, so mam gehato nikkadḍhi. **Upaṭṭhahantinti** dāsī viya upaṭṭhahantiṃ upaṭṭhānam karontiṃ. **Adūsikanti** adubbhanakam.

Damakanti kāruṇṇādhiṭṭhānatāya paresam cittassa damakam. Yathā pare kiñci dassanti, evam attano kāyam vācaṇca **dantam** vūpasantaṃ katvā paradattabhikkhāya vicaraṇakam. **Jāmātā**ti duhitupati. **Nikkhipa potṭhiṇca ghaṭikañcā**ti tayā paridahitaṃ pilotikākhaṇḍaṇca bhikkhākapālaṇca chaḍḍehi.

Sopi vasitvā pakkhanti sopi bhikkhako puriso mayā saddhim addhamāsamattaṃ vasitvā pakkāmi.

Atha nam bhaṇatī tātoti tam bhikkhakam mama pitā mātā sabbo ca me ñātigaṇo vaggavaggo hutvā bhaṇati. Katham? **Kim te na kīrati idha** tuyham kim nāma na kirati na sādhiyati, bhaṇa khippam. **Tam te karihitī**ti tam tuyham karissati¹.

Yadi me attā sakkotīti yadi mayham attā attādhīno bhujisso ca hoti, **alam mayham Isidāsiyā** tāya payojanam natthi, tasmā **na saha vaccham** na saha vasissam, ekaghare aham tāya saha vatthunti yojanā.

Vissajjito gato soti so bhikkhako pitaro vissajjito yathārucci gato. **Ekākinī**ti ekikāva. **Āpucchitūna**

1. Na sādhiyati tvam bhaṇa, tam te khippam karihiti karissatī (Ka)

ဝိမနာတိ ဒေါမနသိကာ။ ပုတ္တမနုရက္ခမာနာတိ အတ္တနော ပုတ္တံ မယံ သာမိကံ စိတ္တမနုရက္ခဏေန အနုရက္ခန္တာ။ ဇိတာမှသေ ရူပိနိံ လက္ခိန္တိ ဇိတာ အမှသေ ဇိတာ ဝတာမှ ရူပဝတိံ သိရိံ၊ မနုဿဝေသေန စရန္တိယာ သိရိဒေဝ-တာယ ပရိဟိနာ ဝတာတိ အတ္ထော။

အဗုဿ ဃရမှိ ဒုတိယကုလိကဿာတိ ပဌမသာမိကံ ဥပါဒါယ ဒုတိယဿ အဗုဿ ကုလပုတ္တဿ ဃရမှိ မံ အဒါသိ၊ ဒေန္တော စ တတော ပဌမသုဂ်တော ဥပဗုဿုဏ်န အဒါသိ။ ယေန မံ ဝိန္ဒထ သေဠိတိ ယေန သုဂ်တေန မံ ပဌမံ သေဠိ ဝိန္ဒထ ပဋိလဘိ၊ တတော ဥပဗုဿုဏ်နာတိ ယောဇနာ။

သောဝီတိ ဒုတိယသာမိကောပိ။ မံ ပဋိန္ဒရယီတိ မံ နိဟရိ၊ သော မံ ဂေဟတော နိက္ကမိ။ ဥပဋ္ဌဟန္တိန္တိ ဒါသိ ဝိယ ဥပဋ္ဌဟန္တိ ဥပဋ္ဌာနံ ကရေန္တိ။ အဂ္ဂသိကန္တိ အဒုတ္တနကံ။

ဒမကန္တိ ကာရုညာဓိဋ္ဌာနတာယ ပရေသံ စိတ္တဿ ဒမကံ။ ယထာ ပရေ ကိဉ္စိ ဒဿန္တိ၊ ဧဝံ အတ္တနော ကာယံ ဝါစဉ္စ ဒန္တံ ဝုပသန္တံ ကတွာ ပရဒတ္တ-ဘိက္ခာယ ဝိစရဏကံ။ ဇာမာတာတိ ဒုဟိတုပတိ။ နိက္ခိပ ပေါဠိဉ္စ ဃဠိကဉ္စာတိ တယာ ပရိဒဟိတံ ပိလောတိကာဓဏ္ဍဉ္စ ဘိက္ခာကပါလဉ္စ ဆဇ္ဇဟိ။

သောဝိ ဝသိတွာ ပက္ခန္တိ သောဝိ ဘိက္ခကော ပုရိသော မယာ သဠိံ အဒ္ဓမာသမတ္တံ ဝသိတွာ ပက္ကာမိ။

အထ နံ ဘဏတိ တာတောတိ တံ ဘိက္ကကံ မမ ပိတာ မာတာ သဗ္ဗော စ မေ ဉ္ဇုတိဂဏော ဝဂ္ဂဝဂ္ဂေါ ဟုတွာ ဘဏတိ။ ကထံ? ကိံ တေ န ကိရတိ ဣဓ တုယံ ကိံ နာမ န ကိရတိ န သာမိယတိ၊ ဘဏ ခိပ္ပံ။ တံ တေ ကရိဟိတိတိ တံ တုယံ ကရိဿတိ။

ယဒိ မေ အတ္တာ သက္ကောတိတိ ယဒိ မယံ အတ္တာ အတ္တာဓိနော ဘုဇိဿော စ ဟောတိ၊ အလံ မယံ ဣသိဒါသိယာ တာယ ပယောဇနံ နတ္ထိ၊ တသ္မာ န သဟ ဝန္တံ န သဟ ဝသိဿံ၊ ဧကဃရေ အဟံ တာယ သဟ ဝတ္ထုန္တိ ယောဇနာ။

ဝိဿန္တိတော ဂတော သောတိ သော ဘိက္ခကော ပိတရာ ဝိဿန္တိ-တော ယထာရူပိ ဂတော။ ကောကိနိတိ ကေကာဝ။ အာပုန္တိတူ န

၁-န သာမိယတိ တံ ဘဏ၊ တံ တေ ခိပ္ပံ ကရိဟိတိ ကရိဿတိ (က)

gacchanti mayhaṃ pitaraṃ vissajjetvā gacchāmi. **Marituyeti** maritum. **Vāti** vikappatthe nipāto.

Gocarāyāti bhikkhāya, tāta kulaṃ āgacchīti yojanā.

Tanti taṃ Jinadattattheriṃ. **Uṭṭhāyāsanam** tassā paññāpayinti uṭṭahitvā āsanam tassā theriyā paññāpesiṃ.

Idhevāti imasmiṃ eva gehe ʾhitā. **Puttakāti** sāmāññavohārena dhītaraṃ anukampento ālapati. **Carāhi tvaṃ dhammanti** tvaṃ pabbajitvā caritabbaṃ brahmacariyādidhammaṃ cara. **Dvijātīti** brāhmaṇajātī.

Nijjaressāmīti jīrāpessāmi vināsessāmi.

Bodhinti saccābhisambodhiṃ, maggañāṇanti attho. **Aggadhammanti** phaladhammaṃ, arahattaṃ. **Yaṃ sacchikarī dvipadasetṭhoti** yaṃ maggaphalanibbānasaññitaṃ lokuttaradhammaṃ dvipadānaṃ setṭho Sammāsambuddho sacchi akāsi, taṃ labhassūti yojanā.

Sattahaṃ pabbajitāti pabbajitā hutvā sattāhena. **Aphassayinti** phusiṃ sacchākāsiṃ.

Yassa'yaṃ phalavipākoti yassa pāpakammassa ayaṃ sāmikassa amanāpabhāvasaṅkhāto nissandaphalabhūto vipāko. **Taṃ tava ācikkhissanti** taṃ kammaṃ tava kathessāmi. **Tanti ācikkhiyamānaṃ** tameva kammaṃ, taṃ vā mama vacanaṃ. **Ekamanāti** ekaggamaṇā. Ayameva vā pāṭho.

Nagaramhi erakaccheti evaṃnāmake nagare. **So paradāraṃ asevi'hanti** so ahaṃ parassa dāraṃ aseviṃ.

Ciraṃ pakkoti bahūni vassasatasahassāni nirayagginā daḍḍho. **Tato ca uṭṭahitvāti** tato nirayato vuṭṭhito cuto. **Makkaṭiyā kucchimokkaminti** vānariyā kucchimhi paṭisandhiṃ gaṇhiṃ.

Yūthapoti yūthapati. **Nillacchesīti** purisabhāvassa lakkhaṇabhūtāni bījakāni nillacchesi nīhari. **Tassetam kammaphalanti** tassa mayhaṃ etaṃ atīte katassa kammassa phalaṃ. **Yathāpi gantvāna paradāranti** yathā taṃ paradāraṃ atikkamitvā.

နိပါတ်]

၁-ဣသိဒ္ဓါသီထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

၂၇၅

ဂစ္ဆန္တိ မယုံ ပိတရံ ဝိသုဇ္ဇေတွာ ဂစ္ဆာမိ။ မရိတုယေတိ မရိတုံ။ ဝါတိ ဝိကပ္ပတ္ထေ နိပါတော။

ဂေါရာယာတိ ဘိက္ခဝါ၊ တာတ ကုလံ အာဂစ္ဆိတိ ယောဇနာ။

တန္တိ တံ ဇိနဒတ္တတ္ထေရိ။ ဥဋ္ဌာယာသနံ တဿာ ပညာပယိန္တိ ဥဋ္ဌဟိတွာ အာသနံ တဿာ ထေရိယာ ပညာပေသိ။

ဣဓေဝါတိ ဣမသ္မိံ ဧဝ ဂေဟေ ဌိတာ။ ပုတ္တကာတိ သာမညဝေါဟာရေန ဓိတရံ အနုကမ္ပေန္တော အာလပတိ။ စရာဟိ တုံ ဓမ္မန္တိ တုံ ပဗ္ဗဇိတွာ စရိတဗ္ဗံ မြဟ္မစရိယာဒိဓမ္မံ စရ။ ဒွိဇာတိတိ မြာဟ္မဏဇာတိ။

နိဇ္ဈရေဿာဒိတိ ဇီရာပေဿာမိ ဝိနာသေဿာမိ။

ဗောဓိန္တိ သစ္စာဘိသမ္ပောဓိံ၊ မဂ္ဂဗျူဟန္တိ အတ္ထော။ အဂ္ဂဓမ္မန္တိ ဖလဓမ္မံ၊ အရဟတ္တံ။ ယံ သန္တိကရီ ဒွိပဒေသေဋ္ဌောတိ ယံ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနသညိတံ လောကုတ္တရဓမ္မံ ဒွိပဒါနံ သေဋ္ဌော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ သန္တိ အကာသိ၊ တံ လဘသ္မူတိ ယောဇနာ။

သတ္တာဟံ ပဗ္ဗဇိတာတိ ပဗ္ဗဇိတာ ဟုတွာ သတ္တာဟေန။ အဖဿယိန္တိ ဖုသိံ သစ္စာကာသိ။

ယဿ'ယံ ဖလဝိပါကောတိ ယဿ ပါပကမ္မဿ အယံ သာမိကဿ အမနာပဘာဝသင်္ခါတော နိဿန္တဖလဘူတော ဝိပါကော။ တံ တဝ အာစိက္ခိယန္တိ တံ ကမ္မံ တဝ ကထေဿာမိ။ တန္တိ အာစိက္ခိယမာနံ တမေဝ ကမ္မံ၊ တံ ဝါ မမ ဝစနံ။ ကေမနာတိ ကေဂ္ဂမနာ။ အယမေဝ ဝါ ပါဋ္ဌော။

နဂရမ္ပိ ရေကစ္ဆေတိ ဧဝံနာမကေ နဂရေ။ သော ပရဒါရံ အသေဝိ'ဟန္တိ သော အဟံ ပရဿ ဒါရံ အသေဝိ။

စိရံ ပက္ခောတိ ဗဟူနိ ဝဿသတသဟဿာနိ နိရယဂ္ဂိနာ ဒဗျော။ တတော စ ဥဋ္ဌဟိတွာတိ တတော နိရယတော ဝုဋ္ဌိတော စုတော။ မက္ကန္တိယာ ကုန္တိ-မောက္ကမိန္တိ ဝါနရိယာ ကုန္တိမိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။

ယူထပေါတိ ယူထပတိ။ နိလ္လစ္ဆေသိတိ ပုရိသဘာဝဿ လက္ခဏဘူတာနိ ဗိဇကာနိ နိလ္လစ္ဆေသိ နိဟရိ။ တဿေတံ ကမ္မဖလန္တိ တဿ မယုံ ဧတံ အတိတေ ကတဿ ကမ္မဿ ဖလံ။ ယထာပိ ဂန္တနာန ပရဒါရန္တိ ယထာ တံ ပရဒါရံ အတိက္ကမိတွာ။

Tatoti makkaṭayonito. **Sindhavāraññeti** Sindhavaraṭṭhe araññaṭṭhāne¹.
Elakiyāti ajiyā.

Dārake parivahitvāti piṭṭhim āruyha kumārake vahitvā. **Kimināva’ṭṭoti** abhijātaṭṭhāne kimiparigatova hutvā aṭṭho aṭṭito. **Akalloti** gilāno, ahosīti vacanaseso.

Govāṇijakassāti gāviyo vikkiṇitvā Jīvakassa. **Lākhātamboti** lākhārasarattehi viya tambehi lomehi samannāgato.

Voḍhūnāti vahitvā. **Naṅgalanti** sīraṃ, sakaṭaṅca dhārayāmīti attho.
Andhova’ṭṭoti kāṇova hutvā aṭṭo pīḷito.

Vīthiyāti nagaravīthiyaṃ. **Dāsiyā ghare jātoti** gharadāsiyā kucchimhi jāto. “Vaṇṇadāsiyā”tipi² vadanti. **Neva mahilā na purisoti** itthīpi purisopi na homi, jātinapumsakoti attho.

Timsativassamhi matoti napumsako hutvā timsavassakāle mato.
Sākaṭikakulamhīti sūtakakule³. **Dhanikapurisaṭābahulamhīti** iṇāyikānaṃ purisānaṃ adhipatanabahule bahūhi iṇāyikehi abhibhavitabbe.

Ussannāyāti upacitāya. **Vipulāyāti** mahatiyā. **Vaḍḍhiyāti** iṇavaḍḍhiyā.
Okaḍḍhatīti avakaḍḍhati. **Kulagharasmāti** mama jātakulagehato.

Orundhata’ssa puttoti assa satthavāhassa putto mayi paṭibaddhacitto nāmena Giridāso nāma avarundhati attano pariggahabhāvena gehe karoti.

Anurattā bhattāraṇti bhattāraṃ anuvattikā⁴. **Tassāhaṃ viddesanamakāsinti** tassa bhattuno taṃ bhariyaṃ sapattim viddesanakammaṃ⁵ akāsim. Yathā taṃ so kujjhati, evaṃ paṭipajjim.

1. Aññataraṭṭhāne (Ka)

3. Senakakule (I, Ka)

5. Bhariyaṃ paṭividdesanakammaṃ (Sī, I)

2. Vaṇṇajātiyātipi (Sī)

4. Anurāgavatī (Sī)

တတောတိ မက္ကဋ္ဌယောနိတော။ သိန္ဓဝါရဗြေတိ သိန္ဓဝရဋ္ဌေ အရညဋ္ဌာနေ^၁။ ဌေကိယာတိ အဇိယာ။

ဒါရကေ ပရိဝဟိတွာတိ ပိဋ္ဌိ အာရုယ ကုမာရကေ ဝဟိတွာ။ ကိမိနာဝ’ဇ္ဇောတိ အဘိဇာတဋ္ဌာနေ ကိမိပရိဂတောဝ ဟုတွာ အဇ္ဇော အဇ္ဇိတော။ အကလ္လောတိ ဂိလာနော၊ အဟောသီတိ ဝစနသေသော။

ဂေါဝါဏိဇကဿာတိ ဂါဝိယော ဝိတ္တိဏိတွာ ဇိဝကဿ။ လာခါတဗ္ဗောတိ လာခါရသရတ္ထေဟိ ဝိယ တဗ္ဗေဟိ လောမေဟိ သမန္ဓာဂတော။

ဝေါပူနာတိ ဝဟိတွာ။ နင်္ဂလန္တိ သီရံ၊ သကဋ္ဌဉ္စ ဓာရယာမိတိ အတ္ထော။ အန္ဓောဝ’ဇ္ဇောတိ ကာဏောဝ ဟုတွာ အဇ္ဇော ပိဋ္ဌိတော။

ဝိထိယာတိ နဂရဝိထိယံ။ ဒါသိယာ ဃရေ ဇာတောတိ ဃရဒါသိယာ ကုမ္ဘိမိ ဇာတော။ “ဝဏ္ဏဒါသိယာ”တိပိ ၂ ဝဒန္တိ။ နေဝ မဟိလာ န ပုရိသောတိ ဣတ္ထိပိ ပုရိသောပိ န ဟောမိ၊ ဇာတိနပုံသကောတိ အတ္ထော။

တိသတိဝဿနိ မတောတိ နပုံသကော ဟုတွာ တိသဝဿကာလေ မတော။ သာကဋိကကုလနိတိ သူတကကုလေ^၃။ ဓနိကပုရိသပါတဗဟုလနိတိ ဣဏာယိကာနံ ပုရိသာနံ အဓိပတနဗဟုလေ ဗဟူဟိ ဣဏာယိကေဟိ အဘိဘဝိတဗ္ဗေ။

ဥဿန္ဓာယာတိ ဥပစိတာယ။ ဝိပုလာယာတိ မဟတိယာ။ ဝနိယာတိ ဣဏဝနိယာ။ ဩကဇုတိတိ အဝကဇုတိ။ ကုလဃရသ္မာတိ မမ ဇာတကုလဂေဟတော။

ဩရန္တတ’ဿ ပုတ္တောတိ အဿ သတ္တဝါဟဿ ပုတ္တော မယိ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော နာမေန ဝိရိဒါသော နာမ အဝရန္တတိ အတ္တနော ပရိဂ္ဂဟဘာဝေန ဂေဟကရောတိ။

အနုရတ္တာ ဘတ္တာရန္တိ ဘတ္တာရံ အနုဝတ္တိကာ^၄။ တဿာဟံ ဝိဒ္ဓေသနမကာသိန္တိ တဿ ဘတ္တုနော တံ ဘရိယံ သပတ္တိံ ဝိဒ္ဓေသနကမ္ပံ^၅ အကာသံ။ ယထာ တံ သော ကုဇ္ဈတိ၊ ဧဝံ ပဋိပဇ္ဇိ။

၁-အညတရဋ္ဌာနေ (က)

၄-အနုရာဂဝတိ (သိ)

၂-ဝဏ္ဏဇာတိယာတိပိ (သိ)

၃-သေနကကုလေ (ဣ၊ က)

၅-ဘရိယံ ပဋိဝိဒ္ဓေသနကမ္ပံ (သိ၊ ဣ)

Yaṃ maṃ apakīritūna gacchantīti yaṃ dāsī viya sakkaccaṃ
 upaṭṭhahantiṃ maṃ tattha tattha patino apakiritvā chaḍḍetvā anapekkhā
 apagacchanti. Etaṃ tassā mayhaṃ tadā katassa paradārikakammasa
 sapattiṃ viddesanakammasa¹ ca nissandaphalaṃ. Tassapi anto kato mayāti
 tassapi tathā anunayapāpakakammasa dāruṇassa pariyanto idāni mayā
 aggamaggaṃ adhigacchantiyā kato, ito paraṃ kiñci dukkhaṃ natthīti. Yaṃ
 panettha antarantarā na vibhattaṃ, taṃ vuttanayattā uttānatthameva.

Isidāsītherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Cattālīsanitapāvaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Paṭi... (Sī)

ယံ မံ အပကီရိတူန ဂစ္ဆန္တိတိ ယံ ဒါသီဝိယ သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌဟန္တိ မံ တတ္ထ
 တတ္ထ ပတိနော အပကီရိတွာ ဆဇ္ဇော အနပေက္ခာ အပဂစ္ဆန္တိ။ ဧတံ တဿာ
 မယံ တဒါ ကတဿ ပရဒါရိကကမ္မဿ သပတ္တိံ ဝိဒ္ဓေသနကမ္မဿ^၁ စ
 နိဿန္တဇလံ။ တဿပိ အန္တော ကတော မယာတိ တဿပိ တထာ အန-
 နယပါပကကမ္မဿ ဒါရုဏဿ ပရိယန္တော ဣဒါနိ မယာ အဂ္ဂမဂ္ဂံ အဓိဂစ္ဆန္တိယာ
 ကတော၊ ဣတော ပရံ ကိဉ္စိ ဒုက္ခံ နတ္ထိတိ။ ယံ ပနေတ္ထ အန္တရန္တရာ န ဝိဘတ္တိ၊
 တံ ဝုတ္တနယတ္တာ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။

ဣသိဒါသီထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

စတ္တာလီသနိတပါဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ပဋိ... (သီ)

16. Mahānipāta

1. Sumedhātherīgāthāvaṇṇanā

Mahānipāte mantāvatiyā nagareti-ādikā Sumedhāya theriyā gāthā.
Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ
kusalaṃ upacinantī sakkaccaṃ vimokkhasambhāre sambhārentī
Koṇāgamanassa Bhagavato kāle kulagehe nibbattitvā viññutaṃ patvā attano
sakhīhi kuladhītāhi saddhiṃ ekajjhāsayā hutvā mahantaṃ āramaṃ kāretvā
Buddhappamukhassa bhikkhusaṃghassa niyyādesi. Sā tena puññakammaṇa
kāyassa bheda Tāvatisaṃ upagacchi. Tattha yāvatāyukaṃ dibbasampattiṃ
anubhavitvā tato cutā Yāmesu upapajji. Tato cutā Tusitesu, tato cutā
Nimmānaratīsu, tato cutā Paranimmitavasavattīsūti anukkamena pañcasu
kāmasaggesu uppajjitvā tattha tattha devarājūnaṃ mahesī hutvā tato cutā
Kassapassa Bhagavato kāle Mahāvibhavassa seṭṭhino dhītā hutvā
anukkamena viññutaṃ patvā sāsane abhippasannā hutvā ratanattayaṃ
uddissa ulārapuññakammaṃ akāsi.

Tattha yāvajīvaṃ dhammūpajjivīni kusaladhammaniratā hutvā tato cutā
Tāvatisesū nibbattitvā aparāparaṃ sugatīsuyeva saṃsarantī imasmiṃ
Buddhuppāde Mantāvatinagare Koṇcassa nāma rañño dhītā hutvā nibbatti,
tassā mātāpitaro **Sumedhā**ti nāmaṃ akāsu. Taṃ anukkamena
vuddhippattavayappattakāle mātāpitaro “Vāraṇavatīnagare Anikarattassa¹
nāma rañño dassāmā”ti sammantesuṃ². Sā pana daharakālato paṭṭhāya
attano samānavayāhi rājakaññāhi dāsijānhi ca saddhiṃ bhikkhunupassayaṃ
gantvā bhikkhunīnaṃ santike dhammaṃ sutvā cirakālato paṭṭhāya
katādhikāratāya saṃsāre jātasaṃvegā sāsane abhippasannā hutvā
vayappattakāle kāmehi vinivattitamānasā ahosi. Tena sā mātāpitūnaṃ
ñātīnaṃ sammantanaṃ sutvā “na mayhaṃ gharāvāsena kiccaṃ,
pabbajissāmahan”ti āha. Taṃ mātāpitaro gharāvāse niyojenta
nānappakārena yācantāpi saññāpetuṃ nāsakkhiṃsu. Sā “evaṃ

1. Aṇikadattassa (Sī)

2. Āmantesuṃ (I)

၁၆-မဟာနိပါတ

၁-သုမေဓာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

မဟာနိပါတေ မန္တဝတိယာ နဂရေတိအာဒိကာ သုမေဓာယ ထေရီယာ
ဂါထာ။ အယဗ္ဗိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတာမိကာရာ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဇ္ဇပ-
နိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ သက္ကစ္စံ ဝိမောက္ခသမ္ဘာရေ သမ္ဘာရေန္တိ ကောဏာ-
ဂမနဿ ဘဂဝတော ကာလေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညတံ ပတွာ အတ္တနော
သဒ္ဓိဟိ ကုလဓိတာဟိ သဒ္ဓိံ ကေဇ္ဈာသယာ ဟုတွာ မဟန္တံ အာရာမံ
ကာရေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုဒဿ ဘိက္ခုသံဃဿ နိယျာဒေသိ။ သာ တေန ပုညကမ္မေန
ကာယဿ ဘေဒါ တာဝတိံသံ ဥပဂစ္ဆိ။ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ
အနုဘဝိတွာ တတော စုတာ ယာမေသု ဥပပဇ္ဇိ။ တတော စုတာ တုသိတေသု၊
တတော စုတာ နိမ္မာနရတိသု၊ တတော စုတာ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိသုတိ
အနုက္ကမေန ပဉ္စသု ကာမသဂ္ဂေသု ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ တတ္ထ တတ္ထ ဒေဝရာဇုနံ မဟေသီ
ဟုတွာ တတော စုတာ ကဿပဿ ဘဂဝတော ကာလေ မဟာဝိဘဝဿ
သေဠိနော မိတာ ဟုတွာ အနုက္ကမေန ဝိညတံ ပတွာ သာသနေ အဘိပ္ပသန္ဓာ
ဟုတွာ ရတနတ္ထယံ ဥဒ္ဓိဿ ဥဠာရပုညကမ္မံ အကာသိ။

တတ္ထ ယာဝဇီဝံ ဓမ္မူပဇိဝိနီ ကုသလဓမ္မနိရတာ ဟုတွာ တတော စုတာ
တာဝတိံသေသု နိဗ္ဗတ္တိတွာ အပရာပရံ သုဂတိသုယေဝ သံသရန္တိ ဣမသ္မိံ
ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ မန္တဝတိနဂရေ ကောဉ္ဇဿ နာမ ရညော မိတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊
တဿာ မာတာပိတရော သုမေဓာတိ နာမံ အကံသု။ တံ အနုက္ကမေန
ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တဝယပ္ပတ္တကာလေ မာတာပိတရော “ဝါရဏဝတိနဂရေ အနိကရတ္တဿ”
နာမ ရညော ဒဿာမာ”တိ သမ္ပန္နေသုံ။ သာ ပန ဒဟရကာလတော
ပဠာယ အတ္တနော သမာနဝယာဟိ ရာဇကညာဟိ ဒါသိဇနေဟိ စ သဒ္ဓိံ
ဘိက္ခုနုပဿယံ ဂန္ဓာ ဘိက္ခုနီနံ သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ စိရကာလတော
ပဠာယ ကတာမိကာရတာယ သံသာရေ ဇာတသံဝေဂါ သာသနေ အဘိပ္ပ-
သန္ဓာ ဟုတွာ ဝယပ္ပတ္တကာလေ ကာမေဟိ ဝိနိဝတ္တိတမာနသာ အဟောသိ။
တေန သာ မာတာပိတူနံ ဣဘိနံ သမ္ပန္နနံ သုတွာ “န မယံ ဃရာဝါသေန
ကိစ္စံ၊ ပဗ္ဗဇိဿာမဟ”န္တိ အာဟ။ တံ မာတာပိတရော ဃရာဝါသေ နိယော-
ဇေန္တော နာနပ္ပကာရေန ယာစန္ဒာပိ သညာပေတုံ နာသက္ခိံသု။ သာ “ဧဝံ

၁-အဏိကဒတ္တဿ (သီ)

၂-အာမန္တေသုံ (ဣ)

me pabbajitum labbhatī”ti khaggaṃ gahetvā sayameva attano kese chinditvā
 te eva kese ārabba paṭikkūlamānasikāraṃ pavattentī tattha katādhikāratāya
 bhikkhunīnaṃ santike manasikāravidhānassa sutapubbattā ca
 asubhanimittāṃ uppādetvā tattha paṭhamajjhānaṃ adhigacchi.
 Adhigatapaṭhamajjhānā ca attanā gharāvāse uyyojetum upagate mātāpitaro
 ādīnaṃ katvā anto janaparijanaṃ sabbaṃ rājakulaṃ sāsane abhippasannaṃ
 kāretvā gharato nikkhamitvā bhikkhunupassayaṃ gantvā pabbaji. Pabbajitvā
 ca vipassanaṃ paṭṭhapetvā sammadeva paripakkañā¹
 vimutti paripācanīyānaṃ dhammānaṃ visesitāya² na cirasseva saha
 paṭisambhidaṃ arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ **Apadāne**¹—

“Bhagavati Koṇāgamane, saṃghārāmaṃhi navanivesamhi.
 Sakhiyo tisso janiyo, viharādānaṃ adāsīmha.

Dasakkhattum satakkhattum, dasasatakkhattum satāni ca satakkhattum.
 Devesu upapajjimhi, ko pana vādo manussesu.

Devesu mahiddhikā ahumha, mānusakamhi ko pana vādo.
 Sattaratanassa mahesī, itthiratanam aham āsim.

Idha sañcitakusalā, Susamiddhakulappajā.
 Dhanañjānī ca Khemā ca, ahampi ca tayo janā.

Āramaṃ sukataṃ katvā, sabbāvayavamaṇḍitaṃ.
 Buddhappamukhasaṃghassa, niyyādetvā pamoditā.

Yattha yatthūpapajjāmi, tasmā kammaṃ vāhasā.
 Devesu aggataṃ pattā, manussesu tatheva ca.

Imasmimyeva kappamhi, Brahmabandhu mahāyaso.
 Kassapo nāma gottena uppajji vadantaṃ varo.

Upaṭṭhāko Mahesissa, tadā āsi narissaro.
 Kāsirājā Kikī nāma, Bārāṇasipuruttame.

မေ ပဗ္ဗဇိတုံ လဗ္ဘတီ”တိ ခဂ္ဂံ ဂဟေတွာ သယမေဝ အတ္တနော ကေသေ
 ဆိန္ဒိတွာ တေ ဝေ ကေသေ အာရဗ္ဘ ပဋိက္ခလမနသိကာရံ ပဝတ္တေန္တိ တတ္ထ
 ကတာမိကာရတာယ ဘိက္ခုနီနံ သန္တိကေ မနသိကာရဝိဇာနဿ သုတပုဗ္ဗတ္တာ
 စ အသုဘနိမိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ တတ္ထ ပဌမဇ္ဈာနံ အဓိဂစ္ဆိ။ အဓိဂတပဌမဇ္ဈာနာ
 စ အတ္တနာ သရာဝါသေ ဥယျောဇေတုံ ဥပဂတေ မာတာပိတရော အာဒိ
 ကတွာ အန္တောဇနပရိဇနံ သဗ္ဗံ ရာဇကုလံ သာသနေ အဘိပ္ပသန္တံ ကာရေတွာ
 သရတော နိက္ခမိတွာ ဘိက္ခုနုပဿယံ ဂန္တာ ပဗ္ဗဇိ။ ပဗ္ဗဇိတွာ စ
 ဝိပဿနံ ပဌပေတွာ သမ္မဒေဝ ပရိပက္ခဏဏာ^၁ ဝိမုတ္တိပရိပါစနိယာနံ ဓမ္မာနံ
 ဝိသေသိတာယ^၂ န စိရသေဝ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။
 တေန ဂုတ္တံ အပဒါနော^၃—

“ဘဂဝတိ ကောဏာဂမနေ၊ သံဃာရာမမိ နဝနိဝေသမ္ပိ။
 သဒိယော တိသော ဇနိယော၊ ဝိဟာရဒါနံ အဒါသိမှ။

ဒသက္ခတ္တံ သတက္ခတ္တံ၊ ဒသသတက္ခတ္တံ သတာနိ စ သတက္ခတ္တံ။
 ဒေဝေသု ဥပပဇ္ဇိမှ၊ ကော ပန ဝါဒေါ မနုဿေသု။

ဒေဝေသု မဟိဒ္ဓိကာ အဟုမှ၊ မာနုသကမ္ပိ ကော ပန ဝါဒေါ။
 သတ္တရတနဿ မဟေသိ၊ ဣတ္ထိရတနံ အဟံ အာသိ။

ဣဓ သဋ္ဌိတကုသလာ၊ သုသမိဒ္ဓကုလပ္ပဇာ။
 ဇနဉ္စာနိ စ ခေမာ စ၊ အဟမ္ပိ စ တယော ဇနာ။

အာရာမံ သုကတံ ကတွာ၊ သဗ္ဗာဝယဝမဏ္ဍိတံ။
 ဗုဒ္ဓပ္ပမုခသံဃဿ၊ နိယျာဒေတွာ ပမောဒိတာ။

ယတ္ထ ယတ္ထူပပဇ္ဇာမိ၊ တဿ ကမ္မဿ ဝါဟသာ။
 ဒေဝေသု အဂ္ဂတံ ပတ္တာ၊ မနုဿေသု တထေဝ စ။

ဣမသ္မိယေဝ ကပ္ပမ္ပိ၊ ဗြဟ္မဗန္ဓု မဟာယသော။
 ကဿပေါ နာမ ဂေါတ္တေန၊ ဥပ္ပဇ္ဇိ ဝဒတံ ဝရော။

ဥပဋ္ဌာကော မဟေသိဿ၊ တဒါ အာသိ နရိဿရော။
 ကာသိရာဇာ ကိကီ နာမ၊ ဗာရာဏသိပုရတ္ထမေ။

1. Paripakkattā (Ka)

2. Visadabalatāya ca (Si)

3. Khu 4. 187 piṭṭhādīsu.

၁-ပရိပက္ခဏာ (က)

၂-ဝိသဒဗလတာယ စ (သိ)

၃-ဒု ၄-ဘဂဝ-ဝိဇ္ဇာဒိသု။

Tassāsuṃ satta dhītarō, rājakaññā sukhedhitā.
Buddhopaṭṭhānaniratā, brahmacariyaṃ carim̐su tā.

Tāsaṃ sahāyikā hutvā, sīlesu susamāhitā.
Datvā dānāni sakkaccaṃ, agāreva vataṃ carim̐.

Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca.
Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, Tāvatisūpagā ahaṃ.

Tato cutā Yāmamagaṃ, tatohaṃ Tusitaṃ gatā.
Tato ca Nimmānaratim̐, vasavattipuraṃ gatā.

Yattha yatthūpapajjāmi, puññakammasamohitā.
Tattha tattheva rājūnaṃ, Mahesittamakārayim̐.

Tato cutā manussatte, rājūnaṃ cakkavattinaṃ.
Maṇḍalīnañca rājūnaṃ, Mahesittamakārayim̐.

Sampattimanubhotvāna, devesu mānusesu ca.
Sabbattha sukhitā hutvā, nekajātīsu saṃsarim̐.

So hetu so pabhavo, tammūlaṃ sāva sāsane khantī.
Taṃ paṭhamasamodhānaṃ, taṃ dhammaratāya nibbānaṃ.

Kilesā jhāpitā mayhaṃ, bhavā sabbe samūhatā.
Nāgīva bandhanaṃ chetvā, viharāmi anāsavā.

Svāgataṃ vata me āsi, Buddhasetṭhassa santike.
Tisso vijjā anuppattā, kataṃ buddhassa sāsanaṃ.

Paṭisambhidā catasso, vimokkhāpi ca aṭṭhime.
Chalabhiññā sacchikatā, kataṃ buddhassa sāsanaṃ”ti.

Arahattaṃ pana patvā attano paṭipattim̐ paccavekkhitvā udānavasena—

450. “Mandāvatīyā nagare, rañño Koṇcassa aggamahesiyā.
Dhītā āsim̐ Sumedhā, pasāditā sāsana-karchi.

451. Sīlavatī cittakathā, bahussutā Buddhasāsane vinitā.
Mātāpitaro upagamma, bhaṇati ubhayo nisāmetha.

တဿာသုံ သတ္တ ဓိတရော၊ ရာဇကညာ သုခေမိတာ။
ဗုဒ္ဓေါပဋ္ဌာနနိရတာ၊ မြဟ္မစရိယံ စရိသု တာ။

တာသံ သဟာယိကာ ဟုတွာ၊ သီလေသု သုသမာဟိတာ။
ဒတွာ ဒါနာနိ သက္ကစ္စံ၊ အဂါရေဝ ဝတံ စရိ။

တေန ကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။
ဇဟိတွာ မာနုသံ ဒေဟံ၊ တာဝတိံသူပဂါ အဟံ။

တတော စုတာ ယာမမဂံ၊ တတောဟံ တုသိတံ ဂတာ။
တတော စ နိဗ္ဗာနရတိံ၊ ဝသဝတ္ထိပုရံ ဂတာ။

ယတ္ထ ယတ္ထူပပဇ္ဇာမိ၊ ပုညကမ္မသမောဟိတာ။
တတ္ထ တတ္ထေဝ ရာဇနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိ။

တတော စုတာ မနုဿတ္ထေ၊ ရာဇနံ စက္ကဝတ္ထိနံ။
မဏ္ဍလိနဉ္စ ရာဇနံ၊ မဟေသိတ္တမကာရယိ။

သဗ္ဗတ္ထိမနုဘောတွာန၊ ဒေဝေသု မာနုသေသု စ။
သဗ္ဗတ္ထ သုခိတာ ဟုတွာ၊ နေကဇာတိသု သံသရိ။

သော ဟေတု သော ပဘဝေါ၊ တမ္မူလံ သာဝ သာသနေ ခန္တိ။
တံ ပဌမသမောဓာနံ၊ တံ ဓမ္မရတာယ နိဗ္ဗာနံ။

ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ၊ ဘဝါ သဗ္ဗေ သမူဟတာ။
နာဂီဝ ဗန္ဓနံ ဆေတွာ၊ ဝိဟရာမိ အနာသဝါ။

သွာဂတံ ဝတ မေ အာသိ၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ သန္တိကေ။
တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။

ပဋိသန္တိဒါ စတဿော၊ ဝိမောက္ခာပိ စ အဋ္ဌိမေ။
ဆဋ္ဌတိညာ သန္တိကတာ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ”န္တိ။

အရဟတ္တံ ပန ပတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ဥဒါနဝသေန—

၄၅၀။ “မန္တာဝတိယာ နဂရေ၊ ရညော ကောဉ္ဇဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ။
ဓိတာ အာသိ သုမေဓာ၊ ပသာဒိတာ သာသနကရေဟိ။

၄၅၁။ သီလဝတိ စိတ္တကထာ၊ ဗဟုဿုတာ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဝိနိတာ။
မာတာပိတရော ဥပဂမ္မ၊ ဘဏတိ ဥဘယော နိသာမေထ။

452. Nibbānābhiratāhaṃ, asassataṃ bhavagataṃ yadipi dibbaṃ.
Kimaṅgaṃ pana tucchā kāmā, appassādā bahuviḥhātā.
453. Kāmā kaṭukā āsī, visūpamā yesu mucchitā bālā.
Te dīgharattaṃ niraye, samappitā haññante dukkhitā.
454. Socanti pāpakammā, vinipāte pāpavaddhino sadā.
Kāyena ca vācāya ca, manasā ca asaṃvutā bālā.
455. Bālā te duppaññā, acetanā dukkhasamudayoruddho.
Desente ajānantā, na bujjhare ariyasaccāni.
456. Saccāni ‘amma’ Buddhavaradesi, tāni te bahutarā ajānantā ye.
Abhinandanti bhagavataṃ, pihenti devesu upapattiṃ.
457. Devesupi upapatti, asassatā bhavagare aniccamhi.
Na ca santasanti bālā, punappunaṃ jātitaḥḥassa.
458. Cattāro vinipātā, duve ca gatiyo kathaṃci labbhanti.
Na ca vinipatagatānaṃ, pabbajjā atthi nirayesu.
459. Anujānātha maṃ ubhayo, pabbajituṃ Dasabalassa pāvācane.
Appossukkā ghaṭṭissaṃ, jātimaraṇappahānāya.
460. Kiṃ bhavagate abhinandi, tena kāyakalinā asārena.
Bhavataṇhāya nirodhā, anujānātha pabbajissāmi.
461. Buddhānaṃ uppādo, vivajjito akkhaṇo khaṇo laddho.
Sīlāni brahmacariyaṃ, yāvajjivaṃ na dūseyyaṃ.
462. Evaṃ bhaṇati Sumedhā, mātāpitaro ‘na tāva āhāraṃ.
Āharissaṃ gahaṭṭhā, maraṇavasāṃ gatāva hessāmi’.
463. Mātā dukkhitā rodati pitā ca,
Assā sabbaso samabhihato.
Ghaṭenti saññāpetuṃ, pāsādatale chamāpatitaṃ.

နိပါတ်]

၁-သုမေဓာထေရ်ဂါထာဝဏ္ဏနာ

၂၈၁

- ၄၅၂။ နိဗ္ဗာနာဘိရတာဟံ၊ အသဿတံ ဘဝဂတံ ယဒိပိ ဒိဗ္ဗံ။
ကိမာံ ပန တုစ္ဆာ ကာမာ၊ အပ္ပဿာဒါ ဗဟုဝိဿတာ။
- ၄၅၃။ ကာမာ ကဋ္ဌကာ အာသီ၊ ဝိသုပမာ ယေသု မုစ္ဆိတာ ဗာလာ။
တေ ဒီဃရတ္တံ နိရယေ၊ သမပ္ပိတာ ဟညန္တေ ဒုက္ခိတာ။
- ၄၅၄။ သောစန္တိ ပါပကမ္မာ၊ ဝိနိပါတေ ပါပဝဒ္ဓိနော သဒါ။
ကာယေန စ ဝါစာယ စ၊ မနသာ စ အသံဝုတာ ဗာလာ။
- ၄၅၅။ ဗာလာ တေ ဒုပ္ပညာ၊ အစေတနာ ဒုက္ခသမုဒယောရုဒ္ဓါ။
ဒေသေန္တေ အဇာနန္တာ၊ န ဗုဇ္ဈရေ အရိယသစ္စာနိ။
- ၄၅၆။ သစ္စာနိ ‘အဗ္ဗ’ဗုဒ္ဓဝရဒေသိ၊ တာနိ တေ ဗဟုတရာ အဇာနန္တာ ယေ။
အဘိနန္ဒန္တိ ဘဝဂတံ၊ ပိဟေန္တိ ဒေဝေသု ဥပပတ္တိံ။
- ၄၅၇။ ဒေဝေသုပိ ဥပပတ္တိ၊ အသဿတာ ဘဝဂတေ အနိစ္စမ္ပိ။
န စ သန္တသန္တိ ဗာလာ၊ ပုနပ္ပုနံ ဇာယိတဗ္ဗဿ။
- ၄၅၈။ စတ္တာရော ဝိနိပါတာ၊ ဒုဝေ စ ဂတိယော ကထဉ္စိ လန္တန္တိ။
န စ ဝိနိပါတဂတာနံ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ အတ္ထိ နိရယေသု။
- ၄၅၉။ အနုဇာနာထ မံ ဥဘယော၊ ပဗ္ဗဇိတံ ဒသဗလဿ ပါဝစနေ။
အပ္ပေါဿုက္ကာ ဃဋိဿံ၊ ဇာတိမရဏပ္ပဟာနာယ။
- ၄၆၀။ ကိံ ဘဝဂတေ အဘိနန္ဒိ၊ တေန ကာယကလိနာ အသာရေန။
ဘဝတဏှာယ နိရောဓာ၊ အနုဇာနာထ ပဗ္ဗဇိဿာမိ။
- ၄၆၁။ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပါဒေါ၊ ဝိဝဇ္ဇိတော အက္ခဏော ခဏော လဒ္ဓေါ။
သီလာနိ မြဟ္မစရိယံ၊ ယာဝဇိဝံ န ဒူသေယျံ။
- ၄၆၂။ ဧဝံ ဘဏတိ သုမေဓာ၊ မာတာပိတရော ‘န တာဝ အာဟာရံ။
အာဟရိဿံ ဂဟဋ္ဌာ၊ မရဏဝသံ ဂတာဝ ဟေဿာမိ’။
- ၄၆၃။ မာတာ ဒုက္ခိတာ ရောဒတိ ပိတာ စ၊
အဿာ သဗ္ဗသော သမာဘိဟတော။
ဃဇ္ဇန္တိ သညာပေတုံ၊ ပါသာဒတလေ ဆမာပတိတံ။

464. Uṭṭhehi puttaka kiṃ soci, tena dinnāsi vāraṇavatimhi.
Rājā anīkaratto, abhirūpo tassa tvaṃ dinnā.
465. Aggamahesī bhavissasi, anīkarattassa rājino bhariyā.
Sīlāni brāhmacariyaṃ, pabbajjā dukkarā puttaka.
466. Rajje āṇā danamissa, riyāṃ bhogā sukhā daharikāsi.
Bhuñjāhi kāmabhoge, vāreyyaṃ hotu te putta.
467. Atha ne bhaṇati Sumedhā, mā edisikāni bhavagata'masāraṃ.
Pabbajjā vā hohiti, maraṇaṃ vā me na ceva vāreyyaṃ.
468. Kimiva pūtikāyamasuciṃ, savanagandhaṃ bhayānakaṃ kuṇapaṃ.
Abhisamvisēyyaṃ bhastaṃ, asakiṃ paggharitaṃ asucipuṇṇaṃ.
469. Kimiva ta'haṃ jānantī, vikūlakaṃ maṃsasoṇitupalittaṃ.
Kimikulalayaṃ¹ sakuṇabhattaṃ, kaḷevaraṃ kisa diyatīti.
470. Nibbuyhati susānaṃ, aciraṃ kāyo apetaviññāṇo.
Chuddho kaḷiṅgaraṃ viya, jigucchamānehi ñātīhi.
471. Chuddhūna naṃ susāne, parabhattaṃ nhāyanti jigucchantā.
Niyakā mātāpitaro, kiṃ pana sādharmaṇā janatā.
472. Ajjhositā asāre, kaḷevare aṭṭhinhārusaṃghāte.
Kheḷassuccārassava, paripuṇṇe pūtikāyaṃhi.
473. Yo naṃ vinibbhujitvā, abbhantaramassa bāhiraṃ kayirā.
Gandha'ssa asahamānā, sakāpi mātā jiguccheyya.
474. Khandhadhātu-āyatanaṃ, saṅkhataṃ jātimūlakaṃ dukkhaṃ.
Yoniso anuvicinantī, vāreyyaṃ kissa iccheyyaṃ.
475. Divase divase tisatti, satāni navanavā pateyyuṃ kāyaṃhi.
Vassasatampi ca ghāto, seyyo dukkhassa cevaṃ khayō.

1. Kimikulalaya (?)

- ၄၆၄။ ဥဋ္ဌေဟိ ပုတ္တက ကိံ သောစိ၊ တေန ဒိန္နာသိ ဝါရဏဝတိမ္ပိ။
ရာဇာ အနိကရတ္တော၊ အဘိရူပေါ တဿ တံ ဒိန္နာ။
- ၄၆၅။ အဂ္ဂမဟေသိ ဘဝိဿသိ၊ အနိကရတ္တဿ ရာဇိနော ဘရိယာ။
သီလာနိ မြဟ္မစရိယံ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဒုက္ကရာ ပုတ္တက။
- ၄၆၆။ ရဇ္ဇေ အာဏာ နေမိဿ၊ရိယံ ဘောဂါ သုခါ ဒဟရိကာသိ။
ဘုဉ္ဇာဟိ ကာမဘောဂေ၊ ဝါရေယျံ ဟောတု တေ ပုတ္တ။
- ၄၆၇။ အထ နေ ဘဏတိ သုမေဓာ၊ မာ ဒေသိကာနိ ဘဝဂတ'မသာရံ။
ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဝါ ဟောဟိတိ၊ မရဏံ ဝါ မေ န စေဝ ဝါရေယျံ။
- ၄၆၈။ ကိမိဝ ပူတိကာယမသုစိ၊ သဝနဂန္ဓံ ဘယာနကံ ကုဏပံ။
အဘိသံဝိသေယျံ ဘဿိ၊ အသကိံ ပဋ္ဌရိတံ အသုစိပုဏ္ဏံ။
- ၄၆၉။ ကိမိဝ တ'ဟံ ဇာနန္တိ၊ ဝိကူလကံ မံသသောဏိတုပလိတ္တံ။
ကိမိကုလလယံ^၁ သကုဏဘတ္တံ၊ ကဠေဝရံ ကိဿ ဒိယတိတိ။
- ၄၇၀။ နိဗ္ဗုယတိ သုသာနံ၊ အစိရံ ကာယော အပေတဝိညာဏော။
ဆုဋ္ဌေါ ကဠိဂံရံ ဝိယ၊ ဇိဂုစ္ဆမာနေဟိ ဉ္ဇတိဟိ။
- ၄၇၁။ ဆုဋ္ဌနံ နံ သုသာနေ၊ ပရဘတ္တံ နာယန္တိ ဇိဂုစ္ဆန္တာ။
နိယကာ မာတာပိတရော၊ ကိံ ပန သာဓာရဏာ ဇနတာ။
- ၄၇၂။ အဇ္ဈောသိတာ အသာရေ၊ ကဠေဝရေ အဋ္ဌိန္နာရသံဃာတေ။
ခေဋ္ဌသုစ္စာရဿဝ၊ ပရိပုဏ္ဏေ ပူတိကာယမ္ပိ။
- ၄၇၃။ ယော နံ ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာ၊ အတ္တန္တရမဿ ဗာဟိရံ ကယိရာ။
ဂန္ဓံ သု အသဟမာနာ၊ သကာပိ မာတာ ဇိဂုစ္ဆေယျ။
- ၄၇၄။ ခန္ဓဓာတုအာယတနံ၊ သင်္ခတံ ဇာတိမူလကံ ဒုက္ခံ။
ယောနိသော အနုဝိစိနန္တိ၊ ဝါရေယျံ ကိဿ ဣစ္ဆေယျံ။
- ၄၇၅။ ဒိဝသေ ဒိဝသေ တိသတ္တိ၊ သတုနိ နဝနဝါ ပတေယျံ ကာယမ္ပိ။
ဝဿသတမ္ပိ စ ဃာတော၊ သေယျော ဒုက္ခဿ စေဝံ ခယော။

၁-ကိမိကုလလယ (?)

476. Ajjhūpagacche ghātaṃ, yo viññāyevaṃ Satthuno vacanaṃ.
Dīgho tesaṃ saṃsāro, punappunaṃ haññamānānaṃ.
477. Devesu manussesu ca, tiracchānayaniyā asurakāye.
Petesu ca nirayesu ca, aparimitā dissante ghātā.
478. Ghātā nirayesu bahū, vinipātagatassa pīliyamānassa.
Devesupi attānaṃ, nibbānasukhā paraṃ natthi.
479. Pattā te nibbānaṃ, ye yuttā Dasabalassa pāvacane.
Appossukkā ghaṭenti, jātimaraṇappahānāya.
480. Ajjeva tāta'bhinikkha,missaṃ bhogehi kiṃ asārehi.
Nibbinnā me kāmā, vantasamā tālavatthukatā.
481. Sā cevaṃ bhaṇati pita, ramanīkaratto ca yassa sā dinnā.
Upayāsi vāraṇavate, vāreyya'mupaṭṭhite kāle.
482. Atha asitanicitamuduke, kese khaggena chindiya Sumedhā.
Pāsādaṃ pidahitvā, paṭhamajjhānaṃ samāpajji.
483. Sā ca tahiṃ samāpannā, anīkaratto ca āgato nagaraṃ.
Pāsāde ca Sumedhā, aniccasaññaṃ subhāveti.
484. Sā ca manasi karoti, anīkaratto ca āruhī turitaṃ.
Maṇikanakabhūsaṅgo, katañjalī yācati Sumedhaṃ.
485. Rajje āṇādhanaṃissa,riyaṃ bhogā sukhā daharikā'si.
Bhuñjāhi kāmabhoge, kāmasukhā dullabhā loke.
486. Nissatṭhaṃ te rajjaṃ, bhoge bhuñjassu dehi dānāni.
Mā dummanā ahosi, mātāpitaro te dukkhitā.
487. Taṃ taṃ bhaṇati Sumedhā, kāmehi anattikā vigatamohā.
Mā kāme abhinandi, kāmesvādīnavaṃ passa.
488. Cātuddīpo rājā, mandhātā āsi kāmabhogina'maggo.
Atitto kālaṅkato, na cassa paripūrītā icchā.

နိပါတ်]

၁-သုမေဓာထေရီဂါထာဝဏ္ဏနာ

၂၈၃

- ၄၇၆။ အဇ္ဈုပဂစ္ဆေ ဃာတံ၊ ယော ဝိညာယေဝံ သတ္တုနော ဝစနံ။
ဒီဃော တေသံ သံသာရော၊ ပုနပ္ပုနံ ဟညမာနာနံ။
- ၄၇၇။ ဒေဝေသု မနုဿေသု စ၊ တိရစ္ဆာနယောနိယာ အသုရကာယေ။
ပေတေသု စ နိရယေသု စ၊ အပရိမိတာ ဒိဿန္တေ ဃာတာ။
- ၄၇၈။ ဃာတာ နိရယေသု ဗဟူ၊ ဝိနိပါတဂတဿ ဝိဇ္ဇယမာနဿ။
ဒေဝေသုပိ အတ္တာဏံ၊ နိဗ္ဗာနသုခါ ပရံ နတ္ထိ။
- ၄၇၉။ ပတ္တာ တေ နိဗ္ဗာနံ၊ ယေ ယုတ္တာ ဒသဗလဿ ပါဝစနေ။
အပ္ပေါသုက္ကာ ဃဒေန္တိ၊ ဇာတိမရဏပ္ပဟာနာယ။
- ၄၈၀။ အဇ္ဇေဝ တာတ'ဘိနိက္ခမိဿံ ဘောဂေဟိ ကိံ အသာရေဟိ။
နိဗ္ဗိန္ဒာ မေ ကာမာ၊ ဝန္တသမာ တာလဝတ္ထုကတာ။
- ၄၈၁။ သာ စေဝံ ဘဏတိ ပိတ၊ရမနီကရတ္တော စ ယဿ သာ ဒိန္ဒာ။
ဥပယာသိ ဝါရဏဝတေ၊ ဝါရေယျ'မုပဋ္ဌိတေ ကာလေ။
- ၄၈၂။ အထ အသိတနိစိတမုဒုကေ၊ ကေသေ ခဂ္ဂေန ဆိန္ဒိယ သုမေဓာ။
ပါသာဒံ ပိဒဟိတွာ၊ ပဌမဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိ။
- ၄၈၃။ သာ စ တဟိံ သမာပန္နာ၊ အနီကရတ္တော စ အာဂတော နဂရံ။
ပါသာဒေ စ သုမေဓာ၊ အနိစ္စသညံ သုဘာဝေတိ။
- ၄၈၄။ သာ စ မနသိ ကရေတိ၊ အနီကရတ္တော စ အာရူဟိ တုရိတံ။
မဏိကနကဘူသိတင်္ဂေ၊ ကတဉ္စလီ ယာစတိ သုမေဓံ။
- ၄၈၅။ ရဇ္ဇေ အာဏာနေမိဿ၊ရိယံ ဘောဂါ သုခါ ဒဟရိကာ'သိ။
ဘုဉ္ဇာဟိ ကာမဘောဂေ၊ ကာမသုခါ ဒုလ္လဘာ လောကေ။
- ၄၈၆။ နိဿဉ္စ တေ ရဇ္ဇံ၊ ဘောဂေ ဘုဉ္ဇသု ဒေဟိ ဒါနာနိ။
မာ ဒုဗ္ဗနာ အဟောသိ၊ မာတာပိတရော တေ ဒုက္ခိတာ။
- ၄၈၇။ တံ တံ ဘဏတိ သုမေဓာ၊ ကာမေဟိ အနတ္ထိကာ ဝိဂတမောဟာ။
မာ ကာမေ အဘိနန္ဒိ၊ ကာမေသွာဒိနဝံ ပဿ။
- ၄၈၈။ စာတုဋ္ဌိပေါ ရာဇာ၊ မန္ဓာတာ အာသိ ကာမဘောဂိန'မဂ္ဂေါ။
အတိတ္တော ကာလင်္ကတော၊ န စဿ ပရိပူရိတာ ဣစ္ဆာ။

489. Satta ratanāni vasseyya, vuṭṭhimā dasadisā samantena.
Na catthi titti kāmānaṃ, atittāva maranti narā.
490. Asisūnūpamā kāmā, kāmā sappasiropamā.
Ukkopamā anudahanti, aṭṭhikaṅkalasannibhā.
491. Aniccā adhuvā kāmā, bahudukkhā mahāvisā.
Ayoguḷova santatto, aghamūlā dukhapphalā.
492. Rukkhaphalūpamā kāmā, maṃsapesūpamā dukhā.
Supinopamā vaṇcaniyā, kāmā yācitakūpamā.
493. Sattisūlūpamā kāmā, rogo gaṇḍo aghaṃ nighaṃ.
Aṅgārakāsusadisā, aghamūlaṃ bhayaṃ vadho.
494. Evaṃ bahudukkhā kāmā, akkhātā antarāyikā.
Gacchatha na me bhavagate, vissāso atthi attano.
495. Kiṃ mama paro karissati, attano sīsamhi ḍayhamānamhi.
Anubandhe jarāmaraṇe, tassa ghātāya ghaṭṭitabbaṃ.
496. Dvāraṃ apāpuritvānahaṃ, mātāpitaro anīkarattañca.
Disvāna chamaṃ nisinne, rodante idamavocaṃ.
497. Dīgho bālānaṃ saṃsāro, punappunaṃ ca rodantaṃ.
Anamatagge pitu marane, bhātu vadhe attano ca vadhe.
498. Assu thaññaṃ rudhiraṃ, saṃsāraṃ anamataggato saratha.
Sattānaṃ saṃsarataṃ, sarihi aṭṭhīnañca sannicayaṃ.
499. Sara caturodadhī, upanīte assuthaññaṃrudhiraṃ.
Sara ekakappamaṭṭhīnaṃ, sañcayaṃ vipulena samaṃ.
500. Anamatagge saṃsarato, mahiṃ Jambudīpamupanītaṃ.
Kolaṭṭhimattaguḷikā, mātā mātusveva nappahonti.
501. Tiṇakaṭṭhasākhāpalāsaṃ, upanītaṃ anamataggato sara.
Caturaṅgulikā ghaṭikā, pituvitusveva nippahonti.

၂၈၄

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ

[၁၆-မဟာ

- ၄၈၉။ သတ္တ ရတနာနိ ဝဿယျ၊ ဝုဠိမာ ဒသဒိသာ သမန္တေန။
န စတ္ထိ တိတ္ထိ ကာမာနံ၊ အတိတ္တာဝ မရန္တိ နရာ။
- ၄၉၀။ အသိသူနူပမာ ကာမာ၊ ကာမာ သပ္ပသိရောပမာ။
ဥက္ခောပမာ အနုဒဟန္တိ၊ အဋ္ဌိကင်္ဂလသန္တိဘာ။
- ၄၉၁။ အနိစ္စာ အရဝါ ကာမာ၊ ဗဟုဒုက္ခာ မဟာဝိသာ။
အယောဂုဠောဝ သန္တက္ခော၊ အဃမူလာ ဒုခပ္ပလာ။
- ၄၉၂။ ရုက္ခဖလူပမာ ကာမာ၊ မံသပေသူပမာ ဒုခါ။
သုပိနောပမာ ဝဇ္ဇနိယာ၊ ကာမာ ယာစိတကူပမာ။
- ၄၉၃။ သတ္တိသူလူပမာ ကာမာ၊ ရောဂေါ ဂဏ္ဍော အဃံ နိဃံ။
အင်္ဂါရကာသုသဒိသာ၊ အဃမူလံ ဘယံ ဝဇော။
- ၄၉၄။ ဧဝံ ဗဟုဒုက္ခာ ကာမာ၊ အက္ခာတာ အန္တရာယိကာ။
ဂစ္ဆထ န မေ ဘဝဂတေ၊ ဝိဿာသော အတ္ထိ အတ္တနော။
- ၄၉၅။ ကိံ မမ ပရော ကရိဿတိ၊ အတ္တနော သီသမ္ဘိ ဥယျမာနမ္ပိ။
အနုဗန္ဓေ ဇရာမရဏေ၊ တဿ ဃာတာယ ဃဋ္ဌိတဗ္ဗံ။
- ၄၉၆။ ဒွါရံ အပါပုရိတွာနဟံ၊ မာတာပိတရော အနိကရတ္တဉ္စ။
ဒိဿာန ဆမံ နိသိန္ဓေ၊ ရောဒန္တေ ဣဒမဝေါစံ။
- ၄၉၇။ ဒီဃော ဗာလာနံ သံသာရော၊ ပုနပ္ပုနံ စ ရောဒတံ။
အနမတဂ္ဂေ ပိတု မရဏေ၊ ဘာတု ဝဇေ အတ္တနော စ ဝဇေ။
- ၄၉၈။ အဿု ထညံ ရမိရံ၊ သံသာရံ အနမတဂ္ဂတော သရထ။
သတ္တာနံ သံသရတံ၊ သရာဟိ အဋ္ဌိနဉ္စ သန္တိစယံ။
- ၄၉၉။ သရ စတုရောဒမိ၊ ဥပနိတေ အဿုထညရမိရမ္ပိ။
သရ ဧကကပ္ပမဋ္ဌိနံ၊ သဉ္ဇယံ ဝိပုလေန သမံ။
- ၅၀၀။ အနမတဂ္ဂေ သံသရတော၊ မဟိံ ဇမ္ဗုဒီပမုပနိတံ။
ကောလဋ္ဌိမတ္တဂုဠိကာ၊ မာတာ မာတုသွေဝ နပ္ပဟောန္တိ။
- ၅၀၁။ တိဏကဋ္ဌသာခါပလာသံ၊ ဥပနိတံ အနမတဂ္ဂတော သရ။
စတုရင်္ဂလိကာ ဃဋ္ဌိကာ၊ ပိတုပိတုသွေဝ နပ္ပဟောန္တိ။

502. Sara kāṇakacchapaṃ pubba, samudde aparato ca yugachiddaṃ.
Siraṃ tassa ca paṭimukkaṃ, manussalābhamhi opammaṃ.
503. Sara rūpaṃ pheṇapiṇḍopa, massa kāyakalino asārassa.
Khandhe passa anicce, sarāhi niraye bahuvighāte.
504. Sara kaṭasiṃ vaḍḍhente, punappunaṃ tāsu tāsu jātīsu.
Sara kumbhīlabhayāni ca, sarāhi cattāri saccāni.
505. Amatamhi vijjamāne, kiṃ tava pañcakaṭukena pītena.
Sabbā hi kāmaratiyo, kaṭukatarā pañcakaṭukena.
506. Amatamhi vijjamāne, kiṃ tava kāmehi ye pariḷāhā.
Sabbā hi kāmaratiyo, jalitā kuthitā kampitā santāpitā.
507. Asapattamhi samāne, kiṃ tava kāmehi ye bahusapattā.
Rājaggicora-udakappiyehi, sādharmaṇā kāmā bahusapattā.
508. Mokkaṃhi vijjamāne, kiṃ tava kāmehi yesu vadhabandho.
Kāmesu hi asakāmā, vadhabandhadukhāni anubhonti.
509. Ādīpitā tiṇukkā, gaṇhantaṃ dahanti neva muñcantaṃ.
Ukkopamā hi kāmā, dahanti ye te na muñcanti.
510. Mā appakassa hetu, kāmasukhassa vipulaṃ jahī sukhaṃ.
Mā puthulomova baḷisaṃ, gilitvā pacchā vihaññasi.
511. Kāmaṃ kāmesu damassu, tāva sunakhova vipullaṃ saṅkhalābaddho.
Kāhinti khu taṃ kāmā, chātā sunakhaṃva caṇḍālā.
512. Aparimitaṇca dukkhaṃ, buhūni ca cittadomanassāni.
Anubhohisi kāmayutto, paṭinissajaṃ addhase kāme.
513. Ajaramhi vijjamāne, kiṃ tava kāmehi yesu jarā.
Maraṇabyādhigahitā, sabbā sabbattha jātiyo.
514. Ida'majaramida'mamaraṃ, ida'majarāmaraṃ padamasokaṃ.
Asapatta'masambādhaṃ, akhalita'mabhayaṃ nirupatāpaṃ.

နိပါတ်]

၁-သုမေဓာထေရ်ဂါထာဝတ္ထုနာ

၂၈၅

- ၅၀၂။ သရ ကာဏကစ္ဆပံ ပုဗ္ဗ, သမုဒ္ဒေ အပရတော စ ယုဂဆိဒ္ဓိ။
သိရံ တဿ စ ပဋိမုက္ခံ၊ မနုဿလာဘမှိ ဩပဗ္ဗံ။
- ၅၀၃။ သရ ရူပံ ဖေဏပိဏ္ဏောပ, မဿ ကာယက လိနော အသာရဿ။
ခန္ဓေ ပဿ အနိစ္စေ၊ သရာဟိ နိရယေ ဗဟုဝိဿာတေ။
- ၅၀၄။ သရ ကဋ္ဌသိ ဝဇေန္တေ၊ ပုနပ္ပုနံ တာသု တာသု ဇာတိသု။
သရ ကုမ္ဘိလဘယာနိ စ၊ သရာဟိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ။
- ၅၀၅။ အမတမှိ ဝိဇ္ဇမာနေ၊ ကိံ တဝ ပဉ္စကဋကေန ဝီတေန။
သဗ္ဗာ ဟိ ကာမရတိယော၊ ကဋကတရာ ပဉ္စကဋကေန။
- ၅၀၆။ အမတမှိ ဝိဇ္ဇမာနေ၊ ကိံ တဝ ကာမေဟိ ယေ ပရိဋ္ဌာဟာ။
သဗ္ဗာ ဟိ ကာမရတိယော၊ ဇလိတာ ကုသိတာ ကမ္ပိတာ သန္တာပိတာ။
- ၅၀၇။ အသပတ္တမှိ သမာနေ၊ ကိံ တဝ ကာမေဟိ ယေ ဗဟုသပတ္တာ။
ရာဇဂ္ဂိစောရဥဒကပ္ပိယေဟိ၊ သာဓာရဏာ ကာမာ ဗဟုသပတ္တာ။
- ၅၀၈။ မောက္ခမှိ ဝိဇ္ဇမာနေ၊ ကိံ တဝ ကာမေဟိ ယေသု ဝဓဇန္တော။
ကာမေသု ဟိ အသကာမာ၊ ဝဓဇန္တုဒါနိ အနုဘောန္တိ။
- ၅၀၉။ အာဒီပိတာ တိဏုက္ကာ၊ ဂဏန္တံ ဒဟန္တိ နေဝ မုဉ္ဇန္တိ။
ဥက္ကောပမာ ဟိ ကာမာ၊ ဒဟန္တိ ယေ တေ န မုဉ္ဇန္တိ။
- ၅၁၀။ မာ အပ္ပကဿ ဟေတု၊ ကာမသုခဿ ဝိပုလံ ဇဟိ သုခံ။
မာ ပုထုလောမောဝ ဗဠိသံ၊ ဂိလိတွာ ပစ္ဆာ ဝိဟညသိ။
- ၅၁၁။ ကာမံ ကာမေသု ဒမဿ၊ တာဝ သုနခေါဝ သင်္ခလာဗဒ္ဓေါ။
ကာဟိန္တိ ခု တံ ကာမာ၊ ဆာတာ သုနခံဝ စဏ္ဍာလာ။
- ၅၁၂။ အပရိမိတဉ္စ ဒုက္ခံ၊ ဗဟုနိ စ စိတ္တဒေါမနဿာနိ။
အနုဘောဟိသိ ကာမယုတ္တော၊ ပဋိနိဿဇ အဒ္ဓါဝေ ကာမေ။
- ၅၁၃။ အဇရမှိ ဝိဇ္ဇမာနေ၊ ကိံ တဝ ကာမေဟိ ယေသု ဇရာ။
မရဏဗျာဓိဂဟိတာ၊ သဗ္ဗာ သဗ္ဗတ္ထ ဇာတိယော။
- ၅၁၄။ ဣဒ'မဇရမိဒ'မမရံ၊ ဣဒ'မဇရာမရံ ပဒမသောကံ။
အသပတ္တ'မသဗ္ဗာဓိ၊ အခလိတ'မဘယံ နိရူပတာပံ။

515. Adhigatamidam bahūhi, amataṃ ajjāpi ca labhanīyamidaṃ.
Yo yoniso payuñjati, na ca sakkā aghaṭamānena.
516. Evaṃ bhaṇati Sumedhā, saṅkhāragate ratim alabhamānā.
Anunentī anikarattaṃ, kese ca chamaṃ khipi Sumedhā.
517. Uṭṭhāya anikaratto, pañjaliko yācata'ssā pitaraṃ so.
Vissajjetha Sumedhaṃ, pabbajitum vimokkhasaccadassā.
518. Vissajjitā mātāpitūhi, pabbaji sokabhayaabhītā.
Cha abhiññā sacchikatā, aggaphalaṃ sikkhamānāya.
519. Acchariyamabbhutaṃ taṃ, nibbānaṃ āsi rājakaññāya.
Pubbenivāsacaritaṃ, yathā byākari pacchime kāle.
520. Bhagavati Koṇāgamane, saṃghārāmaṃhi navanivesamhi.
Sakhiyo tisso janiyo, viharadānaṃ adāsīmha.
521. Dasakkhattum satakkhattum,
Dasasatakkhattum satāni ca satakkhattum.
Devesu upapajjimha, ko pana vādo manussesu.
522. Devesu mahiddhikā ahumha, mānusakamhi ko pana vādo.
Sattaratanassa mahesī, itthiratanam ahaṃ āsim.
523. So hetu so pabhavo, taṃ mūlaṃ sāva sāsane khantī.
Taṃ paṭhamasamodhānaṃ, taṃ dhammaratāya nibbānaṃ.
524. Evaṃ karonti ye sadda, hanti vacanaṃ anomapaññassa.
Nibbindanti bhavagate, nibbinditvā virajjantī—

imā gāthā abhāsi.

Tattha **Mantavatiyā nagareti** Mantavatīti evaṃnāmake nagare. **Raṇṇo Koṇcassāti** Koṇcassa nāma raṇṇo mahesiyā kucchimhi jātā dhītā āsim. **Sumedhāti** nāmena Sumedhā. **Pasādītā sāsanakarehīti** Satthusāsanakarehi ariyehi dhammadesanāya sāsane pasādītā saṅjātaratanattayappasādā katā.

၂၈၆

ခုဒ္ဒကနိကာယ ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ

[၁၆-မဟာ]

- ၅၁၅။ အဓိဂတမိဒံ ဗဟူဟိ၊ အမတံ အဇ္ဇာပိ စ လဘနိယမိဒံ။
ယော ယောနိသော ပယုဉ္ဇတိ၊ န စ သက္ကာ အဃဋ္ဌမာနေန။
- ၅၁၆။ ဧဝံ ဘဏတိ သုမေဓာ၊ သင်္ခါရဂတေ ရတိံ အလဘမာနာ။
အနုနေန္တိ အနိကရတ္တံ၊ ကေသေ စ ဆမံ ဒိပိ သုမေဓာ။
- ၅၁၇။ ဥဋ္ဌာယ အနိကရတ္တော၊ ပဉ္စလိကော ယာစတ'ဿာ ပိတရံ သော။
ဝိဿဇ္ဇေထ သုမေဓံ၊ ပဗ္ဗဇိတုံ ဝိမောက္ခသစ္စဒဿာ။
- ၅၁၈။ ဝိဿဇ္ဇိတာ မာတာပိတူဟိ၊ ပဗ္ဗဇိ သောကဘယဘိတာ။
ဆ အဘိညာ သစ္စိကတာ၊ အဂ္ဂဗလံ သိက္ခမာနာယ။
- ၅၁၉။ အတ္ထရိယမဗ္ဗုတံ တံ၊ နိဗ္ဗာနံ အာသိ ရာဇကညာယ။
ပုဗ္ဗေနိဝါသစရိတံ၊ ယထာ ဗျာကရိ ပစ္စိမေ ကာလေ။
- ၅၂၀။ ဘဂဝတိ ကောဏာဂမနေ၊ သံဃာရာမမိ နဝနိဝေသမိ။
သဒိယော တိသော ဇနိယော၊ ဝိဟာရဒါနံ အဒါသိမှ။
- ၅၂၁။ ဒသက္ခတ္တံ သတက္ခတ္တံ၊ ဒသသတက္ခတ္တံ သတာနိ စ သတက္ခတ္တံ။
ဒေဝေသု ဥပပဇ္ဇိမှ၊ ကော ပန ဝါဒေါ မနုဿေသု။
- ၅၂၂။ ဒေဝေသု မဟိဒ္ဓိကာ အဟုမှ၊ မာနုသကမိ ကော ပန ဝါဒေါ။
သတ္တရတနဿ မဟေသိ၊ ဣတ္ထိရတနံ အဟံ အာသိ။
- ၅၂၃။ သော ဟေတု သော ပဘဝေါ၊ တံ မူလံ သာဝ သာသနေ ခန္တိ။
တံ ပဌမသမောဓာနံ၊ တံ ဓမ္မရတာယ နိဗ္ဗာနံ။
- ၅၂၄။ ဧဝံ ကရေန္တိ ယေ သဒ္ဓဟန္တိ ဝစနံ အနောမပညဿ။
နိဗ္ဗိန္တိ ဘဝဂတေ၊ နိဗ္ဗိန္တိတွာ ဝိရဇ္ဇန္တိ”တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။

တတ္ထ မန္တဝတိယာ နဂရေတိ မန္တဝတိတိ ဧဝံနာမကေ နဂရေ။ ရညော ကောဉ္ဇဿာတိ ကောဉ္ဇဿ နာမ ရညော မဟေသိယာ ကုတ္တိမိ ဇာတာ မိတာ အာသိ။ သုမေဓာတိ နာမေန သုမေဓာ။ ပသာဒိတာ သာသနကရေဟိတိ သတ္တုသာသနကရေဟိ အရိယေဟိ ဓမ္မဒေသနာယ သာသနေ ပသာဒိတာ သဉ္ဇာတရတနတ္ထယပ္ပသာဒါ ကတာ။

Sīlavatīti ācārasīlasampannā. **Cittakathā**ti cittadhammakathā.

Bahussutāti bhikkhunīnaṃ santike pariyattidhammassutiyaṭṭhā. **Buddhasāsane** **vinī**tāti evaṃ pavatti, evaṃ nivatti, iti sīlaṃ, iti samādhi, iti paññāti **suttānugatena**¹ yonisomanasikārena tadanāgato kilesānaṃ vinivattattā² **Buddhānaṃ sāsane** vinīta saṃyatakāyavācācittā. **Ubhayo nisāmethā**ti tumhe dvepi mama vacanaṃ nisāmetha, mātāpitaro upagantvā bhaṇatīti yojanā.

Yadipi dibbanti devalokapariyāpannampi bhavagataṃ nāma sabbampi **asassataṃ** aniccaṃ dukkhaṃ vipariṇāmadhammaṃ. **Kimaṅgaṃ pana** **tucchā** **kāmā**ti kimaṅgaṃ pana mānusakā kāmā, te sabbepi asārahābhāvato³ **tucchā** rittā, satthadhārāyaṃ madhubindu viya **appassādā**, etarahi āyatiṇca vipuladukkhatāya **bahuvighātā**.

Kaṭukāti anīṭṭhā. **Sappaṭibhayatṭhena āsīvisūpamā**. **Yesu kāmesu**. **Mucchitā**ti ajjhositā. **Samappitā**ti sakammunā sabbaso appitā khittā, upapannāti attho. **Haññanteti** bādhiyanti.

Vinipāteti apāye.

Acetanāti attahitacetanāya abhāvena acetanā. **Dukkhasamudayoruddhā**ti taṇhānimittasaṃsāre avaruddhā. **Desenteti** catusaccadhamme desiyamāne. **Ajānantā**ti atthaṃ ajānantā. **Na bujjhare ariyasaccānī**ti dukkhādīni ariyasaccāni na paṭibujjhanti.

Ammāti mātaraṃ pamukhaṃ katvā ālapati. **Te bahutarā ajānantā**ti ye abhinandanti bhavagataṃ pihenti devesu upapattim Buddhavaradesitāni saccāni ajānantā, teyeva ca imasmim loke bahutarāti yojanā.

Bhavagate aniccamhīti sabbasmim bhava anicce devesu upapatti na sassatā, evaṃ santepi na ca **santasanti** bālā na uttasanti na saṃvegaṃ āpajjanti. **Punappunam jāyitabbassā**ti aparāparaṃ upapajjamānassa.

Cattāro vinipātāti nirayo tiracchānayoni pettivisayo asurayonīti ime cattāro sukhasamussayato vinipātagatiyo.

1. Dī 2. 102 piṭṭhe.

2. Vinissatṭā (Sī)

3. Sāratābhāvato (Sī)

သီလဝတိတိ အာစာရသီလသမ္ပန္နာ။ စိတ္တကထာတိ စိတ္တဓမ္မကထာ။ ဗဟု-
သုတာတိ ဘိက္ခုနီနံ သန္တိကေ ပရိယတ္တိဓမ္မသုတိယုတာ။ ဗုဒ္ဓသာသနာ
ဝိနိတာတိ ဧဝံ ပဝတ္တိ၊ ဧဝံ နိဝတ္တိ၊ ဣတိ သီလံ၊ ဣတိ သမာဓိ၊ ဣတိ
ပညာတိ သုတ္တာနုဂတေန^၁ ယောနိသောမနသိကာရေန တဒဂ်တော
ကိလေသာနံ ဝိနိဝတ္တတ္တာ^၂ ဗုဒ္ဓါနံ သာသနော ဝိနိတာ သံယတကာယဝါစာ-
စိတ္တာ။ ဥဘယော နိသာမေထာတိ တုမေ ခွေပိ မမ ဝစနံ နိသာမေထ။
မာတာပိတရော ဥပဂန္တာ ဘဏတိတိ ယောဇနာ။

ယဒိဝိ ဒိဗ္ဗန္တိ ဒေဝလောကပရိယာပန္နမ္ပိ ဘဝဂတံ နာမ သဗ္ဗမ္ပိ အသဿတံ
အနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဝိပရိကာမဓမ္မံ။ ကိမာန် ပန တုစ္ဆာ ကာမာတိ ကိမာန် ပန
မာနုသကာ ကာမာ၊ တေ သဗ္ဗမ္ပိ အသာရကဘာဝတော^၃ တုစ္ဆာ ရိတ္တာ၊
သတ္တဓာရာယံ မဓုမိန္ဒြိယ အပ္ပဿာဒါ၊ တေရဟိ အာယတိဉ္စ ပိပုလဒုက္ခတာယ
ဗဟုဝိသာတာ။

ကဋုကာတိ အနိဋ္ဌာ။ သပ္ပုဋ္ဌိဘယဋ္ဌေန အာသိဝိသုပမာ။ ယေသု ကာမေသု။
ဗုဒ္ဓိတာတိ အဇ္ဈောသိတာ။ သမပ္ပိတာတိ သကမ္မုနာ သဗ္ဗသော အပ္ပိတာ
ဝိတ္တာ၊ ဥပပန္နာတိ အတ္ထော။ ဟညန္တေတိ ဗာဓိယန္တိ။

ဝိနိပါတေတိ အပါယေ။

အစေတနာတိ အတ္တဟိတစေတနာယ အဘာဝေန အစေတနာ။ ဒုက္ခ-
သမုဒယောရုဒ္ဓါတိ တဏှာနိမိတ္တသံသာရေ အဝရုဒ္ဓါ။ ဒေသေန္တေတိ စတုသစ္စ-
ဓမ္မေ ဒေသိသမာနေ။ အဇာနန္တာတိ အတ္ထံ အဇာနန္တာ။ န ဗုဒ္ဓါရေ အရိယ
သစ္စာနိတိ ဒုက္ခာဒိနိ အရိယသစ္စာနိ န ပဋိဗုဒ္ဓန္တိ။

အဗ္ဗာတိ မာတရံ ပမုခံ ကတွာ အာလပတိ။ တေ ဗဟုတရာ အဇာနန္တာတိ
ယေ အဘိနန္တန္တိ ဘဝဂတံ ဝိဟေန္တိ ဒေဝေသု ဥပပတ္တိံ ဗုဒ္ဓဝရဒေသိတာနိ
သစ္စာနိ အဇာနန္တာ၊ ကေယေဝ စ ဣမသ္မိံ လောကေ ဗဟုတရာတိ ယောဇနာ။

ဘဝဂတေ အနိစ္စဒိတိ သဗ္ဗသ္မိံ ဘဝေ အနိစ္စေ ဒေဝေသု ဥပပတ္တိံ န
သဿတာ၊ ဧဝံ သန္တေပိ န စ သန္တသန္တိ ဗာလာ န ဥတ္တသန္တိ န သံဝေဝံ
အာပဇ္ဇန္တိ။ ပုနပ္ပုနံ ဇာယိတဗ္ဗဿာတိ အပရာပရံ ဥပပဇ္ဇမာနဿ။

စတ္တာရော ဝိနိပါတာတိ နိရယော တိရစ္ဆာနယောနိ ပေတ္တိဝိသယေအ-
အသုရယောနိတိ ဣမေ စတ္တာရော သုခသမုဿယတော ဝိနိပါတဂတိယော။

၁-ဒီ ၂-၁၀၂-ပိဋ္ဌေ။

၂-ဝိနိသုတ္တော (သီ)

၃-သာရတာအာဝတော (သီ)

manussadevūpapattisaññitā pana dveva **gatiyo kathañci** kicchena kasirena labbhanti puññakammassa dukkarattā. **Nirayesūti** sukharahitesu apāyesu.

Appossukkāti aññakiccesu nirussukkā. **Ghaṭissanti** vāyamiṣṣaṃ bhāvanam anuññissāmi, kāyakalinā asārena bhavagate kim abhi-anditenāti yojanā.

Bhavataṇhāya nirodhāti bhavagatāya taṇhāya nirodhahetu nirodhattham.

Buddhānam uppādo laddho, vivajjito nirayūpapatti-ādiko aṭṭhavidho akkhaṇo, **khaṇo** navamo khaṇo laddhoti yojanā. **Sīlānīti** catupārisuddhisīlāni. **Brahmacariyanti** sāsanabrahmacariyam. **Na dūseyyanti** na kopeyyāmi.

Na tāva āhāram gahaṭṭhāti “neva tāva aham gahaṭṭhā hutvā āhāram āharissāmi, sace pabbajjam na labhissāmi, maraṇavasameva gatā bhavissāmi”ti evam Sumedhā mātāpitaro bhaṇatīti yojanā.

Assāti Sumedhāya. **Sabbaso samabhihatoti** assūhi sabbaso abhihatamukho. **Ghaṭenti saññāpetunti** pāsādatale chamāpatitam Sumedham mātā ca pitā ca gihibhāvāya saññāpetum ghaṭenti vāyamanti. “Ghaṭenti vāyamanti”tipi pātho, so evattho.

Kim socitenāti “pabbajjam na labhissāmī”ti kim socanena. **Dinnāsi Vāraṇavatimhīti** Vāraṇavatīnagare dinnā asi. “Dinnāsi”ti vatvā punapi “tvam dinnā”ti vacanam daḷham dinnabhāvadassanattham.

Rajje āṇāti Anikarattassa rajje tava āṇā pavattati. **Dhanamissariyanti** imasmim kule patikule ca dhanam issariyañca, **bhogā sukhā**-ativiya itṭhā bhogāti sabbamidam tuyham upaṭṭhitam hatthagatam. **Daharikāsīti** taruṇī cāsi, tasmā bhuñjāhi kāmabhoge. tena kāraṇena vāreyyam hotu te puttāti yojanā.

Neti mātāpitaro. Mā edisikānīti evarūpāni rajje āṇādīni mā bhavantu. Kasmāti ce āha “**bhavagata’masāran**”ti-ādi.

မနုဿဒေဝုပပတ္တိသည်တော့ ပန ဒွေဝ ဂတိယော ကထန္တိ ကိစ္ဆေန ကသိရေန လန္တန္တိ ပုညကမ္မဿ ဒုက္ကရတ္တာ။ နိရယေသုတိ သုခရဟိတေသု အပါယေသု။

အပ္ပေါသုက္ကာတိ အညကိစ္ဆေသု နိရုဿုက္ကာ။ ဃဒ္ဓိဿန္တိ ဝါယမိဿံ ဘာဝနံ အနုယုဋ္ဌိဿာမိ၊ ကာယကလိနာ အသာရေန ဘဝဂတေ ကိံ အဘိနန္ဒိတေနာတိ ယောဇနာ။

ဘဝတဏှာယ နိရောဓာတိ ဘဝဂတာယ တဏှာယ နိရောဓဟေတု နိရောဓတ္ထံ။

ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပါဒေါ လဒ္ဓေါ၊ ဝိဝဇ္ဇိတော နိရယူပပတ္တိအာဒိကော အဋ္ဌဝိဓော အက္ခဏော၊ ခဏော နဝမော ခဏော လဒ္ဓေါတိ ယောဇနာ။ သီလာနီတိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလာနိ။ ဗြဟ္မစရိယန္တိ သာသနဗြဟ္မစရိယံ။ န ဣသေယုန္တိ န ကောပေယျာမိ။

န တာဝ အာဟာရံ အာဟရိဿံ ဂဟဋ္ဌာတိ “နေဝ တာဝ အဟံ ဂဟဋ္ဌာ ဟုတွာ အာဟာရံ အာဟရိဿာမိ၊ သစေ ပဗ္ဗဇ္ဇံ န လဘိဿာမိ၊ မရဏဝသမေဝ ဂတာ ဘဝိဿာမိ”တိ ဧဝံ သုမေဓော မာတာပိတရော ဘဏ္ဍာတိတိ ယောဇနာ။

အဿာတိ သုမေဓာယ။ သဗ္ဗသော သမဘိဟတောတိ အဿူဟိ သဗ္ဗသော အဘိဟတမုခေါ။ ဃဇ္ဇန္တိ သညာပေတုန္တိ ပါသာဒတလေ ဆမာပတိတံ သုမေဓံ မာတာ စ ပိတာ စ ဂိဟိဘာဝါယ သညာပေတုံ ဃဇ္ဇန္တိ ဝါယမန္တိ။ “ဃဇ္ဇန္တိ ဝါယမန္တိ”တိပိ ပါဌော၊ သော ဧဝတ္ထော။

ကိံ သောဝိတေနာတိ “ပဗ္ဗဇ္ဇံ န လဘိဿာမိ”တိကိံ သောစနေန။ ဒိန္နာသိ ဝါရဏဝတိဒ္ဓိတိ ဝါရဏဝတိနဂရေ ဒိန္နာ အသိ။ “ဒိန္နာသိ”တိ ဝတွာ ပုနပိ “တွံ ဒိန္နာ”တိ ဝစနံ ဒဠိ ဒိန္နဘာဝဒဿနတ္ထံ။

ရဇ္ဇေ အာဏာတိ အနိကရတ္တဿ ရဇ္ဇေ တဝ အာဏာ ပဝတ္တတိ။ ဓန-မိဿရိယန္တိ ဣမသ္မိံ ကုလေ ပတိကုလေ စ ဓနံ ဣဿရိယဉ္စ၊ ဘောဂါ သုခါ အတိဝိယ ဣဋ္ဌာ ဘောဂါတိ သဗ္ဗမိဒံ တုယံ ဥပဋ္ဌိတံ ဟတ္ထဂတံ။ ဗဟရိကာသိတိ တရုဏီ စာသိ၊ တသ္မာ ဘုဉ္ဇာဟိ ကာမဘောဂေ။ တေန ကာရဏေန ဝါရေယျံ ဟောတု တေ ပုတ္တာတိ ယောဇနာ။

နေတိ မာတာပိတရော။ မာ ဒေဝိသိကာနီတိ ဧဝရူပါနိ ရဇ္ဇေ အာဏာဒိနိ မာ ဘဝန္တု။ ကသ္မာတိ စေ အာဟ “ဘဝဂတ’မသာရ”န္တိအာဒိ။

Kimivāti kimi viya. **Pūtikāyanti** imaṃ pūtikaḷevaram. **Savanagandhanti** viṣaṭṭhaviṣṣagandham¹. **Bhayānakanti** avītarāgānaṃ bhayāvahanam. **Kuṇapam abhisamvisēyyam bhasanti** kuṇapabharitam cammapasibbakam **asakim paggharitam asucipunṇam** nānappakārassa asucino punṇam hutvā **asakim**² sabbakālaṃ adhipaggharantam “mama idan”ti abhinivesēyyam.

Kimeva ta’ham jānantī, vikūlakanti ativiya paṭikkūlam asucīhi maṃsapēsihi soṇitehi ca upalittam anekesaṃ kimikulānam ālayam sakuṇānam bhattabhūtam. “Kimikulāla³ sakuṇabhattachan”tipi pāṭho, kimīnam avasiṭṭhasakuṇānañca bhattabhūtanti attho. Tam aham kaḷevaram jānantī ṭhitā. Tam mam⁴ idāni vāreyyavasena **kissa** kena nāma kāraṇena diyyatīti dasseti. Tassa tañca dānam kimiva kimiviya hotīti yojanā.

Nibbuyhati susānam, aciram kāyo apetaviññāṇoti ayam kāyo acireneva apagataviññāṇo susānam nibbuyhati upanīyati. **Chuddhoti** chaḍḍito. **Kaḷiṅgaram viyāti** niratthakakataṭṭhakhaṇḍasadiṣo. **Jigucchamānehi nātīhīti** nātījanehipi jigucchamānehi.

Chūddhūna nam susāneti nam kaḷevaram susāne chaḍḍetvā. **Parabhattanti** paresam soḷasiṅgālādīnam bhattabhūtam. **Nhāyanti jigucchantāti** “imassa pacchato āgatā”ti ettakenāpi jigucchamānā sasīsam nimujjantā nhāyanti, pageva phuṭṭhavanto. **Niyakā mātāpitaroti** attano mātāpitaropi. **Kim pana sādharmaṇa janatāti** itaro pana samūho jigucchati kimeva vattabbam.

Ajjhositāti taṇhāvasena abhinivīṭṭhā. **Asāreti** niccasārādisārarahite.

Vinibbhujitvāti viññāṇavinibbhogaṃ katvā. **Gandha’ssa asahamānāti** gandham assa kāyassa asahantī. **Sakāpi mātāti** attano mātāpi jiguccheyya koṭṭhāsānam vinibbhujanena paṭikkūlabhāvāya suṭṭhutam upaṭṭhahanato.

1. Viṣaṭṭhagantham (I)

3. Kulāna (Sī)

2. Hutvā kimi viya (Ka)

4. Ṭhitā (Sī)

ကိမိဝါတိ ကိမိ ဝိယ။ ပူတိကာယန္တိ ဣမံ ပူတိကဋ္ဌေဝရံ။ သဝနဂန္ဓန္တိ ဝိဿဋ္ဌဝိဿဂန္ဓံ^၁။ ဘယာနန္တိ အဝိတရာဂါနံ ဘယာဝဟံ။ ကုဏပံ အဘိသံ-
ဝိသေယျံ ဘညန္တိ ကုဏပဘရိတံ စမ္ပပသိဗ္ဗကံ အသင်္ကီ^၂ ပဋ္ဌရိတံ အသုမိပုဏ္ဏံ
နာနပ္ပကာရဿ အသုမိနော ပုဏ္ဏံ ဟုတွာ အသင်္ကီ^၂ သဗ္ဗကာလံ အဓိပဋ္ဌ-
ရန္တိ “မမ ဣဒ”န္တိ အဘိနိဝေသေယျံ။

ကိမိဝ တ’ဟံ ဇာနန္တိ၊ ဝိကူလကန္တိ အတိဝိယ ပဋိက္ခုလံ အသုမိဟိ
မံသပေသီဟိ သောဏိတေဟိ စ ဥပလိတ္တံ အနေကေသံ ကိမိကုလာနံ အာလယံ
သကုဏာနံ ဘတ္တဘူတံ။ “ကိမိကုလာလသကုဏဘတ္တ”န္တိပိ ပါဌော၊ ကိမိနံ
အဝသိဋ္ဌသကုဏာနဉ္စ ဘတ္တဘူတန္တိ အတ္ထော။ တံ အဟံ ကဋ္ဌေဝရံ ဇာနန္တိ
ဌိတာ။ တံ မံ^၄ ဣဒါနိ ဝါရေယျဝသေန ကိဿ ကေန နာမ ကာရဏေန
ဒိယျတိတိ ဒေသေတိ။ တဿ တဉ္စ ဒါနံ ကိမိဝ ကိံ ဝိယ ဟောတိတိ ယောဇနာ။

နိဗ္ဗုယတိ သုသာနံ၊ အစိရံ ကာယော အပေတဝိညာဏောတိ အယံ
ကာယော အစိရေနော အပဂတဝိညာဏော သုသာနံ နိဗ္ဗုယတိ ဥပနိယတိ။
အုဋ္ဌေတိ ဆဋ္ဌိတော။ ကဋ္ဌိရံ ဝိယာတိ နိရတ္တကကဋ္ဌခဏ္ဍသဒိသော။ ဇိဂုစ္ဆ-
မာနေဟိ ဉာတိဟိတိ ဉာတိဇနေဟိပိ ဇိဂုစ္ဆမာနေဟိ။

အုဋ္ဌုန နံ သုသာနေတိ နံ ကဋ္ဌေဝရံ သုသာနေ ဆဋ္ဌေတွာ။ ပရဘတ္တန္တိ
ပရေသံ သောဏသိင်္ဂါလာဒိနံ ဘတ္တဘူတံ။ နာယန္တိ ဇိဂုစ္ဆန္တာတိ “ဣမဿ
ပစ္ဆတော အာဂတာ”တိ ဧတ္တကေနာပိဇိဂုစ္ဆမာနာ သသိသံ နိမုဇန္တာ နာယန္တိ၊
ပဂေဝ ဖုဋ္ဌဝန္တော။ နိယကာ မာတာပိတရောတိ အတ္တနော မာတာပိတရေပိ။
ကိံ ပန သာဓာရဏာ ဇနတာတိ ဣတရော ပန သမူဟော ဇိဂုစ္ဆတိတိ ကိမေဝ
ဝတ္တဗ္ဗံ။

အဇ္ဈောသိတာတိ တဏှာဝသေန အဘိနိဝိဋ္ဌာ။ အသာရေတိ နိစ္စသာရာဒိ-
သာရရဟိတေ။

ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာတိ ဝိညာဏဝိနိဗ္ဗောဂံ ကတွာ။ ဂန္ဓ’ဿ အသဟမာနာတိ
ဂန္ဓံ အဿ ကာယဿ အသဟန္တိ။ သကာပိ မာတာတိ အတ္တနော မာတာပိ
ဇိဂုစ္ဆေယျ ကောဋ္ဌာသနံ ဝိနိဗ္ဗုဇနေန ပဋိက္ခုလဘာဝါယ သုဋ္ဌတရံ
ဥပဋ္ဌဟနတော။

၁-ဝိဿဋ္ဌဂန္ဓံ (ဣ)

၃-ကုလာန (သိ)

ထေရ်ဂါထာ-၄ ၁၉

၂-ဟုတွာ ကိမိ ဝိယ (က)

၄-ဋ္ဌိတာ (သိ)

Khandhadhātu-āyatananti rūpakkhandhādayo ime pañcakkhandhā, cakkhudhātu-ādayo imā aṭṭhārasadhātuyo, cakkhāyatanādāni imāni dvādasāyatanānīti evaṃ khandhā dhātuyo āyatanāni cāti sabbaṃ idaṃ rūpārūpadhammajātāṃ samecca sambhuyya paccayehi katattā **saṅkhatāṃ**, tayidaṃ tasmim bhava pavattamānaṃ **dukkhaṃ**, jātipaccayattā **jātimūlakanti** evaṃ **yoniso** upāyena **anuvicinantī** cintayanti¹ **vāreyyaṃ** vivāhaṃ kissa kena kāraṇena icchissāmi.

“Sīlāni brahmacariyaṃ, pabbajjā dukkarā”ti yadetaṃ mātāpitūhi vuttaṃ tassa paṭivacanaṃ dātum “**divase divase**”ti-ādi vuttaṃ. Tattha **divase divase tisattisatāni navanavā pateyyum kāyamhīti** dine dine tīṇi sattisatāni tāvadeva pītanisitabhāvena abhinavāni kāyasmiṃ sampateyyum. **Vassasatampi ca ghāto seyyoti** nirantaraṃ vassasatampi patamāno yathāvutto sattighāto seyyo. **Dukkhassa cevaṃ khayoti** evaṃ ce vaṭṭadukkhassa parikkhayo bhavēyya, evaṃ mahantampi pavattidukkhāṃ adhiṃvāsetvā nibbānādhigamāya ussāho karaṇīyoti adhippāyo.

Ajjhupagaccheti sampaṭiccheyya. **Evanti** vuttanayena. Idaṃ vuttaṃ hoti—yo puggalo anamataggaṃ saṃsāraṃ aparimāṇaṇca vaṭṭadukkhāṃ dīpentaṃ Satthuno vacanaṃ viññāya ṭhito yathāvuttaṃ sattighātadukkhāṃ sampaṭiccheyya, tena ceva vaṭṭadukkhassa parikkhayo siyāti. Tenāha “**dīgho tesāṃ saṃsāro, punappunaṃ ca haññamānānaṃ**”ti, aparāparaṃ jātijarābyādhimaraṇādīhi bādhiyamānānanti attho.

Asurakāyeti kālakaṇṭikādi² petāsuraṇikāye. **Ghātāti** kāyacittānaṃ upaghātā vadhā.

Bahūti pañcavidhabandhanādikammakāraṇavasena pavattiyamānā bahū anekaghātā. **Vinipātagatassāti** sesāpāyasaṅkhātāṃ vinipātāṃ upagatassāpi. **Pīliyamānassāti** tiracchānādi-attabhāve abhighātādīhi ābādhiyamānassa. **Devesupi attānanti** devattabhāvesupi tānaṃ natthi rāgapariḷāhādinaṃ sadukkhāsavighātābhāvato. **Nibbānasukhā paraṃ natthīti** nibbānasukhato paraṃ aññaṃ uttamaṃ sukhaṃ nāma natthi lokiyasukhassa

1. Upāyena aruci bhaṇanti (Ka)

2. Kālakaṇṭikādi (Sī)

ခန္ဓဓာတုအာယတန နှစ် ရူပက္ခန္ဓာဒယော ဣမေ ပဉ္စက္ခန္ဓာ, စက္ခုဓာတုအာဒယော ဣမာ အဋ္ဌာရသဓာတုယော, စက္ခာယတနာဒီနိ ဣမာနိ ဒွါဒသာယတနာနီတိ ဧဝံ ခန္ဓာ ဓာတုယော အာယတနာနိ စာတိ သဗ္ဗံ ဣဒံ ရူပါရူပဓမ္မဇာတံ သမေဓ္မ သမ္ဘုယျ ပစ္စယေဟိ ကတတ္တာ **သန္တံ**၊ တယိဒံ တသ္မိံ ဘဝေ ပဝတ္တမာနံ **ဒုက္ခံ**၊ ဇာတိပစ္စယတ္တာ **ဇာတိမူလကန္တိ** ဧဝံ **ယောနိသော** ဥပါယေန **အနုဗိစိနန္တိ** စိန္တယန္တိ^၁ ဝါရေယျံ ဝိဝါဟံ **ကိဿ** ကေန ကာရဏေန ဣစ္ဆိဿာမိ။

“သီလနိ မြဟ္မစရိယံ, ပဗ္ဗဇော ဒုက္ခရာ”တိ ယဒေတံ မာတာပိတူဟိ ဝုတ္တံ တဿ ပဋိဝစနံ ဒါတုံ “**ဒိဝေသ ဒိဝေသ**”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ဒိဝေသ ဒိဝေသ တိသတ္တိသတာနိ နဝနဝါ ပတေယျု ကာယဒ္ဓိတိ** ဒိနေ ဒိနေ တိဏိ သတ္တိသတာနိ တာဝဒေဝ ဝိတနိသိတဘာဝေန အဘိနဝါနိ ကာယသ္မိံ သမ္ပတေယျု။ **ဝဿသတမ္ပိ စ ဃာတော သေယျောတိ** နိရန္တရံ ဝဿသတမ္ပိ ပတမာနော ယထာဝုတ္တော သတ္တိဃာတော သေယျော။ **ဒုက္ခဿ စေဝံ ခယောတိ** ဧဝံ စေ ဝဇ္ဇဒုက္ခဿ ပရိက္ခယော ဘဝေယျ။ ဧဝံ မဟန္တမ္ပိ ပဝတ္တိဒုက္ခံ အဝိဝါသေတွာ နိဗ္ဗာနာဓိဂမာယ ဥဿာဟော ကရဏိယောတိ အဓိပ္ပါယော။

အတ္ထုပဝစ္ဆေတိ သမ္ပုဋ္ဌိစ္ဆေယျ။ **ဧဝန္တိ** ဝုတ္တနယေန။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယော ပုဂ္ဂလော အနမတဂ္ဂံ သံသာရံ အပရိမာဏဉ္စ ဝဇ္ဇဒုက္ခံ ဒီပေန္တံ သတ္တုနော ဝစနံ ဝိညာယ ဌိတော ယထာဝုတ္တံ သတ္တိဃာတဒုက္ခံ သမ္ပုဋ္ဌိစ္ဆေယျ။ တေန စေဝ ဝဇ္ဇဒုက္ခဿ ပရိက္ခယော သိယာတိ။ တေနာဟ “**ဒိဃော တေသံ သံသာရော၊ ပုနပ္ပုနံ စ ဟညမာနာန**”န္တိ၊ အပရာပရံ ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏာဒီဟိ ဗာဓိယမာနာနန္တိ အတ္ထော။

အသုရကာယေတိ ကာလကဋ္ဌိကာဒိ^၂ ပေတာသုရနိကာယေ။ **ဃာတာတိ** ကာယစိတ္တာနံ ဥပဃာတာ ဝဓာ။

ဗဟူတိ ပဉ္စဝိဓခန္ဓနာဒိကမ္မကာရဏဝသေန ပဝတ္တိယမာနာ ဗဟူ အနေကဃာတာ။ **ဝိနိပါတဂတဿာတိ** သေသာပါယသင်္ခါတံ ဝိနိပါတံ ဥပဂတဿာပိ။ **ဝိဇ္ဇိယမာနဿာတိ** တိရစ္ဆာနာဒိအတ္တဘာဝေ အဘိဃာတာဒီဟိ အာဗာဓိယမာနဿ။ **ဒေဝေသုပိ အတ္တာကန္တိ** ဒေဝတ္တဘာဝေသုပိ တာဏံ နတ္ထိ ရာဂပရိဋ္ဌာဟာဒိနာ သဒုက္ခသဝိဃာတဘာဝတော။ **နိဗ္ဗာနသုခါ ပရံ နတ္ထိတိ** နိဗ္ဗာနသုခတော ပရံ အညံ ဥတ္တမံ သုခံ နာမ နတ္ထိ လောကီယသုခဿ

၁-ဥပါယေန အရစ် ဘဏန္တိ (က)

၂-ကာလကဋ္ဌိကာဒိ (သိ)

vipariṇāmasaṅkhārādukkhasabhāvattā. Tenāha Bhagavā “nibbānaṃ paramaṃ sukhaṃ”¹.

Pattā te nibbānanti te nibbānaṃ pattāyeva nāma. Atha vā teyeva nibbānaṃ pattā. **Ye yuttā Dasabalassa pāvācāneti** Sammāsambuddhassa sāsane ye yuttā payuttā.

Nibbinnāti virattā. **Meti** mayā. **Vantasamāti** suvānavamathusadisā. **Tālavatthukatāti** tālassa patiṭṭhānasadisā² katā.

Athāti pacchā, mātāpitūnaṃ attano ajjhāsayāṃ pavedetvā anikarattassa ca āgatabhāvaṃ sutvā. **Asitanicitamuduketi** indanīlabhamarasamānavanṇatāya asite, ghanabhāvena nicite, simbalitūlasamasamphassatāya muduke. **Kese khaggena chindiyāti** attano kese sunisitena asinā chinditvā. **Pāsādaṃ pidahitvāti** attano vasanapāsāde sirigabbhaṃ pidhāya, tassa dvāraṃ thaketvāti attho. **Paṭhamajjhānaṃ samāpajjīti** khaggena chinne attano kese purato ṭhapetvā tattha paṭikkūlamānasikāraṃ pavattenti yathā-upaṭṭhite nimitte uppannaṃ paṭhamāṃ jhānaṃ vasībhāvaṃ āpādetvā samāpajjī.

Sā ca Sumedhā tahiṃ pāsāde samāpannā jhānanti adhippāyo. **Aniccasaññaṃ subhāvetīti** jhānato vuṭṭhahitvā jhānaṃ pādakaṃ katvā vipassanaṃ paṭṭhapetvā “yaṃkiñci rūpaṃ”³ ti-ādinā³ aniccānupassanaṃ sutṭhu bhāveti, aniccasaññaṃ gahaṇeneva cettha dukkhasaññaṃ ādinampi gahaṇaṃ katanti veditabbaṃ.

Maṇikanakabhūsitāṅgoti maṇivicittehi hemamālālaṅkārehi vibhūsitagatto.

Rajje āṇāti-ādi yācitākāranidassanaṃ. Tattha **āṇāti** ādhipaccaṃ. **Issariyanti** yaso vibhavasampatti. **Bhogā sukhāti** iṭṭhā manāpiyā kāmūpabhogā. **Daharikā’sīti** tvaṃ idāni daharā taruṇī asi.

Nissatṭhaṃ te rajjanti mayhaṃ sabbampi tiyojanikaṃ⁴ rajjaṃ tuyhaṃ pariccattaṃ, taṃ paṭipajjitvā bhoge ca bhuñjassu, ayaṃ maṃ kāmehiyeva nimantetīti

1. Khu 1. 43 piṭṭhe. 2. Ṭhitatṭhānasadisā (Sī), chinditatṭhānasadisā (I)
3. Am 1. 490; Ma 1. 192; Khu 9. 51 piṭṭhesu.
4. Tisatayojanikaṃ (Ka)

ဝိပရိဏာမသင်္ခါရဒုက္ခသဘာဝတ္တာ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “နိဗ္ဗာနံ ပရမံ သုခ”^၁။

ပတ္တာ တေ နိဗ္ဗာနန္တိ တေ နိဗ္ဗာနံ ပတ္တာယေဝ နာမ။ အထ ဝါ တေယေဝ နိဗ္ဗာနံ ပတ္တာ။ ယေ ယုတ္တာ ဒသဗလဿ ပါဝစနေတိ သမ္မာ-သမ္ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ယေ ယုတ္တာ ပယုတ္တာ။

နိဗ္ဗိန္ဒာတိ ဝိရတ္တာ။ မေတိ မယာ။ ဝန္တသမာတိ သုဝါနဝမထုသဒိသာ။ တာလဝတ္ထုကတတိ တာလဿ ပတိဋ္ဌာနသဒိသာ^၂ ကတာ။

အထာတိ ပစ္စာ၊ မာတာပိတူနံ အတ္တနော အဇ္ဈာသယံ ပဝေဒေတွာ အနိကရတ္တဿ စ အာဂတဘာဝံ သုတွာ။ အသိတနိစိတမုဒုကေတိ ဣန္ဒြိယ-ဘမရသမာနဝတ္ထတာယ အသိတေ၊ ဃနဘာဝေန နိစိတေ၊ သိဗ္ဗလိတူလသမ-သမ္ပဿတာယ မုဒုကေ။ ကေသေ ခဂ္ဂေန ဆိန္ဒိယာတိ အတ္တနော ကေသေ သုနိသိတေန အသိနာ ဆိန္ဒိတွာ။ ပါသာဒံ ဝိဒဟိတွာတိ အတ္တနော ဝသန-ပါသာဒေ သိရိဂစ္ဆံ ဝိဓာယ၊ တဿ ဋ္ဌါရံ ထကေတွာတိ အတ္တော။ ပဌမဇ္ဈာနံ သမာပန္နိတိ ခဂ္ဂေန ဆိန္ဒေ အတ္တနော ကေသေ ပုရတော ဌပေတွာ တတ္ထ ပဋိက္ခလမနသိကာရံ ပဝတ္ထေန္တိ ယထာဥပဋ္ဌိတေ နိမိတ္တေ ဥပ္ပန္နံ ပဌမံ ဈာနံ ဝသိဘာဝံ အာပါဒေတွာ သမာပန္နိ။

သာ စ သုမေဓာ တဟိ^၃ ပါသာဒေ သမာပန္နာ ဈာနန္တိ အဓိပ္ပါယော။ အနိစ္စသညံ သုဘာဝေတိ^၄ ဈာနတော ဝုဋ္ဌဟိတွာ ဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ ဝိပဿနံ ပဌပေတွာ “ယံကိဉ္စိ ရူပ”^၅ နိအာဒိနာ^၆ အနိစ္စာနုပဿနံ သုဋ္ဌာ ဘာဝေတိ။ အနိစ္စသညာဂဟဏေနေဝ စေတ္တ ဒုက္ခသညာဒီနမ္ပိ ဂဟဏံ ကတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

မဏိကနကဘူသိတဇ်တိ^၇ မဏိဝိစိတ္တေဟိ ဟေမမာလာလင်္ကာရေဟိ ဝိဘူသိတဂတ္တော။

ရဇ္ဇေ အာဏာတိအာဒိ ယာစိတာကာရနိဒဿနံ။ တတ္ထ အာဏာတိ အာဓိပတိ။ ဣဿရိယန္တိ ယသော ဝိဘဝသမ္ပတ္တိ။ ဘောဂါ သုခါတိ ဣဋ္ဌာ မနာပိယာ ကာမူပဘောဂါ။ ဒဟရိကာ’သိတိ^၈ တံ ဣဒါနိ ဒဟရာ တရုဏီ အသိ။

နိဿန္တံ တေ ရဇ္ဇန္တိ မယံ သဗ္ဗမ္ပိ တိယောဇနိကံ^၉ ရဇ္ဇံ တုယံ ပရိစ္စတ္တံ။ တံ ပဋိပဋ္ဌိတွာ ဘောဂေ စ ဘုဉ္ဇဿ၊ အယံ မံ ကာမေဟိယေဝ နိမန္တေတိတိ

၁-ခု ၁-၄၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဋ္ဌိတဋ္ဌာနသဒိသာ (သီ)၊ ဆိန္ဒိတဋ္ဌာနသဒိသာ (ဣ)
၃-အံ ၁-၄၉၀၊ ၁-၁၉၂၊ ၄၉-၅၁-ပိဋ္ဌေသု။ ၄-တိသတယောဇနိကံ (က)

mā¹ dummanā ahosi. **Dehi dānānī**ti yathāruciya mahantāni dānāni samaṇabrāhmaṇesu pavattehi, mātāpitaro te dukkhitā domanassappattā tava pabbajjādhīppāyaṃ sutvā tasmā kāme paribhuñjantī tepi upaṭṭhahantī tesam cittaṃ dukkhā mocehīti evamettha padatthayojanā veditabbā.

Mā kāme abhinandīti vatthukāme kilesakāme mā abhinandi. Atha kho tesu kāmesu ādīnavaṃ dosaṃ mayhaṃ vacanānusārena **passa** ñāṇacakkhunā olokehi.

Cātuddīpoti Jambudīpādīnaṃ catunnaṃ mahādīpānaṃ issaro. **Mandhātā**ti evaṃnāmo rājā, kāmabhogīnaṃ **aggo** aggabhūto āsi. Tenāha Bhagavā “rāhuggaṃ attabhāvīnaṃ, Mandhātā kāmabhogīnaṃ”ti². **Atitto kālāṅkatoti** caturāsītivassasahassāni kumārakīlāvasena caturāsītivassasahassāni oparajjivasena caturāsītivassasahassāni cakkavattī rājā hutvā devabhogasādisa bhoge bhuñjitvā chattimsāya sakkānaṃ āyuppaṃ mānakālaṃ Tāvatisabhaṃ saggasampattim anubhavitvāpi kāmehi atittova kālāṅkato. **Na cassa paripūrītā icchā** assa Mandhāturañño kāmesu āsā na ca paripuṇṇā āsi.

Satta ratanāni vasseyyāti sattapi ratanāni **vuṭṭhimā** devo dasadisā byāpetvā **samantena** samantato purisassa rucivasena yadipi vasseyya, yathā taṃ Mandhātumahārājassa evaṃ santepi na catthi titti kāmānaṃ, atittāva maranti narā. Tenāha Bhagavā “na kahāpaṇavassena, titti kāmesu vijjati”ti³.

Asisūnupamā kāmā adhikuṭṭhanaṭṭhena, **sappasiropamā** sappatibhayaṭṭhena, **ukkopamā** tiṇukkūpamā anudhanaṭṭhena. Tenāha “**anudahantī**”ti. **Atṭhikaṅkalasannibhā** appassādaṭṭhena.

Mahāvisāti halāhalādimahāvisasādisā. **Aghamūlāti** aghassa dukkhassa mūlā kāraṇabhūtā. Tenāha “**dukkhapphalā**”ti.

Rukkhapphalūpamā aṅgapaccaṅgānaṃ phalibhañjanaṭṭhena. **Maṃsapesūpamā** bahusādhāraṇaṭṭhena. **Supinopamā** ittarapaccupaṭṭhānaṭṭhena māyā viya palobhanato.

1. Kim mā (Ka)

2. Am 1. 324 piṭṭhe.

3. Khu 1. 41; Khu 5. 73 piṭṭhesu.

မာ^၁ ဒုမ္မနာ အဟောသိ။ **ဒေဟိ ဘိနာနီ**တိ ယထာရုဇိယာ မဟန္တာနိ ဘိနာနိ သမဏဗြာဟ္မဏေသု ပဝတ္တေဟိ။ မာတာပိတရော တေ ဒုက္ခိတာ ဒေါမနဿ- ပုတ္တာ တဝ ပဗ္ဗဇ္ဇာဓိပ္ပါယံ သုတွာ တသ္မာ ကာမေ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ တေပိ ဥပဋ္ဌဟန္တိ တေသံ စိတ္တံ ဒုက္ခာ မောစေဟိတိ ဝေမေတ္ထ ပဒတ္တယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

မာ ကာမေ အဘိနန္ဒီတိ ဝတ္ထုကာမေ ကိလေသကာမေ မာ အဘိနန္ဒိ။ အထ ခေါ တေသု ကာမေသု အဘိနဝံ ဒေါသံ မယံ ဝစနာနုသာရေန ပဿ ဉာဏစက္ခုနာ ဩလောကေဟိ။

စာတုဒ္ဓိပေါတိ ဇမ္ဗုဒိပါဒိနံ စတုန္တံ မဟာဒိပါနံ ဣဿရော။ မန္ဒာတာတိ ဧဝံနာမော ရာဇာ၊ ကာမဘောဂီနံ အဂ္ဂေါ အဂ္ဂဘူတော အာသိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “ရာဟုဂ္ဂံ အတ္တဘာဂီနံ၊ မန္ဒာတာ ကာမဘောဂီနံ”န္တိ။ အတိတ္တော ကာလင်္ဂတောတိ စတုရာသီတိဝဿသဟဿာနိ ကုမာရကီဠာဝသေန စတု- ရာသီတိဝဿသဟဿာနိ ဩပရဇ္ဇဝသေန စတုရာသီတိဝဿသဟဿာနိ စက္ကဝတ္တိ ရာဇာ ဟုတွာ ဒေဝဘောဂသဒိသေ ဘောဂေ ဘုဉ္ဇိတွာ ဆတ္ထိံသာယ သက္ကာနံ အာယုပ္ပမာဏကာလံ တာဝတိံသဘဝနေ သဂ္ဂသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာပိ ကာမေဟိ အတိတ္တောဝ ကာလင်္ဂတော။ န စဿ ပရိပူရိတာ ဣန္ဒြိယ အဿ မန္ဒာတုရညော ကာမေသု အာသာ န စ ပရိပုဏ္ဏာ အာသိ။

သတ္တ ရတနာနိ ဝသေယျာတိ သတ္တပိ ရတနာနိ ဝုဉ္ဇိမာ ဒေဝေါ ဒသဒိသာ ဗျာပေတွာ သမန္တေန သမန္တတော ပုရိသဿ ရုစိဝသေန ယဒိပိ ဝသေယျ။ ယထာ တံ မန္ဒာတုမဟာရာဇဿ ဧဝံ သန္တေပိ န စတ္ထိ တိတ္ထိ ကာမာနံ၊ အတိတ္တာဝ မရန္တိ နရာ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “န ကဟာပဏဝသေန၊ တိတ္ထိ ကာမေသု ဝိဇ္ဇတိ”တိ။

အသိသုနူပမာ ကာမာ အဓိကုဋနဋ္ဌေန၊ သပ္ပသိရောပမာ သပ္ပဋိဘယဋ္ဌေန၊ ဥက္ခောပမာ တိဏုက္ကပမာ အနုဒဟနဋ္ဌေန။ တေနာဟ “အနုဒဟန္တိ”တိ။ အဋ္ဌိကင်္ဂလသန္တိဘာ အပ္ပဿာဒဋ္ဌေန။

မဟာဝိသာတိ ဟလာဟလာဒိမဟာဝိသသဒိသာ။ အဃမူလာတိ အဃဿ ဒုက္ခဿ မူလာ ကာရဏဘူတာ။ တေနာဟ “ဒုဓပ္ပလာ”တိ။

ရုက္ခပ္ပလူပမာ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ ဖလိဘဉ္ဇနဋ္ဌေန။ မိသပေသုပမာ ဗဟုသာဓာရ- ဏဋ္ဌေန။ သုပိနောပမာ ဣတ္တရပစ္စုပ္ပန်ဋ္ဌေန မာယာ ဝိယ ပလောဘနတော။

Tenāha “vañcaniyā”¹ti, vañcakāti¹ attho. **Yācitakūpamā**ti yācitakabhaṇḍasadisā tāvakālikatṭhena.

Sattisūlūpamā vinivijjhanatṭhena. Rujjanatṭhena **rogo** dukkhatāsulabhattā. **Gaṇḍo** kilesāsucipaggharaṇato. Dukkhuṇṇādanatṭhena **aghaṇṇam**. Maraṇasampāpanena **nighaṇṇam**. **Aṅgārakāsusadisā** mahābhitāpanatṭhena. Bhayahetutāya ceva vadhakapahūtātāya ca **bhayaṇṇam** **vadho** nāma, kāmāti yojanā.

Akkhātā antarāyikāti “saggamaggādhigamassa nibbānagāmimagassa ca antarāyikarā”²ti cakkhubhūtehi Buddhādīhi vuttā. **Gacchathāti** anikarattam sapariṣam vissajjeti.

Kim mama paro karissatīti paro añño mama kim nāma hitam karissati attano **sīsamhi** uttamaṅge ekādasahi aggīhi dayhamāne. Tenāha “**anubandhe jarāmarañe**”³ti. **Tassa** jarāmarāṇassa sīsaḍḍhassa **ghātāya** samugghātāya **ghaṭṭitabbam** vāyamitabbam.

Chamanti chamāyaṇam. **Idamavocanti** idam “dīgho bālānam saṁsāro”³ti-ādikam saṁvegasaṁvattanakam vacanam avocam.

Dīgho bālānam saṁsāroti kilesakammavipākavattabhūtānam khandhāyatanādīnam paṭipāṭipavattisaṅkhāto saṁsāro aparīññatavattukānam andhabālānam dīgho Buddhāññānenapi aparicchindaniyo. Yathā hi anupacchinnatā avijjātāṇhānam aparicchinnatāyeva bhavapabandhassa pubbā koṭi na paññāyati, evam parāpi koṭīti. **Punappunam ca rodatanti** aparāparam sokavasena rudantānam. Imināpi avijjātāṇhānam anupacchinnatāmyeva tesam vibhāveti.

Assu thaññam rudhiranti yaṁ nātibyasanādīnā phuṭṭhānam rodantānam assu ca dārakakāle mātuthanato pītam thaññam ca yañca paccatthikehi ghātītānam rudhiram. **Saṁsāram anamataggato** saṁsārassa anu amataggattā ñāṇena anugantvāpi amata-aggattā² aviditagattā iminā dīghena addhunā sattānam **saṁsaratam** aparāparam saṁsarantānam saṁsaritam **sarāhi** tam “kīva³ bahukan”³ti anussarāhi, aṭṭhīnam sannicayaṁ sarāhi anussara, upadhārehīti attho.

1. Vañcanikāti (Ka)

2. ‘Anamataggattā anu anu anamataggattā’ (Ka)

3. Kiñca... (Ka)

တေနာဟ “ဝဉ္ဇနိယာ”^၁တိ၊ ဝဉ္ဇကာတိ^၁ အတ္ထော။ ယာစိတကူပမာတိ ယာစိတကဘဏ္ဍသဒိသာ တာဝကာလိကဌေန။

သတ္တိသူလူပမာ ဝိနိဝိဇ္ဇနဌေန။ ရုဇ္ဇနဌေန ရောဂေါ ဒုက္ခတာသုလဘတ္တာ။ ဂဏ္ဏော ကိလေသာသုစိပ္ပရဏတော။ ဒုက္ခုပ္ပါဒနဌေန အယံ။ မရဏသမ္ပာ-ပနေန နိယံ။ အင်္ဂါရကာသုသဒိသာ မဟာဘိတာပနဌေန။ ဘယဟေတုတာယ စေဝ ဝကေပဟူတတာယ စ အယံ ဝဓော နာမ၊ ကာမာတိ ယောဇနာ။

အက္ခာတာ အန္တရာယိကာတိ “သဂ္ဂမဂ္ဂါဒိဂမဿ နိဗ္ဗာနဂါမိမဂ္ဂဿ စ အန္တရာယကရာ”^၂တိ စက္ခုဘူတေဟိ ဗုဒ္ဓါဒိဟိ ဝုတ္တာ။ ဂစ္ဆထာတိ အနိကရတ္တံ သပရိသံ ဝိဿဇ္ဇေတိ။

ကိံ မမ ပရော ကရိယတိတိ ပရော အညော မမ ကိံ နာမ ဟိတံ ကရိယတိ အတ္တနော သီသမ္ပိ ဥတ္တမဂ္ဂေ ကောဒသဟိ အဂ္ဂိဟိ ဥယုမာနေ။ တေနာဟ “အနုဗန္ဓေ ဇရာမရဏေ”^၂တိ။ တဿ ဇရာမရဏဿ သီသဉာဟဿ ဃာတာယ သမုပ္ပါတာယ ဃဋ္ဌိတဗ္ဗံ ဝါယမိတဗ္ဗံ။

ဆမန္တိ ဆမာယံ။ ဣဒမဝေါစန္တိ ဣဒံ “ဒီဃော ဗာလာနံ သံသာရော”^၃တိ-အာဒိကံ သံဝေဂသံဝတ္တနကံ ဝစနံ အဝေါစံ။

ဒီဃော ဗာလာနံ သံသာရောတိ ကိလေသကမ္မဝိပါကဝဋ္ဋဘူတာနံ ခန္ဓာယတနာဒိနံ ပဋိပါဋိပဝတ္တိသင်္ခါတော သံသာရော အပရိညာတဝတ္ထုကာနံ အန္ဓဗာလာနံ ဒီဃော ဗုဒ္ဓဉာဏေနပိ အပရိတ္တိန္ဒနိယော။ ယထာ ဟိ အနု-ပစ္စိန္နတ္တာ အဝိဇ္ဇာတဏှာနံ အပရိတ္တိန္ဒတ္တာယေဝ ဘဝပဗန္ဓဿ ပုဗ္ဗာ ကောဋိန ပညာယတိ၊ ဧဝံ ပရာပိ ကောဋိတိ။ ပုနပ္ပုနံ စ ရောဒတန္တိ အပရာပရိသောကဝသေန ရုဒန္တာနံ။ ဣမိနာပိ အဝိဇ္ဇာတဏှာနံ အနုပစ္စိန္နတံယေဝ တေသံ ဝိဘာဝေတိ။

အဿု ထညံ ရုမိရန္တိ ယံ ဉာတိဗျသနာဒိနာ ဖုဋ္ဌာနံ ရောဒန္တာနံ အဿု စ ဒါရကကာလေ မာတုထနတော ဝိတံ ထညံ စ ယဉ္စ ပစ္စတ္တိကေဟိ ဃာတိတာနံ ရုမိရံ။ သံသာရံ အနုမတဂ္ဂတော သံသာရဿ အနု အမတဂ္ဂတ္တာ ဉာဏေန အနုဂန္ဓာပိ အမတအဂ္ဂတ္တာ^၂ အဝိဒိတဂ္ဂတ္တာ ဣမိနာ ဒီဃေန အဗ္ဗုနာ သတ္တာနံ သံသာရတံ အပရာပရိ သံသာရန္တာနံ သံသာရိတံ သရာဟိ တံ “ကိဝိ ဗဟုက”^၃န္တိ အနုဿရာဟိ၊ အဋ္ဌိနံ သန္တိစယံ သရာဟိ အနုဿရာ၊ ဥပဝာရေဟိတိ အတ္ထော။

၁-ဝဉ္ဇနိကာတိ(က)

၂-‘အနုမတဂ္ဂတ္တာ အနု အနု အနုမတဂ္ဂတ္တာ’ (က)

၃-ကိဉ္စ... (က)

Idāni ādīnavassa bahubhāvaṃ ca upamāya dassetuṃ “sara caturōdadhī”ti gāthamāha. Tattha sara caturōdadhī upanīte assuthaññarudhiramhīti imesaṃ sattānaṃ anamataggasaṃsāre saṃsarantānaṃ ekekassapi assumhi¹ thaññe rudhiramhi ca pamāṇato upametabbe caturōdadhī cattāro mahāsamudde upamāvasena Buddhēhi upanīte sara sarāhi. **Ekakappamaṭṭhīnaṃ, saṅcayāṃ vipulena samanti** ekassa puggalassa ekasmiṃ kappe aṭṭhīnaṃ saṅcayāṃ Vepullapabbatena samāṃ upanītaṃ sara. Vuttampi cetāṃ—

“Ekassekena kappena, puggalassaṭṭhisāṅcayo.
Siyā pabbatasamo rāsi, iti vuttaṃ Mahesinā.

So kho panāyāṃ akkhāto, Vepullo pabbato mahā.
Uttaro Gijjhakūṭassa, Magadhānaṃ Giribbaje”ti².

Mahim Jambudīpamupanītaṃ. Kolaṭṭhimattagūlikā, mātā mātūsveva nappahontīti Jambudīpotisaṅkhātānaṃ mahāpathaviṃ kolaṭṭhimattā badaraṭṭhimattā gūlikā katvā tatthekekā “ayaṃ me mātu, ayaṃ me mātumātū”ti evaṃ vibhājiyamāne tā gūlikā mātā mātūsveva nappahonti, mātā mātūsu akhīṇāsveva pariyantikā tā gūlikā parikkhayaṃ pariyādānaṃ gaccheyyūṃ, na tveva anamatagge saṃsāre saṃsarato sattassa mātumātāroti. Evaṃ Jambudīpamahim saṃsārassa dīghabhāvena upamābhāvena upanītaṃ manasi karohīti.

Tiṇakaṭṭhasākhāpalāsanti tiṇaṅca kaṭṭhaṅca sākāpalāsaṅca. **Upanītanti** upamābhāvena upanītaṃ. **Anamataggatoti** saṃsārassa anamataggabhāvato. **Caturaṅgulikā ghaṭikāti** caturaṅgulappamaṇāni khaṇḍāni. **Pitupitusveva nappahontīti** pitupitāmahesu eva tā ghaṭikā nappahonti. Idaṃ vuttaṃ hoti—
imasmim loke sabbaṃ tiṇaṅca kaṭṭhaṅca sākāpalāsaṅca caturaṅgulikā katvā tatthekekā “ayaṃ me pitu, ayaṃ me pitāmahassā”ti vibhājiyamāne tā ghaṭikāva parikkhayaṃ pariyādānaṃ gaccheyyūṃ, na tveva anamatagge saṃsāre saṃsarato sattassa pitupitāmahāti, evaṃ tiṇaṅca kaṭṭhaṅca sākāpalāsaṅca saṃsārassa dīghabhāvena upanītaṃ sarāhīti. Imasmim pana ṭhāne—

1. Ekekassapi aṭṭhimhi (Sī, I)

2. Saṃ 1. 393 piṭṭhe.

ဣဒါနိ အာဒိနဝဿ ဗဟုဘာဝံ စ ဥပမာယ ဒဿေတုံ “သရ စတုရောဒမိ”တိ ဂါထမာဟ။ တတ္ထ သရ စတုရောဒမိ ဥပနိတေ အဿုထညရမိ-ရမှိတိ ဣမေသံ သတ္တာနံ အနမတဂ္ဂသံသာရေ သံသာရန္တာနံ ဧကေကဿပိ အဿုမှိ ထညေ ရှမိရမှိ စ ပမာဏတော ဥပမေတဗ္ဗေ စတုရောဒမိ စတ္တာရော မဟာသမုဒ္ဓေ ဥပမာဝသေန ဗုဒ္ဓေဟိ ဥပနိတေ သရ သရဟိ။ **ဧကကပ္ပမဋ္ဌိနံ၊ သဉ္ဇယံ ဝိပုလေန သမန္တိ** ဧကဿ ပုဂ္ဂလဿ ဧကသ္မိံ ကပ္ပေ အဋ္ဌိနံ သဉ္ဇယံ ဝေပုလ္လပဗ္ဗတေန သမံ ဥပနိတံ သရ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

“ဧကဿေကေန ကပ္ပေန၊ ပုဂ္ဂလဿဋ္ဌိသဉ္ဇယော။
သိယာ ပဗ္ဗတသမော ရာသိ၊ ဣတိ ဝုတ္တံ မဟေသိနာ။

သော ခေါ ပနာယံ အက္ခာတော၊ ဝေပုလ္လော ပဗ္ဗတော မဟာ။
ဥတ္တရော ဂိဇ္ဈကုဋဿ၊ မဂဓာနံ ဂိရိဗ္ဗဇေ”တိ။

မဟိံ ဇမ္ဗုဒီပပုနိတံ။ **ကောလဋ္ဌိမတ္တဂုဋ္ဌိကာ၊ မာတာ မာတုသွေဝ နပ္ပဟောန္တိ**တိ ဇမ္ဗုဒီပေါတိသင်္ခါတံ မဟာပထဝီ ကောလဋ္ဌိမတ္တာ ဗဒရဋ္ဌိ-မတ္တာ ဂုဋ္ဌိကာ ကတ္တာ တတ္ထေကေကာ “အယံ မေ မာတု၊ အယံ မေ မာတုမာတု”တိ ဧဝံ ဝိဘာဇိယမာနေ တာ ဂုဋ္ဌိကာ မာတာ မာတုသွေဝ နပ္ပဟောန္တိ။ မာတာ မာတုသု အဘိဏာသွေဝ ပရိယန္တိကာ တာ ဂုဋ္ဌိကာ ပရိက္ခယံ ပရိယာဒါနံ ဂစ္ဆေယျ။ န တွေဝ အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ သံသာရတော သတ္တဿ မာတုမာတရောတိ။ ဧဝံ ဇမ္ဗုဒီပမဟိံ သံသာရဿ ဒိဃဘာဝေန ဥပမာဘာဝေန ဥပနိတံ မနသိ ကရောဟိတိ။

တိဏကဋ္ဌသာခါပလာသန္တိ တိဏန္တ ကဋ္ဌန္တ သာခါပလာသန္တိ။ **ဥပနိတန္တိ** ဥပမာဘာဝေန ဥပနိတံ။ **အနမတဂ္ဂတော**တိ သံသာရဿ အနမတဂ္ဂ-ဘာဝတော။ **စတုရင်္ဂလိကာ ဃဒ္ဓိကာ**တိ စတုရင်္ဂလပ္ပမာဏာနိ ခဏ္ဍာနိ။ **ဝိတုပိတုသွေဝ နပ္ပဟောန္တိ**တိ ဝိတုပိတာမဟေသု ဧဝံ တာ ဃဒ္ဓိကာ နပ္ပဟောန္တိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ဣမသ္မိံ လောကေ သဗ္ဗံ တိဏန္တ ကဋ္ဌန္တ သာခါပလာသန္တိ စတုရင်္ဂလိကာ ကတ္တာ တတ္ထေကေကာ “အယံ မေ ဝိတု၊ အယံ မေ ဝိတာမဟဿာ”တိ ဝိဘာဇိယမာနေ တာ ဃဒ္ဓိကာဝ ပရိက္ခယံ ပရိယာဒါနံ ဂစ္ဆေယျ။ န တွေဝ အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ သံသာရတော သတ္တဿ ဝိတုပိတာမဟာတိ။ ဧဝံ တိဏန္တ ကဋ္ဌန္တ သာခါပလာသန္တိ သံသာရဿ ဒိဃဘာဝေန ဥပနိတံ သရဟိတိ။ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ—

“Anamataggoyam bhikkhave saṁsāro, pubbā koṭi na paññāyati
avijjānīvaraṇānaṁ sattānaṁ taṇhāsaṁyojanānaṁ sandhāvataṁ
saṁsarataṁ. Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, katamaṁ nu kho
bahutaraṁ, yaṁ vā vo iminā dīghena addhunā sandhāvataṁ saṁsarataṁ
amanāpasampayogā manāpavippayogā kandantānaṁ rodantānaṁ
assupassannaṁ paggharitaṁ, yaṁ vā catūsu mahāsamuddesu udakan”ti-
ādikā¹—

Anamataggapāḷi āharitabbā.

Sara kāṇakacchapanti ubhayakkhikāṇaṁ kacchapam anussara.
Pubbasamudde aparato ca yugachiddanti puratthimasamudde aparato ca
pacchimuttaradakkhiṇasamudde vātavegena² paribbhamantassa yugassa
ekacchiddam. Siram tassa ca paṭimukkanti kāṇakacchapassa sīsam tassa ca
vassasatassa vassasatassa accayena gīvaṁ ukkhipantassa sīsassa
yugacchidde pavesanañca sara. Manussalābhamhi opammanti tayidaṁ
sabbampi Buddhuppādadhammadesanāsu viya manussattalābhe opammaṁ
katvā paññāya sara tassa atīva dullabhasabhāvattaṁ sārājjabhayassāpi
aticcasabhāvattā. Vuttaṁ hetam “seyyathāpi bhikkhave puriso
mahāsamudde ekacchiggaḷaṁ yugaṁ pakkhipeyyā”ti-ādi³.

Sara rūpaṁ phenapiṇḍopamassāti vimaddāsahanato⁴
phenapiṇḍasadisassa anekānatthasannipātato kāyasaṅkhātassa kalino
niccasārādivirahena asārassa rūpaṁ asuciduggandham
jegucchapāṭikkūlabhāvaṁ sara. Khandhe passa anicce⁵ti pañcapi
upādānakkhandhe hutvā abhāvattāna anicce passa ñāṇacakkhunā olokehi.
Sarāhi niraye bahuvighāteti aṭṭha mahāniraye soḷasa-ussadaniraye ca
bahuvighāte bahudukkhe mahādukkhe ca anussara.

Sara kaṭasim vadḍhenti punappunam tāsū tāsū jātīsū aparāparam
uppattiyā punappunam kaṭasim susānaṁ āḷahanameva vadḍhente satte
anussara. “Vadḍhanto”ti vā Pāḷi, tvaṁ vadḍhantoti yojanā.
Kumbhīlabhayānīti udaraposanattham akiccakāritāvasena odarikattabhayāni.
Vuttaṁ hi “kumbhīlabhayanti kho bhikkhave odarikattassetam
adhivacanan”ti⁵. Sarāhi

1. Sam 1. 388 piṭṭhe. 2. Vātavasena (I) 3. Ma 3. 207; Sam 3. 397 piṭṭhesu.
4. Dvimattāsahanato (Sī) 5. Am 1. 440 piṭṭhe.

“အနမတဂ္ဂေါယံ ဘိက္ခဝေ သံသာရော၊ ပုဗ္ဗာ ကောဠိ န ပညာ-
ယတိ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏာနံ သတ္တာနံ တဏှာသံယောဇနာနံ သန္ဓာ-
ဝတံ သံသရတံ။ တံ ကိံ မညထ ဘိက္ခဝေ၊ ကတမံ န ခေါ ဗဟုတရံ၊
ယံ ဝါ ဝေါ ဣမိနာ ဒီဃေန အဗ္ဗုနာ သန္ဓာဝတံ သံသရတံ အမနာပ-
သမ္ပယောဂါ မနာပဝိပ္ပယောဂါ ကန္တန္တာနံ ရောဒန္တာနံ အဿု-
ပဿန္တိ ပဋ္ဌရိတံ၊ ယံ ဝါ စတုသု မဟာသမုဒ္ဒေသု ဥဒက”န္တိ
အာဒိကာ—

အနမတဂ္ဂပါဠိ အာဟရိတဗ္ဗာ။

သရ ကာဏကစ္ဆပန္တိ ဥဘယက္ခိကာဏံ ကစ္ဆပံ အနုဿရ။ ပုဗ္ဗသမုဒ္ဒေ အပ-
ရတော စ ယုဂဆိဒ္ဓန္တိ ပုရတ္ထိမသမုဒ္ဒေ အပရတော စ ပစ္ဆိမတ္တရဒက္ခိကာသမုဒ္ဒေ
ဝါတဝေဝေန^၂ ပရိတ္တမန္တဿ ယုဂဿ ကေစ္ဆိဒ္ဓိ။ သိရံ တဿ စ ပဋိမုတ္တန္တိ
ကာဏကစ္ဆပဿ သိသံ တဿ စ ဝဿသတဿ ဝဿသတဿ အစွယေန
ဂိဝံ ဥက္ခိပန္တဿ သိသဿ ယုဂစ္ဆိဒ္ဓေ ပဝေသနဉ္စ သရ။ မနုဿလာဘဒ္ဓိ
ဩပဗ္ဗန္တိ တယိဒံ သဗ္ဗမ္ပိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒဓမ္မဒေသနာသု ဝိယ မနုဿတ္တလာဘော
ဩပဗ္ဗံ ကတွာ ပညာယ သရ တဿ အတိဝ ဒုလ္လဘသဘာဝတ္ထံ သာရဇ္ဇ-
ဘယဿာပိ အတိစ္စသဘာဝတ္တာ။ ဝုတ္တံ ဟေတံ “သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ
ပရိသော မဟာသမုဒ္ဒေ ကေစ္ဆိဂ္ဂဉ္စ ယုဂံ ပက္ခိပေယျာ”တိအာဒိ^၁။

သရ ရူပံ ဖေဏပိဏ္ဍောပမဿာတိ ဝိမဒ္ဓါသဟနတော^၄ ဖေဏပိဏ္ဍသဒိ-
သဿ အနေကာနတ္ထသန္တိပါတတော ကာယသင်္ခါတဿ ကလိနော နိစ္စသာရာဒိ-
ဝိရဟေန အသာရဿ ရူပံ အသုစိဒ္ဓန္တံ ဇေဂုစ္ဆပဋိက္က။ လဘာဝံ သရ။ ခန္ဓေ ပဿ
အနိစ္စေတိ ပဉ္စပိ ဥပါဒါနက္ခန္ဓေ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စေ ပဿ ဉာဏ-
စက္ခုနာ ဩလောကေဟိ။ သရာဟိ နိရယေ ဗဟုဝိဿာတေတိ အဋ္ဌမဟာနိရယေ
သောဋ္ဌသဥဿဒနိရယေ စ ဗဟုဝိဿာတေ ဗဟုဒုက္ခေ မဟာဒုက္ခေ စ အနုဿရ။

သရ ကဋ္ဌသိဝဓမ္မေန္တေတိ ပုနပုနံ တာသု တာသု ဇာတိသု အပရာပရံ
ဥပ္ပတ္တိယာ ပုနပုနံ ကဋ္ဌသိ သုသာနံ အာဠာဟနမေဝ ဝဓမ္မေန္တေ သတ္တေ
အနုဿရ။ “ဝဓမ္မေန္တော”တိ ဝါ ပါဠိ၊ တုံဝဓမ္မေန္တေတိ ယောဇနာ။ ကုန္တိလဘယာ-
နိတိ ဥဒရပေါသနတ္ထံ အကိစ္စကာရိတာဝသေန ဩဒရိကတ္တဘယာနိ။ ဝုတ္တံ ဟိ
“ကုန္တိလဘယန္တိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဩဒရိကတ္တဿေတံ အဓိဝစန”န္တိ။ သရာဟိ

၁-သံ ၁-ဥဂဂ-ဝိဇ္ဇေ။ ၂-ဝါတဝေနေ (ဣ) ၃-မ ၃-၂၀၇၊ သံ ၃-၃၉၇-ဝိဇ္ဇေသု။
၄-ဒိမတ္တာသဟနတော (သိ) ၅-အံ ၁-၄၄၀-ဝိဇ္ဇေ။

cattāri saccānīti “idaṃ dukkhaṃ ariyasaccaṃ -pa- ayaṃ dukkhanirodhagāminipaṭipadā ariyasaccan”ti cattāri ariyasaccāni yāthāvato anussara upadhārehi.

Evam rājaputtī anekākāravokāraṃ anussaraṇavasena kāmesu saṃsāre ca ādīnavaṃ pakāsetvā idāni byatirekenapi taṃ pakāsetum “**amatamhi vijjamāne**”ti-ādimāha. Tattha **amatamhi vijjamāneti** Sammāsambuddhena mahākaruṇāya upanīte saddhammāmate upalabbhamāne. **Kim tava pañcakaṭukena pītenā**ti pariyesanā pariggaho ārakkhā paribhogo vipāko cāti pañcasupi ṭhānesu tikhiṇataradukkhānubandhatāya savighātattā sa-upāyāsattā kim tuyhaṃ pañcakaṭukena pañcakāmaguṇarasena pītena. Idāni vuttamevatthaṃ pākāṭataraṃ karontī āha “**sabbā hi kāmaratiyo, kaṭukatarā pañcakaṭukenā**”ti, ativiya kaṭukatarā¹ti attho.

Ye pariḷāhāti ye kāmā sampati kilesapariḷāhena āyatim vipākapariḷāhena ca sapariḷāhā mahāvighātā. **Jalitā kuthitā kampitā santāpitā**ti ekādasahi aggīhi pajjalitā pakkuthitā ca hutvā taṃsamaṅginam kampanakā santāpanakā ca.

Asapattamhīti sapattarahite nekkhamme. **Samāneti** sante vijjamāne. “Bahusapattā”ti vatvā yehi bahū sapattā, te dassetum “**rājaggī**”ti-ādi vuttaṃ. Rājūhi ca agginā ca corehi ca udakena ca dāyādādi-appiyehi ca rājaggicora-udakappiyehi sādharmaṇato tesvevopamā² vuttā.

Yesu vadhabandhoti yesu kāmesu kāmanimittam maraṇapothanādiparikkilesa andubandhanādibandho ca hotīti attho. **Kāmesū**ti-ādi vuttassevatthassa pākāṭakaraṇam. Tattha **hī**ti hetu-atthe nipāto. Yasmā kāmesu kāmahetu ime sattā vadhabandhanadukkhāni anubhavanti pāpuṇanti, tasmā āha “**asakāmā**”ti, kāmā nāmete asanto hīnā lāmakāti attho. “Ahakāmā”ti vā pāṭho, so evattho. Ahāti hi lāmakapariyāyo “ahalokitthiyo nāmā”ti-ādīsu viya.

1. Anīṭṭhakarā (Sī)

2. Te sapattūpamā (Ka)

စက္ကာရိ သစ္စာနီတိ “ဣဒံ ဒုက္ခံ အရိယသစ္စံ။ပ။ အယံ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ အရိယသစ္စ”န္တိ စက္ကာရိ အရိယသစ္စာနီ ယာထာဝတော အနုဿရဥပဓာရေဟိ။

ဧဝံ ရာဇပုတ္တိ အနေကာကာရဝေါကာရံ အနုဿရဏဝသေန ကာမေသု သံသာရေ စ အာဒိနဝံ ပကာသေတွာ ဣဒါနိ ဗျတိရေကေနပိ တံ ပကာသေတွံ “**အမတမှိ ဝိဇ္ဇမာနေ**”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အမတမှိ ဝိဇ္ဇမာနေ**တိ သမ္မာ-သမ္ဗုဒ္ဓေန မဟာကရုဏာယ ဥပနီတေ သဒ္ဓမ္မာမတေ ဥပလဗ္ဗမာနေ။ **ကိံ တဝ ပဉ္စကဋုကေန ပီတေနာ**တိ ပရိယေသနာပရိဂ္ဂဟော အာရက္ခာ ပရိဘောဂေါ ဝိပါကော စာတိ ပဉ္စသုပိ ဌာနေသု တိဗိဏတရဒုက္ခာနုဗန္ဓတာယ သဝိ-ဃာတတ္တာ သဥပါယာသတ္တာ ကိံ တုယံ ပဉ္စကဋုကေန ပဉ္စကာမဂုဏရသေန ပီတေန။ ဣဒါနိ ဝုတ္တမေဝတ္ထံ ပါကဋုတရံ ကရေန္တိ အာဟ “**သဗ္ဗာ ဟိ ကာမရတိယော၊ ကဋုကတရာ ပဉ္စကဋုကေနာ**”တိ၊ အတိဝိယ ကဋုက-တရာ^၁တိ အတ္ထော။

ယေ ပရိဋ္ဌာဟာတိ ယေ ကာမာ သမ္ပတိ ကိလေသပရိဋ္ဌာဟေန အာယတိံ ဝိပါကပရိဋ္ဌာဟေန စ သပရိဋ္ဌာဟာ မဟာဝိဃာတာ။ **ဇလိတာ ကုဏိတာ ကမ္ပိတာ သန္တာပိတာ**တိ ကောဒသဟိ အဂ္ဂိဟိ ပဇ္ဇလိတာ ပတ္တုထိတာ စ ဟုတွာ တံသမဂ္ဂိနံ ကမ္ပနကာ သန္တာပနကာ စ။

အသပတ္တိတိ သပတ္တရဟိတေ နေက္ခမ္မေ။ **သမာနေ**တိ သန္တေ ဝိဇ္ဇမာနေ။ “ဗဟုသပတ္တာ”တိ ဝတွာ ယေဟိ ဗဟူ သပတ္တာ၊ တေ ဒသေတုံ “**ရာဇဂ္ဂီ**”တိ-အာဒိ ဝုတ္တံ။ ရာဇူဟိ စ အဂ္ဂိနာ စ စောရေဟိ စ ဥဒကေန စ ဒါယာဒါဒိအပ္ပိ-ယေဟိ စ ရာဇဂ္ဂိစောရဥဒကပ္ပိယေဟိ သာဓာရဏတော တေသွေဝေါပမာ^၂ ဝုတ္တာ။

ယေသု ဝဓဗန္ဓောတိ ယေသု ကာမေသု ကာမနိမိတ္တံ မရဏပေါထနာဒိ-ပရိတ္တိလေသော အန္တုဗန္ဓနာဒိဗန္ဓော စ ဟောတိတိ အတ္ထော။ **ကာမေသုတိ-**အာဒိ ဝုတ္တသေဝတ္ထဿ ပါကဋုကရဏံ။ တတ္ထ **ဟိ**တိ ဟေတုအတ္ထေ နိပါတော။ ယသ္မာ ကာမေသု ကာမဟေတု ဣမေ သတ္တာ ဝဓဗန္ဓနဒုက္ခာနိ အနုဘဝန္တိ ပါပုဏန္တိ၊ တသ္မာ အာဟ “**အသကာမာ**”တိ၊ ကာမာ နာမေတေ အသန္တော ဟိနာ လာမကာတိ အတ္ထော။ “**အဟကာမာ**”တိ ဝါ ပါဌော၊ သော ဝေတ္ထော။ အဟာတိ ဟိ လာမကပရိယာယော “**အဟလောကိတ္တိယော နာမာ**”တိ-အာဒိသု ဝိယ။

၁-အနိဋ္ဌကရာ (သိ)

၂-တေ သပတ္တုပမာ (က)

Ādīpitāti pajjalitā. **Tiṇukkāti** tiṇehi katā ukkā. **Dahanti ye te na muñcantī** ye sattā te kāme na muñcanti, aññadatthu gaṇhanti, te dahantiyeva, sampati āyatiñca jhāpentī.

Mā appakassa hetūti pupphassādasadisassa parittakassa kāmasukhassa hetu vipulaṃ uḷāraṃ paṇītañca lokuttaraṃ sukhaṃ **mā jahi** mā chaḍḍehi. **Mā puthulomova baḷisaṃ gilitvā**ti āmisalobhena baḷisaṃ gilitvā byasanaṃ pāpuṇanto “puthulomo”ti laddhanāmo maccho viya kāme apariccajitvā **mā pacchā vihaññasi** pacchā vighāṭaṃ āpajjasi.

Sunakhova saṅkhalābaddhoti yathā gaddulena¹ baddho sunakho gaddulabandhena² thambhe upanibaddho aññato gantuṃ asakkonto tattheva paribbhamati, evaṃ tvaṃ kāmataṇhāya baddho, idāni **kāmaṃ** yadipi kāmesu tāva **damassu** indriyāni damehi. **Kāhinti khu taṃ kāmā, chātā sunakhaṃva caṇḍālāti khūti** nipātamattaṃ. Te pana kāmā taṃ tathā karissanti, yathā chātajjhataṃ sapākā sunakhaṃ labhitvā anayabyasanaṃ pāpūntīti attho.

Aparimitaṇca dukkhanti aparimāṇaṃ “ettakan”ti paricchindituṃ asakkuṇeyyaṃ nirayādīsu kāyikaṃ dukkhaṃ. **Bahūni ca cittadomanassānīti** citte labbhamānāni bahūni anekāni domanassāni cetodukkhāni. **Anubhohisīti** anubhavissasi. **Kāmayuttoti** kāmehi yutto, te appaṭinissajjanto. **Paṭinissaja addhuve kāmehi** addhuvehi aniccehi kāmehi vinissaja³ apēhīti attho.

Jarāmarāṇabyādhigahitā, sabbā sabbattha jātiyoti yasmā hīnādibhedabhinnā sabbattha bhavādīsu jātiyo jarāmarāṇabyādhinā ca gahitā, tehi aparimuttā, tasmā **ajaramhi** nibbāne vijjamāne jarādīhi aparimuttehi kāmehi kiṃ tava payojananti yojanā.

Evaṃ nibbānaguṇadassanamukhena kāmesu bhavesu ca ādīnavaṃ pakāsetvā idāni nibbattitaṃ nibbānaguṇameva pakāsentī “**ida’majaran**”ti-ādīnā dve gāthā abhāsi. Tattha **ida’majaranti** idamevekaṃ attani jarābhāvato adhigatassa ca jarābhāva hetuto ajaraṃ. **Ida’mamaranti** etthāpi

1. Daddulena (Sī)

2. Garukabandhena (Sī, I)

3. Vinissara (Sī, I)

အာဒိပိတတိ ပဇ္ဇလိတာ။ တိဏုက္ကတိ တိဏေဟိ ကတာ ဥက္ကာ။ ဒဟန္တိ ယေ တေန မုဉ္ဇန္တိတိ ယေ သတ္တာ တေ ကာမေန မုဉ္ဇန္တိ၊ အညဒတ္ထ၊ ဂဏန္တိ၊ တေ ဒဟန္တိယေဝ။ သမ္ပတိ အာယတိဉ္စ ဈာပေန္တိ။

မာ အပ္ပကဿ ဟေတုတိ ပုပ္ဖဿာဒသဒိဿယ ပရိတ္တကဿ ကာမသုခဿ ဟေတု ဝိပုလံ ဥဋ္ဌာရံ ပဏီတဉ္စ လောကုတ္တရံ သုခံ မာ ဇဟိ မာ ဆဇ္ဇေဟိ။ မာ ပုထုလောမောဝ ဗဠိသံ ဂိလိတွာတိ အာမိသလောဘေန ဗဠိသံ ဂိလိတွာ ဗျသနံ ပါပုဏန္တော “ပုထုလောမော”တိ လဒ္ဓနာမော မစ္ဆော ဝိယ ကာမေ အပရိစ္စတိတွာ မာ ပစ္ဆာ ဝိဟညသိ ပစ္ဆာ ဝိယာဠံ အာပဇ္ဇသိ။

သုနခေါဝ သင်္ခလာဗဒ္ဓေါတိ ယထာ ဂဒ္ဓုလေန^၁ ဗဒ္ဓေါ သုနခေါ ဂဒ္ဓုလ-ဗဒ္ဓေန^၂ ထမ္ပေ ဥပနိဗဒ္ဓေါ အညတော ဂန္တု အသက္ကောန္တော တတ္ထေဝ ပရိတ္တမတိ။ ဧဝံ တံ ကာမတဏှာယ ဗဒ္ဓေါ။ ဣဒါနိ ကာမံ ယဒိပိ ကာမေသု တာဝ ဒမဿ ဣန္ဒြိယာနိ ဒမေဟိ။ ကာဟိန္တိ ခု တံ ကာမာ၊ ဆာတာ သုနခံဝ စက္ကာလာတိ ခူတိ နိပါတမတ္တံ။ တေ ပန ကာမာ တံ တထာ ကရိဿန္တိ၊ ယထာ ဆာတဇ္ဈတ္တာ သပါကာ သုနခံ လဘိတွာ အနယဗျသနံ ပါပေန္တိတိ အတ္ထော။

အပရိမိတဉ္စ ဒုက္ခန္တိ အပရိမာဏံ “တ္ထေက”န္တိ ပရိစ္ဆိန္တိတုံ အသက္ကုဏေယျံ နိရယာဒိသု ကာယိကံ ဒုက္ခံ။ ဗဟူနိ စ ဝိတ္တဒေါမနဿာနိတိ စိတ္တေ လတ္တ-မာနာနိ ဗဟူနိ အနေကာနိ ဒေါမနဿာနိ စေတောဒုက္ခာနိ။ အနဘောဟိသိတိ အနဘဝိဿသိ။ ကာမယုတ္တောတိ ကာမေဟိ ယုတ္တော၊ တေ အပ္ပဋ္ဌိ-နိဿဇ္ဇန္တော။ ပဋိနိဿဇ အဒ္ဓုဝေ ကာမေဟိ အဒ္ဓုဝေဟိ အနိစ္စေဟိ ကာမေဟိ ဝိနိဿဇ^၃ အပေဟိတိ အတ္ထော။

ဇရာမရဏဗျာဓိဂဟိတာ၊ သဗ္ဗာ သဗ္ဗတ္ထ ဇာတိယောတိ ယသ္မာ ဟိနာဒိ-ဘေဒဘိန္နာ သဗ္ဗတ္ထ ဘဝါဒိသု ဇာတိယော ဇရာမရဏဗျာဓိနာ စ ဂဟိတာ၊ တေဟိ အပရိမုတ္တာ၊ တသ္မာ အဇရုနိ နိဗ္ဗာနေ ဝိဇ္ဇမာနေ ဇရာဒိဟိ အပရိ-မုတ္တေဟိ ကာမေဟိ ကိံ တဝ ပယောဇနန္တိ ယောဇနာ။

ဧဝံ နိဗ္ဗာနဂုဏဒဿနမုခေန ကာမေသု ဘဝေသု စ အာဒိနဝံ ပကာ-သေတွာ ဣဒါနိ နိဗ္ဗတ္တိတံ နိဗ္ဗာနဂုဏမေဝ ပကာသေန္တိ “**ဣဒ’မဇရ**”န္တိ အာဒိနာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ။ တတ္ထ **ဣဒ’မဇရ**န္တိ ဣဒမေဝေကံ အတ္တနိ ဇရာဘာဝ-တော အဓိဂတဿ စ ဇရာဘာဝဟေတုတော အဇရံ။ **ဣဒ’မမရ**န္တိ ဧတ္ထာပိ

၁-ဒဒ္ဓုလေန (သိ)

၂-ဂရုကဗဒ္ဓေန (သိ၊ ဣ)

၃-ဝိနိဿရ (သိ၊ ဣ)

eseva nayo. **Ida'majarāmaranti** tadubhayamekajjham katvā thomanāvasena vadati. **Padanti** vaṭṭadukkhato muccitukāmehi pabbajitabbato paṭipajjitabbato padam. Sokahetūnam abhāvato sokābhāvato ca **asokam**. Sapattakaradhammābhāvato **asapattam**. Kilesasambādhābhāvato **asambādham**. Khalitasāṅkhātānam duccharitānam abhāvena **akhalitam**. Attānuvādādibhayānam vaṭṭabhayassa ca sabbaso abhāvā **abhayam**. Dukkūpatāpassa kilesassāpi abhāvena **nirupatāpam**. Sabbametam amatamahānibbānameva sandhāya vadati. Tam hi sā anussāvādisiddhena ākārena attano upaṭṭhahantī tesam paccakkhato dassentī viya “idan”ti avoca.

Adhigatamidam bahūhi amatanti idam amataṃ nibbānam bahūhi ananta-aparimāṇehi Buddhādīhi ariyehi adhigatam nātam attano paccakkham kataṃ. Na kevalam tehi adhigatameva sandhāya vadati, atha kho **ajjāpi ca labhanīyam** idānipi adhigamanīyam adhigantum sakkā. Kena labhanīyanti āha “**yo yoniso payuñjati**”ti, yo puggalo yoniso upāyena Satthārā dinna-ovāde ṭhatvā yuñjati sammāpayogañca karoti, tena labhanīyanti yojanā. **Na ca sakkā aghaṭamānenāti** yo pana yoniso na payuñjati, tena aghaṭamānena na ca sakkā, kadācihi laddhum na sakkāyevāti attho.

Evam bhaṇati Sumedhāti evam vuttappakārena Sumedhā rājakaññā saṃsāre attano saṃvegadīpaniṃ kāmesu nibbedhabhāginiṃ dhammakatham katheti. **Saṅkhāragate ratim alabhamānāti** aṇumattepi saṅkhārapavatte abhiraṭim avindantī. **Anunentī anikarattanti** anikarattam rājānam saññāpentī. **Kese ca chamaṃ khipīti** attano khaggena chinne kese ca bhūmiyam khipi chaḍḍesi.

Yācata'ssā pitaram soti so anikaratto assā Sumedhāya pitaram Koñcarājānam yācati. Kinti yācatīti āha “**vissajjetha Sumedham, pabbajitum vimokkhasaccadassā**”ti, Sumedham rājaputtiṃ pabbajitum vissajjetha, sā ca pabbajitvā vimokkhasaccadassā aviparītanibbānadassāvinī hotūti attho.

ဧသေ နယော။ **ဣဒ'မဇရာမရန္တိ** တဒုဘယမေကန္တိ ကတွာ ထောမနာ-ဝသေန ဝဒတိ။ **ပဒန္တိ** ဝဇ္ဇဒုက္ခတော မုစ္ဆိတုကာမေဟိ ပဗ္ဗဇိတဗ္ဗတော ပဋိပဇ္ဇိ-တဗ္ဗတော ပဒံ။ သောကဟေတုနံ အဘာဝတော သောကာဘာဝတော စ **အသောကံ**။ သပတ္တကရဓမ္မဘာဝတော **အသပတ္တံ**။ ကိလေသသမ္မာဝာ-ဘာဝတော **အသမ္မာဝံ**။ ခလိတသင်္ခါတာနံ ဒုစ္စရိတာနံ အဘာဝေန **အခလိတံ**။ အတ္တာနုဝါဒါဒိဘယာနံ ဝဇ္ဇဘယဿ စ သဗ္ဗသော အဘာဝါ **အဘယံ**။ ဒုက္ခုပ-တာပဿ ကိလေသဿာပိ အဘာဝေန **နိရူပတာပံ**။ သဗ္ဗမေတံ အမတမဟာ-နိဗ္ဗာနမေဝ သန္တာယ ဝဒတိ။ တံ ဟိ သာ အနုဿဝါဒိသိဋ္ဌေန အာကာရေန အတ္တနော ဥပဋ္ဌဟန္တိ တေသံ ပစ္စက္ခတော ဒေသန္တိ ဝိယ “ဣဒ”န္တိ အဝေါစ။

အဓိဂတမိဒံ ဗဟူဟိ အမတန္တိ ဣဒံ အမတံ နိဗ္ဗာနံ ဗဟူဟိ အနန္တအပရိ-မာဏေဟိ ဗုဒ္ဓါဒိဟိ အရိယေဟိ အဓိဂတံ ဉှတံ အတ္တနော ပစ္စက္ခံ ကတံ။ န ကေဝလံ တေဟိ အဓိဂတမေဝ သန္တာယ ဝဒတိ။ အထ ခေါ **အဇ္ဇာပိ စ လဘနီယံ** ဣဒါနိပိ အဓိဂမနီယံ အဓိဂန္တု သက္ကာ။ ကေန လဘနီယန္တိ အာဟ “**ယော ယောနိသော ပယုဇ္ဇတိ**”တိ။ ယော ပုဂ္ဂလော ယောနိသော ဥပါယေန သတ္တာရာ ဒိန္နုဩဝါဒေ ဌတွာ ယုဇ္ဇတိ သမ္မာပယောဂဉ္စ ကရေတိ။ တေန လဘနီယန္တိ ယောဇနာ။ န စ သက္ကာ **အသဋ္ဌမာနေနာတိ** ယော ပန ယောနိသော န ပယုဇ္ဇတိ။ တေန အသဋ္ဌမာနေန န စ သက္ကာ။ ကဒါဓိပိ လဒ္ဓု န သက္ကာယေဝါတိ အတ္ထော။

ဧဝံ ဘဏတိ သုမေဓာတိ ဧဝံ ဝုတ္တပ္ပကာရေန သုမေဓာ ရာဇကညာ သံသာရေ အတ္တနော သံဝေဂဒီပနိံ ကာမေသု နိဗ္ဗေဘောဂိနိံ ဓမ္မကထံ ကထေတိ။ **သင်္ခါရဂတေ ရတိံ အလဘမာနာတိ** အဏုမတ္တေပိ သင်္ခါရပဝတ္တေ အဘိရတိံ အဝိန္နန္တိ။ **အနုနေန္တိ အနိကရတ္တန္တိ** အနိကရတ္တံ ရာဇာနံ သညာပေန္တိ။ **ကေသေ စ ဆမံ ဒိဝီတိ** အတ္တနော ခဂ္ဂေန ဆိန္ဓေ ကေသေ စ ဘူမိယံ ဒိဝီ ဆဇ္ဇေသိ။

ယာစတ'ဿာ ပိတရံ သောတိ သော အနိကရတ္တော အဿာ သုမေဓာယ ပိတရံ ကောဉ္စရာဇာနံ ယာစတိ။ ကိန္တိ ယာစတိတိ အာဟ “**ဝိဿဇ္ဇေထ သုမေဓံ၊ ပဗ္ဗဇိတုံ ဝိမောက္ခသစ္စဒဿာ**”တိ။ သုမေဓံ ရာဇပုတ္တိံ ပဗ္ဗဇိတုံ ဝိဿဇ္ဇေထ။ သာ စ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိမောက္ခသစ္စဒဿာ အဝိပရိတနိဗ္ဗာနဒဿာဝိနိ ဟောတူတိ အတ္ထော။

Sokabhayabhītāti nātiviyogādihetuto sabbasmāpi saṁsārabhayato bhītā
ñāṇuttaravasena utrāsītā. **Sikkhamānāyāti** sikkhamānāya samānāya cha
abhiññā sacchikatā, tato eva aggaphalaṁ arahattaṁ sacchikataṁ.

Acchariyamabbhutaṁ taṁ, nibbānaṁ āsi rājakaññāyāti rājaputtiyā
Sumedhāya kilesehi parinibbānaṁ acchariyaṁ abbhutañca āsi.
Chalabhiññāva siddhiyā kathanti ce **pubbenivāsacaritaṁ, yathā byākari**
pacchime kāleti, pacchime khandhapaṇinibbānakāle attano
pubbenivāsapariyāpannacaritaṁ yathā byākāsi, tathā taṁ jānitabbanti.

Pubbenivāsaṁ pana tāya yathā byākataṁ, taṁ dassetuṁ “**Bhagavati**
Koṇāgamane”ti-ādi vuttaṁ. Tattha **Bhagavati Koṇāgamaneti** Koṇāgamane
Sammāsambuddhe loka uppanne. **Samghārāmamhi navanivesamhīti**
saṁghaṁ uddissa abhinavanivesite ārāme. **Sakhiyo tisso janiyo,**
vihāradānaṁ adāsimhāti Dhanañjānī Khemā ahañcāti mayaṁ tisso sakhiyo
ārāmaṁ saṁghassa viharadānaṁ adamha.

Dasakkhattuṁ satakkhattunti tassa viharadānassa ānubhāvena dasavāre
devesu upapajjimha, tato manussesu upapajjitvā puna satakkhattuṁ devesu
upapajjimha, tatopi manussesu upapajjitvā puna dasasatakkhattuṁ
sahassavāraṁ devesu upapajjimha, tatopi manussesu upapajjitvā puna satāni
satakkhattuṁ dasasahassavāre devesu upapajjimha, ko pana vādo
manussesu, evaṁ manussesu uppannavāresu kathāva natthi,
anekasahassavāraṁ upapajjimhāti attho.

Devesu mahiddhikā ahumhāti devesu upapannakāle tasmim tasmim
devanikāye mahiddhikā mahānubhāvā ahumha. **Mānusakamhi ko pana**
vādoti manussattalābhe mahiddhikatāya kathāva natthi. Idāni tameva
manussattabhāve ukkaṁsataṁ mahiddhikataṁ dassentī “**sattaratana**
mahesī, itthiratanam aham āsin”ti āha. Tattha cakkaratanādīni satta ratanāni
etassa santīti sattaratano, cakkavattī, tassa sattaratana.

သောကဘယဘိတာတိ ဉ္စတိဝိယောဂါဒိဟေတုတော သဗ္ဗသ္မာပိ သံသာရ-
ဘယတော ဘိတာ ဉ္စတုတ္ထရဝသေန ဥတြာသိတာ။ **သိက္ခမာနာယာ**တိ
သိက္ခမာနာယ သမာနာယ ဆ အဘိညာ သစ္စိကတာ၊ တတော ဧဝ အဂ္ဂဇလံ
အရဟတ္တံ သစ္စိကတံ။

အစ္ဆရိယမဗ္ဗုတံ တံ၊ နိဗ္ဗာနံ အာသိ ရာဇကညာယာတိ ရာဇပုတ္တိယာ
သုမေဓာယ ကိလေသေဟိ ပရိနိဗ္ဗာနံ အစ္ဆရိယံ အဗ္ဗုတဉ္စ အာသိ။ ဆဋ္ဌဘိညာဝ
သိဗ္ဗိယာ ကထန္တိ စေ ပုဗ္ဗေနိဝါသစရိတံ၊ ယထာ ဗျာကရိ ပစ္စိမေ ကာလေတိ၊
ပစ္စိမေ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနကာလေ အတ္တနော ပုဗ္ဗေနိဝါသပရိယာပန္နစရိတံ ယထာ
ဗျာကာသိ၊ တထာ တံ ဇာနိတဗ္ဗန္တိ။

ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ပန တာယ ယထာ ဗျာကတံ၊ တံ ဒဿေတုံ “**ဘဂဝတိ**
ကောဏာဂမနေ”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ဘဂဝတိ ကောဏာဂမနေ**တိ
ကောဏာဂမနေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ လောကေ ဥပ္ပန္နေ။ **သံဃာရာမဗ္ဗိ နဝနိဝေသန္တိ**တိ
သံဃံ ဥဒ္ဓိဿ အဘိနဝနိဝေသိတေ အာရာမေ။ **သဒိယော တိဿော ဇနိယော၊**
ဝိဟာရဒါနံ အဒါသိမှာတိ ဓနဉ္စာနီ ခေမာ အဟဉ္စာတိ မယံ တိဿော
သဒိယော အာရာမံ သံဃဿ ဝိဟာရဒါနံ အဒမ္ပ။

ဒသက္ခတ္တံ သတက္ခတ္တန္တိ တဿ ဝိဟာရဒါနဿ အာနုဘာဝေန
ဒသဝါရေ ဒေဝေသု ဥပပဇ္ဇိမှ၊ တတော မနုဿေသု ဥပပဇ္ဇိတွာ ပုန
သတက္ခတ္တံ ဒေဝေသု ဥပပဇ္ဇိမှ၊ တတောပိ မနုဿေသု ဥပပဇ္ဇိတွာ ပုန
ဒသသတက္ခတ္တံ သဟဿဝါရံ ဒေဝေသု ဥပပဇ္ဇိမှ၊ တတောပိ မနုဿေသု
ဥပပဇ္ဇိတွာ ပုန သတာနိ သတက္ခတ္တံ ဒသသဟဿဝါရေ ဒေဝေသု ဥပပဇ္ဇိမှ၊
ကော ပန ဝါဒေါ မနုဿေသု၊ ဧဝံ မနုဿေသု ဥပ္ပန္နဝါရေသု ကထာဝ နတ္ထိ၊
အနေကသဟဿဝါရံ ဥပပဇ္ဇိမှာတိ အတ္ထော။

ဒေဝေသု မဟိဋ္ဌိကာ အဟုမှာတိ ဒေဝေသု ဥပပန္နကာလေ တသ္မိံ တသ္မိံ
ဒေဝနိကာယေ မဟိဋ္ဌိကာ မဟာနုဘာဝါ အဟုမှ။ **မာနုသကမ္ပိ ကော ပန**
ဝါဒေါတိ မနုဿတ္တလာဘေ မဟိဋ္ဌိကတာယ ကထာဝ နတ္ထိ။ ဣဒါနိ တမေဝ
မနုဿတ္တဘာဝေ ဥက္ကံသတံ မဟိဋ္ဌိကတံ ဒဿေန္တိ “**သတ္တရတနဿ မဟေသိ၊**
ဣတ္ထိရတနံ အဟံ အာသိ”န္တိ အာဟ။ တတ္ထ စက္ကရတနာဒိနိ သတ္တ
ရတနာနိ ဧတဿ သန္တိတိ သတ္တရတနော၊ စက္ကဝတ္တိ၊ တဿ သတ္တရတနဿ။

Chadosarahitā pañcakalyāṇā atikkantamanussavaṇṇā apattadibbavaṇṇā¹
evamādiguṇasamannāgamena itthīsu ratanabhūtā ahaṃ ahosiṃ.

So hetūti yaṃ taṃ Koṇāgamanassa Bhagavato kāle saṃghassa
vihāradānaṃ kataṃ, so yathāvuttāya dibbasampattiya ca hetu. **So pabhavo**
taṃ mūlanti tasseeva pariyaṇavacanaṃ. **Sāva sāsane khantīti** sā eva idha
Satthusāsane dhamme nijjhānakkhantī. **Taṃ paṭhamasamodhānanti** tadeva
Satthusāsanadhammena paṭhamam samodhānam paṭhamo samāgamo, tadeva
satthusāsanadhamme abhiratāya pariyaṇāne nibbānanti phalūpacārena
kāraṇam vadati. Imā pana catasso gāthā theriyā apadānassa vibhāvanavasena
pavattattā Apadānapāliyaṃpi saṅgham āropitā.

Osānagāthāya **evam karontīti** yathā mayā purimattabhāve etarahi ca
kataṃ paṭipannaṃ, evam aññepi karonti paṭipajjanti. Ke² evam karontīti āha
“**ye saddahanti vacanam anomapaññassā**”ti, ñeyyapariyantikaññatāya
paripuṇṇapaññassa Sammāsambuddhassa vacanam ye puggalā saddahanti
“evametan”ti okappanti, te evam karonti paṭipajjanti. Idāni tāya³
ukkamsagatāya paṭipattiya taṃ dassetuṃ “**nibbindanti bhavagate,**
nibbinditvā virajjanti”ti vuttaṃ. Tassattho—ye Bhagavato vacanam
yāthāvato saddahanti, te visuddhipaṭipadam paṭipajjantā sabbasmim
bhavagate tebhūmake saṅkhāre vipassanāpaññāya nibbindanti, nibbinditvā
ca pana ariyamaggena sabbaso virajjanti, sabbasmāpi bhavagatā
vimuccantīti attho. Virāge ariyamagge adhigate vimuttāyeva hontīti.

Evametā therikādayo Sumedhāpariyaṇā gāthāsabhāgena idha
ekajjham saṅgham ārūḥhā “tisattatiparimāṇā”ti. Bhāṇavārato pana dvādhikā
chasatamattā theriyō gāthā ca. Tā sabbāpi yathā Sammāsambuddhassa
sāvikābhāvena ekavidhā, tathā asekkhabhāvena ukkhittapalighatāya
saṃkiṇṇaparikkhatāya abbūḥhesikatāya niraggalatāya pannabhāratāya
visaññuttatāya dasasu ariyavāsesu vuṭṭhavāsātāya ca, tathā hi tā
pañcaṅgavippahīnā chaḷaṅgasamannāgatā ekārakkhā

1. Atikkantā mānussavaṇṇam apattā dibbam vaṇṇanti (Sī)

2. Paṭipajjanti te (Sī)

3. Tattha (I)

ဆဒေါသရဟိတာ ပဉ္စကလျာဏာ အတိက္ကန္တမနုဿဝဏ္ဏာ အပတ္တဒိဗ္ဗဝဏ္ဏာတိ^၁
ဝေမာဒိဂုဏသမန္တာဂမေန ဣတ္ထိသု ရတနဘူတာ အဟံ အဟောသိ။

သော ဟေတုတိ ယံ တံ ကောဏာဂမနဿ ဘဂဝတော ကာလေ
သံဃဿ ဝိဟာရဒါနံ ကတံ၊ သော ယထာဝုတ္တာယ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယာ စ ဟေတု။
သော ပဘဝေါ တံ မူလန္တိ တဿေဝ ပရိယာယဝစနံ။ သာဝ သာသနေ
ခန္တိတိ သာ ဧဝ ဣဓ သတ္ထုသာသနေ ဓမ္မေ နိဗ္ဗာနက္ခန္တိ။ တံ ပဌမ-
သမောဓာနန္တိ တဒေဝ သတ္ထုသာသနဓမ္မေန ပဌမံ သမောဓာနံ ပဌမော
သမာဂမော၊ တဒေဝ သတ္ထုသာသနဓမ္မေ အဘိရတာယ ပရိယောသာနေ
နိဗ္ဗာနန္တိ ဖလူပစာရေန ကာရဏံ ဝဒတိ။ ဣမာ ပန စတဿော ဂါထာ
ထေရိယာ အပဒါနဿ ဝိဘာဝနဝသေန ပဝတ္တတ္တာ အပဒါနပါဠိယဗ္ဗိသင်္ဂဟံ
အာရောပိတာ။

ဩသာနဂါထာယ ဧဝံ ကရေန္တိတိ ယထာ မယာ ပုရိမတ္တဘာဝေ
တေရဟိ စ ကတံ ပဋိပန္နံ၊ ဧဝံ အညေဝိ ကရေန္တိ ပဋိပဇ္ဇန္တိ။ ကေ^၂ ဧဝံ
ကရေန္တိတိ အာဟ “**ယေ သဒ္ဓဟန္တိ ဝစနံ အနောမပညဿာ**”တိ၊ ဥေယျ-
ပရိယန္တိကဉာဏတာယ ပရိပုဏ္ဏပညဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဝစနံ ယေ ပုဂ္ဂလာ
သဒ္ဓဟန္တိ “**ဝေမေတ**”န္တိ ဩကပုန္တိ၊ တေ ဧဝံ ကရေန္တိ ပဋိပဇ္ဇန္တိ။ ဣဒါနိ
တာယ^၃ ဥက္ကံသဂတာယ ပဋိပတ္တိယာ တံ ဒဿေတုံ “**နိဗ္ဗိန္ဒန္တိ ဘဝဂတေ၊**
နိဗ္ဗိန္ဒိတွာ ဝိရဇန္တိ”တိ ဝုတ္တံ။ တဿတ္ထော—ယေ ဘဂဝတော ဝစနံ ယာထာဝ-
တော သဒ္ဓဟန္တိ၊ တေ ဝိသုဒ္ဓိပဋိပဒံ ပဋိပဇ္ဇန္တော သဗ္ဗသ္မိံ ဘဝဂတေ တေဘူမကေ
သင်္ခါရေ ဝိပဿနာပညာယ နိဗ္ဗိန္ဒန္တိ၊ နိဗ္ဗိန္ဒိတွာ စ ပန အရိယမဂ္ဂေန သဗ္ဗသော
ဝိရဇန္တိ၊ သဗ္ဗသ္မာဝိ ဘဝဂတာ ဝိမုစ္ဆန္တိတိ အတ္ထော။ ဝိရာဂေ အရိယမဂ္ဂ
အဓိဂတေ ဝိမုတ္တာယေဝ ဟောန္တိတိ။

ဝေမေတာ ထေရိကာဒယော သုမေဓာပရိယောသာနာ ဂါထာသဘာဝေန
ဣဓ ဧကဇ္ဈံ သင်္ဂဟံ အာရူဠာ “တိသတ္တတိပရိမာဏာ”တိ။ ဘာဏဂါရတော ပန
ဒွါဓိကာ ဆသတမတ္တာ ထေရိယော ဂါထာ စ။ တာ သဗ္ဗာပိ ယထာ သမ္မာ-
သမ္ဗုဒ္ဓဿ သာဝိကာဘာဝေန ဧကဝိဓော၊ တထာ အသေခဘာဝေန ဥက္ခိတ္တ-
ပလိသတာယ သံကိဏ္ဍပရိက္ခတာယ အဗျူဠေသိကတာယ နိရုလတာယ
ပန္နဘာရတာယ ဝိသညတ္တတာယ ဒသသု အရိယဝါသေသု ဝုဠဝါသတာယ
စ၊ တထာ ဟိ တာ ပဉ္စဂါရိယနာ ဆဠာသမန္တာဂတာ ဧကရက္ခာ

၁-အတိက္ကန္တာ မာနုဿဝဏ္ဏံ အပတ္တာ ဒိဗ္ဗဝဏ္ဏန္တိ (သီ) ၂-ပဋိပဇ္ဇန္တိ တေ (သီ) ၃-တတ္ထ (ဇု)

caturāpassenā paṇunnapaccekasaccā samavayasaṭṭhesanā anāvilasaṅkappā
passaddhakāyasaṅkhārā suvimuttacittā suvimuttapaññā cāti evamādinā¹
nayena ekavidhā.

Sammukhāparammukhābhedato duvidhā. Yā hi Satthudharamānakāle
ariyāya jātiyā jātā Mahāpajāpatigotami-ādayo, tā sammukhāsāvikā nāma. Yā
pana Bhagavato khandhapariniḥḥānato pacchā adhigatavisesā, tā satipi
Satthudhammasarīrassa paccakkhabhāve Satthusarīrassa²
apaccakkhabhāvato parammukhāsāvikā nāma. Tathā
ubhatobhāgavimuttipaññāvimuttitāvasena. Idha Pāḷiyāgatā pana
ubhatobhāgavimuttāyeva. Tathā sāpadānanāpadānabhedato. Yāsaṃ hi
purimesu Sammāsambuddhesu Paccekabuddhesu sāvakabuddhesu vā
puññakiriyāvasena katādhikāratāsaṅkhātā atthi apadānaṃ, tā sāpadānā.
Yāsaṃ taṃ natthi, tā nāpadānā. Tathā satthuladdhūpasampadā saṃghato
laddhūpasampadāti duvidhā. Garudhammapaṭiggahaṇamhi laddhūpasampadā
Mahāpajāpatigotamī Satthusantikāva laddhūpasampadattā
Satthuladdhūpasampadā nāma. Sesā sabbāpi saṃghato laddhūpasampadā.
Tāpi ekato-upasampannā ubhato-upasampannāti duvidhā. Tattha yā tā
Mahāpajāpatigotamiyā saddhim nikkhantā pañcasatā sākiyāniyo, tā ekato-
upasampannā bhikkhusaṃghato eva laddhūpasampadattā
Mahāpajāpatigotamim ṭhapetvā. Itarā ubhato-upasampannā ubhatosaṃghe
upasampadattā³.

Ehibhikkhuduko viya ehibhikkhuniduko idha na labbhati. Kasmā?
Bhikkhunīnaṃ tathā upasampadāya abhāvato. Yadi evaṃ yaṃ taṃ
therīgāthāya Subhaddāya Kuṇḍalakesāya vuttaṃ—

“Nihacca jāṇuṃ vanditvā, sammukhā añjalim ākaṃ.
Ehi bhaddeti maṃ avaca, sā me āsūpasampadā”ti⁴.

Tathā apadānēpi—

“Āyācito tadā āha, ehi bhaddeti nāyako.
Tadāhaṃ upasampannā, parittaṃ toyamaddasan”ti⁵.

1. Dī 3. 257 piṭṭhe.

3. Ubhatosaṃghā upasampannattā (Sī)

4. Khu 2. 391 piṭṭhe.

2. Satthu ca panetāsāṃ (Sī)

5. Khu 4. 243 piṭṭhe.

စတုရာပဿေနာ ပဏုန္ဒပစ္စေကသစ္စာ သမဝယသဋ္ဌေသနာ အနာဝိလသင်္ကပ္ပါ
ပဿန္တကာယသင်္ခါရာ သုဝိမုတ္တစိတ္တာ သုဝိမုတ္တပညာ စာတိ ဝေမာဒိနာ^၁ နယေန
ဧကဝိဓာ။

သမ္ဗုဒ္ဓါပရမ္ပုဒါဘေဒတော ဒုဝိဓာ။ ယာ ဟိ သတ္ထုဓရမာနကာလေ
အရိယာယ ဇာတိယာ ဇာတာ မဟာပဇာပတိဂေါတမိအာဒယော၊ တာ
သမ္ဗုဒ္ဓါသင်္ဂါကာ နာမ။ ယာ ပန ဘဂဝတော ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနတော ပစ္စာ
အဓိဂတဝိသေသာ၊ တာ သတိပ သတ္ထုဓမ္မသရီရဿ ပစ္စက္ခဘာဝေ သတ္ထု-
သရီရဿ၊ အပစ္စက္ခဘာဝတော ပရမ္ပုဒါသင်္ဂါကာ နာမ။ တထာ ဥဘတော-
ဘာဂဝိမုတ္တိပညာဝိမုတ္တိတာဝသေန။ ဣမ ပါဠိယာဂတာ ပန ဥဘတော-
ဘာဂဝိမုတ္တာယေဝ။ တထာ သာပဒါနနာပဒါနဘေဒတော။ ယာသံ ဟိ
ပုရိမေသု သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေသု ပစ္စေကဗုဒ္ဓေသု သာဝကဗုဒ္ဓေသု ဝါ ပုညကိရိယာ-
ဝသေန ကတာမိကာရတာသင်္ခါတံ အတ္ထိ အပဒါနံ၊ တာ သာပဒါနာ။ ယာသံ
တံ နတ္ထိ၊ တာ နာပဒါနာ။ တထာ သတ္ထုလဒ္ဓူပသမ္ပဒါ သံသတော လဒ္ဓူပ-
သမ္ပဒါတိ ဒုဝိဓာ။ ဂရုဓမ္မပဋိဂ္ဂဟဏမှိ လဒ္ဓူပသမ္ပဒါ မဟာပဇာပတိဂေါတမိ
သတ္ထုသန္တိကာဝ လဒ္ဓူပသမ္ပဒတ္တာ သတ္ထုလဒ္ဓူပသမ္ပဒါ နာမ။ သေသာ
သမ္ပာပိ သံသတော လဒ္ဓူပသမ္ပဒါ။ တာပိ ဧကတောဥပသမ္ပန္နာ ဥဘတော-
ဥပသမ္ပန္နာတိ ဒုဝိဓာ။ တတ္ထ ယာ တာ မဟာပဇာပတိဂေါတမိယာ သဒ္ဓိ^၂
နိက္ခန္တာ ပဉ္စသတာ သာကိယာနိယော၊ တာ ဧကတောဥပသမ္ပန္နာ ဘိက္ခု-
သံသတော ဧဝ လဒ္ဓူပသမ္ပဒတ္တာ မဟာပဇာပတိဂေါတမိ^၃ ဌပေတွာ။ ဣတရာ
ဥဘတောဥပသမ္ပန္နာ ဥဘတောသံသေ ဥပသမ္ပဒတ္တာ^၄။

ဧဟိဘိက္ခုဒုကော ဝိယ ဧဟိဘိက္ခုနိဒုကော ဣမ န လတ္တတိ။ ကဿာ ?
ဘိက္ခုနိနံ တထာ ဥပသမ္ပဒါယ အဘာဝတော။ ယဒိ ဧဝံ ယံ တံ ထေရ်ဂါထာယ
သုဘဒ္ဓါယ ကုဏ္ဍလကေသာယ ဝုတ္တံ—

“နိဟစ္စ ဇာဏံ ဝန္တိတွာ၊ သမ္ဗုဒ္ဓါ အဉ္ဇလိ^၅ အကံ။
ဧဟိ ဘဒ္ဒေတိ မံ အဝစ၊ သာ မေ အာသုပသမ္ပဒါ”တိ^၆။

တထာ အပဒါနေပိ—

“အာယာစိတော တဒါ အာဟ၊ ဧဟိ ဘဒ္ဒေတိ နာယကော။
တဒါဟံ ဥပသမ္ပန္နာ၊ ပရိတ္တံ တောယမဒ္ဓသ”န္တိ^၇။

၁-ဒီ ၃-၂၅၇-ပိဋကေ၊ ၂-သတ္ထု ၈ ပနောသံ (သီ) ၃-ဥဘတောသံသာ ဥပသမ္ပန္နတ္တာ (သီ)
၄-ဒု ၂-၃၉၁-ပိဋကေ။ ၅-ဒု ၄-၂၄၃-ပိဋကေ။

Taṃ kathanti. Nayidaṃ ehibhikkhunibhāvena upasampadaṃ sandhāya vuttaṃ. Upasampadāya pana hetubhāvato yā Satthu āṇatti, sā me āsūpasampadāti vuttaṃ.

Tathā hi vuttaṃ Aṭṭhakathāyaṃ “chi bhadde bhikkhunupassayaṃ gantvā bhikkhunīnaṃ santike pabbajja upasampajjassūti maṃ avoca āṇāpesi. Sā Satthu āṇā mayhaṃ upasampadāya kāraṇattā upasampadā ahoṣī”ti. Eteneva Apadānagāthāyapi attho samvaṇṇitoti daṭṭhabbo.

Evampi Bhikkhunivibhaṅge ehi bhikkhunīti idaṃ kathanti. Ehibhikkhunibhāvena bhikkhunīnaṃ upasampadāya asabhāvajotanavacanāṃ tathā upasampadāya bhikkhunīnaṃ abhāvato. Yadi evaṃ kathaṃ ehibhikkhunīti Vibhaṅge niddeso katoti. Desanāyaya¹ sotapatitabhāvena. Ayaṃ hi sotapatitatā nāma katthaci labbhamānassāpi anāhaṭaṃ² hoti.

Yathā abhidhamme manodhātuniddese³ labbhamānampi jhānaṅgaṃ pañcaviññāṇasotapatitatāya na uddhaṭaṃ katthaci desanāya asambhavato. Yathā tattheva vatthuniddese⁴ hadayaavatthu katthaci alabbhamānassāpi gahaṇavasena. Tathā ʔhitakappiniddese. Yathāha—

“Katamo ca puggalo ʔhitakappī, ayaṇca puggalo
sotāpattiphalasacchi kiriyaṃ paṭipanno assa, kappassa ca
uḍḍayhanavelā assa, neva tāva kappo ḍḍayheyya, yāvāyaṃ puggalo na
sotāpattiphalaṃ sacchikaroti”⁵ti.

Evamidhāpi alabbhamānagahaṇavasena veditabbaṃ, parikappavacanāṃ hetuṃ. Sace Bhagavā bhikkhunibhāvayogyaṃ kañci mātugāmaṃ ehi bhikkhunīti vadeyya, evampi bhikkhunibhāvo siyāti. Kasmā pana Bhagavā evaṃ na kathesi? Tathā katādhikārānaṃ abhāvato. Ye pana “anāsannasannihitabhāvato”ti kāraṇaṃ vatvā “bhikkhū eva hi Satthu āsannacārī sadā sannihitāva, tasmā te ‘ehibhikkhū’ti vattabbaṃ arahanti, na bhikkhuniyo”ti vadanti, taṃ tesāṃ matimattaṃ. Satthu āsannadūrabhāvassa bhabbābhabbabhāvāsiddhattā. Vuttaṃ hetuṃ Bhagavatā—

1. Desanāya (Sī)

2. Agahaṇaṃ (Sī)

3. Abhi 1. 139 piṭṭhe.

4. Abhi 1. 156 piṭṭhādīsu.

5. Abhi 3. 116 piṭṭhe.

တံ ကထန္တိ။ နယိဒံ ဧဟိဘိက္ခုနိဘာဝေန ဥပသမ္ပဒံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဥပသမ္ပဒါယ ပန ဟေတုဘာဝတော ယာ သတ္ထု အာဏတ္တိ၊ သာ မေ အာသုပသမ္ပဒါတိ ဝုတ္တံ။

တထာ ဟိ ဝုတ္တံ အဋ္ဌကထာယံ “ဧဟိ ဘဒ္ဒေ ဘိက္ခုနုပဿယံ ဂန္ဓာ ဘိက္ခုနိနံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇ္ဇ ဥပသမ္ပဇ္ဇသ္မုတိ မံ အဝေါစ အာဏာပေသိ။ သာ သတ္ထု အာဏာ မယံ ဥပသမ္ပဒါယ ကာရဏတ္တာ ဥပသမ္ပဒါ အဟောသီ”တိ။ ဧတေနဝ အပဒါနဂါထာယပိ အတ္ထော သံဝဏ္ဏိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ဧဝမ္ပိ ဘိက္ခုနိဝိဘဏံ ဧဟိ ဘိက္ခုနိတိ ဣဒံ ကထန္တိ။ ဧဟိဘိက္ခုနိဘာဝေန ဘိက္ခုနိနံ ဥပသမ္ပဒါယ အသဘာဝဇောတနဝစနံ တထာ ဥပသမ္ပဒါယ ဘိက္ခုနိနံ အဘာဝတော။ ယဒိ ဧဝံ ကထံ ဧဟိဘိက္ခုနိတိ ဝိဘဏံ နိဋ္ဌေသော ကတောတိ။ ဒေသနာနယသောတပတိတဘာဝေန။ အယံ ဟိ သောတ-ပတိတတာ နာမ ကတ္ထစိ လဗ္ဘမာနဿာပိ အနာဟဋ္ဌံ^၂ ဟောတိ။

ယထာ အဘိဓမ္မေ မနောဓာတုနိဋ္ဌေသေ^၁ လဗ္ဘမာနမ္ပိ ဈာနံ^၂ ပဉ္စဝိညာဏ-သောတပတိတတာယ န ဥဒ္ဓဋ္ဌံ ကတ္ထစိ ဒေသနာယ အသမ္ဘဝတော။ ယထာ တတ္ထေဝဝတ္ထုနိဋ္ဌေသေ^၃ ဟဒယဝတ္ထု ကတ္ထစိ အလဗ္ဘမာနဿာပိ ဂဟဏဝသေန။ တထာ ဌိတကပ္ပိနိဋ္ဌေသေ။ ယထာဟ—

“ကတမော စ ပုဂ္ဂလော ဌိတကပ္ပိ၊ အယဉ္စ ပုဂ္ဂလော သောတာ-ပတ္တိဖလသတ္တိကိရိယာယ ပဋိပန္နော အဿ၊ ကပ္ပဿ စ ဥဒ္ဓယန-ဝေလော အဿ၊ နေဝ တာဝ ကပ္ပေါ ဥဒ္ဓယေယျ၊ ယာဝါယံ ပုဂ္ဂလော န သောတာပတ္တိဖလံ သတ္တိကရေတိ”^၅တိ။

ဧဝမိဓာပိ အလဗ္ဘမာနဂဟဏဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ပရိကပ္ပဝစနံ ဟေတံ။ သစေ ဘဂဝါ ဘိက္ခုနိဘာဝယောဂုံ ကဉ္စိ မာတုဂါမံ ဧဟိ ဘိက္ခုနိတိ ဝဒေယျ၊ ဧဝမ္ပိ ဘိက္ခုနိဘာဝေါ သိယာတိ။ ကဿ ပန ဘဂဝါ ဧဝံ န ကထေသီတိ? တထာ ကတာမိကာရာနံ အဘာဝတော။ ယေ ပန “အနာသန္ဓသန္တိဟိတဘာဝ-တော”တိ ကာရဏံ ဝတော “ဘိက္ခု၊ ဧဝံ ဟိ သတ္ထု အာသန္ဓစာရိ သဒါ သန္တိဟိတဝ၊ တဿ တေ ‘ဧဟိဘိက္ခု’တိ ဝတ္ထဗ္ဗတံ အရဟန္တိ၊ န ဘိက္ခုနိ-ယော”တိ ဝဒန္တိ၊ တံ တေသံ မတိမတ္တံ။ သတ္ထု အာသန္ဓဗုရဘာဝဿ ဘဗ္ဗာ-ဘဗ္ဗဘာဝါသိဒ္ဓတ္တာ။ ဝုတ္တံ ဟေတံ ဘဂဝတော—

၁-ဒေသနာယ (သီ)

၂-အဂဟဏံ (သီ)

၃-အဘိ ၁-၁၃၉-ပိဋ္ဌေ။

၄-အဘိ ၁-၁၅၆-ပိဋ္ဌာဒိသု။

၅-အဘိ ၃-၁၁၆-ပိဋ္ဌေ။

“Saṃghāṭikaṇṇe cepi bhikkhave bhikkhu gahetvā piṭṭhito piṭṭhito anubandho assa pade padam nikkhipanto, so ca hoti abhijjhālu kāmesu tibbasārāgo byāpannacitto paduṭṭhamanasaṅkappo muṭṭhassati asampajāno asamāhito vibbhantacitto pākatindriyo, atha kho so ārakāva mayham, ahañca tassa. Tam kissa hetu, dhammam hi so bhikkhave bhikkhu na passati, dhammam apassanto na mam passati.

Yojanasate cepi so bhikkhave bhikkhu vihareyya, so ca hoti anabhijjhālu kāmesu natibbasārāgo abyāpannacitto appaduṭṭhamanasaṅkappo upaṭṭhitassati sampajāno samāhito ekaggacitto saṁvutindriyo, atha kho so santikeva mayham, ahañca tassa. Tam kissa hetu, dhammam hi so bhikkhave bhikkhu passati, dhammam passanto mam passatī”¹.

Tasmā akāraṇam desato Satthu āsannānāsannatā. Akatādhikāratāya pana bhikkhunīnam tattha ayogyatā. Tena vuttam “chibhikkhuniduko idha na labbhatī”²ti. Evaṃ duvidhā.

Aggasāvikā mahāsāvikā pakatisāvikāti tividhā. Tattha Khemā Uppalavaṇṇatī imā dve theriyā aggasāvikā nāma. Kāmaṃ sabbāpi khīṇāsavatttheriyo sīlasuddhi-ādike sampādentīyo catūsu satipaṭṭhānesu supaṭṭhitacittā² sattabojjhaṅge yathābhūtaṃ bhāvetvā maggapāṭipāṭiyā anavasesato kilese khepetvā aggaphale patiṭṭhahanti. Tathāpi yathā saddhāvimuttato diṭṭhippattassa paññāvimuttato ca ubhatobhāgavimuttassa pubbabhāgabhāvanāvisesasiddho icchito viseso, evaṃ abhinīhāramahantatāpubbayogamahantatāhi³ sasantāne sātīsayaguṇavisesassa nipphāditattā sīlādīhi guṇehi mahantā sāvīkāti mahāsāvikā. Tesuyeva pana bodhipakkhiyadhammesu pāmoikkhabhāvena dhurabhūtānam sammādiṭṭhisammāsamādhīnam sātīsayakiccānubhāvanibbattiyā kāraṇabhūtāya tajjābhinihāratāya sakkaccaṃ nīrantaraṃ cirakālasambhūtāya sammāpāṭipattiyā yathākkammaṃ paññāya samādhimhi ca

1. Khu 1. 256 piṭṭhe Itivuttake.

2. Supaṭṭhitacittā (Sī)

3. Mahantatāti (Sī)

“သံဃာဦးကဏ္ဍေ စေပိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဂဟေတွာ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓော အဿ ပဒေ ပဒံ နိက္ခိပန္တော၊ သော စ ဟောတိ အဘိဇ္ဈာလု ကာမေသု တိဗ္ဗသာရာဂေါ ဗျာပန္နစိတ္တော ပဒုဋ္ဌမန-သင်္ဂဟေ ပုဋ္ဌဿတိ အသမ္ပဇာနော အသမာဟိတော ဝိပဉ္စိတိတ္တော ပါကတိန္ဒြိယော၊ အထ ခေါ သော အာရကော မယံ၊ အဟဉ္စ တဿ။ တံ ကိဿ ဟေတု၊ ဓမ္မံ ဟိ သော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု န ပဿတိ၊ ဓမ္မံ အပဿန္တော န မံ ပဿတိ။

ယောဇနသတေ စေပိ သော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဝိဟရေယျ၊ သော စ ဟောတိ အဘိဇ္ဈာလု ကာမေသု နတိဗ္ဗသာရာဂေါ အဗျာပန္နစိတ္တော အပ္ပဒုဋ္ဌမနသင်္ဂဟေ ဥပဋ္ဌိတဿတိ သမ္ပဇာနော သမာဟိတော ဧကဂ္ဂစိတ္တော သံဝုတိန္ဒြိယော၊ အထ ခေါ သော သန္တိကေ မယံ၊ အဟဉ္စ တဿ။ တံ ကိဿ ဟေတု၊ ဓမ္မံ ဟိ သော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ပဿတိ၊ ဓမ္မံ ပဿန္တော မံ ပဿတိ”^၁။

တသ္မာ အကာရဏံ ဒေသတော သတ္ထု အာသန္နာနာသန္တတာ။ အကတာ-မိကာရတာယ ပန ဘိက္ခုနီနံ တတ္ထ အယောဂျတာ။ တေန ဝုတ္တံ “ဧဟိဘိက္ခုနိ-ဒုကော ဣဓ န လဟ္တတိ”^၂တိ။ ဧဝံ ဒုဝိဓော။

အဂ္ဂသာဝိကာ မဟာသာဝိကာ ပကတိသာဝိကာတိ တိဝိဓော။ တတ္ထ ခေမာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာတိ ဣမာ ဒွေ ထေရိယော အဂ္ဂသာဝိကာ နာမ။ ကာမံ သဗ္ဗာပိ ဒိဏာသဝတ္ထေရိယော သီလသုဒ္ဓိအာဒိကေ သမ္မာဒေန္တိယော စတုသု သတိ-ပဋ္ဌာနေသု သုပဋ္ဌိတစိတ္တာ^၂ သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂေ ယထာဘူတံ ဘာဝေတွာ မဂ္ဂပဋိ-ပါရိယာ အနဝသေသတော ကိလေသေ ခေပေတွာ အဂ္ဂဗလေ ပတိဋ္ဌဟန္တိ။ တထာပိ ယထာ သဒ္ဓါဝိမုတ္တတော ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တဿ ပညာဝိမုတ္တတော စ ဥဘတော-ဘာဝဝိမုတ္တဿ ပုဗ္ဗဘာဝဘာဝနာဝိသေသသိဒ္ဓေါ ဣန္ဒြိတော ဝိသေသော၊ ဧဝံ အဘိနိဟာရမဟန္တတာပုဗ္ဗယောဂမဟန္တတာဟိ^၃သသန္တာနေ သာတိသယ-ဂုဏဝိသေသဿ နိပ္ပုဒိတတ္တာ သီလာဒိဟိ ဂုဏေဟိ မဟန္တာ သာဝိ-ကာတိ မဟာသာဝိကာ။ တေသုယေဝ ပန ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မေသု ပါမောက္ခ-ဘာဝေန ဓုရဘူတာနံ သမ္မာဒိဋ္ဌိသမ္မာသမာဓိနံ သာတိသယကိစ္စာနုဘာဝ-နိဗ္ဗတ္တိယာ ကာရဏဘူတာယ တဇ္ဇာဘိနိဟာရတာယ သက္ကစ္စံ နိရုဇ္ဈာရံ စိရ-ကာလသမ္ဘူတာယ သမ္မာပဋိပတ္တိယာ ယထာက္ကမံ ပညာယ သမာဓိမှိ စ

၁-၃၁-၂၅၆-ဝိဇ္ဇေ ဣတိဝုတ္တကေ၊

၂-သုပတိဋ္ဌိတစိတ္တာ (သိ)

၃-မဟန္တတာတိ (သိ)

ukkaṃsapāramippattiyā savisesaṃ sabbaguṇehi aggabhāve ʔhitattā tā dvepi
aggasāvikā nāma. Mahāpajāpatigotami-ādayo pana abhinīhāramahantatāya
pubbayogamahantatāya ca paṭiladdhaguṇavisesavasena mahatiyo sāvikāti
mahāsāvikā nāma. Itarā therikā¹ tissā vīrā dhīrāti evamādikā
abhinīhāramahantatādīnaṃ abhāvena pakatisāvikā nāma. Tā pana
aggasāvikā viya mahāsāvikā viya ca na parimitā, atha kho anekasatāni
anekasahassāni veditabbāni. Evaṃ aggasāvikādibhedato tividhā. Tathā
suññatavimokkhādibhedato tividhā. Paṭipadādivibhāgena catubbidhā.
Indriyādhikavibhāgena pañcavidhā. Tathā paṭipattiyādivibhāgena
pañcavidhā. Animittavimuttādivasena chabbidhā. Adhimuttibhedena
sattavidhā. Dhurapaṭipadādivibhāgena aṭṭhavidhā. Vimuttivibhāgena
navavidhā dasavidhā ca. Tā panetā yathāvuttena dhurabhedena vibhajjamānā
vīsati honti. Paṭipadāvibhāgena vibhajjamānā cattālīsa honti. Puna
paṭipadābhedenā dhurabhedena vibhajjamānā asīti honti. Atha vā
suññatavimuttādivibhāgena vibhajjamānā cattālīsādhikāni dvesatāni honti.
Puna indriyādhi kavibhāgena vibhajjamānā dvisatuttarasahassaṃ² hontīti.
Evametāsaṃ therīnaṃ attano guṇavaseneva anekabhedabhinnatā veditabbā.
Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana heṭṭhā Theragāthāsaṃvaṇṇanāyaṃ
vuttanayeneva³ gahetabboti.

Sumudhātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Mahānipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Theriyo (Sī)

2. Sattuttarasahassaṃ (Sī)

3. Vuttanayānusārena (Sī)

ဥက္ကံသပါရမိပ္ပတ္တိယာ သဝိသေသံ သဗ္ဗဂုဏေဟိ အဂ္ဂဘာဝေ ဌိတတ္တာ တာ
ဒွေပိ အဂ္ဂသာဝိကာ နာမ။ မဟာပဇာပတိဂေါတမိအာဒယော ပန အဘိ-
နိဟာရမဟန္တတာယ ပုဗ္ဗယောဂမဟန္တတာယ စ ပဋိလဒ္ဓဂုဏဝိသေသဝသေန
မဟတိယော သာဝိကာတိ မဟာသာဝိကာ နာမ။ ဣတရာ ထေရိကာ^၁
တိဿာ ဝီရာ ဝီရာတိ ဧဝမာဒိကာ အဘိနိဟာရမဟန္တတာဒိနံ အဘာဝေန
ပကတိသာဝိကာ နာမ။ တာ ပန အဂ္ဂသာဝိကာ ဝိယ မဟာသာဝိကာ ဝိယ စ
န ပရိမိတာ၊ အထ ခေါ အနေကသတာနိ အနေကသဟဿာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။
ဧဝံ အဂ္ဂသာဝိကာဒိဘေဒတော တိဝိဓာ။ တထာ သုညတဝိမောက္ခာဒိ-
ဘေဒတော တိဝိဓာ။ ပဋိပဒါဒိဝိဘာဂေန စတုဗ္ဗိဓာ။ ဣန္ဒြိယာဓိကဝိဘာဂေန
ပဉ္စဝိဓာ။ တထာ ပဋိပတ္တိယာဒိဝိဘာဂေန ပဉ္စဝိဓာ။ အနိမိတ္တဝိမုတ္တာဒိဝသေန
ဆဗ္ဗိဓာ။ အဓိမုတ္တိဘေဒေန သတ္တဝိဓာ။ ဓရပဋိပဒါဒိဝိဘာဂေန အဋ္ဌဝိဓာ။
ဝိမုတ္တိဝိဘာဂေန နဝိဝိဓာ ဒသဝိဓာ စ။ တာ ပနေတာ ယထာဝုတ္တေန ဓရ-
ဘေဒေန ဝိဘဇ္ဇမာနာ ဝိသတိ ဟောန္တိ။ ပဋိပဒါဝိဘာဂေန ဝိဘဇ္ဇမာနာ
စတ္တာလီသ ဟောန္တိ။ ပုန ပဋိပဒါဘေဒေန ဓရဘေဒေန ဝိဘဇ္ဇမာနာ အသီတိ
ဟောန္တိ။ အထ ဝါ သုညတဝိမုတ္တာဒိဝိဘာဂေန ဝိဘဇ္ဇမာနာ စတ္တာလီသ-
ဓိကာနိ ဒွေသတာနိ ဟောန္တိ။ ပုန ဣန္ဒြိယာဓိကဝိဘာဂေန ဝိဘဇ္ဇမာနာ
ဒွိသတုတ္တရသဟဿံ^၂ ဟောန္တိတိ။ ဧဝမေတာသံ ထေရိနံ အတ္တနော ဂုဏ-
ဝသေနဝ အနေကဘေဒဘိန္နတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊
ဝိတ္ထာရော ပန ဟေဋ္ဌာ ထေရဂါထာသံဝဏ္ဏနာယံ ဂုတ္တနယေနဝ^၃ ဂဟေ-
တဗ္ဗောတိ။

သုမေဓာထေရိဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

မဟာနိပါတဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ထေရိယော (သီ)

၂-သတ္တုတ္တရသဟဿံ (သီ)

၃-ဂုတ္တနယာနုသာရေန (သီ)

Nigamanagāthā

Ettāvatā ca—

“Ye te sampannasaddhammā, Dhammarājassa Satthuno.
Orasā mukhajā puttā, dāyādā dhammanimmitā.

Silādiguṇasampannā, katakiccā anāsavā.

Subhūti-ādayo therā, therīyo therikādayo.

Tehi yā bhāsītā gāthā, aññabyākaraṇādinā.

Tā sabbā ekato katvā, theragāthāti saṅgahaṃ.

Āropesuṃ mahātherā, Therīgāthāti tādino¹.

Tāsaṃ atthaṃ pakāsetuṃ, Porāṇaṭṭhakathānayaṃ.

Nissāya yā samāraddhā, atthasaṃvaṇṇanā mayā.

Sā tattha paramatthānaṃ, tattha tattha yathārahaṃ.

Pakāsanā Paramattha, dīpanī nāma nāmato.

Sampattā pariniṭṭhānaṃ, anākulavinicchayā.

Dvānavutiparimāṇā², Pāliya bhāṇavārato.

Iti taṃ saṅkharontena, yaṃ taṃ adhigataṃ mayā.

Puññaṃ tassānubhāvena, Lokanāthassa sāsanaṃ.

Ogāhetvā³ visuddhāya, silādiṭṭhiyā.

Sabbepi dehino hontu, vimuttirasabhāgino.

Ciraṃ tiṭṭhatu lokasmiṃ, Sammāsambuddhasāsanaṃ.

Tasmiṃ sagāravā niccaṃ, hontu sabbepi pāṇino.

Sammā vassatu kālena, devopi jagatīpati.

Saddhammanirato lokaṃ, dhammeneva pasāsatū”ti.

Badaratitthavīhāravāsina Ācariyadhammapālattherena katā

Therīgāthānaṃ atthasaṃvaṇṇanā niṭṭhitā.

Therīgāthā-aṭṭhakathā niṭṭhitā.

1. Theragāthāti ādito (Ka)

2. Parimāṇāya (Sī)

3. Obhāsetvā (Sī)

နိဂမနဂါထာ

၃၀၅

နိဂမနဂါထာ

ကျောဝတာ စ—

“ယေ တေ သမ္ပန္နသန္ဓမ္မာ၊ ဓမ္မရာဇဿ သတ္တုနော။

ဩရဿ မုခဇာ ပုတ္တာ၊ ဒါယာဒါ ဓမ္မနိဗ္ဗိတာ။

သီလာဒိဂုဏသမ္ပန္နာ၊ ကတကိစ္စာ အနာသဝါ။

သုဘူတိအာဒယော ထေရာ၊ ထေရိယော ထေရိကာဒယော။

တေဟိ ယာ ဘာသိတာ ဂါထာ၊ အညဗျာကရဏာဒိနာ။

တာ သဗ္ဗာ ဧကတော ကတွာ၊ ထေရဂါထာတိ သင်္ဂဟံ။

အာရောပေသုံ မဟာထေရာ၊ ထေရိဂါထာတိ တာဒိနော။

တာသံ အတ္ထံ ပကာသေတုံ၊ ပေါရာဏဋ္ဌကထာနယံ။

နိဿာယ ယံ သမာရဒ္ဓါ၊ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ မယာ။

သာ တတ္ထ ပရမတ္တာနံ၊ တတ္ထ တတ္ထ ယထာရဟံ။

ပကာသနာ ပရမတ္ထဒီပနီ နာမ နာမတော။

သမ္ပတ္တာ ပရိနိဋ္ဌာနံ၊ အနာကုလဝိနိစ္ဆယာ။

ဒွါနဂုတိပရိမာဏာ၊ ပါဠိယာ ဘာဏဝါရတော။

ဣတိ တံ သင်္ခရေန္တေန၊ ယံ တံ အဓိဂတံ မယာ။

ပုညံ တဿာနုဘာဝေန၊ လောကနာထဿ သာသနံ။

ဩဂါဟေတွာ၊ ဝိသုဒ္ဓါယ၊ သီလာဒိပဋိပတ္တိယာ။

သဗ္ဗေပိ ဒေဟိနော ဟောန္တု၊ ဝိမုတ္တိရသဘာဝိနော။

စိရံ တိဋ္ဌတု လောကသ္မိံ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသာသနံ။

တသ္မိံ သဂါရဝါ နိစ္စံ၊ ဟောန္တု သဗ္ဗေပိ ပါဏိနော။

သမ္မာ ဝဿတု ကာလေန၊ ဒေဝေါပိ ဇဂတိပတိ။

သန္ဓမ္မနိရတော လောကံ၊ ဓမ္မေနော ပဿာသတူ”တိ။

ဗဒရတိတ္ထဝိဟာရဝါသိနာ အာစရိယဓမ္မပါလတ္ထေရေန ကတာ ထေရိ-
ဂါထာနံ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ထေရိဂါထာအဋ္ဌကထာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ထေရဂါထာတိ အာဒိတော (က)

၂-ပရိမာဏာယ (သိ)

၃-ဩဘာသေတွာ (သိ)

Therīgāthā-aṭṭhakathāya

Samvaṇṇitapadānaṃ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A]	
Akaṃ	110	Ajaraṃ	297
Akampiyaṃ	176	Ajaramhi	297
Akallo	276	Ajānantā	287
Akāpurisasevitaṃ	172	Ajjāpi	298
Akāsiṃ	80	Ajjhagaṃ	247
Akāsi	213	Ajjhositā	289
Akkuṭṭhavandite	264	Añjanaṃ	142
Akkhātā	293	Añjaninṃ	273
Akkhāto	184	Añjalinṃ	110
Akhalitaṃ	298	Añjasaṃ	97
Agamī	266	Aññañca	146
Agārasmiṃ	97	Aññaṃaṇṇamhi	248
Aggadhammaṃ	275	Aññaṇa	127
Agginṃ	140	Aṭṭā	129
Aggikkhandhūpamā	250	Aṭṭitā	82
Aggito	263	Aṭṭo	276
Aghaṃ	293	Aṭṭhaṅgikaṃ	165
Aghamūlā	292	Aṭṭhamiyā	51
Aṅgā	111	Aṭṭhamī	46, 252
Aṅgārakāsusadisā	293	Aṭṭhāsiṃ	80
Aṅgininṃ	234	Aṭṭhikaṅkalasannibhā	292
Aciraṃ	289	Aḍḍhaṃ	90
Acetanā	287	Aṇaṇā	252
Accutaṃ	97	Aṇumattopi	179
Accharā	79, 260	Aṇūpi	179
Acchare	62	Atitaṃse	241

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ

သံဝဠာဒိတပဒါနံ အနုတ္တမဏိကာ

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်
[အ]		[အ]	
အကံ	၁၁၀	အဇရံ	၂၉၇
အကမ္ပိယံ	၁၇၆	အဇရမ္ပိ	၂၉၇
အကလော	၂၇၆	အဇာနန္တော	၂၀၇
အကာပုရိသသေဝိတံ	၁၇၂	အဇ္ဇာပိ	၂၉၀
အကောသိ	၈၀	အဇ္ဈင်္ဂ	၂၄၇
အကောသိ	၂၁၃	အဇ္ဈောသိတာ	၂၀၉
အက္ကုဋ္ဌဝဋ္ဌိတေ	၂၆၄	အဉ္ဇနံ	၁၄၂
အက္ခာတာ	၂၉၃	အဉ္ဇနိ	၂၇၃
အက္ခာတော	၁၈၄	အဉ္ဇလိ	၁၁၀
အခလိတံ	၂၉၈	အဉ္ဇသံ	၉၇
အဂဓိ	၂၆၆	အညဉ္ဇ	၁၄၆
အဂါရသ္မိ	၉၇	အညမညမ္ပိ	၂၄၈
အဂ္ဂဓမ္မံ	၂၇၅	အညေန	၁၂၇
အဂ္ဂိ	၁၄၀	အဋ္ဌာ	၁၂၉
အဂ္ဂိက္ခန္ဓူပမာ	၂၅၀	အဋ္ဌိတာ	၈၂
အဂ္ဂိတော	၂၆၃	အဋ္ဌော	၂၇၆
အဃံ	၂၉၃	အဋ္ဌဂီကံ	၁၆၅
အဃမူလာ	၂၉၂	အဋ္ဌမိယာ	၅၁
အင်္ဂါ	၁၁၁	အဋ္ဌမိ	၄၆၂၅၂
အင်္ဂါရကာသုသဒိသာ	၂၉၃	အဋ္ဌာသိ	၈၀
အင်္ဂနိ	၂၃၄	အဋ္ဌိကင်္ဂလသန္ဓိဘာ	၂၉၂
အဓိရံ	၂၀၉	အဓံ	၉၀
အစေတနာ	၂၀၇	အဏဏာ	၂၅၂
အစ္စုတံ	၉၇	အဏုမတ္တောပိ	၁၇၉
အစ္ဆရာ	၇၉၂၆၀	အဏူပိ	၁၇၉
အစ္ဆရေ	၆၂	အတိတံသေ	၂၄၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A]	
Atīva	241	Anamataggato	293
Atuliyam	176	Analasam	273
Atosayi	233	Anāvilam	259
Attā	274	Anāsavā	178
Attāṇam	290	Anikarattam	298
Attānam	56	Aniccamhi	287
Attham	92	Aniccasaññam	291
Atthāya	147	Anicce	295
Atrajā	143	Anibbisam	146
Atha	272	Animittassa	52
Adantam	55	Anukampikā	180
Adāsimhā	299	Anuciṇṇam	178
Adurāgataṃ	244	Anuññāto	127
Adūsikam	274	Anutappati	21
Adesesi	176	Anuddhatā	227
Addasam	55, 97	Anunentī	298
Addhagū	63	Anupādāya	102
Addhuve	297	Anubrūhaya	178
Adhikuṭṭanā	67	Anubrūhehi	163
Adhigaccha	56	Anubhūtam	185
Adhigacchi	186	Anubhonti	185
Adhigataṃ	298	Anubhohi	297
Adhipannānam	249	Anuyuñjīyamānā	272
Anāgārūpanissayo	249	Anurakkhamānā	274
Anaṅgāṇam	259	Anurattam	273
Anaññathā	217	Anurattā	276
Anaṇā	9	Anuvattinī	82
Anantarāvimokkhā'sim	102	Anuvicinantī	290
Anantādīnavā	251	Anusāsanī	123
Anappakam	142, 247	Anusāsi	51

၃၀၈

ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာယ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌကော်	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌကော်
[အ]		[အ]	
အတီဝ	၂၄၁	အနမတဂ္ဂတော	၂၉၃
အတုလိယံ	၁၇၆	အနလသံ	၂၇၃
အတောသယိ	၂၃၃	အနာဝိလံ	၂၅၉
အတ္တာ	၂၇၄	အနာသဝါ	၁၇၈
အတ္တာဏံ	၂၉၀	အနိကရတ္တံ	၂၉၈
အတ္တာနံ	၅၆	အနိစ္စမိ	၂၀၇
အတ္တံ	၉၂	အနိစ္စသညံ	၂၉၁
အတ္တာယ	၁၄၇	အနိစ္စေ	၂၉၅
အတြဇာ	၁၄၃	အနိဗ္ဗိသံ	၁၄၆
အထ	၂၇၂	အနိမိတ္တဿ	၅၂
အဒန္တံ	၅၅	အနုကမ္ပိကာ	၁၈၀
အဒါသိမှာ	၂၉၉	အနုစိတ္တံ	၁၇၈
အဒုရာဂတံ	၂၄၄	အနုညာတော	၁၂၇
အဒူသိကံ	၂၇၄	အနုတပ္ပတိ	၂၁
အဒေသေသိ	၁၇၆	အနုဒ္ဓတာ	၂၂၇
အဒ္ဓသံ	၅၅၊ ၉၇	အနုနေန္တိ	၂၉၈
အဒ္ဓဂူ	၆၃	အနုပါဒါယ	၁၀၂
အဒ္ဓါဝေ	၂၉၇	အနုမြူဟယ	၁၇၈
အဓိကုဋ္ဌနာ	၆၇	အနုမြူဟေဟိ	၁၆၃
အဓိဂစ္ဆ	၅၆	အနုဘူတံ	၁၈၅
အဓိဂစ္ဆိ	၁၈၆	အနုဘောန္တိ	၁၈၅
အဓိဂတံ	၂၉၈	အနုဘောဟိ	၂၉၇
အဓိပန္နာနံ	၂၄၉	အနုယုဉ္ဇိယမာနာ	၂၇၂
အနာဂါရူပနိဿယော	၂၄၉	အနုရက္ခမာနာ	၂၇၄
အနဂါဏံ	၂၅၉	အနုရတ္တံ	၂၇၃
အနညထာ	၂၁၇	အနုရတ္တာ	၂၇၆
အနဏာ	၉	အနုဝတ္ထိနီ	၈၂
အနန္တရာဝိမောက္ခာ'သိ	၁၀၂	အနုဝိစိနန္တိ	၂၉၀
အနန္တာဒိနဝါ	၂၅၁	အနုသာသနီ	၁၂၃
အနပ္ပကံ	၁၄၂၊ ၄၇	အနုသာသိ	၅၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌဏော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌဏော
[A]		[A]		[အ]		[အ]	
Anusāsito	263	Appakassa	297	အနုသာသိတော	၂၆၃	အပ္ပကဿ	၂၉၇
Anusocasi	56	Appaṭibaddhacittā	20	အနုသောစသိ	၅၆	အပ္ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ	၂၀
Anejaṃ	252	Appaṭivāṇīyaṃ	63	အနေဇံ	၂၅၂	အပ္ပဋိဝါနိယံ	၆၃
Anejā	178	Appamattassa	179	အနေဇာ	၁၇၈	အပ္ပမတ္တဿ	၁၇၉
Anopamaṃ	143	Appamattā	89	အနောပမံ	၁၄၃	အပ္ပမတ္တာ	၈၉
Antaṃ	164, 227	Appamādaratāya	45	အန္တံ	၁၆၄၊ ၂၂၇	အပ္ပမာဒရတာယ	၄၅
Antarāyikā	293	Appassādā	251, 287	အန္တရာယိကာ	၂၉၃	အပ္ပဿာဒါ	၂၅၁၊ ၂၈၇
Antimaṃ	14, 77	Appekaccā	185	အန္တိမံ		အပ္ပေကစ္ဆာ	၁၈၅
Anto	277	Appossukkā	288	အန္တော	၂၇၇	အပ္ပေါဿုက္ကာ	၂၈၈
Antodīpeva	234	Aphassayim	275	အန္တောဒီပေဝ	၂၃၄	အဗဿယိ	၂၇၅
Andha	265	Aphusiṃ	180	အန္ဓ	၂၆၅	အဗုသိ	၁၈၀
Andhova	276	Abbahī vata	59	အန္ဓောဝ	၂၇၆	အဗ္ဗဟိ ဝတ	၅၉
Annam	142	Abbuyha	22	အန္ဓံ	၁၄၂	အဗ္ဗယု	၂၂
Apakīritūna	277	Abbūḷhasallā	59	အပကီရိတူန	၂၇၇	အဗ္ဗုဠသလ္လာ	၅၉
Apaccavekkhitam	263	Abbhutaṃ	241	အပစ္စဝေက္ခိတံ	၂၆၃	အဗ္ဗုတံ	၂၄၁
Aparajjhaṃ	273	Abbhudīresuṃ	272	အပရဇ္ဈံ	၂၇၃	အဗ္ဗုဒီရေသုံ	၂၇၂
Aparato	295	Abravi	259	အပရတော	၂၉၅	အဗြဝိ	၂၅၉
Aparaddhaṃ	273	Abhayaṃ	298	အပရဗ္ဗံ	၂၇၃	အဘယံ	၂၉၈
Aparājitaṃ	123	Abhaye	44	အပရာဇိတံ	၁၂၃	အဘယေ	၄၄
Aparājito	173	Abhigajjantiva	260	အပရာဇိတော	၁၇၃	အဘိဂဇ္ဇန္တိဝ	၂၆၀
Aparādhitaṃ	259	Abhiññāya	77	အပရာမိတံ	၂၅၉	အဘိညာယ	၇၇
Aparimāṇaṃ	185	Abhiṇhaṃ	9	အပရိမာဏံ	၁၈၅	အဘိဏုံ	၉
Aparimitaṃ	297	Abhinimminivā	204	အပရိမိတံ	၂၉၇	အဘိနိဗ္ဗိနိတွာ	၂၀၄
Aparihīno	272	Abhinīlaṃ	218	အပရိဟိနော	၂၇၂	အဘိနိလံ	၂၁၈
Apathena	263	Abhiyobbanam	218	အပထေန	၂၆၃	အဘိယောဗ္ဗနံ	၂၁၈
Apāpikā	259	Abhirūhiyā	35	အပါပိကာ	၂၅၉	အဘိရူဟိယာ	၃၅
Aputtikā	124	Abhiropehi	261	အပုတ္တိကာ	၁၂၄	အဘိရောပေဟိ	၂၆၁
Aputhujjanasevitaṃ	176	Abhisambhonti	242	အပုထုဇ္ဇနသေဝိတံ	၁၇၆	အဘိသမ္ဘောန္တိ	၂၄၂
Apetaviññāṇo	289	Abhisamviseyyaṃ	289	အပေတဝိညာဏော	၂၈၉	အဘိသံဝိသေယျံ	၂၈၉
Appakaṃ	93	Abhihārayim	142	အပ္ပကံ	၉၃	အဘိဟာရယိ	၁၄၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A]	
Amataṃ	186	Asambādham	298
Amatamhi	296	Asassataṃ	287
Amanussasevitaṃ	261	Asahamānā	289
Amaraṃ	297	Asārassa	295
Amittajananā	250	Asāre	289
Amittā	249	Asitanicitamuduke	291
Amma	287	Asitā	219
Ayācito	127	Asisūnūpamā	292
Ayoniso	82	Asuci	204
Ayyānaṃ	210	Asucipuṇṇaṃ	289
Ariyaddhanaṃ	248	Asurakāye	290
Ariyamaggaṃ	212	Asecanakam	63, 174
Ariyā	227	Aseviṃ	275
Alaṃ	274	Asokaṃ	298
Alaṅkatā	141	Assa	127, 184
Alabhamānā	298	Assamaṇā	235
Alasā	225	Assarathaṃ	242
Avaca	110	Assā	288
Avajje	110	Assuṇiṃ	247
Avasavattinī	46, 82	Ahiriko	30
Avasāyī	20	Ahu	51, 177
Avassutā	79	Aho sukhaṃ	31
Avijjañca	25		
Avekkhantī	89, 93	[Ā]	
Avekkhiṃ	186	Ākiñcaññaṃ	248
Avedi	77	Āgacchi	127
Asakiṃ	289	Āgataṃ	127
Asaṅgamānasā	266	Āgatassa	127
Asapattaṃ	298	Āgatā	93
Asapattamhi	296	Āgato	128

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော
[အ]		[အ]	
အမတံ	၁၈၆	အသမ္မာဓိ	၂၉၈
အမတမ္ပိ	၂၉၆	အသဿတံ	၂၈၇
အမနုဿသေဝိတံ	၂၆၁	အသဟမာနာ	၂၈၉
အမရံ	၂၉၇	အသာရဿ	၂၉၅
အဓိတ္တဇနနာ	၂၅၀	အသာရေ	၂၈၉
အဓိတ္တာ	၂၄၉	အသိတနိစိတမုဒုကေ	၂၉၁
အဗ္ဗ	၂၈၇	အသိတာ	၂၁၉
အယာစိတော	၁၂၇	အသိသူနုပမာ	၂၉၂
အယောနိသော	၈၂	အသုစိ	၂၀၄
အယျာနံ	၂၁၀	အသုစိပုဏ္ဏံ	၂၈၉
အရိယဒ္ဓနံ	၂၄၈	အသုရကာယေ	၂၉၀
အရိယမဂ္ဂံ	၂၁၂	အသေစနကံ	၆၃၊ ၁၇၄
အရိယာ	၂၂၇	အသေဝိ	၂၇၅
အလံ	၂၇၄	အသောက်	၂၉၈
အလင်္ကတော	၁၄၁	အဿ	၁၂၇၊ ၁၈၄
အလဘမာနာ	၂၉၈	အဿမဏာ	၂၃၅
အလသာ	၂၂၅	အဿရထံ	၂၄၂
အဝစ	၁၁၀	အဿာ	၂၈၈
အဝဇ္ဇေ	၁၁၀	အဿုဏီ	၂၄၇
အဝသဝတ္တိနီ	၄၆၊ ၈၂	အဟိရိကော	၃၀
အဝသာယီ	၂၀	အဟု	၅၁၊ ၁၇၇
အဝဿုတာ	၇၉	အဟော သုခံ	၃၁
အဝိဇ္ဇဉ္ဇ	၂၅		
အဝေက္ခန္တိ	၈၉၊ ၉၃	[အာ]	
အဝေက္ခိ	၁၈၆	အာကိဉ္ဇညံ	၂၄၈
အဝေဒိ	၇၇	အာဂစ္ဆိ	၁၂၇
အသင်္ကိ	၂၈၉	အာဂတံ	၁၂၇
အသင်္ဂမာနဿ	၂၆၆	အာဂတဿ	၁၂၇
အသပတ္တိ	၂၉၈	အာဂတာ	၉၃
အသပတ္တိမ္ပိ	၂၉၆	အာဂတော	၁၂၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā - I]		[I]	
Ācare	83	Ichā ca	91
Ācikkhissam	275	Ichche	243
Āṇā	291	Ijjhatu	242
Ādāya	142	Iñje	206
Ādissa	184	Ito	127
Ādīnavam	24	Itthibhāvo	69
Ādīpitā	297	Idam	211
Ādīpito	176	Indamva	123
Āpādim	180	Indriyesu	174
Āpuccha	273	Imam	80
Āyatapamhe	262	Imā	211
Āyantim	243	Ime	62
Āraddhavīriye	147	Issariyam	291
Ārādhayāhi	13		
Ālayo	220		
Āvasa	261		
Āvi	212		
Āvilacitto	259		
Āsam	67		
Āsamsukā	225		
Āsave	97		
Āsādiya	266		
Āsim	22		
Āsīvisūpamā	287		
Āsum	203		
Āsū'pasampadā	110		
Āharimena	234		
Ālāhane	56		
Ingālakuyā	263		
Ichā	292		

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌကော
[အာ - ဣ]		[ဣ]	
အာစရေ	၈၃	ဣန္ဒြ ၈	၉၁
အာစိက္ခိယံ	၂၇၅	ဣန္ဒြ	၂၄၃
အာဏာ	၂၉၁	ဣဇ္ဈတု	၂၄၂
အာဒါယ	၁၄၂	ဣဇ္ဇေ	၂၀၆
အာဒိဿ	၁၈၄	ဣတော	၁၂၇
အာဒိနဝံ	၂၄	ဣတ္ထိဘာဝေါ	၆၉
အာဒိပိတာ	၂၉၇	ဣဒံ	၂၁၁
အာဒိပိတော	၁၇၆	ဣန္ဒြဝံ	၁၂၃
အာပါဒိ	၁၈၀	ဣန္ဒြိယေသု	၁၇၄
အာပုစ္ဆ	၂၇၃	ဣမံ	၈၀
အာယတပမ္ပေ	၂၆၂	ဣမာ	၂၁၁
အာယန္တိ	၂၄၃	ဣမေ	၆၂
အာရဒ္ဓဝီရိယေ	၁၄၇	ဣဿရိယံ	၂၉၁
အာရာဇယောဟိ	၁၃		
အာလယော	၂၂၀		
အာဝဿ	၂၆၁		
အာဝိ	၂၁၂		
အာဝိလစိတ္တော	၂၅၉		
အာသံ	၆၇		
အာသံသုကာ	၂၂၅		
အာသဝေ	၉၇		
အာသာဒိယ	၂၆၆		
အာသိ	၂၂		
အာသီဝိသုပမာ	၂၈၇		
အာသုံ	၂၀၃		
အာသု'ပဿမ္ပဒါ	၁၁၀		
အာဟရိမေန	၂၃၄		
အာဠာဟနေ	၅၆		
ဣဂ်ါလကုယာ	၂၆၃		
ဣန္ဒြ	၂၉၂		

[ဥ]

ဥက္ကဋ္ဌမဇ္ဈိမာ	၁၇၉
ဥက္ကောပမာ	၂၉၂
ဥက္ခလိကာ	၃၁
ဥစ္စေ	၁၄၃
ဥဇ္ဇေနိယာ	၂၇၂
ဥဇ္ဈိယန္တိ	၈၀
ဥဇ္ဈိတော	၂၆၃
ဥဇ္ဈော	၂၄၂၊ ၂၄၉
ဥဋ္ဌဟိတွာ	၂၇၅
ဥဋ္ဌာယ	၁၂၃
ဥဋ္ဌာယိကံ	၂၇၃
ဥတ္တမံ	၁၈၀
ဥတ္တမကုလိနာ	၂၇၂
ဥတ္တမင်္ဂဇော	၂၁၇
ဥတ္တမတ္တဿ	၁၆၅
ဥတ္တိဋ္ဌပိဏ္ဏော	၂၄၂၊ ၂၄၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]		[U]	
Uttiṇṇaṃ	55	Uppāṭiya	266
Uda	22	Ubbandhaṃ	83
Udake	211	Ubbiggā	272
Udahāri	210	Ubhayo	287
Uddhaṃsotā	20	Ubhopi	185
Uddhaṭasallā	264	Ummaggapaṭipannā	93
Uddhatā	82	Ummādanā	251
Upakāsim	91	Ummāre	273
Upagacchasi	265	Uyyānaṃ	142
Upagacche	290	Ullapanā	251
Upagamma	31, 272	Ussannāya	276
Upaccagā	13	Uḷāraṃ	180
Upaccagum	12		
Upaṭṭhapetvāna	168	[E]	
Upaṭṭhahanti	274	Ekaggacittā	227
Upatthaddhā	80	Ekamaṇā	275
Upanikkhamiṃ	46	Ekamante	21, 122
Upaṇissitā	171	Ekavarakampi	272
Upasantā	22, 164	Ekā	205
Upasanto	6	Ekākinī	274
Upasamaṃ	79	Ekena	40
Upasame	14	Etadantikā	130
Upasampajja	97, 252	Etave	233
Upavijaññā	185	Etādisaṃ	251
Upāgacchiṃ	39, 51	Ettha	248
Upāsanti	63	Edisaṃ	266
Upecca	213	Edisakā	206
Upemi	59	Edisiṃ	241
Uposathaṃ	39	Edisikāni	288
Uppalasikharopamāni	262	Ediso	220

၃၁၂

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော်
[ဥ]		[ဥ]	
ဥတ္တိဏ္ဏံ	၅၅	ဥပ္ပါဠိယ	၂၆၆
ဥဒ	၂၂	ဥဗ္ဗန္ဓံ	၈၃
ဥဒကေ	၂၁၁	ဥဗ္ဗိဂ္ဂါ	၂၇၂
ဥဒဟာရိ	၂၁၀	ဥဘယော	၂၈၇
ဥဒ္ဓိသောတာ	၂၀	ဥဘောဝိ	၁၈၅
ဥဒ္ဓဋ္ဌသလ္လာ	၂၆၄	ဥမ္မဂ္ဂပဋိပန္နာ	၉၃
ဥဒ္ဓတာ	၈၂	ဥမ္မာဒနာ	၂၅၁
ဥပကာသိ	၉၁	ဥမ္မာရေ	၂၇၃
ဥပဂစ္ဆသိ	၂၆၅	ဥယျာနံ	၁၄၂
ဥပဂစ္ဆေ	၂၉၀	ဥလ္လပနာ	၂၅၁
ဥပဂမ္မ	၃၁၂၇၂	ဥဿန္ဓာယ	၂၇၆
ဥပစ္စဂါ	၁၃	ဥဋ္ဌာရံ	၁၈၀
ဥပစ္စဂံ	၁၂		
ဥပဋ္ဌပေတွာန	၁၆၈	[ဧ]	
ဥပဋ္ဌဟန္တိ	၂၇၄	ကေဂ္ဂစိတ္တာ	၂၂၇
ဥပတ္တဒ္ဓါ	၈၀	ကေမနာ	၂၇၅
ဥပနိက္ခမိ	၄၆	ကေမန္တေ	၂၁၁၂၂
ဥပနိသိတာ	၁၇၁	ကေဝရကမ္ပိ	၂၇၂
ဥပသန္တာ	၂၂၁၆၄	ကော	၂၀၅
ဥပသန္တော	၆	ကောကိနီ	၂၇၄
ဥပသမံ	၇၉	ကေန	၄၀
ဥပသမေ	၁၄	တေဒန္တိကာ	၁၃၀
ဥပသမ္ပဇ္ဇေ	၉၇၂၅၂	တေဝေ	၂၃၃
ဥပဝိဇ္ဇေညာ	၁၈၅	တောဒိသံ	၂၅၁
ဥပါဂစ္ဆိ	၃၉၅၁	တ္ထေ	၂၄၈
ဥပါသန္တိ	၆၃	ဒေသံ	၂၆၆
ဥပေစ္စ	၂၁၃	ဒေသကာ	၂၀၆
ဥပေမိ	၅၉	ဒေသိ	၂၄၁
ဥပေါသထံ	၃၉	ဒေသိကာနိ	၂၈၈
ဥပ္ပလသိခရောပမာနိ	၂၆၂	ဒေသော	၂၂၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[E]		[Ka]	
Erakacche	275	Kaṇkaṇaṃva	219
Evaṃ	67, 250	Kaṇcanaphalakaṃva	220
Esā	147	Kaṇcanamaṇimuttakaṃ	261
Esānā	227	Kaṭasiṃ	295
Ehi	110	Kaṭukā	287
Eḷakiyā	276	Kaṇṇapāliyo	219
[O]		Kaṇhakhandhakasuvaṇṇama- ṇḍitaṃ	218
Okaḍḍhati	276	Kataṃ	186
Okassayāmi	120	Katakiccā	243
Okkamim	275	Katā	62
Ogāhaṃ	55	Katipāhakaṃ	127
Oghaṃ	14	Katvā	251
Ojavaṃ	174	Kathañci	288
Oḍḍitaṃ	251	Kantanti	185
Otato	220	Kantasallā	186
Opammaṃ	295	Kandasi	56
Openti	227	Kapaṇikāya	185
Orabbhikā	211	Kapaṇe	185
Orambhāgamanīyāni	164	Kampitā	296
Orasā	243	Kammakāmā	226
Orundhati	276	Kammaphalaṃ	275
Oruhāmi	90	Kayirā	69
Olikhim	90	Karaṇīyaṃ	186
Olubbha	24, 35	Karaṇḍako	217
Olokayitvāna	120	Kariya	272
Ovadati	9	Karissasi	164
Ovariyaṇa	259	Karihiti	274
Ohāya	234	Karotha	21
Ohitabhārā	186	Kalino	295
		Kalyāṇi	243

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော
[ဇ]		[က]	
ဧရကန္တ	၂၇၅	ကက်ကံ	၂၁၉
ဧဝံ	၆၇၂၅၀	ကဉ္စနဗလကံ	၂၂၀
ဧသာ	၁၄၇	ကဉ္စနမဏိမုတ္တကံ	၂၆၁
ဧသာနာ	၂၂၇	ကဋသိ	၂၉၅
ဧဟိ	၁၁၀	ကဋက	၂၀၇
ဧဋ္ဌကိယာ	၂၇၆	ကဏ္ဍပါဠိယော	၂၁၉
		ကဏ္ဍခန္ဓကသုဝဏ္ဏမဏ္ဍိတံ	၂၁၀
[ဩ]		ကတံ	၁၀၆
ဩကမုတိ	၂၇၆	ကတကိစ္စာ	၂၄၃
ဩကဿယာမိ	၁၂၀	ကတာ	၆၂
ဩက္ကမိ	၂၇၅	ကတိပါဟကံ	၁၂၇
ဩဂါဟံ	၅၅	ကတွာ	၂၅၁
ဩဃံ	၁၄	ကထဗ္ဗိ	၂၀၀
ဩဇဝံ	၁၇၄	ကန္တန္တိ	၁၀၅
ဩဉ္စိတံ	၂၅၁	ကန္တသလ္လာ	၁၀၆
ဩတတော	၂၂၀	ကန္တသိ	၅၆
ဩပဗ္ဗံ	၂၉၅	ကပဏိကာယ	၁၀၅
ဩပေန္တိ	၂၂၇	ကပဏေ	၁၀၅
ဩရက္ခိကာ	၂၁၁	ကမ္ပိတာ	၂၉၆
ဩရက္ခာဂမနိယာနိ	၁၆၄	ကမ္မကာမာ	၂၂၆
ဩရသာ	၂၄၃	ကမ္မဗလံ	၂၇၅
ဩရန္တတိ	၂၇၆	ကယိရာ	၆၉
ဩရဟာမိ	၉၀	ကရဏီယံ	၁၀၆
ဩလိဒိ	၉၀	ကရဏ္ဍကော	၂၁၇
ဩလုပ္ပ	၂၄၂၅၅	ကရိယ	၂၇၂
ဩလောကယိတွာန	၁၂၀	ကရိဿသိ	၁၆၄
ဩဝဒတိ	၉	ကရိဟိတိ	၂၇၄
ဩဝရိယာန	၂၅၉	ကရောထ	၂၁
ဩဟာယ	၂၃၄	ကလိနော	၂၉၅
ဩဟိတဘာရာ	၁၀၆	ကလျာဏိ	၂၄၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]		[Ka]	
Kasaṃ	111, 119	Kimināva	276
Kaḷiṅgaram	289	Kilesānaṃ	92
Kā	128	Kisā	82
Kānanaṃva	218	Kisikā	35
Kānanantare	260	Kīraṭi	274
Kāmaṃ	297	Kīḷanakam	263
Kāmapaṅkena	250	Kucchiṃ	275
Kāmayutto	297	Kuñjaramattakareṇuloḷitaṃ	260
Kāmaratiṃ	67	Kuṇapaṃ	289
Kāmarāgena	79, 82	Kutoci	127
Kāmahetukaṃ	250	Kuthitā	296
Kāmā	67	Kudācanaṃ	177
Kāmānaṃ	251	Kubbanti	248
Kāmāni	172	Kumbhiṃ	227
Kāmesu	20	Kumbhiyaṃ	6
Kāyaṃ	80	Kumbhīlabhayāni	295
Kāye	24	Kummaggapaṭipannaṃ	212
Kāyena	22	Kulaṃ	125
Kārikaṃ	273	Kulagharasmā	276
Kālaṃ kālāṃ	176	Kulā	125
Kāsikuttamacārinīṃ	234	Kule	143
Kāsijanapado	33	Kusale	13
Kāhinti	297	Kusumanāme	271
Kāḷa	234	Kusumarajena	260
Kāḷakā	217	Kusumitasikharā	260
Kim	62	Kese	298
Kiñcanaṃ	227	Kocchaṃ	273
Kittesi	225	Kocchasūcivicitaggasobhitaṃ	218
Kinnarimandalocane	261	Koñcassa	286
Kinnariyāriva	262	Koṭarohitā	265

၃၁၄

သေရိဂါထာအဋ္ဌကထာယ

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်
[က]		[က]	
ကသံ	၁၁၁၊ ၁၁၉	ကိမိနာဝ	၂၇၆
ကဠိဂံရံ	၂၈၉	ကိလေသာနံ	၉၂
ကာ	၁၂၈	ကိသာ	၈၂
ကာနနံဝ	၂၁၈	ကိသိကာ	၃၅
ကာနနန္တရေ	၂၆၀	ကီရတိ	၂၇၄
ကာမံ	၂၉၇	ကိဋ္ဌနကံ	၂၆၃
ကာမပဏ္ဍေ	၂၅၀	ကုမ္ဘိ	၂၇၅
ကာမယုတ္တော	၂၉၇	ကုဇ္ဈမတ္တကရေဏုလောဠိတံ	၂၆၀
ကာမရတိ	၆၇	ကုဏပံ	၂၈၉
ကာမရာဂေန	၇၉၊ ၈၂	ကုတောစိ	၁၂၇
ကာမဟေတုကံ	၂၅၀	ကုထိတာ	၂၉၆
ကာမာ	၆၇	ကုဒါစနံ	၁၇၇
ကာမာနံ	၂၅၁	ကုဗ္ဗန္တိ	၂၄၈
ကာမာနိ	၁၇၂	ကုမ္ဘိ	၂၂၇
ကာမေသု	၂၀	ကုမ္ဘိယံ	၆
ကာယံ	၈၀	ကုမ္ဘိလဘယာနိ	၂၉၅
ကာယေ	၂၄	ကုမ္ဘဂ္ဂပဋိပန္နံ	၂၁၂
ကာယေန	၂၂	ကုလံ	၁၂၅
ကာရိကံ	၂၇၃	ကုလသရသ္မာ	၂၇၆
ကာလံ ကာလံ	၁၇၆	ကုလာ	၁၂၅
ကာသိကုတ္တမစာရိနိ	၂၃၄	ကုလေ	၁၄၃
ကာသိဇနပဒေါ	၃၃	ကုသလေ	၁၃
ကာဟိန္တိ	၂၉၇	ကုလုမနာမေ	၂၇၁
ကာဠ	၂၃၄	ကုသုမရဇေန	၂၆၀
ကာဠကာ	၂၁၇	ကုသုမိတသိခရာ	၂၆၀
ကိ	၆၂	ကေသေ	၂၉၈
ကိဉ္ဇနံ	၂၂၇	ကောမ္ဘိ	၂၇၃
ကိတ္တေသိ	၂၂၅	ကောမ္ဘသုမိဝိတဂ္ဂသောဘိတံ	၂၁၈
ကိန္နရိမန္တလောစနေ	၂၆၁	ကောမ္ဘဿ	၂၈၆
ကိန္နရိယာရိဝ	၂၆၂	ကောဠရောဟိတာ	၂၆၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka - Kha]		[Ga]	
Kolaṭṭhimattaguḷikā	294	Gacchati	127
Kleschi	82	Gacchantin	258
Khaggena	291	Gacchasi	235
Khajjam	142	Gacchāmi	35
Khaṇātītā	13	Gaṇino	235
Khaṇo	13, 288	Gaṇḍo	293
Khaṇḍaso	264	Gatayobbanā	37
Khaṇḍitā	219	Gatassa	127
Khantī	300	Gatiyo	288
Khandhadhātu-āyatanam	290	Gato	127
Khandhā	67	Gattehi	211
Khandhāyatanadhātuyo	51	Gantave	243
Khandhe	295	Gantvā	92
Khambhesimattānaṃ	36	Gamissanti	211
Khalitam	218	Gamissāmi	273
Khalu	55	Gamī	163
Khaḷopiyaṃ	227	Garuke	259
Khādamānā	241	Galake	185
Khāditāni	241	Gavassam	242
Khittacittā	129	Gahavibhavam	242
Khipi	298	Gahetvāna	83
Khippaṃ	122	Gāmakhattāni	247
Khīṇakuline	185	Gijjhita	143
Khīlakehi	264	Girā	272
Khu	297	Girimuddhani	234
Khujjehi	16	Gilānā	35
Khettaṃ	111	Guyham	80
Khepetvā	164	Gedho	250
Khematṭhāne	250	Gocarāya	275
		Gonakatūlikasanthataṃ	261

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ဂော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ဂော
[က-ခ]		[ဂ]	
ကောလဋ္ဌိမတ္တဂုဠိကာ	၂၉၄	ဂစ္ဆတိ	၁၂၇
က္ခေသေဟိ	၈၂	ဂစ္ဆန္တိ	၂၅၈
ခဂ္ဂေန	၂၉၁	ဂစ္ဆသိ	၂၃၅
ခဇ္ဇံ	၁၄၂	ဂစ္ဆာမိ	၃၅
ခဏာတိတာ	၁၃	ဂဏိနော	၂၃၅
ခဏော	၁၃၂၈၈	ဂဏ္ဍော	၂၉၃
ခဏ္ဍသော	၂၆၄	ဂတယောဗ္ဗနာ	၃၇
ခဏ္ဍိတာ	၂၁၉	ဂတဿ	၁၂၇
ခန္တိ	၃၀၀	ဂတိယော	၂၈၈
ခန္ဓဓာတုအာယတနံ	၂၉၀	ဂတော	၁၂၇
ခန္ဓာ	၆၇	ဂတ္တေဟိ	၂၁၁
ခန္ဓာယတနဓာတုယော	၅၁	ဂန္ထဝေ	၂၄၃
ခန္ဓေ	၂၉၅	ဂန္ဓာ	၉၂
ခမ္ဘေသိမတ္တာနံ	၃၆	ဂမိဿန္တိ	၂၁၁
ခလိတံ	၂၁၈	ဂမိဿာမိ	၂၇၃
ခလု	၅၅	ဂမိ	၁၆၃
ခဋ္ဌောပိယံ	၂၂၇	ဂရုကေ	၂၅၉
ခါဒမာနာ	၂၄၁	ဂလကေ	၁၈၅
ခါဒိတာနိ	၂၄၁	ဂဝဿံ	၂၄၂
ဒိတ္တမိတ္တာ	၁၂၉	ဂဟဝိဘဝံ	၂၄၂
ဒိဝိ	၂၉၈	ဂဟေတွာန	၈၃
ဒိပ္ပံ	၁၂၂	ဂါမခေတ္တာနိ	၂၄၇
ဒိဏကုလိနေ	၁၈၅	ဂိဇ္ဈိတာ	၁၄၃
ဒီလကေဟိ	၂၆၄	ဂိရာ	၂၇၂
ဒု	၂၉၇	ဂိရိမုဒ္ဓနိ	၂၃၄
ဒုဇ္ဇေဟိ	၁၆	ဂိလာနာ	၃၅
ဒေတ္တံ	၁၁၁	ဂုယံ	၈၀
ဒေပေတွာ	၁၆၄	ဂေဓော	၂၅၀
ဒေမုဋ္ဌာနေ	၂၅၀	ဂေါစရာယ	၂၇၅
		ဂေါနကတူလိကသန္တတံ	၂၆၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ga - Gha]		[Ca]	
Govāṇijakassa	276	Cātuddīpo	292
Ghaṭikam̐	274	Cāpe	234
Ghaṭitabbam̐	293	Cārudassanā	266
Ghaṭissam̐	288	Cicciṭi cicciṭi	31
Ghaṭenti	288	Cinṇā	111
Ghare	25	Cittam̐	37
Ghātā	290	Cittakārasukatāva	218
Ghātāya	293	Cittadomanassāni	297
Ghorā	233	Cittappamāthino	251
[Ca]			
Ca	261	Cittamhi	69
Cakkhumatī	171	Cittalateva	260
Cakkhuvadhā	265	Ciram̐	275
Caṇḍālā	297	Cirassam̐	226
Catukkhattum̐	46	Cullāsītisahassāni	56
Caturāṅgulikā	294	Cetasā	22
Caturassam̐	204	Cetaso	46
Caturodadhī	294	Cetopariccañāṇam̐	79, 204
Candam̐	263	Cetosamathamanyuttā	122
Candañca	90	Coḷena	6
		[Cha]	
Candanamaṇḍitasāra-			
gandhikam̐	261	Chattakam̐	30
Candanokkhitā	141	Chandam̐	22
Cando	10	Chandajātā	20
Carasi	170	Chamam̐	298
Carā	211	Chamā	24, 119
Carāhi	275	Chamāya	91
Caritvāna	24	Chavim̐	212
Carissasi	22	Chātā	297
Cātuddasim̐	39	Chāдеми	273

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော
[ဂ - ဃ]		[ဇ]	
ဂေါဝါဏိဇကဿ	၂၇၆	စာတုဒ္ဓိပေါ	၂၉၂
ဃဋ္ဌိကံ	၂၇၄	စာပေ	၂၃၄
ဃဋ္ဌိတဗ္ဗံ	၂၉၃	စာရဒဿနာ	၂၆၆
ဃဋ္ဌိဿံ	၂၈၈	စိစ္စိ စိစ္စိ	၃၁
ဃဋ္ဌေန္တိ	၂၈၈	စိက္ခာ	၁၁၁
ဃရေ	၂၅	စိတ္တံ	၃၇
ဃာတာ	၂၉၀	စိတ္တကာရသုကတာဝ	၂၁၈
ဃာတာယ	၂၉၃	စိတ္တဒေါမနဿာနိ	၂၉၇
ဃောရာ	၂၃၃	စိတ္တပ္ပမာထိနော	၂၅၁
[ဇ]			
ဇ	၂၆၁	စိတ္တမိ	၆၉
စက္ခုမတီ	၁၇၁	စိတ္တလတေဝ	၂၆၀
စက္ခုဝိဓာ	၂၆၅	စိရံ	၂၇၅
စဏ္ဍာလာ	၂၉၇	စိရဿံ	၂၂၆
စတုက္ခတ္တု	၄၆	စုလ္လာသီတိသဟဿာနိ	၅၆
စတုရင်္ဂလိကာ	၂၉၄	စေတသာ	၂၂
စတုရဿံ	၂၀၄	စေတသော	၄၆
စတုရောဒမိ	၂၉၄	စေတောပရိစ္ဆဉာဏံ	၇၉၊ ၂၀၄
စန္ဒံ	၂၆၃	စေတောသမထမနုယုတ္တာ	၁၂၂
စန္ဒဉ္စ	၉၀	စောဋ္ဌေန	၆
စန္ဒနမဏ္ဍိတသာရဂန္ဓိကံ	၂၆၁		
စန္ဒနောက္ခိတာ	၁၄၁	[ဆ]	
စန္ဒော	၁၀	ဆတ္တကံ	၃၀
စရသိ	၁၇၀	ဆန္ဒံ	၂၂
စရာ	၂၁၁	ဆန္ဒဇာတာ	၂၀
စရာဟိ	၂၇၅	ဆမံ	၂၉၈
စရိတ္တာန	၂၄	ဆမာ	၂၄၊ ၁၁၉
စရိဿသိ	၂၂	ဆမာယ	၉၁
စာဟုဒ္ဓသိ	၃၉	ဆဝိ	၂၁၂
		ဆာတာ	၂၉၇
		ဆာဒေမိ	၂၇၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Cha]		[Ja]	
Chindiya	291	Jāni	249
Chinnasaṃsayā	178	Jāniya	264
Chuddhūna	289	Jāmātā	274
Chuddho	289	Jāyitabbassa	287
Churikāya	235	Jigucchantā	289
Chetvāna	164	Jiṇṇā	102
Chetvāva	235	Jinasāsanam	48
		Jīvakambavanam	258
		Jīvitam	93
[Ja]		[Jha - Ña]	
Jajjaro	220	Jhānajjhāyanaratāyo	271
Janam	81	Jhāyati	252
Janamārakamajjhagatā	185	Jhāyato	179
Janetti	178	Jhāyāmi	31
Jamme	102	Ñātī	249
Jarāgharo	220	Ñātīhi	289
Jarāmaraṇabyādhigahitā	297	Ñatvā	241
Jarāya	217		
Jare	102	[Tha - Da]	
Jalitā	296	Thiti	248
Jahi	297	Ḍayhantī	125
Jāṇum	110		
Jātarūparajataṃ	248	[Ta]	
Jātassa	173	Tam	127, 219
Jātā	243	Takkārim	234
Jātim	21	Taṇham	22
Jātikkhayaṃ	77	Taṇhāya	93
Jātimūlakam	290	Tato	89
Jātisaṃsāram	164	Tattako	33
Jānāsi	127	Tattha	128
Jānāhi	67		

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ ၃၁၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋကော
[ဆ]		[စ]	
ဆိန္ဒိယ	၂၉၁	ဇာနိ	၂၄၉
ဆိန္ဒသံသယာ	၁၇၈	ဇာနိယ	၂၆၄
ဆုဒ္ဓူန	၂၈၉	ဇာမာတာ	၂၇၄
ဆုဒ္ဓေါ	၂၈၉	ဇာယိတဗ္ဗဿ	၂၈၇
ဆုရိကာယ	၂၃၅	ဇိဂစ္ဆန္တာ	၂၈၉
ဆေတွာန	၁၆၄	ဇိက္ကာ	၁၀၂
ဆေတွာဝ	၂၃၅	ဇိနသာသနံ	၄၈
		ဇိဝကမ္မဝနံ	၂၅၈
		ဇိပိတံ	၉၃
[စ]		[ဈ-ဥ]	
ဇဇ္ဇရော	၂၂၀	ဈာနဇ္ဈာယနရတာယော	၂၇၁
ဇနံ	၈၁	ဈာယတိ	၂၅၂
ဇနမာရကမဇ္ဈဂတာ	၁၈၅	ဈာယတော	၁၇၉
ဇနေတ္ထိ	၁၇၈	ဈာယာမိ	၃၁
ဇဓ္မေ	၁၀၂	ဉ္ဇတိ	၂၄၉
ဇရာသရော	၂၂၀	ဉ္ဇတိဟိ	၂၈၉
ဇရာမရဏဗျာဓိဂဟိတာ	၂၉၇	ဥတွာ	၂၄၁
ဇရာယ	၂၁၇		
ဇရေ	၁၀၂	[ဌ-ဋ]	
ဇလိတာ	၂၉၆	ဋ္ဌတိ	၂၄၈
ဇဟိ	၂၉၇	ဋယန္တိ	၁၂၅
ဇာဏံ	၁၁၀		
ဇာတရူပရဇတံ	၂၄၈	[ဏ]	
ဇာတဿ	၁၇၃	တံ	၁၂၇, ၂၁၉
ဇာတာ	၂၄၃	တက္ကောရိ	၂၃၄
ဇာတိ	၂၁	တဏှံ	၂၂
ဇာတိက္ခယံ	၇၇	တဏှာယ	၉၃
ဇာတိမူလကံ	၂၉၀	တတော	၈၉
ဇာတိသံသာရံ	၁၆၄	တတ္တကော	၃၃
ဇာနာသိ	၁၂၇	တတ္ထ	၁၂၈
ဇာနာဟိ	၆၇		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]		[Ta - Tha]	
Tathā	128	Tūlapuṇṇasadisopamā	220
Tathūpamā	264	Te	29
Tadā	210	Tena tena	129
Tadekaṭṭhe	97	Tevijjo	213
Tantikhīlake	264	Theri	243
Tantihi	264	Therike	6
Tamokhandham	10, 36, 51	Thevikīva	219
Taritvā	251		
Tare	14	[Da]	
Tassā	102	Dakābhisecanā	211
Tahim tahim	218	Dakkhiya	262
Tā	219	Dakkhisam	89
Tāṇam	250	Daḍḍhā	56
Tāta	226	Daṇḍam	24, 125
Tāto	272	Daṇḍabhayabhītā	210
Tādinam	213	Daṇḍena	235
Tādisikam	263	Dantam	274
Tāpanā	250	Dantā	77, 244
Tālavatthukatā	291	Damakam	274
Tāvatisā	174	Damappattā	178
Tāsam	56	Damassu	297
Tiṇakaṭṭhasākhāpalāsam	294	Damitam	55
Tiṇukkā	297	Dayitā	272
Tiṇṇā	252	Daram	40
Tidasā	123	Dasakkhattum	299
Tiladaṇḍakāriva	220	Daharā	247
Tisattisatāni	290	Daharikā	291
Tucchā	287	Daharikāsi	288
Tū riyāriva	262	Daḷhaparakkame	147
		Dāni	102

၃၁၈

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော
[တ]		[တ - ထ]	
ဘဝာ	၁၂၈	တူလပုဏ္ဏသဒိသောပမာ	၂၂၀
တထူပမာ	၂၆၄	တေ	၂၉
တဒါ	၂၁၀	တေန တေန	၁၂၉
တဒေကဋ္ဌေ	၉၇	တေဝိဇ္ဇော	၂၁၃
ဘန္တိဗီလကေ	၂၆၄	ထေရိ	၂၄၃
တန္တိဟိ	၂၆၄	ထေရိကေ	၆
တမောခန္ဓံ	၁၀၂၆၊ ၅၁	ထေဝိကိဝ	၂၁၉
တရိတွာ	၂၅၁		
တရေ	၁၄	[ဒ]	
တဿာ	၁၀၂	ဒကာဘိသေစနာ	၂၁၁
တဟိံ တဟိံ	၂၁၈	ဒက္ခိယ	၂၆၂
တာ	၂၁၉	ဒက္ခိသံ	၈၉
တာဏံ	၂၅၀	ဒဗ္ဗာ	၅၆
တာတ	၂၂၆	ဒဏ္ဍံ	၂၄၂၊ ၂၅
တာတော	၂၇၂	ဒဏ္ဍဘယဘိတာ	၂၁၀
တာဒိနံ	၂၁၃	ဒဏ္ဍေန	၂၃၅
တာဒိသိကံ	၂၆၃	ဒန္တံ	၂၇၄
တာပနာ	၂၅၀	ဒန္တာ	၇၇၊ ၂၄၄
တာလဝတ္ထုကတာ	၂၉၁	ဒမကံ	၂၇၄
တာဝတိံသာ	၁၇၄	ဒမပ္ပတ္တာ	၁၇၈
တာသံ	၅၆	ဒမဿု	၂၉၇
တိဏကဋ္ဌသာခါပလာသံ	၂၉၄	ဒမိတံ	၅၅
တိဏုက္ကာ	၂၉၇	ဒယိတာ	၂၇၂
တိဏ္ဍာ	၂၅၂	ဒရံ	၄၀
တိဒသာ	၁၂၃	ဒသက္ခတ္တံ	၂၉၉
တိလဒဏ္ဍကာရိဝ	၂၂၀	ဒဟရာ	၂၄၇
တိသတ္တိသတာနိ	၂၉၀	ဒဟရိကာ	၂၉၁
တုစ္ဆာ	၂၈၇	ဒဟရိကာသိ	၂၈၈
တုရိယာရိဝ	၂၆၂	ဒဗ္ဗပရက္ခမေ	၁၄၇
		ဒါနိ	၁၀၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]		[Da]	
Dāyādikā	242	Dussate	273
Dāyādo	77	Dūragatā	262
Dārake	276	Dūraṅgamā	227
Dārukapillakāni	264	Dūseyyaṃ	288
Dālimalaṭṭhiṃ	234	Deḍḍubhaṃ	31
Dāsakammakarāni	247	Detha	143
Diṭṭhiyo	171	Devakāyaṃ	39-40
Diṭṭho	29	Devā	123
Dinnā	288	Devesupi	290
Dibbaṃ	287	Desitā	259
Dibbā	53	Desentiṃ	63
Divase divase	290	Desenti	227
Divāvihārā	110	Desente	287
Disvā	91	Dessā	273
Dukkhato	21	Dehaṃ	14, 45
Dukkhadhammehi	45	Dehakāni	264
Dukkhassa	164	Dehi	292
Dukkhasamudayoruddhā	287	Dosañca	25, 31
Dukkhā	146	Dvijātī	275
Dukkhita	37	Dvipadaseṭṭho	275
Dukhaṃ	185		
Dukhā	250	[Dha]	
Duggatā	124	Dhanikapurisapātabahulamhi	276
Duggatigamaṇaṃ	250	Dhammaṃ	59
Duggandhā	204	Dhammajīvino	227, 233
Dutiyakulikassa	274	Dhammaṭṭhaṃ	252
Dutiyo	205	Dhammadharā	227
Duddasaṃ	59	Dhammasaṃvegaṃ	180
Dubbacanaṃ	273	Dhammādāsaṃ	186
Dubbalā	37, 102	Dhammehi	63

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော
[ခ]		[ခ]	
ဒါယာဒိကာ	၂၄၂	ဒုဿတေ	၂၇၃
ဒါယာဒေါ	၇၇	ဒူရဂတာ	၂၆၂
ဒါရကေ	၂၇၆	ဒူရင်္ဂမာ	၂၂၇
ဒါရကပိလ္လကာနိ	၂၆၄	ဒူသေယျံ	၂၀၀
ဒါလိမလဋ္ဌိ	၂၃၄	ဒေဉ္စုဘံ	၃၁
ဒါသကမ္မကရာနိ	၂၄၇	ဒေထ	၁၄၃
ဒိဋ္ဌိယော	၁၇၁	ဒေဝကာယံ	၃၉-၄၀
ဒိဋ္ဌော	၂၉	ဒေဝါ	၁၂၃
ဒိန္နာ	၂၀၀	ဒေဝေသုပိ	၂၉၀
ဒိဗ္ဗံ	၂၀၇	ဒေသိတာ	၂၅၉
ဒိဗ္ဗာ	၅၃	ဒေသေန္တိ	၆၃
ဒိဝသေ ဒိဝသေ	၂၉၀	ဒေသေန္တိ	၂၂၇
ဒိဝါပိဟာရာ	၁၁၀	ဒေသေန္တေ	၂၀၇
ဒိဿာ	၉၁	ဒေဿာ	၂၇၃
ဒုက္ခတော	၂၁	ဒေဟံ	၁၄၁၄၅
ဒုက္ခဓမ္မေဟိ	၄၅	ဒေဟကာနိ	၂၆၄
ဒုက္ခဿ	၁၆၄	ဒေဟိ	၂၉၂
ဒုက္ခသမုဒယောရုဒ္ဓါ	၂၀၇	ဒေါသဉ္စ	၂၅၁၃၁
ဒုက္ခာ	၁၄၆	ဒ္ဓိဇာတိ	၂၇၅
ဒုက္ခိတာ	၃၇	ဒ္ဓိပဒေသေဋ္ဌော	၂၇၅
ဒုခံ	၁၀၅		
ဒုခါ	၂၅၀	[ဓ]	
ဒုဂ္ဂတာ	၁၂၄	ဓနိကပုရိသပါတဗဟုလမ္ပိ	၂၇၆
ဒုဂ္ဂတိဂမနံ	၂၅၀	ဓမ္မံ	၅၉
ဒုဂ္ဂန္ဓာ	၂၀၄	ဓမ္မဇီဝိနော	၂၂၇, ၂၃၃
ဒုတိယကုလိကဿ	၂၇၄	ဓမ္မဋ္ဌံ	၂၅၂
ဒုတိယော	၂၀၅	ဓမ္မရာ	၂၂၇
ဒုဒ္ဓသံ	၅၉	ဓမ္မသံဝေဂံ	၁၀၀
ဒုဗ္ဗစနံ	၂၇၃	ဓမ္မာဒါသံ	၁၀၆
ဒုဗ္ဗလာ	၃၇၁၀၂	ဓမ္မေဟိ	၆၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Dha]		[Na]	
Dhātuyo	21	Nikkhipissāmi	45
Dhāraya	261	Nikkhamma	110
Dhārehi	14	Nighaṃ	293
Dhītā	143	Niccaṃ	147
Dhutakilesāyo	271	Nicchātā	164
Dhuttakānaṃ	205	Nijjaressāmi	275
Dhuttako	258	Nibbānaṃ	97
Dhunanti	226	Nibbānapattiyā	29
Dhuvam	248	Nibbānābhiratā	251
Dhavantī	273	Nibbindaṃ	34
		Nibbindahaṃ	34, 89
[Na]		Nibbinnā	291
Naṃ	274	Nibbutā	23, 77, 102
Naggā	129	Nibbuyhati	289
Naṅgalaṃ	276	Nimmānaratino	175
Naṅgalehi	111	Niyakā	289
Natthi	102	Niyojayi	125
Nadītthāni	90	Niyyādayāhi	242
Nadītiraṃhi	55	Nirato	176
Namo	146	Niraye	295
Navanavā	290	Nirupatāpaṃ	298
Navanivesaṃhi	299	Nirūpadhiṃ	241
Nāgaṃ	55	Nirodhaṃ	13
Nāgabhogasadisopamā	220	Nirodhā	288
Nāgā	211	Nillacchesi	275
Nāgo	235	Nivattassu	234
Nādhigaṃ	124	Nivesaye	265
Nikujjiyā	36	Nisinnā	81
Nikkhipa	260, 274	Nisinnāya	93
Nikkhipitvāna	36	Nisīdatha	122

၃၂၀

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယူ

ပဒါနတ္ထမော	ပိဋ္ဌကော	ပဒါနတ္ထမော	ပိဋ္ဌကော
[ဓ]		[န]	
ဓာတုယော	၂၁	နိက္ခိပိဿာမိ	၄၅
ဓာရယ	၂၆၁	နိက္ခမ္မ	၁၁၀
ဓာရေဟိ	၁၄	နိဗ္ဗံ	၂၉၃
ဓိတာ	၁၄၃	နိဗ္ဗံ	၁၄၇
ဓုတကိလေသာယော	၂၇၁	နိစ္ဆာတာ	၁၆၄
ဓုတ္တကာနံ	၂၀၅	နိဇ္ဈရေဿာမိ	၂၇၅
ဓုတ္တကော	၂၅၈	နိဗ္ဗာနံ	၉၇
ဓုနန္တိ	၂၂၆	နိဗ္ဗာနပတ္တိယာ	၂၉
ဓုဝံ	၂၄၈	နိဗ္ဗာနဘိရတာ	၂၅၁
ဓောဝန္တိ	၂၇၃	နိဗ္ဗာနံ	၃၄
		နိဗ္ဗာနဟံ	၃၄၊ ၈၉
[န]		နိဗ္ဗာ	၂၉၁
နံ	၂၇၄	နိဗ္ဗတာ	၂၃၊ ၇၇၊ ၁၀၂
နဂ္ဂါ	၁၂၉	နိဗ္ဗယုတိ	၂၈၉
နင်္ဂလံ	၂၇၆	နိဗ္ဗာနရတိနော	၁၇၅
နင်္ဂလေဟိ	၁၁၁	နိယကာ	၂၈၉
နတ္ထိ	၁၀၂	နိယောဇယိ	၁၂၅
နဒိတိတ္ထာနိ	၉၀	နိယျာဒယာဟိ	၂၄၂
နဒိတိရမ္ပိ	၅၅	နိရတော	၁၇၆
နမော	၁၄၆	နိရယေ	၂၉၅
နဝနဝါ	၂၉၀	နိရူပတာပံ	၂၉၈
နဝနိဝေသမ္ပိ	၂၉၉	နိရူပမိ	၂၄၁
နာဂံ	၅၅	နိရောဓံ	၁၃
နာဂဘောဂသဒိဿောပမာ	၂၂၀	နိရောဓာ	၂၈၈
နာဂါ	၂၁၁	နိလ္လန္တေသိ	၂၇၅
နာဂေါ	၂၃၅	နိဝတ္တဿု	၂၃၄
နာမိဂံ	၁၂၄	နိဝေသယေ	၂၆၅
နိက္ခန္ဓိယာ	၃၆	နိသိန္နာ	၈၁
နိက္ခိပ	၂၆၀၊ ၂၇၄	နိသိန္နာယ	၉၃
နိက္ခိပိတ္တာန	၃၆	နိသိဒထ	၁၂၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]		[Pa]	
Nisumbhissaraṃ	235	Pañcasatā	128
Nissatṭhaṃ	291	Paññāpayiṃ	275
Nissaraṇaṃ	241	Paññāya	10
Nihacca	110	Paññāsīlaparakkamaṃ	226
Nihatamānaṃ	273	Paṭacārā	128
Nekkhammaṃ	247, 272	Paṭacārānusāsanaṃ	168
Nettā	218	Paṭiccharayi	274
Nerañjaraṃ	235	Paṭimukkaṃ	295
No	69	Paṭinissaja	297
Nhātako	213	Paṭiladdhāna	130
Nhāpanucchādanehi	91	Paṭivijjhi	170
		Paṭhamajjhānaṃ	291
		Paṭhamavasanto	260
Pakampito	176	Paṭhamasamodhānaṃ	300
Pakāsikaṃ	80	Paṇidhehi	175
Pakiṇṇakesī	129	Paṇḍu	82
Pakubbati	211	Pati	218, 235
Pakko	275	Pateyyuṃ	290
Pakkhaṃ	274	Patodaṃ	180
Pakkhālayitvāna	120	Pattaṃ	125
Paggharitaṃ	289	Pattakaṃ	36
Paṅkadharī	110	Pattalīmakulavaṇṇasādisā	219
Paccāgaṃissāmi	251	Pattiyā	165
Pacchānutāpinī	172	Patto	77
Pajahitvāna	164	Patthanāpi	91
Pajānanti	227	Patthaye	248
Pajjalito	176	Patthitā	143
Pajjittha	266	Patthesi	242
Pañcakaṭukena	296	Padam	130, 170
Pañcakkhattuṃ	46	Padālaya	10

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌဏော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌဏော
[န]		[ပ]	
နိသုတ္တိသံ	၂၃၅	ပဉ္စသတာ	၁၂၈
နိဿဋ္ဌိ	၂၉၁	ပညာပယိ	၂၇၅
နိဿရဏံ	၂၄၁	ပညာယ	၁၀
နိဟစ္စ	၁၁၀	ပညာသီလပရက္ကမံ	၂၂၆
နိဟတမာနံ	၂၇၃	ပဋ္ဌာစာရာ	၁၂၈
နေက္ခမ္ပိ	၂၄၇၊ ၂၇၂	ပဋ္ဌာစာရာနုသာသနိ	၁၆၈
နေတ္တာ	၂၁၈	ပဋိစ္စရယိ	၂၇၄
နေရဇ္ဇရံ	၂၃၅	ပဋိမုက္ခံ	၂၉၅
နော	၆၉	ပဋိနိဿဇ	၂၉၇
နှာတကော	၂၁၃	ပဋိလဒ္ဓါန	၁၃၀
နှာပနုစ္ဆာဒနေဟိ	၉၁	ပဋိဝိဇ္ဇာ	၁၇၀
		ပဌမဇ္ဈာနံ	၂၉၁
		ပဌမဝသန္တော	၂၆၀
		ပဌမသမောဓာနံ	၃၀၀
ပကမ္ပိတော	၁၇၆	ပဏီဓေဟိ	၁၇၅
ပကာသိကံ	၈၀	ပဏ္ဍု	၈၂
ပကိဏ္ဍကေသိ	၁၂၉	ပတိ	၂၁၈၊ ၂၃၅
ပကုဗ္ဗတိ	၂၁၁	ပတေယျံ	၂၉၀
ပက္ခော	၂၇၅	ပတောဒံ	၁၈၀
ပက္ခံ	၂၇၄	ပတ္တံ	၁၂၅
ပက္ခာလယိတွာန	၁၂၀	ပတ္တကံ	၃၆
ပဋ္ဌရိတံ	၂၈၉	ပတ္တလီမကုလဝဏ္ဏသာဒိသာ	၂၁၉
ပက်ခရီ	၁၁၀	ပတ္တိယာ	၁၆၅
ပစ္စာဂမိဿာမိ	၂၅၁	ပတ္တော	၇၇
ပစ္ဆာနုတာပိနီ	၁၇၂	ပတ္တနာပိ	၉၁
ပဇဟိတွာန	၁၆၄	ပတ္တယေ	၂၄၈
ပဇာနန္တိ	၂၂၇	ပတ္တိတာ	၁၄၃
ပဇ္ဇလိတော	၁၇၆	ပတ္တေသိ	၂၄၂
ပဇ္ဇိတ္ထ	၂၆၆	ပဒံ	၁၃၀၊ ၁၇၀
ပဉ္စကဋ္ဌကေန	၂၉၆	ပဒါလယ	၁၀
ပဉ္စက္ခတ္တံ	၄၆		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]		[Pa]	
Padāliya	36, 51, 166	Paripuṇṇāya	10
Padīpito	176	Paripūrītā	292
Padhānapahitatto	180	Paribāhiro	212
Panaccakā	264	Pariyuṭṭhitā	82
Pannaraseriva	10	Parivahitvā	276
Pabujjhasi	225	Parisuddhapadam	259
Pabbataṃ	35	Pariḷāhā	296
Pabbatantare	262	Pariḷāho	42
Pamattā	248	Palokite	98
Pamuccati	211	Palobhaya	263
Pamocesi	146	Pavaḍḍhati	184
Pamodite	247	Pavanti	260
Payātum	263	Pavapaṃ	119
Payuñjati	298	Pavecchasi	225
Parato	98	Pasavī	111
Paradattūpajivino	225	Pasādam	273
Paradāraṃ	275	Pasāditā	286
Parabhattaṃ	289	Pasāresim	51
Paramaṃ	92	Pasum	25
Paramatthe	125	Passa	295
Parikammaṃ	261	Passati	77
Parikammakārikā	273	Passiya	266
Parikkhīyanti	249	Pahāsim	98
Parikrite	264	Pahitatte	147
Parikleso	249	Pāṭalim	234
Paricaraṃ	140	Pāṭalibbalitā	219
Paritappayim	241	Pāṭihāriyapakkañca	39
Paritappasi	241	Pāṇo	261
Paridevanā	128	Pātāṃ	272
Pariniṭṭhitaṃ	227	Pādam	55

၃၂၂

ယေရိဂါထာအဋ္ဌကထာယ

ပဒါနုတ္တမော	ဝိဇ္ဇင်္ကော	ပဒါနုတ္တမော	ဝိဇ္ဇင်္ကော
[ပ]		[ပ]	
ပဒါလိယ	၃၆၊ ၅၁၊ ၁၆၆	ပရိပုဏ္ဏာယ	၁၀
ပဒီပိတော	၁၇၆	ပရိပူရိတော	၂၉၂
ပဝေနပဟိတတ္ထော	၁၈၀	ပရိဗာဟိရော	၂၁၂
ပနစ္စကာ	၂၆၄	ပရိယုဋ္ဌိတာ	၈၂
ပန္နရသေရိဝ	၁၀	ပရိဝဟိတွာ	၂၇၆
ပဗုဇ္ဈသိ	၂၂၅	ပရိသုဒ္ဓပဒံ	၂၅၉
ပဗ္ဗတံ	၃၅	ပရိဋ္ဌာဟာ	၂၉၆
ပဗ္ဗတန္တရေ	၂၆၂	ပရိဋ္ဌာဟော	၄၂
ပမတ္တာ	၂၄၈	ပလောကိတော	၉၈
ပမုစ္စတိ	၂၁၁	ပလောဘယ	၂၆၃
ပမောစေသိ	၁၄၆	ပဝဇ္ဇတိ	၁၈၄
ပမောဒိတော	၂၄၇	ပဝန္တိ	၂၆၀
ပယာတုံ	၂၆၃	ပဝပံ	၁၁၉
ပယုဉ္ဇတိ	၂၉၈	ပဝေစ္ဆသိ	၂၂၅
ပရတော	၉၈	ပသဝီ	၁၁၁
ပရဒတ္တုပဇီဝိနော	၂၂၅	ပသာဒံ	၂၇၃
ပရဒါရံ	၂၇၅	ပသာဒိတာ	၂၈၆
ပရဘတ္တံ	၂၈၉	ပသာရေသိ	၅၁
ပရမံ	၉၂	ပသုံ	၂၅
ပရမတ္ထေ	၁၂၅	ပဿ	၂၉၅
ပရိကမ္မံ	၂၆၁	ပဿတိ	၇၇
ပရိကမ္မကာရိကာ	၂၇၃	ပဿိယ	၂၆၆
ပရိက္ခိယန္တိ	၂၄၉	ပဟာသိ	၉၈
ပရိကြိတော	၂၆၄	ပဟိတတ္ထော	၁၄၇
ပရိက္ခေသော	၂၄၉	ပါဠလိ	၂၃၄
ပရိစရံ	၁၄၀	ပါဠလိဗ္ဗလိတာ	၂၁၉
ပရိတပ္ပယိ	၂၄၁	ပါဠိဟာရိယပက္ခဉ္စ	၃၉
ပရိတပ္ပသိ	၂၄၁	ပါဏော	၂၆၁
ပရိဒေဝနာ	၁၂၈	ပါတံ	၂၇၂
ပရိနိဋ္ဌိတံ	၂၂၇	ပါဒံ	၅၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌကော
[Pa]		[Pa]		[ပ]		[ပ]	
Pādāni	21, 122	Pītisukhena	166	ပါဒါနိ	၂၁၁၂၂	ပီတိသုခေန	၁၆၆
Pāde	51, 123	Pītena	296	ပါဒေ	၅၁၁၂၃	ပီတေန	၂၉၆
Pānaṃ	142	Pīnavatṭasahituggatā	219	ပါနံ	၁၄၂	ပိနဝဇ္ဇသဟိတုဂ္ဂတာ	၂၁၉
Pāpakam	213	Pīhaye	247	ပါပကံ	၂၁၃	ပီဟယေ	၂၄၇
Pāpakammaṃ	211	Pīlakolīkā	265	ပါပကမ္မံ	၂၁၁	ပိဋ္ဌကောဋ္ဌိကာ	၂၆၅
Pāpassa	226	Pīḷiyamānassa	290	ပါပဿ	၂၂၆	ပိဋ္ဌိယမာနဿ	၂၉၀
Pāpuṇi	91	Puññaṃ	111	ပါပုဏိ	၉၁	ပုညံ	၁၁၁
Pāraṃ	233	Puññaṃpi	211	ပါရံ	၂၃၃	ပုညမ္ပိ	၂၁၁
Pārutā	6	Puṇṇapattam	242	ပါရုတာ	၆	ပုဏ္ဏပတ္တံ	၂၄၂
Pāvacane	291	Puṇṇā	226	ပါဝစနေ	၂၉၁	ပုဏ္ဏာ	၂၂၆
Pāsaṃ	80	Puṇṇe	10	ပါသံ	၈၀	ပုဏ္ဏေ	၁၀
Pāsaṇḍā	171	Puttakā	275	ပါသဏ္ဌာ	၁၇၁	ပုတ္တကာ	၂၇၅
Pāsaṇḍe	170	Puttaphalaṃ	235	ပါသဏ္ဌေ	၁၇၀	ပုတ္တဖလံ	၂၃၅
Pāsādaṃ	291	Puttasokā	235	ပါသာဒံ	၂၉၁	ပုတ္တသောကာ	၂၃၅
Pāsādanivātavāsini	261	Putte	98	ပါသာဒနိဝါတဝါသိနိ	၂၆၁	ပုတ္တေ	၉၈
Pāsādikā	272	Putto	77	ပါသာဒိကာ	၂၇၂	ပုတ္တော	၇၇
Piṇḍaṃ	81	Puthujjanā	44	ပိဏ္ဍံ	၈၁	ပုထုဇ္ဇနာ	၄၄
Piṇḍakaṃ	9	Puthulomova	297	ပိဏ္ဍကံ	၉	ပုထုလောမောဝ	၂၉၇
Piṇḍapātāṃ	24	Puthū	248	ပိဏ္ဍပါတံ	၂၄	ပုထု	၂၄၈
Piṇḍitā	265	Puna	125	ပိဏ္ဍိတာ	၂၆၅	ပုန	၁၂၅
Pitupitusveva	294	Punappunaṃ	177	ပိတုပိတုသွေဝ	၂၉၄	ပုနပ္ပါနံ	၁၇၇
Pidahitvā	291	Punabbhavo	102	ပိဒဟိတွာ	၂၉၁	ပုနန္တဝေါ	၁၀၂
Piyaṃ	25, 163	Pupphapūra	217	ပိယံ	၂၅၁၆၃	ပုပ္ဖပူရ	၂၁၇
Piyattaro	262	Pupphitaṃ	234	ပိယတ္တရော	၂၆၂	ပုပ္ဖိတံ	၂၃၄
Piyā	225	Pubbasamudde	295	ပိယာ	၂၂၅	ပုဗ္ဗသမုဒ္ဒေ	၂၉၅
Pivanti maññe	63	Pubbulaḥkā	265	ပိဝန္တိ မညေ	၆၃	ပုဗ္ဗုဋ္ဌကာ	၂၆၅
Pihayanti	227	Pubbenivāsaṃ	77	ပိဟယန္တိ	၂၂၇	ပုဗ္ဗေနိဝါသံ	၇၇
Piḷandhanaṃ	80	Pubbenivāsacaritaṃ	299	ပိဋ္ဌန္နနံ	၈၀	ပုဗ္ဗေနိဝါသစရိတံ	၂၉၉
Pitāva	62	Purakkhatā	176	ပီတာဝ	၆၂	ပုရက္ခတာ	၁၇၆
Pītisukhasamappitā	51	Puravare	272	ပီတိသုခသမပ္ပိတာ	၅၁	ပုရဝရေ	၂၇၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]		[Ba]	
Purāṇakaṃ	266	Bahutarā	287
Purisadammasārathinā	184	Bahudukkhā	251
Pure	175	Bahudukhānaṃ	220
Pure carim	110	Bahuvighātā	287
Pūtikāyaṃ	289	Bahuvighāte	295
Pūrasu	10	Bahuvitte	143
Petāni	241	Bahussutā	227
Peto	128	Bahussutāyo	271
Poṭṭhiṇca	274	Bahūnaṃ	147
		Bahūni	297
[Pha]		Bahūvatasamādānā	90
Pharitvā	166	Bahūhi	45
Phalavipāko	275	Bādhayissasi	235
Phītaṃ	242	Bālalāpanaṃ	80
Phītāni	247	Bālo	184
Phuṭā	20	Bāḷhadubbalā	35
Phullaṃ	234	Bujjhiṃ	92
Phusayim	142	Buddhavarassa	266
Phusehi	13	Buddhavīra	146
Phenaṇḍopamassa	295	Buddhasāsaṇaṃ	21, 63
		Buddhasāsane	287
[Ba]		Buddhasutaṃ	263
Bandhanaṃ	235	Buddhassa	77
Bandhaniyā	250	Buddhāna	147
Bandho	249	Buddhena	29
Bahiddhā	171	Buddho	235
Bahuṃ	81	Bojjhaṅgaṃ	165
Bahu-āyāsaṃ	248	Bojjhaṅgā	29
Bahukaṃ	146	Bodhāya	248
Bahukaṇṭakā	204	Bodhiṃ	275

၃၂၄

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော်
[ဖ]		[ဗ]	
ပုရာဏကံ	၂၆၆	ဗဟုတရာ	၂၀၇
ပုရိသဒမ္မသာရထိနာ	၁၀၄	ဗဟုဒုက္ခာ	၂၅၁
ပုရေ	၁၇၅	ဗဟုဒုခါနံ	၂၂၀
ပုရေ စရိ°	၁၁၀	ဗဟုဝိဃာတာ	၂၀၇
ပူတိကာယံ	၂၀၉	ဗဟုဝိဃာတေ	၂၉၅
ပူရဿု	၁၀	ဗဟုဝိတ္တေ	၁၄၃
ပေတာနိ	၂၄၁	ဗဟုဿုတာ	၂၂၇
ပေတော	၁၂၀	ဗဟုဿုတာယော	၂၇၁
ပေါဋ္ဌိဇ္ဇ	၂၇၄	ဗဟူနံ	၁၄၇
		ဗဟူနိ	၂၉၇
[ဖ]		ဗဟူဝတသမာဒါနာ	၉၀
ဖရိတ္တာ	၁၆၆	ဗဟူဟိ	၄၅
ဖလဝိပါကော	၂၇၅	ဗာဓယိဿသိ	၂၃၅
ဖိတံ	၂၄၂	ဗာလလာပနံ	၈၀
ဖိတာနိ	၂၄၇	ဗာလော	၁၀၄
ဖုဋ္ဌာ	၂၀	ဗာဠုဒုဗ္ဗလာ	၃၅
ဖုလ္လိ°	၂၃၄	ဗုဇ္ဈိ°	၉၂
ဖုသယိ°	၁၄၂	ဗုဒ္ဓဝရဿ	၂၆၆
ဖုသေဟိ	၁၃	ဗုဒ္ဓဝိရ	၁၄၆
ဖေဏပိဏ္ဍောပမဿ	၂၉၅	ဗုဒ္ဓသာသနံ	၂၁၆၃
		ဗုဒ္ဓသာသနေ	၂၀၇
[ဗ]		ဗုဒ္ဓသုတံ	၂၆၃
ဗန္ဓနံ	၂၃၅	ဗုဒ္ဓဿ	၇၇
ဗန္ဓနိယာ	၂၅၀	ဗုဒ္ဓါန	၁၄၇
ဗန္ဓော	၂၄၉	ဗုဒ္ဓေန	၂၉
ဗဟိဒ္ဓါ	၁၇၁	ဗုဒ္ဓေါ	၂၃၅
ဗဟုံ	၈၁	ဗောဇ္ဈင်္ဂ°	၁၆၅
ဗဟုအာယာသံ	၂၄၀	ဗောဇ္ဈင်္ဂါ	၂၉
ဗဟုကံ	၁၄၆	ဗောဓာယ	၂၄၀
ဗဟုကဏ္ဍကာ	၂၀၄	ဗောဓိ°	၂၇၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော
[Ba]		[Bha]		[ဗ]		[ဘ]	
Bodhi	271	Bhayadassinim	294	ဗောဓိ	၂၇၁	သယဒဿိနိ°	၂၉၄
Byapānudin	241	Bhayānakam	289	ဗျပါနုဒိ°	၂၄၁	ဘယာနကံ	၂၈၉
Byapānudi	59	Bhavagate	287	ဗျပါနုဒိ	၅၉	ဘဝဂတေ	၂၈၇
Byasanam	249	Bhavataṇhāya	288	ဗျသနံ	၂၄၉	ဘဝတဏှာယ	၂၈၈
Byasanāni	185	Bhavā	176	ဗျသနာနိ	၁၈၅	ဘဝါ	၁၇၆
Byākari	299	Bhave	22	ဗျာကရိ	၂၉၉	ဘဝေ	၂၂
Byāruddhā	248	Bhastam	289	ဗျာရုဒ္ဓါ	၂၄၈	ဘဿိ	၂၈၉
Byālikam	272	Bhassarā	218	ဗျာလိကံ	၂၇၂	ဘဿရာ	၂၁၈
Brahmacariyam	288	Bhāgimā	177	ဗြဟ္မစရိယံ	၂၈၈	ဘာဂိမာ	၁၇၇
Brahmacārini	266	Bhājanam	273	ဗြဟ္မစာရိနိ	၂၆၆	ဘာဇနံ	၂၇၃
Brahme	212	Bhāvitā	29	ဗြဟ္မေ	၂၁၂	ဘာဝိတာ	၂၉
Brūsi	67	Bhāvitindriyā	170	ဗြူသိ	၆၇	ဘာဝိတိန္ဒြိယာ	၁၇၀
		Bhāvito	186			ဘာဝိတော	၁၈၆
		Bhāventī	97			ဘာဝေန္တိ	၉၇
Bhagavā	29	Bhāvehi	13			ဘာဝေဟိ	၁၃
Bhaggā	219	Bhimsanakam	260	ဘဂဝါ	၂၉	ဘိ°သနကံ	၂၆၀
Bhajitabbā	184	Bhikkhunim	51	ဘဂ္ဂါ	၂၁၉	ဘိက္ခုနိ°	၅၁
Bhaṇasi	178	Bhikkhunī	170	ဘဇိတဗ္ဗာ	၁၈၄	ဘိက္ခုနီ	၁၇၀
Bhaṇatī	274	Bhikkhuno	97	ဘဏသိ	၁၇၈	ဘိက္ခုနော	၉၇
Bhaṇi	186	Bhiduro	44	ဘဏတိ	၂၇၄	ဘိဒုရော	၄၄
Bhattacoḷassa	124	Bhīmarūpo	250	ဘဏိ	၁၈၆	ဘိမရူပေါ	၂၅၀
Bhattattham	271	Bhujissā	252	ဘတ္တစောဠဿ	၁၂၄	ဘုဇိဿာ	၂၅၂
Bhattikataṃ	273	Bhūñja	9	ဘတ္တတ္ထံ	၂၇၁	ဘုဇ္ဇ	၉
Bhattena	40	Bhūñjati	172	ဘတ္တိကတံ	၂၇၃	ဘုဇ္ဇတိ	၁၇၂
Bhadde	110	Bhusam	211	ဘတ္တေန	၄၀	ဘုသံ	၂၁၁
Bhadraratā	14	Bhūtapati	252	ဘဒ္ဒေ	၁၁၀	ဘူတပတိ	၂၅၂
Bhadre	14	Bhūmiyam	235	ဘဒြိရတာ	၁၄	ဘူမိယံ	၂၃၅
Bhamaravaṇṇasādisā	217	Bhogā	288	ဘဒြေ	၁၄	ဘောဂါ	၂၈၈
Bhamukā	218	Bhogāni	242	ဘမရဝဏ္ဏသာဒိသာ	၂၁၇	ဘောဂါနိ	၂၄၂
Bhayam	247, 293	Bhogā sukhā	291	ဘမုကာ	၂၁၈	ဘောဂါ သုခါ	၂၉၁
				ဘယံ	၂၄၇၊ ၂၉၃		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha]		[Ma]	
Bhojjaṃ	142	Manasā	20
Bhoti	211	Manāpā	272
		Manussarūpena	128
[Ma]		Manussalābhamhi	295
Maṃ	110	Mantabhāṇī	227
Maṃsapesūpamā	292	Mantavatiyā	286
Makkaṭiyā	275	Mandhātā	292
Makkhitam	265	Marituye	275
Magadhā	111	Mahaddhane	143
Maggaṃ	165	Mahanto	250
Maggañca	127	Mahāvisā	251, 292
Maggaṭṭhaṅgikayānayaṇiṇī	264	Mahāvīrā	235
Maggayasi	263	Mahilā	276
Maggā	29	Mahesino	252
Maggena	263	Mahesīhi	250
Maccudheyyaṃ	14	Mānaṃ	164
Macchikā	211	Mānusakamhi	299
Majjhassa	143	Mānusā	53
Maññaṃānā	233	Māmike	178
Maṇi	218	Mālavaṇṇakaṃ	261
Maṇikanakabhūsitāṅgo	291	Mālinī	141
Maṇikuṇḍalañca	242	Māluteritā	260
Maṇḍe	271	Migabandhakā	211
Matapatikā	186	Migaluddako	233
Mattā	80	Mittaratā	13
Madanaṃ	248	Mitte	13
Maddati	93	Mittehi	124
Madhum	62	Mithilaṃ	130
Madhuraṃ	219	Mukhato	243
Manam	265	Muccassu	9

၃၂၆		ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ	
ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ဂော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ဂော
[ဘ]		[မ]	
ဘောဇ္ဇံ	၁၄၂	မနသာ	၂၀
ဘောတိ	၂၁၁	မနာပါ	၂၇၂
		မနုဿရူပေန	၁၂၈
[မ]		မနုဿလာဘမှီ	၂၉၅
မိ	၁၁၀	မန္တဘာဏီ	၂၂၇
မိသပေသုပမာ	၂၉၂	မန္တဝတိယာ	၂၈၆
မက္ကဋ္ဌိယာ	၂၇၅	မန္ဒာတာ	၂၉၂
မက္ခိတံ	၂၆၅	မရိတုယေ	၂၇၅
မဂဓာ	၁၁၁	မဟဒ္ဒနေ	၁၄၃
မဂ္ဂံ	၁၆၅	မဟန္တော	၂၅၀
မဂ္ဂဉ္စ	၁၂၇	မဟာဝိသာ	၂၅၁၊ ၂၉၂
မဂ္ဂဋ္ဌိကယာနယာယိနိ	၂၆၄	မဟာဝီရာ	၂၃၅
မဂ္ဂယသိ	၂၆၃	မဟိလာ	၂၇၆
မဂ္ဂါ	၂၉	မဟေသိနော	၂၅၂
မဂ္ဂေန	၂၆၃	မဟေသီဟိ	၂၅၀
မစ္ဆုဓေယျံ	၁၄	မာနံ	၁၆၄
မစ္ဆိကာ	၂၁၁	မာနုသကမှီ	၂၉၉
မစ္ဆုဿ	၁၄၃	မာနုသာ	၅၃
မညမာနာ	၂၃၃	မာမိကေ	၁၇၈
မဏိ	၂၁၈	မာလဝဏ္ဏကံ	၂၆၁
မဏိကနကဘူသိတင်္ဂါ	၂၉၁	မာလိနိ	၁၄၁
မဏိကုဏ္ဍလဉ္စ	၂၄၂	မာလုတေရိတာ	၂၆၀
မဏ္ဍေ	၂၇၁	မိဂဗန္ဓကာ	၂၁၁
မတပတိကာ	၁၈၆	မိဂလုဒ္ဒကော	၂၃၃
မတ္တာ	၈၀	မိတ္တရတာ	၁၃
မဒနံ	၂၄၈	မိတ္တေ	၁၃
မဒ္ဒတိ	၉၃	မိတ္တေဟိ	၁၂၄
မရံ	၆၂	မိထိလံ	၁၃၀
မရရံ	၂၁၉	မုခတော	၂၄၃
မနံ	၂၆၅	မုစ္ဆဿု	၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]		[Ya]	
Mucchitā	287	Yadicchakaṃ	52
Muñcanti	297	Yassa	127
Muṇḍaṃ	249	Yācitakūpamā	293
Muṇḍā	40, 170	Yāpenti	227
Muttā	8	Yāmā	175
Muttikā	30	Yugachiddaṃ	295
Muttiyā	16	Yuñjatha	249
Mutte	9	Yuñjantī	130
Muddhajā	217	Yuñjassu	13
Munayo	178	Yuttā	291
Muniṃ	59	Yūthapo	275
Muninā	184	Yena	274
Musalassa	30	Yo	146
Mūlamūlikā	219	Yogakkhemaṃ	14
Me	46	Yogakkhemassa	13
Medhagaṃ	248	Yogā	12, 81
Meruṃ	263	Yogehi	9
Momuhā	170	Yoniso	298
Mohanaṃ	248	Yobbanena	80
Mohanāmukho	250		
[Ya]		[Ra]	
Yaṃ	21	Rajavaḍḍhanaṃ	248
Yañño	228	Rajjumaṃ	83
Yato	130	Raṇaṃ	251
Yattakaṃ	143	Raṇakarā	251
Yathā	128	Ratiṃ	298
Yathābhuccaṃ	140	Rattassa	234
Yathābhūtaṃ	93	Rattā	248
Yadatthaṃ	163	Rattī	46
		Rattindivaṃ	89

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌကော
[မ]		[ယ]	
မုစ္ဆိတာ	၂၀၇	ယဒိစ္ဆကံ	၅၂
မုဇ္ဇန္တိ	၂၉၇	ယဿ	၁၂၇
မုဏ္ဍံ	၂၄၉	ယာစိတကူပမာ	၂၉၃
မုဏ္ဍာ	၄၀၊ ၁၇၀	ယာပေန္တိ	၂၂၇
မုတ္တာ	၈	ယာမာ	၁၇၅
မုတ္တိကာ	၃၀	ယုဂဆိဒ္ဓံ	၂၉၅
မုတ္တိယာ	၁၆	ယုဉ္ဇထ	၂၄၉
မုတ္တေ	၉	ယုဉ္ဇန္တိ	၁၃၀
မုဒ္ဒဇာ	၂၁၇	ယုဉ္ဇဿု	၁၃
မုနယော	၁၇၈	ယုတ္တာ	၂၉၁
မုနိ	၅၉	ယူထပေါ	၂၇၅
မုနိနာ	၁၈၄	ယေန	၂၇၄
မုသလဿ	၃၀	ယော	၁၄၆
မူလမူလိကာ	၂၁၉	ယောဂက္ခေမံ	၁၄
မေ	၄၆	ယောဂက္ခေမဿ	၁၃
မေဓဂံ	၂၄၈	ယောဂါ	၁၂၊ ၈၁
မေရုံ	၂၆၃	ယောဂေဟိ	၉
မောမုဟာ	၁၇၀	ယောနိသော	၂၉၈
မောဟနံ	၂၄၈	ယောဗ္ဗနေန	၈၀
မောဟနာမုခေါ	၂၅၀		
		[ရ]	
[ယ]			
ယံ	၂၁	ရဇဝဇုနံ	၂၄၈
ယညော	၂၂၈	ရဇ္ဇိ	၈၃
ယတော	၁၃၀	ရဏံ	၂၅၁
ယတ္တကံ	၁၄၃	ရဏကရာ	၂၅၁
ယထာ	၁၂၈	ရတိ	၂၉၈
ယထာဘူစုံ	၁၄၀	ရတ္တဿ	၂၃၄
ယထာဘူတံ	၉၃	ရတ္တာ	၂၄၈
ယဒတ္တံ	၁၆၃	ရတ္တိ	၄၆
		ရတ္တိန္ဒြိယံ	၈၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ra]		[La]	
Ramaṇīye	247	Labhanīyaṃ	298
Rammaṃ	258	Labhitvāna	91
Rahitaṃ	260	Lākhātambo	276
Rahitamhi	272	Lābhasakkāra-ussukā	92
Raho	213	Lābhini	52
Rāgañca	25, 31	Liṅgiya	266
Rāgo	42	Luddo	80
Rājaputtehi	143	Lūnakesī	110
Rāhuggahā	9	Lekhikā	218
Riñcitvā	92	Lokaṃ	184
Rittakaṃ	265	Lokapajjotaṃ	142
Rukkhapphalūpamā	292	Lokamhi	177
Rukkhamūlaṃ	31	Lokāmisā	250
Rundhantaṃ	211	Loko	176
Rupparūpakaṃ	265	Lobhanaṃ	248
Rūpavatiṃ	234		
Rūpasamussaye	101	[Va]	
Rūpiniṃ	274	Vacanaṃ	122
Rūpiyaṃ	227	Vacchaṃ	273
Rūpe	34	Vajjamatinī	110
Rūpena	80	Vajjāsī	235
Rogamāvahaṃ	250	Vajjhaghātā	211
Rogo	293	Vañcaniyā	293
Rocesi	172	Vatṭaniriva	265
Rodataṃ	293	Vatṭapalighasadisopamā	219
		Vatṭim	120
		Vaḍḍha	177
[La]		Vaḍḍhiyā	276
Lakkhiṃ	274	Vaṇṇarūpena	143
Laṅghetum	263	Vaṇṇitā	184
Latṭhihattho	233		

၃၂၀

ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာယ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌကော
[၇]		[၈]	
ရမဏီယေ	၂၄၇	လဘနီယံ	၂၉၀
ရမ္ဗံ	၂၅၀	လဘိတွာန	၉၁
ရဟိတံ	၂၆၀	လာခါတဗ္ဗော	၂၇၆
ရဟိတမ္ပိ	၂၇၂	လာဘသက္ကာရဥဿုကာ	၉၂
ရဟော	၂၁၃	လာဘိနီ	၅၂
ရာဂဉ္စ	၂၅၂၁	လိဂီယ	၂၆၆
ရာဂေါ	၄၂	လုဒ္ဓေါ	၈၀
ရာဇပုတ္တေဟိ	၁၄၃	လူနကေသီ	၁၁၀
ရာဟုဂ္ဂဟာ	၉	လေခိကာ	၂၁၀
ရိဉ္စိတွာ	၉၂	လောကံ	၁၀၄
ရိတ္တကံ	၂၆၅	လောကပဇ္ဇောတံ	၁၄၂
ရုက္ခပ္ပလူပမာ	၂၉၂	လောကမ္ပိ	၁၇၇
ရုက္ခမူလံ	၃၁	လောကာမိသာ	၂၅၀
ရုဗ္ဗိန္ဒ	၂၁၁	လောကော	၁၇၆
ရုပ္ပရူပကံ	၂၆၅	လောဘနံ	၂၄၀
ရူပဝတိ°	၂၃၄		
ရူပသမုဿယေ	၁၀၁	[၉]	
ရူပိနိ°	၂၇၄	ဝစနံ	၁၂၂
ရူပိယံ	၂၂၇	ဝစ္ဆံ	၂၇၃
ရူပေ	၃၄	ဝဇ္ဇမတိနီ	၁၁၀
ရူပေန	၈၀	ဝဇ္ဇာသိ	၂၃၅
ရောဂမာဝဟံ	၂၅၀	ဝဇ္ဈာတာ	၂၁၁
ရောဂေါ	၂၉၃	ဝဉ္ဇနိယာ	၂၉၃
ရောစေသိ	၁၇၂	ဝဉ္ဇနိရိဝ	၂၆၅
ရောဒတံ	၂၉၃	ဝဋ္ဋပလိဃသဒိသောပမာ	၂၁၉
		ဝဋ္ဋိ°	၁၂၀
		ဝဗ္ဗ	၁၇၇
		ဝဗ္ဗိယာ	၂၇၆
လက္ခိ°	၂၇၄	ဝဏ္ဏရူပေန	၁၄၃
လဇေတုံ	၂၆၃	ဝဏ္ဏိတာ	၁၀၄
လဋ္ဌိဟတ္ထော	၂၃၃		
		[၁၀]	

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]		[Va]	
Vaṇṇena	80	Vasīkatā	234
Vata	147	Vasībhūtaṃ	206
Vattati	265	Vasum	163
Vadhakā	249	Vassāni	82
Vadhabandhapariklesam	173	Vaheyyum	211
Vadhabandho	296	Vā	275
Vadho	249, 293	Vācādosabhayaṭṭitā	210
Vanam	55, 142	Vācāya	22
Vanatho	177	Vāti	31
Vanamantaram	83	Vāraṇavatimhi	288
Vanamhi	56	Vāreyyam	290
Vanaṣaṇḍacārini	219	Vāsitova	217
Vane	140	Vāḷamigasamghasevitam	260
Vantasamā	291	Vikale	264
Vantā	250	Vikūlakam	289
Vandanā	147	Vicinantiyā	89
Vandimsu	123	Vijātāyo	185
Vanditvā	110	Vijāneyya	184
Varam	83	Vijjamāne	296
Varakā	272	Viññātasaddhammā	241
Varapuññalakkhaṇam	266	Vidaṃsentī	80
Valāhakam	63	Viddesanam	276
Valibhippalambitā	218	Viddessate	273
Valīmatā	220	Vidhavā	124
Vasam	92	Vinā	124
Vasantīham	97	Vināmitā	219
Vasavattino	175	Vinipātagatassa	290
Vasānugo	260	Vinipātā	287
Vasitā	186	Vinipāte	287
Vasitvā	127	Vinibaddhā	264

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌကော
[•]		[•]	
ဝဏ္ဏေန	၈၀	ဝသီကတာ	၂၃၄
ဝတ	၁၄၇	ဝသီဘူတံ	၂၀၆
ဝတ္တတိ	၂၆၅	ဝသုံ	၁၆၃
ဝဓကာ	၂၄၉	ဝဿာနိ	၈၂
ဝဓနန္ဒပရိက္ခေသံ	၁၇၃	ဝဟေယျံ	၂၁၁
ဝဓနန္ဒော	၂၉၆	ဝါ	၂၇၅
ဝဓော	၂၄၉၊ ၂၉၃	ဝါစာဒေါသဘယဋီတာ	၂၁၀
ဝနံ	၅၅၊ ၁၄၂	ဝါစာယ	၂၂
ဝနထော	၁၇၇	ဝါတိ	၃၁
ဝနမန္တရံ	၈၃	ဝါရဏဝတိမှိ	၂၈၈
ဝနမှိ	၅၆	ဝါရေယျံ	၂၉၀
ဝနသဏ္ဌစာရိနီ	၂၁၉	ဝါသိတောဝ	၂၁၇
ဝနေ	၁၄၀	ဝါဠမိဂသံဃသေဝိတံ	၂၆၀
ဝန္တသမာ	၂၉၁	ဝိကလေ	၂၆၄
ဝန္တာ	၂၅၀	ဝိကူလကံ	၂၈၉
ဝန္တနာ	၁၄၇	ဝိစိနန္တိယာ	၈၉
ဝဏ္ဏိသု	၁၂၃	ဝိဇာတာယော	၁၈၅
ဝဏ္ဏိတွာ	၁၁၀	ဝိဇာနေယျ	၁၈၄
ဝရံ	၈၃	ဝိဇ္ဇမာနေ	၂၉၆
ဝရကာ	၂၇၂	ဝိညာတသဒ္ဓမ္မာ	၂၄၁
ဝရပုညလက္ခဏံ	၂၆၆	ဝိဒိသေန္တိ	၈၀
ဝလာဟကံ	၆၃	ဝိဒ္ဓေသနံ	၂၇၆
ဝလိဘိပ္ပလမ္ဘိတာ	၂၁၈	ဝိဒ္ဓေသံတေ	၂၇၃
ဝလိမတာ	၂၂၀	ဝိဓဝါ	၁၂၄
ဝသံ	၉၂	ဝိနာ	၁၂၄
ဝသန္တိဟံ	၉၇	ဝိနာမိတာ	၂၁၉
ဝသဝတ္တိနော	၁၇၅	ဝိနိပါတဂတဿ	၂၉၀
ဝသာနဂေါ	၂၆၀	ဝိနိပါတာ	၂၈၇
ဝသိတာ	၁၈၆	ဝိနိပါတေ	၂၈၇
ဝသိတွာ	၁၂၇	ဝိနိဗ္ဗာ	၂၆၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]		[Va]	
Vinibbhujitvā	289	Vilokenti	227
Vinītā	287	Vivajjiya	164
Vineyya	40	Vivaṇṇā	82
Vindatha	274	Vividham	80
Vindim	83	Visamyuttā	89, 244
Vindeyya	264	Visapatto	263
Vipassato	69	Visāradā	178
Vipulāya	276	Visuddhadassane	262
Vipulena	294	Vissatṭhe	264
Vipulo	228	Vihaññasi	263, 297
Vippamuttaṁ	242	Vihanāmi	31
Vippamuttēna	9	Viharamānāya	42
Vibhūsāmaṇḍanaratā	91	Viharemasē	260
Vibhūsitvā	80	Vihārake	93
Vimanā	274	Vihārā	46
Vimalaṁ	97	Vītarajaṁ	259
Vimalā	226	Vītarāgā	63, 244
Vimale	262	Vīthiyā	276
Vimucci	24, 37	Vīrā vīrehi	13
Vimuttamānasam	259	Vuḍḍhike	23
Vimokkhasaccadassā	298	Vusitaṁ	175
Vimokkho	120	Vedayase	211
Virajaṁ	97	Vedasampanno	213
Virajjahaṁ	34	Vedhamānehi	211
Virajji	89	Vellitaggā	217
Viramāsi	266	Vesidvāramhi	80
Viralaṁ	218	Veḷunāḷiyo	220
Virājiya	25	Voḍhūnā	276
Virājetvā	22	Vosito	77

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်
[•]		[•]	
ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာ	၂၀၉	ဝိလောကေန္တိ	၂၂၇
ဝိနိတာ	၂၀၇	ဝိဝဇ္ဇိယ	၁၆၄
ဝိနေယျ	၄၀	ဝိဝဏ္ဏာ	၈၂
ဝိန္ဒထ	၂၇၄	ဝိဝိဓံ	၈၀
ဝိန္ဒိ	၈၃	ဝိသံယုတ္တာ	၈၉၂၄၄
ဝိန္ဒေယျ	၂၆၄	ဝိသပတ္တော	၂၆၃
ဝိပဿတော	၆၉	ဝိသာရဒါ	၁၇၈
ဝိပုလာယ	၂၇၆	ဝိသုဒ္ဓဒဿနေ	၂၆၂
ဝိပုလေန	၂၉၄	ဝိဿဋ္ဌေ	၂၆၄
ဝိပုလော	၂၂၈	ဝိဟညသိ	၂၆၃၂၉၇
ဝိပ္ပမုတ္တံ	၂၄၂	ဝိဟနာမိ	၃၁
ဝိပ္ပမုတ္တေန	၉	ဝိဟရမာနာယ	၄၂
ဝိဘူသာမဏ္ဍနရတာ	၉၁	ဝိဟရေမသေ	၂၆၀
ဝိဘူသိတွာ	၈၀	ဝိဟာရကေ	၉၃
ဝိမနာ	၂၇၄	ဝိဟာရာ	၄၆
ဝိမလံ	၉၇	ဝိတရဇံ	၂၅၉
ဝိမလာ	၂၂၆	ဝိတရာဂါ	၆၃၂၄၄
ဝိမလေ	၂၆၂	ဝိထိယာ	၂၇၆
ဝိမုစ္စိ	၂၄၂၇	ဝိရာ ဝိရေဟိ	၁၃
ဝိမုတ္တမာနသံ	၂၅၉	ဝုခိကေ	၂၃
ဝိမောက္ခသစ္စဒဿာ	၂၉၈	ဝုသိတံ	၁၇၅
ဝိမောက္ခော	၁၂၀	ဝေဒယသေ	၂၁၁
ဝိရဇံ	၉၇	ဝေဒသမ္ပန္နော	၂၁၃
ဝိရဇ္ဇဟံ	၃၄	ဝေမောနေဟိ	၂၁၁
ဝိရဇ္ဇိ	၈၉	ဝေလ္လိတဂ္ဂါ	၂၁၇
ဝိရမာသိ	၂၆၆	ဝေသိဒ္ဓါရမိ	၈၀
ဝိရလံ	၂၁၈	ဝေဠုနာဠိယော	၂၂၀
ဝိရာဇိယ	၂၅	ဝေါပုနာ	၂၇၆
ဝိရာဇေတွာ	၂၂	ဝေါသိတော	၇၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Sam	227	San̄khalābaddho	297
Samkiliṭṭhamanā	248	San̄khāragate	298
Samkilesāya	251	San̄khārā	179
Samkilesikā	250	San̄khārūpasamaṃ	170
Samgacchim	250	San̄khāre	98
Samghañca	59	San̄gāme	123
Samghāṭim	36	Sacittam	130
Samghāṭipārutaṃ	249	Saccabrāhmaṇo	213
Samghāṭipārutā	40	Saccavādino	220
Samyojanāni	164	Saccavādivacanam	217
Samvutā	22	Saccāni	296
Samvegam	48	Saccābhisamayo	247
Samsarataṃ	293	Sacchākāsim	130
Samsaranto	128	Sacchikarī	275
Samsarim	146	San̄ññāvūpasamaṃ	13
Samsāro	293	San̄hakamburiva	219
Sa-assukā	265	San̄hatuṅgasadisī	218
Sakaṇṭako	250	San̄hanūpurasuvaṇṇamaṇḍitā	220
Sakā	289	San̄hamuddikasuvaṇṇa-	
Sakāya	89	maṇḍitā	219
Sakim	185	Satim	170
Sakesaṅgesu	261	Satimatī	171
Sakkāyasmim	176, 247	Satimanto	227
Sakkoti	274	Sattaṃ	127
Sakyakulakulīnāyo	271	Sattaratanassa	299
Saggam	211	Sattā	44
Saggāpāyañca	77	Sattāham	275
San̄kappo	242	Sattisūlūpamā	67, 293
San̄khataṃ	290	Satthā	243
San̄khamuttāva	226	Satthuvacane	130
		Satthusāsanakārikā	120

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌကော
[သ]		[သ]	
သံ	၂၂၇	သင်္ခလာဗဒ္ဓေါ	၂၉၇
သံကိလိဋ္ဌမနာ	၂၄၈	သင်္ခါရဂတေ	၂၉၈
သံကိလေသာယ	၂၅၁	သင်္ခါရာ	၁၇၉
သံကိလေသိကာ	၂၅၀	သင်္ခါရူပသမံ	၁၇၀
သံဂစ္ဆိ	၂၅၀	သင်္ခါရေ	၉၈
သံဃဉ္စ	၅၉	သင်္ဂါမေ	၁၂၃
သံဃာဋ္ဌိ	၃၆	သစိတ္တံ	၁၃၀
သံဃာဋ္ဌိပါရတံ	၂၄၉	သစ္စဗြာဟ္မဏော	၂၁၃
သံဃာဋ္ဌိပါရတာ	၄၀	သစ္စဝါဒိနော	၂၂၀
သံယောဇနာနိ	၁၆၄	သစ္စဝါဒိဝစနံ	၂၁၇
သံဝုတာ	၂၂	သစ္စာနိ	၂၉၆
သံဝေဂံ	၄၈	သစ္စဘိသမယော	၂၄၇
သံသရတံ	၂၉၃	သစ္စာကာသိ	၁၃၀
သံသရန္တော	၁၂၈	သစ္စိကရီ	၂၇၅
သံသရိ	၁၄၆	သညာဝူပသမံ	၁၃
သံသာရာ	၂၉၃	သဏ္ဌကမ္မုရိဝ	၂၁၉
သအဿုကာ	၂၆၅	သဏ္ဌတုဂ်သဒိသီ	၂၁၈
သကဏ္ဍကော	၂၅၀	သဏ္ဌနုပုရသုဝဏ္ဏမဏ္ဍိတာ	၂၂၀
သကာ	၂၈၉	သဏ္ဌမုဒ္ဒိကသုဝဏ္ဏမဏ္ဍိတာ	၂၁၉
သကာယ	၈၉	သတိ	၁၇၀
သကိ	၁၈၅	သတိမတိ	၁၇၁
သကေသင်္ဂေသု	၂၆၁	သတိမန္တော	၂၂၇
သက္ကာယသ္မိ	၁၇၆, ၂၄၇	သတ္တံ	၁၂၇
သက္ကောတိ	၂၇၄	သတ္တရတနဿ	၂၉၉
သကျကုလကုလိနာယော	၂၇၁	သတ္တာ	၄၄
သဂ္ဂံ	၂၁၁	သတ္တာဟံ	၂၇၅
သဂ္ဂါပါယဉ္စ	၇၇	သတ္တိသုလူပမာ	၆၇, ၂၉၃
သင်္ဂဗ္ဗေါ	၂၄၂	သတ္တာ	၂၄၃
သင်္ခတံ	၂၉၀	သတ္ထဝစနေ	၁၃၀
သင်္ခမုတ္တာဝ	၂၂၆	သတ္ထုသာသနကာရိကာ	၁၂၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Saddahanti	300	Sabhariyā	204
Saddham	91	Samam	48
Saddhammasobhanā	252	Samagge	147
Saddhamme	248	Samaṇamānino	235
Saddhā	252	Samatikkamaṁ	171
Saddhāya	247	Samappitā	287
Saddhāyikā	51	Samabhihato	288
Santaṁ	170	Samavassari	180
Santarabāhirā	226	Samādhesiṁ	120
Santasanti	287	Samānaya	212
Santāpitā	296	Samāne	296
Santiṁ	46, 180	Samāhitā	63
Santiyā	248	Samuggataṁ	261
Santī	97	Samucchinno	42
Sannihitaṁ	273	Samussayo	220
Sapattā	249	Samūlaṁ	22
Sapattikampi	184	Samūlako	263
Sappaññā	63, 235	Samūhato	42
Sappasirūpamā	250	Sampannā	143
Sappasiropamā	292	Sampavedhe	206
Sappurisā	184	Sammaṭṭhaṁ	220
Sabbakāmesu	247	Sammā	69
Sabbagarahitā	186	Sammukhā	110
Sabbattha	297	Sarakāṇakacchapam	295
Sabbayogavisamīyuttā	12	Sarajo	259
Sabbasaṁyojanakkhaye	251	Saraṇam	59
Sabbasattānaṁ	146	Saramhase	262
Sabbaso	260	Sarāhi	295
Sabbābharaṇasañchannā	141	Saritvā	48
Sabbe	29	Salomagandhikaṁ	218

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော
[သ]		[သ]	
သဒ္ဓဟန္တိ	၃၀၀	သဘရိယာ	၂၀၄
သဒ္ဓိ	၉၁	သမံ	၄၈
သဒ္ဓမ္မသောဘနာ	၂၅၂	သမဂ္ဂေ	၁၄၇
သဒ္ဓမ္မေ	၂၄၈	သမဏမာနိနော	၂၃၅
သဒ္ဓါ	၂၅၂	သမတိက္ကမံ	၁၇၁
သဒ္ဓါယ	၂၄၇	သမပ္ပိတာ	၂၈၇
သဒ္ဓါယိကာ	၅၁	သမဘိဟတော	၂၈၈
သန္တိ	၁၇၀	သမဝဿရိ	၁၈၀
သန္တရဗာဟိရာ	၂၂၆	သမာသေဝိ	၁၂၀
သန္တသန္တိ	၂၈၇	သမာနယိ	၂၁၂
သန္တာပိတာ	၂၉၆	သမာနေ	၂၉၆
သန္တိ	၄၆၊ ၁၈၀	သမာဟိတာ	၆၃
သန္တိယာ	၂၄၈	သမုဂ္ဂတံ	၂၆၁
သန္တိ	၉၇	သမုစ္ဆန္တော	၄၂
သန္တိဟိတံ	၂၇၃	သမုဿယော	၂၂၀
သပတ္တာ	၂၄၉	သမူလံ	၂၂
သပတ္တိကမ္ပိ	၁၈၄	သမူလကော	၂၆၃
သပ္ပညာ	၆၃၊ ၂၃၅	သမူဟတော	၄၂
သပ္ပသိရူပမာ	၂၅၀	သမ္ပန္နာ	၁၄၃
သပ္ပသိရောပမာ	၂၉၂	သမ္ပဝေဓေ	၂၀၆
သပ္ပရိသာ	၁၈၄	သမ္ပဋ္ဌံ	၂၂၀
သမ္ပကာမေသု	၂၄၇	သမ္ပာ	၆၉
သမ္ပဂရဟိတာ	၁၈၆	သမ္ပါ	၁၁၀
သမ္ပတ္တ	၂၉၇	သရကာဏကစ္ဆပံ	၂၉၅
သမ္ပယောဂဝိသယုတ္တာ	၁၂	သရဇော	၂၅၉
သမ္ပသယောဇနက္ခယေ	၂၅၁	သရဏံ	၅၉
သမ္ပသတ္တာနံ	၁၄၆	သရမှသေ	၂၆၂
သမ္ပသော	၂၆၀	သရာဟိ	၂၉၅
သမ္ပဘရဏသန္တော	၁၄၁	သရိတွာ	၄၈
သမ္ပေ	၂၉	သလောမဂန္ဓိကံ	၂၁၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌဏော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌဏော
[Sa]		[Sa]		[သ]		[သ]	
Sallaṃ	59	Sītibhūtā	23, 77, 178	သလ္လံ	၅၉	သီတိဘူတာ	၂၃၊ ၇၇၊ ၁၇၈
Sallabandhanā	249	Sītuṇhena	125	သလ္လဗန္ဓနာ	၂၄၉	သီတုဏှေ	၁၂၅
Savanagandhaṃ	289	Sīte	210	သဝနဝန္တံ	၂၈၉	သီတေ	၂၁၀
Savighāto	250	Sīlavatīm	273	သဝိဃာတော	၂၅၀	သီလဝတိ°	၂၇၃
Sā	81	Sīlavatī	287	သာ	၈၁	သီလဝတိ	၂၈၇
Sākaṭikakulamhi	276	Sīlasampannā	120, 174	သာကဋီကကုလမ္ပိ	၂၇၆	သီလသမ္ပန္နာ	၁၂၀၊ ၁၇၄
Sākuntiko	234	Sīlāni	288	သာကုန္တိကော	၂၃၄	သီလနိ	၂၈၈
Sāketē	142	Sīsamhi	293	သာကေတေ	၁၄၂	သီသမ္ပိ	၂၉၃
Sājja	39	Sīsassa	90	သာဇ္ဇ	၃၉	သီသဿ	၉၀
Sāṇavākasādisā	217	Su	177	သာဏဝါကသာဒိသာ	၂၁၇	သု	၁၇၇
Sādukāmā	225	Sukataṃ	219	သာဒုကာမာ	၂၂၅	သုကတံ	၂၁၉
Sādhayāmi	273	Sukkaṃ	63	သာဓယာမိ	၂၇၃	သုက္ကံ	၆၃
Sādhu	30	Sukkapakkhavisosaṇā	251	သာဓု	၃၀	သုက္ကပက္ခဝိသောသနာ	၂၅၁
Sāpateyyaṃ	247	Sukkā	63	သာပတေယျံ	၂၄၇	သုက္ကာ	၆၃
Sāmaññatthaṃ	92	Sukkāna dhammānaṃ	226	သာမညတ္ထံ	၉၂	သုက္ကာန ဓမ္မာနံ	၂၂၆
Sāyaṃ	272	Sukkehi	63	သာယံ	၂၇၂	သုက္ကေဟိ	၆၃
Sāvake	147	Sukkhadākaṃva	6	သာဝကေ	၁၄၇	သုက္ခဒုကာဝံ	၆
Sāsaṅkaṃ	248	Sukhaṃ	83	သာသင်္က°	၂၄၈	သုခံ	၈၃
Sāsanaṃ	122	Sukhato	31	သာသနံ	၁၂၂	သုခတော	၃၁
Sāsanakarchi	286	Sukhadukkhe	264	သာသနကရေဟိ	၂၈၆	သုခဒုက္ခေ	၂၆၄
Sikkhamānā	97	Sukhanisinnā	272	သိက္ခမာနာ	၉၇	သုခနိသိန္နာ	၂၇၂
Sikkhamānāya	102, 243	Sukhumāliniyo	185	သိက္ခမာနာယ	၁၀၂၊ ၂၄၃	သုခမာလိနိယော	၁၈၅
Sikkhassu	11	Sukho	260	သိက္ခဿု	၁၁	သုခေါ	၂၆၀
Sikkhāya	11	Sugataṃ	129	သိက္ခာယ	၁၁	သုဂတံ	၁၂၉
Sindavāraññe	276	Sugatena	259	သိန္ဓဝါရညေ	၂၇၆	သုဂတေန	၂၅၉
Siyaṃ	260	Suṅko	33	သိယံ	၂၆၀	သုဂော	၃၃
Siyā	20	Sucittaṃ	80	သိယာ	၂၀	သုစိတ္တံ	၈၀
Siraṃ	295	Sucittitā	264	သိရံ	၂၉၅	သုစိတ္တိတာ	၂၆၄
Sītaṃ	211, 212	Suññatassa	52	သီတံ	၂၁၁၊ ၂၁၂	သုညတဿ	၅၂
Sītibhāvābhikaṅkhinī	251	Suṇa	272	သီတိဘဝါဘိကန္တိနီ	၂၅၁	သုဏ	၂၇၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Suṇitvāna	51	Suṇimuttacittā	186
Suṇhaṃ	272	Suvisamo	250
Sutvā	122	Suveṇīhi	218
Sutvāna	97	Susaṃvutā	174
Suduttaraṃ	14	Susamāhite	69
Suddhavasana	247	Susamāhito	77
Sudhotarajapacchadaṃ	261	Susumārā	211
Sundarī	242	Sūkarikā	211
Supāhi	6	Sūcim	120
Supi	225	Sūriyañca	90
Supinanteva	265	Seṭṭhiputtehi	143
Supinopamā	292	Seyyaṃ	91, 120
Supupphitaggaṃ	205	Sokapariddavo	249
Suppamajjitā	219	Sokaparetāya	59
Suppavedite	248	Sokabhayaabhītā	299
Subhaṃ	258	Sokānasambhavo	130
Subhasaññā	82	Socitena	288
Subhāvitā	206	Sotthi	266
Subhāveti	291	So'palepapatito	220
Sumattaṃ	233	Sobhate	219
Sumuttā	16	Sobhane	243
Sumuttikā	30	Sombhā	264
Sumedhaṃ	298		
Sumedhā	286	[Ha]	
Surabhī	217	Haññante	287
Surucirā	218	Hatakulikā	186
Suropitaṃ	218	Hato	263
Suvaṇṇapādapam	265	Hatthī	242
Suvasanā	141	Hadayassitaṃ	59
Suvasanehi	260	Hadaye	40

၃၃၄

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော
[သ]		[သ]	
သုဏီတွာန	၅၁	သုဝိမုတ္တစိတ္တာ	၁၈၆
သုဏှံ	၂၇၂	သုဝိသမော	၂၅၀
သုတွာ	၁၂၂	သုဝေဏီဟိ	၂၁၈
သုတွာန	၉၇	သုသံဝုတာ	၁၇၄
သုဒုတ္တရံ	၁၄	သုသမာဟိတေ	၆၉
သုဒ္ဓဝသနာ	၂၄၇	သုသမာဟိတော	၇၇
သုဓောတရဇပစ္ဆိဒံ	၂၆၁	သုသမာရာ	၂၁၁
သုန္ဒရီ	၂၄၂	သုကရိကာ	၂၁၁
သုပါဟိ	၆	သုစိ	၁၂၀
သုပိ	၂၂၅	သုရိယဉ္စ	၉၀
သုပိနန္ဒေဝ	၂၆၅	သေဠိပုတ္တေဟိ	၁၄၃
သုပိနောပမာ	၂၉၂	သေယျံ	၉၁၊ ၂၀
သုပုပ္ဖိတဂ္ဂံ	၂၀၅	သောကပရိဒ္ဓဝေါ	၂၄၉
သုပ္ပမဇ္ဇိတာ	၂၁၉	သောကပရေတာယ	၅၉
သုပ္ပဝေဒိတေ	၂၄၈	သောကဘယဘိတာ	၂၉၉
သုဘံ	၂၅၈	သောကာနသမ္ဘဝေါ	၁၃၀
သုဘသညာ	၈၂	သောစိတေန	၂၈၈
သုဘာဝိတာ	၂၀၆	သောတ္ထိ	၂၆၆
သုဘာဝေတိ	၂၉၁	သော'ပလေပပတိတော	၂၂၀
သုမတ္တံ	၂၃၃	သောဘတေ	၂၁၉
သုမုတ္တာ	၁၆	သောဘနေ	၂၄၃
သုမုတ္တိကာ	၃၀	သောဟ္တာ	၂၆၄
သုမေဓံ	၂၉၈		
သုမေဓော	၂၈၆	[ဟ]	
သုရဘီ	၂၁၇	ဟညန္တေ	၂၈၇
သုရုစိရာ	၂၁၈	ဟတကုလိကာ	၁၈၆
သုရောပိတံ	၂၁၈	ဟတော	၂၆၃
သုဝဏ္ဏပါဒပံ	၂၆၅	ဟတ္ထိ	၂၄၂
သုဝသနာ	၁၄၁	ဟဒယသိတံ	၅၉
သုဝသနေဟိ	၂၆၀	ဟဒယေ	၄၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ha]		[Ha]	
Hane	212	Hiraññaṃ	227
Haricandalittāṅgim	234	Hīnaṃ	83
Hāṭakasannibhe	262	Hīnā	179
Himsemi	273	Hetujāte	98
Hi	29, 264	Hemavaṇṇaṃ	243
Hitvā	25	Hehiti	213

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌဏော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌဏော
[ဟ]		[ဟ]	
ဟနေ	၂၁၂	ဟိရညံ	၂၂၇
ဟရိစန္ဒနလိတ္တင်္ဂိ	၂၃၄	ဟိနံ	၈၃
ဟာဋကသန္ဓိဘေ	၂၆၂	ဟိနာ	၁၇၉
ဟိံသေမိ	၂၇၃	ဟေတုဇာတေ	၉၈
ဟိ	၂၉၊ ၂၆၄	ဟေမဝဏ္ဏံ	၂၄၃
ဟိတွာ	၂၅	ဟေဟိတိ	၂၁၃

Therīgāthā-aṭṭhakathāya

Lakkhitabbapadānaṃ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A]	
Akkosakamassa ādīnavā	221	Attharaṇa, pāvuraṇadānassa	
Akkhaṇā dullabhā cattāro	12	ānisaṃsā	23
Aggasāvikā dve	303	Anattalakkhaṇasuttassa	
Agginamakkārādinigaṇṭhatapa	90	desanākālo	
Aṅguṭṭhato khīraṃ nibbatti		pakkhassa pañcamiyaṃ	3
puññiddhiyā	191, 194	Anāgāmiphalassa abhabbatā	
Aññatarātheriyā		gihibhāve	6
jātiṭṭhānaṃ	5, 78	Anāgāmī apaṭibaddhacittā	
Aññatarātheriyā		kāmesu	20
dhammābhisamayo	5, 78	Anāgāmī āhāre	
Aññatarātheriyā pubbakammaṃ		alolā	17
	4, 78	Anāgāmīnaṃ adhāraṇaṃ	
Aññatarātheriyā		alaṅkāraṃ	6
mātāpitaro	5, 78	Anāgāmī sakabhariyampi na	
Aṭṭhagarudhammapaṭiggaha-		phusanti	16-7
nūpasampadā		Anopamātheriyā	
Mahāpajāpatigotamī	4	jātiṭṭhānaṃ	142
Aṭṭhaṅguposatha	39	Anopamātheriyā	
Aṭṭhinagarūpamā	84	pubbakammaṃ	142
Aṭṭhīnaṃ sañcayaṃ		Anopamātheriyā	
Vepullapabbatūpamā	294	mātāpitādayo	142
Aḍḍhakāsitheriyā		Antā dve	3
jātiṭṭhānaṃ	31	Apakkhikovādassa	
Aḍḍhakāsitheriyā		asobhanā	105
pubbadosā	31	Aparā-uttamātheriyā	
Aḍḍhakāsitheriyā		jātiṭṭhānaṃ	50
mātāpitādayo	31		

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ

လင်္ခိတဗျာနံ အနုတ္တမဏိကာ

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော
[အ]		[အ]	
အက္ခောသကမ္မဿ အာဒီနဝါ	၂၂၁	အတ္တရဏ, ပါပရဏဒါနဿ	
အက္ခဏာ ဒုလ္လဘာ စတ္တာရော	၁၂	အာနိသံသာ	၂၃
အဂ္ဂသာဝိကာ ဒွေ	၃၀၃	အနတ္တလက္ခဏသုတ္တဿ	
အဂ္ဂိနမက္ကာရာဒိနိဂဏ္ဌတပ	၉၀	ဒေသနာကာလော	
အဂ်ဋ္ဌတော ဒီရံ နိဗ္ဗတ္တိ		ပက္ခဿ ပဉ္စမိယံ	၃
ပုညိဒ္ဓိယာ	၁၉၁, ၁၉၄	အနာဂါမိဖလဿ အဘဗ္ဗတာ	
အညတရာထေရိယာ		ဝိဟိတာဝေ	၆
ဇာတိဋ္ဌာနံ	၅၂၇၀	အနာဂါမီ အပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ	
အညတရာထေရိယာ		ကာမေသု	၂၀
ဓမ္မာဘိသမယော	၅၂၇၀	အနာဂါမီ အာဟာရေ	
အညတရာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၄၂၇၀	အလောလာ	၁၇
အညတရာထေရိယာ		အနာဂါမိနံ အဓာရဏံ	
မာတာပိတရော	၅၂၇၀	အလင်္ကာရံ	၆
အဋ္ဌဂရုဓမ္မပဋိဂ္ဂဟဏူပသမ္ပဒါ		အနာဂါမီ သကဘရိယမ္ပိ န	
မဟာပဇာပတိဂေါတမီ	၄	ဗုဒ္ဓန္တိ	၁၆-၇
အဋ္ဌဂုံပေါသထ	၃၉	အနောပမာထေရိယာ	
အဋ္ဌိနဂရူပမာ	၈၄	ဇာတိဋ္ဌာနံ	၁၄၂
အဋ္ဌိနံ သဗ္ဗယံ ဝေပုလ္လပဗ္ဗတူပမာ	၂၉၄	အနောပမာထေရိယာ	
အမုကာသိထေရိယာ		ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၄၂
ဇာတိဋ္ဌာနံ	၃၁	အနောပမာထေရိယာ	
အမုကာသိထေရိယာ		မာတာပိတာဒယော	၁၄၂
ပုဗ္ဗဒေါသာ	၃၁	အန္တော ဒွေ	၃
အမုကာသိထေရိယာ		အပက္ခိကောဝါဒဿ	
မာတာပိတာဒယော	၃၁	အသောဘနာ	၁၀၅
		အပရာဥတ္တမာထေရိယာ	
		ဇာတိဋ္ဌာနံ	၅၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A - Ā]	
Aparā-uttamātheriyā pubbakammaṃ	51	Ariyā	227
Aparā-uttamātheriyā mātāpitādayo	52	Avihāpattajanā satta	230
Aparāsāmātheriyā jātiṭṭhānaṃ	47	Assu,thañña, rudhirānaṃ cattāro mahāsamuddūpamā	294
Aparāsāmātheriyā pubbakammaṃ	47	Ahivātaroga	123
Ambapālikumārikāya mātā ciñcā	214	Āramadānassa phalaṃ	278
Ambapālītheriyā pubbakammaṃ	214	Āsanadānassa phalaṃ	57-8
Ambapālītheriyā pubbadosā	214	[I]	
Abhayākumārikāya cetopaṇidhi	42	Itthi, purisānaṃ	
Abhayātheriyā jātiṭṭhānaṃ	42-3	arahattānurūpāni	69
Abhayātheriyā pubbakammaṃ	42	Itthibhāvadukkha	184-5
Abhayātheriyā mātāpitādayo	42-3	Itthiyā bhāriyakammaṃ	195
Abhayāmātuttheriyā jatiṭṭhānaṃ	40	Itthiyo nāma	
Abhayāmātuttheriyā pubbakammaṃ	40	sabbadosakarā	151
Abhirūpatāya doso	197, 214	Itthīnaṃ alikavacanaṃ	194
Abhirūpanandātheriyā jātiṭṭhānaṃ	26	Itthīnaṃ dvaṅgulapañña	68-9
Abhirūpanandātheriyā pubbakammaṃ	26	Itthīnaṃ lolā	103
Abhirūpanandātheriyā mātāpitādayo	26	Itthīpi paṇḍitāyeva	104
Arahattadhajassa dānaṃ	2	Isidāsītheriyā jātiṭṭhānaṃ	267
		Isidāsītheriyā pubbadosā	267
		Isidāsītheriyā mātāpitādayo	267
		[U]	
		Uttamākumārikāya cetopaṇidhi	49
		Uttamātheriyā jātiṭṭhānaṃ	48
		Uttamātheriyā pubbakammaṃ	48

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော
[အ]		[အ - အာ]	
အပရာဇတ္တမာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၅၁	အရိယာ	၂၂၇
အပရာဇတ္တမာထေရိယာ မာတာပိတာဒယော	၅၂	အဝိဟာပတ္တဇနာ သတ္တ	၂၃၀
အပရာသာမာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၄၇	အဿု,ထည,ရုမိရာနံ စတ္တာရော	
အပရာသာမာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၄၇	မဟာသမုဋ္ဌူပမာ	၂၉၄
အဗ္ဗပါလိကုမာရိကာယ		အဟိဝါတရောဂ	၁၂၃
မာတာ စိဉ္ဇာ	၂၁၄	အာရာမဒါနဿ ဖလံ	၂၇၈
အဗ္ဗပါလိထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၂၁၄	အာသနဒါနဿ ဖလံ	၅၇-၈
အဗ္ဗပါလိထေရိယာ ပုဗ္ဗဒေါသာ	၂၁၄	[ဣ]	
အဘယာကုမာရိကာယ		ဣတ္ထိ,ပုရိသာနံ	
စေတောပဏိဓိ	၄၂	အရဟတ္တာနုရူပါနိ	၆၉
အဘယာထေရိယာ		ဣတ္ထိဘာဝဒုက္ခ	၁၈၄-၅
ဇာတိဋ္ဌာနံ	၄၂-၃	ဣတ္ထိယာ ဘာရိယကမ္မံ	၁၉၅
အဘယာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၄၂	ဣတ္ထိယော နာမ	
အဘယာထေရိယာ		သဗ္ဗဒေါသကရာ	၁၅၁
မာတာပိတာဒယော	၄၂-၃	ဣတ္ထိနံ အလိကဝစနံ	၁၉၄
အဘယာမာတုထေရိယာ		ဣတ္ထိနံ ဒွင်္ဂလပညာ	၆၈-၉
ဇာတိဋ္ဌာနံ	၄၀	ဣတ္ထိနံ လောလာ	၁၀၃
အဘယာမာတုထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၄၀	ဣတ္ထိပိ ပဏ္ဍိတာယေဝ	၁၀၄
အဘိရူပတာယ		ဣသိဒါသီထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၂၆၇
ဒေါသော	၁၉၇,၂၁၄	ဣသိဒါသီထေရိယာ	
အဘိရူပနန္ဒာထေရိယာ		ပုဗ္ဗဒေါသာ	၂၆၇
ဇာတိဋ္ဌာနံ	၂၆	ဣသိဒါသီထေရိယာ	
အဘိရူပနန္ဒာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၂၆	မာတာပိတာဒယော	၂၆၇
အဘိရူပနန္ဒာထေရိယာ		[ဥ]	
မာတာပိတာဒယော	၂၆	ဥတ္တမာကုမာရိကာယ	
အရဟတ္တဇေဿ ဒါနံ	၂	စေတောပဏိဓိ	၄၉
		ဥတ္တမာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၄၈
		ဥတ္တမာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၄၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]		[U - E]	
Uttarātheriyā jātiṭṭhānaṃ	167	Ubbirimahesiyā sokā	56
Uttarātheriyā pubbakammaṃ	167	Ummaggapaṭipannapuggalā	93
Uttarātheriyā		Ekato upasampannā	
mātāpitādayo	167	pañcasatasākiniyo	4
Utusappāyalābhassa		[Ka]	
ānisaṃsā	120	Kaṭacchumattabhikkhā-	
Udukkhalakammaṃ		dānassa ānisaṃso	40
puttadārassa posanaṃ	121	Kaṇḍaka-assajārā	2
Upakassa āvāhakammaṃ	229	Kalahavivādasuttassa	
Upakassa māyā	229	desitaṭṭhānaṃ	4
Uposathassa		Kalyāṇamittasevanāya	
ānisaṃso	39, 49, 50	ānisaṃsā	184
Uppaladānassa ānisaṃso	43	Kahāpaṇavassena na,	
Uppalavaṇṇā		titti kāmesu vijjati	292
iddhimantīnaṃ aggā	202	Kāṇakacchapopamādi	48
Uppalavaṇṇātheriyā		Kāmarāgupaddutassa ādīnavā	78
pubbakammaṃ	190	Kāmānaṃ atittāva	
Uppalavaṇṇātheriyā		maranti narā	292
jātiṭṭhānaṃ	190	Kāmānaṃ ādīnavā	67
Uppalavaṇṇātheriyā		Kāsijanapadānaṃ āyo	
patthanākammaṃ	190	ekadivasaṃ	33
Uppalavaṇṇātheriyā		Kāḷudāyittherassa	
mātāpitādayo	190	abhiyācanaṃ	3
Uppalavaṇṇāya pacchimabhava		Kisākumārikāya	
mātāpitādayo	197	sokummādapattā	181
Uppalavaṇṇāya pacchimabhava		Kisāgotamī aggā	
jātiṭṭhānaṃ	197	lūkhacīvaradhārīnaṃ	182
Ubbiritheriyā jātiṭṭhānaṃ	55-6	Kisāgotamītheriyā	
Ubbiritheriyā pubbakammaṃ	55	adhikārakammaṃ	181
Ubbiritheriyā			
mātāpitādayo	55-6		

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋကော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋကော
[ဥ]		[ဥ-ဇ]	
ဥတ္တရာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၁၆၇	ဥဗ္ဗိရိမဟေသိယာ သောကာ	၅၆
ဥတ္တရာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၆၇	ဥဗ္ဗဂ္ဂပဋိပန္နပုဂ္ဂလာ	၉၃
ဥတ္တရာထေရိယာ		ဧကတော ဥပသမ္ပန္နာ	
မာတာပိတာဒယော	၁၆၇	ပဉ္စသတသာကိနိယော	၄
ဥတုသပ္ပယလာဘဿ		[ဏ]	
အာနိသံသာ	၁၂၀	ကဋ္ဌန္တုမတ္တဘိက္ခာဒါနဿ	
ဥဒုက္ခလကမ္မံ ပုတ္တဒါရဿ		အာနိသံသော	၄၀
ပေါသနံ	၁၂၁	ကဏ္ဍကအဿရာဇာ	၂
ဥပကဿ အာဝါဟကမ္မံ	၂၂၉	ကလဟဝိဝါဒသုတ္တဿ	
ဥပကဿ မာယာ	၂၂၉	ဒေသိတဋ္ဌာနံ	၄
ဥပေါသထဿ		ကလျာဏမိတ္တသေဝနာယ	
အာနိသံသော	၃၉၊ ၄၉၊ ၅၀	အာနိသံသာ	၁၈၄
ဥပ္ပလဒါနဿ အာနိသံသော	၄၃	ကဟာပဏဝဿေန န၊	
ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ ဣဗ္ဗိမန္တိနံ အဂ္ဂါ	၂၀၂	တိတ္ထိ ကာမေသု ဝိဇ္ဇတိ	၂၉၂
ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၉၀	ကာဏကန္တပေါပမာဒိ	၄၈
ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရိယာ		ကာမရာဂုပဒ္ဓုတဿ အာဒိနဝါ	၇၈
ဇာတိဋ္ဌာနံ	၁၉၀	ကာမာနံ အတိတ္တာဝ မရန္တိ နရာ	၂၉၂
ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရိယာ		ကာမာနံ အာဒိနဝါ	၆၇
ပတ္တနာကမ္မံ	၁၉၀	ကာသိဇနပဒါနံ အာယော	
ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရိယာ		ဧကဒိဝသံ	၃၃
မာတာပိတာဒယော	၁၉၀	ကာဠုဒါယိတ္တေရဿ	
ဥပ္ပလဝဏ္ဏာယ ပစ္စိမဘဝေ		အဘိယာစနံ	၃
မာတာပိတာဒယော	၁၉၇	ကိသာကုမာရိကာယ	
ဥပ္ပလဝဏ္ဏာယ ပစ္စိမဘဝေ		သောကုမ္မာဒပတ္တာ	၁၈၁
ဇာတိဋ္ဌာနံ	၁၉၇	ကိသာဂေါတမီ အဂ္ဂါ	
ဥဗ္ဗိရိထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၅၅-၆	လူခစိဝရဓာရိနံ	၁၈၂
ဥဗ္ဗိရိထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၅၅	ကိသာဂေါတမီထေရိယာ	
ဥဗ္ဗိရိထေရိယာ		အဓိကာရကမ္မံ	၁၈၁
မာတာပိတာဒယော	၅၅-၆		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]		[Ga]	
Kisāgotamītheriyā		Gandhadānassa phalaṃ	74
jātiṭṭhānaṃ	181	Guttātheriyā jātiṭṭhānaṃ	162
Kisāgotamītheriyā		Guttātheriyā pubbakammaṃ	162
pubbakammaṃ	181	Guttātheriyā	
Kisāgotamītheriyā		mātāpitādayo	162
mātāpitādayo	181		
Kuṭidānassa ānisaṃso	144	[Ca]	
Kumārānaṃ pañcasatānaṃ		Candātheriyā jātiṭṭhānaṃ	123
dhammābhisamayo	196	Candātheriyā pubbakammaṃ	123
Kusalātheriyā		Candātheriyā mātāpitā-	
jātiṭṭhānaṃ	93-4	dayo	123
Kusalātheriyā		Cariyānaṃ anukkama	1
pubbakammaṃ	93-4	Cariyāyo tisso	1
Kusalātheriyā		Cāpātheriyā jātiṭṭhānaṃ	228
mātāpitādayo	93-4	Cāpātheriyā pubbakammaṃ	228
Kusalātherī dibbacakkhukānaṃ		Cāpātheriyā mātāpitā-	
aggā	96	dayo	228
Kesadānassa phalaṃ	130	Cāpāya puttatosanagītaṃ	230
[Kha]		Cāpāya nippīḷanavācā	231
Khīṇāsavattheriyā		Cālātheriyā jātiṭṭhānaṃ	169
akkosānaṃ dosā	31, 204	Cālātheriyā pubbakammaṃ	168-9
Khīṇāsavānaṃ abhabbā kāmā	53	Cittātheriyā jātiṭṭhānaṃ	34
Khemākumārikāya		Cittātheriyā pubbakammaṃ	34
patthanākammaṃ	130	Cittātheriyā mātāpitā-	
Khemātheriyā jātiṭṭhānaṃ	130-1	dayo	34
Khemātheriyā		Cittāsamādhānassa ādīnavā	47
pubbakammaṃ	130	Cetiye mekhalādānassa	
Khemātheriyā		ānisaṃso	36
mātāpitādayo	130-1		
Khemā mahāpaññānaṃ aggā	139		

၃၄၀

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယံ

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော်
[က]		[ဂ]	
ကိသာဂေါတမီထေရိယာ		ဂန္ဓဒါနဿ ဖလံ	၇၄
ဇာတိဋ္ဌာနံ	၁၈၁	ဂုတ္တာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၁၆၂
ကိသာဂေါတမီထေရိယာ		ဂုတ္တာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၆၂
ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၈၁	ဂုတ္တာထေရိယာ မာတာပိတာ-	
ကိသာဂေါတမီထေရိယာ		ဒယော	၁၆၂
မာတာပိတာဒယော	၁၈၁		
ကုဋ္ဌဒါနဿ အာနိသံသော	၁၄၄	[ဓ]	
ကုမာရာနံ ပဉ္စသတနံ		စန္ဒာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၁၂၃
ဓမ္မာဘိသမယော	၁၉၆	စန္ဒာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၂၃
ကုသလာထေရိယာ		စန္ဒာထေရိယာ မာတာပိတာ-	
ဇာတိဋ္ဌာနံ	၉၃-၄	ဒယော	၁၂၃
ကုသလာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၉၃-၄	စရိယာနံ အနုတ္တမော	၁
ကုသလာထေရိယာ		စရိယာယော တိဿော	၁
မာတာပိတာဒယော	၉၃-၄	စာပါထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၂၂၈
ကုသလာထေရိယာ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ		စာပါထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၂၂၈
အဂ္ဂါ	၉၆	စာပါထေရိယာ မာတာပိတာ-	
ကေသဒါနဿ ဖလံ	၁၃၀	ဒယော	၂၂၈
[ဝ]		စာပါယ ပုတ္တတောသနဂီတံ	၂၃၀
ဒီကာသဝတ္ထေရိယာ		စာပါယ နိဗ္ဗိဋ္ဌနဝါစာ	၂၃၁
အက္ခောသာနံ ဒေါသာဉာ၊၂၀၄		စာလာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၁၆၉
ဒီကာသဝါနံ အဘဗ္ဗာ ကာမော	၅၃	စာလာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၆၈-၉
ခေမာကုမာရိကာယ		စိတ္တာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၃၄
ပတ္တနာကမ္မံ	၁၃၀	စိတ္တာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၃၄
ခေမာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၁၃၀-၁	စိတ္တာထေရိယာ မာတာပိတာ-	
ခေမာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၃၀	ဒယော	၃၄
ခေမာထေရိယာ		စိတ္တာသမာဓာနဿ အာဒိနဝါ	၄၇
မာတာပိတာဒယော	၁၃၀-၁	စေတိယေ မေခလာဒါနဿ	
ခေမာ မဟာပညာနံ အဂ္ဂါ	၁၃၉	အာနိသံသော	၃၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Cha - Ja]		[Da]	
Channasahāya	2	Duraṅgamā	227
Janapadakalyāṇiyā		Dutenūpasampadā	
nāmāni tīpi	83	aḍḍhakāśigaṇikā	32
Jāyampatikānaṃ pabbajitā	75	Devaccharapaṭibhāgā itthiyo	131
Jentātheriyā jātiṭṭhānaṃ	29	Devatā āyācitā Buddha-	
Jentātheriyā mātāpitā-		bhāvāya	1, 2
dayo	29	Devatānaṃ dhammaghosanaṃ	62
[Ta]		[Dha]	
Ticīvaradānassa āni-		Dhammacakkapavattana-	
saṃso	5, 75, 116, 144	suttassa desanākālo	3
Tissātheriyā jātiṭṭhānaṃ	11	Dhammadinnā aggā	
Tissātheriyā pubbakammaṃ	11	dhammakathikānaṃ	20
Tissātheriyā mātāpitā-		Dhammadinnātheriyā	
dayo	11	jātiṭṭhānaṃ	16
Teladīpadānassa ānisaṃso	94	Dhammadinnātheriyā	
[Da]		pubbakammaṃ	16
Dantikātheriyā ceto-		Dhammadinnātheriyā mātā-	
paṇidhi	55	pitādayo	16
Dantikātheriyā jātiṭṭhānaṃ	53	Dhammadinnātheriyā vivekā	17
Dantikātheriyā pubbakammaṃ	53	Dhammadinnāya bhattā	
Dantikātheriyā mātā-		Visākhāseṭṭhi	16
pitādayo	53	Dhammasenāpatissa	
Dasasīlassa ānisaṃso	103	kaniṭṭhabhaginiyo	169
Dīpapūjāya phalaṃ	65	Dhammātheriyā jātiṭṭhānaṃ	24
Dukkarakārikāṃ karoti		Dhammātheriyā	
chabbassāni Uruvelavane	2	pubbakammaṃ	24
Duppuriso nāma sukhena		Dhuttā dūsentī itthīnaṃ	32
ṭhātuṃ na sakkā	103	[Na]	
		Nanda, Rāhulakumārānaṃ	
		pabbājeti Veluvane	4
		Nanduttarātheriyā jātiṭṭhānaṃ	89
		Nanduttarātheriyā	
		pubbakammaṃ	89

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော
[ဆ - ဇ]		[ခ]	
ဆန္ဒသဟာယ	၂	ဒုရင်္ဂမာ	၂၂၇
ဇနပဒကလျာဏိယာ နာမာနိ		ဒုတေနူပသမ္ပဒါ အစုကာသိ-	
တိဏိ	၈၃	ဂဏိကာ	၃၂
ဇာယမ္ပတိကာနံ ပဗ္ဗဇိတာ	၇၅	ဒေဝစ္စရပဋိဘာဂါ ဣတ္ထိယော	၁၃၁
ဇေန္တိယထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၂၉	ဒေဝတာ အာယာစိတာ ဗုဒ္ဓ-	
ဇေန္တိယထေရိယာ မာတာပိတာ-		ဘာဝါယ	၁၂
ဒယော	၂၉	ဒေဝတာနံ ဓမ္မဃောသနံ	၆၂
[တ]		[ဝ]	
တိစိဝရဒါနဿ အာနိ-		ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနသုတ္တဿ ဒေသနာ-	
သံသော	၅၊ ၇၅၊ ၁၁၆၊ ၁၄၄	ကာလော	၃
တိဿာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၁၁	ဓမ္မဒိန္နာ အဂ္ဂါ ဓမ္မကထိကာနံ	၂၀
တိဿာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၁	ဓမ္မဒိန္နာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၁၆
တိဿာထေရိယာ မာတာပိတာ-		ဓမ္မဒိန္နာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၆
ဒယော	၁၁	ဓမ္မဒိန္နာထေရိယာ မာတာ-	
ဘေလဒီပဒါနဿ အာနိသံသော	၉၄	ပိတာဒယော	၁၆
[ခ]		ဓမ္မဒိန္နာထေရိယာ ပိဝေကာ	၁၇
ဒန္တိကာထေရိယာ စေတော-		ဓမ္မဒိန္နာယ ဘတ္တာ ပိသာခါသေဋ္ဌိ	၁၆
ပဏိမိ	၅၅	ဓမ္မသေနာပတိဿ ကနိဋ္ဌဘဂိနိ-	
ဒန္တိကာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၅၃	ယော	၁၆၉
ဒန္တိကာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၅၃	ဓမ္မာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၂၄
ဒန္တိကာထေရိယာ မာတာ-		ဓမ္မာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၂၄
ပိတာဒယော	၅၃	ဓုတ္တာ ဒုသေန္တိ ဣတ္ထိနံ	၃၂
ဒသသီလဿ အာနိသံသော	၁၀၃	[န]	
ဒီပပူဇာယ ဖလံ	၆၅	နန္ဒ, ရာဟုလကုမာရာနံ ပဗ္ဗာ-	
ဒုက္ကရကာရိကံ ကရေတိ		ဇေတိ ဝေဠုဝနေ	၄
ဆဗ္ဗဿာနိ ဥရုဝေလဝနေ	၂	နန္ဒတ္ထရာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၈၉
ဒုပ္ပုရိသော နာမ သုခေန ဌာတုံ		နန္ဒတ္ထရာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၈၉
န သက္ကာ	၁၀၃		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]		[Pa]	
Nanduttarātheriyā madā	90	Paṭācārāya gabbhavuṭṭhāna- dukkhā	112
Nanduttarātheriyā mātā- pitādayo	9	Paṭācārātheriyā pubbakammaṃ	111
Naḷapupphapūjāya phalaṃ	10-34	Paṭācārāya bhattā dāsa- kammakarā	111
Nigaṇṭhānaṃ uttamapabbajjā	104	Paṭācārāya “sūsū”ti saddā	113
Nibbānaṃ accutaṃ nāma	97	Padumapupphadānassa phalaṃ	190-1
Nimittāni tīṇi	2	Pabbajjānaṃ nānākāra- ṇāni	43-84
Nirodhā vuṭṭhahantassa dānassa phalaṃ	16	Paracetanāya doso	190-193
Nisajjasukha	122	Paracetanāya phalaṃ	195
Nīluppaladānassa phalaṃ	197	Paradārikakammasa ādīnavo	267
[Pa]		Pariveṇadānassa āni- saṃso	103, 111, 190
Pakatisāvikā nāma tissā, dhīrā, vīrāti evamādikā	304	Pahānaṃ catubbidhaṃ	7, 8
Paccekabuddhapūjāya phalaṃ	10, 34	Piṇḍaṃ nāma cattāro paccayā	9
Paccekabuddhānaṃ iddhibhāvo	197	Piṇḍapātadānassa phalaṃ	28, 56
Paccekabuddhānaṃ kesādayo	196	Pippali, Bhaddākāpilānīnaṃ vaṃso	75
Paccekabuddhe aparajjhanassa ādīnavā	70	Puṇṇātheriyā jātiṭṭhānaṃ	10, 207
Pacchimabhavikasattassa gabbho	30	Puṇṇātheriyā pubbakammaṃ	10, 207
Paṭācārā	114	Puṇṇātheriyā mātā- pitādayo	10, 207
Paṭācārātheriyā jā- tiṭṭhānaṃ	111	Puttakhādīnī	241
Paṭācārātheriyā dhamma- saṃvegakaraṇaṃ	115	Puthulomamacchopamā	297
Paṭācārātheriyā mātā- pitādayo	111	Pupphadānassa āni- saṃso	35, 47, 53
Paṭācārā pañcasatā	128	Purisānaṃ kāmaloḥho	192
Paṭācārāya aticārī	111	atitto	192
		Purebhatta, pacchābhattānaṃ puññāni	48

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်
[န]		[ပ]	
နန္ဒုတ္တရာထေရီယာ မဒါ	၉၀	ပဋ္ဌာစာရာယ ဂမ္ဘဝုဋ္ဌာနဒုက္ခာ	၁၁၂
နန္ဒုတ္တရာထေရီယာ မာတာ- ပိတာဒယော	၉	ပဋ္ဌာစာရာထေရီယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၁၁
နဋ္ဌပုပ္ဖပူဇာယ ဖလံ	၁၀-၃၄	ပဋ္ဌာစာရာယ ဘတ္တာ ဒါသ-	
နိဂဏ္ဌာနံ ဥတ္တမပဗ္ဗဇ္ဇာ	၁၀၄	ကမ္မကရာ	၁၁၁
နိဗ္ဗာနံ အဓ္မုတံ နာမ	၉၇	ပဋ္ဌာစာရာယ “သူသူ”တိ သဒ္ဓါ	၁၁၃
နိမိတ္တာနိ တိဏိ	၂	ပဒုမပုပ္ဖဒါနဿ ဖလံ	၁၉၀-၁
နိရောဓာ ဝုဋ္ဌဟန္တဿ ဒါနဿ ဖလံ	၁၆	ပဗ္ဗဇ္ဇာနံ နာနာကာရ-	
နိသဇ္ဇသုခ	၁၂၂	ဏာနိ	၄၃-၈၄
နိလုပ္ပလဒါနဿ ဖလံ	၁၉၇	ပရစေတနာယ ဒေါသော	၁၉၀-၁၉၃
		ပရစေတနာယ ဖလံ	၁၉၅
		ပရဒါရိကကမ္မဿ အာဒိနဝေါ	၂၆၇
		ပရိဝေဏဒါနဿ အာနိ-	
		သံသော	၁၀၃၊ ၁၁၁၊ ၁၉၀
[ပ]		ပဟာနံ စတုဗ္ဗိဓံ	၇၊ ၈
ပကတိသာဝိကာ နာမ တိဿာ၊ ဓိရာ၊ ဝိရာတိ ဝေမာဒိကာ	၃၀၄	ပိဏ္ဍံ နာမ စတ္တာရော ပစ္စယာ	၉
ပစ္စေကဗုဒ္ဓပူဇာယ ဖလံ	၁၀၊ ၃၄	ပိဏ္ဍပါတဒါနဿ ဖလံ	၂၈၊ ၅၆
ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ဣဒ္ဓိဘာဝေါ	၁၉၇	ပိပ္ပလိ၊ ဘဒ္ဒါကာပိလာနိနံ	
ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ကေသာဒယော	၁၉၆	ဝံသော	၇၅
ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ အပရစ္ဆနဿ အာဒိနဝါ	၇၀	ပုဏ္ဏာထေရီယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၁၀၊ ၂၀၇
ပစ္ဆိမဘဝိကသတ္တဿ ဂစ္ဆော	၃၀	ပုဏ္ဏာထေရီယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၀၊ ၂၀၇
ပဋ္ဌာစာရာ	၁၁၄	ပုဏ္ဏာထေရီယာ မာတာ-	
ပဋ္ဌာစာရာထေရီယာ ဇာ-		ပိတာဒယော	၁၀၊ ၂၀၇
တိဋ္ဌာနံ	၁၁၁	ပုတ္တခါဒိနိ	၂၄၁
ပဋ္ဌာစာရာထေရီယာ ဓမ္မသံဝေဂ-		ပုထုလောမမစ္ဆောပမာ	၂၉၇
ကရဏံ	၁၁၅	ပုပ္ဖဒါနဿ အာနိ-	
ပဋ္ဌာစာရာထေရီယာ မာတာ-		သံသော	၃၅၊ ၄၇၊ ၅၃
ပိတာဒယော	၁၁၁	ပုရိသာနံ ကာမလောဘော	
ပဋ္ဌာစာရာ ပဉ္စသတာ	၁၂၈	အတိတ္ထော	၁၉၂
ပဋ္ဌာစာရာယ အတိစာရီ	၁၁၁	ပုရောတ္တ၊ ပစ္ဆိမဘတ္တာနံ	
		ပုညာနိ	၄၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa - Ba]		[Bha]	
Pūvadānassa phalaṃ	222	Bhaddākāpilānītherī pubbe-	
Bahussutā	227	nivāsaṃ anussarantīnaṃ	
Bimbisārarañño kāmaguṇa-		aggā	76
giddhatā	40	Bhaddākāpilānītheriyā	
Buddhappamukhassa		mātāpitādayo	70
saṃghikadānassa ānisaṃso	131	Bhaddākuṇḍalakesātheriyā	
Buddhamātāti nāmaṃ		adhikāraṃ	102, 3
paramadullabhaṃ	151	Bhaddākuṇḍalakesātheriyā	
Buddhassa nisīdanāṃ		pubbakammaṃ	102, 3
Apparājitaṃ	2	Bhaddākuṇḍalakesātheriyā	
Bodhirukkhaṃ	64	jātiṭṭhānaṃ	102-3
Bodhirukkhe		Bhaddākuṇḍalakesātheriyā	
dīpaṃ	65	mātāpitādayo	102-3
Bodhisattassa abhinikkhamana-		Bhājanānaṃ	
kālo	2	udakasappagandhā	31
Bodhisattassa laddhabyākara-		Bhikkhādānassa ānisaṃso	144
ṇāni	1	Bhikkhunīnaṃ	
Bodhisattassa sampajānaṃ	2	ehibhikkhūpasampadā	
Bodhisatto Bodhimāṇḍe		natthi	301
sattāhaṃ vipassanaṃ vadḍheti	2	Bhikkhunīnaṃ bhedaṃ	300-1
Brahmacariyānaṃ caraṇa-		Bhikkhunīsāsanaṃ	
kālā	59, 111, 131	Mahāpajāpatigotamīpamukhaṃ	4
Brahmacariyassa ānisaṃso	111	[Ma]	
Brāhmaṇaladdhi	208, 9	Mahallakassāpi arahattānu-	
[Bha]		kūlatā	98
Bhagavato Veḷuvanaṃ ādi-		Mahākassapassa	
viḥāraṃ	3	kaniṭṭhabhaginiyo tisso	169
Bhaddākāpilānītheriyā		Mahāpajāpatigotamītheriyā	
jātiṭṭhānaṃ	70	adhikāraṃ	114
Bhaddākāpilānītheriyā		Mahāpajāpatigotamiyā	
pubbakammaṃ	70	iddhibhāvo	154

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော
[ပ-ဗ]		[ဘ]	
ပူဝဒါနဿ ဖလံ	၂၂၂	ဘဒ္ဒါကာပိလာနီထေရီ ပုဗ္ဗ-	
ဗဟုသုတာ	၂၂၇	နိဝါသံ အနုဿရန္တိနံ အဂ္ဂါ	၇၆
ဗိမ္ဗိသာရရညော ကာမဂုဏ-		ဘဒ္ဒါကာပိလာနီထေရီယာ	
ဂိဇ္ဇတာ	၄၀	မာတာပိတာဒယော	၇၀
ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ သံသိကဒါနဿ		ဘဒ္ဒါကုဏ္ဍလကေသာထေရီယာ	
အာနိသံသော	၁၃၁	အဓိကာရကမ္မံ	၁၀၂၊ ၃
ဗုဒ္ဓမာတာတိ နာမံ ပရမဒုလ္လဘံ	၁၅၁	ဘဒ္ဒါကုဏ္ဍလကေသာထေရီယာ	
ဗုဒ္ဓဿ နိသီဒနံ အပ္ပရာဇိတ-		ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၀၂၊ ၃
ပလ္လင်္ဂေ	၂	ဘဒ္ဒါကုဏ္ဍလကေသာထေရီယာ	
ဗောဓိရုက္ခပူဇာယ ဖလံ	၆၄	ဇာတိဋ္ဌာနံ	၁၀၂-၃
ဗောဓိရုက္ခေ ဒီပပူဇာယ ဖလံ	၆၅	ဘဒ္ဒါကုဏ္ဍလကေသာထေရီယာ	
ဗောဓိသတ္တဿ အဘိနိက္ခမန-		မာတာပိတာဒယော	၁၀၂-၃
ကာလော	၂	ဘာဇနာနံ ဥဒကသပ္ပဂန္ဓာ	၃၁
ဗောဓိသတ္တဿ လဒ္ဓဗျာကရ-		ဘိက္ခဝါနဿ အာနိသံသော	၁၄၄
ဏာနိ	၁	ဘိက္ခုနီနံ ဧဟိဘိက္ခုပသမ္ပဒါ	
ဗောဓိသတ္တဿ သမ္ပဇာနံ	၂	နတ္ထိ	၃၀၁
ဗောဓိသတ္တော ဗောဓိမဇ္ဈော		ဘိက္ခုနီနံ ဘေဒါ	၃၀၀-၁
သတ္တာဟံ ဝိပဿနံ ဝဇေတိ	၂	ဘိက္ခုနီသာသနံ မဟာပဇာပတိ-	
ဗြဟ္မစရိယာနံ စရဏ-		ဂေါတမီပမုခံ	၄
ကာလာ	၅၉၊ ၁၁၁၊ ၁၃၁	[မ]	
ဗြဟ္မစရိယဿ အာနိသံသော	၁၁၁	မဟာလကဿာပိ အရဟတ္တာနု-	
ဗြဟ္မဏလဒ္ဓိ	၂၀၈၊ ၉	ကူလတာ	၉၈
[ဘ]		မဟာကဿပဿ ကနိဋ္ဌဘဂိနိယော	
ဘဂဝတော ဝေဠုဝနံ အာဒိ-		တိဿော	၁၆၉
ဝိဟာရံ	၃	မဟာပဇာပတိဂေါတမီထေရီယာ	
ဘဒ္ဒါကာပိလာနီထေရီယာ		အဓိကာရကမ္မံ	၁၁၄
ဇာတိဋ္ဌာနံ	၇၀	မဟာပဇာပတိဂေါတမီထေရီယာ	
ဘဒ္ဒါကာပိလာနီထေရီယာ		ဣဒ္ဓိဘာဝေါ	၁၅၄
ပုဗ္ဗကမ္မံ	၇၀		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]		[Ma]	
Mahāpajāpatigotamītheriyā cetopaṇidhi āyusaṅkhāre	147	Mittākālītheriyā pubbakammaṃ	92
Mahāpajāpatigotamītheriyā jātiṭṭhānaṃ	144	Mittākālītheriyā mātā- pitādayo	92
Mahāpajāpatigotamītheriyā pubbakammaṃ	144	Mittātheriyā jātiṭṭhānaṃ	37
Mahāpajāpatigotamītheriyā mātāpitādayo	144	Mittātheriyā pubbakammaṃ	37
Mahādhammakathikā sukkātherī	62	Mittātheriyā mātāpitā- dayo	37
Mahānase vadḍheti vipassanaṃ	6	Muttātheriyā jātiṭṭhānaṃ	8, 14
Mahāpajāpatigotamī rattaññūnaṃ aggā	145	Muttātheriyā pubbakammaṃ	8, 14
Mahāpathaviyā kolaṭṭhimattū- pamā	294	Muttātheriyā mātāpitā- dayo	8, 14
Mahābodhito Bārāṇasī aṭṭhārasayojanaṃ	3	Muttāya bhattā khujjabrahmaṇo	14
Mahābodhirukkhassa vandanaṃ	64	Mettikātheriyā jātiṭṭhānaṃ	36
Mahāvīlokanāni pañca	2	Mettikātheriyā pubbakammaṃ	36
Mahāsatiṭṭhānadesanāya paṭiladdhasaddhā	92	Mettikātheriyā mātā- pitādayo	36
Mahāsāvikā nāma Mahāpajā- patigotamī-ādayo	304	Modakadānassa phalaṃ	51-2, 130, 1
Mānathaddhañātakānaṃ damaṇaṃ	3	[Ra]	
Mānadhātukassa ādīnavā	207	Rājāyatanamūle madhupiṇḍika- bhojanaṃ bhuñjati	3
Mānopanissayakammasa nissando	207	Raṭṭhapiṇḍaṃ iṇanti vuccanti	9
Māravañcanākāra	66, 68	Rūpamaddanaṃ vegākāra	88
Mittākālītheriyā jātiṭṭhānaṃ	92	Rūpamaddāya ādīnavā	84
		Rūpasampattiyā doso	142
		Rohinītheriyā jātiṭṭhānaṃ	222
		Rohinītheriyā pubbakammaṃ	222
		Rohinītheriyā mātā- pitādayo	222

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်
[ဗ]		[ဗ]	
မဟာပဇာပတိဂေါတမိထေရိယာ စေတောပဏိမိ အာယုသင်္ခါရေ	၁၄၇	မိတ္တာကာဠိထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၉၂
မဟာပဇာပတိဂေါတမိထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၁၄၄	မိတ္တာကာဠိထေရိယာ မာတာ- ပိတာဒယော	၉၂
မဟာပဇာပတိဂေါတမိထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၄၄	မိတ္တာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၃၇
မဟာပဇာပတိဂေါတမိထေရိယာ မာတာပိတာဒယော	၁၄၄	မိတ္တာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၃၇
မဟာဓမ္မကထိကာ သုက္ကာထေရီ	၆၂	မိတ္တာထေရိယာ မာတာပိတာ- ဒယော	၃၇
မဟာနသေ ဝဇေတိ ပိပဿနံ	၆	မုတ္တာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၈၁၄
မဟာပဇာပတိဂေါတမိ ရတ္တညနံ အဂ္ဂါ	၁၄၅	မုတ္တာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၈၁၄
မဟာပထဝိယာ ကောလဋ္ဌမတ္တ-	၂၉၄	မုတ္တာထေရိယာ မာတာပိတာ- ဒယော	၈၁၄
ပမာ	၂၉၄	မုတ္တာယ ဘတ္တာ ခုဇ္ဈမြာဟူဏော	၁၄
မဟာဗောဓိတော ဗာရာဏသီ	၃	မေတ္တိကာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၃၆
အဋ္ဌာရသယောဇနံ	၆၄	မေတ္တိကာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၃၆
မဟာဗောဓိရက္ခဿ ဝန္တနံ	၂	မေတ္တိကာထေရိယာ မာတာ- ပိတာဒယော	၃၆
မဟာဝိလောကနာနိ ပဉ္စ	၂	မောဒကဒါနဿ ဖလံ ၅၁-၂၁၃၀၁၁	
မဟာသတိပဋ္ဌာနဒေသနာယ	၉၂	[ခ]	
ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါ	၉၂	ရာဇာယတနမူလေ မဓုပိဏ္ဍိက-	
မဟာသာဝိကာနာမ မဟာပဇာ-	၃၀၄	ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇတိ	၃
ပတိဂေါတမိအာဒယော	၃	ရဋ္ဌပိဏ္ဍိ ဣဏန္တိ ဝုစ္ဆန္တိ	၉
မာနထဗ္ဗဉာတကာနံ ဒမနံ	၃	ရူပမဒ္ဓနသံဝေဂါကာရ	၈၈
မာနဓာတုကဿ အာဒိနဝါ	၂၀၇	ရူပမဒ္ဓါယ အာဒိနဝါ	၈၄
မာနောပနိဿယကမ္မဿ	၂၀၇	ရူပသမ္ပတ္တိယာ ဒေါသော	၁၄၂
နိဿန္တော	၆၆၆၆၈	ရောဟိနီထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၂၂၂
မာရဝဉ္ဇနာကာရ	၉၂	ရောဟိနီထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၂၂၂
မိတ္တာကာဠိထေရိယာ		ရောဟိနီထေရိယာ မာတာ- ပိတာဒယော	၂၂၂
ဇာတိဋ္ဌာနံ			

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[La - Va]		[Sa]	
Lājadānassa phalaṃ	190-1	Samghārāmadānassa āni-	
Lābhasakkāragiddhassa		saṃso	131
ādinavā	92	Samśedajā ekūnapaṇcasatāni	193
Vaḍḍhamātātheriyā		Sapatti-itthīnaṃ maccherassa	
jātiṭṭhānaṃ	177	dosā	195
Vaḍḍhamātātheriyā		Samaṇānaṃ akappiyāni	248
pubbakammaṃ	177	Samussayasaddo aṭṭhīnaṃ	
Vaḍḍhamātātheriyā mātā-		pariyāyo	101
pitādayo	177	Sampadā tisso	8
Vandanāya ānisaṃso	8	Sarakāṇakacchapopamā	295
Vāsetṭhītheriyā jātiṭṭhānaṃ	128	Sātakayugadānassa āni-	
Vāsetṭhītheriyā		saṃso	45
pubbakammaṃ	128	Sāmātheriyā jātiṭṭhānaṃ	45
Vāsetṭhītheriyā mātā-		Sāmātheriyā pubbakammaṃ	45
pitādayo	123	Sāmātheriyā mātā-	
Vijayātheriyā jātiṭṭhānaṃ		pitādayo	45
	164-5	Sāmiko brahmacariyassa	
Vijayātheriyā pubbakammaṃ	164	antarāyo	24
Vijayātheriyā mātā-		Sālapupphapūjāya phalaṃ	47, 53
pitādayo	164-5	Sāvikā du,tividhā	301, 303
Vimalāgaṇikāya vitakkā	79	Sippaṃ ajānantena na sakkā	
Vimalāya mātā gaṇikā	79	gharaṃ āvasitum	229
Vivaṭṭūpanissayakusalassa		Sīhātheriyā ubbandhitākārā	81
ānisaṃsā	34, 36, 42, 45, 47-8, 51, 125	Sīhātheriyā jātiṭṭhānaṃ	81
Vihāradānassa phalaṃ	299	Sīhātheriyā pubbakammaṃ	81
Vuḍḍhapabbajitasumanātheriyā		Sīhātheriyā mātā-	
jātiṭṭhānaṃ	23	pitādayo	81
Vuḍḍhapabbajitasumanātheriyā		Sīhātheriyo vitakkā	81
pubbakammaṃ	23	Sukkātheriyā jātiṭṭhānaṃ	59
Vuḍḍhapabbajitasumanātheriyā		Sukkātheriyā pubbakammaṃ	59
mātāpitādayo	23		

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌဏော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌဏော
[လ-ဝ]		[သ]	
လာဇဒါနဿ ဖလံ	၁၉၀-၁	သံဃာရာမဒါနဿ အာနိ-	
လာဘသက္ကာရဂိဋ္ဌဿ အာဒိနဝါ၉၂		သံသော	၁၃၁
ဝဗ္ဗမာတာထေရိယာ		သံသေဒဇာ ဧကေနပဉ္စသတာနိ	၁၉၃
ဇာတိဋ္ဌာနံ	၁၇၇	သပတ္တိဗ္ဗတ္တိနံ မစ္ဆေရဿ	
ဝဗ္ဗမာတာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၇၇	ဒေါသာ	၁၉၅
ဝဗ္ဗမာတာထေရိယာ မာတာ-		သမဏာနံ အကပ္ပိယာနိ	၂၄၈
ပိတာဒယော	၁၇၇	သမုဿယသဒ္ဓေါ ဒေဋ္ဌိနံ	
ဝန္ဓနာယ အာနိသံသော	၈	ပရိယာယော	၁၀၁
ဝါသေဋ္ဌိထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၁၂၈	သမ္ပဒါ တိဿော	၈
ဝါသေဋ္ဌိထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၂၈	သရကာဏကစ္ဆပေါပမာ	၂၉၅
ဝါသေဋ္ဌိထေရိယာ မာတာ-		သာဠကယုဂဒါနဿ အာနိ-	
ပိတာဒယော	၁၂၃	သံသော	၃၇
ဝိဇယာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ		သာမာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၄၅
	၁၆၄-၅	သာမာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၄၅
ဝိဇယာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၆၄	သာမာထေရိယာ မာတာ-	
ဝိဇယာထေရိယာ မာတာ-		ပိတာဒယော	၄၅
ပိတာဒယော	၁၆၄-၅	သာမိကော ဗြဟ္မစရိယဿ	
ဝိမလာဂဏိကာယ ဝိတက္ကာ	၇၉	အန္တရာယော	၂၄
ဝိမလာယ မာတာ ဂဏိကာ	၇၉	သာလပုပ္ဖပူဇာယ ဖလံ	၄၇၂၅၃
ဝိဝေဇ္ဇပနိဿယကုသလဿ		သာဝိကာ ဒုတိဝိဇာ	၃၀၁၃၀၃
အာနိသံသာ	၃၄၂၃၆၊ ၄၂၂၄၅၊ ၄၇-၈၊ ၅၁၊ ၁၂၅	သိပ္ပံ အဇာနန္တေန န သက္ကာ	
ဝိဟာရဒါနဿ ဖလံ	၂၉၉	သရံ အာဝသိတုံ	၂၂၉
ဝုဗ္ဗပဗ္ဗဇိတသုမနာထေရိယာ		သီဟာထေရိယာ ဥဗ္ဗန္ဓိတာကာရာ	၈၁
ဇာတိဋ္ဌာနံ	၂၃	သီဟာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၈၁
ဝုဗ္ဗပဗ္ဗဇိတသုမနာထေရိယာ		သီဟာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၈၁
ပုဗ္ဗကမ္မံ	၂၃	သီဟာထေရိယာ မာတာ-	
ဝုဗ္ဗပဗ္ဗဇိတသုမနာထေရိယာ		ပိတာဒယော	၈၁
မာတာပိတာဒယော	၂၃	သီဟာထေရိယာ ဝိတက္ကာ	၈၁
		သုက္ကာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၅၉
		သုက္ကာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၅၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Sukkātheriyā mātāpitā- dayo	59	Subhājīvakambavanikātheriyā mātāpitādayo	253
Sujātātheriyā jāti- tṭhānaṃ	140	Sumaṅgalamātāya pati	30
Sujātātheriyā pubbakammaṃ	140	Sumaṅgalamātuthariyā jātiṭṭhānaṃ	30
Sujātātheriyā mātā- pitādayo	140	Sumaṅgalamātuthariyā pubbakammaṃ	30
Suddhodanamahārāṇṇo parinibbānaṃ	4	Sumaṅgalamātuthariyā mātāpitādayo	30
Sundarītheriyā jātiṭṭhānaṃ	236	Sumedhātheriyā jātiṭṭhānaṃ	278
Sundarītheriyā pubbakammaṃ	236	Sumedhātheriyā pubbakammaṃ	278
Sundarītheriyā mātāpitā- dayo	236	Sumedhātheriyā mātā- pitādayo	278
Sundarīnandākumārikāya cetopaṇidhi	83-4	Suvaṇṇa-iṭṭhakadānassa ānisaṃso	70
Sundarīnandātheriyā jātiṭṭhānaṃ	83	Suvaṇṇachattadānassa ānisaṃsā	26
Sundarīnandātheriyā pubbakammaṃ	83	Selātheriyā jātiṭṭhānaṃ	64
Sundarīnandātheriyā mātā- pitādayo	83	Selātheriyā pubbakammaṃ	64
Subhākammāradhītuthariyā jātiṭṭhānaṃ	244	Selātheriyā mātāpitā- dayo	64
Subhākammāradhītuthariyā pubbakammaṃ	244	Soko ariyamaggassa antarāyo	45
Subhākammāradhītuthariyā mātāpitādayo	244	Soṇātheriyā adhikāra- kammaṃ	98
Subhājīvakambavanikātheriyā jātiṭṭhānaṃ	253	Soṇātheriyā jātiṭṭhānaṃ	98
Subhājīvakambavanikātheriyā pubbakammaṃ	253	Soṇātheriyā pubbakammaṃ	98
		Soṇātheriyā mātā- pitādayo	98

ပဒါနုတ္တမော	ဝိဇ္ဇင်္ကော	ပဒါနုတ္တမော	ဝိဇ္ဇင်္ကော
[သ]		[သ]	
သုက္ကာထေရိယာ မာတာပိတာ- ဒယော	၅၉	သုဘာဇိဝကမ္မဝနိကာထေရိယာ မာတာပိတာဒယော	၂၅၃
သုဇာတာထေရိယာ ဇာတိ- ဌာနံ	၁၄၀	သုမင်္ဂလမာတာယ ပတိ	၃၀
သုဇာတာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၁၄၀	သုမင်္ဂလမာတုထေရိယာ ဇာတိဌာနံ	၃၀
သုဇာတာထေရိယာ မာတာ- ပိတာဒယော	၁၄၀	သုမင်္ဂလမာတုထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၃၀
သုဇ္ဈါဒနမဟာရညော ပရိနိဗ္ဗာနံ	၄	သုမင်္ဂလမာတုထေရိယာ မာတာပိတာဒယော	၃၀
သုန္ဒရီထေရိယာ ဇာတိဌာနံ	၂၃၆	သုမေဓာထေရိယာ ဇာတိဌာနံ	၂၇၈
သုန္ဒရီထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၂၃၆	သုမေဓာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၂၇၈
သုန္ဒရီထေရိယာ မာတာပိတာ- ဒယော	၂၃၆	သုမေဓာထေရိယာ မာတာ- ပိတာဒယော	၂၇၈
သုန္ဒရီနန္ဒာကုမာရိကာယ စေတောပဏိမိ	၈၃-၄	သုဝဏ္ဏုဇ္ဈကဒါနဿ အာနိသံသော	၇၀
သုန္ဒရီနန္ဒာထေရိယာ ဇာတိဌာနံ	၈၃	သုဝဏ္ဏုဆတ္တဒါနဿ အာနိသံသာ	၂၆
သုန္ဒရီနန္ဒာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၈၃	သေလာထေရိယာ ဇာတိဌာနံ	၆၄
သုန္ဒရီနန္ဒာထေရိယာ မာတာ- ပိတာဒယော	၈၃	သေလာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၆၄
သုဘာကမ္မာရဓိတုထေရိယာ ဇာတိဌာနံ	၂၄၄	သေလာထေရိယာ မာတာပိတာ- ဒယော	၆၄
သုဘာကမ္မာရဓိတုထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၂၄၄	သောကော အရိယမဂ္ဂဿ အန္တရာယော	၄၅
သုဘာကမ္မာရဓိတုထေရိယာ မာတာပိတာဒယော	၂၄၄	သောဏာသေရိယာ အဓိကာရ- ကမ္မံ	၉၈
သုဘာဇိဝကမ္မဝနိကာထေရိယာ ဇာတိဌာနံ	၂၅၃	သောဏာထေရိယာ ဇာတိဌာနံ	၉၈
သုဘာဇိဝကမ္မဝနိကာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၂၅၃	သောဏာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၉၈
		သောဏာထေရိယာ မာတာ- ပိတာဒယော	၉၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Soṇātherī āraḍḍhavīriyaṇaṃ		Somātheriyā mātā-	
aggā	100	pitādayo	68
Somātheriyā jātiṭṭhānaṃ	68	[Ha]	
Somātheriyā pubbakammaṃ	68	Hatthidassanassa saṃvegā	53-4

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌဏော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌဏော
[သ]		[သ]	
သောဏာထေရီ အာရဒ္ဓဝီရိယာနံ		သောမာထေရိယာ မာတာ-	
အဂ္ဂါ	၁၀၀	ပိတာဒယော	၆၈
သောမာထေရိယာ ဇာတိဋ္ဌာနံ	၆၈	[ဟ]	
သောမာထေရိယာ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၆၈	ဟတ္ထိဒဿနဿ သံဝေဂါ	၅၃-၄

Therīgāthā-aṭṭhakathāya

Nāmānaṃ anukkamaṇikā

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko	Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[Ā]	
Aṅga (raṭṭha)	111	Āḷavikā (dārikā)	64
Aciravatī (nadī)	56, 211	Āḷavī (rājā)	64
Ajapālanigrodha	3	Āḷavī (raṭṭha)	64
Aññatarātherī	78	Āḷāra-udaka	2-3
Aññāsikoṇḍañña	3	[I - U - O]	
Aḍḍhakāsī (gaṇikā)	32	Isidāsī	268-9, 272
Aḍḍhakāsītherī	31	Isidāsītherī	267
Anāthapiṇḍika	203	Ujjenī (nagara)	40, 267-8, 272
Anopamā	142	Uttamātherī	48, 51
Anopamātherī	142	Uttarā	167
Anomā (nadī)	2	Uttarātherī	22, 167
Aparāsāmātherī	47	Upaka-ājīvaka	228-9, 230, 231, 233
Ambapālī	214	Upacālā	168, 171-2
Ambapālītherī	214	Upalagaṇḍa	230
Abhayatthera	40-1	Uppalavaṇṇātherī	190
Abhayamātuthērī	40	Ubbirītherī	55
Abhaya (māṇava)	40	Ubbirī	56
Abhayātherī	42, 68	Okkāka (rājā)	71
Abhirūpanandātherī	26	[Ka]	
Aruṇa (rājā)	42, 68	Kakusandha (Buddha)	59, 60, 131, 207
Aruṇavatī (nagara)	68	Kapilavatthu	3, 11-2, 26, 83, 156
Assajitthera	3	Kammāsadhamma (nigama)	89, 92
[Ā]			
Ānanda (rājā)	93, 95		
Ānandatthera	4, 45-6		

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ

နာမာနံ အနုတ္တမဏိကာ

နာမာနုတ္တမာ	ပိဋကော်	နာမာနုတ္တမာ	ပိဋကော်
[အ]		[အာ]	
အင်္ဂ (ရဋ္ဌ)	၁၁၁	အာဠဝိကာ(ဒါရိကာ)	၆၄
အစိရဝတီ (နဒီ)	၅၆၊ ၂၁၁	အာဠဝီ (ရာဇာ)	၆၄
အဇပါလနိဂြောဓ	၃	အာဠဝီ (ရဋ္ဌ)	၆၄
အညတရာထေရီ	၇၈	အာဠာရဥဒက	၂-၃
အညာသိကောဏ္ဍည	၃	[ဣ-ဥ-ဩ]	
အမုကာသီ (ဂဏိကာ)	၃၂	ဣသိဒါသီ	၂၆၈-၉၊ ၂၇၂
အမုကာသီထေရီ	၃၁	ဣသိဒါသီထေရီ	၂၆၇
အနာထပိဏ္ဍိက	၂၀၃	ဥဇ္ဇေနီ (နဂရ)	၄၀၊ ၂၆၇-၈၊ ၂၇၂
အနောပမာ	၁၄၂	ဥတ္တမာထေရီ	၄၈၊ ၅၁
အနောပမာထေရီ	၁၄၂	ဥတ္တရာ	၁၆၇
အနောမာ (နဒီ)	၂	ဥတ္တရာထေရီ	၂၂၊ ၁၆၇
အပရာသာမာထေရီ	၄၇	ဥပကအာဇီဝက	၂၂၈-၉၊ ၂၃၀၊ ၂၃၁၊ ၂၃၃
အဗ္ဗပါလီ	၂၁၄	ဥပစာလာ	၁၆၈၊ ၁၇၁-၂
အဗ္ဗပါလီထေရီ	၂၁၄	ဥပလဂဏ္ဍ	၂၃၀
အဘယတ္ထေရ	၄၀-၁	ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရီ	၁၉၀
အဘယမာတုထေရီ	၄၀	ဥဗ္ဗိရိထေရီ	၅၅
အဘယ (မာဏဝ)	၄၀	ဥဗ္ဗိရီ	၅၆
အဘယာထေရီ	၄၂၊ ၆၈	ဩက္ကာက (ရာဇာ)	၇၁
အဘိရူပနန္ဒာထေရီ	၂၆	[က]	
အရုဏ (ရာဇာ)	၄၂၊ ၆၈	ကကုသန္ဓ (ဗုဒ္ဓ)	၅၉၊ ၆၀၊ ၁၃၁၊ ၂၀၇
အရုဏဝတီ (နဂရ)	၆၈	ကပိလဝတ္ထု	၃၊ ၁၁-၂၊ ၂၆၊ ၈၃၊ ၁၅၆
အဿဇိတ္ထေရ	၃	ကမ္မာသဓမ္မ (နိဂမ)	၈၉၊ ၉၂
[အာ]			
အာနန္ဒ (ရာဇာ)	၉၃၊ ၉၅		
အာနန္ဒတ္ထေရ	၄၊ ၄၅-၆		

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko	Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]		[Ga - Gha]	
Kassapa (Buddha)	5, 16, 31, 59, 61, 70-1, 74-5, 77, 94-5. Ādi	Gayāsīsa	3
Kāsi (raṭṭha)	16, 18, 31, 33, 74, 102, 107, 131, 156, ādi	Gijjhakūṭa (pabbata)	34-5, 54
Kāḷudāyitthera	3	Giridāsa	267, 271
Kikī (rājā)	18, 102, 107, 131	Giribbaja (nagara)	61
Kisāgotamī	107, 117	Giribbaja (pura)	61
Kisāgotamītherī	181, 186	Guttā	162
Kuṇḍalakesā	104	Guttātherī	162
Kuṇḍalā	19	Gotama (Buddha)	66, 71, 85, 95
Kumbhīra (yakkha)	40	Gotamī	19, 75, 144, 153, 181
Kuru (raṭṭha)	89, 92	Ghaṭikāra (brahmā)	2
Koṇāgamana (Buddha)	5, 7, 14, 23, 47, 51-2-3, 56, 59, 60, 131, ādi	[Ca - Ja]	
Kosala (raṭṭha)	111	Candabhāgā (nadī)	10, 34, 47, 53-4-5
Kosala (rājā)	139	Candātherī	123
Kosiya (brāhmaṇa)	71	Cāpā	228, 229, 230, 232-3-4
[Kha]		Cāpātherī	228
Khujjā (dārikā)	58	Cālā	168-9
Khemā (aggamahesī)	19, 26, 107, 117, 131	Cālātherī	168, 174
Khemātherī	130, 165	Cittalatā (uyyāna)	260
[Ga]		Janapadakalyāṇī	83
Gaṅgātīriyatthera	202	Jambudīpa	90, 198
Gandhamādana (pabbata)	144, 190-1, 197	Jīvaka	253-4, 257
		Jīvantī (dārikā)	56
		Jetavana	94
		Jentātherī	29
		[Ta]	
		Timsabhaddavaggiya	3
		Tissa (Buddha)	40
		Tissātherī	21

၃၅၀

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ

နာမာနုတ္တမော	ပိဋကော်	နာမာနုတ္တမော	ပိဋကော်
[က]		[ဂ - ဃ]	
ကဿပ (ဗုဒ္ဓ)	၅၁၆၊ ၃၁၅၉၊ ၆၁၇၀-၁၇၄-၅၊ ၇၇၉၄-၅။ အာဒိ	ဂယာသီသ	၃
ကာသိ (ရဋ္ဌ)	၁၆၁၀၊ ၃၁၃၃၊ ၇၄၁၀၂၊ ၁၀၇၁၃၁၊ ၁၅၆။ အာဒိ	ဂိဇ္ဈကူဠ (ပဗ္ဗတ)	၃၄-၅၊ ၅၄
ကာဠုဒါယိတ္ထေရ	၃	ဂိရိဒါသ	၂၆၇၊ ၂၇၁
ကိကီ (ရာဇာ)	၁၀၁၀၂၊ ၁၀၇၁၃၁	ဂိရိဗ္ဗဇ (နဂရ)	၆၁
ကိသာဂေါတမီ	၁၀၇၁၁၇	ဂိရိဗ္ဗဇ (ပုရ)	၆၁
ကိသာဂေါတမီထေရီ	၁၀၁၁၀၆	ဂုတ္တာ	၁၆၂
ကုဏ္ဍလကေသာ	၁၀၄	ဂုတ္တာထေရီ	၁၆၂
ကုဏ္ဍလာ	၁၉	ဂေါတမ (ဗုဒ္ဓ)	၆၆၇၁၀၅၉၅
ကုမ္ဘီရ (ယက္ခ)	၄၀	ဂေါတမီ	၁၉၇၅၁၄၄၁၅၃၁၀၁
ကုရု (ရဋ္ဌ)	၈၉၉၂	ဆဋ္ဌိကာရ (ဗြဟ္မာ)	၂
ကောဏာဂမန (ဗုဒ္ဓ)	၅၇၁၄၇၊ ၂၃၁၄၇၅၁-၂-၃၊ ၅၆၅၉၊ ၆၀၁၃၁။ အာဒိ	[ဇ - ဇ]	
ကောသလ (ရဋ္ဌ)	၁၁၁	စန္ဒဘာဂါ (နဒီ)	၁၀၁၃၄၁၄၇၊ ၅၃-၄-၅
ကောသလ (ရာဇာ)	၁၃၉	စန္ဒာထေရီ	၁၂၃
ကောသိယ (ဗြဟ္မဏ)	၇၁	စာပါ	၂၂၀၊ ၂၂၉၊ ၂၃၀၊ ၂၃၂-၃-၄
[ခ]		စာပါထေရီ	၂၂၀
ခုဇ္ဇာ (ဒါရိကာ)	၅၀	စာလာ	၁၆၈-၉
ခေမာ (အဂ္ဂမဟေသီ)	၁၉၂၆၊ ၁၀၇၁၁၇၁၃၁	စာလာထေရီ	၁၆၈၁၇၄
ခေမာထေရီ	၁၃၀၁၆၅	စိတ္တလတာ (ဥယျာန)	၂၆၀
[ဂ]		ဇနပဒကလျာဏီ	၈၃
ဂင်္ဂါတိရိယတ္ထေရ	၂၀၂	ဇမ္ဗုဒ္ဓိပ	၉၀၁၉၀
ဂန္ဓမာဒန (ပဗ္ဗတ)	၁၄၄၊ ၁၉၀-၁၊ ၁၉၇	ဇိဝက	၂၅၃-၄၊ ၂၅၇
		ဇိဝန္တိ (ဒါရိကာ)	၅၆
		ဇေတဝန	၉၄
		ဇေန္တာထေရီ	၂၉
		[ဓ]	
		တိဿဘဒ္ဒဝိဂ္ဂိယ	၃
		တိဿ (ဗုဒ္ဓ)	၄၀
		တိဿာထေရီ	၂၁

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko	Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da - Dha - Na]		[Pa - Pha]	
Dantikātherī	53	Puṇṇā	10, 207
Devadaha (nagara)	78	Puṇṇātherī	207
Dhammadinnā	20	Phussa (Buddha)	16, 220
Dhammadinnātherī	16-7-8, 60, 78, 117	[Ba - Bha]	
Dhammā	107, 117	Bandhuma (rājā)	37
Dhammātherī	24	Bandhumatī (nagara)	49, 51-2, 59, 60, 73, 222
Dhīrātherī	24	Bandhumā (khattiya)	49
Nanda (rājā)	75	Bākulatthera	9
Nandakumāra	4, 83	Bārāṇasī	3, 70, 144, 228
Nandamūlakapabbā- ra	144, 191, 196	Bārāṇasirājā	70
Nandā (vemātikabhaginī)	93	Bimbisāra	3, 135
Nandā	83	Bimbisāra (rājā)	44, 68, 131
Nanduttarātherī	89	Bodhittherī	272
Nālakagāma	168	Bhaggava	2
Nerañjarā (nadī)	232	Bhaddā	103, 117
[Pa]		Bhaddākāpilānī	76-7
Pakkusāti	230	Bhaddākāpilānītherī	70
Pañcavaggiya	3	Bhaddākuṇḍalakesātherī	102
Paṭācārā	19, 107, 114-5	Bhaddiyatthera	3
Paṭācārātherī	49, 50, 111, 126	Bhātukacchaka (nagara)	177
Paṇḍava (pabbata)	2	Bhikkhunī	107, 117
Padumavatī	75, 192-3-4	Bhikkhudāyikā	107, 117
Padumavatī (nagarasobhinī)	40	[Ma]	
Padumuttara (Buddha)	14-5-6-7, 55, 70-1, 83-4, 93-4-5	Magadha (raṭṭha)	111, 168, 233
Pāṭaliputta	267, 271	Madda (raṭṭha)	131
Pipphalikumāra	71	Marupura	60
		Mahākassapatthera	76-7

နာမာနံ အနုတ္တမဏိကာ

၃၅၁

နာမာနုတ္တမော	ပိဋကော်	နာမာနုတ္တမော	ပိဋကော်
[ခ-ဓ-န]		[ပ-ဖ]	
ဒန္တိကာထေရီ	၅၃	ပုဏ္ဏာ	၁၀၂၀၇
ဒေဝဒဟ (နဂရ)	၇၈	ပုဏ္ဏာထေရီ	၂၀၇
ဓမ္မဒိန္နာ	၂၀	ဗုဿ (ဗုဒ္ဓ)	၁၆၂၂၀
ဓမ္မဒိန္နာထေရီ	၁၆-၇-၈၂၆၀၊ ၇၈၁၁၇	[ဗ-ဘ]	
ဓမ္မာ	၁၀၇၁၁၇	ဗန္ဓုမ (ရာဇာ)	၃၇
ဓမ္မာထေရီ	၂၄	ဗန္ဓုမတီ (နဂရ)	၄၉၂၅၁-၂၂၉၊ ၆၀၂၃၂၂၂
ဓိရာထေရီ	၂၄	ဗန္ဓုမာ (ခတ္တိယ)	၄၉
နန္ဒ (ရာဇာ)	၇၅	ဗာကုလတ္ထေရ	၉
နန္ဒကုမာရ	၄၂၀၃	ဗာရာဏသီ	၃၂၇၀၁၄၄၂၂၀
နန္ဒမူလကပဗ္ဗာရ	၁၄၄၁၉၁၁၉၆	ဗာရာဏသီရာဇာ	၇၀
နန္ဒာ (ဝေမာတိကဘဂိနီ)	၉၃	ဗိမ္ဗိသာရ	၃၁၃၅
နန္ဒာ	၈၃	ဗိမ္ဗိသာရ (ရာဇာ)	၄၄၆၈၁၃၁
နန္ဒါတ္တရာထေရီ	၈၉	ဗောဓိတ္ထေရီ	၂၇၂
နာလကဂါမ	၁၆၈	ဘဂ္ဂ	၂
နေရဇ္ဇရာ (နဒီ)	၂၃၂	ဘဒ္ဒါ	၁၀၃၁၁၇
[ပ]		ဘဒ္ဒါကာပိလာနီ	၇၆-၇
ပတ္တုသာတိ	၂၃၀	ဘဒ္ဒါကာပိလာနီထေရီ	၇၀
ပဉ္စဝဂ္ဂိယ	၃	ဘဒ္ဒါကုဏ္ဍလကေသာထေရီ	၁၀၂
ပဋ္ဌာစာရာ	၁၉၁၀၇၁၁၁၄-၅	ဘဒ္ဒိယတ္ထေရ	၃
ပဋ္ဌာစာရာထေရီ	၄၉၂၅၀၁၁၁၁၂၆	ဘာရုကန္တက (နဂရ)	၁၇၇
ပဏ္ဍဝ (ပဗ္ဗတ)	၂	ဘိက္ခုနီ	၁၀၇၁၁၇
ပဒုမဝတီ	၇၈၁၉၂-၃-၄	ဘိက္ခုဒါယိကာ	၁၀၇၁၁၇
ပဒုမဝတီ (နဂရသောဘိနီ)	၄၀	[မ]	
ပဒုမုတ္တရ (ဗုဒ္ဓ)	၁၄-၅-၆-၇၂၅၅၂၇၀-၁၊ ၈၃-၄၂၉၃-၄-၅	မဂဓ (ရဋ္ဌ)	၁၁၁၁၆၈၂၃၃
ပါဠလိပုတ္တ	၂၆၇၂၇၁	မဒ္ဒ (ရဋ္ဌ)	၁၃၁
ပိဗ္ဗလိကုမာရ	၇၁	မရုပရ	၆၀
		မဟာကဿပတ္ထေရ	၇၆-၇

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko	Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]		[Va]	
Mahātittha (gāma)	71	Vakkali	147
Mahānāmatthera	3	Vaṅgahāra (janapada)	228-9, 230
Mahāpajāpatigotamī	3, 4, 5, 6, 8, 10-1-2, 53, 71, 78, 83-4, ādipiṭṭhesu	Vajjī (ratṭha)	111
		Vaḍḍhamātā	177
Mahāpadumakumāra	193-4	Vaḍḍhamātuthērī	177
Mahāmāyā	144	Vappatthera	3
Mahāmoggallānatthera	3, 79, 90	Varabhūta	26
Mahāvāna	147	Vāsetṭhītherī	128, 136
Mahāvibhava (brāhmaṇa)	222	Vijayātherī	164
Māgadha (rājā)	2	Videha (setṭhi)	71
Māra	67, 139, 169, 170, 175	Vipassī (Buddha)	9, 26, 37, 47, 59, 60, 73, ādipiṭṭhesu
Mittakālītherī	92	Vimalakoṇḍaññatthera	214
Mittātherī	37	Vimalātherī	79
Mithilā (nagara)	128-9, 130, 137-8-9	Visākha (setṭhi)	17, 19, 20
		Visākhā (upāsikā)	6, 107, 117
Muttā	8	Visākhātherī	21
Muttātherī	14	Vessabhū	
		(Buddha)	59, 60, 207, 236
[Ra]		Vesālī	4, 5, 19, 79, 81, 128, 145, 147, ādipiṭṭhesu
Rājagaha	2, 4, 16, 20, 34, 53, 59, 61-2, 68, ādipiṭṭhesu	Veḷuvana	3, 131
		[Sa]	
Rāhula (kumāra)	4, 83	Saṃghadāyikā	107
Rūpasārī	168	Saṃghadāyī	117
Rohinītherī	222	Sakulā	94
Rohinī (nadī)	4, 222-3-4-5	Sakulātherī	93
		Sakka (devarājā)	252
[La]		Samaṇaguttā	107, 117
Licchavi (rājā)	29	Samaṇī	107, 117, 131
Limbinīvana	2		

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌကော	နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌကော
[မ]		[ဝ]	
မဟာတိတ္ထ (ဂါမ)	၇၁	ဝက္ကလိ	၁၄၇
မဟာနာမတ္ထေရ	၃	ဝင်္ဂဟာရ (ဇနပဒ)	၂၂၈-၉၂၂၃၀
မဟာပဇာပတိဂေါတမီ	၃၁၄၂၅၆၊ ၈၁၀-၁-၂၂၅၃၂၇၁၇၈၊ ၈၃-၄၊ အာဒိပိဋ္ဌေသု	ဝဇ္ဇိ (ရဋ္ဌ)	၁၁၁
		ဝမ္မမာတာ	၁၇၇
မဟာပဒုမကုမာရ	၁၉၃-၄	ဝမ္မမာတုထေရီ	၁၇၇
မဟာမာယာ	၁၄၄	ဝပ္ပတ္ထေရ	၃
မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရ	၃၂၇၉၉၀	ဝရဘူတ	၂၆
မဟာဝန	၁၄၇	ဝါသေဠိထေရီ	၁၂၈၁၃၆
မဟာဝိဘဝ (ဗြဟ္မဏ)	၂၂၂	ဝိဇယာထေရီ	၁၆၄
မာဂဓ (ရာဇာ)	၂	ဝိဒေဟ (သေဠိ)	၇၁
မာရ	၆၇၁၃၉၁၆၉၁၇၈၁၇၅	ဝိပဿီ (ဗုဒ္ဓ)	၉၂၆၂၃၇၄၇၊ ၅၉၆၈၁၇၃၊ အာဒိပိဋ္ဌေသု
မိတ္တာကာဠိခေရီ	၉၂	ဝိမလကောဏ္ဍညတ္ထေရ	၂၁၄
မိတ္တာထေရီ	၃၇	ဝိမလာထေရီ	၇၉
မိတ္ထိလာ (နဂရ)	၁၂၈-၉၁၃၀၊ ၁၃၇-၈-၉	ဝိသာခ (သေဠိ)	၁၇၁၉၂၀
		ဝိသာခါ (ဥပါသိကာ)	၆၁၀၇၁၁၇
မုတ္တာ	၈	ဝိသာခါထေရီ	၂၁
မုတ္တာထေရီ	၁၄	ဝေဿဘူ (ဗုဒ္ဓ)	၅၉၆၈၁၂၀၇၂၃၆
		ဝေဿာလီ	၄၂၅၁၉၇၉၈၁၊ ၁၂၈၁၄၅၁၄၇၊ အာဒိပိဋ္ဌေသု
		ဝေဠုဝန	၃၁၃၁
		[ဆ]	
[ရ]		သံဆဒါယိကာ	၁၀၇
ရာဇဂဟ	၂၁၄၁၆၂၀၂၃၄၅၃၊ ၅၉၆၁-၂၆၈၊ အာဒိပိဋ္ဌေသု	သံဆဒါယီ	၁၁၇
ရာဟုလ (ကုမာရ)	၄၈၃	သကုလာ	၉၄
ရူပသာရီ	၁၆၈	သကုလာထေရီ	၉၃
ရောဟိနီထေရီ	၂၂၂	သက္က (ဒေဝရာဇာ)	၂၅၂
ရောဟိနီ (နဒီ)	၄၂၂၂-၃-၄-၅	သမဏဂုတ္တာ	၁၀၇၁၁၇
		သမဏီ	၁၀၇၁၁၇၁၃၁
		[လ]	
လိစ္ဆဝိ (ရာဇာ)	၂၉		
လုမ္ဗိနီဝန	၂		

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko	Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Sākalā (nagara)	75, 131	Suddhodana	2, 4, 83, 145
Sāketa (nagara)	140, 142	Sudhammā	107, 117
Sāgala (nagara)	70	Sundarī	236-7, 242, 243
Sāmātherī	45	Sundarīnandā	83
Sāriputtatthera	3	Sundarīnandātherī	83
Sāvatti	8, 10, 24, 32, 56, 66, 94, 197, ādipiṭṭhesu	Subhadda	230
Sikhī (Buddha)	42, 59, 68, 207, 214, 221, ādipiṭṭhesu	Subhā	244, 253
Siddhattha (Buddha)	36	Subhātherī	253-4
Sīsūpacālā	169	Sumaṅgalatthera	30
Sīsūpacālātherī	174	Sumaṅgalāmātuttherī	30
Sīhasenāpati	81	Sumanadevī	75
Sihā (kumārī)	81	Sumanātherī	21, 23
Sihātherī	81	Sumittā	74
Sukkātherī	59, 63	Selātherī	64
Sucīmati	75	Soṇātherī	98
Sujāta (brāhmaṇa)	236	Somātherī	68
Sujātatthera	130		
Sujātā	2	[Ha]	
Sujātātherī	140	Hamsavatī	16, 55, 57, 64, 70, 83, 85, ādipiṭṭhesu

နာမာနံ အနုတ္တမဏိကာ

၃၅၃

နာမာနုတ္တမော	ပိဋကော်	နာမာနုတ္တမော	ပိဋကော်
[သ]		[သ]	
သာကလာ (နဂရ)	၇၅၊ ၁၃၁	သုဒ္ဓေါဒန	၂၊ ၄၊ ၈၃၊ ၁၄၅
သာကေတ (နဂရ)	၁၄၀၊ ၁၄၂	သုဓမ္မာ	၁၀၇၊ ၁၁၇
သာဂလ (နဂရ)	၇၀	သုန္ဒရီ	၂၃၆-၇၂၄၂၊ ၂၄၃
သာမာထေရီ	၄၅	သုန္ဒရီနန္ဒာ	၈၃
သာရိပုတ္တတ္ထေရ	၃	သုန္ဒရီနန္ဒာထေရီ	၈၃
သာဝတ္ထိ	၈၊ ၁၀၊ ၂၄၊ ၃၂၊ ၅၆၊ ၆၆၊ ၉၄၊ ၁၉၇၊ အာဒိပိဋေသု	သုဘဒ္ဒ	၂၃၀
သိဒ္ဓိ (ဗုဒ္ဓ)	၄၂၊ ၅၉၊ ၆၈၊ ၂၀၇၊ ၂၁၄၊ ၂၂၁၊ အာဒိပိဋေသု	သုဘာ	၂၄၄၊ ၂၅၃
သိဒ္ဓတ္ထ (ဗုဒ္ဓ)	၃၆	သုဘာထေရီ	၂၅၃-၄
သီသုပစာလာ	၁၆၉	သုမင်္ဂလတ္ထေရ	၃၀
သီသုပစာလာထေရီ	၁၇၄	သုမင်္ဂလာမာတုထေရီ	၃၀
သီဟသေနာပတိ	၈၁	သုမနဒေဝီ	၇၅
သီဟာ (ကုမာရီ)	၈၁	သုမနာထေရီ	၂၁၊ ၂၃
သီဟာထေရီ	၈၁	သုမိတ္တာ	၇၄
သုက္ကာထေရီ	၅၉၊ ၆၃	သေလာထေရီ	၆၄
သုစိမတိ	၇၅	သောဏာထေရီ	၉၈
သုဇာတ (ဗြာဟ္မဏ)	၂၃၆	သောမာထေရီ	၆၈
သုဇာတတ္ထေရ	၁၃၀		
သုဇာတာ	၂	[ဟ]	
သုဇာတာထေရီ	၁၄၀	ဟံသဝတီ	၁၆၊ ၅၅၊ ၅၇၊ ၆၄၊ ၇၀၊ ၈၃၊ ၈၅၊ အာဒိပိဋေသု

Therīgāthā-aṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṃ, Syā = Syāmapotthakaṃ, Kaṃ = Kambojapotthakaṃ, I = Inḡalisapotthakaṃ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho.

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Akata = Āgata (I)	127
Aggito kato = Agghato hato (Sī)	256
Aggito katoti aggito	
aṅgārato apagato kato = Agghato hatoti agghato abhihato	
appagghanako kato (Sī, I)	263
Aggippamukhā = Aggimukhā (Sī) Aggisammukhā (I)	90
Aṅgatthilaṭṭhim = Aggilaṭṭhim (Sī)	234
Aṅgalaṭṭhitāya = Aṅkalaṭṭhitāya (Sī) Aṅgasaṇṭhitāya (Ka)	234
Aṅgasiṇcanam = Aggisiṇcanam (I, Ka)	90
Aṅguṭṭhato = Aṅguṭṭhake (Sī)	194
Aññatthāpi = Aññadāpi (Sī)	196
Aññāsikoṇḍañña = Aññakoṇḍañña (Sī, I) Aññatakoṇḍañña (Ka)	3
Aññehi = Appakehi (Sī)	192
Aṭṭhaṅgiko = Ariyaṭṭhaṅgiko (Sī, Ka)	145
Aṭṭhim = Aṭṭhi (Sī)	123
Aṭṭhuppattim = Atthuppattī (Sī) Atthuppattim (Ka)	1
Aḍḍharattika = Aḍḍharatta (Ka)	2
Atikkantamanussavaṇṇā apattadibbavaṇṇāti = Atikkantā mānussavaṇṇam apattādibbam vaṇṇanti (Sī)	300

ထေရီ ဂါထာအဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌာ

ပဌမော မူလပါဌော၊ သီ……သီဟဋ္ဌပေါတ္ထကံ၊ သျှာ……သျှာမပေါတ္ထကံ၊ ကံ……ကမ္မောဇပေါတ္ထကံ၊ ဣ……ဣရ်လိသပေါတ္ထကံ၊ က……ကေသုစိ မရမ္မ-ပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ က-သီ……ကေသုစိ သီဟဋ္ဌပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော။

နာနာပါဌာ	ပိဋကံ
[အ]	
အကတ = အာဂတ (ဣ)	၁၂၇
အဂ္ဂိတော ကတော = အဋ္ဌတော ဟတော (သီ)	၂၅၆
အဂ္ဂိတော ကတောတိ အဂ္ဂိတော အင်္ဂါရတော အပဂတော ကတော =	
အဋ္ဌတော ဟတောတိ အဋ္ဌတော အဘိဟတော	
အပ္ပယနကော ကတော (သီ၊ ဣ)	၂၆၃
အဂ္ဂိပ္ပမုခါ = အဂ္ဂိမုခါ (သီ) အဂ္ဂိသမ္ပုခါ (ဣ)	၉၀
အင်္ဂတ္ထိလဋ္ဌိ = အဂ္ဂိလဋ္ဌိ (သီ)	၂၃၄
အင်္ဂလဋ္ဌိတာယ = အင်္ဂလဋ္ဌိတာယ (သီ) အင်္ဂသဏ္ဌိတာယ (က)	၂၃၄
အင်္ဂသိဉ္စနံ = အဂ္ဂိသိဉ္စနံ (ဣ၊ က)	၉၀
အင်္ဂဋ္ဌတော = အင်္ဂဋ္ဌကေ (သီ)	၁၉၄
အညတ္ထာပိ = အညဒါပိ (သီ)	၁၉၆
အညာသိကောဏှည = အညာကောဏှည (သီ၊ ဣ)	
အညာတကောဏှည (က)	၃
အညေဟိ = အပ္ပကေဟိ (သီ)	၁၉၂
အဋ္ဌှိကော = အရိယဋ္ဌှိကော (သီ၊ က)	၁၄၅
အဋ္ဌိ = အဋ္ဌိ (သီ)	၁၂၃
အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ = အတ္ထုပ္ပတ္တိ (သီ) အတ္ထုပ္ပတ္တိ (က)	၁
အမုရတ္တိက = အမုရတ္တ (က)	၂
အတိက္ကန္တမနုဿဝဏှာ အပတ္တဒိဗ္ဗဝဏှာတိ = အတိက္ကန္တာ မာနုဿဝဏှံ	
အပတ္တာဒိဗ္ဗံ ဝဏှန္တိ (သီ)	၃၀၀

Nānāpāṭhā

Piṭṭhāṅkā

[A]

Atītānāgatabhavūpapattiyo = Atītānāgatā idhūpapattiyo (I, Ka)	127
Attano bhattakhajjabhojanam = Attanā labhanakam khajjabhojjam (Sī)	196
Atthāmigamattho = Atthāgamatthā (Sī)	172
Athassā = Athassa tassā (Sī)	191
Adhicca = Ādissa (Sī)	186
Adhippāyo = Adhippāyo. Tvañca meti tvaṃ cāpe (Ka)	236
Anatthakādidukkhāvanato = Appaṭikāra... (Sī)	250
Ananusāsito = Anupāsito (Sī)	263
Anallīnāva = Anālittāva (Sī) Anālīnāva (I)	178
Anāmantetvā = Anāmantito (Sī)	128
Anāhaṭam = Agahaṇam (Sī)	302
Anikarattassa = Aṇikadattassa (Sī)	278
Anicchantena = Anicchantena tena (Sī)	225
Anivattita = Anivattaniya (Sī)	63
Anu amataggattā nāṇena anugantvāpi amata-aggattā = Anamataggattā na-anu-anu anamataggattā (Ka)	293
Anupaddavam = Anupaddutam (Sī)	14
Anuvattikā = Anurāgavatī (Sī)	276
Anekakalāpagata = Anekakuṇapaggahaṇa (Sī)	265
Apaññātā = Aññātā (Sī)	78
Apanīto = Apanihito (Sī)	263
Abhigijjhita = Abhijjhita (Sī)	143
Abhitthanitā = Abhitthunantā (Sī)	260
Abhitthutiguṇo = Abhitthutaguṇo (Sī, I)	2
Abhivisiṭṭhena = Abhivissuddhena (Ka)	77
Amma tuvaṃ = Sokavasā (Ka)	114
Ayuttā = Aphāsukam (Sī)	192
Araññatṭhāne = Aññataratṭhāne (Ka)	276
Aratī dāni sā mama = Arati mayha sā ahu (Sam 1. 129 piṭṭhe)	67

၃၅၆

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌာ

[အ]

အတိတာနာဂတဘူပပတ္တိယော = အတိတာနာဂတာ ဇူပပတ္တိယော (ဇူ၊က)	၁၂၇
အတ္တနော ဘတ္တခဇ္ဇဘောဇနံ = အတ္တနာ လဘနံ ခဇ္ဇဘောဇနံ (သီ)	၁၉၆
အတ္တာဓိဂမတ္ထော = အတ္တာဂမတ္ထော (သီ)	၁၇၂
အထဿာ = အထဿ တဿာ (သီ)	၁၉၁
အဓိစ္စ = အာဒိဿ (သီ)	၁၈၆
အဓိပ္ပာယော = အဓိပ္ပာယော။ တူဇ္ဇ မေတိ တံ စာပေ (က)	၂၃၆
အနတ္တကာဒိဒုက္ခာဝဟနတော = အပ္ပဒိကာရ... (သီ)	၂၅၀
အနနုဿာသိတော = အနုပါသိတော (သီ)	၂၆၃
အနုလိနာဝ = အနာလိတ္တာဝ (သီ) အနာလိနာဝ (ဇူ)	၁၇၈
အနာမန္တေတွာ = အနာမန္တိတော (သီ)	၁၂၈
အနာဟဋ္ဌံ = အဂဟဏံ (သီ)	၃၀၂
အနိကရတ္တဿ = အဏိကဒတ္တဿ (သီ)	၂၇၈
အနိစ္စန္တေန = အနိစ္စန္တေန တေန (သီ)	၂၂၅
အနိဝတ္တိတ = အနိဝတ္တိနိယ (သီ)	၆၃
အနု အမတဂ္ဂတ္တာ ဉာဏေန အနုဂန္ဓာပိ အမတအဂ္ဂတ္တာ = အနမတဂ္ဂတ္တာ နအနုအနု အနမတဂ္ဂတ္တာ (က)	၂၉၃
အနုပဒ္ဓဝံ = အနုပဒ္ဓုတံ (သီ)	၁၄
အနုဝတ္တိကာ = အနုရာဂဝတိ (သီ)	၂၇၆
အနေကကလာပဂတ = အနေကကုဏပဂ္ဂဟဏ (သီ)	၂၆၅
အပညာတာ = အညာတာ (သီ)	၇၈
အပနီတော = အပနီဟိတော (သီ)	၂၆၃
အဘိဂိဇ္ဈိတာ = အဘိဇ္ဈိတာ (သီ)	၁၄၃
အဘိတ္တနိတာ = အဘိတ္တနန္တာ (သီ)	၂၆၀
အဘိတ္တုတိဂ္ဂဏော = အဘိတ္တုတဂ္ဂဏော (သီ၊ဇူ)	၂
အဘိဝိသိဋ္ဌေန = အဘိဝိသုဋ္ဌေန (က)	၇၇
အဗ္ဗ တုဝံ = သောကဝသာ (က)	၁၁၄
အယုတ္တာ = အဖာသုကံ (သီ)	၁၉၂
အရညဋ္ဌာနေ = အညတရဋ္ဌာနေ (က)	၂၇၆
အရတိ ဒါနိ သာ မမ = အရတိ မယု သာ အဟု (သံ ၁-၁၂၉-ဝိဇ္ဇေ)	၆၇

Nānāpāṭhā

Piṭṭhāṅkā

[A]

Arahattaṃ patvā = Arahattaṃ patvā imāya gāthāya abhāsi (Ka)	12
Aruṇarañño = Aruṇavato rañño (Sī)	42, 68
Alaṅkataniyāmena ca = Ālīṅgitaniyāmena (Sī)	104
Avasena = Avahanena (Ka)	24
Avijjādīhi = Abhiijhādīhi (Ka)	97
Asāraḁabhāvato = Sāratābhāvato (Sī)	287
Asuciṃ = Kuṇapaṃ (Khu 4. 256 piṭṭhe)	84
Asucipūritāya = Asucipuñjatāya (Sī)	42
Asubhavibhāvana = Sarīrasabhāvavibhāvanā (Sī)	79
Assajittherassa vāhasā = Assajittherassa vasena (Ka)	3
Ahaṃ camhi = Ahañhi (Ka)	206

[Ā]

Āgacchantena = Āgacchante ca pana (Sī)	127
Āgatamaggaṃ = Āgatamattaṃ (Sī)	127
Ādito yathā = Ādito paṭṭhāya yathā (Sī)	1
Ādinā = Ādikaṃ (Sī)	242
Āpatitvā = Apatitvā (Ka)	93
Āyatiṃ = Āyati (Sī, I)	21
Ārūyha = Ārūyha heṭṭhā (Sī)	194
Ālambitvāva = Avalubbhitvāva (Ka)	35
Āhiṇḁanaṃ uddissa ṭhānañca = Āhiṇḁantā uttiṭṭhānañca (I)	242
Ālārudakānaṃ = Ālāruddakānaṃ (Sī, I)	2

[I - U]

Iceva attho = Icevamattho (Sī)	25
Iti = Itissā (Ka)	113
Itipidaṃ rūpaṃ dukkhaṃ = Iti rūpaṃ dukkhaṃ (I, Ka)	34
Itthibhāvo no kiṃ kayirā = Itthibhāvo kiṃ kayirā (Saṃ 1. 130 piṭṭhe)	69
Idāneva = Idāni tvaṃ (Sī)	260
Iddhivisayatāya = Iddhivasitāya (Ka)	206

နာနာပါဌာ

ပိဋကံ

[အ]

အရဟတ္တံ ပတွာ = အရဟတ္တံ ပတွာ ဣမာယ ဂါထာယ အဘာသိ (က)	၁၂
အရုဏရညော = အရုဏဝတော ရညော (သိ)	၄၂၊ ၆၈
အလင်္ကာတနိယာမေန စ = အာလိင်္ဂိတနိယာမေန (သိ)	၁၀၄
အဝသေန = အဝဟနေန (က)	၂၄
အဝိဇ္ဇာဒီဟိ = အဘိဇ္ဈာဒီဟိ (က)	၉၇
အသာရကဘာဝတော = သာရတာဘာဝတော (သိ)	၂၈၇
အသုစိ° = ကုဏပံ (ခု ၄-၂၅၆-ပိဋေ)	၈၄
အသုစိပုရိတာယ = အသုစိပုဇ္ဇတာယ (သိ)	၄၂
အသုဘဝိဘာဝန = သရီရသဘာဝဝိဘာဝနာ (သိ)	၇၉
အဿဇိတ္ထေရဿ ဝါဟသ = အဿဇိတ္ထေရဿ ဝသေန (က)	၃
အဟံ စမှိ = အဟဉ္ဇိ (က)	၂၀၆

[အာ]

အာဂစ္ဆန္တေန = အာဂစ္ဆန္တေ စ ပန (သိ)	၁၂၇
အာဂတမဂ္ဂံ = အာဂတမတ္တံ (သိ)	၁၂၇
အာဒိတော ယထာ = အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ယထာ (သိ)	၁
အာဒိနာ = အာဒိကံ (သိ)	၂၄၂
အာပတိတွာ = အပတိတွာ (က)	၉၃
အာယတိ° = အာယတိ (သိ၊ ဣ)	၂၁
အာရုယု = အာရုယု ဟေဋ္ဌာ (သိ)	၁၉၄
အာလမ္ဘိတွာဝ = အလုဗ္ဘိတွာဝ (က)	၃၅
အာဟိဏ္ဍနံ ဥဒ္ဓိဿ ဌာနဉ္စ = အာဟိဏ္ဍန္တာ ဥတ္တိဌာနဉ္စ (ဣ)	၂၄၂
အာဠာရုဒကနံ = အာဠာရုဒ္ဓကနံ (သိ၊ ဣ)	၂

[ဣ-ဥ]

ဣစ္စေဝ အတ္ထော = ဣစ္စေဝမတ္ထော (သိ)	၂၅
ဣတိ = ဣတိဿာ (က)	၁၁၃
ဣတိပိဒံ ရူပံ ဒုက္ခံ = ဣတိ ရူပံ ဒုက္ခံ (ဣ၊ က)	၃၄
ဣတ္ထိဘာဝေါ နော ကိ° ကယိရာ = ဣတ္ထိဘာဝေါ ကိ° ကယိရာ (သံ ၁-၁၃၀-ပိဋေ)	၆၉
ဣဒါနေဝ = ဣဒါနိ တံ (သိ)	၂၆၀
ဣဒ္ဓိဝိသယတာယ = ဣဒ္ဓိဝိသိတာယ (က)	၂၀၆

Nānāpāṭhā	Piṭṭhankā
[U - Ū]	
Ukkāgārīnti = Ukkāhārīnti (Sī)	234
Utusappāyanijigisāya = Nijigimsāya (Sī, I)	120
Uttari = Uttarīm (Sī, I)	104
Udakakiccattham = Udakakiccam kātum (Sī)	203
Upagaccha = Upacchandaya (Sī)	263
Upacitavimokkha = Kusala (Sī)	121
Upanisajjāya = Sampatinipajja (I) Paṭinisajjāya (Ka)	114
Upanesi = Upacchindesi (Sī, I)	169
Upāyena anuvicinantī cintayantī = Upāyena aruci bhaṇantī (Ka)	290
Uppajjanāraho = Uppajjanato (I, Ka)	120
Ubhatosaṅghe upasampadattā = Ubhatosaṅghā upasampannattā (Sī)	301
Ure vāyāma = Urasā manasā (Sī) Ure tassā maṁ (I)	243
Ūrujaghanathana = Ūrujaṅghathana (Ka)	80
[E - O]	
Ekacitamhi = Ekacitakasmim (Sī, I)	113
Ekekaṁ dāsīm = Ekekā dāsī (Sī)	144
Ekekassapi assumhi = Ekekassapi aṭṭhimhi (Sī, I)	294
Ete = Eteti (Sī)	196
Edisaṁ = Ekadivasaṁ (Ka)	121
Evameva = Evamesā (Sī)	131
Ovaranto = Vārento (Ka)	253
[Ka]	
Kaṭukatarā = Anīṭṭhakarā (Sī)	296
Kaṇḍakaṁ = Kanthakaṁ (Sī, I)	2
Kaṇḍamba = Kaṇḍamba (Sī)	202
Kaṇṇagandhā = Kaṇṇapattā (Sī), Kaṇṇabandhā (Ka)	219
Katakiccāti = Katapubbakiccā (I, Ka)	174
Katamahābhinihāro = Katābhinihāro (Sī)	1
Kattarayaṭṭhim = Yaṭṭhim (Ka)	35

နာနာပါဌာ	ပိဋက
[ဥ-ဦ]	
ဥက္ကာဂါရိန္နိ = ဥက္ကာဟာရိန္နိ (သီ)	၂၃၄
ဥတုသပ္ပယနိဇ္ဇိဂိသာယ = နိဇ္ဇိဂိသာယ (သီ၊ ဣ)	၁၂၀
ဥတ္တရိ = ဥတ္တရိ (သီ၊ ဣ)	၁၀၄
ဥဒကကိစ္စတ္ထိ = ဥဒကကိစ္စ ကာတုံ (သီ)	၂၀၃
ဥပဂစ္ဆ = ဥပစ္ဆန္တယ (သီ)	၂၆၃
ဥပစိတဝိမောက္ခ = ကုသလ (သီ)	၁၂၁
ဥပနိသဇ္ဇာယ = သမ္ပတိနိပဇ္ဇ (ဣ) ပဋိနိသဇ္ဇာယ (က)	၁၁၄
ဥပနေသိ = ဥပစ္စန္နေသိ (သီ၊ ဣ)	၁၆၉
ဥပါယေန အနုဝိစိနန္တိ စိန္တယန္တိ = ဥပါယေန အရုစိ ဘဏန္တိ (က)	၂၉၀
ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟော = ဥပ္ပဇ္ဇနဟော (ဣ၊ က)	၁၂၀
ဥဘတောသံဃေ ဥပသမ္ပဒတ္တာ = ဥဘတောသံဃာ	
ဥပသမ္ပန္နတ္တာ (သီ)	၃၀၁
ဥရေ ဝါယာမ = ဥရသာ မနသာ (သီ) ဥရေ တဿာ မံ (ဣ)	၂၄၃
ဦရုဇဃနထန = ဦရုဇဃ်ထန (က)	၈၀
[ဧ-ဩ]	
ဧကစိတမ္ပိ = ဧကစိတကသ္မိ (သီ၊ ဣ)	၁၁၃
ဧကေကံ ဒါသိ = ဧကေကာ ဒါသိ (သီ)	၁၄၄
ဧကေကဿပိ အဿုပ္ပိ = ဧကေကဿပိ အဋ္ဌိပ္ပိ (သီ၊ ဣ)	၂၉၄
ဧတေ = ဧတေတိ (သီ)	၁၉၆
ဧဒိသံ = ဧကဒိဝသံ (က)	၁၂၁
ဧဝမေဝ = ဧဝမေသာ (သီ)	၁၃၁
ဩဝရန္တော = ဝါရေန္တော (က)	၂၅၃
[က]	
ကဠုကတရာ = အနိဋ္ဌကရာ (သီ)	၂၉၆
ကဏ္ဍကံ = ကန္တကံ (သီ၊ ဣ)	၂
ကဏ္ဍမ္ပ = ဝဏ္ဏမ္ပ (သီ)	၂၀၂
ကဏ္ဍဝန္တာ = ကဏ္ဍပတ္တာ (သီ)၊ ကဏ္ဍဗန္တာ (က)	၂၁၉
ကတကိစ္စာတိ = ကတပုဗ္ဗကိစ္စာ (ဣ၊ က)	၁၇၄
ကတမဟာဘိနိဟာရော = ကတဘိနိဟာရော (သီ)	၁
ကတ္တရယဋ္ဌိ = ယဋ္ဌိ (က)	၃၅

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kammakārena = Kammakarena (Sī)	111
Kammaphalā = Kammabalaṃ (Ka)	27
Kammāsaddhammanigame = Kammāssadammanigame (Sī, I)	89
Karomāti = Karothāti (Sī)	81
Kalyāṇamittavidhinā = Kalyāṇamittavidhiṃ (Ka)	184
Kasmā = Kasmā yasmā (Ka)	67
Kassapo = Kassapagotto (I, Ka)	77
Kāmasukhaṃ = Sabbadukkhaṃ (Sī) Khu 1. 63 piṭṭhe Dhammapade	132
Kāyadaḥhī = Kāyadaḍḍhī (Sī)	91
Kālakañcīkādi = Kālakañjakādi (Sī)	290
Kālakkepaṃ = Kālavikkhepaṃ (Ka)	112
Kālaṅkatabhāvaṃ = Kālakatabhāvaṃ (Sī, I)	3
Kāliṅgininti = Kakkārinti (Sī)	234
Kim karontanti = Kim karontīti (I, Ka)	55
Kim nu maṃ bāle = Kim nu bāle (Sī) Kim bāle (I)	103
Kimaṅgaṃ = Kimaṅga (Sī)	165
Kimaṅgaṃ = Kimaṅga (Sī, I)	171
Kimikulalayaṃ = Kimikulalaya (?)	282
Kīva = Kiñca... (Ka)	293
Kuñcakāra = Cakora... (Sī)	262
Kuṇapaṃ = Asuciṃ (Khu 2. 389 piṭṭhe)	88
Kulāla = Kulāna (Sī)	289
Keḷāyasi = Keḷāpayi (Sī)	233
Koriyārīvāti = Cakoriyārīvāti (Sī)	262

[Kha]

Khaṇḍitākhaṇḍitaṃ = Khallātikaṃ (Ka)	218
Khīṇāsavattheriyā apassitvā gatāya = Khīṇāsavattherī apassitvā gatā (Sī)	214
Khurena = Khuriyā (Sī)	235

နာနာပါဌာ

၃၅၉

နာနာပါဌာ

[က]

ကမ္မကာရေန = ကမ္မကရေန (သီ)	၁၁၁
ကမ္မဗလာ = ကမ္မဗလံ (က)	၂၇
ကမ္မာသဓမ္မနိဂမေ = ကမ္မာဿဒဓ္မနိဂမေ (သီ၊ ဣ)	၈၉
ကရောမာတိ = ကရောထာတိ (သီ)	၈၁
ကလျာဏမိတ္တဝိမိနာ = ကလျာဏမိတ္တဝိမိ (က)	၁၈၄
ကသ္မာ = ကသ္မာ ယသ္မာ (က)	၆၇
ကဿပေါ = ကဿပဂေါတ္တော (ဣ၊ က)	၇၇
ကာမသုခံ = သဗ္ဗဒုက္ခံ (သီ) ဒု ၁-၆၃-ပိဋေ ဓမ္မပဒေ	၁၃၂
ကာယဒဠီ = ကာယဒဠိ (သီ)	၉၁
ကာလကဉ္စိကာဒိ = ကာလကဉ္စကာဒိ (သီ)	၂၉၀
ကာလက္ခေပံ = ကာလဝိက္ခေပံ (က)	၁၁၂
ကာလင်္ကတဘာဝံ = ကာလကတဘာဝံ (သီ၊ ဣ)	၃
ကာလိဂိနိန္ဒိ = ကတ္တာရိန္ဒိ (သီ)	၂၃၄
ကိံ ကရေန္တန္တိ = ကိံ ကရေန္တိတိ (ဣ၊ က)	၅၅
ကိံ န မံ ဗာလေ = ကိံ န ဗာလေ (သီ) ကိံ ဗာလေ (ဣ)	၁၀၃
ကိမင်္ဂံ = ကိမင်္ဂံ (သီ)	၁၆၅
ကိမင်္ဂံ = ကိမင်္ဂံ (သီ၊ ဣ)	၁၇၁
ကိမိကုလလယံ = ကိမိကုလလယ (?)	၂၈၂
ကိဝ = ကိဉ္စ... (က)	၂၉၃
ကုဉ္ဇကာရ = စကောရ... (သီ)	၂၆၂
ကုဏပံ = အသုစိံ (ဒု ၂-၃၈၉-ပိဋေ)	၈၈
ကုလာလ = ကုလာန (သီ)	၂၈၉
ကေဠာယသိ = ကေဠာပယိ (သီ)	၂၃၃
ကောရိယာရိဝါတိ = စကောရိယာရိဝါတိ (သီ)	၂၆၂

[ခ]

ခဏ္ဍိတာခဏ္ဍိတံ = ခလ္လာတိကံ (က)	၂၁၈
ခိဏာသဝတ္ထေရိယာ အပဿိတွာ ဂတာယ = ခိဏာသဝတ္ထေရိ အပဿိတွာ ဂတာ (သီ)	၂၁၄
ခုရေန = ခုရိယာ (သီ)	၂၃၅

Nānāpāṭhā	Piṭṭhāṅkā
[Ga]	
Gaddulabandhena = Garukabandhena (Sī, I)	297
Gaddulena = Daddulena (Sī)	297
Gantvā = Gataṭṭhāne (Ka)	191
Garugabbhā Padumavatīti = Garubhārā Padumavatīti (Sī)	
Garubhāraṃ Padumavatim (Ka)	192
Gahetvā kiṃ me = Gahetvānime (I)	42
Gāhāpetvā = Gahetvā (Sī)	103
Giraṃ = Thiraṃ vācaṃ (Sī)	241
Guṇābhitthavanapubbaka-upa- kāraḥ kavibhāvanāmukhena = Pubbaṅgamūpakāra- vibhāvanāmukhena (Sī)	145
Gehaṃ gantvā = Gehaṃ gatā (Sī)	24
Gocaracaraṇena = Gocaraṃ caratīti (Sī)	219
Goṇasunakhādīpariharaṇadaṇḍakaṃ = Gosunakhādīnaṃ parihāraka- daṇḍakaṃ (Sī)	125
[Gha - Ca]	
Ghaṭena udakaṃ vāhikā = Ghaṭena udakāharaṇaṃ akāsim (Sī)	210
Cañcala... = Calācala... (Sī, I)	248
Catusaccadhammadesanāyaṃ = Dhammanti catusaccadhamma- desanaṃ (Sī)	242
Cattāro yogā taṃ mā = Taṃ cattāro yogā mā (sabbattha)	12
Candabhāgāya = Sappinikāya (Sī)	55
Cavanābhāvato = Maccunābhāvato (Sī, I)	97
Cāpāti = Chāvā (Suttanipāṭa-Ṭṭha 1. 248; Ma-Ṭṭha 2. 94 piṭṭhesu)	228
Cittalatā = Cittaratha (Sī)	260
Cittalateva = Cittaratheva (Sī)	255
Citte namante = Cittenā matte (I)	3
Cundakāraḥkāṇaṃ santikaṃ = Cundānaṃ santikaṃ (Sī)	
Cundakāraḥkāṇaṃ santike (Syā)	193

နာနာပါဌာ	ပိဋကံ
[ဂ]	
ဂဗ္ဗလဗန္ဓေန = ဂရုကဗန္ဓေန (သီ၊ ဣ)	၂၉၇
ဂဗ္ဗလေန = ဒဗ္ဗလေန (သီ)	၂၉၇
ဂန္ဓာ = ဂတဋ္ဌာနေ (က)	၁၉၁
ဂရုဂဗ္ဘာ ပဒုမဝတီတိ = ဂရုဘာရာ ပဒုမဝတီတိ (သီ) ဂရုဘာရံ ပဒုမဝတိ (က)	၁၉၂
ဂဟေတွာ ကိံ မေ = ဂဟေတွာနိမေ (ဣ)	၄၂
ဂါဟာပေတွာ = ဂဟေတွာ (သီ)	၁၀၃
ဂိရံ = ထိရံ ဝါစံ (သီ)	၂၄၁
ဂုဏာဘိတ္ထဝနပုဗ္ဗကဥပကာရကဝိဘာဝနာမုခေန = ပုဗ္ဗင်္ဂမူပကာရ- ဝိဘာဝနာမုခေန (သီ)	၁၄၅
ဂေဟံ ဂန္ဓာ = ဂေဟံ ဂတာ (သီ)	၂၄
ဂေါစရစရဏေန = ဂေါစရံ စရတီတိ (သီ)	၂၁၉
ဂေါဏသုနခါဒိပရိဟရဏဒဏ္ဍကံ = ဂေါသုနခါဒိနံ ပရိဟာရက- ဒဏ္ဍကံ (သီ)	၁၂၅
[ဃ-စ]	
ဃဇ္ဇေန ဥဒကံ ဝါဟိကာ = ဃဇ္ဇေန ဥဒကာဟရဏံ အကာသိ (သီ)	၂၁၀
စဉ္ဇလ... = စလာစလ... (သီ၊ ဣ)	၂၄၈
စတုသစ္စဓမ္မဒေသနာယံ = ဓမ္မန္တိ စတုသစ္စဓမ္မဒေသနံ (သီ)	၂၄၂
စတ္တာရော ယောဂါ တံ မာ = တံ စတ္တာရော ယောဂါ မာ (သဗ္ဗတ္ထ)	၁၂
စန္ဒဘာဂါယ = သပ္ပိနိကာယ (သီ)	၅၅
စဝနာဘာဝတော = မစ္စနာဘာဝတော (သီ၊ ဣ)	၉၇
စာပါတိ = ဆာဝါ (သုတ္တနိပါတ်-ဋ္ဌ ၁-၂၄၈၊ မ-ဋ္ဌ ၂-၉၄-ပိဋေသု)	၂၂၈
စိတ္တလတာ = စိတ္တရထ (သီ)	၂၆၀
စိတ္တလတေဝ = စိတ္တရထေဝ (သီ)	၂၅၅
စိတ္တေ နမန္တေ = စိတ္တေန မတ္တေ (ဣ)	၃
စုန္ဒကာရကာနံ သန္တိကံ = စုန္ဒာနံ သန္တိကံ (သီ) စုန္ဒကာရကာနံ သန္တိကေ (သျှာ)	၁၉၃

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Cha - Ja]

Chakāmasagge = Chakāmāvacarāṇaṃ (Ka)	130
Jāti = Jātiyā (Sī)	164
Jātimaraṇāpi = Jarāmaraṇāpi (Sī, Ka)	16
Jātiśaṅkhatā = Parisaṅkhatā (Sī)	179
Jānantī vata = Jānantī ca (Ka)	211
Jānantī vata maṃ = Jānantī ca tuvaṃ (Pāḷi)	209

[Jha - Ña - Tha - Da]

Jhāyantīti sā sokakāraṇaṃ = Jhāyantīti taṃ kāraṇaṃ (Sī)	114
Ñāṇabhayaāvahattā = ...vahanāṃ (Sī, I)	180
Ṭhitā. Taṃ maṃ = Ṭhitā (Sī)	289
Ḍaṃsi = Ḍasi (Sī)	112

[Ta]

Taṃ = Paṭiladdhādhiḡamaṇca (Sī)	1
Taṃnimittassa = Anucinato cittassa (Sī)	177
Tato eva ghāsacchādanādīnaṃ = Tato vuḍḍhāpacāyanādīnaṃ (Ka)	225
Tathā mayā = Tathā attano (I, Ka)	29
Tatheva jīvikāṃ = Tattheva ducintitaṃ (Ka)	79
Tameva = Sayameva (Sī)	103
Tameva gāthaṃ = Sayameva imaṃ gāthaṃ (Ka)	22
Tampi = Taṃ pana (Sī)	20
Tayā = Tassa (Sī)	253
Tareyyāsi = Tāressāmi (I)	14
Tasantā = Sabhantā (Sī)	272
Tasmā = Yasmā (I)	84
Tasmāssa = Yasmā yaṃ (I)	262
Tādi, taṃ = Tādīnaṃ (Sī)	213
Tāya = Tattha (I)	300
Tiyojanikaṃ = Tisatayojanikaṃ (Ka)	291

နာနာပါဌာ

[ဆ-ဇ]

ဆကာမသဂ္ဂေ = ဆကာမာဝစရာနံ (က)	၁၃၀
ဇာတိ = ဇာတိယာ (သီ)	၁၆၄
ဇာတိမရဏာပိ = ဇရာမရဏာပိ (သီ၊ က)	၁၆
ဇာတိသင်္ခတာ = ပရိသင်္ခတာ (သီ)	၁၇၉
ဇာနန္တိ ဝတ = ဇာနန္တိ စ (က)	၂၁၁
ဇာနန္တိ ဝတ မံ = ဇာနန္တိ စ တုဝံ (ပါဠိ)	၂၀၉

[ဈ-ဥ-ဋ-ဒ]

ဈာယန္တိတိ သာ သောကကာရဏံ = ဈာယန္တိတိ တံ ကာရဏံ (သီ)	၁၁၄
ဉာဏဘယာဝဟတ္တာ = ...ဝဟန္တံ (သီ၊ ဣ)	၁၀၀
ဋ္ဌိတာ။ တံ မံ = ဋ္ဌိတာ (သီ)	၂၀၉
ဋံသိ = ဋသိ (သီ)	၁၁၂

[တ]

တံ = ပဋိလဒ္ဓါဝိဂ္ဂမဉ္ဇ (သီ)	၁
တံနိမိတ္တဿ = အနုစိနန္တော စိတ္တဿ (သီ)	၁၇၇
တတော ဧဝ ဃာသစ္ဆာဒနာဒီနံ = တတော ဝုဗ္ဗာပစာယနာဒီနံ (က)	၂၂၅
တထာ မယာ = တထာ အတ္တနော (ဣ၊ က)	၂၉
တထေဝ ဇီဝိကံ = တထေဝ ဒုစိန္တိတံ (က)	၇၉
တမေဝ = သယမေဝ (သီ)	၁၀၃
တမေဝ ဂါထံ = သယမေဝ ဣမံ ဂါထံ (က)	၂၂
တမ္ပိ = တံ ပန (သီ)	၂၀
တယာ = တဿ (သီ)	၂၅၃
တရေယျာသိ = တာရေယျာမိ (ဣ)	၁၄
တသန္တာ = သဘန္တာ (သီ)	၂၇၂
တသ္မာ = ယသ္မာ (ဣ)	၈၄
တသ္မာဿ = ယသ္မာ ယံ (ဣ)	၂၆၂
တာဒိ၊ တံ = တာဒီနံ (သီ)	၂၁၃
တာယ = တတ္ထ (ဣ)	၃၀၀
တိယောဇနိကံ = တိသတယောဇနိကံ (က)	၂၉၁

Nānāpāṭhā	Piṭṭhāṅkā
[Ta]	
Tisso vijjāti-ādinā tesam matthakappattim = Tisso vijjāti-ādinā sadattham katheti (Sī)	34
Tumhehi = Na amhehi (Ka)	192
Teneva tā = Tenetā (Ka)	164
Tesvevopamā = Te sapattūpamā (Ka)	296
Tvaṃ = Imaṃ (Sī)	263
Tvaṃ yaṃ = Tvaṃ yaṃ kimapi (Sī)	105
[Tha - Da]	
Theragāthāya = Therakathāya (Sī)	79
Therikā = Theriyo (Sī)	304
Dakābhisecanā = Dakābhisiñcanā (Pāli)	208
Damena = Damathena (Sī)	77
Dassetvā = Dassetī (Sī)	195
Diṭṭhipāte = Diṭṭhipāse (I)	262
Dīgharattaṃ = Dīgharassa (Sī, I)	163
Dīpakabbhantare = Dīpakassantare (Sī)	234
Dukkhamaṭṭhena = Dukkhāpanaṭṭhena (Sī)	250
Dukkhā = Dukkara (Sī, I)	146
Dubbhikā = Dūbhitā (Sī)	195
Dussahaṃ = Dukkāvahaṃ (Ka)	211
Desanānaya = Desanāya (Sī)	302
Dvisatuttarasahassaṃ = Sattuttarasahassaṃ (Sī)	304
[Dha]	
Dhane = Thāne (I)	248
Dhātucetiyaṃ = Ratanacetiyaṃ (Sī)	26
Dhātvādivikārena = Jaratādivikārena (Ka)	35
Dhurāsane = Dūrāsane (Sī)	197
Dhūmaṃ = Dhūpaṃ (Sī)	14

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌာန်
[တ]	
တိဿော ဝိဇ္ဇာတိအာဒိနာ တေသံ မတ္ထကပ္ပတ္တိံ = တိဿော ဝိဇ္ဇာတိ- အာဒိနာ သဒတ္တံ ကထေတိ (သီ)	၃၄
တုမ္ပေဟိ = န အမ္ပေဟိ (က)	၁၉၂
တေနော တာ = တေနော (က)	၁၆၄
တေသ္မေဝေါပမာ = တေ သပတ္တုပမာ (က)	၂၉၆
တွံ = ဣမံ (သီ)	၂၆၃
တွံ ယံ = တွံ ယံ ကိမပိ (သီ)	၁၀၅
[ထ-ဒ]	
ထေရဂါထာယ = ထေရကထာယ (သီ)	၇၉
ထေရိကာ = ထေရိယော (သီ)	၃၀၄
ဒကာဘိသေစနာ = ဒကာဘိသိဇ္ဇနာ (ပါဠိ)	၂၀၈
ဒမေန = ဒမထေန (သီ)	၇၇
ဒဿေတွာ = ဒဿေန္တိ (သီ)	၁၉၅
ဒိဋ္ဌိပါတေ = ဒိဋ္ဌိပါသေ (ဣ)	၂၆၂
ဒိဃရတ္တံ = ဒိဃရဿ (သီ၊ ဣ)	၁၆၃
ဒီပကမ္ဘန္တရေ = ဒီပကဿန္တရေ (သီ)	၂၃၄
ဒုက္ခမဋ္ဌေန = ဒုက္ခာပနဋ္ဌေန (သီ)	၂၅၀
ဒုက္ခာ = ဒုက္ခရ (သီ၊ ဣ)	၁၄၆
ဒုပ္ပိကာ = ဒုဘိတာ (သီ)	၁၉၅
ဒုဿဟံ = ဒုက္ခာဝဟံ (က)	၂၁၁
ဒေသနာနယ = ဒေသနာယ (သီ)	၃၀၂
ဒွိသတုတ္တရသဟဿံ = သတ္တုတ္တရသဟဿံ (သီ)	၃၀၄
[ဝ]	
ဝနေ = ဌာနေ (ဣ)	၂၄၈
ဝာတုစေတိယံ = ရတနစေတိယံ (သီ)	၂၆
ဝာတွာဒိဝိကာရေန = ဇရတာဒိဝိကာရေန (က)	၃၅
ဝုရာသနေ = ဒုရာသနေ (သီ)	၁၉၇
ဝူမံ = ဝူပံ (သီ)	၁၄

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Na]

Na gāmadhammo nigamassa dhammo = No nigamassa dhammo (Am-Ṭṭha 1. 292 piṭṭhe)	182
Na sādhiyati, bhaṇa khippaṃ. Taṃ te karihitīti taṃ tuyhaṃ karissati = Na sādhiyati tvaṃ bhaṇa, taṃ te khippaṃ karihiti karissatīti (Ka)	274
Nahutaṃ = Ekanahutaṃ (Sī, Ka)	3
Nāgāti vijjhasā = Nakkāti jhasā (Sī)	211
Nāḷaṃ = Nālaṃ (Sī)	233
Nigaṇṭhe = Nigaṇṭha (Ka)	104
Nigghātentī = Nicchādentī (I)	226
Nipannakāle = Nisinnakāle (Sī)	193
...nimmathanāya = ...nimmadanāya (Sī)	204
Niratijātikattā = Āratijātikattā (Sī)	67
Nisitasatti viya sūlaṃ viya ca = Nisitapītasattisūlā viya (Sī)	67

[Pa]

Pageva = Saṃvegaṃ (Sī, Ka)	12
Paccabhāsīti = Ajjhabhāsīti (Ka)	9
Paccavekkhassūti = Paṭi-avekkhassūti (Ka)	42
Paccāgacchi = Paccāgañchi (Sī, I)	4
Paccāsīsītā = Paccāsimīsītā (Sī, I)	143
Pajahāmīti = Vijahāmīti (I)	31
Pañcapaṭiṭṭhitena vandi = Vanditvā ṭhitā (Sī)	236
Pañcātapatappanādi = Pañcatāpanappadhānādi (Sī)	90
Paṭācārāya sāsantīpi vā pāṭho = Sāsantīpi pāṭho (I)	168
Paṭijaggissāma = Paṭijaggituṃ sakkhissāmi (Sī)	192
Paṭipajjanti. Ke = Paṭipajjanti te (Sī)	300
Paṭipattim = Paṭipāṭiyā (Sī)	168
Paṭipassaddha = Paṭipassambhita (Sī)	252
Paṭipassaddhagamanussukkā = Gamanamanuyuttā (Ka)	112

နာနာပါဌာ

ပိဋကံ

[န]

န ဂါမဓမ္မော နိဂမဿ ဓမ္မော = နော နိဂမဿ ဓမ္မော (အံ-ဋ္ဌ ၁-၂၉၂-ပိဋ္ဌေ)	၁၈၂
န သာမိယတိ, ဘဏ ခိပ္ပံ။ တံ တေ ကရိဟိတိတိ တံ တုယံ ကရိဿတိ = န သာမိယတိ တံ ဘဏ။ တံ တေ ခိပ္ပံ ကရိဟိတိ ကရိဿတိတိ (က)	၂၇၄
နဟုတံ = ဧကနဟုတံ (သီ၊ က)	၃
နာဂါတိ ဝိဇ္ဈသော = နက္ကာတိ ဈသော (သီ)	၂၁၁
နာဠံ = နာလံ (သီ)	၂၃၃
နိဂဏ္ဏေ = နိဂဏ္ဏ (က)	၁၀၄
နိဂ္ဂါတေန္တိ = နိစ္ဆာဒေန္တိ (ဇု)	၂၂၆
နိပန္နကာလေ = နိသိန္နကာလေ (သီ)	၁၉၃
...နိဗ္ဗထနာယ = ...နိဗ္ဗဒနာယ (သီ)	၂၀၄
နိရုတိဇာတိကတ္တာ = အာရုတိဇာတိကတ္တာ (သီ)	၆၇
နိသိတသတ္တိ ဝိယ သူလံ ဝိယ စ = နိသိတဝိတသတ္တိသူလာ ဝိယ (သီ)	၆၇

[ပ]

ပဂေဝ = သံဝေဂံ (သီ၊ က)	၁၂
ပစ္စဘာသိတိ = အဇ္ဈဘာသိတိ (က)	၉
ပစ္စဝေက္ခဿူတိ = ပဋိအဝေက္ခဿူတိ (က)	၄၂
ပစ္စာဂန္တိ = ပစ္စာဂန္တိ (သီ၊ ဇု)	၄
ပစ္စာသိသိတာ = ပစ္စာသိသိတာ (သီ၊ ဇု)	၁၄၃
ပဇဟာမိတိ = ဝိဇဟာမိတိ (ဇု)	၃၁
ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္တိ = ဝန္တိတွာ ဌိတာ (သီ)	၂၃၆
ပဉ္စာတပတပ္ပနာဒိ = ပဉ္စတာပနပ္ပဓာနာဒိ (သီ)	၉၀
ပဉ္စာစာရာယ သာသနန္တိပိ ဝါ ပါဌော = သာသနန္တိပိ ပါဌော (ဇု)	၁၆၈
ပဋိဇဂ္ဂိဿာမ = ပဋိဇဂ္ဂိတုံ သက္ခိဿာမိ (သီ)	၁၉၂
ပဋိပဇ္ဇန္တိ။ ဧကေ = ပဋိပဇ္ဇန္တိ တေ (သီ)	၃၀၀
ပဋိပတ္တိ = ပဋိပါဋိယာ (သီ)	၁၆၈
ပဋိပဿဒ္ဓ = ပဋိပဿဒ္ဓိတ (သီ)	၂၅၂
ပဋိပဿဒ္ဓဂမနုဿုက္ကာ = ဂမနမနုယုက္ကာ (က)	၁၁၂

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Paṭibhāga = Paṭisāna (Ka)	36
Paṭividdho = Paṭiladdho (Sī, I)	186
Paṭena = Vatthena (Ka)	114
Paṇadantasūcīhi = Phaladantasūcīhi (Sī, I)	218
Paṭiṭṭhānasadisā = Ṭhitaṭṭhānasadisā (Sī) Chinditaṭṭhānasadisā (I)	291
Patthetvā = Paṭṭhapetvā (I, Ka)	144
Patvā = Pattā (Sī, I, Ka)	49
Pathagā = Pathikā (Ka)	63
Panetaṃ = Panettha (Ka)	4
Pabujjhasi = Paṭibujjhasi (Sī)	225
Pabbajīti = Pabbajitaṃ (I, Ka)	169
Pabbatapapāte = Pabbatā taṃ (Sī)	104
Pabhaṅgunc = Pabhaṅgure (Sī) Pabhaṅgurena (I)	98
Pabhāvisiṭṭha = Sabhāvasiddha... (Sī)	262
Pamudite = Pamudane (Sī)	247
Paradārikakammaṃ = Paradāriya... (Sī, I)	267
Paripakkañāṇā = Paripakkattā (Ka)	279
Paripākaṃ gatattā = Yathā paripākaṃ katattā (I, Ka)	7
Paribbajanti = Vajanti dhīrā (Sī) Khu 1. 63 piṭṭhe Dhammapade	132
Paribhavāya = Paribhūtāya (Sī)	98
Parivisitvā = Paripisetvā (Sī) Paribhuñjāpetvā (I, Ka)	5
Pariseditā = Paṭisedhikā (Ka)	218
Pasīdeyyāsīti = Sandhāreyyāsīti (Sī)	197
Pahānābhisamayo pabhijjhanato = Pahānābhisamayo ca sijjhanto (I, Ka)	8
Pāṭho = Adhippāyo (Ka)	45
Pādajāṇusirādikaṃ = Pādajālanūpurādikaṃ (Sī)	80
Pāpakammanirato = Pāpakammanivārato (Ka)	211
Piyāyitabbaṃ = Piyāyitaṃ (Sī)	226
Pilotikākhaṇḍassa = Pilotikākaṇḍassa (Sī)	124

နာနာပါဌာ	ပိဋကံ
[ပ]	
ပဋိဘာဂ = ပဋိသာန (က)	၃၆
ပဋိဝိဒ္ဓေါ = ပဋိလဒ္ဓေါ (သီ၊ န)	၁၈၆
ပဋေန = ဝတ္ထေန (က)	၁၁၄
ပဏဒန္တသူစိဟိ = ဖလဒန္တသူစိဟိ (သီ၊ န)	၂၁၈
ပတိဋ္ဌာနသဒိသာ = ဋ္ဌိတဋ္ဌာနသဒိသာ (သီ) ဆိန္ဒိတဋ္ဌာနသဒိသာ (န)	၂၉၁
ပတ္ထေတွာ = ပဋ္ဌပေတွာ (န၊ က)	၁၄၄
ပတွာ = ပတ္တာ (သီ၊ န၊ က)	၄၉
ပထဂါ = ပထိကာ (က)	၆၃
ပနေတံ = ပနေတ္ထ (က)	၄
ပဗုဇ္ဈသိ = ပဋိဗုဇ္ဈသိ (သီ)	၂၂၅
ပဗ္ဗဇိတိ = ပဗ္ဗဇိတံ (န၊ က)	၁၆၉
ပဗ္ဗတပပါတေ = ပဗ္ဗတာ တံ (သီ)	၁၀၃
ပဘင်္ဂနေ = ပဘင်္ဂရေ (သီ) ပဘင်္ဂရေန (န)	၉၈
ပဘာဝိသိဋ္ဌ = သဘာဝသိဋ္ဌ... (သီ)	၂၆၂
ပမုဒိတေ = ပမုဒနေ (သီ)	၂၄၇
ပရဒါရိကကမ္မံ = ပရဒါရိယ... (သီ၊ န)	၂၆၇
ပရိပက္ကဉ္ဇဏာ = ပရိပက္ကတ္တာ (က)	၂၇၉
ပရိပါကံ ဂတတ္တာ = ယထာ ပရိပါကံ ကတတ္တာ (န၊ က)	၇
ပရိဗ္ဗဇန္တိ = ဝဇန္တိ စိရာ (သီ) ၃-၁-၆၃-ပိဋေ ဓမ္မပဒေ	၁၃၂
ပရိဘဝါယ = ပရိဘူတာယ (သီ)	၉၈
ပရိဝိသိတွာ = ပရိဝိသေတွာ (သီ) ပရိဘူဉ္ဇာပေတွာ (န၊ က)	၅
ပရိသေဒိတာ = ပဋိသေဒိကာ (က)	၂၁၈
ပသီဒေယျာသီတိ = သန္ဓာရေယျာသီတိ (သီ)	၁၉၇
ပဟာနာဘိသမယော ပဘိဇ္ဈနတော = ပဟာနာဘိသမယော စ သိဇ္ဈန္တော (န၊ က)	၈
ပါဌော = အဓိပ္ပါယော (က)	၄၅
ပါဒဇာဏသိရာဒိကံ = ပါဒဇာလနုပုရာဒိကံ (သီ)	၈၀
ပါပကမ္မနိရတော = ပါပကမ္မနိဝါရတော (က)	၂၁၁
ပိယာယိတဗ္ဗံ = ပိယာယိတံ (သီ)	၂၂၆
ပိလောတိကာခဏ္ဍဿ = ပိလောတိကာကဏ္ဍဿ (သီ)	၁၂၄

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Pihāyantipi = Piyāsantipi (Sī)	227
Piḷandhantehi = Pinaddhehi (Sī) Pilandhehi (Ka)	42
Pucchāmāti = Pucchissāmīti (Ka)	105
Pucchāvissajjananayaṃ = Pucchāvissajjanam (Ka)	20
Pucchitaṃ pucchitaṃ pañhaṃ = Pucchitaṃ pañham (I, Ka)	20
Puṇṇamīdivase = Anuposathaṃ (Ka)	48, 49
Puna = Puna vā (Sī, I)	102
Punappunaṃ = Anuppannaṃ (Ka)	176
Pubbakammaphalena = Pubbakammabalena (Ka)	70
Pubbe vantakāme puna = Pubbe vantaṃ kāmamethunaṃ (Sī)	251
Pubbe vutthaṃ = Upapannā (Ka)	175
Purimattabhāve = Carimattabhāve (Ka)	186
Purisaphusanā = Sarīraphusanā (Ka)	259
...purisasadisam = ...purimasadisam (I)	127
Puriso matto = Purisamadamatto (Sī)	258

[Pha - Ba]

Phala = Pana (I, Ka)	102
Phāliyamānānaṃ = Pīḷiyamānānaṃ (Ka)	31
Phoṭana = Phoṭhana (Sī, I)	79
Baddhā = Bandhā (I, Ka)	264
Bandhitvā = Nivāsetvā (Sī)	193
Bahiddhā kuṭṭisakabahukārādikā = Bahiddhā ekabāhi-rakappavedikāhi (Ka)	171
Bahutthe = Puthutthe (Sī, I)	119
Bahuparissamaṃ = Bahu āyāsaṃ (I, Ka)	248
Bāle na tvaṃ = Na tvaṃ bāle (Therīpāḷiyaṃ)	205
Buddhatthacariyāya = Buddhattacariyāya (Ka)	1
Bodhittheriyā = Bodhittarītheriyā (Sī)	272

နာနာပါဌာ

၃၆၅

နာနာပါဌာ

ပိဋကံ

[ပ]

ပိဟာယန္တိပိ = ပိယာသန္တိပိ (သီ)	၂၂၇
ပိဋန္တန္တေဟိ = ပိနဋ္ဌေဟိ (သီ) ပိလန္တေဟိ (က)	၄၂
ပုစ္ဆာမာတိ = ပုစ္ဆိဿာမိတိ (က)	၁၀၅
ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနနယံ = ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနံ (က)	၂၀
ပုစ္ဆိတံ ပုစ္ဆိတံ ပဉ္စံ = ပုစ္ဆိတံ ပဉ္စံ (ဣ၊က)	၂၀
ပုဏ္ဏမိဒိဝသေ = အနုပေါသထံ (က)	၄၈၊၄၉
ပုန = ပုန ဝါ (သီ၊ဣ)	၁၀၂
ပုနပ္ပုနံ = အနုပ္ပန္နံ (က)	၁၇၆
ပုဗ္ဗကမ္မဗလေန = ပုဗ္ဗကမ္မဗလေန (က)	၇၀
ပုဗ္ဗေ ဝန္တကာမေ ပုန = ပုဗ္ဗေ ဝန္တ ကာမမေထုနံ (သီ)	၂၅၁
ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တံ = ဥပပန္နာ (က)	၁၇၅
ပုရိမတ္တဘာဝေ = စရိမတ္တဘာဝေ (က)	၁၈၆
ပုရိသဗုသနာ = သရိရဗုသနာ (က)	၂၅၉
...ပုရိသသဒိသံ = ...ပုရိမသဒိသံ (ဣ)	၁၂၇
ပုရိသော မတ္တော = ပုရိသမဒမတ္တော (သီ)	၂၅၈

[ဖ-ဗ]

ဖလ = ပန (ဣ၊က)	၁၀၂
ဖာလိယမာနာနံ = ဖိဋ္ဌိယမာနာနံ (က)	၃၁
ဖောဋ္ဌန = ဖောဋ္ဌန (သီ၊ဣ)	၇၉
ဗဒ္ဓါ = ဗန္ဓာ (ဣ၊က)	၂၆၄
ဗန္ဓိတွာ = နိဝါသေတွာ (သီ)	၁၉၃
ဗဟိဒ္ဓါ ကုဋိသကဗဟုကာရာဒိကာ = ဗဟိဒ္ဓါ ကေဗာဟိ-ရကပ္ပဝေဒိကာဟိ (က)	၁၇၁
ဗဟုတ္တေ = ပုထုတ္တေ (သီ၊ဣ)	၁၁၉
ဗဟုပရိဿမံ = ဗဟု အာယာသံ (ဣ၊က)	၂၄၈
ဗာလေ န တွံ = န တွံ ဗာလေ (ထေရီပါဠိယံ)	၂၀၅
ဗုဒ္ဓတ္တစရိယာယ = ဗုဒ္ဓတ္တစရိယာယ(က)	၁
ဗောဓိတ္တေရိယာ = ဗောဓိတ္တေရိယေရိယာ (သီ)	၂၇၂

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Bha]

Bhagavantam = Tam Bhagavantam (Sī)	42
Bhaṇḍamadhum = Gaṇḍamadhum (Sī)	62
Bhattāpi = Bhātā (I, Ka)	83
Bhariyam sapattim viddesanakammaṁ = Bhariyam paṭividdesana-kammaṁ (Sī, I)	276
Bhavattayato cāti = Bhavattayatopi (I, Ka)	93
Bhavo = Gato (Ka)	33
Bhassantā = Āsattā (Sī)	219
Bhassi = Āgami (Ka), Gami (I)	113
Bhāvanamanuyuñji = Anuyuñjati (Sī, Ka)	244
Bhāsurā = Pabhassarā (Sī, I)	218
Bhikkhūnam = Bhikkhunīnam (I)	177
Bhijjatipurā = Bhijjatijarāya (Sī)	93
Bhuñjāhi = Bhuñjassu (Sam 1. 129 piṭṭhe)	66
Bhoti supīti = Bhoti tvam sayasīti (Sī)	225

[Ma]

Majjhassa = Meghassa (Sī)	142
Maṭṭhabhāsurāhi = Maṭṭabhāsurāhi (Sī)	219
Maddaraṭṭhe = Magadharatṭhe (Sī)	131
Madhubhaṇḍam = Madhugaṇḍam (Sī)	62
Mama jambusākhā = Mayā ṭhapitā jambusākhā (Sī)	105
Mayampi = Ahampi (Ka)	105
... mahantatāhi = Mahantatāti (Sī)	303
Mahāpajāpati = Mahāpajāpatī (Sī, I)	4
Mahāpalibodho so = Mahāpalipālepo (Sī)	250
Mahābrahmunā = Mahābrahmuno (Ka)	3
Mahārājā = Tadā rājā (Sī)	27
Mā = Imāya (Sī)	234
Mā = Kim mā (Ka)	292
Mātā = Sā (Sī)	237

၃၆၆

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌာ

[ဘ]

ဘဂဝန္တံ = တံ ဘဂဝန္တံ (သီ)	၄၂
ဘဏ္ဍမရံ = ဂဏ္ဍမရံ (သီ)	၆၂
ဘတ္တာပိ = ဘာတာ (ဣ၊ က)	၈၃
ဘရိယံ သပတ္တိံ ဝိဒ္ဓေသနကမ္မံ = ဘရိယံ ပဋိဝိဒ္ဓေသနကမ္မံ (သီ၊ ဣ)	၂၇၆
ဘဝတ္တယတော စာတိ = ဘဝတ္တယတောပိ (ဣ၊ က)	၉၃
ဘဝေါ = ဂတော (က)	၃၃
ဘဿန္တာ = အာသတ္တာ (သီ)	၂၁၉
ဘဿိ = အာဂမိ (က)၊ ဂမိ (ဣ)	၁၁၃
ဘာဝနမနယုဉ္ဇိ = အနယုဉ္ဇတိ (သီ၊ ဣ)	၂၄၄
ဘာသုရာ = ပဘဿရာ (သီ၊ ဣ)	၂၁၈
ဘိက္ခူနံ = ဘိက္ခုနီနံ (ဣ)	၁၇၇
ဘိဇ္ဇတိပုရာ = ဘိဇ္ဇတိဇရာယ (သီ)	၉၃
ဘုဉ္ဇာဟိ = ဘုဉ္ဇဿု (သံ ၁-၁၂၉ ဝိဇ္ဇေ)	၆၆
ဘောတိ သုပိတိ = ဘောတိ တံ သယသိတိ (သီ)	၂၂၅

[မ]

မဇ္ဈဿ = မေဃဿ (သီ)	၁၄၂
မဇ္ဇဘာသုရာဟိ = မဇ္ဇဘာသုရာဟိ (သီ)	၂၁၉
မဒ္ဒရဋ္ဌေ = မဂရေဋ္ဌေ (သီ)	၁၃၁
မရဘဏ္ဍံ = မရဂဏ္ဍံ (သီ)	၆၂
မမ ဇမ္ဗုသာခါ = မယာ ဌပိတာ ဇမ္ဗုသာခါ (သီ)	၁၀၅
မယမ္ဗိ = အဟမ္ဗိ (က)	၁၀၅
...မဟန္တတာဟိ = မဟန္တတာတိ (သီ)	၃၀၃
မဟာပဇာပတိ = မဟာပဇာပတိ (သီ၊ ဣ)	၄
မဟာပလိဗောဓော သော = မဟာပလိပါလေပေါ (သီ)	၂၅၀
မဟာဗြဟ္မနာ = မဟာဗြဟ္မနော (က)	၃
မဟာရာဇာ = တဒါ ရာဇာ (သီ)	၂၇
မာ = ဣမာယ (သီ)	၂၃၄
မာ = ကိံ မာ (က)	၂၉၂
မာတာ = သာ (သီ)	၂၃၇

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ma]

Mātugāmajanassa = Mātugāmajanatāya (Sī)	185
Māsaṃ = Mālaṃ (Sī)	14
Mittāya = Mettāya (Ka)	37
Mutti = Muttā (Ka)	16
Mūlakakaṇḍa... = Mūlakakhaṇḍa... (Sī)	219
Meṇḍakalomchi = Matthakalomchi (Sī)	218

[Ya]

Yathā = Yasmā (?)	241
Yathānusiṭṭhaṃ = Yathānusiṭṭhi (Sī)	21
Yathāsutaṃ = Yathāsukhaṃ (I, Ka)	5
Yadatthaṃ = Nissaraṇatthaṃ (Ka)	67
Yasmā = Yasmā idha (Sī)	1
Yasmā cetevaṃ = Yasmā na bhava (Sī) Yasmā ce te deva (I)	178
Yasmiṃ khaṇena = Yasmiṃ khaṇe (Ka)	44
Yuddhaṃ = Khandhāvāraṃ (Sī)	194
Yo ca = Yo ce (Pāḷi)	208

[Ra - La]

Ratanattayaguṇaṃ kathesi = Ratanattayassa guṇe vaṇṇesi (Sī)	237
Rāgādīhi = Jarādīhi (Ka)	176
Rājarukkhamālā = Rājarukkaphala (I)	218
Rāhusaṅkhāto = Rāhusaṅkhātato (Sī, I)	9
Rūpasīrimanuppattā, kulesu abhisakkatā = Rūpasobhaggasampannā, kulesu abhisammatā (Sī)	201
Laddhadukkhaṃ = Pattadukkhaṃ (Sī, Ka)	30

[Va]

Vaṅgahāra = Vaṅkahāra (Ka)	228
Vañcakāti = Vañcanikāti (Ka)	293
Vaṭṭaniyā = Vaddhaniyā (Sī)	219
Vaḍḍhiyā = Bandhiyā (I, Ka)	251

နာနာပါဌာ

၃၆၇

နာနာပါဌာ

[မ]

မာတုဂါမဇနဿ = မာတုဂါမဇနတာယ (သီ)	၁၀၅
မာသံ = မာလံ (သီ)	၁၄
မိတ္တာယ = မေတ္တာယ (က)	၃၇
မုတ္တိ = မုတ္တာ (က)	၁၆
မူလကကဏ္ဍ... = မူလကခဏ္ဍ... (သီ)	၂၁၉
မေဏ္ဍကလောမေဟိ = မတ္တကလောမေဟိ (သီ)	၂၁၀

[ယ]

ယထာ = ယသ္မာ (?)	၂၄၁
ယထာနုသိဋ္ဌိ = ယထာနုသိဋ္ဌိ (သီ)	၂၁
ယထာသုတံ = ယထာသုခံ (ဣ၊ က)	၅
ယဒတ္ထံ = နိဿရဏတ္ထံ (က)	၆၇
ယသ္မာ = ယသ္မာ ဣမ (သီ)	၁
ယသ္မာ စေတေဝံ = ယသ္မာ န ဘဝေ (သီ) ယသ္မာ စေ တေ ဒေဝ (ဣ)	၁၇၀
ယသ္မိံ ခဏေန = ယသ္မိံ ခဏေ (က)	၄၄
ယုဒ္ဓံ = ခန္ဓာဝါရံ (သီ)	၁၉၄
ယော စ = ယော စေ (ပါဠိ)	၂၀၀

[ရ-လ]

ရတနတ္ထယဂုဏံ ကထေသိ = ရတနတ္ထယဿ ဂုဏေ ဝဏ္ဏေသိ (သီ)	၂၃၇
ရာဂါဒိဟိ = ဇရာဒိဟိ (က)	၁၇၆
ရာဇရက္ခမာလာ = ရာဇရက္ခမလ (ဣ)	၂၁၀
ရာဟုသင်္ခါတော = ရာဟုသင်္ခါတတော (သီ၊ ဣ)	၉
ရူပသီရိမနုပ္ပတ္တာ၊ ကုလေသု အဘိသက္ကတာ = ရူပသောဘဂ္ဂသမ္ပန္နာ၊ ကုလေသု အဘိသမ္ပတာ (သီ)	၂၀၁
လဒ္ဓဒုက္ခံ = ပတ္တဒုက္ခံ (သီ၊ က)	၃၀

[ဝ]

ဝင်္ဂဟာရ = ဝင်္ဂဟာရ (က)	၂၂၀
ဝဉ္ဇကာတိ = ဝဉ္ဇနိကာတိ (က)	၂၉၃
ဝဋ္ဋနိယာ = ဝဒ္ဓနိယာ (သီ)	၂၁၉
ဝဋ္ဋိယာ = ဗဒ္ဓိယာ (ဣ၊ က)	၂၅၁

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Va]

Vaḍḍhetvā = Avaḍḍhitova (Sī)	203
Vaṇṇadāsiyātipi = Vaṇṇajātiyātipi (Sī)	276
Vattapaṭivattādibhedan̄ = Vattapaṭipatti-ādibhedan̄ (Ka)	226
Vandi = Vanditvā (Sī)	222
Vandi = Vanditvā ṭhitā (Sī)	236
Vaye = Vāre (Ka)	115
Vassasaṭṭhikatthero = Vassasatikatthero (Ka)	2
Vātavegena = Vātavasena (I)	295
Vāreyyadivaseyeva = Dhareyyadivaseyeva (I)	26
Vālukārāsīm̄ = Vālikarāsīm̄ (Sī, I)	104
Vicchinditukāmo = Vivecetukāmo (Sī)	169
Vicchedetukāmo = Vicchinditukāmo (Ka)	68
Vicchedetukāmo = Vicchinditukāmo (Ka)	
Cāvetukāmo (Sam̄ 1. 129 piṭṭhe)	66
Viddesanakammassa = Paṭi... (Sī)	277
Vinayadharānaṁ = Vinayadhārīnaṁ (Ka)	111
Vinivattattā = Vinissaṭattā (Sī)	287
Vinissaja = Vinissara (Sī, I)	297
Vipariṇāmadhammānaṁ = Dhammatā (I, Ka)	251
Vipassissa Bhagavato = Koṇḍaññaṁ Bhagavato (Sī)	9
Vibhajitvā = Vissajjitvā (I)	98
Vibhajitvā = Virājetvā (I) Avirājetvā (Ka)	51
Vimaddāsahanato = Dvimattāsahanato (Sī)	295
Visesitāya = Visadabalatāya (Sī)	279
Vissaṭṭhavissagandham̄ = Visaṭṭhagandham̄ (I)	289
Viharissāma = Vihariyāma (Sī, I)	123
Vihāraṁ daṭṭhum̄ pāvisim̄ = Vihārarukkham̄ pāvisim̄ (I)	
Dakkhim̄ pāvisim̄ (Syā, Ka)	141
Vīrāvīrehīti = Dhīrādhīrehīti (Ka)	12
Vuṭṭhāsi = Vuṭṭhahasi (Sī)	225

၃၆၈

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌာ

[•]

ဝဇေတွာ = အဝဇိတောဝ (သီ)	၂၀၃
ဝဏ္ဏဒါသိယာတိပိ = ဝဏ္ဏဇာတိယာတိပိ (သီ)	၂၇၆
ဝတ္တပဋိဝတ္တာဒိဘေဒံ = ဝတ္တပဋိပတ္တိအာဒိဘေဒံ (က)	၂၂၆
ဝဗ္ဗိ = ဝဗ္ဗိတွာ (သီ)	၂၂၂
ဝဗ္ဗိ = ဝဗ္ဗိတွာ ဌိတာ (သီ)	၂၃၆
ဝယေ = ဝါရေ (က)	၁၁၅
ဝဿသဋ္ဌိကတ္ထေရေ = ဝဿသတိကတ္ထေရေ (က)	၂
ဝါတဝေဂေန = ဝါတဝသေန (ဇု)	၂၉၅
ဝါရေယုဒိဝသေယေဝ = ဓရေယုဒိဝသေယေဝ (ဇု)	၂၆
ဝါလုကာရာသိ° = ဝါလိကာရာသိ° (သီ၊ဇု)	၁၀၄
ဝိစ္ဆိန္နိတုကာမော = ဝိဝေစေတုကာမော (သီ)	၁၆၉
ဝိစ္ဆေဒေတုကာမော = ဝိစ္ဆိန္နိတုကာမော (က)	၆၈
ဝိစ္ဆေဒေတုကာမော = ဝိစ္ဆိန္နိတုကာမော (က)	
စာဝေတုကာမော (သံ ၁-၁၂၉-ပိဋေ)	၆၆
ဝိဋ္ဌေသနကမ္မဿ = ပဋိ... (သီ)	၂၇၇
ဝိနယဓရာနံ = ဝိနယဓာရီနံ (က)	၁၁၁
ဝိနိဝတ္တတ္တာ = ဝိနိဿဋ္ဌတ္တာ (သီ)	၂၈၇
ဝိနိဿဇ = ဝိနိဿရ (သီ၊ဇု)	၂၉၇
ဝိပရိဏာမဓမ္မာနံ = ဓမ္မတာ (ဇု၊က)	၂၅၁
ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော = ကောဏ္ဍညဿ ဘဂဝတော (သီ)	၉
ဝိဘဇိတွာ = ဝိဿဇ္ဇိတွာ (ဇု)	၉၈
ဝိဘဇိတွာ = ဝိရာဇေတွာ (ဇု) အဝိရာဇေတွာ (က)	၅၁
ဝိမဒ္ဓါသဟနတော = ဒွိမတ္တာသဟနတော (သီ)	၂၉၅
ဝိသေသိတာယ = ဝိသဒဗလတာယ (သီ)	၂၇၉
ဝိဿဋ္ဌဝိဿဂန္ဓံ = ဝိသဋ္ဌဂန္ဓံ (ဇု)	၂၈၉
ဝိဟရိဿာမ = ဝိဟရိယာမ (သီ၊ဇု)	၁၂၃
ဝိဟာရံ ဒဋ္ဌံ ပါဝိသိ° = ဝိဟာရရက္ခံ ပါဝိသိ° (ဇု)	
ဒက္ခိ° ပါဝိသိ° (သျှာ၊က)	၁၄၁
ဝိရာဝိရေဟိတိ = ဝိရာဇိရေဟိတိ (က)	၁၂
ဝုဋ္ဌာသိ = ဝုဋ္ဌဟသိ (သီ)	၂၂၅

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Va - Sa]	
Vuttagāthā = Yathāvuttā (Ka)	202
Vuttanayeneva = Vuttanayānusārena (Sī)	304
Vuttā = Vutte (Ka)	6
Veditabbaṃ, na yassa = Veditabbaṃ yassa (sabbattha)	20
Vepullatthāya = Phalasamāpattatthāya (Ka)	147
Vemātikabhātikānaṃ = Vemātikabhātikabhātikānaṃ (Ka)	16
Vesālim = Vesāliyaṃ (Ka)	4
Volokento = Voloketvā (Ka)	3
Vohāramatta = Vācāvatthumatta (Ka)	66
Samyatiṇḍriyaṃ = Saṃtiṇḍriyaṃ (Sī)	129
Sa-udayo = Sa-udrayo (Ka)	120
Sa-upaḍḍhagāthamāha = Diyaḍḍhagāthamāha (Sī)	56
Sakiñcanakārino = Kiñcanakārino hi (Sī)	205
Sañcayāṃ = Sañjayaṃ (Sī, I)	3
Sañchāditavammikāsante = Vammikapariyante (Sī, I, Ka)	112
Sanṭhapesuṃ = Gaṇhāpesuṃ (I)	111
Sattā = Satthā (Sī)	263
Satthusarīssa = Satthu ca panetāsaṃ (Sī)	301
Santāso = Santāsī (Sī)	253
Santikaṃ = Santike (Sī)	115, 197
Sabbabuddhā hi = Buddhā hutvā (I, Ka) Sabbaññubuddhāhi (Sī, Ka)	146
Samaṇā kammaṃ = Samaṇakammaṃ (Sī)	226
Samādapetvā = Samādiyitvā (Ka)	144
Samādhicittena = Adhicittena (Sī)	22
Samānanāmikā = Ekanāmikā (Sī)	56
Samuddesu = Mahāsamuddesu (Ka)	114
Sampannāti = Upapannāti (Sī)	175
Sambhatakusalapaccayā = Kusalasañcayā (Sī)	11
Sambhāvita = Saṃropita (I, Ka)	253
Sambhāvita = Saṃropita (I, Ka)	167, 244

ဝတ္ထဂါထာ = ယထာဝတ္ထာ (က)	၂၀၂
ဝတ္ထနယေနော = ဝတ္ထနယာနုသာရေန (သီ)	၃၀၄
ဝတ္ထာ = ဝတ္ထေ (က)	၆
ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ န ယဿ = ဝေဒိတဗ္ဗံ ယဿ (သဗ္ဗတ္ထ)	၂၀
ဝေပုလ္လတ္ထာယ = ဖလသမာပတ္တတ္ထာယ (က)	၁၄၇
ဝေမာတိကဘာတိကာနံ = ဝေမာတိကဘာတိကဘာတိကာနံ (က)	၁၆
ဝေသာလီ = ဝေသာလီယံ (က)	၄
ဝေါလောကေန္တာ = ဝေါလောကေတွာ (က)	၃
ဝေါဟာရမတ္တ = ဝါစာဝတ္ထုမတ္တ (က)	၆၆
သံယတိန္ဒြိယံ = သံတိန္ဒြိယံ (သီ)	၁၂၉
သဉ္ဇယော = သဉ္ဇဗြယော (က)	၁၂၀
သဉ္ဇပခုဂါထမာဟ = ဒိယခုဂါထမာဟ (သီ)	၅၆
သင်္ကဉ္ဇနကာရိနော = ကိဉ္ဇနကာရိနော ဟိ (သီ)	၂၀၅
သဉ္ဇယံ = သဉ္ဇယံ (သီ၊ ဣ)	၃
သဉ္ဇာဒိတဝဗ္ဗိကသီသန္တေ = ဝဗ္ဗိကပရိယန္တေ (သီ၊ ဣ၊ က)	၁၁၂
သဏ္ဌပေသုံ = ဂဏ္ဍာပေသုံ (ဣ)	၁၁၁
သတ္တာ = သတ္တာ (သီ)	၂၆၃
သတ္ထုသရိရဿ = သတ္ထု စ ပနေတာသံ (သီ)	၃၀၁
သန္တာသော = သန္တာသီ (သီ)	၂၅၃
သန္တိကံ = သန္တိကေ (သီ)	၁၁၅၊ ၁၉၇
သဗ္ဗဗုဒ္ဓါ ဟိ = ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ (ဣ၊ က) သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓါဟိ (သီ၊ က)	၁၄၆
သမဏာ ကမ္ဘံ = သမဏကမ္ဘံ (သီ)	၂၂၆
သမာဒပေတွာ = သမာဒိယိတွာ (က)	၁၄၄
သမာဓိစိတ္တေန = အဓိစိတ္တေန (သီ)	၂၂
သမာနနာမိကာ = ဧကနာမိကာ (သီ)	၅၆
သမုဒ္ဓေသု = မဟာသမုဒ္ဓေသု (က)	၁၁၄
သမ္ပန္နာတိ = ဥပပန္နာတိ (သီ)	၁၇၅
သမ္ပတကုသလပစ္စယာ = ကုသလသမ္ပယာ (သီ)	၁၁
သမ္ဘာဝိတ = သံရောပိတ (ဣ၊ က)	၂၅၃
သမ္ဘာဝိတ = သံရောပိတ (ဣ၊ က)	၁၆၇၊ ၂၄၄

Nānāpāṭhā

[Sa - Ha]

Sammantesuṃ = Āmantesuṃ (I)	278
Sammohajananaṃ = Sammohananaṃ (Sī, I)	248
Saraṇo = Saraṇe (Ka)	7
Sā aggijālā = Tāya aggijālāya (Sī)	5
Sākalanagare = Sāgalanagare (Sī, Ka)	131
Sāṇo = Saraṇo (Ma 3. 168 piṭṭhe.)	9
Sā pana = Sāsane (I, Ka)	5
Sāmi = Sāpi (I)	103
Sārāgādisaṃvaḍḍhakā = Rāgādisambandhato (Ka)	251
Sālamālaṃ = Naḷamālaṃ (chaṭṭha)	54
Sāvake = Sāvaketi (Sī, I)	147
Siniddhamatṭhehi = Siniddhamatṭhehi (Sī)	220, 260
Simbalitūlapuṇṇapali = Tūlapuṇṇapali (Sī)	220
Sīlādiḡaṇasamādapetā = Sīlādiḡasampanno (I)	183
Sugatiyaṇca = Jātiyā ca (Sī)	212
Sutvā na hi nūna = Sutvā na ha nūna (Sī) Sutvā na nūna (I)	169
Supaṭṭhitacittā = Supaṭṭhitacittā (Sī)	303
Supupphitadālimalaṭṭhiṃ = Supupphitagaṇikālikalaṭṭhiṃ (Sī)	234
Sūtakakule = Senakakule (I, Ka)	276
Seṭṭhi ca bhariyā ca seṭṭhiputto cāti = Seṭṭhiṇca bhariyaṇca seṭṭhiputtaṇcāti (Ka)	113
Serivicārena = Serīvihāreneva (Sī)	203
So = So eso (Sī)	233
Sokāya samappitā = Sokasamappitā (Sī)	241
Sokummattattaṃ = Sokummattakaṃ nāma (I)	
Sokummattaṃ nāma (Ka)	113
Sobhare = Sobhate (Ṭṭha)	216
Halāhalādimaḡavisasadisā = Kaṇṭakāpassena phalakādīsu (Sī)	251
Hasavilāsabhāvādīhi = Hāvabhāvavilāsādīhi (Sī)	81
Hutvā asakiṃ = Hutvā kimi viya (Ka)	289

Piṭṭhaṅkā

၃၇၀

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌာ

[သ-ဟ]

သမ္ပန္နသုံ = အာမန္တသုံ (ဣ)	၂၇၀
သမ္မောဟဇနံ = သမ္မောဟနံ (သီ၊ ဣ)	၂၄၀
သရဏော = သရဏေ (က)	၇
သာ အဂ္ဂိဇာလာ = တာယ အဂ္ဂိဇာလာယ (သီ)	၅
သာကလနဂရေ = သာဂလနဂရေ (သီ၊ က)	၁၃၁
သာဏော = သရဏော (မ ၃-၁၆၈-ပိဋ္ဌေ။)	၉
သာ ပန = သာသနေ (ဣ၊ က)	၅
သာမိ = သာပိ (ဣ)	၁၀၃
သာရာဂါဒိသံဝုကာ = ရာဂါဒိသမ္ပန္နတော (က)	၂၅၁
သာလမာလံ = နဋ္ဌမာလံ (ဆဋ္ဌ)	၅၄
သာဝကေ = သာဝကေတိ (သီ၊ ဣ)	၁၄၇
သိနိဋ္ဌမဋ္ဌေဟိ = သိနိဋ္ဌမဋ္ဌေဟိ (သီ)	၂၂၀၊ ၂၆၀
သိမ္ဗလိတူလပုဏ္ဏပလိ = တူလပုဏ္ဏပဋိ (သီ)	၂၂၀
သီလာဒိဂုဏသမာဒပေတာ = သီလာဒိဂုဏသမ္ပန္နော (ဣ)	၁၀၃
သုဂတိယဉ္ဇ = ဇာတိယာ စ (သီ)	၂၁၂
သုတွာ န ဟိ နူန = သုတွာ န ဟ နူန (သီ) သုတွာ န နူန (ဣ)	၁၆၉
သုပဋိတစိတ္တာ = သုပတိဋ္ဌိတစိတ္တာ (သီ)	၃၀၃
သုပုပ္ဖိတဒါလိမလဋ္ဌိ = သုပုပ္ဖိတဂဏီကာဋိကလဋ္ဌိ (သီ)	၂၃၄
သူတကကုလေ = သေနကကုလေ (ဣ၊ က)	၂၇၆
သေဋ္ဌိ စ ဘရိယာ စ သေဋ္ဌိပုတ္တော စာတိ = သေဋ္ဌိဉ္ဇ ဘရိယဉ္ဇ သေဋ္ဌိပုတ္တဉ္ဇာတိ (က)	၁၁၃
သေရိဝိစာရေန = သေရိဝိဟာရေနေဝ (သီ)	၂၀၃
သော = သော ဧသော (သီ)	၂၃၃
သောကာယ သမပ္ပိတာ = သောကသမပ္ပိတာ (သီ)	၂၄၁
သောကုမ္မတ္တတ္ထံ = သောကုမ္မတ္တကံ နာမ (ဣ) သောကုမ္မတ္တံ နာမ (က)	၁၁၃
သောဘရေ = သောဘတေ (ဋ္ဌ)	၂၁၆
ဟလာဟလာဒိမဟာဝိသသဒိသာ = ကဏ္ဍကာပသေန် ဖလကာဒိသု (သီ)	၂၅၁
ဟသဝိလာသဘာဝါဒိဟိ = ဟာဝဘာဝဝိလာသဒိဟိ (သီ)	၈၁
ဟုတွာ အသကိ = ဟုတွာ ကိမိ ဝိယ (က)	၂၀၉

Therīgāthā-aṭṭhakathāya

Gāthāsūci

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[A]		[A]	
Akampiyaṃ atuliyāṃ	175	Atthāya vata no bhoti	224
Akammakāmā alasā	223	Atthi Sakyakule jāto	170-2
Akkamitvāna sirasi	9	Atthe dhamme ca nerutte	158
Akkosim duṭṭhacittāhaṃ	32	Atha ayyā jinadattā	270
Akkhante nāma khantabbaṃ	151	Atha asitanicitamuduke	283
Akkhīni ca tūriyāriva	256	Atha'ddasāsīm Sugataṃ	129
Agāraṃ pajahitvāna	201	Atha naṃ bhaṇatī tāto	269
Agārasmiṃ vasantīhaṃ	97	Atha nibbinda'haṃ kāye	89
Aggamahesī bhavissasi	282	Atha nibbinda'haṃ rūpe	33
Aggiṃ candañca sūriyañca	90	Atha ne bhaṇati Sumedhā	282
Aṅgulaggena chādesi	154	Atha maṃ adāsi tāto	269
Accharā satasahassā	49	Atha maṃ bhaṇatī tāto	270
Acchariyamabbhutaṃ taṃ	286	Atha me Sāketato varakā	268
Ajaramhi vijjamāne	285	Atha soḷasame vasse	271
Ajja'tṭhamī pabbajitā	247	Atha'haṃ bhaṇāmi tātaṃ	270
Ajjeva tāta'bhinikkha, missaṃ	283	Atho jātikkhayaṃ patto	76
Ajjhupagacche ghātaṃ	283	Adassanena vibhogā	138
Ajjhositā asāre	282	Adāsi tassa maṃ tāto	107
Añjaliṃ paggahetvāna	47, 138	Adāsi me mahārājā	27, 38
Aññā nhāpenti bhojenti	58	Addasa brāhmaṇo Buddhaṃ	239
Aṭṭhinaṃ nagaraṃ kataṃ	84	Adhigatamidaṃ bahūhi	286
Atikkante ca sattāhe	132	Anantādīnavā kāmā	246
Atīva patthitā cāsīm	201	Anamatagge saṃsarato	284
Attadīpā tato hotha	162	Aniccā adhuvā kāmā	284
Atthadhammaniruttīsu	28, 33, 62, 109, 139, 162, 189, 202-ādi	Animittañca bhāvemi	101

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ

ဂါထာသုခိ

ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ	ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ
[အ]		[အ]	
အကမ္ပိယံ အတုလိယံ	၁၇၅	အတ္တာယ ဝတ နော ဘောတိ	၂၂၄
အကမ္မကာမာ အလသာ	၂၂၃	အတ္ထိသကျကုလေဇာတော	၁၇၀-၂
အက္ခမိတွာန သိရသိ	၉	အတ္ထေ ဓမ္မေ စ နေရုတ္တေ	၁၅၈
အက္ခောသိ' ဒုဋ္ဌစိတ္တာဟံ	၃၂	အထ အယျာ ဇိနဒတ္တာ	၂၇၀
အက္ခန္ဓေ နာမ ခန္တဗ္ဗံ	၁၅၁	အထ အသိတနိစိတမုဒုကေ	၂၈၃
အက္ခိနိ စ တူရိယာရိဝ	၂၅၆	အထ'ဋ္ဌသာသိ' သုဂတံ	၁၂၉
အဂါရံ ပဇဟိတွာန	၂၀၁	အထ နံ ဘဏတိ တာတော	၂၆၉
အဂါရသ္မိ' ဝသန္တိဟံ	၉၇	အထ နိဗ္ဗန္ဓ'ဟံ ကာယေ	၈၉
အဂ္ဂမဟေသီ ဘဝိဿသိ	၂၈၂	အထ နိဗ္ဗန္ဓ'ဟံ ရူပေ	၃၃
အဂ္ဂိ' စန္ဒြ သူရိယဉ္စ	၉၀	အထ နေ ဘဏတိ သုမေဓာ	၂၈၂
အဂ္ဂိလဂ္ဂေန ဆာဒေသိ	၁၅၄	အထ မံ အဒါသိ တာတော	၂၆၉
အစ္ဆရာ သတသဟဿာ	၄၉	အထ မံ ဘဏတိ တာတော	၂၇၀
အစ္ဆရိယမဗ္ဗုတံ တံ	၂၈၆	အထ မေ သာကေတတော	
အဇရမ္ပိ ဝိဇ္ဇမာနေ	၂၈၅	ဝရကာ	၂၆၈
အဇ္ဇ'ဋ္ဌမိ ပဗ္ဗဇိတာ	၂၄၇	အထ သောဠသမေ ဝဿေ	၂၇၁
အဇ္ဇေဝ တာတ'ဘိနိက္ခမိဿံ	၂၈၃	အထ'ဟံ ဘဏာမိ တာတံ	၂၇၀
အဇ္ဈုပဂစ္ဆေ ဃာတံ	၂၈၃	အထော ဇာတိက္ခယံ ပတ္တော	၇၆
အဇ္ဈောသိတာ အသာရေ	၂၈၂	အဒဿနေန ဝိဘောဂါ	၁၃၈
အဉ္ဇလိ' ပဂ္ဂဟေတွာန	၄၇၊ ၁၃၈	အဒါသိ တဿ မံ တာတော	၁၀၇
အညာ နှာပေန္တိ ဘောဇေန္တိ	၅၈	အဒါသိ မေ မဟာရာဇာ	၂၇၊ ၃၈
အဋ္ဌိနံ နဂရံ ကတံ	၈၄	အဋ္ဌသ မြာဟ္မဏော ဗုဒ္ဓံ	၂၃၉
အတိက္ကန္တေ စ သတ္တာဟေ	၁၃၂	အဓိဂတမိဒံ ဗဟူဟိ	၂၈၆
အတိဝ ပတ္တိတာ စာသိ'	၂၀၁	အနန္တာဒိနဝါ ကာမာ	၂၄၆
အတ္တဒီပါ တတော ဟောထ	၁၆၂	အနမတဂ္ဂေ သံသရတော	၂၈၄
အတ္ထဓမ္မနိရုတ္တိသု	၂၈၊ ၃၃၊ ၆၂၊ ၁၀၉၊ ၁၃၉၊ ၁၆၂၊ ၁၈၉၊ ၂၀၂-အာဒိ	အနိစ္စာ အရဝါ ကာမာ	၂၈၄
		အနိမိတ္တဉ္စ ဘာဝေမိ	၁၀၁

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[A]		[A]	
Animittaṅca bhāvehi	26, 137	Alaṃ puttā visādena	159
Anukampako kārūṇiko	85	Alaṅkatā suvasanā	141
Anujānātha maṃ ubhaya	281	Aladdhā cetaso santim	48, 78
Anujānāhi me ayye	240	Avihaṃ upapannāse	230
Anujāni na no tāto	18, 107, 117, 134, 187, 199	Avītarāgā taṃ sutvā	149
Anuppannassa maggassa	94	Asaṅkhiyāni dīpāni	65
Anubhotvā sukhaṃ dukkhaṃ	200	Asajjamānā agamā	154
Anumodi mahāvīro	106	Asapattamhi samāne	285
Annaṃ pānaṃ khādanīyaṃ	50	Asisūnūpamā kāmā	284
Annaṃ pānaṃ ca ādāya	141	Asītidevarājūnaṃ	57, 65
Annena ca pānena ca	268, 270	Asubhāya cittaṃ bhāvehi	137
Apathena payātumicchasi	256	Asokaṃ virajaṃ khemaṃ	246
Aparimitaṅca dukkhaṃ	285	Asmābhi pariciṇṇosi	158
Aparena ca kālena	61	Assu thaṇṇaṃ rudhiraṃ	284
Api dūragatā saramhase	256	Ahaṃ Uppalavaṇṇā ca	117, 134
Appakaṃ jīvitaṃ mayhaṃ	92	Ahaṃ uposathaṃ katvā	49
Appasaddamanākiṇṇaṃ	136	Ahaṃ Khemā ca sappañṇā	199
Abbahī vata me sallam	58, 127	Ahaṃ vata vasānugo siyaṃ	255
Abbhutaṃ vata vāseṭṭhi	238	Ahaṃ tena samayena	49
Abhabbaṭṭhāne vajjetvā	201	Ahaṃ madde janapade	75
Abhaye bhiduro kāyo	43	Ahaṃ sabbaṅgasampannā	96
Abhiññāsu vasippattā	198	Ahaṃ Sugata te mātā	150
Abhivādiya Sambuddhaṃ	99	Ahaṃ hi arahā loke	229
Amataṃ vijjamāne	285	Ahaṅca kho namassantī	140
Amma jīvāti vanamhi kandasi	56	Ahamamhi kantasallā	183
Ayaṃ pacchimako mayhaṃ	58	Ahampi tattha gacchissam	100
Ayācito tatā'gacchi	126	Ahumha pubbe gaṇino	232
Ayoghanahasasseva	162	Aho acchariyaṃ mayhaṃ	162
Ayoniso manasikārā	82	Ahonukampikā amhaṃ	157

ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ	ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ
[အ]		[အ]	
အနိမိတ္တဉ္စ ဘာဝေဟိ	၂၆၊ ၁၃၇	အလံ ပုတ္တာ ဝိသာဒေန	၁၅၉
အနုကမ္ပကော ကာရုဏိကော	၈၅	အလက်တာ သုဝသနာ	၁၄၁
အနုဇာနာထ မံ ဥဘယော	၂၈၁	အလဒ္ဓါ စေတသော သန္တိ°	၄၈၊ ၇၈
အနုဇာနာဟိ မေ အယျေ	၂၄၀	အဝိဟံ ဥပပန္နာသေ	၂၃၀
အနုဇာနိ န နော တာတော	၁၈၊ ၁၀၇၊ ၁၁၇၊ ၁၃၄၊ ၁၈၇၊ ၁၉၉	အဝိတရာဂါ တံ သုတွာ	၁၄၉
အနုပုန္ဓဿ မဂ္ဂဿ	၉၄	အသဒ္ဓိယာနိ ဒိပါနိ	၆၅
အနုဘောတွာ သုခံ ဒုက္ခံ	၂၀၀	အသဇ္ဇမာနာ အဂမာ	၁၅၄
အနုမောဒိ မဟာဝိရော	၁၀၆	အသပတ္တိမှိ သမာနေ	၂၈၅
အန္တံ ပါနံ ခါဒနိယံ	၅၀	အသိသုန္နပမာ ကာမာ	၂၈၄
အန္တံ ပါနံ စ အာဒါယ	၁၄၁	အသီတိဒေဝရာဇနံ	၅၇၊ ၆၅
အန္ဓေန စ ပါနေန စ	၂၆၈၊ ၂၇၀	အသုဘာယ စိတ္တံ ဘာဝေဟိ	၁၃၇
အပထေန ပယာတုမိစ္ဆသိ	၂၅၆	အသောက် ဝိရဇံ ခေမံ	၂၄၆
အပရိမိတဉ္စ ဒုက္ခံ	၂၈၅	အသွာဘိ ပရိစိက္ခောသိ	၁၅၈
အပရေန စ ကာလေန	၆၁	အသု ထည့် ရုမိရံ	၂၈၄
အဝိ ဒ္ဓုရဂတာ သရမှသေ	၂၅၆	အဟံ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ စ	၁၁၇၊ ၁၃၄
အပ္ပကံ ဇီဝိတံ မယံ	၉၂	အဟံ ဥပေါသထံ ကတွာ	၄၉
အပ္ပသဒ္ဓမနာကိဏ္ဏံ	၁၃၆	အဟံ ခေမာ စ သပ္ပညာ	၁၉၉
အဗ္ဗဟိ ဝတ မေ သလ္လံ	၅၈၊ ၁၂၇	အဟံ တဝ ဝသာနဂေါ သိယံ	၂၅၅
အတ္တတံ ဝတ ဝါသေဋ္ဌိ	၂၃၈	အဟံ တေန သမယေန	၄၉
အဘဗ္ဗဋ္ဌာနေ ဝဇ္ဇေတွာ	၂၀၁	အဟံ မဒ္ဓေ ဇနပဒေ	၇၅
အဘယေ ဘိဒုရော ကာယော	၄၃	အဟံ သဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နာ	၉၆
အဘိညာသု ဝသိပ္ပတ္တာ	၁၉၈	အဟံ သုဂတ တေ မာတာ	၁၅၀
အဘိဝါဒိယ သမ္ပုဋ္ဌံ	၉၉	အဟံ ဟိ အရဟာ လောကေ	၂၂၉
အမတမှိ ဝိဇ္ဇမာနေ	၂၈၅	အဟဉ္စ ခေါ နမဿန္တိ	၁၄၀
အမ္မ ဇီဝိတိ ဝနမှိ ကန္တသိ	၅၆	အဟမမှိ ကန္တသလ္လာ	၁၈၃
အယံ ပစ္ဆိမကော မယံ	၅၈	အဟမ္မိ တတ္ထ ဂစ္ဆိသံ	၁၀၀
အယာစိတော တတာ'ဂစ္ဆိ	၁၂၆	အဟုမှ ပုဗ္ဗေ ဂဏိနော	၂၃၂
အယောသနဟတသေဝ	၁၆၂	အဟော အတ္တရိယံ မယံ	၁၆၂
အယောနိသော မနသိကာရာ	၈၂	အဟောနုကမ္ပိကာ အမှံ	၁၅၇

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[A - Ā]		[I - Ī]	
Aho sammā upāyo te	138	Idaṃ suvaṇṇakeyūraṃ	108
Ākāśāyatanañceva	159	Ida'majaramida'mamaraṃ	285
Āturaṃ asuciṃ pūtiṃ	26, 84, 137	Idampi te subhaṃ rūpaṃ	86
Āturaṃ kuṇapaṃ pūtiṃ	88	Idāni te imaṃ puttaṃ	232
Ādīpitā tiṇukkā	285	Iddhipādesu kusalā	44
Ānandassa mahārañño	95	Iddhiyā abhinimmitvā	201, 204
Ānando ca tadā sekho	152	Iddhī anekā dassesuṃ	157
Āyācito tadā āha	109, 301	Iddhīsu ca vasī āsiṃ	138
Āraddhavīriyānaggaṃ	99	Iddhīsu ca vasī āsi	162
Āraddhavīriye pahitatte	146, 153	Iddhīsu ca vasī homa	157
Ārammaṇaṃ mamaṃ etaṃ	38	Iddhīsu ca vasī homi	19, 28, 33, 62, 96, 109, 118, 189
Ārādhito mahāvīro	100	Idha sañcitakusalā	279
Ārāmaṃ sukataṃ katvā	279	Imaṃ ca me puttaphalaṃ	231
Āvilacitto anāvilam	254	Imaṃ passatha dhammaṭṭhaṃ	247
Āsanaṃ parivāretvā	65	Imamhi bhaddake kappe	18, 32, 60, 95, 107, 116, 134, 187, 199
Āsādiya edisaṃ janam	258	Imasmimyeva	
Āsīvisālayasame	152	kappamhi	60-1, 134, 279
[I]		Iminā pūtikāyena	140
Ingālakuyāva ujjhito	256	Isidāsī tattha ekā	268
Ito bahiddhā pāsaṇḍā	170	Īdise vipine ramme	136
Itthikānañca pabbajjaṃ	151	[U]	
Itthibhāvo no kiṃ kayirā	69	Ucce kule ahaṃ jātā	142
Itthiyo nāma lokagga	151	Ucce kule pajānāmi	28
Itthī nāma mayaṃ deva	27	Ujjeniyā puravare	268
Idaṃ pacchimakaṃ mayhaṃ	158	Uṭṭhāya anikaratto	286
Idaṃ vatvāna Sambuddho	41, 238	Uṭṭhāya pāde vandimsu	122
		Uṭṭhito ca mahāmegho	117

ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ	ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ
[အ-အာ]		[အ-အါ]	
အဟောသမ္မာဥပါယောတေ	၁၃၈	အဗ္ဗိ သုဝဏ္ဏကေယူရံ	၁၀၈
အာကာသာယတနဉ္စေ	၁၅၉	အဗ္ဗ'မဇရမိဒ'မမရံ	၂၈၅
အာတုရံ အသုစိ ပူတိ	၂၆၈၄၊ ၁၃၇	အဗ္ဗိ တေ သုဘံ ရူပံ	၈၆
အာတုရံ ကုဏပံ ပူတိ	၈၈	အဗ္ဗိနိ တေ အမံ ပုတ္တံ	၂၃၂
အာဒိပိတာ တိဏုက္ကာ	၂၈၅	အဗ္ဗိပါဒေသု ကုသလာ	၄၄
အာနန္ဒဿ မဟာရညော	၉၅	အဗ္ဗိယာ အဘိနိဗ္ဗိတာ	၂၀၁၊ ၀၄
အာနန္ဒော စ တဒါ သေခေါ	၁၅၂	အဗ္ဗိ အနေကာ ဒဿသု	၁၅၇
အာယာစိတော တဒါ အာဟ	၁၀၉၊ ၃၀၁	အဗ္ဗိသု စ ဝသီ အာသိ	၁၃၈
အာရဒ္ဓဝိရိယာနဂ္ဂံ	၉၉	အဗ္ဗိသု စ ဝသီ အာသိ	၁၆၂
အာရဒ္ဓဝိရိယေ ပဟိတတ္ထေ	၁၄၆၊ ၁၅၃	အဗ္ဗိသု စ ဝသီ ဟောမ	၁၅၇
အာရမ္မဏံ မမံ ဧတံ	၃၈	အဗ္ဗိသု စ ဝသီ ဟောမိ	၁၉၂၊ ၈၃၃၊ ၆၂၊ ၉၆၊ ၁၀၉၊ ၁၁၈၊ ၁၈၉
အာရာမိတော မဟာဝိရော	၁၀၀	အဗ္ဗိ သဗ္ဗိတကုသလာ	၂၇၉
အာရာမံ သုကတံ ကတွာ	၂၇၉	အဗ္ဗိ စ မေ ပုတ္တဖလံ	၂၃၁
အာဝိလစိတ္တော အနာဝိလံ	၂၅၄	အဗ္ဗိ ပဿထ ဓမ္မဋ္ဌံ	၂၄၇
အာသနံ ပရိဝါရေတွာ	၆၅	အဗ္ဗိ ဘဒ္ဒကေ ကပ္ပေ	၁၈၊ ၃၂၊ ၆၀၊ ၉၅၊ ၁၀၇၊ ၁၁၆၊ ၁၃၄၊ ၁၈၇၊ ၁၉၉
အာသာဒိယ ဧဒိသံ ဇနံ	၂၅၈	အဗ္ဗိသိယေဝ ကပ္ပမိ	၆၀-၁၊ ၁၃၄
အာသီဝိသာလယသမေ	၁၅၂		၂၇၉
[အ]		အဗ္ဗိနာ ပူတိကာယေန	၁၄၀
အင်္ဂါလကုယာဝ ဥဗ္ဗိတော	၂၅၆	အဗ္ဗိဒါသိ တတ္ထ ကော	၂၆၈
အတော ဗဟိဒ္ဓါ ပါသဏ္ဍာ	၁၇၀	အဗ္ဗိသေ ဝိပိနေ ရမ္မေ	၁၃၆
အတ္ထိကာနဉ္စ ပဗ္ဗဇ္ဇံ	၁၅၁	[ဇ]	
အတ္ထိဘာဝေါနော ကိံ ကယိရာ	၆၉	ဥစ္စေ ကုလေ အဟံ ဇာတာ	၁၄၂
အတ္ထိယော နာမ လောကဂ္ဂ	၁၅၁	ဥစ္စေ ကုလေ ပဇာနာမိ	၂၈
အတ္ထိ နာမ မယံ ဒေဝ	၂၇	ဥစ္စေနိယာ ပုရဝရေ	၂၆၈
အဗ္ဗိ ပဗ္ဗိမကံ မယံ	၁၅၈	ဥဋ္ဌာယ အနိကရတ္ထော	၂၈၆
အဗ္ဗိ ဝတွာန သဗ္ဗုဒ္ဓေါ	၄၁၊ ၂၃၈	ဥဋ္ဌာယ ပါဒေ ဝဇ္ဇိသု	၁၂၂
		ဥဋ္ဌိတော စ မဟာမေသော	၁၁၇

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[U]		[U - E]	
Utthehi puttaka kiṃ soci, tena	282	Ummādanā ullapanā	246
Uttarantassa akkhāsīm	208	Uḷāraṃ vata me mātā	179
Uttiṭṭhapiṇḍo uñcho ca	246	Ekakaṃ sukhamāsīnaṃ	136
Uttiṇṇavicikiccho so	94	Ekatimse ito kappe	28, 44, 221, 238
Udaggaṇṇatā sumanā	44, 96	Ekattimse ito kappe	60
Udahārī ahaṃ sīte	208-9	Ekattimseva kappamhi	60
Uddhaṃ pādatalā amma	41	Ekadā lokapajjoto	147
Uddhaccavicikicchāhi	7	Ekanavutito kappe	38, 47, 50, 60, 73, 133, 199
Upakopalagaṇḍo ca	230	Ekaputtapasūtāhaṃ	117
Upaṭṭhāko Mahesissa	18, 107, 117, 134, 187, 199, 279	Ekassekena kappena	294
Upavijaññā gacchantī	183	Ekikā abhinimmitvā	155
Upasaggo bhīmarūpo	246	Ekikā bahudhā āsi	154
Upasame tare oghaṃ	13	Etam kho labbhamamhehi	232
Upassaye yādhivatthā	149	Etañcāhaṃ assarathaṃ	239
Upetvā taṃ mahāvīraṃ	85, 106, 116, 132, 198	Etamatthavasaraṃ ñatvā	115
Upetvā lokasaraṇaṃ	19	Etto cāpe catubbhāgaṃ	231
Upemi saraṇaṃ		Ettha rattā pamattā ca	245
Buddhaṃ	210, 225	Ediso ahu ayaṃ	
Upehi saraṇaṃ		samussayo	217
Buddhaṃ	210, 224	Evaṃ amittajanaṇā	246
Uposathaṃ upāgacchīm	39	Evaṃ karonti ye sadda, hanti	286
Uppalaṃ cudakā samuggataṃ	255	Evaṃ nirākulaṃ āsi	85
Uppalasikharopamāni te	256	Evaṃ bahudukkhā kāmā	284
Uppalasseva me vaṇṇā	27	Evaṃ bahuvidhaṃ dukkhaṃ	201
Uppalasseva me vaṇṇo	44	Evaṃ bhaṇati Sumedhā	281, 286
Uppāṭiya cārudassanā	258	Evaṃ bhaṇito bhaṇati	269
Ubho puttā kālaṅkatā	113, 118	Evaṃ maṃ bhattikataṃ	269
Ubho mātā ca dhītā ca	202	Evaṃ vilāpamānaṃ taṃ	152

ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ	ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ
[ဥ]		[ဥ-ဇ]	
ဥဋ္ဌေဟိ ပုတ္တက ကိံ သောစိ၊ တေန	၂၀၂	ဥမ္မာဒနာ ဥလ္လပနာ	၂၄၆
ဥတ္တရန္တဿ အက္ခာသိံ	၂၀၀	ဥဋ္ဌာရံ ဝဟ မေ မာတာ	၁၇၉
ဥတ္တိဋ္ဌပိဏ္ဍော ဥဋ္ဌော စ	၂၄၆	ဧကကံ သုခမာသိနံ	၁၃၆
ဥတ္တိဏ္ဍဝိစိကိန္နော သော	၉၄	ဧကတိံသေ ဣတော ကပ္ပေ	၂၀၁၄၄
ဥဒဂ္ဂိတ္တာ သုမနာ	၄၄၊ ၉၆		၂၂၁၊ ၂၃၀
ဥဒဟာရီ အဟံ သီတေ	၂၀၀-၉	ဧကတ္တိံသေ ဣတော ကပ္ပေ	၆၀
ဥဒ္ဓံ ပါဒတလာ အဗ္ဗ	၄၁	ဧကတ္တိံသေဝ ကပ္ပမိ	၆၀
ဥဒ္ဓစ္စဝိစိကိန္နာဟိ	၇	ဧကဒါ လောကပဇ္ဇောတော	၁၄၇
ဥပကောပလဂဏ္ဍော စ	၂၃၀	ဧကနဂုတိတော ကပ္ပေ	၃၀၁၄၇
ဥပဋ္ဌာကော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇		၅၀၊ ၆၀၊ ၇၃၊ ၁၃၃၊ ၁၉၉
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧကပုတ္တပသုတာဟံ	၁၁၇
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧကသေကေန ကပ္ပေန	၂၉၄
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧကိကာ အဘိနိဗ္ဗိတာ	၁၅၅
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧကိကာ ဗဟုခာ အာသိ	၁၅၄
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧတံ ခေါ လက္ခမေဟိ	၂၃၂
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧတဉ္စာဟံ အဿရထံ	၂၃၉
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧတမတ္ထဝသံ ဥတွာ	၁၁၅
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧတ္တော စာပေ စတုဗ္ဘာဂံ	၂၃၁
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧတ္ထ ရတ္တာ ပမတ္တာ စ	၂၄၅
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧဒိသော အဟု အယံ	
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	သမုဿယော	၂၁၇
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧဝံ အဓိတ္တဇနနာ	၂၄၆
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧဝံ ကရောန္တိ ယေ သဒ္ဓ၊ ဟန္တိ	၂၀၆
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧဝံ နိရာကုလံ အာသိ	၀၅
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧဝံ ဗဟုဒုက္ခာ ကာမာ	၂၀၄
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧဝံ ဗဟုဝိဇ္ဇံ ဒုက္ခံ	၂၀၁
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧဝံ ဘဏတိ သုမေခာ	၂၀၁၊ ၂၀၆
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧဝံ ဘဏိတော ဘဏတိ	၂၆၉
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧဝံ မံ ဘုတ္တိကတံ	၂၆၉
ဥပဇ္ဈာနော မဟေသိဿ	၁၀၁၀၇	ဧဝံ ဝိလာပမာနံ တံ	၁၅၂

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[E]		[Ka]	
Evam viḥaramānāya	41	Kadāci so kāruṇiko	75
Evam sammā vimuttānaṃ	162	Kadāci so narādiccaṃ	71
Evamanuyuñjīyamānā sā	268	Kadāci so narādicco	134
Evametam avekkhantī	84, 88	Kampito merurājāpi	159
Evāhaṃ cintayitvāna	27	Kammakāmā analasā	223
Esa brāhmaṇa Sambuddho	238	Karehi uraṃ pahantā	158
Esā antaradhāyāmi	205	Karotha Buddhasāsanam	21, 121
Eso hi Bhagavā Buddho	232	Kalyāṇamittatā muninā	183
Ehi kāḷa nivattassu	231	Kassapassa ca Buddhassa	207
Ehi tam upagūhissam	108	Kassa brāhmaṇa tvaṃ bhīto	208-9
Ehi sārathi gacchāhi	239	Kānanamva sahitam	
[O]		suropitam	215
Okkākavaṃsassa yaso	150	Kānanamhi vanasaṇḍacārinī	216
Ocinitvāna saḷalam	47	Kāmaṃ kāmesu damassu	285
Orabbhikā sūkarikā	209	Kāmacchandañca byāpādam	163
Oropayassu kalyāṇī	108	Kāmapaṅkena sattā hi	246
Orohitvāna gaganā	157	Kāmā kaṭukā āsī,	
Ovādako viññāpako	85	visūpamā	281
[Ka]		Kāmesvādīnavam disvā	203
Kaṃ nu uddissa muṇḍasi	170	Kāyakammaṃ suci nesam	224
Kakudho vilasantova	43	Kāyena samvutā āsim	22
Kaṅkaṇamva sukataṃ		Kālam kālam bhavā bhavam	175
sunittḥitam	215	Kālena upaṭṭhahitvā	268
Kaṇcanassaphalakamva		Kālo kho te mahāvīra	1
sammatṭham	216	Kāsikasukhumāni dhāraya	255
Kaṭacchubhikkham		Kāsirañño mahesīham	200
datvāna	41, 237	Kāsīsu setṭhikulajā	32
Kaṇhakhandhakasuvaṇṇama-		Kālakā bhamaravaṇṇasādisā	214
ṇḍitam	215	Kāḷa'ṅginimva takkārim	231
Katham carahi sabbaññū	153	Kāḷapakkhamaṃ divase	64
Kadāci dhammam desento	153	Kim te aparādhitam mayā	254
Kadāci nīyamānāya	44		
Kadāci pitunā saddhim	155		

ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ	ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ
[ဧ]		[က]	
ဧဝံ ဝိဟရမာနာယ	၄၁	ကဒါစိ သော ကာရုဏီကော	၇၅
ဧဝံ သမ္မာ ဝိမုတ္တာနံ	၁၆၂	ကဒါစိ သော နရာဒိစ္စံ	၇၁
ဧဝမနုယုဉ္ဇိယမာနာ သာ	၂၆၈	ကဒါစိ သော နရာဒိဇ္ဇော	၁၃၄
ဧဝမေတံ အဝေက္ခန္တိ	၈၄၊ ၈၈	ကမ္ပိတော မေရုရာဇာပိ	၁၅၉
ဧဝါဟံ စိန္တယိတွာန	၂၇	ကမ္မကာမာ အနလသာ	၂၂၃
ဧသ မြာဟ္မဏ သမ္ပုဇ္ဈေါ	၂၃၈	ကရေဟိ ဥရံ ပဟန္တာ	၁၅၈
ဧသ အန္တရဓာယာမိ	၂၀၅	ကရောထ ဗုဒ္ဓသာသနံ	၂၁၁၊ ၂၁
ဧသော ဟိ ဘဂဝါ ဗုဒ္ဓေါ	၂၃၂	ကလျာဏမိတ္တတာ မုနိနာ	၁၈၃
ဧဟိ ကာဠ နိဝတ္တဿ	၂၃၁	ကဿပဿ စ ဗုဒ္ဓဿ	၂၀၇
ဧဟိ တံ ဥပဂူဟိဿံ	၁၀၈	ကဿ မြာဟ္မဏ တွံ ဘိတော	၂၀၈-၉
ဧဟိ သာရထိ ဂစ္ဆာဟိ	၂၃၉	ကာနနံ သဟိတံ သုရောပိတံ	၂၁၅
[ဩ]		ကာနနမ္ပိ ဝနသဏ္ဍစာရိနိ	၂၁၆
ဩက္ကာကဝံသဿ ယသော	၁၅၀	ကာမံ ကာမေသု ဒမဿ	၂၈၅
ဩစိနိတွာန သဠလံ	၄၇	ကာမစ္ဆန္တဉ္စ ဗျာပါဒံ	၁၆၃
ဩရတ္တိကာ သုကရိကာ	၂၀၉	ကာမပဏိန သတ္တာ ဟိ	၂၄၆
ဩရောပယဿ ကလျာဏီ	၁၀၈	ကာမာ ကဠုကာ အာသိ၊	
ဩရောဟိတွာန ဂဂနာ	၁၅၇	ဝိသုပမာ	၂၈၁
ဩဝါဒကော ဝိညာပကော	၈၅	ကာမေသ္မာဒိနဝံ ဒိသ္မာ	၂၀၃
[က]		ကာယကမ္မံ သုစိ နေသံ	၂၂၄
ကံ န ဥဒ္ဓိဿ မုဏ္ဍာသိ	၁၇၀	ကာယေန သံဝုတာ အာသိ	၂၂
ကကုဓော ဝိလသန္တောဝ	၄၃	ကာလံ ကာလံ ဘဝါ ဘဝံ	၁၇၅
ကကံဏံ သုကတံ သုနိဋ္ဌိတံ	၂၁၅	ကာလေန ဥပဋ္ဌဟိတွာ	၂၆၈
ကဉ္စနဿဗလကံ သမ္ပဋ္ဌံ	၂၁၆	ကာလော ခေါ တေ မဟာဝီရ	၁
ကဋ္ဌန္တုဘိက္ခဝံ ဒတွာန	၄၁၊ ၂၃၇	ကာသိကသုခမာနိ ဓာရယ	၂၅၅
ကဏ္ဍခန္ဓကသုဝဏ္ဏမဏ္ဍိတံ	၂၁၅	ကာသိရဉ္ဇော မဟေသီဟံ	၂၀၀
ကထံ စရဟိ သဗ္ဗညု	၁၅၃	ကာသိသု သေဋ္ဌိကုလဇာ	၃၂
ကဒါစိ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော	၁၅၃	ကာဠုကာ ဘမရဝဏ္ဏသာဒိသာ	၂၁၄
ကဒါစိ နိယမာနာယ	၄၄	ကာဠု'ဂိနိဝံ တက္ကာရိ	၂၃၁
ကဒါစိ ပိတုနာ သဒ္ဓိ	၁၅၅	ကာဠုပက္ခမိ ဒိဝသေ	၆၄
		ကိံ တေ အပရာဓိတံ မယာ	၂၅၄

Paṭhamapādā	Piṭṭhankā	Paṭhamapādā	Piṭṭhankā
[Ka]		[Ka - Kha - Ga]	
Kim te idha sārasammataṃ	255	Koṇāgamanabuddhassa	7
Kim bhavagate		Ko nu te idamakkhāsi	209
abhinandī, tena	281	Komāribrahmacariyaṃ	18,
Kim mama paro karissati	284		107, 117, 134, 187, 199
Kim me imāhi mālāhi	43	Khandhadhātu-āyatanam	282
Kim'me katā Rājagahe		Khandhe aniccato disvā	100
manussā	62	Khīṇakulīne kapaṇe	183
Kiñcāpi khomhi kisikā	37	Khepetvā jātisaṃsāram	163
Kiñcāpi khomhi dukkhitā	37	Khemā Uppalavaṇṇā ca	19,
Kinnu jātim na rocesi	172		107, 187
Kimahaṃ sīlasampannā	119	Gaccha passa mahābhoge	135
Kimiva ta'haṃ jānantī	282	Gatā udakahāriyaṃ	208
Kimiva pūtikāyamasucin	282	Gandhatelena pūretvā	72
Kilesā jhāpitā mayhaṃ	7, 9, 11,	Garuke mama Satthusāsane	254
15, 28, 33, 35-6, 38, ādi		Garucittam upaṭṭhetvā	65
Kisā paṇḍu vivaṇṇā ca	82	Galake api kantanti	183
Kuṭumbikakule phīte	73	Gutte yadatthaṃ pabbajjā	163
Kuṇapaṃ chaḍḍayitvāna	188	Gotamī ādikā tāyo	158
Kummaggapaṭipannaṃ maṃ	209	Gotamī nidhanaṃ yātā	161
Kusalaṃ vijjate mayhaṃ	54	Gonakāvikatikāhi	57
Kusalāhaṃ visuddhīsu	139		
Kusumitasikharā ca pādapā	254	[Gha - Ca]	
Kuham vadanāsobhaṃ te	88	Ghaṭaṃ gahetvā gacchantī	17
Kuham sāsīnitaṃ vaṇṇaṃ	88	Ghaṭetha Buddhasāsane	167
Kūṭāgāraṇca pāsādaṃ	50	Ghanakañcanabimbena	75
Kūṭāgāravare ramme	160	Gharato nikkhamitvāna	9
Kūṭāgārāni sabbāni	160	Ghamekena vatthena	73
Koseyya kambaliyāni	50	Gharevāhaṃ tile jāte	75
Kesesu chijjamānesu	61	Ghātā nirayesu bahū	283
Kocchaṃ pasādaṃ añjaniṇca	268	Cakkaṅkusadhajākiṇṇe	151
Koṇḍaññānandanandādī	150	Cakkavattim sapariṣaṃ	154

၃၇၆

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ

ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ	ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ
[က]		[က-ခ-ဂ]	
ကို တေ ဣဒ သာရသမ္ပတံ	၂၅၅	ကောဏာဂမနဗုဒ္ဓဿ	၇
ကို ဘဝဂတေ အဘိနန္ဒိတေန	၂၀၁	ကော နု တေ ဣဒမက္ခာသိ	၂၀၉
ကို မမ ပရော ကရိဿတိ	၂၀၄	ကောမာရိဗြဟ္မစရိယံ	၁၀၁
ကို မေ ဣမာဟိ မာလာဟိ	၄၃	၁၀၇၊ ၁၁၇၊ ၁၃၄၊ ၁၀၇၊ ၁၉၉	
ကို မေ ကတာ ရာဇဂဟေ		ခန္ဓဓာတုအာယတနံ	၂၀၂
မနဿာ	၆၂	ခန္ဓေ အနိစ္စတော ဒိဿာ	၁၀၀
ကိဉ္ဇာပိ ခေါမိ ကိဿိကာ	၃၇	ဒီဏကုလိနေ ကပဏေ	၁၀၃
ကိဉ္ဇာပိ ခေါမိ ဒုက္ခိတာ	၃၇	ခေပေတွာ ဇာတိသံသာရံ	၁၆၃
ကိန္နု ဇာတိ န ရောစေသိ	၁၇၂	ခေမာဥပ္ပလဝဏ္ဏာ စ၁၉၊ ၁၀၇၊ ၁၀၇	
ကိမဟံ သီလသမ္ပန္နာ	၁၁၉	ဂစ္ဆ ပဿ မဟာဘောဂေ	၁၃၅
ကိမိဝ တဟံ ဇာနန္တိ	၂၀၂	ဂတာ ဥဒကဟာရိယံ	၂၀၀
ကိမိဝ ပူတိကာယမသုစိ	၂၀၂	ဂန္ဓတေလေန ပူရေတွာ	၇၂
ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ၊ ၇၊ ၉၊ ၁၁၊		ဂရုကေ မမ သတ္ထုသာသနေ	၂၅၄
၁၅၊ ၂၀၊ ၃၃၊ ၃၅-၆၊ ၃၀၊ အာဒိ		ဂရုစိတ္တံ ဥပဋ္ဌေတွာ	၆၅
ကိသာ ပဏ္ဍု ဝိဝဏ္ဏာ စ	၈၂	ဂလကေ အပိ ကန္တန္တိ	၁၀၃
ကုဠုမ္ဗိကကုလေ ဖိတေ	၇၃	ဂုတ္တေ ယဒတ္ထံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ	၁၆၃
ကုဏပံ ဆဉ္စယိတွာန	၁၀၀	ဂေါတမီ အာဒိကာ တာယော	၁၅၀
ကုမ္မဂ္ဂပဋိပန္နံ မံ	၂၀၉	ဂေါတမီ နိဓနံ ယာတာ	၁၆၁
ကုသလံ ဝိဇ္ဇတေ မယံ	၅၄	ဂေါနကာဝိကတိကာဟိ	၅၇
ကုသလာဟံ ဝိသုဒ္ဓိသု	၁၃၉		
ကုသုမိတသိခရာ စ ပါဒပါ	၂၅၄	[ဃ-စ]	
ကုဟိ ဝဒနသောဘံ တေ	၈၀	ဃဉ္စံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တိ	၁၇
ကုဟိ သသိနိဘံ ဝဏ္ဏံ	၈၀	ဃဇေထ ဗုဒ္ဓသာသနေ	၁၆၇
ကုဋ္ဌာဂါရဉ္စ ပါသာဒံ	၅၀	ဃနကဉ္စနဗိဓ္ဓေန	၇၅
ကုဋ္ဌာဂါရဝရေ ရမ္မေ	၁၆၀	ဃရတော နိက္ခမိတွာန	၉
ကုဋ္ဌာဂါရာနိ သဗ္ဗာနိ	၁၆၀	ဃရမေကေန ဝတ္ထေန	၇၃
ကောသေယျ ကမ္မလိယာနိ	၅၀	ဃရေဝါဟံ တိလေ ဇာတေ	၇၅
ကေသေသု ဆိဇ္ဇမာနေသု	၆၁	ဃာတာ နိရယေသု ဗဟူ	၂၀၃
ကောဉ္စံ ပသာဒံ အဉ္စနိဉ္စ	၂၆၀	စက္ကကံသဇောကိဏ္ဏေ	၁၅၁
ကောဏ္ဍညာနန္ဒနန္ဒာဒိ	၁၅၀	စက္ကဝတ္ထိံ သပရိသံ	၁၅၄

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ca - Cha]		[Cha]	
Catukkhattum		Chattimsadevarājūnaṃ	11, 35,
pañcakkhattum	46, 50, 165		54, 223
Catujjātena gandhena	74	Chandajātā avasāyī	20
Catudvāresu sobhanti	72	Chassūrodayakāleva	154
Catunnavutito kappe	11, 35- 6, 54	Chinnaṃ gayha samīpe me	108
		Chuddhūna naṃ susāne	282
Catusaṭṭhidevarājūnaṃ	49	[Ja - Jha]	
Catusāgaratoyāni	154	Janetvānappakaṃ pītiṃ	187
Catūsu samuddesu jalaṃ		Jarāvasānaṃ yobbaññaṃ	86
parittakaṃ	114	Jahanti putte sappañña	232
Cattāri ariyasaccāni	165	Jātassa maraṇaṃ hoti	172
Cattāro lokapālā te	160	Jātiyā sattavassāhaṃ	50, 66
Cattāro vinipātā	281	Jānantī vata maṃ bhoti	208, 9
Candabhāgānadītīre	10, 35, 47, 54	Jānāmi attano satta	270
Cātuddasiṃ pañcadasim	39	Jino tamhi tuṇe tuṭṭho	19, 118, 139, 189, 202, 254
Cātuddīpo rājā	283	Jīvakambavanaṃ rammaṃ	254
Ciṇṇā Aṅgā ca Magadhā	110	Jeṭṭho bhātā tilokaggo	86
Citakāni karitvāna	161	Jhāyinīnaṃ bhikkhūnīnaṃ	85
Cittaṃ upaṭṭhapetvāna	167	[Ta]	
Cittakārasukatāva lekhikā	215	Taṃ taṃ bhaṇati Sumedhā	283
Cittamhi vasībhūtāhaṃ	205	Taṃ tathāvādinim Buddho	153
Cittena vañcitā sattā	163	Taṃ disvāna amhākaṃ	270
Ciraṃ jīva mahāvīra	153	Taṃ puttapaśusammattaṃ	182
Cirappabhuti yaṃ mayhaṃ	150	Taṃ maṃ ñātī amittāva	245
Cirassaṃ vata maṃ tāta	223	Taṃ maṃ tato satthavāho	271
Cīvaraṃ piṇḍapātañca	28, 202	Taṃ sakko	
Cetiyaṇi ca kāretvā	75	devasaṃghena	247, 252
Cetoparicca ñāṇaṇca	78	Taṃ sutvāna pamoditvā	156
Coram vadhatthaṃ nīyantaṃ	107		
Chaṭṭhā tassāsa'haṃ dhītā	18		

ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ	ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ
[စ-ဆ]		[ဆ]	
စတုက္ခတ္ထံ ပဉ္စက္ခတ္ထံ	၄၆၊ ၅၀၊ ၁၆၅	ဆတ္တိသဒေဝရာဇနံ	၁၁၊ ၃၅၊ ၅၄၊
စတုဇ္ဇာတေန ဂန္ဓေန	၇၄		၂၂၃
စတုဒ္ဓါရေသု သောဘန္တိ	၇၂	ဆန္ဒဇာတာ အဝသာယီ	၂၀
စတုန္ဒရုတိတော ကပ္ပေ	၁၁၊ ၃၅- ၆၊ ၅၄	ဆဿုရောဒယကာလေဝ	၁၅၄
		ဆိန္ဒ ဂယု သမိပေ မေ	၁၀၈
စတုသဋ္ဌိဒေဝရာဇနံ	၄၉	ဆုဒ္ဓန္တနံ သုသာနေ	၂၈၂
စတုသာဂရတောယာနိ	၁၅၄	[ဇ-ဈ]	
စတုသု သမုဒ္ဓေသု ဇလံ		ဇနေတွာနပ္ပကံ ပီတိ	၁၈၇
ပရိတ္တကံ	၁၁၄	ဇရာဝသာနံ ယောဗ္ဗညံ	၈၆
စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ	၁၆၅	ဇဟန္တိ ပုတ္တေ သပ္ပညာ	၂၃၂
စတ္တာရေလောကပါလာ တေ	၁၆၀	ဇာတဿ မရဏံ ဟောတိ	၁၇၂
စတ္တာရေ ဝိနိပါတာ	၂၈၁	ဇာတိယာ သတ္တဝံသာဟံ	၅၀၊ ၆၆
စန္ဒဘာဂါနဒီတိရေ	၁၀၊ ၃၅၊ ၄၇၊ ၅၄	ဇာနန္တိ ဝတ မံ ဘောတိ	၂၀၈၊ ၉
စာတုဒ္ဓသိ ပဉ္စဒသိ	၃၉	ဇာနာမိ အတ္တနော သတ္တ	၂၇၀
စာတုဒ္ဓိပေါ ရာဇာ	၂၈၃	ဇိနော တမိ ဂုဏေ တုဋ္ဌော	၁၉၊
စိက္ခာ အင်္ဂါ စ မဂဓာ	၁၁၀	၁၁၈၊ ၁၃၉၊ ၁၈၉၊ ၂၀၂၊ ၂၅၄	
စိတကာနိ ကရိတွာန	၁၆၁	ဇိဝကမ္မဝနံ ရမ္မံ	၂၅၄
စိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေတွာန	၁၆၇	ဇေဋ္ဌော ဘာတာ တိလောကဂ္ဂေါဂါ	၈၅
စိတ္တကာရသုကတာဝလေခိကာ	၂၁၅	ဈာယိနိနံ ဘိက္ခုနိနံ	
စိတ္တမိ ဝသီဘူတာဟံ	၂၀၅	[တ]	
စိတ္တေန ဝဋ္ဌိတာ သတ္တာ	၁၆၃	တံ တံ ဘဏတိ သုမေဓာ	၂၈၃
စိရံ ဇီဝ မဟာဝီရ	၁၅၃	တံ တထာဝါဒိနိ ဗုဒ္ဓေါ	၁၅၃
စိရပ္ပဘုတိ ယံ မယံ	၁၅၀	တံ ဒိသွာန အမှာကံ	၂၇၀
စိရသံ ဝတ မံ တာတ	၂၂၃	တံ ပုတ္တပသုသမ္ပတ္တိ	၁၈၂
စိဝရံ ပိဏ္ဍပါတဉ္စ	၂၈၊ ၂၀၂	တံ မံ ဉ္ဈတိ အဓိတ္တာဝ	၂၄၅
စေတိယာနိ စ ကာရေတွာ	၇၅	တံ မံ တတော သတ္တဝါဟော	၂၇၁
စေတောပရိစ္စ ဉ္ဈက္ခဉ္စ	၇၈	တံ သက္ခော ဒေဝသံဃေန	၂၄၇၊ ၂၅၂
စောရံ ဝတ္ထံ နိယန္တိ	၁၀၇	တံ သုတွာန ပမောဒိတွာ	၁၅၆
ဆဋ္ဌာ တဿာသ'ဟံ မိတာ	၁၈		

Paṭhamapādā	Piṭṭhāṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhāṅkā
[Ta]		[Ta]	
Taṃ sutvā muditā hutvā	18,	Tato cutāhaṃ manuje	199
85, 99, 106, 132, 187		Tato cuto ahu rājā	75
Taṃ sutvā mudito hutvā	71	Tato cuto mahātitthe	75
Taṃ sutvā Munino vākyam	118	Tato jarābhibhūtā sā	137
Taṃ sutvā vanasamiddham	135	Tato taṃ uggahetvāhaṃ	108
Taṃca appaṭivānīyam	62	Tato tesam ahaṃ yāgum	200
Taṃca laddham mahāvīra	150	Tato toraṇavatthusmiṃ	139
Tato avoca maṃ Satthā	95,	Tato devā ca brahmā ca	159
	118	Tato dhammadesesiṃ	61
Tato uṭṭhāya saṃviggā	109	Tato maṃ Sugato āha	18
Tato upassayaṃ gantvā	153	Tato mama Jino āha	132
Tato kallitacittam maṃ	137	Tato mayhaṃ akāmāya	100
Tato kesāni chetvāna	143	Tato mahākāruṇiko	87, 96
Tato Gotamidhātūni	161	Tato me ayyako tuṭṭho	17
Tato ca Kāḷo pakkāmi	232	Tato me āsi saṃvego	137
Tato ca maṃ bhikkhuniyo	100	Tato me sāmi āgantvā	117
Tato ca rathamādāya	239	Tato rajjuṃ gahetvāna	82
Tato cittam vimucci me	109	Tato viññātasaddhammā	141
Tato cittam samādhesiṃ	119	Tato vinayadhārīnam	116
Tato cutā janapade	200	Tato vuṭṭhāya nibbāyi	159
Tato cutā manussatte	86,	Tato saddham labhitvāna	90
	133, 280	Tato sā anusāvetvā	152
Tato cutā manussesu	106,	Tato sā tā visajjitvā	159
	200	Tato sīsam mamaṅge sā	87
Tato cutā mayam sabbā	134	Tato sūciṃ gahetvāna	119
Tato cutā Yāmagam	86, 106,	Tato haṃ atisaṃviggā	88
	133, 280	Tato haṃ vinayaṃ sabbam	118
Tato cutā'riṭṭhapure	200	Tato haṃ sabbakāmesu	245
Tato cutā sabbāpi tā	156	Tattha me sukataṃ	
Tato cutāhaṃ Tusitaṃ	133	byamhaṃ	49, 57, 65

၃၇၈

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာ

ပဌမပါဒါ	ဝိဇ္ဇင်္ကာ	ပဌမပါဒါ	ဝိဇ္ဇင်္ကာ
[တ]		[တ]	
တံ သုတွာ မုဒိတာ ဟုတွာ	၁၈၊	တတော စုတာဟံ မနုဇေ	၁၉၉
၈၅၊ ၉၉၊ ၁၀၆၊ ၁၃၂၊ ၁၈၇		တတော စုတော အဟု ရာဇာ	၇၅
တံ သုတွာ မုဒိတော ဟုတွာ	၇၁	တတော စုတော မဟာတိတ္ထေ	၇၅
တံ သုတွာ မုနိနော ဝါကျံ	၁၁၈	တတော ဇရာဘိဘူတာ သာ	၁၃၇
တံ သုတွာ ဝနသမိဒ္ဓံ	၁၃၅	တတော တံ ဥဂ္ဂဟေတွာဟံ	၁၀၈
တဉ္စ အပ္ပဋ္ဌိဝါနီယံ	၆၂	တတော တေသံ အဒံ ယာဂံ	၂၀၀
တဉ္စ လဒ္ဓိ မဟာဝီရ	၁၅၀	တတော တောရဏဝတ္ထုသ္မိ	၁၃၉
တတော အဝေါစ မံ သတ္ထာ	၉၅၊	တတော ဒေဝါ စ မြဟ္မာ စ	၁၅၉
	၁၁၈	တတော ဓမ္မဒေသေသိ	၆၁
တတော ဥဋ္ဌာယ သံဝိဂ္ဂါ	၁၀၉	တတော မံ သုဂတော အာဟ	၁၈
တတော ဥပဿယံ ဂန္ဓာ	၁၅၃	တတော မမ ဇိနော အာဟ	၁၃၂
တတော ကလ္လိတစိတ္တံ မံ	၁၃၇	တတော မယံ အကာမာယ	၁၀၀
တတော ကေသာနိ ဆေတွာန	၁၄၃	တတော မဟာကာရုဏီကော	
တတော ဂေါတမိဓာတုနိ	၁၆၁		၈၇၊ ၉၆
တတော စ ကာဠော ပက္ကမိ	၂၃၂	တတော မေ အယျကောတုဠော	၁၇
တတော စ မံ ဘိက္ခုနိယော	၁၀၀	တတောမေ အာသိသံဝေဂေါ	၁၃၇
တတော စ ရထမာဒါယ	၂၃၉	တတော မေ သာမိ အာဂန္ဓာ	၁၁၇
တတော စိတ္တံ ဝိမုစ္စိ မေ	၁၀၉	တတော ရဇ္ဇံ ဂဟေတွာန	၈၂
တတော စိတ္တံ သမာဓေသိ	၁၁၉	တတော ဝိညာတသဒ္ဓမ္မာ	၁၄၁
တတော စုတာ ဇနပဒေ	၂၀၀	တတော ဝိနယဓာရီနံ	၁၁၆
တတော စုတာ မနုဿတ္ထေ	၈၆၊	တတော ဝုဠာယ နိဗ္ဗာယိ	၁၅၉
	၁၃၃၊ ၂၈၀	တတော သဒ္ဓိ လဘိတွာန	၉၀
တတော စုတာ မနုဿေသု	၁၀၆၊	တတော သာ အနုသာဝေတွာ	၁၅၂
	၂၀၀	တတော သာ တာ ဝိသဇ္ဇိတွာ	၁၅၉
တတော စုတာ မယံ သဗ္ဗာ	၁၃၄	တတော သီသံ မမဇံ သာ	၈၇
တတော စုတာ ယာမမဂံ ဂါ၊ ၁၀၆၊		တတော သူစိ ဂဟေတွာန	၁၁၉
	၁၃၃၊ ၂၈၀	တတောဟံ အတိသံဝိဂ္ဂါ	၈၈
တတော စုတာ'ရိဋ္ဌပုရေ	၂၀၀	တတောဟံ ဝိနယံ သဗ္ဗံ	၁၁၈
တတော စုတာ သဗ္ဗာပိ တာ	၁၅၆	တတောဟံ သဗ္ဗကာမေသု	၂၄၅
တတော စုတာဟံ တုသိတံ	၁၃၃	တတ္ထ မေ သုကတံ ဗျမံ	၄၉၊ ၅၇၊ ၆၅

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ta]		[Ta]	
Tattha ramitvā kīḷitvā	141	Tadā paṇamya sirasā	138
Tattha viññātasaddhammo	239	Tadāpi tamhi puññamhi	74
Tathā pañcasatānampi	148	Tadāpi tassāhaṃ āsim	73
Tathā pabbajitā santi	188	Tadāpi pabbajitvāna	60, 61
Tatheva Bhaddākāpilānī	76	Tadā madhuranigghoso	138
Tathevādhipeyyena	156	Tadā mahākāruṇiko	88,
Tathūpamā dehakāni maṃ	257		106, 137
Tadannaṃ chaḍḍayitvāna	74	Tadā muditacittāhaṃ	116, 198
Tadā adantadamako	85	Tadāyaṃ Bandhumatiyaṃ	73
Tadā avoca maṃ Satthā	116, 198	Tadā rājā bhavitvāna	75
Tadā avoca sā sabbaṃ	148	Tadāruṇapure ramme	221
Tadā āmantayī satthā	160	Tadā vijātadukkhena	118
Tadā udakamāyitvā	100	Tadā sarājā Sugataṃ	139
Tadā upāsako so maṃ	19	Tadā seṭṭhikule jātā	99
Tadā upāsikā tattha	158	Tadā so dhammakathikaṃ	18
Tadā ekena sandiṭṭhā	188	Tadā so pabbajī dhīro	75
Tadā kisā ca paṇḍu ca	118	Tadāhaṃ añjaliṃ katvā	73
Tadā Koliyaputtānaṃ	75	Tadāhaṃ anujānetvā	19
Tadāgantvā bhikkhuniyo	100	Tadāhaṃ paṇamitvāna	107
Tadā gamitvā Sāvattimaṃ	188	Tadāhaṃ pabbajitvāna	32
Tadā ca bhikkhuniṃ vīro	186	Tadāhaṃ pātayitvāna	108
Tadā Jinassa mātucchā	148	Tadāhaṃ Bandhumatiyaṃ	60
Tadā taṃ phullavipinaṃ	136	Tadāhaṃ muditā hutvā	116, 199
Tadā tassa mahesīhaṃ	73	Tadāhaṃ Hamsavatiyaṃ	17, 85,
Tadātivimhitā sabbā	155		94, 106, 116,
Tadā dhammakathaṃ katvā	60		132, 155, ādi
Tadānando nirānando	160	Tadāhi Bārāṇasiyaṃ	134
Tadā nipacca Sambuddhaṃ	154	Tadā hi so lokagaru	95
Tadā nipatī pādesu	158	Tadāhu Hamsavatiyaṃ	71
Tadā nimantayitvāna	85	Tadūpasampadatthāya	33
		Tadekikā vicintesiṃ	100

ပဌမပါဒါ	ဝိဇ္ဇင်္ကာ	ပဌမပါဒါ	ဝိဇ္ဇင်္ကာ
[စ]		[စ]	
တတ္ထ ရမိတွာ ကိဋ္ဌိတွာ	၁၄၁	တဒါ ပဏမူ သိရသာ	၁၃၈
တတ္ထ ဝိညာတသဒ္ဓမ္မော	၂၃၉	တဒါပိ တမိ ပုညမိ	၇၄
တထာ ပဉ္စသတာနမ္ပိ	၁၄၈	တဒါပိ တဿာဟံ အာသိ	၇၃
တထာ ပဗ္ဗဇိတာ သန္တိ	၁၈၈	တဒါပိ ပဗ္ဗဇိတွာန	၆၀၊ ၆၁
တထေဝ ဘဒ္ဒါကာပိလာနိ	၇၆	တဒါ မဓုရနိဋ္ဌေသော	၁၃၈
တထေဝါပိပတေယျေန	၁၅၆	တဒါ မဟာကာရုဏိကော	၈၈၊
တထူပမာ ဒေဟကာနိ မံ	၂၅၇		၁၀၆၊ ၁၃၇
တဒန္တံ ဆန္ဒယိတွာန	၇၄	တဒါ မုဒိတမိတ္တာဟံ	၁၁၆၊ ၁၉၈
တဒါ အဒန္တဒမကော	၈၅	တဒါယံ ဗန္ဓုမတိယံ	၇၃
တဒါ အဝေါစ မံ သတ္တာ	၁၁၆၊ ၁၉၈	တဒါ ရာဇာ ဘဝိတွာန	၇၅
တဒါ အဝေါစ သာ သဗ္ဗံ	၁၄၈	တဒါရုဏပုရေ ရမ္မေ	၂၂၁
တဒါ အာမန္တယိ သတ္တာ	၁၆၀	တဒါ ဝိဇာတဒုက္ခေန	၁၁၈
တဒါ ဥဒကမာဟိတွာ	၁၀၀	တဒါ သရာဇာ သုဂတံ	၁၃၉
တဒါ ဥပါသကော သော မံ	၁၉	တဒါ သေဋ္ဌိကုလေ ဇာတာ	၉၉
တဒါ ဥပါသိကာ တတ္ထ	၁၅၈	တဒါ သော ဓမ္မကထိကံ	၁၈
တဒါ ဧကေန သန္တိဌာ	၁၈၈	တဒါ သော ပဗ္ဗဇိ ဝိရော	၇၅
တဒါ ကိသာ စ ပဏ္ဍု စ	၁၁၈	တဒါဟံ အဉ္ဇလိ ကတွာ	၇၃
တဒါ ကောလိယပုတ္တာနံ	၇၅	တဒါဟံ အနုဇာနေတွာ	၁၉
တဒါဂန္တာ ဘိက္ခုနိယော	၁၀၀	တဒါဟံ ပဏမိတွာန	၁၀၇
တဒါ ဂမိတွာ သာဝတ္ထိ	၁၈၈	တဒါဟံ ပဗ္ဗဇိတွာန	၃၂
တဒါ စ ဘိက္ခုနိ ဝိရော	၁၈၆	တဒါဟံ ပါတယိတွာန	၁၀၈
တဒါ ဇိနဿ မာတုတ္ထာ	၁၄၈	တဒါဟံ ဗန္ဓုမတိယံ	၆၀
တဒါ တံ ဖုလ္လဝိပိနံ	၁၃၆	တဒါဟံ မုဒိတာ ဟုတွာ	၁၁၆၊ ၁၉၉
တဒါ တဿ မဟေသိဟံ	၇၃	တဒါဟံ ဟံသဝတိယံ	၁၇၊ ၈၅၊ ၉၄၊
တဒါတိဝိမိတာ သဗ္ဗာ	၁၅၅		၁၀၆၊ ၁၁၆၊ ၁၃၂၊ ၁၅၅၊ အာဒိ
တဒါ ဓမ္မကထံ ကတွာ	၆၀	တဒါဟိ ဗာရာဏသိယံ	၁၃၄
တဒါနန္ဒော နိရာနန္ဒော	၁၆၀	တဒါဟိ သော လောကဂရု	၉၅
တဒါ နိပစ္စ သမ္ပုဋ္ဌံ	၁၅၄	တဒါဟု ဟံသဝတိယံ	၇၁
တဒါ နိပတိ ပါဒေသု	၁၅၈	တဒူပသမ္ပဒတ္တာယ	၃၃
တဒါ နိမန္တယိတွာန	၈၅	တဒေကိကာ ဝိစိန္တေသိ	၁၀၀

Paṭhamapādā	Piṭṭhankā	Paṭhamapādā	Piṭṭhankā
[Ta]		[Ta]	
Tadetarā bhikkhuniyo	157	Tassā me ahu saṁvego	92
Tadetarā bhikkhuniyo		Tassā me sikkhamānāya	101
jinaggam	151	Tassāsim jetṭhikā dhītā	134
Tapanīyakatāva dhītikā	255	Tassāsim tatiyā dhītā	117
Tamahaṁ ehi subhage	87	Tassāsim dutiyā dhītā	199
Tamahaṁ Lokanāyakam	133	Tassāsum satta dhītarō	280
Tamahaṁ vimhitā disvā	87	Tassāham bhariyā āsim	74
Tampi dānaṁ sahādāsim	73	Tassāham Suppiyā āsim	135
Tamhuddhaṭe tantikhīlake	257	Tassāham vacanaṁ sutvā	124,
Tayā tāta samajjhittṭho	153		165, 167, 170,
Tassa āgacchato Satthu	14		173, 175, 179
Tassa ca viramāsi tāvade	258	Tassetam kammaphalaṁ	271
Tassa dhammaṁ suṇitvāna	129	Tā evamanusāsivā	150
Tassa dhammaṁ		Tā piṇḍāya caritvā	268
suṇitvāham	109, 221	Tāvatiṁsā ca Yāmā ca	174-5
Tassa dhammesu dāyādā	18, 85,	Tāvatiṁsesu devesu	156
95, 99, 106, 116, 133, 156,		Tāsaṁ sahāyikā hutvā	280
187, 198		Tāsaṁ sokapahānattham	149
Tassa dhammesu dāyādo	71	Tiṁsativassamhi mato	271
Tassa dhītā catutthāsim	107	Tiṁsānaṁ devarājūnaṁ	38
Tassa pādāni vanditvā	232	Tiṇakatṭhasākḥāpalāsaṁ	284
Tassapi aññā bhariyā	271	Tirokuṭṭam tiroselam	96
Tassapi gharamhi māsam	269	Tisse yuñjassu dhammehi	12
Tassa Buddhassa mātucchā	156	Tisse sikkhassu sikkhāya	11
Tassa brahme arahato	239	Tiṇi pāpassa mūlāni	223
Tassa vacanaṁ suṇitvā	269	Tuyheva sāṭako hotu	210
Tassā tā vacanaṁ sutvā	122	Tuyheva hotvassaratho	239
Tassā te svāgataṁ bhadde	240	Tuvaṁ nissāya kalyāṇi	240
Tassā dhammaṁ suṇitvāna	51, 78	Tuvaṁ Buddho tuvaṁ Satthā	240
Tassāpi naravīrassa	61	Tuvaṁ hetam pajānāsi	224
Tassāpi bhāginī āsim	74		
Tassā me appamattāya	89		

ပဌမပါဒါ	ဝိဇ္ဇင်္ကာ	ပဌမပါဒါ	ဝိဇ္ဇင်္ကာ
[တ]		[တ]	
တဒေတရာ ဘိက္ခုနိယော	၁၅၇	တဿာ မေ အဟု သံဝေဂေါ	၉၂
တဒေတရာ ဘိက္ခုနိယော ဇိနဂ္ဂံ၁၅၁		တဿာ မေ သိက္ခမာနာယ	၁၀၁
တပနိယကတာဝ ဓိတိကာ	၂၅၅	တဿာသိ ဇေဋ္ဌိကာ ဓိတာ	၁၃၄
တမဟံ ဧဟိ သုဘဂေ	၈၇	တဿာသိ တတိယာ ဓိတာ	၁၁၇
တမဟံ လောကနာယကံ	၁၃၃	တဿာသိ ဒုတိယာ ဓိတာ	၁၉၉
တမဟံ ဝိမ္ပိတာ ဒိဿာ	၈၇	တဿာသု သတ္တ ဓိတရော	၂၈၀
တမ္ပိ ဒါနံ သဟာဒါသိ	၇၃	တဿာဟံ ဘရိယာ အာသိ	၇၄
တမ္ပုဒ္ဓဇေ တန္တိဒီလကေ	၂၅၇	တဿာဟံ သုပ္ပိယာ အာသိ	၁၃၅
တယာ တာတ သမဇ္ဈိဋ္ဌော	၁၅၃	တဿာဟံ ဝစနံ သုတွာ	၁၂၄၊
တဿ အာဂစ္ဆတော သတ္ထု	၁၄		၁၆၅၊ ၁၆၇၊ ၁၇၀၊
တဿ စ ဝိရမာသိ တာဝဒေ	၂၅၈		၁၇၃၊ ၁၇၅၊ ၁၇၉
တဿ ဓမ္မံ သုဏိတွာန	၁၂၉	တဿေတံ ကမ္မဗလံ	၂၇၁
တဿ ဓမ္မံ သုဏိတွာဟံ ၁၀၉၊ ၂၂၁		တာ ဧဝမနုဿာသိတွာ	၁၅၀
တဿ ဓမ္မေသု ဒါယာဒါ ၁၈၊ ၈၅၊		တာ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ	၂၆၈
၉၅၊ ၉၉၊ ၁၀၆၊ ၁၁၆၊ ၁၃၃၊ ၁၅၆၊		တာဝတိံသာ စ ယာမာ စ	၁၇၄-၅
၁၈၇၊ ၁၉၈		တာဝတိံသေသု ဒေဝေသု	၁၅၆
တဿ ဓမ္မေသု ဒါယာဒေါ	၇၁	တာသံ သဟာယိကာ ဟုတွာ	၂၈၀
တဿ ဓိတာ စတုတ္ထာသိ	၁၀၇	တာသံ သောကပဟာနတ္ထံ	၁၄၉
တဿ ပါဒါနိ ဝနိတွာ	၂၃၂	တိံသတိဝဿမ္ပိ မတော	၂၇၁
တဿပိ အညာ ဘရိယာ	၂၇၁	တိံသာနံ ဒေဝရာဇူနံ	၃၈
တဿပိ ဃရမ္ပိ မာသံ	၂၆၉	တိဏကဋ္ဌသာခါပလာသံ	၂၈၄
တဿ ဗုဒ္ဓဿ မာတုတ္ထာ	၁၅၆	တိရောကုနံ တိရောသေလံ	၉၆
တဿ မြဟေ အရဟတော	၂၃၉	တိဿေ ယုဉ္ဇဿု ဓမ္မေဟိ	၁၂
တဿ ဝစနံ သုဏိတွာ	၂၆၉	တိဿေ သိက္ခဿု သိက္ခာယ	၁၁
တဿာ တာ ဝစနံ သုတွာ	၁၂၂	တိဏိ ပါပဿ မူလာနိ	၂၂၃
တဿာ တေ သွာဂတံ ဘဒ္ဒေ	၂၄၀	တုပ္ပေဝ သာဠကော ဟောတု	၂၁၀
တဿာ ဓမ္မံ သုဏိတွာန	၅၁၊ ၇၈	တုပ္ပေဝ ဟောတွဿရထော	၂၃၉
တဿာပိ နရဝိရဿ	၆၁	တုဝံ နိဿာယ ကလျာဏိ	၂၄၀
တဿာပိ ဘာဂိနိ အာသိ	၇၄	တုဝံ ဗုဒ္ဓေါ တုဝံ သတ္တာ	၂၄၀
တဿာ မေ အပ္ပမတ္တာယ	၈၉	တုဝံ ဟေတံ ပဇာနာသိ	၂၂၄

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ta - Tha]		[Da]	
Tūlapuṇṇasadisopamā		Daharā tvaṃ rūpavatī	139
ubho	217	Daharāhaṃ suddhavasana	245
Tūlikāvikatikāhi	57	Daḥapāsaṃ karitvāna	82
Tena kammavipākena	15, 61	Dāne ca gahaṇe ceva	74
Tena kammāvasesena	32	Dāruṇaṃ nirayaṃ gantvā	221
Tena kammena sukatena	11, 18, 27, 35, 52, 54, 57, 65, 86, ādi	Diṭṭhā hi mayā sucittitā	257
		Diṭṭhigahanapakkhanda	138
Tena dīpaṃ padīpetvā	95	Diṭṭho hi me so Bhagavā	29, 146
Te maṃ pitugharaṃ paṭi, nayimsu	269	Dibbaṃ sukhamasaṅkhyeyyaṃ	15
Temāsaṃ tappayitvāna	75	Dibbacakkhuvisuddhaṃ me	66
Tesaṭṭhi cakkavattīnaṃ	44	Divase divase tisatti, satāni	282
Tehā'nuciṇṇaṃ isihi	177	Divāvihārā nikkhamma	54, 110
Tehi kammehi sukatehi	19, 107, 117, 135, 188, 200	Disvā adantaṃ damitaṃ	54
Thīnaṃ adāsi pabbajjaṃ	150	Disvā ādīnavaṃ loke	76
Thīnaṃ dhammābhisamaye	154	Disvā cittaṃ pasādetvā	155
Thūpassa vediyo tisso	72	Disvā jalantaṃ yasasā	96
		Disvā tamevaṃ cintesiṃ	136
[Da]		Disvāna dassaṇīyaṃ maṃ	32
Danto dantehi saha purāṇajaṭilehi	61	Disvāna lokapajjotaṃ	141
Dasakkhattuṃ		Disvā paccekasambuddhaṃ	200
satakkhattuṃ	279, 286	Disvā Buddhānubhāvaṃ taṃ	61
Dasajāṭisahassāni	221	Dissanti candasūriyā	161
Dasannaṃ cakkavattīnaṃ	54	Dīghaṅgulī tambanakhe	152
Dasa putte vijāyitvā	101	Dīgho bālānaṃ saṃsāro	284
Dasavassasahassāni	133	Dīpasatasahassāni	65
Dassetvā pāṭihīrāni	157	Dukkhaṃ dukkha-	
Dassetvā vividhā iddhī	155	samuppādaṃ	170, 173, 232, 239
Daharā ca apāpikā casi	254	Dukkhañca vijāneyya	183

ဂါထာသုစိ		ဂါထာသုစိ	
ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ	ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ
[တ-ထ]		[ခ]	
တူလပုဏ္ဏသဒိသောပမာ		ဒဟရာ တံ ရူပဝတီ	၁၃၉
ဥဘော	၂၁၇	ဒဟရာဟံ သုဒ္ဓဝသနာ	၂၄၅
တူလိကာဝိကတိကာဟိ	၅၇	ဒဠ္ဍပါသံ ကရိတွာန	၈၂
တေန ကမ္မဝိပါကေန	၁၅၊ ၆၁	ဒါနေ စ ဂဟဏေ စေဝ	၇၄
တေန ကမ္မာဝသေသေန	၃၂	ဒါရုဏံ နိရယံ ဂန္ဓာ	၂၂၁
တေန ကမ္မေန သုကတေန	၁၁၊ ၁၀၊ ၂၇၊ ၃၅၊ ၅၂၊ ၅၄၊ ၅၇၊ ၆၅၊ ၈၆၊ အာဒိ	ဒိဋ္ဌာ ဟိ မယာ သုစိတ္တိတာ	၂၅၇
တေန ဒီပံ ပဒီပေတွာ	၉၅	ဒိဋ္ဌိဂဟနပက္ခန္ဓာ	၁၃၈
တေ မံ ပိတုသရံ ပဋိ၊ နယိံသု	၂၆၉	ဒိဋ္ဌော ဟိ မေ သော ဘဂဝါ	၂၉၊ ၁၄၆
တေမာသံ တပ္ပယိတွာန	၇၅	ဒိဗ္ဗ သုခမသင်္ချေယျံ	၁၅
တေသဋ္ဌိ စက္ကဝတ္တိနံ	၄၄	ဒိဗ္ဗစက္ခုဝိသုဒ္ဓိ မေ	၆၆
တေဟာ'နစိဏ္ဏံ ဣသီဟိ	၁၇၇	ဒိဝေသေ ဒိဝေသေ တိသတ္တိ၊	
တေဟိ ကမ္မေဟိ သုကတေဟိ	၁၉၊ ၁၀၇၊ ၁၁၇၊ ၁၃၅၊ ၁၈၈၊ ၂၀၀	သတာနိ	၂၈၂
ထိနံ အဒါသိ ပဗ္ဗဇ္ဇံ	၁၅၀	ဒိဝါဝိဟာရာ နိက္ခမ္မ	၅၄၊ ၁၁၀
ထိနံ ဓမ္မာဘိသမယေ	၁၅၄	ဒိသ္ဗာ အဒန္တံ ဒမိတံ	၅၄
ထူပဿ ဝေဒိယော တိသော	၇၂	ဒိသ္ဗာ အာဒိနဝံ လောကေ	၇၆
[ခ]		ဒိသ္ဗာ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ	၁၅၅
ဒန္တော ဒန္တေဟိ သဟ		ဒိသ္ဗာ ဇလန္တံ ယသသာ	၉၆
ပုရာဏဇဋ္ဌိလေဟိ	၆၁	ဒိသ္ဗာ တမေဝံ စိန္တေသိ	၁၃၆
ဒသက္ခတ္တံ သတက္ခတ္တံ	၂၇၉၊ ၂၈၆	ဒိသ္ဗာန ဒဿနီယံ မံ	၃၂
ဒသဇာတိသဟဿာနိ	၂၂၁	ဒိသ္ဗာန လောကပဇ္ဇောတံ	၁၄၁
ဒသန္တံ စက္ကဝတ္တိနံ	၅၄	ဒိသ္ဗာ ပစ္စေကသမ္ပုဒ္ဓိ	၂၀၀
ဒသ ပုတ္တေ ဝိဇာယိတွာ	၁၀၁	ဒိသ္ဗာ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝံ တံ	၆၁
ဒသဝဿသဟဿာနိ	၁၃၃	ဒိဿန္တိ စန္ဒသူရိယာ	၁၆၁
ဒသေတွာ ပါဠိဟိရာနိ	၁၅၇	ဒိဿင်္ဂလီ တမ္ပနခေ	၁၅၂
ဒသေတွာ ဝိဝိဓာ ဣဒ္ဓိ	၁၅၅	ဒိဿော ဗာလာနံ သိသံရော	၂၈၄
ဒဟရာ စ အပါဝိကာ စသိ	၂၅၄	ဒိပသတသဟဿာနိ	၆၅
		ဒုက္ခံ ဒုက္ခသမုပ္ပါဒံ	၁၇၀၊ ၁၇၃၊ ၂၃၂၊ ၂၃၉
		ဒုက္ခဉ္စ ဝိဇာနေယျံ	၁၈၃

Paṭhamapādā	Piṭṭhankā	Paṭhamapādā	Piṭṭhankā
[Da - Dha]		[Dha - Na]	
Dukkheṇa dukkhitā homi	87	Dhiratthu saṅkhataṃ lolam	152
Dukkho itthibhāvo	183	Dhītā tuyhaṃ mahāvīra	201
Duggatāhaṃ pure āsim	124	Dhīre nirodhaṃ phusehi	12
Duggatiṃ nābhijānāmi	223	Na udakena sucī hoti	212
Duggatigamaṇaṃ maggaṃ	246	Nakkhattāni namassantā	140
Duve kule pajāyāmi	58	Nagaramhi erakacche	270
Duve gatī pajānāmi	28	Nagaramhi kusumanāme	267
Duve bhava saṃsarāmi	58	Nagare Aruṇavatiyā	43, 68
Dūraṅgamā satimanto	224	Nagare Bandhumatiyā	27, 38, 49, 52, 222
Devalokā cavitvāna	65	Nagare Haṃsavatiyā	57, 64
Devā dibbehi gandhehi	161	Na gāmadhammo nigamassa	
Devā nāgāsuraṃ brahmā	159	dhammo	182, 188
Devesupī upapatti	281	Naṅgalehi kasaṃ khettaṃ	119
Devesu manussesu ca	283	Na ca me vandanaṃ vīra	158
Devesu mahiddhikā		Na ca me himsati kiñci	269
ahumha	279, 286	Na cireneva kālena	76, 87
Desentī janamajjhehaṃ	207	Na jarā maccu vā yattha	149
Domanassaṃ na jānāmi	58	Nataṅgā daṇḍadutiyā	137
Dvattimśalakkhaṇūpetam	151	Na tittipubbaṃ	
Dvādasavassāni ahaṃ	271	tava dassanena	151
Dvāraṃ apāpuritvānaṃ	284	Na te dukkhā pamutyatthi	210
Dvenavute ito kappe	41	Na te saṃ koṭṭhe openti	224
Dve puttā kālakatā	183	Na te hiraññaṃ gaṇhanti	224
Dhaññāhaṃ te mahāvīra	152	Natthi nissaraṇaṃ loke	66
Dhammacakkaṃ pavattetuṃ	229	Natthi hi loke sadevake	256
Dhammañca tassa assosiṃ	186	Nadato parisāyaṃ te	152
Dhammadinnā yathā dhīrā	19	Nanu nāma gahaṭṭhena	136
Dhātiyo maṃ upaṭṭhanti	58	Nando Rāhulabhaddo ca	152
Dhātuyo dukkhato disvā	21	Napihaṃ aparajjhaṃ kiñci	269
Dhiratthu kāmā asucī	202	Na me ācariyo atthi	228

၃၀၂

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ

ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ	ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ
[ဒ-ဓ]		[ဓ-န]	
ဒုက္ခေန ဒုက္ခိတာ ဟောမိ	၈၇	မိရတ္တု သင်္ခတံ လောလံ	၁၅၂
ဒုက္ခော ဣတ္ထိဘာဝေါ	၁၈၃	မိတာ တုယံ မဟာဝီရ	၂၀၁
ဒုဂ္ဂတာဟံ ပုရေ အာသိ°	၁၂၄	မိရေ နိရောဓံ ဖုသေဟိ	၁၂
ဒုဂ္ဂတိ° နာဘိဇာနာမိ	၂၂၃	န ဥဒကေန သုစိ ဟောတိ	၂၁၂
ဒုဂ္ဂတိဂမနံ မဂ္ဂံ	၂၄၆	နက္ခတ္တာနိ နမဿန္တာ	၁၄၀
ဒုဝေ ကုလေ ပဇာယာမိ	၅၈	နဂရမ္ပိ ဧရကစ္ဆေ	၂၇၀
ဒုဝေ ဂတိ ပဇာနာမိ	၂၈	နဂရမ္ပိ ကုသုမနာမေ	၂၆၇
ဒုဝေ ဘဝေ သံသရာမိ	၅၈	နဂရေ အရုဏာဝတိယာ	၄၃၊ ၆၈
ဒုရင်္ဂမာ သတိမန္တော	၂၂၄	နဂရေ ဗန္ဓုမတိယာ	၂၇၊ ၃၈၊ ၄၉၊ ၅၂၊ ၂၂၂
ဒေဝလောကာ စရိတွာန	၆၅	နဂရေ ဟံသဝတိယာ	၅၇၊ ၆၄
ဒေဝါ ဒိဗ္ဗေဟိ ဂန္ဓေဟိ	၁၆၁	န ဂါမဓမ္မော နိဂမဿ ဓမ္မော	၁၈၂၊ ၁၈၈
ဒေဝါ နာဂါသုရာ ဗြဟ္မာ	၁၅၉	နဂါ	
ဒေဝေသုပိ ဥပပတ္တိ	၂၈၁	နဂါလေဟိ ကသံ ခေတ္တံ	၁၁၉
ဒေဝေသု မနုဿေသု စ	၂၈၃	န စ မေ ဝန္တနံ ဝီရ	၁၅၈
ဒေဝေသု မဟိဒ္ဓိကာ အဟုမှ	၂၇၉၊ ၂၈၆	န စ မေ ဟိံသတိ ကိဉ္ဇိ	၂၆၉
ဒေသေန္တိ ဇနမဇ္ဈေဟံ	၂၀၇	န စိရေနေဝ ကာလေန	၇၆၊ ၈၇
ဒေါမနဿံ န ဇာနာမိ	၅၈	န ဇရာ မစ္စ ဝါ ယတ္ထ	၁၄၉
ဒုတ္တိ° သလက္ခဏူပေတံ	၁၅၁	နတင်္ဂါ ဒဏ္ဍဒုတိယာ	၁၃၇
ဒွါဒသဝဿာနိ အဟံ	၂၇၁	န တိတ္ထိပုဗ္ဗံ တဝ ဒဿနေန	၁၅၁
ဒွါရံ အပါပုရိတွာနဟံ	၂၈၄	န တေ ဒုက္ခာ ပမုတုတ္ထိ	၂၁၀
ဒွေနဝုတေ ဣတော ကပ္ပေ	၄၁	န တေ သံ ကောဋေ ဩပေန္တိ	၂၂၄
ဒွေ ပုတ္တာ ကာလကတာ	၁၈၃	န တေ ဟိရညံ ဂဏန္တိ	၂၂၄
ဧညာဟံ တေ မဟာဝီရ	၁၅၂	နတ္ထိ နိဿရဏံ လောကေ	၆၆
ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္ထေတံ	၂၂၉	နတ္ထိ ဟိ လောကေသဒေဝကေ	၂၅၆
ဓမ္မဉ္ဇ တဿ အသောသိ°	၁၈၆	နဒတော ပရိသာယံ တေ	၁၅၂
ဓမ္မဒိန္နာ ယထာ မိရာ	၁၉	နန နာမ ဂဟဋ္ဌေန	၁၃၆
ဓာတိယော မံ ဥပဋ္ဌန္တိ	၅၈	နန္ဒော ရာဟုလဘဒ္ဒေါ စ	၁၅၂
ဓာတုယော ဒုက္ခတော ဒိသွာ	၂၁	နပိဟံ အပရန္တံ ကိဉ္ဇိ	၂၆၉
မိရတ္တု ကာမာ အသုစိ	၂၀၂	န မေ အာစရိယော အတ္ထိ	၂၂၈

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Na]		[Na]	
Namo te sabbadassāvi	138	Nibbute tamhi lokagge	72
Na yuttaṃ socitum putta	153	Nibbuyhati susānaṃ	282
Na vañcakālo subhage	87	Nimantayitvā Sugataṃ	18
Na vijjante matā yasmim	188	Nivattā ukkuso hāsi	118
Na santi puttā tāṇāya	115, 118	Nisinnaṃ janakāyamhi	73
Na sociyā paresaṃ sā	162	Nisino rukkhamaṃ	136
Na hiraññasuvaṇṇena	245	Nisīdi tattha samaṇo	57
Na hi sabbesu ṭhānesu	104, 108	Nissatṭhaṃ te rajjaṃ	283
Nāgabhogasadisopamaṃ		Nihacca jāṇum vanditvā	110, 301
ubho	217	Nekapāṇasahassānaṃ	61
Nāgāsura ca brahmāno	161	Netam assa patirūpaṃ	245
Nānākalimalākiṇṇe	152		
Nānākulā pabbajitā	224	[Pa]	
Nābhinandittha so dānaṃ	74	Pakkamissaṇca nālāto	231
Nārocesim patim mayham	117	Pakkhipitvā padīpetvā	74
Nikkhipāhi imaṃ dehaṃ	45	Paccayākāraṇasālā	133
Nikkhipitvāna saṃghāṭim	37	Paccekaḥ buddhaṃ disvāna	74
Niṭṭhite ca mahāthūpe	36	Pacchime ca bhava dāni	19, 61, 96, 99, 107, 117, 135,
Nipacca pādamūlamhi	155		188, 208
Nipacca munivaraṃ tam	187	Pacchime bhavasampatte	28, 223
Nipacca sirasā pāde	71, 148	Pacchime bhava sampatte	15, 66, 86, 221
Nipatitvā Mahesissa	137		
Nibbatti ekato hoti	201	Pañcakkhandhā parinīṇātā	101
Nibbānaṃ Gotamī yāti	149	Pañcadāsaśatānūnā	156
Nibbānābhiratāhaṃ	281	Pañcamī tassa dhītāsīm	187
Nibbānāya vajantīnaṃ	149	Paññattamāsaṇamidaṃ	57
Nibbāyissāma iccevaṃ	158	Paññāsaṃ cakkavattīnaṃ	41, 237
Nibbinnaṃ sabbasaṅkhāre	138	Paṭākā ussitānekā	160
Nibbinditvā agāre'haṃ	28	Paṭikaccāyusaṅkhāraṃ	148

ဂါထာသုစိ

၃၈၃

ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ	ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ
[န]		[န]	
နမော တေ သဗ္ဗဒဿာဝိ	၁၃၈	နိဗ္ဗုတေ တမိ လောကဂ္ဂေ	၇၂
န ယုတ္တံ သောစိတံ ပုတ္တ	၁၅၃	နိဗ္ဗုယုတိ သုသာနံ	၂၈၂
န ဝဉ္ဇကာလော သုဘဂေ	၈၇	နိမန္တယိတွာ သုဂတံ	၁၈
န ဝိဇ္ဇန္တေ မတာ ယသ္မိ	၁၈၈	နိဝတ္တာ ဥက္ကသော ဟာသိ	၁၁၈
န သန္တိ ပုတ္တာ တာဏာယ	၁၁၅၊ ၁၁၈	နိသိန္တ ဇနကာယမိ	၇၃
		နိသိန္တော ရုက္ခမူလမိ	၁၃၆
န သောစိယာ ပရေသံ သာ	၁၆၂	နိသိဒိ တတ္ထ သမဏော	၅၇
န ဟိရညသုဝဏ္ဏေန	၂၄၅	နိဿဋ္ဌံ တေ ရန္တံ	၂၈၃
န ဟိ သဗ္ဗေသု ဌာနေသု	၁၀၄၊ ၁၀၈	နိဟစ္စ ဇာဏံ ဝန္တိတွာ	၁၁၀၊ ၂၀၁
နာဂဘောဂသဒိသောပမာ		နေကပါဏသဟဿာနံ	၆၁
ဥဘော	၂၁၇	နေတံ အဿ ပတိရူပံ	၂၄၅
နာဂါသုရာ စ ဗြဟ္မာနော	၁၆၁		
နာနာကလိမလာကိဏ္ဏေ	၁၅၂	[ပ]	
နာနာကုလာ ပဗ္ဗဇိတာ	၂၂၄	ပက္ခိဿန္တ နာဠာတော	၂၃၁
နာဘိနန္တိတ္ထ သော ဒါနံ	၇၄	ပက္ခိပိတွာ ပဒိပေတွာ	၇၄
နာရာဇေသိ ပတိ မယံ	၁၁၇	ပစ္စယာကာရကုသလာ	၁၃၃
နိက္ခိပါဟိ ဣမံ ဒေဟံ	၄၅	ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒိဋ္ဌာန	၇၄
နိက္ခိပိတွာန သံဃာဋီ	၃၇	ပစ္စိမေ စ ဘဝေ ဒါနိ	၁၉၊ ၆၁၊ ၆၆၊ ၉၉၊ ၁၀၇၊ ၁၁၇၊ ၁၃၅၊ ၁၈၈၊ ၂၀၈
နိဋ္ဌိတေ စ မဟာထူပေ	၃၆		
နိပစ္စ ပါဒမူလမိ	၁၅၅	ပစ္စိမေ ဘဝသမ္ပတ္တေ	၂၈၊ ၂၂၃
နိပစ္စ မုနိဝရံ တံ	၁၈၇	ပစ္စိမေ ဘဝေ သမ္ပတ္တေ	၁၅၊ ၆၆၊ ၈၆၊ ၂၂၁
နိပစ္စ သိရသာ ပါဒေ	၇၁၊ ၁၄၈		
နိပတိတွာ မဟေသိဿ	၁၃၇	ပဉ္စက္ခန္ဓာ ပရိညာတာ	၁၀၁
နိဗ္ဗတ္တိ ဧကတော ဟောတိ	၂၀၁	ပဉ္စဒါသသတာနုနာ	၁၅၆
နိဗ္ဗာနံ ဂေါတမိ ယာတိ	၁၄၉	ပဉ္စမိ တဿ မိတာသိ	၁၈၇
နိဗ္ဗာနာဘိရတဟံ	၂၈၁	ပညတ္တမာသနမိဒံ	၅၇
နိဗ္ဗာနာယ ဝဇ္ဇန္တိနံ	၁၄၉	ပညာသံ စက္ကဝတ္တိနံ	၄၁၊ ၂၃၇
နိဗ္ဗာယိဿာမ ဣစ္စေဝံ	၁၅၈	ပဋ္ဌာကာ ဥဿိတာနေကာ	၁၆၀
နိဗ္ဗန္တာ သဗ္ဗသင်္ခါရေ	၁၃၈	ပဋိကစ္စာယုသင်္ခါရံ	၁၄၈
နိဗ္ဗန္တိတွာ အဂါရေဟံ	၂၈		

Paṭhamapādā	Piṭṭhankā	Paṭhamapādā	Piṭṭhankā
[Pa]		[Pa]	
Paṭiggahetvā tattheva	17	Pariññātaṃ mayā dukkhaṃ	149
Paṭiggahetvā		Parinibbātumicchāmi	151
Sambuddho	41, 47, 237	Parinibbānakālaṃ me	153
Paṭilomena jhānāni	159	Paripantho esa bhayo	246
Paṭisambhidā catasso	7, 154, 157, 222, 280	Paribbājakinī āsīm	95
Paṇamāmi narādicca	151	Pariyuṭṭhitā klesehi	82
Paṇḍitāsi mahāpaññā	162	Parivutā paṇakoṭṭhi	221
Paṇṇavāsati vassāni	48, 78	Pasannacittā sumanā	10, 35, 54
Patim ṭhapetvā sesā me	188	Pasīdassu mahābhoge	149
Patitṭhito hettha yañño	224	Passa sundari'māyantim	240
Pattaṃ daṇḍaṃ ca gaṇhitvā	124	Passa sundari Satthāraṃ	240
Pattalīmakulavaṇṇasādisā	216	Pahāya'haṃ pabbajitā	245
Pattā te nibbānaṃ	283	Pāṇaṃ na hane na cādinna-	
Patthayim tepi patthesum	200	mādiye	39
Patthitā rājaputtehi	143	Pāṇinā tāni paggayha	161
Panthamhi samaṇaṃ disvā	52	Pādapakkhālanenāhaṃ	109
Padumuttarabuddhassa	17	Pāde pakkhālayitvāna	119
Padumuttaro nāma Jino	14, 17, 71, 84, 94, 99, 106, 116, ādi	Pāsādikāsi ayye	268
Padumuttaro mahāvīro	15	Piṇḍacāraṃ carantassa	41
Padesarajjaṃ vipulaṃ	27	Piṇḍapātaṃ carantassa	237
Panāditā dundubhiyo	159	Piṇḍapātaṃ caritvāna	24
Pabbajitvā tadā cāhaṃ	138	Piṇḍāya vicarante te	73
Pabbajitvā dhammadharā	60	Pitā añjanasakko me	156
Pabbajitvā munimataṃ	60	Piḷandhanaṃ vidamsenti	80
Pabbhinnaṃ vadanañcāpi	87	Pītisukhena ca kāyaṃ	165
Parammukhā nisīditvā	65	Piṇavaṭṭasahituggatā ubho	216
Pariciṇṇo mayā Satthā	19, 96, 109, 119, 149, 189, 202	Petāni bhoti puttāni	238
		Peto manussarūpena	126
		Puñjitaṃ lokasāraṃva	86
		Puññaṃ vata pasavi bahum	110

၃၈၄

ထေရ်ဂါထာအဋ္ဌကထာယ

ပဌမပါဒါ	ပိဋက	ပဌမပါဒါ	ပိဋက
[ပ]		[ပ]	
ပဋိဂ္ဂဟေတွာ တတ္ထေဝ	၁၇	ပရိညာတံ မယာ ဒုက္ခံ	၁၄၉
ပဋိဂ္ဂဟေတွာ သမ္ဗုဒ္ဓေါ	၄၁၊ ၄၇၊ ၂၃၇	ပရိနိဗ္ဗာတုမိစ္ဆာမိ	၁၅၁
ပဋိလောမေန ဈာနာနိ	၁၅၉	ပရိနိဗ္ဗာနကာလံ မေ	၁၅၃
ပဋိသမ္ဘိဒါ စတသော	၇၊ ၁၅၄၊ ၁၅၇၊ ၂၂၂၊ ၂၂၅၊ ၂၃၀	ပရိပန္နော သေ ဘယော	၂၄၆
ပဏမာမိ နရာဒိစ္စ	၁၅၁	ပရိဗ္ဗာဇကိနိ အာသိ	၉၅
ပဏ္ဍိတာသိ မဟာပညာ	၁၆၂	ပရိယုဋ္ဌိတာ ဣဿေဟိ	၈၂
ပဏ္ဍိတိသတိ ဝဿာနိ	၄၈၊ ၇၈	ပရိဝုတာ ပါဏကောဋိဟိ	၂၂၁
ပတိံ ဌပေတွာ သေသာ မေ	၁၈၈	ပသန္တိတ္တာ သုမနာ	၁၀၊ ၃၅၊ ၅၄
ပတိဋ္ဌိတော ဟေတ္တ ယညော	၂၂၄	ပသီဒဿ မဟာဘောဂေ	၁၄၉
ပတ္တံ ဒဏ္ဍံ စ ဂဏိတွာ	၁၂၄	ပဿ သုန္ဒရိ'မာယန္တိ	၂၄၀
ပတ္တလိမကုလဝဏ္ဏသာဒိသာ	၂၁၆	ပဿ သုန္ဒရိ သတ္တာရံ	၂၄၀
ပတ္တာ တေ နိဗ္ဗာနံ	၂၈၃	ပဟာယ'ဟံ ပဗ္ဗဇိတာ	၂၄၅
ပတ္တယိံ တေပိ ပတ္ထေသုံ	၂၀၀	ပါဏံ န ဟနေ န စာဒိန္ဒ-	
ပတ္တိတာ ရာဇပုတ္တေဟိ	၁၄၃	မာဒိယေ	၃၉
ပန္နမိ သမဏံ ဒိသွာ	၅၂	ပါဏိနာ တာနိ ပဂ္ဂယ	၁၆၁
ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓဿ	၁၇	ပါဒပက္ခာလနေနာဟံ	၁၀၉
ပဒုမုတ္တရော နာမဇိနော	၁၄၊ ၁၇၊ ၇၁၊ ၈၄၊ ၉၄၊ ၉၅၊ ၁၀၆၊ ၁၁၆၊ အာဒိ	ပါဒေ ပက္ခာလယိတွာန	၁၁၉
		ပါသာဒိကာသိ အယျေ	၂၆၈
		ပိဏ္ဍစာရံ စရန္တဿ	၄၁
		ပိဏ္ဍပါတံ စရန္တဿ	၂၃၇
ပဒုမုတ္တရော မဟာဝီရော	၁၅	ပိဏ္ဍပါတံ စရိတွာန	၂၄
ပဒေသရဇံ ဝိပုလံ	၂၇	ပိဏ္ဍာယ ဝိစရန္တေ တေ	၇၃
ပနာဒိတာ ဒုန္နုဘိယော	၁၅၉	ပိတာ အဉ္ဇနသက္ကော မေ	၁၅၆
ပဗ္ဗဇိတွာ တဒါ စာဟံ	၁၃၈	ပိဋန္တနံ ဝိဒိသေန္တိ	၈၀
ပဗ္ဗဇိတွာ ဓမ္မဓရာ	၆၀	ပိတိသုခေန စ ကာယံ	၁၆၅
ပဗ္ဗဇိတွာ မုနိမတံ	၆၀	ပိနဝဋ္ဋသဟိတုဂ္ဂတာ ဥဘော	၂၁၆
ပဘိန္ဒု ဝဒနဉ္စာပိ	၈၇	ပေတာနိ ဘောတိ ပုတ္တာနိ	၂၃၈
ပရမ္မုခါ နိသီဒိတွာ	၆၅	ပေတော မနုဿရူပေန	၁၂၆
ပရိစိဏ္ဍော မယာ သတ္တာ	၁၉၊ ၉၆၊ ၁၀၉၊ ၁၁၉၊ ၁၄၉၊ ၁၈၉၊ ၂၀၂	ပုဋ္ဌိတံ လောကသာရံဝ	၈၆
		ပုညံ ဝတ ပသဝိ ဗဟံ	၁၁၀

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Pa - Pha]		[Ba]	
Puṇṇe pūrasa dhammehi	10	Bimbisāro tadā rājā	135
Puttasokenaḥaṃ aṭṭā	129	Buddhamātāpi paññattim	160
Putto Buddhassa dāyādo	76	Buddhavīra namo tyatthu	145
Puna Kassapavīrasa	74	Buddhasāsanapāleta	153
Puno nimantayitvāna	73	Buddhassa parinibbānaṃ	148, 161
Puno pattam gahetvāna	74	Buddhassa parinibbānā	148
Pubbadakkhiṇapacchāsu	160	Buddhassa raṃsim disvāna	43
Pubbenivāsaṃ jānāmi	20, 28, 33, 62, 109, 118, 139, 150, ādipiṭṭhesu	Buddhānaṃ uppādo	281
Pubbenivāsamaññāsi	162	Buddho tassa ca saddhammo	149
Purato devamanujā	161	Buddho Buddhassa nibbāne	161
Purimānaṃ jinaggānaṃ	201	Brahmacariyamasevissaṃ	221
Puriso aṅkusamādāya	54	Brahmabandhu	
Pūgā hutvāva sabbāyo	156	pure āsim	210, 225
Pūjaṃ etādisaṃ rammaṃ	72	Bhagavati Koṇāgamane	279, 286
Pūrayitvā parammaṇaṃ	27, 38	Bhagavā iddhimantīnaṃ	198
Pūrentī ūnakasataṃ	208	Bhajitabbā sappurisa	183
Phullāravindasaṃkāse	151	Bhavābhava saṃsarantī	58
		Bhavābhava saṃsaritvā	28
		Bhavāmi tena kammena	133
[Ba]		Bhassarā surucirā yathā maṇī	215
Bandhanārakkhaṇe mayhaṃ	150	Bhāvanāya mahāpaññā	209
Bahussutā		Bhāvito me maggo	183
dhammadharā	60, 207, 224	Bhikkhāya gāmaṃ gacchante	200
Bahūnaṃ vata atthāya	146	Bhikkhāya ca vicarantaṃ	269
Bahūni puttasaṭāni	238	Bhikkhuniṃ upasaṅkamma	165
Bahū vatasamādānā	90	Bhikkhuniṃ puna disvāna	124
Bahūhi		Bhikkhunī upasampajja	97
dukkhadhammehi	43, 46, 48	Bhikkhunī nilayo suñño	149
Bārāṇasito nikkhamma	140	Bhikkhunī sīlasampannā	174
Bālaṃ ādāya atarim	118	Bhikkhunīhi vimuttāhi	148
Bālā te duppaññā	281		

ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ	ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ
[ပ-ဖ]		[ဗ]	
ပုဏ္ဏေ ပူရဿ ဓမ္မေဟိ	၁၀	ဗိဗ္ဗိသာရော တဒါ ရာဇာ	၁၃၅
ပုတ္တသောကေနဟံ အနွာ	၁၂၉	ဗုဒ္ဓမာတာပိ ပညတ္တိ	၁၆၀
ပုတ္တော ဗုဒ္ဓဿ ဒါယာဒေါ	၇၆	ဗုဒ္ဓဝီရ နမော ဘျတ္ထု	၁၄၅
ပုန ကဿပဝီရဿ	၇၄	ဗုဒ္ဓသာသနပါလေတ	၁၅၃
ပုနော နိမန္တယိတွာန	၇၃	ဗုဒ္ဓဿ ပရိနိဗ္ဗာနံ	၁၄၈, ၁၆၁
ပုနော ပတ္တံ ဂဟေတွာန	၇၄	ဗုဒ္ဓဿ ပရိနိဗ္ဗာနာ	၁၄၈
ပုဗ္ဗဒက္ခိဏပစ္ဆာသု	၁၆၀	ဗုဒ္ဓဿ ရံသိံ ဒိသွာန	၄၃
ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဇာနာမိ	၂၀၂, ၂၈၃, ၆၂, ၁၀၉, ၁၁၈, ၁၃၉, ၁၅၀	ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပါဒေါ	၂၈၁
	အာဒိပိဋေသု	ဗုဒ္ဓေါ တဿ စ သဒ္ဓမ္မော	၁၄၉
ပုဗ္ဗေနိဝါသမညာသိ	၁၆၂	ဗုဒ္ဓေါ ဗုဒ္ဓဿ နိဗ္ဗာနေ	၁၆၁
ပုရတော ဒေဝမနုဇာ	၁၆၁	ဗြဟ္မစရိယမသေဝိသံ	၂၂၁
ပုရိမာနံ ဇိနဂ္ဂါနံ	၂၀၁	ဗြဟ္မဗန္ဓု ပုရေ အာသိံ	၂၁၀, ၂၂၅
ပုရိသော အင်္ဂုသမာဒါယ	၅၄	ဘဂဝတိ ကောဏာဂမနေ	၂၇၉, ၂၈၆
ပုဂါ ဟုတွာဝ သဗ္ဗာယော	၁၅၆	ဘဂဝါ ဣဒ္ဓိမန္တိနံ	၁၉၈
ပုဇံ တောဒိသံ ရမ္မံ	၇၂	ဘဇိတဗ္ဗာ သပ္ပုရိသာ	၁၈၃
ပုရယိတွာ ပရမန္တံ	၂၇၂, ၃၈	ဘဝါဘဝေ သံသရန္တိ	၅၈
ပုရေန္တိ ဦးနကသတံ	၂၀၈	ဘဝါဘဝေ သံသရိတွာ	၂၈
ဖုလ္လာရဝိန္ဒသံကာသေ	၁၅၁	ဘဝါမိ တေန ကမ္မေန	၁၃၃
		ဘဿရာ သုရုစိရာ ယထာ မဏီ	၂၁၅
[ဗ]		ဘာဝနာယ မဟာပညာ	၂၀၉
ဗန္ဓနာရက္ခဏေ မယံ	၁၅၀	ဘာဝိတော မေ မဂ္ဂေါ	၁၈၃
ဗဟုဿုတာ ဓမ္မဓရာ	၆၀, ၂၀၇, ၂၂၄	ဘိက္ခာယ ဂါမံ ဂစ္ဆန္တေ	၂၀၀
ဗဟူနံ ဝတ အတ္ထာယ	၁၄၆	ဘိက္ခာယ စ ဝိစရန္တိ	၂၆၉
ဗဟူနိ ပုတ္တသတာနိ	၂၃၈	ဘိက္ခုနိ ဥပသင်္ကမ္မ	၁၆၅
ဗဟူ ဝတသမာဒါနာ	၉၀	ဘိက္ခုနိ ပုန ဒိသွာန	၁၂၄
ဗဟူဟိ ဒုက္ခဓမ္မေဟိ	၄၃, ၄၆, ၄၈	ဘိက္ခုနိ ဥပသမ္ပဇ္ဇေ	၉၇
ဗာရာဏသိတော နိက္ခမ္မ	၁၄၀	ဘိက္ခုနိ နိလယော သုညော	၁၄၉
ဗာလံ အာဒါယ အတရိ	၁၁၈	ဘိက္ခုနိ သီလသမ္ပန္နာ	၁၇၄
ဗာလာ တေ ဒုပ္ပညာ	၂၈၁	ဘိက္ခုနိဟိ ဝိမုတ္တာဟိ	၁၄၈

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Bha - Ma]		[Ma]	
Bhikkhūnaṃ santikaṃ gantvā	223	Mahāhitam varadadam	138
Bhūmicālo tadā asi	148	Mā appakassa hetu	285
Bhojayitvāna		Mā evaṃ putta avaca	269
sattāhaṃ	116, 198	Mākāsi pāpakaṃ kammaṃ	210
Makuḷakhārakākārā	88	Mātaram pitaram cāhaṃ	132
Maggañca kho'ssa jānāsi	126	Mātā dukkhitā rodati	
Maggaññū ca maggavidū	94	pitā ca	281
Majjhanhikamhi sūriye	57	Mātāpitū abhivāda,yitvā	270
Majjhe aṭṭhaṭṭhakumbhīnaṃ	72	Mātā putto pitā bhātā	146
Maṇḍapaṃ paṭiyādetvā	15	Mātucchā te mahāvīra	155
Maṇḍape rukkhamaṇe vā	58, 66	Mā no saraṇade nāthe	159
Mattaññunī ca asane	32	Mā me kujjhi mahāvīra	231
Mattā vaṇṇena rūpena	79	Māyaṃ viya aggato kataṃ	257
Mantāvatiyā nagare	280	Mālaṃ na dhāre na ca	
Mandhātādinarindānaṃ	150	gandhamācare	39
Manasā patthitā nāma	223	Mā su te vaḍḍha lokamhi	177
Madhurañca pavanti sabbaso	254	Māhaṃ kāmehi saṃgacchim	246
Madhurāni pahaṭṭhāni	152	Mucalindaṃ mahāselam	154
Mama puttobhinikkhamma	157	Muttā ca tato sā bhikkhunī	258
Mayaṃ sahāva nikkhantā	148	Mutte muccassu yogehi	8
Mayā bhikkhuniyo vīra	151	Musalāni gahetvāna	121, 167
Mayhaṃ hi akkuṭṭhavandite	257	Muhuttaṃ taṇhāsamaṇaṃ	150
Mahatā ca payattena	87	Mokkhamhi vijjamāne	285
Mahatā janakāyena	158	[Ya]	
Mahatā parivārena	135	Yaṃ taṃ isīhi pattabbam	68
Mahākāruṇiko Satthā	94	Yaṃ na diṭṭhaṃ purāṇehi	153
Mahādānaṃ daditvāna	199	Yaṃ mayā pūritaṃ kammaṃ	201
Mahādhanasetṭhikule	201	Yaṃ mayhaṃ purimaṃ	
Mahānelassa chādanam	44	kammaṃ	28
Mahābhitāpaṃ kaṭukaṃ	27, 38	Yaṃ yaṃ janapadaṃ yāmi	7

ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ	ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ
[ဘ-မ]		[မ]	
ဘိက္ခုနံ သန္တိကံ ဂန္ဓာ	၂၂၃	မဟာဟိတံ ဝရဒဒံ	၁၃၈
ဘူမိစာလော တဒါ အသိ	၁၄၈	မာ အပ္ပကဿ ဟေတု	၂၈၅
ဘောဇယိတွာန သတ္တာဟံ	၁၁၆၊	မာ ဧဝံ ပုတ္တ အဝစ	၂၆၉
	၁၉၈	မာကာသိ ပါပကံ ကမ္မံ	၂၁၀
မကုဋ္ဌခါရကာကာရာ	၈၈	မာတရံ ပိတရံ စာဟံ	၁၃၂
မဂ္ဂဉ္စ ခေါ'ဿ ဇာနာသိ	၁၂၆	မာတာ ဒုက္ခိတာ ရောဒတိ	
မဂ္ဂညူ စ မဂ္ဂဝိဒူ	၉၄	ပိတာ စ	၂၈၁
မဇ္ဈိကမိ သူရိယေ	၅၇	မာတာပိတူ အဘိဝါဒ,ယိတွာ	၂၇၀
မဇ္ဈေ အဋ္ဌဋ္ဌကုမ္ဘိနံ	၇၂	မာတာပုတ္တောပိတာဘာတာ	၁၄၆
မဏ္ဍပံ ပဋိယာဒေတွာ	၁၅	မာတုဇ္ဈာ တေ မဟာဝီရ	၁၅၅
မဏ္ဍပေ ရုက္ခမူလေ ဝါ	၅၈၊ ၆၆	မာ နော သရဏဒေ နာထေ	၁၅၉
မတ္တညနီ စ အသနေ	၃၂	မာ မေ ကုဇ္ဈိ မဟာဝီရ	၂၃၁
မတ္တာ ဝဏ္ဏေန ရူပေန	၇၉	မာယံ ဝိယ အဂ္ဂတော ကတံ	၂၅၇
မန္တာဝတိယာ နဂရေ	၂၈၀	မာလံ န ဓာရေ န စ	
မန္တာတာဒိနရိန္ဒာနံ	၁၅၀	ဂန္ဓမာစရေ	၃၉
မနဿ ပတ္တိတာ နာမ	၂၂၃	မာ သု တေ ဝဗ္ဗ လောကမိ	၁၇၇
မရရဉ္စ ပဝန္တိ သဗ္ဗသော	၂၅၄	မာဟံ ကာမေဟိ သံဂစ္ဆိံ	၂၄၆
မရရာနိ ပဟဋ္ဌာနိ	၁၅၂	မုစလိန္တံ မဟာသေလံ	၁၅၄
မမ ပုတ္တောဘိနိက္ခမ္မ	၁၅၇	မုတ္တာ စ တတောသ ဘိက္ခုနီ	၂၅၈
မယံ သဟာဝ နိက္ခန္ဓာ	၁၄၈	မုတ္တေ မုစ္ဆသု ယောဂေဟိ	၈
မယာ ဘိက္ခုနိယော ဝီရ	၁၅၁	မုသလာနိ ဂဟေတွာန	၁၂၁၊ ၁၆၇
မယံ ဟိ အက္ကုဋ္ဌဝန္တိတေ	၂၅၇	မုဟုတ္တံ တဏှာသမဏံ	၁၅၀
မဟတာ စ ပယတ္တေန	၈၇	မောက္ခမိ ဝိဇ္ဇမာနေ	၂၈၅
မဟတာ ဇနကာယေန	၁၅၈		
မဟတာ ပရိဝါရေန	၁၃၅	[ယ]	
မဟာကာရုဏိကော သတ္တာ	၉၄	ယံ တံ ဣသီဟိ ပတ္တမ္ပံ	၆၈
မဟာဒါနံ ဒဒိတွာန	၁၉၉	ယံ န ဒိဋ္ဌံ ပုရာဏေဟိ	၁၅၃
မဟာနေသေဋ္ဌိကုလေ	၂၀၁	ယံ မယာ ပူရိတံ ကမ္မံ	၂၀၁
မဟာနေလဿ ဆာဒနံ	၄၄	ယံ မယံ ပုရိမံ ကမ္မံ	၂၈
မဟာဘိတာပံ ကဋုကံ	၂၇၂၊ ၃၈	ယံ ယံ ဇနပဒံ ယာမိ	၇

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ya]		[Ya]	
Yaṃ yaṃ yonupapajjāmi	65	Yassatthāya pabbajitā	19, 96,
Yato sarāmi attānaṃ	108		109, 119, 149, 189
Yattakaṃ tulitā esā	143	Yassatthi Sugate saddhā	160
Yattha nāma Jinassāyaṃ	152	Yassa brāhmaṇa tvaṃ bhīto	209
Yattha yattha nisinnāhaṃ	88	Yassa maggaṃ na jānāsi	126
Yattha yatthūpapajjāmi	74, 86, 95,	Yassā siyā apaccavekkhitam	256
	106, 133, 279, 280	Yā ce maṃ parivārimsu	159
Yattha yatthūpapannāhaṃ	133	Yā tayā vaṇṇitā vīra	116
Yathā idaṃ tathā etaṃ	84, 88,	Yādisā vaṇṇitā vīra	198
	137	Yā padhānatamā tāsam	159
Yathābhūtamavekkhantī	92	Yā mayhaṃ sāmikassa	268
Yathā haritālena makkhitam	257	Yāva Kāsijanapado	33
Yadā icchāmi gamanaṃ	57	Yā vaḍḍhayi payattena	160
Yadā ca piṇḍāya Muni	136	Yāvataḥ abhikaṅkhāmi	65
Yadā ca yobbanappattā	99	Yā sasamghaṃ abhojesi	155
Yadā ca yobbanupetā	117	Yuvatīnañca sabbāsam	86
Yadā te yobbanappattā	200	Ye ime satta bojjhaṅgā	29, 52
Yadā pabbajitā āsi	75	Ye keci vaḍḍha saṅkhārā	178
Yadā Buddhā sutamatī	200	Yena veḷuvanaṃ diṭṭhaṃ	135
Yadā bhikkhusahassena	61	Ye rāgarattā'nupatanti	
Yadā rūpaguṇūpetā	19	sotaṃ	132, 137
Yadā so taruṇo bhaddo	188	Yo ca uppatitaṃ atthaṃ	108
Yadāhaṃ yobbanam patta	135	Yo ca vassasataṃ jīve	99, 100,
Yadāhaṃ lokasaraṇam	138		115, 182, 188
Yadi te rucitaṃ ayye	148	Yo ca vuḍḍho daharo vā	208-9
Yadi te ruccate rāja	138	Yo naṃ vinibbhujitvā	282
Yadi Buddhō amitaguṇo	65	Yoniso paccavekkhitvā	49
Yadi me vacanaṃ karissati	255	Yoniso padahantīnaṃ	223
Yasaggapatto sirimā	94	Yopi me bhavate bhattā	134
Yasmā gāmā pakkamanti	224	Yo raṃsiphusitāveḷo	220

ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ	ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ
[ယ]		[ယ]	
ယံ ယံ ယောနုပပဇ္ဇာမိ	၆၅	ယဿတ္တာယ ပဗ္ဗဇိတာ	၁၉၊ ၉၆၊
ယတော သရာမိ အတ္တာနံ	၁၀၈		၁၀၉၊ ၁၁၉၊ ၁၄၉၊ ၁၈၉
ယတ္တကံ တုလိတာ သော	၁၄၃	ယဿတ္ထိ သုဂတေ သဒ္ဓါ	၁၆၀
ယတ္တ နာမ ဇိနဿာယံ	၁၅၂	ယဿ မြာဟူဏ တံ ဘိတော	၂၀၉
ယတ္တ ယတ္တ နိသိန္နာဟံ	၈၈	ယဿ မဂ္ဂံ န ဇာနာသိ	၁၂၆
ယတ္တ ယတ္ထူပပဇ္ဇာမိ	၇၄၊ ၈၆၊ ၉၅၊	ယဿာ သိယာ အပစ္စဝေက္ခိတံ	၂၅၆
	၁၀၆၊ ၁၃၃၊ ၂၇၉၊ ၂၈၀	ယာ စေ မံ ပရိဝါရိသု	၁၅၉
ယတ္တ ယတ္ထူပပန္နာဟံ	၁၃၃	ယာ တယာ ဝဏ္ဏိတာ ဝီရ	၁၁၆
ယထာ ဣဒံ တထာ ဇေတံ	၈၄၊ ၈၈၊	ယာဒိသာ ဝဏ္ဏိတာ ဝီရ	၁၉၈
	၁၃၇	ယာ ပဓာနတမာ တာသံ	၁၅၉
ယထာဘူတမဝေက္ခန္တိ	၉၂	ယာ မယံ သာမိကဿ	၂၆၈
ယထာ ဟရိတာလေန မက္ခိတံ	၂၅၇	ယာဝ ကာသိဇနပဒေါ	၃၃
ယဒါ ဣန္ဒြာမိ ဂမနံ	၅၇	ယာ ဝဗ္ဗယိ ပယတ္တေန	၁၆၀
ယဒါ စ ပိဏ္ဍာယ မုနိ	၁၃၆	ယာဝတာ အဘိကင်္ခါမိ	၆၅
ယဒါ စ ယောဗ္ဗနပ္ပတ္တာ	၉၉	ယာ သသံသံ အဘောဇေသိ	၁၅၅
ယဒါ စ ယောဗ္ဗနပေတာ	၁၁၇	ယုဝတိနဉ္စ သဗ္ဗာသံ	၈၆
ယဒါ တေ ယောဗ္ဗနပ္ပတ္တာ	၂၀၀	ယေ ဣမေ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ	၂၉၊ ၅၂
ယဒါ ပဗ္ဗဇိတာ အာသိ	၇၅	ယေ ကေမိ ဝဗ္ဗ သင်္ခါရာ	၁၇၈
ယဒါ ဗုဒ္ဓါ သုတမတိ	၂၀၀	ယေန ဝေဠုဝနံ ဒိဋ္ဌိ	၁၃၅
ယဒါ ဘိက္ခုသဟဿေန	၆၁	ယေ ရာဂရတ္တာ'နပတန္တိ	
ယဒါ ရူပဂုဏူပေတာ	၁၉	သောတံ	၁၃၂၊ ၁၃၇
ယဒါ သော တရုဏော ဘဒ္ဒေါ	၁၈၈	ယော စ ဥပ္ပတိတံ အတ္ထံ	၁၀၈
ယဒါဟံ ယောဗ္ဗနံ ပတ္တာ	၁၃၅	ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ	၉၉၊ ၁၀၀၊
ယဒါဟံ လောကသရဏံ	၁၃၈		၁၁၅၊ ၁၈၂၊ ၁၈၈
ယဒိ တေ ရုစိတံ အယျေ	၁၄၈	ယော စ ဝုဇော ဒဟာရောဝါ	၂၀၈-၉
ယဒိ တေ ရုစ္စတေ ရာဇေ	၁၃၈	ယော နံ ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာ	၂၈၂
ယဒိ ဗုဒ္ဓေါ အမိတဂုဏော	၆၅	ယောနိသော ပစ္စဝေက္ခိတွာ	၄၉
ယဒိ မေ ဝစနံ ကရိဿတိ	၂၅၅	ယောနိသော ပဒဟန္တိနံ	၂၂၃
ယသဂ္ဂပတ္တော သိရိမာ	၉၄	ယောပိ မေ ဘဝတေ ဘတ္တာ	၁၃၄
ယသ္မာ ဂါမာ ပတ္တမန္တိ	၂၂၄	ယော ရံသိဗုသိတာဝေဠော	၂၂၀

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ya - Ra]		[La - Va]	
Yo so mahattaro khandho	161	Lobhanam madanam cetam	245
Rajataṃ rātarūpaṃ vā	245	Vatṭaniriva koṭarohitā	258
Rajje āṇā		Vatṭapalighasadisopamā	
dhanamissa, riyam	282-3	ubho	216
Rañño mātā mahesīti	150	Vadho bandho parikleso	245
Raṇaṃ taritvā kāmānaṃ	246	Vantā Mahesīhi kāmā	246
Ratanānaṭṭhapaññāsaṃ	85	Vandanaṃ dāni me vajjāsi	232
Rattamsakupasaṃbyānā	136	Varagandhañca mālañca	50
Rattiyā pacchime yāme	167	Vasitā susānamajjhe	183
Rattiyā purime yāme	122, 167	Vassasatasahassāni	85
Rattiyā majjhime yāme	165	Vāsavaṃ viya vassantaṃ	155
Rathiyāya vajantiyo	149	Vāsitova surabhī	
Rammaṃ veḷuvanaṃ yena	135	karaṇḍako	215
Rahogatā nisīditvā	27, 38	Vālamigasaṃghasevitaṃ	254
Rāgaṃ mānaṃ avijjañca	163	Vicarantī amaññissaṃ	136
Rāgañca ahaṃ dosañca	30	Vipassino Bhagavato	207
Rājakaññāhi sahitā	95	Vipassissa Bhagavato	9
Rājapuññaṇa nibbattaṃ	135	Vipulaṃ annañca pānañca	223
Rājānaṃ upasaṅkamma	38	Vibhūsā maṇḍanaratā	90
Rājāpi rajjaṃ chaḍḍetvā	49	Vibhūsetvā imaṃ kāyaṃ	80
Rāhulo ca ahañceva	201	Vimalā saṅkhamuttāva	224
Riñcitvā paramaṃ atthaṃ	92	Vimhitā tā Jinavaraṃ	100
Rukkhaphalūpamā kāmā	284	Virocanti parikkhattā	72
Rūpaṃ bhogaṃ yasaṃ āyuraṃ	15	Vilapantā sukaruṇaṃ	148
Rūpasaddehi gandhehi	156	Visāradāva bhaṇasi	178
Rūpena kim tavānena	158	Visuddhanayanā homi	96
[La]		Visuddhamanasā ajja	54
Laṭṭhihattho pure āsi	231	Vissajjitā mātāpitūhi	286
Lahuñca vata khippañca	108	Vissajjito gato so	270
Lūnakesī paṅkadharī	110	Vihāya Nandanaṃ devā	135

ပဌမပါဒါ	ဝိဇ္ဇင်္ကာ	ပဌမပါဒါ	ဝိဇ္ဇင်္ကာ
[ယ-ရ]		[လ-ဝ]	
ယောသော မဟတ္တရော ခန္ဓော	၁၆၁	လောဘနံ မဒနံ စေတံ	၂၄၅
ရဇတံ ဇာတရူပံ ဝါ	၂၄၅	ဝဇ္ဇနိရိဝ ကောဋရောဟိတာ	၂၅၈
ရဇဇ အာဏာ နေမိဿ, ရိယံ	၂၈၂-၃	ဝဇ္ဇပလိဃသဒိသောပမာ	
ရညော မာတာ မဟေသီတိ	၁၅၀	ဥဘော	၂၁၆
ရဏံ တရိတွာ ကာမာနံ	၂၄၆	ဝဓော ဗန္ဓော ပရိက္ခေသော	၂၄၅
ရတနာနဋ္ဌပညာသံ	၈၅	ဝန္တာ မဟေသီတိ ကာမာ	၂၄၆
ရတ္တံသကုပသံဗျာနာ	၁၃၆	ဝန္တနံ ဒါနိ မေ ဝဇ္ဇာသိ	၂၃၂
ရတ္တိယာ ပစ္စိမေ ယာမေ	၁၆၇	ဝရဂန္ဓဉ္စ မာလဉ္စ	၅၀
ရတ္တိယာ ပုရိမေ ယာမေ	၁၂၂, ၁၆၇	ဝသိတာ သုသာနမဇ္ဈေ	၁၈၃
ရတ္တိယာ မဇ္ဈိမေ ယာမေ	၁၆၅	ဝဿသတသဟဿာနိ	၈၅
ရထိယာယ ဝဇ္ဇန္တိယော	၁၄၉	ဝါသဝံ ဝိယ ဝဿန္တိ	၁၅၅
ရမ္မံ ဝေဠုဝနံ ယေန	၁၃၅	ဝါသိတောဝ သုရဘီ	
ရဟောဂတာ နိသီဒိတွာ	၂၇၂, ၃၈	ကရဏ္ဍကော	၂၁၅
ရာဂံ မာနံ အဝိဇ္ဇဉ္စ	၁၆၃	ဝါဠုမိဂသံဃသေဝိတံ	၂၅၄
ရာဂဉ္စ အဟံ ဒေါသဉ္စ	၃၀	ဝိစရန္တိ အမညိဿံ	၁၃၆
ရာဇကညာဟိ သဟိတာ	၉၅	ဝိပဿိနော ဘဂဝတော	၂၀၇
ရာဇပုညေန နိဗ္ဗတ္တံ	၁၃၅	ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော	၉
ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမ္မ	၃၈	ဝိပုလံ အန္တဉ္စ ပါနဉ္စ	၂၂၃
ရာဇာပိ ရဇံ ဆဇ္ဇေတွာ	၄၉	ဝိဘူသာ မဏ္ဍနရတာ	၉၀
ရာဟုလော စ အဟဉ္စေဝ	၂၀၁	ဝိဘူသေတွာ ဣမံ ကာယံ	၈၀
ရိန္တိတွာ ပရမံ အတ္ထံ	၉၂	ဝိမလာ သင်္ခမုတ္တာဝ	၂၂၄
ရုက္ခဗလူပမာ ကာမာ	၂၈၄	ဝိမှိတာ တာ ဇိနဝရံ	၁၀၀
ရူပံ ဘောဂံ ယသံ အာယံ	၁၅	ဝိရောဓန္တိ ပရိက္ခိတ္တာ	၇၂
ရူပသဗ္ဗေဟိ ဂန္ဓေဟိ	၁၅၆	ဝိလပန္တာ သုကရဏံ	၁၄၈
ရူပေန ကိံ တဝါနေန	၁၅၈	ဝိသာရဒါဝ ဘဏသိ	၁၇၈
[လ]		ဝိသုဒ္ဓနယနာ ဟောမိ	၉၆
လဋ္ဌိဟတ္ထော ပုရေ အာသိ	၂၃၁	ဝိသုဒ္ဓမနသာ အဇ္ဇ	၅၄
လဟုဉ္စ ဝတ ခိပ္ပဉ္စ	၁၀၈	ဝိဿဇ္ဇိတာ မာတာပိတူဟိ	၂၈၆
လူနကေသိ ပက်ခရိ	၁၁၀	ဝိဿဇ္ဇိတော ဂတော သော	၂၇၀
		ဝိဟာယ နန္ဒနံ ဒေဝါ	၁၃၅

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Va]		[Sa]	
Vīthisaṅkārakūṭesu	129	Sanhatuṅgasadisī ca nāsikā	215
Vīthisammajjanam katvā	14	Sanhanūpurasuvaṇṇamaṇḍitā	217
Vīrā vīrehi dhammehi	13	Sanhamuddikasuvaṇṇa-	
Vīriyam me dhuradhorayham	44	maṇḍitā	216
Vīsānam cakkavattīnam	38	Satam saḥassānipi	
Vedimajjhāva sussonī	88	dhuttakānam	205
Vesikāva anācārā	221	Satasahassito kappe	15, 18,
Voḍhūna naṅgala'maham	271	58, 66, 71, 85, 95, 99, ādi	
		Satasahassee atikkante	15
[Sa]		Satāni pañcanūnāni	75
Samkhittakaṇṇā setakkhī	137	Satim upaṭṭhapetvāna	169
Samghāṭim nikkhipitvāna	35	Satipaṭṭhānakusalā	44
Samghārāmamadāsīmha	134	Satimatī cakkhumatī	171
Samyojanāni etāni	163	Satta uppalapupphāni	44
Samvaddhitoyam Sugata	150	Sattati devarājūnam	44
Samsāre saṃsarantīham	156	Satta pātisahassāni	74
Sakuṇīva tathākāse	154	Sattamālam gahetvāna	43
Sakena ānubhāvena	87	Sattayojanikam thūpam	72
Sakkaṃva devā tidaṣā	168	Satta ratanāni vasseyya	284
Sakkatā pūjitā ceva	201	Sattarattindivam tattha	65
Sanākārakūṭā ahitvā	189	Sattasatasahassāni	72
Sankhāre parato disvā	97	Sattāhajātakam mam	270
Saggaṃ nūna gamissanti	209	Sattisūlūpamā kāmā	67, 140,
Sacittam paṭiladdhāna	129		205, 284
Sace imā nadiyo te	209	Satthu pāde ṭhapetvāna	198
Sace puttam siṅgālānam	232	Saddhammassavane yutte	18
Sace mayi dayā atthi	150	Saddhāya pabbajitvāna	13, 92
Saccāni 'amma'Buddha-		Santattā kuthitā bhūmi	57
varadesi, tāni	281	Sabbaṃ sarīrasaṅjātam	88
Sanḍāsena ca kese me	108	Sabbakammam parikkhīṇam	33
Sanhakamburiva supparamajjitā	216	Sabbakālampi pathavī	15

ဂါထာသုစိ

၃၈၉

ပဌမပါဒါ	ဝိဇ္ဇင်္ကာ	ပဌမပါဒါ	ဝိဇ္ဇင်္ကာ
[ဝ]		[သ]	
ဝီထိသင်္ကာရကုဋေသု	၁၂၉	သဏ္ဍတုဂ်သဒိသီ စ နာသိကာ	၂၁၅
ဝီထိသမ္ပဇ္ဇနံ ကတွာ	၁၄	သဏ္ဍပုရသုဝဏ္ဏမဏ္ဍိတာ	၂၁၇
ဝီရာ ဝီရေဟိ ဓမ္မေဟိ	၁၃	သဏ္ဍမုဒ္ဒိကသုဝဏ္ဏမဏ္ဍိတာ	၂၁၆
ဝီရိယံ မေ ဓရဓောရယံ	၄၄	သတံ သဟဿာနိပိ ဓုတ္တကာနံ	၂၀၅
ဝီသာနံ စက္ကဝတ္တိနံ	၃၈	သတသဟဿိတော ကပ္ပေ	၁၅၊ ၁၈
ဝေဒိမဇ္ဈာဝ သုဿောဏီ	၈၈	၅၈၊ ၆၆၊ ၇၁၊ ၈၅၊ ၉၅၊ ၉၉၊ အာဒိ	
ဝေသိကာဝ အနာစာရာ	၂၂၁	သတသဟဿေ အတိက္ကန္တေ	၁၅
ဝေါချန နင်္ဂလ' မဟံ	၂၇၁	သတာနိ ပဉ္စနူနာနိ	၇၅
		သတိ° ဥပဋ္ဌပေတွာန	၁၆၉
[သ]		သတိပဋ္ဌာနကုသလာ	၄၄
သံခိတ္တကဏ္ဍာ သေတက္ခိ	၁၃၇	သတိမတိ စက္ခုမတိ	၁၇၁
သံဃာဋီ° နိက္ခိပိတွာန	၃၅	သတ္တ ဥပ္ပလပုပ္ဖါနိ	၄၄
သံဃာရာမမဒါသိမှ	၁၃၄	သတ္တတိ ဒေဝရာဇနံ	၄၄
သံယောဇနာနိ ဧတာနိ	၁၆၃	သတ္တ ပါတိသဟဿာနိ	၇၄
သံဝဒ္ဓိတောယံ သုဂတ	၁၅၀	သတ္တမာလံ ဂဟေတွာန	၄၃
သံသာရေ သံသရန္တိဟံ	၁၅၆	သတ္တယောဇနိကံ ထူပံ	၇၂
သကုဏီဝ တထာကာသေ	၁၅၄	သတ္တ ရတနာနိ ဝဿေယျ	၂၈၄
သကေန အာနုဘာဝေန	၈၇	သတ္တရတ္တိန္ဒြိယံ တတ္ထ	၆၅
သက္ကံ ဒေဝါ တိဒဿ	၁၆၈	သတ္တသတသဟဿာနိ	၇၂
သက္ကတာ ပူဇိတာ စေဝ	၂၀၁	သတ္တာဟဇာတကံ မံ	၂၇၀
သင်္ကာရကုဋာ အဟိတွာ	၁၈၉	သတ္တိသူလူပမာ ကာမာ	၆၇၊ ၁၄၀
သင်္ခါရေ ပရတော ဒိသ္မာ	၉၇		၂၀၅၊ ၂၈၄
သဂ္ဂံ နူန ဂမိဿန္တိ	၂၀၉	သတ္တ ပါဒေ ဌပေတွာန	၁၉၈
သစိတ္တံ ပဋိလဒ္ဓါန	၁၂၉	သဒ္ဓမ္မဿဝနေ ယုတ္တေ	၁၈
သစေ ဣမာ နဒိယော တေ	၂၀၉	သဒ္ဓါယ ပဗ္ဗဇိတွာန	၁၃၊ ၉၂
သစေ ပုတ္တံ သိင်္ဂါလာနံ	၂၃၂	သန္တက္ကာ ကုထိတာ ဘူမိ	၅၇
သစေ မယိ ဒယာ အတ္ထိ	၁၅၀	သဗ္ဗံ သရီရသဉ္ဇာတံ	၈၈
သစ္စာနိ'အဗ္ဗ'ဗုဒ္ဓဝရဒေသိ,တာနိ	၂၈၁	သဗ္ဗကမ္မံ ပရိက္ခိဏံ	၃၃
သဏ္ဍာသေန စ ကေသေ မေ	၁၀၈	သဗ္ဗကာလဗ္ဗိ ပထဝီ	၁၅
သဏ္ဍကမ္မုရိဝ သုပ္ပမဇ္ဇိတာ	၂၁၆		

Paṭhamapādā	Piṭṭhankā	Paṭhamapādā	Piṭṭhankā
[Sa]		[Sa]	
Sabbattha vihatā nandī	67, 69, 140, 170, 173, 176, 205	Sara caturōdadhī	284
Sabbadukkhaṃ pariññātāṃ	145	Sara rūpaṃ pheṇapiṇḍopa, massa	285
Sabbabandhanamuttāhaṃ	38	Sassuyā sasurassa ca	268
Sabbavositavosānā	66	Saha āvajjite mayhaṃ	65
Sabbaso chāditaṃ āsi	160	Saha tassā nipātena	87
Sabbā tāpi bhikkhuniyo	160	Sahapuññassa kattāro	157
Sabbābhibhū		Saha me jātamattamhi	135
sabbavidūhamasmi	228	Sahassaṃ devarājūnaṃ	27
Sabbāyo purato nītā	161	Sahassamapi ce gāthā	105
Sabbe kāmā samucchinā	52	Sahāva seṭṭhinā tena	72
Sabbe bhavā samucchinā	90	Sā kaññā kanakābhāsā	136
Sabbe me āsavā khīṇā	179	Sākiyamhi kule jātā	86
Sabbe yogā samucchinā	80	Sākiyānihi dhīrāhi	157
Sabbe sokā samucchinā	129	Sākuntikova sakuṇiṃ	231
Sabbo ādīpito loko		Sā ca tahiṃ samāpannā	283
	175	Sā ca maṃ anukampāya	124
Samaṇāti bhoti supi	223	Sā ca manasi karoti	283
Samaṇī samaṇaguttā ca	19, 107, 117, 134, 187, 199	Sā calā calitā bhūmi	148
Samānetvāna te sabbe	73	Sā cevaṃ bhaṇati	283
Sampattiṃ anubhotvāna	41, 86, 106, 133, 237	Sā'jja abbūḥhasallāhaṃ	58, 127
Sampatti taṃ karitvāna	52	Sā'jja piṇḍaṃ caritvāna	80
Sampattimanubhotvāna	280	Sā'jja sabbāni khāditvā	238
Sampattiyonubhotvāna	72	Sā paveditasabbaṅgī	87
Sambuddhaṃ paṭimānentī	43	Sā bhikkhuṇiṃ upāgacchiṃ	50, 78
Sayameva odanaṃ		Sā me dhammamadesesi	101
sādha, yāmi	268	Sāyaṃ bhujissā aṇaṇā	247
Sayambhuno pañcasatā	156	Sāvakaṃ dhutavādānaṃ	71
Sara kaṭasiṃ vadḍhente	285	Sāvatthinagaraṃ gantvā	118
Sara kāṇakacchapam		Sā vīsavassasatikā	155
pubba, samudde	285	Sāsaṇaṃ jotayitvāna	71

၃၉၀

ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာယ

ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ	ပဌမပါဒါ	ပိဋကံ
[သ]		[သ]	
သဗ္ဗတ္ထ ဝိဟတာ နန္ဒီ	၆၇၊ ၆၉၊ ၁၄၀၊ ၁၇၀၊ ၁၇၃၊ ၁၇၆၊ ၂၀၅၊	သရ စတုရေဒဓိ	၂၀၄
သဗ္ဗဒုက္ခံ ပရိညာတံ	၁၄၅	သရ ရူပံ ဖေဏပိဏ္ဍောပ၊မဿ	၂၀၅
သဗ္ဗဗန္ဓနမုတ္တာဟံ	၃၈	သဿုယာ သသုရဿ စ	၂၆၈
သဗ္ဗဝေါသိတဝေါသာနာ	၆၆	သဟ အာဝဇ္ဇိတေ မယံ	၆၅
သဗ္ဗသော ဆာဒိတံ အာသိ	၁၆၀	သဟ တဿာ နိပါတေန	၈၇
သဗ္ဗာ တာပိ ဘိက္ခုနိယော	၁၆၀	သဟပုညဿ ကတ္တာရော	၁၅၇
သဗ္ဗဘိဘူ သဗ္ဗဝိဒုဟမသ္မိ	၂၂၈	သဟ မေ ဇာတမတ္တမိ	၁၃၅
သဗ္ဗာယော ပုရတော နိတာ	၁၆၁	သဟဿံ ဒေဝရာဇနံ	၂၇
သဗ္ဗေ ကာမာ သမုတ္တိန္ဒာ	၅၂	သဟဿမပိ စေ ဂါထာ	၁၀၅
သဗ္ဗေ ဘဝါ သမုတ္တိန္ဒာ	၉၀	သဟာဝ သေဋ္ဌိနာ တေန	၇၂
သဗ္ဗေ မေ အာသဝါ ဒိဏာ	၁၇၉	သာ ကညာ ကနကာဘာသာ	၁၃၆
သဗ္ဗေ ယောဂါ သမုတ္တိန္ဒာ	၈၀	သာကိယမိ ကုလေ ဇာတာ	၈၆
သဗ္ဗေ သောကာ သမုတ္တိန္ဒာ	၁၂၉	သာကိယာနိဟိ ဓိရာဟိ	၁၅၇
သဗ္ဗော အာဒိပိတော လောကော		သာကုန္တိကောဝ သကုဏိ	၂၃၁
	၁၇၅	သာ စ တဟိ သမာပန္နာ	၂၈၃
သံမဏာတိ ဘောတိ သုပိ	၂၂၃	သာ စ မံ အနုကမ္ပာယ	၁၂၄
သမဏီ သမဏဂုတ္တာ စ	၁၉၊ ၁၀၇ ၁၁၇၊ ၁၃၄၊ ၁၈၇၊ ၁၉၉	သာ စ မနသိ ကရေတိ	၂၈၃
သမာနေတွာန တေ သဗ္ဗေ	၇၃	သာ စလာ စလိတာ ဘူမိ	၁၄၈
သမ္ပတ္တိ အနုဘောတွာန	၄၁၊ ၈၆၊ ၁၀၆၊ ၁၃၃၊ ၂၃၇	သာ စေဝံ ဘဏတိ	၂၈၃
သမ္ပတ္တိ တံ ကရိတွာန	၅၂	သာဇ္ဇ အဗ္ဗုဇ္ဇသလ္လာဟံ	၅၈၊ ၁၂၇
သမ္ပတ္တိမနုဘောတွာန	၂၈၀	သာဇ္ဇ ပိဏ္ဏံ စရိတွာန	၈၀
သမ္ပတ္တိယောနုဘောတွာန	၇၂	သာဇ္ဇ သဗ္ဗာနိ ခါဒိတွာ	၂၃၈
သမ္ပုဒ္ဓိ ပဋိမာနေန္တိ	၄၃	သာ ပဝေဒိတသဗ္ဗမိ	၈၇
သယမေဝ ဩဒနံ သာမေယာမိ	၂၆၈	သာ ဘိက္ခုနိ ဥပါဂစ္ဆိ	၅၀၊ ၇၈
သယမ္ပုနော ပဉ္စသတာ	၁၅၆	သာ မေ ဓမ္မမဒေသေသိ	၁၀၁
သရ ကဋသိ ဝဇေန္တေ	၂၈၅	သာယံ ဘုဒ္ဓိဿာ အဏဏာ	၂၄၇
သရ ကာဏကစ္ဆပံ ပုဗ္ဗသမုဒ္ဒေ	၂၈၅	သာဝကံ ဓုတဝါဒါနံ	၇၁
		သာဝတ္ထိနရံ ဂန္ဓာ	၁၁၈
		သာ ဝိသဝဿသတိကာ	၁၅၅
		သာသနံ ဇောတယိတွာန	၇၁

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]		[Sa]	
Sā saha tāhi gantvāna	158	Sudinnam me dānavaram	41, 238
Sāham etādisam katvā	246	Sudūratṭhāpi tam sutvā	160
Sāham tamattham pucchissam	109	Suddhe anūne mama	
Sāham tehi vinā bhūtā	200	bhikkhusamghe	151
Sāham disvāna Sambuddham	143	Sudhotarajapacchadam	
Sāham nissaraṇam ñatvā	238	subham	255
Sāham puttam dhītarāṇca	97	Supupphitaggaṃ upagamma	
Sāham Sugatassa sāvika	257	pādapam	205
Sāham sutvāna saddhammam	33	Sumattam mam maññamānā	231
Sāham sutvānimā gāthā	188	Sumuttā sādhumuttāmhi	15
Sikkhamānā aham santī	97	Sumuttikā sumuttikā	30
Sikkhamānāya me ayye	240	Surattam sukataṃ cittam	72
Siddhatthassa Bhagavato	36	Suvaṇṇarāsisaṅkāsam	151
Sinerum daṇḍam katvāna	154	Suvaṇṇavaṇṇā hutvāna	49
Siriya rūpinim disvā	86	Susilā lajjinī ceva	61
Silavatī cittakathā	280	Setṭhim tatonujānetvā	208
Sukkā sukkehi dhammehi	63	Setṭhino anukampāya	71
Sukham tvaṃ vuḍḍhike sehi	23	Setṭhidhītā tadā hutvā	199
Sukham supāhi therike	5	Sesabhāgāni ḍayimsu	161
Sukham hi vaḍḍha munayo	177	Sesā Sakyakule jātā	157
Sukhito sajjito hutvā	73	So ahampi gamissāmi	239
Sukhedhitā ca te sabbe	100	Sokaṭṭādīnavadanā	188
Suññakanti veditvāna	136	So kho panāyam	
Suññatassānimittassa	52	akkhāto	294
Suṇitvā tamaham haṭṭhā	95	Socanti pāpakammā	281
Suto Buddhassa dāyādo	76	Soṇṇamayam rūpimayam	50
Sutvā ca kho Mahesissa	141	Soṇṇamayā maṇimayā	57
Sutvā datvā mahādānam	155	So te ijhatu saṅkappo	240
Sutvā suttantasetṭham tam	137	Sopi vasitvā pakkham	269
Sutvāham mātu vacanam	86	So mātaraṇca pitaraṇca	269
		So me dhammamadesesi	109,
			143
		So me bhūsanalobhena	107

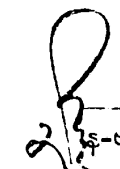
ပဌမပါဒါ	ဝိဇ္ဇင်္ကာ	ပဌမပါဒါ	ဝိဇ္ဇင်္ကာ
[သ]		[သ]	
သာ သဟ တာဟိ ဂန္ဓာန	၁၅၈	သုဒိန္နံ မေ ဒါနဝရံ	၄၁၊ ၂၃၈
သာဟံ တောဒိသံ ကတွာ	၂၄၆	သုဒ္ဓရဋ္ဌာပိ တံ သုတွာ	၁၆၀
သာဟံ တမတ္ထံ ပုစ္ဆိသံ	၁၀၉	သုဒ္ဓေအနုနေ မမဘိက္ခုသံဃေ	၁၅၁
သာဟံ တေဟိ ဝိနာ ဘူကာ	၂၀၀	သုခောတရဇပစ္ဆိသံ သုဘံ	၂၅၅
သာဟံ ဒိသ္ဿန သမ္ပုဒ္ဓိ	၁၄၃	သုပုပ္ဖိတဂ္ဂံ ဥပဂမ္မ ပါဒပံ	၂၀၅
သာဟံ နိဿရဏံ ဥတွာ	၂၃၈	သုမတ္ထံ မံ မညမာနာ	၂၃၁
သာဟံ ပုတ္တံ စိတရဇ္ဇ	၉၇	သုမုတ္တာ သာမုမုတ္တာမိ	၁၅
သာဟံ သုဂတဿ သာဝိကာ	၂၅၇	သုမုတ္တိကာ သုမုတ္တိကာ	၃၀
သာဟံ သုတွာန သဒ္ဓမ္မံ	၃၃	သုရတ္တံ သုကတံ စိတ္တံ	၇၂
သာဟံ သုတွာနိမာ ဂါထာ	၁၈၈	သုဝဏ္ဏရာသိသင်္ကာသံ	၁၅၁
သိက္ခမာနာ အဟံ သန္တိ	၉၇	သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ဟုတွာန	၄၉
သိက္ခမာနာယ မေ အယျေ	၂၄၀	သုသီလာ လဇ္ဇိနိ စေဝ	၆၁
သိဒ္ဓတ္ထဿ ဘဂဝတော	၃၆	သေဋ္ဌိံ တတောနုဇာနေတွာ	၂၀၈
သိနေရုံ ဒဏ္ဍံ ကတွာန	၁၅၄	သေဋ္ဌိနော အနုကမ္မာယ	၇၁
သိရိယာ ရူပိနိံ ဒိသ္ဿ	၈၆	သေဋ္ဌိစိတာ တဒါ ဟုတွာ	၁၉၉
သီလဝတီ စိတ္တကထာ	၂၈၀	သေသဘာဂါနိ ခုယိံသု	၁၆၁
သုက္ကာ သုက္ကေဟိ ဓမ္မေဟိ	၆၃	သေသာ သကျကုလေ ဇာတာ	၁၅၇
သုခံ တွံ ဝုဓိကေ သေဟိ	၂၃	သော အဟမ္ပိ ဂမိဿာမိ	၂၃၉
သုခံ သုပါဟိ ထေရိကေ	၅	သောကဇ္ဇာဒိနဝဒနာ	၁၈၈
သုခံ ဟိ ဝဇု မုနယော	၁၇၇	သော ခေါ ပနာယံ	
သုခိတော သဇ္ဇိတော ဟုတွာ	၇၃	အက္ခာတော	၂၉၄
သုခေမိတာ စ တေ သဗ္ဗေ	၁၀၀	သောစန္ဒိ ပါပကမ္မာ	၂၈၁
သုညကန္တိ ဝိဒိတွာန	၁၃၆	သောဏ္ဏမယံ ရူပိမယံ	၅၀
သုညတဿာနိမိတ္တဿ	၅၂	သောဏ္ဏမယာ မဏိမယာ	၅၇
သုဏိတွာ တမဟံ ဟဋ္ဌာ	၉၅	သော တေ ဣဇ္ဈတု သင်္ကပ္ပေါ	၂၄၀
သုတော ဗုဒ္ဓဿ ဒါယာဒေါ	၇၆	သောပိ ဝသိတွာ ပက္ခံ	၂၆၉
သုတွာ စ ခေါ မဟေသိဿ	၁၄၁	သော မာတရဇ္ဇ ပိတရဇ္ဇ	၂၆၉
သုတွာ ဒတွာ မဟာဒါနံ	၁၅၅	သော မေ ဓမ္မမဒေသေသိ	၁၀၉၊
သုတွာ သုတ္တန္တသေဋ္ဌံ တံ	၁၃၇		၁၄၃
သုတွာဟံ မာတု ဝစနံ	၈၆	သော မေ ဘူသနလောဘေန	၁၀၇

Paṭhamapādā	Piṭṭhankā	Paṭhamapādā	Piṭṭhankā
[Sa]		[Ha]	
Sohaṃ tato cavitvā	270-1	Hatthī gavassam	
Sohaṃ padhānapahitatto	179	maṇikuṇḍalañca	239, 240
So hetu so pabhavo	280,	Handa kho dāni bhaddante	232
	286	Handāhaṃ parinibbissam	153
Svāgataṃ vata no āsi	157	Haricandalalittaṅgiṃ	231
Svāgataṃ vata me āsi	7, 154,	Hā yogā vip̐payogantā	159
	222, 280	Hā santiṃ Gotamī yāti	152
[Ha]		Hitāya sabbasattānaṃ	94
Hatthakammañca ye keci	15	Hitvā ghare pabbajitvā	25
Hatthiyānaṃ assayānaṃ	50	Hitvāna'haṃ nātigaṇaṃ	245
		Hemadolābhasavanaṃ	136

၃၉၂

သေရီဂါထာအဋ္ဌကထာယ

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌကံ	ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌကံ
[သ]		[ဟ]	
သောဟံ တတော စရိတွာ	၂၇၀-၁	ဟတ္ထိ ဂဝဿံ မဏိကုဏ္ဍလဉ္စ	၂၃၉
သောဟံ ပဓာနပဟိတတ္ထော	၁၇၉		၂၄၀
သော ဟေတု သော ပဘဝေါ	၂၈၀	ဟန္တ ခေါ ဒါနိ ဘဒ္ဒန္တေ	၂၃၂
	၂၈၆	ဟန္တာဟံ ပရိနိဗ္ဗိဿံ	၁၅၃
သွာဂတံ ဝတ နော အာသိ	၁၅၇	ဟရိစန္ဒနလိတ္တိဏိ	၂၃၁
သွာဂတံ ဝတ မေ အာသိ	၇၁၅၄	ဟာ ယောဂါ ဝိပ္ပယောဂန္တာ	၁၅၉
	၂၂၂၂၇၀	ဟာ သန္တိ ဂေါတမိ ယာတိ	၁၅၂
[ဟ]		ဟိတာယ သဗ္ဗသတ္တာနံ	၉၄
ဟတ္ထကမ္မဉ္စ ယေ ကေမိ	၁၅	ဟိတွာ သရေ ပဗ္ဗဇိတွာ	၂၅
ဟတ္ထိယာနံ အဿယာနံ	၅၀	ဟိတွာနံဟံ ဉ္ဇတိဂဏံ	၂၄၅
		ဟေမဒေါလာဘသဝနာ	၁၃၆

 ၃-ဗ-သ-စ—ထေရီဂါထာ-၄-၂၅—၉-၁၁-၅၉—၃၀၀၀